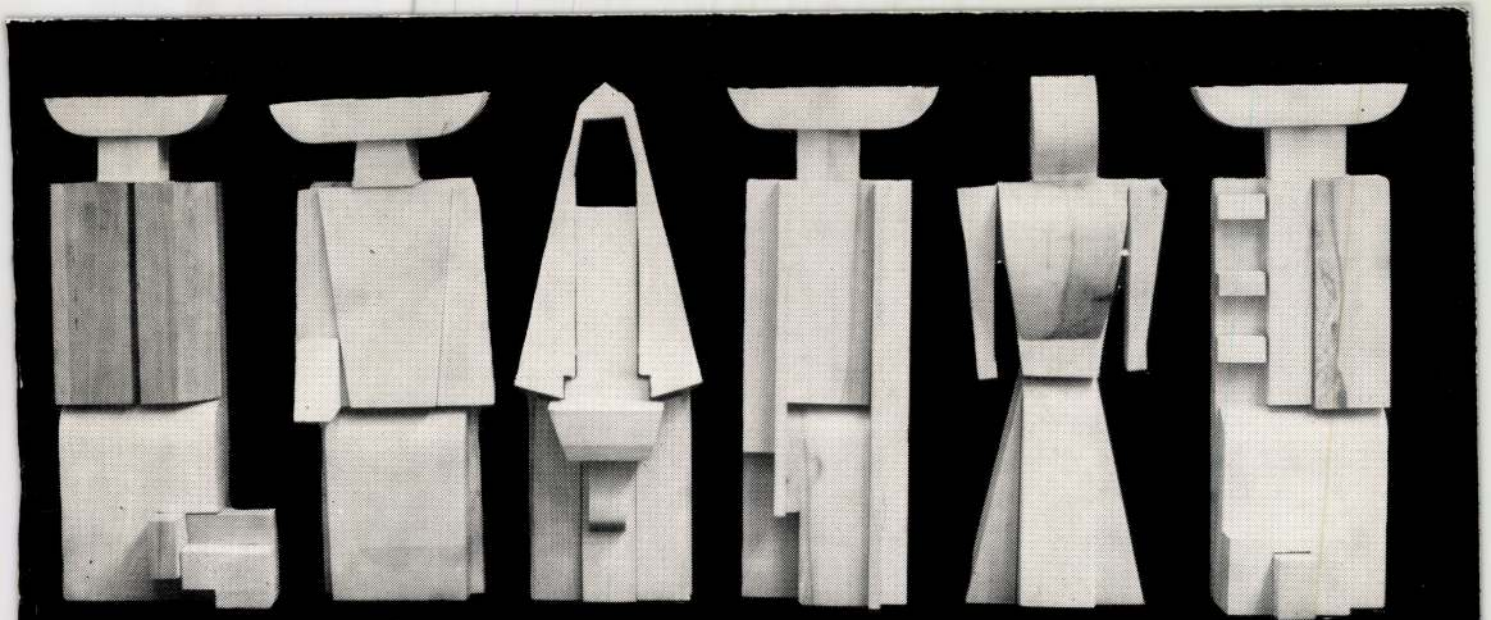

SCHÉNER MIHÁLY

SCHÉNER MIHÁLY kiállítása

Békéscsaba
Munkácsy Mihály Múzeum
1979. október 13—december 2-ig

A katalógust szerkesztette, a kiállítást rendezte V. Kis Margit
Fotó: Váradi Zoltán, Pécser Attila, (9. 12), Grin Igor (6), Horváth András (13).
Grafikai terv: Zahorán Mária

A katalógus Békéscsaba Város Tanácsának anyagi támogatásával készült.

LEVÉL SCHÉNER MIHÁLYNAK BÉKÉSCSABAI KIÁLLÍTÁSA ELÉ

Kedves Mihály!

Augusztus elején láttam gyönyörű tihanyi kiállításodat, s most a friss és mély élmények felzaklatottságával írom ezt a pár sort Neked. Művészeteddel – emlékszel? – 1967-ben otthonodban ismerkedtem meg, s azonnal hívévé, híveddé szegődtem. Ezt a „hív"-séget még csak megerősítette az általam elsőként látott önálló kiállításod 1969-ben Budapesten a Csók Galériában. Azóta tíz egész esztendő telt el, s minden, amit ez az ismerkedés Veled és műveiddel akkor elindított bennem, ez alatt teljessé érett, művészetednek teljessé érésével szinte párhuzamosan tágulva és növekedve.

Te ma már olyant produkálsz a magyar művészetben – s merem állítani nemcsak a magyarban –, ami egyedülálló, összehasonlíthatatlan és beskatulyázhatatlan. Kétségtelenül a folklórból indulsz ki, hiszen 20 esztendős korodig szülőfaludban, Medgyesegyházán és megyédben, Békésben parasztok között éltél és tettél magadévá minden igazi népit. Aztán pedig jött Párizs és a nagyvilág, az egyetemes régi és mai művészet minden benyomásával, melyet sajátos művészalkatod szomjasan befogadott, de mindjárt saját képére és hasonlatosságára átlényegített is. Nem mond tehát túl sokat, sőt megtéveszt, ha alkotásaiddal kapcsolatban például kubizmusról, konstruktivizmusról, szürrealizmusról, vagy éppen popartról beszélünk. Több és más az, amit hallatlanul gazdag fantáziáddal újból és újból megalkotsz. Minden műved az anyag-szerkezet, a szín és a forma, a plasztika játékos költészete.

Nem véletlen tehát, hogy magad és műveid kiváló költőink közül olyanokat ihletett versek megírására, mint Ágh István, Juhász Ferenc és Nagy László.

Én olyat, mint ők, nem tudok írni, de műveiddel együtt nagyon becsüllek és szeretlek.

Budapest, 1979. augusztus 16.

Major Máté

JÁTÉK-MÚZEUM LÉTESÍTÉSE BÉKÉSCSABÁN

Tervezet. Készült 1978. március 2-án, Békéscsaba város Tanácsa kérésére.

Schéner Mihály festőművész javaslatára merült fel egy „játék-múzeum" megteremtésének gondolata Békéscsabán. A művész megyénkből származott el — Békéscsabán járt gimnáziumba —, s szűkebb hazájához való kötődés indította javaslatát.

Az ügy érdekében felajánlotta plasztikai kivitelezésre az e tárgykörhöz tartozó minden eddigi művészi munkásságát, tervét-rajzát, valamint az elkövetkezőket is — ingyen. Mindezt úgy, hogy a városnak a kivitelezést kellene biztosítania.

Ez úton tehát a város jelentős számú (az elkészítéstől függően) műalkotáshoz jut. Ez a gyűjtemény egyben bázisa, „lapozható könyvanyaga" a művészi játékkészítés későbbi munkájának, a köztéri, óvodai, udvari, stb. játék-plasztika elterjedésének. A tervek kivitelezéséhez famunkával (fémmunkával) foglalkozó műhelyek (tanműhelyek) biztosítása szükséges. A megvalósítás idején a művésznek Békéscsabán kell tartózkodnia, hogy a munkákat irányíthassa: szükséges tehát lakás vagy szolgálati lakás biztosítása számára.

Ez a kezdeményezés az anyag magasrendű művészi kvalitásait, a gyermeki környezet-kultúra alakításában betöltött rendkívüli szerepét, várhatóan, országos hatását mérlegelve a városnak kedvező: a ténylegesen létrejövő művészi értékkel egybevetve a várható anyagi vállalás tulajdonképpen mérsékelt, de legalábbis nagyon méltányos.

A „játék-múzeum" törzsanyagának (Schéner művei) létrejötte után lehet a tevékenységet kiszélesíteni: köztéri munkákra, illetve ipari sokszorosításra vonatkozóan. E bázis-gyűjtemény állandó kiállítás formájában bemutatásra is kerülhetne, s azután lehetőség nyílna más, azonos törekvésű művészek bekapcsolódására is.

A „múzeum" tehát időrendben és végkifejletében a következőkből állna:

1. **Kivitelezők.** Asztalos, majd fém-szakmunkásokból álló műhely, (mellékfoglalkozásként).
2. **A kivitelezők tevékenységi szintere.** Részben meglévő üzemek műhelyei (nagyoló-, gépi munkák elvégzésére), részben egy közös kisebb műhelyszoba a finom befejező munkák elvégzésére — kézi szerszámokkal.
3. Az anyag, a gyűjtemény **raktározása,** leltározása — a Munkácsy Mihály Múzeumban, elhelyezését a műhelyszoba mellett létesítendő raktárszobában kellene biztosítani.
4. Egy **állandó jellegű kiállítóhely** (ez lehetne népi műemléki épületben is!) létesítése a válogatott, (időnként megújítandó) anyag bemutatására.
5. Az anyag **időszaki bemutatása** a Munkácsy Múzeumban.
6. A **művészeti munka irányítója Schéner Mihály,** s akkor is ő maradna, amikor mások is bekapcsolódnak a tervezés, alkotás folyamatába.

A fentiek magyarázzák, miért használtam idézőjelben a „múzeum" szót. Egyrészt azért, mert nincs szó szokásos múzeumi felépítésről, hanem inkább művészeti műhelyről (kezdetben egy alkotóval, később alkotó közösséggel), valamint ténylegesen kivitelező műhelyről (az hasonlítana a képzőművészeti kivitelező vállalat egy részlegére.) Ami viszont mégis indokolja a „múzeum" szó használatát, az az, hogy egy művészeti-művészettörténeti gyűjtemény létrehozása a cél, a játék művészi tervezése, s a művészi játékok útján a gyermek környezet-esztétikájának befolyásolása. Ennek hatékonyságát növelendő kell azután állandó kiállítóhely, valamint időszaki kiállítási lehetőség az anyag bemutatására. A múzeum funkciói vagy sajátosan, vagy helyettesítve jelentkeznének anélkül, hogy újabb hivatalos múzeumi intézmény létrejönne. A tudományos kutatást a művészi alkotómunka helyettesítené, a gyűjtést a kivitelezés gyűjteménygyarapító tevékenysége, a múzeumi létesítménynek pedig egy raktár és egy állandó kiállítóhely felelne meg. (A leltározás azonos a múzeumi leltározással.) A személyzetet a részfoglalkozású kivitelezők jelentenék (anyagilag biztosítva) Schéner Mihály művészi vezetésével, (aki ezért huzamosabb itt tartózkodásra kap lehetőséget, valamint a város által biztosított nyersanyagból és munkatársakkal megvalósítja műveit a városi gyűjtemény számára.) A későbbiekben ehhez járulnának a csatlakozó művészek.

Dér László megyei múzeumigazgató

EGY JÁTSZÓTÉR-TERVEZÉS DOKUMENTÁLÁSA

Jegyzőkönyv. Készült 1979. augusztus 17-én.

Helyszín: Békéscsaba, Tanácsköztársaság útja 2., Schéner Mihály műterme.

Jelen vannak: Fekete Jánosné elnökhelyettes, Kollár Lászlóné a tervosztály vezetője, Dr. Jelinek Lajos a titkársági osztály vezetője, Bereczky Loránd művészettörténész, Vozár Imre főépítész, Dér László megyei múzeumigazgató, V. Kis Margit múzeológus, Cs. Fekete Mária csoportvezető, Pál Miklós főelőadó, Borbola László építészmérnök.

FEKETE JÁNOSNÉ: Mindannyiuk előtt ismeretes, hogy a városi tanács és Schéner Mihály festőművész között — a művész felajánlására — létrejött több, mint fél évvel ezelőtt egy megállapodás a Szigligeti utcai játszótér tervezésére. Most arra kérem a Mestert, hogy mutassa be nekünk az elkészített terveket.

SCHÉNER MIHÁLY: Azzal az ábrándos szándékkal teszem ezt, amelyre az örökké-tervezés, a soha nem is elkészülés a jellemző, — de van ebben a folyamatban remény is: hogy mindig jobb lehet az ezután készülő mű. Itt sokminden látható — de ne tekintség pazarlásnak — a munka folyamán született kísérletek ezek. Nekem van egy olyan elképzelésem, hogy jó lenne, ha a tereknek karaktere lenne: a pihe-

nést szolgálnák. Ilyen értelemben készítettem én ezeket a darabokat: **pásztorokat** és **nyanyicskát**: még kellékeik is vannak: garaboly meg puli. Én egy dombon, valami csúszdaszerű terepen képzelem őket. De van itt egy külön erre a funkcióra épített csúszda: egy **Csúsz-kakas.** Úgy érzem, hogy ez a struktúravilág karakterizálná a teret. Tudom, hogy korosztályokra is kellene bontani az egészet: három korcsoportot kellene foglalkoztatnunk —, de ezt még nem tudtam teljesen végiggondolni. Itt sorakoznak a kisebbeknek valók: a **pulykakakas,** a **bagoly,** a **malac.** Ez a **páva** olyan, min egy mellény, amit ki lehet fordítani. Van itt **ringlispil** ülőkékkel, **forgókerék** és **tulipános mászóka.**

DÉR LÁSZLÓ: Máris kimutatható mindegyiknél a többféle értelmezési-megközelítési lehetőség: esztétikai, gyerek-gyönyörködtető és funkcionáló megközelítési lehetőségei vannak, mint építményeket gazdagon ki lehet használni: csúszásra, forgásra, hintázásra.

FEKETE JÁNOSNÉ: Kérem a jelenlévőket, hogy próbáljunk korosztályokban gondolkodni.

SCHÉNER MIHÁLY: Szerintem a gyerek nemcsak azzal tud játszani, amit mi játéknak hiszünk, túl van táplálva a mai gyerek. Tetszik nekem a Vozár Imre ötlete: a gyermekkert. Ilyen elképzelés szerint ezeken kívül még bazár-féle is lehetne — hogy ne legyen a gyerek kicsapva arra a térre.

FEKETE JÁNOSNÉ: Meg kellene állapítani a mennyiséget és a méreteket.

BERECZKY LORÁND: En ezeket a pásztorokat merném fölvállalni: ez adja a krakterét az egész térnek. A többit építészre és a térrendezésre kell bízni. Egyszer már ki kell próbálni valami más teret is, mint ami szokványos. Én a pásztorokat javaslom, a többit nem.

SCHÉNER MIHÁLY: Szeretem a pávát is.

BERECZKY LORÁND: De akkor legyen homogén fa, nem kell az a vasabroncs a háta mögé.

SCHÉNER MIHÁLY: A szegénység miatt csináltam, hogy ne kelljen annyi fa, — ha oda fajulna a dolog, hogy nincs rá elég pénz. No most jön, ami sose volt! Miklós, vezesd csak ki! Ez Csaba és Csabika. Guruló cók-mók-láda — óvodákba.

BERECZKY LORÁND: Mihály, mikor fogod fegyelmezni az ötleteidet?

BORBOLA LÁSZLÓ: Mi lenne ebből egy nap múlva az óvodában?

SCHÉNER MIHÁLY: Hát most még a színekkel kell hozzáadni valamit. Valami egzakt dolgot akarok, hogy úgy hasson mint a dukkózás. Lajosnak a pácolás tetszene jobban. Ezt az **elefántot** én op-artra gondoltam.

BERECZKY LORÁND: Organikus formák jelenléte fontos, nem hiányzik róla az op-art.

SCHÉNER MIHÁLY: Itt van egy **pipiske** is. Egyre kevesebbet látni már az út közepén csipegetni, mert nem nagyon van ló se.

BERECZKY LORÁND: Ha kell felületkezelés, akkor a színezésnek van értelme.

SCHÉNER MIHÁLY: Amikor először kint voltam a téren, pácolásban gondolkodtam, de most már én is színezném.

CS. FEKETE MÁRIA: Szeretném összefoglalni és ütemezni a ránk váró feladatokat: Először a rendezési tervet kell megcsinálni, ehhez szükséges az építész közreműködése. Úgy gondolom, hogy egy hónap elég lenne erre a feladatra. Azután konzultálhatunk a kertészekkel és a műszakiakkal.

BERECZKY LORÁND: A meglévő munkákból kell tervezni a megvalósítást.

DÉR LÁSZLÓ: És ami még kell hozzá, ahhoz azután is elég hozzákezdeni, amikor már folyik a kivitelezés.

VOZÁR IMRE: Mihály, egyetértesz azzal, hogy a tér fővonulatára legyen több elképzelésünk?

SCHÉNER MIHÁLY: Éhezem és szomjúhozom a terveiteket.

CS. FEKETE MÁRIA: A méreteket illetően is megállapodásra kell jutnunk.

SCHÉNER MIHÁLY: Egy Balota jó lesz ezeknek a figuráknak. Balotaszálláson (Kiskunhalas mellett) van egy régi ház, vendégfogadónak átalakítva — olyan tökéletesek az arányai, hogy számomra fogalom lett a neve.

BORBOLA LÁSZLÓ: Két dolog határozza meg a figurák méreteit: a tér és a kisgyerek mérete.

BERECZKY LORÁND: Kettőhúsz a modulor — Corbusier is így számította.

CS. FEKETE MÁRIA: Visszatérnék az ütemezéshez: a berendezési tervre szánt egy hónap alatt szeretném kérni a művészt a szintervek elkészítésére is.

SCHÉNER MIHÁLY: Igen, csak valami tökéleteset szeretnék, valami egzakt dolgot. Én szokrateszi alkat vagyok — hiszek a még nagyobb igazságokban — ha többen beszéljük meg, még jobb lesz.

CS. FEKETE MÁRIA: Mihelyt a berendezési és szintervek megvannak, tehát egy hónap múlva, szeretném leadni a lektorátusnak a megrendelést. Addig is jó munkát kívánok.

(Lejegyezte: V. Kis Margit)

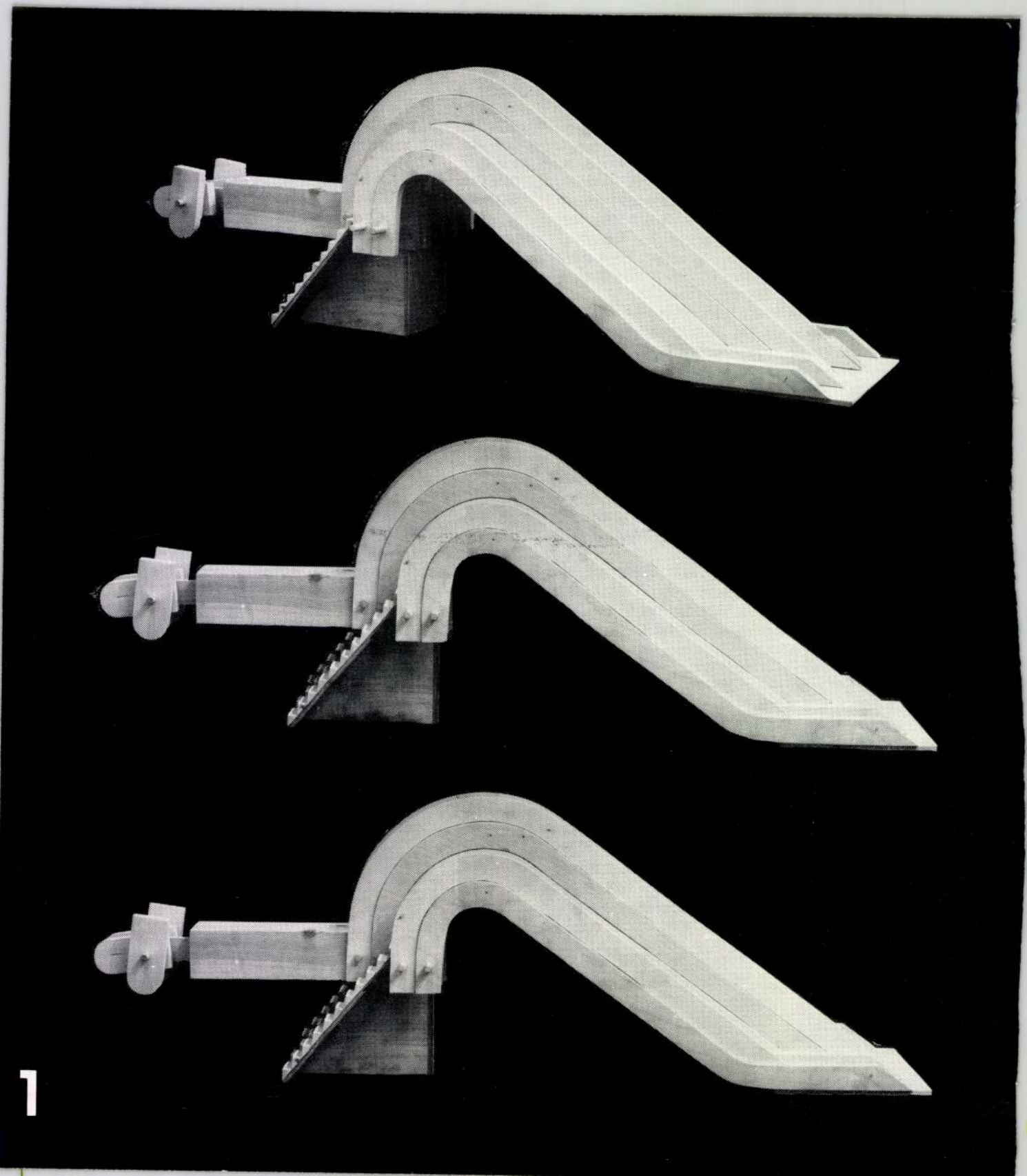

1

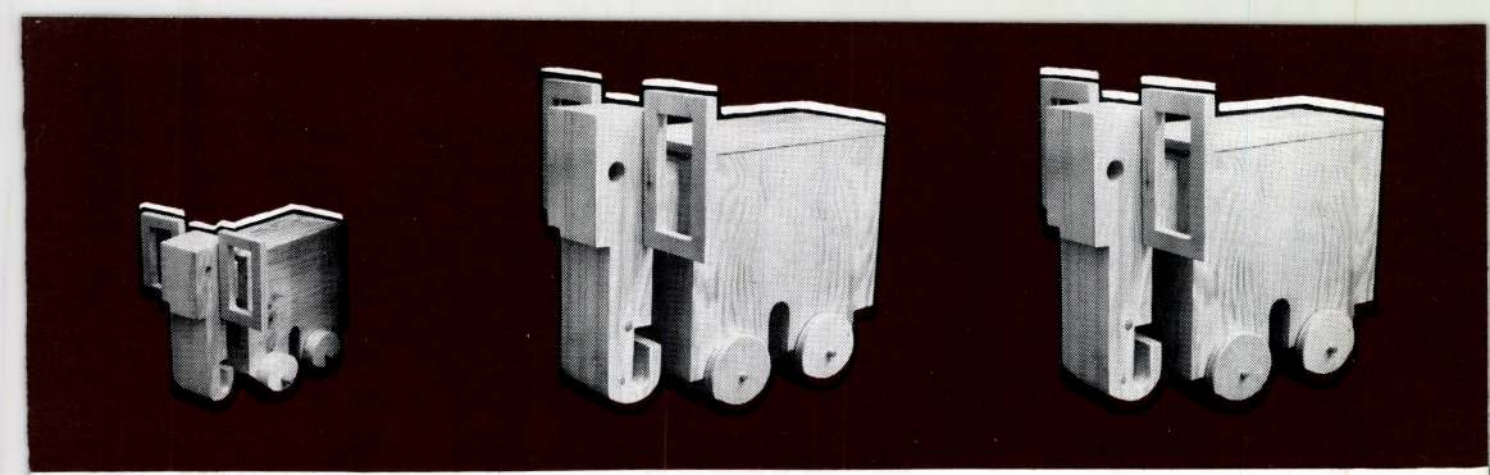

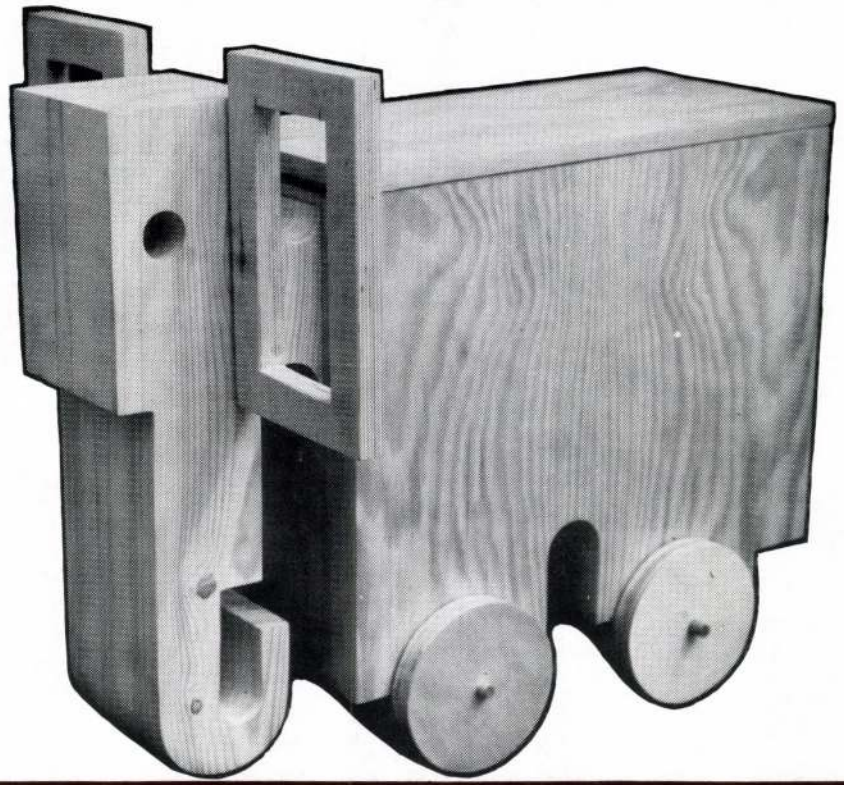

2

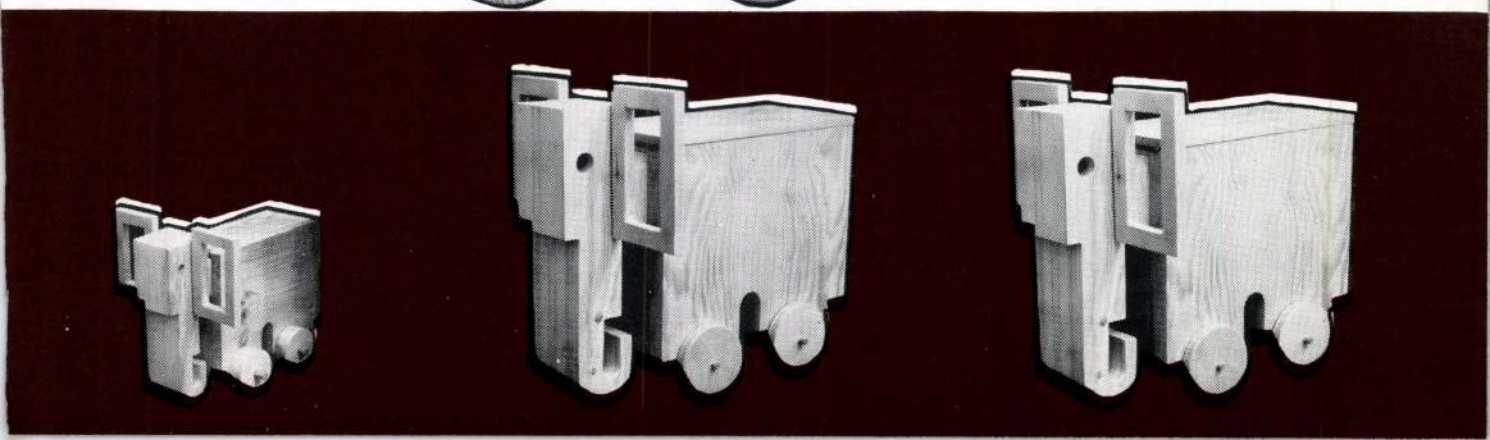

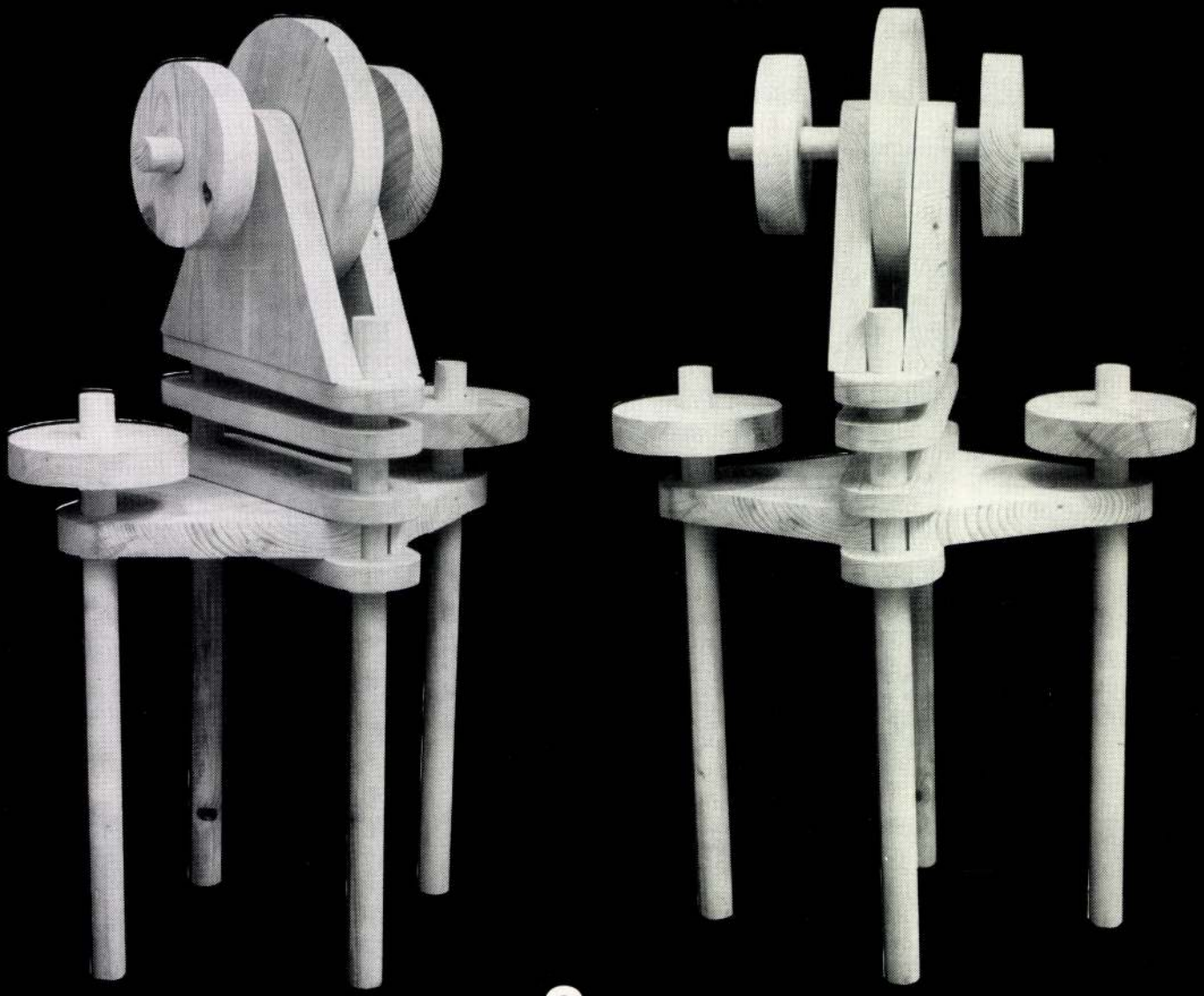

3

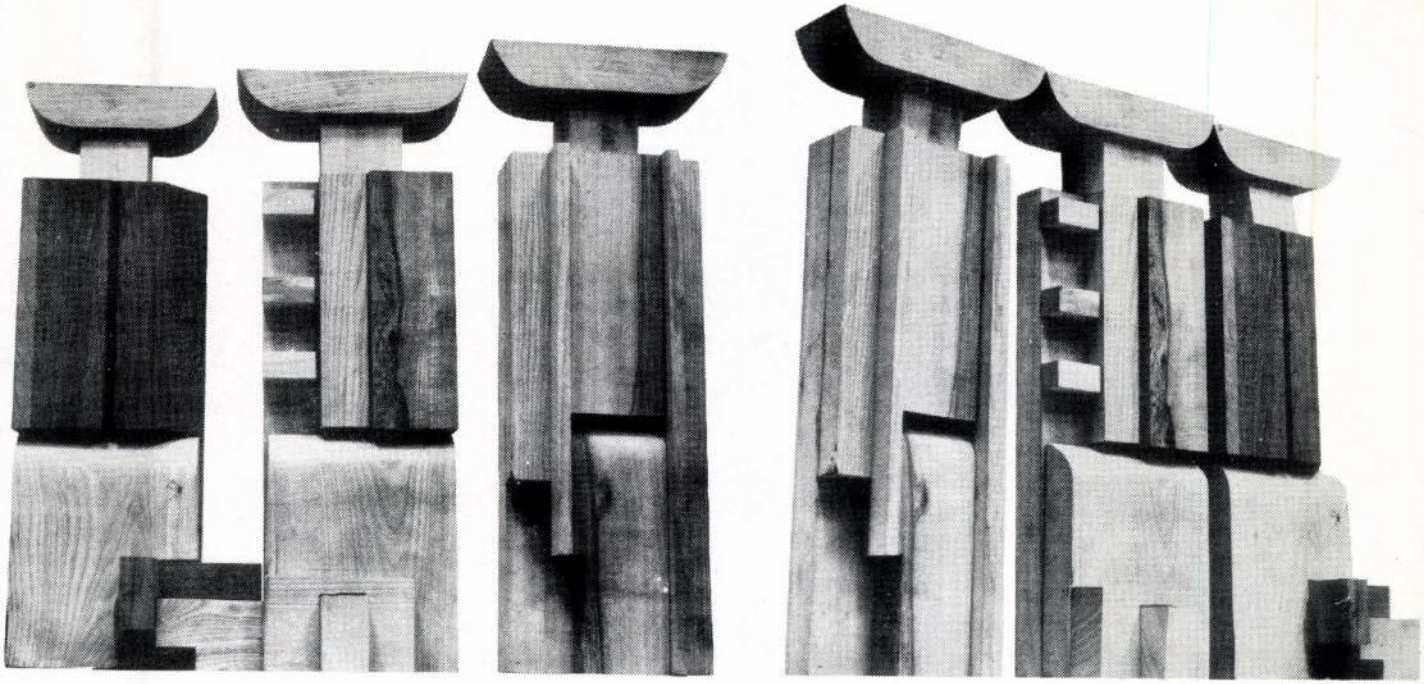

4

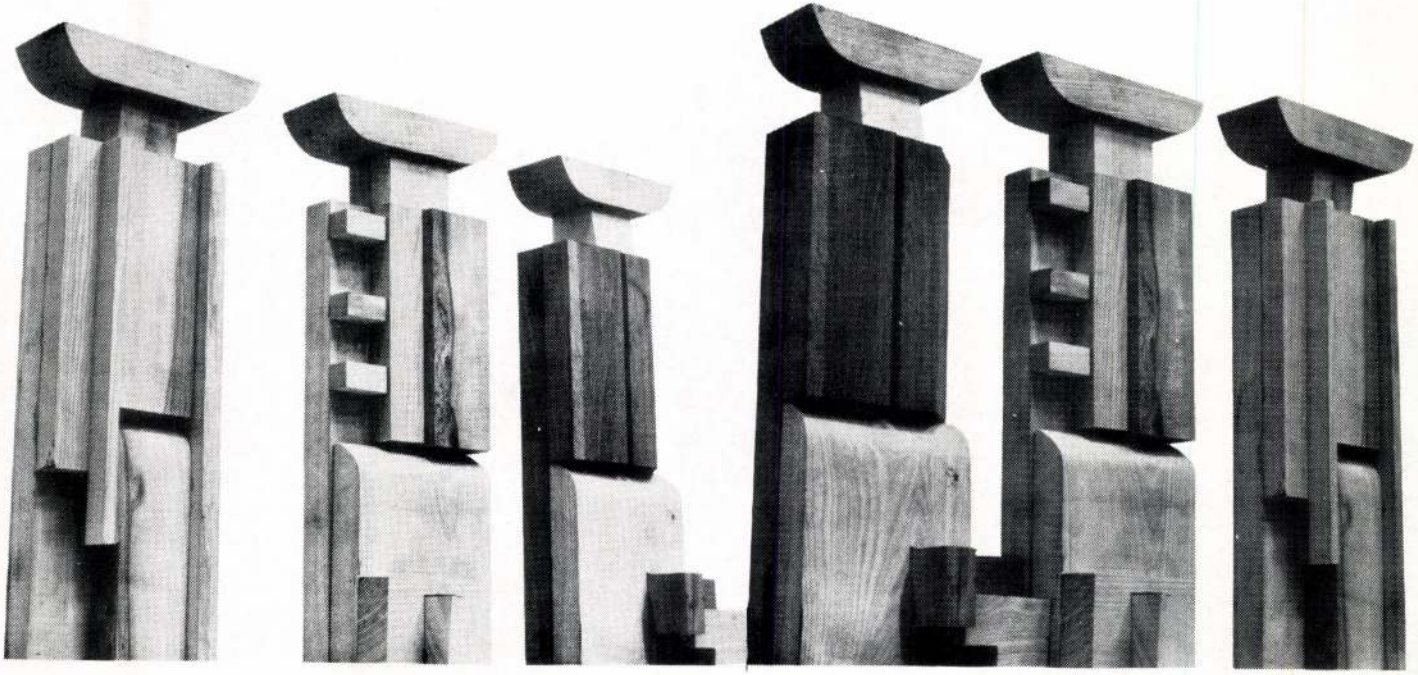

6

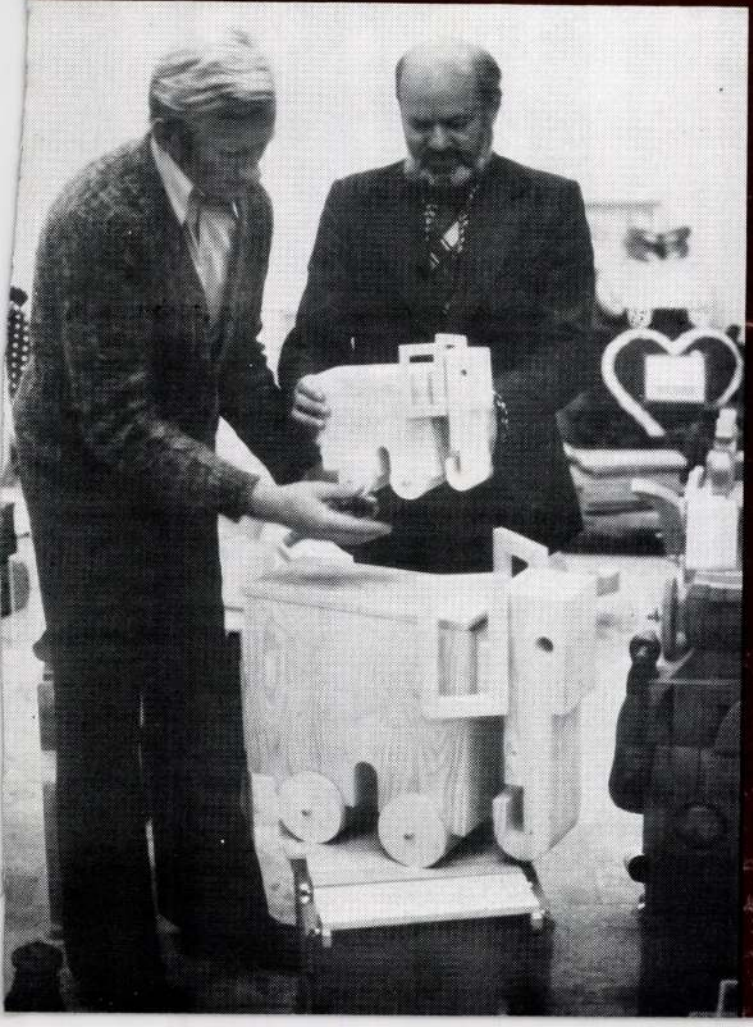

7

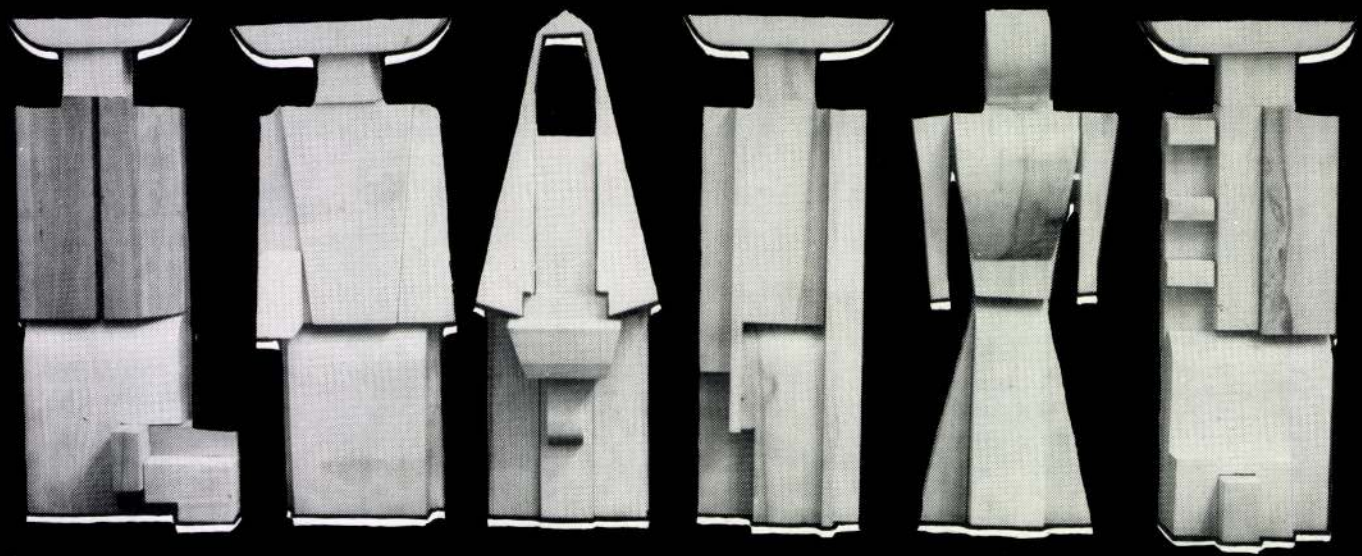

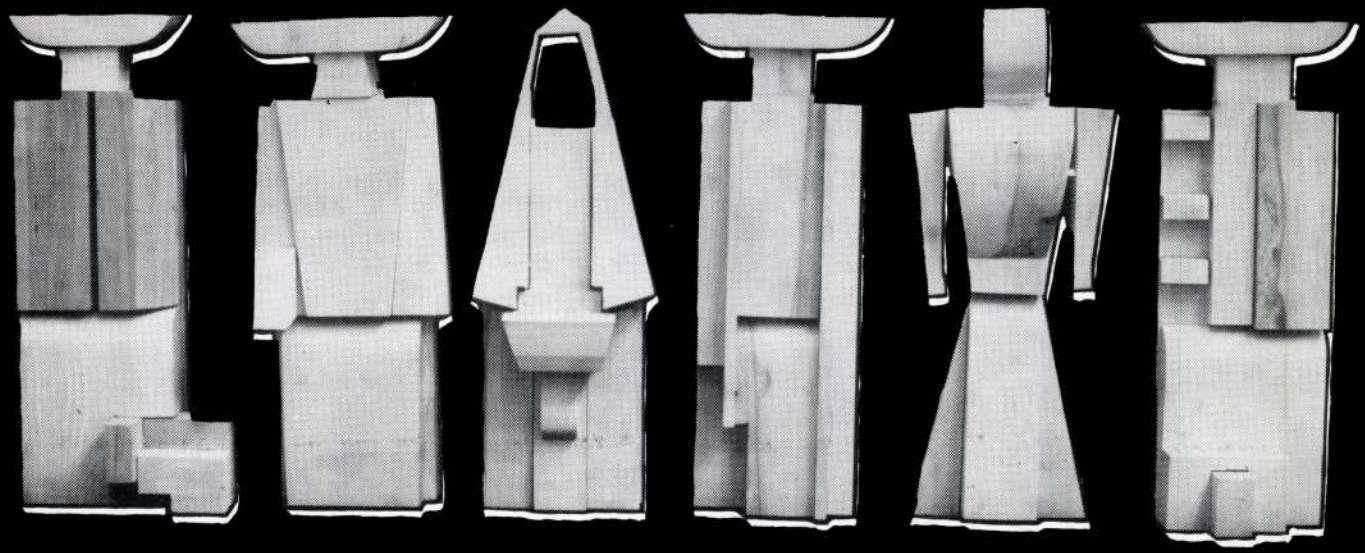

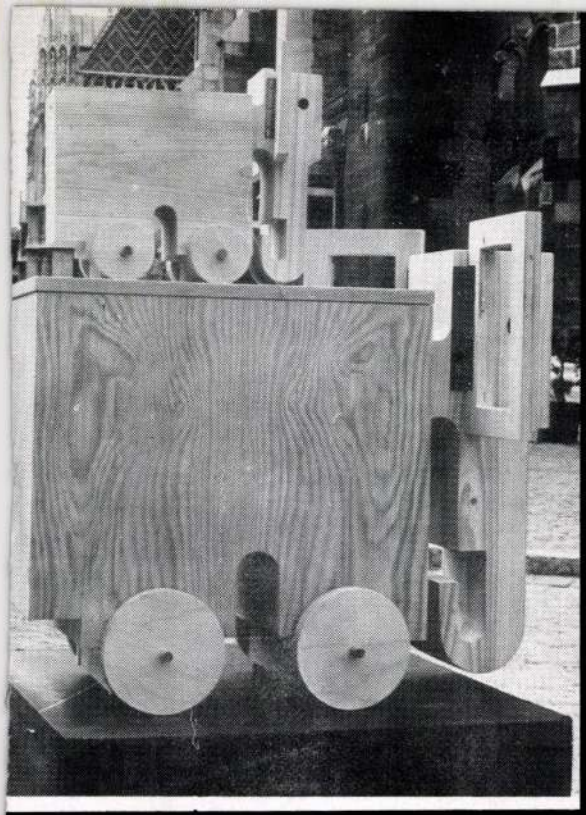

9

10

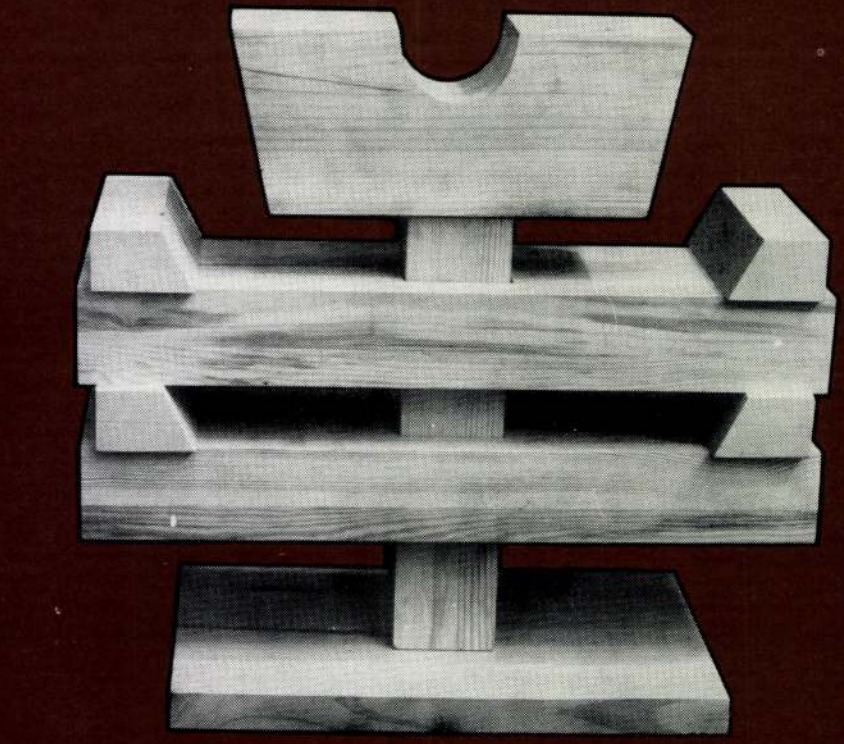

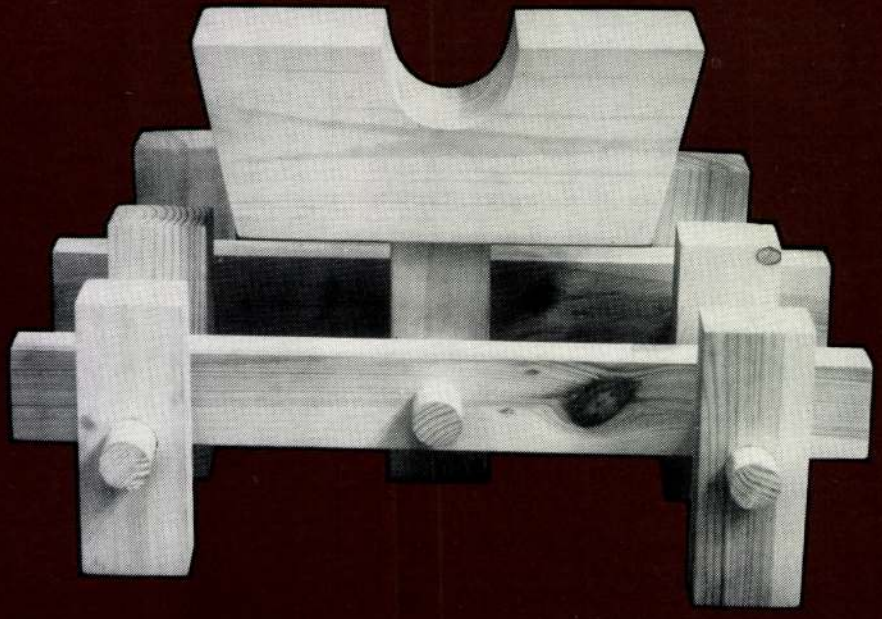

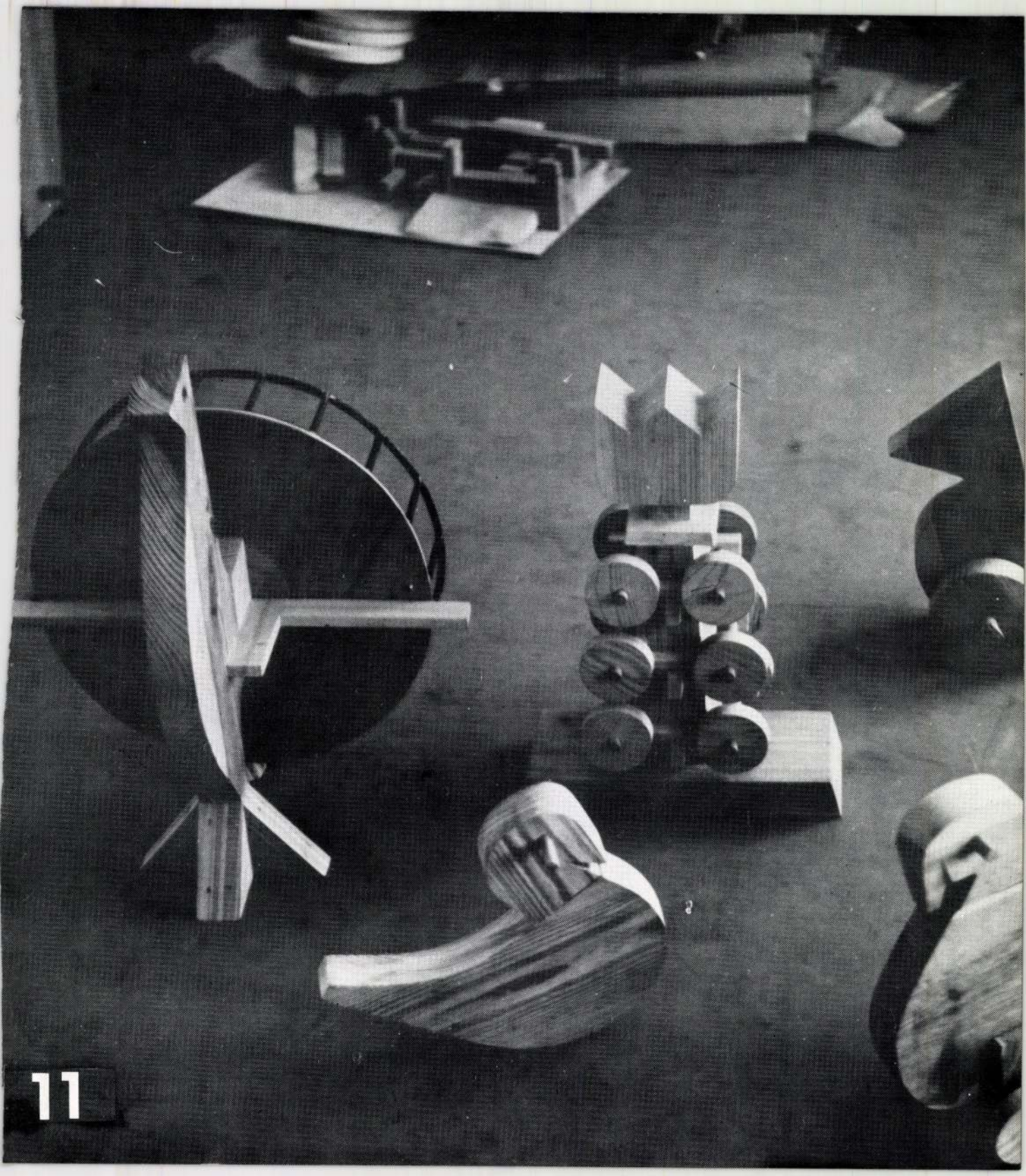

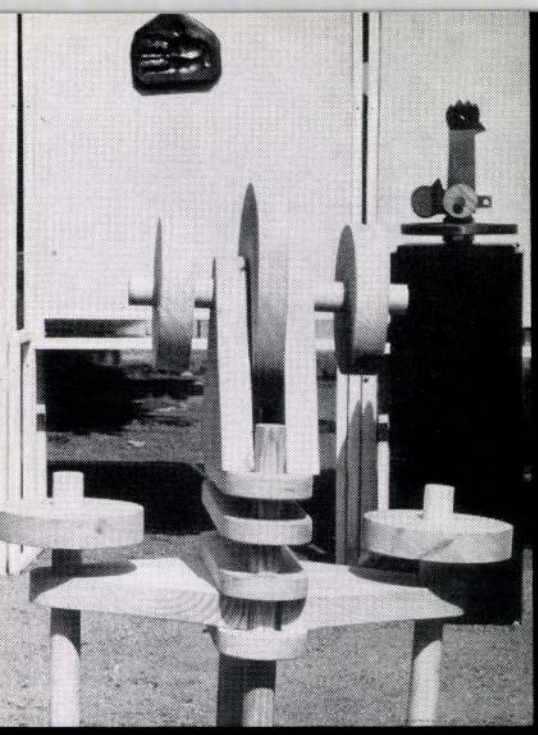

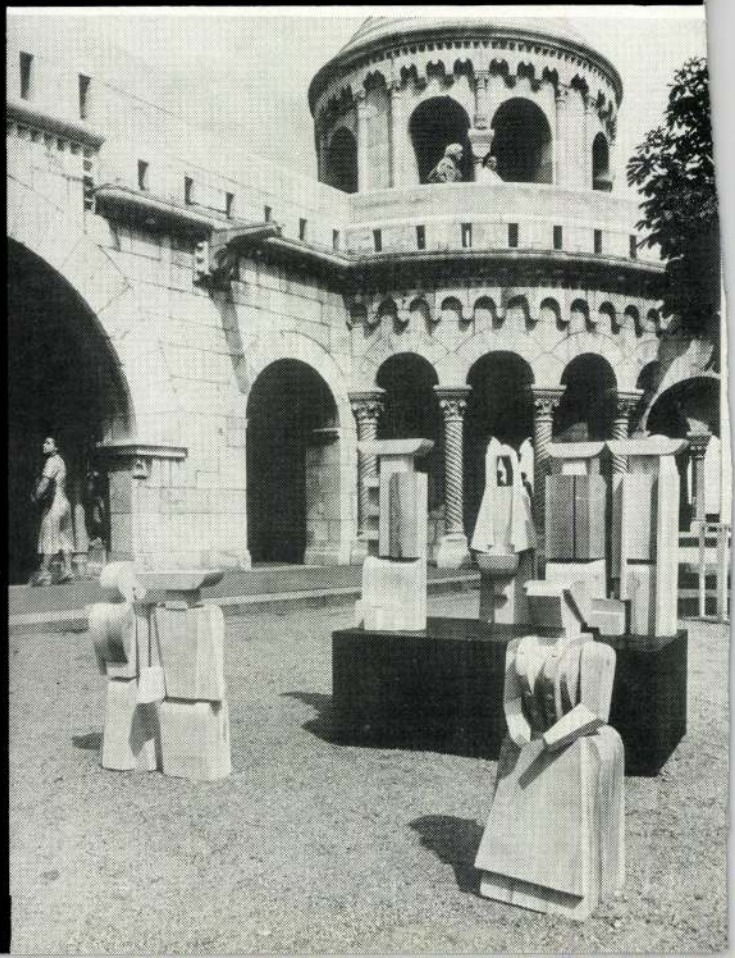

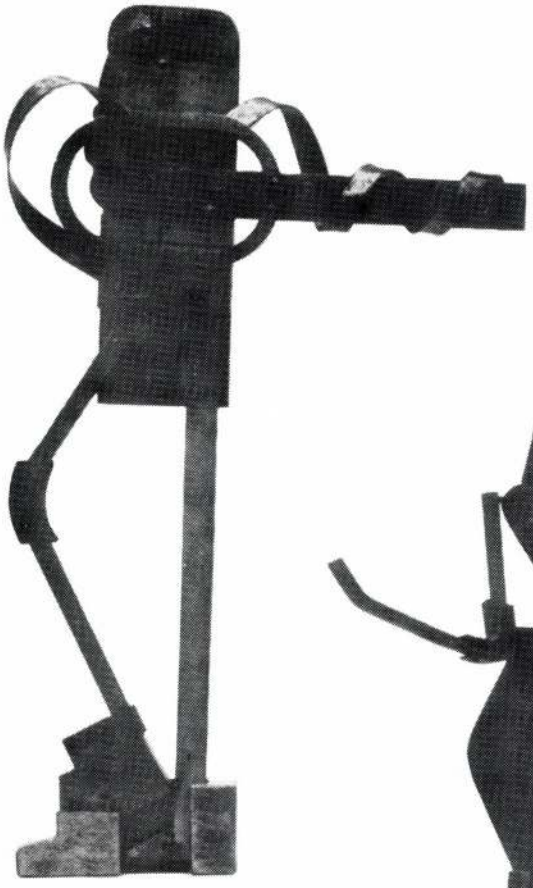

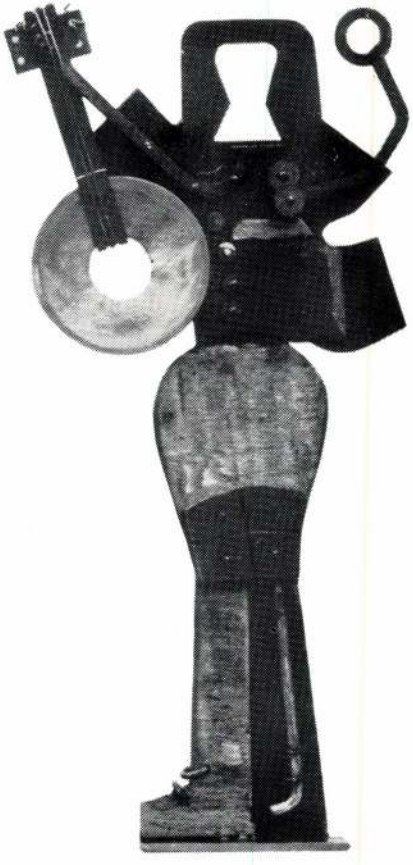

MŰTÁRGYJEGYZÉK

PLASZTIKÁK

SUMÁKOLÓK, 1973
textilplasztika, 50x20x35 cm

HÜVELYKUJJAM VADÁSZNI MENT, 1970
textilplasztika, 60x41x10 cm

PIROS KAKAS, 1973
textilplasztika, 53x45x10 cm

„KÉT VIRÁG EGY PÁR" 1971
textilplasztika, 47x22x5 cm

A KÖLTŐ SZIVE, 1979
textilplasztika

MADZAGRÁNGATÓS FIGURÁK, 1979
festett farost, m.: 30 cm

BÁBFIGURÁK, 1973
Illyés Gyula: A tűvétevők c. művének bábelőadásához
m.: 24–30 cm
Állami Bábszínház tulajdona

MASZKOK, 1972
A Szegedi Szabadtéri Színpad Peer Gynt-előadásához

KARAKTERFEJEK, 1973
(A tűvétevők c. darabhoz)
papírmasé, m.: 24–30 cm

TÖRVÉNYTÁBLA I–XVIII., 1974–1976
játékformatervek
diófa, 21x35x3 cm

ÖRDÖG GOLGOTA, 1977
diófa, 35x47x3 cm
Dr. Bartha Gábor tul.

HÁZIÁLDÁS, 1976
diófa, 51x35x4 cm

VÁSÁRFIA, 1972
diófa, 60x35x3 cm

VÁSÁROZÓK, 1973
diófa, 34x64x27 cm

GÖRGŐ GERGŐ, 1971
festett fa, 26x25x17 cm

JÁTÉKKATONÁK I–II.
festett fa, m.: 27–30 cm

ÖKRÖSSZEKÉR, 1973
égerfa, 53x64x27 cm
Munkácsy Mihály Múzeum tul.

KRUMPLINYOMÓ-HUSZÁR, 1974
kőrisfa, 105x105x45 cm

CSIKÓHAL-HUSZÁR, 1976
kőrisfa, 65x35x20 cm

LOVACSKA, 1976
polírozott kőrisfa, 38x36x7 cm

PÁSZTOR, 1970
polírozott égerfa, 35x10x11 cm

PÁSZTOR, 1970
polírozott égerfa, 37x12x11 cm

TÖLGYFAPIPIKE, 1972
pácolt fa, m.: 37 cm, d.: 31,5 cm

STRUKTÚRA, 1968
kőrisfa, 72x18x33 cm

STRUKTÚRA II., 1968
kőrisfa, 80x31x14 cm

AGYRABLÓ, 1976
kőrisfa, 54 cm

TULIPÁNOS MARISKA, 1976
kőrisfa, 66 cm

REKTOR URAM, 1976
kőrisfa, 64 cm

MILFAJT FERKÓ, 1974
kőrisfa, 60 cm

SZENTJÁNOSKENYÉR-HUSZÁR, 1974
kőrisfa, 60 cm

PÁSZTOROK ÉS PARASZTOK I–VI., 1979
kőrisfa, 61,5x20x11 cm

CSÚSZ-KAKAS, 1979
fenyő és égetett nyár, 45x130 cm

TULIPÁNOS MÁSZDA, 1979
fenyőfa, 44x47x30 cm

TULIPÁN, 1979
fenyőfa, 28x50x40 cm

CSABA, 1979
fenyőfa, 22x50x39 cm

CSABI, 1979
fenyőfa, 22x28x20 cm

FÉNY-SZÍNTÁRCSA, 1979
fenyőfa, 74x47x34 cm

MALAC, 1979
fenyőfa, 22x49x12,5 cm

PÁVA, 1979
fenyőfa, 54x47x31 cm

BAGOLY, 1979
fenyőfa, 34x20x20 cm

RINGLISPIL, 1979
fenyőfa, 36x42x42 cm

PIPISKE, 1979
kőrisfa, 33x28x16 cm

DÍSZKAPU, 1979
kőrisfa, 83x29x56 cm

HINTA, 1979
fenyőfa és fém, 32x47x22 cm

KARIKÁS-TULIPÁNOS, 1979
fenyőfa, 44x31x15 cm

BÁRÁNY, 1979
fenyőfa, 36x48x19 cm

HAJÓHINTA, 1979
fenyőfa, 42x40x27 cm

PULYKA, 1979
kőris-fenyő, 35x37x44 cm

GALAMB, 1979
fenyőfa, 24x27x4 cm

CSIBECSÓK, 1979
(kisded-ülő) fenyő, 16x23, 5x7 cm

EDZŐKEREKEK, 1979
fenyőfa, 21x48x13 cm

BEAT-figurák (tanulmányok I—III.)
1979
acél, 27 cm

DOROTTYÁS KOCSIKA I., 1975
acél, 18x28x10 cm

DOROTTYÁS KOCSIKA II., 1974
acél, 15x27x9 cm

DOROTTYÁS KOCSIKA III., 1974
acél, 16x26x10 cm

LOVACSKA HUSZÁRRAL, 1974
acél, 36x42x18 cm

NAGY LOVACSKA, 1975
acél, 42x42x12 cm

BOHÓCKOCSIKA, 1976
acél, 22x22x18 cm

RINGLISPIL, 1976
acél, 22x22x22 cm

KUCSÉBERKOCSI, 1976
acél, 16x25x29 cm

A LÓ MEGHALT, 1976
acél, 15x59x9 cm

KRUMPLINYOMÓ-HUSZÁR,
1976
acél, 35x35x14 cm

BABASZERETŐ KOCSI, 1976
acél, 28x31x9 cm

GALAMB, 1975
acél, 33x25x11,5 cm

FESTMÉNYEK

HUSZÁROK
ol. farost, 122x174 cm

DÓZSA NÉPE 1972
ol. farost, 60x80 cm

HUSZÁROK
ol. farost, 60x80 cm

TOBORZÓ
ol. farost, 71x100 cm

NÉPI JÁTÉKOK
ol. farost, 71x100 cm

VÁSÁROZÓK
ol. farost, 70x100 cm

TÉRPLASZTIKA-TERVEK
ol. farost, 64x51 cm

HÁROM FIGURA
ol. farost, 41,5x60 cm

DOROTTYÁÉK BÁLBA MENNEK
ol. farost, 60x80 cm

SUBÁSOK
ol. farost, 34x58 cm

LÁNY PÁSZTOROK KÖZÖTT
ol. farost, 34x51 cm

KONSTRUKCIÓ
ol. farost, 35x61 cm

FAKONSTRUKCIÓK
ol. farost, 50x60 cm

NÉPI FIGURÁK
ol. farost, 28x39 cm

PIROS HUSZÁR
ol. farost, 28x38 cm

PANDÚR BETYÁROK KEZÉN
ol. farost, 35x50 cm

NYOMOK ÉS JELZÉSEK FIGURÁKRÓL
ol. farost, 43x53 cm

PÁSZTOROK
ol. farost, 34x43,5 cm

FIGURÁLIS TANULMÁNY
ol. farost, 41,5x34 cm

STRUKTÚRA-TANULMÁNY
ol. farost, 39,5x29,5 cm

TERVRAJZOK

SZECI, 1978
papír, acryl, 21x28 cm

SZECI, 1978
papír, acryl, 18,5x26 cm

SZECESSIFER, 1978
papír, acryl, 22x26 cm

SZECESSIFONTAN, 1978
papír, acryl, 22,5x29,3 cm

LUMINOFEREK, 1978
papír, acryl, 29,5x21,5 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 20,3x15,5 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 21,6x17 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 20,4x19,2 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 31x21,7 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 29x17 cm

FLORESCATUM, 1978
papír, acryl, 23,5x16 cm

FORGÓ, 1978
papír, acryl, 18,5x19,5 cm

STRUKTÚRA-TERV, 1978
papír, acryl, 25x19 cm

RÁKMOTÍVUM I., 1978
papír, acryl, 20,9x32,2 cm

RÁKMOTÍVUM II., 1978
papír, acryl, 19,7x31 cm

RÁKMOTÍVUM III. 1978
papír, acryl, 20, 31,5 cm

PANELEK, 1978
papír, acryl, 30,4x21,2 cm

FORGÓ, 1979
papír, acryl, 27,9x37,7 cm

SZECESSIPLAN, 1979
papír, acryl, 19,6x37,3 cm

A CSEND FÜLEI, 1979
papír, acryl, 25x39,5 cm

FLORESCATUM, 1979
papír, acryl, 24x21,7 cm

SZÉLRÓZSA, 1979
papír, acryl, 21x26 cm

TULIPÁNTOS FORGÓK, 1979
papír, acryl, 14,7x23 cm

RAKÉTA-FORGÓ, 1979
papír, acryl, 32,5x49,2 cm

GITÁROS, 1979
papír, acryl, 30,6x22 cm

SZÉLSZITAKÖTŐ, 1979
papír, acryl, 28x38,6 cm

KAKAS, 1979
papír, acryl, 7x12,5 cm

SZÉLFORGÓ, 1979
papír, acryl, 27,2x40,5 cm

SKORPIÓ-FORMA—I., 1979
papír, acryl, 33x22 cm

SKORPIÓ-FORMA—II., 1979
papír, acryl, 33x22 cm

SKORPIÓ-FORMA—III., 1979
papír, acryl, 30,3x21,1 cm

RÁK-FORMA—I., 1979
papír, acryl, 32x23,5 cm

RÁK-FORMA—II., 1979
papír, acryl, 30,3x21,1 cm

BIKA (1.) 1979
papír, acryl, 19,3x19,9 cm

ELEFÁNT (3.), 1979
papír, acryl, 20,9x19,5 cm

ELEFÁNT (4.), 1979
papír, acryl, 22.22,5 cm

SZECIFÁNT (5.), 1979
papír, acryl, 20x16,6 cm

VARNYÚ (6.), 1979
papír, acryl, 19,4x19,6 cm

BUBU (6.), 1979
papír, acryl, 24,1x19,4 cm

SZÉLSZAGGATÓ, 1979
papír, acryl, 30x21 cm

TÉRSTRUKTÚRÁK,
JÁTÉKSTRUKTÚRÁK,
FEJSTRUKTÚRÁK
rajz, fotó-sokszorosítás 1—12.

x A művek — kivéve, ahol a katalógusban külön feltüntettük a tulajdonost — a művész tulajdonában vannak.

A KATALÓGUSBAN SZEREPLŐ KÉPEK JEGYZÉKE

1 CSŰSZDA („CSÚSZ-KAKAS")

2 CSABA ÉS CSABI (ÓVODAI CÓK-MÓK-LÁDÁK)

3 MOBIL-TERV

4 PÁSZTOROK ÉS PARASZTOK

5 MUNKA A KIVITELEZŐ MŰHELYBEN

6 MUNKA A KIVITELEZŐ MŰHELYBEN

7 PÁSZTOROK ÉS PARASZTOK

8 GYERMEK-ÉPÍTKEZÉS

9 KIÁLLÍTÁS A MÁTYÁS-TEMPLOM TÖVÉBEN

10 TULIPÁNOS TÉRPLASZTIKÁK

11 JÁTÉK-TERVEK A MŰTEREMBEN

12 PÁSZTOROK ÉS PARASZTOK A HALÁSZBÁSTYÁN

13 BEAT-FIGURÁK

Felelős kiadó: Dér László

Készült a Somogy megyei Nyomdaipari Vállalat
kaposvári üzemében — 79-6262 1000 példányban
Felelős vezető: Farkas Béla igazgató

SCHÉNER MIHÁLY

Új művészet

1996/dec

37.o.

Schéner Mihály, festő

Ágh István verse: Schéner Mihály műveire

Ágh István: Virágfényben

Élet és Irodalom

Bp. 1985. ápr. 26.

3.

XXIX/17

Scheiner Mihály, festő
szobrász

L: Deim Pál

Vadas József: Tárt kapuk

Élet és Irodalom

Bp. 1985. ápr. 12.

12.
XXIX/15

Schéner Mihály

Fiatal Képzőművészek Balatoni Kiállítás

Magyar Nemzet, 1986. VIII. 7.

Schéner Weihnachtsgruß

Klonez Béla kiállítása az Ernst Múzeumban

Budapest, Nemzeti, 1986. VII. 20.

Schéner Mihály fn.

minei Ibrányi Képtárban

-> Urbán György

MŰVÉSZET 1985/7/62

Schmel Károly
grafikus

M.D.K

Afrika rajza

Élet és Irodalom, 1960. szept 30. – 1 old.

Y.L.M

Schener Mihály festő M.D.K.

Tél c.

müve bemutatva az Áll. Képzőművészeti Vásárlások III Kiállitásán. A Képzőművészeti Alap vásárlása.

Tájékoztató az Áll. Képzőművészeti Vásárlások III. Kiállitásáról . 7.l.

MDK

Schéner Mihály

Napraforgók
Szárazság

O.M. Képzőmüv. Főisk. Ifjusági Köre.
Karácsonyi Kiáll. 1946.

MMK

Schéner Mihály, festöm.

Önarckép. Olf.
Tavaszi táj. "

Az OMK. Képzöm. Főisk. Ifj. Körének karácsa. kiá
1943. Kat.

MDK

Schéner Mihály

Önarckép, o.

Tavaszi táj, o.

Képzőm. Főisk. Ifj. körének karácsonyi kiáll. 1943.

M.P.A.

Schéner Mihály, festő

A békéscsabai Munkácsy Múzeumban Békés megye képzőművészeinek harmadik grafikai és kisplasztikai kiállításán grafikai művekkel szerepel.

Kerekes György, Békéscsaba, Megyei Kiállítás
Művelt Nép, 1956, jul. 22.

MDK

Schéner Mihály
Szerepelt a kiállitáson.

/660 --: Kielégitő érdeklődés a megyei grafikai és kisplasztikai kiállitás iránt.
Viharsarok Népe, Békéscsaba. 1956. jul. 6.

Schéner Mihály

MDK

Alvó gyermek, olf.

Nárciszok kukával, olf.

Mücsarnok 1957 Tavaszi tárlat

Schéner Mihály

kiállított festmémyei:

Alvó gyermek, olaj, 60x80 cm.

Nárcisszok kukával, -"-, -"-

Tavaszi tárlat. A Műcsarnok kiállítása 1957. Kat. szerk.: Kisdiginé Kirimi Irén. Bp. 1957. 19 l.

12. l.

Schéner Mihály

Alvó gyermek, olaj, 60 x 80 cm
Nárcinok kukával, olaj, 60 x 80 cm

Budapest Műcsarnok kiállítása 1957
kat. nem. Kisdégíné Kiszimi Irén

12

MDK

Schéner Mihály, festö

Alvó gyermek. Olaj.
Nárciszok kukával. "

Mücsarnok.-Tavaszi Tárlat.1957. Kat. 12.1.

Schéner Mihály MDk

Szerepelt a veszprémi SZMT Kisfaludy Kulturotthonban 1957 aug. 25-én megnyilt kiállitáson.

Paál Ákos: A vörösberényi müvésztelep kiállitása. PEDAGOGUSOK LAPJA: 1957. szept. 15.

SCHÉNER Mihály / Budapest

1. Virágcsendélet halakkal olaj 60 X 42
2. Műtermablak télen olaj 60 X 60
3. Csendélet olaj 40 X 50
4. Őszi levelek olaj 60 X 38

Dunántuli Képzőművészek Kiállitása 1958.

Kat. bev.: Csch Miklós

Lékesfehérvár, Istvan Király Muzeum

körleményei D sor 14 /

Schéner Mihály MDK

szerepelt a kiállitáson.
Két kisebb formáju csendélete.

Dr. K.F.-né: A zsennyei művésztelep kiállitása.
Vas Népe. 1958. máj. 25.

Schéner Mihály

MDK

Tanácsköztársaság épitése, üvegablakterv

Müterem részlet, olf.

Mücsarnok 1959 VII. Magy. Képzőm. Kiáll.

Schéner Mihály
festő

H. DK.

Pályázaton vett részt.

— ~~30 lap~~

Művészet, 1960. december, — 30 l.

MDK

Schéner Mihály

Müteremrészlet, of.

VIII. M. Képzőmüv. Kiáll. Mücs. 196o. ápr.

Schéner Mihály MDK

Müteremrészlet, olf.

Mücsarnok 1960.VIII.Magy. Képzőm. Kiáll.

Schéner Mihály, festő BDK

A II. kerületi művészek felszabadulási kiállításán szerepel.

Pelter Imre: Jegyzetek kiállításokról 9. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1961. ápr. 19.

M. N. K.

SCHÉNER Mihály festő

Szobabelső

a. m. Felszabadulási kiállítás a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1961. aug. 19. 4. l.

M.D.K.

Schéner Mihály.

Festőművész kiállitotta müveit a II.ker. Felszabadulási kiállitáson.

Felszabadulási kiállitás a II.kerületben.
Magyar Nemzet 1961. ápr.19. 4. old.

MDK

Schéner Mihály

Interieur V.,of.

Önarckép II.,of.

Ablak Zsennyén, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Portré, of.

Portré II.,of.

Portré III.,of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Magvető, of.

Szintanulmány, of.

Őszi virágok, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Szobarészlet, of.

Szobarészlet II.,of.

Müteremrészlet, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Fürdő nő, of.

Madár etető, of.

Asztalnál, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Kompozició lóval, of.

Festő három kalappal, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

InterieurII.,of.

Figurák halakkal, of.

Festő és modell, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Interieur, of.

Interieur Gadányi-képpel, of.

Festő, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

MDK

Schéner Mihály

Reggeli, of.

Ebédlő csillárral, of.

Kandalló, of.

Schéner M. festőm. kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Kályhás csendélet, of.

Zsennye télen, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Ebédlőrészlet, of.

Szobarészlet, of.

Folyòsó, of.

Schéner M. festőm. kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

NDK

Schéner Mihály

Müteremrészlet II.,of.

Önarckép, tanulmány, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Müvésztelep ebédlője, of.

Interieur IV.,of.

Interieur órával, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Szobabelső, of.

Virágok, of.

Régi ajtó Zsennyén, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Férfi portré, of.

Két nő, of.

Temetés, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Színkompozició, of.

Csendélet, of.

Gesztenyesütő, of.

Schéner M. festőm. kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Tálca, of.

Tél, of.

Táj ablakból, of.

Schéner M. festőm. kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Sárga fotel, of.

Folyosó II.,of.

Árkád, of.

Schéner M. festőm. kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Balaton, of.

Balatonalmádi, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Üvegablak terv, of.

Csendélet halakkal, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Müterem este, of.

Interieur III.,of.

Férfi, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Szobarészlet, of.

Állvány előtt, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Kompozició II.,of.

Szobában, of.

Önarckép, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Kompozició, of.

Kerámiák, of.

Müteremben, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Figurák, of.

Ketten, of.

Nő és csendélet, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

MDK

Schéner Mihály

Kettesben, of.

Kompozició III.,of.

Pihenő, of.

Schéner M. festőművész kiáll. Csók I. Gal. Budapest, 1962. márc.

M. D. K

SCHÉNER Mihály festő

40 éves

kiállítása a Csók galériában

(d.) Két „kísérleti" kiállítás

(e.)

Magyar Nemzet 1962. március 29. 4. e.

MDh

Schéner Mihály, festő

A Csók István Galériában tárlata nyílik márc. 16-án.

–: Ma hallottuk

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. márc. 15.

Schéner Mihály, festő 7 Dk

Márc. 16-án a Csók Galériában nyílt meg első gyűjteményes kiállítása.

10.-l

– :Hír

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. márc. 17.

MDk

Schéner Mihály, festő

A Csók Galériában nyílt meg kiállítása. Rudnay, Elkoffy, Gadányi volt mestere, s tíz évi pedagógiai működés után, 1956 óta foglalkozik csakis festészettel. Korai művei körül valók a Zsennyei képek. — Kísérletező művész, mind a kifejezés formai problémái, mind a különféle anyagok és technikák alkalmazása tekintetében. Pl: festő három kalappal, festő és modell, Ketten, Kerámiák.

Péter Imre: Jegyzetek kiállításokról 9.1

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. márc. 23.

Schéner Mihály, festő MDh

Márc. 16-án kiállítása nyílik a Csók Galériában.

–: Kulturális hírek 9 d

NÉPSZABADSÁG, bp. 1962. márc. 14.

MDK

Scheiner Mihály festőművész

Kiállítása péntekén nyílik meg a
Csók István Galeriában

Mozaik
Vépszava, 90. évf 61 sz 1962 márc 14.

M. D. K.

SCHÉNER Mihály festő

első gyűjteményes kiállítása a

Csók István Galériában

Magyar Nemzet 1962. március 15. 4. e.

SCHRÉNER Mihály festő M.D.

kiá llitása a Csók István galériában

Pestmegyei Hirlap 1962. március 15. 5.1.

Scheiner Mihály
festő

M.D.K

A csók Galériában szerepelt önálló kiállítással.

— : Hírek
Művészet, 1962. július — 38 l.

Schéner Mihály

festőművész kiállitása
1962. márc. 2-25.

Rajztanitás 1962. I.sz. 30.l.

M.D.K.

Schéner Mihály
festő

A Csók galériában tartott ki állítást

Láncz Sándor: Képzőművészeti körünka.
Élet és Irodalom, 1962. április 7 — 10 l.

Schéner Mihály festő

39 éves korában első izben mutatkozott be nagyobb gyüjteménnyel.

"Önarckép" repr.

Körner Éva: Schéner Mihály kiállitása

Magyar Épitőmüvészet 1962 /4. 52.l.

Schéner Mihály, festő MDK

Londonban, a Grosvenor Gallerie tárlatán nerepel.

—: Magyar festők Londonban 7.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1963. dec. 1.

Schéner Mihály

A Stúdió fotója

A Budapesti pedagógusok képzőművészeti stúdiója 1953-1963
Bev. Vajkai Aurél Bp. 1963.
39.o.

MDK

Schéner Mihály festő

Konfár Gyula és Schéner Mihály festőművének 60 művéből. tárlat nyílik a londoni Grosvenor Gallery termeiben.

– : Röviden . . . / 6. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1964. márc. 4.

MDG

Scheiner Mihály festő

Londonban, a Grosvenor Gallery új helyiségében nyílt meg. 4-ei megnyílt Konfár Gyula és Scheiner Mihály festőművének együttes kiállítása. A Gallery tulajdonosa tulajdonosa: Eric Estorick elmondta, hogy az első kiállításon egy-egy konfár és Scheiner-képet vásároltak meg, most eddig már négy, ill. egy helyre jelentkezett vevő".

– : Magyar festők kiállítása Londonban

NÉPSZABADSÁG, 1964. márc. 5.

Scheiner Mihály

festő

M.D.K.

A londoni Grosvenor Gallery-
ben tartott tárlatot.

—: Hírek

Művészet, 1964. junius – 46 kep.

Schéner Mihály

Festőművész. Kiállitása 1962.márc. 16-30.
Csók István Galéria
Plakáton rajzolt betük 70x50.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek. /Összeállitotta Munkácsi Piroska/
O.Sz.K. kiadványai Bp. 1965. 45.1.

MDK.

Schéner Mihály

Kiállitási kritika

Müvészet 1965 nov. 29 lap

Schéner Mihály
grafikus

M.D.K.

Munkái nem szerepelnek
a tárlaton.

D. Fehér Lajos: A X. Magyar Képzőművészeti Kiállítás
Művészet, 1965. decemberi. — 12 lap.

Scheiner
festő

M.D.K

Méltatai

D. Fehér Lorissa: Sorsa és utána
Művészet, 1965. ápriliis - 3 lap

Schener, Mihaly

Ferlö.

c/o Grosvenor Gall., 30 Davies St.,
London W. 1/Great Britain

International Directory of Arts. 8th Ed. 1965/1966. I. /Ed. H. Rauschenbusch/, Berlin, é.n. Deutsche Zentraldruckerei AG. 1004 l., ill.,

797.1.

Schener Mihaly

magyar kármazási művész, Grosvenor Gall., 30 Davies St., London W 1.

International Directory of Arts I.

Berlin 1965/66 8 közlése alapján

MDK.

Schéner Mihály

Kiállitási kritika

Kisalföld 1966 okt.23

Schéner Mihály

Bemutatta műveit a zákosligeti tejrőművészeti bazáti körben

Nejmüvelés 1966 VI. n. 36 old.

Schéner Mihály

Alakjait pásztorok, szegénylegények, pandurok tárgyköréből veszi. A szerző 3 reprodukciót is közöl.

„-kozáky-": „New avant garde in Hungarian painting"

Daily News, Bpest, 1967. XI. 19 21

Schéner Mihály 1

(szül 1923) töprengő művész, a látott világot elemeire bontja: „Huszár" – „kezek" – valamint „Napfürdőzők" című művei e stílusból valók. Alkotásaiban hasonlóságot találunk Chagall, a francia Tanguy és Chirico művészete között.

„Bozóky": New avant garde in Hungarian Painting. Daily News, Bp. 1967. XI. 19 21

Schiner Mihály
festő

M.D.V.

A Csók István Galeriában
rendezett kiállítást.

– kiállítások.
Művészet, 1967. szeptember. 47 lap.

MDK.

Schéner Mihály

Kiállitási hir

Népmüvelés 1967 .7.

M.K.

Schöner Mihály

Kiállítási hir

Nézőművelés 1967. 7.

Schéner Mihály

Müvét 1966-ban az állami intézmények megvásárolták ezért került 1967 nyarán a Mücsarnokban kiállitásra.

Vigilia 1967. X. 707.l.

Schéner Mihály

Kerek (rajz, repkő)

Tiszatáj 1968 XI n. 1001 old.

Schéner Mihály

Réatvett a $\bar{X}$ miskolci országos képzőművészeti kiállításon.

Somos Miklós: A $\bar{X}$ miskolci...

Északmagyarország 1968 dec. 15. 4.

Schéner Mihály festő

a X. miskolci országos tárlaton

szereplések művei.

Kovács Béla: Képzőművészetünk X. miskolci országos tárlata.

Napjaink, 1968. dec.

Schéner Mihály festő

A megnyílt 10. miskolci országos kiállításon új művei szerepelnek.

Rózsa Gyula: Harmincévesek művészete a miskolci országos kiállításon.

Népszabadság, 1968. dec. 13.

Schéner Miklós

képei szerepelnek a X.Miskolci Országos Képzőművészeti Kiállitáson

Napjaink 1968 december
4.old.

Schéner Mihály

„Betyárok, pandúrok" c.
festményének reprodukciója a
2. oldalon

Napjaink 1968 december

MDK

Schéner Mihály

Kiállitási kritika

Békésmegyei Hirlap 1968 ápr.7.

Schéner Mihály

Rajz prepráj

Tiszatáj 1968 VI-n. 518 old.

Schéner Mihály

(szül. 1923)

a Fiatal Művészek klubjában, legutóbb szereplő műcsiről tesz említést a szerző: mint „Mediterrán felület" - Takart és takaró felületek" - „Összegező elemek és forma ismétlések."

„-bm-" jelü: Modern Art in Youth Art Club

Daily News, 1968. III. 12. 61.

MDK

Scheiner Mihály, festő

Képeivel a miskolci országos kiállításon.

Rózsa Gyula: Harminc évesek művészete 7

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 12

Schéner Mihály

Képekkel

Szerepel az alábbi tárlaton

Somos Miklós: A X. miskolci országos
Képzőművészeti kiállítással

Észak-Magyarország 1968 XII. 15

Schéner Mihály

„Kivirágzas" c. müvéről reprodukciot közöl

-bm- : Modern Art in Youth Art. Club. -

Daily News, Bpest, 1968. III. 12 6 l.

Schéner Mihály

és Halmy Miklós a budapesti
Sejú Művének Klubjában közös kiállítást
rendeztek.

Hireink
Magyar Műhely, Paris, 196 8. márc. 15. 62 o.

Schéner Mihály

Halmi Mihlóssal közös kiállítása volt az Ifjú (!) Művészek Klubjában.

Magyar Műhely, 1968. III. 15. 62. p.

Schéner Mihály

Pestszentlőrincen a Hazafias Nép-
front helyiségeiben állította ki képeit.

Tölgyesi János: XVIII. ker. művészeinek
bemutatója a kerületi Népfront termeiben.
„Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. márc. 3 p.
431.

Schéner Mihály

maga teremtette figurákat, gyermekrajzok alakjaira emlékeztető gnómokat fest, felszabadultan vastag ecsetjárással.

Tölgyesi János: XVIII. ker. művészeinek bemutatója a kerületi Népfront termeiben. „Művészet" folyóirat, Bpest, 1968. márc. 3 sz. 44 l.

MDK

Schéner Mihály

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 7.p.35.

Ügyiratszám:

Ügyintézőnk:

Budapest, 196 _____

ORSZÁGOS TERMÉS
BUDAPEST, V.,
TELEFO

4081 66. FNYV. 9. t. (N)

Scheiner Mihály
festő

M.D.Y

A kaposvári Képcsarnok Vállalatnál
tartott tárlatot.

— Kiállítások
Művészet, 1968. november - 44 lap.

Schéner Mihály
festő

M.D.K

Pásztorok, Betyárok, Szegényfegyencek,
ábrázolását választotta témáinak -
gául a tárlaton bemutatott képeinek.

Kovács Gyula: A XI. Alföldi Tárlat: Békéscsabán
Műrészet, 1968. julius - 35 lap.

MDK

Schéner Mihály

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 márc.p.43.

Schéner Mihály festő

Kiállítása nyílt a kaposvári Vaszary tekemben

Szocialista Művészetért 1968 XII.

Schéner Mihály

festőművész kiállítását ma nyitják meg
a Képcsarnok Vállalat kaposvári Vaszary János
termében.

Ma főtéma.

Magyar Hírlap, 1968 november 8. 9. l.

MDK

Scheiner Mihály, festő

Kiállítása nyílt meg
Kaposvárott.

– : Kulturális hírek 8

Népszabadság, Bp. 1968. nov. 9.

Scheiber Mihály

1. Pásztorok és parasztlányok olaj
2. Betyárok olaj 36×57

Csabai Festők Jubileumi Kiállítása
Békéscsaba 1968

Schéner Miklós

Szerepel a XI. Alföldi Tárlaton.

Székelyhídi Attila: Gondolatok az idei Alföldi Tárlatról.

Tiszatáj, 1968. VIII. sz. 746.o.

Schéner Mihály festő

Kiáhitása nyílika csók galériában

Nagyrava 1969 VII. 2.

Schreier Mihály

rejta (rejt.)

Jelentés XII. évf. 4. sz. 1969. ápr., 411. l.

Schéner Mihály

Bod László egyik képe az ő munkájával mutat rokonságot.

Bojár J.: Bod L. kiállítása. – Műgyűjtő, 1969. 1. sz. 55. l.

Scheuer Mihály

Keramia (reprodukció).

Valóság, 1969. 12. sz. 116. l.

Schéner Mihály

Nejne (nepr.)

Zelenkor XII. évf. 4. sz. 1963. ápr., 378. l.

MDK

Schéner Mihály festő

Tárlata nyílik meg a Stók Galériában.

– : Kulturális hírek 6.

Népszabadság, Bp. 1969. júl. 2.

Schéner Mihály

rája (repr.)

Zelenkov XII. évf. 4. sz. 1969. ápr., 379. l.

Schéner Mihály

sajra (repr.)

Zelenkor XII. évf. 4. sz. 1969. ápr., 4 ml.

1-es számu cédula

M.D.K.

Schéner Mihály

Elsőéves főiskolás kora -1943- óta kiállitó müvész. 1962-ben a Csók Galériában, 1964-ben a londoni Grosvenor Galériában, 1969-ben ujra a Csók Galériában rendezett kiállitást. A Főiskolán Rudnaynál kezdte. Az első, 1962-es kiállitására expressiv jellegü képeket festett. Ezen a tárlaton plasztikái, szobrai domináltak, de festményei sem veszitettek sulyukból, mint Frank János megjegyzi "Schéner Mihálynál" c. beszámolójában.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. dec. 13.
XIII. évf. 50. sz. 8. lap

Frank János: Sch M (interjú)

2-es számu cédula

M.D.K.

Schéner Mihály

Tizennyolc éves koráig falun élt, Medgyesegyházán. "Szobraimmal "falovaimmal" a régi piacok hangját, sokszinüségét, forgatagát elevenitettem fel"-mondja a müvész.
"Festményeire a szinek majdnem teljes redukciója jellemző, majdnem a monochrómiáig. Okker sárga hatásu festményeinek vastag felületébe késsel vési be a formát, rajzot. A modern müanyag-pasztába folklorisztikus -mézeskalács, mézesbáb- ősi elemeket épit be.."

Élet és Irodalom, Bp. 1969. dec. 13.
XIII. évf. 50. sz. 8. lap
Frank János SchM. (interjú)

Schémer Mihály

Budapesten él

Nivo díjat kapott az alábbi
táslatot

L. J.: Hegyi-tóták a XII.
Alföldi Táslatot

Békésmegyei Népújság 1969 IV. 9

Schéner Mihály

szerepel az alábbi táslatok

Dömötör János: A XII. Alföldi Táslat

Kőrösdáj 1969 IV 27

Schécsen Miklós

Neve emlékére

Képzőművészet

Lipcse 1969
szeptember
633 old.

Schéner Mihály

1

Kiállítása nyílt a Csók Galériában.

Magyar Nemzet 1969 július 15
4. old.

Schéner Mihály festőművész 2

„Falovacska"
„Kalashussár"
„Piros parasztbabás ló"
„Fehér hussáros ló" c. művei
említve

Magyar Nemzet 1969 július 15.
4. old.

Schöner Mihály

Az 1920 körüliek közül azon kevesek közé tartozik, akik ki tudtak nőlni.

Németh Lajos: Modern magyar művészet
· Corvina 1961.

138. l.

Schéner Mihály festő

Medgyesegyházán a Mův. házban

Kiállítása nyílt

Kovalista Művészetért 1969 I. n.

Schéner Mihály festő

Szerepel a XVIII. Sz. Nyomtatott Liánitásán

Szocialista Művészetért 1969 V. n.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Schéner Mihály festő
a Csók galériában
kiállítása nyílt

Szovjet Művészet 1969 VIII. 31.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Schéner Mihály

3 kompozíciója szerepel a miskolci kiállításon

Horváth György: A X. Miskolci Orsz. Kép. mű. Kiállításról

Magyar Nemzet 1969 I. 8

Schéner Mihály

3 kompozíciója emlétve

„A X. Miskolci Ornágos Képzőmův. Kiállítás"

Magyar Wenszel 1969 jan 8

Schéner Mihály

A népművészet egyértelmű hatását mutatják munkái. Kifejezési formája még erősen odatapad a dunántúli pásztorfaragások forma nyelvéhez. Sikszerű ábrázolási modja, színvilága, az anyag bátor kezelése modern hangvételt kölcsönöz képeinek.

Seves János: X. Miskolci országos képzőművészeti kiállítás

Népművelés 1969/2 28 old.

Schéner Mihály festő

a X. Miskolci Országos Képzőművészeti Kiállításon szereplő munkáit a népművészet szépségének hatását mutatják.

Szerző: X. Miskolci Országos Képzőművészeti Kiállítás.
Népművelés, 1969. febr. 28-29. old.

Schöpflin Miklós

1963-ban állított ki Londonban.

Gál István: Magyar-angol művészeti kapcsolatok. „Művészet" folyóirat, Budapest, 1968. március 3. p. 91.

Scheiner Mihály
festő

M.D.K.

Pásztorok és parasztlányok
valamint Betyarok cimű
lépei szerepelnek a tárlaton.

Kovács Gyula: Csabai festők jubileumi kiállítása
Művészet, 1969. március – 47 lap

M.D.K.

Schéner Mihály
festő-

Az egyszerű tisztaváz a minek ökonomikus elhelyezésével, hosszú óvatlásával fejezi ki összetett tartalmat.

DJ.: A XII alföldi Tárlat
Művészet, 1969. július - 17 lap.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Schéner Mihály
festő

„Fehér pásztorok" Repr.

Sólymár Istvánː Schéner M. kiállítása bók Galériában.
Tiszatáj, Szeged 1969. XI. 1020.

Schéner Mihály

festő

Kiállítása volt a Csók István galériában.

Külfedőn járt.

Sobymár István: Schéner Mihály kiállítása bók Galériában

Tiszatáj, Szeged 1969. XI. 1019.

M.D.K.

Schéner Mihály

Perneczky Géza: "Nincs uborkaszezon" cimü beszámolójában emliti meg a müvész "mézeskalács huszárokból, vagy körhintalovacskákból komponált Pop-szobrait".

Szentendrei Muzeum kiállitása.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. aug. 9.
XIII. évf. 32. sz. 9. lap

Schéner Mihály

- Bozóky -: New avant-garde in Hungarian painting (Schéner Mihályról.)
- Budapest Daily News, 1967. nov. 19.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Ért. ~~1968~~ 1970. 1sz. 68-107. l./

80. l.

Schéner Mihály

"Kezek" c. rajzának repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1970. ápr. 11.
XIV. évf. 15. sz. 15. lap

Schéner Mihály

Festmenyekkel szerepel az V. Balatoni Nyári Tárlaton Keszthelyen

d-ő: Balatonon - esőben

Békésmegyei Népnyiság 1970 VIII. 9

Scheiber Mihály

1. Balatonfüredi hajóállomás olaj 60×80
2. — " — Móló olaj 60×80

Balatoni Nyári Tárlat V.
1970. Keszthely

Schéner Mihály

Balaton füredi hajóáhomás és

" — " móló c. műve (ens.)

szerepel az alábbi Tárlaton

Horváth György: Az V. balatoni

nyári Tárlat Keszthelyen

Magyar Nemzet 1970 VIII. 12 4old.

Schéner Mihály

Balatonfüredi hajóáhomás

" — " móló (i. műve (eml.)

szerepel az alábbi tálaton

Horváth György: Az V. balatoni nyári
Tárlat Keszthelyen

Magyar Nemzet 1970 VIII. 12

Schéner Mihály

Czíráki lajos róla festett portréja

emlétve

Képzőművészet

Vigilia 1970 május
344. old.

Scheiner Mihály
festő-

Érdekes hatású hipei szerepelnek
a táblaton.

Dr. Báry Gyula: Az V. Balatoni Tárlat
Művészet, 1970. november - 37. lap

Scheiner Mihály

„Kéz" (vegyes)

A borítóra

Művészet, 1970. augusztus.

Schéner

Méltatás

D. Fehér Ilsuzsa: Jubileumi beszámoló helyett
Művészet, 1970. április - 22 lap

Schéner Mihály

Kiállitása volt a Csók István Galériában /1969. VII. 4--18./. Szellemét a meghivó hiven tükrözi, a mézeskalácsokból formált emberi kéz.

Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 51.l.

Schéner Mihály

A városi tanács nívódíját kapta a XIII. Alföldi Tárlaton Békéscsabán

N.N.: Hősökre emlékeztünk

Békés magyar Népujság 1970 IV.7

Schéner Mihály

Művészetét ismertetik a hagyod

Építőművészet decemberi száma

Békés megyei Nébrijsog 1971 I. 7

Schéner Mihály

„Betyárok" 1967.

(repr.)

Népművelés, ~~1967~~ 1971, jan. 11.

Schéner Mihály művei

Rezek (rajzok)

Uj irás 1971/11 – bovitó 30

Schéner Mihály müve

Rész

Ug írás 1971/11/ borító 4. o.

Schéner Mihály müve

Kés

Uj irás 1971/11 borito 1.

Scheiner Mihály

Minei

Uj Iras 1971/11.- 42 o.

Scheiner Mihály

mine

Uj Iras 1971/11 40-41 o

Schener Mihály

mine

Uj irás 1971/11. 39

Schéner Mihály müve

Kompozicio

Uj irás 1971/11 bosiló 2

Scheiner Mihály

Vadászat, 1970, olaj, 80×100 repr.

Vadászati Világkiállítás-Képzőművészeti Kiállítás, Bp. 1971.

Schéner Mihály

Vadászat, olaj 80 x 100 cm

Vadászati Világkiállítás 1971.
Múcsarnok

Schéner Mihály

„Konstrukciója" emelítve – szerepelt a III. országos lisplasztikai biennálén Pécsett

Magyar Nemzet 1971 szeptember 18 4.old.

Schémek Mihály

Szekeres a III. Orsz. Kisplasztikai Biennálén Pécsett

Vadas József: Szabó a kakábon

Élet és Bodalom 1971 IX. 25

Schéner Mihály

Alkotásai szerepelnek a III. Pécsi Országos Kisplasztikai Biennálén, melyről Vadas József: "Szobor a kockában" cimmel számol be, de a müveket külön nem nevezi meg.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. szept. 25.
XV. évf. 39. sz. 12. lap

Schéner Mihály

Medgyeshágón született 1923 január 9-én; festő a Képzőművészeti Főiskolán Rudnay növendéke volt. Önálló kiállítása 1963, és 1969-ben volt Budapesten.

Romváry Ferenc: III. országos kisplasztikai biennálé, Pécs, 1971.

Schéner Mihály

Számos hazai és külföldi kiállitáson vett részt festményeivel. Tanulmányúton járt Franciaországban (1964) és Angliában (1965)

Műve: „Konstrukció", 1969, hársfa, 65 cm.

Domváry Ferenc: III. országos kisplantírai biennálé, Pécs, 1971

Schéner Mihály : festő

- munkái az új művek kiállításon a Műcsarnokban

D. I.: Képzőművészet
Vigília, 1971. máj. 342.o.

Schéner Mihály

A Mücsarnokban rendezett, "Uj müvek" c. kiállitáson szereplő müveit kiemeli Szabó György: "Fa és erdő" c. beszámolójában.

Élet és Irodalom, Bp. 1971. márc. X 6.
XV. évf. lo. sz. 13. lap

Schéner Mihály

„Mézes Kalács huszár" c.

Kompozíciója szerepel az „Új Művek"

Kiállításán a Műcsarnokban - említve

Kritika 1971 május

29. old.

Schöner Mihály

Mézeskalácskunszájon szerepelnek az „Uj művek" c. kiállításon ez Műcsarnokban

Kritika 1971 május 29. old.

Schéner Mihály

Képeiben és „kvázi népművészet" planszitájában folklorisztikus irány éled újjá.

Kritika 1971 február
24. old.

Schéner Mihály

A lap bemutatja a művész rajzát "Vásárfia" cimmel.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juni. 17.
XVI. évf. 25. sz. 2. lap.

Schéner Mihály

"Bábu" c. rajzát hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. május 2o.
XVI. évf. 21. sz. 13. lap.

Schéner Mihály

"Hagymafej" c. metszetét bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juni. 24.
XVI. évf. 26. sz. 12. lap.

Schéner Mihály

"Kivirágzott kéz" c. művét hozza a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. juli. 15
XVI. évf. 29. sz. 12. lap.

Schéner Mihály

A lapban szereplő művek repr.-ói:
"Párizsi divat", "Kivirágzott kezek",/cinkmaratás/, Két rajz cim nélkül, "New York-i csirkereklám", "Huszár", "Bábu", "Babák szekere" /lino/, "Kotlós" /cinkmaratás/, "Pásztor-konstrukció" /fa/, "Órasétáló", "Boldog vonulás" cimekkel.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. május 6.
XVI. évf. 19. sz. 2, 3,4,5,7,lo,11,12,
13,14,15, 16. lapokon.

Schöner Mihály

„Méreskalács – lóvásár"

(repr.)

Népművelés, 1942. szept. 1. 36. old.

Schéner Mihály

szerepelt a Magyar Nemzeti Galéria kiállitásán a Betyárok cimü alkotásával.

Zentai Mária:Kortárs festők és ifjabb közönségük a Nemzeti Galérián

Rajztanitás 1972/1 4.old.

Schéner Mihály

Londonban 1964-ben a Grosvenor Galleryben, 1969-ben a Cook Galériában mutatták be müveit. 1971-ben és 1972-ben Párisban szobraival szerepel kiállitásokon.
1965-ben Párisban és Londonban, 1971-ben az Egyesült Államokban volt tanulmányuton.
1972-ben az Alföldi Tárlat Munkácsy-emlékérmet nyerte el.
Frank János: "Bemutatjuk Schéner Mihályt" cimmel ir a müvészről.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. május 6.
XVI., 19. sz. 2. lap.

Schéner Mihály

"Müvészete a modern és hagyományos...a Pop Art és a magyar népmüvészet frappáns ötvözete"-irja Frank János. A továbbiakban megjegyzi, hogy a festészet mellett szobrokat is készit, grafikus is. Rajzol, metszeteket és cinkmaratásokat is csinál. A lap főleg grafikáit mutatja be. Az ismertetés mellett egyik cim nélküli rajza szerepel.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. május 6. XVI. évf. 19. sz. 2. lap.

Schéner Mihály festőművész

A művész rajzát cimlapján mutatja be a lap "Kéz és Galamb" cimmel.
Medgyesegyházán született /Békés megyében/ 1942-1947 között végezte főiskolai tanulmányait. Rudnay Gyula tanitványa volt. Első-éves kora óta kiállitja müveit. 1962-ben a Csók Galériában rendezték egyik nagyobb tárlatát.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. május 6.
XVI. évf. 19. sz. cimlap.

Schéner Mihály

festő.

Czirjáki Lajos festő készített
portrét Schéner Mihályról.

László Gyula: Czirjáki Lajos képeiről.
Művészet, 1971. március - 45 oldal.

Schéner Mihály

"Huszár /mozgó szoborterv/" c. és három "Falióra sétáló /vázlat/" c. rajzait bemutatja a lap cimlapján.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. jan. 15.
XVI. évf. 3. sz. cimlap

Schéner Mihály

"1973"-as évszámmal rajz.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. dec. 30.
XVI. évf. 53. sz. 3. lap.

Schéner Mihály

Kiállít a magyarkanizsai Egry József Teremben.

Műgyűjtő 1972/4. 32. „Kiállítási naptár"

Scheiner Mihály festő

A Vass Városi kiállítóteremben
megnyílt kiállításának ismertetése,
megemlítve a elemezve: Gyalu pad c. művét.

R. Gy.: Parasztok folklór nélkül, folklór idill
nélkül ?.

Népszabadság, Bp. 1972. aug. 16.

Schéner Mihály [ ]

Nívódíjat kapott.

–: Országos nyári tárlat Debrecenben 7.

Népszabadság, Bp. 1972. jún. 27.

Scheiner Mihály

Mézeskalács-lóvásár
A Táblakép '72 anyagából

Debreceni tárlat.

Népmüvelés 1972/9 36old.

Schéner Mihály

a XIII. szegedi nyári tárlaton „Torzó" – „Pusztai mulatságc. művei szerepelnek. (említve).

Dél Magyarország, 1972. júl. 25.

Schéner Mihály

a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban rendezett XV. alföldi tárlaton műrei szerepelnek. Ez érben a Munkácsy-érmet a művésznek ítélték.

(m.gy.): Egyik a XV. alföldi tárlaton.

Népújság, 1972. ápr. 14.

Schéner Mihály festőművész

Júl. 22-én Víg Tamás szobrászművészszel közösen Vácott nyílik kiállítása. 1968-ban a Csók Galériában volt kiállítása. Festészetét a magyar folklór jellemzi. A kiállítás 1966–1972 évek termését ölelli fel.

Tárlatkalauz.

1972. VII. 2. 18.20 | 11 | V.

Schéner Mihály

Részt vett a „Táblakép '72" pályázaton.
A népi hagyományok világához a modern szemléletben az expresszivista kifejezésmód is célravezetőbb, mint azok az ál-naiv kísérletezések, amelyeket Schéner Mihály mézeskalácsos képei reprezentálnak.

Kádár Zoltán: A III. Debreceni Országos Nyári Tárlat.

Alföld 1972/8 69old

Schéner Mihály

Vigh Tamással együtt kiállítása nyílt meg. Képein a színek törvényeit és természetét kutatja. Mesevilágban jár betyárok, vadászok, parasztok alakjától kísérve.

Végh Ferenc: Schéner Mihály és Vigh Tamás kiállítása.

Pest m. Hírlap, 1972. júl. 29.

Schéner Mihály

Képe szerepel a III. Debreceni Országos Nyári Tárlaton a „Táblakép 72" pályázat anyagában

Népszava 1972 julius 4

2.old.

Schéner Mihály

„Pusztai mulatság" a Zépe

szerepel a XIII. Szegedi Nyári Tárlaton - emlékez

Népszava 1972 augusztus 2

2.old.

Schéner Mihály

A XV. Alföldi tárlat tegnap nyílt meg a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban, hat alföldi megye művészeinek alkotásaiból. Kiosztották a díjakat is: a megyei tanács által alapított Munkácsy-emlékérmet Schéner Mihály kapta.

Magyar Hírlap 1972/93 12 old.

Schéner Mihály

A szegedi nyári tárlatou bábos-mézeskalácsos figuráit látjuk képein.

Láncz Sándor: A szegedi nyári tárlat, Magyar Hírlap, 1972. aug. 9.

Schréner Mihály
bábos-mézeskalácsos figuráinak marionett-
szerűen mozgó csodavilága azt látszik
ismételgetni, hogy csak eszközei vagyunk
valamiféle felsőbb hatalomnak, erőnek: ezt
azonban éppen a halovány, szinte pasztelles,
rétegszerűen felrakott színek irónizáló
ereje kérdőjelezi meg.

Láncz Sándor: A szegedi nyári tárlat.

Magyar Hírlap 1972/219 6old

Schéner Mihály: grafikus

Elismerésel és szeretettel ír róla.

↓

Dér Endre: Az én világom 47-51.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. július XXVI/7.

Scheiner Mihály, festő

Megemlítve: Toborzó, Puntai mulatság c. műve.

Kacsó Katalin: Kiállítási napló
XIII. Szegedi Nyári Tárlat

93-96.
XXVI
10.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. október

Schéner Mihály, grafikus

Rajz : Repr

[Simai Mihály : Kezek c. verscikluséhoz. —]

Schéner Mihály : rajza 9.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. március XXVI. 3.

Scheiner Richárd grafikus

Rajz: Rep

[Simai Richárd: Kerek c.
versciklusához ...]

Scheiner Richárd: rajza

4.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. március XXVI/3.

Schéner Mihály, grafikus

Két rajz:

[Simai Mihály: Kerek c. verscikluzához ....] Repr.

Schéner Mihály: rajzai 5.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. március XXVI/3.

Schéner Mihály, grafikus

Rajz : Repr.

[Simai Mihály: Kezek c. verscik Csurkhoz...]

Schéner Mihály: rajza

6.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. március

XXVI
3.

Schéner Mihály

neve említve

Művészettörténeti Értesitő 1972

306, 316. old.

Schéner Mihály

Toborzó olaj 60×80 cm

Pusztai mulatság — " — 102×71 cm

XIII. Szegedi Nyári Tárlat

1972. jul. — szept.

Schéner Mihály

Különböző fejekből összeállitott rajzát hozza a lap.
Repr.

"Müveiben a népmüvészet elemei és népi élet jelenetei tünnek sorra"a néző elé, "festményein a vastag vakolatréteg alól csillannak fel a mézeskalácshuszárok és ölelkező szerelmespárok mély zöldjei és tüzes vörösei."

Élet és Irodalom, Bp. 1972. aug. 12.
XVI. évf. 33. sz. 9. lap.
12. "

Schéner Mihály

"Pásztor konstrukció-ja a konstruktivizmusból ismerős mértani rend és a tükrösöket idéző forma és szinvilág egy magasabb szinten olyan egységet alkot, amelyben az elemek önmagukat megtagadva születnek ujjá." -mondja Vadas József kritikájában a müvész kiállításáról, melyet a váci városi kiállitóteremben rendeztek, ahol Vigh Tamás szobrászmüvész alkotásait is bemutatták.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. aug. 12.
XVI. évf. 33. sz. 12. lap.

Schéner Mihály

készülő müveiből tájékozódást nyerhetnénk felfo-

gásának irányzatát illetően.

Solymár István: Mai magyar rajzművészet, Budapest,

1972. 22 l.

Schéner Mihály

A szegedi Horváth Mihály u.-i képtárban van kiállítva: „Pusztai múlt" c. műve. (emlétve)
múltocép

Kompozíció '72

1972, aug. 9, TV. 17.55 | 11 | Kovné

Schiener Mihály

a 13. szegedi nyári tárlaton
művei szerepelnek.

Láttuk, hallottuk.
1972. VII. 28. Kossuth, 20.36/11/Kj.

Schéner Mihály.

A Képcsarnok Vállalat bpesti Csontváry-teremben festménybemutatót rendezett, melyen világos színezésű budai városképe szerepel. (említve)

Láttuk, hallottuk.

1942. VIII. 11. 20.59/11/V.

Schiener Mihály

a Békéscsabán megrendezett XV. Alföldi képzőművészeti tárlaton művei szerepeltek. Ez ízben a Munkácsy-érmet ítélték a művésznek.

Láttuk, hallottuk.

1942. IV. 28. 21.13 D. Petőfi.

Scheiber Mihály, grafikus.

Rajz: Repr.

Scheiber Mihály: rajza 195.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI 3.

Schéner Mihály, grafikus, Sobri

Sobri, (1973.) : Repr.

Schéner Mihály : Sobri Borító: 2

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI 3.

Schéner Mihály, grafikus, szobrász

Butélia-terv, (1973)

: Repr.

Schéner Mihály : Butélia – terv Cím lapon
[Dorité: 1.]

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Scheiner Mihály grafikus

Rajz: Rajz.

Scheiner Mihály: rajza 245.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI [3] 2.

Schéner Mihály, grafikus

Rajz:

Repr

Schéner Mihály: rajza 234.

JELENKOR, Pécs, 1973, március XVI/3.

Scheiner Mihály, grafikus

Rajz: Repa

Scheiner Mihály: rajza

227.

JELENKOR, Pécs, 1973. március

XVI/3.

Schéner Mihály, grafikus

Rajz:

Rajz

Schéner Mihály: rajza

224.

JELENKOR, Pécs, 1973. március

XVI
3.

Scheiner Mihály, grafikus

Rajz:

Repa.

Scheiner Mihály: repa

275.

JELENKOR, Pécs, 1973. március

XVI
3.

Scheiner Mihály, grafikus

Rajz:

Rep

Scheiner Mihály: rajzai 263.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Scheiber Mihály, grafikus

Rajz:

Rep.

Scheiber Mihály: Rajza 198.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Scheiner Mihály, grafikus

Rajz:

Rep.

Scheiner Mihály: rajza

203.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Scheiner Mihály, grafikus

Rep: Rep.

Scheiner Mihály: rajza 211.

JELENKOR, Pécs, 1973. március XVI/3.

Schéner Mihály, grafikus
nobrán

Diófa-faragása:

Repr.

— : Élet fa

Borító: 3.

JELENKOR, Pécs, 1973. március

XVI/3.

Schéner Mihály, grafikus, szobrász

Jaragás: Repi

— : Pántor

Borító: 4.

Jelenkor, Pécs, 1973. március

XVI/3.

Schéner Mihály, [ ]

Megemlítve.

Bodrogi Ferenc: Képzőművészeti krónika

Sokymár I.: Hagyomány és lelemény

340 - 342.

JELENKOR, Pécs, 1973. április XVI/4.

Schéner Mihály

1962 és 1969-ben mutatta be műveit a Csók galériában /V. Váci utca 25/.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 1335 l

2301

Schéner Mihály

"Szoborterv" cimmel hozza a lap a müvész rajzát.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. febr. lo.
XVII. évf. 6. sz. 8. lap.

Scheiber Mihály
festő

"Rózsa Sándor és a pandúr"
(vegyes)

Pap Gábor: Tárlatok - Távlatok.
Művészet, 1973. augusztus - 41. oldal

Scheiber Mihály, grafikus

Rajz:

Rep.

Scheiber Mihály: rajza

6.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. április

XXVII
4.

Scheiner Mihály: grafikus

Rajz:

Rajz.

Scheiner Mihály: rajza 111.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. április XXVII/4.

Scheiner Mihály grafikus

Rajz: Repr.

Scheiner Mihály: rajza

93.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. április

XXVII
4.

Schéner Mihály, grafikus

Rajz:

Repr.

Schéner Mihály: rajza 80,

TISZATÁJ. Szeged, 1973. április XXVII/4.

Scheiner Mihály: grafikus

Rajz:

Rep.

Scheiner Mihály: rajza

63.

TISZATÁJ. Szeged, 197[illegible]. április

XXVII.
4.

SCHÉNER Mihály

Uj Auróra 1982/3.

Szerző aki a folyóirat főmunkatársa cikket irta a lap 62-65. oldalán Katkics Ilonáról.

Múzsák Randevúja

Irodalmi–zenei estek

A ZENEAKADÉMIA KISTERMÉBEN

1984. október 13-án, szombaton este fél 8 órakor

TRISTAN

—

PERCEVAL

A Tristan és a Grál mondák feldolgozásaiból
összeállította és előadja

GÁLFFI LÁSZLÓ

A középkor világi zenéjéből

CSÁNYI TAMÁS

ének

és a

RÉGI ZENE STÚDIÓ

Művészeti vezető: KLEMBALA GÉZA

Jegyek 40–70 forintos áron válthatók az Országos Filharmónia jegypénztárában (V., Vörösmarty tér 1.), tel.: 176-222, a Zeneakadémián, tel.: 420-179 és az üzemi közönségszervezőknél

A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk!

F. k.: O. F. ig.

84-1137 GENERALART Dorogi Ny

Schéner Mihály

Kölesden a 15 kiállításra tervezett sorozatot „Mai Magyar képzőművészet" címmel 1975 október 10-én Schéner Mihály valósította meg.

Fertőszögi Béláné: Művelődésre nevelés Kölesden. Művészet, 1980. augusztus – 45. lap.

Schéver Mihály nobrász

Megemlítve.

Kiss Ferenc: Ágh István költészete 36-45.

Alföld, Debrecen, 1980. július XXXI/7.

Schéner Mihály, festő

L: Korta Rozália

Korta R: Beszélgetés Jankay Tiborral 42-48.

Ily Aurora, Békéscsaba, 1980. ápr. 1

Schéner Mihály, festő

L. Lovasics László

Schéner Mihály: Egy útkereső fiatal művész 41 - 43

Új Auróra, Békéscsaba, 1980. aug. 2.

Schéner Mihály

A lektorátustól egy 10 m²-es munkára 1979-ben a aglédi borozóban kapott megbízást a művész. 1978 Obudán, 1979-ben egy Zaikán felállítandó játékos plasztikára és egy lehéscsabai játszótérre.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Scheiber Mihály

A művész nem Pesten, hanem
Párizsban és Stockholmban kezdett először a magyar folklórral
foglalkozni.

Rozgonyi Ádám: Beszélgetés Scheiber Mihállyal.
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály, festő
hobrán

Megemlítve.

Bodri Ferenc: Egy palást kihantolása 70-73.

Tiszatáj, Szeged, 1981. dec XXXV/12

Schéner Mihály festő

L: Várnai Gitta

Schéner Mihály: Áramlások 112

Tiszatáj, képed, 1981. okt. XXXV/10

Scherier Mihály, festő
szobrán

L: Tóth Ernő

Dér Endre: Új lapa naplóban 74-80

Új Auróra, Békéscsaba, 1981 dec. 1981/3

Scheiner Mihály, festő

Simai Mihály a versét Scheiner M-nak ajánlotta

Simai Mihály: Kettén mese egyháziak 19-20.

Új Auróra, Békéscsaba, 1981. dec 1981/3

Scheńer Mihály, szobrász

L. Borsos Miklós

– O szobrász

8.

Esti Hírlap, Bp. 1981 jan. 21.

Schéner Mihály, festő
holzón

L: Somfai István

7

Népszabadság, Bp. 1981 szept. 11

Schéner Mihály, festő

L: Szinyei Merse

— Szinyei Merse Pál a Majálisról 2.

Bn. 1981 dec. 8

Esti Hírlap

Schéner Mihály, festő

a békéscsabai jókai kiszkán előadásának

a dinletit tervezte..

Ablonczay Lóránt: Bolhabál 51–54

Új Auróra, Békéscsaba, 1981. ápr. 1981/1.

Schéner Mihály, festő

L.: Szabadi Árpád

Schéner Mihály: Beszélgetés Szabadi Árpáddal 55–58

In: Auróra, Békéscsaba, 1981. ápr. 1981/1.

Schéner Mihály

ebben az évben Békéscsabán került felállitásra egy szobra.

Magyar Hirlap 1981/1/22/6

Scheiner Mihály, szobrász

L. Borsos Miklós

–: Hír

8.

Népszabadság Bn. 1981 jan. 24

Schéner Mihály

Kilenc békédi képzőművész közös tárlatán szerepel a március 25/én Aradon.

Magyar Hirlap 1981/3/21/9

Schéner Mihály festszüvén

Menyhárt László: Schéner Mihály

Művészet, 1982. december

Schéner Mihály festőművész

Burger Pál: A garabonciás
Mányhárt László: Schéner Mihály

Művészet, 1982. április

Scheiner Mihály, festő

A mért idő c. versantológia illusztrációit, kénítette.

Szijártó István – V. Molnár László: Könyvek Békésből 153-164

Új Aurora, Békéscsaba, 1982. aug. 1982/2

Scherer Mihály, festő

a békéscsabai Jókai Múháznak

tervez dúlteket.

Deák Attila: Évadtükör 66 – 71

Új Aurora, Békéscsaba, 1982. ápr. 1982/1

Scheiber Mihály, festő

d: Mazán László

Scheiber Mihály. Mazán László 51-54

Új Auróra, Békéscsaba, 1982. ápr. 1982/1

Schéner Mihály, festő

L. Kner Izidor

Rideg Gábor: Gondolatok egy művénklepről 47–50

Új Auróra, Békéscsaba 1982. ápr. 1982/1

Schéner Mihály, festő

12 rajz: repr.

–: Schéner Mihály: Rajzai 596, 609, 611, 659, 681, 691
707, 714, 724, 730, 750, 768
old

Jelenkor, Pécs, 1982 júl-aug. XXV/7-8

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas képzőművész

Megnyílt a Műcsarnokban az országos tárlat. Schéner Mihály semmi újat nem nyújt a kiállított két művén. (említve).

Wagner István: Élményre várva.
Magyar Hírlap, 1952. máj. 1. 7.-old.

Schéner Mihály festőművész

Rideg Gábor: A karmadek típusú találkozás
Schéner Mihály művészetéről

Művészet, 1983. június

Schéner Mihály

Szurovi Pál: Rezignáltan, kultúrállam

Művészet, 1983. November

Scheiner Mihály, nohán

L: Farkas Ádám

Vadas J.: Lapos plasztikák 13.

Élet és Irodalám, Bp. 1983. aug. 12 XXVI/32

Scheiner Mihály szobrászművész

kiállítása a Vas utcai kertben

Major Nemzet 1983. VII. 31.

Schéner Mihály

Schéner Mihály
szimpóziumállítás a Miskarmában

Magyar Nemzet 1983. VII. 23.

Schéner Mihály festő"

Felszabadult az egyes müfajok közötti közeledés; a festő Schéner Mihály, a grafikus Szabados Árpád, az épitész Makovecz Imre találja meg gondolatkifejezésének uj terepét a fára, kőre, fémre összpontositó nagyatádi, siklósi, dunaujvárisi győri és más nyári müvésztelepeken.

Losonczi M.: Találkozás, megbeszélés, mühely. Müvészeti szimpozionok eredményei."

Hajdu-Bihari Napló 1983. aug. 9.

SCHÉNER Mihály

Schéner Mihály: Gondolatok Kohán Györgyről. = Uj Auróra, 1983/3. 86-89.p.

Visszaemlékezés és elemzés.

SCHÉNER Mihály

Schéner Mihály kiállitása a mMücsarnokban. ≈ LÁNCZ Sándor:Kiállitási krónika. = Jelenkor, 1983/6. 580-581.p.

Boehmer Wally Wilhelmine a Wallenstein. = Lukow Blanka.
Narodila. = Telmahor, 1895/6, 580-581.p.

SCHÉNER Mihály

WENER Tibor: Uj szobraink. = Budapest, 1983/10.
32-33.p.

Vörösvári u. lakótelepen felállitott Dorottyás kocs c. szobráról.

Schéner Mihály

„Papírhuzások" 1969. Olaj.
41x53 cm

XVII. Vénus Zip

Kritikák.és képek Bp.1976 Corvina

Schéner Mihály

Három bábot ábrázoló rajzát hozza a lap. Repr.

Fenti -cimnélküli- rajzot lásd: Borsos Miklós nevénél, a müvészről szóló megemlékezés hátlapján.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. aug. 7.
XX. évf. 32. sz. 11. lap.

Schéner Zoltán, költő

l.: Varga Imre

Laczi J.: A magyar kultúra.... 75-78.

TISZATÁJ, Szeged, 1976. június

XXX
6.

Schéner Mihály (Medgyesegyháza, 1923 –

fertő

A Képzőművészeti Főiskolán végzett.

Lakás: 1028 Bp. Árpád u. 20.

„Kerámia Lívirajzások" litografia-mappa

nyomtat az Országos Grafikai Műveztelep, Bekéscsaba 1976-77

művei. Között

– Katalógus a Könyvtárban –

Schéner Mihály festőművész

a cegléd kiállításon szerepelnek a művész művei: a fa környezetátalakító lehetőséget tárta fel.

Losonci Miklós: Gazdag múzeumi hónap. Pest Megyei Hírlap, 1977. okt. 8.

Schéner Mihály, festő
Szolnok

L.:Tilles Béla

-:Hir 8.

Népszabadság, Bp. 1977 ápr. 27.

Scheiner Mihály

A Hajdúszoboszlói Gabriá-
ban volt tárlata

Bánszky Pál: Kisgabriák.
Művészet, 1977. október - 40 lap.

Schéner Mihály

A Győri Műcsarnokban Benkő Mariann gobelin-kiállitása október 9.-ig, a XI., Bikszádi uti kiállitóhelyiségben Körösényi Tamás szobrász kiállitása október 1.-ig, a Magyar Nemzeti Galériában Jávor Piroska zománcainak kiállitása szeptember 27.-től, a Szegedi Bartók Béla Művelődési Központban Veres Mihályfestőművész kiállitása október 2.-ig, a Balmazujvárosi Veres Péter Művelődési Központban Schéner Mihály festőművész kiállitása szeptember 28.-ig, a Budapesti Metró Klubban Artner Ottó szobrász kiállitása október 2.-ig, a Helikon Galériában Gádor Magda szobrász kiállitása október 16.-ig, a Csontváry Teremben Hincz Gyula festőművész kiállitása szeptember 28.-ig, a Csók Galériában Szalatnyai József festőművész kiállitása szeptember 23.-ig tart nyitva.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. szept. 24. XXI.évf. 39. sz. 8. lap.

Schéner Mihály, festő

L.:Thorma János

Heitler László:A műgyüjtő alkotása 9o7-9o9

okt. XX/1o.

Jelenbar, Pécs 1977

Scheiber Mihály

Méltatás.

Szekely András: Alkotók a XI. kerületben.
Tükör, 1977. október 2 - 3 lap.

Schéner Mihály. Festőművész

A Bartók Béla úti Galériában rendezett kiállításának rövid tárgyi: Reich Károly, Schéner Mihály és Vilt Tibor.

Szabó András: alkotók a XI. kerületben.
Tükör, Budapest, 1974. okt. 2.

Schéner Mihály

Fahuszár karddal és virággal

Magyar Hirlap 1977/1o3/4

Schéner Mihály

Barta János: Egy különös művész. Alföld 1974. 25. évf. 6. sz. 77-79.

Ludányi András: Schéner Mihály játékai Magyar Hírlap 1974. ápr. 6.

Major Máté: Schéner Mihály játékai: Élet és Irodalom, 1974. 18. évf. 30. sz. 13.

Művészettörténeti Értesitő, 1977/1.
A magyar művészettört. irod. bibliográfiája 1974

75. old.

S chéner Mihály

Szerepelt a Ceglédi Ősz rendezvénysorozat
Fa és környezet c. első biennálén.

Magyar Hirlap 1977-286-6
Wagner:Ujabb biennálék

Scheiber Mihály

Scheiber Mihály plasztikái
kompozíciót az Iparmű-
vészeti Múzeumban mutat-
tak be

Horváth György: Scheiber Mihály plasztikái
Tükör, 1974. április 24 – 41 kép.

Scheiwo Mihály

Scheiwo Mihály plasztikái technikájuk szerint hol eszter gályas, hol ács, hol bognár, hol szerszámhészítő lakatos munkával készültek.

Horváth György: Scheiwo Mihály plasztikái
Tiehör, 1977. április 24 – 41 lap.

Scheiner Mihály

Scheiner bohiályán látható az ég, a föld, az ember. Scheiner csereperi nem csupán a világ-ról, de az emberről is teljes és-tékű képet adnak.

Féja Géza: Egyitt az idővel.
Wók Lapja, 1977. okt. 1-14 lap.

Scheiner Mihály

Eleinte az ecset volt a leg-
főbb eszköze és ha beáhoztak
sorokra, négy expressionistá-
nak minősítették Scheiner Mi-
hályt.

Féja géza: Együtt az idővel.
Nők Napja, 1977. okt. 1-14 lap.

Scheiber Mihály

Scheiber egyik legfőbb irgalma
a cserépkultúra újjáteremtése.
A cserép a művészet egyik leg-
ősibb matériája.

Fejlődés: Együtt az időkkel.
Vörös Hajnal, 1977. okt. 1-14 lap.

Scheiner Mihály

Festmények és fafaragások (repro)

Féja Géza: Együtt az Idővel.
Nők Lapja, 1977. okt. 1 – 14 lap.

Schéner Mihály

Méltatás.

Féja géza: Együtt az idővel
Nők Lapja, 1977 okt. 1-14 lap.

Schéner Mihály

Schéner Mihály érdekes ugalma a méres bábú, aminek használhatóságát ő fedette fel.

Féja Géza: Együtt az idővel.
Nők Lapja, 1977. okt. 1-14 lap.

Scheiner Mihály

Scheiner Mihály festőművész kiállítása az Iparművészeti Múzeumban nem megnyílt.

-----:Kiállitási naptár.
Művészet, 1977. február - 48. oldal.

Schéner Mihály

A III. kerület Bécsi út - Gaidos Mariska utca közötti parkban Schéner Mihály Dorottya című fémplasztikáját állítják fel.

Fekete Judita Mű és közönség.

Művészet, 1977. február - 44. oldal.

Schéner Mihály, festő-

Schéner M. rajzsorozatához Ágh István
írt versek

Bata Imre: Jól vagy?

7.

Népszabadság, Bp. 1977 jún. 10.

Schéner Mihály

Az Iparmüvészeti Muzeum disztermében Schéner Mihály kiállitása május 1.-ig,
Pécsett a Szinház-téri kiállitóteremben Pinczehelyi Sándor festőmüvész kiállitása május 1.-ig,
a Mücsarnokban Diószegi Balázs festőmüvész április 16.-tól,
a tatai Kuny Domokos Muzeumban Drégely László festőmüvész kiállitása április 17.-től tart nyitva, - közli a kulturális esemény eket ismertető rovat.

Élet és Irodalom, Bp. 1977. ápr. 16.
XXI. évf. 16. sz. 8. lap.

Schéner Mihály, festő szobrász

L.:Berda Ernő

Láncz S.:Képzőművészeti krónika 687-692

Jelenkor, Pécs, 1977 jul.-aug. XX/7-8.

Schéner Mihály, festő, szobrász

L.:Melocco Miklós

Láncz S.:Képzőművészeti krónika 533-537

Jelenkor,pécs,1977.junius XX/6.

Schéner Mihály, festő szobrász

h.: Borbás Tibor

Schéner Mihály: Gergő - görgő

Jelenkor, Pécs, 1977. junius.

Műmelléklet: 4.

XX/6.

Schéner Mihály, festőművész

a Képzőművész Szövetség festő szakosztálya kiállítását „Festészet '77" címmel a Műcsarnokban rendezték, melyen a művész műve szerepel.

Horváth György: Festészet '77.
Magyar Nemzet, 1978. febr. 5.

Schéner Mihály

Művei szerepeltek a "Békés megyei művészek szobrai és plasztikái" c.kiállításon Békéscsabán - 1978-ban.

Katalógus a könyvtárban.

Schäner Mihály festőművész

a VI. Debreceni Nyári Tárlat méltó folytatása az előzőcknek. A pályázatot két kategóriába hirdették meg: a „Táblakép 78"-ra és az „Ember és Környezete" c. A zsüri által kiválogatott művekből rendezett kiállítás látható a Tudományegyetem díszudvarán, aug. 13.-ig. A művész „Pulykakakast kéne vénni" c. fémplasztikai sorozatát láthatjuk a kiállításon. /említve/

TV-híradó

1978. VII. 15. 19.30 Televízió.

Schéner Mihály, festő

L: Topor András
[és kiadlik Csillen 8.o.]

Pásztorok" c. művével
"díjat nyert.

–: Országos festészeti triennálé kolnokon 7.

Népszabadság, Bp. 1978. okt. 10.

Scheuer Mihály

A megyéből elszármazott Scheuer Mihály bekapcsolódik a grafikai műhelytelep munkájába.

Lóska Lajos: Békési műhelyek, 1978.
Művészet, 1978. július – 18. lap.

Scheiber Mihály

Méltatás.

Nagy Lajos: Magyar szobrászati kiállítás?
Művészet, 1978. november - 30. lap.

Schéner Mihály, festő

Ajánlás: „Földimnek, Schéner Mihály festőművésznek."

Simai Mihály: Medgyesi vigmusok 36.

Tiszatáj, Szeged, 1978. aug. XXXII/8

Schéner Mihály

tábla képe, okkersárga legütőbbi korvakából
– felületét pandúr-betyár-huszár körvonalak rit-
musa tagolja – emlitve Barányky tób lányló
tulajdonában

Barányky tób lányló: Otthonaim

Budapest 1978/1 21.o.

Schéner Mihály, képzőművész.

Ebben a műsorban elhangzott már, hogy építőművészet és képzőművészet a jövőben szorosabban működjön együtt. Ezzel a mottóval beszélgetnek újra egy építész házaspárral Pázmándi Margittal, Gál Csabával és Schéner Mihállyal, a képzőművésszel, valamint Virágh Csaba építésszel.

Kulturális magazin

1978. jún. 11. Kossuth 8.55 (Szné).

Scheiner Mihály

A „Szolnoki festészete triennalen"
az I díjat Baranyó Sándor, To-
por András és Scheiner Mihály
nyerte.

Egri Mária: Szolnoki festészeti triennalé.
Uj Tükör, 1978. november 5-4. lap.

Schéner Mihály

Schéner Mihály vállalkozott a maga sajátosan magyar pop art jóra, a színes szerkentyűk, a cásári bálok és huszárok, bábelijjú mancsok világának megteremtésére.

Szikely András: A beskatulyázhatatlan. Új Tükör, 1978. augusztus 27 – 27 lap.

Scheiner Mihály

Scheiner Mihály festőművész
Rudnay Gyula és Elekfy Je-
nő tanítványa volt.

Székely András: A beskatulyázhatatlan.
Új Tükör, 1978. augusztus 27 - 27 lap.

Schiller Mihály

Méltatás.

Székely András: A beskatulyázhatatlan.
Új Tükör, 1978. augusztus 27 – 27. lap.

Schéner Mihály

Huszár lovon.
(repro)

P. Szücs Julianna: Az ütak hetté válnak.
Művészet, 1978. március – 3 lap.

Schéner Mihály

/felszabadulásának
Munkácsy Mihály-dijjal jutalmazták hazánk/
harmincharmadik évfordulója alkalmából:
Ágotha Margit grafikusművészt, Csavlek András festőművészt, Finta László ipari formatervezőt, Gráf Károlyné textiltervezőt, Gyarmathy Ágnes díszlet-jelmeztervezőt, Janzer Frigyes szobrászművészt, Kelemen József ipari formatervezőt, Mészáros András karikaturistát, Papachristos Andreas szobrászművészt Potyondi Margit belsőépitészt, Rétfalvi Sándor szobrászművészt, Schéner Mihály festőművészt és Szathmáry Gyöngyi szobrászművészt.

Élet és Irodalom, Bp. 1978. ápr. 8.
XXII. évf. 14. sz. 8. lap.

Schéner Mihály

A Mücsarnokban rendezett "Festészet 77" c. kiállitást ismerteti Vadas József: "Cáfol az egyveleg" c. kritikájában. A bemutatott müvek korábbi keletkezésére hivatkozva helyteleniti a 77-es évszámot, de ettől eltekintve, átfogó helyzetképet ad a tárlatról és felsorolja a résztvevő müvészek nevét: Bálint Endre, Bencze László, Bernáth Aurél, Deim Pál, Dienes Gábor, Dobrovits Ferenc, Duray Tibor, Fajó János, Kéri Adám, Klimó Károly, Kokas Ignác, Lóránt János, Mácsai István, Mayer Berta, Nádler István, Nagy Sándor Zoltán, Pirk János, Schéner Mihály, Somogyi János, Sváby Lajos, Szántó Piroska, Tassy Klára, Z. Gács György. A müvésznevek mellett megemlit néhány régebbi alkotást is, megjelölve létrejöttük dátumát. Fenti c. kritikát lásd: Bencze László nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1978. febr. 4. XXII.évf. 5. sz. 12. lap.

Schéner Mihály

„Festészet '77" c. kiállítást a Műcsarnokban rendezték meg, melyen a művész műve szerepel.

Vadas József: Cáfol az egyveleg.
Élet és Irodalom, 1978. febr. 4.

Schéner Mihály, festő

L. : Rétfalvi S.

–: Átadták az irod. és művészeti díjakat 12.

Esti Hirlap, Bp. 1918 ápr. 1.

Schéner Mihály, festő

L: Ágotha Margit

–: .... és művészeti díjasok. 5.

Nirszabadság, Br. 1978 ápr. 2

Schéner Mihály

Szigetmaszformairlógú
műveivel szerepelt a cegléd-
i kiállításon.

Bán András: Fa és környezet,
Művészet, 1978. március – 8 lap.

Scheiner Mihaly

Scheiner Mihaly arcmásat
Csiráki Lajos festette.

Salamon Nándor: Dévényi Iván műgyűjtemenye.
Művészet, 1978. ajánlás - 2 lap.

Schéner Mihály, festőművész

„Huszár lovon", (áramkörös), diófa,
60 x 53 x 12 cm. 1976. (repr.)

Művészet, 1978. dec. 27. old.

Schéner Mihály, festőművész

A szolnoki Tisza-parti galériában megnyílt az országos festészeti triennálé. – A három kategória, egyenként 15 ezer Ft.-os első díjával Tapodi András: „Anyaság" c., Baranyó Sándor: „Kötés" c. és Schéner Mihály: „Pásztorok" c. olajfestményét jutalmazták.

Népújság (Tolna), 1978. okt. 12.

Schéner Mihály, festőművész

Debrecent a Művészet és Szalonokat is megjárt kiállítási anyag a népművészetre tudatosan épülő életművekből a dott válogatást „Utak a népművészethez" címmel. A művészek „Falovacska" c. műve szerepel. (emlékül)

Sz. L.: Három kiállítás.
Szolnoki Hírlap, 1978. aug. 20.

Scheiner Mihály, szobrán

L: Zámbó István

-: □ A Halász bástyán

Esti Hírlap, Bp. 1979 júl. 14.

2.

Schéner Mihály, képzőművész

A firenzei magyar héten az olasz közönség megismerkedhet a legújabb magyar képzőművész generáció külső és belső térdíszítő törekvéseivel. Például Schéner Mihály figurái, melyek vásári mézeskalács bábjaira emlékeztetnek. A mézesbábos motívumokat, posztó alapanyagon zsinór rátéttel formajátékká komponálta. /említve/ Mielőtt Olaszországba utazna e kiállítás, még megtekinthető a Székesfehérvári Csók István Galériában.

Jó reggelt!

1979. VI. 14. Kossuth, 5.20

Scheiber Mihály

Scheiber Mihály a Magyar Nemzeti Galéria Műhelykiállításán vett részt.

— : Kiállítások
Művészet, 1979. szeptember – 47. lap.

Schéner Mihály

Muzeumban

A müvész a Tihanyi [illegible] julius-augusztus-
ban mutatta be textiljeit.

Menyhárt László: Balázs Irén kiállitása a
MŰCSARNOK-ban.
MŰVÉSZET, 1979. október - 45.- lap.

Schéner Mihály

Szentirmai Zoltán a szegedi Móra Muzeumban július 31.-től,
Holb Margit és Tóth Sándor a nyiregyházi Medgyessy Teremben augusztus 8.-ig,
Kiss Attila a Pataky Művelődési Központban aug. 12.-ig, Kocsis Imre a szentendrei Művésztelepi Galériában augusztus 15.-ig,
Perez János a szegedi Gulácsy Teremben aug.18.-ig
Somogyi Győző a veszprémi Dimitrov Művelődési Központban augusztus 30.-ig,
Schéner Mihály a Tihanyi Muzeumban szeptember 30.-ig szerepel alkotásaival fenti kiállító termekben,-közli a lap a kulturális eseményeket ismertető rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. juli. 28. XXIII.évf. 30.sz. 8. lap.

Schéner Mihály

Kis Nagy András a székesfehérvári István Király Muzeumban április 15.-ig,

Kopcsányi Ottó a zalaegerszegi Ifjuségi Házban március 28.-ig,

Schéner Mihály a zalaegerszegi Kisfaludi Stróbl Teremben március 22.-ig.

Kosnás Roland és Kassai Edit a váci Madách Művelődési Központban március 16.-tól mutatja be müveit fenti kiállitó termekben, közli a kulturális eseményeket ismertető rovatában a lap.

Elet és Irodalom, Bp. 1979. márc. 17.
XXIII. évf. 11. sz. 8. lap.

Schéner Mihály

Magyar József grafikus kiállitása a Ferencvárosi Pincetárlaton november 8.-tól,
Kovács László festőművész kiállitása a Studió Galériában november 10.-ig,
Tóth Julianna kiállitása a Pszichiátriai Klinika Nappali Szanatóriumában november 16.-ig,
Tilles Béla kiállitása a debreceni Csokonai Klubban november 25.-ig,
Fürtös György kiállitása a Pécsi Galéria Szinház téri Termében november 26.-ig,
Schéner Mihály kiállitása a békéscsabai Munkácsy Muzeumban december 2.-ig tart nyitva,- közli a kulturális eseményeket tudósitó rovatában a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. nov. 3.
XXIII. évf. 44. sz. 8. lap.

Schéner Mihály

özv. Czene Jánosné és Örsi Imre naiv müvészek kiállitása a Csepel Galériában szeptember 23.-ig
Bakó Ilona iparmüvész kiállitása a szentendrei Müvelődési Központban szeptember 16.-ig,
Pácser Attila fotókiállitása a Fiatal müvészek Klubjában szeptember 14.-től tekinthető meg.
Gerle Margit és Benes József a makói Városi Kiállitó Teremben szeptember 29.-ig,
Aknay János a Studió Galériában szeptember 12.-től,
Schéner Mihály a Magyar Nemzeti Galéria Mühelysorozatában szeptember 12.-től szerepel müveivel fenti kiállitó termekben.

Élet és Irodalom, Bp, 1979. szept. 8.
XXIII. évf. 8. lap.

Schéner Mihály - költő

Vers.

Filadelfi Mihály: Levél Schéner Mihálynak. 4-5.

Új Auróra, Békéscsaba, 1979. dec. 3.

Scheiner Mihály, Pestő

L: Holló László

do Busci J: A XXI. Alföldi Tárlat 130 - 133

Új Aurora, Békéscsaba, 1979. dec. 3

Scheiner Mihály, szobrán

L. Pairs Lánló

-: Bástya Galéria 2.

Esti Hírlap, Bp. 1979 jún. 30-

Schéner Mihály, festő

L: Orosz János

Csóri Sándor: Orosz Jánossal 86-93.

Tiszatáj, hegedű, 1979. jún. XXXIII/6.

Schéner Mihály

Tanult a művész a népe orna-
mentikából, a tárgyak szerkezeti
rendszeréből, fel is használja őket,
de nem elégszik meg csupán az ú-
raidézéssel, a motívum variálással.

Németh Lajos: Schéner Mihály művéről.
Művészet, 1979. április – 33. lap.

Schéner Mihály

Rajzsorozataiban, szolorkompozíciói-
ban, térplasztikáiban, sőt újabb kineti-
kus jellegű terveiben Schéner azt a le-
hetőséget keresi, hogy a szecesszió hogy
vihető tovább.

Németh Lajos: Schéner Mihály műveiről
Művészet, 1979. április – 33. lap.

Scheiber Mihály

Scheiber korábbi műveiben is
benne volt a recesszió ötlete,
ez erősödött fel az utóbbi időben.

Nemeth Lajos: Scheiber Mihály művéről
Művészet, 1979. április – 33. lap.

Scheiber Mihály

A legújabb műveken és terveken erősödött az stilizálás és a természeti organizmus ihlető ereje.

Nemeth Lajos: Scheiber Mihály műveiről.
Művészet, 1979. április - 33. lap.

Schéner Mihály

Schéner kiindulásként választja ámít
művei formája és szellemi egyértelmű-
en áll róla: a régi anyagi és szelle-
mi kultúrát.

Neimeth Lajos: Schéner Mihály művéről.
Művészet, 1979. április – 33. lap.

Schéner Mihály

A művészben megvan a mindent megszemélyesíteni, élővé alakítani tudásnak a képessége.

Németh Lajos: Schéner Mihály művéről
Művészet, 1979. április – 33. lap.

Scheiner Mihály

Scheiner 40 éve készíti plasztikáit, jótékait, fából, fémből, textilből, kerámiából, sőt tésztából is.

Merykárt László: Ornosság – de mivel?
Művészet, 1979. április – 18. lap.

Schaffer Mihály, (szobrán)
festő

L: Fett Jolán

9

—: Új Képzőművészeti Könyvek

Népszabadság, Bp. 1979. márc. 15

Schéner Mihály, festő
hobrón

L: Vaszary J.

– : Vaszary – album 2

Esti Hirlap, Bp. 1979. márc. 12.

Schéner Mihály, festő

Szamosi Teréz: Schéner Mihály c. könyve

/

L

—: Most jelent meg

8

Népszabadság, Bp. 1979. jan. 20.

Scheiber Mihály

Scheiber Mihály kiállítása
a Komáromi Galériában
megnyílt.

—: Kiállítások.
Művészet, 1979. február – 47. kép.

Schéner Mihály, festő

Kiállítási kalendárium, vidéken.

Zalaegerszegen rendezik meg a művész kiállítását.

Szocialista Művészetért, 1979. ápr. 4

Schéne: Mihaly, festőművész

A Tolna m.-i Kölesd „Adi magyar művészet" címmel 15 kiállításra tervezett sorozatot valósít meg. Mivel minden kiállító művész adományoz műveiből a képtárnak, gyarapodik, épül a kis kölesdi képtár. – A művész szintén a kiállítók-között van, ő is adományozott műveiből a képtárnak.

Losonci Miklós: Kiállítási kalauz.

Népszava, 1979. szept. 28.

Schiener Mihály festő-képzőművész

A Bástya Galéria július 10.-én nyílt meg melyen Schiener Mihály, nem mint festő, hanem mint szobrász mutatkozott be, a tárlaton.

Jó reggelt!

1949. VII. 14. Kossuth 5. 20

Mihály Schéner, festő-képzőművész.

Savaria Museums-Szombathely-zu sehen, während in der kleinen Galerie, Mihály Schéner, Károly Klimó, Gábor Nagy, János Orosz.

Budapester Rundschau, 1979. jún. 25.

Schéner Mihály festő, képzőművész

Juhász Gyula ötvösművész Lengyelorsz.-ban látott néhány jól rendezett szabadtéri kiállítást, – ennek az ötletnek alapján vitte keresztül itthon, felhasználva a Halászbástya előtti teret szabadtéri kiállításra. Minden vasárnap más művész műveit lehet itt látni. Jún. 10.-én volt az első kiállítás, végül aug. 26.-án a kor- és rangidős Schéner Mihály szoborkiállításával zár a Bástya Galéria.

B.S.: Galéria – a Halászbástya.

Pesti Műsor, 1979. júl. 11.

Schöner Mihály, festő, képzőművész

a Halászbástyán szabadtéri tárlatot rendez nyolc vasárnaponként, más-más művész műveiből. — Bemutatásra kerül Pruitkay Péter, Schöner Mihály legújabb alkotásai a Bástya Galériában.

Esti Hírlap 1979. jún. 30.

Schéner Mihály
festőművész

Faplastikai biennálé Cegléden

Pest Megyei Hírlap
1979 sept 25

Schéner Mihály, képzőművész

A XX. Veszprém megyei Őszi Tárlaton szerepelnek a művész művei, a jól ismert mézeskalács-lovacskáit látjuk, valamint egy lendületes „Táncolók" c. kompozícióját. /említve/

Oelmacher Anna: A XX. Veszprém megyei Őszi Tárlat. Napló /Veszprém/, 1979. dec. 1.

Schéner Mihály, udvár

L.: Kalló Viktor

– : Ismerkedés a korfáos képzőművésettel 9.

Nepszabadság Bp. 1979 szept. 25

SCHÉNER MIHÁLY

Schéner Mihály öt müvel szerepelt a Milanoban rendezett magyar kiállitáson.

Katalogus:
Arte ungherese contemporanea
Milano, Palazzo Reale,
Dicembre 1979 - gennaio 1980.
Katalogus sz. 49-53. 1 kép.
Firenze, é.n. sztl. old.

Schéner

Schéner játékra nem való
játékai kerültek a kiállí-
tásra.

Miklós Pál: Mit akar ez a múzeum?
Művészet, 1979. október - 10. lap.

Scheiber Mihály, szobrász

Megemlítve.

Pomogáts Béla: A munka költője

1043-1045

Jelenkor, Pécs, 1980. nov.

XXIII/11

Schéner Mihály, festő, -képzőművész

Faragó István grafikusművész a Corvina Mü-
teremsporozatának újabb kötetét tervezi jelenleg.
Nemsokára megjelenik Makovecz Imre építész-
ről egy kötet és Schéner Mihályról is egy kötet.

Esti Magazin.

1980. VI. 12. Kossuth 18.30 -

Scheiber Mihály

A művésznek 1962-ben és 1969-ben volt kiállítása a Csók Galériában. A két kiállítás között a plasztikai tevékenység visszahatásaként a festői törekvések is megváltoztak a művészénél.

Rozgonyi Tóth: Beszélgetés Scheiber Mihállyal. Művészet, 1980. május - 10. lap.

Schéner Mihály

Schéner Mihály 1962-ota a kísérleteiő művész stílusát tölti be.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal. Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

A művész kiállítása után 10 évvel már nem vágtak le az expresszív művészetet, hanem dicsőítették.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal. Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

A művész a folklór jegyében Stockholmban először lovakat rajzolt. Első lovas rajzai inspirálója a muzeskalács lovacska volt a huszárral.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner László

Amikor a művész a kakas-huszárt csinálta, ami nem leterő-konfiguráció, Nagy László figyelmeztett rá, hogy a kakas-huszár a népkoltészetben is szerepel.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

Az önkifejezés is feltételezi a vál-
tozást és a változtatást – ilyen
értelemben Schéner Mihály kísérlete-
ző művész.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal.
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

A művész stílusváltásának az oka az a felismerés volt, hogy a mai kor szellemével nem egyezik a kitárulkozás, az őszint eség.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal.
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

A művésznél a folklórt megelőzte egy rövid átmeneti periódus, amikor igyekezett az expresszíven ábrázolt formákat absztrahálni.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal.
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

A művész elmondja, hogy plasztikái láttán, azt hiszik róla, hogy abbahagyta a festészetet. Pedig az történt, hogy 1962, 63 óta három lépcsős folyamatban dolgozik.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal, Művészet, 1980. május. – 10. lap.

Schaár Mihály

1964-ben Párizsban kapott határt a művész, amelyik megadta a döntő lökést, hogy a három dimenziós illúziójával a festészet már nem elégítette ki.

Rozgonyi Ica: Beszélgetés Schaár Mihállyal. Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

1964-ben kezdett foglalkozni a
művész a plasztikai művekkel,
amelyeket aróta csaknem két ev-
tizede csinál.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal.
Művészet, 1980. Május – 10. lap.

Schéner Mihály

Az 1960-as évek elején, közepén is,
még a vége felé is nem az kor és nem
kor kvalitásai kényszerítették a mű-
vészt új irányba.

Rozgonyi János: Beszélgetés Schéner Mihállyal.
Művészet, 1988. május – 10. lap.

Schéner Mihály

A művész 1956 óta a Képzőmű-
vészeti Alap heti zsűrijele beadott
munkáiból él, de egyre nehezebben,
mert sokféle drága anyaggal dol-
gozik.

Rozgonyi István: Beszélgetés Schéner Mihállyal
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

A művészünk hőzgyűjtemény-
ben talán tizenöt műve
szerepel.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

Az 56 éves művész közösségi célokat szolgáló műveket csinál, és csinál, még mielőtt a közművelődési törvény megjelent volna.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

A művészek 1979-ben három kiállítása volt: A Nemzeti Galéria Mühely sorozatában, Tihanyban és Békéscsabán, hat vidéki művelődési házakban.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

A művész szerint mindenkinek
szárnot kell vetnie azzal, hogy
aktuális e amit csinál. Aki alkot
nem azt akarja, hogy csak a jövő-
ben értsék meg.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal.
Művészet, 1980. május – 10. lap.

Scheiber Mihály

A művész elmondja, hogy a 70-es évek sok új problémát vetettek fel. Az lakótelepek és az új létesítmények, modernebb, hangulatosabb műveiből megoldásokat sürgetnek.

Rozgonyi Iván: Beszélgetés Scheiber Mihállyal. Művészet, 1980. május – 10. lap.

Schéner Mihály

Békésben élő illetve onnan elszárma/
zott müvészek tárlata nyilt meg Szeghalmion,
melyen a müvész is kiállitott.

Magyar Hirlap 1980/10/3/11

Schéner Mihály

Részt vett Romániában/Olaszországban
a szobrászati biennálén.

Magyar Hirlap 1980/10/19/8

Schéner Mihály

Közös tárlata nyilt Penzában/SZU/, majd a tárlat a Szovjetunió több városában kiállitásra kerül.

Magyar Hirlap 1980/9/21/12

Scherer Mihály, dínlet és jelmezkreező

a békéscsabai Jókai kénkór előadásákor a jelmez és dínletehet kreuzte

-

Tomás Erzsi: Bolhabál 7.

Nép szabadság Bp. 1980 okt. 10.

Schéner Mihály festő-képzőművész

„Papírhuszárok"
olaj, farost lemez, 73 x 120 cm. 1969.
(repr.)

Művészet, 1980. máj. 12. old.

Schéner Mihály, képzőművész

a Műcsarnokban megnyílt a „Művészet és társadalom 1945–1980" című kiállítás. A termek egyik oldalán a társadalom, politika jellemzői, a másik oldalon ugyanennek az elmúlt 35 évnek a művészi megnyilvánulásait tárja elénk a kiállítás.

a tárlaton szerepel a művész „Pásztorok" c. műve. /említve/

Molnár Zsolt: Kiállított történelem.
Magyar Ifjúság, 1980. ápr. 18.

Schéner Mihály festő, képzőművész

A pápai Jókai művelődési központban rendezett tárlaton szerepelt a művész „Csendélet" c. műve. /említve/.

Veszeli Lajos: Kortárs képzőművészek alkotásai Pápán.
Napló /veszprém/, 1980. febr. 29.

Schéner Mihály, festő-képzőművész

Agyenletesebb teljesítmény, nivósabb anyag-ezek voltak a XXI. Szegedi Nyári Tárlat jellemzői.
Szerepelt a tárlaton Schéner Mihály „Puszták népe" c. naivan-mosolygós, jó konstruktív érzékkel felépített műve. (említve).

Fecske András: Körkép a XXI. Szegedi Nyári Tárlatról.
Dolgozók Lapja, 1980. szept. 14.

Scheiber Mihály, festő

L: Kokas T.

Tandi L. Kiállítási jegyzetek 108-112.

Tiszatáj, Szeged, 1980. nov.

XXXIV/17

Schéner Mihály, festő

Vers.

Simai Mihály: Schéner Mihály a lovát ugratj a 3-4.

Új Auróra, Békéscsaba, 1980. aug. 2.

Scherer Mihály, Pestő

L.: Lázló Gyula

Demény J.: Lázló Gyula bettős önarcképe 377-381

Jelenkor, Pécs, 1980. ápr. XXIII/4

SCHÉNER Mihály

Aki viszont a kortárs művészet jelenségeihez vonzódott, megtekinthette Schéner Mihály variatív műtárgyait és Szilvitzky Margit racionálisabb textiljeit....

SZUROMI Pál: Mozdulatlan horizont. Az I. Szegedi Táblakép-festészeti biennáléról. = Tiszatáj, 1983/11. 93.p.

Scheiner Mihály, grafikus
festő

2 rajz: repr.

Scheiner Mihály: Rajzai 15

Élet és Irodalom Bp. 1984. jún 29. XXVIII/26

Schéner Mihály, festő

L: Bartha László

_: Díjak, kitüntetések – 1984 8.

Élet és Irodalom Bp. 1984. ápr. 6. XXVIII/14

Schéner Mihály

Rojt

Mogga Nauret 1984. IX. 15.

Schéner Mihály

Rajz

Magyar Nemzet 1984. IV. 7.

Schéner Mihály

Munkái

Uj Tanárne 1984/2

Schiner Mihály

Schiner Mihály mennedzitérol

Új Aurora 1984 12

Schéner Mihály

Iszlai Zoltán: "Sötétkék kokasok" cimmel ir Illyés Gyula müvének bábelőadásáról, melynek diszleteit és bábjait a müvész tervezte. Két bábfej-képet bemutat a lap. Repr. a Tüvétevők előadásáról.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. szept. 29. XVII. évf. 39. sz. 12. lap.

Schéner Mihály festőművész

Nagykanizsán az Egry József Teremben nyitják meg a művész kiállitását junius 7.-én, -közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovata.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. juni. 2.
XVII. évf. 22. sz. 2. lap.

Schéner Mihály

"Zenei ihletésü őszi tájai"-t nagyra értékeli Vadas József: "Kék vágy" c. kritikájában, mely a békéscsabai Munkácsy Mihály Muzeumben rendezett Alföldi Tárlatról szól.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. május 19.
XVII. évf. 2o. sz. 12. lap.

Schéner Mihály

"Papírhuszárok" cimmel a lap hozza a művész munkáját.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. nov. 24.
XVII. évf. 47. sz. 3. lap.

Schéner Mihály

"Bábfejek" cimmel a lap hozza a müvész képét.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. dec. 15.
XVII. évf. 5o. sz. 12. lap.

Schöner Mihály festőművész

A szegedi Nyári Tárlaton szerepelnek művei, kompozíciói.

Láttuk, hallottuk.

1973. VIII. 25. Petőfi 21.25 | K1.

Schéner Mihály

„Napóleon megijedvagyon a huszároktól".

Borsódy László, Gottl Egon, Halmy Miklós, Schéner Mihály, Szeles Judit, B. Urbán Teréz Miállítása 1973. december

Schéner Mihály

"Dorottyáék bálba készülnek"/mozgó figurák terve/ cimmel a cimlapn mutatja be a lap a müvész munkáját.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. márc. 30.
XVIII. évf. 13. sz. cimlap.

Schéner Mihály

Különböző ember és állatarcokat ábrázoló rajz "Illusztráció" cimmel.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. ápr. 13.
XVIII. évf. 15. sz. 8. lap.

Schéner Mihály

Major Máté: „Schéner Mihály játékai" cimmel ir a müvész munkáiról. 1967-re emlékezve mondja, hogy müveinek akkor még javarésze festmény volt, azok is vékonyabb-vastagabb festékrétegekkel éles bekarcolásokkal relief-szerüen hatottak. Képein felelevenedett a nép mesevilág minden alakja: mézeskalácsfigurák, huszárok, betyárok, menyecskék, lovak.
Ugyanebben az időben már megszületett az első lovacska is "egy körüljárható, testes, mozgalmas plasztika, csupa derü, csupa vidámság, egy gazdag "gyermeki" fantázia ötletes teremtménye.

Élet és irodalom, Bp. 1974. juli. 27. XVIII. évf. 3o. sz. 13. lap.

Schéner Mihály

Az 1969-ben, a Csók István Galériában rendezett kiállitásán már egy egész sereg plasztikával szerepel, lovacskákból álló ménessel és a hozzájuk tartozó lovasokkal. 1967-től 1974-ig „Schéner Játékvilága hallatlanul kitágult és benépesedett. A lovacskákhoz más állatok is társultak, ökröcskék, kecskék, kakasok, a huszárokhoz, betyárokhoz mindenféle más paraszti mesebeli népek. kakason, kecskén lovagló figurák születtek! Ezeket a játékokat a müvész ugy óhajtja fejleszteni, hogy bárki által összerakhatóan nem csak a gyerekeket, hanem a felnötteket is alkotó munkára ösztönözze, amikor a kész elemeket kedvére variálhatja.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. juli. 27. XVIII. évf. 30. sz. 13. lap.

Schéner Mihály

1974. ápr.-ban a békéscsabai Munkácsy Múzeumban rendezett XVII. alföldi tárlaton részt vett.

Népszava, 1974. ápr. 26. 102 cf. 36 sz. 4 p.

Scléner Mihály Aestő

a Szegedi Nyári Tárlaton szerepel-
-tek művei.

Képes Krónika

1974. aug. 3. TV. 18.10 | Kapné

Schéner Mihály

Dorottya, alaj
Játékszerek, -"-

XV. Szegedi Nyári Tárlat

1974.?

Schéner Mihály

Játékszerek prepr.

XV. Szegedi Nyári Tárlat

~~1972~~ 1974.

Schéner Ferkó

a debreceni Nyári Társaton szerepeltek a művész képei.

Névpont

1944. VIII. 2. 16.05 Kossuth, KGymd.

Schéner Mihály

Dorottya repr.

N. Debreceni Országos Nyári
Tárlat 1974.

Schéner Mihály

Dorottya olaj 70×100

— " — bálba ment olaj 70×100

IV. Debreceni Országos Nyári Tárlat 1974.

Schéner Mihály

Dorottyák bálba mennek, olaj, 70×100 cm
A piros huszár, olaj, 60×80 cm

Miskolci Téli Tárlat, 1974.

Scheiber Mihály

Szent Mihály napi játékok, olaj,
70×100 cm

Miskolci Téli Tárlat, 1974.

Schéner Mihály

Balatonfüredi móló, o. 98×123 cm
Vitorlások reggel, o. 60×80 cm

7. Balatoni Nyári Tárlat
Balatoni Múzeum, Keszthely, 1974.

Schéner Mihály festő

a boglári temetődombi kápolnában kiállítás nyílt a Mácsarnok anyagából, ahol szerepel a művész „Tabor-zó" c. műve. (említve).

Horányi Barna: Fordított torony.

Somogyi Néplap, 1974. júl. 28.

Schéner Mihály festőművész

A pécsi Képcsarnok Termében rendezett kiállítását szeptember 12.-én nyitják meg,-mint a lap beszámol a kulturális eseményeket ismertető rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. szept. 7.
XVIII. évf. 36. sz. 8. lap.

Scléner Mihály festőművész

Szept. 19.-én nyílik meg kiállítása Pécsett.

Szombat délelőtt.

1974. IX. 14. 10.05 Petőfi

Schéner Mihály, Jestő

szept. 19-én kiállítása
nyílik meg Pécsett.

— :o Szeptember

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. szept. 11.

Scheiner Mihály, Pécs

Kiállítása nyílt meg Pécsett szept. 12-én.

— : A Jelenkor krónikája 959 - 960.

JELENKOR, Pécs, 1974. október XVII. 10.

Schener Mihály festőművész

kiállitása IX 12-én nyilik Pécsett, a Képcsarnok bemutatótermében.

Magyar Hirlap 1974 7.évf. 25o/8

Schéner Mihály

Pécsett 1974-ben kiállítása volt.

Népszava, 1974. szept. 25. 102. erf. 224 sz. 5 p.

Schenier Mihály
festő

Schenier Mihály első Csók Galéria
beli nagyott kiállításán expressív
szinek lobogtak.

(G.p.): Hová mennek a fakuszárok?
Nők lapja, 1974. jul. 27 – 14 kap.

Schéner Mihály, grafikus,
festő

Ágh István költőnek egyik ciklusát elemzi a bíráló, a Változatok Schéner Mihály műveire címűt.

Grezsa Ferenc: Ágh István: Jóslatok a újszülöttnek 65-66.

TISZATÁJ, Szeged, 1974 4. Február XXVIII/2.

Scheiber Mihály
grafikus

Scheiber Mihály kiállítása szeptember 12-én nyílt meg Pécsett, ez a művész hatodik önálló tárlata.

xxxxx: ----:Kiállitási naptár.
xxxx

Scheiner Mihály

grafikus

Scheiner Mihály az előző években négy párizsi nemzetközi kiállitás ~~[illegible]~~ is szerepelt szobraival.

----: Kiállitási naptár.

Müvészet, 1974.szeptember - 43.oldal

Scheiner Mihály
Grafikus

Munkásságára jelentősen hatott al
bullfóldi, így párizsi, londoni, svéd-
országi, egyeszett áll amokbeli és mad-
ridi tanulmány útjai.

----: Kiállitási naptár.

Müvészet, 1974.szeptember - 43.oldal

Scheiner Mihály
Grafikus

Scheiner eleinte csak festészettel foglal-
kozott, mihány ev óta azonban szobrá-
szattal és kerámiával is tevékenykedik.

-----: Kiállitási naptár.
Művészet, 1974. szeptember - 43. oldal

Schenier Mihály
grafikus

Tott helyütt történő tevékenysége után
1956-ban önálló művészi tevékenységet
kezdett Schenier Mihály.

------: Kiállitási naptár.
Művészet, 1974. szeptember - 43. oldal

Scheiber Mihály

grafikus

Scheiber Mihály a Képző művészeti Főiskolán Rudnay Gyula osztályán tanult és szerzett tanári diplomát.

-----:Kiállitási naptár.

A Magyar Képzőművészek Szövetségének kiréi.

Művészet, 1974.szeptember - 43.oldal

Scheiber Mihály
festő

Scheiber 1923-ban Medgyesegyházán
született, a falusi környezetből 1942-
ben került a fővárosba, ahol a Képző-
művészeti Főiskolán tanult.

xxxxxx: ----:Kiállitási naptár.
xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

Művészet, 1974.szeptember - 43.oldal

Schaier Mihály
grafikus

Schaier pécsi kiállítási anyaga eruttal balatoni tájakból, konstruktív folklór kompozíciókból és különféle anyagú, technikájú plasztikákból áll.

Kiállitási naptár.

-----: A Magyar Képzőmüvészek Szövetségének hirei.
Müvészet, 1974.szeptember - 43.oldal

Scheiwo Melinda

grafikus

Scheiwo a népiből a geometrikusba, és a
valósztelenbe átfejlesztett kompozíciók fog-
lalkoztatják.

Kiállitási naptár.

-----: A Magyar Képzőművészek Szövetségének hirei.
Művészet, 1974.szeptember - 43.oldal

Scheiner Mihály
grafikus

Scheiner Párizsban 1969-ben kezdett először a magyar folklorral foglalkozni. A népi tárgyak szerkezetisége, formanyelve, motívumanyaga tartós osztönző erőnek

-----: Kiállitási naptár.

Művészet, 1974.szeptember - 43.old.

Scheiber Mihály

Gyapjas

A művészt a korábbi ekletikus és jelleg-
telen poparbs törekvések után, mint a
magyar elsőszorban kelet-Magyarország-
hoz kapcsolódó még művészet érdekli

Kiállitási naptár.

------: XXXX

Scheiner Mihály
festő

Scheiner művészetében komoly válto-
zást hozott a gyermekkora óta is-
mert magyar parasztai művészether
és tanyi világhoz való visszaállása.

-----: Kiállitási naptár.

Müvészet, 1974.szeptember - 43.oldal

Schéner Mihály 1

Több külföldi kiállitás mellett ,tárlata volt Debrecenben is. Medgyesegyházán született, volt önálló tárlata Párizsban,Budapesten a Csók Galériában,ahol a teljes anyagot egy angol mügyüjtő megvette.

Barta János Egy különös müvész

(Alföld 1974/6/78

Bartók faragásával az 1972-es debreceni nyári tárlat nivódiját nyerte el.Ő mintázta Illyés Gyüla Tüvéte vők cimü darabjához a bábokat.Festőként ildult,A Képzőmüvészeti Főiskolán Rudnay tanitványa.

Alföld 1974/6/78

Schéner Mihály 3

Müvészeti gyökerei megterén keresztül elvezetnek Munkácsy Mihályig. Hazai tendenciáit a külföldi tanulmányutjain szerzett impressziói gazdagitották.

Alföld 1974/6/78

Barta: Egy különös müvész

Schéner 4

Első önálló kiállitása alkalmából a kritika
s tilus eklekticizmust emlegetett, Matise, Chagall
Roualt, Dufy határt és a hazai Munkácsy-Rudnay-
Ferenczy hagyományt a non-figurativ felé
fejlesztette tovább. Naturalizmus abrsztrakt szür-
realizmushoz, majd tiszta abrsztrakcióhoz vezet. Pá
Alföld 1974/6/78
Barta: Egy különös müvész

Párizsban kezdett a magyar folklorral foglalkoz
ni. Néhány éve a festészet mellet a szobrászat
tal és kerámiával foglalkozni. A müvészetében je-
lentős fordulatot a magyar paraszti müvészethez
való visszatalálás jelentette. A Müvészet 1974/1
számában Nagy Ildikó ir a bábfigurákról.

Alföld 1974/6/78

Barta: Egy különös művész

Schéner 6

Kerámia portréfejei közl kiemelkedik a Shakes-
peare,Madách,Dózsa ,Petőfi,a Tüvétevők Bábfejei
A Peer Gynt maszkok adják ezekhez az ellenpontot

Alföld 1974/6/78
Barta:Egy különös müvész

Schéner Mihály

Schéner Mihály Vácott rendezett bemutatót Vigh Tamással.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Művészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

1969-ben a Csók Galériában rendezett kiállítást, képein huszárok, pásztorok, betyárok ismert motívumai jelennek meg.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.

Művészet, 1974. január - 10. oldal.

Schéner Mihály

„Szinpadkép"
„A bolond és a cigány"
„Szerelmespár"
} repro

Nagy Jeditiv: Schéner Mihály bábrin.
Művészet, 1974. jannár – 10 oldal.

Schéner Mihály

Schéner Mihály megformálta
a Miska kancsók pajáként Julist,
Sobri Joskat, az angol koronáort,
a beefeater-t is.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Müvészet, 1974.január - 10.oldal.

Schéner Mihály

Schéner Mihály minden anyagot kipróbált. Dolgozik papírtépéssekkel, ragasztott falburkahkal, műanyag, bronz, fa, textil, kerámia anyaggal.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Művészet, 1974. január - 10. oldal.

Schéner Mihály

Schéner Mihály plasztikai a kér
tanulmányok, a lovacska, stb.
Az építés szándéka elvezette a mű-
vészt a plasztikához.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Müvészet, 1974.január - 10.oldal.

Schéner Mihály
grafikus

„Bálok" (Ilbyés Gyula – Szi-
lágyi Dezső: Tüvé-tevők c.
bábjátékrához) (repro)

A borító hátlapján.

Művészet, 1974. január,

Schéner Mihály

Schéner Mihály 20 éves koráig paraszti környezetében élt. Ennek nyoma 20 év multva az expresszív kolorista festőstílus kialakítása után bukkant fel.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Művészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

Schéner Mihály Párizsban kezdett először magyar folklórral foglalkozni, midőn a gyermekben párosítja a modern művészettel találkozott.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Művészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

„A bolond" (plasztikus bábtest)
„A cigány" (plasztikus bábtest) } repro

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Művészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

A Bábszínházban a „Túvé-tervők" előadására a bábfigurákat Schéner Mihály tervezte. Itt nyílt alkalma szimpadhely, bálok, mihok meg valósítására a rendezővel Urbán Gyulával.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.

Müvészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

A „Vonulás a várba" című
műve a mechanikus gyerekjá-
tékok, valamint archaikus mun-
kaábrázolásokat mutat.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Művészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

A Sumákokot textilplasztika
szinben és formában egységes.
A mű egyszerre idéz fel növényi,
állati és emberi emlékképeket.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Müvészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

A „Lovacska" című művében
szenesség uralkodik. A huszá-
rok hetyhesége, azt a szemlélet
őrzi amit a János Vitéz nagy a
Hány János.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Müvészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

Schéner Mihály készített kérfor-
miája butykosokat és pármákat
azzalyen az újjak önállósul-
nak.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.
Müvészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

Kéz tanulmányai vannak gipsz, kerámia, bronz stb. a-nyagokból. Kéz kifejezési lehetőségei foglalkoztattak sokáig.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.

Müvészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

A művészi textilplasztikái tel-
jesen egyéniek. Kiz tanulmá-
nyai egy kötetet teszneh ki rajz-
ban és egy sorozatot plasztikában.

Nagy Ildikó: Schéner Mihály bábui.

Müvészet, 1974.január - 10.oldal

Schéner Mihály

Nagy Ildikó: Schéner Mihály Gabari

Művészet. 1974. 15. évf. 1. sz. 10-12. old.

Művészettörténeti Értesitő 1977/1.

A magyar művészettört.irod.bibliográfiája 1974

75. old

Schéner Mihály

"Bábjáték" cimmel, szekér elé fogott falovacskát hajtó férfit és nőt ábrázol a müvész képe.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. febr. 22.
XIX. évf. 8. sz. 10. lap.

Schéner Mihály

festőművész, akinek vonzódása a játékmotivumok ábrázolása és népi ihletésü játéktárgyak készitése iránt az elmult két évben vagy hat hazai és külföldi tárlat bizony totta.

Magyar Hirlap 1975/203/6
Lukácsy: Egy üzlet, egy kiállitás, egy alkotó

Schéner Mihály

fakakasa, lovashúszárja funkcionális tárgyak
a jubileumi iparmüvészeti kiállitáson.

Magyar Hirlap 1975/2o3/6
Lukácsy: Egy üzlet, egy kiállitás, egy alkotó

Schéner Mihály

festőművész alkotásaiból nyilt kiállitás julius 6-án a hajduszoboszlói müvelődési köz pontban.

Magyar Hirlap 1975/186/8

Schéner Mihály

HAJDÚSZOBOSZLÓ
Művelődési központ

Schéner Mihály festőművész faszobrainak kiállítása

Július 6–27.

— kiállítási napilap
Művészet, 1975. július - 45 oldal

Schérer Mihály (szobrász)

A Hajdúszoboszlói nárosi művelődési központban 1975. júl-ban kiállítása volt.

Népszava, 1975. jún. 8. 103. erf. 133 n. 16 p.

Scheiber Sándor

Szegénylegények olaj 70×100 cm
A piros lusta — " — 60×80 cm

XVI. Szegedi Nyári Tárlat
1975. Jul – Aug.

Schéner Mihály (1923–

1942-47 között a Képzőművészeti Főiskolán tanult. Kezdetben képeket festett, majd a népművészet formavilágának felhasználásával plasztikai határokat kereső, jellegzetes stílust alakított ki. Szobrokat is készít.

53. Pásztorok o. farost 29 x 40 cm
jlj. Schéner M ltg. MK 72.68

XX. n. festményei a miskolci képtárban
Katalógus 1975. Miskolc

Schéner Mihály

Méltatás

Pap Gábor: Kincsek és műkincsek.....
Művészet, 1975. június - 7 oldal

Schéner Mihály

"Képek és szobrok három évtized müvészetéből" c. kiállitásról ir Vadas József: "Képek a várfalon" cimmel. Felsorolja az tárlaton szereplő müvészeket és ismerteti munkásságukat: Anna Margit, Baranyó Sándor, Balogh András, Balogh Ervin, Barcsay Jenő, Barta Lajos, Bartha László, Bartl József, Bálint Endre, Benedek György, Benedek Jenő, Berényi Ferenc, Berki Viola, Bernáth Aurél, Bér Rudolf, Bokros Birman Dezső, Borsos Miklós, Breznay József, Csáky-Maronyák József, Csernus Tibor, Csikszentmihályi Róbert, Deim Pál, Domanovszky Endre, Ék Sándor, Farkas Aladár.

Folytatás a 2.-es cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27. XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Schéner Mihály

Előzmény az 1.-es cédulán. Fejér Csaba, Ferenczy Béni, Fónyi Géza, Fóth Ernő, Frank Frigyes, Gadányi Jenő, Göllner Miklós, Gyarmathy Tihamér, Hajnal János, Hincz Gyula, Holló László, Iván Szilárd, Kerényi Jenő, Keserü Ilona, Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Kóka Ferenc, Kokas Ignác, Kondor Béla, Korniss Dezső, Kucs Béla, Lakner László, Makrisz Agamemnon, Marton László, Martyn Ferenc, Medgyessy Ferenc, Melocco Miklós, Miháltz Pál, Németh József.

A nevek folytatva a 3.-as cédulán.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27. XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Schéner Mihály

Folytatás a 2.-es céduláról: Orosz János, Papp Gyula, Pirk János, Pór Bertalan, Ridovics László, Sarkantyu Simon, Schéner Mihály, Scholz Erik, Sikuta Gusztáv, Somogyi Árpád, Somogyi János, Somogyi József, Sváby Lajos, Szabó Vladimir, Szalay Ferenc, Szentiványi Lajos, Szentgyörgyi Kornél, Szőnyi István, Szkok Iván, Tar István, Tóth Béla, Vigh Tamás, Záborszky Viola szerepelnek az 1.-es cédulán feltüntetett kiállitáson.

Vadas József: "Képek a várfalon" c. cikket lásd Bernáth Aurél nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 7. lap.

Schéner Mihály

A "Jubileumi Képzőművészeti Kiállitáson" Vadas József hat olyan művészt is felsorol, akik nem vettek részt a tárlaton: Martyn Ferenc Schéner Mihály, Gross Arnold, Gyulai Liviusz, Melocco Miklós és Keserü Ilona.
"Belépés mindenkinek" c. kritikájában külön nem szól a felsoroltakról, csak neveiket emliti meg.
A tárlatról szóló részletes beszámolót lásd: Czóbel Béla neve mellett.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 3.
XIX. évf. 18. sz. 13. lap.

Schéner Mihály

A jelenleg forgalomban lévő, célszerűtlen gyermekjátékokról részletes beszámolót ad Vadas József: "Gyermekded játékok" címmel. Kifogásolja a sokszor izléstelen, minden célszerűséget nélkülöző, komplikált játékszereket. Felsorol néhány művészt, akik a multban és a jelenben egyaránt valóban egyszerű, praktikus és művészi játékokat terveznek: Kacsz Gyula, Fajó János, Schéner Mihály, Kelemen József, Ortutay Tamás, Somogyi Pál. A róluk szóló részletesebb tájékoztatást lásd: Kolosváry Bálint nevénél, grafikái felsorolása mellett.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. május 10.
XIX. évf. 19. sz. 10. lap.

Schéner Mihály, Jestő

Kiállít Varsóban. (Magyar Intézet, 1975. jún.)

– : fotókiállítás öt városban 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. márc. 11.

Schéner Mihály

„Munkásélet 1975" címmel ma nyílt meg a Képcsarnak Váll. Csontváry-termében a kiállítás, melyen festménye szerepel, amely egy vezérlőtervet ábrázol. (emlitve).

Esti Magazin

1975. XI. 6. 18.30 /11/ V.

Schéner Mihály (festő)

A békéscsabai Munkácsy Múzeumban megnyílt Alföldi Tárlaton részt vett. 1975-ben.

Népszava, 1975. ápr. 25. 103. évf. 96 sz. 6 p.

Scheiner Mihály

a Békéscsabai Múzeumban rendezett XVIII. dolgozói Tárlaton szerepelnek művei, melyeket díjazott a zsűri.

Láttuk, hallottuk – a kiállítóteremekben.

1945. IV. 20. Petőfi 14:39 kor.

Schéner Mihály

Békéscsabán megnyílt a XVIII. alföldi Tárlat. A városi tanács különdíját kapta a művész műveiért.

Békésmegyei Népújság, 1945. ápr. 3.

Scnéner Mihály

kiállitása május 11-én nyilt meg a Szegedi Muzeum képtárában.A neves képzőmüvész harminc olajfestményét és gfélszáz kisméretü szobrát,plasztikai alkotását mutatja br.

Magyar Hirlap 1975 13o/6

Schéner Mihály

Megnyílt a művész tárlata Szegeden, a Móra Ferenc Múzeumban.

Láttuk, hallottuk

1974. V. 18. 11.50 Petőfi V.

Schéner Mihály, Jestő

L: Jehér Miklós

Morvay István: Siker.... 2.

EST I HIRLAP, Bp. 1975 aug. 21.

Schéner Mihály

„Görgő Gergő"
(1972.)

Nagy Ildikó: Játék és művészet
Művészet, 1976. június — 6 oldal.

Schéner Mihály

Schéner Mihály munkáiba fokozatosan kapcsolta be a morgást, a stabilitásból induloa, a billentésti át, a működtető szerkezetékig.

Nagy Ildikó: Játék és müvészet.

Müvészet, 1976. junius 6. oldal.

Schneider Mihály

„Görgő Gergő" (zene)

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. június - 6. oldal.

Scheiner Mihály

Scheiner művei határterületen
állnak és jól reprezentálják azt
a változást, ami a játék és a
művészet viszonyának megítélésé
ben végbement az elmult 60-70 évben.

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. junius 6. oldal.

Scheiber Mihály

Scheiber Mihály által tervezett
Dorottyás kocsik figuráiban a
madzagrángatós játékok mecha
nikája egyesül a gépalkatrészek
formájával.

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. június - 6. oldal.

Scheiber Mihály

Legismertebbek Scheiber játékai közül a lovas-kakasos-szamaras huszárok és a keskeny „gör-gő-gergő".

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. június - 6. oldal.

Scheiber Mihály

Scheiber tanyái a játékok ihletésére készített plasztikák. Kocsisorában linearitást, akrobatáin és kóphintáján a térbeli zéget hangsúlyozza.

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. junius - 6. oldal.

Scheiber Mihály

A művész programjában magyarországi, vízi és levegőben működő játékok egyaránt szerepelnek.

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. Junius - 6. oldal.

Scheiner Mihály

Scheiner „játékain fordított folyamatot figyelhetünk meg mint a művelő hasonló törekvésében.

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. junius - 6. oldal.

Schéner Mihály

Schéner Mihály falvainak
belsejében polcok vannak.
A tó jó óvodai bútor lenne.

Nagy Ildikó: Játék és művészet.
Művészet, 1976. június - 6.oldal.

Schéner Mihály

- A művész öt éve foglalkozik a játék funkciójával. Szivesen szolgálja a játék ügyét.

Bogár Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal
Tükör, 1976. január 6. – 17. oldal.

Schéner Mihály

Schéner szívesen építene Óbudán egy játszóteret, saját elképzelése szerint. Valószínűleg lesz erre lehetőzége.

Bojár Iván: Beszélgetés Schéner Mihállyal
Tükör, 1976. jan. 6 - 17 oldal.

Schéner Mihály

Frank Frigyeshez legközelebb állnak – kijelentése szerint – a fiatalok közül: Kokas Ignác, Schéner Mihály, Svály Lajos.

Csapó György: Beszélgetés Frank Frigyessel. Tükör, Budapest, 1976, nov. 28.

Scheiber Mihály

Debrecen városi díjat nyerte
Scheiber Mihály festőművésznek.

----: Kiállitási naptár.
Művészet, 1976.julius - 48.oldal.

Schéner Mihály

Kecskeméten a Művelődési Központ-
ban rendezte Schéner Mihály festő-
művész kiállítását.

-----:Kiállítási naptár.
Művészet, 1976. november - 48.oldal.

Schéner Mihály, festő
Szobrász

L: Kass J.

Tandi L: Nyári Tárlatok... 93-96.

Tiszatáj, Szeged, 1976. okt. XXX/10

Schéner Mihály, festő

L.: Lóránt J.

Rózsa Gy.: Becsületes ....

7.

Népszabadság. Bp. 1976. júl. 14.

Schéner Mihály, Jestő
nobrani

Megem litog. („ a néri motívumok
megjelenése"...)

Kőbányai János: Sebőck Nagylemezen 2.

ESTI HIRLAP, Br. 1976. jan. 17.

Schéner Mihály

Az V. debreceni országos nyári tárlaton részt vett Frank Frigyes, Gaurcsik János, Vass Károly, Lőrint János, Schéner Mihály, Ligeti Erika.

Magyar Hirlap 1976-169-9
Wagner István: Debreceni nyári tárlat

Schéner Mihály

Szigetvár melletti kastélyban – melyet 1842-ben kezdtek építeni és 1896-ban készülte el – ez év novemberében az állami gazdaság és a Képcsarnok Vállalat képzőművészeti kiállítást rendezett, melyen a művész művei is szerepeltek.

Riskó Géza: Kortársművészek bemutatója szentegáton.
Pesti Műsor, 1976. dec. 8.

Schéner Mihály, festő

Első ízben tavaly szervezték meg a hortobágyi művésztelepet. Az idén a művész is részt vett a telep munkájában.

Sz. F.: Festők a Hortobágyon.

Hajdu-Bihari Napló, 1946. szept. 30.

Schéner Mihály.

Az V. országos nyári tárlat megnyílt a Kossuth Lajos Tudományegyetem díszudvarán és az Egyetemi Könyvtárban, melyen a művész alkotásai szerepelnek. Igen érdekes a művész művészi világa: a népművészetből merít, annak bájára, iróniájára és szigorú szerkesztésmódjára épít.

Szabó Ernő: Az V. országos nyári tárlatról.

Hajdu-Bihari Napló, 1946. júl. 4.

Schéner Mihály

Megnyílt Békéscsabán az országos grafikai művésztelep. A két hetes művésztelep résztvevői a Magyar Képzőműnészeti Alap és szövetség tagjai. Közöttük van a budapesti művész is.

Békés Megyei Népújság. 1976. aug. 3.

Schéner Mihály, festőművész

A művész végi, hűséges kiállítója az alföldi tárlatoknak. „Áchim" c. műve közvetlenül is kapcsolódik Békés megye múltjához, hagyományához. Megkörelítése az alkalommal is individuális. (említve).
„Dorottya a bálon" c. (említve) műve.

Dömötör János: A XIX. alföldi tárlat Békéscsabán.
Békés Megyei Népújság, 1976. ápr. 25.

Schéner Mihály festi

(Medgyesegyháza, 1923 –

Vállítása az egri Rudnay Terembe

1976. III. 11 – 25.

– Katalógus a Könyvtárban –

Schéner Mihály 1

az V országos nyári tárlaton szerepelt

Alföld 1976/1o/88

Schéner Mihály

Pécsett a Derkovits utcai Kiállító Teremben április 8-án nyílt meg Schéner Mihály önkiállítása.

-----: Kiállítási naptár.
Művészet, 1976. április - 48. oldal.

Schéner Mihály

Egelben a Rudnay Gyula Terme-
ben rendezték meg Schéner Mihály
festőművész kiállítását.

----:Kiállitási naptár.
Művészet, 1976. március - 48.oldal.

Schiner Mihály

P. Bart János emlékezete Szolnokai

Népszava 1985. VII. 12.

Schiller Mihály

Meditáció Barcsay munkásságáról

Uj Ausóra 1984/2

Schéner Mihály
kiállítás a Műcsarnokban

Magyar Nemzet 1985. 10. 13.

Schéner Mihály, grafikus

Rajz: Repr

Schéner Mihály: rajza 14.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. április XXVII/4.

Scheiner Mihály grafikus

Rajz: Repr.

Scheiner Mihály: rajza 9.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. április XXVII. 4.

Schéner Mihály, grafikus

Rajz:

Kép

Schéner Mihály: rajza 85.

XXVII/10.

TISZATÁJ, Szeged, 1973. október

Schéner Mihály

Rózsa Sándor és a pandúr

repr.

XIV. Szegedi Nyári Tárlat

. 1973. jul. 22 – sept. 16.

Schéner Mihály

Műve szerepel Vattay Elemér gyűjteményében.

Dévényi Jaán: A „hites fotografus" gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/2. sz. 13. l

Schéner Mihály, díszlettervező

A bábelőadásokhoz a díszleteket és kellékeket tervezte.

Molnár G. Péter: A Tűvé-tervők a Bábmúzeumban 7.

Népszabadság, Bp. 1973. szept. 19.

Schéner Mihály, festő

A Tüvé-tevők bábjait s dínleteit tervezte. (Áll. Bábszínház.)

(morvay): Tüvé-tevők, Varázshegedű 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. okt. 20.

Schéner Mihály, grafikus,
szobrász,
kerámikus

Hat vers: változatok Schéner Mihály műveire.

Ágh István: Krumplinyomó - huszár 195-198.

JELENKOR, Pécs, 1973. márciny

XVI
3.

Nov. 1574. jan.

Scheiner Mihály
Részt vett a „Táblakép '72" pályázaton.

Kádár Zoltán: A III. Debreceni Országos Nyári Tárlat.

Alföld ~~194~~ 1973/8 69 old.

Schéner Mihály

1973. okt.-ben a Csontváry-teremben rendezett „Kortárs festők Budapestről" c. kiállításon részt vett.

Népszava, 1973. okt. 5. 101. évf. 253 sz. Hp.

Schéner Mihály Budapestről

Békésabán vasárnap nyílik a XVI. alföldi Tárlat, melyen művei is szerepelnek.

Békés m. Népújság, 1973. márc. 31.

Schéner Mihály

az 1954-ben megindult és azóta évente megrendezésre kerülő alföldi Tárlaton bemutatásra került a művész munkája.

R. L.: A szabadi múzeum és a képzőművészet.

Békés m. Népújság, 1943. okt. 19.

Schéner Mihály

A szolnoki Aba Novák Teremben a Képcsarnok Váll. bemutatót rendezett „Tél a művészetben" címmel, melyen művei szerepettek.

Sz. j.: Tél a tavaszban

Szolnok Megyei Néplap, 1973. ápr. 7.

Schéner Mihály festőművész

a főváros egyesítése centenáriumának tisztelétére a Fő. Tanácsa a Képcsarnokkal közösen pályázatot hirdetett. A Képcsarnok által kiírt egyik 5 ezer ft-os díjat a művész alkotásával elnyerte.

Magyar Hírlap, 1973. szept. 28.

Schéner Mihály, festő

A békéscsabai tárlaton szerepel.

Dér Endre: Gondolatok a XVI. Alföldi és a IX. Délalföldi Tárlat ürügyén 85-86.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. július

XXVII
7.

Schéner Mihály

1. Rózsa Sándor és a pandúr olaj 103X73

2. Hagymaáldás — " — — " —

XN. Szegedi Nyári Tárlat
1973. jul. 22 – szept. 16.

Scheiner Mihály: festő

szerepel a XIV. Szegedi Nyári Tárlaton.

Tandi Lajos: Kiállítási napló

90-94.

TISZATÁJ, Szeged, 1973. Október XXVII/10.

Scheiber Mihály festő

Művei láthatók a kiállításon.

Végvári Rajos: A Miskolci Képtár.
Művészet, 1973. december - 28 oldal

Schéner Mihály
üzemművész

Méltatás.

Pap Gábor: Balázs Irén.
Művészet, 1973. november - 21. oldal

Scheiner Mihály
festő

Scheiner Mihály „Rózsa Sándor
és a pandúr" című nagyfestménye
népművészeti ihletésű. (repró)

Pap Gábor: Tárlatok - Távlatok.
Művészet, 1973. augusztus - 41. oldal

Schéner Mihály

Ágh István: "Változatok Schéner Mihály müveire" cimmel a költő négy versét közli a lap, melyeket a müvész nyolc rajzzal illusztrál.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. juli. 7.
XVII. évf.27. sz. 15. lap.

Schéner Mihály

"Bika" cimü képét bemutatja a lap.
Repr.

Élet és Irodalom, Bp. 1973. ápr. 7.
XVII. évf. 14. sz. 4. lap.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 FEB 25
DUNÁNTÚLI NAPLÓ
Pécs

Schéner Mihály
1021

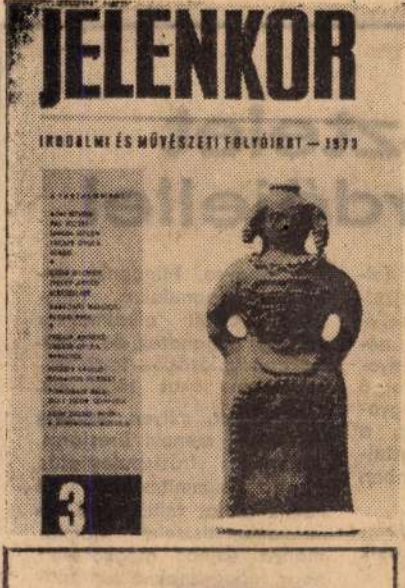

A Jelenkor márciusi száma

Irodalom és képzőművészet, líra és grafika érdekes és termékeny kapcsolódási lehetőségeit emeli ki a Pécsett szerkesztett irodalmi és művészeti folyóirat új száma. A szám élén Agh István „Krumplinyomó-huszár" c. versciklusát olvashatjuk. A ciklus alcíme: Változatok Schéner Mihály műveire. A versek a szobrász és grafikus műveinek népi humorát idézik. A szám illusztrációi bemutatják Schéner Mihály szobrait, és rajzait, melyek hangulatvilágához a versek kapcsolódnak.

A márciusi Jelenkor a januári különszám után ismét közöl néhány Petőfi-tanulmányt. Az összeállítás középpontjában Tóth Dezső, Péczely László és Bécsy Tamás írása áll. A tanulmányok előadásban is elhangzottak Pécsett január 26-án, a TIT Baranya megyei Szervezete és a Jelenkor Szerkesztősége által rendezett Petőfi-emlékülésen.

A tanulmányösszeállítás mellett műmellékleten mutatja be a folyóirat Martyn Ferenc „Petőfi olvasása közben" c. rajzsorozatának négy új lapját.

A folyóirat-szám harmadik összeállítása Takáts Gyulához kapcsolódik. A költő verse mellett Fodor András verselemzése és Laczkó Andrásnak Takáts Gyula prózai műveit elemző tanulmánya kapott helyet az összeállításban.

A lírai rovatban emellett többek között Albert Zsuzsa, Pál József és Simon István költeményeit, a szépprózai írások sorában pedig Czele György és Thiery Árpád elbeszélését, valamint Várkonyi Nándor önéletrajzi művének új részletét olvashatjuk.

A tanulmányok közül figyelmet érdemel Pomogáts Béla: Déry Tibor színpada c. írása.

Schéner Mihály: Sobri

AGH ISTVÁN:

Pásztorkirályok

Az a fényes pásztorcsillag
három pásztor előtt ballag.

Az a három pásztor nem más,
Vig Pál, Nagy Pál, Vig Nagy András.

Azzal a fa-koronával,
azzal a kender-szakállal?

Az a három pásztorkirály
megáll, hol a csillag megáll.

Nem pipálnak, csak pihegnek,
hosszú úttal dicsekednek.

Mikor megúnják az állást,
három szívben lelnek szállást.

sztelet
rdőjellel

mot hagyva. Mindenki emlékezhet formulákra, amelyeket adott alkalmakkor mindig elmondtak, de amelyeknek valóságos tartalmával nem sokat törődtünk.

Félő volt, milyen lesz egy Petőfi-év, mennyi üresjárat, mennyi frázispufogtatás, mennyi semmitmondás és hamis áhítat telíti majd. A hagyománytisztelet hagyománya sajnos megköveteli, hogy lobogjanak a nemzetiszínű pántlikák, harsogjanak az üresen csengő, de feddhetetlen szólamok.

És — nem ez történt. Hallottunk okos, szívből jövő beszédeket. Színészeink megkísérelték az igazi, az élő Petőfit feltámasztani, s nem a torokszakadtából kiabáló versmondással jelezni nem-évülő nagyságát. Petőfi, az ember, a politikus, a költő úgy sétált közénk, úgy szólt a tartalomtól fénylő, egyszerű szavakkal, mintha végre megszabadult volna minden sallangtól. Minden olyan sallangtól, „mit rákentek a századok", amit a hamis és formális tisztelet ráaggatott.

„Kerestük" Petőfit, szembenéztünk azzal is, hogy ebben a hazában nem mindenkiben a valódi Petőfi él, hanem sokakban csak a név, pontosan azon a tartalom nélküli módon, amelyet a formális hagyománytisztelet megkíván. Keresték Petőfit azok is, akik megpróbálták kitapogatni, mennyire ismeri őt a mai ifjúság, mennyire azonosul a 48-as forradalommal.

Az „adózzunk tisztelettel a régieknek" formulája helyett olyan emlékezés-sorozat indult el, amely a valóságra kíváncsi, az emlékezést nem önmagáért rendezi, hanem a tanulságokért. Mert a múltnak csak akkor van értelme, ha eredményei megvannak a jelenben is. Az emlékezésnek pedig akkor, ha nem hagyja érintetlenül az emlékezőt.

S ez a fajta hagyománytisztelet az őszinteséget feltételezi. Az őszinteség pedig nem mindig jelenik meg ünnepélyes leplekben. Néha érdes, néha furcsa, néha kritikával terhes. Nem mindig követi — s többnyire nem követi — a megszokott utakat. A szép fiatal arcok, lobogó hajak, pompás kokárdák, szép jelszavak, mosoly és felhőtlenség közelebbről nézve komorabb, súlyosabb, ellentmondásosabb is volt. Az igazság nem mindig olyan gyönyörű, nem mindig egynemű, s legkevésbé hasonlít a rózsaszínű naplementékre.

S ezt megtanulni — bizonyára nem könnyű. De hogy egyszer el kellett kezdeni az őszinteséget ezen a téren is — az bizonyos.

H. E.

---

dályi rendszere. És rendkívül jelentős itt a pedagógus személye, szerepe is.

— Ebben mit tapasztalt?

— Utoljára 7 esztendeje jártunk Baranyában. Akkor úgy tapasztaltam, sokhelyütt jelen vannak a pedagógusok is sőt, akadt, aki előre felkészítette a gyerekeit. Ezt nem mindenütt teszik meg... De sok múlik azon is: mi hogyan „tálaljuk" a muzsikát. És ha elértük, hogy az előadott mű legalább föl-keltse az érdeklődést, akkor már nem volt hiábavaló...

Az ügyelő színpadra hívja a művészt. Vasárnap reggel, fél 9. Ötszáz pécsi kisdiák tekintete szegeződik rá amikor a hegedűjét álla alá szorítja. A föl-csendülő Corelli-mű variációi kristályos fényekkel ragyognak az áhítatos csendben.

Wallinger Endre

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

JELENKOR
Pécs ...

1973 MÁR

Schéner
1021

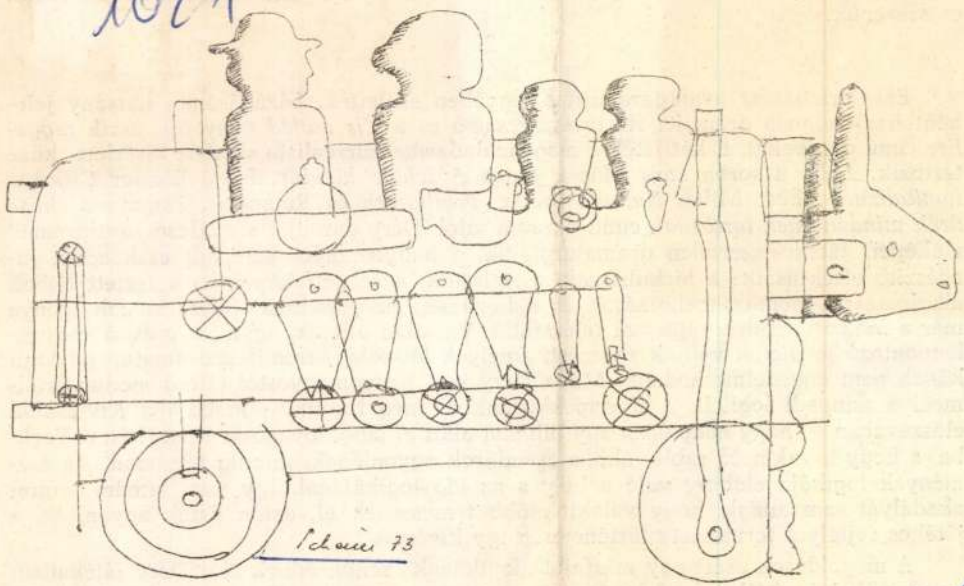

elbeszélő művelvei emelkedett modern irodalr
az európai irodalom listavezetői közé. És a d
szélő műveknek a vonzásában és sugárzásáb
rázzák, a regények és elbeszélések révén m
készítik elő vagy gondolják át ismét, az epik
műfaj, egy más közeg törvényei között. Eb
és szerepük.

2.

Első drámái az avantgárd újítás jegyéb
ként írta dadaista drámáit: *Az óriáscsecsem*
lire című darabokat. E két játék a magyar da
tartozik. Abba a sorba amit Mácza János *A fekete kandúr*, Barta Sándor *Cirkusz, kapitalizmus*, Füst Milán *Na, mit szólsz, Freiligráth* és Remenyik Zsigmond *Blőse úrék mindenkinek tartoznak* című darabja jelöl. Déry darabjai a modern „antidráma" előképei. Játékos-szertelen dramaturgiájuk, a hagyományos színpadi eszközöket kiegészítő effektusaik: a hírkulisszák, a feliratok, a vetített képek és a festett bábok alkalmazása, montázs-technikájuk és a közönség bevonásának, játszatásának igénye már a modern színház eljárásai felé mutat. Váratlan ötletek, egymást erősítő vagy ellenpontozó jelenetek váltják egymást, amelyek látszólag semmiféle dramaturgiai logikának nem engedelmeskednek. Maga Déry is a hagyományostól eltérő módon értelmezi a színpadi logikát. „ Gyermekkorunkból még tudjuk – mondja a *Kis család* előszavában –, hogy nádpálcán egy pillanat alatt el lehet lovagolni Pestről New Yorkba, s hogy a vakmerő rabló, akit a zsandárok agyonlőnek, mindig feltámad. Az események logikája előbbre való a hely s az idő logikájánál. Így nem látnám semmi akadályát sem annak, hogy valakit előbb temessenek el, aztán üssék agyon, ha a játékos rejtélyes természete történetesen így kívánná."

A megoldások ezért egy másfajta „logikának" rendeződnek alá: Déry játékaiban az eszmék irányítják a cselekményt és a sorsokat, ők szabják meg a „hősök" jellemét és összeütközéseit. Déry bizonyára ismerte Mácza János dramaturgiáját, amely az eszméltető, eszméket szolgáló „teljes színpad" követelményét fogalmazta meg. Elsősorban azonban nem az elmélet hatott rá, hanem a művészi gyakorlat és hagyomány: a vásári komédia (a „commedia dell'arte") és az amerikai filmbörleszk;

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

JELENKOR
Pécs
...
1973 MÁR

1021 Schönerer II.

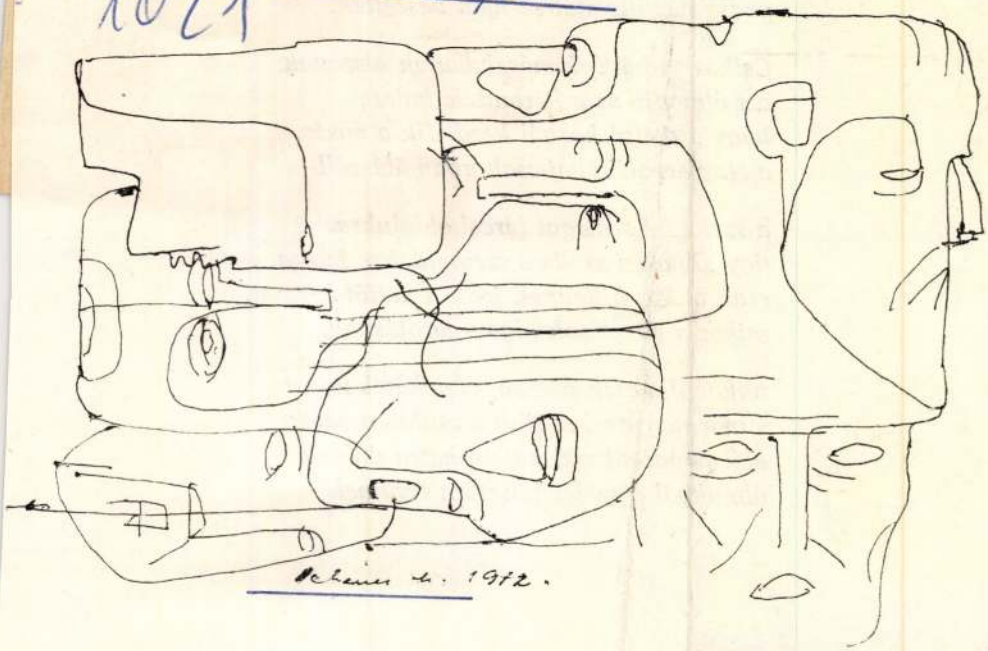

Schönerer A. 1912.

nyakukat behúz.
csöndben vanna.
pedig napvilágn.

Csikós- juhász- k
azt álmodja az a
hogy a szélső ház
a Nap árvalányha

a szél zöld szalag[illegible]
úgy állnak a szélben szemöldökre húzva,
csak akkor billennek jobbra kettőt-hármat,
mikor a pásztorok vígan paroláznak,

mikor illatozik pecsenye, pohár bor,
s már nagyon behajlik a csillagos sátor,
elől pöndörülnek, kajlán hátra dűlnek,
álmukból a széles pusztára terülnek.

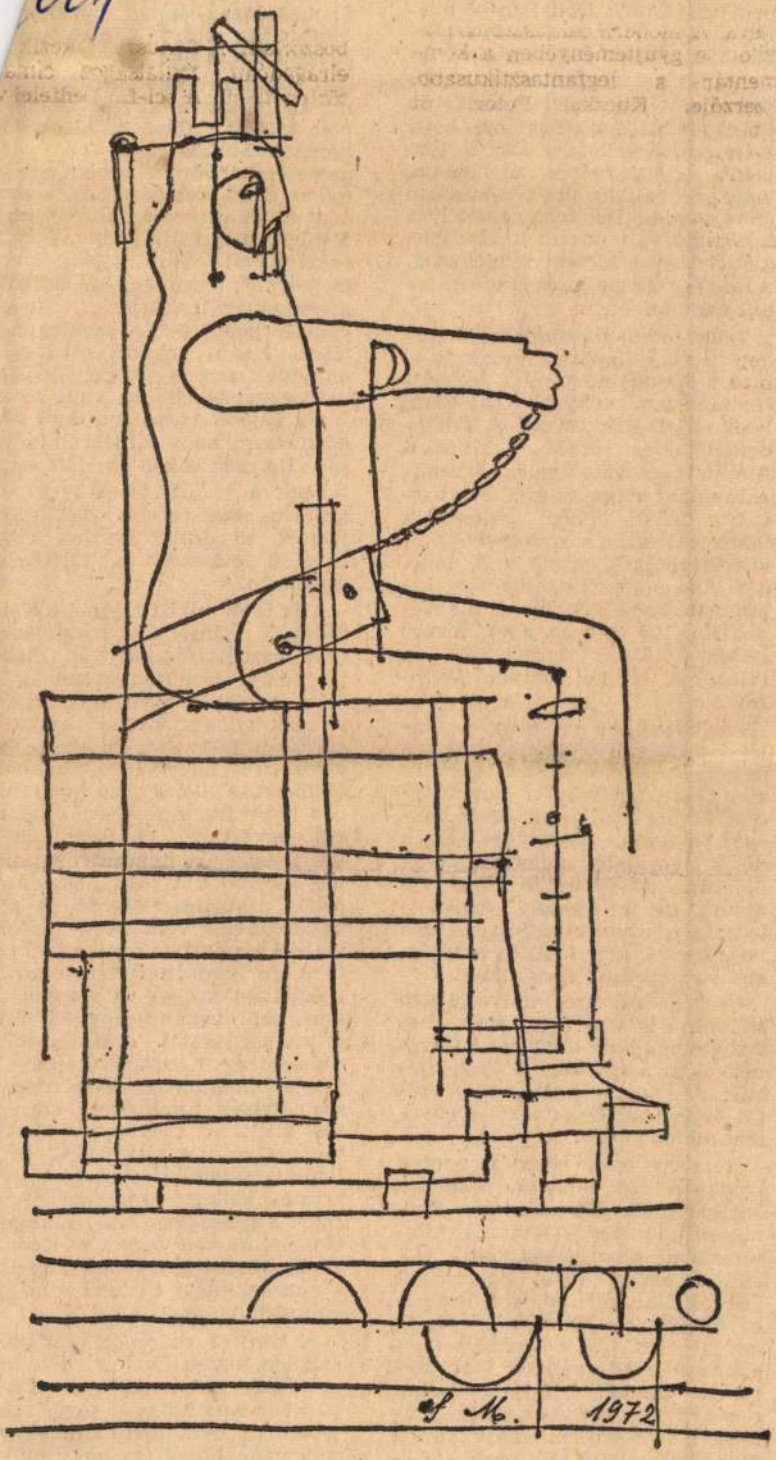

Schéner Mihály: Szobor-terv

hogy ezt észrevettem volna, maig ható érvénnyel alakult ki bennem valamiféle irodalom-szemlélet az *Így írtok ti* olvasása közben. *Az ember tragédiájá*ból tanultam meg gondolkodni, felismerni a világ rejtett történelmi és gondolati összefüggéseit vagy (szerényebben legalábbis) a Tr[illegible]gédia oltotta belém az igé[illegible] hogy próbáljak meg ö[illegible] gondolkodni. De meg [illegible] közöm is volt hozzá: a [illegible] gimnáziumba jártam ny[illegible] a magyar írásbelin is Madách-tételt kaptam.

Több mint harminc éve, amikor az első alapfokú szemináriumon a társadalmi formák fejlődését tanultam, hirtelen rájöttem, hogy én ezt már tudom. A Tragédiából tudom. A Marx korabeli Anglia tőkés viszonyait, a kizsákmányolást, a munka és a tőke harcát, a bér-ár-haszon kérdéseit, a Malthus-teóriát, a statisztikai törvényszerűségek problémáit mindig Az ember tragédiájából kiindulva kíséreltem meg megközelíteni. Ez volt az alap, hiszen láttam többször színházban és szinte az egészet tudtam kívülről is.

A dialektikát azt nem. A dialektikát tanulva ujjongó lelkesedéssel ismertem fel és értettem meg, akkor először, a betéve tudott József Attila sorokat: „szorítja, nyomja, összefogja egyik dolog a másikát s így mindenik determinált". És utána azt a gyönyörűt, de mindaddig érthetetlent: „Csak ami nincs, annak van bokra, csak ami lesz, az a virág, ami van, széthull darabokra".

Csak hosszú évek múlva jöttem rá, mitől is volt már régen, még érthetetlenül is annyira ismerős nekem ez a pár sor. A Tragédiából: „Vagyok — bolond szó! Voltál és leszesz. Örök levés s enyészet minden élet".

De nem csak ezen a ponton kapcsolódott bennem szorosan József Attila Madách-hoz. Természettudományos látás és kifejezésmódjukban is sok volt közös. Abban, ahogy a lét jelenségeit gondolatilag sűrítik és a lényegre tömörítik: „Minden mi él, az egyenlő soká él, a százados fa, s egynapos rovar eszmél, örül, szeret és elbukik". Milyen tisztán csengett össze ezzel az, hogy „születtem, elvegyültem és kiváltam"! És egyetlen jelző változtatással — a pompás rím miatt — az a bizonyos „tigris és a szelíd őz" is ott

[illegible] nem nagyon vették észre[illegible] különös, hogy Madách m[illegible] Shake[illegible] [illegible]n Cseh[illegible] [illegible]

[illegible] Kepler saját szavai szerint „együgyü volt és kövér"; tizennégy év alatt öt gyereket szült férjének. Rudolf császár pedig — „A szentegyház, fiam, igazb anyád" — Kepler anyjának boszorkánypere idején már négy éve halott volt. Azonkívül Rudolf tudta azt, amit Madách nem, hogy Kepler lutheránus. De nem sokat törődött ezzel.

Ezek a történelmi tények. De mit sem változtatnak a két prágai jelenet magasabb szinten érvényesülő művészi és történelmi igazságán.

Alig több mint tíz évvel a Kommunista Kiáltvány megjelenése után kezdett Madách az Ember tragédiája megírásába, de legértőbb marxista bírálóinak egyike is csak világnézetének szakadásait és töréseit — nem eléggé határozott és következetes materializmusát, a dialektikus gondolkodás hiányait, sztoikus hajlamaival együttjáró elfogultságait — veszi észre és hangsúlyozza. Pedig megmondja róla, hogy „liberális, szabadgondolkodó és szabadkőműves" volt. De — tudtommal — a marxista kritika sem vette észre Madách történelem-filozófiájában azt az új szemléletet, amellyel harminc-negyven évvel előzte meg saját korát. És éppen abban a kérdésben, amely a Tragédiának egyik alapkérdése: a személyiség történelmi szerepének világosan végiggondolt és következetesen érvényesített problematikájában. Három-négy évtizednek kellett elmúlnia ahhoz, hogy a problémát Karl Laprecht, Gabriel Monod vagy a velük vitázó és mindmáig a téma klasszikusának tekintett Plehanov megfogalmazta volna.

A kérdést már az egyiptomi színben felveti Lucifer Ádámnak: „... mély tenger a nép: bármi napfény sem hatja át tömét; sötét leend az, csak a hullám ragyog, mit színe fölvet, és mely hullám esetleg épp te vagy." Ádám visszakérdez: „S mért éppen én?" Mire

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 APR

TISZATÁJ

Schleier

1021

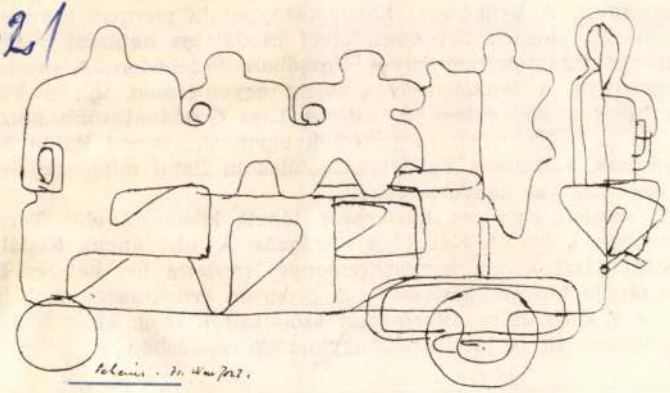

111

csellószólójáért kapott elismerést. Torunban,
kis teremben léptünk pódiumra, nem is fért
nagyszerű volt, a faburkolat, a mennyezet
viszonyokat teremtett. A bydgoszczi hangver
csőzetes pódiumával, elegáns berendezéseivel
városi tanácsházán fogadtak bennünket, Vars
mezve megjegyezném, a Bartók-művek végi
Varsóban sikerültek a legszebben. A rutinos
volt már, ezúttal is nagyszerűen megértettük
tett Nagy Istvánnak, a Szegedi Tanárképző F
nagy drámai erőt sugárzó zongorajátéka.

A 80 tagú szegedi együttes háromszor
gaszczban, Varsóban, s Bartók Két képe (Virá
a páva, valamint Liszt A-dúr zongoraversen
Varsóban Kiss Gyula közreműködésével. A pr
ként ugyanazt a Kodály Háry-intermezzót szólaltatták meg, amit a Szegeden vendégszereplő bydgoszcziak is játszottak, ugyancsak ráadásban.

N. I.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1973 ÁPR 7
Schéner Mihály
1021

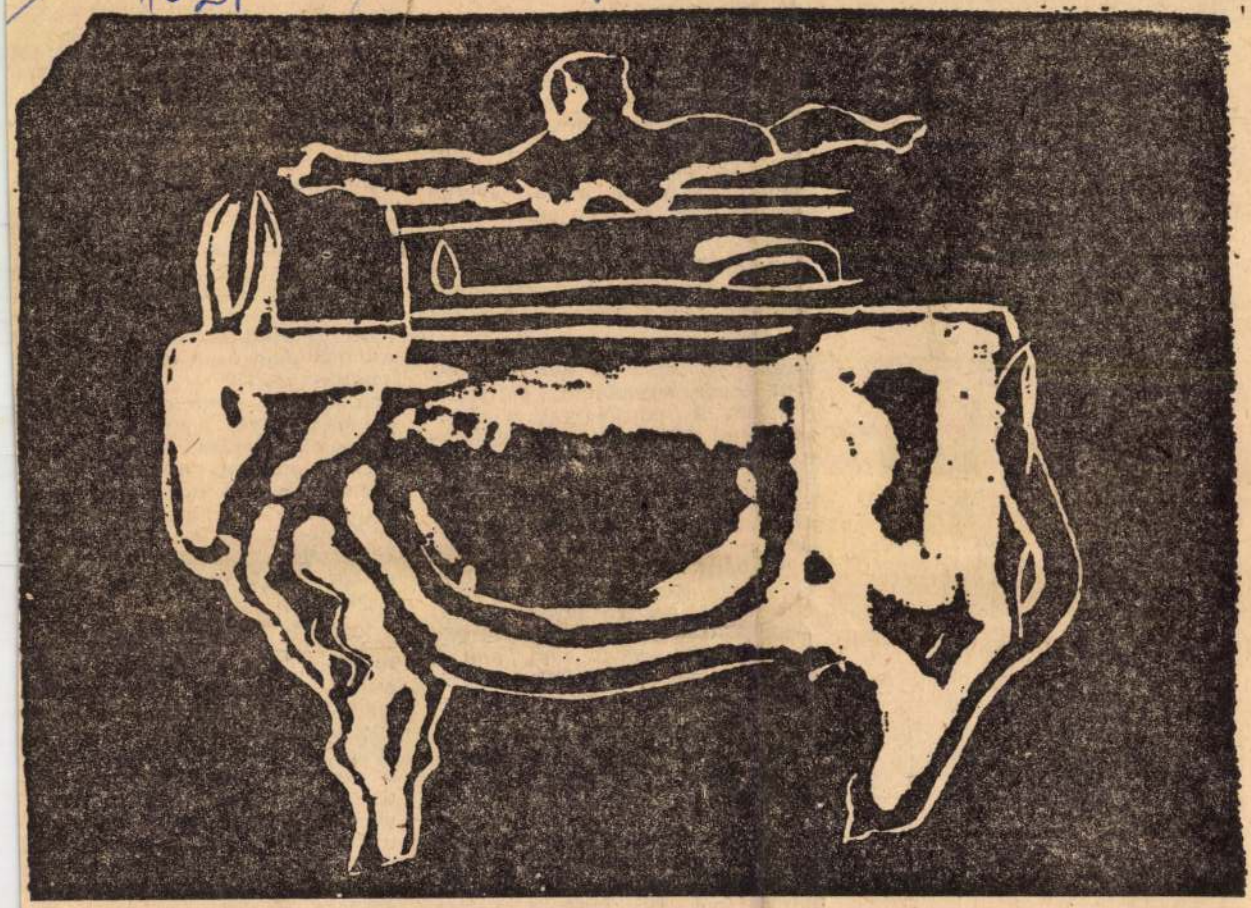

Schéner Mihály: Bika

1973. ÁPRILIS 7.

Weöres S

— Tulajdonk
Azokat a vers
sőbb gyerekve
nem gyerekekn
doltam a gyer
ségre. Gyerekv
gusok felkérés
ugyanis nem
set.

— Forgassuk akkor a kérdést így: ha rendelne, mit rendelne? Milyen verset szeret a gyerek?

— Minden vers utólag gyerekverssé nyilvánítható, ami nem elvont, nem komplikált, dallamos, ritmikus, a hangzásával, a dinamikájával hat. Ami csak egyszerű életdarabkát tartalmaz. Az ilyen utólag gyerekverssé nyilvánított versek 1:1 arányban állnak az olvasóval, tehát nem oktatják ki: fiacskám, így fogd a szalvétát, úgy tanulj. Szerintem gyerekvers az, ami közvetlenül, szavakkal nem oktat, hanem olyan hangulatot, dallamot, élet- vagy természetdarabkát próbál adni, ami a gyerek — és a felnőtt — lelkét gazdagabbá, finomabbá teszi.

— Miért van az, hogy a legtöbb gyerek élvezi az értelmileg nem mindig követhető, képtelen verseket is?

— A képtelenség nem elvontság. Az angol nonszensznek nagy kultusza van a gyerek- és a felnőttközönségnél is. Ezek a versek azonban nem nehezek. Abszurditásukkal együtt az olvasó tuda-

, hogy
a vad-
zölt fa-
ek szó-
etlenül
játosan

olt esz-
ekvers
lsőnek
lhatjuk

benne, hogy a költészet alapjában véve életfunkció. Minden gyerek csinál verset, rigmust, mondókát mindjárt ugrál, táncol is rá, tökéletesen összezavarva a saját terméket a tanulttal, hallottal (vagyis azonnal magáénak ismerve el, amtetszik neki) — és ez a szöröm, ez a motorikus öröm figyelmeztet rá, hogy a költészet biológiai forrása körül járunk. Úgy gondolom, minden későbbi versnek is első soron vagy végső soron, életfunkciónak kell lenni. A *kimondás öröme* (fizikailag é szellemileg egyaránt), úgy látszik emberi fajtánk egyik jellegzetessége.

A gyereknek tehát elsősorban szóörömet, ritmusélményt kell nyújtani. Azt az *ősverset*, azt a közösen játszott varázslásfélét amelyből a költészet számtalan ága leszármazott. Nem olyan könnyű mesterség visszatalálni hozzá. A gyerekversben sokat kell gesztikulálni. Többet, mint a felnőtt versben. Vagyis sokkal kevesebbet szabad rábíznunk a szavak értelmére, és sokkal többet a mintegy néma gesztusokra: a ritmusra, a arányra, az ismétlésekre, a vers szerkezetre. Hadd mondják el azok a magukért. Ugyanakkor a gyerek

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1973 NOV 24

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Schéner Mihály

1021

Schéner Mihály: Papírhuszárok

musát — nyolcas-hetes hangsúlyos versként tördelik kerékbe, holott könnyűlábú anakreoni *jónikusokon iramlik*. Szép szóbeli glosszájával néhány hónappal halála előtt öntött tiszta vizet a tulipános pohárba.

Két változat maradt fenn. Az egyik 1793-ból, melyet Csokonai föltehetőleg barátja és pártfogója, Földi János feleségéhez írt; a másik éppen tíz esztendővel későbbről, *Tartózkodó kérelem* címmel, a Lilla-ciklus végleges formába öntött darabjaként.

Eredetileg az udvarlás eszköze volt, a szép Földiné kebléhez dörgölődző levél. Tíz évvel később — a költő halálához közel — már nem volt egyéb célja e dallal, mint a hibátlannál eszményibb tökély.

Két sorban változtatott mindössze. Az első versszakban a „Te vagy orvossa sebemnek Gyönyörű kis tulipánt" helyébe a „Te lehetsz írja sebemnek Gyönyörű kis tulipánt" került, s a vers utolsó két sora, „Ezer ambrózia csókkal Fizetek csókjaidért" helyett „Ezer

reberejére kínálkozik
ezer ambróziát ajánl
ves csókjaiért.

Úgy módosult a ve
emlék lesz az élmény
a be nem teljesült s
ményi szerelemmé v
szetben. (A vers üzen
ben Lilla, azaz Vajda
hakivágásába is beröppent papírszárnyakon; szerzőjének ott sem hozott több sikert, mint Földinénél.)

A „tulipánt" azzá vált ismét, ami önmagában: szál virág, melyet a szerelmes költő az angyali nyílhegy ütötte sebre szorít: *írja*, medicinája lett, nem asszonyszemélyt rejtegető jelkép. Utalásból jelentésgazdag költői képpé alakult, rejtelmesebbé és többet sejtetővé — éppen érzéki megjelenítő ereje folytán: a sebre szorított virágkehely erotikusabb, mintha csókokról volna szó.

Kárpótol az utolsó sor viszontcsókjaiért, melyekben nem lehetett része Vitéz Mihálynak.

Alföldy Jenő

releségének: soha többé nem
le kártyázni. Másnap hírnök é
tott be az asszonyhoz és pihe
közölte: jöjjön azonnal a Fő
kávéházba, furcsát lát majd.
asszony valóban furcsát lát
Bródy Sándor apja, míg part
rei ültek, a kártyaasztal mel
állva verte a blattot.

Botrány, az asszony sírva h
colta haza férjét, aki még az
szaka megesküdött: soha tö
nem vesz kártyát a kezébe.

Másnap hírnök állított be
asszonyhoz s pihegve közölte:
jön azonnal, furcsát lát majd
kávéházban. Az asszony roh
Bródy apja a kártyaasztal n
lett állt, egyik megbízottja ült
asztalnál, kezében a zsugával
a megbízó irányítása szerint
bálta az asztalra a kártyalapo

Botrány, az asszony hazahurc
ta férjét, aki szánta-bánta gy
geségét, s még az éjszaka meg
küdött, a bosszúálló istenre, m

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

JELENKOR

1969 ÁPR.

1021

Schéner Mihály

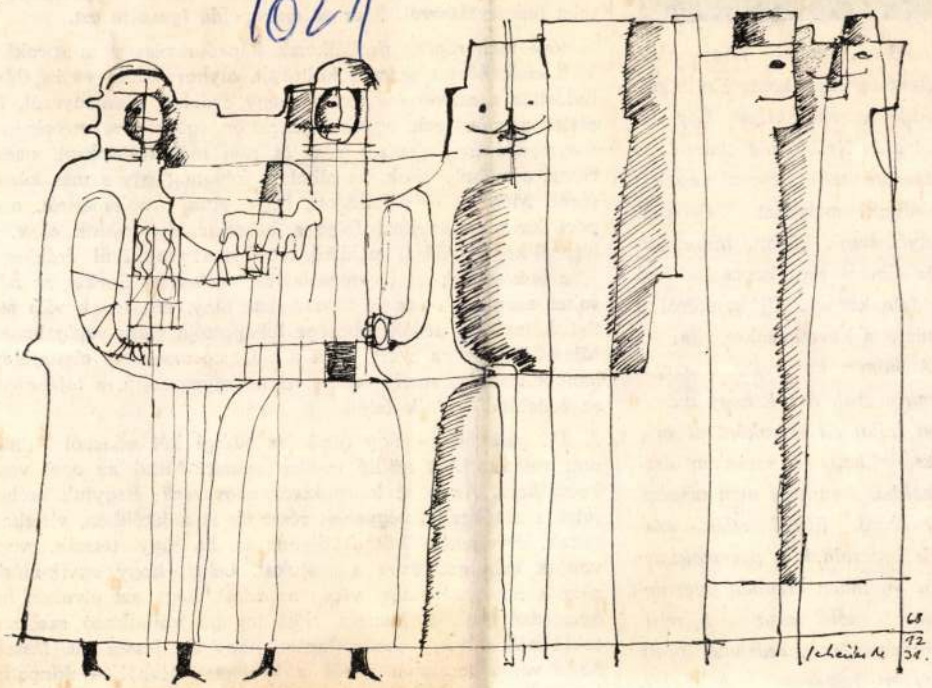

SCHÉNER MIHÁLY rajza

Lázár Ervin
Egy lapát szén Nellikének

A Szépirodalmi Könyvkiadó jelentette meg Lázár Ervin második novelláskötetét *Egy lapát szén Nellikének* címmel. A kötetben több olyan novellát találunk, melyeket elsőként folyóiratunk közölt, hiszen Lázár Ervint régi kapcsolat fűzi a Jelenkorhoz. Új kötetéről a szerző a következőket írja:

„A könyv nagyrészt a szerelemről szól. Arról, hogy menynyi tallal áll szemközt az ember, s hogy a szerelem észokokkal mennyire nem meghatározható. Eltéphetetlen szálak kapcsolnak a gyermekkorhoz is, innen erednek gyermekekről szóló írásaim. S nyilván ezzel magyarázható, hogy nagyon szívesen írok mesét, néhány ezekből is bekerült a könyvbe."

zuális élmény benső
áll az igazsághoz a
nagyrésze inkább el
zőművészetekhez, va
rális piktúrán s a fo
telet fenntartásaival.

A tévé már régóta p
Volt ezek között szár
tudósítás a művészeti
sérlet a művészek eg
megragadására, elemzés regi és mai műalkotásokról, precíz riport a műhelytitkok, az alkotási folyamat egy s más kérdéséről. Még az is előadódott, hogy vitás problémákról, azaz port kavart művekről folyt a beszélgetés a nézők előtt. A Képről-képre adásai például többnyire rendkívül érdekesek – a beavatottak és „szimpatizálók" számára. Ezeket az adásokat azonban – ez is tapasztalati tény, nincsenek róla statisztikáim – a nézők többsége lekapcsolja vagy végigalussza. Miért? Bizonyára azért, mert a műsorforma eleve olyan alaphangot üt meg, amely feltételezi az egyenrangú, a tájékozott, az érdeklődő másik felet.

A TV galériája – úgy tűnik az eddigi két adásból – más utat választott. A millió nézőre számít. Mind az egy- vagy kétmillióra. Az ötlet kétségkívül nagyszerű: hagyjuk szóhoz jutni a nézőket is, vegyenek részt ők is a játékban, vitatkozzanak, érveljenek, kötözködjenek is, ha úgy tetszik, vagy vonják meg gúnyosan a szájukat. Lehet, hogy egyik-másik néző eleinte azért nézi végig az adást, hogy azt élvezze, hogyan dadognak a kamera előtt topogó vállalkozó szellemű többi nézők, vagy esetleg azért, hogy azt lesse: na, lássuk, hogy vágja ki magát ebből a keresztkérdésből a kínpadra vonszolt művész. De ez nem baj. Mindegy, miért nézik meg az emberek a műsort, ha a cél világos. Ha megnézik, máris van esélye a célnak.

H. E.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 387-748, 340-776
1973
1973 DEC 15

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Schéner Mihály

1021

Schéner Mihály: Báb

háborodottan utasítana vissza, személye elleni támadásnak, ostoba bizalmaskodásnak tekintene minden kérdezősködést. Travers tisztában van a művészi megismerés évezredes tapasztalatával, mely a maga kettősségeivel erőteljesen mutatja, hogy a művésznek nem a titkok, drámák, csodák megfejtése, hanem megteremtése a dolga. (Borbás Mária fordító és a versbetéteket átültető Székely Magda azonos könnyedséggel követi a könyv lírai és tárgyszerű rétegeit.)

Hajnal Béla

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

1972 MAJ

Schéner Mihály festőművész

jének.

— **AZ IDEI SZÉKELY MIHÁLY** emlékplakettet **Ütő Endrének**, az Állami Operaház Liszt-díjas magánénekesének adományozták.

— **ALKOTÓI DÍJAK.** A XV. Alföldi Tárlaton a Munkácsy-emlékérmet **Schéner Mihály** festőművész kapta. Díjat kapott **Lipták Pál, Koszta Rozália, Tóth Sándor, Csikós András, Cs. Pataj Mihály** és **Gaburek Károly** képzőművész.

— A Janus Pannonius tiszteletére hirdetett jubileumi pályázat képzőművész díját **Fürtös Ilona** nyerte el gobelinjével.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-723

TISZATÁJ

Schéner

1973 ÁPR

1021

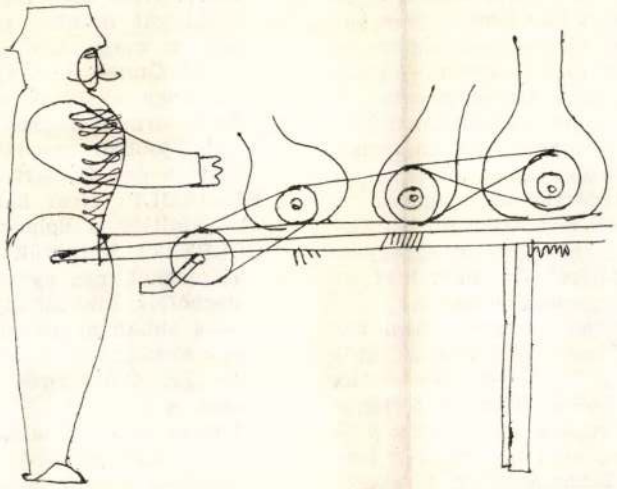

PERRAULT: Az öreg Balaize.

COLBERT: Ő azt hiszi, hogy az új módszer, amellyel a tudomány főleg az egeket ellenőrzi, épp ilyen csalhatatlan lesz az emberi érdemek tekintetében is. S bár nem vagyok tudós, ebben az új mennyországban — a megvizsgált érdemekében — ígért szenteknek kijáró széket nekem.

PERRAULT: De hát ebben kételkedni sem lehet. A francia tudománynak az Ön gondossága volt a melegágya — az Ön akadémiái az üvegháza.

COLBERT: Hogy kap rajta. Én is meghagytam szép hitében az együgyűt.

PERRAULT: Miért? Ön nem hisz az utókor igazságszolgáltatásában?

COLBERT: Ha az Istenében nem reménykedem, hogy hihetnék az utókorában? Az emberek ítélete: az események játéka. Mint a történelemben is. Elhisszük, hogy azok voltak a nagyok, akik az emberek emlékezetében fönnmaradtak. S akiket kitörültek? Nézze meg a mi költőink hírnevét. Az öreg Corneille híre ifjúkorunkban még uralkodott — a

PERRAU
Colbert
COLBER
ölt...
szoktat
szót a
lana?
úr, hog
Brun
csak j
alatt a
PERRAU
— kiáltjak a dolgok.

COLBERT: S tegyük fel, hogy Lajos is meghal még egyszer, s utódja, ha dacból is, kikapartatja az ő halottait — s abban a században is lesz még egy akadémiánk, ahol valakinek eszébe jut Colbert-ről tartani emlékezést; s képzelje el, hogy nem is én, hanem csak Ön, a karzat árnyékából azt kihallgathatná — nem kellene nevetnie vagy bosszankodnia a tévedések, ráfogások, belemagyarázások gombolyagán, amivé e játszó macskák tették a Colbert nevet. Nem, aki

A Képcsarnok meghívja Önt

Schéner Mihály

festőművész

kiállításának

ünnepélyes megnyítására

1969. július 4-én, pénteken

délután ½6 órakor

Megnyitó beszédet mond
JUHÁSZ FERENC
Kossuth-díjas költő

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA
Budapest V., Váci utca 25.

Megtekinthető: 1969. Július 4—20-ig
Hétköznap: ½10—18 óráig
Szombaton: 9—14 óráig
Vasárnap: 10—14 óráig

Rendezi:
ERDÉLYI MIKLÓS

Schéner Mihály

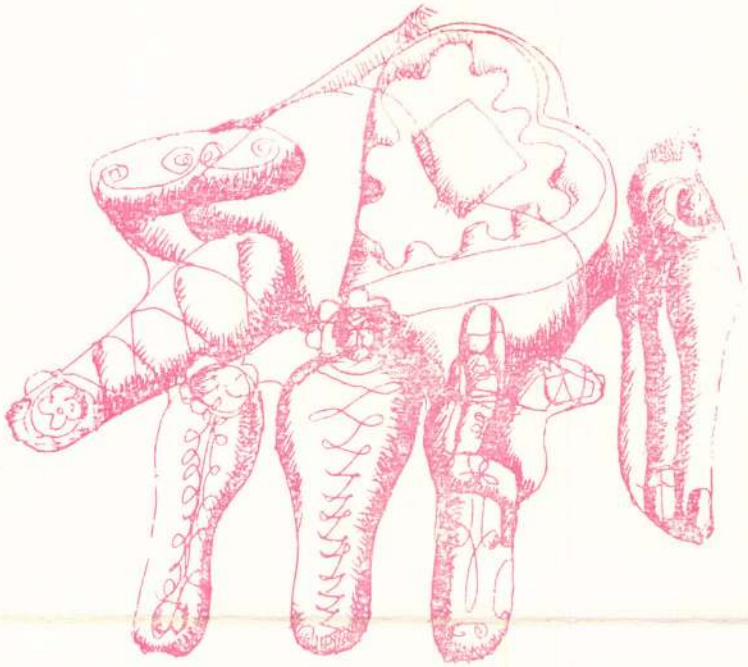

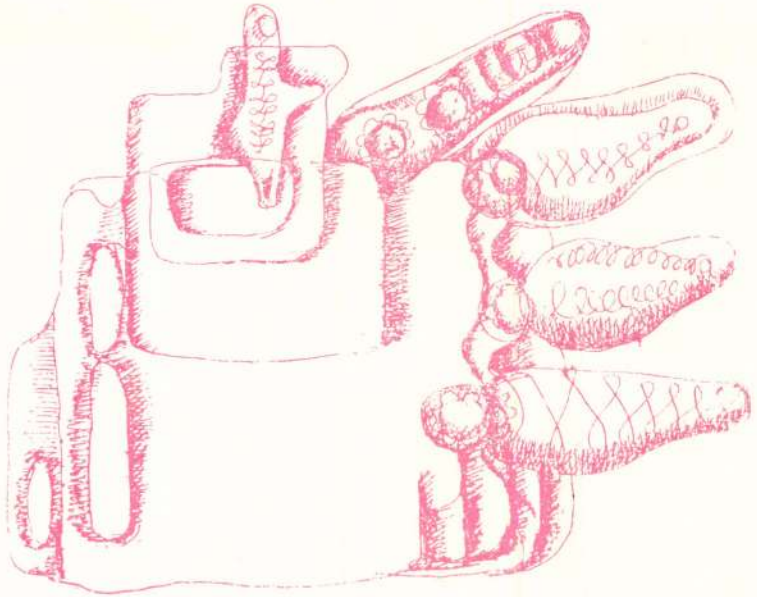

69 5610 — FNYV 7

Scheiner Mihály, grafikus.

Rajz: Repr.

Scheiner Mihály: rajza 47.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. április XXVII 4.

Schéner Mihály, grafikus

Rajz:

Repr.

Schéner Mihály: rajza 36.

TISZATÁJ. Szeged, 1973. április XXVII 4.

Schéner Mihály

1.

Évekkel ezelőtt úgy látszott, hogy Gadányi Jenő ugyanolyan fog haladni. 1964-től, párizsi útját követően, a népművészeti emlékek (mézeskalács figurák, karcolt tárgyak, bútykosok) ragadják meg figyelmét.

Solymár István: Schéner Mihályról, kiállítása ürügyén; Képzőművészeti Almanach 5; Corvina 1972, 22. l.

Schéner Mihály

Ujabb munkái között vannak rajzok (spontán és konstruktív). A képek egyik részének a hasasi konstruktivizmus és a pásztori tükrösök az előzményei, másik részük mészkalács-motívum nélkül. Vannak fából faragott festett formákból felépülő plasztikái.

Galyuár István: Schéner Mihályról, kiállítása ürügyén; Képzőművészeti Almanach 3; Cosmina 1972, 22. l.

Schéner Mihály

Csinál textilplasztikákat is. – 47 éves, orvosfeleségi születésű, a főiskolán Rudnay tanítványa volt.

Solymár István: Schéner Mihályról, kiállítása ürügyén; Képzőművészeti Almanach 3; Corvina 1977, 22. l.

Schéner Mihály

Kéz babákkal. Textil, plasztika.
Plasztikák.
Mézeskalács.

Képzőművészeti Almanach 3, Corvina 1972

Schéner Mihály

„Plastikák"

„Mézeskalács"

Repr.

Képzőművészeti Almanach 3

Corvina 1972

Schéner Mihály

~ ról: Solymár István cikke

Kiprónnő. Almanach 3. 21.
Corvina 1972

Schéner Mihály

„Kéz babákkal"

Repr.

Textil, plastika.

Képzőművészeti Almanach 3

Corvina 1972

Schéner Mihály, [ ]

Juhán Ferenc prózaverseiben foglalkozik vele s kiállításával.

Pomogáts Béla: Várlat a mindenségről

554 – 562.

JELENKOR, Pécs, 1971. június XIV/6.

Schéner Mihály

Major Máté: Schéner Mihály művészete. /Képekkel/

Magyar Építőművészet, 1970. 6. sz. 52-53. l.

Schéner Mihály
festő -

Rudnay volt a tanítómestere,
de öt is erzi a barai művészek
körül leghőrelebb magához.

Baranszky Jób László: Schéner Mihály
művészet, 1969. október - 46 lap

Schéner Mihály
festő

1962-ben a Csók Galériában
volt bemutatható reprezentáns
kiállítása.

Baránszky Jób László: Schéner Mihály
Művészet, 1969. október – 46 lap.

Scheiner Mihály
festő

„Gyalogpadok" (repro)

Baranszky-Jób László: Scheiner Mihály
Művészet, 1969. október - 46 lap.

Schéner Mihály

A publikum fiataljai lelkesednek a modernért iránt, így az ő divatjaiért is. Népi szimbolikát kasszál; merészek az emberi mozgás idegpályáinak ábrázolására irányuló kísérletek.

Gök István Galéria. – Műgyűjtő, 1969. 1. sz., 10. l.

Schéner Mihály II.

emlitve?

László Gyula: Schéner Mihály Kaposvári kiállitása.
Zelenkor VII. évf. 4. sz. 1969. ápr., 378. l.

I.

Schéner Mihály

éppen úgy fest természetelvű képeket, mint elvontakat... véletlen-efogy... Pablo Picasso is mindkét világban ~~of~~ honosi magát... Mi átmeneti kör emberei vagyunk, s... két szólamban hallyuk a ~~vele~~ szépség muzsikáját.

László Gyula: Schéner Mihály kaposvári kiállítása.

Jelenkor VII. évf. 4. sz. 1965. ápr., 378. l.

Schéner Mihály IV.

Amiképpen nagy muzsikusaink a népdal tisztaságában találták meg a modern ember vágyainak harmóniáját, akként keresi Schéner Mihály a maga-elvontnak tűnő látomásaiban-a felületek rendjét a népművészetünk formáiban.

László Gyula: Schéner Mihály kaposvári kiállítása.

Jelenkor XII. évf. 4. s. 1969. ápr., 379. l.

Schéner

emlitve

László Gyula: Schéner Mihály kapos-
vári kiállítása.
Jelenkor VII. evf. 4. sz. 1969. ápr., 378 l.

Schéner Mihály

... nagy muzsikuseink a népzenei tisztaságában találták meg a modern ember vágyainak harmóniáját, ... Schéner Mihály keresi a maga-elvontnak tűnő ~~látó~~ másaiban – a felületek rendjét ~~keresi~~ a népművészetünk formáiban.

László Gy.: Schéner Mihály kaposvári kiállítása.
Jelenkor XII. évf. 4. s. 1969. ápr., 379. l.

Schéner Mihály

Miért osodálkozunk azon, ha egy festő is két-vagy többi-területet választja a kifejezésnek? ... mert többirányú élményeit más és más megfelelő formában tudja kifejezni ... ig. látom Schéner Mihály kettősségét.

László Gyula: Schéner Mihály kaposvári kiállítása.
Jelenkor XII. évf. 4. sz. 1965. ápr., 377-378. l.

Schéner Mihály

...a fentiek után, mi a kéz kor hatásán
alók mindjárt másként értekeljük
azt..., hogy Schéner Mihály éppen úgy
fest természetelvű képeket, mint
elvontakat... A múlt felé is néz, hi-
szen annak neveltje..., a jövő felé
is tekint, hiszen abba nő bele...

László Gy.: Schéner Mihály kaposvári
kiállítása,
Jelenkor XII. évf. 4. sz. 1969. ápr., 378. l.

Schéner Mihály

emlitve

Lászlé Gyula: Schéner Mihály kapo-
vári kiállitása.

Jelenkor XIII. évf. 4. sz. 1969. ápr., 378. l.

Schéner

emlitve

László Gr.: Schéner Mihály kaposvéri kiállítása.

Jelenkor XII. cóg. 4. sz. 1969. ápr., 378 l.

Schéner

emlitve

Kiszlé Gy.: Schéner Mihály kaposvári kiállítása.
Jelenkor XII. évf. 4. sz. 1969. ápr., 379. l.

Schéner V.

emlitve

László Gyula: Schéner Mihály kaposvári kiállítása.

Jelenkor VII. évf. 4. a., 1965. ápr., 379. l.

Schéner Mihály

Bozóky Mária: Schéner Mihály. - Tiszatáj, 1968.5.sz. 419-421.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfi ája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

16o. l.

Schének Mihály (Medgyesegyháza, 1923-)

A bekéscsabai gimnáziumban, majd a Bp-i Kép. Főiskolán tanult (1942-47) 1957-ig rajztanár volt. Kiállítások: Bp. Csók Galéria (1962) London (1963, 1965) Párizs (1964) Stockholm (1965)

Boróky nádja: Schének Mihály

Tiszatáj 1968 V.n. 419 old.

Schéner Mihály

Említve: Parantok; Ivók; Bohócok, hadáserepetők, Paprikagyűjtő nő Csendélet babával, Két ösegasszony (ezeket egy londoni galéria tulajdonos vásárolta meg)

Pántorok betyárok, pandurok (emlj) gyümölcsök, Kerek, mediterrán felület, Fedett felületek alatti gondolat diszparáció, Additív elemek és formacsinálás

Bozóky Mária Schéner Mihály

Tiszatáj 1968 V.n. 419old.

SERFŐZŐ SIMON

Eltűnök a szélekről

Megjárkáltattak
hányszor a tévutak,
visszatalálni alig tudtam.
Tétovaság toporgott velem,
s madarak távoli röptében
kellett volna már lennem.

Amerre óvatosság lesködött
a sovány farú házvégeknél
széledő bizonytalanságaim
onnan hoztam;
onnan a múló riadtságaim,
amerre jajgatva terelődtek egybe
a megfélemlített földek,
s munkánkért, származásunkért
voltunk mindig lenézettek.

Odavalósi volt félénkségem,
ahol ha kiáltott a baj,
a szélturbékolt láthatáron
az árkok lehuzódtak.
Apám elbujt a szörös kazlak közt.
S a fára fölszaladtak a gallyak.

Segitségül nem ugrottak ki
mélyedésükből a gödrök,
kövek se dobálóztak.
A mindenkori hatalomnak
a kukorékoló kutágasok
messziről meghajoltak.

Szökésem keritéseken keresztül
menekült volna.
Amilyen életet sose láttam.

Schéner Mihály

Babaszeretö kocsi

A másfél méteres *Nagy fehér ló* reprodukcióját tördelte a *Schéner Mihály* kismonográfia címlapjára a szerző, *Szamosi Ferenc*. Hintaló-féle volna ez, bár hintázni nem lehet rajta, inkább lovashuszár jelkép talán, a piros-fehér-zöld dominál ezen a konstruktív fantáziaállaton; intenzív színeivel már maga a címlapkép is kedvet csinál, hogy a könyvet a kezünkbe vegyük, és elolvassuk. Az első Schéner-könyvet. Ilyen bemutatókötet esetében már csak a tárgyválasztásért is dicséret illeti a szerzőt. Az ötvenes alkotók között ritka az ilyen mérvű fogékonyság a korszerűség iránt, mint a Schéneré, s ez az új iránti érzékenysége semmiképpen sem a görcsös divatbanmaradás vágya.

Szamosi elhatározta, hogy megközelíti Schéner Mihály művészetét, pontosabban a Schéner-jelenséget, bármily nehéz is ez, hiszen a létező művészeti kategóriák egyike sem illik erre a festőre. Érdekes, hogy Schénert inkább írók fedezték fel eddig — kiállításainak számát is keveslem. Pedig a rangját Schéner már főiskolás korában megszerezte, s korábbi — ma már meghaladott — stíluskorszakaiban is élt már a Schéner-legenda. Szamosi szándékkal és helyesen arányeltolódásokkal tárgyalta az *oeuvre-t*, s válogatta a képeket, ami művészettörténeti munkánál csaknem egyenértékű a szöveggel. A korai művekről nem is beszél, taglalja az expresszív képeket, megjegyzi, hogy a művésznek „*... expresszív, szürreális késztetéseit teljes épségben sikerült átmentenie a konstruktivitásba*".

A kötet a művész utóbbi éveinek munkásságával foglalkozik a legrészletesebben. Schéner voltaképpen akkor találta meg a saját egyéniségét, amikor a magyar folklór — áttételes, de még menynyire áttételes hatása — kezdett megjelenni a munkáin. Nyersanyagnak ott voltak gyermekkorának Békés megyei emlékei, elsősorban a vásár. Ez a művész azonban nem népieskedik soha, hanem megteremtett egy sajátos primitívet, egy magyar pop artot — ilyen a világon sehol sincs persze —, s mert a *síkbani* kifejezés nem elégítette ki, s vonzotta a harmadik dimenzió, egyre inkább plasztikáknak, pszeudoplasztikáknak, ha akarom szobroknak nevezhetem ezt a mintegy figurális új geometriát. A festmények és kéz-parafrázisok tárgyalása után a szerző is a figurákra összpontosít. A pásztort pásztor formájú totemnek nevezi, a Schéner-féle acélkocsikat plasztikai archetípusnak. Azt is kimondja, hogy ezek nagyíthatók, sőt köztérre kívánkoznak — elemzi és reprodukálja a *Dorottyás kocsit*, a *Kucséber kocsit* és a *Babaszeretö kocsit*, az utóbbin acélbabák függnek, lovat nem fogtak elé, a pörgekalapos hajtó kezében kormánykerék. „*Schéner groteszk, bizarr, eszméltető szobrai* — idézem Szamosit — *ironikus, fanyar látleletek... Schénertől mi sem áll távolabb, minthogy megszeppentségből, ünnepélyes templomi áhitatból kordont vonjon szobrai köré.*"

Szamosi Ferenc nem szereti a művészettörténész-szleng fordulatait. Ez a polihisztor akkor van elemében, amikor az antik görögöktől veszi kölcsön hasonlatait — illetve, ismétlem, megközelítéseit —, vagy amikor a pszichológia nyelvén szólal meg. Ez elengedhetetlenül szükséges mindenfajta művészeti elemzéshez. Szamosi mélyen érti ezt, ám okfejtése távol áll a megszokott mindennapos konyha-pszichologizálástól.

A kötetnek tehát sikerült megközelítenie a Schéner-fenomént: ennél többet nem tehetett. Mert ezt a jelenséget aztán megfejteni csak akkor lehet, ha a művész jövőben megszülető alkotásait is, új meglepetéseit — esetleg egy egész befejezett stíluskört — lesz módunkban majd egyszer látni, megismerni.

Frank János

Élet és Irodalom, Bp. 1979. márc. 10.
XXIII. évf. 10. sz. 13. lap.

SCHÉNER MIHÁLY

VADAS JÓZSEF: **Képzőművészet**

Játék a játékkal

A Tihanyi Múzeum nemcsak közművelődési intézmény, nemcsak azzal lett népszerű, hogy a század magyar művészetének kiemelkedő egyéniségeit mutatta és mutatja be nyaranta a közönségnek. Legalább ennyire tudományos műhely is. Szerteszóródott életműveket gyűjtött össze és tett közkinccsé.

Az idei rendezvény — kivétel. *Schéner Mihály* tárlata nem életműkiállítás. Nem számol be a kezdetekről, a rajztanárként induló művész korai munkáiról nem mutatja be azokat a festményeit sem, már a hatvanas évek derekáról, amelyekkel az addigi jóformán névtelen Schéner egycsapásra nemzedéke egyik legjelentősebb ígérete lett. A kiállítás egyetlen korszakra, az elmúlt évtizedre koncentrál, s még ebből az időből is pusztán egyetlen műfajra: a játékokra.

Ezek a játékok: plasztikák. Egyébként azonban nagyon különbözőek. Az egyik teremben faszobrok láthatók, a másikban rézlemezből készült darabok sorakoznak. Külön helyiséget töltenek meg a fémjátékok, de akad a tárlaton mázas kerámia, papírbábu, bronz és textilbaba is.

Hasonlóképp egyszerre egységes és tarka a kép, ha a művek stílusát nézzük. Schéner Mihály játékait kivétel nélkül a népművészet ihlette. A népi fantázia, a népi motívumkincs, a népi formavilág. A *Krumplinyomó huszár* olyan szellem műve, akinek a képzeletét a mindennapi élet tárgyai ihletik. Nem is akárhogyan: keze alatt a lábas eszköz szárnyalni képes paripává változik. A butéliákon a fazekas technika és a mézeskalács mintafüzér ötvöződik. A *Kuruc vitéz* és a *Tulipános Mariska* pedig a pásztor-fafaragók munkáinak értő tanulmányozásáról vallanak.

Mégsem egyhangú a kiállítás, a stílusazonosság ellenére változatos élményben van részünk. Schéner Mihálynak ugyanis kitűnő az arányérzéke. Bátran cifráz és magabiztosan sommáz. Nem kísérti sematizmus, akkor sem, ha a lovacskát mértani idomokra redukálva ábrázolja; nem kísérti modorosság, akkor sem, ha ugyanezt a lovacskát valósággal kihímezi a rátett díszek egész felületet elborító indáival.

Szemléletileg sem egységes az anyaga. A plasztikák sora azokkal a pásztorfigurákkal kezdődik, amelyeket inkább nevezhetünk gépkonstrukciónak, mint népművészeti faragásoknak, és amelyeket ezért Vigh Tamás — hasonlóképp — architektonikus parasztábrázolásainak legszebb analógiáiként említhetünk. Ezek a monumentális léptékű konstrukciók csak utalnak az emberi test alapformáira, a szűrre, a kalapra. A részleteket, a környezetet, az életformát is felidézve. De hiába. Nem keltették fel az illetékesek érdeklődését. Tervek maradtak. Olyan művek, amelyeknek nem lett folytatásuk. Amelyeket — ellenreakcióként —, sajnos, egyre intimebbé váló szobrok követtek. Faragások. Öröm kézbe venni őket: otthon. Öröm nézni rájuk: itt, a kiállításon. Köztérre állítva azonban — akár a babák — komikusan hatnának.

Hogy köztereinkről, parkjainkról hiányoznak a játékok? Igaz. Különösen, ha a lakótelepeinken funkciótlanul díszelgő anya gyermekkel szobrokra gondolunk. És arra: hogy szemrevaló menyecskék helyett hány helyen volna szükség szemrevaló játékokra, amelyekre fel lehet mászni, ülni, ahová el lehet bújni.

Schéner játékai nem ilyenek. Elsősorban szobrok, nézni kell őket: a játéknak állítanak emlékművet. Briliánsak, izgalmasak. A festő — a katalógus grafikusa segítségével — felül falovára, majd — mint egy másik fényképen látjuk — játékország királyaként jelenik meg. Játék ez a játékkal. A műveivel ugyanis nem lehet játszani. A butéliák törékenyek, az acélszekerek súlyosak, a faállatok ahhoz túl nagyok, hogy a gyerekek kézbe vegyék őket; arra pedig alkalmatlanok, hogy ráüljenek.

Úgy is mondhatnám: Schéner művészete felhívás táncra. De a talpalávalóról már másnak kell gondoskodnia. Nem iparművész ő. Hiába váltott műfajt, hiába cserélte fel az ecsetet a szobrász szerszámaira. Képzőművész maradt, akinek már a festményeit is a játék varázslata ihlette és aki e varázslatról beszél most a szobraiban.

Schéner művészetét elemezve gyakran emlegetnek szecessziót. Új szecessziót. Valóban: ő az élénk színek virtuóza. Én mégsem a feltámasztás, hanem a megőrzés gesztusát érzem fontosabb vonásának. Játékaiban Schéner a gyermekkorára emlékszik vissza, felnőttként a múltját őrzi. Mint az ifjú asszony, aki a hitvesi ágyra teszi a kopott babát.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. aug 18.
XXIII. évf. 33 sz. 13. lap.

gérőI, aztán erről veszekedtünk is, míg a tea elfogyott, akkor megnyugodtunk, hosszas hallgatás után, a rádióból kilométerhosszan folyt a műsorismertetés, az jutott eszébe a lánynak (talán mentőötletként), hogy mindezt megkaphatnám részletre is, hiszen felnőtt vagyok és hitelképes, ebben aztán végre teljesen egyetértettünk, beláttam, hiszen mi az ördögöt mondhatnák mást ennek a kedves, harmincéves lánynak, aki társam volt egy éjszaka és én is neki, és tele van jóindulattal irán-

— sok-sok átfedés van a dolgok mögött, mondtam a lánynak, mert akkor már mint ellenségek ültünk az asztalnál, a reggeli romjait és egymás arcát bámulva, gondoltam, talán nem kellett volna annyit szövegelni ezekről a dolgokról, amelyek lényegében nem fontosak két felnőtt és hitelképes ember életében, hiszen ennél sokkal többet tudtunk egymásról az első percekben, amikor összeakadtunk, nem kellett volna hagynunk, hogy öröklött tudásunkat behálózza a megismerés tétovasága, tudod, a magamfajta olyan kevéssel beéri, mondtam a lánynak, már nem is a köztünk levő pozícióra, sokkal inkább az ő lelki békéjére gondolva, egy kis megélhetés, egy kis lakás, néha egy utazás valamelyik olcsóbb tengerpartra, sok-sok olvasás és bámészkodás, hiszen ámulni itt is lehet, nem csak a világ tarkább és távolabbi részein

— ez csak olyan csellengés, nem élsz benne igazán a társadalomban, mondta a lány duzzogva egy kicsit, de ezen mosolyoghattunk mindketten, és a rádióból is jó zene szólt, operettkettősök a tanácsköztársaság idejéből, és későbbről is, kutyákról és macskákról kellene írnod fiam, mondta anyám jóindulatúan, amikor elolvasta egyoldalas írásaimat, amik a lét legvégső problémáit próbálták megoldani, abszurd hangvételben, hogy semmi mással összetéveszthetők ne legyenek, mert az embereket az érdekli, fiam, de engem nem az érdekelt, mi érdekli az embereket, a vegytiszta igazságot akartam felmutatni, semmivel sem kevesebbet, hogy kikerülhetetlen legyen, mint a kínai Nagy fal, az eszme és a gyakorlat közti áthidalhatatlan távolság néven nevezése.

— ez csak a látszat, nem mondhatod komolyan, mondtam a lánynak, barátságosan és cigarettával kínáltam ülve, arra gondoltam, milyen furcsa idők voltak azok régebben, amikor szüntelenül volt egy olyan érzésem, hogy minden holnap fog történni, de aztán elmúlt, már régen tudom, hogy minden csak ma történhet, mert ha ma a holnapra spekulálunk, az a holnap olyan lesz, mint ez a ma, amiben a holnapra spekulálunk, és újra és újra és újra, de ez az érzés egyre kevésbé határozottan van bennem, meg fogom nézni ezt a részlet dolgot, mondtam a lánynak, még soha nem csináltam ilyet, talán, ha kipróbálom ezt is, még többet fogok tudni a világról, felnőttkorom mentségeként

s,

arra

tam és a világ iránt, és lehet áttekintése a dolgokról, hiszen már a nagyapja is volt Valaki, bármi lenne is annak a véleménye róla

— csak keríteni kell egy kezest, aláíratni vele és máris meg van mindened, mondta mosolyogva, akkor már igazán olyan volt, mint egy mentőangyal, hiszen én a szociális jellegű vitáktól mindig szomorú leszek, igen, keresni kell egy kezest, megkezesíteni valakit, mondjuk egy lányt vagy jóismerőst, és máris menni fog a dolog, bámultam kifelé az ablakon, miközben ez történt kettőnk között, vagyis velünk, néztem az ismerős hegyoldalt, a moccanatlan házakat, fákat, a rákkórház kertjét a bölcsődét, az építkezést, a géppisztolyos vigyázó figuráját a hevenyészett őrtoronyban, naponta ugyanaz a látvány, csak az évszakok ritmusa hoz némi változást, mert minden csak nézőpont kérdésévé lesz, ha feladjuk azt a véleményünket, hogy létezik egy abszolút jó és igazságos igaz, és ha belekerülünk az átfedések és tétovaságok ama szférájába, amit mindent megértésnek nevezünk

Schéner Mihály, kb. 5 hónap

Réz Jeromos a Műcsarnokban

A képzőművész-szövetség gyermekévi kiállítása

A Műcsarnokban teremnyi gyerekrajzot lehet látni, színeset, hatalmasat, magyart és külföldit, elbűvölőt és elbűvölően ügyetlent — ezt a termet úgy hívják, hogy *Láthatóvá tett világ*, és hozzáértő felnőttek rendezték gyerekrajzokból, meg hozzá nem értő, tehetséges gyerekek csinálják, körbe-körbe a falakra rakott fehér csomagolópapíron filctollal. És ebből a teremből nyílik a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének idei rendes kiállítása, amely *A gyermek világa* címet kapta, de amely a tárlatra társult két fél közül nem a gyermekek világának tükörképe.

Lehet, hogy az ötlet, az elképzelés eredetileg jó volt. Képző- és iparművészek elé bocsátani gyerekrajzokat, hátha inspirálja, megmozgatja, felélénkíti őket, hátha a gyerekvilág új képző- és iparművészeti remekekre vagy legalábbis kísérletekre ragadtatja őket. A kiállítók nagy része azonban nem hagyta vagy nem tudta magát elragadtatni. Ami még mindig csak szomorú, de nem baj. Baj az, ha elragadtatásra már nem képes művészek mímelik az elragadtatást, s aztán a gyerekrajzok cégére alatt mégiscsak kiállítják mindazt, amit cégér nélkül kiállítani nem nagyon érdemes.

A közönség természetesen özönlik. Hogy miként távozik, arról majd később. A felnőttmunkák, a felnőttmunkák készítői mindenesetre két dolgot műveltek. Az egyik tábor kiválasztott néhány alkalmas gyerekrajzot, s nem túl szégyellősen egyszerűen mellérakta mindazt, amit egyébként is csinál, gyermekév előtt és gyermekév után. A rezzenéstelenül középszerű „magyaros" tűzzománcoknak, „intellektuális" közhely-festményeknek a száma tucatnyi, igazán csak az illusztráció kedvéért egyet ebből a fajtából. Hét Éves Zolika normális magyar állampolgár rajzol és ír egy gyönyörű „Bagira és Maugli"-t piros párducszemmel, sárga orral, narancsszín hajjal. *Pató Róza* pedig mellétesz egy *Delfines fiút* a mitológia-közhelytárból, akadémikusan, szárazon, de ürüggyel.

A felnőttmunkák készítőinek másik része gügyög. Ez a nagyobbik tábor, tehát a zavaróbb is. Seregnyi műteremben kerekedtek fel a nemzetközi gyermekév hajnalán, s határozták el, hogy mostantól nem kortárs és tegnap elhunyt mestereket, nem múzeumi, ajánlott és helyteleníthetetlen példaképeket fognak követni, hanem csakis a gyermekek romlatlan és tiszta és őszinte világát. E második gyermekkorba indulók jártak rosszabbul. Mert a kiállítás vezéreszméje, hogy ott kell lennie a gyerekrajznak is, a gyerekrajzok pedig sajnálatosan erősebbek, meggyőzőbbek, mint a gyerekeskedő művek. A gyerekrajzok tiltakoznak. Gyönyörűen és világosan közlik azt a közkincs-igazságot, hogy a gyerekrajz a világ elsajátításának, a tárgyak, a környezet megismerésének eszköze, az élet birtokbavétele, olyan, mint a játék autó kibelezése, a tejbegrízbe markolás és a légy szárnyainak kitépkedése, következésképp sokkal komolyabb dolog, mint holmi esztétika, stílus és színkezelés.

Ezt a közkincs-igazságot egyébként nem csupán a fejlődéslélektan búvárai tudják, hanem valamennyien, mi is, akik azért csak gyönyörködünk a gyerekrajzokban — miközben tudjuk, hogy nem utánozhatók. A műcsarnoki kiállítók nem tudják ezt, vagy nem akarják tudni. És selypegnek a seregnyi gyerekrajz között, amelyek pedig vizuális nyelven, igen érthetően mondják Karinthy Frigyes monumentális hősével együtt, hogy nevem Réz Jeromos, az úrnak nem vagyok Bübüke. A kiállítók a Karinthy megírta szülőkhöz hasonlóan Bübükéznek, sőt Bübütéznek. Megint csak egy példa, talán a legmértéktelenebb. Értelmes magyar úttörők készítenek portrékat sok megfigyeléssel, sok érzékkel és sok vízfestékkel, *Tenk László* pedig ezeket egyetlen táblára másolja össze, olajjal és hamvasság nélkül, és aláírja, hogy *Örsi napló*.

Hogy az eredeti elképzelésből jó dolog is lehetett volna, azt elszomorítóan kevés munka bizonyítja a kiállításon. *Kozma Vera* legalább kötött ruhákat készített a gyerekrajzok felhasználásával, és ezek egészen mások, mint az üzletekben kapható kötött ruhák. *Topor András* játékos *Szobornézőt* barkácsolt üvegből, gyerekszemnek valót, felnőttnek is érdekeset. *Vágó Nelli* és *Drávai Tamás* egy menyasszony-vőlegény témájú gyerekrajzhoz művesen kidolgozott Titánia-menyasszonyt és Oberon-vőlegényt, kulturáltan részletező Roxan-menyasszonyt és Cyrano-vőlegényt, meg Liliomfit, meg Ziliát, meg Kukorica Jancsit meg óriás mátkapárt állított ki, mert gondoltak Réz Jeromosra, aki kikéri az állítólagos gyereknyelv gügyögését, de mert gyerek, és ismerni akarja a világot, szereti a részletekben gazdag és szép és megbízható képi információt. S minthogy szereti a játékot is, minden jel szerint feletteb kedveli *Háger Rita Cirkusz* című sátrát, amelybe bele lehet bújni, s benne flitterszemű, guriguriszemű, katonagomb-szemű textilarcokat nézni és tapogatni.

A propó, tapogatás. Lehet, hogy csak a szokásos végig nem gondolás működött itt, nem több, de a kiállítás éppen ebből a nem elhanyagolandó aspektusból mutatja meg igazi szellemét. A Műcsarnok a nyitás óta zsúfolva van gyerekekkel és gyerekes szülőkkel. És a gyerekek szeretnék megforgatni a vászonringlispilt, megpörgetni a vaskereket, kipróbálni a dróthelikoptert, hozzányúlni a tárgyakhoz, de nem tehetik, mert a teremőr felnőttek nem engedik, s nekik van igazuk, ha nem engedik, mert a művész-felnőttek nem gyerekstrapára, csak gyerekgügyögésre gondoltak.

A mai magyar képzőművészet ugyanis láthatóan szívesen kokettál a gyermekek világával mindaddig, amíg a gyermekek világa nem realizálódik teljesen természetes forgatásban, tépdesésben, rágcsálásban és ráugrálásban. Akkor azonban jön a tiltás. *Schéner Mihály* folklór-világot, gyerek-világot éltető tevékenysége aligha kapott mostanában gorombábban őszinte kritikát, mint az a kötélkordon, amelyet a mézeskalácssátra elé nyitás után három nappal kihúztak. Schéner igazán gyönyörűséges színű és formájú, igazán mézeskalácsból készült mézeskalácsokat állít ki, méghozzá piros-kék csíkos vásári sátorban, a funkcionális kritika tehát visszafoghatatlanná vált. A gyerekek a terem ajtajából vetették magukat — teljesen értelmesen — a mézeskalácsokra, s — ugyancsak teljesen értelmesen — a teremőri védelem ellenére összetörték őket. Ez Réz Jeromos véleménye. Három nap múltán tehát jött a kötélkordon. Mármost, ha én gyermeki-folklór világot éltető, mézeskalácsot komponáló képzőművész vagy pláne kiállítást rendező képzőművész-szövetség volnék, vagy rendelnék egy ilyen kiállításra mézeskalácsot egy szekérderékkal, vagy, mert ez lehetetlen, nem állítanék ki egy darabot sem. Mert ez volna szerintem *A gyermek világa*. A kötélkordon, a vágyakozó gyerek a mézeskalács előtt nem az.

A *gyermek világa* kiállításnak csupán az utolsó terme fedi a címet. Itt tudniillik rajzlap, toll, pasztellkréta, szívélyes teremőri felügyelet s önbizalmat növelő azonnali kiállítási lehetőség fogadja végre a gyereklátogatókat. És csak a rajzasztalok öt centire meredező veszélyes vasvégei juttatják eszünkbe, hogy ha már ipar, kereskedelem nem eléggé figyel, s ha már megrendezték ezt a tárlatot ebben a jeles évben, nem engedhették volna-e el a művész-felnőttek legalább egyetlen kiállítás idejére a használható gyerekholmik, a szellemi és testi gyerekfogyasztási cikkek irányába felhőtlen fantáziájukat?

Rózsa Gyula

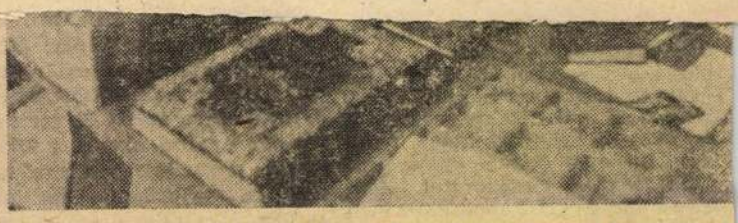

Kézi aranyozással készülnek a könyvek és albumok borítójának díszítőelemei.

(Mikó László felvétele)

A könyvnyomtatás napjainkig sok változáson ment át. Egy dolog azonban már kezdettől fogva megvolt benne: az írott, majd később nyomtatott szöveg megvédésére való törekvés a külső hatásoktól, az idő viszontagságaitól.

Gutenberg talán csak sejtette, hogy az emberiség számára oly fontos találmánya továbbfejlesztésére milyen nagyszerű követők születnek, s majdan olyanok is, akik nemcsak a nyomtatást, hanem a könyv védelméül szolgáló kötést is művészi szintre emelik. Ilyen művésze e tevékenységnek *Váci György* könyvkötőmester; munkái manapság már messze földön híresek.

Egy egész tehén bőre kellett hozzá...

A Vácott élő mester munkáján kívül gyűjtéssel is foglalkozik; anyagát könyvkötészeti múzeum létesítésére szánja. Gyűjteményében — most még „csak" kiállításokon láthatjuk — sok könyvkötészeti ritkaság is akad. A csonttal, porcelánnal, mozaikkal, bőrrel, bársonnyal és fémmel díszített kötések mellett láthatjuk a világ talán legnagyobb könyvét: a borítására egész tehén bőrét használták fel. A könyvritkaságok — az 1488-ból származó *Thuróczi János Chronica Hungaroruma*, *Boccaccio* 1558-ból való *Dekameronja*, *II. Rákóczi Ferenc* emlékiratainak 1739. évi kiadása, *Nagy Péter* cár emlékiratainak korabeli amszterdami kiadása, és az 1810-ből származó *Code Napóleon* — egyúttal könyvkötészeti ritkaság is.

— Kisgyermek koromban egyszer könyvet kaptam ajándékba jó magatartásomért — mondja Váci György, a szakma kiváló mestere. — Büszke voltam rá, és nagyon megszerettem. Külön papírba csomagoltam, és ha az elrongyolódott, újra bekötöttem. Volt nálunk egy könyvkötő, akitől segítséget kértem dédelgetett könyvem még szebb bekötéséhez. Megtetszett ez a szakma. Így kerültem majd 16 évesen, 1935-ben Vácra, a Kapisztrán nyomdába, ahonnan akkor már értékes munkák kerültek ki. Ilyen volt például a Kalevala hatalmas ünnepi kiadványának előállítása, eredeti finn papíron és többszínnyomással. Éjszakánként beszökdöstem a műhelybe, hogy tanuljak. Látta az idősebb mesterek, milyen k molyan foglalkozom a különbö fogások elsajátításával, és segíte fek tudásom gyarapításában. K sőbb bejártam az egész országo és ahol könyvkötő műhelyre le tem, oda beálltam dolgozni n hány napra ingyen, csak azér hogy tanuljak valamit.

Mindenkivel megszerelteln

Most 60 évesen is lelkesedik szakmájáért. Tanulóit nagy sz retettel oktatja, de eljár iskolák és úttörőházakba, ahol gyakorl ti órákat tart. A gyerekek könyvkötés fogásain kívül me ismerkedhetnek a kézi-gépi ar nyozással, a restaurálással, a d bozkészítéssel és a térképek k sírozásával is.

— Ezt a könyvek védelmé teszem, hogy legyen olyan utá pótlás, amely képes lesz folytat munkámat. Két-, háromszáz év könyveket is restauráltam má Szeretném megmenteni évszáz dok könyvszépségeit. A kijavító könyveket később múzeumbá akarom elhelyezni, ahol megta lálhatók lesznek egyben e szé szakmával kapcsolatos szerszá mok és segédanyagok is. Minde célom a tanítás és a könyv meg szerettetése az emberekkel. A vá ci kórház főorvosa például egy szer megkért, hogy csináljak eg kiállítást a kórházban, mert, min mondta: „Ha a betegek ezt meg látják, arra készteti őket, hogy kezükbe vegyenek egy könyvet, é azt elolvassák, akkor az már fé gyógyulás." Ha kell, végigjáron az ország valamennyi kórházát ha a könyv szeretetén keresztü elő tudom segíteni a betegek mi előbbi felépülését.

A Szovjetunióban, Japánban, Finnországban

Kiállításaival bejárta már szinte az egész országot. Ilyenko gyűjtőmunkát is végez a leend múzeum számára. Ha pedig ott hon van, akkor alkot; szebbné szebb könyvek kerülnek ki mű helyéből. Művészi kötéssel látja e az egyéni megrendelők szakdol gozatait, diplomáit, doktori disz szertációit is. Szépen aranyozott díszített, mintázott kötései meg találhatók az Elnöki Tanácsnál, a Minisztertanácsnál, az Országgyű hivatalánál, a Magyar Tudomá nyos Akadémiánál és még több más intézménynél. Munkái láthatók a világ szinte minden tájá Észak-Amerikában éppúgy, min a Szovjetunióban, Vietnamban Japánban, Kínában, Finnország ban és az afrikai földrészen.

Váci György búcsúzóul ez mondja: — Műhelyemben me lehet tanulni a könyvkötésze mesterségét, de én többre vá gyom. Ahogyan minden mester séget művészi fokon is lehet mű velni, úgy a könyvkötészet szin tén lehet művészet.

Roska János

...házak mai műsora

Zsákbamacska (7). **Thália Színház:** Énekek éneke (7). **Radnóti Miklós Színpad:** Közhelybenjárás (7). **Vidám Színpad:** Nyitott ablak (7). **Mikroszkóp Színpad:** Minek néz engem? (fél 9). **Korona Pódium:** Parancsolj velem, tündérkirályné! (7). **Állami Bábszínház:** Vásári bábkomédiák (Népköztársaság útja 69., du. 3). **Fővárosi Nagycirkusz:** Intercirkusz (fél 4, fél 8).

SCHÉNER MIHÁLY 1

MAGYAR HIRLAP 1979

Lukácsy: Schéner j

Amíg táblaképeket festett, csendes és tisztes elismerés övezte. Amilyen mértékben birtokba vette a „harmadik dimenziót", annál nagyobb lett az ujjongó zaj körülötte. Néhai Nagy László, a költő „vidám verses üzenetet", Juhász Ferenc áradó prózaköltemény, Major Máté, az építész, elemző tanulmányt szentelt „tárgyainak"; Ágh István pedig kötetre való verset írt vásári figurái mellé. Mi az oka ennek a látványos fordulatnak. Egyszerűen az, hogy egy festő kilépett a síkból, és térbeli ábrázolásokat készít? Vagy az talán, hogy a hajdani medgyesegyházi parasztfiú újra felfedezte, most már tudatos fővel, a paraszti szín-, for-

SCHÉNER MIHÁLY 2

MAGYAR HIRLAP 1979/1c

Lukácsy: Schéner játé

ma- és motívumvilágot? Ez is, az is közrejátszhatott. A lényeget azonban ennél pontosabban közelíti a ráérző műtörténész, *Szamosi Ferenc*, amikor a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalatának *Mai magyar művészet* sorozatában napvilágot látott tanulmányában azt írja, hogy *Schéner Mihály* a népművészeti formamotívumkincsből *egyetemessé tágítva építi* a maga konstrukcióit és struktúráit. *„Nem véletlen, hogy azt írtam, »építi«* — folytatja a tanulmányíró —; *elmélkedvén azon ugyanis, hogy mi is igazában Schéner Mihály: festő, rajzoló, szobrász, keramikus, bábtervező, textilművész; idáig jutottam: ez is, az is, mindegyik, de legfőképpen »építő«-művész — Aedificator."*

SCHÉNER MIHÁLY

MAGYAR HIRLAP 1979/

Lukácsy: Schéner játékai

A folyamat, így visszatekintésben, voltaképp egyszerű. A hajdani expresszív eszközökkel dolgozó festő nem szakmai indításra cseréli fel az esetet a faragókéssel, a szabászollóval, a mintázófával, a fémesztergával, a plasztik öntőmintával. *A világlátása változik.* Felfedezi a maga számára a magyar múlt figuráit, és tárgyait — a pásztort, a huszárt, a mímest, az iskolamestert, a tógás diákot, a csokonais vénkisasszonyt, vagy másfelől az ök-

SCHÉNER MIHÁLY 4

MAGYAR HIRLAP 19

Lukácsy: Schéner

rös szekeret, a kucséberkocsit, a mézeskalácsformát, az ütőfát —, és ezeknek újrafogalmazásához keresi meg a legalkalmasabb anyagot: a posztót, a fát, a szövetet, az agyagot, a fémet, olykor a műanyagot. Derűs: színes és játékos sereglet keletkezik így, kavargó tárgyi világ, először nagyon konkrét és anyagszerű — később azonban egyre jobban absztraháló és fogalmivá párolt. A mézeskalácshuszár mintafájából — vagyis az *eszközből* —, egyre inkább a népi motívumok

SCHÉNER MIHÁLY

formavilágának domborművű katalógusa lesz; ahogy ő maga nevezi: *törvénytáblája*. A pásztorból pásztor formájú totem. A népi motívumok mögött ezt keresi most már, a *folklór archetipusait*, és ezzel egyidejűleg a nemzetiből kilép a nemzetközibe, azt vizsgálván, milyen kifejezési formák közösek a különböző népek látásmódjában. Ez a szüntelen és konstruktív vizsgálódás kelti fel iránta nyilván a rokonművészek érdeklődését; innét az elragadtatott hozsannák látszólag egyszerű konstrukcióinak születése nyomán.

MAGYAR HIRLA

Lukácsy: Sch

SCHÉNER MIHÁLY 6

Ha még pontosabban akarok fogalmazni; a folyamat Schénernél *kétirányú*. Nem adja fel expresszivitását és a konkrét, reális megformálás igényét, de közben folyamatosan keresi a reálison túlit, az ősformákat — tehát tárgyiasít, és ezzel egyidejűleg *komprimál, lényegre egyszerűsit*. A kétirányú törekvés szükségszerű eredőjének látszik, hogy egy ponton eljut *a játékig*, a gyermeki világnak egyszerre elvonatkoztatott, és mégis kézzelfogható eszköztáráig. Egy játszó-

MAGYAR HIRLAP 1979.1o4/8

Lukácsy: Schéner játékai

SCHÉNER MIHÁLY 7

téri mászóka mint forma lehet nagyon absztrakt, mint használati eszköz rendkívül gyakorlatias. Egy fából készült kiscsibe, magába foglalhatja a „csirkeség" leszűrt fogalmi jegyeit, miközben gyermeki cselekvésre nagyon is alkalmas. A „Dorottyás-kocsi" utasai egy letűnt világ figuráinak anatómiai elemeit és társadalmi organizmusait őrzik, de *attól még* maga a kocsi gurul, szalad, húzni lehet, és a bábuival játszani. Sőt, a mozgás, a „vonulás" új elemet visz művészetébe, anélkül, hogy becsalná az alkotót a modern művészet vértelen „mobiljainak" útvesztőjébe.

MAGYAR HIRLA

Lukácsy: Sch

SCHÖNER MIHÁLY 8

Miközben a művész eredménytelen harcot folytat a bürokráciával, fahuszárjaink „babaszeretõ kocsijainak" vagy mókás kucsébertargoncájának és egyéb játékkonstrukcióinak gyakorlati, „ipari" megvalósíttatásáért (hogy *sok* gyermeknek szerezhessen örömet, miközben látáskultúrájukat fejlesztik) — a másik ágon igen jó úton halad afelé, hogy a szín-, a forma- és a mozgáselemek legegyszerûbb variánsainak keresése során meglelje azt az õsi, szinte mitikus motívumvilágot, ami a népi látásmódban és a gyermek játékvilágában azonos. Azon van, hogy ráleljen egy hajdani közös, nemzetek feletti hagyományra.

Lukácsy András

MAGYAR HIRLAP

Lukácsy: Schö

Schéner Mihály 1

SCHÉNER MIHÁLY FIGURÁI
Tihanyi Múzeum

A parasztgyerek, akinek édesanyja szegénységük ellen kacatokból formált álomcsodákkal védekezett, megérkezett tehát az előkelő Tihanyba; abba a kolostorból lett múzeumba, ahol akár egymillióan is megtekinthetik játékait, magyarok, külföldiek egyaránt.

Uj tükör 1979/32/3

Tóbiás Áron: Schéner figurái

Schéner Mihály 2

Hiszen a festő megfogalmazása szerint amit csinál, nem más, mint játék: *„A játék az értelem jelenléte, a játék hiánya az értelem hiánya, a játék megtagadása az értelem kifosztása...”* Játszik textilplaszti-

Uj tükör 1979/32/3

Tóbiás Áron: Schéner figurái

Schéner Mihály 3

kával és terrakottával, acél- meg sárgaréz lemezzel, éger-, kőris- és diófával, farostra tett olajjal. Elsőként a költők fedezték fel, komolyan véve „Schéner Mihály festő-, szobrász- és kalapgyűjtő művész" (Nagy László) hazulról hozott és 57. évében kiteljesedett, csökönyösen monoton és komputer módra szökkenő, egyszerű és végnélküli játékait.

Uj tükör 1979/32/3

Tóbiás Áron: Schéner f

Schéner Mihály 4

És a közönség? Felfedezte-e a kezek, huszárok, figurácskák lényegét? Mit szólnak üzeneteihez? A tihanyi kiállítás vendégkönyve telistele felkiáltójelekkel és kérdőjelekkel: *túl egyszerű — túl bonyolult — élvezhetetlen — gondolatokat ébresztő — a famunkák tetszettek, de fémből kár volt ugyanazokat a formákat kialakítani* és így tovább. A gyerekek nyúzzák szüleiket: milyen játékok ezek? — és a szülők nem tudnak rá választ adni...

Uj tükör 1979/32/3

Tóbiás Áron: Schéner figurái

Schéner Mihály

Juhász Ferenc írta Schénerről, műveit újra meg újra csodálva, ízlelgetve: „A halál ellen: játszani!" Tovább kell adnunk a játszani tudás művészetét gyermekeinknek. Nemcsak most Tihanyban, hanem bárhol-bármikor életünkben. *(Képünkön a Játéklovacskák felvonulása című kompozíció)*

Tóbiás Áron

Új tükör 1979/32/3

Tóbiás Áron: Schéner figurái

SCHÉNER MIHÁLY 1

SCHÉNER MIHÁLY
Szamosi Ferenc könyve

A mai magyar művészet egyre maibban és egyre művészibb fokon tükröződik e takaros kis sorozatban, amelynek fenti kötete nyomdai termékként is igazán dicséretre méltó. (A fekvő képek függőleges elhelyezésével kevéssé tudok egyetérteni, de ez ma annyira elterjedt szokás, hogy igazságtalan lenne épp egy olcsó zsebkönyv kapcsán panaszolni a nyakferdüléssel olvasandó aláírásokat...)

UJ TÜKÖR 1979/32/2

Székely: S.M. Szamosi Ferenc könyve

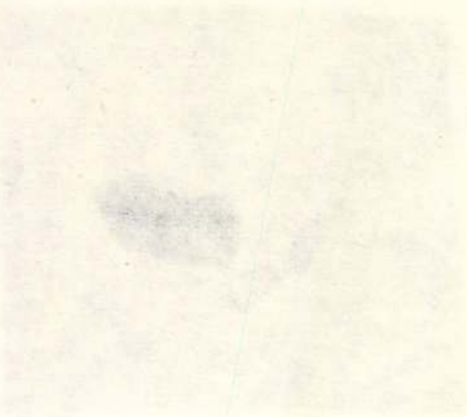

SCHÉNER MIHÁLY 2

Szamosi írása nem annyira elemző szöveg, mint inkább szépirodalmi alkotás — ez egyben dicséret és bírálat —, de kétségtelen, hogy Schéner művészetét nemigen lehet még kórboncnoki eszközökkel megközelíteni. Sokkal alkalmasabb erre a Szerb Antal-i hagyományon felnőtt esszéstílus. Tudniillik hiába van ezekben a művekben mélységes komolyság, az „igazi, tudós elemzés" úgy illene a figurákhoz, mint falovacskára a gatya.

UJ TÜKÖR 1979/32/2

Székely: Sz.M. Szamosi Ferenc könyve

Schéner Mihály, festő

A művész kézjegye nyomában

Schéner Mihály kiállítása a Tihanyi Múzeumban

Schéner Mihály nem mellőzött művész, jóllehet közelmúltjának elemzői szívesen időztek a mellőzésgyanús részleteknél. Nem „absztrakt" művész, ámbár konstrukciói olykor elrugaszkodnak a felismerhető látványvilágtól. És nem játékos művész, noha a *Tihanyi Múzeumban* rendezett kiállításán kocsikától fababáig, Bábutól *Tölgyfapipikéig* minden együtt van a mulatozáshoz. Szokták ezenkívül még népinek és expresszívnek, pop arttal kacérkodónak és konstruktívnak, szürrealistának és naivnak nevezni, sőt az árnyalatokra érzékenyek rendszerint mindjárt két jelző összekapcsolásával kezdik a minősítést, mielőtt rátérnek a művek érdemi tárgyalására. Pedig Schéner Mihály mindenekelőtt *alakoskodó* művész, nem a szó köznapi, inkább a szó etimológiai értelmében. Úgy látszik, mintha kisujjában lennének a huszadik századi formaalakítás lehetséges és legfőbb módozatai, és csupán világnézetére meg ízlésére kell hallgatnia, hogy kiszemezze a neki tetsző fordulatokat.

Időnként szürrealistára „veszi a figurát", amint fából faragott tengeri herkentyűre ülteti huszárját, időnként népinek „tetteti magát", amint „to be or not to be" felirattal butellaszerű Shakespeare-t formáz, nem is beszélve gyönyörű álszecessziós terveiről *(Szecessziplan, Szeci)*, konstruktívnak ható mézeskalács-huszárjairól és szenvedélyesen hevenyészett, expresszív busómaszkjairól. Melyik az igazi?

Alighanem orránál fogva vezeti Schéner azt a jóhiszemű nézőt, aki keserves agymunkával valamiféle összefüggést keres az oly különféle stílus-felhámrétegek között. Mert neoszecesszió és folklórhagyomány, szerkezetesség és hevenyészettség legfeljebb csak úgy fér meg egymás mellett, hogy mindannyian összetevői bizonyos elfogadott divatkonvencióknak. Mindegyik stílus viselhető egyazon korban, de „jól állni" mindebből általában csak egy szokott megszilárdult művészegyéniségnek. Feltéve ha komoly szándékai vannak folklórral, szürrealizmussal stb. És feltéve ha magára nézve kötelezőnek érzi e megidézett stílusok eszmei parancsait. Konkrétabban: ha a herkentyűre ültetett huszárban a herkentyű és a huszár hangulati szorzata lenne a lényeg, és nem egy bizarr, ámde bizarrságában is harmonikus formaegység. Ha a nyomtatott áramkörökkel befuttatott mézeskalácsformákban a rend felmutatása lenne a fontos, és nem a rend átjátszása mustrává. Ha a kis acélkocsikák valóban műalkotásnak álcázott babrálható játékoknak készülnek, és nem a mindenáron *játszani akarás* okos dokumentálásának. Itt érkeztünk el a művész *művészi* világnézetéhez. Ha nem tudnánk, hogy Schéner a negyvenes-ötvenes-hatvanas években — úgy is mint egykori Rudnay-tanítvány, úgy is mint Bernáthot követő posztimpresszionista, úgy is mint Domanovszkyt követő posztexpresszionista — egyszer már végigpróbálta a tipikusnak tartott magyar festőiskolát, ha nem tudnánk, hogy ezt a „mindent lehet" modernséget egy majdhogynem aszketikus „semmit sem lehet" akadémizmus előzte meg, akkor is látnunk kell az efféle modernség etikai kötődését a képzőművészet tradícióihoz. Schéner alighanem csalódott a rámért hagyományokban.

Az egykori táblaképfestő tehát úgy elkerülte Tihanyban a táblaképnek még a vidékét is, hogy azokat a szép festményeit sem állította ki, amelyekből szervesen kinövesztette később hökkentő motívumait. Csak ne hagyományos képet, csak ne szabályos szobrot — indítványozza ezen a kiállításon a művész. Hogy ezek a tárgybőrbe bújtatott művészi gesztusok mégsem születtek volna meg a többszörösen megtagadott előzmények nélkül, arról a művek félvállról vett külső formája tudósít. Ha már „nem illik" vagy „nem korszerű" képet, szobrot csinálni — mutatja műveivel Schéner —, akkor mestsük meg legalább a kép szellemi magját. Lefestett és megszobrozott huszárok után és helyett tűnjön föl a huszár mint vándormotívum, hol egy vásárfia álruhájában, hol egy szépen tükröződő sárgaréz lemezből összeszerkesztve, hol komolytalan rongybabaként tűvel-cérnával fércelve. Játékoknak látszanak, pedig nem azok. Jókedvet mímelnek, pedig a huszárok szívébe egyszer és mindenkorra belefészkelt a csalódás. Hiszen létezniük kell akkor is, ha alóluk kidőltek a nemesnek tartott formák, ha kilehelték párájukat a múzeumi művészetek. Olyan lovon kell belovagolniuk, amilyet éppen el tudnak kötni az általános zűrzavarban. Ha nevettetnek — annál jobb. Felejti búját a művész, aki a képről-szoborról kénytelen-kelletlen átszokott a leleményre, felejti búját a néző, aki ilyenformán saját gyerekkorára vagy általában a gyerekkorra emlékezik.

Schéner sok ötlettel, nemtelen eszközöket megnemesítő kézügyességgel, bámulatra méltó pedantériával és bohócmaszkban zokogja el a „széklábat faragó Michelangelo" régi keserveit. Látszólag személyes elrejti személyiségének közvetlen lenyomatait. Látszólag ideálja az az „aláírás nélküli", folklórban gyökerező művészet, amely a Vajda körüli szentendreiek sajátja volt. Ha önmagának is elhiszi személytelenségét — nagyokat tud tévedni. Faragványai közül néhány a paródia paródiájaként átcsap önmaga ellentétébe, és egyszerű, rossz ajándéktárgynak hat. „Játéktörvénytáblái" okoskodó, áltudományos demonstráció a magyar népművészet és a nagy folyami kultúrák közötti kapcsolatkeresés védelmében.

Elemébe ott kerül, ahol az egykori festő a szétrombolt konvenciók romjain, de valamilyen módon mégis a konvenciók romjaiból építkezve új esztétikai értéket produkál. Amikor ártatlannak ható faszerkentyűivel *mindennek ellenére* mégis szobrot, amikor tarka párna formájú kéz-parafrázisaival — mindennek ellenére — mégis képet készít. Jól összepászítva a részelemek arányát, jól megválogatva a színeket és faktúrákat hordozó anyagok minőségét — egyszóval műalkotást készítve, a jég hátán is. Ezeknek a műveknek semmi közük egy új típusú, szecessziót, népművészetet, technikai kultúrát ötvöző, felhasználásra, alászállításra és terjesztésre javasolt új folklórhoz. Még kevésbé a környezetünket körülvevő vizuális minőség átalakítására tett, gyakran valóban személytelenséget igénylő tervezetekhez. Ez a „pop"-művészet bizony nagyon is arisztokratikus, személyhez, sőt személyiséghez kötött tett. Az egyszerűség kedvéért „modern", „európaian magyar" és „vidám". A szíve mélyén romantikus és komor.

P. Szűcs Julianna

MEG
más
társ
maz
ben
San
köz
nác

A
TA
dei
kér
nős
Ma
nel
éle
táj
szá
fel
fol

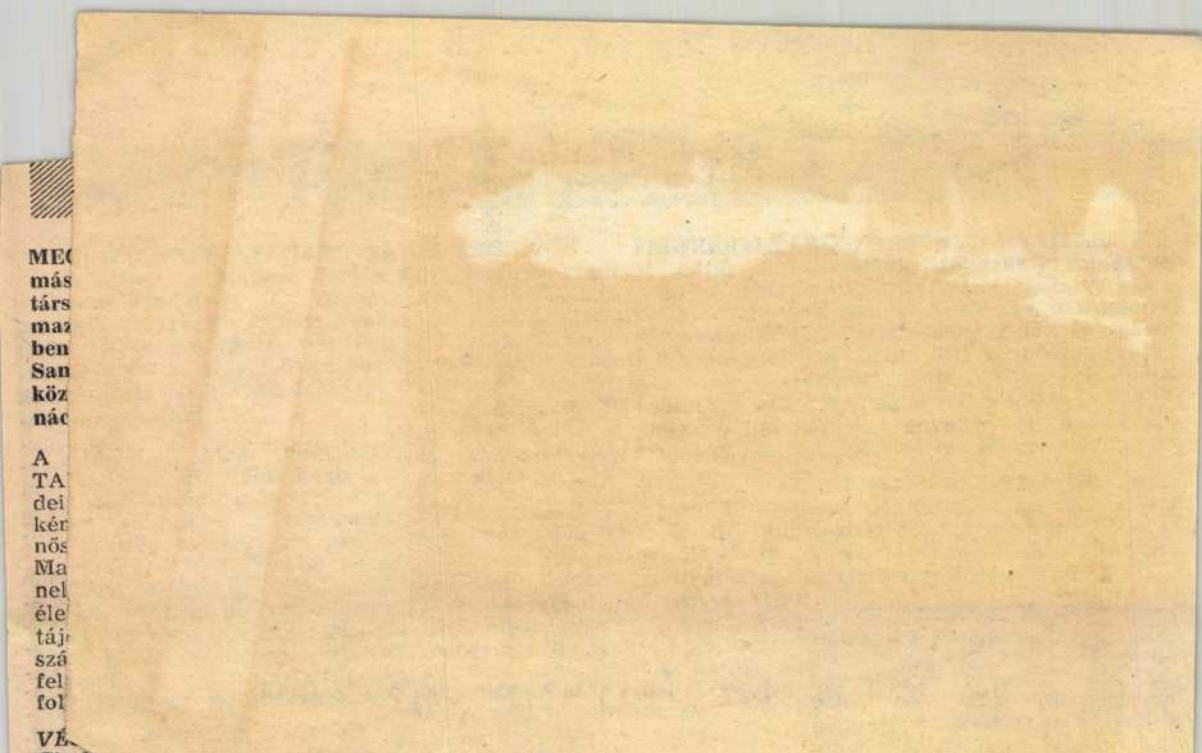

VÉ
Cimbo
temberi p
egyebek közö
nek Károlyi Amy költőnővel, s megtekinthetik Móricz Zsigmond Hét krajcár és Pejparipám, pejkóm című alkotásainak tévéváltozatát is.

NEMZETKÖZI SZEMINÁRIUMON vitatják meg Salzburgban a föld lakosságának élelmiszerellátási problémáit. A tanácskozás munkájában húsz ország szakemberei, valamint az ENSZ képviselői vesznek részt.

NÉGY ÚJ ÁLTALÁNOS ISKOLA nyílik meg az új tanév kezdetén Zala megyében. Jó ütemben halad a megyében az oktatási intézmények szünidei tatarozása is. 13 óvodát, 25 általános iskolát, hét középfokú tanintézetet és egy zeneiskolát újítanak fel, s több pedagóguslakást tataroznak.

CSERÉPEDÉNY- ÉS NÉPISZŐTTES-VÁSÁRT rendeznek vasárnap Veszprémben. Csaknem ötven fazekas, népiszőttes-készítő, kézimunka-előnyomó, kékfestő, matyóhímző, fafaragó, rézműves, szíjgyártó kisiparos és népművész jelentette be részvételét.

FIGYELMETLENÜL LÉPETT egy áthaladó vonat elé, és az halálra gázolta Borsod megyében a taktaharkányi vasútállomáson Horváth Géza 24 éves foglalkozás nélküli helyi lakost.

VÍZBE FULLADT Miskolcon az Augusztus 20. strandfürdő medencéjében Horváth József 20 éves csokvaományi segédmunkás. A rendőrség az ügyben megkezdte a vizsgálatot.

Tűzvész egy spanyol kertvárosban

nak ritka növényét, az egyik legértékesebb gyógyszer-alapanyagot. A hosszú gyökeret nehéz munkával ássák ki a mocsarak, állóvizek iszapjából. Az idén körülbelül négyszáz mázsára számítanak a védelem alatt álló növényből.

AZ ETNA KELETI LEJTŐJÉN hétfő este megindult tüzes lávafolyam kedden száz méterre közelítette meg a 300 lakosú Fornazzo falut, amelyet már korábban kiürítettek. A károk csökkentésének lehetőségeiről most nemzetközi szakértőcsoport tanácskozik.

VESZÉLYÖVEZETTÉ NYILVÁNÍTOTTA a japán kormány kedden az ország középső részének jelentős területét, miután a szeizmológusok előrejelzése szerint a vidéket bármely pillanatban nagy erejű földrengés rázhatja meg. A Csendes-óceán mentén fekvő iparvidéken 170 település van, több mint ötmillió lakossal.

Fővárosi földek parlagon

Összegezték a budapesti határszemle-bizottságok tapasztalatait. A fővárosi földhivatalnál elmondták: kevesebb parlagon hagyott földet találtak, mint tavaly, de azért még sok helyütt gondozatlanok a szántók, a rétek, a szőlők. Mezőgazdasági nagyüzemek, bérlők, tulajdonosok egyaránt fellelhetők az elmarasztaltak listáján. A termőföld kihasználatlanságának okát minden esetben megvizsgálják, s ha elfogadhatatlanok az érvek, szankciókat alkal-

FÖLDRENGÉS RÁZTA MEG hét-
fő este San Francisco körzetét
A Richter-skála szerinti 5,9 erős
ségű rengés epicentruma a vá
rostól 160 kilométerre volt. A
lökések anyagi károkat okoztak
hat embert kórházba kellett szál
lítani.

HALÁLRA GÁZOLTA Balaton
fenyves belterületén egy személy
gépkocsi Bogdán István 78 éves
somogyszentpáli nyugdíjast, ak
az eddigi vizsgálat szerint féktá
volságon belül lépett a gépkocs
elé.

Új munkaerő-gazdálkodási intézkedések a győri Rábánál

Új munkaerő-gazdálkodási rendet vezettek be a *győri Rába Magyar Vagon- és Gépgyárban.* A gazdasági egységek vezetőinek hatáskörébe utalták át az eddig központilag kezelt ügyintézést. Mostantól kezdve ők döntenek az új dolgozók alkalmazásáról, a próbaidőről, a felmondásról. A fegyelmezett létszámgazdálkodásnak a folyamatosságát kívánják ezzel megteremteni. A másik lényeges új intézkedés az, hogy a fegyelmezetlenségek, a selejtgyártás, a károkozás ügyében is a helyi gazdasági vezetőknek kell lefolytatniuk az eljárást.

A vállalatnál egyébként feloldották a február közepe óta érvényben levő felvételi zárlatot. Ezt a létszám alakulása és a termelési feladatok növekedése tette lehetővé, miután milliárdos értékű fejlesztések folynak, természetes, hogy új munkaerőre is

Schéner Mihály, festő- és képzőművész

„A játék az ember elemi létszükséglete"

— Festő vagy szobrász Schéner Mihály? — kérdezte műsorszerkesztő kollégám egy kiállítással kapcsolatban. — Festő! — vágtam rá, de aztán elbizonytalanodtam. Szembe jutottak faszobrai, játékai, kerámia tárgyai, bábui, textil- és fémplasztikái, térstruktúrái, pulyka formájú iskolatáskái, épülettervei, mézeskalács ütőfái. Találkozásunkkor kíváncsian vártam: ő mit felel a kérdésre.

— Festés nélkül nem tudnék élni, de szükségem van az önkifejezés más formáira is. A témát, a gondolatot először rajzban ízlelgetem, játszom vele, majd megfestem. A következő fázisban már kiemelkednek a síkból, relieffé testesednek, míg végül kilépnek a térbe, plasztikává érlelődnek. A tér problémái is érdekelnek. Sokat foglalkoztat, miért olyan sivár, jellegtelen legtöbb terünk, nem olyan karakteresek, mint mondjuk, a Piccadilly Circus. Olyan térstrukturákat keresgélek, amelyek felgyújtják az ember fantáziáját, a szokványos-megunt virág-kőkoporsók helyett egyedi, esztétikailag is gyönyörködtető karaktert adnak a térnek. Itt van például a *Hirös kakasnak* nevezett figurám. Ez fából készült és kis méretű, de elképzelhető építménynek is: a „lábaiban" árulhatják a dohányt, az újságot, a „nyakára", mondjuk, egy eszpresszó teraszára kiülhetünk kávézni, a „farktollait" sokszínű, villogó fényreklám mintázhatná.

— Békéscsabára a gyermekeknek gondolok ki térstrukturákat: új formájú, színes mászókát, bujócskázót, hintát. A játék az ember elemi létszükséglete.

— *Mostanában hol láthatók a munkái?*

— Szeptember 15-ig tekinthető meg kiállításom a *Tihanyi Múzeumban.* Itt főleg mint szobrász mutatkozom be, csak néhány rajzom, tervem látható.

☆

A Tihanyi Múzeum öt termét népesítik be Schéner Mihály munkái. Az első teremben játékos butéliái *(Huszárbutélia)*, mázas kerámiái *(Napoleon)*, kézplasztikái fogadnak *(Hüvelykujjam vadászni ment)*. Aztán bábok mutogatják magukat — nagy részük *Illyés Gyula Tűvétevők* című népi bábkomédiájának figurái — meg maszkok. Nyomon követhetjük a tárlaton, hogyan válnak a rajzok plasztikává. A *játék törvénytáblák*, a *diófába faragott reliefek, mézeskalács ütőfák* képviselik az átmenetet. Faszobrai: a *Tulipános Mariska*, a *Rektor uram* már kiléptek a térbe. Acél kocsikái meg szinte mozdulnak. A *Dorottyás kocsik* (képünkön egyik a három közül), a *Bohóckocsika*, a *Kucséberkocsi* egy teremben látható a *Krumplinyomó huszárral* meg az acél *Galambbal*. A következő ajtóban sárgaréz *Kakashuszár, Pulykakakas* meg *Lovacskák* köszöntenek és egy érdekes kompozíció, a *Szecessifer*. Schéner Mihály szerint a szecesszió még nem élte ki magát teljesen, maradtak benne lehetőségek, formái továbbfejleszthetők. Ezt kísérli meg e különös alkotásában.

Végül a hosszú folyosón rajzai, színes játéktervei, egy nagy textilplasztikája, *A költő szíve*, meg művészbarátainak róla, hozzá írt versei, írásai láthatók.

Schéner Mihály gazdag, sokrétű művészetét nem is lehet egyetlen kiállításba sűríteni. Vasárnap a Halászbástyán, a *Bástya Galériában* találkozhatunk vele, művészetével, ősszel pedig a *Magyar Nemzeti Galéria* mutatja be mézeskalács ütőfáit és addigra talán tészta is sül majd formáiban.

Aba Judit

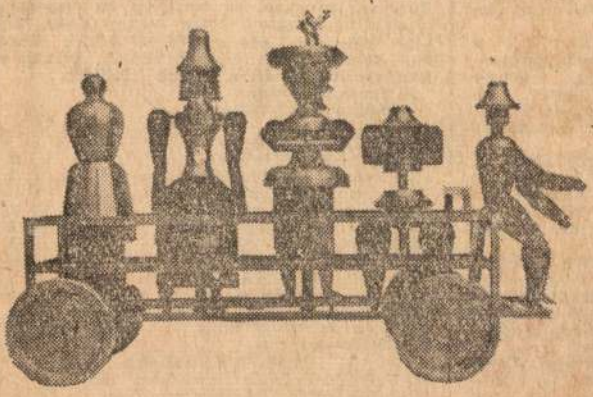

Pesti Műsor, 1974. aug. 29.

TURF

Galoppverseny: Bp. X., Dobi I. út 2.

Augusztus 26., vasárnap

Ezen a napon kezdődik Berlinben, a hoppegarteni pályán a szocialista országok nemzetközi versenysorozata. Az itthoni vasárnapi program közül kiemelkedik a 45 000 forinttal díjazott **Zuglói-díj.** Nagy csata várható! Színvonalas versenyre van kilátás a délután leghosszabb távú futamában, a 2200 méteres **Lubica hendikepben** is, amelynek 20 000 forint a díjazása és csak háromévesnél idősebb lovak vehetnek részt benne. Szintén a hosszabb távokat kedvelő telivéreknek írták ki az 1800 méteres **Nótás kapitány-hendikepet** is, ahol a nagy mezőny 22 000 forintos díjazásért indul versenybe. Az idősebb lovak számára is rendeznek rövidtávú futamokat, amelyek közül az 1200 méteres **Kapitány-hendikep** igéri a legizgalmasabb, a leggyorsabb összecsapást. A díjazás 18 000 forint. Az 1400 méteres **Tropikálhendikepben** is élvonalbeli „sprinterek" állnak starthoz, de a díjazás „csak" 17 000 forint. Az **Almáriom-hendikepben** már valamivel gyengébb képességű lovak indulása várható. A táv 1600 méter, a díjazás pedig 18 000 forint.

(marschall)

A BTSZ TÚRAAJÁNLATAI

TIPOGRÁFIA SE RENDEZÉSÉBEN

Augusztus 26-án, vasárnap, minősítő túra a Cserhát hegységbe. **Útvonal: Pásztó—Kútásó—Dobogótetői erdő—Hollókői vár** (és a falu megtekintése)**—Felsőtold—Alsótold—Bablevescsárda—Nagymezőpusztai th.—Pásztó. Találkozás:** 5.15-kor a Keleti pályaudvaron, a salgótarjáni vonat utolsó kocsijánál (vonatindulás: 5.35-kor). Vezető: **Schmidt Antal.**

Augusztus 26-án, vasárnap: gyalogtúra Ócsa és környékére (táv: kb. 10 km). **Útvonal: Ócsa—Temetői kopjafák—XIII. századi agyag pincesorok—Parasztház. Találkozás:** 7.30-kor, a Kőbánya alsó vasútállomáson. Vezető: **Szurdoki Árpád.**

VASAS SC RENDEZÉSÉBEN

Augusztus 24-én, pénteken: a Nemzeti Galéria anyagának megtekintése. **Találkozás:** 14.30-kor, a Moszkva téren, a 16-os autóbusznál. Vezető: **Váradi Katalin.**

Augusztus 26-án, vasárnap: TESZ TÚRA a budai hegyekbe. **Útvonal: Fenyőgyöngye—Kecske-hegy—Határnyereg—Újlaki hegy—Hármashatár-hegy—Vihar-hegy—Reptér oldal.** (Táv: kb. 10 km.) **Találkozás:** 8 órakor, a Szépvölgyi úti autóbusz-állomáson. Vezető: **Petri Miklós.**

OSC „GYOPÁR" RENDEZÉSÉBEN

Augusztus 26-án, vasárnap: TESZ TÚRA a budai hegyekbe. **Útvonal: Hárs hegy—Feketefej. Találkozás:** 10 órakor, a hűvösvölgyi Nagyvendéglő előtt. Vezető: **dr. Franyó Frigyes.**

GÉPIPARI SPARTACUS SC RENDEZÉSÉBEN

Augusztus 26-án, vasárnap: gyalogtúra a budai hegyekbe. **Útvonal: Széchenyi-hegy—Normafa.** (Táv: kb. 5 km.) **Találkozás:** 10 órakor, a fogaskerekű városmajori végállomásánál. Vezető: **Németh István.**

Augusztus 26-án, vasárnap: pilisi túra. **Útvonal: Pilisborosjenői kálvária—Magas erdő—Kevélynyereg—Kis Kevély—Nagy Kevély—Likár—Pilisvörösvári műút—Szentkút—Cso-**

velem!

Verrasztó Zoltán

34. hét

Nem véletlen, hogy a magyar úszósport csillagát, **Verrasztó Zoltánt** korunk legnagyobb úszói közé sorolják. A rendkívül sokoldalú versenyző világ- és Európa-bajnoki címet szerzett. Főleg hátúszó-specialistaként tartják számon, de más úszásnemekben is magas színtű eredményekre képes. Nagy meglepetésre például 1976-ban világcsúcsot ért el a montreali olimpia előtt 400 méter vegyesen. Higgadt, nyugodt versenyző, aki ritkán talál legyőzőre. Mégis, a legutóbbi országos bajnokságon vereséget szenvedett 200 háton Wladár Sándortól.

— **Ezen a találkozón Sanyi jobb volt nálam. Azt hiszem rám se lehet panasz, hiszen önmagamhoz képest jó időt úsztam. Sajnos ebben az évben is elég sokat betegeskedtem és nem a legjobban sikerült felkészülésem.**

— Mind jobban közeleg a moszkvai olimpia...

— **Nagyon szeretnék majd Moszkvában helyt állni. A versenyzésből 1979-re is kijutott, legutóbb az EK-n Londonban is sokat szerepeltem, de most pihenek egy kicsit.**

— Mi a hobbyja?

— **Rendkívül szeretek zenét hallgatni, koncertekre járok, sokat olvasok és amikor tehetem kirándulok.**

— Mik a tervei 1980-ra?

— **Mindent alárendelek az olimpiának, de egy ilyen nagy verseny előtt rendkívül nehéz jósolni. S, noha évek óta járok a nemzetközi versenyekre, és ismerem az élmezőnyt, bizony nem tudom előre megmondani, hogy kik lesznek a legnagyobb ellenfelek. Úszásban szinte hetek alatt feltűnhet valaki, sokan megmaradnak a régiek közül is.**

— Totózni szokott?

— **Sajnos csak ritkán...**

1.	MÁVDAC—Haladás	
2.	Körmend—Várpalota	x
3.	Soproni SE—Olajbányász	1
4.	Alumínium—Dorog	
5.	Szekszárd—Komló	x
6.	Bábolna—Bauxitbányász	1
7.	Bakony—Péti MTE	1
8.	Budafok—Csepel	x
9.	BVSC—Ganz-MAVAG	
10.	Vác— Szegedi Dózsa	1
11.	Pénzügyőr—BKV Előre	1
12.	Papp J. SE—Miskolc	
13.	HMSE—Szarvas	
	Pótmérkőzések:	
14.	Debreceni Kinizsi—Asztalos SE	
15.	Békéscsabai TASK—Ózd	
16.	Szabó L. SE—Leninváros	(risko

Schéner Mihály festő

A MÉRT IDŐ címmel tizenkét Békés megyében élő, illetve onnan elszármazott költő alkotásaiból válogatott gyűjtemény jelent meg Békéscsabán, Schéner Mihály illusztrációival.

—. Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1979 dec. 7.

Schéner Mihály, festő

□ SCHÉNER MIHÁLY festőművész kiállítását Bereczky Loránd művészettörténész nyitja meg július 7-én, szombaton, délelőtt 11 órakor a Tihanyi Múzeumban. Közreműködik: a Téka együttes. A tárlat szeptember 30-ig tekinthető meg.

-: □ Schéner Mihály

2.

Esti Hírlap, Bp. 1979 júl. 6

Schéner Mihály, festő

● SCHÉNER MIHÁLY munkáiból nyílt kamarakiállítás a Képzőművészeti Alap Kiadó Vállalat Deák téri képesboltjában. A ma kezdődő képzőművészeti világhét alkalmából a grafikai és festményposzterek kedvezményes áron vásárolhatók az üzletben.

—: o Schéner Mihály :o

12.

Esti Hírlap! Bp. 1979 szept. 15.

SCHÉNER MIHÁLY

Azért hasznos együtt látni a régi és az új Schénert: nyilvánvaló, hogy *megtalálta műfaját*, s az is, hogy még távol áll e műfaj lehetőségeinek kimerítésétől. Ha pedig valóban sikerül megtalálni a játszóterek világához vezető utat, Schéner megvalósíthatja, mégpedig magyar módon, a figurák őstervezőinek elképzeléseit; ugyanis Schéner művészetének egyik gyökere a Bauhaus világába nyúlik vissza, a Bauhaus mesterei pedig a mindennapi életnek terveztek. *(Képzőművészeti)*

Székely András

UJ TÜKÖR 1979/32/2

Székely: S.M. Szamosi Ferenc könyve

Schéner Mihály, festő

SCHÉNER MIHÁLY festőművész munkáiból nyílt meg kiállítás Békéscsabán, a Munkácsy Mihály Múzeumban; a tárlaton sok fából, fémből készült, játékos szerkesztésű figurális kompozíciót is bemutatnak.

-: Hír

21.

Népszabadság, Bp. 1979 aug. 14.

Schéner Mihály

SCHÉNER MIHÁLY MUNKÁCSY-díjas festőművész alkotásaiból nyílt tárlat Békéscsabán. A papírmasséból, textíliából, kerámiából, fából készített alkotások a népi formavilágot, a népi gondolkodást tükrözik. A tárlatot Major Máté akadémikus nyitotta meg.

Magyar Hirlap 1979/241/13

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

TISZATÁJ

1197 OKT

1021

Schéner Mihály

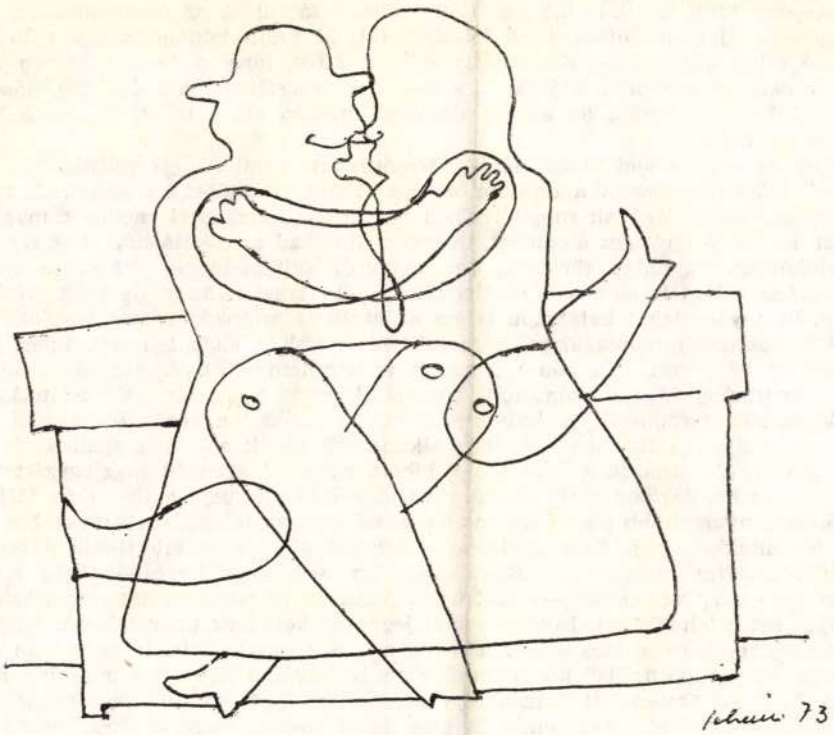

SCHÉNER MIHÁLY RAJZA

legelején: *Hont Ferenc* buzgó ...
dách Tragédiáját. S míg jómaga megrendezte a *Ma*
bemutatták *Az ember tragédiáját*, hogy aztán jó fé
sorról. A háború előtti évekhez képest színesebbé,
a műfajok változatosságával, a választott darabok
tálcát az ellenkezésnek: azóta szakadatlanul vitatjá
Már-már úgy tűnt, kritikusaink egész nemzedéke f
nem újak és újabbak jöttek el, s fedezték föl, ki ...
nem-való dilemmájában — Kolumbusz tojását. Most, hogy a fesztiválhónap rendkívüli érdeklődés közepette zajlott le, s az elmúlt másfél évtized úgy 250 előadását 1 millió 200 ezren látták, az adatok tisztelete megéri ezt a misét: mi való hát a térre, és mi nem.

Éppen ez a nyárévad biztat, ideje fölszedni egy szemléletbeli vakvágányt. Nem a szegedi Dóm tér, hanem a darabok döntik el mindenekelőtt az előadások sorsát. Egy-egy mű idevalóságának megítélésében ugyanis előszeretettel mellőzik magát az előadást, azokat a lényeges elemeket, melyeket hozzáad az alkotáshoz, s amely minden színházban ugyanígy történik, ám amelyről sajátos-furcsa módon a szegedi környezetben sokan hajlamosak megfeledkezni. Ha lehet néhány deszkán színházat játszani, bizonyára lehet kétszázon is, ha az atellána színpada római lebujokban, a farce-é a középkori csapszékben, a moralitásé templom előtt lehetett, miért ne a dráma vagy az opera színpada ugyancsak a templom előtt. A szegedi előadások kimenetele inkább függ a választott daraboktól, mint a tér objektív adottságaitól, de a választott daraboknál is hatványozottabban azoktól a rendezői-tervezői koncepcióktól, melyek a műveket végül is alkalmassá teszik a dómszínpadra. Tapasztalataink szerint tudniillik a dóm annyi hűvös, nem túl gyengéd megjegyzést túlélt tornyai, egész homlokzata csak azokat zavarja előadás közben, akik ritkán látják, s az előadások nyugodtabb perceiben inkább azzal vannak lefoglalva, semmint a színpadon történtekkel; a játékok gyakoribb vendégei akár el is felejthetik a tornyok jelenlétét, annyira megszokták. Következésképp alig vagy kevésbé tűnik fel, ha időlegesen — akár véglegesen — kiiktatják. A rendezők természetesen nem szívesen választják ezt a lehetőséget. Inkább rokon jegyeket keresnek (méretekben, színhatásokban, díszletekben) a darabok és a tér között. Sőt akad példa, hogy a dóm homlokzatát a maga „naturális" közvetlenségében is felvállalják — ne menjünk messzire, a Belgrádi Opera két bemutatója tette idén. Egyszersmind tanulságát adva, futó ismeretség, rövid terepszemle is elég lehet annak megértéséhez, mit jelent, hogyan lehet és kell a szegedi dómszínpadon játszani. Az idei évad legfőbb haszna a játéklehetőségek eddigi ismeretkörének kiszélesedése.

Schéner Mihály

Sumákolók

------:Kiállítások
Művészet,1979.február/47.oldal.

Schéner Mihály
Komáromi Galéria

Schéner Mihály: Sumákolók, fa, textil, 50×20×35 cm, 1973 (fotó Somfai)

ÉLET ÉS IRODALOM 1978 márc. 11
XXII. évf. 10. sz.

Schéner Mihály

CSEPŰRÁGÓK VIRÁGNYELVE

■ *Ágh István—Schéner Mihály: Krumplinyomó huszár (Móra 30 old.)*

A fiatal Babitsnak van egy gyönyörű szonettje: *Hegeso sírja.* „Márványszínű — s komoly görög leány" síremléke elevenedik meg a mesteri tizennégy sorban. Márványszínűen, tökéletesen, hidegen. Benne van minden, amit az európai képzőművészeti és irodalmi tudat csak adhat kétezer éves műtörténeti emlékről. Heredia vagy Leconte de Lisle is írhatta volna. A magas költészet főhajtása a magas képzőművészet előtt.

Ágh István versei és *Schéner Mihály* művei találkozására nem tudnánk ellentétesebb példát felhozni. Pedig itt is felszikrázik az európai kultúra. De mennyivel melegebben, milyen életszerűen! A sors csak ritka jókedvében ad ilyen szerencsés pillanatot, mint amiben ez a könyv: a *Krumplinyomó huszár* megszületett.

Itt igazán nincs szó „fentebb stílről". Vásári kavargást látunk, mézesbábokat és posztó bábfigurákat. Madzagra járó manót és rézkeréken gördülő vándorköszörűst. Kikiáltók hangját halljuk, meg árusrigmusokat. Amott egy lóra alkusznak, itt a párválasztás virágnyelve szólal meg: *„Virág leszek, tied leszek / virágok vitéze virág..."*

A hang messziről jön és mélyről, a virágénekek ritmusa lüktet benne, ahogy az *Életfa* című versben a Kalevaláé: *„Tükrös tavasz közeledik, / fám felülről fényesedik..."* s mellette a fából faragott életfa koronájának tükörében alig kivehetően vésve áll a név: Bartók. A képzőművésznek és a költőnek sikerült az, ami a fenti név hordozójának a Gyermekdalok-ban: úgy megörökíteni a lassan eltűnő népi világot, hogy abban a mai életérzésünk is maradéktalanul jelen van.

Schéner Mihály textil-, kerámia-, fa-, fémművei, furfangos csinálmányai bumfordi közvet-

lenségükkel, tündéri játékosságukkal akár egy búcsúbeli árus portékái is lehetnének. De akkor sem vallanak szégyent, ha a szürrealista vagy a konstruktivista szemével pillantunk rájuk. És még egy: használhatók! Játékra, ajándékozásra vagy rögtönzött bábdarab szereplőiként. Ha mecénás lennék — bábszínház-igazgató, városi tanács —, nyomban rendelnék tőle egy sorozat bábfigurát, meg egy Schéner-féle játszóteret. Megg művészi, sőt pont!) idegenfo ságként is pára Arról nem is városi gyerek világismeretben podnának által

A Krumplin dítva készült, tetek általában zőművész alkot és vers szuveré mellett. Mindk együtt mégis k egymást.

Ágh István r rült gyerekkorá ni, a vásárban pűrágókat, a c torkirályokat; *torkirály / me megáll. / Nem hegnek, / hoss nek. / Mikor lást, / három lást..."*

Olykor a kö személyes: *„Is sért, / vásár u lúdhúsért, / t pénzt, / amenn farka ért..."*

A dallam a de a világlírá szomszédos né ben tájékozott ságú költő han tes táj így o hogy a versek népi világra n ben olyan egye zép-Európában merete nélkül nyebbek, de e tettek is lenné

Tóth

győződésem, hogy
(mecénási szem-
rgalmi látványos-
lan sikert aratna.
beszélve, hogy a
tek szemléletben,
mekkorát gyara-

vomó huszár for-
nint az ilyen kö-
: a költőt a kép-
ásai ihlették. Kép
nül állnak egymás
ettő teljesértékű,
iegészítik, erősítik

intha múltba me-
t érezné feltámad-
egykor látott cse-
sillagvezette pász-
Az a három pász-
gáll, hol a csillag
pipálnak, csak pi-
zú úttal dicseked-
megunják az ál-
zívben lelnek szál-

tő hangja teljesen
tók, fuss a passzu-
tán nyúlkálhatsz a
e kapod a farka
yit az öreg lovunk

gyermekkorból jön,
an és különösen a
pek népköltészeté-
tökéletes biztonságszereli. A mögöttyan távlatot kap,
en át arra a teljes
yílik kapu, amely-
k vagyunk itt Kö-
S amelynek is-
nem csak szegé-
yensúlyunkat vesznk.

ÁR IVÁN:

A BOBU

ge van ennek a becsvá-
ális központnak. Gondo-
idou köztársasági elnök
amikor lebontották a
kot. Népszerű neve a
lyen épült, Beaubourg,
ros párizsiak Pompido-
nevezik. Ám ugyanak-
előzetes aggályt, fúrás-
retéve vagy tudomásul
aponta tíz- és tízezren
elsősorban maguk a
okkal kevésbé a turis-
r azért, hogy megbá-
csodaalkotmányt, ame-
ső cikkek elneveztek
ónak", „építészeti King-
s, de azután éppen az
nézőkkel, amit a ter-
építtetők kívántak: ne
ek ebbe az intézetbe,
i múzeumba, hanem
és be, szórakozzanak
látható, üveggel fedett
n, igyanak meg az
en egy pohár bort, néz-
egypár képet a múzeu-
olvassanak a könyvtár-
nak a remek, diavetí-
nált hangos képeskönyán emeljenek le egy
önyvtár polcáról és ol-
evet nem kell leadni,
kell kitölteni a könyv-
Az ember csak leeme-
leül és olvas. Hazaet nem lehet, kölcsönlaki megpróbálná, pókönyvet elektromágne-

Immár a hetedik millióban, először is sorbaálltam teljes negyven percet a bejáratnál. Azután a tömeggel együtt végigsodortattam magam a földszinti fogadócsarnokban, lementem az első alagsorba, ahol egy óriási terem van, amelyet Fórumnak neveznek, ezen kívül egy hatszáz ülőhelyes színházterem és egy kétszáz személyes kis tanácsterem. Vissza a homlokzaton kívül üvegcsőben haladó mozgólépcsőhöz. A modern művészet múzeumát, a Musée de l'art moderne-t kerestem, mert tudtam, hogy áthelyezték régi helyéről, a Szajna túlpartjáról, a Wilson rakpartról, de egyelőre fogva tartott a gyermekműhely. A szülők itthagyhatják gyermekeiket, kétéves kortól tizennégy évesig. S ők játszhatnak, kipróbálhatják azokat a technikai, elektromos és elektronikus játékokat, amelyeket mi, öregek is megcsodálunk és megkívánunk a játékboltok kirakataiban, képeskönyvet nézhetnek, az emberi test szerkezetét és szervezetét tanulmányozhatják áttetsző üvegalakokon, televíziós teniszt és futballt játszhatnak. Egy órácskát először itt töltöttem, kezemben notesszal, alibinek, mert röstelltem, hogy elveszem a gyerekek elől a helyet.

(*„Velünk nevelkedett..."*) Lehetséges, hogy az épület tervezői és vezetői, a francia *animateur* szónak betű szerinti lefordításával

dányból: „Ez a kötet eredetileg nem az Amatőrök »sorozatába« készült."

A kolofon cáfolja azt a gyanút, hogy Tevan utólag suszterolta volna bele ezt a kötetet az amatőr sorozat ajánló jegyzékeibe. Dehát akkor „eredetileg" mi lehetett a hetedik kötet? Hiszen a sorozat a nyolcadikkal folytatódott, Kisfaludy Sándor Regéivel.

Érthetetlen az új kiadás gondozóinak az a döntése is, hogy az eredeti kolofont *minden* kötetből elhagyták; csak a címlapot közlik. Négy kötet címlapján van évszám. A többiről a sorozat birtokosa azt sem tudhatja meg, hogy mikor adták ki a könyvet. Az új kolofon típusszövege elhallgatja az egyes kötetek minden jellegzetességét.

Reméljük, ez a szakmai kudarc nem veszi el a kiadó kedvét újabb — körültekintőbben előkészített — bibliofil vállalkozásoktól.

Vargha Balázs

MENEDÉKHELY

Mikor úgy érzem, képtelen leszek másnap újra csatába indulni közértekbe, vendéglőbe és járműsem menni, mert rossz volt a hire), megtudjuk továbbá az egyik lengyel produkció főszereplőjének nevét, és azt, hogy a fesztivál „belterjessége ellenében nyitottságában is tanulságos volt". A másik beszámoló szintén értesít arról, hogy több produkció végignézése nem érte meg a fáradságot, viszont egy hivatalos programon kívül bemutatott lengyel előadásban magyar szavak „csiklandozták" az újságíró fülét. Egy apróságról azonban mindkét híradás szemérmesen hallgat. Arról ugyanis, hogy a wroclawi nemzetközi színházi fesztiválnak *hivatalos magyar résztvevője* is volt: a Stúdió „K", amely Büchner *Woyzeckjét* adta elő. Feledékenység? Vagy a tucatnyi előadás közé már nem „fért be" a magyar produkció megtekintése, amely történetesen „rosszhírű" sem volt (igaz, csak itthon)? Mindezt nem tudom. De azt igen, hogy a tudósító lehet elfogult bárkinek a kárára — kivéve az olvasót. Ha tudósít, illik beszámolnia legalább a puszta tényről. Arról, hogy *jelen volt* egy magyar társulat. Egyébként a nyitottság nemcsak a színházi fesztiváloknak hasznos. Az újságíróknak is. A „belterjesség ellenében".

K. T.

zignalt, vörösmartys attitud elfogadása: „Az egész világ nem a birtokod”? Minden bizonnyal így

rasomra. Azt amtor-ad. Bobb-ter „lehiggadt”. Ami persze képtelenség, hiszen nem a költő karak-

Schéner Mihály

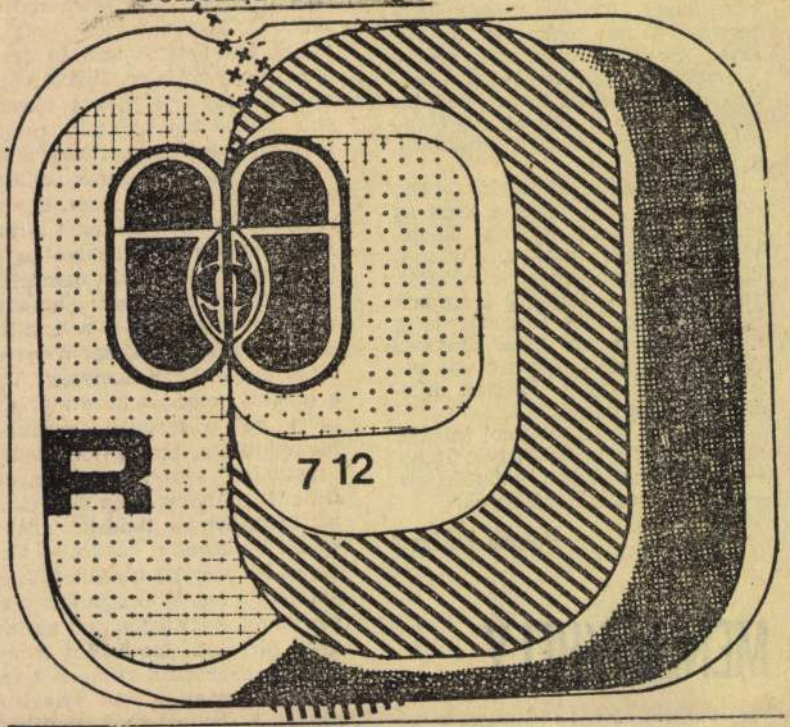

Schéner Mihály: Fejstruktúra

ÉLET ÉS IRODALOM
10
Bp. 1978. dec. 2. XXII. évf. 48. sz.
lo. lap.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMONDÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1978 MÁJ 2, 0'
Schéner Mihály,
NAPLÓ (VESZPRÉM)
Munkácsy-díjas festő, építő művész

1021

DERŰS KÖRNYEZET

Festő és építész közös tárlata Veszprémben

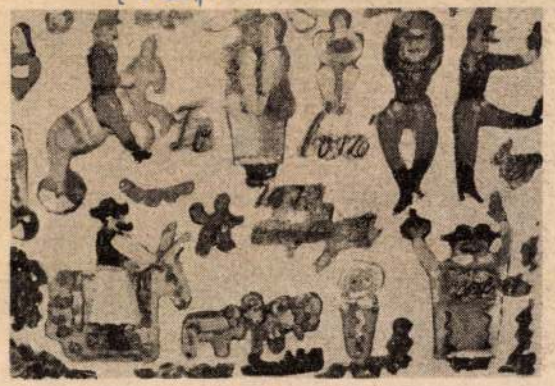

Mesevilág — képen

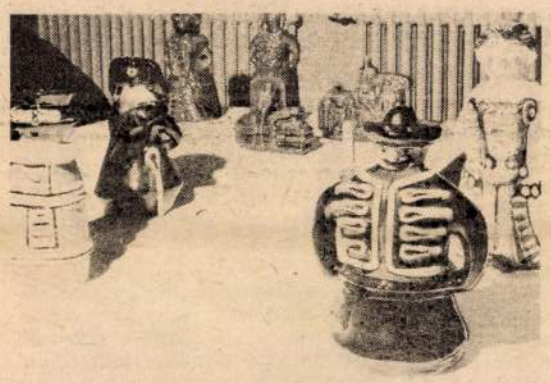

Népi kerámiák

Szokatlan vállalkozás *Schéner Mihály* Munkácsy-díjas festő és *Pázmándi Margit* Ybl-díjas építőművész közös tárlata a veszprémi Dimitrov művelődési központban. Annál is inkább, mert gyerekkorunk vidámsága árad a betyárokkal, mézeskalács-huszárokkal telefestett képekről s — ugyanannak a művésznek a teremtő kedvét kiteljesítő — népmeseihletésű kerámia- és fafigurákból, esztergált-fűrészelt játékokból. Mellettük a füredi Annabella, a hévízi Thermál szálló és más modern vonalú épületek makettjei és fényképei tanúsítják tervezőjük alkotó erejét.

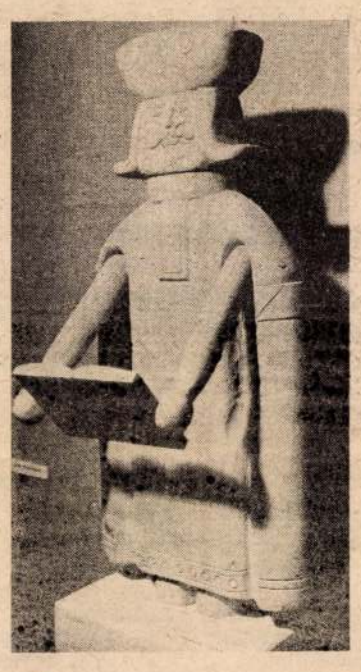

Rektor uram

Mindketten derűs emberi környezet megteremtésére, világunk otthonossá formálására törekednek. Művészetük közösségi jellege adja leginkább együttes kiállításuk létjogosultságát, de a használati és az esztétikai értékek közelítése is. Megannyi más kapcsolatot is felfedezhet a figyelmes és előítéletektől mentes szemlélődő ezen a bemutatón, amely hasonló vállalkozásokra biztat.

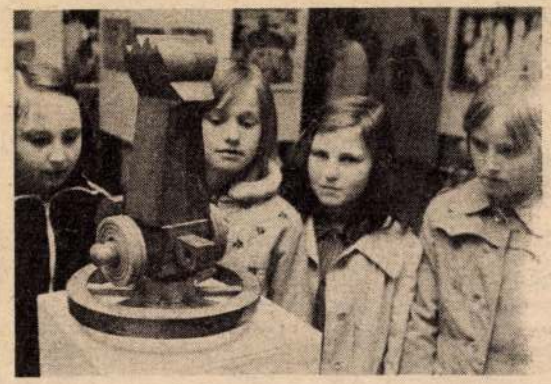

Szokatlan játék

A hévízi gyógyszálló

lelkűlem talán nem, vagy később jönnének rá. Nézem

— Mi tudtunk örülni a másik sikerének...

jövőből hangzó lelki
olvasó is lelkiismere

Kertész Péter:

Blind úr, az anyagbeszerző

Más lenne a helyzet, ha fémjelezné legalább egy hős az anyagbeszerzés históriáját. Egyetlen szerényen meghúzódó hírecske valamelyik lap ládafiában: „Y. X. békésen sétálgató anyagbeszerző felismerte és elfogta a Balaton utcai gyilkost!"

Toldi-méretű tett kellene. Dehát manapság nem fújtatnak a bikák a Nagykörúton, s ha mégis, legfeljebb egy sárgamellényes utcaseprőt öklelnek fel.

Könnyű az ügynököknek: Arthur Miller szülötte, Willy Loman meghalt a földkerekség valamennyi képernyőjén. Az anyagbeszerzői mesterség viszont úgy tűnik — a pályaválasztási tanácsadóban sem szerepel —, törvényen kívül áll. Beszerzőnek senki nem tanul. Azzá lesz — akinek szerencséje van. Persze azok szerint, akik irigylik őket. Az anyagbeszerzők a helyhezkötöttek Simon Templarjai, a blokkoló tisztviselők idegenlégiósiai.

✱

A kulcskirálynál futunk magával. Átröntgenezem. Elsőnek a csontok: kopott bőrdosszié védi a lágyszerveket — áttekinthetetlen feljegyzések, szigorúan saját használatra. Bélyegző — a szív: kísértések ezreinek kitéve. Négy-öt Parker-betét, két főtt tojás, bicska, papírban só, Népsport, Rejtő Jenő. És az elmaradhatatlan csekkfüzet.

— Kicsi a piac. A lelkesek sorra járják az összes üzletet. Semmi értelme. Kurrenciát úgysem kap outsider. Időben átadott kis ajándék, toll vagy naptár évvégén, természetesen a cég költségére, megteszi a hatást. S még valami: hölgyeknek kézcsók, férfieladókat urammak szólítani egész évben. „Elvtárs" megszólítással nem lehet megélni a kereskedelemben. Már lefelé sem használják.

Blind úr vasban utazik harminc éve. Sört iszik módjával, reggel hosszú duplát. Fradi drukker, vidékre is elkíséri csapatát. Miről mesélhet az unokájának?

Vasban utazik. És aki bányássza a vasércet, aki kohosítja a vasat, aki eladja? — az is vasban utazik.

— Nem fáradt?

— A vágóhíd közelében lakom. Mikor a levágásra ítélt marhák kiszállnak a vagonokból, rozzant kordéra terelik őket. Tetováltak, roggyantak, nem védekeznek. Nem is hiszem, hogy van bélszín ezekben a jószágokban. Két ló húzza a kordét, minden szállítmányt megkönnyeznek, mintha tudnák, ha nem bírják innal, végez velük is a tagló. Álmomban gyakran húzom a halálraítélteket, sírva ébredek.

✱

Az egyik vállalatnál [illegible] keresnek

— Igyekszem majd...

— Az előző kollégával nem voltunk megelégedve: L. kartárs többször leszált a műszakról, hogy látta, amint munkaidő alatt privát ügyeit intézte. Kénytelenek voltunk ráállítani a rendészkartársat.

— Igyekszem majd...

— Úgy terveztem — hajol közelebb. K. bizalmasan —, hogy elbeszélgetünk huszonegynéhány pályázóval, majd Megpályázom. K. úr, az akció felelőse fogad.

— Ismeri a nyomtatványokat? — kihúz egy jól olajozott fiókot: ott vannak. Micsoda látvány egy nyomtatványgyűjtőnek!

a négy legalkaln
visszahívjuk. Ezek k
után rendezünk egy
vetélkedőt. Aki a le
esettebb lesz...

De jó lenne győzni

✱

— Ki az ideális anyagbeszerző? — kérdezem ismerősömet, Blind urat.

— Gyors, határozott. Ha kidobják az ajtón, menjen be az ablakon.

— Fiatal?

— Lehet öreg, sánta. Az agya járjon szaporán.

— Mi van, ha határozatlan?

— Lenézi az eladó.

— Megbízhatóság?

— Erkölcsi bizonyítvány szükséges, hiszen a beszerző készpénzt és csekket kap a cégtől. Ha teszem azt, saját céljaira vállalati csekkel fizet, egy hét alatt lebukik. Ha elveszíti a csekktömböt, a „becsületes megtaláló" sem tudja használni, mert vásárláskor rá kell írni a nevet és a személyazonossági igazolvány számát a csekk túlsó oldalára.

— Azonosítják a csekkre írt adatokat?

re lehetőség, ha állami vállalat nem tudja rövid határidővel vállalni a munkát. A maszek mindent vállal, neki a kis széria is üzlet, s ami a lényeg: premizálja a beszerzőt.

— Más?

— Tsz-beszerzés, másodállásban. Egyéb nemigen akad. Nagyritkán bejön egy svarc, ha van kocsi, és nem majrés a sofőr. A jól jövedelmező fekete fuvar azonban állami rendszámú kocsival túlságosan kockázatos. És akkor még risztelni kell a pilótával.

— Mégis?

— Mégis. Ha megéhezek — hazamegyek. Délelőtt megnézek egy jó filmet, esetleg randevú, uszoda. Higgye el, én előbb észreveszem az első rügyező fát tavasszal, mint bárki más...

— Csak nem romantikus?

— Nem. Nem lehet ro-

102 Schöner Mihály

1978.V.12. 4225 N.

Jó reggelt!

- Betyárok, pandurok, huszárok, Sobri Jóskák, Csokonai mulatságos figurái elevenednek meg Séner Mihály kezenyomán. Megujtó humor, népi báj árad minden alkotásából legyen az táblakép, kerámi, a fafaragás vagy a butykosok karcolt ábrázolata. Müvészetében a ma világképe ötvöződik az ősi parasztmüvészet és a népmüvészet hagyományaival. Séner Mihály kiállitása ma nyilik a Veszprémi Dimitrov Müvelődési Központban. Pázmándi Margit épitész bemutatóját ugyancsak mától láthatják a müvelődési házban.

Schéner Mihály

Műhely

6 Schéner Mihály: Acéllovacska, acél, 30×30×3 cm, 1975

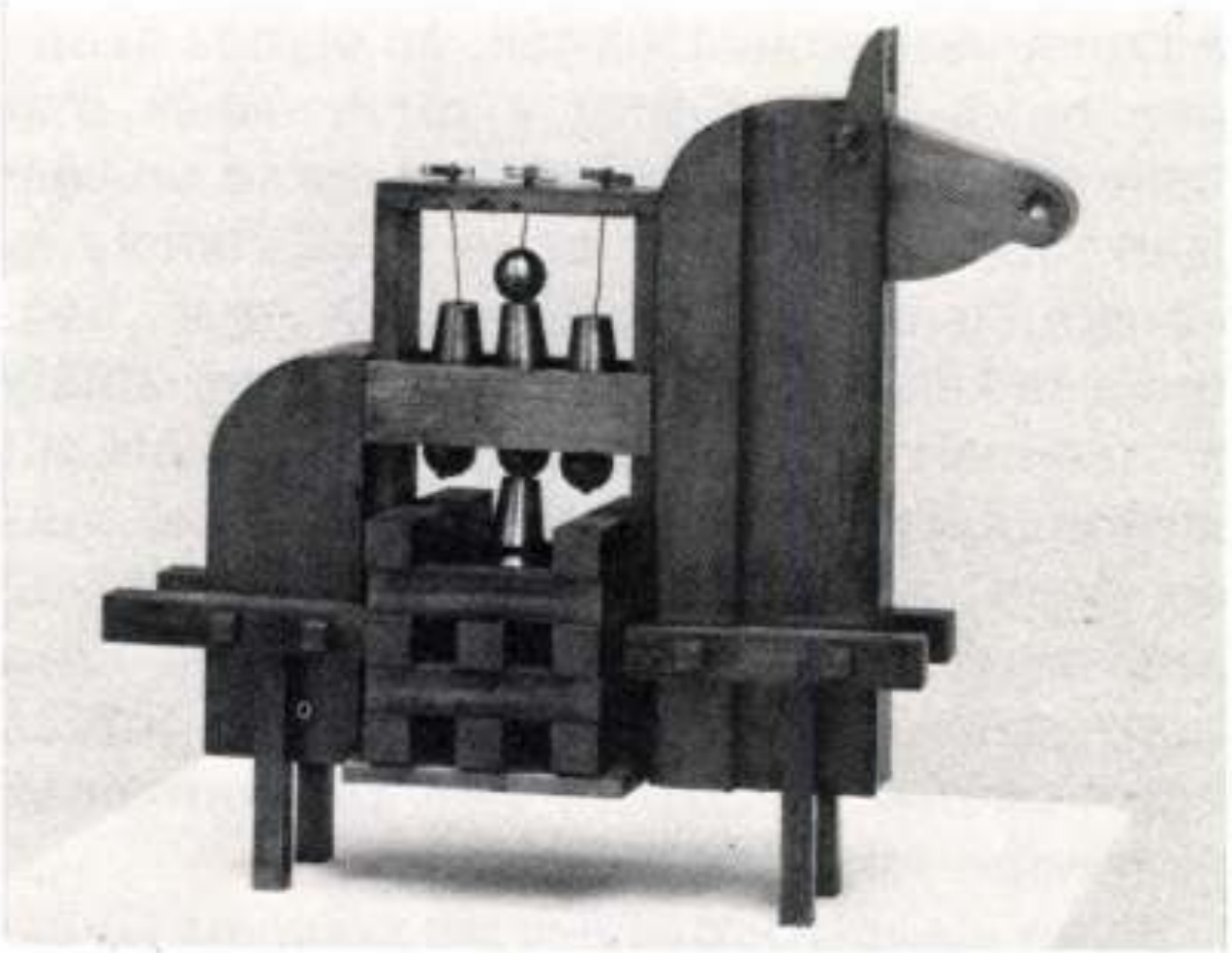

a konstruktivizmust tartják, amelyhez azonban nincs köze. Ennek a törekvésnek már nem adatott meg a műalkotás és az univerzum azonosításának az a hite, amely a konstruktivizmust táplálta. Sőt már nem tudja felkelteni azt a sokkhatást sem, amely a minimal art kihívóan puritán alkotásait kísérte. Képviselőinek már inkább a csendes és alapos analízis a sajátja, az a rendkívüli módszeresség, amellyel például Philip King bont szét egy kúpformát, hogy megnézze belső terének metszeteit vagy részformáinak új rendbe rakott sorozatát.

Ilyen alapossággal vizsgálja *Gulyás Gyula* a négyzetek kapcsolódását. *Paizs László* az

Sché

Schéner Mihály, képzőnnivész: „Kakashuszár II."
sárgarézlemez, 40×37×7,4 cm. 1978.

5

Művészet, 1980. máj. 13. old.

-: O Kid

Esti

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1978 MÁR

Schéner Mihály

Könyvvilág

1021

Schéner Mihály grafikája

ajdonságo

— Balá
lius István
ségtermesz
ben, Márt
tegrálódó
Prohászka
mű tizene
megjelenő
gyon népszerű, ez utóbbiból
félmillió példány fogyott el
eddig. Nagyon keresett a
Virágoskert — pihenőkert,
amelynek most jelent meg
második, bővített kiadá-
sa.

— Milyennek ítéli meg a
könyvvellátást?

— Jónak. Előfordulhat,
ogy a vidéki könyvkeres-
edések egyike-másika kés-
e kap meg bizonyos kiad-
ányokat, de nálunk nincs
yen probléma.

Illés Sándor

a?

almányát adja közre a cím
erinti témakörben. Ma-

épületgépészeti berendeze
sek kényelmet és egészsé
ges környezetet biztosíta
nak, amelyek feltételei:
szakszerű tervezésen túl
kivitelezés és üzemeltet
színvonala. *Az épületgépé
szet kézikönyve* című mun
kában 18 szerző az épület
gépészet területeire — hő
technikai, fűtés, hőellátás
levegőtechnika, hűtés, kon

Dunántúl g

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-743, 340-726
1978 MÁJ 22

BUDAPESTER RUNDSCHAU

Mihály Schéner

1021

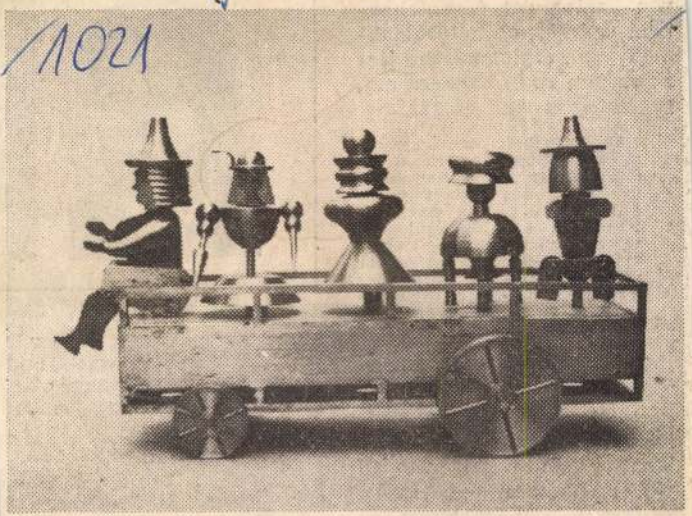

Mihály Schéner: Dorottya-Wagen, Stahl, 16x10x26 cm, 1974
Volkskunst — zeitgenössische Kunst

von Za
licht we
man wi
ziehung
gegenwä

Die afrik den gen Länd biete werd Gebr näch Aufn tischer Beziehungen zu rechnen?

In den letzten Jahren rückte auch in der ungarischen Außenpolitik der afrikanische Kontinent in den Vordergrund, wo sich in vielen Ländern — Angola, Äthiopien, Mocambique — eine fortschrittlich orientierte Entwicklung abzeichnet.

50, a
für
in B
im A
tisch
Bern
York
war
ıer z
abtei
rium
Benn
end
Bend
Auße
sekr

schaftsperspektiven, die wir bei der Ausarbeitung und Verwirklichung unserer Außenwirtschaftspläne nicht übergehen dürfen.

Die diplomatische Anerkennung ist für die jungen, für ihre Unabhängigkeit kämpfenden Staaten eine wichtige politische Stütze. Trotz der diplomatischen

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1978 DEC - 2

ÉLET ÉS IRODALOM

Schéner Mihály

1021

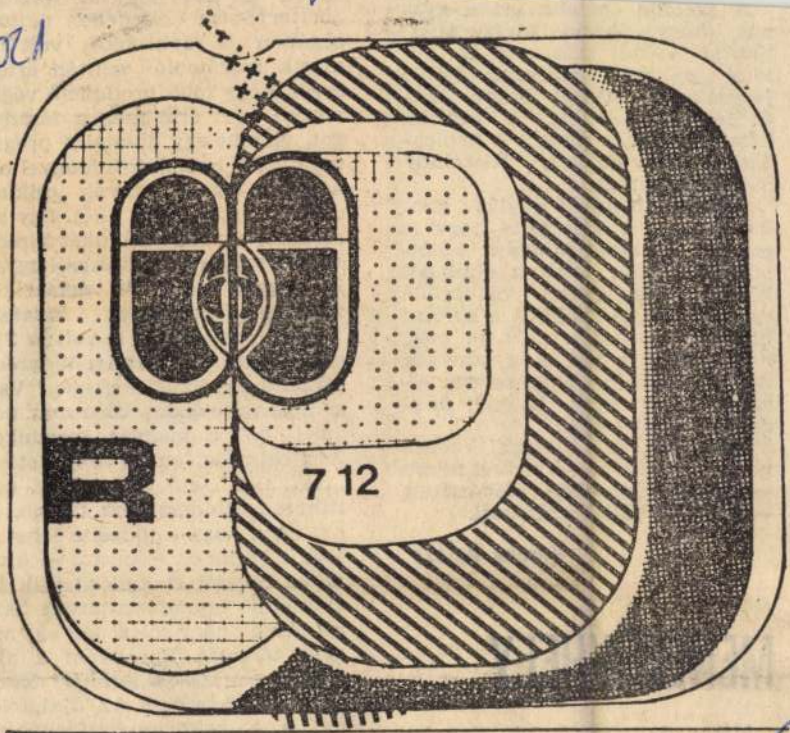

Schéner Mihály: Fejstruktúra

ÉLET ÉS IRODALOM 10

A kolofon cáfolja azt a gyanút, hogy Tevan utólag suszterolta volna bele ezt a kötetet az amatőr sorozat ajánló jegyzékeibe. Dehát akkor „eredetileg" mi lehetett a hetedik kötet? Hiszen a sorozat a nyolcadikkal folytatódott, Kisfaludy Sándor Regéivel.

Érthetetlen az új kiadás gondozóinak az a döntése is, hogy az eredeti kolofont *minden* kötetből elhagyták; csak a címlapot közlik. Négy kötet címlapján van évszám. A többiről a sorozat birtokosa azt sem tudhatja meg, hogy mikor adták ki a könyvet. Az új kolofon típusszövege elhallgatja az egyes kötetek minden jellegzetességét.

Reméljük, ez a szakmai kudarc nem veszi el a kiadó kedvét újabb — körültekintőbben előkészített — bibliofil vállalkozásoktól.

Vargha Balázs

MENEDÉKHELY

Mikor úgy érzem, képtelen leszek másnap újra csatába indulni közértekbe, vendéglőbe és jármű-

színházi fesztiválnak *hivatalos magyar résztvevője* is volt: a Stúdió „K", amely Büchner *Woyzeck-jét* adta elő. Feledékenység? Vagy a tucatnyi előadás közé már nem „fért be" a magyar produkció megtekintése, amely történetesen „rosszhírű" sem volt (igaz, csak itthon)? Mindezt nem tudom. De azt igen, hogy a tudósító lehet elfogult bárkinek a kárára — kivéve az olvasót. Ha tudósít, illik beszámolnia legalább a puszta tényről. Arról, hogy *jelen volt* egy magyar társulat. Egyébként a nyitottság nemcsak a színházi fesztiváloknak hasznos. Az újságíróknak is. A „belterjesség ellenében".

K. T.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1978 MÁR 11
ÉLET ÉS IRODALOM

Schéner Mihály

1021

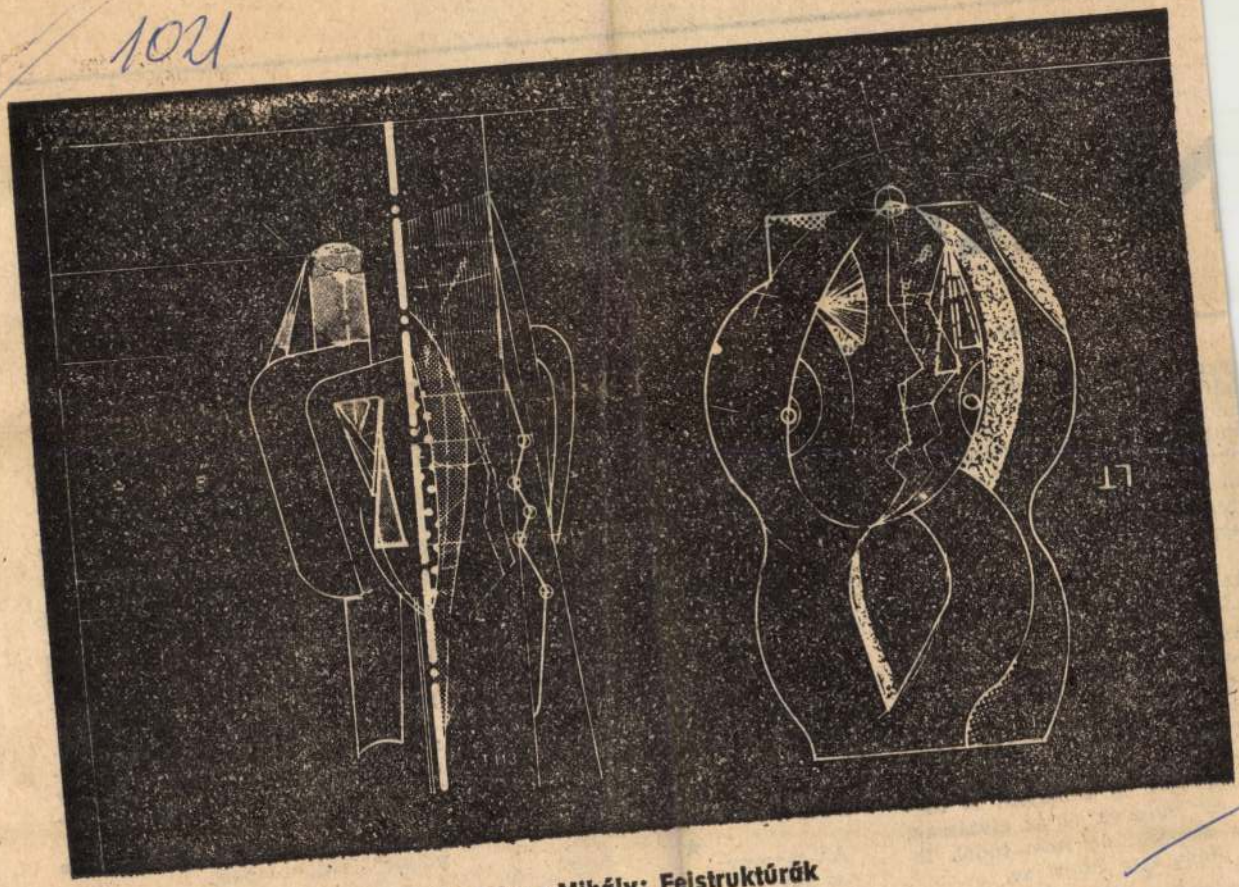

Schéner Mihály: Fejstruktúrák

N RIPORT

sors kegye hibádzik, hogy kegyetlenségben, becsvágyban, élvhajhászásban a legrosszabbakkal vetélkedjék.

SENECA: ERKÖLCSI LEVELEK 42.

yagi zavarai is voltak. A vál-latnál működik egy bélyegklub, nelynek ő volt a pénztárosa. intha nem tudott volna elszá-olni. De ezt csak úgy mesélték, em vagyok bélyeggyűjtő.

(Megnetofonfelvétel, szó szerinti jegyzés.)

★

Az asszony:

— Jaj, hát még ez is! Valamit yszer mondott, hogy a bélyeg-yletbe vagy mibe tartozik, s kért hogy szerezzek 1500 forintot. De t honnan szerezzek? Mert az es-vő sokba került, hát akkor tény-g kellett a pénz. De ugye, az az dolga volt. S mondtam is rög-, ezt intézzék el az elvtársak, gy akarják, én nem tudok fi-ni utána egy fillért se.

Gyorsírásos feljegyzés, közvet-il a beszélgetés után.)

B. K., az elhunyt közvetlen munkatársa:

— A szégyen, az vitte sírba. Hát akkor most már megmondom. Igaz, a bélyegegyletben tartozott, de azt is a családjának vitte, s amilyen becsületes volt, nem tudta elviselni, hogy becsapja a társait. Nem volt kiút számára.

— Bocsásson meg, hogy közbeszólok: 1500 forint miatt?

— Úgy látszik, azért. De azt is tudom, hogy az Irma odavitte hozzájuk a legényét, csak úgy összeköltöztek, most is ott él az az alak. Hát ezt a szégyent már nem bírta el.

(Magnetofonfelvétel, szó szerinti lejegyzés.)

★

Az asszony:

— Jaj, hát még mindig ez? Mikor lesz már vége? Hát mit tettem én, hogy nem hagynak békét? Ne csináltunk volna a Bözsinek eskik Bélával. Irma szövetkezetben dolgozik, varrónő. Béla otthon van, „munkát keres", előző helyét otthagyta, mert „tróger munkákat kellett végezni". Az esküvőt csak az öngyilkosság miatt halasztották el, még várnak egy-két hétig.

Irma keresete havi 1600 forint körül van, az anya, aki a műszergyárban dolgozik, kétezer körül keres. „Ha Béla is dolgozni fog" — mondja, sokat sejtetően, felhúzza a szemöldökét és bólint.

Béla két elemit végzett, szakmája nincs. Öltözéke választékosnak mondható: szürke bársony pantalló, sötét, mintás ing, a nyakba gyűrt színes sállal.

Szórakozások: tévé, „ha olyan a műsor", ritkán mozi.

★

A szomszédasszony (mindenki Mariska néninek hívja):

— Én csak azt a szegény em-

Schéner Mihály

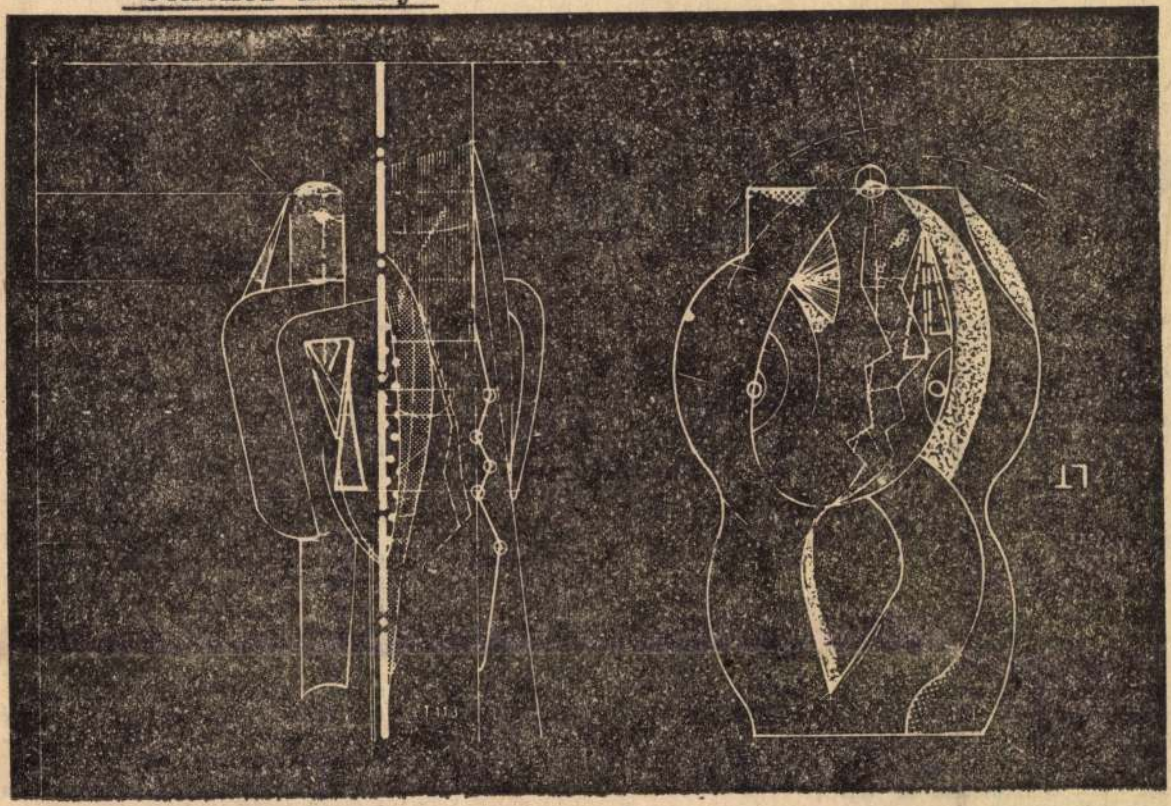

Schéner Mihály: Fejstruktúrák

Élet és Irodalom, Bp. 1978. márc. 11.
XXII. évf. 10. sz. 15. lap.

BÖLYA PÉTER

N RIPORT

Sok embernél csak a sors kegye hibádzik, hogy kegyetlenségben, becsvágyban, élvhajhászásban a legrosszabbakkal vetélkedjék.

SENEA:
ERKÖLCSI LEVELEK 42.

ıyagi zavarai is voltak. A vál-latnál működik egy bélyegklub, nelynek ő volt a pénztárosa. intha nem tudott volna elszá-olni. De ezt csak úgy mesélték, em vagyok bélyeggyűjtő.

(Megnetofonfelvétel, szó szerinti jegyzés.)

★

Az asszony:

— Jaj, hát még ez is! Valamit gyszer mondott, hogy a bélyeg-gyletbe vagy mibe tartozik, s kért , hogy szerezzek 1500 forintot. De át honnan szerezzek? Mert az es-ülvő sokba került, hát akkor tény-g kellett a pénz. De ugye, az az dolga volt. S mondtam is rög-n, ezt intézzék el az elvtársak, ıogy akarják, én nem tudok fi-etni utána egy fillért se.

(Gyorsírásos feljegyzés, közvet-nül a beszélgetés után.)

B. K., az elhunyt közvetlen munkatársa:

— A szégyen, az vitte sírba. Hát akkor most már megmondom. Igaz, a bélyegegyletben tartozott, de azt is a családjának vitte, s amilyen becsületes volt, nem tudta elviselni, hogy becsapja a társait. Nem volt kiút számára.

— Bocsásson meg, hogy közbeszólok: 1500 forint miatt?

— Úgy látszik, azért. De azt is tudom, hogy az Irma odavitte hozzájuk a legényét, csak úgy összeköltöztek, most is ott él az az alak. Hát ezt a szégyent már nem bírta el.

(Magnetofonfelvétel, szó szerinti lejegyzés.)

★

Az asszony:

— Jaj, hát még mindig ez? Mikor lesz már vége? Hát mit tettem én, hogy nem hagynak békét? Ne csináltunk volna a Bözsinek es-kik Bélával. Irma szövetkezetben dolgozik, varrónő. Béla otthon van, „munkát keres", előző helyét otthagyta, mert „tróger munkákat kellett végezni". Az esküvőt csak az öngyilkosság miatt halasztották el, még várnak egy-két hétig.

Irma keresete havi 1600 forint körül van, az anya, aki a műszergyárban dolgozik, kétezer körül keres. „Ha Béla is dolgozni fog" — mondja, sokat sejtetően, fölhúzza a szemöldökét és bólint.

Béla két elemit végzett, szakmája nincs. Öltözéke választékosnak mondható: szürke bársony pantalló, sötét, mintás ing, a nyakba gyűrt színes sállal.

Szórakozások: tévé, „ha olyan a műsor", ritkán mozi.

★

A szomszédasszony (mindenki Mariska néninek hívja):

— Én csak azt a szegény embert sajnálom. Hogy az mennyit

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1978 ÁPR 8

ÉLET ÉS IRODALOM

Schéner Mihály

1021

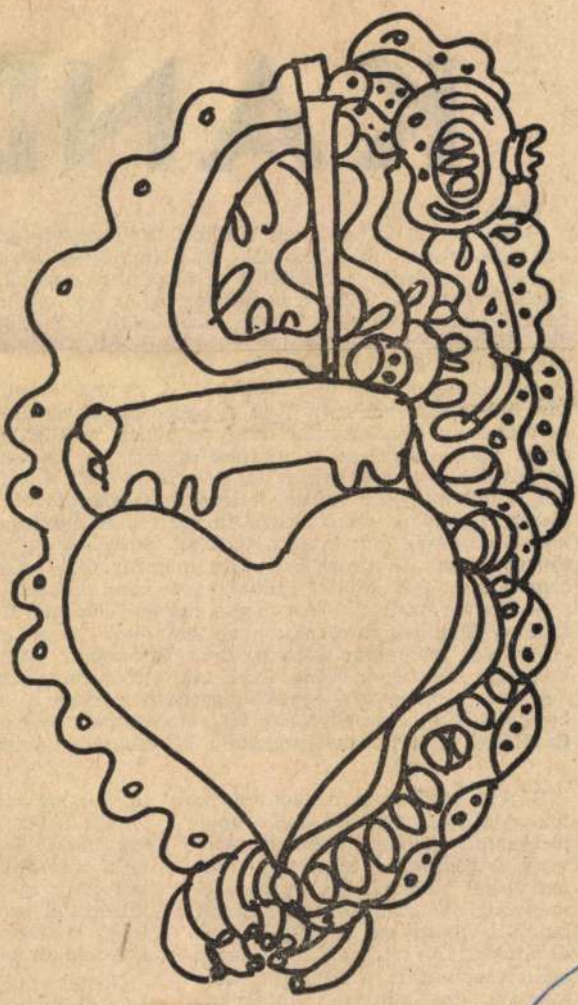

Schéner Mihály rajza

TA

KAND

Túraajánlatok:

— Mi kell a kandidátusi címhez? Néhány vizsga és egy disszertáció. Ezekhez: olló, ülep és írógép. Az olló a már megjelent publikációk kivágásához szolgál, a fenék a türelmes pepecsmunkához, az írógép pedig a befejező művelethez, az anyag összeállításához szükséges. Megjegyzem — gépelni a legnehezebb. *(A fizikai tudományok kandidátusa.)*

— Felelhetek egy állatmesével? A nyuszi kandidátusi disszertációját védi. Vele szemben ott ülnek az előkelőségek, s fölhorkannak, hogy a nyuszi dolgozata az erdei vadak bőrének kikészítéséről szól. — Te, erről? — kérdi hitetlenkedve a róka. A nyúl kihívja a teremből, s néhány perc múlva a lenyúzott rókabőrrel tér vissza. Így jár a medve és a farkas is. A megfogyatkozott elnökség már kissé nyugtalan, mire a nyitott ajtón át beszól az oroszlán: „Van még érvük a védencem ellen?!" *(A kémiai tudományok kandidátusa.)*

— Engem hajtott a cím megszerzésének öröme. Csak mikor odáig jutottam, akkor vettem észre, hogy amit én olyan komolyan vettem, üres ceremónia. Mintha kispappá szenteltek volna. Mindenki elmondta a beszédét, akár a szónokok, egyetlen spontán mondat el nem hangzott, a bírálók egymás előtt nem akartak leégni... Rájöttem: a két legszükségesebb követelmény a tudo-

Bárkit kérdeztem a tudományos fokozatokról, előbb-utóbb fonák történetbe kezdett, fölháborodott vagy közömbösen legyintett, esetleg viccel válaszolt. Pedig nem elszenvedett sérelem, irigység beszélt belőlük, hiszen valamennyien kandidátusok. A jelenség okát legérzékletesebben T., a filozófiai tudományok kandidátusa fogalmazta meg: „Tudod, amikor felérsz »a kandida-túra csúcsára«, akkor döbbensz rá, hogy kár volt a fáradságért — a ködtől nem látsz magad

mert a nylont n
került előállítan
munkám, de csir
volt. Komplett l
kézikönyvet kés
gítségével szeml
lehet a szakaszo
lyamatosra vált

G.-nek hetve
Irigyei hozzátes
Nem tudják vag
la tudni, hogy
ritkább esetben
mogatást, s gya

Schéner Mihály

sta mellé ültél
em meg halálod
ban élő voltál

ek kizöldelnek
ok tüzelnek
víz hártyáját
örik luggatják
szürke gerlei
nek cicerélni
anyjuk becézni
zeket kéri
tat miért érti
g a földet kéri
lehet már kinézni
l jött tavaszra
új tavaszra
íszló tőled kérdem
szemeddel néznem
átyám voltál
ink helyett voltál
e is halott voltál
ótársam voltál
élőm voltál
yetemem voltál
azt a vad csődört
si szabóhoz
meg új ruhádat
ásos selyemből
fekete könnyből
kadnak szememből
nagy pofonodtól.

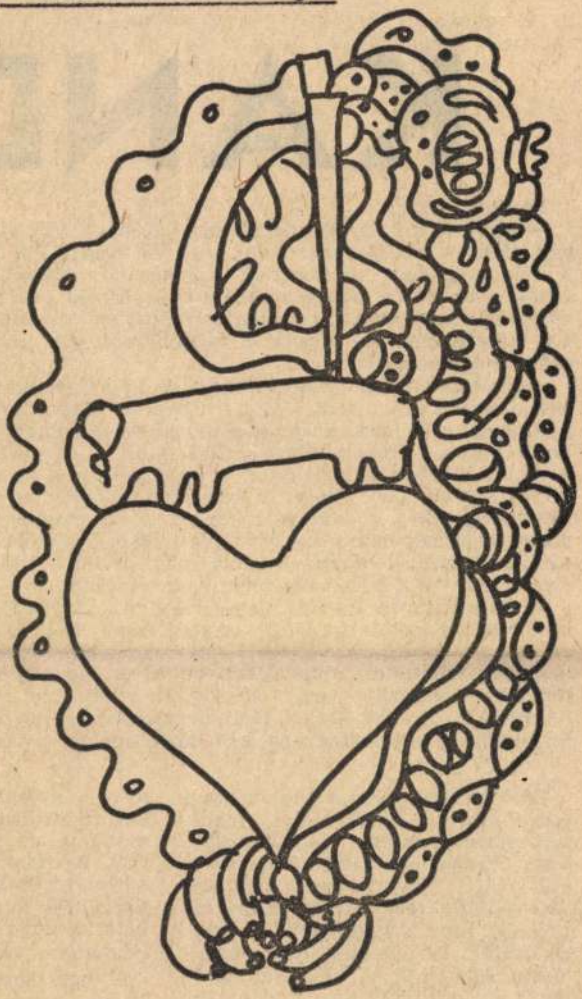

Schéner Mihály rajza

Élet és Irodalom, Bp. 1978. ápr. 8.
XXII. évf. 14. sz. 15. lap.

m mindent. Nem va- Csakhogy.
most is. Csakhogy a férjemnek már volt találkozása svéd dele

TAMÁS ERVIN RIPORTJA:

KANDIDA

Túraajánlatok:

— Mi kell a kandidátusi címhez? Néhány vizsga és egy disszertáció. Ezekhez: olló, ülep és írógép. Az olló a már megjelent publikációk kivágásához szolgál, a fenék a türelmes pepecsmunkához, az írógép pedig a befejező művelethez, az anyag összeállításához szükséges. Megjegyzem — gépelni a legnehezebb. *(A fizikai tudományok kandidátusa.)*

— Felelhetek egy állatmesével? A nyuszi kandidátusi disszertációját védi. Vele szemben ott ülnek az előkelőségek, s fölhorkannak, hogy a nyuszi dolgozata az erdei vadak bőrének kikészítéséről szól. — Te, erről? — kérdi hitetlenkedve a róka. A nyúl kihívja a teremből, s néhány perc múlva a lenyúzott rókabőrrel tér vissza. Így jár a medve és a farkas is. A megfogyatkozott elnökség már kissé nyugtalan, mire a nyitott ajtón át beszól az oroszlán: „Van még érvük a védencem ellen?!" *(A kémiai tudományok kandidátusa.)*

— Engem hajtott a cím megszerzésének öröme. Csak mikor odáig jutottam, akkor vettem észre, hogy amit én olyan komolyan vettem, üres ceremónia. Mintha kispappá szenteltek volna. Mindenki elmondta a beszédét, akár a szónokok, egyetlen spontán mondat el nem hangzott, a bírálók egymás előtt nem akartak leégni... Rájöttem: a két legszükségesebb követelmény a tudományos *ülőmunka* és az al *történelemtudományok kand*

— Ismeri a viccet? Miért szertáció a doktori értekezés dátusit doktor írja, a do Egyébként jó tudni — a Csakhogy manapság a mi s vezés is pénzre váltható. Ez dományos ambíció helyére a jól mutat a fémtáblán, a m lött: kandidátus. Különben mattot kap, az más, mintha rad alul — ugyanis aki ma mai kandidatúra olykor a k fordul, hogy több függ a sz *(Az orvostudományok kandi*

— Vegyünk tetszőleges X-telen. Pontosan ilyen embe fesszornak. X. már tíz éve szőleges Z. pedig Zs. prof.-vasvillával összehordja a d szól Zs.-nek: „Engedjétek a Zs. beosztottjának pedig eg szor fog gratulálni a kandi vagyunk... *(A matematikai*

Bárkit kérdeztem a tudományos fokozatokról, előbb-utóbb fonák történetbe kezdett, fölháborodott vagy közömbösen legyintett, esetleg viccel válaszolt. Pedig nem elszenvedett sérelem, irigység beszélt belőlük, hiszen valamennyien kandidátusok. A jelenség okát legérzékletesebben T., a filozófiai tudományok kandidátusa fogalmazta meg: „Tudod, amikor felérsz »a kandida-túra csúcsára«, akkor döbbensz rá, hogy kár volt a fáradtságért — a ködtől nem látsz magad köré. Nem arra a közhelyre gondolok, hogy a tudás világosít fel a mindentudás lehetetlenségéről, hanem arra: ha értékes dolgot alkottál, dühöngeni kezdesz, hogy a mámert a nylont más anyagból is sikerült előállítani. Tűzijáték volt a munkám, de csináltam. Szerencsém volt. Komplett labort és gyakorlati kézikönyvet készítettem, ezek segítségével szemléltetni és oktatni lehet a szakaszos technológiák folyamatosra váltását.

G.-nek hetven szabadalma van. Irigyei hozzáteszik: és sok pénze. Nem tudják vagy nem akarnak róla tudni, hogy munkájához a legritkább esetben kapott anyagi támogatást, s gyakran saját jövedelmét szánta az újabb és újabb készülékek megalkotására.

— A tudományos élet a meddő okosok és az alkotók állandó harca

gok, me nem éke koronája

Tvr.

„A ka sének al ma meg áll a tá ményeiv

— Érd hogy mi mint né lyek gaz tusok — Kutatóir ből neg

SAJTÓFIG.
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1977 NOV 27
Rádió TV Újság

Schéner Mihály

1021

A Schéner Mihály-portréfilm elé

1 *Schéner Mihály* festői útja kezdetben messze járt a valóság tárgyias realitásától. A népművészet hatása — gyermekkorának megannyi emléke — fogta kézen a szülőfalujából, Medgyesegyházáról fiatalon Budapestre szakadt festőt, hogy ismét visszavezesse ifjúkorának nagyon is hétköznapi környezetébe. A vásárok színes világának tárgyai, például a mézeskalács-babák vagy -huszárok, melyeket nagyszülők ajándékoztak unokáiknak, vagy a színes-hímes szívek, amelyekkel fiatalok váltottak titkos, érzelmes üzenetet — ma már relikviák. Mint tárgyak, ma is léteznek ugyan, tartalmuk, jelentésük azonban egyre kevésbé ismert.

Schéner sokműfajú művészete e népi forrásból táplálkozik, de úgy, hogy a sajátos színeket, formákat, tartalmakat megőrizve, ugyanakkor a maga sajátos, korszerű művészi látásmódjával, technikájával és kompozíciós készségével egyesítve, *új összefüggéseket* teremt. Olyan művészet az övé, amely *alkotó együttműködésre* készteti a nézőt. Felfedezett, ismert figurák, bevésett, vagy csak éppen odasejlő vonalak — egy sújtás, egy kipödrött bajusz — indítanak arra, hogy bebarangoljuk szemünkkel a képet, s miközben a részleteket végigjárjuk, a magunk számára megkomponáljuk a képet, a meglevőt — azaz birtokunkba vesszük a műalkotást.

Az ő művészetében a fantáziának nincsenek korlátai: létező és mesebeli „nyitott kapukon át közlekedik" — akár a népmesékben. Így születhettek meg fa-plasztikái — a kakashuszárok, a krumplinyomó-huszár, a színes posztókezek, a bronz- és kerámia-figurák; de felsorolásba bocsátkozni Schéner esetében nem is olyan könnyű. Hiszen a képzőművészetnek majdnem minden műfaját műveli — játékosan, invenciózusan, kimeríthetetlennek látszó művészi ötletességgel.

Jankovich Júlia

Schéner Mihály kerámiáiból
(Tv Fotó — Zih Zsolt)

Szombat tv1, 17.20

lyelmen, Washingtonban, New Y
ban, Brüsszelben újabb szovjet
rátokat is találtam — most r
örömmel látjuk viszont egyr
Moszkvában. S mert a világ
kicsi, a külföldi tudósítók test

Zorán...

A pop-zene televiziós megjelenítésében már-már gyakorlattá vált a trükkök, a különböző képi effektusok, tréfás (vagy annak szánt) ötletek alkalmazása, többnyire azzal a szándékkal, hogy a dalt és az előadót „megsegítse"; a produkciót gazdagabbá tegye a látvány. Sztevanovity Zorán műsorának felvételekor hiányoztak a Tv I-es stúdiójából mindazok a kellékek, amelyek a fenti képi világ megteremtéséhez szükségesek. Hiányzott a díszlet, a jelmez is: az előadókon és a közönségen kívül csak a fényszórók és a kamerák voltak jelen. Reméljük, a nézőknek mégsem lesz hiányérzetük: az összhatásban mégis csak az elhangzó dalok és az előadók szerepe a döntő...

Szombat tv1, 21.40

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
1977 JUL 9
NAPLÓ VESZPRÉM
Schéner Mihály, festő

1021

Balatoni képek Alsóörsön

Egyik legfontosabb balatoni fürdőhelyünk, Alsóörs művelődési háza is bekapcsolódott a képzőművészeti ismeretterjesztésbe. Kortárs művészek balatoni tárgyú alkotásaiból rendezett kiállítást a veszprémi képcsarnokkal közösen.

A július 10-én záruló kis tárlaton megyénkben élő vagy ide szorosan kötődő alkotók munkái szerepelnek. Köztük *Udvardi Erzsébet, Ircsik József, Csizmadia Zoltán, Vágfalvi Ottó, Nagy Emerencia, Kováts Béla, Pleidell János, Schéner Mihály, Diósy Antal, Áron Nagy Lajos, Rozs János, Szalóky Sándor* festményei, *Borsos Miklós, Reich Károly, Csohány Kálmán, Réti Mátyás* grafikái, *R. Kiss Lenke* kisplasztikái.

Schéner Mihály: Estefelé

R. Kiss Lenke: Balaton
(Fotó: Borbás)

Pleidell János: Dél

Réti Mátyás: Tihany

ÖNMETSZET

Bennem virrad a szerelem
s a gyűlölet — kikeltem
anyám szíve alól.

Bennem vezekli egy folyó:
lehetett volna tenger,
de most dalol.

Bennem éjszakázik a vas
s bennem a gyökér is,
mit elsarabol.

a kesztelletett gyűjtású halál.
a siettető élet.

THIERY ÁRPÁD:

ÖT SZEM FEKETE RETEK

A zöldségárusok sora mögött állt a hurkasütő sátra. Bár a vászon zöld színe valamelyest megszűrte a napfényt, s a reggeli órákban még frissítően áramlott ide a zöld levegő a salátás-, zöldséges- és gyümölcsös kosarakból: fullasztóan meleg volt a ponyva alatt.

A gázpalack mellett egy hokedlin, tüllszerű anyaggal letakart ruháskosárban várakozott a nyers áru. A sátorkaróhoz támasztott kempingszéken, felnyitott dobozban egy pár iráni női szandál kellette magát. A színes műanyag retikül lecsúszott a földre, szétnyílt fémszegélyes pofái közül egy fehér zsebkendő habosodott ki.

A sátor alatt egy fiatalasszony hajolt a tepsiben sistergő hurkák fölé. Kétágú villájával egyiket-másikat megfordította. A nő fehér, hurkás karjai kiduzzadtak az ujjatlan fehér köpenyből. Mi volt a köpeny alatt? Talán semmi. A nő csuklójával megtörölte a homlokát, felsóhajtott, majd a vágódeszkáról szeletelt kenyeret szórt a kosárba, és föltette a pult tetejére.

Tolongás nem volt a sátor előtt, az arcok azonban feszesek voltak a türelmetlenségtől.

A sátorhoz tartozott még egy rossz lábu öregember, a nagypapa. A sátor sarkánál ácsorgott mellényben, kalapban, szemmel tartotta a vevőket. Időnként körbesántikálta a sátrat, egy vizes ronggyal letörölte a sátor mögött a kerti asztalt és a három összecsukható tábori széket.

Fáraó leereszkedett az egyik tábori székre, a terményárus mellé. Kabátja zsebéből öt szem fekete retket tett ki maga elé. Még nem volt öreg, de hetenként csak egyszer, legfeljebb kétszer borotválkozott, s így inkább elhanyagoltnak tűnt. Ellensúlyozta ezt a látszatot figyelmesen kutató, barna gyermekszeme, göndörödő ősz hajfürtjei, dörmögő nevetése, amiből sohase hiányzott a derű és a csodálkozás, s végül széles álla, amelyről azt állította, hogy a biztonságra törekvés jelképe.

— Van olyan hurkasütő, aki beharsogja az egész piacot, nem lehet tőle rendesen árulni — jegyezte meg a terményárus, majd beleharapott a zsírtól fénylő, meleg hurkába.

Fáraó válogatott a retkek között. Vastag ujjaival egymás után sorban mindet szétfeszítette, majd valamennyit félretolta maga elől.

— Hisz ez mind hibás.... — morogta.

Szeretett itt üldögélni a zsíros, fűszeres illatban. Bársony sapkáját a szemére húzta, mintha szunyókált volna, valójában egy másodperc alatt harminc évet suhant visszafelé a múltba, amikor ő is hurka-

Schéner Mihály

festőművész

— **Schéner Mihály** festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás csütörtökön Veszprémben, a Képcsarnok Vállalat Dési Huber-termében. A tárlat június 5-ig tekinthető meg.

Kiállitása nyilt Veszprémben a DÉSI HUBER-teremben

Népszava, 1977. május 20.

4. oldal.

Schéner Mihály

Losonci Miklós: Plasztikák a Ceglédi Múzeumban.
Pesti Megyei Hírlap, 1974. okt. 23.

zikai mezők —, amelyek nem atomokból állnak. Ha én 1920-ban néhai *Buchböck* professzoromnak azt mondtam volna, hogy az egyik kémiai elem átalakulhat egy másikká, rámszólt volna: „Kérem, a kémia elemi törvényei közé tartozik, hogy a kémia elemei nem alakulnak át egymássá" — és kidobott volna az egyetemről. Ma már közhely, hogy a kémiai elemek átalakíthatóak, ezen alapul az atomenergia fölhasználása is. Épp ezért az ifjúságot a természettudományos oktatásban is történeti szemléletre kell nevelni, arra hogy a változás, a fejlődés gondolatát az élet egyik alaptörvényének fogadják el.

— Mi a véleménye arról az ellentmondásról, hogy miközben az ismeretek robbanásszerűen gyarapodnak, az iskola csak a tantervek szűk cipőjében lépegethet?

— Meg kell tanítani a diákokat a válogatásra. Az étteremben sem esszük végig az egész étlapot. A világból felénk áramló információlista egyfajta „étlap", a diáknak az „információs higiénére" való nevelés keretében hozzá kell szoknia, mit és hogyan válasszon ki a rengeteg adatból. Fölösleges például bemagolnia a vas vagy az ólom pontos olvadáspontját, de azt tudnia kell, hogy az ólom pár száz fokon, a vas pedig ezer és kétezer fok közt olvad meg. Nemrég hallottam egy jó aforizmát. „Tudás az, ami megmarad az ember agyában, miután elfelejtette mindazt, amit tanult." Nagy igazság! A tudás nem adattárolás, hanem az adatok fölhasználásának a képessége. A tanár tehát ne csak kész tényeket igyekezzék a tanítványával elfogadtatni, hanem munkálja ki benne azt a

— A gyárban, ha új gépet vesznek, a régit kidobják. Az elavult technológiával együtt. Az iskolában ezt nem lehet megtenni. Az iskolának úgy kell átvennie a tudomány újdonságait, hogy egyúttal őrzi és továbbadja a tudomány jó hagyományait is. Ez bonyolult és nehéz dolog.

— Mi az iskola legfőbb feladata?

— A tehetség — a különböző fokú és színezetű képességek — kibontása. Hozzátéve, hogy a tehetség és a képesség pusztán értékelhetőségek, igazi értékük abból derül ki, amire használják. Ebből természetszerűen következik, hogy az iskolának gondos erkölcsi nevelést is kell adnia: mindenekelőtt felelősségtudatra kell nevelnie tanítványait. Ma ugyanis minden tevékenységünknek térben és időben egyaránt nagyobb a hatósugara, mint régen volt. Ha a század elején, egy rosszul tervezett elektromos centrálé fölrobbant, az legfeljebb néhány ember tragédiáját okozta. Ha egy atomerőmű fölrobbanna, az egész Földet beszennyezné radióaktivitással. A régi szénerőművek salakdombjai csak kis körzetben rontották a levegőt, az atomerőművek hulladékanyagai azonban évszázadokig megtartják veszélyes sugárzásukat. Ma tevékenységünk tehát *közvetlenül* befolyásolja a száz évek múlva élők sorsát is. *Felelősségünk a világ iránt* rendkívüli mértékben megnőtt, és ez azt követeli, hogy minél több ember legyen képes áttekinteni munkájának messze ható következményeit is. És ezt már az iskolában tudatosítani kell a fiatalokban.

minden
ben voln
csőin vé
ben hala
azt akar
nevezett
alacsony
hiába tes
senki ser
tudja át
ként oly
azt mind
erőfeszít
Különbe
mény mi
nak a hi
cok elvis
egyénre
olyan ru
rá való.

**— Nél
elnökség
ért fogl
ismert
máival**

— Me
színvona
lános isl
tos, mint
az általá
életkorba
agy a le
títja el
akkor az
zott lesz
hetség b
iskolarer
többsége
iskola j
magasab
műveltsé
nemzetü
nárok
történele

A legtöbbet eddig Ratkó Józseftől, Bede Annától, Buda Ferenctől és

zett modern bengáli irodalommal foglalkozom, amely mintegy száz-

Schéner Mihály

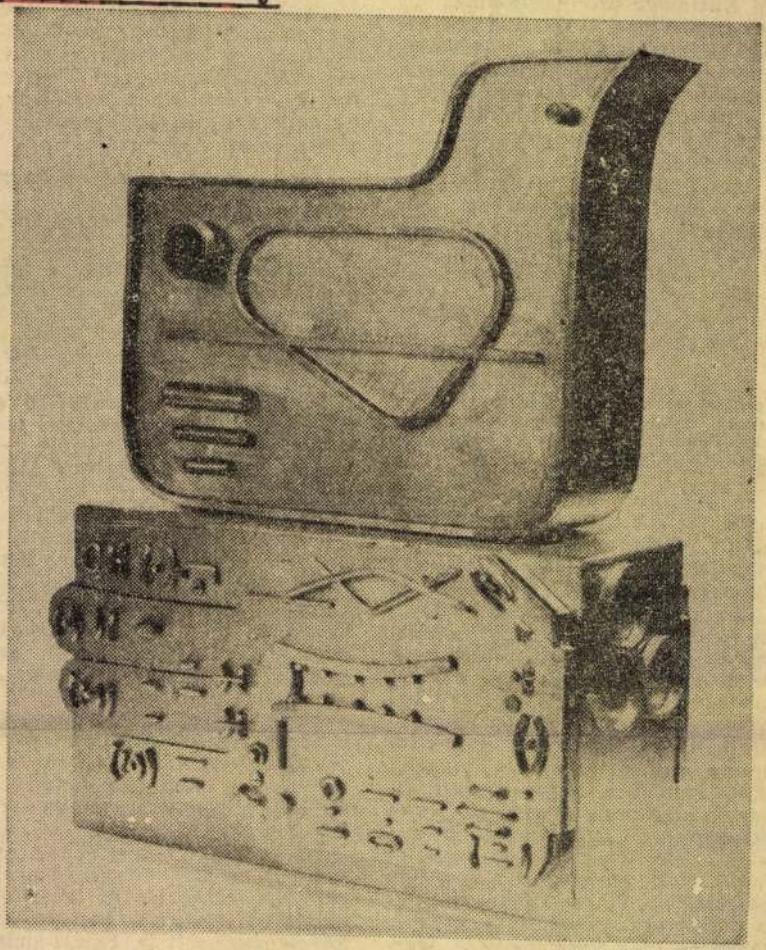

Schéner Mihály: Madár

Élet és Irodalom, Bp. 1976. aug. 21.
XX. évf. 34. sz. 8. lap.

Schéner Mihály:
„Vásárfia", 1972 fadombornú
50 cm, ~~1972~~
közli Művészet 1976/6.
Hátsó borító

?

1021

1972

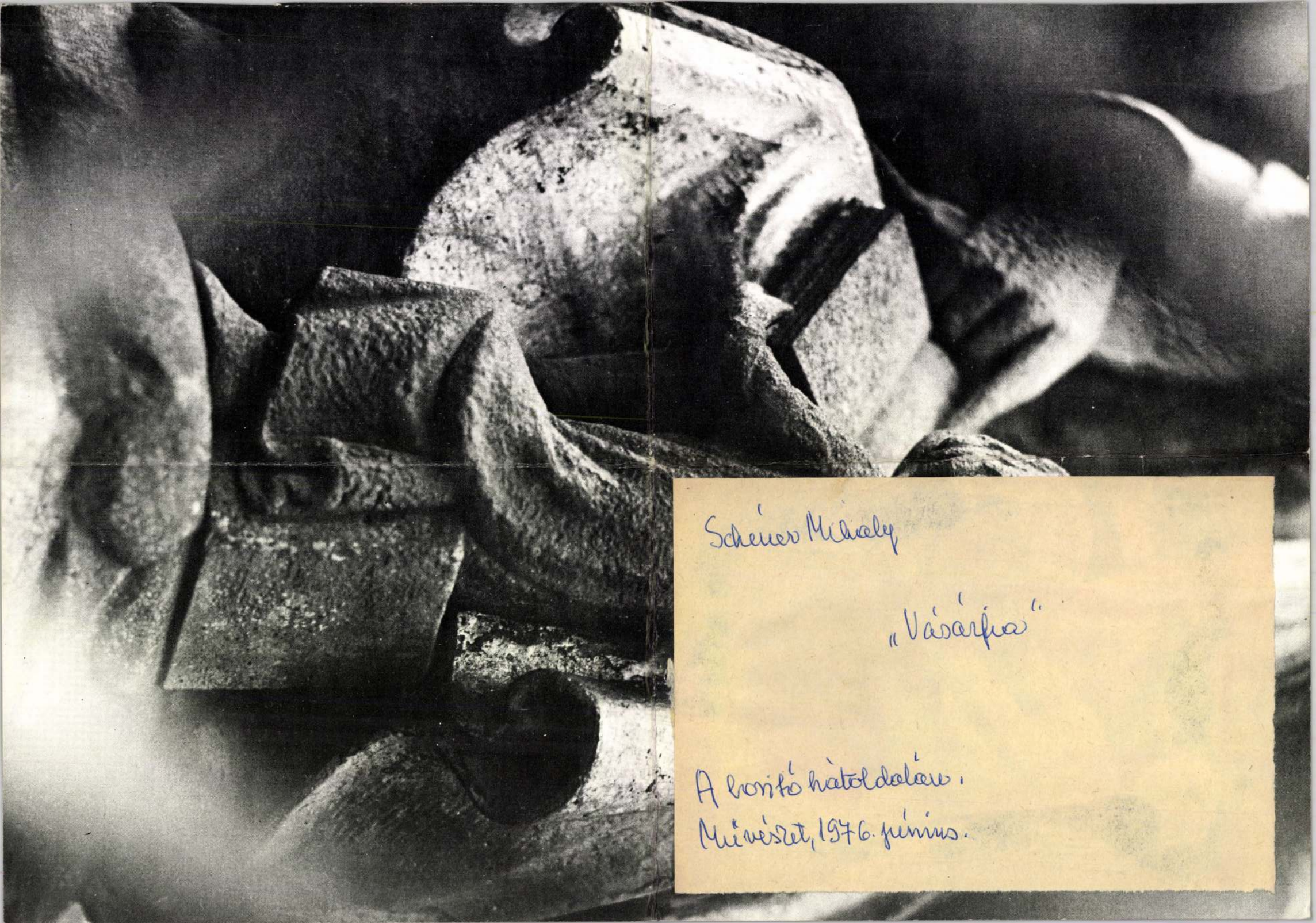

Schéner Mihály

„Vásárfia"

A borító hátoldalán.
Művészet, 1976. június.

Schéner Mihály

— Kiállítás naptár
Művészet, 1975. szept. – 45 old.

Óbuda, Frankel Leó Művelődési Ház

(III. Dugovics tér 2.)

Schéner Mihály kiállítása

Schéner Mihály immár a népi ihletés jegyében álló művészetét kívánja bemutatni az épülő új Óbuda közönségének a III. kerületi Tanács Művelődési Osztálya: képeket, faszobrokat, fém- és faszekereket tele mozgó figurákkal, bábfejekkel – mind megannyi egy korszerű és magyar városkép kialakításának sugallói. Schéner Mihály reneszánsz-művésztípus. Egy újjászülető – de nem a márvány, az arany és a drágakő –, hanem a beton, a vastraverz, a faburkolat, a fémlapok, műanyag lemezek jegyében újjászülető világkép formálásának szentelte alkotóerejét. Európai érdeklődést és elismerést keltő kolorista ecsetjét félredobva az illuzionista térformálás helyett alázattal a síkra korlátozódott, majd a valódi tér formálásába kezdett konstruktivista szobraival. Ezek a „gépemberek" leléptek a vászonról, megkeresték a maguk eredendő alakjukat: a népi figurák, subás parasztok, ködmönös pandúrok, betyárok, menyecskék, mézeskalács-huszárok sok századtürelmével tisztára csiszolt, nyugodt, élettől duzzadó formáiban; s anyagukat is: a legkülönfélébb faféleségeket, s az égetett zománcos cserép ősi anyagát. Schéner visszatalált a gyermekjátékok, a Kakas-Huszár, Sáska-Huszár, Halicskó-Huszár világába, amelyben a technika félelmetes démonai a maguk kezdeti játékos, elmejátékos, derűs formáikat mutatják. Közvetlen kapcsolata van így a népivel, a művészetek tulajdonképpeni ősforrásával. – Most a varsói, amsterdami, szegedi és hajdúszoboszlói kiállítása után az Óbudai Tanács kívánja felhasználni Schéner Mihály eredményeit a városrész ízlésének kialakítására. Ezeknek a törekvéseknek kedvez a modern városépítés tereivel, tömbjeivel, anyagszerűségével. Ezek a terek, sík falfelületek maguk is anyagszerűen ilyen jellegű kiképzéssel dekorálhatók.

Baránszky-Jób László

— Vagy nézze, itt van ez a *tölgyfacsibe*. Tömör faplasztika, amelyre még kereket is szereltem, hogy húzható legyen. De ha nagyobb méretben kivitelezik, szabadtéri plasztikának is alkalmas: díszítő elem vagy mászóka, amelyet a játszótéren a gyerekek birtokba vehetnek. Ha viszont ennek a lefektetett kocsikeréknek a közepére teszem, akkor egy körhinta középponti figurája; szoktak ilyesmit tenni vásári körhintákra, de milyeneket! A küllők végére pedig rá lehetne helyezni a többi állatfigurámat, például ezt a népi motívumok alapján készített *kakashuszárt*, amelyre a gyerekek fölülhetnek...

— Egyébként ez a kakashuszár, amelynek modellje fából készült, színes zománcfestékkel szintén dimenzionálható; alkalmas például házi játéknak, megnagyítva óvodákban, szabad téren bújócskázásra, és így tovább. A *játéktartó falovamat* már ismeri. Szintén óvodák számára képzeltem el. Bele lehetne tenni az ottani egész játékkollekciót, miközben maga is funkcionál, fel lehet mászni rá, vagy akár húzni lehet. És a színei kellemesek a szemnek.

— Hogyan jutottam el a játékkészítésig? Két évtizedet éltem vidéken, közel áll hozzám a falusi világ, a nép ízlése. Aztán voltam pedagógus is, ismerem a gyerekvilágot, a kicsinyek igényeit, és nagyjából tudom, mit kell a kezükbe adni. Ezért kezdtem mint művész, először csak a papíron és vásznon, aztán plasztikákban is kísérletezni a gyerek számára használható formákkal. És megszülettek ezek a figurák — amelyekben a gyermeki képzelet éppoly könnyen átmehet a valóságból az irreálisba, mint a mesékben —: *a kakashuszár, az ökrös kocsi, a krumplinyomó baba, az ugrójancsi, a kucséberkocsi, a pásztorok.* Először csak a vázlatok készültek, aztán textilplasztikák, mézeskalács- és fababák, aztán bábfigurák és maszkok, s most ezek az utóbbiak, az éles kontúrokkal megmunkált acélból. Mind funkcionálnak, guríthatók és szétszedhetők, kombinálhatók és dimenzionálhatók. Olyasmi ez, mint amit a pop-artosok csinálnak: művészet, amelynek tömeges használati értéke is lehetséges.

Magyar Hirlap 1975/2o3/6

Eukácsy: Egy üzlet, egy kiállitás, egy alkotó

Mihály 1

— Nézzen körül, legalább tucatnyi játéktárgy „nullszériáját", archetípusát találja meg, vagy ha a tárgy maga éppen kiállításon van, akkor a fényképét, ceruzavázlatát, makettjét. Itt van például a *Dorottya-kocsi*. Csokonai Dorottyája megy társaságával a bálba. Egy szekér öt figurával: a korabeli öltözékek directoire-stílusa és a felhasznált anyag minősége (az acél) valamilyen furcsa feszültséget teremt a XIX. és a XXI. század ízlésvilága között. Meg lehetne csinálni olcsón, fából, húzós kocsinak (még ki is fejezné az ábrázolás lényegét: a *vonulást*), a figurákat le lehetne emelni róla, külön játéknak (egy kis stílustanulmány gyerekek számára), sőt azt is el tudom képzelni, hogy az egész alkotmány felfordítva, motollaként szerepel. Ám eddig csak színházi emberek érdeklődtek utána: a valamikori kocsiszínpad mintájára e modell alapján akarják megcsinálni a Dorottyát. (Magam „konténerszínpadra" gondolok: zárt és áthelyezhető térbe foglalt szcenikai megoldásokkal, de lehetne ilyen „konténerjátékot" csinálni a kicsiknek is, plasztik dobozban, s a dobozok maguk is külön szerepelnének mint játékegység, építőkocka.)

...ar Hirlap 1975/203/6

Schéner Mihály 3

— Nem, még senki. Azazhogy valaki mégis. A III. kerületi Tanács jelentkezett, hogy az óbudai lakótelep házai közötti terepre szívesen helyezne el valamit felnagyított plasztikáimból. Aztán valahogy abbamaradt a tárgyalás...

Lukácsy András

Magyar Hirlap 1975/203/6

Schéner Mihály

res gyerekregények, Török Sándor *Kököjszi és Bobojszájának* új bábadaptációját, valamint Urbán Gyula *Két kicsi pingvin* című produkcióját. A felnőttek számára felújítják és átrendezik Illyés Gyula *Tűvé-tevők*, valamint Tersánszky *A varázshegedű* című művéből készült adaptációt. (Ezeknek bábterveit *Schéner Mihály* készítette.) A stúdióprogram

Magyar Hirlap 1975/239/6

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1973 MÁJ 25
Délmagyarország (Szeged)
Schéner Mihály

A vásárba szekerezők miért szép?

Gyermekkorom kócbabái, zsúfolásig pakolt fa-szekerei, építőkockái, kukoricacsutka-várai jutottak eszembe *Schéner Mihály* szegedi kiállításán, no meg az a felhőtlen öröm és boldogság, ami ezeket a játékokat kísérte. Egyszerre jelentik Schéner művei, ezek a művészi plasztikák és funkcionális játékok a gyermeki világ etikai tisztaságát, a játszás végtelen variáció-gazdagságát, a formai sajátosságok summázatát, az építés, az alkotás gyönyörűségét, az anyag ismeretét és szeretetét, az ízes plasztikai nyelvet, a tömör fogalmazást. Népi hagyomány és modern igény találkozik ezekben a fűrészelt, esztergált fa-konstrukciókban, a bartóki szintézis példáján kinőtt modern, elkötelezett művészi produktumokban.

„Párizsban kezdtem először magyar folklórral foglalkozni, midőn az idegenben a gyermekkorból feltörő paraszti emlékeim találkoztak a modern művészet iránti igényeimmel... Legfőbb törekvésem az építés, új konstrukciók keresése.” Schéner idézett műveinek törvényszerű elődei a huszárok, parasztok, betyárok népi ábrázolásokból nőtt megjelenítései, a kéz-tanulmányok grafikai sorozatán a végletekig kijátszott folklorisztikus ornamentika. Előzményei a csengettyűs falovacskák, a hetyke kakas-huszárok, a mézeskalács figurákból megszületett Schéner—Háry Jánosok és János vitézek. Ezeken az alkotásokon a népművészet legősibb sajátosságaihoz, az ornamentikán, a díszítéseken, sőt a szimbolikus jelentésen túli szerkezet- és arányrendszerhez jutott el Schéner Mihály.

A vásárba szekerezők faplasztikájának summázott figurái forgópont körüli groteszk mozgásukkal, zömök arányaikkal egyszerre a játékos, gyermeki fantázia szülöttei, modern szerkezetek, tréfáskedvű asztalosok cégjelvényei. Egy-egy alkotás egyszerre színpad és önfeledt játék, plasztika és cégér. A szellem és a szemlélet népi ízességének szellemében antropomorfizálja a fűrészelt és esztergált figurákat, játékos kedvében mozdítja a végtagokat, a modern plasztika nyelvén szinte comedia dell'arte-t játszik, Dorottya-i élményeket varázsol. Játszik. Juhász Ferenc szavaival: *„...játszani, játszani, játszani, ahogy játszottunk gyermekkorban, titokzatos arccal, mindenttudó szeplőtlen szívvel, borzongva és izzadva a játék makacs izgalmában és titokzatos törvényeiben... Schéner Mihály játéka... a legemberségesebb felelősségtudat”.*

T. L.

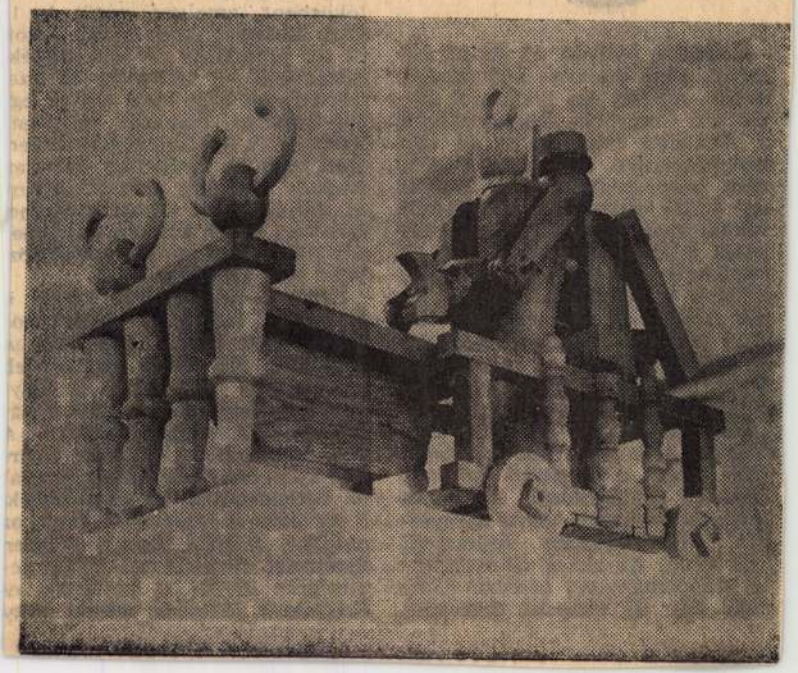

rendszerről. A háromszö
és Szőregen nem épül
szegedi főközpontba kap

Ha dühöngve csapj
kagylót félórai hiábava
várás után, ha öt-hat
je reménytelenül váru
hogy lakásunkba bev
vágyva-vágyott telefont,
korta gyalog kell nek
félórákat szánva röpke ügyeink elintézésére félperces telefonbeszélgetés helyett, legföllebb ha egy határidő nyugtathat valamelyest bennünket, csillapíthatja dühös keserűségünket. *A határidőé, amely után öröm lesz telefonálni.* Addig azonban többnyire a szemünkkel is látnunk kell azt, akinek hangját hallani akarjuk.

Még jóformán le sem telepszem *Kopasz Flóriánnak*, a szegedi postaigazgatóság fejlesztési igazgatóhelyettesének a szobájában, máris azt kezdi mondani, hogy enyhén szólva bizonytalannak tűnik a sokat emlegetett, szocialista szerződésben is rögzített 1975. december 31-i határidő, amelyre elvileg el kellene készülnie Szeged új telefonközpontjának.

— Éppen most indított pert ellenünk a BHG — amely a központ berendezéseit szereli és szállítja —, mivel nem voltunk hajlandók beleegyezni abba, hogy a határidőt 1976. december 31-re módosítsuk — teszi hozzá.

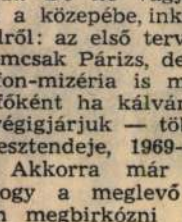

Számára nyilván ez az az élmény, amit elsőként kell mostanában sorolni, ha telefonról kerül szó Szegeden. Természetesen a kívülálló számára is ez hat traumaszerűen. Az, hogy esetleg nem háromnegyed évet, hanem egy teljes esztendővel többet kell várnia arra, amíg végre használhatja jelenleg dísznek is alig jó telefonját. De ne vágjunk bele azonnal a közepébe, inkább kezdjük elölről: az első tervektől. Hiszen nemcsak Párizs, de a szegedi telefon-mizéria is megér egy misét, főként ha kálváriáját naponta végigjárjuk — többször is!

Hat esztendeje, 1969-ben kezdődött. Akkorra már világossá vált, hogy a meglevő központ képtelen megbirkózni a gyors fejlődésnek indult város igényeivel. Mindenképpen fejleszteni kell tehát. Az akkor elkészült első alapokmányban azonban nemcsak egy új központ szerepelt, ráadásul a jelenleg épülő új fő központot: tízezer vonalas kapacitással. Az 1969-es tervek szerint tehát Szegeden összesen 2 ezer vonal állt volna rendelkezésre a rekonstrukció befejezése után.

Csakhogy a tervek időközbe megváltoztak. Négy éve, a beruházási egyensúly megteremtését szolgáló intézkedések meghozatalakor csökkentették a posta beruházási kereteit is. Időközben város igazgatási határai is módosultak, s az 1973-ban elkészült új alapokmányban már nem szerepeltek az újszegedi és a tarjáni mellékközpontok, s módosították az Algyőre és Dorozsmára szánt központok terveit is, olymódon, hogy azok is helyi díjtelekkel kapcsolódhassanak majbe a szegedi távbeszélő-forgalomba.

A tervek módosítása végső soron jelentős érvágás volt az eredeti elképzelésekhez viszonyítva de a módosítás szükségességét b kell látnunk, hiszen az ilyen tekintélyes beruházásokat nyilvá a népgazdaság teherbíró képessé géhez kell igazítani. S ami a újabb tervek alapján végülis el készül majd, az nemcsak Szeged hanem a környék legégetőb gondjait is megoldja.

A Püspök utca és a Kossut Lajos sugárút sarkán épül az ú főközpont, amelybe végül is 1 ezer állomást lehet majd beköt ni az eredetileg — két mellék központtal — tervezett 20 eze helyett. Itt kap még helyet eg 800 vonalas helyközi automat központ is. S bár Tarjánban ner épül meg az eredetileg tervezet hatezer vonalas mellékközpon az 500-as házak között mégis he lyet kap egy konténer, amelybe egy 940 állomásos kis mellékköz pont lesz beépítve.

Erről a konténerről külön i érdemes beszélni. Központo gyors telepítésére alkalmas ú technika. Az előre összeszerel berendezést kerekeken a hely színre gurítják, s már csak a há lózatot kell rácsatlakoztatni. A svéd szabadalom alapján gyár tott konténer még légkondícionáló berendezéssel is rendelkezik S itt arról is szólni kell, hogy a olajipar szegedi üzeme minder dicséretet megérdemel, hiszen segítségére sietve a postának é Szegednek lehetővé tették, hogy

SCHÉNER MIHÁLY

A menyasszony

(Schéner Mihály bábterve a Tűvé-tévők gyermekelőadásához)

Magyar Hirlp 1975/239/6

Schéner Mihály, Jenő

Az *Állami Bábszínház* október 11-én mutatja be *Illyés Gyula:* Tűvétevők és *Pocci—Tersánszky Józsi Jenő:* A varázshegedű című művét, *Urbán Gyula* rendezésében. Illyés Gyula művét Szilágyi Dezső adaptálta bábszínpadra. A bábok tervezője: *Schéner Mihály.*

T: A Varázshegedű 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. szept. 19.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 JÚL 19
HAJDU-BIHARI NAPLÓ
Schéner Mihály

SCHÉNER MIHÁLY HÍVÁSA

Kiállítás Hajdúszoboszlón

„... Schéner Mihály: összevon és fölbont! Létet, történelmet, szellemit, formát, múltat, hagyományt: az emberibb múlt (játék-múlt és természet-múlt és művészet-múlt és alkotás-múlt) maradékát, vagy a természet jelenét összekapcsolja a játék képzeletével. Így szülődik meg aztán a Halcsikó-Huszár, vagy a Kakas-Huszár, vagy így szülődik meg a Sáska-Huszár, Tücsök-Huszár, a Kancsó-Kéz, Babakéz-Ember-Világegyetem." — Juhász Ferenc írta ezeket a sorokat Schéner Mihály szegedi kiállításának katalógus-előszavában. De lírai vallomásra indította műveivel Ágh Istvánt, Simai Mihályt is.

Akik július hónapban Hajdúszoboszlón meglátogatják a művelődési központ Bocskai úti kiállítótermét, Schéner Mihály művei között bizonyára azok sem bújhatnak el a poé- is szárnysuhintásai elől. Eredhet ez

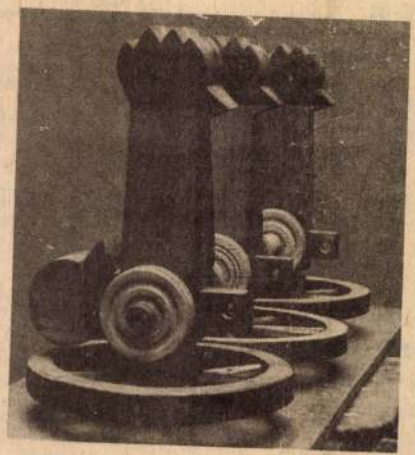

Schéner Mihály: Tölgyfa pipikék

abból is, hogy itt most egy festőnek főleg a szobraival találkozhatunk, melyek máris költeményekké igazodnak. De honnan szivárog még ez a varázslat? Honnan látjuk elővonulni ezeket a pásztorokat, huszárokat, kakasokat, csikókat? Honnan szólnak ezek pillanatba örökített, mert alkotásba nemesült történetei? Miféle mozdulatok rugóit érinti meg bennünk Schéner Mihály anyaghoz igazodó keze? Micsoda lármák, zajok, vásári zsivajok, kertvégi csöndek, csikóláb-dobogások, kerék-muzsikák hallatszanak s honnan ilyen ismerősen?

Schéner Mihály titokba avat bennünket. Képei, szobrai, faragásai, kerámiái egy pillanatra sem engednek ki hatásuk alól, hiszen világuk, amelyet sugároznak maguk köré: egységes és egész világ. Az alkotó olyan titkok, rejtélyek, mesék elől rántja félre a homályt, melyek mögött játékország és a gyermeki valóság ismerős földrészein követhetjük ezúttal a művész hívását. Ha merjük követni, nem lesz kaland a vállalkozás, de kiteljesedünk, önmagunk méltó megmérésének tisztító aktusa lehet.

Schéner Mihály anyagba, formákba hívta elénk emlékeinket, fantáziánk tündérszárnysuhanásait. Kiállításán megérezhetjük a részek, elemek közti vibrálást; a múlt, a gyerekkor folytonosságát felnőttkorunk minden ízében. Mert tárgyakat látunk, tárgyakat, melyek nélkül sohasen. létezik világ, hiszen még meseországnak is üveghegye, óperenciás tengere, kurtafarkú malaca volt, s csak ezekből, ezek között tudtunk-tudunk eligazodni.

Schéner Mihály művészetével a folklór, a hagyományok ápolása, megőrzése felé is fordul. Ebből a forrásból merítve megteremtette a világban tárgyi megjelenés nélkül elsuhanásra kárhoztatott csodákat. A vásár, a búcsú, a vigalom, a teremtés, a játék így aztán felér alkotásaiban a jelenvalóság magaslatára. Ezek az átszellemített tárgyak nem kevesebb dologban segíthetnek bennünket, mint emberül élni. A beléjük zárt tanulságok intenek erre, miszerint szabályok nélkül játszani sem szabad. S e kiállításon újra felismerhetjük: a mesék valódi világa sem a mese, hanem az igazság, amely megteremti és élteti a mesét. Ezek miatt is nagyon jó volna Schéner Mihály játékaival, játszásra intésével sok helyen és gyakran találkoznunk. Buzdításnak, hívásnak itt létezik előttünk egy világ, Schéner Mihály teremtéséből, amely már sok ország rangos kiállítóhelyein megszólalt és híveket szerzett magának. A mi felfedezésünkre és pártolásunkra is vár Schéner Mihály gyermekien tiszta, tehát mindenkihez utat kereső, így a legigazabban közösségi célú művészete. Hogy gyermekeink kezébe kerüljenek játékai, hogy bennünket is megérintsen világa — közös érdekünk.

Balipap Ferenc

FÉRFI ÉS NŐI BETANÍTÓ...
RAKTÁRI NYILVÁNTARTÓT, TAKARÍTÓKAT,
ÉJJELIŐRÖKET.

HUNGÁRIA MŰANYAGFELDOLGOZÓ VÁLLALAT

2. SZ. GYÁREGYSÉGE
Debrecen, Kishegyesi út.

Jelentkezés a munkaügyi osztályon.

lanyszerelőt vizsgázott kazánfutót, üzemi takarítónőket, férfi és női betanított- és segédmunkásokat. Salétrom u. 5., munkaügy.

A Hajdú-Bihar megyei Vegyesipari Vállalat hajdúböszörményi üzeme lakatos szak- és segédmunkásokat vesz fel. Jelentkezés: Hajdúböszörmény, Városkert utca 38. szám.

Felvételre keresünk vezetésben és gépgyártásban jártas mérnö... (mérnökházaspárt). Lakás biztosított. Jelentkezés levélben vagy személyesen: hajdúböszörményi MEZŐGÉP gyáregységénél.

OTP megyei Igazgatósága felvesz érettségizett, több éves gyakorlattal rendelkező adminisztrátort, gépkönyvelőt, gépírónőt és 4 órás takarítónőt.

lagyár, gyárvezetőjé...

Szakképzett fiatal és segédmunkásokat vételre keresünk. Je... recen, Kossuth u. 27 tály.

Faipari gépmunká... munkásokat, anyagr... érettségizett fiút gy... kakörbe felvesz az ... lalat 3. sz. telepe, ... mazújvárosi út.

Keresünk azonna... 200 000 forintos havi... si kisvendéglőnkbe ... zetőt és szakácsot. ... mélyesen Hajdúszo... ke ÁFÉSZ keresk... lyán, Hajdúszobos... 16. sz. alatt.

ÉPÍTŐMUNKÁSOK FIGYELEM!

A HAJDÚ MEGYEI ÁLLAMI ÉPÍTŐIPARI VÁLLALAT A

törzsgárdatagság bővítése céljából

FELVÉTELRE KERES:

festő, asztalos, vasbetonszerelő, ács, szigetelő, víz-, gáz-, fűtésszerelő, lakatos, betonelemgyártó szakmunkásokat, valamint betonozókat, kubikosokat és segédmunkásokat.

A vidékieket korszerűen felszerelt munkásszállásunkon helyezzük el.

Napi kétszeri étkezést és utazási kedvezményt biztosítunk.

Ne jelentkezzenek azok, akik az utóbbi két évben háromszor változtattak munkahelyet.

JELENTKEZÉS:

a vállalat munkaerő-gazdálkodásán, Debrecen, KÁLVIN TÉR 11. SZÁM

DEBRECENI MINŐSÉG

Bösz...
korszerű...
kö...

A...
a szöv...

A N...
ÉS...

DO...

Vö...

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

HAJDU-BIHARI NAPLÓ

Schéner Mihály

1975 JUL 29

Schéner Mihály alkotása

1021

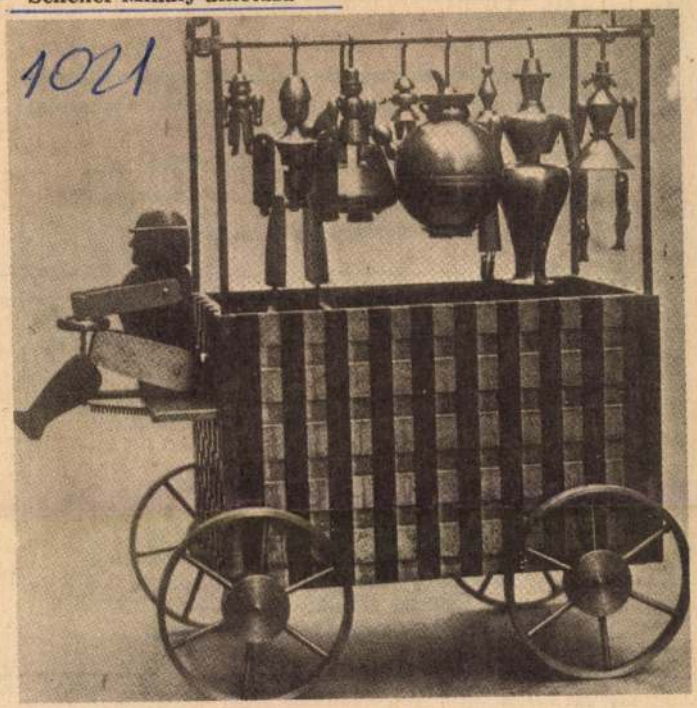

BALM

lakatos, hegesz
valamint betar

FE
a gyár

Fizetés megegyezés szerint.

A Debreceni Ingatlankezelő és -közvetítő Vállalat

felvételre keres

14—15 éves 8. általánost végzett fiúkat

kőműves
szakmunkás tanulónak

Vidékiek elhelyezése megoldható
Ösztöndíjon felül havi 200 Ft-ot adunk
Bővebb felvilágosítás és jelentkezés
a vállalat oktatási előadójánál
Debrecen, Péterfia utca 25. szám

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 OKT 4
ÉLET ÉS IRODALOM

Schéner Mihály

MŰVÉSZE

1021

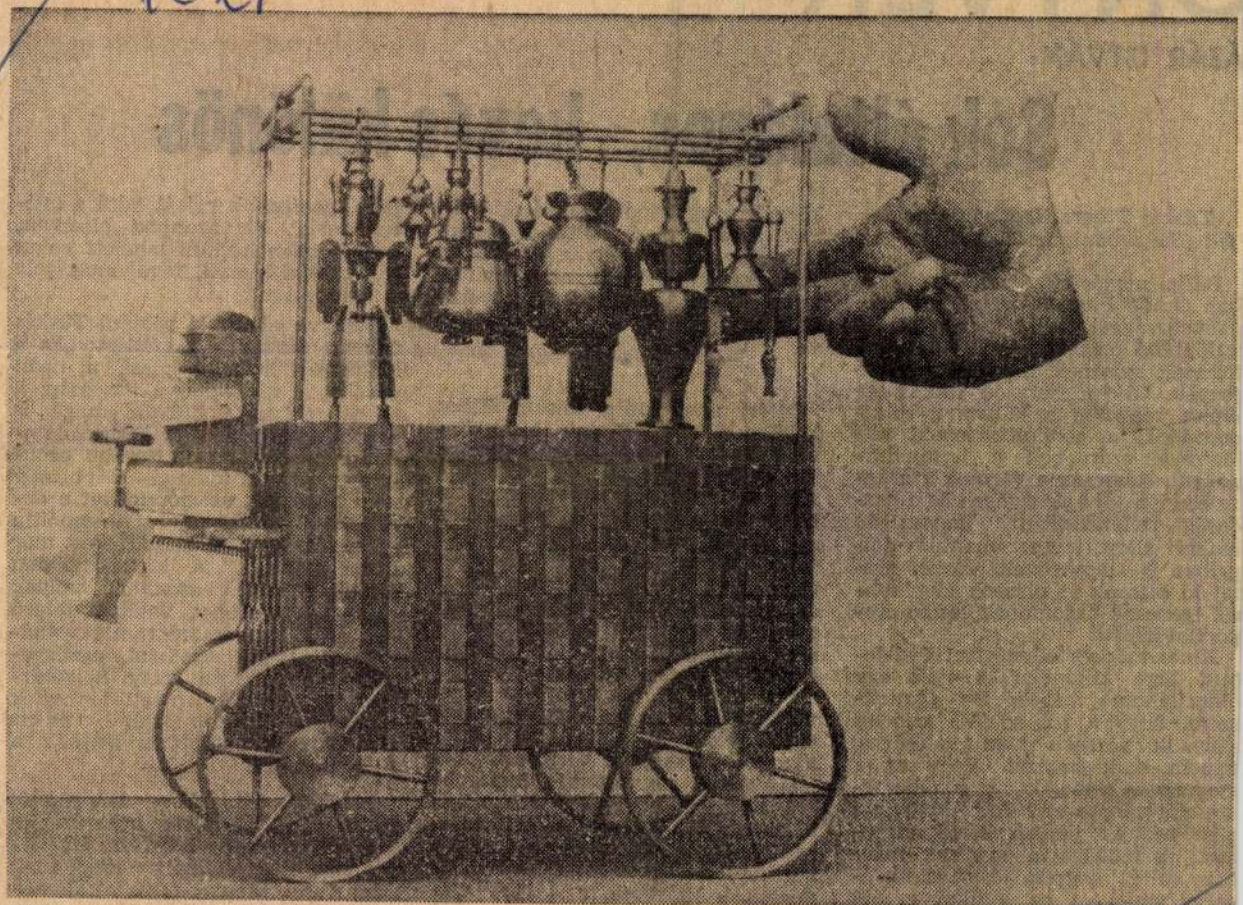

Schéner Mihály: Babaszeretö kocsi

ÖNYVEK

ÁZÁR ISTVÁN:

Sok általános, kevés különös

Tüskés Tibor: Nagyváros születik (Szépirodalmi, 228 old.)

Itáliai utazás című szociográfiájában Guido Piovene irigylendő magabiztossággal sorakoztatja fel a különböző olasz tájegységek, tartományok népének megkülönböztető jegyeit. Olyan ezerarcú Itáliát tár elénk, melyben a jellem, a tulajdonságok, a gondolkodásmód különbségei erősebbek a hasonlóságoknál. Nemcsak a városok szerkezetében, a táj szépségében és a gazdaság fejlettségében, hanem az emberi alkat, temperamentum dolgaiban is alapvető eltéréseket mutat ki olaszok és olaszok távolabbról igencsak hasonlónak látszó csoportjai között.

Nincs módom ellenőrizni észleleteit. Erre különben is csak egy olasz lehetne képes. De gyanakszom, hogy a túl sokféle szín és árnyalat részben nem valóságos, hanem csak képzelt. Vagy ez a gyanakvás a magunk gyengébb tekintetét mentegeti? Azt, hogy *mi* nem nézünk jobban körül, elmulasztjuk felmérni a magunk másmás voltát megyék, tájak, a történelmi múlt és az etnikai eredet meghatározta különbségek szerint?

Tüskés Tibor egyik fő törekvése az, hogy felvázolja Pécs város és a közvéleményformáló beszélgetésekhez, nem kevéssé múlik a levegő hőfokán, a szél irányán és erején. Vacogva nem lehet hosszan elvitatkozni a világ és a város ügyeinbajain.

*

Miért nem tudta Tüskés Tibor kellően felsorakoztatni, bizonyítani, megvilágítani Pécs és a pécsiek megkülönböztető sajátosságait? Azért-e, mert e sajátosságok részben csak képzeltek: a pécsiekben magukban vagy az őket kívülről szemlélőkben kialakult illúziók; vagy azért, mert módszere, elszánása, vizsgálódásainak iránya és intenzitása bizonyult kevésnek vagy alkalmatlannak a vállalt feladathoz? Nehéz ezt megítélni.

Nyilvánvaló, hogy ami a pécsi városfejlődés tárgyi elemeit, a történeti felosztást, a statisztikai adatokat, a városépítés vagy a termelésszerkezet írott és más forrásokból nyomon követhető alakulását illeti, erről hitelesen szólni adatgyűjtő és csoportosító szorgalom kérdése. És ebben nincs hiba. Az adatok értelmezése, a tárgyi elemek a lakosság arculatát formáló hatásainak keresése már sokkal nehezebb.

jobb, pontosabb rajzát adni a „pécsiségnek". Az azonban bizonyos, hogy jobban kerülni lehetett volna sok „nesze semmi, fogd meg jól" általánosságot.

Könyve vége felé például Tüskés felteszi magának a kérdést: „És a magánélet legbelső körei, a nemi erkölcs, a szerelem, a házasság, a család dolgai?" Először maga is óvatos. „Itt talál legkevésbé adatokat a szociográfus." Később azonban egy orvost idéz: „— Hát bizony nem hordanak szeréremövet a derekukon a pécsi nők... — mondja az orvos. — Úgy látszik, mi már délen élünk..." A következőkben felsorolt esetek azonban, melyek ezt a — meglehet, valóban létező — „déli" temperamentumot volnának hivatva bizonyítani, esetlegesek, Nyíregyházán vagy Salgótarjánban ugyanígy megtörténhettek volna, vagy meg is történtek, és ott sem következtethetünk belőlük a helyi morálra.

Máshol, például a lakásépítés rossz minőségéről, az urbanizációs ártalmakról vagy a boltok áruellátásának hibáiról szólva ismét csak nem futja többre, mint általánosságban mozgó kifogásokra, vagy még arra sem, hanem csak zsörtölődésre. Az országos és a helyi gon-

Schéner Mihály

Schéner Mihály: Huszárok

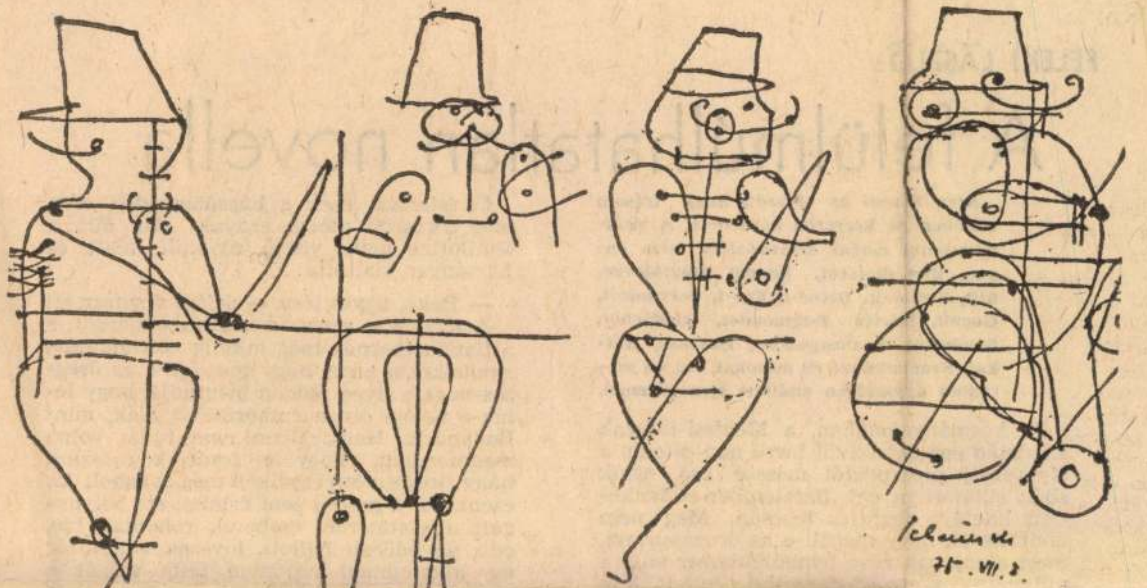

Élet és Irodalom, Bp. 1975. dec. 27.
XIX. évf. 52. sz. 12. lap.

~~SZLAI ZOLTÁN~~

~~Trottyosok~~

FELEKI LÁSZLÓ:

A felülmúlhatatlan novella

Arra kérem az olvasót, hogy írásom címében ne keressen kérkedést. A vitathatatlanul magas színvonalért nem engem illet dicséret, hanem Dosztojevszkijt, Tolsztojt, Defoe-t, Poe-t, Cervantest, Gogolt, Móricz Zsigmondot, Madáchot, Solohovot, Shakespeare-t, Haseket, Kafkát, Szophoklészt és másokat. Az én szerepem úgyszólván említést sem érdemel.

N. kormányzóságban, a Meidzsi-időszak kezdetén egy rendkívül forró nap estéjén a Nyevszkij proszpektől messze eső egyik sötét sikátorban egy fiatalember settenkedett lefelé a foghíjas lépcsőn. Még nem döntötte el, hogy megöli-e az öregasszonyt, mert alapjában véve hangulatember volt, a pillanatnyi szeszély irányította tetteit. Egy kicsit átgondoltabb tervszerűségre volna szükségem, gondolta. De mostanában annyi kellemetlenség érte, hogy az igazat megvallva, elment a kedve az egésztől. Csak az elmúlt héten derült — sőt ő maga nyomozta — ki, hogy puszta félreértésből (ezért mentette fel a bíróság) megölte az édesapját, majd feleségül vette rég látott saját

Ó, istenem, ezek a búcsúbeszédek és a még híresebb utolsó szavak! Ott állt a Guillotine nevét viselő nyaktiló alatt és harsányan kiáltotta:

— Bakó, ügyes légy — órjást vesztesz el!

A nyakazás azonban ezúttal elmaradt, s a fiatalembernek még mindig volt alkalma gondolkozni azon, hogy megölje-e az öregasszonyt, s ilyen módon megtudja, hogy lehet-e belőle olyan emberfölötti alak, mint Bonaparte. Hamarjában nem tudta volna megmondani, hogy a franciák császára hány öregasszonyt gyilkolt meg és rabolt ki, ezenkívül a csatáit sem értette, ott bolyongott a csatatéren, emberek rohantak ide, oda, ágyúdörejt hallott, lovasok vágtattak, egy alkalommal majdnem látta magát a császárt is, de eltakarták a marsallok, bosszankodott is emiatt. Az a baj, gondolta, hogy keveset tudok, világot kellene látnom, utaznom. Ehhez azonban pénz kellene, így legföljebb a koponyája körül utazhat. Aztán mégis sikerült kimozdulnia hazulról: seborvosi állást vállalt egy hajón, de a hajótörései nem mindig sikerültek a

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1975 FEB 22

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Schéner Mihály
1017

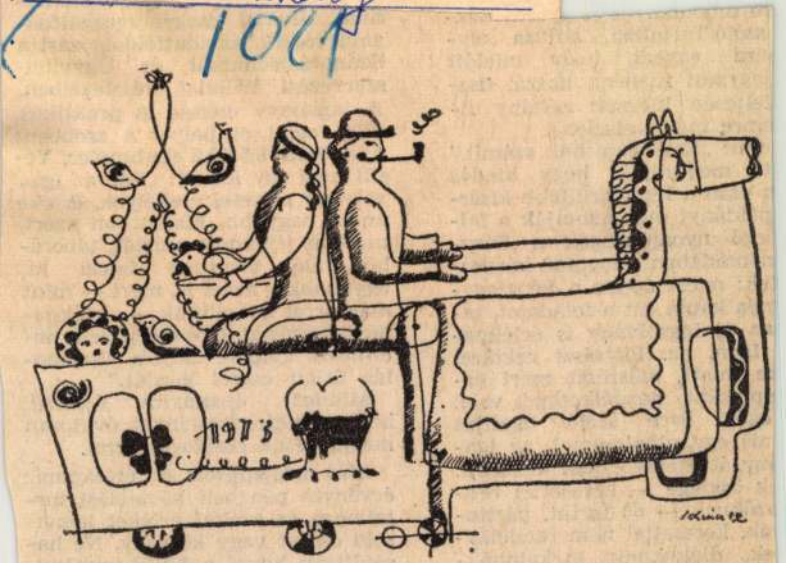

Schéner Mihály: Bábjáték

re tudományos és g
szóló.Tartalma, st
yira egyedi, hog
jegyzést fűznénk h
teljesen idézzük n
emre méltó részleté
cím: „Értékpapírna
ta megtudjuk, hog
k után a legsikerült
példányt már nyom
örgő nyomdagépek
nyomdában. „Jogosa
ek: miért éppen a
nda kapta ezt a fela
az új igazolvány is
Igen, az. Egyrészt
ke miatt, másrészt mert ér-
apírként gazdálkodnak vele.
egész évre szóló tagdíjat
nis egy alkalommal, az iga-
ány átvételekor kell kifizetni.
ek összege — keresettel ren-
ezőknek — 60 forint, párttа-
ak, keresettel nem rendelke-
ek, diákoknak, sorkatonák-
gyermekgondozási segélyen
mamáknak stb. 24 forint.
nítsátok ki, mennyi 300 ezer-
60, meg 500 ezerszer 24 fo-
! Ugye nem kis összeg?"

értékpapír is egyúttal. Ilyenképp nem hoci-nesze alapon, hanem elszámolás útján cserél gazdát."

Mindez olyannyira újszerű, hogy megjegyzéseinket óvatosan merjük csak megfogalmazni.

Első megjegyzés: Az értékpapír érvényes pénzbeli követelést tartalmazó és *ezáltal* értéket képviselő okirat vagy kötvény. Ne hasonlítsuk hozzá a KISZ-tagkönyvet.

Második és fontosabb megjegyzés: A szocialista Magyarországon ünnepeinket a piros-fehér-zöld nemzeti zászló és a munkás-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1975 DEC 2 7

Schéner Mihály
1021

Schéner Mihály: Huszárok

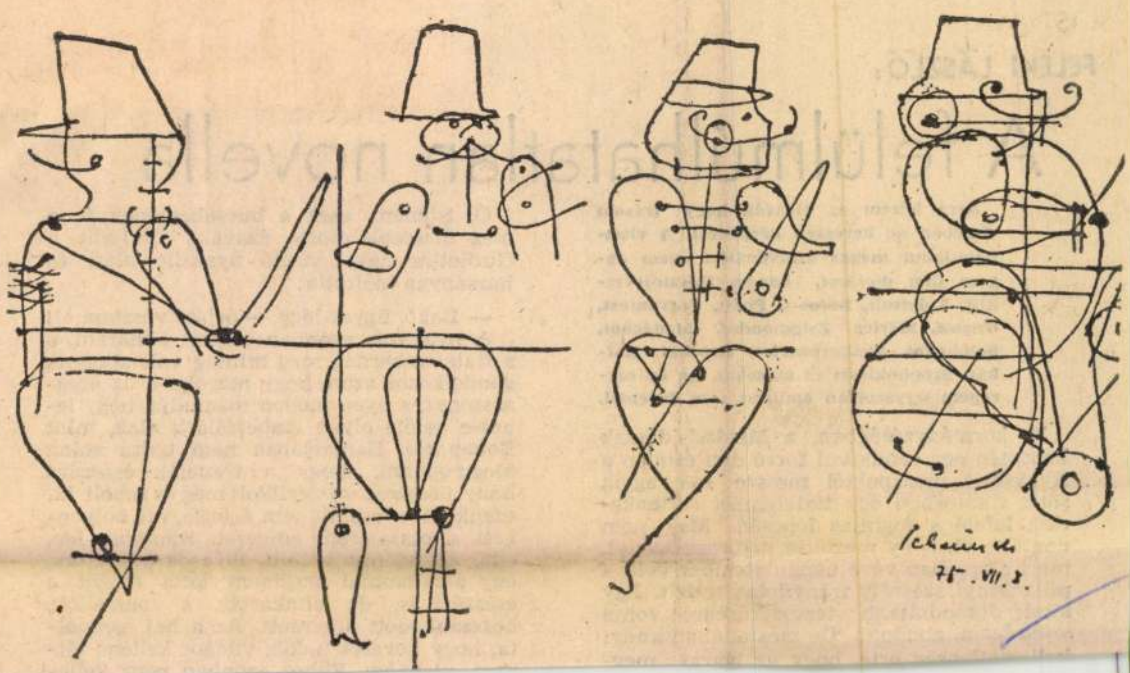

FELEKI LÁSZLÓ:

A felülmúlhatatlan novella

Arra kérem az olvasót, hogy írásom címében ne keressen kérkedést. A vitathatatlanul magas színvonalért nem engem illet dicséret, hanem Dosztojevszkijt, Tolsztojt, Defoe-t, Poe-t, Cervantest, Gogolt, Móricz Zsigmondot, Madáchot, Solohovot, Shakespeare-t, Haseket, Kafkát, Szophoklészt és másokat. Az én szerepem úgyszólván említést sem érdemel.

N. kormányzóságban, a Meidzsi-időszak kezdetén egy rendkívül forró nap estéjén a Nyevszkij proszpektől messze eső egyik sötét sikátorban egy fiatalember settenkedett lefelé a foghíjas lépcsőn. Még nem döntötte el, hogy megöli-e az öregasszonyt, mert alapjában véve hangulatember volt, a pillanatnyi szeszély irányította tetteit. Egy kicsit átgondoltabb tervszerűségre volna szükségem, gondolta. De mostanában annyi kellemetlenség érte, hogy az igazat meg-

Ó, istenem, ezek a búcsúbeszédek és a még híresebb utolsó szavak! Ott állt a Guillotine nevét viselő nyaktiló alatt és harsányan kiáltotta:

— Bakó, ügyes légy — órjást vesztesz el!

A nyakazás azonban ezúttal elmaradt, s a fiatalembernek még mindig volt alkalma gondolkozni azon, hogy megölje-e az öregasszonyt, s ilyen módon megtudja, hogy lehet-e belőle olyan emberfölötti alak, mint Bonaparte. Hamarjában nem tudta volna megmondani, hogy a franciák császára hány öregasszonyt gyilkolt meg és rabolt ki, ezenkívül a csatáit sem értette, ott bolyongott a csatatéren, emberek rohantak ide, oda, ágyúdörejt hallott, lovasok vágtattak, egy alkalommal majdnem látta magát a császárt is, de eltakarták a marsallok, bosszankodott is emiatt. Az a baj, gondolta, hogy keveset tudok, világot kellene lát-

Schéner Mihály: Szerelmespár

1021

Művészet, Budapest, 1974. jan.

3

5

Schöner Mihály:
a bolond és a cigány

1021

Mihészet, Budapest, 1974. fem.

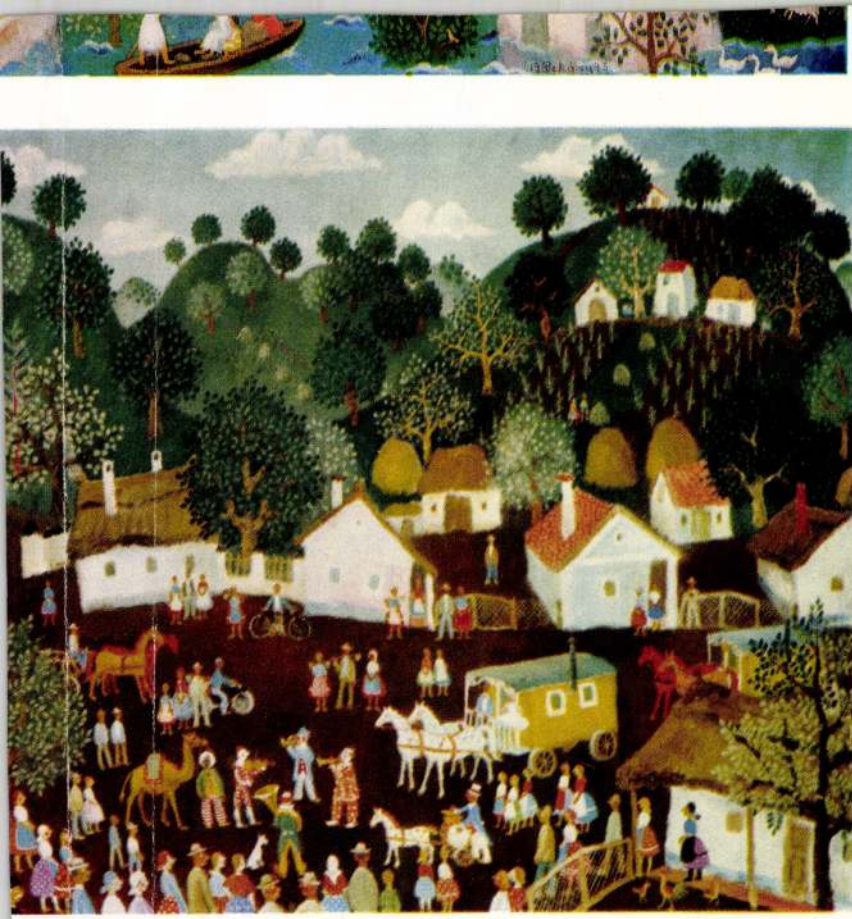

Scheer Mihály: A boland (plasztikus fotó)

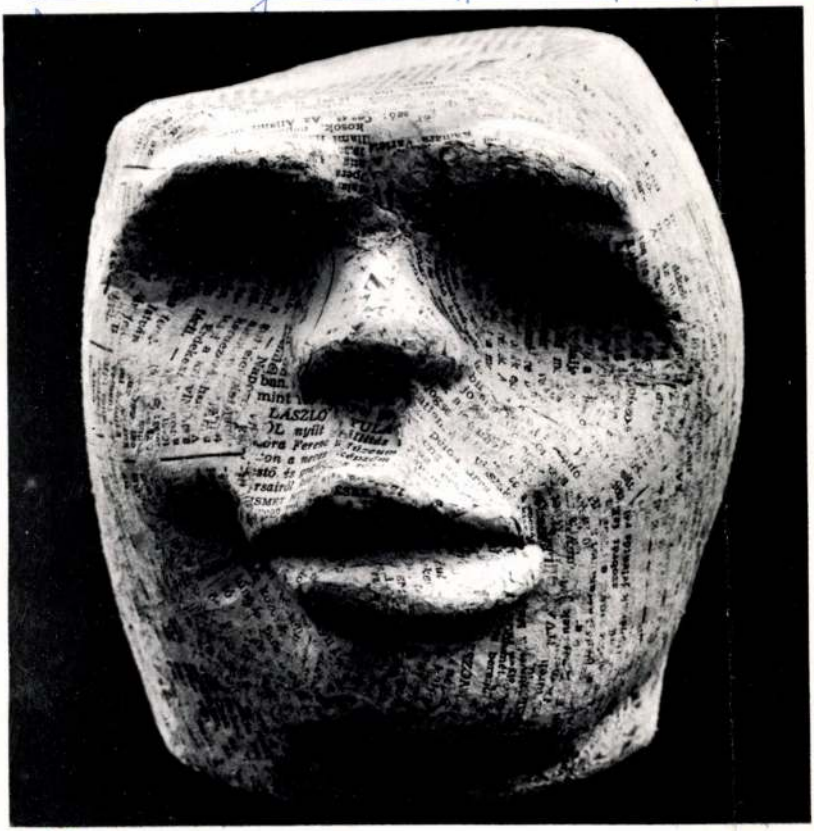

Művészet, Budapest, 1974. jún.

már nem vagyok ott. Az utcákon pedig találkozom néha azokkal a társaságbeliekkel, akiktől irodalmi vagy művészeti teljesítményeket vártam még néhány éve. Találkozom azokkal is, akik dolgoznak, akik csalódást nem okoztak. A fehérvári kulturális élet – vagy inkább a kultúra-teremtő munka – folyamatossága az ő érdemük. Bár ennek a folyamatosságnak a szála nagyon vékonyka még. A hatvanas évek elején remélt megerősödés és megizmosodás nem tudott bekövetkezni mégsem.

Fehérvár a papok, katonák városa volt – idézem a valahol már leírt, vagy csupán leírni szánt mondatomat, miközben az október végi verőfényben – ezidén eléggé deres verőfényben – indulok, hogy meglátogassam Áron Nagy Lajost műtermében.

Katonák és papok városa – a felsővárosi parasztokkal és a piactér környékén lakó kisiparosokkal... Az egykori koronázások és királytemetések országos ünnepeire kevesen emlékezhettek, mikoriban Áron Nagy Lajos gyermekéveit töltötte itt.

A Basa utca 4 alatt, a régi városmag szélén épült föl nemrég az az új ház, amelynek a második emeletéhez a padlástérbe épített műterem csatlakozik. Zámolyig, a két költő szülőfalujáig el lehetne látni a műterem ablakából, ha a közben fölépített panelház-csoport a kilátást el nem vette volna.

Én tudom, hogy át kell hatolnom a torony-

12 Schéner Mihály: A cigány (plasztikus bábtero).

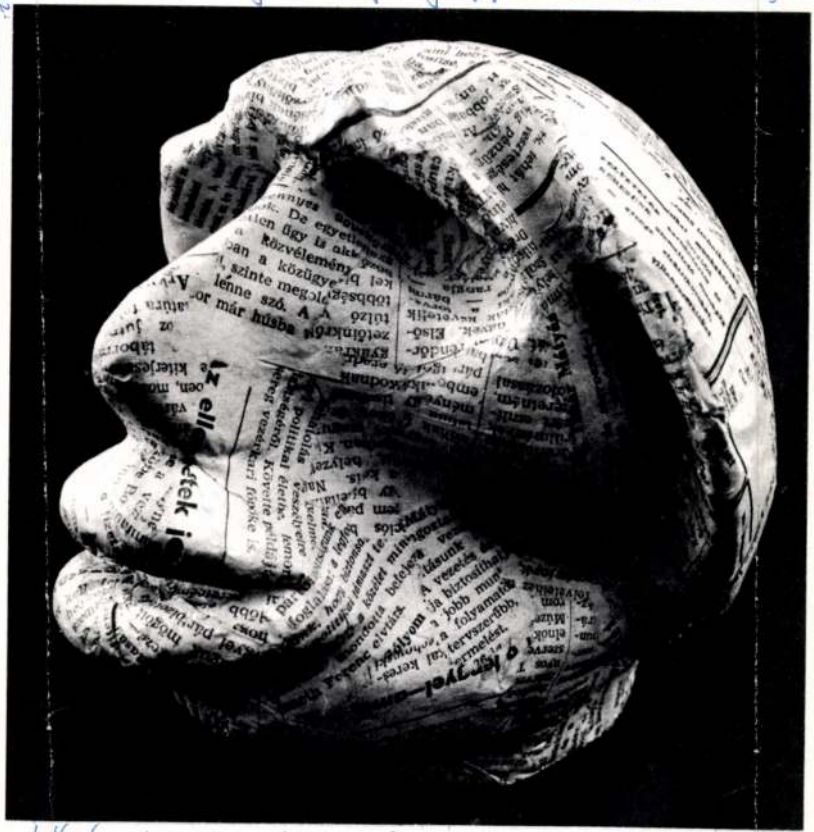

Művészet, Budapest, 1974. Jan.

visitásra ingerlő jelenetében.

A darab szatíra vagy inkább bohózat. Nem az erkölcsi tanulság kibontakoztatása a célja (hiszen ezt „deus ex machina" a leglustább, leggyávább, legtehetetlenebb figura mondja ki két mondatban), hanem a nevettetés, a drasztikus túlzásig vitt paródia. Ilyenkor válnak különösen fontossá a részletek, és a tervező és rendező fő erénye, hogy ezt felismerve, az előadást erre építette. Minden tárgy (az egy kismalac kivételével), szín, mozdulat aprólékosan kidolgozott, egységes, az összképbe illesztett. Az örömapa természetellenesen vörös feje azonnal értelmet kap, amikor belépve ugyanez a vörös visszacseng a bolond dudáján és sapkáján. A gyereknézők mindezt persze nem tudatosítják. Nem is ez a cél, hanem, hogy ehhez szokjanak hozzá, ehhez az igényes formához, és így később se fogadjanak el rossz megoldásokat. A felnőttek szeme sajnos már elromlott. A napilapokban megjelent kritikák elsiklottak az igazi értékek mellett, és olyasmit kértek számon, ami nincs benne a műben. Ez a fajta komédiázás más, mint a klasszikus vígjátékoké, ez a commedia dell'arte-hoz, az iskoladrámákhoz, Csokonai Dorottyájához áll közel.

6 Schéner Mihály: Színpadkép
7–8 Schéner Mihály: A bolond és a cigány
9–10 Schéner Mihály: Szerelmespár
11 Schéner Mihály: A bolond (plasztikus bábterv)
12 Schéner Mihály: A cigány (plasztikus bábterv)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1975 MÁJ 17
ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Schéner Mihály

JUHÁSZ FERENC:

1021

A halál ellen: játszani!

Mint a gyermekek! Önfeledt titok-tudással, boldogan, szorongva, boldogtalanul, önismeret-nélküli rejtelem-ismerettel, rajongva, tétovázva, merengve, ismerős-ismeretlen, halálba-kékülő alkonyatba feledkezetten, tudva minden összefüggést az öntudatlan magunkat-átadásban: játszani, játszani, játszani, ahogy játszottunk gyermekkorunkban, titokzatos arccal, mindenttudó szeplőtlen szívvel borzongva és izzadva a játék makacs izgalmában és titokzatos törvényeiben, mint a gyermekek, ahogy játszottunk valaha régen, ki tudja mikor, ki tudja hol, játszottunk egykoron, alkonyi vadkanca-verejték illatú réteken, csípős és bolyhos zöld bársonylándzsa szigetcsoportok között a hajnaltetves erdők széle zöld árnyékmosolyában, kamillavirág-gyöngymorzsalékos pici udvarokon, penészes kék sárban, habzó hólyagbuborékos fehér esőben, vén kövek közt, tört-szívű téglák között, őrjöngő havazásban, mosolygó fagyban, ahogy játszottunk hajdanában, ahogy a gyermekek játszanak, töprengő, komoly szívvel, telhetetlen gyönyörű tudással: játszani, játszani, játszani! Játszani: a múlandóság ellen, játszani az elárvult, megkopaszodott temetőkben, koponyákkal, barna, szúvas lábszárcsontokkal, szitarácsozat-halmaz-szövevény csontlécecske-spulni, halál-szilánk ablakos csigolyákkal, *valami másból mást csinálni,* megkopaszítani a kövér dolgokat hámjaiktól, rétegeiktől, burkolataiktól, amelyek, mint a hagyma levelei a hagyma magját: rátapadva eres, növényvászon szivekkel, szív-alakú levélgömbkötegekkel *elfödik* zöld sötétséggel *a lényeg szívét; megtalálni a lényeg képletét, (vagy a lényegek képletét),* amire a lényeg részletei majd rá-rakódnak, ami köré ikrásodva fölépül anyagával a halandóság; játszani a halandóságban a halandóság ellen, játszani halandóságunkkal halandóságunkban, a halálra vígaszul! A halál ellen: játszani! Mint a gyermekek. Az önkívület és teljes tudás gyermeki birtokában, játszani, mert különben belehalunk! Ezt teszi *Schéner Mihály* is, évek óta már, a legkomolyabb és a legdacosabb gyermeki tudással és a legtisztább gyermeki tisztasággal, hogy megőrizzen valamit magunknak abból a létből, amelyben a játék tiszta gyermeki embersége vigyázott eleven égő hitünkre, hogy ki ne mászhasson a földből a csontváz, s rothadt fogsorával véres cafatokká ne harapdálhassa hitünket az örömre. Ahogy Schéner Mihály játszik, abban ott van a zsenialitás szikracsóvája, átütve gyémánt-szilánkjaival a Múlandóság árnyék-kötegeit, a kötekedő árnyék-túlvilágot, az erőszakosat, a hazugot, az elmebeteg józanságot, amely a tébolyodott gyűlölködés, a közönségesség erőszaka, a középszerű ringyóság. Schéner Mihály játéka, *(játszása,* ahogy mondanám gyermek-módon) a legemberségesebb felelősségtudat. Mint a gyermekeké! Művei: a Lét Tiszta Képletei. Vasban, rongyban, fában, agyagban, cserépben. Égetetten és esztergáltan. Mázosan, festetten, hímzetten, nyersen, bohócosan, törpe-csillagként ragyogván, földagadva, mint a világot-szülő forradalmian forrongó óriás anyaghalmaz, kitömve, mint a kócbabák, cserép-máz buborékosra sűlve, mint a cukorhímzés-hurkolatcsontvázú mézeskalács-babák, tükrös mézeskalács-szívek, kajla, piros cincérbajusz-kardú mézeskalács-huszárok, pöttyös-arcú és kalászos-szempillájú, fodros rongygallér nyakú rongy-babafejek, amiket mi csináltunk gyermekkorunkban: piros, vagy fehér kukoricacsutkára golyózva, gömbözve a fehér rongyot (mint befőttes-üvegre, a hólyagpapírt nedvesen anyánk,) aztán szemet, szájat, szemhéjat, szempillát pontozva, szívezve és kalászozva a nyálunkkal fölpuhított tintaceruza piros vagy kék hegyére, s attól a gyereknyáltól úgy kenődött az az oldott grafit, mint a szilvalekvár, ribizlilekvár, s nyelvünk is kék, meg piros tintaceruzalekváros lett és attól keserű szemölcseiben, sejtszőnyegén. *Schéner Mihály művei* (e legkonokabb és legkomolyabb játékok) *nem elvontságok* (mint ahogy a gyermekek játékai: az általuk kitaláltak, az általuk, tehát velük, megcsináltak sem azok!), *de összesűrítések! Nem képzetek, de valóságok!* Ő, Schéner Mihály: összevon és fölbont! Létet, történelmet, szellemit, formát, múltat, hagyományt: az emberibb múlt (játék-múlt és természet-múlt és művészet-múlt és alkotás-múlt) maradékát, vagy a természet jelenét összekapcsolja a játék képzeletével. Így szülődik meg aztán a Halcsikó-Huszár, vagy a Kakas-Huszár, vagy így szülődik meg a Sáska-Huszár, Tücsök-Huszár, a Kancsó-Kéz, Babakéz-Ember-Világegyetem. És mindig a csuklók, forgók, átszövések, kötések, rétegződések, pántok, billentyűk, gerendázatok, léceződések, kapcsolások, bevégződések forrás-kezdetei, rácsozatok, rácsrendszerek, rácsszövevények, sejtességek, szitásodások, áttörtségek, pontok, ívek, vonalak, élek, hullámok, görbék, gömbök, kockák, a bepontozódás végkezdetéből kiindulások törvényeit, összefüggéseit, kötés-rendszerét, csukló-rendszerét, billentyű-tollazásait, összeszövődés-rendszerét kutatva. Tehát a Lényeget! Tehát a Lényegit! És húmor és látomás van Schéner Mihály műveiben. Ahogy egy tücsök csápja (amely, mint egymásból kiágazva növő buzogányfejek porhanyó bolyh-botja) tövét markolva kék tenyérrel, vagy egy csikóhal gyíksárkány csontlegyező-tollesernyő piros tarkóuszonyát nyargalva *összenő* a mézeskalács-zsinórhímzésű babahuszár e természeti létezőkkel, tehát a Természet Eleven Képzeletével a Képzelet Játék-Őstermészete, az a Látomásos Húmor Megvalósult Gyermeki Tisztasága. A játék húmorában, vagy a mindenttudó húmor gyermeki játékában így összegződik Eleven Látomássá a Kutató Játék Gyermek-Komoly Létismerete. Jaj, játszani, játszani, játszani, a halál ellen, halandóságunk fehér ember-tudatával. Csak tovább, csak tovább, tovább Schéner Mihály! Hogy legalább így megmaradjunk. Mi: emberek. Őrizve ős-magunkat. Mi: Emberiség!

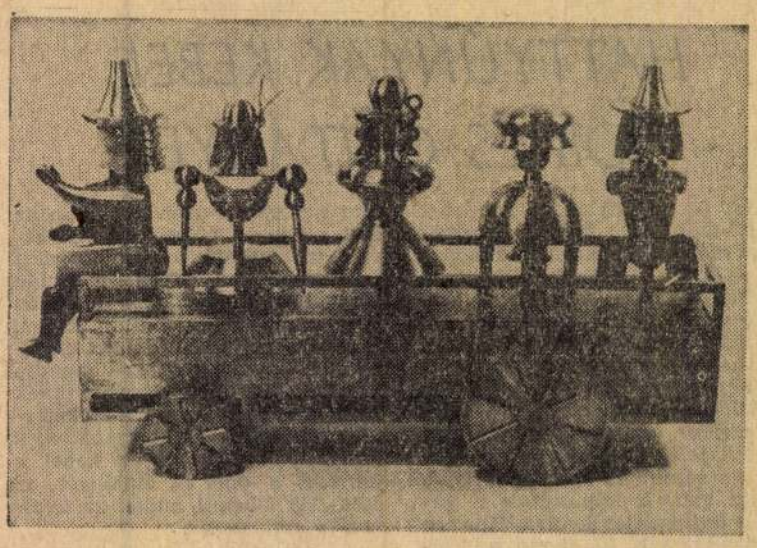

ALFÖLDY JENŐ:

Hetedik kavics, harmadik gyöngy

Bella István: Hetedik kavics, Magvető, 103 old.

Bella István nagykorú költő volt már első kötete, vagy inkább verses füzetkéje, a Szaggatott világ előkészületekor. Pedig akkor még — jó tíz évvel ezelőtt — gyanús mellékzönge nélkül nevezhették fiatal költőnek, s nemcsak sihedernyi életkora miatt: az ifjúság hangja csendült verseiben. A költői egészség mintaképének láttuk, szavát figyelő kortársai.

De hát mi is az az egészség? Elsősorban: *egész-ség.* A bizalom és önbizalom, a szépség gyöngye mellett gond, gyötrelem megkövesedett verítékcsöppjei is. Mert mikor van ideje a legfájóbb szomorúságnak és szorongásnak, ha nem a gyönyörű ifjúságban? Amikor a legtöbb jóbarátot vesztjük el, amikor legváratlanabb érzéseinkben csalódunk, s az egész emberiség lesz egyszeribe hűtlen legigazabb meggyőződésünkhöz.

„Kívül gyöngy, befele iszony" — írta, s valóban: fényes játékossága, szivárványos csodálkozásai mellett kezdettől érződött versein valami mély melankólia. Naiv költő, de sosem naiv ítéletű: egy a természettel, mely nemcsak élet, nemcsak fejlődés, hanem elmúlás is. Kevés költőt ismerek, akiben ennyire egy tőről fakad életöröm és haláltudat. Az utóbbi is javára fordul: védettséget ad az illúzióvesztések évadján, erőt a múlt idők, a történelmi terhek vállalásához. Nem a Sors, nem a Végzet költője: a létezésé, mely magában foglal épülést, romlást. Legszebb korai verse és ars poeticája, a Válasz nélkül, mégis a konstruktív erők szövetségesének mutatja; nemcsak az érlelő augusztusi verőfényben, hanem az életedvéket fölszívó „földi itatósok" mélyvilágában is otthonos.

Következő könyve, Az ifjúság múzeuma, a fiatalság-ihlet kiteljesedése és búcsúztatása. Az antológiák följavítására alkalmas versek száma ebben már vagy fél tucatnyi. Tömörebb, sötétebb, tragikusabb hangon szólal meg, különösen a gerősebb ciklusában, melyet Füstöl a szó címmel foglalt össze. Már nemcsak a bőrt horzsolja, vérezi föl; mintha csonthártyán dobolna. *„Vacogó kivégzősztag, fogaim fölsorakoznak"*. Ilyen elszántan csak az esztétának fölcsapott Panglossra, Poliniusra fittyet hányó tehetség intonál. Világa kiterebélyesedik térben és időben, a behízelgő falusi képeket a főváros történelmi hátteréből támadó látomások váltják föl. Szerelmi költészete milliók magányával és egymásra-ocsúdásával népesíti be a négy fal közti tért.

●

Most harmincöt éves. Csodálkozni nem felejtett el, de mint akinek szeme megtelt a látvánnyal, befelé szemlélődik inkább. Hat esztendeje érlelt harmadik könyve, a *Hetedik kavics*, a szívdobogás költészete. Epigonok hada által fosztogatott, de kifoszthatatlan tanítómestere, József Attila, kitől a szépet szépen, az igazat igazul tanulta, itt már nem szavakban, még csak nem is észjárásával van jelen. Csupán a példa, az önmagát megvalósító tanítvány példája lebeg előtte — mert hiszen József Attila is tanítványként indult.

Itt ez a verse: *Szeretkezéseink.* Korrespondancia? Színesztézia? S még milyen műszó tolakszik elébe a könyvműveltség polcairól? Maradjunk a versnél: a természetes csoda állapotában (és Bellánál csaknem mindig természetes a csoda, és csodás ami természetes) fény és zene, szín és hang fölcserélődik, a dolgok megsemmisülnek, hogy az újjászületés boldog reményével kuporogjanak a tudatban öntudatlanul. Újrakezdődik az élet, a történelem, szégyen és magyarságtudat, forradalom és felelősség. Mindaz, amit korábban nyitott szemmel járt körül, most a szerelmi megsemmisülés, e *jó halál*, a lét előtti állapot sötétjéből dereng föl. Mámor? Önfeledtség? Színek, hangok, hevek, súrlódások közös érzéklete, a Minden Egy káprázata? Orfikus zene, szürrealista kép? — Igen, s még mi minden, amitől emberebb az ember! Mert mindez csak hitelesítő ellenpontozása annak, hogy a Szeretkezéseink: az eszmélet, az öntudat himnusza, a *kell* és a *legyen* didaktikus dadogói után a *lehet* és a *van* újabb diadala.

●

Újdonság a szójátékok eredeti használata. A belső rím már az előző kötetekben is fontos szerepet töltött be. Most szinte középponti rendeltetése van: *„A hóhér tél szemefehérje hályogol. Havak hámlanak. Rézfényt kapirgál egy jérce"*. Milyen kézenfekvő lett volna egy ilyen alliteráló versben, a „jérce" szomszédságába például „ércfényt" helyezni! De Bella, formaelve érvényesítése közben, éppúgy nem a szemléletességet félrevivő, mesterkélt megoldások embere, mint a csengő rímű Kosztolányi, aki a *hatalmát* szóra nem *hat*, hanem csak egy *almát* rímeltetett mértéktudón.

Bella új szavakat teremt, melyek csak az anyanyelv legzsengébb ínyű ízlelői, a kisgyerekek ajkán születnek. Ilyen igéket használ: *hűvösödjek, havasodjak, telesedve, jégzöl, ráhűlsz szememre, gyomosodom, halálom halálolja*, sőt: *magamodva, lehetlek.* Halálosan komoly ez a játék: tétje a mindennel azonosulás, az egyetemes érvényű személyesség.

A közös eredetű, de különvált értelmű szavakat ilyen dialektikusan rokonítja újra: „vakságom bevakol". A szerelmesek személyiségrabló agresszivitása és az elválók külön-esése is ilyen dialektikus kapcsokkal forrad egyetlen, közös mondattá: *„Kivel fekszel le velem, te magam-árva"*.

S a kompozíció. A *Szeretkezéseink*, a *Sárkeresztúri ének*, a *Szavak a télre*, s a *Mandelstam éjszakái* a zenei fúgák visszatérő motívumokból épített, ellenpontozó szerkezetére emlékeztet.

●

Felnőtt, beérkezett egy költőnemzedék, mely — mint Bella István is — a *küldetés* hagyományáról le nem mondva, a rétor- és orátor-szerep helyett az elmélyedő művesség eszményét tűzte maga elé. A mostani húszévesek irodalmunknak e komoly munkásairól példát vehetnek.

LENGYEL BALÁZS:

HATTYÚNYAK, KEBEL, DOB ÉS CINTÁNYÉR

színe; és az „új inget gondolok reád"-mozdulat fedi a keservesebb mélyét. Ha Kormos elmondja — mert kénytelen elmondani —, hogy se háza, se széke, se asztala, s fekszik könyéken a puszta földön, akkor a villonos-józsefi hetykeség így felel rá: *„de semmi vész gyerekeim — sajnálnotok fölösleges — világokat varázsolok — amikor akarom"*. És varázsol is, szüntelenül. Csakhogy az ember varázsolni is csak abból tud, amije van. A képzelet is a valóság természetes leánya. Kormos varázslatainak fő eleme a zsellérgyerekként végigélt gyerekkor. Éles-fájdalmas, determináló él-

tam egy verset azon nyomban az eset után. — A detektív elolvassa a szürrealista verset, nézi-nézi és nem érti. — Hogy kerül ide Szingapúr, Malájföld? — Mert az autó barna volt. — Ahá! És ez: „hattyúnyak, kebel, dob és cintányér"? — Várjon csak — mondja a költő —, kellett ott valaminek lennie, ami ilyesmire emlékeztetett. Gondoljon az alakzatokra: a hattyúnyak a kettes, a kebel a hármas, a dob és cintányér az ötös. 235 lehetett annak az autónak a rendszáma.

Čapek tréfája: alapvicc. Evidens igazságot fejez ki. Kormos szürrealizmusára pontosan illik

ráiban kétpúpú hajók, ötforintos pelyhekkel jön a hó, köd medvéskedik, madár-Niagara zúdul, vagy egy kis látomás az időmúlásról: velocipéd gurul, kerék a hold a nap. S mindezt énekelve, könnyeden, a keserűt is édes sanzonversben mondva, hogy a behízelgő verszene — épp úgy, mint mesterénél, Apollinaire-nél — egybetartja a merész képzetkapcsolások miatt széthúzó verselemeket. Üde, természetességével elbájoló, mindjárt, egycsapásra megnyerő, modernül romantikus költészet keletkezik így. Igazi költészet. Az olvasó igazi gyönyörűségére.

●

Más kérdés, hogy a magatartásban is, a sanzonhangban is, nincs-e az elkerülhetőnél egy csipetnyivel több irodalmi emlék? Nincs-e nyersebb, ősibb költőmozdulatok domesztikált reflexe? Az új kötet *(N. N. bolyongásai)* után a teljesítmény mondhatnám példaszerű értékeiről

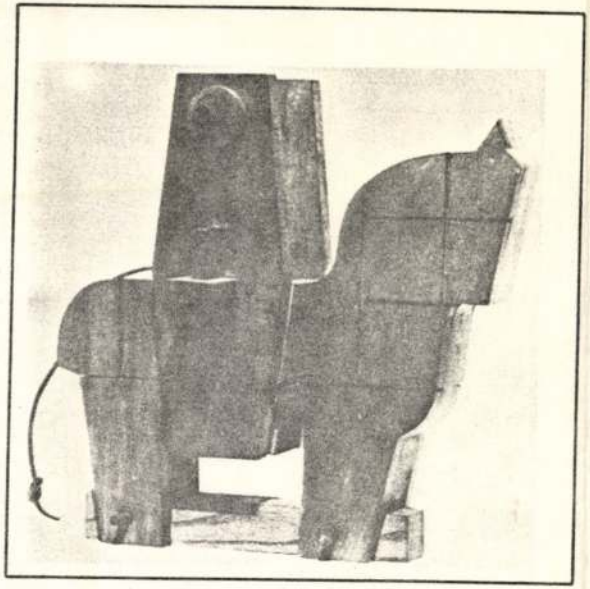

SCHÉNER MIHÁLY

1923. január 9-én Medgyesegyházán született. Művészeti tanulmányait 1947-ben fejezte be a budapesti Képzőművészeti Főiskolán, Rudnay Gyula növendékeként. Egyéni kiállítását megrendezték Budapesten (1963, 1969), Kaposvárott (1968), Nagykanizsán (1973) és Pécsett (1974). 1978-ban Munkácsy-díjjal tüntették ki.

Lakcíme: Budapest II/a, Árpád u. 30.

Játéklovacska (játszótér plasztika), 1974, fa, 30x40 cm
Acéllovacska, 1975, acél, 30x30 cm

Magyar szobrászati kiállítás Bp. Műcsarnok 1978. V.5-28.

Schéner Mihály

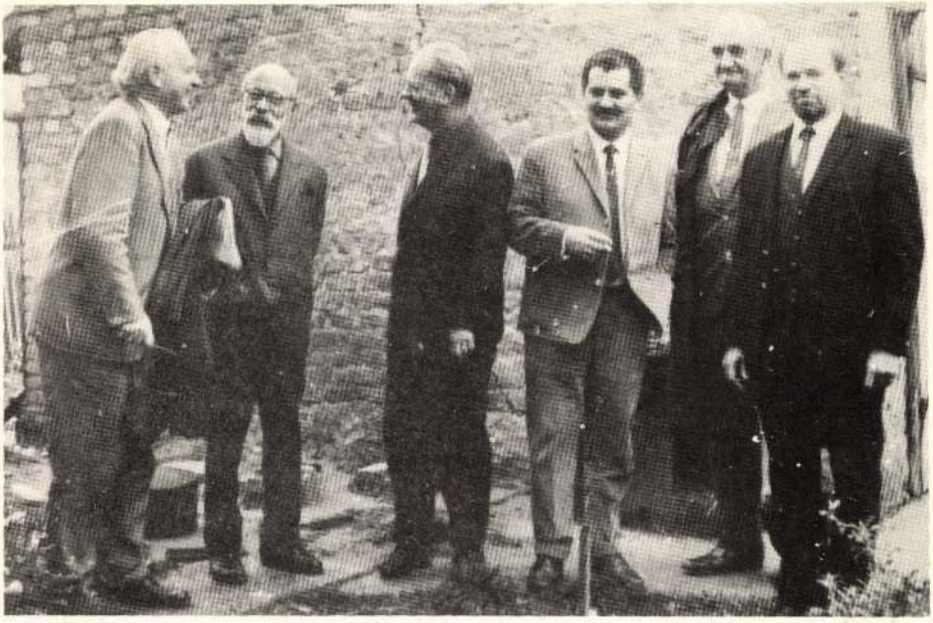

Alkalmi esztétikai társaságban Schéner Misinél (1967) Balról jobbra: László Gyula, Barcsay Jenő, Major Máté, Juhász Ferenc és Schéner Mihály között

szerint kötelező szelekciót, a felszabadulás után teljes hitellel töretlenül folytathatta működését a Társaság. Úgyannyira, hogy Moszkvából hazaérkezése után Balázs Béla maga hívott fel telefonon és jelentkezett, hogy részt akar venni a Társaság munkájában. Tartott is egy remek, izgalmas vitával végződő, nagy sikerű előadást, természetesen a filmesztétikáról. De Füst Milán is itt olvasta fel készülő esztétikájának egyik részletét. Ekkor érte a Társaságot a többiekével együtt a közös sors, beszüntették a működését.

Sokszor felvetettem utólag magamban, szabad volt-e jóformán a magam tudományos tevékenységének háttérbe szorításával ennyi időt és energiát elpazarolni a magyar esztétikai köztudat kialakítására. Az igazság az, hogy akkor, annak idején fel sem vetődött bennem ez a kérdés, annyira megszállottja voltam ennek az ügynek. Ezért vállaltam, hogy hetente nyolc óra oda-vissza úttal lejárok három éven át Kolozsvárra, hogy az egyetemen heti két órában előadást tartsak esztétikából. Őszintén szólva, első ízben azzal indultam a mégiscsak nagy időpazarlást jelentő útnak, hogy elég lesz, ha kéthetente megyek le. De amikor az első órán felállt némán a zsúfolt előadóterem, képtelen voltam bejelenteni, hogy kéthetente fogok lejárni.

Minderre nem lettem volna képes, ha nincs erőt, pihenést nyújtó békés, boldog családi otthonom. Feleségem, Kardhordó Gizella, a kevésszavú, okos, puritán, állandóan tevékeny magyar asszonyok mintaképe. Jórészt ő nevelte, ilyen szellemben, a házasságunk megkötése után gyors egymásutánban született két fiunkat, Lászlót és Miklóst. Ők voltak az én üdítő társaságom, nem mintha ez a családi kör nem vonzott volna elég széles baráti kört magához. Egyébként a család részére íratlan törvény volt, hogy az „Apcsi szobájába nem szabad belépni". Soha nem is zavart itt a munkámban senki. Én mentem át hozzájuk, ha pihenni akartam. Így aztán hatásom meglehetősen közvetett volt a fejlődésükre. Jóformán azzal, hogy nem szóltam bele. Ami nem a legrosszabb módja a „nevelés"-nek. Egyszer megtörtént Laci fiammal, talán másodikos gimnazista korában, hogy valamilyen tanulmányi eredményt közlő értesítés elsinkofálásáért, alá nem íratásáért igazgató elé idézték. Az igazgató történetesen Brisits Frigyes volt, akinek megvallotta, hogy ő nem félt volna otthon bemutatni az intőt, mert soha semmiért nem kapnak ki tőlem, de sajnált engemet elszomorítani és inkább megkísérelte eltusolni a dolgot. Brisits Frigyes megsimogatta a fejét és teletömte a zsebét függével, cukorkával. Hát így egészítettük mi ki egymást a cisztercitákkal annak idején a „nevelés"-ben. Ennek a nevelésnek azonban volt egy megfizethetetlen eredménye: a személyiség feltétlen tisztelete, a legnagyobb fokú tapintat, még a családon belül is,

Új Írás 1978 július

nem került volna sor hamarosan az egyetemi magántanári habilitációmra, amit a Szegedre helyezett Kolozsvári Egyetem filozófiai tanszékét betöltő Bartók György ajánlott fel. – Hírét ennek is először a már ott habilitált Szerb Antal hozta.

De mint utólag megtudtam, hogy simán ment a dolog, abban sokat köszönhettem Pintér Jenő főigazgatómnak, akivel egy Esztétikai Társaság-i előadásom révén kerültem személyes ismeretségbe. Az előadás tárgya „Irodalomtörténet és esztétika" volt, és érthető módon felkeltette Pintér Jenő érdeklődését, akit a bírálatok egyetemesen abban marasztaltak el, hogy hatalmas terjedelmű műveiben nemigen bizonyul esztétának. Mint még aránylag legfinomabban Négyesy László ezt megfogalmazta: „A jeles irodalomtörténésznek elnehezült a keze a súlyok emelgetésében." Gondolhatta, hogy ebben az előadásban is szó esik róla, eljött hát meghallgatni. Mindjárt az első sorban foglalt helyet, nem nagy megnyugtatásomra. Még nagyobb volt a riadalmam, amikor rögtön elsőnek jelentkezett felszólalásra: s ő egy munkában eltöltött élet méltóságával megköszönte azt a megtisztelő kritikai hangot, amellyel ezzel a munkássággal foglalkoztam, s mint mondotta „amelytől egészen elszoktunk már". Attól kezdve éreztem felettem védőn pártfogó kezét.

Mindez, Esztétikai Társaság, egyetemi magántanárság, közben tovább folytatott középiskolai tanári tevékenység, cikkek, tanulmányok, recenziók írása az Athenaeum, Irodalomtörténet, Magyar Pedagógia, később a Sorsunk, Napkelet folyóiratokba a legtermékenyebb években elaprózta az erőmet. Közben szinte félkézzel állítottam össze a *Magyar Szépprózа Története* úttörő munkámat Vajthó László A tanítás problémái sorozata számára, s foglaltam össze esztétikai nézeteimet a *Bevezetés az esztétikába* máig alapvetőnek érzett művemben. Az Esztétikai Társaság Pesten tartotta az üléseit, itt jelent meg folyóirata, az Esztétikai Szemle, s miután az elnök, Mitrovics Gyula Debrecenben volt professzor, s ott is lakott, a Társaság postája az én címemre jött, rám hárult az Esztétikai Szemle szerkesztése, valamint az előadások megszervezése, adminisztrálása is. A Társaság működése nehezen indult. Erősen élt még épp művészetszerető körökben a régebbi, normatív, pszichológiai esztétika vaskalapos, meddő okoskodásaival szemben az idegenkedés, csak nehezen törte meg a jeget, nyerte meg a bizalmat az új, értékbeállítódású, kultúrfilozófiai korrektívumokkal dolgozó művészet-szemléletmód. De megnyerte. A legkülönbözőbb szellemi és művészeti irányok képviselői kapcsolódtak azután készségesen a Társaság munkásságába.

S miután széles körű liberalizmussal – a művészet világa mást nem tűr! – nemcsak a társaság tagjai, de még a választmányi tagok sorában sem hajtottuk végre a származás

Miklós fiam, az agrármérnök

Laci fiam, a művészettörténész

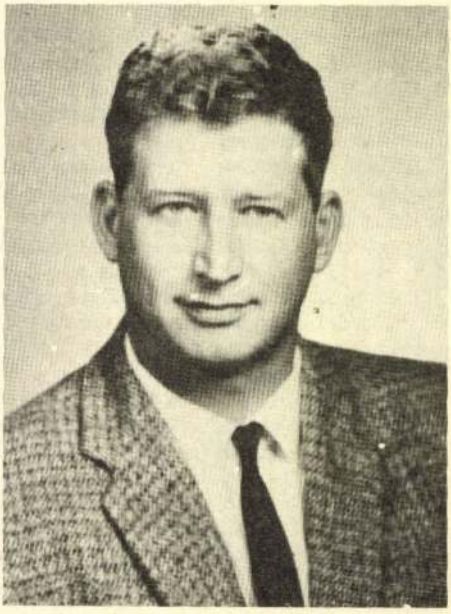

Schéner Mihály

lenül boncoló realistában a legtapintatosabb, leggyöngédebb lelkű barátot ismertem meg.

A másik a német név, tudományos pályám legfényesebb neve, Rudolf Odebrechté. Főműve a Grundlegung einer ästhetischen Werttheorie abban az évben jelent meg, amikor én esztétikából doktoráltam. Tartalmazta számomra mindarra a feleletet, amit a fenomenológiai értékelmélet felé csupán induló értekezésem a magam mostohább szellemi légköre közepette felvetett, de nyitva hagyott. Mohón kaptam rajta, valósággal megmámorosított. Doktori értekezésem, amelynek csak a vázlatát kellett a szigorlathoz kinyomatni, a Budapesti Szemlénél nem kevesebb, mint hat esztendeig várta a közlést, míg végül is visszakértem az évről évre kedvesen biztatgató Voinovich Gézától és megjelentethettem. S tovább léphettem most már a Filozófiai Társaság folyóiratában megjelent Odebrecht-tanulmányommal a Teremtő egyéniség, belső formá-val. A különlenyomatot elküldtem neki Berlinbe, s ekkor kezdődött a levélváltásunk. Akkor már Japánig terjedt a hatása és híre. Megint tapasztalhattam, hogy szerénység és nagyság mennyire szükségképpen együtt járnak. Örömét fejezte ki, hogy ő, a „kereső", segítségemre lehetett problémáim megoldásában. S mikor a Bevezetés az esztétikába is kijutott hozzá, felajánlotta, hogy szerez rá Berlinben kiadót, ha németre fordítom, s vállalja a szöveg átsimítását. Megköszöntem azzal, hogy én magyar viszonyokra méretezve írtam a Bevezetést, viszont szívesen írnék terjedelmesebb tanulmányt a Zeitschrift für Ästhetik-be a magyar esztétikai törekvésekről. Ezt azonnal lehetővé tette, és ezt a német szöveget is átsimította. Máig őrzöm a gépelt oldalakat az ő jellegzetes javító kezevonásával, levelezésünkkel együtt. Ez a levelezés a háború kitörésével szakadt meg. Az utolsó, 1937-es levelében érdeklődésemre megjegyzi: „mit der Ästhetik ist bei uns jetzt schlecht gestellt." Magyarán visszaadva: „az esztétikának mifelénk mostanában ugyancsak kezd rosszul állni a szénája." Ez a tájékoztatás elég is volt nekem. Később, miután több irányban érdeklődtem utána, megtudtam, hogy ő is az apokaliptikus berlini májusban pusztult el, 1945-ben.

S minálunk? Egész 1951-ig adhattam elő a pesti egyetem bölcsészeti karán, mígnem azután egymás után kaptam vissza dékáni szabadkozás mellett a tematikáimat, hogy meghaladják a habilitációim tárgykörét. Erre jobbnak láttam nem erőltetni a dolgot. Valószínűleg szerepet játszott ebben, hogy volt már nekem akkor „katedrám" a Szilágyi Erzsébet gyakorló gimnáziumban mint tanárképző vezetőtanarnak, olyan fogékony és

Az esztétikus és az alkotók: Somogyi József, Schéner Mihály (1967)

Új Irás 1978 július

127.o.

Mai profil

lelkes tanítványokkal, akiknél egy árnyalat sem ment veszendőbe. Az ugyanakkor feloszlatott Esztétikai Társaság helyett meg észrevétlenül átalakult az iskola irodalmi szakköre esztétikai fórummá. Nem teoretikusok adtak benne elő, hanem az akkor jórészt szintén hallgatásra ítélt – költők, írók. Alkotók a javából, az ő műhelytitkaikról. Április Lajos nyitotta a sort. Folytatta Tamási Áron, akinek azután valósággal második otthonává vált a gimnázium. Ő volt az iskola Kodály-hagyománya mellett kifejlesztett szépkiejtési versenyeinek állandó zsürielnöke. De tartott itt előadást, s nem is egyszer s nem egy vagy két, de öt-hat órást egyfolytában, Devecseri Gábor is. Tersánszky Józsi Jenő a kortársairól anekdotázott vége-hossza nélkül. Szabó Lőrinc arról beszélt, hogyan lett költő belőle. Már trombózis után, úgy belefeledkezve az emlékezésbe, hogy félteni kezdtük. Hubay Miklós a modern dráma problémáiról prelegált szintén önfeledten. Ihlető hallgatóság volt ez! Szabolcsi Miklós emlékezetes Juhász Ferenc-ankétot vezetett le: parázs vitában csaptak össze költeményeinek értelmezése felett az ifjú rajongói. Meglátogatott bennünket Katajev is egy Puskin-ülésen s azt írta be az Emlékkönyvbe, hogy csak azt sajnálja, hogy a kislányai nem járhattak ebbe a szakkörbe...

Egy szép napon azután a Szilágyi Erzsébet is megszűnt gyakorló gimnázium lenni, s itt sem volt szükség többé reám. Visszakapott az íróasztalom. Egy kötetre való tanulmányom jelent meg azóta egyre nagyobb publicitással. Mert egyre kevésbé bizonyultak tanárosnak? Vagy éppen mert egyre bátrabban érvényesült bennük az élő szó ereje? Persze nemcsak az egyre bátrabban felszabaduló múlt formálja őket ekként – hanem a Lukács uszoda tusolója is, ahol azóta napivendég lehetek, sűrűbben megfordulhatok – s ilyen szempontból elég jó társaságban. Barátaim rossznyelve szerint ez az én hidroesztétikai tanszékem. Nem a legrosszabb akusztikájú terem, ahol valóban csak a mezítelen igazság érvényesülhet.

Pályám emlékezete... Hát én valóban elmondhatom a költővel: az igyekvő szavára nem süket a világ. Vagy még találóbban a magyar költő szavaival: nemcsak *megéri*, de talán *megérzi* „a világ, Ha az ember az marad, ami volt... szabadlelkű diák." Sokszor érzem úgy persze, hogy kelleténél több ezen a pályán az elszalaszott alkalom. De ez az *alkalom* megoldható feladat volt-e? Úgy, hogy végeredményben nem tehetek az elmulasztásáért szemrehányást se másnak, se magamnak. Mozgott a talaj a lábunk alatt. Nem kellett nekünk mennünk, ment a föld magától is, még jó, ha a talpunkon meg tudtunk állni. Már aki egyenesen állt. S máig is nehéz megmondani, hogy amit írtunk, ifjú szívekbe vagy futóhomokba írtuk-e. Úrrá lenni a futóhomokon és az ifjú szíveken, ez a művészet és méginkább a művészetértelmezés vállalkozása. Megkötni az egyiket, megindítani a másikat. Több mint sziszifuszi vállalkozás. S azért volt olyan csábító. Épp ez a „hogyan". Tanárként, költőként, tudósként? Hát én sokféleképpen megpróbáltam, s utólag úgy látom, hogy mindig ugyanazt: megtanítani az ifjúságot, miként kell, miként lehet mozgó talajon önmagához hűen megállni. Miként lehet a maradandóságot biztosítani. a változásban. Nem feledkezve meg Marcus Aurelius szavairól: „...minden, ami van, valahogyan csírája annak, ami belőle lesz."

Schéner Mihály

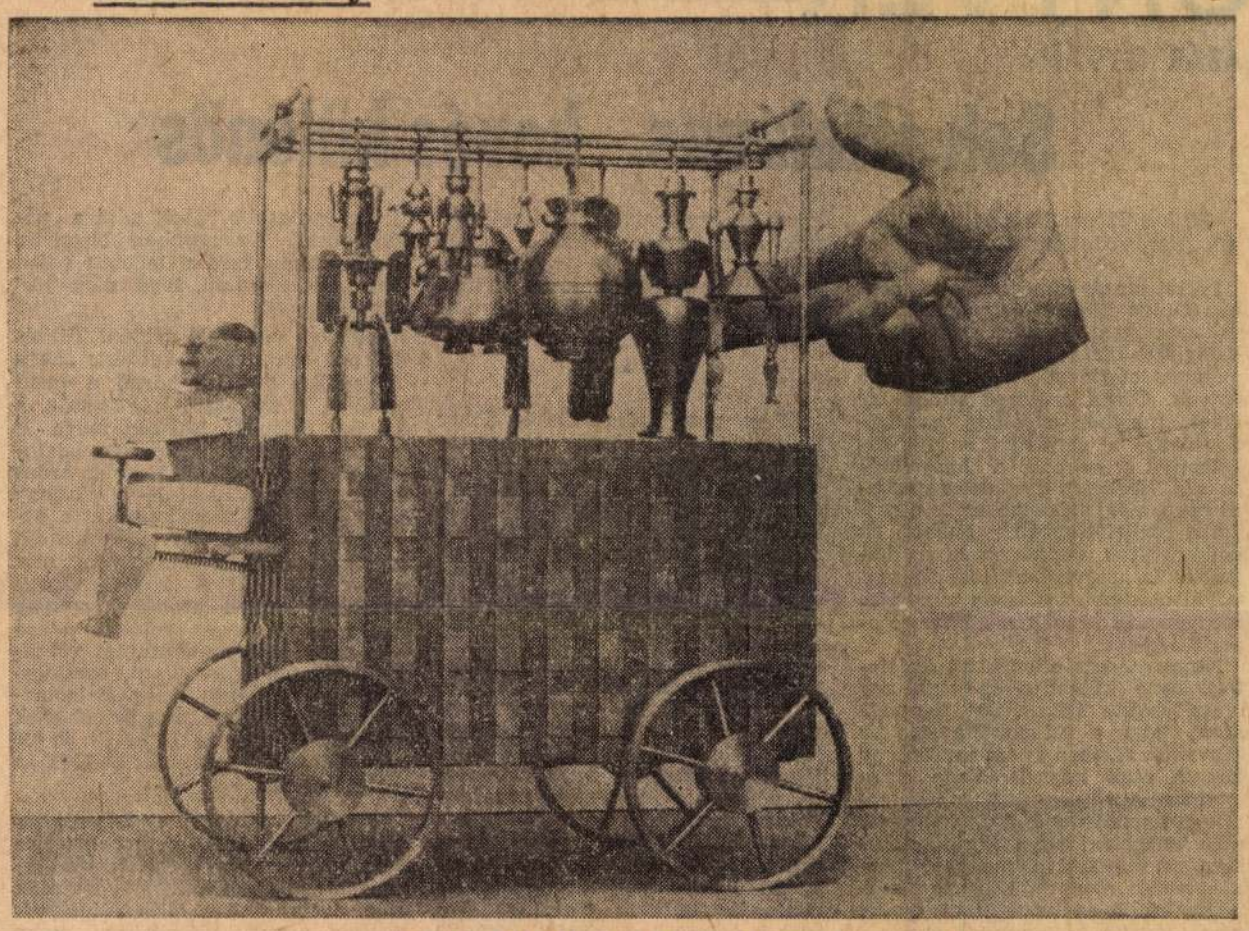

Schéner Mihály: Babaszerető kocsi

Képzőművészet

VADAS JÓZSEF:

Szárnykészítők

A két lábon járó ember, amióta csak az eszét tudja, mindig repülni akart. Hát még a művész, akiben egyszerre munkálnak az emberi lét legvalóságosabb — lábunkkal bejárható — területei és legmerészebb — szárnyaló — álmai.

A repülés izgalmát gyermekkorunkból örököljük. Ezt a szárnykészítő korszakot eleveníti meg

Schéner Mihály

kiállítása a *Frankel Leó Művelődési Házban*; ezt a gyermekkort nevezi Juhász Ferenc — Schéner művészetét jellemezve — az „önfeledt titok-tudás" és az „önismeretnélküli rejtelem-ismeret" időszakának. Ahová csak a legnagyobb tudással és a legtöbb ismeret birtokában térhetünk vissza — felnőttként.

Schéner Mihálynak hosszú évekre volt ehhez szüksége. A Főiskola után egy évtizedig tanított; akkor került közel a gyermeki lélekhez, amikor a magyar pikturából — dogmatikus értelmezése miatt — nem meríthetett. Ilyen előzmények után születik *Papírhuszárok* című festménye, amely papírkivágásokra emlékeztet; és ilyen előzmények logikus következményeképpen alakul ki a gyermekrajzok naiv kedvességét átörökítő festői stílusa.

A stílushoz idővel szemlélet is társult. A gyermeki világból ugyanis visszatalált saját gyermekkorához, abban pedig a népművészethez, amelynek nemes ízét és mai tanulságait a modern képzőművészet tanulmányozása során ismerte fel, idegenben. A tapasztalatokat előbb festményein, majd szobraiban kamatoztatja. Mintha népművész volna: pompás mesefigurákat talált ki. A kakashuszárok, falovak és bábuk — nekünk, felnőtteknek — szép szobrok, amelyek játékos gyermekkorunkat, s vele eredeti önmagunkat idézik fel. A gyermekeknek pedig — mindemellett — hallgatag pásztorok és botcsinálta hősök, akikhez ők találhatják ki a mindig más mesét.

A repülőgép révén a test legyőzte a nehézkedést. De a képzelet sem kevésbe merész. Ennek a csontokból is virágcsokrot kötő, a madarakat hárfázni tanító fantáziának állított megannyi szép emléket

Kő Pál

kiállítása a *Helikon Galériában*. Legfrappánsabban pedig: a *Szárnykészítő* című szobor, ez a madárkalitkába rejtett és elmélyülten munkálkodó figura. A kis műteremben, amelyből csupán egyetlen ablakocska teremt közvetlen kapcsolatot a külvilággal, az egész teret betöltő nagy művön dolgozik, ecsettel a kezében, szinte megszállottként. Kő Pálban elevenen élnek a paraszti múlt emlékei, a régi mesteremberek. De, miként Schéner, ő is tudja: az idő kerekét nem lehet visszafordítani: a fabrikálás ma — az űrhajózás korában — már nem reális útja a felemelkedésnek. Ezért groteszkbe hajló fájdalmas iróniával jeleníti meg ezt a fáradt és lelkes öregembert. Mégis szeretettel, mint aki érzi, aki szuggerálni szeretné: a lehetetlen helyzetben sem adhatja fel az ember a küzdelmet.

Néhány éve meglepően érett művekkel robbant a szellemi életbe. Aztán bizonytalanabb periódusa következett. Mostani kiállítása már több, mint kilábalás a hullámvölgyből. A kép nem egységes: a *Melocco-portré* kiváló felkészültségét bizonyítja; a *Kaputervben* gyermekkori emlékek öltenek monumentális formát; a *Delila* lábaival nyujtózó aktja kuncogó fricska. Ami azonban lényegesebb, ami Kő Pált harmincegynéhány évesen a mai magyar szobrászat egyik legjelentősebb alakjává teszi: humora egyre inkább világképpé válik. Korábban csupán felfedezte a tréfás mozzanatokat; most viszont ő keres — teremt — motívumokat szemléletéhez. Konkréten: a botladozó *Dobozos* még inkább csak mókás jelenet, a *Hárfa és madár* már bonyolult iróniával vall a költői léthelyzetről.

Az *újpalotai Lila Iskola* előcsarnokában

Bikácsi Daniela

festményei szinte mind emlékképek. Nem látomásos ez a világ; a vaskos asszonyokat ábrázoló műveket szoros szálak fűzik a magyar posztimpresszionizmusnak a természet szépségébe feledkező lírájához. De nem is a mindennapok idillje bomlik ki előttünk: a hideg kékek és a meleg vörösek sejtelmes ellentétében dolgok, tárgyak és személyek szemünkkel soha nem látható kapcsolatai öltenek formát.

Asszony és angyal — az egyik festmény címe. Valójában minden asszonya angyal is; *Emlékezés* — olvashatjuk egy másik munkája alatt, mert ezeket az angyal-asszonyokat egyfajta jelképes szürrealizmus bányássza ki a tudat mélyéről. Bikácsi Daniela tehát repülni vágyik. Súlyos testű angyalainak szárnyaival azonban még csak próbarepülnie lehet.

Kő Pál: Szárnykészítő

KÖNYVEK

LÁZÁR ISTVÁN:

Sok általános, kevés különös

Tüskés Tibor: Nagyváros születik (Szépirodalmi, 228 old.)

Itáliai utazás című szociográfiájában Guido Piovene irigylendő magabiztossággal sorakoztatja fel a különböző olasz tájegységek, tartományok népének megkülönböztető jegyeit. Olyan ezerarcú Itáliát tár elénk, melyben a jellem, a tulajdonságok, a gondolkodásmód különbségei erősebbek a hasonlóságoknál. Nemcsak a városok szerkezetében, a táj szépségében és a gazdaság fejlettségében, hanem az emberi alkat, temperamentum dolgaiban is alapvető eltéréseket mutat ki olaszok és olaszok távolabbról igencsak hasonlónak látszó csoportjai között.

Nincs módom ellenőrizni észleleteit. Erre különben is csak egy olasz lehetne képes. De gyanakszom, hogy a túl sokféle szín és árnyalat részben nem valóságos, hanem csak képzelt. Vagy ez a gyanakvás a magunk gyengébb tekintetét mentegeti? Azt, hogy *mi* nem nézünk jobban körül, elmulasztjuk felmérni a magunk más-más voltát megyék, tájak, a történelmi múlt és az etnikai eredet meghatározta különbségek szerint?

Tüskés Tibor egyik fő törekvése az, hogy felvázolja Pécs város és a pécsiek saját arculatát. Miben különbözik a pécsi városfejlődés a — mindössze néhány — nagyságra és növekedésre hasonló magyar közép-nagyváros fejlődésétől; miben mutatkoznak a pécsi lakosság mentalitásának, a városiasodás során szerzett öntudatának, kultúrájának sajátos, helyi színei?

S először úgy tűnik, hogy jól választott, amikor ez a témakör került az új *Magyarország felfedezése* kötet középpontjába. Hiszen elég közismert, hogy Pécs szinte az egyetlen olyan „nagy"-városunk, ahol nemcsak a honfoglalás utántól, hanem a római kortól többé-kevésbé folyamatos a városi élet, és ez hazánkban páratlan lehetőségeit teremtette meg a városi műveltség hagyományozódásának, begyökeresződésének. Elhelyezkedése a déli végeken, a Mecsek oltalmában úgy tette szinte mediterrán jellegűvé Pécs éghajlatát, hogy a korai tavasz, a sok napsütéses óra, az enyhe tél nemcsak a melegkedvelő növényeknek jó, hanem kihat az emberek kedélyére, mindennapjaira. Olyan állandó szabadtéri „fórum" létrejötte például, ami Pécsett korábban a székesegyház körül (ma inkább a Főtéren és környékén) lelhető, sűrű alkalmát adva sokféle találkozásnak, a pletykázásnak és a közvéleményformáló beszélgetéseknek, nem kevéssé múlik a levegő hőfokán, a szél irányán és erején. Vacogva nem lehet hosszan elvitatkozni a világ és a város ügyeinbajain.

•

Miért nem tudta Tüskés Tibor kellően felsorakoztatni, bizonyítani, megvilágítani Pécs és a pécsiek megkülönböztető sajátosságait? Azért-e, mert e sajátosságok részben csak képzeltek: a pécsiekben magukban vagy az őket kívülről szemlélőkben kialakult illúziók; vagy azért, mert módszere, elszánása, vizsgálódásainak iránya és intenzitása bizonyult kevésnek vagy alkalmatlannak a vállalt feladathoz? Nehéz ezt megítélni.

Nyilvánvaló, hogy ami a pécsi városfejlődés tárgyi elemeit, a történeti felosztást, a statisztikai adatokat, a városépítés vagy a termelésszerkezet írott és más forrásokból nyomon követhető alakulását illeti, erről hitelesen szólni adatgyűjtő és csoportosító szorgalom kérdése. És ebben nincs hiba. Az adatok értelmezése, a tárgyi elemek a lakosság arculatát formáló hatásainak keresése már sokkal nehezebb.

Tüskés Tibor lenyűgöző adatmennyiséget sorakoztat fel. Tudás és szenvedély, a megismertetni kívánó buzgalom és a megértetni vágyó szeretet mindenhol kiegészíti egymást könyvének lapjain. Egyik első kritikusa megróvóan említette, hogy van olyan oldal, ahol tizenötször fordul elő a %-jel. Én ezt inkább erénynek mondanám. Hiszen akár Pécs város fejlődésének dinamikájáról s a miskolcitól, a szegeditől, a debrecenitől eltérő jellegzetességeiről, akár a baranyai és a pécsi lakosság nemzetiségi összetételének vagy éppen a tegnapi s mai — az országosnál kedvezőbb! — kereseti lehetőségeinek alakulásáról legyen szó, a százalékarányok ha nem is teljes, de a maguk érvényén belül legalább biztos eligazítást nyújtanak.

Ám ha van külön pécsi mentalitás, ha van a városi öntudatnak vagy a „polgárosulásnak" sajátos, helyi változata — ez hogyan ragadható meg, mivel dokumentálható? S a Pécsett *tükök*nek nevezett törzslakosság már oldódó, de még itt-ott észlelhető gőgje, elzárkózása megkülönböztethető-e más városaink nemzedékek óta helyben élő részének magatartásától? Kérdőjeleim mutatják, magam is bizonytalan vagyok: lehetséges volna-e jobb, pontosabb rajzát adni a „pécsiségnek". Az azonban bizonyos, hogy jobban kerülni lehetett volna sok „nesze semmi, fogd meg jól" általánosságot.

Könyve vége felé például Tüskés felteszi magának a kérdést: „És a magánélet legbelső körei, a nemi erkölcs, a szerelem, a házasság, a család dolgai?" Először maga is óvatos. „Itt talál legkevésbé adatokat a szociográfus." Később azonban egy orvost idéz: „— Hát bizony nem hordanak szeméremövet a derekukon a pécsi nők... — mondja az orvos. — Úgy látszik, mi már délen élünk..." A következőkben felsorolt esetek azonban, melyek ezt a — meglehet, valóban létező — „déli" temperamentumot volnának hivatva bizonyítani, esetlegesek, Nyíregyházán vagy Salgótarjánban ugyanígy megtörténhettek volna, vagy meg is történtek, és ott sem következtethetünk belőlük a helyi morálra.

Máshol, például a lakásépítés rossz minőségéről, az urbanizációs ártalmakról vagy a boltok áruellátásának hibáiról szólva ismét csak nem futja többre, mint általánosságban mozgó kifogásokra, vagy még arra sem, hanem csak zsörtölődésre. Az országos és a helyi gondok természetesen sokszor elválaszthatatlanok vagy éppen azonosak. Ám egy *pécsi* könyvben van-e értelme taglalni, hogy milyen kellemetlen, ha a vasboltban nem kaphatni szöget; vagy hogy a sok különféle néven és csomagolásban kapható kávé esetében a bő kínálat nem szolgál mást, csupán rejtett árfelhajtást (mely utóbbi észrevétel különben tényszerűen sem igaz)?

•

A *Nagyváros születik* ott igazán jó, ahol a szerző makacsul Pécsről gondolkodik, és nem a világállapotról; ahol sikerül tárgyilagos helyi szakembereket kalauzul hívnia, s engedi őket és adataikat beszélni; s ahol — irodalmár létére — beavatottan tárja fel a kulturális hagyományokban oly gazdag város újabb életében a gazdaság: a szénbányák és az uránbányászat, a gép- és a bőripar stb. mind meghatározóbb szerepét. Helyesen látja és láttatja, hogy Pécs eddig még nem volt nagyváros, csak most válik azzá — és ezt az iparnak köszönheti. Hiszen itt, a déli végeken közigazgatási és művelődési szerepe sohasem növelhette volna akkorává, hogy a főváros utáni rangsorban biztos helye legyen az első három között.

...ográfiák Erdélyből

...al pillanthatunk be a Nagy Ist...án-i. Bálint Tibor-i erdélyi külvá...osok nyers valósága mögé, az ál...nok és vágyak birodalmába. S ...nert Huszár alakjai a közelmúlt ...ársadalmi-politikai változásainak ...sataterein szerezték sebeiket, a ...ötet mintegy folytatása és találko...ási pontjaik révén felerősítése az ...tvenes évekkel szűkmarkúbban ...ánó emlékezetes Bálint Tibor-re...ménynek, a Zokogó majomnak.

...Huszár társadalmi érdeklődése és ...rzékenysége a történeteket egység...e ötvöző *Döbbenetes találkozások ...apszokkal* című novellafűzérben ...utatkozik meg a legtisztábban. A ...isszafogott ábrázolás a stiláris sű...tés epikus telitalálathoz vezet; a ...orábbi lírai pasztellrajzok mögül ...lővillan a harsány élet, a szelíd ...umor iróniává keseredik. Így nem ...supán számadást végző alteregója (*Záróra előtt az Ökörben*), hanem ...angváltása és szemléletmódjának ...változása is jelzi, hogy Huszár Sán...or ezt a kötetét összegezésnek ...anta és alapnak is, a továbblé...éshez.

★

Csiki László, a romániai magyar ...odalom ifjabb generációjához ...rtozik, az íróavató Forrás-soro...atban 1968-ban lépett verseivel a ...ilvánosság elé (*Esőt-kaszáló*). ...amarosan prózaíróként is bemu...atkozott (*Cirkusz, avagy: Búcsú az ...júságtól*), s nemzedéke helykere...ését, a beilleszkedés problémáit ...ondolgató történeteinek megjele...ésével egyidőben az ő *kesztyűdo...ó* indulata váltotta ki az úgyneve...ett Forrás-vitát.

Legújabb, negyedik kötete, *Az idegen város* két hosszabb elbeszélést és egy kisregényt tartalmaz. Ezekben a — Csiki műfaji meghatározásával — *történetekben* a történésnek kevés a jelentősége. Lírai topográfiák ezek is, akár Huszár elbeszélései, de Huszár többnyire a saját korosztályát, a negyvenen túliakat fogja vallatóra, esetleg a közvetlen előttük járókat; Csiki az egyetemről frissen kikerültek szemével nézi a világot, a harminc alattiak szenvedélye fűti.

Pontosabban fűtené, ha e korosztályt — világszerte — lázba lehetne hozni. Csiki fiataljai presszókban, könyvtárakban, albérletekben tengetik s *filozofálják* át életüknek azt a szakaszát, amelybe olvasóként bekapcsolódhatunk. Sajátosan mai értelmiségi létforma ez, mondhatnánk, hiszen lám, bőven akad rá példa a külföldi és hazai irodalomban. Ezek a fiatalok valamikor, talán egyetemi éveik alatt *akartak valamit*. Hogy mit, azt világrateremtő fróik általában nem árulják el, illetve csak azt, hogy jót, haladót és mást, mint apáik, akik átélték a világégést, sokszor kiábrándultak, s mindig fásultak. Cselekvésükre szüksége is lenne a társadalomnak, az emberiségnek, csakhogy ez az ifjúság gyakorta kételyektől gyötörten és apáinál is „fásultabban" indul az életbe. A kórt a közülük való frók Csiki is, helyesen ismerik föl. A gyógyításhoz még kevés a szerük.

Rácz-Székely Győző

LÁSZLÓ GYULA:

Minden lányarcból ő tekint rám

Minden lányarcból ő tekint rám,
Ruhája libbenését látom lányok szoknya-fodrán,
Ha szőke tincsek között pajkos szellő matat,
Képzelem: övé a haj, az a hajfonat.
Cipők ismerős kip-kopjára felkapom fejem,
S csodálkozom, hogy nem mellette lépkedem.
Szavak szine, zenéje hányszor becsapott,
Mentem feléjük és mást találtam ott.
Ifjú legénybe — véltem gyakran, ő karol,
Pedig neki már soha senki nem udvarol.

Naponta látom, hallom őt, sétál, siet, kacag,
Szépivü száját visszatükrözi egy kirakat,
A Duna-parton csorba lépcsőkön pihen,
Könyvtárban ül, tanul, rámnéz szeliden,
Jön a parkon át rozsdálló gesztenyék alatt,
Lánycsapatban szó jövőről álmokat,
Hajó korlátjának dőlve nézi az eget,
Nem is sejtve még a lappangó végzetet.

Szeretettel köszöntjük László Gyulát, hatvanadik születésnapján.

1021 Schéner Mihály: Színpadkép

Mikszáth, Budapest, 1974.

Nagy Ildikó

Schéner Mihály bábui

er. Művészetének kiala-
őképek, de még az óke-
példája is felfedezhető.
művészet, amelynek or-
t színereje és burjánzó
ein.
díszítőművészetben és
is. Nagyméretű mozaik-
pein, freskóin, kis fali-
an új ötlettel gazdagítja
émák, a magyar mondák
ű alkotásokon kisebb-
ből kerekednek egész-
j törvényei szerint mó-

munkáival, megszereti
t, karikírozó készségét,
azok, akik nyomdokába

léptek, nagyobb elismerést kapnak, mint Pekáry, aki a stílus-szabadalom tulajdonosa. Képei – a naiv művészet korszakunkbeli felvirágzása idején – kétséget is támaszthatnak. Vannak akik kétségbevonják, s korszerűtlennek találják csodát-váró és csodát-teremtő magatartását, s megkérdőjelezik a tanult festő naivitását, érzelmi feltárulkozását.

Minden valószínű és semmi sem valóságos Pekáry képein. De úgy hiszem, hogy modelljei a varázslat hatására cselekednek, születésük egy parasztlegenda része, s egy kicsit mese is, amelyben valóságos a dombra felfutó temető és valóságos az autókaraván is.

Romantika – idill – múltba menekülés – mondhatná a kötekedő. De akkor hazug a népművészet is, és szemfényvesztő a magyar művészet minden álmodója Csontváry óta. Mindenki, aki képzeletének kincseivel díszíti fel a valóságot.

Pekáry útja töretlenül vezetett egyedülálló stílusához, nem a divat, vagy a
alföldi realizmus, a neokl
bányai szemlélet főútvonal
ösvényt taposott ki magár
ban a folklórtól tanult
mellettünk egykor elsuha
élveboncolását végzi el g
Humora, áhítata, elnéző k
a régi és új táj határait egy
gok karakterét. S mire fe
sem tudja, hogy toszkán
a nápolyi öböl vagy duná
vagy balatoni présház az,
mindezek egymásra felelg
látomása.

Így aztán azon sem csod
egymáshoz közel került a
rosa és a Fejér megyei fal

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1974 JUL 27

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Schréier Mihály

1021

MŰVÉSZ

MAJOR MÁTÉ:

SCHÉNER MIHÁLY JÁTÉKAI

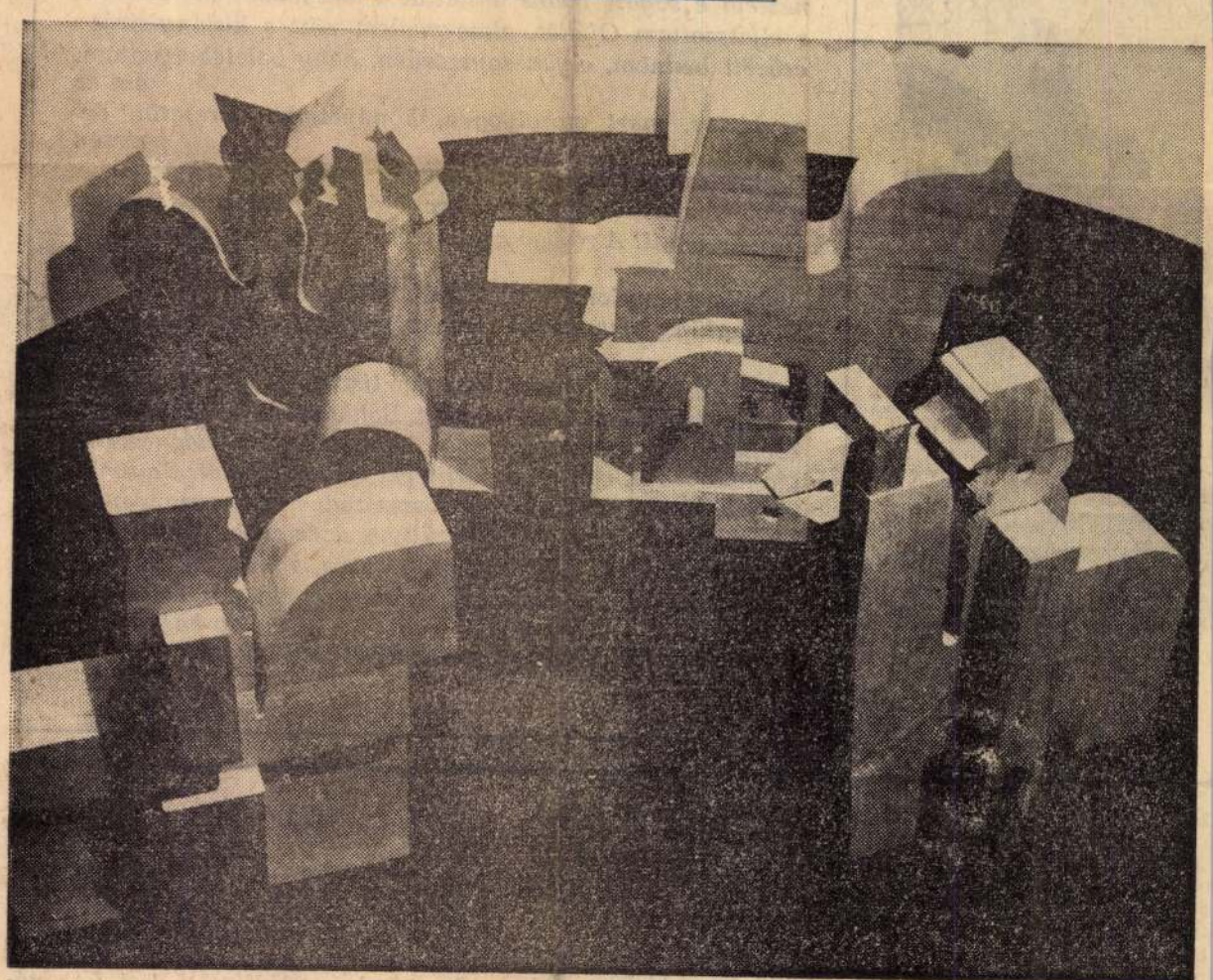

Hét esztendeje már — 1967 novemberében volt —, hogy többen — Baránszky-Jób László, az esztéta, Barcsay Jenő, a festő, Juhász Ferenc, a költő, László Gyula, a régész és én, az építész, egy egész „szakmaközi bizottság" — meglátogattuk Schénert műtermében, hogy megismerkedjünk vagy továbbismerkedjünk művészetével. Műveinek javarésze akkor még festmény volt, de azok is már vékonyabb-vastagabb festékréteggel és markáns bekarcolásokkal útban voltak valami reliefszerűség felé. Képein egymás mellett jelenítette meg a népi mesevilág minden rekvizitumát, mézeskalácsfigurák — huszárok, betyárok, menyecskék, lovak stb. — képét, egyre plasztikusabban.

De künn, az őszi borongós ég alatt, a lombtalan, virágtalan, színtelen kertben már ott állt az első (vagy egyik első) lovacska is. Egy körüljárható, testes, mozgalmas plasztika, csupa derű, csupa vidámság és csupa színesség — egy gazdag „gyermeki" fantázia ötletekkel teli szép teremtménye. És íme, a húnyni készülő őszi tájban egyszerre fellobbant valami és derűt, fényt, tavaszt sugárzott maga köré. Mi pedig, akik e körbe léptünk, akarva-akaratlan viháncoló gyerekekké lettünk, hangoskodtunk és nevetgéltünk, felszabadultan örvendeztünk szívünkben. Az igaz művészet varázsa ejtett meg bennünket.

●

Nem sokkal ezután — 1969 júliusában — Schénernek kiállítása nyílt a Csók Galériában. Képei mellett most már — egyre több és több alkotásában lépve ki a reliefszerűségből a teljes három dimenzióba — seregnyi plasztikával vonult fel, köztük lovacskákból egész ménessel — öt darabbal — és a hozzájuk tartozó lovasokkal, határozottan feltárva művészi elképzeléseinek és fejlődésének tendenciáit.

A kiállítás után beszélgetéseink során az általa mondottakból — s egy (1973-ban) nekem írt leveléből is — csak úgy áradtak az izgalmasabbnál izgalmasabb ötletek, gondolatok, egyszerű és bonyolult, összerakható és szétszedhető, mozgó és mozgatható, variálható, földön, vizen, levegőben elevenülő játékokról. Ideje volt már tehát, hogy egy újabb „bizottság" szálljon ki a hely színére, meggyőződni arról, hogy e kiállítástól eltelt öt esztendőben mi is jött ki Schéner játékosan formáló keze alól.

A költészet képviseletében most Nagy László, az esztétikáéban, s az építészetében ismét Baránszky-Jób és én jöttünk ellenőrizni a produkciót. 1974. márciusa volt, ragyogó tavaszkezdet. És mi, akárcsak hét esztendővel ezelőtt, ismét megvidámodott gyerekekké lettünk, ismét össze-vissza fecsegtünk, nevettünk, Schéner új játékai ismét boldoggá tettek mindnyájunkat.

Schéner játékvilága a hét esztendőben hallatlanul kitágult és benépesedett. A lovacskákhoz más állatok társultak, ökröcskék, kecskék, kakasok, a huszárokhoz-betyárokhoz mindenféle más paraszti — mesebeli — népek, sajátos és meglepő társításokban, kompozíciókban. Kakason, kecskén „lovagló" figurák születtek, sőt még a népi krumplitörő is megindult, huszárral a „nyergé"-ben, hogy valami újnak varázsával lepjen meg bennünket.

Mi ennek a varázslatnak titka Schéner művészetében?

●

Mint minden gyerek, én is szerettem játszani. Minden játék érdekelt, de ha most visszanézek gyerekkoromba, elsősorban és legjobban az a játék, melyet egy kicsit magam is csináltam. Nosztalgiával gondolok vissza arra az időre, amikor minden, ami a kezembe került, mindenféle, „hulladék"-anyag, akár csak egy darab fa is, rögtön megelevenült, látható formáján túl különös lényeget szuggerált, és kiindulása, eszköze, szerves része lett valami fantáziával teli játéknak. Az ilyen játékot csak szívfájdalommal lehetett abbahagyni, de bármikor újrakezdeni is lehetett. Ma úgy érzem, ez valami olyan izgalom lehetett, amilyet a művész érez, amikor alkot, a gyermeki játék tehát hasonlít egy kicsit a művészethez. *A játék is művészet.*

S most, hogy Schéner játékai bűvölnek el varázslatukkal, úgy érzem, ennek fordítottja is érvényes, talán méginkább, mint az: *A művészet játék*, vagy legalább játék is. De ahhoz, hogy valaki ilyen játékot produkálni tudjon, minél többet kell megőriznie gyerekkori elfogulatlanságából, fantáziájából és ösztönös képességeit a tudatosság, s ebben a mesterségbeli tudás legjobb módjaival és lehetőségeivel ellenőrizetten kell kibontania.

Schéner Mihály már eddig is bizonyította, hogy ilyenféle művész, hogy képes továbbjutni a már megkezdett és vállalt úton. Ma még jórészt kész játékokat csinál, olyanokat, melyek a nézőnek, a műélvezőnek csupán passzív részvételét kívánják meg, a gyönyörködést. De már ezzel is óriásit tesz, segíti az általában nem tulságosan magas izlésszínvonal emelkedését. A sok rossz, giccses — gyerekrontó — játék helyett olyan valamit ad, ami visszahatásával javíthatja, nevelheti, helyes irányba terelheti a gyerekek esztétikum iránti fogékonyságát, sőt a játékokat általában tervező-készítő-kiválasztó felnőttekét is.

Schéner már célzott rá — ha jól értettem —, hogy játékait nem csak plasztikai szépségük és gazdagságuk mai szintjén akarja tartani, hanem fejleszteni is akarja. Éspedig az „előregyártott" elemekből variábilisen és bárki által összerakhatóan, hogy ezzel a játszó gyereket és a játék nosztalgiájával „fertőzött" felnőtteket, eddig passzív szemlélőket is bevonja az alkotómunkába. És újra, meg újra annak a kielégülésnek részesévé tegyen mindenkit, amit a művész, a játszani tudó ember érez, amikor alkot. Vagyis, elérje, hogy a „művészet — játék" paradoxona minél közelebb kerüljön a „játék — művészet" paradoxonához.

●

Schéner Mihály képes arra, hogy ezt a bizonyára nagy hatású és értékű szándékát valóra váltsa.

CSUKÁS ISTVÁN:

Színház

A színésznő platinafogáról visszaverődő fény, mert
egyéb fény nem volt, átszúrta a nézőtéri homályt,
néztem e sugárt mégis áhítattal a kényelmetlen székben
s eljátszottam Oféliát, alma-mellem nőtt s kislány-sírás
esőzött bennem, olyan egyszerűen, hogy beletébolyodtam,
ám ez
se biztos, mert mosolyogva, könnyeimen keresztül, de
egészen
tisztán láttam Hamlet arcát, ő volt a sugár vége s nyilván
a vágya is, a színekre bontó arc — ó, hogy szerettem volna
Hamlet lenni! A röfögő vacsora és a szuszogó nászi ágy
óljából
hogy lesz templom? A csattogó lúdtalpakból menüett?
Keringtünk, egymás vonzásában, mégis. A lehetne, az így
kellene
árnyékaként, férfi és nő. Én sajgó tisztaságában vacogtam,
ő kislány-sírás esőzésében ázott. Boldogan-e, boldogtalanul?
Elvillanó életünkre sose volt időnk. Kardlap magnézium-
fénye lobbant, vásári csoportképet csinált a halál; s a többi,
tudjuk. De én, utolsó erőmet összeszedve és összeroppanva,
kitörtem a szűzességből és születtem, azaz elképzeltem őt:
behavazott fejjel édes bort szopogatva, s magamat: a
kislány-szemű anyókát; csuparánc arcunk már csak egy-
másra hasonlított.
S a színészek? „Shakespeare beleiből font kötélen
táncoltak".

ké, a hajad,
a várakozástól
az ütemes és
nszédos szülő-
átkerülni, mi-
kban sárga te-
televízió vagy
lra, hogy a lá-
el a kárpitot),
t szombat este
agy a szerető-

Egy munkáját bevégzett, elfáradt test a lepedő alatt, valaki, aki általában szép, de most vérfátyolos a szeme, a túl hegyes orr mellett két árok a laza archúsban, csak azt tudtad, hogy vége van, aludni az oldaladra fordultál, fiamat megtekinteni indulok

Burájából a levegőre ért húspogácsa, csillogó, nem látó szempár, cél és szándék nélküli macskahangok az üvegfal mögül

Az apa az üveg túlsó oldalán

Boldog, büszke, elégedett?

Elkékült, feleltem némi habozás után, mert tudtam, hogy tudod, és remélhetőleg kibírod

Felvetted a kórházi köpenyt, visszaültünk a padra, a fakoronák légvonalába, bekrémezted az arcodat, délre járt, nem kívántunk ebédelni, ültünk a padon, a szakorvos velem kívánt beszélni

Az apával, a családfővel, ő dönt, ő az erősebb

Az a szakorvos a vasárnap déli kánikulában, fehér ing, horgolt fekete nyakkendő, a szürke alpakkaöltönyön a középső zakógomb begombolva, az a velem körülbelül egykorú, még-éppen-hogy fiatalember a homlokát ráncolta, közvetlen aggodalomra nincs ok, az újszülött arcszíne szívtáji rendellenességre látszik utalni, védőintézetbe átszállítani célszerű lesz, nyugtassam meg az anyát

Azt mondtam, a kisfiúval én most átmegyek a védőintézetbe, egy-két napig tart, lefújják a tüdejéről a szüléskor ráülepedett váladékot, attól kék az arcszíne, megnyugtatni nem nagyon kellett, a körmöddel véresre korcsolyáztad a karomat, amíg búcsúztunk

Aztán beszálltam a taxiba, a hátsó ülésre (negyed kettő lehetett), mellettem egy fiatal segédnővér, ölében a bepólyázott kisfiú

Egész úton a fiamat néztem, hogy valóban kék-e az arca, és ha igen (mert ezt kellett megállapítanom), mit okoz ez a kékség, neked, aki nem vagy vele, nekem, aki itt vagyok, neki, akinek csak jelentése van, érzékelése nincs

A fiam verejtékezni kezdett, finom, sűrű izzadtság lepte el a kék arcbőrét

Ekkor kezdtem el én is izzadni, a bizonytalanságtól csurumvíz voltam, amikor a taxi (körülbelül háromnegyed kettőkor) megállt a Vízöntő utca 8. szám alatt, a sérült gyermekek védőintézeténél, felkísértem a fiamat karjában tartó segédápolónőt az ambulanciára, ott egy védőintézeti nővér kezébe adtam a türelmes csomagot, megköszöntem a segédápolónő fáradozását, ötven forintot adtam neki az oda-vissza taxiszámlán felül

Egy ablaknyílásba diktáltam az adatokat, aztán várnom kellett

Hosszú pad végén ültem, egyedül, az ambulancián a lehalkított televízió kvízműsort sugárzott, a játékvezető megengedte a játékosoknak, hogy levegyék a zakójukat, elég sokáig kellett várnom, te már megkaptad a dupla adag altatót, igyekeztem helyesen válaszolni a kvízműsor kérdéseire, akkor kijött Goldschmidt doktor és körülnézett

Csak engem kereshetett, bemutatkoztam, drótkeretes szemüvegén át a szemembe nézett, az első vizsgálatok nyomán az a benyomás alakult ki, hogy a fiam szervi rendellenességgel jött a világra, a szívhangok a teljes mellkasfelületen érzékelhetők, valószínű tehát, hogy a pitvar és a kamra közti válaszfal hiányzik, a beható vizsgálat természetesen módosíthatja ezt a feltevést, a fiamnak egyelőre a védőintézetben kell maradnia

Körülbelül ezt mondta Goldschmidt doktor, igyekezett a laikus számára is érthetően fogalmazni, de én csak azt fogtam fel, hogy baj van és attól kezdve

Arra gondoltam, mit mondok neked

Szerencsére sikerült tizennégy órát aludnod, és amikor felébredtél, azt mondtam, hogy a fiunkra kitűnő orvosok felügyelnek és magamban örültem, hogy nem te hallgatod Goldschmidt doktor szabatos véleményét

Mert másnap, kora délelőtt, a Vízöntő utcai védőintézet harmadik emeletén Goldschmidt doktor a szemembe nézett szemüvegén át (ilyen kerek, drótkeretes szemüveget abban az időben — már vagy még — senki

BESZÉLÉSE:

ÖVETSÉG

dr. R. K.-nak

(közben egy-
eng a telefon),
mmi, de nem-
amatot, össze-
ki, előbb egy
ntost, ügyetle-
ól még zavar-
tost kapartam
, üzenjen ér-

tben is észre-
ott lámpákkal
avart ablakon
em kérdezett,
ávét, nem ül-

Megkönnyebbült, mert véget ért ez a nap is, eredményesen, hazamehet, megihatja a mára szánt konyak maradékát, álomba zuhanhat, felesége és fia hazaérkezése, hazaszállítása még távoli

Hazamentem, meghallgattam az éjféli híreket, megittam a maradék, mintegy másfél deci konyakot, sok szódavízzel bevettem egy antineuralgikát, hogy másnap ne fájjon a fejem, telefonébresztést kértem, hogy korán útnak indulhassak

Kezemben piros és fehér szálakból összeállított, választékos szegfűcsokor, fel a lépcsőkön az éjszakát zavartalanul átdurmoló kismamához, már megszoptatta a fiát, már felkelt, hogy szükségét a folyosó végén el-
festette a szemét, már alkal-
dja a férj, az apa hálacsók-
ulunk megszemlélni az üveg-
nkat

onlító alsóajak, az az engem
k, a nagyszülők, a számolat-
ősök öröksége, az életrevaló-
n jegyei

nyos arcbőrön egy kékes ár-
leségemtől született első fia-
em láttam volna ilyet

ra délelőtt, meleg van, az or-
m már leért a Balatonhoz
alorvos elnézését kérem, de a
arcszíne kékes, mondja, hogy
ndom, hogy bocsássa meg az
met, de nem tetszik a kisfiú
lja, hogy utánanéz, sétáltas-
a feleségemet

ával légvonalban pad a jú-
karom a hátadon, alsó ajka-
fogsorod harapáshelye, a teg-
nok, de kifésült hajadban már
jjaim a kórházi köpenyt mor-
nyságünk csendjelei

a kitárt üvegajtóban, ideje,
a ágyba feküdjön

tségtelenül kék, mondja a ná-
alorvos, nem vagyok illetékes
, ha szakember nézi meg

kérdeztem, hallótávolságodat
gősen, mondta, szememből fél-

délre járt, az ablaknak for-
il, a fiadat vártad, de csak én
, azt igyekeztem elmondani,
yelésével van valami hiba, ma
álad, uzsonnakor bepótolja
ár
érdezted

Schéner Mihály

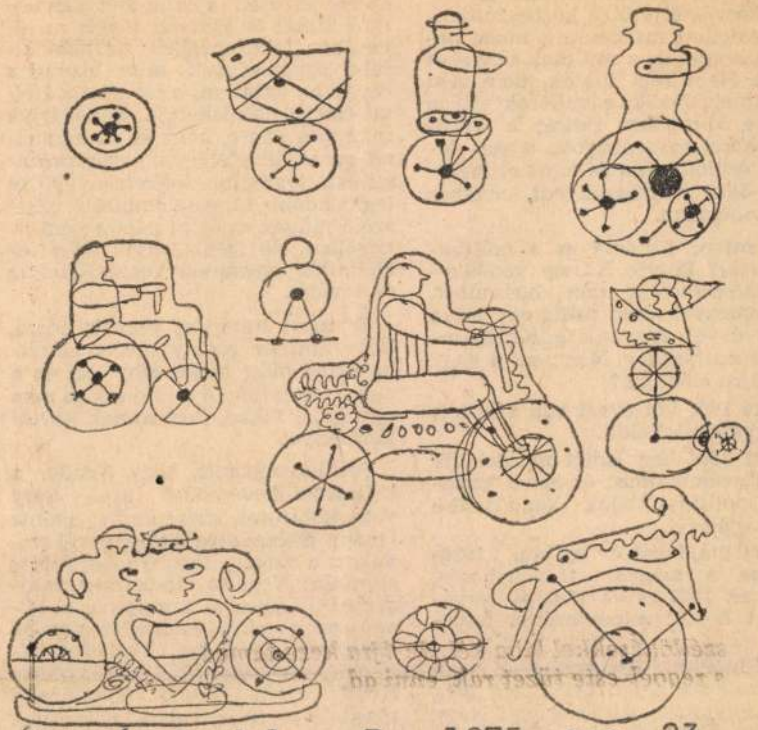

Schéner Mihály: Játékok

Élet és Irodalom, Bp. 1975. aug. 23.

XIX. évf. 34. sz. lo. lap.

CSERES TIBOR:

...ső magyar dokumentumregény. Tele bírósági jegyzőkönyvek részleteivel, kollégák tudósításainak idézeteivel, újságcikkekkel, az írónak Eötvössel vitázó közbeszólásaival, emellett mindenki a maga nevén szerepel és a mű csak tényeket közöl. Nem régi illatok, nem régi szerelmek, őszök, gavallérok világa kelt e könyvben életre; a Vörös Postakocsi tovarobogott, utasa leszállt szülőföldjén és most ott nézelődik 1882 múltbasüllyedt magyar békevilágában.

És mikor történik ez a múltbalátogatás? Eötvös Károly védőügyvédi beszámolója után huszonhét, az események után pedig egy híján ötven évvel vagyunk a Krúdy-regény megírásakor. Miért ezt a nagy pört újra előhozni?

Mert 1931 két évvel van a hitleri hatalomátvétel előtt.

Mert 1931-ben ismét mozgolódik az antiszemitizmus, és ismét társadalmi-politikai bajok kendőzésére használják fel.

Mert majd hét év múlva, 1938-ban az a magyar törvényhozás, mely az 1867-es és 1868-as törvényeket hozta: zsidótörvényt fabrikál.

Krúdy tudta, Krúdy érezte, hogy meg kell szólalnia. Ezért írta meg ezt a folytatásos újságregényt. Nagy tett volt, ritka tett volt.

De ezt a dokumentumregényt nem csupán nagy tett volta és nem is csak műfaji újdonsága avatja irodalmi értékké.

ni és ezzel az olvasót fölháborítani; ahogyan e módszerrel indulatos társadalomkritikájának hitele csak gyarapszik; ahogyan humora egyszerre érezteti a szülőföld szívfájdító illatát és támaszt mégis az olvasóban lelkifurdalást: az nem kisebb egyéniségnek, mint bizony a derék halhatatlan, a csodálatos Heltai Gáspárnak iskolája. Mikor írjuk már meg végre, hogy ez az adomázó, ez az álkedélyes magyar prózastílus a legrégibb, legkeményebb és leghaladóbb társadalombíráló elbeszélő művek sajátja; persze nem az egyetlen, de igenis *egyik* út s ez Heltaitól egyenesen vezet Krúdyig és tovább.

És most mindjárt tegyük hozzá, hogy amikor Krúdy mégis elnéző, ha egyet-mást mégis elhallgat ez a néha tettenérhető tulajdonsága nem stílusából fakad, nem annak következménye.

Feltűnő ugyanis, hogy Krúdy a kelleténél kevesebbet szól Bary vizsgálóbíróról, szerepéről; eleinte Ónody mentségére is találni vél szavakat; a rablógyilkos írnokot szinte sajnálja; Korniss elnök meg valósággal megdicsőül a pulpitusán. Mivel ezek az elhallgatásai *meglepően azonosak az Eötvös titkolódzó félmondataival* (annak ellenére, hogy Krúdy nyomatékosan elhatárolja magát a *„nem szabolcsi"* Eötvösnek egyébiránt nagyrabecsült művétől) gyanítható, hogy Krúdy, akárcsak Eötvös, amikor az bizonyos „titkos tanácsot" emleget, arra céloz és arra óhajtja irányítani az olvasó gyanúját, figyelmét, hogy működtek

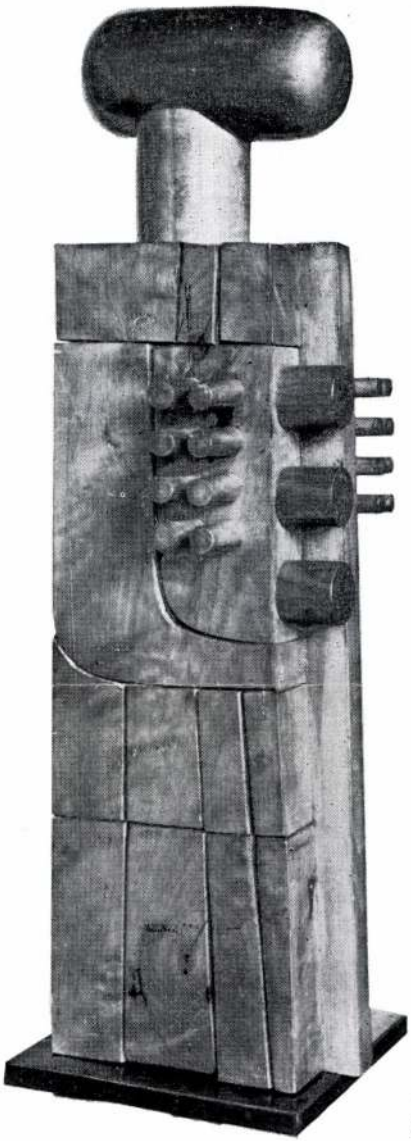

Schéner Mihály: Konstrukció

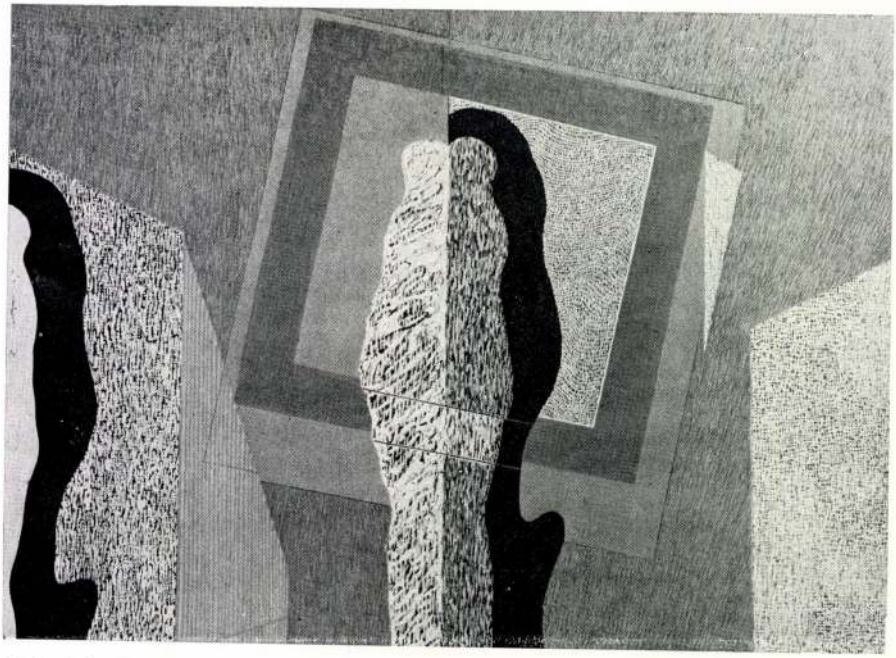

Deim Pál: Csend I.

SCHÉNER MIHÁLY

Frank Sándor · Géza Gál mintemel
Bp. Nagyvelő 1975

Frank János: Szóra bírt műtermek
Bp. Magvető 1975

SCHÉNER MIHÁLY

(A magyar festészet irányzatában magányos, ám népszerű és köztiszteletben álló művésze. Elsőéves főiskolás kora – 1943 – óta kiállító művész. 1962-ben a Csók Galériában, 1964-ben a londoni Grosvenor Galériában, 1969-ben pedig újra a Csók Galériában volt egyéni kiállítása. Az utóbbi tárlatot Juhász Ferenc nyitotta meg.)

– A negyven-ötven évesek nemzedékében ritka az ilyen fokú érzékenység a korszerű művészet iránt, mint a tiéd. Nem a görcsös divatban-maradás vágyára gondolok, mert az nem ritkaság.

– Kell hogy a művész megújítsa önmagát. A művésznek nemcsak az a kötelessége, hogy elképzeléseit megvalósítsa, hanem hogy alkalomadtán át tudja is hágni őket. Mint ahogy az ember a sejtjeiben hétévenként kicserélődik, a művésznek is váltania kell. Nem kötöm persze meghatározott időszakokhoz ezt a váltást. De nem vallom azt az ideált, hogy a festő harmincéves korára kiforr, s dicsőségére válik, ha azután csak önmagát reprodukálja.

– Festészeti korszakaid?

– A Főiskolán Rudnaynál kezdtem, átrágtam magam az akadémizmuson, később a posztimpresszionizmuson. Az első – 1962-es – kiállításomra expresszív jellegű képeket festettem, a belső forrongás feltörése volt ez a korszakom.

– Pedig mai szemmel nézve majdhogynem konzervatív, mintegy chagallos festményeidet láttuk akkor a falakon. E tárlat egyik kritikája közfeltűnést keltett kritikátlan hangnemével. A Tajgetosz kitételre gondolok . . .

– Ne beszéljünk róla. Nagyon rosszul esett, mert nem művésze-

de nem mindenki tartja meg így, mintegy az emlék ízét a szájában. Egész életemben gyűjtöttem. Gyűjtök a trolibuszon, belém vésődött a zöldséges bácsi mikádója, bajsza, vörös keze, egy kiöltözött premier-közönség ruhái vagy egy Olaszországban látott fiatal amerikai turista tornacipője. Az ember a ruháival együtt fejezi ki önmagát. Nem véletlen, hogy ki hogyan vágatja a haját, milyen pulóvert hord, vagy van-e a nadrágján hajtóka. (Azért mondtam férfi modellt, mert így egyszerűbb a példa.)

Festőnövendék voltam, de ma már nem is tudnék mást csinálni, csak jelmezt. Megtaláltam a helyemet, olyan területen, ahol eligazodom. A színház bolondokháza, boldogság, linkség. De végül is itt nincs életmentés, ez nem baleseti sebészet. Nem hatódom meg a színháztól, ha nem nézem is le. Olyan vagyok vele, mint a háziasszony a vasárnapi ebéddel: nem izgul különösen, de mindenképpen a legjobbat akarja főzni.

– Tehát milyen a jó jelmez?

– A kritikusnak sztereotip mondata; „Stílusos jelmezeket tervezett ez és ez" – kicsit keveset mond a munkánkról, mégis igaz, tulajdonképpen ez a jelmeztervezés lényege. A jó jelmez stílusos; funkciója a darab szolgálata. A jó jelmez észrevétlen; akkor örülök, ha a közönség az előadás után egyáltalán nem emlékszik a jelmezeimre.

(1969)

temben, hanem személyemben sértett. Nem mint festőt, hanem mint katonaviselt, adófizető polgárt.

– Beszéljünk akkor a legutóbbi, sikeres kiállításodról. Van mit. Miképpen jutottál el ehhez a felfogáshoz?

– Valamilyen rendre vágytam, konstruktivitásra. Konstrukciókat kerestem, és a megfogalmazásuk után ezek már új nézeteket is teremtettek bennem. Olyan stílust kerestem és igyekeztem megteremteni, ami kommunikációt jelent köztem és a közönség között. A munkáim érzelmi oldala háttérbe szorult. Színvilágom puritán lett, megfosztottam magam a színességtől, holott a megelőző munkáimat a színek tobzódása jellemezte. Úgy éreztem, hogy a formák a maguk puszta megnyilvánulásukban is elegendők, hogy érzéseket keltsenek.

– Ezen a tárlaton a plasztikáid, szobraid dominéltak, ugyanakkor a festményeid sem veszítettek súlyukból.

– Festő vagyok, de úgy érzem, hogy a festészetnek ki kell költöznie a síkból. Rádöbbentem, hogy ha a festészet bármennyire is igyekszik, nem tudja mind a három dimenziót ábrázolni. Nem tudja a dolgok hátsó, rejtett oldalát megmutatni. A plasztika viszont erre is képes, sőt ezen túl: térszituációkat tud teremteni.

– Művészeted közeli rokonságban van a pop-arttal.

– Ennek az irányzatnak is megvannak a maga hagyományai. Más az amerikai, más a spanyol és más a japán pop. Az amerikait narratívnak, a spanyolt merésznek, a japánt pedig villanásszerű gondolati tömörítések jellemzik. A popban a népi temperamentum is kifejeződik, újjászületik benne a figurativitás, ha olykor a vásári agresszivitásig is elmegy.

Tizennyolc éves koromig falun éltem, Medgyesegyházán, Békés megyében. A falovaimmal, szobraimmal a régi piacok hangját,

zümmögését, sokszínűségét, forgatagát, élénkségét elevenítettem fel. Óriási befogadó edény volt egy ilyen piac. Sőt ünnep is. Hajóhintával, ringlispillel, céllövöldével. A képeimbe szándékosan építettem be a népművészeti elemeket, a mézeskalácsot, a pásztorfaragást, spanyolozást, a tülökvésés formáit, motívumait. De a lovacskáim felépítésénél már nem a folklór volt a példaképem, hanem Mondrian.

– Mire készülsz, mi lesz a következő „korszak" tárgya?

– A kézzel foglalkozom. A kéz csodálatos, az ember mindent, amit alkotott, a keze által tette, de ugyanakkor ez a kéz arra is képes, hogy az alkotást elpusztítsa. Nem az anatómiai tanulmányok érdekelnek, nem leltárt akarok a kézről készíteni. Jelrendszert keresek, hogy kifejezzem az oly sok rétegű embert. Festői szemléletem mindent úgy fog föl, mintha egy hagyma volna. A tárgyaknál, de az embereknél is a fedő és a fedett rétegek összessége adja a valódi konstrukciót.

A másik izgató témám a rádió nyomtatott áramköre. Nemcsak a már önmagában is művészi formája, hanem inkább az inspiratív áttétele. A nyomtatott áramkör lemezében a mai komputer-világ képviselőjét látom.

(Schéner ritka példája annak, hogy valaki a korszerűséget enynyire asszimilálni tudja. Festményeire a színek majdnem teljes redukciója a jellemző, majdnem a monochrómáig. Okkersárga hatású festményeinek vastag felületébe késsel vési be a formát, rajzot. A modern műanyagpasztába a folklorisztikus – mézeskalács, mézesbáb stb. – ősi elemet többnyire. Nagyméretű plasztikáit anyaguk miatt – közönségesen – faszobroknak is nevezhetnénk, de helyesebb, ha inkább pszeudo ringlispil-lovaknak, pszeudo zongoraverkli formának nevezzük őket. Schéner Mihály művészete modern

és hagyományos, szenzibilis és férfias, megmunkálásában műves és rusztikus is egyszerre, lépést tart az egyetemes művészettel, de speciálisan magyar irányzat is az övé. Ritka egyensúlya ez a gyökeres ellentéteknek, ritka, hogy a mézeskalács ne legyen édes, ne legyen édeskés.)

(1969)

(Elég ritka műfajt választott ez a fiatal iparművész: az ötvösséget. Főiskolai tanulmányait hét éve fejezte be, azóta résztvevője az országos iparművészeti tárlatoknak. Önálló kiállítása 1968-ban volt az újpesti Mini Galériában. Tárgyaival szerepelt Bukarestben, és jelenleg is szerepel Bécsben és Stuttgartban rendezett magyar iparművészeti bemutatókon. Az év végén egyéni tárlata nyílik Torinóban.)

– Biológus szerettem volna lenni tulajdonképpen, és már másodéves voltam az Iparművészeti Főiskolán, amikor kezdtem elhinni, hogy valóban oda járok. Igaz, hogy az ötvösség mindig érdekelt, gyerekkorom óta kalapálok, rézdarabokat, más fémet, pénzt. De nem tudtam rajzolni. Hátrányban voltam, mert a többiek felkészülten jöttek a főiskolára. Annyi félsz volt bennem, a tanáraimat, de még a kollégáimat is annyira tiszteltem, hogy alig dolgoztam valamit, jóformán minden munkám félbemaradt.

Galambos Tamás festő – a férjem – kezdett aztán bátorítani, hogy szabadabban dolgozzam. Évekig dolgoztam a pénzverdében, művészettörténetet és szakmai ismeretet tanítottam a fiataloknak, és magam is sokat tanultam; az öreg mesterek nem titkolták előlem a technikai fogásokat. Ott tanultam tálat kalapálni – nem is hiszi, hogy ez milyen nehéz –, és a pénzverdében tanultam meg, mi az, hogy ékszer.

– Nehéz dolga lehet a mai ötvösnek, nehéz versenyre kelni a tradicionális, klasszikus ékszerformákkal.

– A mai ékszerbe is át kell menteni – belátom, hogy a kifejezésem csúnyán rímel – az ékszerszerűséget. Sohasem csináltam egé-

Magyar Nemzet 1983. III. 25

Schéner Mihály

Kiállításról kiállításra

A kései szecessziótól a kései rockig

A MŰKERESKEDELEM SZÁMÁRA igen fontos, hogy egy-egy festő tevékenységének színvonala egyenletes legyen, hogy művei sajátos, felismerhető stílusjegyekkel rendelkezzenek, végül pedig, hogy az alkotások sem témájukat, sem méretüket, sem színkezelésüket tekintve ne legyenek szélsőségesek. Csak annak a művésznek van esélye, hogy a nagyközönség figyelmét tartósan magára vonja, aki figyelembe veszi a kötöttségeket.

Xantus Gyula festményei tökéletesen megfelelnek e kívánalmaknak, mint legutóbbi kiállítása is bizonyította a budapesti *Csók Galériában*. Hozzávetőleg egyforma méretű műveket fest Xantus, képi szervezettségük is azonos: *minden festmény egyetlen szín tónusaiból építkezik*, szecessziós körvonallal fog össze a képmező közepén néhány „időtlen" figurát, akik allegorikus beállítások részesei. Sokat sejtető „mondanivalójuk" a vásárlónak a „műértés" hamis megelégedettségét kínálja, gondos kidolgozottságuk pedig az „érthetőség" mellé az „érték", a „hitelesség" látszatát is kelti.

NEM KÉPCSARNOK-BEMUTATÓTEREMBEN, hanem az Erzsébetvárosi Galériában láthatjuk *Újváry* Lajos kiállítását. Ez azért különös, mert a Dembinszky utcai apró művelődési intézmény ez idáig szimpatikus buzgalommal — bár meglehetősen egyenetlen színvonalon — azoknak az alkotóknak a munkásságát próbálta sorra bemutatni, akik „a népművészet vonzásában" tevékenykednek. Nem most kell kitérni arra, hogy menynyiféleképpen értelmezhető (félre) a népművészet, hisz Újváry Lajos esetében nincs szó semmi ilyenről: egy szolid poszt-posztimpresszionista táblaképfestő műveit láthatta a néhány betévedő néző.

Újváry képeinek két ihletője: a borongós kora őszi természet és a Szőnyi-féle festőiség. Tompa színű képein csak nagyritkán fénylik föl belső izzás, a konvencionális beállítások mellett csak ritkán sikerül megteremtenie téma és megfestés intim összhangját. Egyik legsikerültebb képén néhány elárvult kerti szék áll előttünk okkerszínű nyár végi magányban.

AKI A MŰCSARNOKBÓL némi csalódottsággal távozott *Schéner* Mihály életmű-kiállításáról, ajánlom, tekintse meg Schénernek azokat a *kitűnő korai képeit*, melyek most épp a kaposvári *Somogyi Képtárban* láthatók. Ami a Műcsarnokban vitatható kinyilatkoztatás, véglegesség, lezártság, az ezeken az 1970 körüli képeken az együttgondolkodásra serkentő keresés izgalma, az elágazó utak előtti tétovázás feszültsége.

Schéner ekkoriban izgalmas módon próbált valami sajátosan magyar formakészletet teremteni, miközben sem a mézeskalácsos népiességet nem vette túl komolyan, sem a pannon földhözragadtságot. Szokatlan színekkel, szokatlan formálással dolgozott, nagy szerepet tulajdonítva a szóba jöhető motívumok felsorolásának és analizálásának *(Kezek I—III, Signogram a kézről,* 1969). Elemzési módszerei arra utalanak, hogy Klee volt leginkább a segítségére, a *Bauhaus*-gondolkodás, és mindaz, ami akkor, a hatvanas évtized végén friss fuvallatként érkezett.

A hetvenes évek közepén az elsöprő siker, az írók, kritikusok kitüntető figyelme azt bizonyíthatta a művész számára, hogy a közeletbe jutott annak, amit keresett; így azóta mind monumentálisabb, mind formatisztább variációkat készít Schéner Mihály.

A ROCK-ZENE NÁLUNK IS immár két évtizede figyelmen kívül hagyhatatlan eleme a mindennapi kultúrának. Bizonyára sokak számára megfoghatatlannak tűnt, hogy vajon a „nagy művészet" miért nem vesz tudomást róla, miért tartózkodnak a képzőművészek attól, hogy ezt a milliók számára oly fontos élmény- és álomvilágot vizsgálat alá vegyék képeiken. *Nyáry* István festményei után — melyek a Lajos utcában, az *Álomi szép képek* című kiállításon láthatók —, most még egy fiatalember demonstrálja, hogy ő a rock-idő megszállottja.

Sarkadi Péterről van szó, akinek legújabb festményeit a budapesti *Stúdió Galériában* tekinthetjük meg. A zenéről szólnak ezek a képek, s mindarról, ami ehhez hozzátartozik: a sztárról, a szexről, a társas magányról. Sarkadi nem fotókat tekint képei kiindulópontjának, hanem spontán módon, *fotószerűen lát*. Ahogy mi mindannyian, csak ő nem szégyelli. Ám e kamerabeállításokat — még tovább menve — a televízió képernyőjének bizonytalanságával rögzíti, lágy, remegő lebegésével.

Nincs egyetlen éles vonal, csak semmibe foszló akkordok vannak, és lassan eltűnő arcok, melyeket elénk tol és elemészt az adásidő. E folyamatból kiragadni egy-egy kockát — s megfesteni nagyban, színesben — mindennek a gyönyörű múlékonyságnak a reális *néven nevezése*.

Bán András

---

operaparódiát rendez *La Desodora* címmel, de már készül keze alatt az új tévémaci is. Ez évben fejezik be a Kecskeméti Műterem munkatársai *Ujváry* László vezetésével a *Mesék Mátyás királyról* című tv-sorozatot, s ugyancsak a televízió felkérésére készít epizódokat a Pécsi Műterem rendezője, *Varga* Csaba, aki a *Micsoda állatkert!* című gyúrmaanimációjával a gyerekek matematikai gondolkodásmódjának kialakítását kívánja elősegíteni. A legkisebbek szórakoztatására készíti *Dargay* Attila és *Füzesi* Zsuzsa *A nagy Ho-ho-horgász vidám történetei* a televízió megrendelésére. *Rofusz* Ferenc új egyedi

SPO

Fair play díjasok: Hargitay András, Makó László, Görgényi András

Csütörtökön délután a Magyar Sajtó Házában kiosztották az 1982. évi teljesítmények alapján odaítélt sportszerűségi díjakat.

Perlai Rezső, a Sporthivatal sajtóosztályának vezetője megnyitójában elmondta, hogy 1967 óta évről évre kiadják a díjakat és oklevelet — a jó példák bemutatásával küzdve a sportszerűtlenségek ellen. A díjakat dr. *Kamuti* Jenő, a fair play bizottság elnöke nyújtotta át.

Dr. *Hargitay* András egész sportpályafutásáért, példamutató sportemberi magatartásáért vehette át a kitüntetést. Három világbajnoki, három Európa-bajnoki aranyérmet nyert, többször javított világrekordot, kiérdemelte a magyar úszósport örökös bajnoka címet. A bizottság indoklása szerint eredményessége és emberi magatartása predesztinálja arra, hogy minden jelenlegi és leendő úszónak a példaképe legyen.

Makó László nem vehette át személyesen a díjat, mert ő egy esztendővel ezelőtt, a Kaukázusban, az Elbruszon halálos balesetet szenvedett társai mentése közben. Makó László korábban is mindig bajtársiasságáról, segítőkészségéről volt ismert.

A harmadik fair play díjas: *Görgényi* András gyorskorcsolyázó. Ő a tavalyi Budapest-bajnokságon érdemelte ki az elismerést. Egyik vetélytársának, *Temesi* Imrének az 5000 m-es futamot megelőzően eltört a korcsolyája. Görgényi hazasietett vele, megjavította, és öt perccel a verseny előtt ért vissza. Éppen Temesivel együtt futott egy párban, és Temesi győzött, Görgényi pedig leszorult a bajnoki dobogóról, negyedik lett.

Kiemelkedően sportszerű magatartásáért elismerő oklevelet kapott *Bor* Nóra, a BSE kajakozója, *Csapláros* László, a Bajai Vízügy SC motorcsónak-versenyzője, *Gaszper* András, a Kazincbarcikai Ságvári Gimnázium testnevelőtanára, *Divják* György, a PMSC fiatal birkózója és *Katona* István, a BM Határőr Dózsa lovasa.

Öt világrész legjobb fiatal vívói Budapesten

A jövő héten csütörtökön kezdődik a Budapest Sportcsarnokban az ifjúsági vívóvilágbajnokság. Mint a csütörtöki sajtótájékoztatón *Kovács* Tamás, a szövetség főtitkára elmondta, öt világrész 33 országából érkeznek hozzánk a legjobb fiatal versenyzők, mintegy két és fél százan. A felső korhatár húsz év.

Kulcsár Győző szövetségi kapitány ismertette a magyar csapatok összeállítását. Férfi tőrvívásban *Gátai*, *Németh* és *Érsek*, női tőrözésben *Jánosi*, *Pusztai* és *Dóczi*, párbajtőrben *Fábián*, *Banczik* és *Budai*, kardban *Szetei*, *Noszeda* és *Busz* áll rajthoz.

A kapitány úgy látja, hogy az egész nemzetközi mezőnyre a fiatalodás a jellemző. Különösen *Olaszországban* tűnt fel sok tehetség, olyannyira, hogy csapataik junior korú versenyzőkkel érnek el nagy sikereket a felnőtt mezőnyben. Valószínű, hogy a budapesti ifjúsági VB-n is jelentős szerepet játszanak majd. *Férfi tőrvívásban* egyértelműen ők az esélyesek, *kardvívásban* szintén valamivel jobbnak látszanak az ellenfeleknél, bár Kulcsár Győző szerint a Szetei—Noszeda kettős szép eredményekre képes. *Női tőrvívásban* gyűlik össze a legerősebb mezőny, kialakulhat olyan döntő, amelynek erőssége vetekszik bármelyik felnőtt Világ Kupa fináléjával. *Jánosi* Zsuzsa nagy ellenfeleket kap, itt lesz Budapesten például az olasz *Vaccaroni*, vagy a francia *Modaine* is, nem beszélve a szovjet tőrvívónőkről. *Párbajtőrözésben* eléggé kiegyenlített a mezőny, nehéz szólni az esélyekről. Kulcsár végül is arra számít, hogy *minden Magyarországnak, kardban és női tőrvívásban pedig érmet lehet remélni.*

Kő András, a VB sajtófőnöke elmondta, hogy 20—25 külföldi újságíró érkezésére számítanak. Főként az éremesélyes csapatokkal jön több riporter.

A jegyek árusítása már folyik. Öt napra 100 forintért lehet bérletet váltani, a napijegy 50, a diákjegy 30 forintba kerül. Kovács Tamás újságolta, hogy mintegy *ezer bérlet már elfogyott*, főként a szakosztályok, a versenyzők, az edzők vásároltak belőlük. Lesz tehát közönség a VB-n.

És lesz bevétel is! A vívószövetség kitűnően gazdálkodik. A nagyon ízléses, színes műsorfüzetekben elhelyezett hirdetésekből, a részvevők szállításából és egyéb jövedelmi forrásokból mintegy két és fél millió forintot vesznek be, a kiadások viszont nem visznek el ekkora összeget. Tehát egy közönséget kevésbé vonzó sportágban sincs szükség központi támogatásra, ha a szervezők kellő utánajárással, gazdasági érzékkel és okos ötletekkel készítik elő a versenyt.

—t —t

HUNGAROTON
jegyz
Händel

foglalkoznunk a hazai és nemzetközi szempontból is fontos kérdéssel.

Hazánk tekintélye

Dr. *Halász* Zoltán író, újságíró:

Egy éve választottak az Országos Béketanács tagjává — a mozgalomban tehát „újonc" vagyok: több mint két évtizede foglalkozom azonban a New Hungarian Quaterly című folyóirat szerkesztésével, így módomban állt nyomon követni annak a Magyarország-képnek az alakulását, amelyet a nagyvilágban ismernek rólunk. A lap alapításakor azt tűzte ki célul, hogy a magyar szellemi élet alkotásainak révén verjen új hidakat népek és kultúrák felé. Egy olyan lapnak, amely a valóságot hűen tükröző képet akar egy országról a nagyvilágnak közvetíteni, munkája elsősorban attól függ, milyen ez a valóság.

Az 1968-as reform és a mezőgazdaságban alkalmazott új megoldások sikere nyomán nőtt az érdeklődés a magyar gazdasági élet iránt. Sokat foglalkoztunk vele, egyre több teret adtunk a témának lapunk hasábjain. Ma már azonban túlvagyunk az úgynevezett aranykoron, amelyet a nemzeti jövedelem megbízható, 4—5 százalékos emelkedése jellemzett. Joggal vetődik fel a kérdés: hogyan viszonylik a külvilág az útkereséshez, az új megoldások felé való tapogatódzásnak a korszakához, milyen Magyarország képe egy olyan időszakban, amikor magunk is töprengünk az új megoldásokról, amikor egy-egy lépés megtétele előtt komoly viták folynak különféle fórumainkon. Én úgy látom, hogy az új megoldások keresése, az eleven vitaszellem, amely nálunk él, nem csökkenti, hanem növeli hazánk becsületét és hitelét a világban.

S mindjárt hozzátenném: nem kizárólag gazdasági kérdésekre gondolok — hiszen a gazdasági fejlesztés számunkra nem végcél, hanem eszköz ahhoz, hogy teljesebbé, emberibbé tegyük mindnyájunk életét. A felénk pillantó, szimpatizáló vagy kritikus tekintetek is elsősorban azt fürkészik, hogy mit tudunk, vagy mit nem tudunk elérni az élet minőségének, az emberek jobb közérzetének, az önmegvalósításra irányuló lehetőségek kimunkálásában. Azt hiszem, éppen e téren van különösen nagy jelentősége a békemozgalomnak, s az ennek keretében megteremthető lehetőségeknek. Meggyőződésem, hogy a személyes érintkezések eddigi formáin és keretein túlmenően új formákra és szélesebb érintkezési területek megteremtésére van szükség. A békemozgalom hivatott arra, hogy teret és módot nyújtson olyan emberi kapcsolatok kibontakoztatására, amelyek elevenné, sokszínűvé tehetik a nagyvilágban élő Magyarország-képet. Az igazsághoz híven kell megismertetnünk a világgal a magyar valóságot, és akkor nyugodt lélekkel állíthatjuk, hogy e munkával egyszerre szolgáljuk nemzetünket, a szocializmus ügyét és a népek közötti megértést, a békét is.

Rácz Judit

tank orvos — mondta az asszony. — *Hála Istennek, mindenki egészséges.*

— Az utóbbi időben lényegesen javult az anyagi helyzetünk. Hét gyerek után az államtól negyedévenként 7600 forintot kapunk, és esztendőnként minden gyerek kap két garnitúra ruhaneműt... A gyerekeket állami gondozásba veszik, de tekintettel a szülők jó erkölcsi helyzetére, továbbra is a családban maradhatnak; ezt nevezik vér szerinti kihelyezésnek.

— Feltétlenül taníttatni akarjuk azokat a gyerekeinket, akik alkalmasak rá.

(Veszekedés előfordult-e? — kérdeztem.

— Elég ritkán. *Tőlünk sem látnak ilyesmit.* A legidősebb lányunk már komoly segítség. Ha szükség van rá, ő rendet teremt. Imádja a kisebbeket, reszket értük. Gyermekorvos szeretne lenni...)

Az asszony beszélgetésünk végén a következőket mondta:

— *Egy hetilapban nemrégiben arról folyt vita, hogy az emberek miért nem akarnak gyereket. Mindenki kifejtette a véleményét. Én arra gondoltam: nem értem, miért él az olyan ember, mit akar, mire vár? Tudja-e, mitől zárkózik el...*"

Mondják: a szó elrepül, az írás megmarad.

A hatalmas bérház a körbefutó gangokkal, kövezett udvarával, az ablakokból a tetőre vezető tévéantenna-drótokkal, *kívülről és belülről ugyanolyan,, mint amilyen volt tizenkét évvel ezelőtt,* a hámló vakolat, az időtlenség érzését kelti fel, azt az érzést, amely rokon a melankóliával, s kifejezi, hogy ebebn az időtlenségben egyszer majd mégis minden véget ér.

A gangon végigsétálva könnyen megtalálom Budai László üvegezett ajtaját; bent a lakásban zene szól. Csengetésemre az ajtót sovány, ősz hajú férfi nyitja ki, idegenül tekint rám, kérdően, mosolytalanul, aztán, amikor mondom a nevemet, az arca felderül, ahogy emlékezetében felrémlik a múltbeli találkozás; csak most nyitja ki az ajtót, s valami olyasmit mond, amikor kezet fogunk: de régen járt itt.

Nekem most már a lakás is ismerősnek tetszik, benne a értesítést a tanácstól, mert határozott ígéret van rá, hogy kapnak önálló lakást. A férje sofőr, minden héten eljönnek hozzánk látogatóba, van kocsijuk, a szombat-vasárnapot rendszerint együtt töltjük.

— *József?* (Huszonkét éves.)

— A Ganz Műveknél mechanikai műszerész; szakiskolát végzett. Nőtlen, most, ezen a héten vonul be katonának, egyébként itthon lakik.

— *László?* (Huszonegy éves.)

— Hajózási szakközépiskolába járt, de a negyedik osztályból kimaradt. Most a belvárosi vendéglátásnál raktárvezető, 1962 tavaszán nősült. Egy árva kislány a felesége, kutyasétáltás közben az utcán ismerkedtek meg, a kislány egy rokonánál lakott, rossz körülmények között. Laci elhozta hozzánk, aztán itt is maradt, *tizedik gyerekként.* Amikor összeházasodtak, az éléskamrából és a fürdőszoba egy részéből csináltunk nekik külön szobát, most hárman laknak ott; megszületett a kisbabájuk, a gyerek fél éves, az édesanya gyesen van.

— *Éva?* (Tizenkilenc éves.)

— Vendéglátóipari szakközépiskolát végzett, a belvárosi vendéglátó központjában dolgozik, egyelőre ő is itthon lakik még velünk, múlt szombaton volt az eljegyzése, május 13-án lesz az esküvő. A fiú motorszerelő.

Vasas-jubileum

Kommunista

Szombaton szerte az országban kommunista műszakkal ünnepelték a vasasszakszervezet megalakulásának nyolcvanadik évfordulóját. A dolgozók — csatlakozva a szakszervezet felhívásához — az e napon végzett munkájuk bérének nagyobbik részét idős nyugdíjas kollégáik támogatására ajánlották fel.

Angyalföldön a Láng Gépgyár, a Kohászati Gyárépítő Vállalat, a Gyár- és Gépszerelő Vállalat, a Csavaripari Vállalat, az Acélöntő- és Csőgyár, az Elzett Művek, a Patex és „Fémmunkás" Vállalat több mint tízezer mun-

A **Magyar Nemzet** *megkérdezte*

Hová lett a Helia—D?

Előbb szóbeszéd útján terjedt a hír, aztán a sajtóban is megjelent: itt az új kozmetikai szer, a Helia—D krém. A Patientia feltalálójának újabb „gyermeke" hamar népszerű lett a lányok, asszonyok körében. Azt mondták róla: igazán kitűnő. Karácsonykor jókora mennyiség került e termékből a boltokba — pillanatok alatt elkapkodták. Már a külföldi cégek is érdeklődtek utána. Aztán, ahogy jött — eltűnt. Nincs. Hetek óta. Vajon miért? Telefonon a debreceni Biogál Gyógyszergyárat hívtuk, a vonal másik végén *Kristóf* Jánosné termékmenedzser.

— Leálltunk a gyártással — mondja.

— *Hogyhogy? Hiszen csak néhány hónapja kezdték el...*

— A krémnek nagy sikere van, óriási az érdeklődés. Mi szállítanánk is, ha tudnánk. De nem tudunk: *nincs megfelelő csomagolóanyagunk.* Az üvegtégely rendben, a kívánt mennyiségben és minőségben érkezik, hanem a zárókupak... Nos, e téren vannak bajok. A Politoys Ipari Szövetkezet nem tudja az általunk kért műanyag zárókupakokat elkészíteni.

— *Akkor most mi lesz?*

— Ígéretet kaptunk a szövetkezettől, hogy március közepéig megoldja a műszaki problémákat és elkezdi a szállítást, olyan minőségben, amilyet kérünk. Ezt készséggel elhisszük. Bízunk, reménykedünk. Mindazonáltal más megoldási lehetőségeket is keresünk.

Schéner Mihály munkái a Műcsarnokban

ÖNTÖRVÉNYŰ művész. E jelzővel szokták illetni azokat az alkotókat, akik nem gyömöszölhetők bele az épp kéznél levő stíluskategóriák egyikébe sem. Ám e kategóriákat alaposabban megvizsgálva, kialakulásukat megfigyelve, körvonalazódásuk kezdetét keresve, többnyire egy-egy *törvényt teremtő* alkotóra bukkanunk, aki a bármikori akadémizálódás nyomásának nem engedve, nagyobb összefüggésbe állította a művészetről alkotott elképzeléseit. Kétségtelen, *Schéner* Mihály sem sorolható a kurrens irányzatok egyikébe sem. Nem őrzi a formát, s nem bontja azt; se nem természetelvű, se nem formalista, és így tovább sorolhatjuk a negatív megállapításokat. Pedig határozott jelzőkkel jellemezhető, felismerhető jegyekkel bír Schéner Mihály művészete, nem a semmitmondás örvén megragadhatatlan. Tevékenysége szerteágazó, mégis jellegzetes, összefogottnak tűnő. A kérdés csupán az, hogy attól, hogy nem kategorizálható egykönnyen, vajon *valóban* öntörvényű-e?

Menjünk sorjában. Schéner Mihály mostani, műcsarnoki kiállítása teljes áttekintést ad a festő elmúlt tizenöt évéről. Nézzük meg alaposabban az egyik korai képét, például a *Babafaktúrákat*. Vastagon megfestett, világos, kicsiny olajkép, jelzésszerű mézeskalácsbabákkal, melyek mintha egy vásáros sátrában kínálnák magukat. Testüket a vastag festékrétegbe való kaparás körvonalazza, a faktúra valamiféle durva szövedék lenyomata. Az alakok között itt-ott bekarcolt szövegtöredékek bukkannak föl. Ilyesfajta szervetlen, embertelen töredékekből Ország Lili egy teljes, ijesztő világot épített tizenöt éve. Schéner ennél szelídebb, belátóbb. Frey Krisztián akkori írott képein a töredékekből fenyegető figyelmeztetés áll össze: mené, tekel... Schéner számára az írás is, a lenyomat is olyan elem, melynek révén sajátos és esztétikus egységbe tudja szervezni a képet, a *festményt*. S bár akkori művei a legkülönfélébb minőségeket sorolják egymás mellé egy felületen, mégiscsak egészen távoli rokonság állapítható meg köztük, s mondjuk Tapiés festményei között. Tehát Schéner kapcsán kezdettől, már az első, bizonytalanabb lépések óta ugyanerről a *besorolhatatlanságról* beszélhetünk.

AZ ALAPSZERKEZETÜKRE egyszerűsített mézeskalács bábokból azután a későbbi évek folyamán *valódi bábok* lesznek, és fababák és fémszobrok, és játékok, és térplasztikák, és még mi minden más, kifogyhatatlan ötletgazdagsággal. A *Dorottya-kocsik* és a *Krumplinyomó-huszárok* tele vannak játékossággal, bujkáló jókedvvel: a műcsarnoki látogatók többsége gyermek, akik élénkek, jól érzik magukat Schéner világában. A felnőtt gyermekek, a költők számára is jó kiindulópont volt mindig Schéner egy-egy műve, a képek mellé kifüggesztett versek tanúsítják. S mások is, *egyre többen szeretnék élvezni a művész játékosságát*, hisz ezért kap megbízást színházaktól díszlet-, jelmez- és bábtervezésre, ezért készült vele hosszú tévéfilm, melyet az egyik terem zugában képmagnóról játszanak le.

De térjünk vissza a kiinduló kérdésünkhöz: *melyek* Schéner Mihály művészetének *saját törvényei*. A művész eddigi nyilatkozataiban mindig a népművészetre, az egyetemes népi formakultúrára hivatkozik, mint ihletőjére. A népművészet azonban nem elsősorban művészet, hanem elsősorban *a mindennapi élet meghatározott funkciójához készített tárgy* — legyen ez a funkció köznapi, praktikus vagy ünnepi, szimbolikus. Világos, hogy Schéner munkái, fémszobrai, filcfigurái nem rendelkeznek ilyen praktikus tulajdonságokkal.

Akkor tehát valamiképpen a szimbolikus formákhoz kellene kötődniük — alkotójuk vallomása szerint. De hát milyenek a mi XX. századi életünknek a rítusai, ünnepi alkalmai, egyéni szimbólumai? Semmiképpen sem olyanok, melyek szorosan kötődnének a művészethez. A művészet túl magasan van ahhoz, hogy bátorságunk lenne belevegyíteni a mi kis töredékes élethelyzeteinkbe. Ezen Schéner sem tud segíteni. Az ő krumplinyomói *szobrok* — semmi mások, csak szobrok. S véleményt alkotni sem lehet felőlük másként. A sokszorosítás vagy az individuális tárgykészítés minden eddigi művészi kísérlete sem tudta feloldani ezt a dilemmát. Művészetének az a legfőbb sajátja, hogy *úgy tesz, mintha ez a probléma nem létezne*, mintha mindent ott lehetne folytatni, ahol kétszáz éve véget ért.

EZ A PROGRAM mindazoknak szimpatikus, akik bíznak abban, hogy ha elvi viták helyett, fölösleges problémázgatás helyett valahogy úgy élünk, mintha az a hajdanvolt, érintetlen boldog állapot el sem múlt volna — *e varázslat révén* vissza is állíthatjuk azt. Ha igazuk van, Schéner majd valóban öntörvényűnek fog bizonyulni.

Bán András

A Hatvani Galériában szombaton megnyílt Szűr-Szabó József festőművész és szatirikus rajzoló kiállítása. A tárlaton a jobbára kitűnő karikaturistaként ismert nyolcvanéves művész mintegy hetven alkotása látható március 27-ig.

◆

A csehszlovákiai magyar irodalomról rendez kerekasztal-beszélgetést a Magyar Rádió és a TIT József Attila Szabadegyeteme március 7-én, hétfőn, délután 6 órakor a Kossuth Klubban. A beszélgetés részvevői: Czine Mihály, E. Fehér Pál, Görömbei András és Pomogáts Béla. Vitavezető: Béládi Miklós.

Egész könyvtárat vásárolhat féláron a kedvezményes könyvvásáron

BUDAPESTEN

a **Toldy Ferenc Könyvesboltban** (I., Fő utca 40.),

a **Bem József Könyvesboltban** (II., Margit utca 2.),

a **Veres Péter Könyvesboltban** (III., Flórián tér 5—9.),

a **Móricz Zsigmond Könyvesboltban** (V., Deák Ferenc utca 15.),

a **Szamuely Tibor Könyvesboltban** (V., Október 6. utca 3.),

a **Krúdy Gyula Könyvesboltban** (XII., Magyar jakobinusok tere 4.),

MINDEN BOLTBAN MÁS VÁLASZTÉK!

Február 28-tól március 12-ig.

KEDVEZMÉNYES ÁR — JÓ VÁSÁR!

Állami Könyvterjesztő Vállalat

Magyar Nemzet 1983. III. 6.

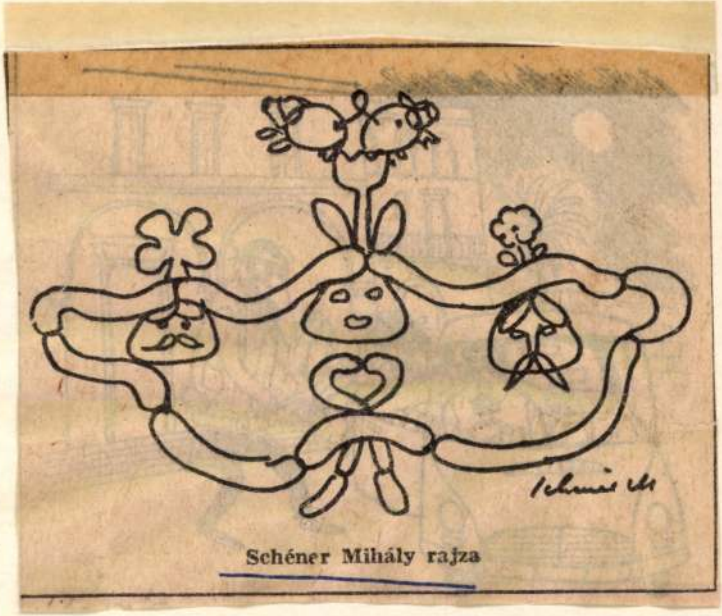

Schéner Mihály rajza

Magyar Nemzet 1984. VIII. 4.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
1980 OKT 19
BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG
Schéner Mihály, fotó-
képrőművész

/1021

Schéner Mihály: Pandur a betyárok kezén

Sché

Mag

1984

9 órakor lesz a Farkasréti temetőben. Gyászolják: felesége, leánya, unokája és dédunokái. Cím: Homonnai, 1115 Szakasits A. u. 34/A.

— Mély fájdalommal tudatjuk, hogy **dr. Török Ferencné** sz. **Medvigy Erzsébet** 64. életévében, június 16-án elhunyt. Drága halottunkat július 2-án, fél 12-kor a Farkasré-

El is fogtak a rend
Bevittek a nagy bé
Kárikittyom, édes
Végeztem a mesé

A képlopás balladája állító-
lag úgy keletkezett, hogy ké

10

B

Kongr

Ga

A Szo
tikájának
adata az
SZKP
jövő év februárj
ra
összehívott XX
kongresszusára. Ott ö
szegzik majd az 1980-b
befejeződő, ötéves te
eredményeit és. A te
végrehajtása jelentős
növelte a Szovjetun
gazdasági potenciálját,
komoly problémák is

Schéner Mihály, festő

□ SCHÉNER MIHÁLY festőművész kiállítása 25-én délután 4 órakor nyílik a Népszabadság székház sajtóklubjában (VIII., Blaha Lujza tér 3.). A kiállítást, mely február 6-ig délután 4-től 10-ig tart nyitva, Németi Irén, a Nők Lapja főszerkesztője nyitja meg.

–: □ Schéner Mihály

2.

Esti Hírlap, Bp. 1982 jan. 23.

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály

MAGYAR NEMZET

1983 DEC 31

1021

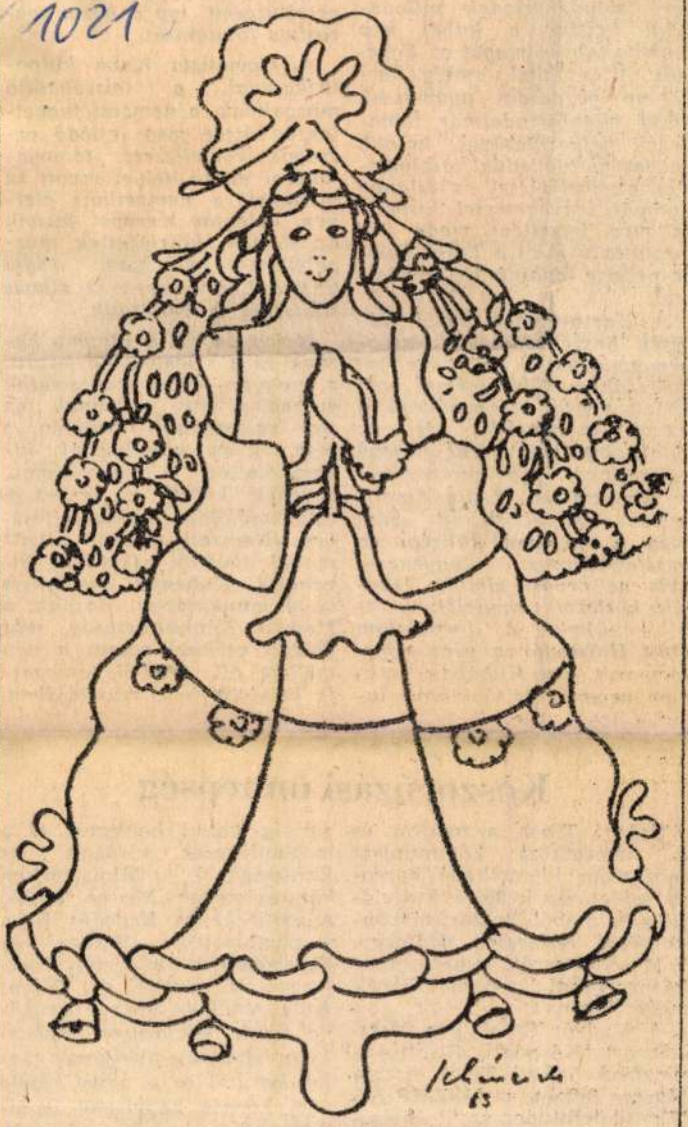

Schéner Mihály rajzai

mény, hogy s
tura megdönt
tától kezdve
szembe találta
sült Államokk
detben gazdas
majd ellenfor
dasok felkaro
gazdasági blok
ciai elszigetelé
katonai fenyeg
te meg letéri
iasztotta útjáról a Fidel Castro vezette lendületes forradalmat.

A Karib-tenger festői szigetén hozzákezdtek a térségben egyedülálló célok megvalósításához. Földreformot hajtottak végre, kisajátították a kubai magántőkét és az észak-amerikai érdekeltségű vállalatokat, demokratizálták a közoktatást. Latin-Amerikában első ízben itt szűnt meg a munkanélküliség, az analfabétizmus. Ingyenessé vált az orvosi ellátás. Iskolák, kórházak, rendelők tucatjai épültek. A forradalom előtt Havannában négy egyetem volt, ma Kubában csaknem negyven felsőoktatási in-

galmában, amelynek Fidel Castro három éven át elnöki tisztségét is betöltötte.

Meleg, baráti a viszony hazánk és a szigetország között, a magyar—kubai kapcsolatok gyümölcsözően fejlődnek az élet valamennyi területén, s még bőven kínálkoznak kihasználatlan lehetőségek, egyebek között a gazdasági együttműködés elmélyítésében. Nemzeti ünnepe alkalmából további sikereket kívánunk Kubának szocialista építő munkájában. Hazánk, a Magyar Népköztársaság, más haladó erőkkel együtt e nép mellett áll, szívből támogatja küzdelmében, munkájában.

Koszorúzási ünnepség

Szőnyi Tibor, a magyar és a nemzetközi kommunista mozgalom kiemelkedő harcosa születésének 80. évfordulója alkalmából koszorúzási ünnepséget rendeztek pénteken, a Mező Imre úti temető munkásmozgalmi panteonjának sírkertjében.

A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága nevében Szőnyi Tibor sírjára *Huszár* István, az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézetének főigazgatója és *Kornidesz* Mihály, a Magyar Televízió elnöke, a Központi Bizottság tagjai helyezték el a megemlékezés virágait. Az Egészségügyi Minisztérium képviseletében *Medve* László államtitkár és *Hegedüs* Béla, a pártbizottság titkára, az Egészségügyi Dolgozók Szakszervezete részéről dr. *Babics* Antal elnök és *Bodnár* Árpádné titkár koszorúzott. Szőnyi Tibor sírjára családjának tagjai, barátai és a nevét viselő váci kórház képviselői is elhelyezték a kegyelet virágait.

A megemlékezés az Internacionálé hangjaival ért véget.

MAHIR SAJTOFIGYELO
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA

1983 DEC 24

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas képzőművész

1983. december 24., szombat

1021

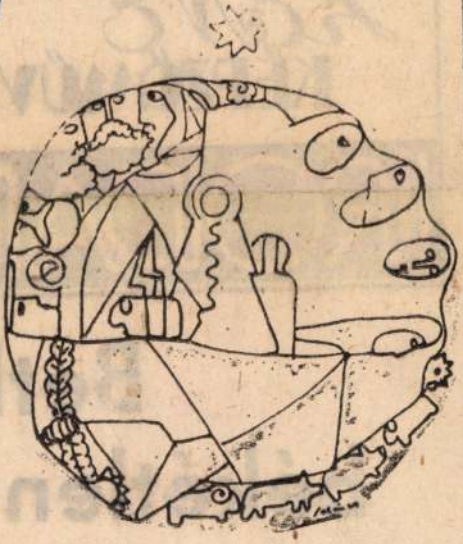

Schéner Mihály rajza

1983. december 24., szombat

ZENE
KÉPZŐMŰVÉ
IRODAL

Betl
békétlen

Nincs benne

az önéletra
zomban, d
király is vo
tam. Már gyermekként. És nem is egy, ha
nem — jelentkező híján — egyszerre há
rom: Gáspár, Menyhért, Boldizsár. Teha
betlehemes játékbéli uralkodó, aki a láng

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály

TÚRISTA

Falú

1983 DEC

102

Schéner Mihály Munkácsy-díjas festőművész kiállítása a salgótarjáni bemutatóteremben látható.

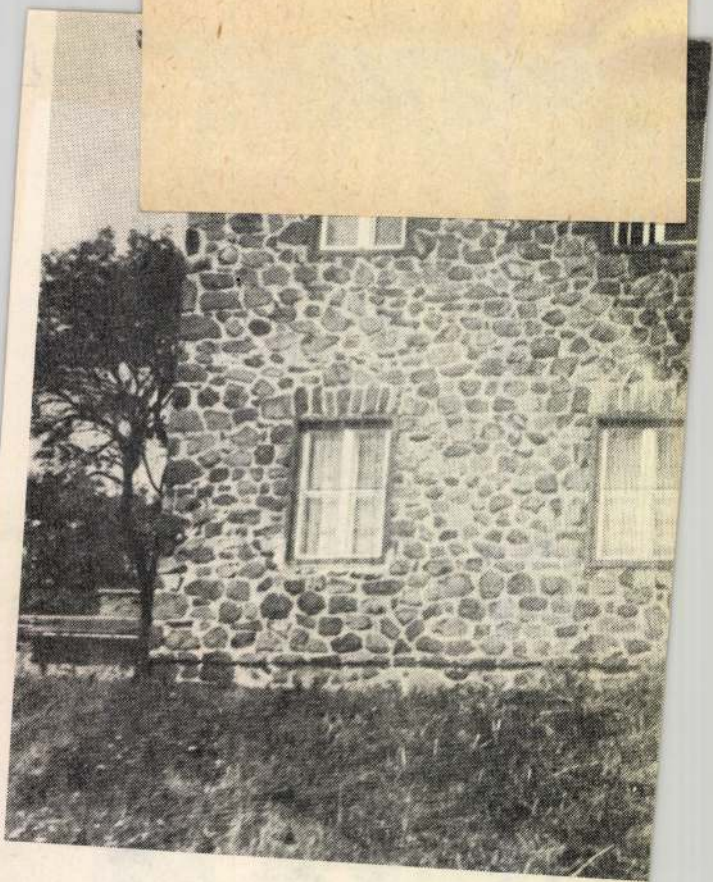

ÁGASVÁR ÚJRA P

Néhány évvel ezelőtt még a gazdacsere után.

Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály

DÉLI HÍRLAP

Munkácsy díjas festő

1983 SEP 23

(Tavirat a 6. oldalon)

1021

● A Rónai Sándor Megyei Művelődési Központban látható Schéner Mihály Munkácsy-díjas festőművész kiállítása; szeptember 30-ig tekintheti meg a közönség. A hétvége kulturális eseményeit a 2. oldalon ismertetjük.

végi ka

Színészetünk hőskora

Talpassy Tibor Bajcsy-Zsilinszky Endréről írott visszaemlékezéseiben már bebizonyította, hogy színesen és érdekesen tud mesélni arról, amit újságíróként átélt, közvetlen közelről látott. Új könyvében, amely A magyar színjátszás hőskora címet viseli, azt is igazolja, hogy ugyanilyen színesen tudja elénk tárni a múlt század első felének kultúrtörté-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1983 NOV 10

Schéner Mihály

Kipszer Élet

Grafikus

1021

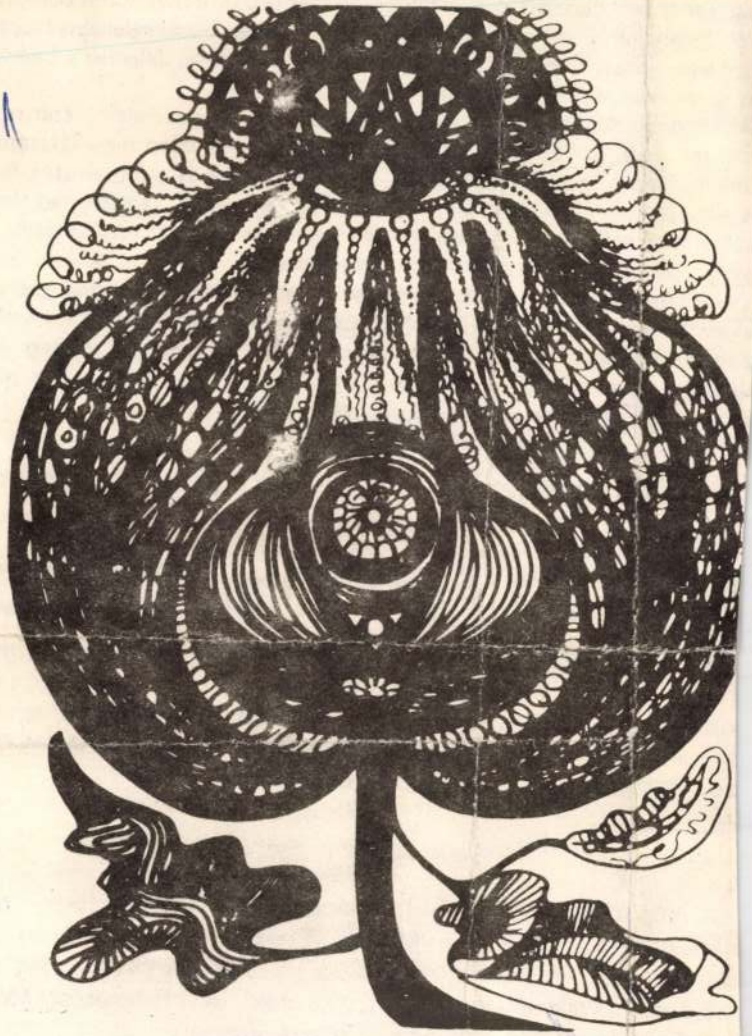

SCHÉNER MIHÁLY RAJZA

ladatként foglalkozott a munkabizottság a
val, amelynek célja: a vállalatról alkotott k
lmérése, annak piackutatásban történő fel
ett kérdőívek gépi úton történő feldolgozása
A munkabizottságnak jelenleg tíz tagja van,
bővített feladatokat is figyelembe véve túl
unkabizottság mozgásképességét erősen ko
at ellátása sem megoldott. Egy kisebb létszámú munkabizottság tagjainak választása azonban nagyobb gondosságot, körültekintést igényel. A sebb létszámú munkabizottság „ütőképesebb" lenne és a feladatok yeztetése is kisebb gondot jelentene. A felszabaduló létszámot pedig a irtmunka más területén lehetne hasznosítani. A gazdaságpolitikai munkazottság munkáját ugyanis akkor végzi megfelelően, ha a gazdasági élet litikai vetületét felismeri és sajátos eszközével közreműködik a pártzottság és a gazdasági vezetés közös munkájában.

A jelentést a testület *egyhangúlag* elfogadta.

KITÜNTETÉS

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa politikai és gazdasági munjának elismeréseként a Munka Érdemrend ezüst fokozatát ományozta *Vasenszki Jánosnak,* a mechanikai gyárrészleg dolzójának. A kitüntetést *dr. Martos Istvánné,* a textilszakszerzet főtitkára adta át a TDSZ székházában.

□

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa politikai és gazdasági munjának elismeréseként a Munka Érdemrend bronz fokozatát dományozta *Földvári Ignácnak,* a mechanikai gyárrészleg dolozójának, alapszervezeti párttitkárnak. A kitüntetést *Méhes. ajos* ipari miniszter adta át a minisztériumban.

Schéner Mihály, grafikus

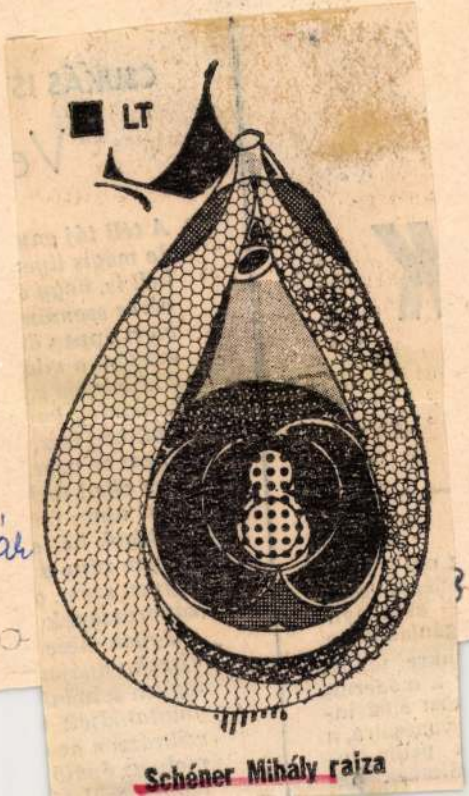

Schéner Mihály raiza

7.

Schéner Mihály

Élet és Tud

3. dec. 23. XXVII/51-52

nkre többé-
a moderni-
közt élők in-
vonásaira, a
pedig in-
dítanak na-

legyen szívünk
folytatódjék
szikrázzon az
mely az épülő

TÁRLAT

SCHÉNER MIHÁLY (1923—) festő, grafikus, ám mint legutóbbi kiállításán a Műcsarnokban láthattuk szobrász, bábtervező, játékkészítő, textilművész is. És tanár is, hiszen 1947-ben szerzi meg diplomáját a Képzőművészeti főiskolán és 1956-ig tanít. Az expresszív majd a szürrealista irányzat jellemzi korai képeit. Szamosi Ferenc Schánerről készült kismonográfiájában konstruktív-expresszívnek jelöli stílusát. Életművében kiemelkedő helye van a kéznek — mellékletünkben bemutatunk 106 lapból álló kéz-albumából. Fából faragott, színesre festett játékai gyönyörű mesék — melyek nemcsak gyerekeknek szólnak.

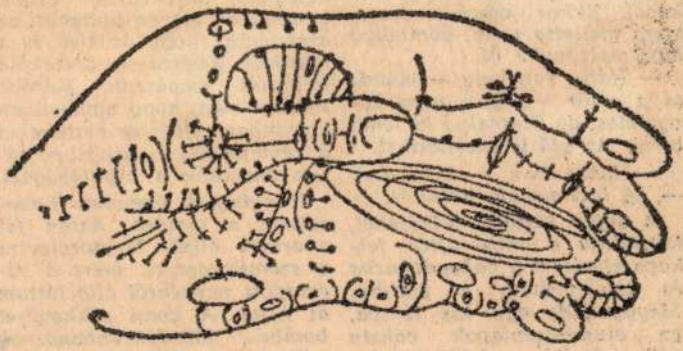

A kéz albumából

Magyar Nemzet 1983. IX. 16.

— **Schéner Mihály** műveiből nyílt kiállítás csütörtökön a képcsarnok bemutatótermében. Az alkotó zömmel franciaországi, olaszországi és görögországi útiélményeit megörökítő hatvan olajképét december 8-ig láthatja a közönség.

Magyar Nemzet 1988. XI. 25.

Schéner Mihály

— **Schéner Mihály** kiállítása nyílt meg csütörtökön Szombathelyen, a Derkovits-teremben. A tárlaton a művész több mint hatvan alkotása látható.

Magyar Nemzet 1985. III. 15

Schéner Mihály

— **Huszárik Zoltán-emlékkiállítás** nyílt szerdán a Petőfi Irodalmi Múzeumban. A magyar filmművészet kiemelkedő egyéniségének, az 1981-ben elhunyt filmrendezőnek életútját és munkásságát feleleventő tárlat, — amelyet Schéner Mihály Munkácsy-díjas festőművész nyitott meg —, szeptember 14-ig látogatható.

Magyar Nemzet 1986. 6. 15.

Schéner Mihály

Hétfő, 1986. október 6. Magyar Nemzet

A Magyar Nemzet Galériája

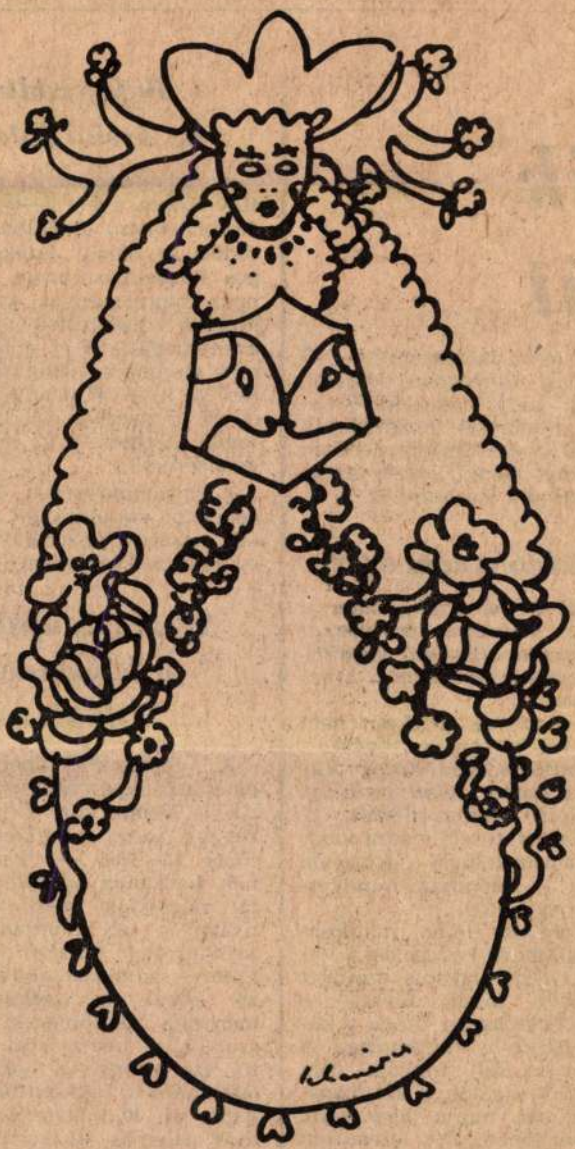

Schéner Mihály rajza

— veti közbe Komáromi. — Ő technikailag ragyogóan képzett, remekül ki tudja használni ellenfelének pillanatnyi megingásait. Általában az első három percben szerez annyi előnyt, amely aztán elég a második háromra is...

A birkózó is adni akar

— Többen mondták, hogy a szurkolók biztatása szárnyakat ad a szőnyegen. Hallani egyáltalán a küzdelem hevében is a bekiabálásokat?

— Ha a szavak értelmét nem is, de a fel-felmorajló zúgást, a tapsot halljuk. Ilyen forró légkörben az ember felszínre tudja hozni utolsó erőtartalékait is. Érzi a szeretetet, s ő is adni akar. Osztozni a szurkolóval a győzelem örömében — mondják mindketten szinte ugyanazt.

Azt írtam az elején, mindösszesen tizenkilencen készülnek a vb-re. *Bíró* László ugyanis mindkét fogásnemben indul. Először a szabadfogás 48 kg-os, utána a kötöttfogás 52 kg-os mezőnyében. A 48 kg-hoz le kell fogynia még néhány kilót, s aztán, a két fogásnem közt két napja lesz arra, hogy minél többet visszaszerezzen — sőt hozzászerezzen! — régi testsúlyához.

— Dupla felelősség ez, vagy dupla öröm?

— Tulajdonképpen [illegible] második [illegible]

.kínaiak gyűjtötték a legtöb aranymedált, 94-et, a legtöbb ér met viszont a házigazdák érde melték ki — 83 arany-, 55 ezüst és 46 bronzérem. (A kínaiak tc vábbi „termése": 82 ezüst- és 4 bronzérem.)

A záróünnepségen 27 nemze sportolói vonultak fel, s búcsúz tak azzal: Viszontlátásra né év múlva, Pekingben.

Nyolcszáz újságíró a lausanne-i NOB-ülésen

A nemzetközi sportélet ki emelkedő eseményének ígérke zik a Nemzetközi Olimpiai Bizottság soron következő — október 12—18-i — ülése, amely nek Lausanne ad otthont. Ezúttal választják meg az 1992-es nyári és téli olimpiai játékok színhelyét, minden eddiginél több — szám szerint 13 — pályázó közül. Az „ötkarikás eseménynek" különleges figyelmet szentel a nemzetközi sportsajtó, ezt bizonyítja, hogy a NOB 800 tudósító akkreditációját fogadta el, 30 televíziós és 35 rádiós állomás közvetít egyenesben az ülés színhelyéről, a Beaulieu Palotából, ahol kizárólag a sajtó céljait szolgáló 200 fős munkaszobát alakítottak ki

Schéner Mihály

Kedd, 1986. április 1. Magyar Nemzet

A Magyar Nemzet Galériája

Schéner Mihály rajza

jutott a fináléba. Ellenfele a Kecskemét volt. A másik ágon a Tungsram és az MTK-VM találkozott. Mindkét fél aratott egy-egy győzelmet, így harmadik találkozóra került sor. Ezt vasárnap rendezték a Tungsram Megyeri úti csarnokában. Az MTK-VM biztosan győzött az eltiltott *Boksay* nélkül játszó Tungsram ellen. Az eredmény: MTK-VM—Tungsram 74—61 (39—28). Legjobb dobók: *Körmendy* (30), *Schwarz* (19), illetve *Nagy* D. (17).

A férfibajnokságban a harmadik helyért első mérkőzés Baján: Bajai SK—Videoton 93—71 (50—33).

...n a hetedik helyért

ményt nem vitte magával a két csapat a továbbiakban. Az 5—8. helyért játszó csoportban viszont Magyarország csapata vasárnap 8—4 (1—2, 3—0, 4—2)-es vereséget szenvedett Dániától. A magyar gólokat *Farkas, Scheiber, Balogh* és *Kiss* ütötte.

A 9. helyért: Dél-Korea—Ausztriália 9—7.

nem került döntőbe.

A Debreceni MVS női kézilabda csapata IHF Kupa elődöntő mérkőzésen 27—19 (16—9)-re győzött a svéd Tyresö csapata ellen, s így megnyugtató előnyt szerzett a visszavágóra.

Mandzák Bertalan és Krecsmajer Gusztáv ezüstérmet szerzett a Tolbuhinban megrendezett Világ Kupa súlyemelőversenyen. Súlycsoportjaik eredményei: 100 kg — 1. Petrov (bolgár) 380 kg (170, 210), 2. Mandzsák 362,5 (165, 197,5), 3. Garon (kanadai) 360 (150, 210). Az ólomsúlyban: 1. Krasztev (bolgár) 442,5 (202,5, 240), 2. Krecsmajer 355 (155, 200), 3. Herrera (kubai) 320 (140, 180).

Harmadik mérkőzésen dőlt el Szovjetunióban a férfikosárlabda-bajnokság aranyérmének sorsa. Az első mérkőzésen a Zalgirisz Kaunasz a visszavágón a CSZKA Moszkva nyert hét ponttal, a harmadik találkozón — ugyancsak Moszkvában — ötezer néző előtt a Kaunasz győzött 67:59 arányban.

A Dinamo Novoszibirszk csapat nyerte a szovjet női kosárlabda-bajnokságot. A Ronchetti Kupa döntőjében a BSE ellen is fölényesen győzte novoszibirszki csapat a szovjet bajnokság finálé jában a sokszoros BEK védő TTT Daugava Riga — Szemjonova csapata — ellen idegenben (81—59 és hazai pályán (92—68) is fölényesen győzött, s szerezte meg első bajnoki aranyérmét.

A 15 esztendős kínai Vang Jen új világcsúcsot ért el a női 3000 méteres gyaloglásban. Az ausztrál Susan Cook eddigi csúcsát három másodperccel megjavítva, 12.39.1 perccel állította fel a táv új világrekordját. Egy másik kínai gyaloglónő, Hszü Jung-csiu a 10 kilométeres távon javította meg a világ eddigi legjobb eredményét. Saját korábbi 45.31.9 perces csúcsát 44.59,2 percre módosította.

Schiller
Mihály

Magyar Nemzet 1986. 1.18.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR SAJTÓVÁLLALKOZÁS
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály festő-képzőművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1981 JUL 17

1021

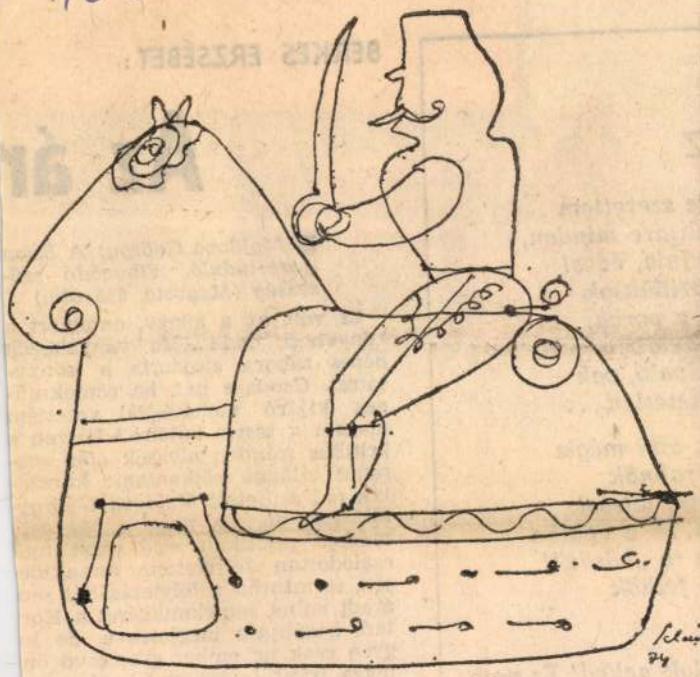

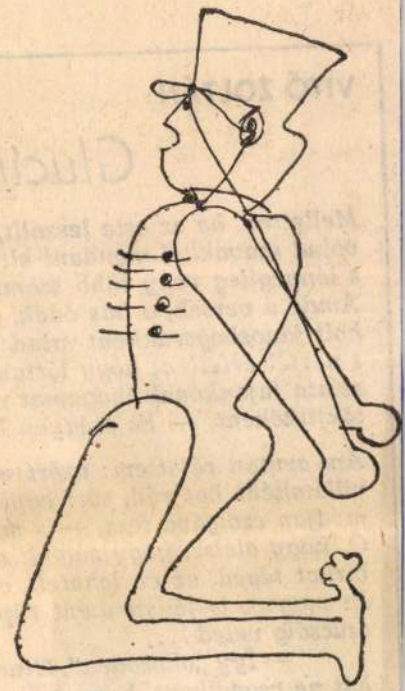

Schéner Mihály rajza

VITÓ ZOLTÁN:

Glucíniához

Melletted, ha az este leszállt, sokszor de szerettem
volna szavakkal mondani el, hogy mennyire minden,
s lényegileg vagy több számomra, Glucínia, édes!
Amde a versek, a bús ódák, a szonett-briliánsok
holt jánosbogarakként mind leperegtek a porba,
s néztél értetlen; hogy láttam már szemeidben
szinte fajankónak magamat vagy szánnivaló, vak
tökfilkóként. — És szégyen kínzott, tehetetlen . . .

Ám azután rájöttem: azért van ‚nyelv', ami mégis
villámként hat rád, sőt: egykori nílusi rabnők
módján szolgává tesz, — s mindent érteni látszol:
O, hogy alélsz, hogy súgod: az egyetlen, ki e Földön
bírhat téged, az én lehetek, csakis én, a te „hősöd"!
És magam is félistenként röpülök föl a felhők
csúcsáig veled . . .
— Így „okosodva", Glucínia, édes,
hát ne csodálkozz, hogy már nem szavalok neked! És nem
lélek s szellem lángjaival kutatom szíved, — inkább
blúzod alatt — s máshol — kezem egy-két ujja keresgél . . .

Az ár

■ *Moldova György: A Szent Imre-induló. Elhúzódó szűzesség (Magvető, 655 old.)*

Ez volt az a könyv, amelyért a könyvheti dedikálóra vágyakozók népes tábora elsodorta a könyvsátrat. Csoda-e hát, ha remekműnek kijáró mohósággal vetettem magam a testes kötetre? Hiszen a kritikus minden olvasók élén szeretné világgá rikkantani: korszakos mű született *Moldova Györgytől!* Igaz ugyan, hogy a hat esztendeje publikált első részt már csalódottan félretettem annakidején, és mintha a folytatásából sem áradt volna remekműígéret a Kortárs hasábjain megjelenve, de legyen csak az ember gyanakvó önmaga iránt is: az emlékezés csalhat, a szerző átdolgozhat, az ízlés változhat, a szöveg mélységei napvilágra jöhetnek, ha egyvégtében

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-725

Schéner Mihály
festő, képzőművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1981 JAN 31

1021

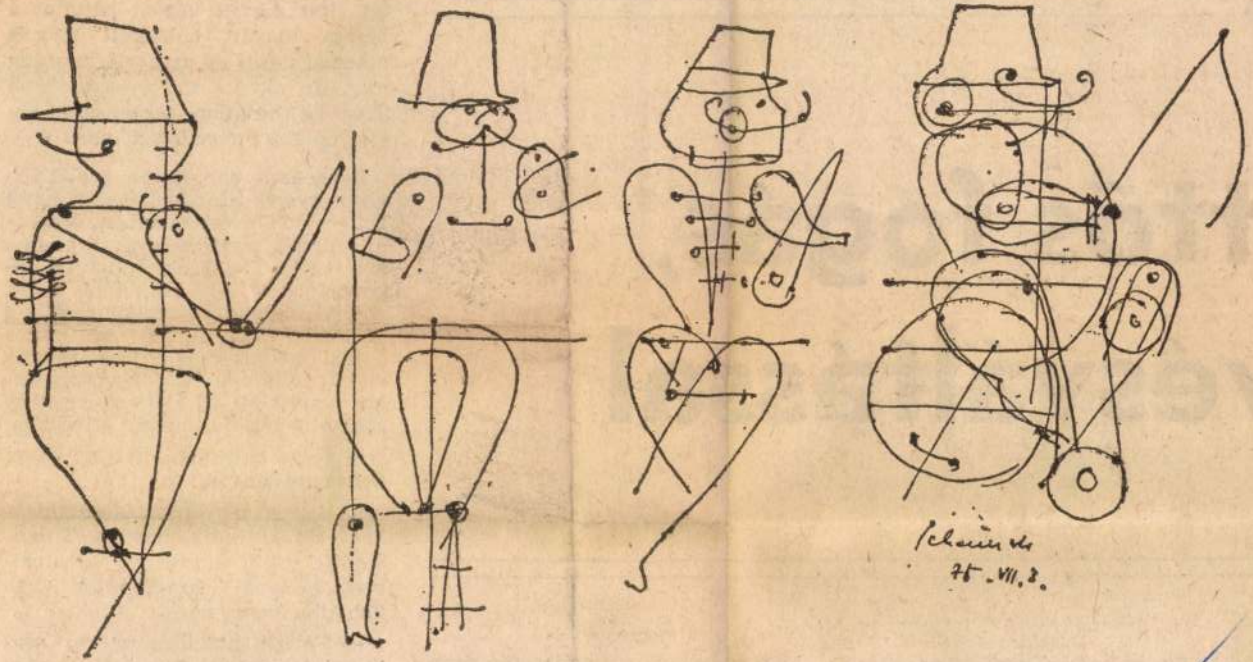

Schéner Mihály: Huszárok

JA:

ettős fogás, vésváltással

lenne belőle? Gondolja meg, uram, nem olyan biztos pálya ez, s honnan tudhatnám, mire viszi.

kiábrándultan s mindig fáradtan, mert valami mégsem sikerült az életében, s most már csak abban

ten
háro.
után
meg, de akkor is, ha nem volna ilyen hajthatatlan, tudhatná-e vajon, milyen sorsnak veti oda?

Reggelente csak három szelet vajas kenyeret készíthet, pedig hatot kellene, de egész életében útravalót csinált, mert mindegyik gyerek azt várta, hogy kiröppenjen — szabaduljon? — a családból. T.-né, szemére húzott fejkendővel, állt a parton, nézte, ahogy indultak a hajók, melyek csak vittek, mindig vittek, soha nem hoztak vissza senkit, s most ott áll előttem, keskeny ajka alig mozdul, ahogy kimondja:

— Nem engedem. Ezt az egyet nem engedem el.

Ki fog elszámolni a tálentomokkal? De ki tudja, hogy a T.-családnak végül is mennyi tálentommal kellene elszámolnia? Csak Zsuzsika mosolyog:

— Tetszik tudni, ez nagyon egyszerű. Az ember szinte nem is gondol rá. Kettős fogás, fekvésváltással, tarsamenetek. Nagyon egy-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1981 MÁJ 23

ÉLET ÉS IRODALOM

Schéner Mihály „festő-képörömművész"

1021

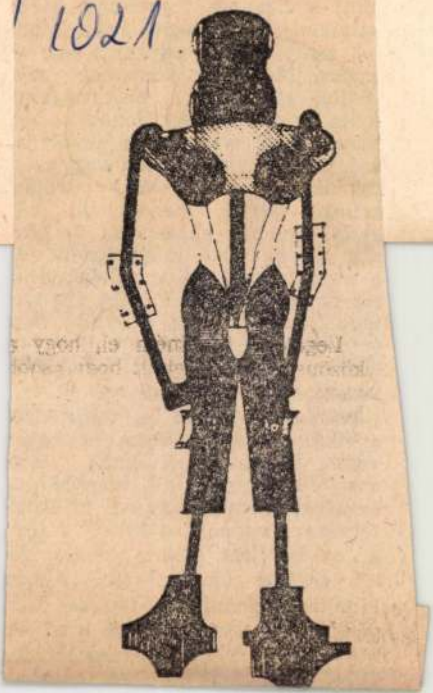

mit tegyen is, ő maga kívül va
a megírtakon. Az egy *Csipkesiva tag*-ot leszámítva, mindig az tör ténik, amit ő akar, s az író nen viszi odáig hőseit, hogy azok ön elvűen, a megalkotott típus tör vényei szerint mozogjanak.

Munkácsi játszik a figurákka anélkül, hogy játékos kedvébe volna. A valódi játéknak tétj van. Olykor egy dió, máskor mókázás öröme. A valódi játéknal törvényei vannak: a király négye ér, az ász tizet, csak a vonalon be lül szabad ugrálni stb. Ahog

Schéner Mihály rajza (részlet)

SAJTOFIGYELO
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

1981 MÁJ 16

ÉLET ÉS IRODALOM

Schéner Mihály festő-képzőművész

1021

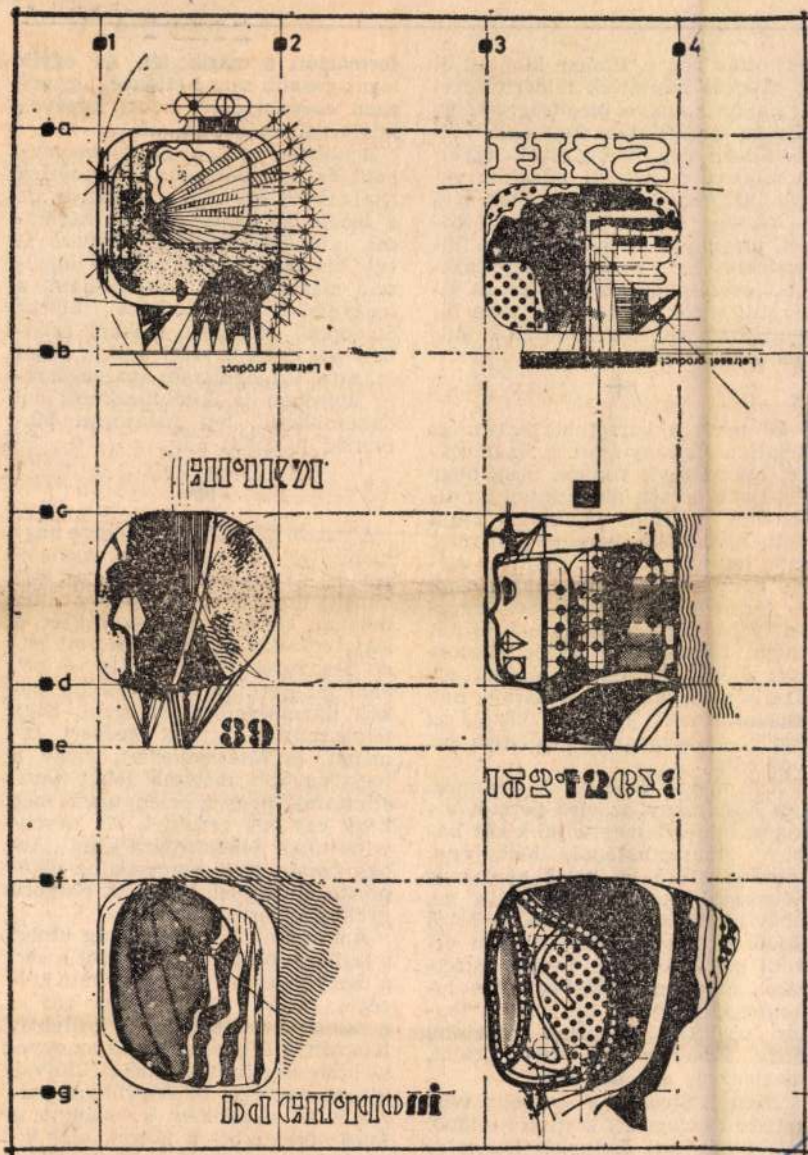

Schéner Mihály: Fejek

najtották végre. Hanem kiadták őt a háborús bűntettek felderítésével foglalkozó lengyel bizottságnak. Így azután az 1947-ben kelt első verdikt után még évekig élt. Lengyelországban elkövetett bűneiért végül 1952. március 6-án fizetett élevével. Egy élettel azért az 56 065-ért, amennyien a varsói gettó fölszámolásakor, a varsói gettólázadás leverésekor *bizonyíthatóan* áldozatul estek. A szorosan nem bizonyítható további áldozatok száma több tízezer.

+

Ül tehát a varsói börtönben az ártatlan életfogytiglanos. Családjáról csak annyit tudunk meg, hogy legifjabb öccsét, aki szintén az ellenállás, a Honi Hadsereg tagja volt, három SS-nyomozó ölte meg, még letartóztatása napján; a varsói gettó — akkor már néma rom — területére hurcolták, ott végezzek vele. Két cellatársa: az SS két tagja. Ellenségek? Közös rabsorban élők? (Az egyik például elárulja neki, hogy öccse három, név szerint ismert gyilkosa közül az egyik — a szomszédos cellában raboskodik...)

Kazimierz Moczarski számára két körülmény az első perctől világos, mihelyt megtudja, kiket kapott cellaszomszédul, hálótársul, minden külső és belső moccanás kényszerű tanúiul. Az egyik az, hogy börtönben a rab rab, az őriző őriző. A sorsközösség itt nem elvont morál kérdése, hanem létfeltétel, a fennmaradás egyetlen lehetősége. A másik az, hogy a tartós együttlét páratlan alkalom, hogy föderítse *azt, ami történt,* megismerje *azt, aki tette.*

Jürgen Stroop, a csekély végzettségű kataszteri kistisztviselőből lett SS-főtiszt, Heinrich Himmler egyik kedvence teljes életútját, s telki portréját nincs itt hely földézni. A figura nem is oly sokréttűen érdekes, mint Adolf Eich-

S köztük meg, gyakori rezonőrként és a vitákban olykor mérleg nyelveként ott volt a kisrangú, de a maga beosztásában egy harmadik információcsoportot ismerő és egy harmadik magatartást képviselő másik német, aki SS-ként, a lengyelek vádlottjaként olykor Strooppal szolidáris, máskor azonban okkal nem veszi annak ingét magára, s megmaradt igazságérzete jegyében is, kisemberként, hol önkéntelenül, hol tudatosan Moczarski pártjára áll.

+

A varsói gettólázadás — erre nagy hangsúlyt helyezett a jeruzsálemi per is! — egyik első és fő példája annak, hogy nemcsak passzív, tehetetlen sodródás volt a Végzet, a legyilkoltatás felé. Hanem volt zsidó fegyveres ellenállás is — ott, ahol lehetett. A nácik sokáig pokoli ügyességgel éltek azzal, hogy fölhasználták a vak emberi reményt, a hitetlenkedést, hogy a legszörnyűbb mégsem lehet igaz; elhitették, hogy a belenyugvás még hagy egy kis reményt. Az auschwitzi tábor főbejáratára kiírt „Arbeit macht frei" nemcsak az elképesztő cinizmust példázza. Szigorú gyakorlati értelme volt.

Ám amikor Lengyelország utolsó s legnagyobb gettójára kerül a sor, a lengyel zsidók előtt már nem kétséges, mi vár rájuk. Ekkor tör ki a varsói gettólázadás, a kollektív leleményesség, elszánás és az egyéni hősiesség fantasztikus példáival. Stroop egységei lángszórókkal perzselik föl egyenként a házakat; a felső ablakokból a lángok elől kiugrálókat röptükben lövik, mint sportvadászok a vadkacsát vagy az agyaggalambot; a föld alatti bunkerekben meghúzódókat az éjszaka

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

Schéner Mihály,

ÉLET ÉS IRODALOM

Festő-képzőművész

1981 ÁPR 18

1021

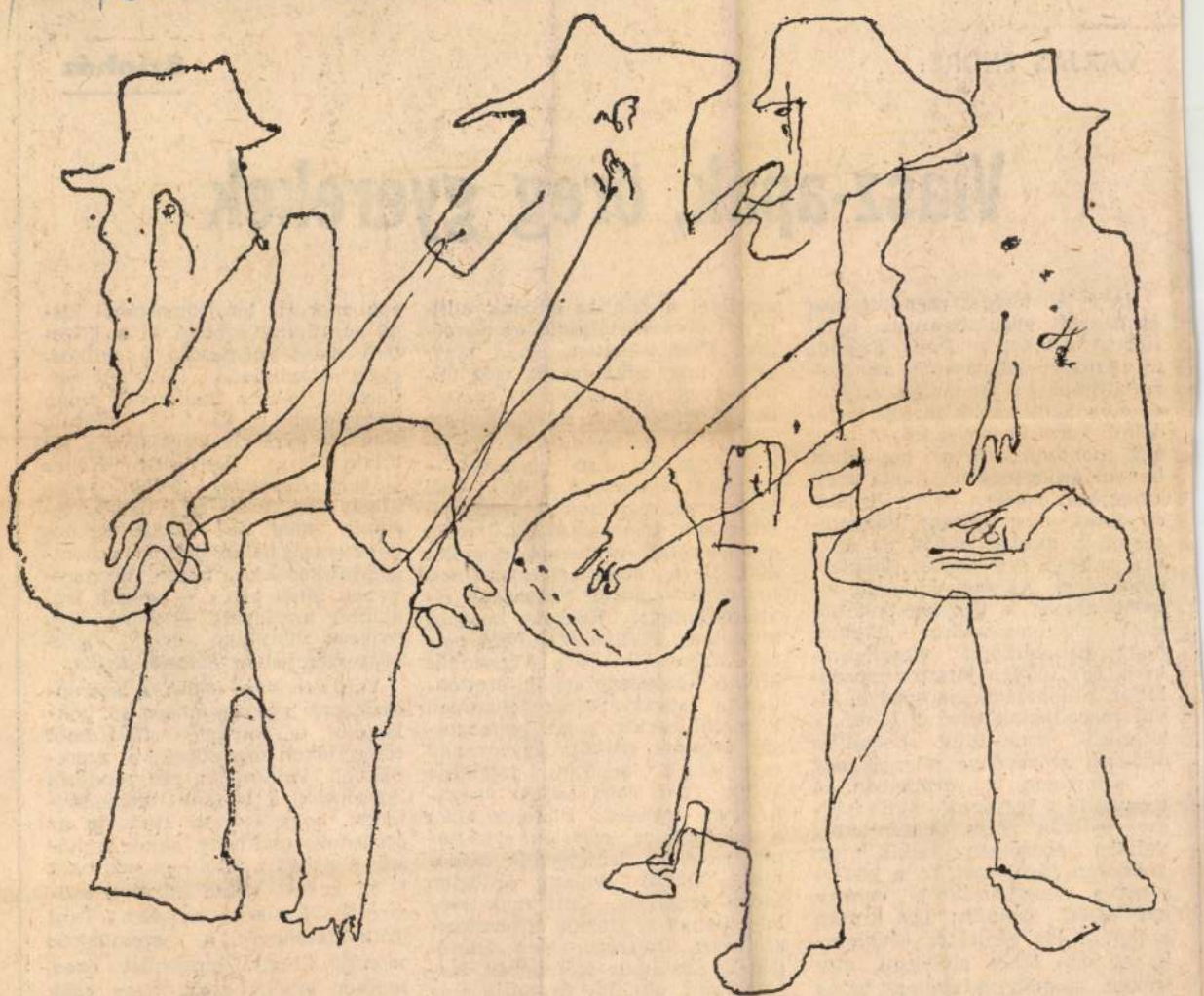

Schéner Mihály: Zenekar

VARJAS ENDRE:

Színház

Viasz-apák, öreg gyerekek

Nagy lehetőséget ragadott meg és hagyott végül hamvába halni *Horvai István*, a *Pesti Színház* új *Platonov*-előadásának színpadra állítója és rendezője, amikor az előadhatatlannak tartott terjedelmű korai Csehov-darabot, hogy úgy mondjam, nem hosszában, hanem szélességében húzta meg, kihagyván belőle a négy idős földbirtokost, meg Abram Vengerovicsot, a gazdag zsidót, az apák nemzedékét, s a játékot fiaik körébe zárta. Az öregek közül viszont négyet a nézőtér bejárata előtt kártyaasztalhoz ültetett, hogy panoptikumi viaszfigurákként, egy időtlen játszma mozdulatlan pillanatává merevedve, kívül maradjanak ezen a körön, s létezésük csak mint homályos utalások szövevénye jelenjék meg a színpadon, a drámában. A trouvaille a jegyszedő nénik (persze, nyilván nem önszántukból vállalt) éberségén bukik meg: gondosan távol tartják a közönséget a viaszfiguráktól, nehogy kár essék bennük; így azután azokat a kis gépiratos cédulácskákat sem lehet elolvasni, melyeken „személyi adataikat" vélné közzé tenni a tervező. Az előadás előtti és utáni tolongást így amellyel a színház elibénk állítja ezt a csehoviatlanul cselekményes Csehov-művet. Hadd higgyem, hogy alkalmasak, elég felnőttek vagyunk ennek az egészében jó előadásnak a megértésére.

Mert jó ez az előadás, ha — különösen az első részében — egyelőre lassabb is a kelleténél (talán még egy hétnyi próba jót tett volna; talán az ötödik-tizedik előadás után véglegessé csiszolódik). De a szerepértelmezés-színészvezetés szolíd biztonsága elvitathatatlan: Horvai korábbi küzdelmei Platonovval nem voltak hiábavalók, és a Vígszínház kitűnő középgenerációja érettentisztán játszik. Szinte lehetetlen kiemelni bárkit is az igazságosság sérelme nélkül: egyenrangú egyéniségek együttes munkája zajlik. *Tahi Tóth László* visszafogottan groteszk Platonovjában a tolsztojánus szerelem-értelmezés romboló, irracionális démonisága feszül valami ördögien tunya érzékiség, amit csak jobban kiemel a szavak riposztozó, szellemes üressége. Meg feleségének, Szásának szerepében *Halász Judit*, aki úgy formálja meg *ennek* a Platonovnak a párját, mint aki szükségképpen került

san enervált lefojtottságából kissé váratlanul lobban ki a követelő, majd követelőző, a gyilkosságig egzaltálódó szerelemvágy. Csiszolt, bár a kelleténél talán színtelenebb, kevésbé vibráló *Venczel Vera* Grekovája és a lótolvaj Oszip szerepében *Koncz Gábor; Reviczky Gábor* pedig könnyedén, erőlködés nélkül teremti meg a századfordulós Oroszország babeli diákját, a csontnélküli-karakán Iszak Vengerovicsot. Meglepetés — engem legalábbis meglepett — Anna Vojnyiceva vibrálóan érzéki vígözvegy-szerepében *Szegedi Erika*.

Van azonban ennek a szereposztásnak egy szembeszökő bökkenője: a szereplők tíz-tizenöt esztendővel öregebbek a szerepüknél. Vélhetném ezt rendezői koncepciónak is (amit magyarázhatna, hogy Horvai kihagyta az öregeket), csakhogy akkor a hősök életkorára utaló mondatokat is ki kellett volna húzni a szövegből. Amikor azonban Tahi Tóth-Platonov a szemünkbe mondja, hogy huszonhét éves, amikor arról beszél, hogy csak öt esztendeje hagyta félbe az egyetemet; amikor kiderül, hogy

Schéner Mihály, testő
hobrán

[illegible] — Schéner Mihály. A fantázia seprűjén, avagy: mit keres egy művész a kéményben? Írta és az interjút készítette Menyhárt László (Corvina). — [illegible]

— Most jelent meg 20.

Nincszabadság Br. 1981. nov. 1

Schéner Mihály, festő-képzőművész

kiállítások a folklór jegyében.

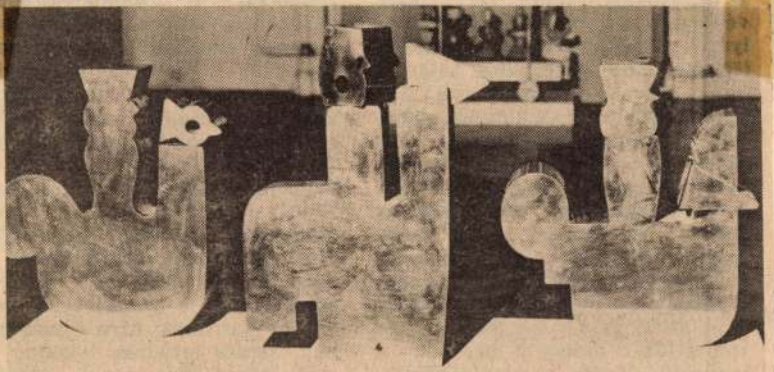

● A népművészet szellemében — ez a címe annak a képző- és iparművészeti kiállításnak, amelynek a bajai Türr István Múzeum adott otthont, csaknem két hónapos időtartamra. Ezen sok ismert, tekintélyes alkotó műveit láthatják az érdeklődők. A minden bizonnyal sikeres tárlat azt sugallja, hogy mennyire hat hivatásos művészeinkre az egykori és mai népi világ, a népi kultúra. Shéner Mihály Kakas és lovas huszárok című fémszobra többek között ezt a mély és maradandó hatást mutatja.

Petőfi Néke, 1981. jál. 22.

MAHIR
MAGYAR HIRLAPÓ
SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 34[illegible]-726

Schéner Mihály festő-
képzőművész

KELET-MAGYARORSZÁG

1982 FEB 27

1021

Schéner Mihály: Életfa

szerelem időszaka, am
azonban már megje
a veszélyérzet nyo
szimptómái is. Netti ö
sen megérzi, hogy az
amelyben élnek, nem
Hannover őszintes
hogy az a nyíltság, a
szerelme közügyekben
enged magának, veszél
het. S a nőnek van iga
nek a síknak része a k
fi börtönbeli együttélés
harmadik sík pedig
fiú és Netti találkozása." (A *Filmvilág* 1982/2. számából idéztünk: *Etikai parancs és történelem*, Zalán Vince beszélgetése Fábri Zoltánnal.)

Ha a rétegeket elkülönítjük egymástól — noha szorosan összefüggenek és egymást gondolatilag is, érzelmileg is színezik —, a filmbeli cselekmény jelenidejét érezzük legmarkánsabbnak. Ebben fel-felizzik a dráma, pontosan kirajzolódnak az emberi viszonylatok, s Netti „küldetésének" indítékai is egyértelműek. Fábri Zoltán poetizálja a gyönyörű asszony figuráját s költői magasságokba emeli a harmónia keresését. Mindez magával ragadó — s talán még inkább az lehetne, ha Frajt Edit képes lenne elhitetni a lényéből áradó varázslatot. Az ifjú színésznő elragadó jelenség, de valamennyi dimenziójában nem tudja kibontani a férfiak életét felkavaró jellemet.

Megkerülhetetlen, hogy Örkény István rövidlélegzetű novelláját ne szembesítsük a Fábri-filmmel, azaz ne minősítsük az átalakítás meglehetősen fogós feladatát. Illés György felvételei hatásosan szolgálják a mondanivalót: miliőt és drámát nála talán senki sem tud hitelesebben a néző szeme elé varázsolni. Vukán György zenéje is elsőrangú profimunka. Gálffi László kellőképpen gátlásos fiatalember: más kérdés, hogy valamennyi mondata őszinteségében — lásd előbbi okfejtésünket — kételkedünk. Balázsovits Lajos főleg rutinból építi fel kissé elnagyolt szerepét. Kálmán Györgynek kifejezetten balszerencséje van az utóbbi időben. A színház cserbenhagyta, filmen viszont olyan feladatokhoz juttatják, melyekben — a vértelen sablonok miatt — lehetetlen tündökölni. A *Requiem* sem kivétel.

Reméljük, Fábri Zoltán még sokszor lapozgat majd a magyar irodalom kincsesbányáiban. És abban is bízunk, hogy hamarosan megint eléri a *Körhinta*, a *Hannibál tanár úr*, a *Húsz óra*, *Az ötödik pecsét* és többi remekműve színvonalát.

Veress József

Gyermekvilág Esztelneken

Gazda Klára könyvéről

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 349-716

Schéner Mihály festő, képzőművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1982 FEB 26

1021

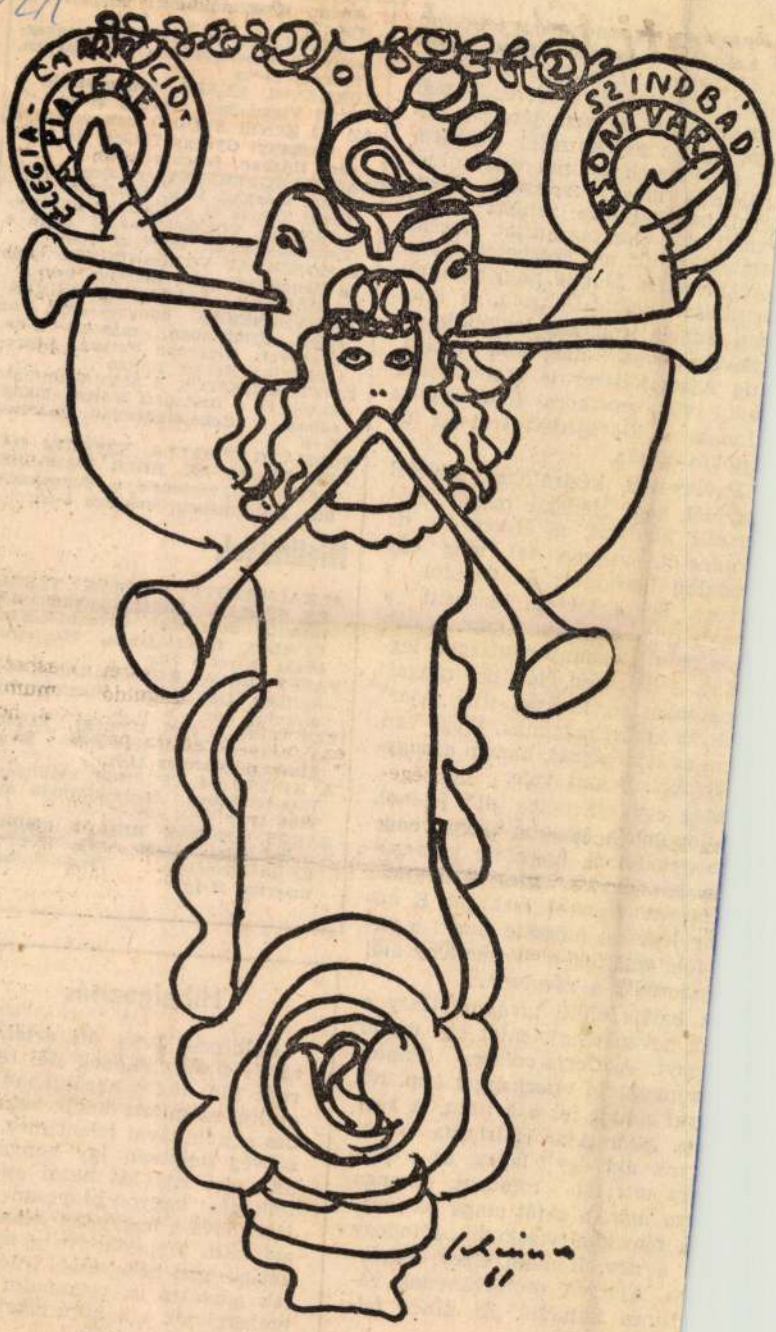

Schéner Mihály: H. Z. emlékére

...vasva döbbenünk rá, mit jelenthe-
...tett nézőként végignézni a legen-
...dát.

Nagybácsi és unokaöccs tele van
jó szándékkal, olyan remek hecc-
nek ígérkezik az egész. Aztán a
mítosz önállósodik, a szereplők má
nem az előírt szerepet játsszák, ha
nem amit a mítosz rájuk kényszer
...ít. Pavlowitch mintha túlontúl jó
...eltalálná magát Ajarként. Meg
...rrol nagybátyjára, amiért nem
...veheti át a Goncourt-díjat. És csak
...alálgathatjuk, mit érezhetett Gary,
...mikor a *Le Monde* nagy hatalmú
...kritikusa, Poirot-Delpech, a kor-
...ars francia irodalom legjobbjairól
...zólván Garyt meg sem említi,
...míg Ajart kétszer is. Több újság
...udni véli, mekkora féltékenység
...tínozza a kiöregedett írót az új
...istökös láttán.

Pavlowitch kéziratokat követel
...arytól, hogy „fedezze magát". Rá-
...eszéli kiadóját, a *Mercure de*
...rance-ot, vegyen fel még egy
...odalmi igazgatót: őt. Gondol a
...övőre. Egyre jobban idegesíti a
...agybátyja, aki, ha már a báb
...szabadult, néhány madzagot, leg-
...ább jelképesen, tovább rángat:
...nácsokat ad, kioktat, tilt. „Ajar"
...dítva kikéri magának. Elege van.
...em az Ajarságból, hanem a nagy-
...tyjából. Szakít vele.

Még egy cirkuszba illő jelenet.
...vlowitch a bankba megy, hogy
nagybácsi és ügyvédje kívánsá-
...ra készpénzre váltsa át a kiadó
...százezer frankos csekkjét. S né-
...ny lépéssel mögötte Gary: a za-
...fölé vett fekete bőrmellény alól
...ludorodik a revolver...

...A halála előtti tavaszon Gary a
...át nevén megjelentet egy újabb
...ényt. A *Cerfs-volants* (Papír-
...kányok) jó visszhangot kap. Na
...gre! sóhajt fel a kritika. A régi
...ry. Akár Ajar is írhatta volna.
...író, aki egy lapra, az iroda-
...ra tett fel mindent, önmaga
...lya már, a saját maga felriasz-
...a rémekkel viaskodik. Mindegy
... a név. Romain Gary, Pavlo-
...ch, Ajar. A mutatványnak vé-
... Nincs katarzis. És nincs fel-
...zás.

Fázsy Anikó

JAZZHANGVERSENY a Zeneakadémián, március 1-én. Közreműködik: Berki Tamás és a Kaszakő együttes

A TÁTRAI VONÓSNÉGYES estje a Zeneakadémián, március 2-án

A MOSZKVAI VONÓSNÉGYES estje a Zeneakadémián, március 4-én

A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR hangversenye az Erkel Színházban, március 4-én. Vezényel: Giuseppe Patané. Közreműködik: Kocsis Zoltán

LISZT: KRISZTUS. A MÁV Szimfonikusok és a Budapest Kórus előadásában a Zeneakadémián, március 5-én

TORMA GABRIELLA, SZERGEJ DAVIDOV ÉS AZ ÉDER VONÓSNÉGYES hangversenye a Zeneakadémia kistermében, március 5-én

Kiállítások

ALKALMAZOTT FORMÁK TÉRBEN ÉS SÍKBAN. Melega István kiállítása a debreceni Orvostudományi Egyetem Galériájában. Megtekinthető: március 7-ig

TASSY BÉLA KÖNYVGRAFIKÁI a Helikon Galériában. Megtekinthető március 7-ig

EDÉNYEK (Gyári termék). Kiállítás a Fényes Adolf-teremben. Megtekinthető március 14-ig

A KINETEAM CSOPORT kiállítása a Uitz-teremben. Megtekinthető március 14-ig

SÁROS ANDRÁS MIKLÓS kiállítása a miskolci József Attila Könyvtár kiállítótermében. Megtekinthető: március 27-ig

Hibaigazítás

Boldizsár Iván *Mi értelme van?*) című cikkének (ÉS február 19.) utolsó hasábjában az alulról számított ötödik bekezdés sajtóhibával jelent meg. A szöveg helyesen így hangzik: „Az első egy kis hazai apostolkodás: nagyon alaposan tájékozódva a nagyvilág jelenségei közt, támaszkodva a nyugat-európai békekutató intézetek adataira is, visszaadni az embereknek a háború *elkerülhetőségének* tudatát.".

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Schéner Mihály festő – képzőművész
NÓGRÁD
1982 JUL 31.

1021

Schéner Mihály grafikái a „Gyalogcsillag" sorozatból

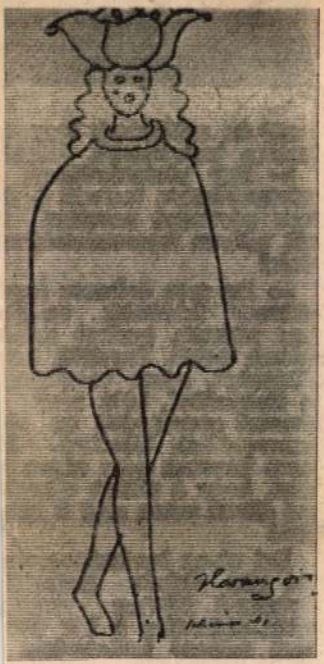

Harangvirág

Pipacsocskák búzavirággal

Rózsácska

nevelő munka minőségének emelése áll. A párttagoknak jó példával elöl kell járni: ismerni az 1972-es oktatáspolitikai határozat célkitűzéseit, szellemét, látni, mit sikerült megvalósítani mindebből, milyen feladatok várnak még ránk. A tanévindítás előtt mindig megbeszéljük a tennivalókat. A tanév során arra törekszünk, minél jobb együttműködést alakítsunk ki a KISZ-szervezettel, segítsük a honvédelmi nevelést. Munkatervünk célja tehát a pedagógiai munka segítése a hivatásszereteten túl a mozgalmi eszközökkel is.

— Más alapszervezetekkel tartotok-e kapcsolatot?

— Ismerjük egymás munkáját, problémáit más iskolai alapszervekkel, de konkrétabb együttműködésünk nincs. A nagyközségi párt vb-nél szólnak, ha valamilyen rendezvényhez szükségük van a segítségünkre a szervezésben, mozgósításban, programban.

— Az emlékplakett elnevezése: A békéért. Számodra mi a tartalma a békeharc kifejezésnek?

— Olyan dolog ez, mint a hétköznapok forradalmisága. Ha az ember becsületesen, legjobb tudása szerint végzi a munkáját, azzal a bé-

vashatták számukra levegő, a Meg kell nem min mindent És hogy kell! A szemlélet abban, ho gyen a vi

— Oros[illegible] lyennek látod a nyelv iránti érdeklődést, az MSZBT-munkát?

— Talán nem mindenki így tapasztalja, de nálunk szerintem az orosz tanítása épp annyi problémát jelent, mint a többi tárgyé — éppúgy vannak érdeklődő diákok és lusták. Persze igyekszem én is felkelteni az érdeklődésüket: diákat mutatok be, képeslapokat, orosz vers- és prózamondást szervezünk, orosz honismereti szakkörünk működik. Aztán itt van a DRUZSBA klub. Igaz, nem olyan mint korábban — az ötnapos tanítási hét miatt ritkábbak a programjai, de péntekenként összejönnek a fiatalok. A Szovjetunión kívül az NDK és Csehszlovákia életét is közelebb hozta sokakhoz a klub. Iskolánkban a legtöbb ünnepséget az MSZBT szervezi — arra törekszünk, hogy ne sablonosak legyenek hanem tartalmasak, szépek

— Egy középiskolában pártmunkához tartozik a diákok párttaggá nevelése. Erről milyen tapasztalataid vannak?

— Az arra érdemes negyedikesek felvételét megelőző egy időszak, amikor munkát adunk nekik, figyeljük helyállásukat, sokat beszélgetünk a fiatalokkal. Idén négy évessel gyarapodott az alapszervezetünk létszáma. Még nem kaptunk soha olyan jelzést, hogy a tőlünk elkerülő ne állták volna meg a helyket!

Ezt olyan tanárnősen mondta, alig titkolt pedagógiai örömmel. Közben mindkettőnk pillantása a kis dobozban csillogó kitüntetésre tévedt: A békéért...

G. Kiss Magdolna

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1982 JÚL 31

Schéner Mihály festő-képzőművész

102

Pipacsocskák Búzavirággal

Schéner Mihály grafikája

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP • 1982. JÚLIUS 31.

A vajimporttól az exportig

Dollárt ér a magyar te

Jó kezdeményezés, jó hír a tejiparból, még ha nem számít is túlontúl újdonságnak, hiszen az előző évek magyar exportcikkei között szerényen egy kisebb tétel vaj is meghúzódott. De mindenképpen figyelemre méltó tény: az iparág az 1981. évi 31 millió dolláros exportját 1982-re 33 millióra emelheti. Ebből pontosan 182 ezer dollár értékű megbízást a Fejér-Komárom megyei Tejipari Vállalatnak adtak, ami azt jelenti, hogy a cég történetében először szerepel a termelési programban vaj-, illetve tejporexport.

Dr. Farkas Lajos, a vállalat igazgatója kérdésekre válaszolva elmondotta, hogy az iparág nagyon hosszú utat járt be addig, amíg eljutott az importtól az exportig.

— *Mikor importált az ország utoljára vajat?*

— Nagyon kevesen hinnék, hogy ez az időpont 1974-re esik, amikor még a hazai tejtermelés a mélyponton volt. A szakosodási programot tíz évvel ezelőtt hirdette meg a kormányzat és nagyon gyorsan — elsősorban Fejér és Komárom megyében — megkezdődött az átállás a tejhasznú tenyésztésre. Megjelentek — Fejér megye eb-

„váltás" a fajtapolitikáb
mert néhány éven belül 3
liter fölé jutottunk a faj
gos termelésben, majd ors
gos első helyre került Fe
megye. Ezt a megszerz
pozícióját megtartva, 19
ben ismét országos első vol
hagyományos tejtermel
versenyben, a fajlagos tern
lés 4000—5000 liter körül a
kult.

— *Mennyi volt tíz év
ezelőtt a vállalat által fel
sárolt tej mennyisége?*

— Ez a szám fényesen i
zolja a tenyésztésben vég
hajtott változásokat. A
megyére kiterjedően 19

MAHIR
SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 343-726

Schéner Mihály, fiatal képzőművész

KELET-MAGYARORSZÁG

1982 MÁR 13

1021

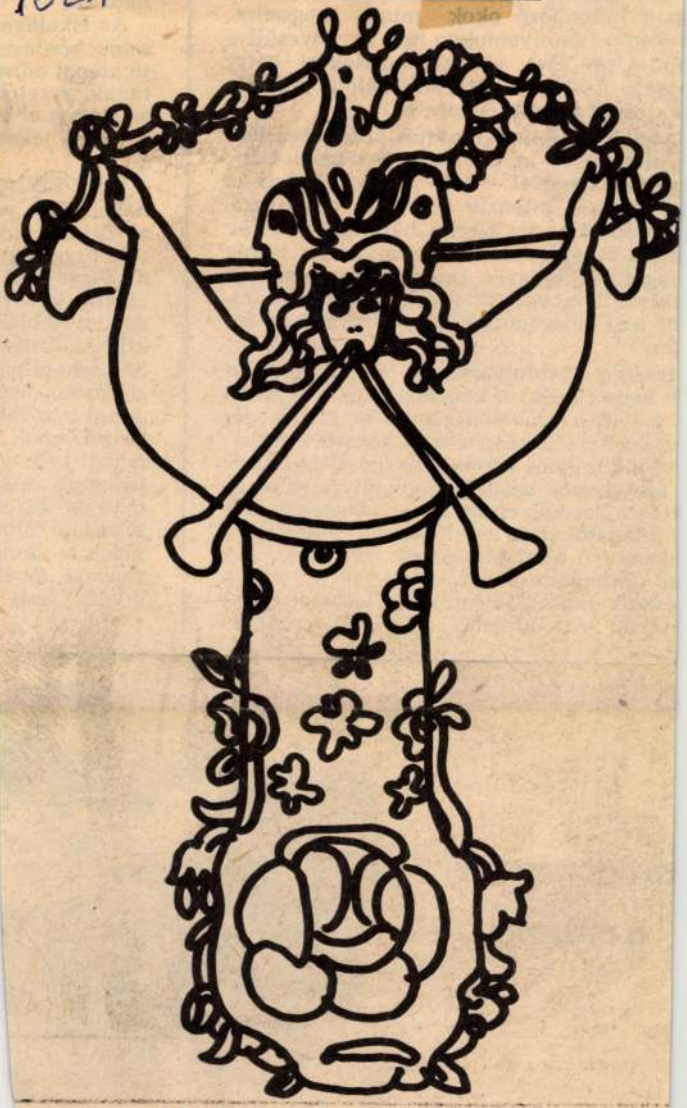

Schéner Mihály rajza: Harsonás

él, a főiskol
pén különb
eken a tanf
mlexitás el
ptak ideoló
ai, pszicholó

A megyei ta
alapján —
zet segítségé
ső kétéves i
középtávú t
att a megye
azgatóját ké
lkészítik a vezetői feladatok ellátására.
81-ben fejeződött be a harmadik tanfo-
am.

Ezeken a tanfolyamokon működő igazga-
k vettek részt. A beiskolázásokat a járási
a városi művelődésügyi osztályok vé-
zték. Az első csoportba a körzeti és a na-
obb általános iskolák igazgatói kerültek.
tanfolyami beiskolázásoknál figyelembe
tték a vezetők ciklikus megbízásából adó-
feladatokat és lehetőségeket, valamint a
rsadalom által támasztott igényeket. Az
ső tanfolyam még kísérleti jellegű volt, a
ásodik tanfolyam idején a kabinet mun-
itársai — a kísérlet alapján — már az

hetősége van
tágabb környe
dok megoldás
kijutás fáraszt
Sok lehetőség
előfordul, hog
dobja a törölk
tanfolyamokor
mazni kell, a
tesítenie kell
ténő együttmű
a vezető hibá
ségek is. Minc
vezetők tevék
nélkül nem

REICH KÁROLY: MESE-ILLUSZTRÁCIÓ

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748/ 340-726

Schéner Mihály, képző-művész

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1982 MÁR 6

1021

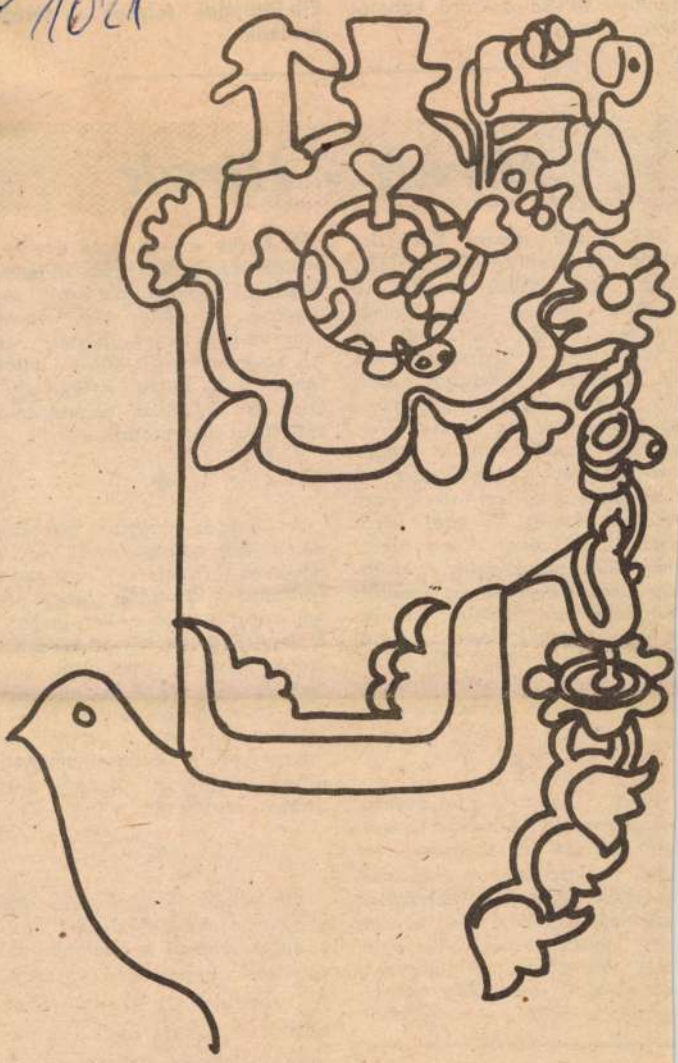

Schéner Mihály rajza

őket. A köz
termelését a
tervben 81–8
terre növelik.

—

15 millió

vákiában évente 120–130 ezer lakás épül. Ebből 30 ezer a tanácsi lakások száma, amelyeknek építési költségeit az állam viseli. A lakásokat a helyi nemzeti bizottságok osztják szét, előnyben részesítve a sokgyermekes, az alacsony jövedelmű családokat, a magányosokat és a szanáltakat. A munkáslakás-építési akció keretében évente 20 ezer lakás épül fel. Ezeket főleg fiatal dolgozók kapják meg. A kiutalás előfeltétele: 10 év letöltött munkaidő az üzemben. A jelenlegi adatok szerint a fiatal házasoknak mintegy 38 százaléka költözhet saját otthonába közvetlenül a házasságkötés után.

◆

Föld alatti átfolyásokkal összekapcsolt különös törendszer húzódik a novgorodi terület észak-keleti részének karsztövezetében. A Szjezzseje, Sorovno, Jamnoje és néhány más, kisebb tóból álló víztelület szüntelenül meglepetéseket okoz. A tavak időnként elfűnnek, majd újra előkerül-

Az oldalt összeállította: Kászon József.

mások csak hosszabb időszak elteltével produkálják ezt a jelenséget. A titkot még senki sem fejtette meg. Rejtély az is, hogy némelyik tóban mitől támad árvíz hatvan évente egyszer. A tóvidéket nemrégiben védetté nyilvánították.

◆

A bolgár–magyar kereskedelmi kapcsolatok évről évre bővülnek. Tavaly 11, az idén várhatóan 18 millió rubel értékű árut cserél a két ország. A kereskedelmi együttműködés újabb példája szaküzletek nyitása Szófiában és Budapesten. A bolgár fővárosban a közelmúltban megnyílt a magyar illatszereket, kozmetikumokat, ajándéktárgyakat árusító Budapest szaküzlet.

◆

A bolgár főváros Vladimir Szajmov lakónegyedében működik a lengyel ételkülönlegességeiről híres Varsó étterem. A vendéglőt a közeljövőben bővítik és korszerűsítik. A terveket lengyel belsőépítészek készítették el. A berendezés, a felszerelés minden egyes darabja lengyel gyártmányú lesz.

SCHÉNER Mihály

Weöres Sándor 70. születésnapjára
Jelenkor, 1983/6. 535.p.

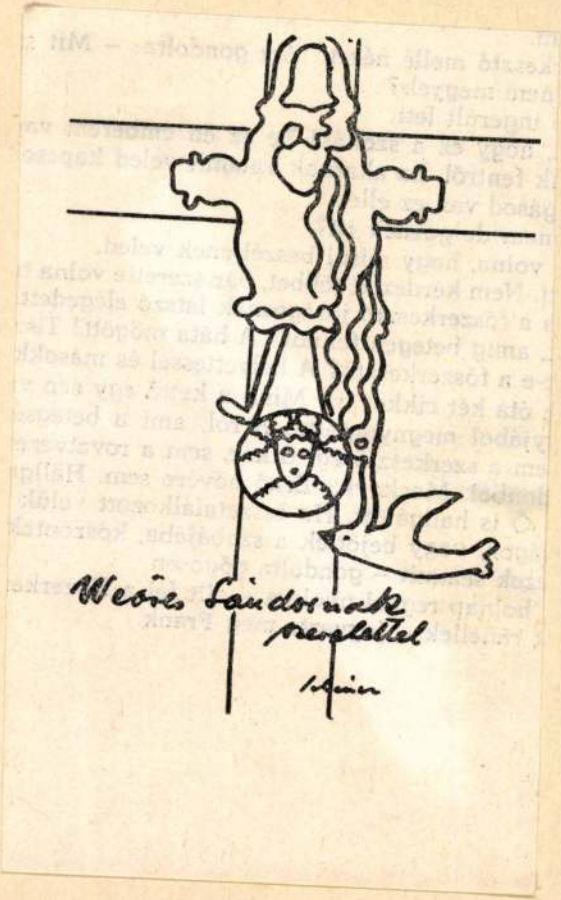

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály

ÉLET ÉS IRODALOM

1983. DEC 2 3

festő - képzőművész

1021

LT

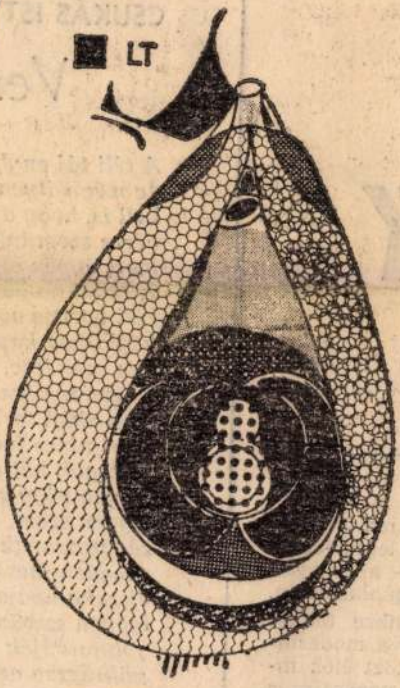

Schéner Mihály rajza

OK

n még ma is soka-
ázzák legszíveseb-
ását — akár nyil-
ár magánlakásban.
innepünkre többé-
, hogy a moderni-
nyek közt élők in-
rzelmi vonásaira, a
ízáltak pedig in-
re fordítanak na-

CSUKÁS ISTVÁ

Vers

A téli táj enyhén
de mégis ilyenkor
kell is, hogy a szív
véres szemünkből
mert éppen ölni al
szétlőni a világot e
köd borítja agyam
kapkodva kapaszk
ami még lesz, ha le
s nem ér véget vel
nem akad torkán,
mert nincs folytat
suttogok hát együ
legyen rügy a fákc
legyen szem, amel
záporozzanak ránk
s legyen mese is, a
éjszaka nyájas arc
legyen szívünkben
folytatódjék b e n
szikrázzon az elme
mely az épülő ház
legyen születés és

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1983. OKT. 28.

Schéner Mihály

ÉLET ÉS IRODALOM

Grafika

1029

Schéner Mihály rajza

Schéner Mihály, grafikus

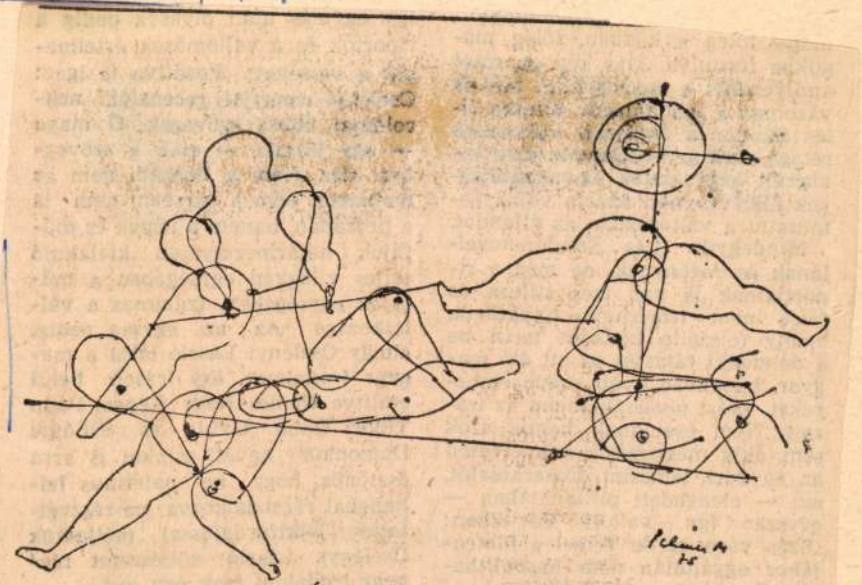

Schéner Mihály: Légtornászok

Schéner

Élet

12.

XXVII/34

Schéner Mihály, festő
halrón –

Schéner Mihály rajza

Schéner Mihály

2.

Élet és Irodalom, Bp. 1983. okt. 28. XXVII/43

Schéner Mihály, fotó

E számunk illusztrációit SCHÉNER MIHÁLY festőművész rajzaiból válogattuk. A művész 1923-ban Medgyesegyházán született, a Képzőművészeti Főiskolát 1947-ben végezte el. A mai magyar képzőművészet egyik legszínesebb egyénisége, korábban expresszív, jelenleg konstruktív szerkesztésű munkáit a folklór elemeinek felhasználásával, átírásával készíti. Korábban festményei vívták ki a közönség és a szakma elismerését, újabban plasztikai alkotásai aratnak méltán sikert. Budapesten és Békéscsabán él. Lapunkban a Bóbita bábszínháznak a Pécsi Nyári Színházban bemutatásra kerülő Kodály produkcióihoz készített bábtervei közül is közlünk néhányat.

– : Krónika

Boríb 3

Jelenkor, Pécs, 1982. júl–aug. XXV/7–8

Schéner Mihály

Vasárnap, 1985. december 29.

A Magyar Nemzet Galériája

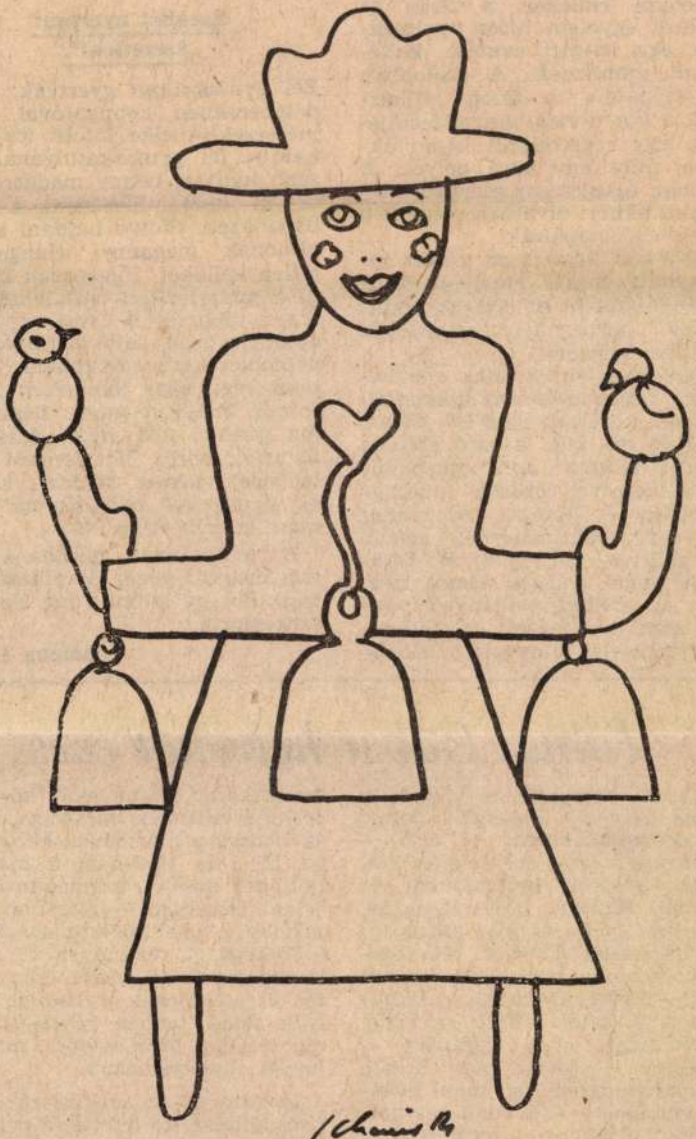

Schéner Mihály rajza

csinyített mása, amelyet Swift regénye szerint az óriások országának hercegnője készíttetett Gulliver számára.

Tárlókban sorakoznak a babaházak berendezései és használati tárgyai, közöttük igen sok olyan, amilyet ma már a való életben nem láthatunk: apró csizmahúzóktól kezdve vörösréz pudingformákig és halfőző edényekig. Van ott centiméternél kisebb játékkártya (a legrégibb 1680-ból!); angol, francia, német újságok, az eredeti példányok pontos, miniatür másai; bőrkötéses, centiméternyi könyvek: a Korán

tó a múlt terített asztalának dísze, a többszintes üveg vagy fém gyümölcstartó, rajta borsszemnyi gyümölcsökkel, virágokkal, valamint régi, nagy bankettek fogásainak miniatür mása: fehér tálon pirinyó főtt nyúl, fülestőlfogastól; vörös, főtt tengeri rák, borjúfej „német módra", ahogy az ugyancsak babalakoma számára készült étlap jelzi.

Az egész olyan, mintha a látcső fordított végén át pillanthatnánk be egy letűnt világ életébe, szokásaiba.

Halápy Lili

Tolnai Gábor hetvenöt éves

Három „terület"-re terjed ki a ma hetvenöt esztendős Tolnai Gábor munkássága. Az első — amit még a 30-as évek elején, szegedi egyetemi hallgatóként (a Radnóti Miklóst, Erdei Ferencet, Ortutay Gyulát és másokat is tömörítő Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma tagjaként) kezdett meg — Erdély irodalma és kultúrája a XVI-tól XVIII. századig. Huszonnégy éves korában — 1934-ben — jelent meg *Erdély magyar irodalmi élete* című könyve, amellyel — következetes baloldali ifjú létére — megnyerte a Babits Mihály és a *Nyugat* támogatását is. Érdeklődésének ehhez a vonatkozásához tartozik, többek mellett, Lázár János gróf-

fordítására. („Nem volt köztünk teljes értelemben barátság — írta *Utazás a Siratóének*-kel című, az *Új Írás* 1978-ban, a magyar költőnek szentelt számában megjelent írásában. — Azonban volt néhány olyan találkozásom személyiségével, műhelyének vegykonyhájával, következetesen pontos verszenéjének hatásával, melyek talán jobban rávilágítanak alkotásának természetére, mint a baráti emlékezések.")

Lorcára és az antifasiszta spanyol költészetre ihlette őt például az is, hogy 1949-ben római magyar nagykövet lett és abban az időben, saját vallomása szerint, fő teendője az volt, hogy befogadta a latin világosság" et. (Egy Szau-

Schéner Mihály

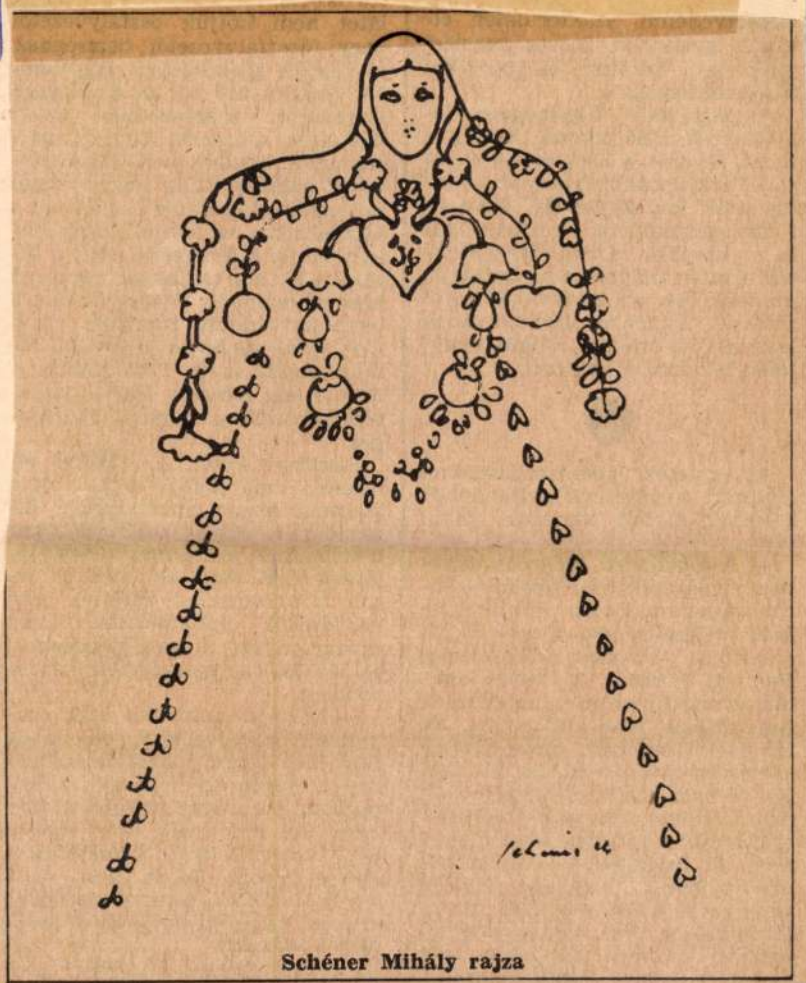

Schéner Mihály rajza

Magy

beosztásban. Nem dolgoztam,
felügyelői munkám során voltam mérésvezető és geodéták munkáját is irányítottam. Erkölcsileg, politikailag feddhetetlen vagyok.

Mondja; a kinevezése előtt nem ment el Aggtelekre, a feladatról annyit tudott, hogy egy nemzeti parkot kell létesítenie. Azt már az elképzelései közé sorolja, miként egyesíti majd a területen levő összegabalyodott érdekeltségeket.

munkra egyértelmű volt, hogy Buzeczki Győző felelt leginkább úgy a kérdésekre, ahogy az egy nemzeti park igazgatójától elvárható. Az már csak elvi kérdés, hogy *ő csak a jelentkezők között volt a legjobb*. Talán azért, mert egy jól működő nemzeti parkban, kitűnő igazgató mellett tanulta meg a szakmát.

Zsolczai Gyula sikertelen pá-

Schéner Mihály, festő

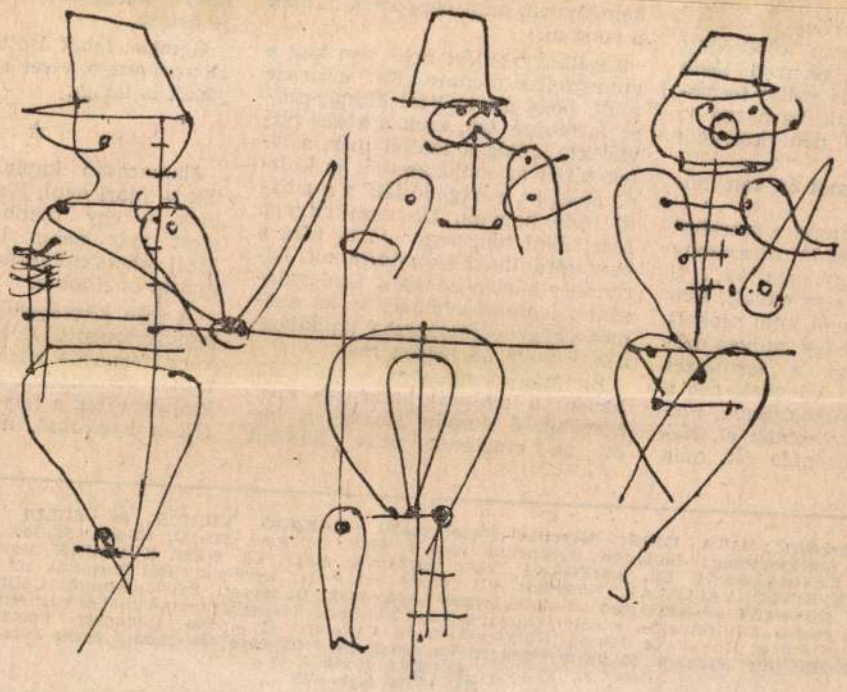

Schéner Mihály rajza

lőfizetési díj havonta 30 forint, negyedévre 90 forint. Fél évre 180 forint, egész évre 360
INDEX: 25 244
HU ISSN 0424—8848

Schéner Mihály

Magya

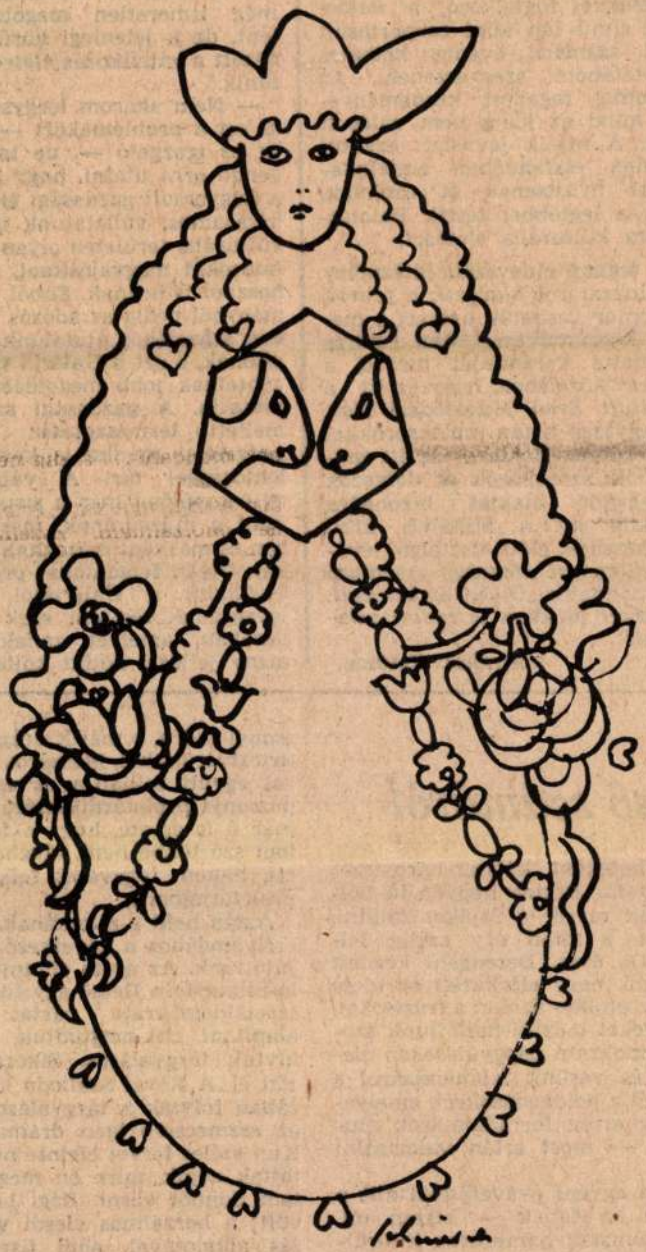

Schéner Mihály rajza

Illik Somlyó Józseftől származó zárómondata: *„Olyan ember volt, aki sötét időkben is tudott világítani."*

Mátraházi Zsuzsa

nat. Olyan feladatokat próbálunk átvállalni a Galériától, illetve igyekszünk segíteni ezek megoldásában, amelyet annak intézmény jellege, kötött költségvetés-

g első számáról

ban heteként kétszer-háromszor megüzente Pestre, hogyha itt bolsevikek merik a fejüket felütni, idejön, s mind egy szálig felakasztja őket. Derengeni kezdett bennem, hogy elérkezett az ideje annak, amikor azokat a frázisokat, amelyeket csőstül hallottunk szociáldemokrata népgyűléseken életünk és vérünk feláldozásáról s azokról a példaadásokról, amelyeket az orosz forradalmárok mutattak — most aztán valorizálni kell.

Nem egyéni gyávaságból állt a hajam az égnek — hiszen mi, kommunisták hamarosan kitörültük a félelem szót a szótárunkból —, hanem azért, mert Kun Béla, mint eddig minden órában, ezúttal is az eddigi szociáldemokrata gyakorlattal mereven ellenkező tételnek rúgott mellbe, amely ijedelzsonyi hídra, s másik drága mártírtestvérünkkel, Mészáros Gáborral együtt kikiáltja az egynapos pozsonyi proletárdiktatúrát — de már ő is érezte, hogy a forradalom szó többé nem kávéházi frázis, hanem fegyveres felkelés és proletárháború.

Aztán neki a munkának.

Nyomdához a következő módon jutottunk. Az azóta elhunyt Somló-Silberstein Dezső egy független szociáldemokrata pártot akart alapítani. Ezt megtudtuk, s meghívtuk tárgyalásra. Sikorszkyval jött el. A Royal Szálloda kávéházában folytak a tárgyalások — s az eszmecsere igen drámai volt. Kun széles tervei eleinte nem hatottak rájuk, mire én meg akartam Somlót verni. Régi barátom volt; a borzalmas élesdi vérengzés alkalmával, ahol tizennyolc román parasztot lőttek agyon a csendőrök, ő volt a gyűlés szónoka, utána golyóktól átfúrt kalappal menekült hozzám Debrecenbe, ahol akkoriban párttitkár voltam, hogy onnan rögtön visszatér-

Schéner Mihály

SCHÉNER MIHÁLY folklorisztikus festményeiből, fából és fémből készült kisplasztikáiból nyílt meg kiállítás a szófiai Magyar Intézetben. A kiállítást egy hónapon keresztül láthatják az érdeklődők.

Népszabadság, 1984. 1. 21

Schéner Mihály

Érdemes Művész

Magyar Nemzet

SCHÉNER MIHÁLY

Munkácsy Mihály-díjas festőművész:

Schéner Mihály

Ötleteire ipart lehetne alapítani — hiszen régebbi festett fa játéklovacskái, tölgyfapipikéi, csikóhal-huszárai az egész világon örömet szerezhetnének a gyerekeknek. Nemkülönben boldogan fogadták volna s fogadnák tán még ma is szobájuk díszéül a tizenévesek azokat a fémből esztergált *Schéner*-figurákat, melyek közül a gitáros például még nyaklik-csuklik is. S ugyan melyik óvoda nem vásárolna szívesen (legalábbis Európában) azokból a „madzagrángatós figurák"-ból, melyeket 30 centi magasnak, olcsó farostlemezből kivágottnak képzelt el a művész? De nemcsak gyermekjátékokkal tudná elárasztani a világot Schéner Mihály, s megtölteni nem egy játszóházat, mint mostanában Békéscsabán, hanem zsanérozott fülű elefántjáról azt is el tudná képzelni, hogy „utcabútor" lesz, pavilonméretűvé fejlesztik (és puszta formájával derűt visz az utcaképbe..). Posztóból varrt térplasztikáinak is helye lehetne nem egy tengerentúli lakásban akár. Még az a szerencse, hogy színpadok berendezőjeként olykor már szerepeltethet (mint most, a Süsü, a sárkány című gyerekdarabban) textilszobrokat is a látvány részeként, s az ő szép, telt színeivel már jelmezek is készülnek. Illusztrációi — például A Szentivánéji álomhoz készített figura- és kosztümtervei — albumokat töltenek meg. Mert fáradhatatlanul rajzol, még amikor beszélget, akkor is. Én fest, ebben is újító, technikában-témában újat hozott, sokáig nem is értették. És farag, régi mézeskalácsosok modorában, például törvénytáblákat...

E. M.

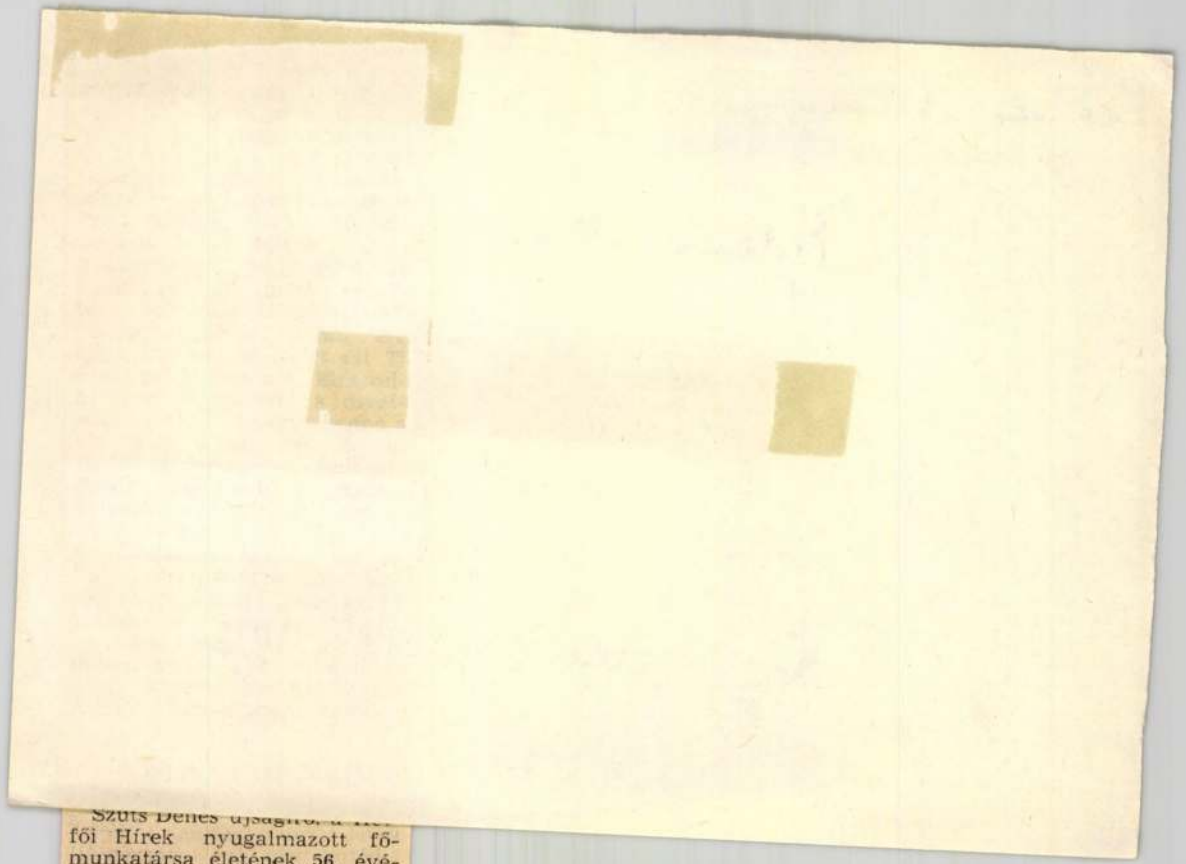

Szüts Dénes újságíró, a Hét-
fői Hírek nyugalmazott fő-
munkatársa életének 56. évé-

Eltemették S

A Farkasréti temetőben mély részvéttel kísérték utolsó útjára hétfőn a hetvenéves korában meghalt Sallay Zoltán Érdemes művészt, az Operaház nyugalmazott ma-

Az Elnöki Tanács *Draschitz* Rudolfnak, a Pénzjegynyomda ...tájának eredmé-

Schéner Mihály

Schéner Mihály festményeinek és faszobrainak kiállítása nyílt meg csütörtökön a dunaújvárosi Uitz Béla kiállítóteremben.

Magyar Nemzet 1984. X/16.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

DOLGOZÓK LAPJA
1983. DEC 24

Schéner Mihály Munkácsy-díjas képzőművész

1021

Schéner Mihály rajza

jön. És a szó betű szerinti értelmében új év. És abban, hogy az jó év is legyen, talán az az öröm és bizakodás is segít, amit a mostani ünnep áraszt magából.

Bajor Nagy Ernő

---

hétesztendős Anance is részt vett
beszélgetésben.
tudom, mikor
m — jelentette ki
.
kor? — kérdezték
re többen.
jnali három óra öt-
ckor!
zudsz! — kiáltott
egyik gyerek. —
cora hajnalban még
szokott az édes-

ole France egy pil-
elgondolkozott, az-
vágta ki magát:
en ám, de én fel-
m az édesanyámat.
mondtam neki, hogy
carok születni!

Híres e
gyerme

G. B. Shaw kisfiú ko
rában elhencegett édesap
jának:

— Papa, te mindig az
mondod, hogy lusta kö
lyök vagyok. Csak hallot
tad volna, hogy ma i
mennyire megdicsért en-
gem a tanító úr!

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész

Schéner Mihály rajza

Kisalföld,

1984. július 7., szombat

vajat. 54. Balszerencsé. 55. Pólus. 57. „Goriot . . .” (Balzac). 58. A pirosingesek vezére Molnár Ferenc „A Pál utcai fiúk” című regényében (Feri). 60. Ruhadísz (levarrt hajtás). 61. Szakadék a Pilisben. 63. Szovjet repülőgép típus. 65. Ürmérték rövidített jele.

E. B.

Beküldendő: a négy alkotás címe.

A megfejtéseket július 12-ig, csütörtökig kérjük beküldeni a Kisalföld szerkesztősége címére: 9022 Győr, Tanácsköztársaság u. 51.

A Kisalföld június 30-i, szombati számában megjelent keresztrejtvény megfejtése:

Lila ákác — Dali dali dal — Azra — Énekeskönyv — Régi kedvünk — Kávécsarnok — Vőlegény.

A helyes megfejtéseket beküldők közül könyvet nyertek: **Borbély Lászlóné**, 9023 Győr, Bacsó B. u. 39. A., II. **Dombos Edit**, 9200 Mosonmagyaróvár, Beloiannisz u. 39., **Szegvári Mária**, 9146 Rábapordány, Vörös Hadsereg u. 47., **Szürné Hajdú Ilona**, 9121 Győrszemere, Győri u. 48.

A könyveket postán küldjük el.

1984. július 7., szombat

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

grafikus

1021

1984. I

Schéner Mihály rajza

lemi energiákat

ép

ú célja

nem értettek egyet, a kiemelkedő munkát ók, illetve a potenciális őséggel bíró kvalifikált erek miért kapnak több- hanem azt nehezmé- ték, hogy ők miért nem ak. De kevés pénzből ván csak kevés embernek adni, és most az a cé- , hogy a vállalatnál ki- íthassuk azt a jó, húzó emű műszaki és munkás- get, amelyik alkalmas arra, hogy a tudásával munkájával meggyorsítja jlődésünket. Azt valljuk, t elosztani, fizetést emel- sakis akkor lehet, ha el- ató termék áll mögötte, vállalatnak elég bevéte- an ahhoz, hogy meg tud- izetni a dolgozókat.

Mit várnak ettől az év- és hogyan akarják fel- nálni a felszabaduló szel- energiákat?

Elsősorban a vállalko-

— Ezek tehát a vállalat rövid távú elképzelései. És ez minden piacra érvényes?

— Szerintem minden vállalatnak már rég le kellett volna számolnia azzal az illúzióval, hogy többféle piac, többféle igény létezik. Ma már minden vevő egyazon igény alapján minősít és ez így lesz a jövőben is. Meggyőződésem, hogy csak az a vállalat maradhat hosszabb távon talpon, amelyik szem előtt tartja, hogy a tőkés piac, a hazai és a szocialista piac is ugyanazt a követelményrendszert támasztja vele szemben, azonos értékrenddel minősít. Mi például 1983-ban 120 millió forint értékben adtunk el más hazai vállalatoknak az exportjuk teljesítéséhez különféle alkatrészeket. Ha ezeket csak egyféle hazai színvonal alapján gyártottuk volna, akkor nyilván erre nem lett volna mód. Mi akár a Rábának, akár az Ikarusznak, akár más cégnek szállítunk, ugyanazokat az igényeket fogalmazzuk meg a háttéripar számára, amelyet a közvetlen exportnál megfogalmaznak a nyugati cégek.

— Maradjunk még néhány mondat erejéig az érdekeltségnél. Ha javul a vállalat

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály

SOMOGYI NÉPLAP

1984 JUN 23

1021

legszebb szerelméről fegyelmezett férfiszeméremmel hallgatott. S bár több — feltehetően éteri tisztaságú kapcsolata is volt — szinte ez az egyetlen, amely inspiráló erővel hatott rá, s több évtizedig hatott. A szerző 169 levél ismeretében mutatja föl a szeretett asszony portréját is. Több mint kétszáz gépelt oldalnyi levél birtokában gazdagítja, pontosítja. Márai [illegible]

Schöner Mihály rajza

Scheuer Mihály

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1984 JUN 16

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1021

ADIK MŰ

Beethoven
20.06: I
Operarészle
Cicero z
zenéje.

PÉN

H RÁDIÓ

an benne ráció . . . 8.35:
k. 9.00: Az úrhatnám pol-
zvit. 9.36: Mesefesztivál.
ivkalauz. 10.35: Versek.
dulók, táncok, fúvószene-
00: Gondolat. 11.45: Nép-
.45: Hétvégi Panoráma.
gentínai zenés jegyzetek.

a perc". 10.00: Szerpentin. 11.00: Meggyűrűzték! 12.10: Jó ebédhez szól a nóta. 13.01: Bajaja. Népmese. 14.00: Erről beszéltünk. 14.35: Táskarádió. 15.35: Poptarisznya. 17.30: Magazin. 18.33: Útközben hazafelé. 20.35: Társalgó. 22.00: Kellemes pihenést.

Schéner Mihály rajza

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas sfertő-képzőművész

„Magyar vizitátor Amerikában", olaj, farzott lemez, 70 x 100 cm, 1972.

5

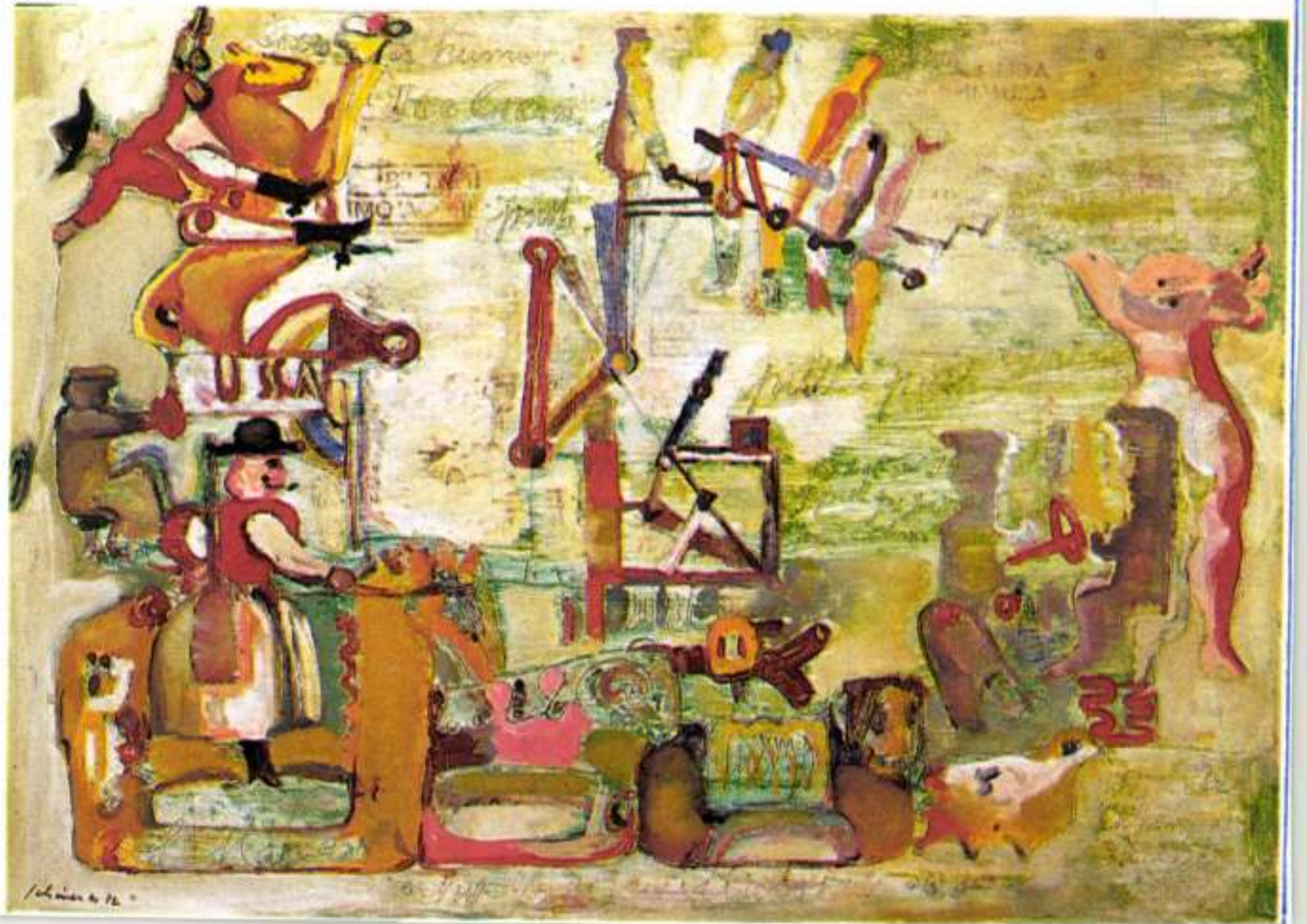

Művészet, 1983. jún. 30.-old.

3

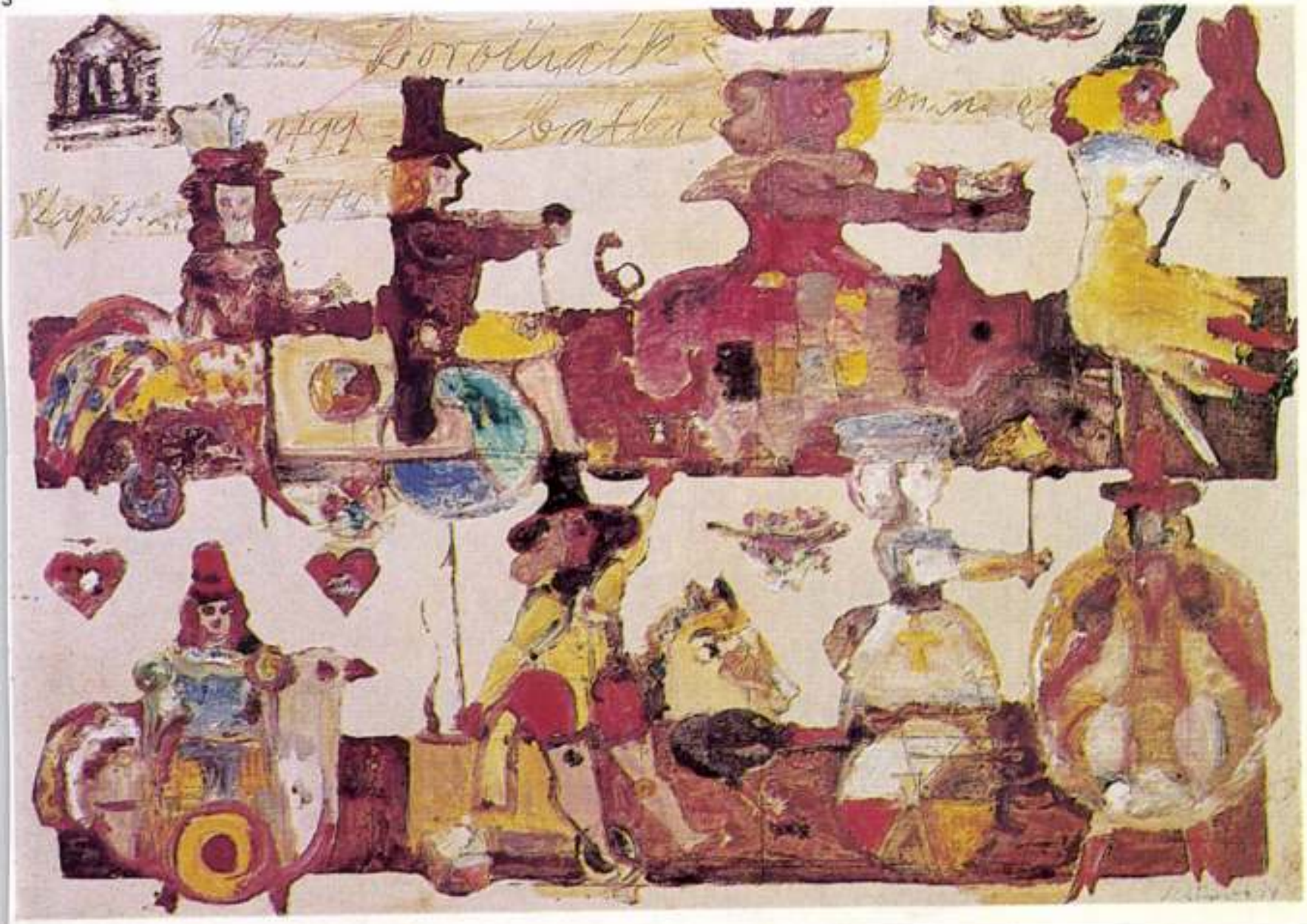

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő, képzőművész

Művészet, 1983. jún. 30. old. „Rajzok a fej" – albumból, 1975.

plasztikai hatásra törekedett. Csak hát Schéner kissé megkésve állt oda a képzeletbeli rajtvonalhoz. Az absztrakt expresszionizmus „vonata" tízegynéhány évvel azelőtt már elindult (vagy ha Kandinszkijra, Arshile Gorkyra gondolunk, már korábban). Hatalmas és soha sehol meg nem térülő energiákba került volna, ha Schéner tartósan megpróbál – kézi hajtánnyal, gyalogosan – e szerelvény nyomába loholni, és ha még elérte volna is, lehet, hogy csak az utolsó kocsira sikerül felkapaszkodnia. Mert ott, ahol a művészi érték mércéje nem utolsósorban a tevé-

4

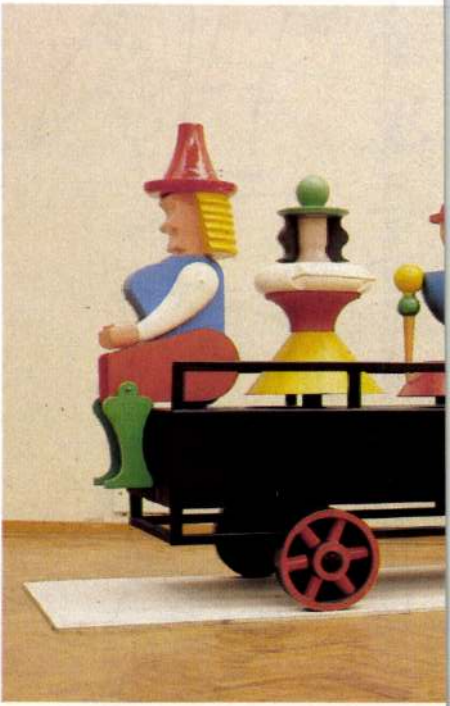

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész

„Kakashuszár I.", sárgarézlemez, 40x37x7.4 cm, 1978.

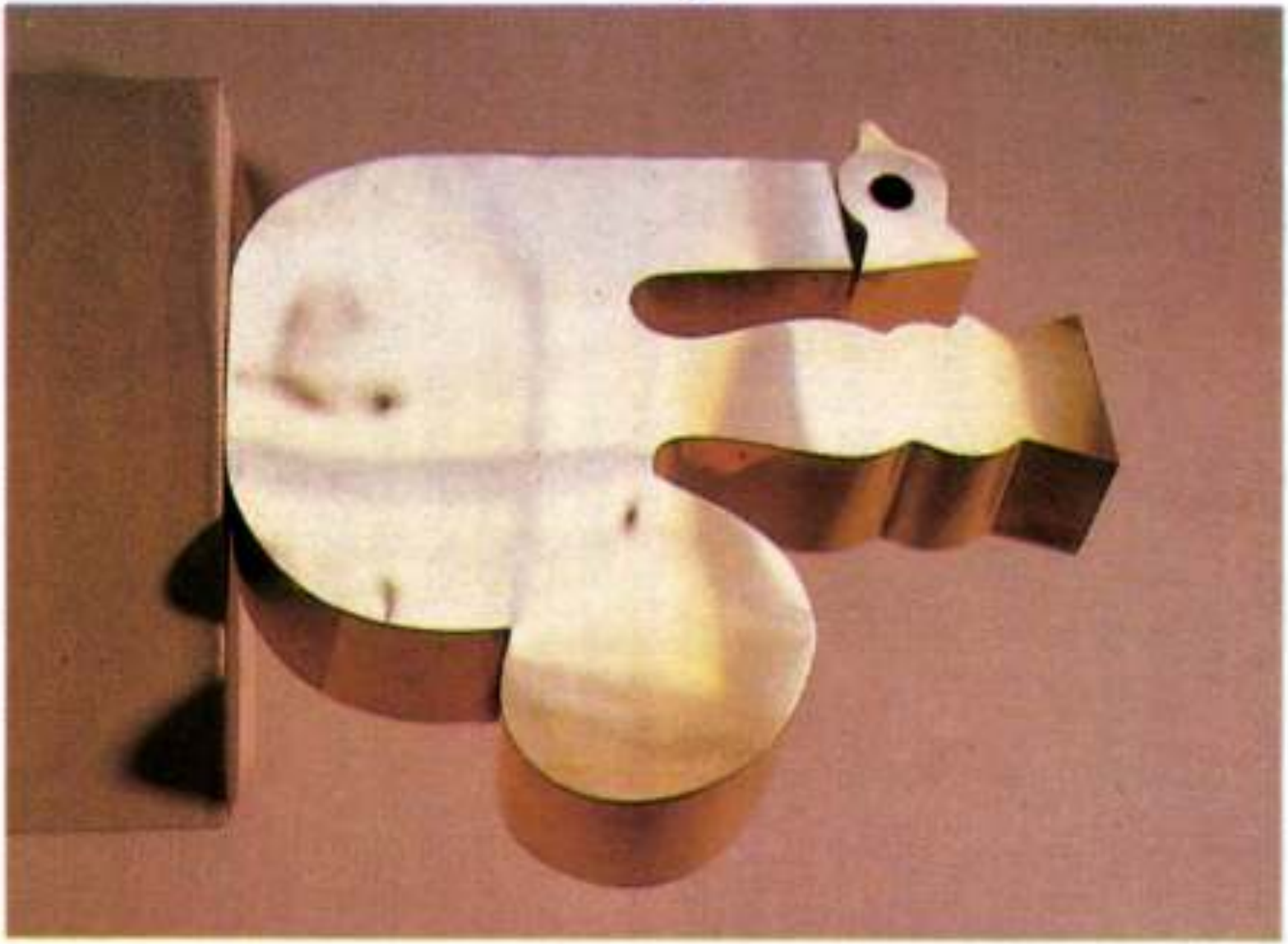

Művészet, 1983. jún., 31. old.

kított és a maga felépítettségében zárt koncepciót is feltételezne, amiről Schéner esetében nem vagy csak nagyon sok megszorítással beszélhetünk. Az ő spiritualizmusában a ráció és az emóció közötti viszonyban az utóbbi a meghatározó, és bennefoglaltatik a tudatos alakítás mellett a belső lelki folyamat automatizmusa is.

Schéner egyes tárgyai között nem annyira logikai ok-okozati kapcsolatok, mint szellemi-érzelmi terek feszülnek. Ezért van az, hogy csak együttesen, kölcsönös összefüggésükben, e szellemi, érzelmi erőtér láthatóvá tett pontjaiként értelmezhetők ezek az alkotások. Izolált, elkülönített szemlélésükkor, tárgyi mibenvalóságukban jóindulattal kedves-játékos plasztikáknak, kevesebb jóindulattal, de kristálytiszta logikával „HISZÖV-tárgyaknak", „kézművesi hibátlansággal" megcsinált bazárárunak minősíthetők.

Ez a szellemi folyamat, bár a tárgyakon keresztül, mégis az időben játszódik le. A negyedik dimenzió, az idő nagyon fontos tényező Schéner művészetében. Nyilat-

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész

„Falstruktúrák", szerigráfia,
70 x 50 cm, 1980.

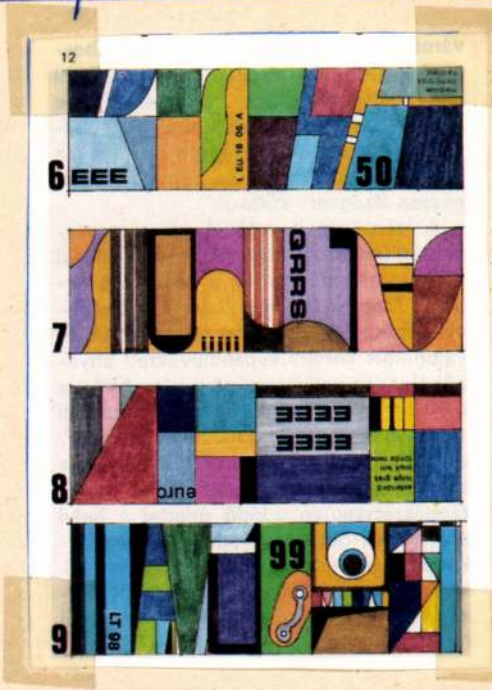

Művészet, 1983, jún. 33. old.

Schéner Miklós, Munkácsy-díjas festő-képzőművész

„Rajzok a Fly-játék-albumból, 1976.

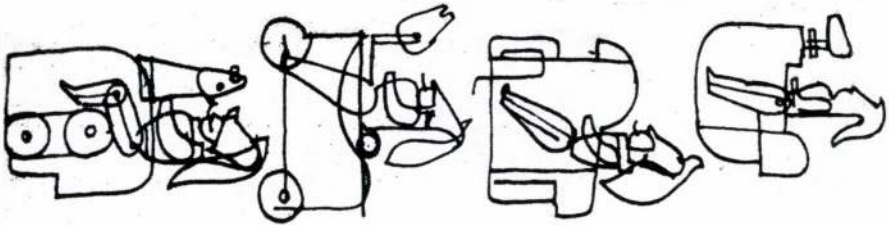

Művészet, 1983. jún. 31.-old.

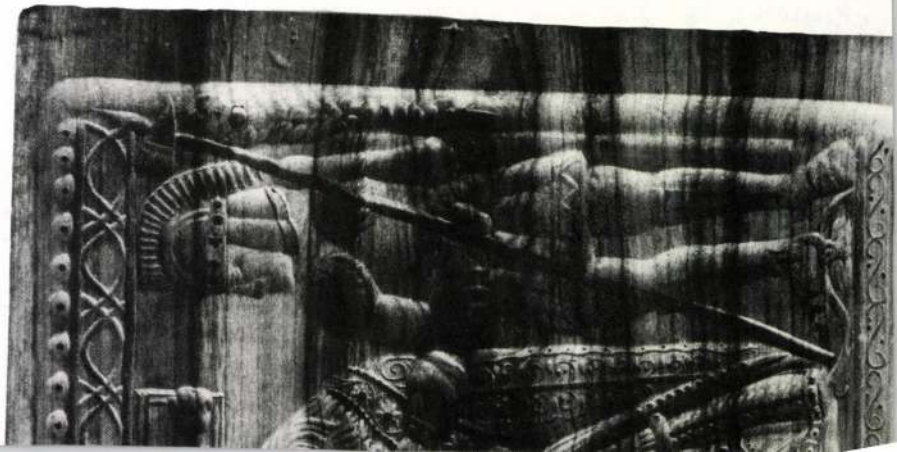

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész

"Huszárok I, II." festett fa, 38×36×9 cm, 30×26×11 cm, 1974-75.

9

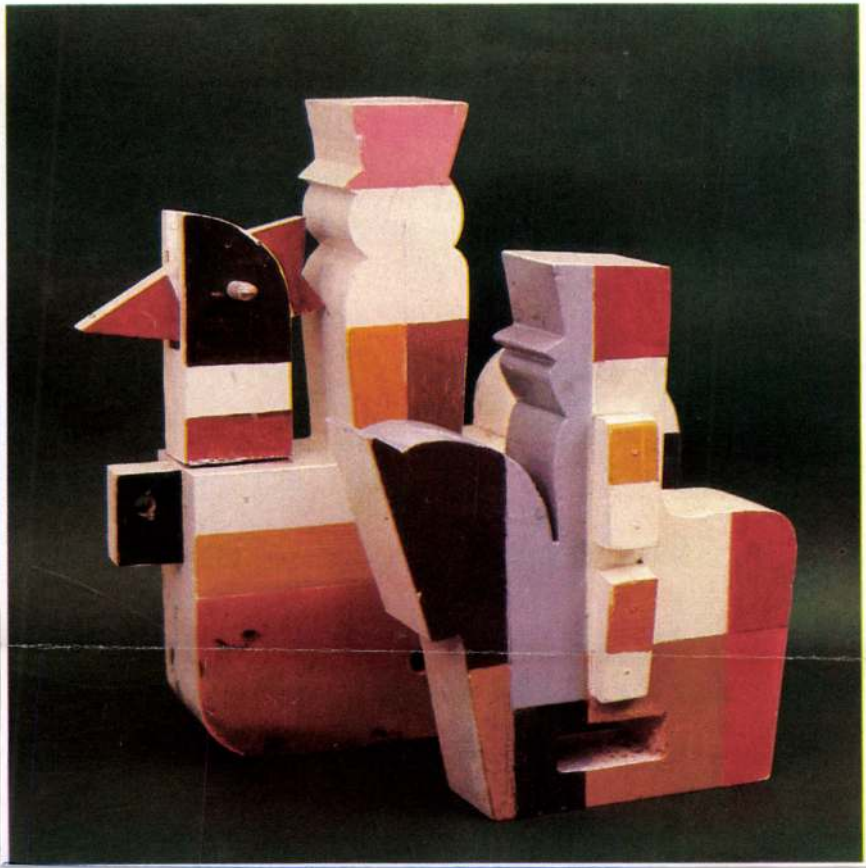

Művészet, 1983. jún. 31. old.

Schéner Mihály,
Munkácsy-díjas festő-
képzőművész
3.) Folytatás

Magyar Nemzet,
Balaton melléklete,
1983. szept. 16, 3.-old.

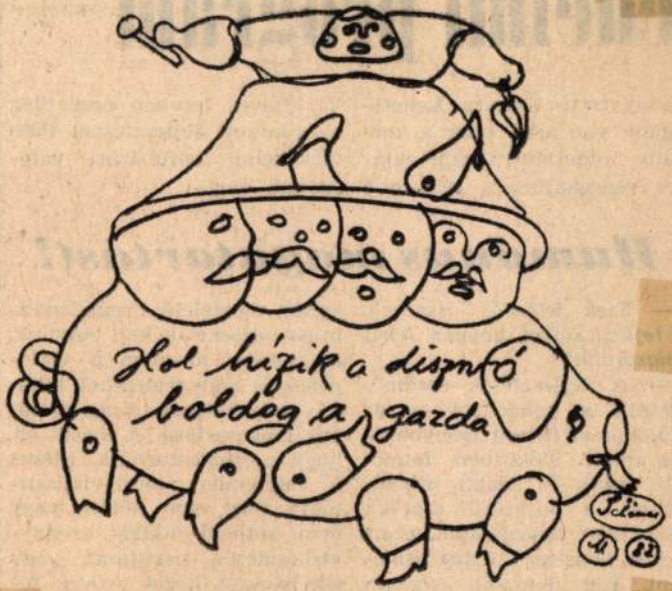

Disznótor elé

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., CSILLÖI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1983 AUG 2 7

NÓGRÁD

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész

1021

Schéner Mihály rajzai

SCHÉNER MIHÁLY rajzai

MINDENKINEK – MINDENF

Tudomány

Nagyüzemi textiltisztítás

A korszerű nagyüzemi mosodákban a szennyes egyenletesen halad előre a rendszerré kapcsolt gépek egész során. A folyamatosságot csak egyetlen művelet, a mángorlás, illetve a vasalás szakítja meg. Ebből is a legnehezebb feladat az ing- és blúzvasa-

fejekhez, így egyenletes lesz a préselési nyomás. A harmadik állomás az ugyancsak gőzfűtésű ujja-vasalógép. Itt a bábukon levő légzsákokat meleg levegő fújja fel, azok felveszik a rájuk helyezett ingujjak formáját, és kisimítják a ráncokat. E gépre öt-

akár a különféle páramentesítő megoldásokat is, amelyek ugyancsak a zavartalan kilátást segítik elő. A kis termetű emberek nem nyugodhatnak bele, hogy csupán a kocsmélyéből, mintegy „a kormányküllők közül" nézhetnek csak ki az első szélvédőn. A ő jobb kitekintésüket a magasító párna és egy jó háttámla segíti elő. Végezetü szólni kell az autóablakokban feleslegesen felhalmozott útiholmiról, és az autók bel-

Tudomány

...lenni?
...ebbet ésszel...
11.35: Térzene a Nemzeti Galéria előtt
12.00: Jó ebédhez szól a nóta
12.56: Az utolsó futam Horia Lovinescu drámáját rádióra alkalmazta I. D. Serban
14.00: Magunkat ajánljuk!
16.00: Millöcker operettjeiből
17.09: Népdalest
17.55: Ritmus!
18.25: Hanglemez-MK
18.35: Körkapcsolás bajnoki labdarúgó-mérkőzésekről és tudósítás az úszó EB-ről — Rómából
19.15: Nosztalgiahullám Kingstor trió
20.15: Körkapcsolás villanyfényes bajnoki labdarúgó-mérkőzésekről
20.45: Népdalkörök pódiumá
21.10: Örömök kertjében — Zoltán Péter sorozata Melankólia
22.10: Réti József operettdalokat énekel
22.30: Városok éjfél előtt

MISKOLCI STÚDIÓ:

8.00: Hírek, időjárás, műsorismertetés. Lapszemle. 8.10: Hogy menjünk, mit csináljunk? Programajánlat. 8.20: Visszapillantó. (Információk, tudósítások, ripor-

...Komá-
...Zenés Tv-színház. Farkas Ferenc: Furfangos diákok
22.40: Képújság

BESZTERCEBÁNYA:

18.40: Nyár Katival. 7. befejező rész (ism.)
19.10: Esti mese
19.30: Tv-híradó
20.00: A szokás hatalma. Tévésorozat
20.45: Amíg a szombat véget ér
22.05: Gólok, pontok, másodpercek
22.20: Tetthely. NSZK bűnügyi tévéfilmsorozat
23.55: Hírek

II. MŰSOR:

20.00: Elo Romancik érdemes művész műsora
20.45: S. Capelli: Kétszázezer és egy (ism.)
22.05: Bratislavai líra '83.
22.50: Halló, itt a hírszerkesztőség

MOZIMŰSOR:

Salgótarjáni November 7.: Fél 2-től és fél 4-től: Az Ezüst-tó kincse. Színes, szinkronizált NSZK-beli jugoszláv kalandfilm. Háromnegyed 6 és 8 órától: Gyilkos bolygó (16.) Színes, szinkronizált USA fantasztikus film. — **Kohász:** A szénbányász lánya. Szí-

nyai közé tartozott. Tőle tanultak faluszociológiát. Mindebből

Vezér Erzsébet

Schéner Mihály

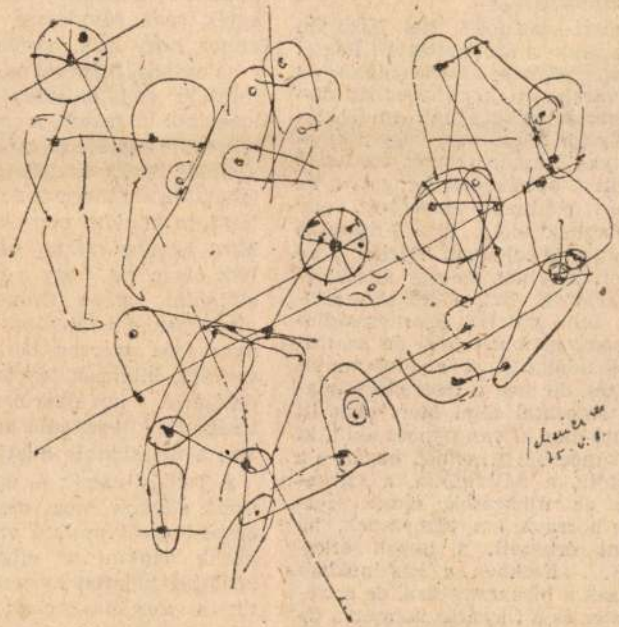

Schéner Mihály rajza

Élet és Irodalom, Bp.

1980. FEBRUÁR 16.

XXIV. évf. 7. sz. 9. lap.

ság értelméhez és érdekeihez alkalmazva a mulatságot, a tanulságot, a reménységet.

Paraszt-kaszinók? Ne hőköljön vissza senki a szótársítástól! Régtől vannak effélék: kovácsműhelyek előtt várakozva, kocsmazugban disputálva, artézikutaknál, esti összeverődéskor létesülnek, vagy a piacra zötykölő fakaruszokon, vasárnap délelőtt a publikációt hallgatva, de még a szövetkezeti vegyesbolt, vagy a tanácsház előtti bicikli-megőrző mellett is létrejönnek. Bárhol, ahol eszmét cserélnek az egy közösséghez tartozók. Ezt a hírcsere-állomást nem pótolja egyetlen rádióadó sem, nem árt neki se az író-olvasó találkozó, se a könyomatos értesítés, de még a televízió folytatásos sorozatai sem. Mert csak itt tudható meg ki van papucs alatt, ki lopott lucernát s honnét, bevált-e a fókertész, a nájlonfólia, a csirkeetető, az újházasok reménysége; kell-e borravaló a tüzépesnek, ha cement érkezett, s ugyan érkezett-e... Ezekben a kaszinókban nemcsak a hírharang szól, de a tréfamester és a filozófus is, meg a figurás eszű mesélő, akinek a jó mondásait később is lehet idézni.

világot ábrázol Tamási? Vagy primitív a látásmódja? Úgy gondolom, egyik sem. Mindössze elég bátor ahhoz, hogy belé merjen avatkozni a valóságba. Szívével és eszével fölfogta és vállalta azt a közösséget, amelyből kiszakadt, s amelynek értékrendje egy életre tájékozódásául szolgált. Valót és lehetőt egybefog tehát, hogy a megszabdalt világ bátorságra kapjon: merjen kirekedni. Mint Gyalog mester orcája, amelyik olyan rút, hogy a bognárságot eltanulni vágyó Gergely inkább visszamenne a falujába. De lelemenyes apja gyorsan borbélyt kerít, szakállt, bibircsót levétet a mester orcájáról, s így sikerül azt a gyarlóságot is kiigazítania, ami Gergelyben a tudatlanság miatt leledzik.

A Tamási-mesék — úgy tetszik — azért ejtenek meg, mert a nememberi orcát mutató valóságról le merik hántani az elborzasztót, s közösség-tudattal megerősítve hitetik a magános, riadt emberrel: „Nem meghalunk, hanem gyümölcsözünk."

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály, munkácsy díjas festő-képzőművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1983 AUG 2 6

1021

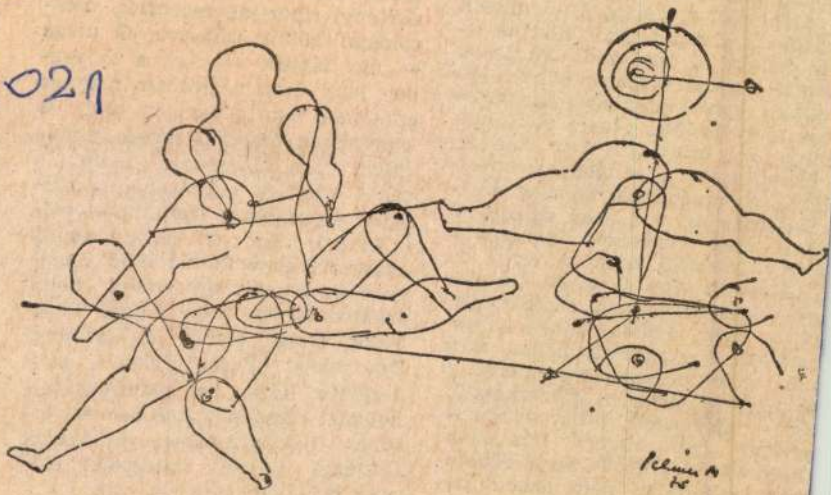

Schéner Mihály: Légtornászok

mégis főleg a ködben, főleg magukba fordulva. Más kép ez, mint amilyeneket a szociográfiai művek vázolnak a mai faluról. Mintha Illés Sándor a legújabb változások rétege alatt az évszázadok alatt kialakult kapcsolatok és magatartások mélyvizeiben akarta volna bemutatni a változásban az állandót.

Mindegyik Illés Sándor-novellának és regénynek, de még a riportjainak is van ízes stílusa és félre nem ismerhető hangulata, amely fölszálló ködként teríti be a délvidéki tájat és az ott élő magyar, bunyevác, sváb, szerb embereket. Ezért olvassák sokan az írásait. Nem csalódnak benne azok sem, akik megismerik személyesen az egykori temerini főszerkesztőt, aki — elengedett piillanatában — egyszer így vallott Párizsban: „Szép város ez, de Temerin főutcájához egyáltalán nem hasonlítható..."

Nagy Kázmér

a prózában, hanem a népek és műfajok határmezsgyéjén kialakuló teljes világkép egységében a műfajok egységében. Izgalmas a vállalkozása. Az az egység pedig, ahogy Cselényi László látja a magyar irodalmat, egy íráson belül említve Nemes Nagy Ágnes, Papp Tibor, Duba Gyula és Szilágyi Domonkos nevét, minket is arra ösztönöz, hogy ne patetikus felhanggal rácsodálkozva, ne részvételes lelkifurdalással méltassuk Cselényi László költészetét. Magyar irodalom csak egy van.

Kartal Zsuzsa

ner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész

A Hatvani Galériában rendezték meg az országos portrébiennálet „Arcok és sorsok" címmel. – Oziráki Lajos 1968-ban festett Schéner Mihály-portréja ma már múzeális érték. Találó jellemzése, festői értékei miatt a kiállított nőnészportrék között kiemelkedő helyet foglal el. (említve).

Mucsi András: Arcok és sorsok.
Hevesi Szemle, 1984. márc. 2-5-old.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész
SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT
1984 MAR
1021

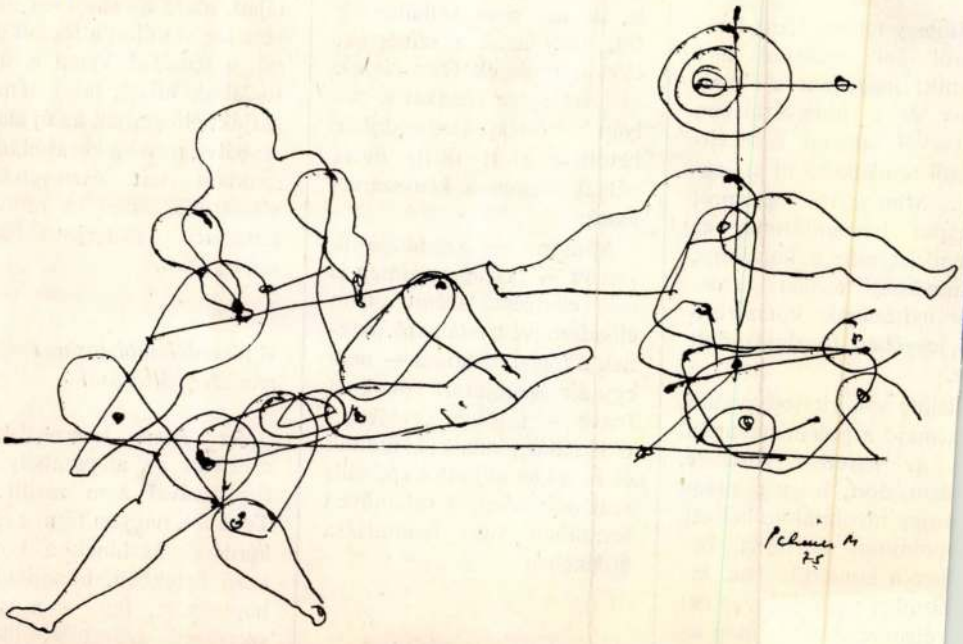

Schéner Mihály rajza

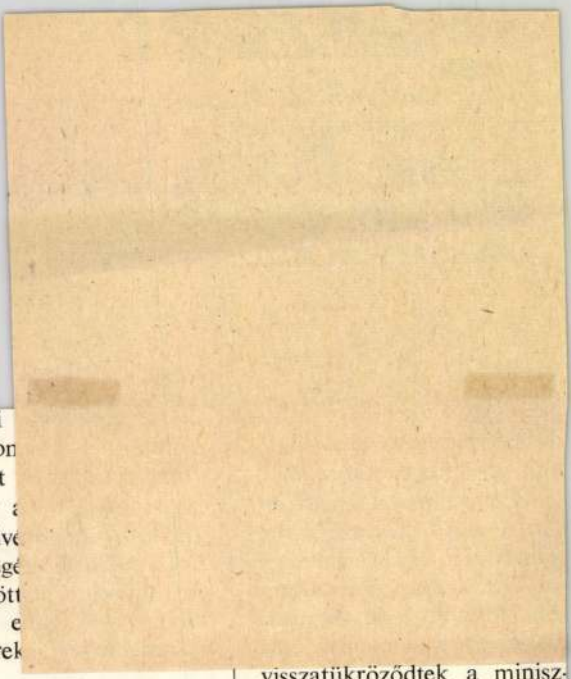

ekeltségéről

Mintegy féléves téma lezá-
áról kell elsőként hírt
nunk: megjelent a filmal-
tók és a filmgyártásban
ztvevők anyagi érdekelt-
éről rendelkező új jogsza-
y. Mint erről hónapról
napra beszámoltunk, ez
endelet már a kulturális,
művészeti terület gazda-
irányításának korszerűsí-
jegyében fogalmazódott
g.

leinte sok vitatott pontja
, majd a polémia csupán
az egyetlen kérdésre
átozódott, hogy a nívó-
avagy nívójutalom helyett
prémium kerüljön be-
ésre a konstrukcióba. Ja-
atunkat a minőség, az ér-
elismertetésére alapoz-
és arra, hogy ebben az
ben a nívóprémium ösz-
e beszámítana (beszámí-
volna) a nyugdíjba.

belemenni
dokolt kon
is, de azt
föl, hogy a
előadóműve
akik az egé
lyán töltött
betöltése e
pályakorrek
jenek.

Miután — számításaink szerint — országos szinten is csak elenyésző számú olyan előadóművész található, akiknek a foglalkoztatása — nem egyszer szubjektív okoknál fogva — valóban problematikus, álláspontunk: ki tudunk és ki is kell álljunk e speciális szakmai védettség valamilyen formában való fenntartása érdekében.

Jogszabálymódosítások véleményezése

Az elmúlt hetekben szak-

visszatükröződtek a minisz-
tertanácsi előterjesztés ú
szövegében.

A társadalombiztosítási rendszer változásai

Az Alap korszerűsítés
azonban az alapszabály e
fogadásával nem zárult l
További, nagyon fontos rés
kérdések kerülnek a köve
kező hetekben, hónapokb
napirendre. Így — a sza
szervezeti szövetség, illet
az érintett szakmai szaksz
vezetek közreműködésével
szabályozásra kerül a t

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-718, 340-726
Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész
1983 DEC 10
NÓGRÁD
1021

SCHÉNER MIHÁLY RAJZAI

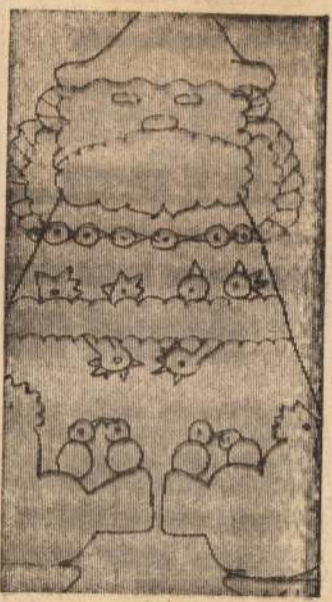

Dinamikusan fejlődő vállalat

középszintű vezetői

Jelentkezését várjuk olyan fiatal férfiaknak, akik lehet séggel rendelkeznek, jártasa **szerzés, anyaggazdálkodás** ter

Fizetés: **képességektől** és er

„Vállalom 225636" jeligére k jáni hirdetőbe.

A N

NYO

KIST

FELVESZ

— VILLANYSZERELŐ

— TARGONCAVEZET

FÉRFI DOLGOZÓT

Jelentkezés: 7 és 15 óra köz
Cím: Nógrád megyei Nyomda Homokterenye-Kistele

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas képzőművész

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

1983 DEC 21

1021

Ünnepek előtt
Scheiner Mihály rajza

cember 22-én, csütörtökön

A labdarúgó NB II. t

1. forduló, március 4. 14 óra 30: DMVSC—Ózd, Kazincbarcika—D. Kinizsi, Keszthely—Szolnok, Szekszárd—Ganz-MAVAG, Salgótarján—Eger, Sopron—Hódmezővásárhely, Békéscsaba—H. Szabó L. SE, Baja—Nagykanizsa, Kecskemét—Bakony Vegyész, 22-es Volán—Siófok.

2. forduló, március 11. 14 óra 30: Ózd—Keszthely, Nagykanizsa—Kazincbarcika, D. Kinizsi—DMVSC, Siófok—Baja, Bakony Vegyész—22-es Volán, H. Szabó L. SE—Kecskemét, Hódmezővásárhely—Békéscsaba, Eger—Sopron, Ganz-MAVAG—Salgótarján, Szolnok—Szekszárd.

3. forduló, március 18. 15 óra: Szekszárd—Ózd, Kazincbarcika—Siófok, Keszthely—DMVSC, Salgótarján—Szolnok, Sopron—Ganz-MAVAG, Békéscsaba—Eger, Kecskemét—Hódmezővásárhely, 22-es Volán—H. Szabó L. SE, Baja—Bakony Vegyész, D. Kinizsi—Nagykanizsa.

4. forduló, március 25. 16 óra: Ózd—Salgótarján, Bakony Vegyész—Kazincbarcika, DMVSC—

Schéner Mihály
Munkácsy-díjas festő-
képzőművész
1) Folytatás.

Magyar Nemzet,
Balaton melléklete,
1983. 12 Opt. Ko. 1.-old.

TÁRLAT

SCHÉNER MIHÁLY (1923—) festő, grafikus, ám mint legutóbbi kiállításán a Műcsarnokban láthattuk szobrász, bábtervező, játékkészítő, textilművész is. És tanár is, hiszen 1947-ben szerzi meg diplomáját a Képzőművészeti főiskolán és 1956-ig tanít. Az expresszív majd a szürrealista irányzat jellemzi korai képeit, Szamosi Ferenc Schánerről készült kismonográfiájában konstruktív-expresszívnek jelöli stílusát. Életművében kiemelkedő helye van a kéznek — mellékletünkben bemutatunk 108 lapból álló kéz-albumából. Fából faragott, színesre festett játékai gyönyörű mesék — melyek nemcsak gyerekeknek szólnak.

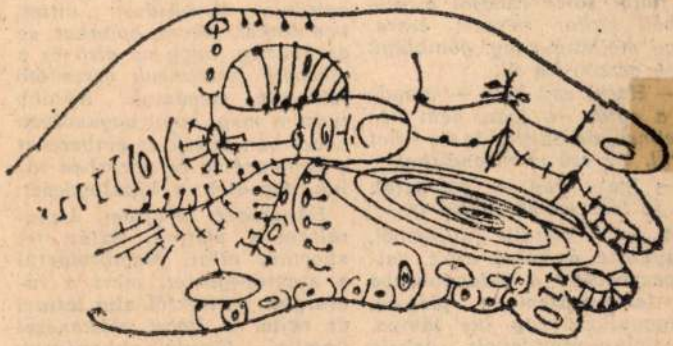

A kéz albumából

(A melléklet belső oldalán is a művész munkáit közöljük.)

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész 2.) folytatás.

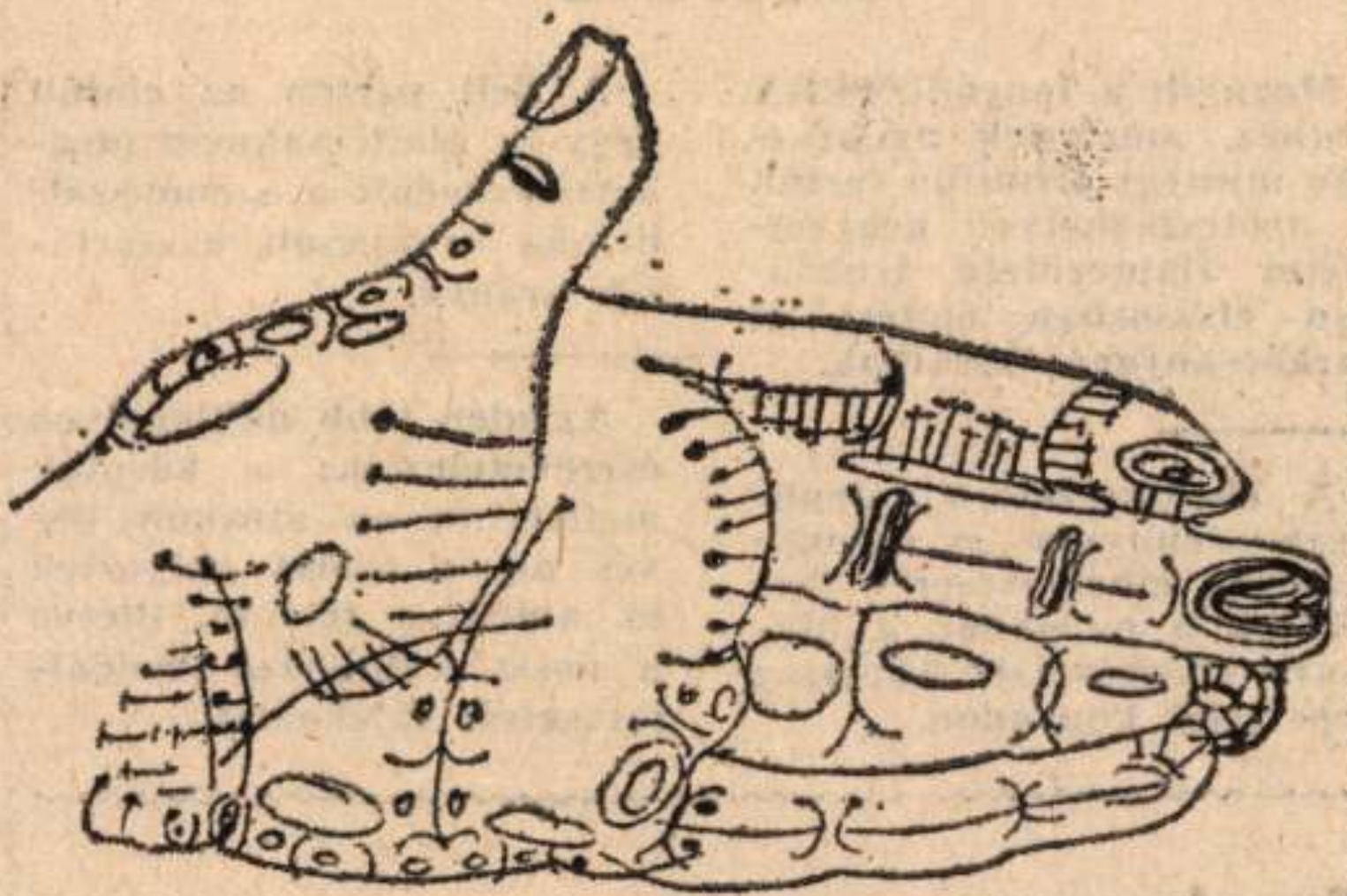

A kezek sorozatból

Magyar Nemzet Balaton melléklet 1983. szept. hó 1.-én.

HÍREK

Megnyílt a fonyódi TEBA áruház, amelynek árukészlete mintegy tízmillió forint. A nyolcszázhetven négyzetméter alapterületű áruházban elsősorban építési és barkácsanyagot kínálnak.

A csatornázatlan települések szennyvíz- és szennyviziszap elhelyezéséről tárgyaltak a napokban a Magyar Hidrológiai Társaság képviselői Fonyódon.

A déli parton az elmúlt négy év alatt csaknem megkétszereződött a szemétszállításba bekapcsolt háztartások aránya.

Az idén több üdülőhelyen észrevételezték: a közutak mellett és az utcákon kevés olyan táblát helyeztek el, amely a telefon, illetve a posta különböző szolgáltatásairól tájékoztat.

Visszhang

Akaratlan történt valami

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Schéner Mihály,
1984 JUL 2
Munkácsy-díjas festő"
BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG
képzőmüvész

G-terület, Békéscsaba

1021

Patthelyzet a játszótereken?

Jó fél évtizeddel ezelőtt gyermekév volt Magyarországon is. Régen volt, s ez sok mindenből látszik. Akkoriban az intézmények és vállalatok egymást túllicitálva tették meg felajánlásaikat arra, hogy hol és milyen, mekkora és mennyire pazar játszótereket építenek — zömében társadalmi munkában. Épültek-készültek is a gyermekeknek a csodás kis birodalmak városokban és falvakban egyaránt. A régieket is felújították, a törött hintákat megjavították, a homokozókba új és tiszta kvarczuhatag került. Aztán az évbúcsúztató előtt minden felajánló ismét esküdözött: ezentúl minden év gyermekév lesz. Elhittük, hiszen így természetes. Közülük sokan tartják is szavukat.

Békéscsaba, G-terület. Jobban mondva — hiszen így ismerhetjük: a Vécsey, a Bartók, a Tulipán és a Gábor Áron utcák határolta belvárosi, nemrégiben felépített, 11 és ötszintes házakból álló lakóterület. Egy kalandos sorsú, húsz lakó aláírásával hitelesített levél hívta fel rá — s valljuk be: nem először — figyelmünket. Amit itt tapasztalhat bárki, aki erre jár és körülnéz, az sajnos, általánosítható. Nemcsak Békéscsabára, s tartunk tőle, nemcsak Békés megyére. Remélhetőleg a tanulságok is.

* * *

Amikor néhány évvel ezelőtt a házak által körbefogott, nagy területű belső tér északi oldalán felállították a *Schéner Mihály* Munkácsy-díjas festőművész által tervezett térplasztikákat, mint általában, felzúdulás fogadta ezt az újat is. A szürke betonból készült — bár a művész nem ilyen anyagból színben tervezte! — lovasokkal nem tudtak mit kezdeni az ott lakók. Ismét le kell szögezni: ezek nem játékra szolgáló munkák, hanem térplasztikák. Igaz, ilyen rossz kivitelezésben ezt a funkciójukat sem tölthetik be. Bocsánat az összehasonlításért: a közelmúltban a tévében vetített Rohamsisakos Madonna című film „címszereplőjét" idézik... De a lakóterület játszótere odébb van. A „lovaktól" délkeleti és északi, no, meg aztán keleti irányban...

* * *

Vagy hat méter átmérőjű az a lyuk, amit a tavasszal ástak ki, kerületét beton szegélykövekkel peremezték és alját kőtörmelékkel takarták. Hónapok teltek el, s nem derült ki, hogy mi készül itt. Korábban ezt a területet használták az itt lakó srácok iskola utáni focizásra. Más, alkalmas terület nincs a közelben.

De a beton tovább kísért. A „lovasoktól" délkeleti irányban jó méter magas piramisszerű, ovális alaprajzú betonszerkezet adja egy farönkös homokozó keretét. Nehéz józan ésszel elképzelni, hogy miért kellett ennyit beépíteni a betonból...

S amit nem most építettek be, hanem az építkezések törmelékeként megmaradt? Egy „szép példánya" fellelhető a tér északi részében helyet kapott lengőhinta alatt. Mint a jéghegy, olyan arányban és módon áll ki az apró gyermeklábak által simára tapodott földből. Élesen és életveszélyesen... S meg kell jegyezni: ráférne már erre és a környező hintákra, szerkezetekre is a mázolás...

* * *

Ami a két rész — a „lovasok" és a „hinták" — között van. Néhány deciméteres alapterületű betontalapzat kimeredő acélszálakkal, mögötte félköríves, nem épen tegnap ásott gödörrel. A városi tanács társadalmi munkákat szervező munkatársától sikerült megtudni, hogy ezekre a betonalapokra fából készült, kizárólagosan díszítő funkciójú totemoszlopok kerülnek — még ebben az idényben. Azt azonban nem sikerült megtudni, hogy a talapzatoktól néhány méterre, a Szigligeti utca irányába meghúzódó, tavaszi kelésű gyomokkal telenőtt árok mi célt szolgál. Egyelőre „csak" balesetveszélyes...

* * *

Ebben a belvárosi lakónegyedben nem ez az egyetlen furcsa és baleset- (netán élet-) veszélyes rész, amelyek „használatát" a gyerekeknek szánták. A Tulipán utca és a Szigligeti utca között, a bölcsőde kertje mellett is van egy tenyérnyi, önmagában kellemes játszóterecske. Csupán az a baj, hogy mellé telepítették a lakóterületi gázfogadót. A hatalmas tilos-piros szegélyű táblák veszélyjelzése pedig — ezt már a néhány éves kisgyermek is megtanulta — nem játék. Mellette sem jó...

* * *

Ám haladjunk tovább. A Tanácsköztársaság útja melletti volt Munkácsy tér (volt, mivel új neve nincs, a névadó szobrot meg lassan egy évtizede áthelyezték...) Kulich-emlékműve a rongálásra késztetés példája. Ne tessék megbotránkozni! Minden józan ember elítéli a garázdákat, s erre nincs, nem lehet mentség! Mégis: ha egy tereptárgy szinte kínálja magát, hogy „törj össze, mert olyan silány minőségben készítettek", akkor az ember elgondolkozik. Nos, az emlékmű halma körül elhelyezett reflektorok és fényvetők is ilyen „termékek" — voltak. Ma ezek a gyönge bádogalkotmányok szétzúzva hevernek a frissen és gondosan gereblyézett parkrészletben. Az elektromos vezetékek az égre meredeznek, miközben mellettük minden napsugaras napon óvodások és bölcsődések játszanak...

* * *

S még egy Munkácsy téri „apróság". Szintén meg nem értés és ellenszenv fogadta az úgynevezett „dühöngő" megnyitását. Azóta már a legtöbb lakóterületen szinte követelik a lakók. Nem volt nehéz meggyőződni arról, hogy ez a dróttal kerített terület például az üvegezés bosszúságaitól is megóvja a földszinti lakókat... Nos, a Munkácsy téri elöregedett. A drótot megette az idő vasfoga, vagyis a rozsda. A játéktér felé penderedő tűhegyes, rozsdás szálak rémisztőek! Belegondolni is rossz!

* * *

A felsorolt hibák megszüntetésére nem vagy minimális mennyiségű pénz kellene. Annál több lenne jó a pénzben kifejezhetetlenből: törődésből, szervezőkészségből, jóakaratból, gyermekismeretből. Valamennyien tudjuk, hogy a tanácsok évente milliókat áldoznak arra, hogy szebb és emberibb környezetben éljünk. Hogy gyermekeink gondtalanul és biztonságban játszhassanak, focizhassanak; erősödjenek, ügyesedjenek. De óhatatlanul felbukkan a kérdés: kellő helyre kerül-e a sok millió, hatékonyan használják-e fel? Mi, a lakók, mindig erőnk szerint járulunk-e ahhoz, ami nekünk készül? Felelősséggel teszünk is, vagy csak ködszurkáló módon hintjük sirámainkat? Ahhoz, hogy valóban minden év gyermekév legyen, először is gondolkodni kéne. Lehet, hogy azt is hatékonyabban, emberiebben...

Nemesi László

Az itt lakók szerint ebben a „lyuk"-ban díszkút épül

Fotó: Kovács Erzsébet

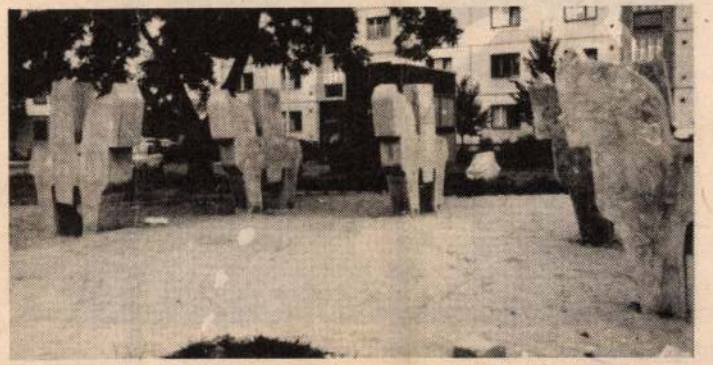

A „lovasok" és néhány betonkocka...

jelenleg a fejlesztési források szűkössége korlátoz. Az új, komplex gépsorok hiánya miatt a vállalatok műszaki és kisegítő megoldásokkal igyekeznek a csomagolás minőségét javítani. A saját márka, vagy védjegy alkalmazásának a hiánya is alapvetően a csomagolóanyagok hiányának a következménye.

Függ
a csomagolástól is

A megye mezőgazdaságának és élelmiszeriparának eddigi fejlődése, a termelés országos átlagot meghaladó bővülése — a hatékonyság egyidejű javítása mellett — megteremti az export fokozásának kedvező lehetőségét. A VI. ötéves tervben előirányzott 14—16 százalékos termelésnövekedés megvalósítható, ilyen arányban bővülhet az export is.

Az élelmiszerexport növelésében a mezőgazdasági nagyüzemek megoldásra vá-

lesítése.

Legalább ilyen fontos a saját márkák használatának, a saját márkájú termékek exportjának megvalósítása, arányának növelése, az ehhez szükséges csomagolástechnikai feltételek megteremtése. A nagy mennyiségben és gazdaságosan exportálható termékek, új gyártási kultúrák bevezetése, körének bővítése és a kisebb tételek exportjának folytatása, a mennyiségek növelése. A gyári feldolgozási költségek csökkentése, a külpiaci változások figyelése és az ármunka javítása. A fejlesztési források lehetőség szerinti növelése, a közös fejlesztések kezdeményezése, a konvertibilis árualapot bővítő beruházási hitelek kihasználása. A mezőgazdasági nagyüzemekben és az ÁFÉSZ-ekben kisebb feldolgozó üzemek létesítése.

Kölcsönös érdekek alapján a mezőgazdaság és az élelmiszeripar vertikális együttműködésének továbbfejlesztése az exportnövelés záloga.

Dr. Forján Mihály

zöldségből

tosabb ásványi- és tápanyagok. Első ízben alkalmaznak ízesítésre cukor vagy cukorpótlékok, például szaharin helyett rostos csicsóka levét. A csicsókagumóból készített rostos levekben levő gyümölcscukor cukortartalma lényegesen alacsonyabb, emellett sokkal lassabban szívódik fel a szervezetben, s így cukorbetegek is fogyaszthatják. Előnye a technológiának, hogy a hagyományos hazai zöldség- és gyümölcsfeldolgozó gépekkel, vagy a hozzájuk kapcsolódó berendezésekkel bárhol megvalósítható.

Az új eljárással eddig cékla és zeller, valamint sárgarépa és sütőtök alapú vegyes nektárokat állítottak elő.

Durumbúzából száraztészta

Durumbúzából készült tészta gyártását kezdték meg a székesfehérvári tésztagyárban. A termékújdonság magas fehérje- és sikértartalmú, főzéskor nem „ázik el".

Hozzáláttak a kukoricaliszt és a durumbúza örlemény keverékéből készített tészta próbagyártásához is. A termék mindkét alapanyagának előnyös tulajdonságait megőrizte: aranysárga színű, magas fehérjetartalmú, s jól főzhető, melegíthető.

Magas fehérje- és alacsony szénhidráttartalmú diabetikus tészta előállításával is kísérletezik a székesfehérvári üzem: a terméket a hazai fogyókúrázóknak és cukorbetegeknek szánják, s még az idén megjelennek vele az üzletekben.

mangánt párologtatnak el benne — magyarázza Sándorné —, a vegyszereket ventillátorral keverik el a levegőben, a biztos hatás kedvéért. Benézünk a hűtőkamrába. Tizenhat fokos hűvös fogad, különben üres. Amit beszállítottak, válogatás, fertőtlenítés után azonnal a keltetőgépbe viszik. Az ütemezésnek köszönhető, hogy nem kell várniuk a tojásoknak.

Az előkeltető gépek halkan morajlanak, a köztük levő folyosón párologtató szabályozza a levegő nedvességtartalmát. Az érzékeny és precíz masinák a külső környezet hatásaira is kényesek, viszont ha jól bánnak velük, kitűnő eredményeket hoznak, mondja a két szakember. A három előkeltető terem után körbejárjuk a négy bújtatótermet — ennek gépeibe a 18—19. napon kerülnek a tojások, hogy aztán 2—3 nap múlva kikeljenek belőlük a csibék.

a kunágotai telep ígéri.

Varga Ferencné, a sz pártartó telep fiatal vez je magyarázza, miért. rábban a Bercsényi T voltak az épületek, a év februárjában azor bérleménnyé váltak. A B TÖV vezetői szerződést töttek a tsz-szel. Ennek telmében a baromfigond — amellett, hogy tsz-t maradtak — a BARTÖV kalmazottai lettek. Telj ménybért kapnak, valamive többet, mint korábban, hiszen egy sikeres technológiaváltás eredményeként a 38 asszony helyett ma 18 szedi össze a tojásokat. Tojás pedig ugyanannyi van, mint régebben, nyilvánvaló, hogy egy-egy dolgozóra nagyobb fizetség jut. Jó példa ez a sokat emlegetett, de gyakran nehezen bemutatható hatékonyságjavulásra!

A termelés technológiáján is változtattak a BARTÖV-ösök. Rácspadozatos rend-

jás termelékenysége után fizetett a BARTÖV — egyik szerződés sem volt igazán ösztönző. Elsőként a kunágotai Bercsényi Tsz-szel ültek le a keltető vezetői, tisztázni a helyzetet. Így született meg az a bérleti szerződés, melynek megvalósulásáról a telepen meggyőződhettünk.

A szerződést újabban követték, hét telepet vettek bérbe a múlt év elején. Egyben a majdani tojótyúkokat és a kakasokat nevelik elő, egy másikban csirkét hizlalnak, hogy a végtermékből következtetni tudjanak a szülőpárok minőségére. Öt telepen pedig tojástermelésre fogják az előnevelt baromfikat. A dolog lényege: egységes tartási és takarmányozási technológiával előállított tojásokat keltetnek. Ez pedig alapja a jó minőségű naposcsibének.

A tapasztalatok azt mutatják, a keltető vállalat jó utat választott. Jelentősen emelkedett az elmúlt fél évben a kelési százalék, ez pedig milliós eredménytöbbletet jelent. S ami még fontos: a vállalat keltetőgépeit a korábbinál jobban ki tudja használni.

Napjainkban — sok példa láttán — gazdasági szakemberek a több lábon állás mellett teszik le a voksot. Hogy egy-egy üzem sokféle tevékenységgel biztosítsa be stabilitását. A BARTÖV egyetlen dologra, a keltetésre szakosodott. Kockázatos — vallják vezetői —, éppen ezért azon fáradoznak, hogy azon a bizonyos egy lábon is jól megálljanak. Az ismertetett megújulás ezt szolgálja.

M. Szabó Zsuzsa

Válogatják a „végeredményt", a naposcsibéket

Fotó: Fazekas László

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály
képzőművész
KISALFÖLD
1982 FEB 27

1021

Schéner Mihály rajzai

Harsonás

Kézkivirágzás

Életfa

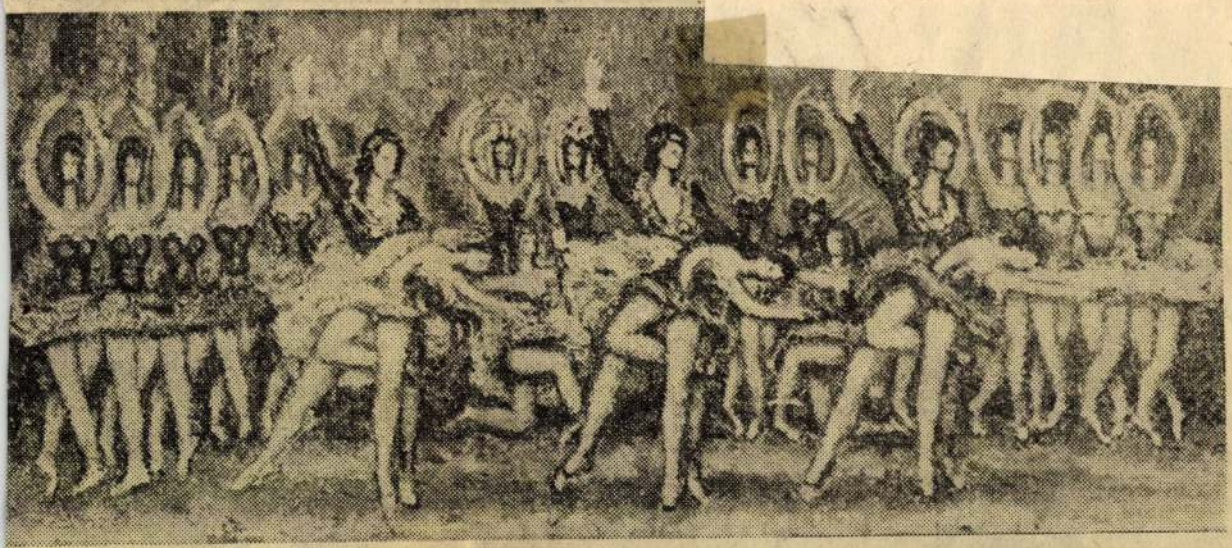

■ Vén Emil: TÁNCOSOK

Akik kutatják az infarktus okát

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX. ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 347-748, 340-726

Schéner Mihály,

1984 SEP 11 5

Munkácsy-díjas képzőművész

MAGYAR NEMZET

elektromos kézszárítót használ. Finom meleg szél fújt ki belőle. Alátartaná az arMost nincsen Ők se azok. Van mindenük, ami úgy általában másoknak.

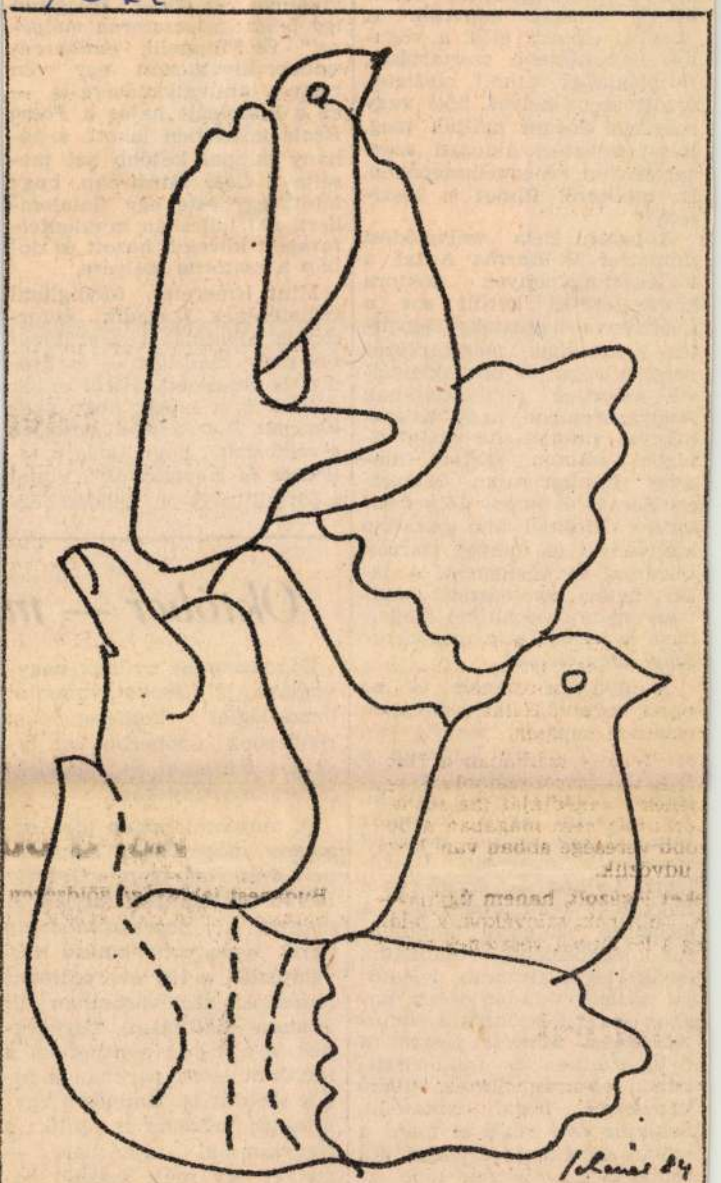

Schéner Mihály rajza: Kézmadár

Csernyecov p
nyelvű folklór
kívüli értéket
„Lozvai ember'
lok legrejtettek
mitológiájuk t
őrzött szent he
mágikus éneke
Részt vehetett
tartásokon, m
Ez utóbbiról f
tett.

Köpeczi Bé
miniszter és B
történettudomá
közvetítésével

Csernyecov-hagyaték egyuttes kiadásának megszervezésére. A vogul és osztják nyelvű szövegek publikálásának Magyarországon nagy hagyományai vannak. Az egész világon számon tartott magyar finnugrisztika Munkácsi Bernát és Pápay József tucatnyi kötetből álló páratlan kiadványaival méltán szerzett bizalmat és elismerést. A latin betűs nyelvészeti kiadvány nyomdatechnikai megoldása is indokolja a magyarországi megjelenést.

A gyűjtési naplót és az orosz nyelvű, hasonlóképpen értékes néprajzi megfigyeléseket a Tomszki Egyetem a magyar feldolgozással és kiadással párhuzamosan adja ki. Az egyetem egyik komplex kutatási egységének néprajzi vezetője, Nagyvezsda Vaszilevna *Lukina* van megbízva a hagyaték feldolgozásával. A szibériai születésű kandidátus legközelebbi rokonaink egyik leghivatottabb kutatója, akinek minden téren nagyon sokat köszönhet a finnugorisztika. Magyar részről a nyelvészetben és folkloriszti-kában egyaránt jártas, kiváló képességű fiatal kutatónk, *Schmidt* Éva végzi el majd a szöveg fordítását és sajtó alá rendezését. Ő is már több ízben járt mindkét rokon népnél, a vogulok és osztjákok nyelvét egyaránt kitűnően beszéli. Távoli rokonaink őt is

dulója alkalmából a szülővá-
ros nagy kiállítást — és ásatást is rendezett. Hírül adták nálunk is a lapok, hogy *„különleges kotrógéppel kutatják a csatornát"*, hogy *„még a talicskát is megtalálták"*, s ami a fő: július 24-én, kedden reg-

Október — m

Új múzeumok nyílnak, nagyszabású kiállításokat, valamint muzeológiai konferenciákat rendeznek októberben az országos múzeumi és műemléki hónap eseményeként.

A múzeumi hónap idei, országos megnyitóját szeptember 28-án Karcagon, a Györffy István Múzeumban tartják. A magyar néprajztudomány egyik legnagyobb hatású művelőjének, a 100 éve született tudósnak szülővárosában új állandó kiállítással tisztelegnek, s e napon avatják fel a múzeum előtti parkban a tudós szobrát is. Karcagon egyúttal új múzeum is nyílik: a Nagykunsági tájházban — melyet egy múlt századi parasztházból alakítottak ki — a népi tárgyi emlékek együttesébe, az egykori életmód részletei

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály Munkácsy díjas képzőművésznek

FEJÉRMEGYEI HÍRLAP
1984 AUG 1

— A hülye anyátokat — fordult feléjük dühösen.

sodorta, az árkádok sötétbe. Csak mászott

Schéner Mihály rajza

egy-
tásig.

A gépko
süteménye
hat társa
készíti,
elektromo
alapanyag
ménytől
krémekke
havonta negyedmillió forint értékű terméket állítanak elő.

— Nekünk szerencsés a munkarendünk, mert csak öt napot dolgozunk, a vasárnap és a hétfő szabad — mondja a vezető, s mert ismét befutott a szállítókocsi,

papí
féle áru megtalálható a mo
gó áruházban. Lényegében
ahogy mondják — a káp
násnyéki ABC áruválaszté
viszik el a telepített bolto
tól távoli utcákba. És men
rend szerint érkeznek, s ú
is várják őket.

Az „ÁFOR" Ásványolajforgalmi Vállalat Dunántúli Területi Központja az alábbi munkakörökben munkavállalókat f e l v e s z :

gépírókat,
érettségivel rendelkező könyvelőket,
közgazdasági érettségi- és gyakorlattal rendelkező munkásellátási e.a.,
lakatosokat,
1 fő villanyszerelőt,
1 fő víz- fűtésszerelőt, és
1 fő autószerelőt.

Jelentkezni lehet:

„ÁFOR" DTK SZÉKESFEHÉRVÁR, Farkasvermi u.

9457

Scheńer Mihály, kstő

L: Huszárik Zoltán

Scheńer Mihály: Hommage á Huszárik Zoltán

12

Élet és Irodalom Bp. 1986 máj. 23

XXX/21

Schréner Mihály

Alföldi Tárlat Békéscsabán

M. Nemzet

1987. IX. 12.

Schéner Mihály

SCHÉNER MIHÁLY Munkácsy-díjas festőművész kiállítása nyílik meg ma a martonvásári Beethoven Művelődési Központ könyvtárában. Az esemény egyben a Fejér megyei gyermekkönyvhét megnyitója is, s ez alkalomból Ágh István József Attila-díjas költővel találkozhatnak az olvasók.

Népszabadság, 1987. XI. 30

-neher Mihály

Magyar

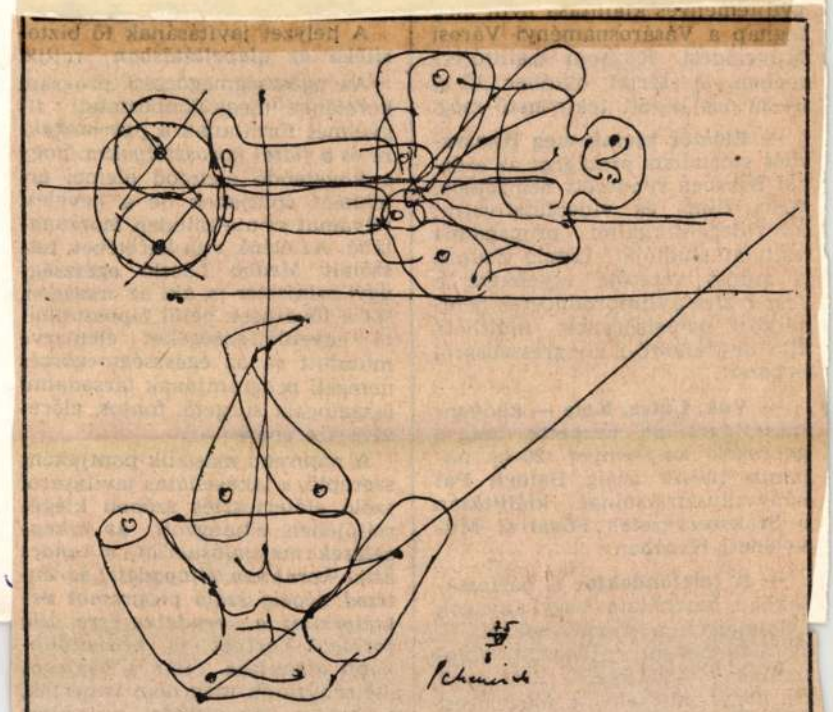

Schéner Mihály rajza

ártalmairól, a mérgezésekről, a bőrártalmakról tájékoztat szeptember 14—20. között. Szól arról is, hogy melyek a megelőzést szolgáló és tárolási szabályok.

— **Sci-Fi klubestet** rendeznek — filmvetítéssel egybekötve — szeptember 13-án, vasárnap

szelyeztett a rendelkezésre álló források vártnál is kedvezőtlenebb alakulása. Bár a végleges előirányzatok még nem ismertek, az eddigi lakásépítési tervekhez

Schéner M

Schéner Mihály

SAJTÓFIGYELŐ

MAHIR

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1981 DEC 5

festő-tépzőművész

ÉLET ÉS IRODALOM

1021

Közmű velő d

Új Tübö

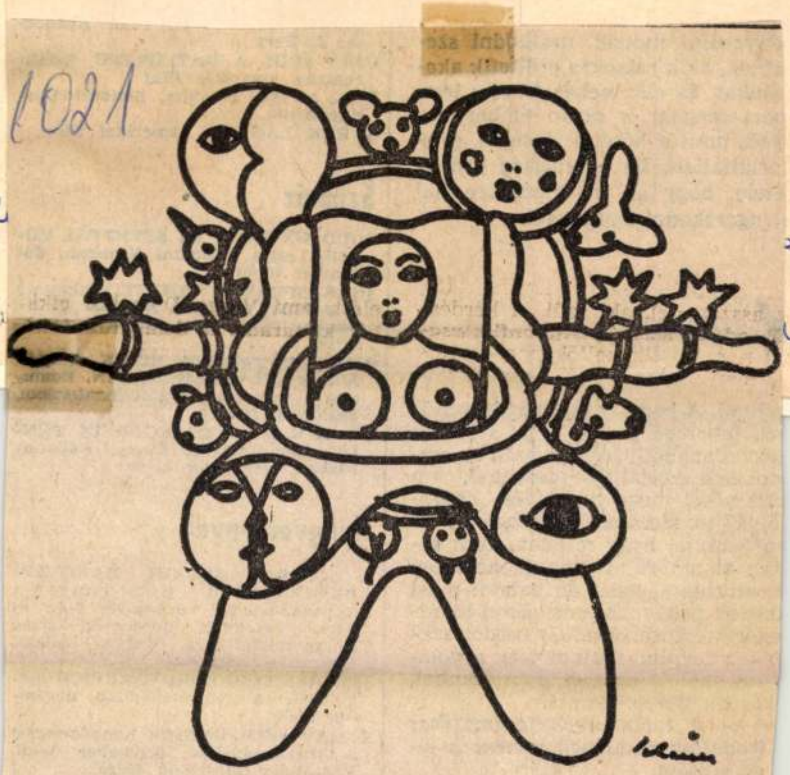

Schéner Mihály: Boldog Nap-leány

...ek lehetővé teszik, hogy a szerző ...özvetlenebbül foglalkozzék az esz... ...nei és a szociális kérdésekkel, nem ...ell hősei mögé bújnia és „objek... ...ívvá" tennie a cselekményt. Az ol... ...vasó tudja, hogy mindaz, amit ol... ...vas, nem történt meg és nem fog ...megtörténni, tehát én valami mást ...akarok neki mondani ebben az al... ...egorikus formában. Ily módon sza... ...adon fogalmazhatom meg a véle... ...ényemet, az elképzeléseimet, ...kár hipotézisekben is.

— *A tudományos-fantasztikus irodalom némelyek szerint a jövő műfaja.*

— Szerintem a jelené. Nem hi... ...em, hogy különösebben sokat tud... ...a még újítani. Egyébként sem ne... ...ezhető külön műfajainak. Sajátos

...december 11-én

VÖRÖSMARTY: CSONGOR ÉS TÜNDE. Bemutató az Állami Bábszínházban, december 11-én

Hangversenyek

A MAGYAR ÁLLAMI HANGVERSENYZENEKAR hangversenye a Zeneakadémián, december 7-én és 8-án. Vezényel: Ferencsik János. Közreműködik: a Magyar Állami Operaház énekkara

STEPHEN BISHOP-KOVACEVICH zongoraestje a Zeneakadémián, december 9-én

A MÁV SZIMFONIKUS hangversenye a Zeneakadémián, december 10-én. Vezényel: Oberfrank Géza

BÁLINT MÁRIA hegedűestje a Pesti Vigadóban, december 10-én

CSENGERY ADRIENNE (ének) **MALCOLM BILSON** (fortepiano) hang-

GYURKOVICS TIBOR – SCHÉNER MIHÁLY

Történelmi figura

Ha a király király volna,
szolgálatom holtig szólna,
ha a csákóm igaz lenne,
nem lehetne ilyen ferde.

Ha az utca utca volna,
nem lehetne ilyen ronda,
masíroznék, mint a bolha,
hegyet-völgyet átugorva.

Ha a szabad szabad volna,
beállnék a csatasorba,
ha a lehet meglehetne,
nem szorítana a mente.

Így csak állok tisztelegve,
nézek csak a jöttre-mentre,
bele vagyok gyepesedve
ebbe a virágoskertbe.

Megmozdulnék hajdú-módra,
ha a király király volna,
csorogna a naplemente,
ha országom ország lenne.

BENCSEKI MÁTYÁS FOTÓI

Hoborzó tuszár

A kába leresztbe,
csuszáros a hákó,
markantyúja seredve,
farja kölálló.

Halol a dazáért,
ebében a zsujja,
agyarországért
heghalna ta mudna.

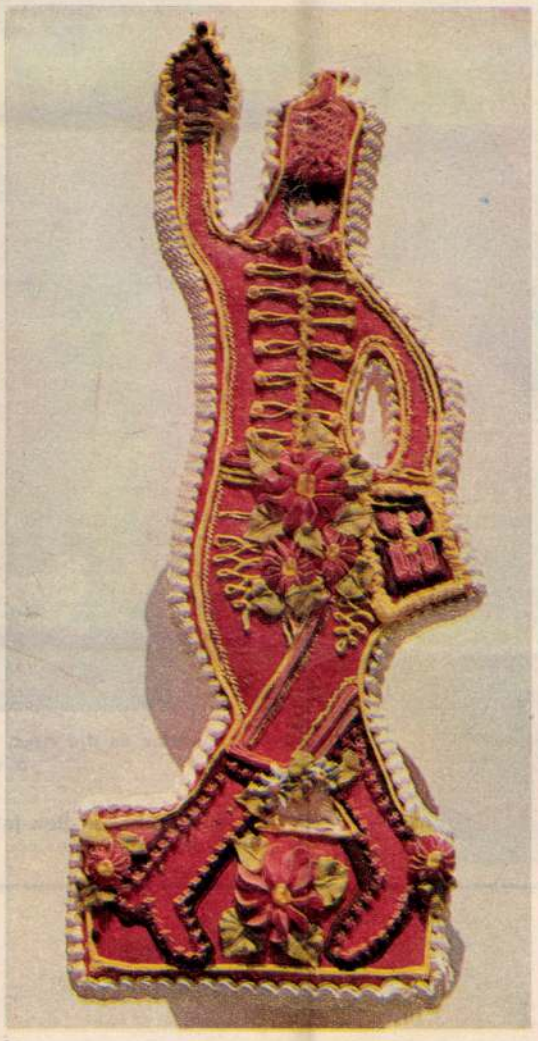

Vásárfia

Tudod, mi a vásár?
ha az ember vásál
színes mézeskalácsokat,
ami közt a nép válogat,
bajuszost vesz, kövér asszonyt,
puskájába piros patront,
tükrös szívet, veres huszárt,
ki a szabadságért kiált,
ki felül a ringlispilre,
ki fütyül a detektívre,
ki a malacot megnyergeli,
az orvosságot nem szedi,
hogyha banda bántja, szétvág,
szereti a rántott tésztát,
házat épit hóhalomból,
aranyat szed ki az alomból,
mérges, hogyha mérge van,
aztán sütkérez boldogan,
megveti a pulyka máját,
szégyenkezik, ha nem látják,
szemébe nevet mindenkinek,
kit a pénzért ráz a hideg,
ő szabadon, kalácsosan
jár a földön, ha dolga van,
huzamosan, huszárosan
malacon, szamáron, lóháton:
ha kell, mézeskalácson!

Pulyka-titok

Rőtnyakú, rőtnyakú pulyka,
gömbölyű szív a világ,
nagy tükör a közepében:
boldog az aki belelát.

Sír az anyóka, apóka,
félszegen félti fiát,
törni ne törne tükörbe:
sérül az aki belevág.

Újévi malac

Disznóra ül a huszár,
csőből van a lába,
kapaszkodik kényesen
kövér oldalába.

A disznó csak fúj szegény,
jég ül az orrára,
tropa kocsi kereke
két oldalt a lába.

Ujjé, ujjé, újév lesz
disznók hajnalára,
autóstoppal rohanunk
holnap a csatába!

VILÁG-TÜKÖR

Ringo Starr és ifjú neje, Barbara Bach a valóságban . . .

. . . és a kőkorszakban játszódó film egyik jelenetében

PARIS MATCH

RINGO STARR KETTŐS SIKERE

Egyes amerikai producerek úgy vélik, a mai közönség valójában szívesebben nézi meg azokat a rendkívül egyszerű, könnyen követhető, meseszerű történeteket, melyek gyermekkori olvasmányaihoz hasonlítanak. Carl Gottlieb új, a kőkorszakban játszódó filmje, a Barlanglakó, melynek férfi főszerepét Ringo Starr alakítja, maradéktalanul eleget tesz ennek a követelménynek. A leleményes, furfangos barlanglakó ősembert megjelenítő Ringo Starrnak, aki eredményesen oktatja törzsének tagjait arra, hogyan kell felemelkedve járni, tüzet csiholni, fegyvereket készíteni, még az ellenséges törzsfő lányát is sikerül meghódítania és megszereznie. A Beatles együttes egykori tagja nemcsak a mesében bizonyult ellenállhatatlan csábítónak. Filmbeli partnernőjét, a „kőkorszaki" szépséget alakító Barbara Bachot a valóságban is meghódította. Áprilisban tartották esküvőjüket.

Szerelmük dalba foglalt története pedig most jelent meg lemezen is. Ringo Starr ez új albumát McCartney-val együtt készítette.

Simon Estes a hamburgi Állami Operaházban a Carmen torreádorának szerepében

NEUE REVUE

A NÉGER BOLYGÓ HOLLANDI

Simon Estes nagyapja ifjú korában még rabszolga volt Iowa államban, ő maga tanulmányainak költségeit tányérmosogatással, alkalmi munkával teremtette elő. A most 43 esztendős, immár világhírű néger énekes eredetileg orvosnak készült. Az egyetemi kórus énektanára figyelt fel hangjára. A sors különös fordulata folytán énekesi pályafutásának első sikereit Nyugat-Berlinben aratta. Világhírét azonban Zürichben alapozta meg. Ez év tavaszán a New York-i Metropolitanban szerepelt nagy sikerrel. Az amerikai színház szerződést is kötött Estesszel: az elkövetkezendő hat évben ő énekli a Walkür, a Parsifal bariton, illetve a Borisz Godunov és a Porgy és Bess címszerepeit. Közben – többek között – szeptemberben San Franciscóban is fellép az Aida Amonastro szerepében. Partnere a világ legünnepeltebb tenoristája, Luciano Pavarotti lesz. Az idei bayreuthi ünnepi játékok alkalmával pedig a Bolygó Hollandi szerepében lép a néger énekes a közönség elé.

INTERNATIONAL Herald Tribune

Published with The New York Times and The Washington Post

ZAJFALO

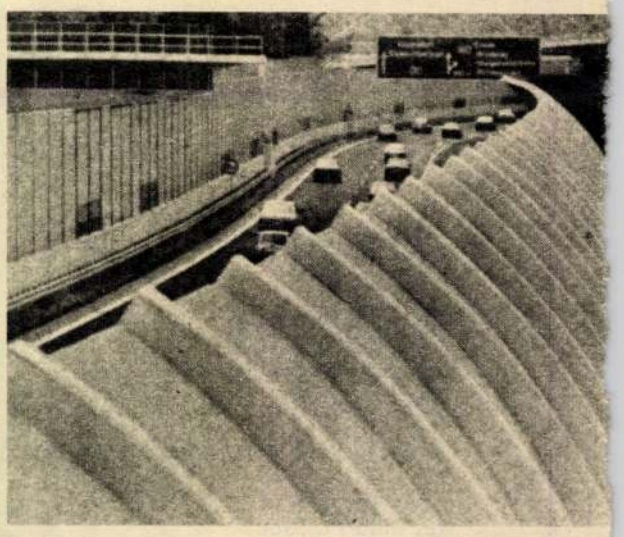

Azért építették meg az esseni országút mentén e magas betonfalat, hogy fölfogja a járművek zaját és biztosítsa a környék lakóinak nyugalmát. A zajsorompó – az eddigi tapasztalatok szerint – jól teljesíti feladatát.

SCHÉNER MIHÁLY KIÁLLÍTÁSA
Dunaújváros, Képcsarnok

Schéner Mihályról egy sor érdekesség tudható meg: éjszaka fest, szereti a különleges sapkákat, kalapokat (hordja is), mézeskalácsból igazi szobrot készít, játékot tervez és van szobra, amelynek a *Hüvelykujjam vadászni ment* címet adta.

A magyar képzőművészetben sem elődje sem követője igazán nem akadt. Képei, tárgyai, szobrai annyira jellegzetesek, hogy azonnal felismerhetőek. Élénk, érdeklődő intellektusa naprakészen integrálja a világ eseményeit művészetében. Jelenleg hosszabb ideje Békéscsabán dolgozik: egy játszóteret tervez, épít.

Egyébként állandóan épít. Képei, játékai, konstrukciói szerkesztettek, elemekből építettek. Alapformáit sokáig a népművészetből származtatta. Éppen ezért dunaújvárosi kiállításával meglepetést szerzett, stílusától eltérő ötven olajfestményével.

Expresszív, harsány festmények ezek. Vad életörömről, nyárról, szikrázó tengerről, fényűző strandokról, Párizsról és a Balatonról hoznak schéneri híreket. Csendéleteinek robbanó szerkezetét sárgák és kékek ellentéteivel, széles, izgatott ecsetkezeléssel hangsúlyozza. Délvidéki tájain haragoszöld ciprusok nyújtóz-

➤

ontázs

ása

.3-4.o.

Lacza Márta megtalálta saját kife
jezésmódját, stílusát. Ez a felisme
rés fogalmazódik meg, áttekintv

SCHÉNER MIHÁLY (festő)

Cikket irt Váradi Zoltán fotóiról. Uj Auróra, 1987.1.sz.
47 - 49. p. ill.

A barokk

A török kiűzését, az ország
küzdelmek befejezését követő r
müen és döntően a barokk stilu

Egyi ágon ezek az épitkezé
megbizókhoz, idegen mesterekhe
ponti hatalom hivatalos jelleg
/budai-vár, Zeughaus, invalidu
főként bécsiek, az udvari körh
megtelepedett olasz eredetü mü
de Prati, A.E. Martinelli stb.

SCHÉNER Mihály

SCHÉNER Mihály: Épitészet, textilmüvészet.
Csöbe György épitész, Csete Ildikó textiltervező.
Uj Auróra, 1987. 2.sz. 68-80. p. ill.

a helytálló szintézishez még je
rekonstrukcióra van szükség, kü

Az amúgyis hiányos összkép
hogy a legtöbb emlék a barokk u
igy az a téves látszat alakulha
barokkra általában és egyetemes
lenne jellemző. Ha gondosabban
és a 18. század első felének em
fennmaradtak s azokról amelyeke
megfelelően megujitottak és áta
szorul. Igen fontos tényező a h
kedő alkotások, a müvészileg ma
pontosabb számbavétele és elem
tősebb emlékeknél, az alkotó r

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1984-11-20
Schéner Mihály
DUNAÚJVÁROSI HÍRLAP
Munkásgyűjtés Képzőművész

1021

Nemcsak festmények

Schéner-tárlat

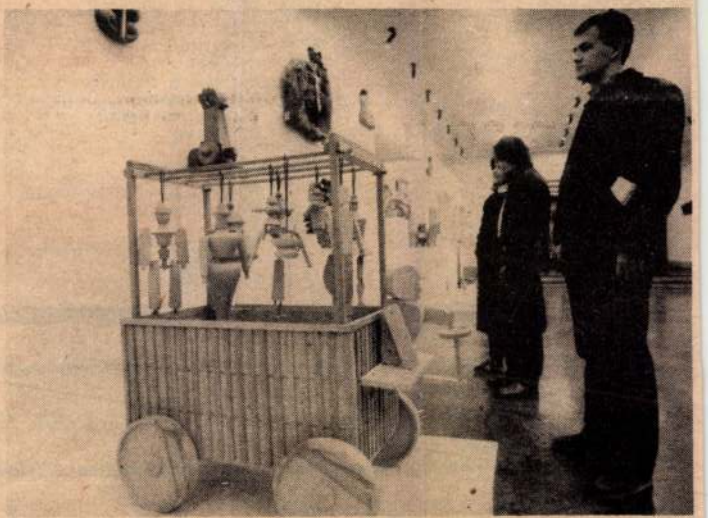

Schéner Mihály festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás csütörtökön az Uitz teremben. A művész 1947-ben fejezte be tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán, ahol Rudnay Gyula volt a mestere. Angliában, Franciaországban, Spanyolországban, Svédországban és az Egyesült Államokban járt tanulmányúton. Három évtizede rendszeresen bemutatkozik önálló tárlatokon. Munkásságát 1972-ben Munkácsy-plakettel jutalmazták. Korai, főként a természet szépségeit feldolgozó munkáit posztimpresszionista felfogás és realista hangütés jellemezte, majd expresszív és szürrealista tendenciák, a párizsi iskola szellemében alkotott. Újabban a magyar folklór ismert motívumai tűnnek fel képein, kontúrjaiból alakítja ki artisztikus színezésű festményeit, amelyek olykor átlépik az absztrakció határát. Egy évtizede a szobrászat és a kerámia területén is tevékenykedik, mostani kiállításán e művekből is láthatnak az érdeklődők.

19.30: Tv-napló
20.00: Témák és dilemmák — belpolitikai adás
20.50: Reklám
20.55: Szerelem — magyar játékfilm

JUGOSZLÁV TV II

19.00: Személyi számítógép — angol népszerű-tudományos sorozat
19.30: Tv-napló
20.00: Népi muzsika
20.50: Hőstettek ideje — dokumentumadás
21.35: Zágrábi körkép
21.50: Dzsessz

19.30: Pari
Fran
20.00: Én, t
NDK
21.15: Tv-h
21.35: Rekl
21.40: Iskol
árny
Ripo
22.10: Képi

JUGOSZL
17.00: Mag
17.30: Vide
17.40: Híre
17.45: Marilyn — tévéjáték gyerekeknek
18.15: Tv-naptár

20.05: A mozi Oroszországban. Szovjet dokumentumfilm

RÁDIÓ

1984. NOVEMBER 20-TÓL 22-IG

Kedd

KOSSUTH RÁDIÓ

8.15: Mai kulturális programok. 8.20: Másfél óra irodalomkedvelőknek. 9.44: Muzsika gyerekeknek. 10.05—10.25:

Griselda. Részletek Bononcini operájából. 13.05: Nemzetközi sajtószemle. 13.20: Pless László karigazgató emlékezete. 14.12: Kamaramuzsika. 15.30: Zenei rejtvények fiataloknak. 15.45: Muzsika gyerekeknek. 16.00: Stuart Mária. Részletek Donizetti operájából. 17.00: Iskolarádió. 17.30: Mahler: I. szimfónia. 18.20: Szerb-horvát nyelvű nem-

13.10: Pophullám. 14.00: Uralkodók és komédiások. Szórakoztató kultúrtörténet. 14.50: Tudósítás a DMVSC—FTC, Eger—PMSC és a Békéscsaba—ZTE bajnoki labdarúgó-mérkőzésekről. 15.05: Nemcsak zene. Nemlaha György műsora. 15.49 Születésnapi beszélgetés Kibéd Ervinnel. 16.48: Diákfoci. 17.05

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festő-képzőművész
Hudra Mátra: Kőrjegy, Somfai Eshán

7. Schéner Mihály-könyv, illusztráció/Illustration of Mihály Schéner's book, 1978

Művészet, 1982, szept., 35 old.

SCHÈNER Mihály

NÉPSZABADSÁG 1983. III. 16. 7

SZTORI KERESTETIK

Schéner Mihály kiállítása a Műcsarnokban

Gyűlnek a csalódott bejegyzések is *Schéner Mihály* kiállításának lelkes szavakkal teleírt vendégkönyvében a *Műcsarnokban*. Kár, hogy a játékokat nem lehet megmarkolni — a kis kocsikat meglökni, a pörgettyűket megpörgetni, a bábokat megmozgatni —, ezt kifogásolják a gyerekek, még inkább a gyerekes és gyerekké vált szülők vágyakozva, olykor mármár sértetten is. A csalódottak nem tudják, hogy ezúttal a tiltás nemcsak a tárgyak épsége miatt van, hogy ezek a bábok, állatfigurák és kocsik nem játékszerek a kiállító szándéka szerint sem. Schéner Mihály elmondta egy nyilatkozatában, hogy konkrét játékok helyett ő játékeszményeket komponál, afféle játék-adatbankot, etalont és ideálletétet, amelyből majd kifejleszthető a szellemi szabványt megtestesítő valódi játék. Aki — a protekciós kritikushoz hasonlóan — kivételesen megfoghatta a Schéner-kompozíciókat, igazolhatja, hogy többnyire valóban nem játékszerek. A vasból-acélból készült szekerek gyerek kezébe nem adhatók, mert ha felemelni képes is, leejtheti, és eltöri a lábát; a fabábok csappal, tengellyel beillesztett karja-lába többnyire nem mozgatható; a forgást, a csilingelést ígérő alkatrészek nem mozdulnak, és a fahasábból, fahengerből, fapecekből összerakott lények szét nem szedhetők, következésképp újra, kreatívan össze sem rakhatók: rögzítettek.

Hogy lehet-e ily tetszetős, bár használhatatlan játékeszmény-gyűjteményre gyártást alapozni, azt a gondot hagyjuk meg a játékiparnak. Azt a tanulságot pedig, hogy egy-egy kor és közösség játékideáljai mindig csak praktikus normaként hatottak, ám soha mértékegységként, *tárgyi* szabványnyá, megfogható ajánlássá nem konkretizálódtak, hagyjuk a néprajz- s egyéb tudományoknak. A műcsarnoki kiállítás nézőjének azt kell inkább észrevennie, hogy Schéner műhelyében más tárgykörben is ilyen szabványminták, alapmértékek készülnek. Időben előre és visszafelé. A simára faragott, polírozott és pácolt fareliefjei közvetlenül a bejárattól jobbra olyanok, mint a hajdani tálasok, rengőpadok és tükörkeretek mustrái, csak éppen minden népi faragásnál tökéletesebbek, negatív fa domborművei eminensen formázzák a mézeskalácsosok hajdani ütőfáit e hajdani, igazi faragott formák mindenkori apró tökéletlenségei nélkül, hibátlanra általánosítva, a középső teremben pedig a református dékánt, íródeákot és huszárt formázó gyűjteménye pontosan olyan, amilyenek az alföldi mezővárosok órajáték-figurái lehettek volna a tizennyolcadik században, ha a tizennyolcadik századi alföldi mezővárosoknak tellett volna figurajátékos toronyórára. S előre is összefoglal, tökéletes modellt példáz ez a kiállítás. Mert ugyanebben a teremben a krómozott acélból szerelt sáskák, a rugót csápként, a csavart ízesülésként viselő vasszöcskék és skorpiók meg pontosan olyanok, mint a fusiműtárgy-készítésnek, ennek a mai, groteszk, oly sokszor bizonytalan ízlésű ipari népművészetnek az ilyen perfekt színvonalon soha elő nem forduló eszmei összefoglalása.

A kiállítás — mint az eddig leírtakból is látni való — sokágú, színes, ötletes és szórakoztató. Kételyei legfeljebb annak lehetnek, akit zavar az az esztétikai tény, hogy a művészetben nincs mérték, modell és adatbank, hogy nincs *műtárgyban előadott eszmei absztrakció*, nincs összefoglalás. Van, volt népi faragások egyedi tömege, mézeskalácsformák végtelen változatosságú sora, de olyan egyetlen domborművet, olyan professzionista ideál-ütőformát, amely minden elődje formakincsét magában foglalja, képtelenség megformálni. Ez a sűrítés és absztrahálás — törvényszerűen: szegényítés — a tudományos munka felségterülete.

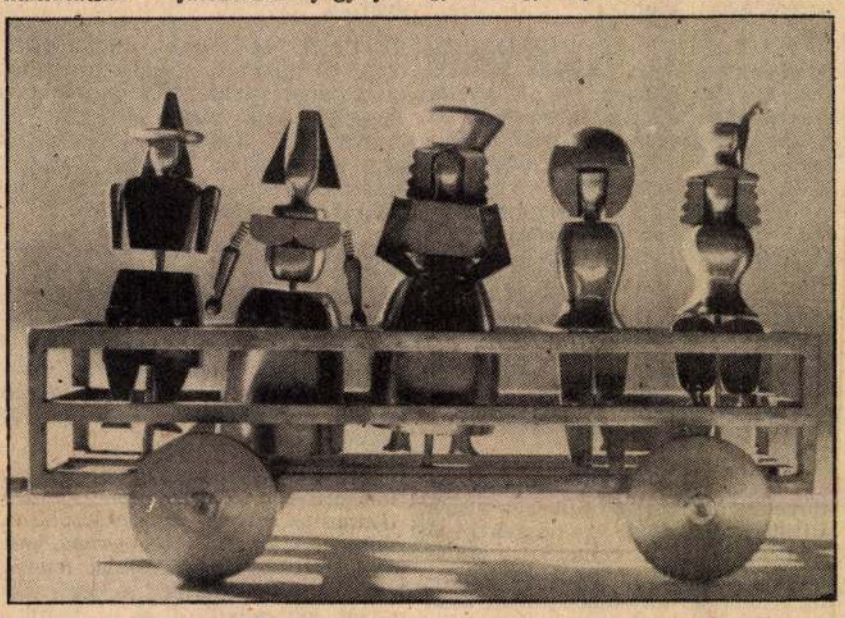

Dorottyás kocsika III. (Acél, 27 cm hosszú; 1974.)

Összefoglalóan, objektíven és általános érvénnyel a mézesbábfiguráról, a paraszt-pásztorfaragásról csak a néprajz, a művészettörténet s egyéb nem érzéki, gondolati tevékenység adhat képet. Konkrét műtárgy — ha mégoly professzionista művész gondolja ki mégoly visszatekintve, történelmi távlatból is — sohasem.

De hagyhatjuk a bölcseleti-esztétikai elmélkedést a szakemberekre, mindez nem kell hogy zavarja egy népszerű kiállítás színeket ízlelgető, formákkal barátkozó, anyagok változatosságát élvező látogatóját. Ám ha ezeknek a formáknak, a színeknek, az anyagoknak és a technikának a mélyére nézünk, ha vallatóra fogjuk külön-külön a műtárgyakat vagy műtárgyvonulatokat, nagyon hasonló hiányérzetünk támad. Schéner Mihály körül már régen garabonciásmítosz kerekedett, s ez a posztóval és krómacéllal, faragott tulipánnal és esztergált formával bánni tudó, szőrmebábukkal és polírozott sárgarézkubizmussal meg akrillfestékkel, öntöttvassal és mézeskalács szívvel káprázta tó munkásság most egyszerre és teljes bőséggel mutatkozhat be a Műcsarnok három legnagyobb termében. Baj csak akkor van, említettem, ha a nagy káprázatot befogadva s tudomásul véve — mondjuk: a másodszori látogatáskor — közelről és alaposan nézzük meg ennek a sokadalomnak a részleteit. Akkor bizony nemcsak az derül ki, hogy a fémszobrocskák önmagukban s alaposan megfigyelve egy hajszállal sem hordoznak több önálló, *képzőművészeti* értéket, mint a hasonlóképpen fabrikált igényes emléktárgy-fémművesség (*Beatesek*), s hogy a *Gyalogcsillag* mesejátékhoz készült esztergályozott kőrisfa figurák tiltakozás nélkül illeszkednének be egy háziipari szövetkezeti bolt technikailag igényesen, ízlésszínvonalban kevésbé igényesen megfabrikált kollekciójába.

Schéner egyébként mindig kézművesi hibátlansággal csinálja meg (vagy csináltatja meg iparos kivitelezőivel — erre nincs egyértelmű információ a Schéner-irodalomban) minden tárgyát. Sokszor aztán ez a minden irányban tökéletes kisipari igényesség bűvöl el, ad megtévesztő sugárzást olyan darabjainak is, amelyek nemhogy a képzőművészi teljességet, olykor az iparművészi, alkalmazott művészi szellemi igényességet sem érik el valójában. Gyakran csupán a jó értelemben vett amatőrizmus és kedvtelés nívóját célozzák meg a dísztárgyai — legfeljebb ezt a valóságos értéküket elfedi a technológiai profizmus, a mesterségbeli perfektség. A *Sumákolók* című „textilplasztika" a címmel tökéletesen érzékeltetett fraternizálás, kézimunkaszakköri lapos ság helyett elsőként a szakavatott, fölényesen megvarrt szőrmeível hat a nézőre. A sokatmondó címmel felékesített *A költő szíve* a mai, tegnapi magyar textilplasztikához képest igazán nem több egy hatalmas tűpárnánál, amely tűpárna azonban százhatvan centis és kitűnően megvarrt, azaz hozzá hasonlót csak nagyon jómódú, szép anyagokra költeni tudó s felsőfokú textilipari jártassággal dolgozó háziasszonyok készíthetnének el.

A kiállítás első s legjobban ható eszköze alighanem ez a mindenféle barkácsolót megbűvölő varázs. Olyan anyagi bőségben, olyan megbízható kivitelben (tehát az átlagnak elérhetetlen fokon) láthatja itt viszont minden rendű-rangú faragó, kézimunkázó, ezermesterkedő a maga ideáljait, amilyet — öntudatlanul is érzi — az ő otthonában vagy a műhelyében csak jóval szegényesebben és tökéletlenebbül képes produkálni. Ez a tényező azonban még nem magyarázza az intellektuális hívek lelkesedését. Gyanítható, hogy itt a titok az ugyancsak luxuskivitelű sokféleségben rejlik. Még pontosabban: a luxuskivitelű művi népművészetben. Hiszen ez a mézeskalácsosságtól a fafaragásig, a fémmegmunkálástól a rátétes-varrásos technikáig mindent kínáló — s ismét csak: profiszintű — tevékenység most, a hetvenes-nyolcvanas években látszólag egymaga képes szállítani a hajdani népművészet és népies művészet mindenféle műfaját, technikáját és motívumát.

Az, hogy ez a kortól, időtől és funkciótól függetlenedő „általános" és utólag kikalkulált „népművészet" darabjaiban és összességében csak azt nem tudja produkálni, ami a népművészetnek a lényege volt — a zárt kulturális közösséget és a soha nem általánosítható egyedi esetlegesség hamvát —, az a népszerűségnek nem akadálya. Sőt. Éppen mert steril összefoglalásokat kínál, ki-ki a maga illúzióit vetítheti bele, s éppen mert a külön-külön illúziók, a nagyon heterogén ideálok mindegyike egyaránt belefér, még látszatközösséget is teremthet ez a látszatművészet. Olyan közösséget, amelyet csak a hamis illúziók tudata tart össze.

Van persze népművészetből kiinduló, azt hiteles módon továbbéltető, igazi művészetünk napjainkban is, de Schéner Mihály sterilizált népi iparművészete nem ezek közé való. Mindazonáltal ennek is volna, van funkciója. Bizonyos, hogy ennyi anyag- és formaismerettel a Schéner Mihály *bábjai* is oly tökéletesen betöltik a színpadi feladatukat, mint a nagyszerű magyar bábművészet nagyszerű tervezőinek egyéb munkái. *Díszletei, jelmezei* sem lehetnek kevésbé részalkotók, mint a díszletek és a jelmezek általában. De színpad nélkül nem élnek meg. A látszólagos, az álegysége ellenére ez a művészet önmagában, színpad, darab, zene és világítás nélkül nem képes önálló varázslattá, valódi varázslattá válni. Sztorira, történetre, eljátszható cselekményre van szüksége. Ez különbözteti meg a nagy, a — mondjuk ki végre — autonóm képzőművészettől.

Rózsa Gyula

HÍREK

BEMUTATKOZÓ LÁTOGATÁS. Lázár György, a Minisztertanács elnöke és Apró Antal, az országgyűlés elnöke bemutatkozó látogatáson fogadta dr. Daniel Carlos Roca Castellanost, a Kolumbiai Köztársaság rendkívüli és meghatalmazott nagykövetét.

A KÖZÚTI FORGALOM BIZTONSÁGÁVAL foglalkozó KGST munkacsoportok ülése nyílt meg kedden Taskentben, az üzbég fővárosban; a szállítás feltételeinek javítását szolgáló ismeretek cseréjéről tárgyalnak.

A LENINGRÁDI Korrózióvédelem '83 szakosított nemzetközi kiállításon 19 magyar vállalat és szervezet ismerteti tapasztalatait. Kedden megkezdte munkáját a magyar szakértők által szervezett műszaki-tudományos szimpózion is.

ELŐRE GYÁRTOTT ELEMEKBŐL olyan, a helyszínen összeszerelhető gabonatárolókat alakított ki a nyékládházi Mezőgazdasági Épületelemgyár, amelyeket megközelítőleg három hónap alatt lehet felállítani; bennük ezer vagon termény raktározható el. Ezekből a Szerencsi és Szikszói Állami Gazdaságban már megkezdték az első gabonatárolók összeszerelését.

JANCSÓ MIKLÓS rendezi az augusztus 5. és 7. közötti nagyvázsonyi történelmi lovasjátékokat — jelentették be a rendező bizottság keddi ülésén, amelyen részt vett a filmrendező is.

NAPONTA KÜLDENEK húsvétibárány-szállítmányokat a Lajta-hansági Állami Gazdaságból a közel-keleti megrendelőkhöz. A kiváló minőségű hansági pecsenyebárány eljut a nyugat-európai piacra is. Húsvétig négyezret értékesít tőkés piacon a gazdaság.

TŰZ KELETKEZETT Szitási Gézáné Debrecen, Csapó utca 102. nyolcadik emeleti lakásában kedd délelőtt, eddig ismeretlen okok miatt. A helyszínre érkezett tűzoltók gyorsan eloltották a tüzet, a 35 éves Szitási Gézáné azonban súlyos égési sérüléseibe belehalt.

A SZÓFIAI REPÜLŐTÉREN összesen 167 kilogramm marihuanát foglaltak le két nigériai és egy holland állampolgárnál, akik Lagosból Nyugat-Európába tartottak. A tranzitutasok közül az egyik Nyugat-Berlinbe, a másik kettő Amszterdamba folytatta volna útját.

KÉT ANGOL TELEVÍZIÓS OPERATŐR életét vesztette egy dokumentumfilm forgatása közben, amikor a kelet-angliai Humber folyó fölött egy heves széllökés hajóárbocnak csapta bérelt helikopterüket, s az a folyóba zuhant. A pilótát kimentették a folyóból, a két operatőr odaveszett.

A PÉCSI SZÉCHENYI ISTVÁN GIMNÁZIUM fennállásának 125 éves jubileuma alkalmából ünnepségsorozat kezdődött kedden a mecsekaljai városban.

KÖZLEMÉNYEK

A KPM AUTÓFELÜGYELET budapesti bizottsága — a közlekedésrendészettel és a Közlekedésbiztonsági Tanáccsal együttműködve — március 19-én, szombaton 6—15 óra között díjmentesen közlekedésbiztonsági napot rendez Budapesten Mozaik utcai vizsgálóállomásán. A közlekedésbiztonsági napon a gépjárművek üzemeltetésével kapcsolatos tanácsadáson kívül a hatósági műszaki vizsga előírásai szerint, műszerekkel ellenőrzik a személygépkocsik állapotát, szükség esetén beállítják a fényszórókat és az alapjárati szénmonoxid-tartalmat. Az előírásoknak megfelelő gépkocsi üzembentartói a helyszínen kérhetik a forgalmi engedély érvényességének meghosszabbítását is.

AZ IFJÚSÁGI RENDEZŐ IRODA közli, hogy a Pesti Vigadóban március 13-án elmaradt Minta Pódium előadását, Hernádi Judit és Szombathy Gyula előadói estjét március 23-án este fél 7 órakor

Rónai Mihály András kitüntetése

Az Elnöki Tanács *Rónai Mihály András* írónak, költőnek, műfordítónak irodalmi munkássága elismeréséül, 70. születésnapja alkalmából a *Szocialista Magyarországért Érdemrendet* adományozta.

SZEKÉR GYULÁNAK, az Országos Atomenergia Bizottság elnökének meghívására kedden Budapestre érkezett Hans Blix, a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség főigazgatója.

DR. ORBÁN LÁSZLÓ, az 1978-ban elhunyt, volt kulturális miniszter, az Országos Közművelődési Tanács egykori elnöke nevét vette fel Kőbánya egyik legnagyobb oktatási intézménye, az Újhegy sétány 1—3. alatti általános iskola.

SOÓS GÁBOR nyugalmazott mezőgazdasági államtitkár hétfőn a magyar mezőgazdaság fejlődéséről és eredményeiről tartott előadást a helsinki Magyar Kulturális és Tudományos Központban. Az előadás nagy sikert aratott a vezető finn szakemberek körében.

A MOSZKVAI RÁDIÓ magyar nyelvű adásának fél évszázados jubileuma alkalmából kedden a martfűi Tisza Cipőgyár művelődési házában megalakult a moszkvai rádió hallgatóinak baráti klubja.

A POSTAÜGYI ÉS HÍRKÖZLÉSI filmbemutatón az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár székházában március 21-én és 22-én délután öt órakor díjtalanul tekinthetők meg angol, francia, magyar és NSZK-beli filmek, amelyek a hírközlés fejlődését és perspektíváit, valamint a korszerű postaszolgálat jellemzőit és új lehetőségeit mutatják be.

ISMÉT EREDETI FORMÁJÁBAN látható a soproni Szent Mihály-templom hatvanméteres tornya. Az Országos Műemléki Felügyelőség szakemberei szintenként erősítették meg az építményt, amelyen a múlt századi szakszerűtlen helyreállítás miatt repedések keletkeztek.

TOVÁBBI TÍZ HOLTTESTET ástak ki a hóból Észak-Pakisztánnak abban a körzetében, ahol a múlt hét végén óriási lavina zúdult le a hegyekből. A halálos áldozatok száma 86-ra emelkedett, 89 személyt pedig még mindig eltűntként tartanak nyilván. Hétfőn a hegyimentők nyolc embert élve találtak meg a lavinaomlás útvonalán.

Pályázat tiszthelyettes-iskolai jelentkezésre

A Honvédelmi Minisztérium jelentkezésre hívja fel a dolgozó nép fegyveres szolgálatát hivatásuknak választó fiatalokat, akik a Magyar Néphadsereg tiszthelyettesei kívánnak lenni. A jelentkezés feltételei: magyar állampolgárság, feddhetetlen előélet, erkölcsi-politikai megbízhatóság, egészségi alkalmasság hivatásos katonai szolgálatra, általános iskolai végzettség, nőtlen családi állapot, a tiszthelyettesi iskola kezdetéig betöltött 17. életév, de 23 évnél nem idősebb életkor.

A jelentkezők pályázhatnak gépesített lövész, harckocsizó, csapatfelderítő, rádiófelderítő, rakéta- és tüzér, légvédelmi rakéta- és tüzér, híradó, vegyvédelmi, hadtáp, elhelyezési és ügyviteli, harckocsi, híradó, lokátor, műszaki fegyverzeti és repülő műszaki szakokra. A tiszthelyettesi iskolán a tanulmányi idő két év. A hallgatók teljes ellátásban, illetményben, a második félévtől — az elért tanulmányi eredménytől függően — tanulmányi pótlékban részesülnek. A tanulmányaikat eredményesen befejező hallgatók hivatásos állományba kerülnek, tiszthelyettesi rendfokozatot kapnak, ezzel egyidejűleg szakmunkás-képesítést is szereznek.

A tiszthelyettes-iskolára pályázók je-

NAGY JÓZSEF, a Szocialista Hazáért Érdemrend kitüntetettje, aki 1926-tól volt a párt tagja, életének 80. évében elhunyt. Hamvasztás utáni búcsúztatása március 18-án délután három órakor lesz a Rákoskeresztúri új köztemetőben. — *Az MSZMP X. kerületi Bizottsága; Belügyminisztérium pártbizottsága; Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetsége.*

ORSZÁGOS PÁLYÁZATOT hirdettek a sárvári vadkert, gyógyfürdő és környékének rendezésére. A pályázati kiírást már átvehetik az érdeklődők a Városépítési Tudományos és Tervező Intézet tervtárában.

KÜLFÖLDI MEGHÍVÁSOKNAK tesz eleget a Budapesti Madrigál-kórus. Az énekesek a napokban Szekeres Ferenc karnagy vezetésével Bécsben készítenek felvételeket az Osztrák Rádiónak, a hét végén Lyonban két koncertet tartanak, majd Genfben mutatkoznak be a svájci hangversenylátogató közönség előtt.

A BOSZORKÁNYKOLBÁSZT, a szegedi csípős őrölt paprikával ízesített, vákuumfóliába csomagolt felvágottat már gyártják a Szegedi Szalámigyár és Húskombinátban. Az ugyancsak újdonságnak számító Fesztivál, valamint a makói Maros kolbászokkal együtt az idén több mint másfélezer tonna szárazkolbász kerül ki a gyárból.

SZOVJET MŰSZAKI SEGÍTSÉGGEL jó ütemben épül a kozloduji atomerőmű ötödik, ezer megawattos energiablokkja, amely 1985-ben lép üzembe. A kozloduji atomerőmű négy reaktorában jelenleg Bulgária villamosenergia-termelésének több mint egynegyedét állítják elő.

ERDŐS LÁSZLÓ festőművész munkáiból nyitottak meg kedden kiállítást az oroszlányi városi művelődési központban. A Székelyföldön született alkotó jelenleg Nagykanizsán él és dolgozik. Az oroszlányi tárlat a 30. önálló kiállítása, amelyen az elmúlt kétévi munkásságát reprezentáló 55 festményét mutatja be.

SZÁZ TONNA KUKORICASZÁRBÓL gyártott kísérletképpen tüzelőanyagot az Agrokomplex. A préselt rudacskák, a próbatüzelés során igen jól vizsgáztak: fűtőértékük magas, kéntartalmuk alacsony, s kevés hamuval, bűz nélkül égnek el. Minden tüzelőberendezésben használhatók.

AZ ORSZÁGOS FILHARMÓNIA koncertsorozata keretében március 21-én Jankovics Antal vezényletével a debreceni MÁV Filharmonikus Zenekar lép közönség elé az Arany Bika Szálló Bartók-termében.

A budapesti színházak mai műsora

Erkel Színház: Otello (8. bérl. 5. ea., 7). **Zeneakadémia:** Az MRT Szimfonikus Zenekarának hangversenye (MRT bérl. 1., fél 8). **Pesti Vigadó Hangversenyterem:** Éneklő Ifjúság (du. 5). **Kamaraterem:** Huszti Péter és Piros Ildikó estje (8). **Nemzeti Színház:** Esti műsor (7). **Várszínház:** Margarida asszony (7). **Katona József Színház:** Mirandolina (7). **Madách Kamara:** Kései találkozás (7). **Vígszínház:** Sirály (7). **Pesti Színház:** A zongora. A lázadó (XVIII. bérl. 3. ea., 7). **Fővárosi Operettszínház:** Cigányszerelem (7). **József Attila Színház:** A régi nyár (U. bérl. 4. ea., 7). **Thália Színház:** Csak semmi szenzáció! (7). Miss Arizona (Stúdióban, fél 8). **Vidám Színpad:** Meddig lehet elmenni? (7). **Mikroszkóp Színpad:** Zűrhajó (de. fél 10). Hogyan? Tovább!! (fél 9). **Radnóti Miklós Színpad:** Magányos duett (7). **Játékszín:** Rokonok (du. 5). **Egyetemi Színpad:** Jean Vigo filmklub (du. fél 6). **Korona Pódium:** Hősök és antihősök (7). **Budapesti Gyermekszínház:** Szépek szépe (du. 3). Csizmás Kandúr (Móra Ferenc Műv. Házban, du. 3). **Állami Bábszínház:** Dani Bogárországban (Népköztársaság útja 69., du. 3). Berzsián és Dideki (Jókai tér 10., de. 10). **Fővárosi Nagycirkusz:** Cirkuszvarázs (fél 8).

ős idő

1983. március 15., kedd, 13 óra.

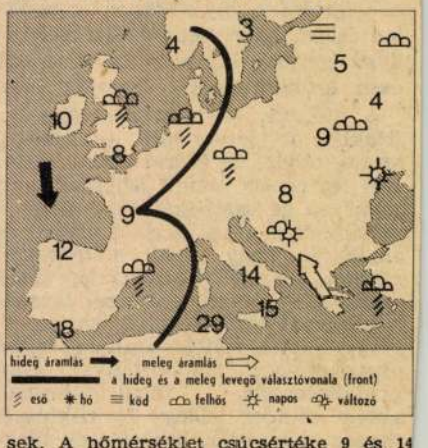

sek. A hőmérséklet csúcsértéke 9 és 14 fok között alakul.

A Duna vízállása tegnap Budapestnél 328 centiméter volt; mára 323 centiméter várható.

Schéner Mihály, festő-képzőművész

A művész a Tiszatáj 1981. okt.-i számában „Áramlások" címmel Várnai Gitta képeiről szóló cikke jelent meg.

Schéner Mihály: Várnai Gitta képeiről.

Tiszatáj. 1981. okt. 112. old.

SCHÉNER MIHÁLY

Banya c. szobra képe: Uj Irás 1987.11.sz. Boritó /2.

nagyobb arányban foglalkoztatják
is /Chr. Kner, Nagyszombat, Rohonc,
, stb./
feladatkörre, a portréra általában
llalkoznak, külföldi származásúak
ább arcképfestőt messze országrészek-
szire elhivnak. A portrék egyedi
családi arcképgaléria részeként.

•

s egykorú leltárak tanusága szerint
ebben az időben is a világi témájú
ékkal jelentkezik a történeti- és
egória sőt a zsáner és csendélet kép-
rek /Metzner, Wittich stb./ müveit
ülföldön tevékenykedő magyar szármá-
r, Priwitzer, Bogdány stb./ csaknem
zai környezettől, fejlődésük idegen

SCHÉNER Mihály festő

SCHÉNER MIHÁLY Munkácsy-díjas festőművész kiállítása nyílt meg a szegedi November 7. Művelődési Házban. A hazánkban és külföldön is jól ismert alkotónak ezúttal 60 műve került a közönség elé: festmények, grafikák mellett fából és fémből készült plasztikák.

Népszabadság 1983. VII. 20.

SCHÉNER MIHÁLY

UJ TÜKÖR 1982. XIX.évf. 1.kr.sz
2.00.

SCHÉNER MIHÁLY
Menyhárt László könyve

Gondolatébresztő könyv. Ezt a szót most nem abban a finoman lepiszkoló értelemben használom, hogy „saját gondolata ugyan nincs a szerzőnek, de bennem ébresztett párat, ez az erénye", hanem úgy, hogy mindenféle érdeme van, a szép külsőtől a folyékony stílusig, a téma — tudniillik maga a művész — tisztelettel teljes szeretetétől a kor társadalmi viszonyaiba való beillesztés tudományos módszeréig. Mindezeken felül még alaposan el is gondolkodtatja a kritikák írásával is foglalkozó olvasót, éspedig arról, hogy kinek-minek jó a kritika? Mert ha Schéner hallgatott volna azokra a homlokegyenest ellentmondó kritikai intelmekre, melyeket Menyhárt László csokorba szed, alig-

ha maradt volna művész. Sajnos az ilyen nem természettudományosan megalapozott, mennyiségileg nehezen mérhető területen, mint a kritika, vagyis az esztétika gyakorlata, a kritikából nem annyira a művész, mint inkább a kritikus minősége szokott kitűnni.

Szegény Schéner is, volt ő már pesszimistától idilliig minden. De persze, ha maga is tudatosan „próteuszi", vagyis nyitott és sokszínű, miért ne lehetne a kritika is tarka, mint egy népművészeti baba? Csak az a fontos, hogy ne hagyja figyelmen kívül azt, ami Menyhárt interjúra épített könyvéből nagyszerűen kitűnik: azt tudniillik, hogy Schéner nem valamilyen felvilágosítható vadzseni, hanem nagyon is furfangos, átgondoltan alkotó művész. *(Corvina)*

Székely András

A dijazásnál alapulvett munkaköri besorol

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek megfele

3. A dijazás számitásánál alapulvett munkaid
4. A jogviszony tartama:
5. A feladat irányitója:
6. A szerződéshez szükséges előzetes enged

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.
levonásra.

Budapest, 197.....

.....

megbizott

SCHÉNER MIHÁLY

U

új írás

IRODALMI, MÜVÉSZETI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

XXVIII. ÉVFOLYAM
1988. AUGUSZTUS
8

új írás 8
AUGUSZTUS

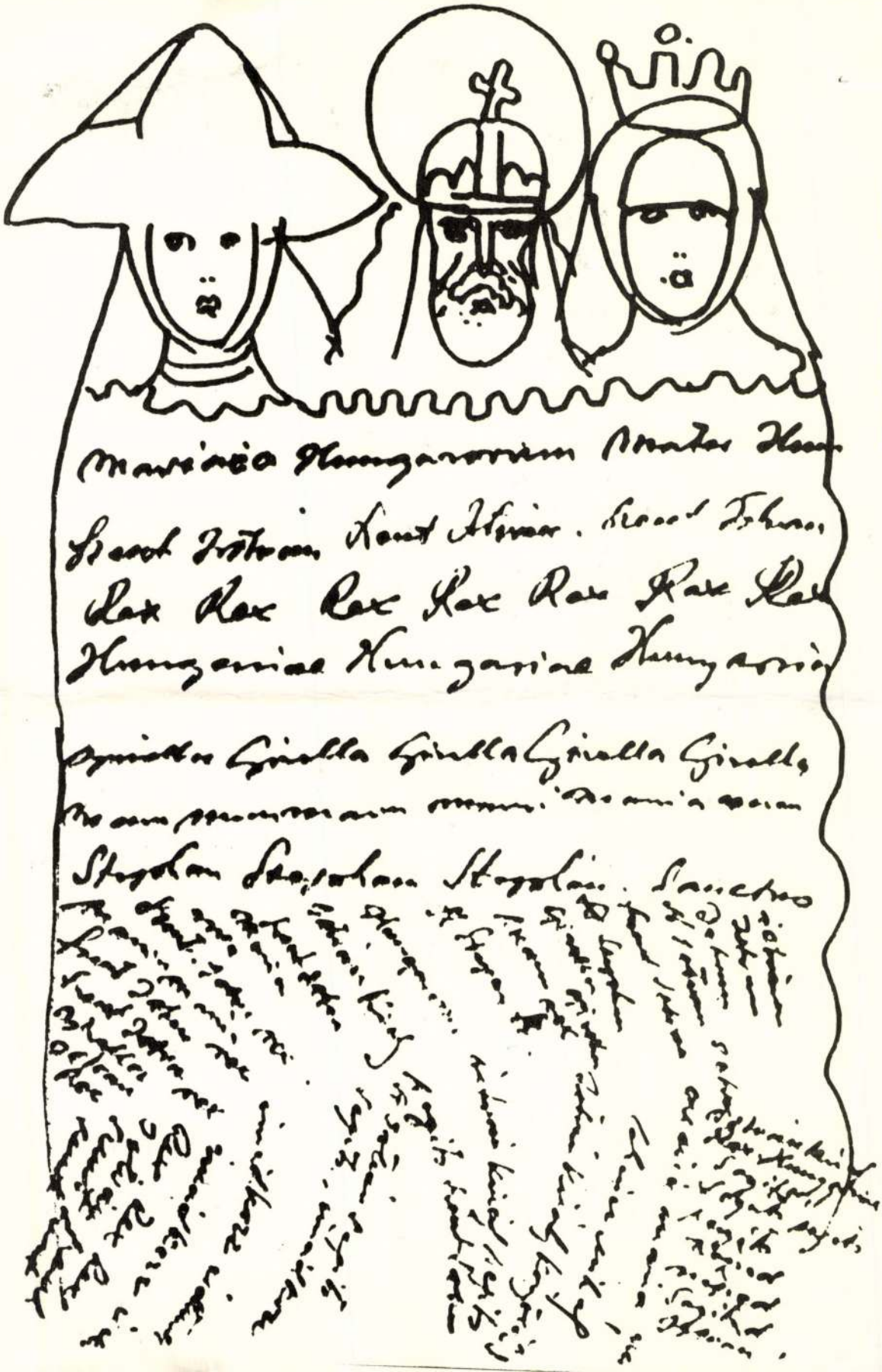
Mariaca Hungarorum Mater Hun
Rex Rex Rex Rex Rex Rex Rex
Hungariae Hungariae Hungariae
Stephan Stephan Stephan. Sanctus

új írás

Ára: 17 Ft

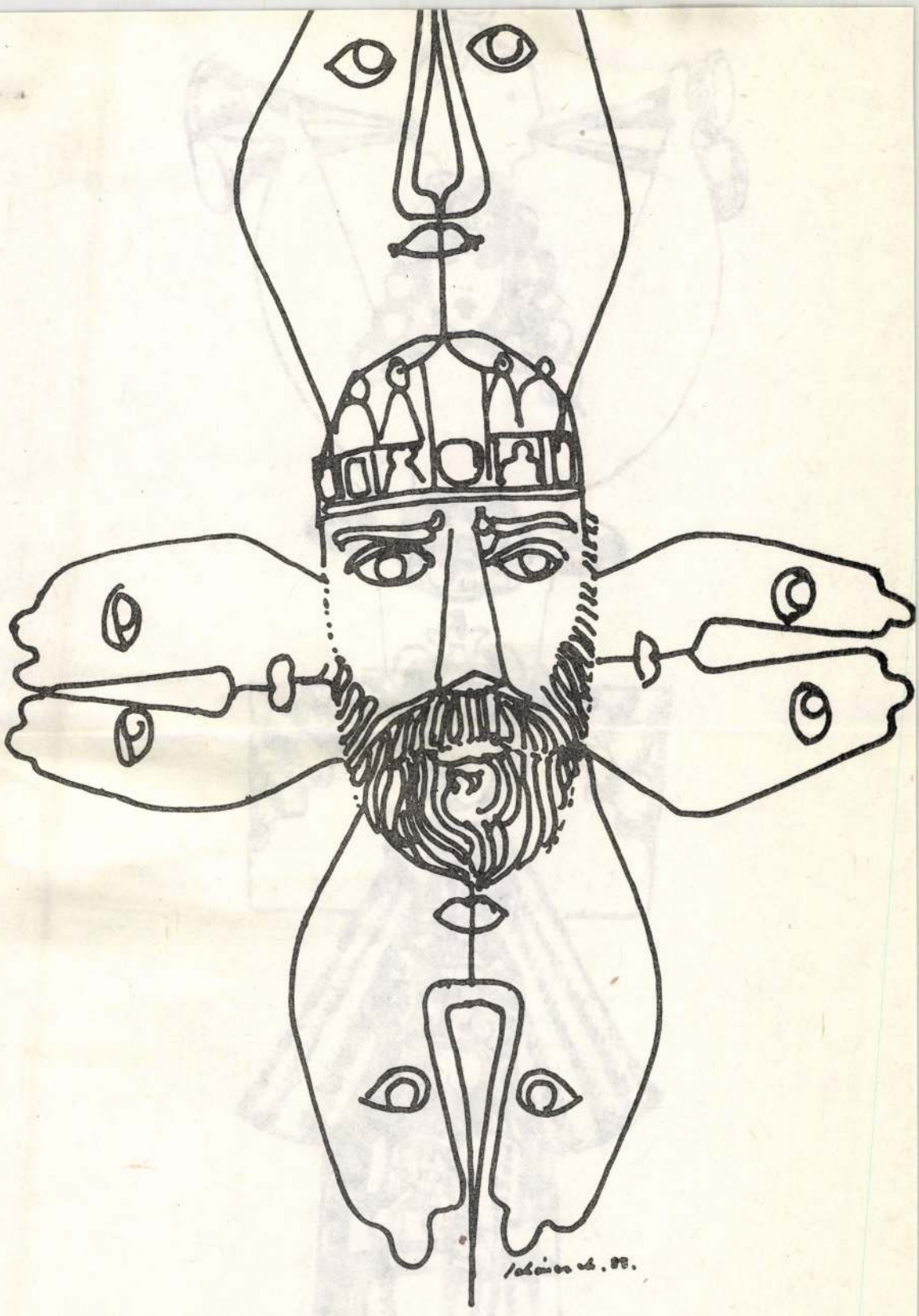

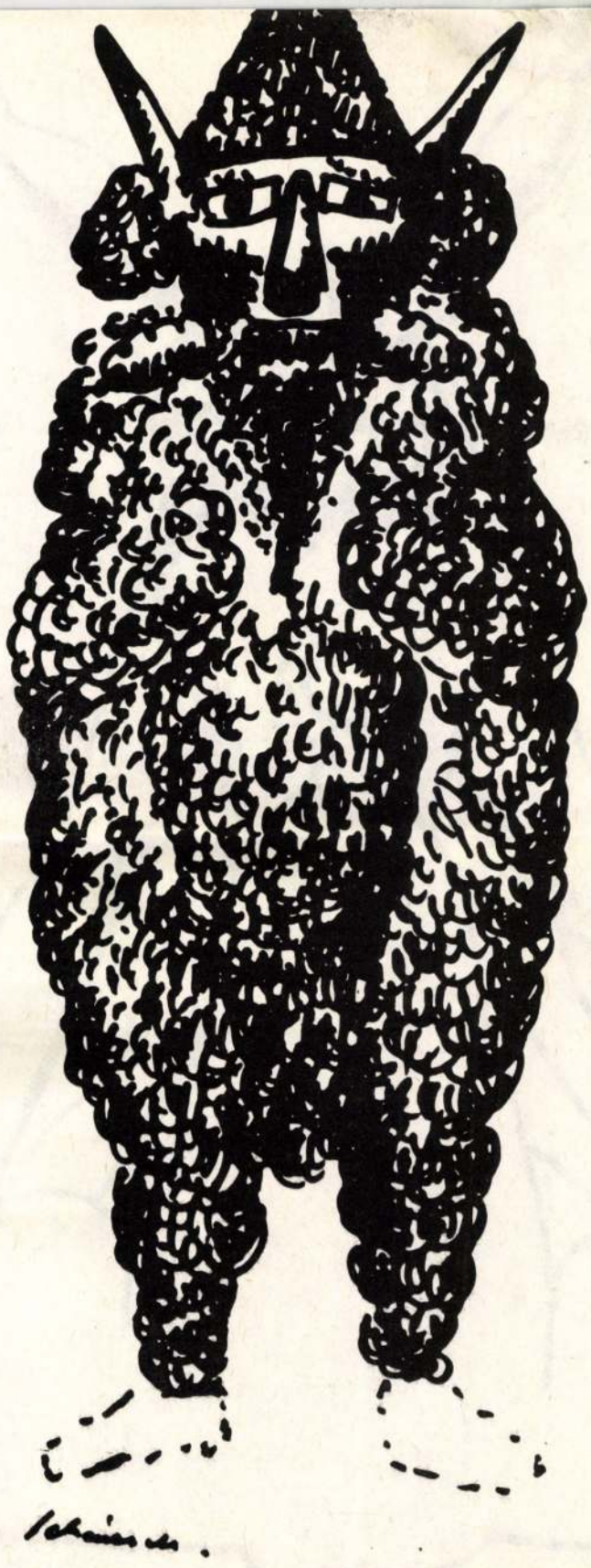

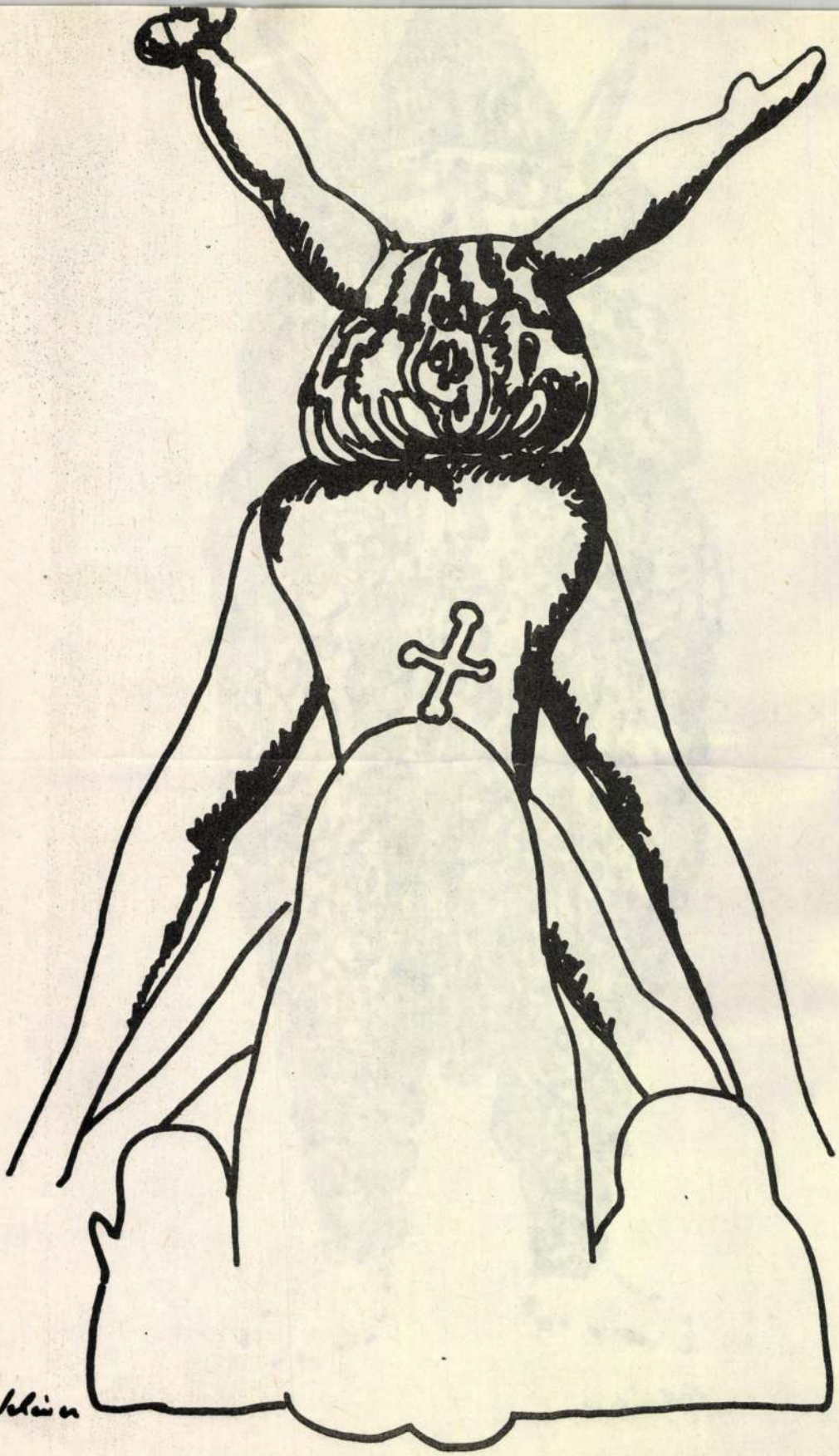

Schéner Mihály

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

grafikus – jégyző
művész

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1982 DEC 4

NÉPÚJSÁG

1021

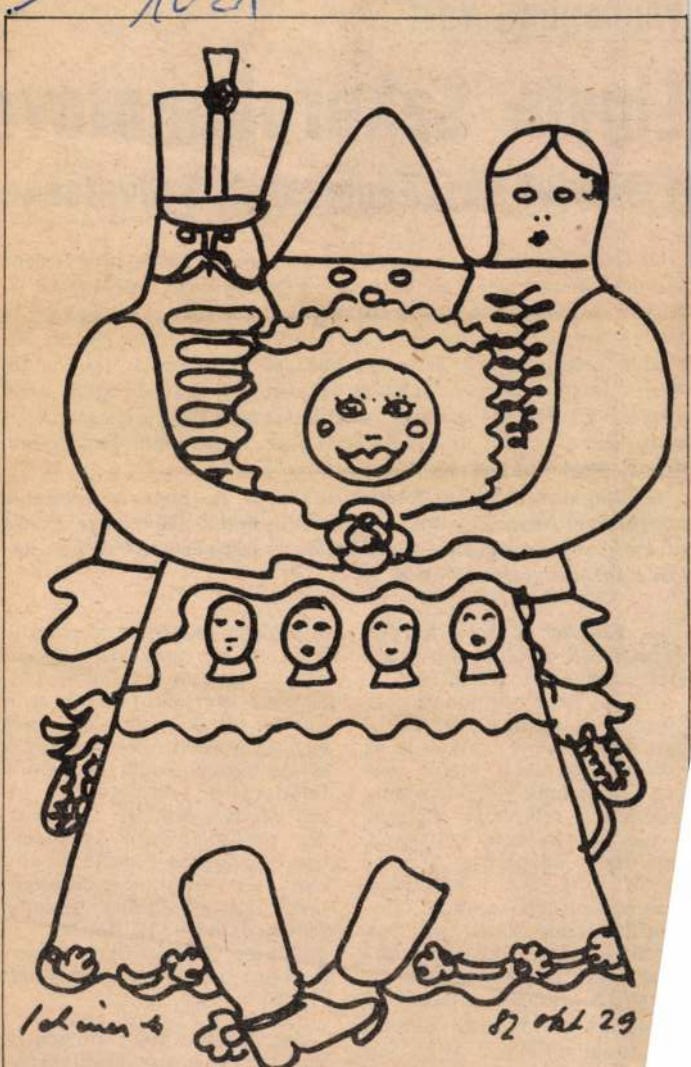

Schéner Mihály: Grafika II.

NÉPÚ

Vendégünk volt

Ligyia Szkorobogatova

a Szovjet Képzőművészek Szövetsége

A testvérkapcsolatok jegyében az elmúlt héten megyénkbe látogató Penza megyei kéttagú képzőművész delegáció — Ligyia Szkorobogatova és Vlagyimir Pavlik — nemcsak a Penza megyei képzőművészek munkáit bemutató gyulai kiállítás megnyitójára érkezett hozzánk. Hiszen a vendéglátó Békés megyei Tanács sokféle alkalmat teremtett arra, hogy szovjet vendégeink megismerkedhessenek Békés megye képzőművészeti életével, s találkozzanak a szűkebb hazánkban alkotó képzőművészekkel.

E látogatás nyújtott lehetőséget arra is, hogy a delegáció vezetőjével beszélgessünk a képzőművészek szövetsége Penza megyei szervezetének munkájáról, a testvérmegyénkben folyó képzőművészeti életről.

— Először is arra kérem, vázolja fel a képzőművészeti élet szervezeti felépítését.

— A Szovjetunióban — hiszen hatalmas országról van szó — kissé bonyolult az ország művészeti életét irányító képzőművészek szövetségének a felépítése. Először van az országos szövetség, melynek központja Moszkvában van. A szövetség kongresszusára minden negyedik évben kerül sor. A kongresszusok közötti időközökben évente egyszer ül össze az országos plénum. S a plénumok közötti időben az elnök, a titkárság és vezetőség irányítja a munkát. A szovjet képzőművészet legmagasabb fóruma a vezetőség pedig támaszkodik a művészeti tanácsra. Ugyancsak hozzánk tartozik, alárendelt szerepkörben, a művészeti alap, valamint még egy gyakorlati tennivalókat ellátó igazgatóság. Az elnök feladata e testületekre támaszkodva dönteni a szövetség tagjait érintő kérdésekben, valamint gondoskodni élet- és munkakörülményeikről. Ez a Penza megyei szövetségben 17 festőt, 17 grafikust, 3 szobrászt, 8 iparművészt és 3 belsőépítészt érint.

Szeretném még megemlíteni, hogy a képzőművészek szövetsége ifjúsági egyesületének megyénkben 10 tagja van. Ennek az egyesületnek

Schéner Mihály

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

grafikai tárgyú művek

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1982 DEC 41

1021

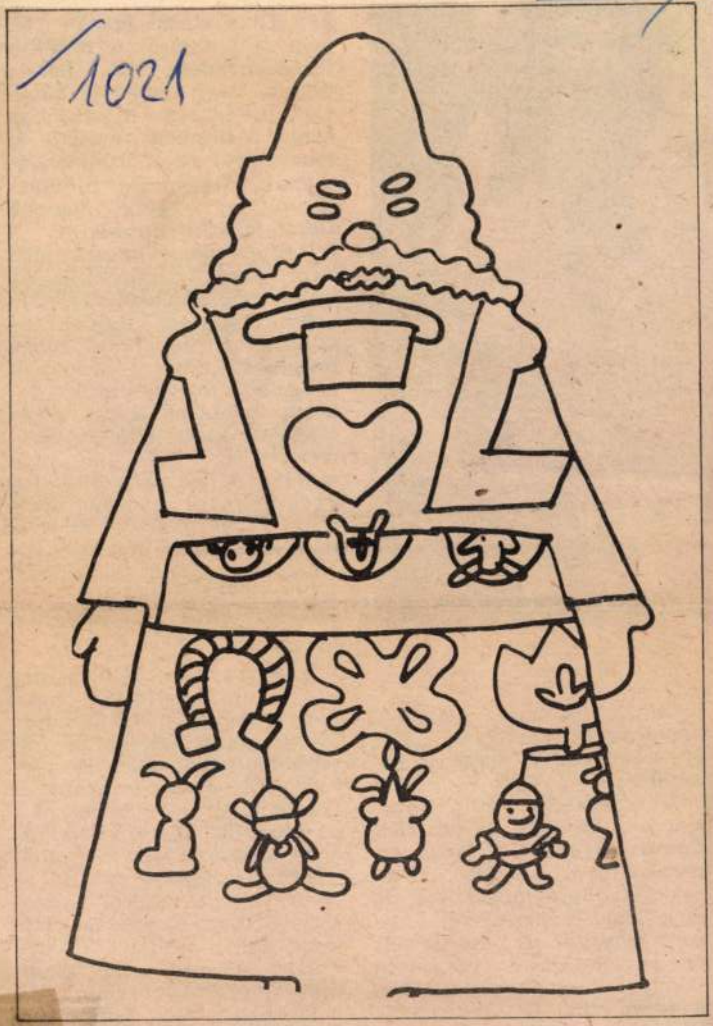

Schéner Mihály: Grafika I.

möszölni, aki maga alkotja a törvényeket, amelyek alól egyszersmind ő maga a kivétel is.

A színháztól jött a filmhez — *Musset, Corneille, Camus, Lorca, Giraudoux* darabjaiban alakított sikerekkel a háta mögött —, de úgy, hogy semmit sem hozott magával a mesterkélt dikció akkoriban majdnem kötelező emelkedettségéből, a túlkomplikált gesztusokból. Huszonöt évesen már való feladatot kapott, s ez a törékeny, kapkodó *Miskin* herceg egyszerre világhíressé tette. A következő évben forgatott, botrány-árnyékolta *A test ördöge* csak fokozta népszerűségét. Egycsapásra sztár lett. A gimnazista fiú szerelmi drámáját *A pármai kolostor* követte, majd *Az ördög szépsége*, s 1952-ben a ma is friss *Királylány a feleségem*, amely egy nálunk akkoriban feltűnő, szépreményű színésznő, *Gina Lollobrigida* mennybemenetele is volt.

Könyvet írtak róla, s még azt is megbocsátották neki, hogy mindenkinek hátat fordított, amint feljebb és feljebb lépdelt a siker létrafokain. „Mindent önmagamnak köszönhetek" — nyilatkozta az elbűvölő zsarnok, akinek a népszerűség egyik pillanatról a másikra hullt az ölébe, olyan viharos sebességgel, hogy még csak értékelni sem tudta. *Oriana Fallaci* természetesen azonnal felkereste, és róla szóló riportjában alig tudta türtőztetni lelkesedését: „Hát

Schéner Mihály

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

festő - tépő művész

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

1983 JUN 04

1021

Schéner Mihály rajzai

Tudomány

Kinetikus szobrá

A kinetikus, mozgó szobor
ogalmával egy Amerikába
származott hazánkfia,
Moholy-Nagy László ismer-
ette meg a világot. Ezen be-
ül a fénydinamikus szobrá-
zat elméletét ugyancsak
gy magyar származású em-
er, Schöffer Miklós dolgoz-
ki, és tette közzé Párizs-
an, 1948-ban. Nicolas
chöffer 1912-ben Kalocsán
ületett és 1937 óta Párizs-
an él. Egyike korunk új
akon járó, új kifejezési
rmákat kereső művészei-
ek. A 71 éves művész a
odern festészet, szobrászat,
pítészet egyik legnagyobb
yénisége.

A világhírű ember szülő-
rosát a Chronos—8 nevű
nytoronnyal ajándékozta
eg, amely felállítása óta ne-
zetessége lett a városnak
agyobb társait nyugati vá-
sokban — San Francisco-
n, Münchenben, Párizs-
n, Bonnban, Liégeben —
ították fel, egyik elődje
Chronos—5) pedig a kalo-
i Schöffer Emlékházban
álható.)

A csaknem 30 méter ma-
gas szürke fémépítmény nap-
pal „pihen", alig keltvén kü-
lönösebb feltűnést. Amint
azonban sötétedni kezd, ki-
gyúl és életre kel. A torony
ötven színes lámpa világítja
meg a forgó-lengő tükröző
lapocskákat, s az építmény
csúcsán négy reflektor küldi
magasba sugarait. A szerke-
zet elektronikája csak sötété-
déskor lép működésbe, s azt
követően a fények felgyúl-
ladását és kialvását a min-
denori forgalom lüktetése
szabja meg. A járművek
mozgásáról tájékoztatást adó
érzékelők jelei működtetik a
fényjátékot, be- és kikap-
csolva a fényforrásokat és
mozgató motorokat. A torony
„fényruhája" sohasem mutat
két teljesen azonos képet,
megunhatatlan változatos-
ságban idézi a tűz lobogását,
a lángok villódzását, és kelt
mozgó fényhatásokat.

Képünkön: nappali
formájában láthatjuk a Ka-
locsa buszpályaudvara előtti
téren felállított nevezetessé-

lünk, a fonalat *hátul* a mu
ka jobb oldalán vezetjük,
tól ismételjük. Az 1—16. s
ismétlődik.

Szempróba: 13 szem x
sor egyenlő 10 centiméter.

Munkamenet: 3-as kötőt
vel, a derékszélen (eleje—h
ta) 140 szemre kezdjük, 2 s
ma, 2 fordított patentmint
val 6 centiméter magas ke
dőszélt kötünk. A munk
3,5-es kötőtűvel, alapmint
folytatjuk. A kezdéstől sz
mított 40 centiméter után
munkát hátrésszel, 70 szer
mel folytatjuk, 24 centimét
elérése után a szemek
egyenként lazán lefogyasz
juk. Az elején 70 szemet
középrészen elosztva, azon
szem- és sorszámmal, mint
val, de külön munkadara
ban folytatjuk: 32 szem ala
minta, 6 szemet lefogyas
tunk, 32 szem alapminta. A
elválasztástól számítva,
centiméter elérése után,
belső középszélen, nyakkerel
tést kezdünk: tartaléktű
veszünk 3, majd ennek old
szélén, minden 2. sorban
3 x 1 szemet. A kezdéstől s

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas

festő – nohránmű vény – képzőművész

Ohudám a Vörösvári úti lakótelepen áll a művész „Dorottyás-kocsi"-ja. (repr.)

Budapest
1983 okt., 32-old.

Wehner Tibor: Új szobraink.

SCHÉNER Mihály

Koós Judit: Vallásos témák a tavaszi Tárlaton.
Uj Ember XLIV. 23. /1988. VI. 5./ 6.p.

A kiállitások a "Háromkirályok " festménye /1986/ szerepelt.

.

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas, képzőművész festőművész

„Mai magyar Tépzőművészet" c. — a Kép csarnok-~~ban~~ Kill. Medgyessy-teremben: Schéner Mihály pasztell-színekkel fibrakott balatoni tájképe szerepel. (emlitve).

Csongrád Megyei Hírlap
1984 aug. 6.

Napjaink, XXII. évf. 11. sz. 1983

Három kiállítás vendégkönyvébe

SCHÉNER MIHÁLY

Kitűnő ötlet volt a Rónai Sándor megyei Művelődési Központ klubhelyiségébe kiállítást vinni, a terem alkalmasnak tűnik kamaratárlatok rendezésére — reméljük lesz folytatása. A szeptember végi — mindössze tíznapos — tárlat Schéner Mihálynak nyújtott bemutatkozási lehetőséget; szobrokat (játékokat), festményeket láthattunk a Miskolcon — művei által — kevéssé ismert művésztől. E szerény léptékű alkalom igazolt valamit mindabból, amit Schénerről tudtunk, vagyis alkotásai ezúttal is ingerlőek voltak, közömbösen aligha szemlélhettük őket, s ami a véleményeket illeti, a nézőket meglehetősen távoli pólusokra vetették. Hogy az ünnepien színes kollekció mivel ejtette zavarba az embert, esetenként mi vont falat a néző azonosulási vágya és a kifejezni szándékozott tartalom közé, az az első benyomások alapján nem derült ki. Csak az alkotások egymáshoz való viszonyításai, a „mi miből következik" oknyomozása tette világossá, hogy nem az eszközhasználat és a kifejezés artikulációjának kaméleonszerűsége a zavaró, hanem inkább az a csapongó metamorfózis, ami a külső, formaistiláris változatosság alatt, mint a világ értelmezésének — egymásnak ellentmondó — epizódjai sejthetők. Ha a stilizált népi motívumok, archetipusok és életformát felidéző emléknyomok naív őszintesége, tisztasága és játékossága a látott módon manifesztálódhat, ha Schéner — a megtalált tiszta forrás üdvözítő erejével — aktualizálni és a jelenhez szabott tartalommal akarja megtölteni őket, akkor — ebből következően — már felesleges a táblakép tarthatatlanságát és hitelnélküliségét (a világ megsérülését?) deklarálni. Főként nem táblaképben. A bitumenes masszába nyomott farostdarabok depresszív miértje nem visszhangzik a stilizált játékok hetyke vidámságában, sőt mintha nem is tudnának róla. Máshelyütt viszont épp arra kaptunk példát — ekkor már elégségesnek tartva eszközeit —, hogy a táblakép lett kitüntetve az üzenetközvetítés adekvát feladatával.

*

Pécs és Budapest után Miskolcra is eljutott a francia Grapus-csoport plakátjaiból összeállított kiállítás, a Miskolci Galéria adott otthont a figyelemre méltó kollekciónak. A figyelemre méltó kifejezés nem vállveregető summázata kíván lenni a több tucatnyi alkotásnak, hanem a legfontosabb plakáttulajdonság meglétét hivatott regisztrálni, azt a figyelemkeltő erőt, ami elengedhetetlen az utcai tömegkommunikációs eszköz funkcionális alkalmazásánál. Amennyire ezt innen meg lehet ítélni, a Grapus-nek sikerült túltennie magát azon a nehézségen, amit az a körülmény hívott életre, hogy egy fogyasztói társadalomban bármilyen plakát — mint gazdasági-politikai érdekektől orientált tömegkommunikációs eszköz — az eladhatóság szempontjait szolgálja elsősorban, lett légyen szó kereskedelmi termékről, kulturális javakról, ideológiákról, vagy a társadalmi élet eseményeiről. A plakát — reklámképességeinél és reklámeredeténél fogva — része a csomagolástechnikának, sajátos helyzete miatt talán a legkülső burka a köztudatba helyezendő tárgynak, eszmének, aktusnak. Ebből az egyoldalú és túlzóan elfogult göngyölegstátusból szabadították ki a műfajt a Grapus-tagok, méghozzá úgy, hogy humanizálták az „eladási" mozzanatot, a plakatírozás tárgyát pedig belülről és kritikai szemlélettel ragadták meg. Ezáltal a konkrét esemény tipizálására is lehetőség nyílt, anélkül, hogy közhelyszerű vizuális kódokat reprodukáltak volna (Cirque á Bagnolet). A humanizálás eszköze, és szinte védjegyértékű elem a kézírás, a véletlenszerű pacák, a dolog egyszeriségét imitáló firkálásmotívumok alkalmazása (pl. a Salamandre színház produkcióihoz készült plakátok).

A Grapus baloldali elkötelezettségű alkotógárda, kizárólag kulturális és politikai vonzatú események propagálását vállalja, mint hírlik, olykor anyagi gondok közepette, amiben bizonyára az is közrejátszik, hogy az adott társadalmi viszonyok között — a kiállítás katalógusát idézve: — „A Grapus... egy kreatív anomália, talán azért, mert művészi és tervezői céljuk egy." Szívesen látnánk plakátjaikat utcáinkon. Nem azért, mintha a hazai munkák versenyképtelenek lennének esztétikai kvalitás vagy szellemesség tekintetében. Kulturális témájú falragaszaink között számos olyan alkotás található, amely minden szempontból állja az összehasonlítást. Kevésbé jók viszont az agitatív célú, társadalmi megmozdulásra felhívó, politikai állásfoglalásra késztető plakátjaink. Sablonosak, elcsépelt grafikai frázisokkal operálnak — valahogy az élet hiányzik belőlük. S ez épp a Grapus politizáló plakátjai által tűnik ki még erőteljesebben.

*

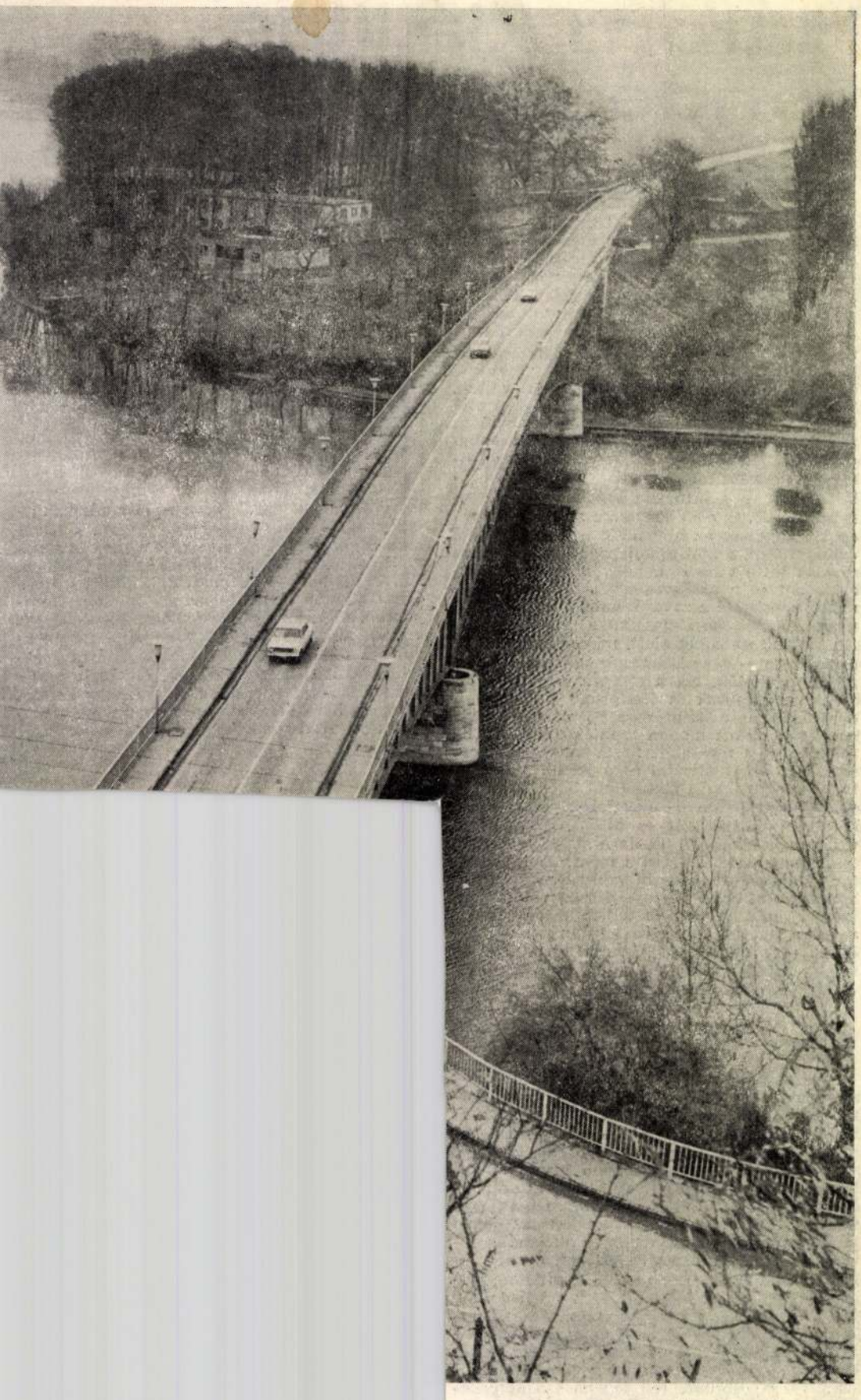

ECEMBER ÉS 1985. ÁPRILIS KÖZÖTT „SZABAD-
TÉLKEDŐ A MEGYE ÉS HAZÁNK FELSZABADU-
ETŐJE A SZAKSZERVEZETEK MEGYEI TANÁCSA,
ZOTTSÁGA / A VETÉLKEDŐN A MEGYE SZOCI-
ÖRBEN MÉRIK ÖSSZE TUDÁSUKAT A VERSEN-
SÁGI, A SZOCIALISTA KULTÚRA ÉS MŰVÉSZET
ISMERETÉT MEGMÉRŐ KÉRDÉSEKRE KELL VÁ-
VERSENYEZHETNEK MAJD

érezte magát, és „finomultak" a módszerei. Mintha valami ördögi cinizmussal a levágott szárnytollú madárnak azt mondta volna: „Röpülj csak!" Még nagyon sokan emlékezhetnek arra, hogy milyen gyorsan és váratlanul megrántotta, visszafogta a pányvát, hogy a túlságosan messze merészkedőket ráébressze valódi helyzetükre. Minderről a legutolsó percig „gondoskodott" az állambiztonsági szervezete és az egész országra kiterjesztett besúgó szervezete felhasználásával.

A „szabadság kis körei", „állóháborúja, partizánharca" nem az államélet (közélet) és a magánélet között folyt, hanem az akkori egyedül üdvözítő hivatalos ideológia képviselői és a másként gondolkodók között. Köztük is kiemelten a vallásos meggyőződésűek ellen folyt talán a legádázabb, legaljasabb, legrafináltabb üldözés, a teljes megsemmisítésre való törekvés. Az ezek elleni védekezés, esetleg ellentámadás, a továbbélés lehetőségének eszközeiben, módjaiban lehettek helytelen elképzelések, téves módszerek, rosszul megválasztott stratégiák. Akadhattak behódolók is. De a többségre nem ez volt a jellemző — a szerző példái is ezt igazolják.

Jó lett volna, ha alátámasztja azt a kijelentését, hogy „az egyházak, a katolikus egyház nemcsak elfogadta az új állam, az új kormány kinyújtott kezét, de szinte rohant a karjaiba". Milyen „közéleti, részleges vagy teljes közintézményi szerepet" fogadott el az egyház „a magánéleti, a magánintézményi szereppel szemben"? Az egyházaknak csak „magánéleti" küldetése van? Hol és milyen módon várja a katolikus egyház az államtól, „hogy vezérelje, a jó útra térítse"? Milyen „állami mankókat vesznek hónuk alá" a magyar egyházak? Milyen állami támogatást fogadnak el? Miért baj az, hogy az egyházak szeretnének a sekrestyékből, a titkos találkozókból a szabad levegőre előjönni? Ha egyes kérdésekben nézetazonosság van a kormány és az egyházak között, az már behódolás, azonosulás? Ha az eltelt két évre visszatekintünk, észre kell vennünk azt is, hogy mind a törvényhozás, mind az államélet számos területén milyen sokszor nem egyezik a hozott törvény, intézkedés az egyház álláspontjával.

Hamis az a megállapítása, hogy „bizony a magyar társadalom jelentős része szégyenkezik az egyházak türelmetlenségén, néha megnyilvánuló mohóságán, hogy egy szegényedő, nehezen élő társadalmon elégtételt vesznek". Először is kik és mennyi a társadalomnak az a „jelentős része"? Honnan lehet ezt tudni? Másodszor: nem tiszta az egyházfogalma. Az egész írása azt sugallja, hogy nála az egyház — a klérus, sok esetben a főpapság. Szerintünk — leegyszerűsítve — a papság és a hívők közössége.

„Mohóság" (más szóval: kapzsiság, telhetetlenség) illetheti-e azokat az egyházakat, amelyek nemhogy többet kérnek, mint amennyit napok alatt elraboltak tőlük, hanem tíz év alatt a helyi lehetőségeket felmérve, egyezkedve és csak annyit szeretnének visszakapni, amennyit eredeti céljának megfelelően működtetni is tudnak.

„A nehezen élő társadalmon elégtételt vesznek" — írta. Az egyházak (ezért is fontos a helyes fogalomértelmezés!) nem a társadalom részei, tagjai? Érzéketlen kívülállók a vallásos emberek? Nem össztársadalmi feladat és érdek az iskolák, kórházak, kollégiumok, szeretetotthonok stb. működtetése, és minél jobb működtetése?

Ha jól belegondolunk, azt kell mondanunk, hogy valójában nem a történelmi egyházak „lógnak" az államon, hanem az állam a lekötelezettje, az adósa az egyházaknak anyagilag, erkölcsileg.

Bízunk abban, hogy a megrendezésre kerülő egyházmegyei és nemzeti zsinatok hozzásegítenek az elmúlt évtizedek helyes értékeléséhez, a kellő önvizsgálathoz, állást foglalnak az egyház és az állam kapcsolatának kérdésében és végleges rendezésében is. Sikerül megnyugtatni a kétkedőket, hogy ezer éves történelmünkben mindig jelenlévő és hatalmas jelentőségű kereszténység ténye a katolikus egyházat nem csábítja arra, hogy egy magyar nemzeti államegyház szerepére — még csak gondolatban is — vállalkozzon.

Kalotay Kálmán

Szemle

A katolikusok hite

Ezekben a hetekben sokszor olvassuk a katekizmus kifejezést, hiszen nemrégen jelent meg a *Katolikus Egyház Katekizmusa*, amely a legfőbb Tanítótekintély által is jóváhagyott formában foglalja össze egyházunk hitét. A II. Vatikáni zsinat nyomán azonban a különböző helyi egyházak már a korábbi években elkészítették a maguk katekizmusát, a katolikus egyház hitének rövid, tömör összefoglalását hívők, érdeklődők vagy akár nem-hívők számára. Ezek közül a legrövidebb, leginkább népszerűsítő formában írt a belga püspöki kar által kiadott *A hit könyve*, a leginkább tudományos igényű a németek katekizmusa. A franciáké 1984-ben készült el, s középhelyen áll a kettő között: gyakorlatias bevezetést ad a hitbe és a keresztény életbe, ugyanakkor tudományos szempontból is kitűnő, szabatos és tárgyilagos eligazítást nyújt a hit és az erkölcs legfontosabb kérdéseiben, a legmodernebb teológiai szempontok szerint.

A II. Vatikáni zsinat óta a teológiában általánossá vált a történetiség szempontja. Hitünk a kinyilatkoztatásra épül, amely konkrét történelmi eseményekben jelent meg köztünk, és a történelem során bontakozik ki a Krisztust követők közösségében, az egyházban. A könyv azért először a történelemben megjelenő s abba beleágyazódó hitről ad számot: hogyan bontakozott ki a történelem során, s miként illeszkedik bele mai világunkba. *A keresztény hit ma* című, legelső fejezet főként a mai francia egyház helyzetét elemzi, tárgyilagosan, önkritikusan, mégis reményt keltően. Az első részhez kapcsolódó többi fejezetek a kinyilatkoztatásnak majd a hitnek a történetét mondják el, egészen napjainkig, bátor nyíltsággal, hitelességet árasztó tárgyilagossággal, a múlt feltárása után megnyitva az olvasó előtt a kereszténység jövő távlatait is. Ezután következik a hit aktusának elemzése, amely már átvezet a hit-igazságok rendszeréhez, a könyv második részéhez.

A keresztény kinyilatkoztatás tételes, rendszeres bemutatása után logikusan következik a harmadik rész, *Az Evangélium szerinti emberiség*, a keresztény erkölcs alapelveinek bemutatása. De mint az előző részekben, itt is fölvetődnek korunk égető kérdései, a politikai, a társadalmi igazságtalanságok és a gazdasági egyenlőtlenségek, az erőszak, a terrorizmus, a béke és a szolidaritás problémái. Így jutunk el a negyedik részhez, *Az úton lévő egyház*-hoz. A hagyományos ekkléziológiai tételek mellett itt kerül bemutatásra a szentségtan, de itt is választ kapunk számos aktuális kérdésre: az egyház és a világ kapcsolatára, az egyházi közösség tagjainak helyzetére, az egyházat ma érő kihívásokra.

Régen nem jelent meg magyarul ennyire átfogó, teljes, egyszerű és mégis tudományos szempontból is igényes összefoglalása a katolikus hitnek. Köszönet illeti mindazokat, akik ezt munkájukkal lehetővé tették, elsősorban a kiadót és a fordítót. Hatalmas teljesítmény ez — talán még azt is megérte volna, hogy még egy átolvasásban javítsák ki a fordítás egyenetlenségeit, érdességeit, a zavaró sajtóhibákat. (*Szent István Társulat* 1992)

Lukács László

Schéner Mihály hetven éves

Festő, szobrász, keramikus, fémmegmunkáló, zománcművész, játéktervező, színházi jelmez- és díszlet-kiötlő, elmélkedő, álmodozó, gondolkodó, filozófiát teremtő garabonciás, fafaragó, virágfaragó, világfaragó. Ezerarcú reneszánsz egyéniség. Schéner Mihály Munkácsy-díjas, érdemes- és kiváló művész — hetven éves.

Jó évtizede kezdődött talán nem vagyok szerénytelen, ha így nevezem barátságunk, sőt talán pontosabb néven illetve: együtt gondolkozásunk. Kalandunk az »ördögökkel«, a »szívbéli kis huszárral«, a

»tenyerünkről felívelő győzelemmel« kezdődött. S mivel a schéneri gondolkodás mindig továbbgondolásra ösztönöz: a művész száz rajzbéli Szent István-»megfogalmazásához«, mely az akkor 950 éve eltemetett király tiszteletére font megemlékezés-koszorú volt, én gyűjtöttem a kézzel írt vallomás-virágokat magas rangú egyházi személyek, valamint írók, költők, zeneszerzők és irodalomtörténészek tolláról. Egy nép megújulási készségét és jogfolytonosságát egy új évezred küszöbén, közvetlen a rendszerváltás előtt szimbolizálta ez a könyv, mely egyben arra a kérdésre is választ keresett: milyen az ember, ha tenni kényszerül. A hatalom embere, a király, aki egyben szent. Lehetne akár kézikönyv, kötelező irodalom is politikusainknak. Mert hát a világ olyan, amilyennek magunknak berendezzük, tudván azt a kötelességünket is, hogy utódainknak egy szebbet, jobbat illene hátrahagyni. Ismerjük meg, lássuk meg a jót, de ehhez látnunk kell a rosszat is. Tömören ez az, ami ezt a szerteágazó életművet egybeöleli.

A motiváció? A mester titka? Ami hiányzott neki, azt megálmodta, és amit megálmodik, azt megvalósítja. Hadd mondjak el néhányat a számomra elbeszélt, tőle hallott történetekből.

„Évtizedekig visszatérő álmom volt, hogy aranyórát lopok Békéscsabán a Klein ékszerésznél. Előzménye? Szüleim, akik igen nagy áldozatok árán taníttattak, nem tudtak ballagásomra megajándékozni ezzel, az érettségizők számára a sétapálca mellett szokásos státusz-szimbólummal. Mikor már nagyon untam a lidérces álmot, s az anyagi helyzetem is megengedte, sok év múlva, a békéscsabai »Óra és Ékszerbolt«-ban vettem egyet magamnak."

„Az első kiállításomon, melyen vagy ötven képem egymás mellett volt, döbbentem rá egy igen nagy tévedésemre. Mikor készültek, egyenkint, nem tűnt fel, de így, mintha kékbe mártottam volna a világot. Ahogy a kezdő háziasszony túladagolja a kékítőt a fehér ágynemű öblítővizébe... Nagyon megijedtem, hiszen ez a világ sokkal szebb, sokkal színpompásabb, hogyan ábrázolhattam ilyen hidegnek. Fázom benne? S ha igen, mit teszek ez ellen a tavaszért, a nyárért, az emberszívek melegéért? Mire vágyom én? Ki vagyok én? Mit szeretnék formába fogalmazni? S mire választ adtam magamnak, már szűk volt a sík, terjeszkedtem a térbe: a harmadik dimenzióba, s kíváncsiskodni próbálok azóta is tovább, a negyedikbe."

Dobos Marianne

Siklós István művei

A nyugati magyar emigráció egyik legtevékenyebb egyénisének, a nemrég elhunyt Siklós Istvánnak *Világ világossága mögöttem* címmel jelentek meg válogatott művei. Hosszú éveken keresztül állt a londoni rádió magyar osztálya élén, így fontos irodalomszervező szerepet is betöltött. Mindenekelőtt mégis költő volt, méghozzá egyéni hangú és eredeti tehetség, aki ritkán lépett verseivel a nyilvánosság elé, ám kisterjedelmű életművének is átható ereje van. Költői tájékozódását az angol barokk líra, Ezra Pound és Dylan Thomas költészete, a régi magyar vers, Berzsenyi és Vörösmarty, továbbá Weöres Sándor költői világa szabta meg. Gondolkodására az ősi indiai létértelmezés és a modern angol-amerikai költészet ontológiai érdeklődése hatott.

Valóság és látomás fonódott egybe verseiben, romantikus jellegű távlatos költői képeket teremtett, erőteljes, tömör nyelven beszélt. Tragikus hangoltságú történelmi tudatát a magyar múlt sötét tapasztalatai szőtték át, s tapasztalatokon okulva szólott történelmünk végzetszerűségéről. A nemzet nyílt sebeiről beszélt: először az erdélyi magyarság gyötrettetéseiről és történelmi tragédiáiról, aztán az ötvenhatos forradalom vereségéről. Fájdalmas szavakkal arról a csöndről, amely a forradalom emlékére borult. „Jelen Idő, nem múlt el, hallani / paták csattogását, hódolat gőzölgő / zagyva szavait koponya kúp / alatt, bordák ketrecében érő / elégő idő. Csönd erdeje előtt állok" - ezekkel a komor szavakkal ér véget a forradalomnak emléket állító nagy költeménye: a *Csönd Erdeje előtt*.

Válogatott írásainak kötete versei mellett közli műfordításait (John Donne-tól, Ezra Poundtól, Samuel Beckett-től, Dylan Thomastól, Ted Hughes-tól), néhány önvallomását és a vele készült beszélgetéseket. A sajtó alá rendezés Czigány Lóránt igen lelkiismeretes munkáját dícséri, aki szinte a kritikai kiadások apparátusával világítja meg a londoni magyar költő fájdalmasan csonka életművét.*(KÉZirat Kiadó - Szepsi Csombor Kör)*

Pomogáts Béla

Katona József: Bánk bán

Nemzeti drámánk, Katona *Bánk bán*ja bizonnyal azért is őrzi mindmáig e megtisztelő címet, mert minden korban érvényes mondandót találhatunk benne. Ma műsorra tűzni egészen mást jelent, mint jelentett három-négy esztendővel ezelőtt. A kül- és belviszályok, a népet és az elitet szétválasztó szakadék, az eliten belüli ellentétek, a hazaszeretet gondolatköre — például tűrjük-e, hogy a mienkhez képest merőben eltérő nézeteket valló is ugyanazt a hazát szeresse, vagy e jogot megtagadjuk tőle —, a harcos és békülékeny álláspontok összeszikráztatása mind-mind olyan kérdés, amelyre egy érvényes *Bánk bán* előadásnak — legalábbis érzéki szinten, a történet érzelmi sodrával — válaszolnia kellene. Különösen így van ez, ha a darabot maga a Nemzeti Színház mutatja be, kamarájában, a Várszínházban biztosítva helyet az előadásnak. Természetesen nem programdarabot vár az ember ebben az esetben sem — a programokat egyébként jó lenne áthelyezni a művészeten kívüli területekre —, hanem azt, hogy a színpadon imitált tragikus események valóságos indulatokat kiváltva terelljenek arra az útra, amely a nemzeti felemelkedés szempontjából tartogat bizonyos lehetőségeket.

A rendezés feladatát magára vállaló Iglódi István annyira időszerűnek találta Katona József nemzeti viszálykodás szította haragját, illetve az ezt megtestesítő művet, hogy a legutolsó jelenetig nem sokat fáradozott a további időszerűsítésével. (Vagy ha igen, hiába.) Az utolsó jelenetben viszont minden művészi erejét összeszedte. Bánk és a király megbékélésével egy gyönyörűséges záróképben nemzeti megbékélést hirdet. A katarzis tehát nem marad el egészen, mégha néhány egykedvű órát el is kell tölteni előtte.

Kállai Katalin

Bodor Ádám elbeszélései

Az erdélyi származású Bodor Ádám elbeszélései most a *Vissza a fülesbagolyhoz* című gazdag válogatásban kerülnek az olvasó elé. Írói világát a valóság ábrázolásában alkalmazott groteszk írói eszközök szabják meg. Történetei mindig pontosan megrajzolt térben játszódnak, szereplőit néhány vonással is igen plasztikusan mutatja be, párbeszédei olyanok, mintha az utcán, a piacon, a hivatalban leste volna el őket. A cselekmény mégis nehezen megfoghatónak bizonyul, Legalábbis a novellaolvasás hagyományos módszereivel. A kronológiai rendre, analitikus lélektanra, drámai kompozícióra épülő klasszikus novellaformát a cselekmény különös sűrítése, a pusztán jelzésekre szorítkozó jellemzés váltja fel, a történet végső kifejletét az olvasó csak sejtheti. Az abszurdba hajló groteszk történetekhez inkább az atmoszféra igazít el az író szándéka, mondanivalója felől, mintsem cselekménye, környezetrajza, dialógusai. Bretter György, a fiatalon meghalt kolozsvári magyar filozófus arra figyelmeztet, hogy Bodornál nem a történetek építésében kifejeződő logika, hanem az író erkölcsi-pszichikai tartása teszi lehetővé azt a kommunikatív kapcsolatot, amely minden sűrítettség, jelzésszerűség ellenére is létrejön az olvasó és a szöveg között.

Bodor Ádám többnyire jelzésszerű, absztrakt térben helyezi el „hőseit", pontosabban esendő embereit, akik szinte sohasem maguk irányítják sorsukat, mindig kiszolgáltatottak körülményeiknek, a történelemnek, a hatalomnak, mások önzésének vagy rosszindulatának. Epikai absztrakciója mégis más, mint a nyugat-európai abszurd irodalomé: nem az emberi lét eredendő képtelenségét kívánja igazolni, miként az abszurd irodalom mesterei, in-

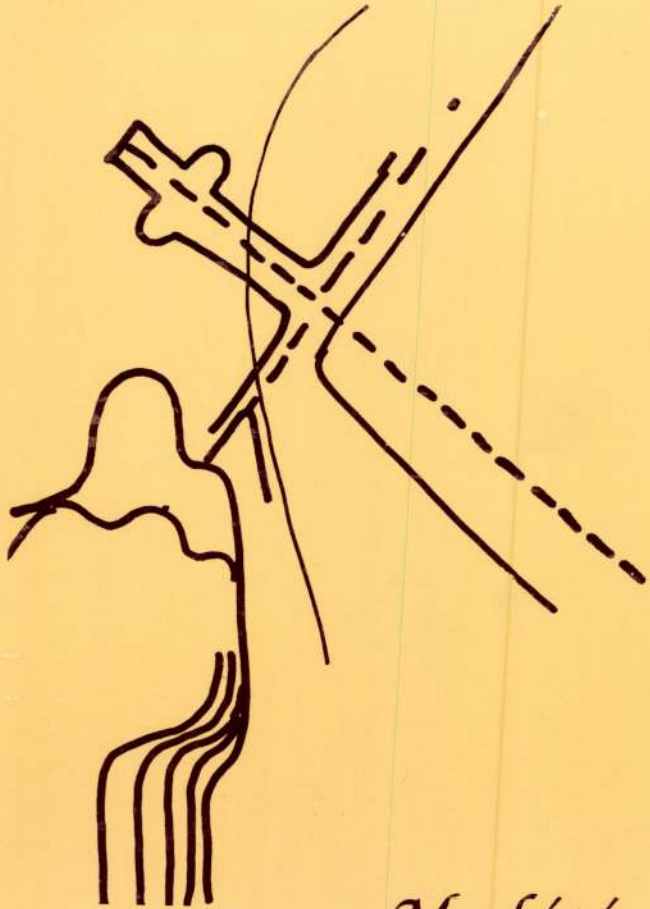

Meghívó

A Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága
tisztelettel meghívja
Önt és ismerőseit
1993. január 8-án (pénteken) 11^{00} órára
a
Munkácsy Mihály Múzeumba
(Békéscsaba, Széchenyi u. 9.)

SCHÉNER MIHÁLY

képzőművész

70. születésnapja tiszteletére rendezett jubileumi kiállítására

A tárlatot megnyitja:

KATONA TAMÁS

Miniszter Elnökségi Államtitkár

A kiállítás megtekinthető: 1993. január 8– március 7-ig
hétfő, kedd kivételével, naponta 10^{00}-16^{00} óráig.

A kiállítást rendezte: KRATOCHWILL MIMI *művészettörténész.*

Moszkvai tudósítónk telexjelentése

Új rajt

HETENKÉNT KÉTSZER szűkszavú közlemény adja hírül: Genfben újabb ülést tartott az európai nukleáris fegyverzetkorlátozásról tárgyaló szovjet és amerikai küldöttség. Hol tartanak? A hét hónappal ezelőtt megindult tárgyalásokról kialakult kép nem szívderítő.

Az amerikai delegáció továbbra is a *Reagan* elnök által tavaly novemberben előterjesztett úgynevezett nulla változat elfogadását erőlteti, noha az amerikai leszerelési szakértők jó része is tisztában van a javaslat komolytalan jellegével. Az európai harcászati nukleáris erőviszonyok mérlegelésénél az Egyesült Államok kizárólag a közepes hatósugarú szárazföldi rakétákat akarja számításba venni. Nem hajlandó az egyenlegbe beszámítani sem saját előretolt nukleáris arzenálját, sem pedig a brit és a francia közepes hatósugarú nukleáris fegyverzetet. Másfelől viszont azt követeli, hogy a Szovjetunió semmisítse meg SS—20, SS—4 és S—5 kódjelű, közepes-hatótávolságú rakétáit (köztük az Urálon túl levőket is). Az Egyesült Államok ezért cserébe semmi egyebet nem nyújtana, mint annak a NATO-programnak a hatálytalanítását, amelynek értelmében 1983 végétől újabb mintegy 600 amerikai közepes-hatósugarú rakétát, illetve robotrepülőgépet helyeznek el Nyugat-Európában.

Az európai nukleáris fegyverzetről Genfben folyó tárgyalások éppen az amerikai magatartás miatt lényegében egy helyben topognak. Mindez aligha számít kedvező előjeltartja magára nézve kötelezőnek a *Carter*-kormányzat által aláírt dokumentum tételeit. Ratifikálásról azonban hallani sem akarnak Washingtonban.

A HADÁSZATI fegyverzetkorlátozásról és csökkentésről folytatott tárgyalásokra Genfbe érkező szovjet küldöttség vezetője, *Karpov* nagykövet repülőtéri nyilatkozatában világosan leszögezte: a szovjet fél a SALT—1 és a SALT—2 szerződésekkel megkezdett létfontosságú folyamat továbbvitelét tekinti céljának és ebben a szellemben kész a céltudatos és konstruktív munkára. Az amerikai magatartás viszont jól tükröződik abból a nyilatkozatból, amelyet az Egyesült Államok küldöttségének a vezetője, *Rowny* nagykövet a minap tett Brüsszelben. E szerint „minden megtárgyalható" és az Egyesült Államok „kész adni is valamit". A tárgyalások sikere azonban — Rowny megfogalmazásában — „elsősorban szovjet csökkentéseket igényel". Leginkább a szovjet rakétaarzenál csökkentése az, amire az amerikai fél törekszik. Különösen az SS—18 kódjelű szovjet nehézrakéta szálka a washingtoni kormányzat szemében, ezeket reklámozza úgy, mint az amerikai hadászati „sebezhetőség" fő forrását.

Valójában a hozzávetőleges hadászati erőegyensúly — amelyet a SALT—2 szerződés félreérthetetlenül rögzített — jóval összetettebb annál, sem hogy az egyes külön-külön vett komponensek egyszerű szembeállításával kimutatható len-

Magyar Nemzet
Kedd, 1982. június 29.

NYVESPOLC

ıonfoglalókról

ula könyve

dombtetőn akár most is ott állhat; meghitt vidék bontakozik ki *a regös* alakja mögött is a tanyabokorral és az égen V-alakban elhúzó darucsapattal; de a legmeghökkentőbben szellemes, pedig igaz lehet az a rajz, melyen az óbudai római amfiteátrum romjai fölött néz szét új birodalmán a Honfoglaló és székely alvezére... *(Móra)*

Ember Mária

Schéner Mihály

Menyhárt László interjújával

Öröm ez a könyv. Bárki kézbe veszi, először a képeit nézi végig — és *Somfai* István, akinek lényeglátó művészeti fotóit más kiadványokból is ismerhetjük, ez alkalommal, *Schéner* Mihály „játékainak" fényképezése közben, mintha még külön kedvét lelte volna abban, hogy megörökítheti például a *Dorottyás kocsika* (1974) esztergált fémfiguráit, ezeket a reneszánsz formákat és az űrhajósok viseletének stílusát egyaránt idéző utasokat (kik, tudjuk, bálba mennek...). Éles fény-árnyékba állítva, még nyilvánvalóbb lesz a *Krumplinyomó huszár* (1976) nyers szépsége. Sima rézfelületükkel álomfüstbarna felhőjátékot tükröztetnek a *Huszárok* (1978). De ne maradjanak említés nélkül azok a *kép-párhuzamok* sem, melyeket nyilván a Schéner Mihállyal interjút készítő *Menyhárt* László gyűjtött e könyv oldalaira, hogy igazolja azok előtt, akik előtt netán még ma is igazolásra szorul: ez a rendhagyó, sokáig meg nem értett, a pálya peremére vagy azon is kívülre utasított művész *szinkronban volt a világgal*, azóta világhírűvé lett külföldiekkel, kik a kifejezésnek éppúgy megújítására törekedtek, mint ez a most félig Pesthidegkúton, félig Békéscsabán élő... pontosan mi is? Festő, szobrász, rajzoló, plakát-, díszlet- és jelmeztervező, játszóterek, üzleti pavilonsorok, világítótornyok és még hányféle közhasznú, kollektívát teremtő térszerkezet megálmodója, mellesleg mézeskalács-sémák konstruktőre, puha textilszobrok kivarrója... „akinek a kezében kivirágzik a stoppolófa!"

Ebben a „rendetlenségben" próbál rendet teremteni Menyhárt László, s jóllehet a Schéner Mihály művészetét bemutató interjúból, valamint a saját töprengéseiből, színvonalas és szellemes eszmefuttatásaiból jól összemontírozott szöveg végén „felteszi a kezét", megadja magát, elismeri, hogy „nem sikerült" besorolnia, beskatulyáznia ennek a mesebeli burjánzású fantáziának a termékeit, közben mégis közelebb vitt hozzájuk. *(Corvina,* Műterem-sorozat)

E. M.

Természetesen Bertha Bulcsúnak is vannak visszatérő, azaz mindegyik megkérdezettnek feltett kérdései. A témaazonosság - jelen esetben a fogságba vetés, bebörtönzés - ezt meg is kívánja. Csakhogy nem mindenkitől ugyanabban a történet-pillanatban, történethelyzetben kérdezi ugyanazt, hanem figyel arra, hogy az illető a maga egyénisége szerint mikor és milyen formában szól erről vagy arról a válaszaiban.

Így lesznek a formára egyszerű kérdés-válasz beszélgetésnek látszó riportjai sorstörténetek; sőt riport-novellák, plasztikus jellemábrázolással.

Bertha Bulcsú *csak*, kérdez, csak a választott témáról, de úgy, hogy a kérdésekből és a válaszokból sorsok tűnnek elénk, jellemek rajzolódnak ki s egy történelmi időszak valósághű „regényét" kapjuk.

Intellektuális kötet

Nagyon szép és kifejező címe van Szakonyi Károly új kötetének: *A barátság könyve*. Író- és művészbarátairól szól, együtt indult társakról, egymás életébe meghatározóan beépülő, alkotó emberekről. És a címnek megfelelően a barátságról. Elmúlt, de kitörölhetetlen nyomokat hagyó és megmaradt, melengető barátságokról. S így együtt, az összes történettel, a könyv egészével: a barátság szükségességéről, nélkülözhetetlenségéről az ember életében.

Külön-külön fejezetekben szerepelnek írók, képzőművészek, színművészek és muzsikusok; de van, hogy egy-egy rövidebb fejezet csak egyetlen barátról szól. Például az egyik éppen az előbb említett Bertha Bulcsúról, jobbára könyvek, írások kapcsán, mégis jellemző portrét rajzolva róla.

Szinte végig jellemző, hogy a megidézettek írásait, képeit, alakításait, játékát elemzi, méltatja, mutatja be. Mégsem recenziókat, kritikákat ír, hanem az embert hozza közel. Közben a művekről, alakításokról szólásba ügyesen beleszövi azokat a történeteket, amelyek az egyes barátságok kialakulására, kibontakozására jellemzőek voltak.

Ez egy intellektuális kötet, kétségtelenül. Helyenként a részben „beavatottak", a szereplőket személyesen ismerők élvezhetik igazán. Ám a történetek bárkinek élményt adnak, a barátság példázatai mindekire hatnak.

BANNER ZOLTÁN

Diogénesz - üveghordóban

Schéner Mihály, a századvég egyik legvoltairianus rezonőrje évek óta Ádám-kertünkben barangol egyik hiuság-vásárról a másikra. Ősei már a honfoglaláskor vásárosok-bábosok lehettek, különben nem hordozhatná génjeiben a naturális bölcsességnek ezt a kétértelmű báját s azt a vajákos szemérmetlenséget, amellyel a vevők, a sokadalom zsebébe csúsztatja a lopott holmit (mintha ők lopták volna) s ugyanakkor szemükre olvassa fukarságukat.

És mindenki számára felkínálja a meztelenséget: tessék, tessék uraim és hölgyeim, kezdjük előrről! (Vagy inkább hátulról...?) Legyen Paradicsom! De ne együnk az almából, ha az ördög kínálja, hanem várjuk ki, mígnem maga az Úr invitál a fához! Ne a tudatlanság és a műveletlen ösztönök diadalával kezdődjék ezúttal a történelem, mert akkor azzal is végződik, hanem a szépség és az okosság iskolájával, értékeinek nemes kimüvelésével, és akkor örökéletű lesz a vágy és kielégülés, s akkor az asszonyok nem tőgyeket s a férfiak nem szarvakat növesztenek majd, hogy jobban megkapaszkodhassanak egymásban az Ismeretlen Erők vihara idején.

Schéner, mint egy magyar Diogénesz, vagy mint Arany János „ünneprontóinak" a dudása áll a vásár piacán, lámpáját magasra emelve az útszéli ízléstelenség rongyaiban hivalkodók vonulásában, s egyszerre kéjeleg a gyűlölet és a szerelem halálában. (Kipróbálta őt már a másik indulat is: a játék gyönyöre.)

Tehetetlen demiurgosz. Rajzai alig jutnak el a test, a korpusz körvonalaihoz, már robbantja is szét a harmónikus részleteket a szellem izgalma és könyörtelensége, s a kóros szellemi burjánzásokból mindegyre, újra megszületik, kirajzolódik az Ember (esetleg valamivel több vagy kevesebb attributummal a megszokottnál), de önpusztító öngerjesztésbe nem hajlandó bevonni semmi mást az örök emberin kívül. Tulajdonképpen videóznia kellene, mert a filctoll nem győzi a tempót, amellyel lát és láttatni kíván. Ennyire kívánni csak azt lehet, amivel telítve vagyunk, s szeretnénk belőle valamennyit másokra is átruházni. A teremtés türelmetlensége ugyan nem isteni tulajdonság, a művész, mégis, azért hasonlít Istenhez, mert a Semmiből kell Világot teremtenie, s ha ez a Semmi oly irritáló, mint Schéner számára ez a mi semmi korunk, érthető, sőt élvezetes követni azt a sietséget, amivel telefirkálja a Kor falát saját teremtésének a vázlataival.

Hol Szent István, az államalapító, hol az Ördögök, hol a Férfi és a Nő harca - nincs szent (tabu) és méltánytalan számára, ugyanaz a duktus, a vonalnak ugyanaz a folyékonysága, s ugyanaz a kesernyés önirónia, mert hiszen hiába költözik be a hordóba - a színjáték nyilvános, aki akarja vagy képes rá, láthatja: merrefelé mutat a filozófus ujja, hiszen a hordó üvegből van...

Csak abban nem vagyok biztos: Diogénesz is tudja ezt?

NAPÓRA

Ára: 48.- Ft

II.

Egy napon - kora ősz volt, még látszott a futó nyár talpa - Kolos szerkesztőségi szobájában ült, és Krúdyt olvasott. A beszély marhahús és velőscsontevésről szólt (fiatal hagymával), és hatalmas korgást idézett elő Kolos gyomrában, „irány a csont és tartalma, a velő", pattant fel Kolos, ügyes hazugsággal elkérezkedett a főszerkesztőtől, s elindult, hogy megkeresse a reá várakozó velőscsontot.

Sokáig tekergett a legöregebb belvárosi utcákon. Tucatnyi étlapot átolvasott, több pincérforma oldalszakállt megszólított, mire megtalálta a tételt: CSONTVELŐ PIRÍTÓSSAL. Piros ajtajú vendéglő nézett az utcára, és az étlap úgy virított az üvegen, mint az éhség gyászjelentése. „Már hallanom kellene a söröshordók pufogását" - gondolta Kolos, amint benyitott.

A helyiségben: faragott asztalok, tarka szőttesterítők, öreg képek a falon, kovácsoltvas csillárok. Egyetlen vendég terjedelmeskedett a sarokban: egy kerek, piros arcú férfi. Valamiféle vörösleves ételt evett, kétoldalt „szaft"–csík csorgott az állára. „Jó, hogy nincs itt a gazember" - gondolta Kolos, miközben letelepedett az egyik asztalhoz. (A századeleji suszterre gondolt, akit a beteg Krúdy szívből meggyűlölt marhahúsos jóétvágya miatt.)

„Nosza - gondolta Kolos és késével megkocogtatta a poharat. - Talán alszik a pincér?"

...Hiszen azonnal ott kellett volna teremnie egy görbe, szalvétájával összenőtt pincérnek, akitől étlapot lehet „parancsolni", és akit maga az üzletvezető figyelmeztet halk szóval, hogy vendég érkezett.

Kemény cipőtalp csattog a konyhai ajtó mögött, rúgás, nyílik az ajtószárny.

- Jövök, uram, nyugalom - tornyosult az asztal fölé a kétméteres pincér. - Sör nincs.

Kolos:

- Vajon akad-e a konyhán...

- Csak pacal van. Délben lesz étlap.

„Másképp fogalmazandó" - gondolta Kolos.

- Vajon főtt-e a mai csontlevesben egy jó velőscsont?

- Mi?

- Csont. Velőscsont. Tehát csontvelő.

- Nem hiszem. Megnézem.

- Ha van, a csontban hozza, János - mondta Kolos, és hátradőlt.

- Géza a nevem - mondta a pincér. - Italt?

- Egy spriccert hozzon, fiam.

- Mit?

- Fröccsöt.

- Egyet?

- Vajon...

- Feriiii! - A pincér ordítva vitte a szalvétát a konyha felé.

„Vajon ki tudja-e venni egy fogással a visszajáró aprópénzt, mint Mózel úr?" - gondolta Kolos, és fogpiszkálót szúrt a foga közé.

- Van - érkezett vissza a pincér. - Egyet?

- Vajon elegendő ideig pirul-e majd a pirítós? - kérdezte Kolos.

- Nyugodt lehet, öregem - böffentett a pincér, és elmentében egy kirúgásrakész tekintetet vetett Kolosra.

A kövér vendég befejezte a csámcsogást, az asztalra könyökölt és Kolosra bámult. A piros csík harsogva száradt a szája sarkában.

„A barom - gondolta Kolos. - Nyilván fogalma sincs arról, hogy Szent Márton táján..." - Nem fejezhette be a gondolatot, mert megérkezett: a csont.

Igen, a velőscsont. Olyan volt, mint Gyula úr álmaiban. Hatalmas, bunkósvégű, alatta a csontlé gőzölgött, mellette a fűszerek, só, bors, paprika és a pirítóskenyér szeletei. A fröccs irígykedett, és a piros arcú barom-vendég egyenes nyakkal csodálta Kolos velőscsontját.

„Rajta - gondolta Kolos. - Hogyan is írta le Gyula úr?"

Bal kezével megmarkolta a csont fejét, aztán horkantva ejtette vissza a forró csontlébe.

- Talán a zsebkendővel - vihogott a pincér.

„Hozhattál volna egy szalvétát is, te marha" - engedett el Kolos egy nála szokatlan gondolatot, aztán zsebkendője óvó segítségével megmarkolta a velőscsontot, felemelte, hogy a csont üregé a tál fölé lógjon, majd a jobb öklével ütéseket mért a bal keze csuklójára. Egy ütés, kettő, hat, nyolc, tíz a velő nem mozdult.

- Vágja körül, akkor kijön - mondta a pincér. - Várjon, majd én elintézem.

Felragadta a csontot, s a kést körbevezette a csontüreg fala és a velő között.

- Most próbálja meg, tata.

Ütés, még egy, még egy, Kolos izzad, sajog a csuklója, görcsben áll az ökle: a velő marad, jogos helyén.

- Na, adja ide, kiverjük a konyhán - emelte el a tálat Kolos elől a pincér. - Feriiii!

Kolos görnyedten könyökölt. A piros arcú pacalvendég egyik oldalról a másikra mosolygott.

„Ez a kövér disznó mégiscsak nagy gazember" - gondolta Kolos (Szortiment), a szerkesztő.

- Még főhetett volna - mondta Géza, és Kolos elé perdítette a tányérkát.

Zsíros lében úsztak az apró velődarabok. Kolos a híres, igazi velőre gondolt, amelyik egyetlen remegő darabban tottyan elő a csont belsejéből.

- Jó étvágyat! -mondta Géza, hogy ilyen módon főzze tovább a velőt.

Kolos a pirítósért nyúlt, a velőt a kenyérre kente, só, bors, paprika, Kolos rág, ***hatalmasan***, rág, rág és igyekszik elfelejteni lyukas fogait, szűk bárzsingját, gyomra petyhüdtségét, igen, Kolos velőt eszik, mert a velő jó, Kolos szereti a velőt, Kolos erős és egészséges, és jól tudja, hogy az étel az élet, és fordítva... „Kicsit zsíros", gondolja, a pirítósért nyúl, „hány van még?", iszik egy kortyot, fehér émelygést érez, tovább eszik, hát mit fog szólni a pincér, ha meglátja, hogy a csészében maradt a csontvelő?... Hirtelen megizzad, a gyomrához nyúl, nagyot nyel a fröccsből, talán az lenyomja a visszakívánkozó velőt, huhh, gömbölyűre sikerült a korty, bukfencet vet Kolos gyomra, „jaj, visszajön!", Kolos feláll, a vécé felé tántorog, eléri?, nem, nem, most, most, sugárban érkezik a velős kenyér a helyiség padlójára...

- Mi az isten van itt? - robog ki a konyhából a pincér.

- Vajon...- nyögi Kolos - Vajon...

A pincér komor és kőkemény.

- Azt tudja, hogy ezt most felmossa, mester.

...Kolos húzza a rongyot, aztán beleengedi a vödörbe, kimossa, kicsavarja, újra a padlóra teríti, „vajon miért vigyorog a pacalarcú vendég?"... Kolos Gyula úrra gondol, aki hatalmas volt, erős volt, nagy konc marhahúsokat evett, és aki havas tornyok és hegyi kisvárosok után vágyakozott, hiszen maga is fenyőfa volt, útrakelt fenyőfa...

- Huszonhat nyolcvan - mondta a pincér valahonnan a magasból.

Kolos felegyenesedik, támolyogva áll. Kezében lóg a rongy, mellette a vödör és a furcsa színű, sűrű lé. Kolos szemében köd, tél és a havas éjszakai táj, távolodik a világító ablakú vidám vonat, amelyen egészséges utasok kínálgatják egymást, amelyen zene szól az utazás végéig, s amellyel Kolos is utazni szeretett volna, sokáig, örömmel...

- Huszonhét nyolcvan - mondta a pincér. - És ne jöjjön ide többet.

UTASSY JÓZSEF

Utcán

Hová ilyen sebbel-lobbal?!
Minden utcán hangyaboly van.

Asszonyom, Ön miért szalad?
Nincs a boltokon még lakat!

A csarnokban csuka, csirke,
kolbász, hús várja s csiperke.

Uram, Ön merő verejték!
Majdnem feldönt. Menjek arrébb!?

Hát te, öcsike, hová futsz?!
Meglásd, kerekek alá jutsz!

Az ég fényes példát mutat:
rajta átbandukol a Nap.

BISZTRAY ÁDÁM

Nézd, ott szemben

Nézd, ott szemben
fölfénylik a rét,
látásodra két szemem.
Csillog a perje kalásza,
ebír csomóján gyöngy.
Ez a tiszta szó
kellene mindig.
Támadjon bennünk
újra ölelés!
Ne feledd a hirtelen
hajnalokat!
Rigószárnyú a sötétség,
s fekete tollú madár
hozza elénk a reggelt.
Egyszerre lépnek elő a fák.

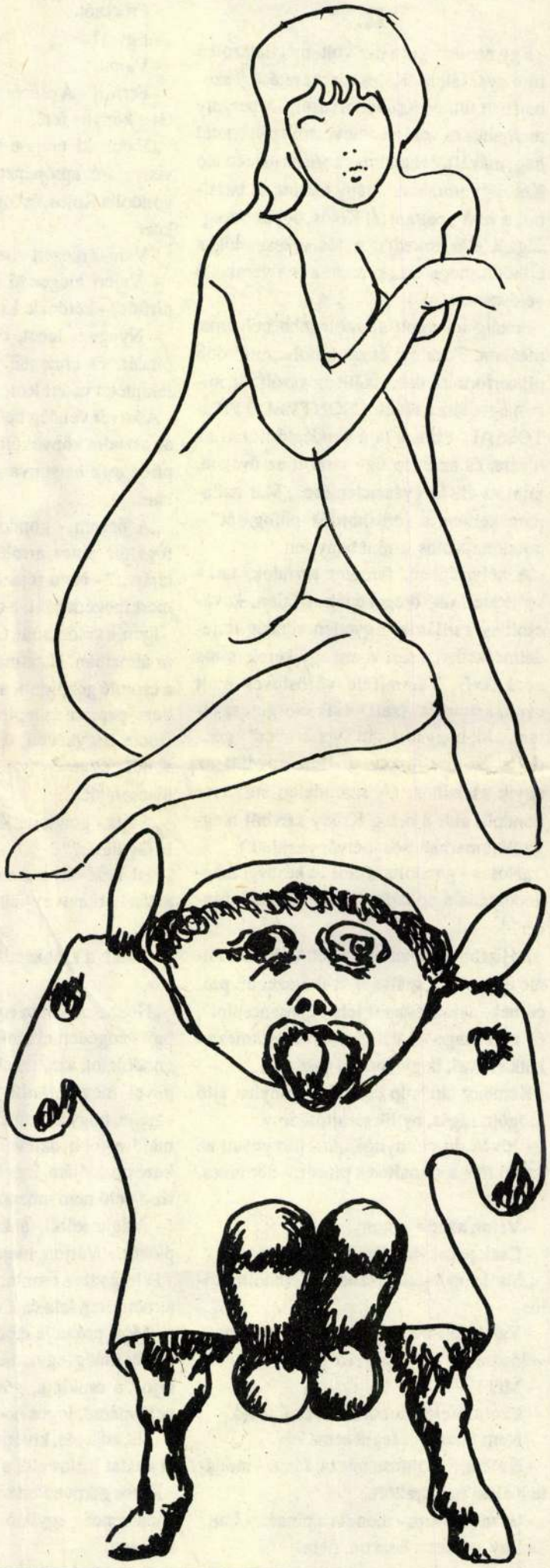

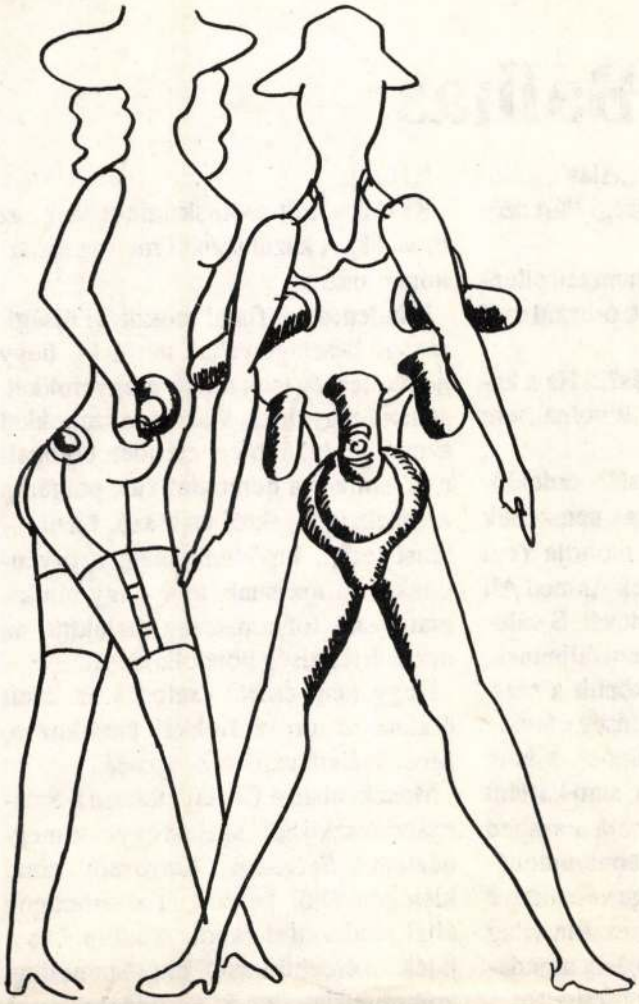

KUN ÁGOTA

Fényes szelek

Hirtelen virágmozdulat:
kitárja kelyhét az égi-
a ragadozó.

Csillagos mozdony homlokrácsába csapódva
döglött meg egy szürkéske galamb - de
körülhordozta még országosan a gép és
elszabadult félszárnya sebesen vergődött
végig mint huzatos hodály ablakából
kibuggyant véres vásznak vasút fölött
míg letépte valahol a légvonat.

Korom

Fejem köré ezüst halak
gyűlnek, terelnek lassan
hajladozva, s hajlítanak
mélyen a földbe.

Felismerve reggeli arcom
felismerem mindig a reggelt:
engedtem, hogy szemeim alját
hegyes fogával megjelölje.

Még nagyon korán fut be az este
remeg a távolság személyesen
e téli nap vázámban bontja ki
szirmát búcsúzva ellenségesen.

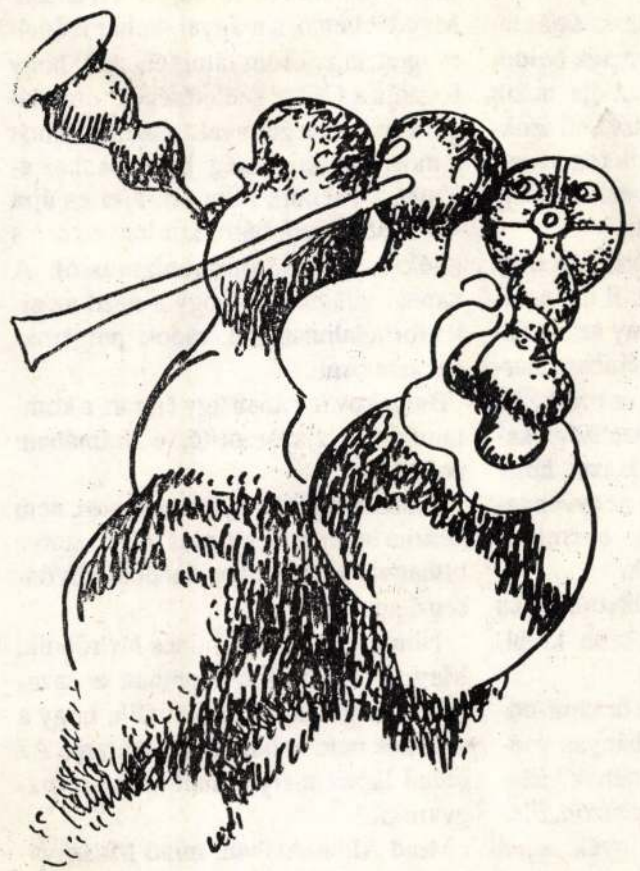

Jegyesség

Mára elhűltek künn a fák
ujjukat a dér megülte
s a szikár koronákban élő
arcok szeme elfordult-fehér.

Lombok súlyától szabadulnak
s az élettől meghajolt ágak
kinyújtózva vesznek új irányt:
elkövetik riadt pillanásunk
a tűnőbe célzó újász felé.

SARUSI MIHÁLY

Jobbról a Balhas

— Tudjuk, van elég bajunk, de ne siettessetek - kér bennünket a Kis Alma-patak partján fölállított jurtában a káni lakoma egyik tósztjában a kazak reformkommunista.

— Hazugság az egész! A C, a C, a C, meg a P - s magyarázza szenvedéllyel, miért, az Alma-Ata-i muzulmán templom udvarán a pénteki Allah-tisztelet után a kazak nemzeti párt egyik vezetője.

— ...mindnyájan kommunisták vagyunk - próbál a régi barátságra apellálni a vendéglátók atyamestere az Ala-Tau egyik szakadékában megtartott, vízesés-széli állófogadáson, a olyan finomságokkal traktál, amilyet sátoros ünnepen sem lát a kazak.

Pedig minket az érdekelne, hogyan is él valójában ez a nép.

Amit nem mutatnak meg nekünk, az nyilván nincsen. S való igaz: a Tassz és Kaztag vendégeként a volt szocialista országok és a mai szocialistának minősülő országok hírügynökeiből összeállított újságírócsapat az őszelőn mindenből a legjobbat látta, a legjobbat kapta Kazakisztánban. Azt, ami valójában csak a kivételezetteknek jut a világ e fertályán. Ám a hírügynökségi dolgozók egy kis csoportja nem nyugodott, s rendre kitört a díszkarámból.

A lengyelek ötlete volt, hogy pénteken nézzük meg az Alma-Ata-i dzsámit. Bár vendéglátóink azt állították, hogy a vallás nem érdekli az itteni embereket, s nemzeti ellenzéki párt sincs a szovjet tartományban, e helyt s e napon mindkettőnek az ellenkezőjéről győződhettünk meg.

A pénteki muzulmán szentmiséről árad ki az akszakalok tömege. Azért kevés a fiatal, magyarázzák, mert a péntek sajnos munkanap, így a gyermekek iskolában vannak, a középkorúak meg dolgoznak.

Azért kerül néhány kazak. Az egyik zöld kaftánban, s fekete tübetejkában feszítve karjáról árulja az „Allah" (kazakul Alaş ,cirilül az ennek megfelelő betükkel) című lapot, darabját egy rubelért, ami igen drága a pár kopekes hivatalos lapokhoz képest. Mégis fogy. Az orosz nyelvű ellenzéki lap ez évi második száma kerül a kezünkbe. A farkasfejes és a félholdas „Alas", a Kazak Nemzeti Függetlenségi Párt szócsöve.

No lám, földalatti sajtó, nemzeti ellenzéki párt, ráadásul a lapjuk oroszul szól a kazakokhoz.

Vagyis hiába az oroszítás?... Ha a kazakság orosz nyelvűvé vált volna, sem ér célt az egynemüsítés?

Hogy, hogy nem, előkerül - érdeklődésünkre ott terem - a kazak nemzetiek egyik ügyvivője. Mint mondja (ezt mondja, így értjük) Dalatek Ahmed Ali a neve. Igen leírhatjuk a nevét. S valóban, a kazak ellenzékiek nem félhetnek, mert az „Alaş "-ban is közlik a szerkesztő nevét, s a szerkesztőség címét.

Dalatek úr - aki fiatalember, s nem hord sem nemzeti süveget, sem kaftánt - arról tájékoztatja a számára a szabad világot megtestesítő külhoni újdonászokat, hogy pártja s a maga véleménye szerint a török (türk) és muszlim világ Alaszkától Isztambulig - másik mondatában: Japántól a Fekete-tengerig - ugyanazt akarja. Pán-iszlám világbirodalmat? Nem egyértelmű. Mert mindamellett az önálló és szabad, a szent Oroszországtól elszakadó Kazakisztánról beszél, amely hatalmas saját lehetőségei miatt képes egymaga boldogulni. Az oroszokról azt mondja: nekik semmi bajuk velük, de hozzá kell szokniuk ahhoz, hogy itt a kazak fog vezetni. S hogy mi lesz az itteni oroszokkal? Maradhatnak, dolgozzanak!

Egy hivatalos szerkesztőségi beszélgetésen a kazak kartárs arról is beszámol, hogy negyvenvalahány százaléknyi a kazakság Kazakisztánban, harmincvalahány százaléknyi az orosz. Az utána fölszólaló orosz nemzetiségű kazakisztáni szerkesztő arról is szól, hogy Kazahsztánban a lakosság negyvenvalahány százaléka orosz, harmincegynéhány százaléka kazah.

Egyébként, mondja mindkettő, nincs ellentét a két nép közt. Azon kívül, mondhatni. Amúgy semmi.

Szóval a kazak ellenálló a dzsámi-udvaron. Arról is faggatjuk, hányan vannak. Hány tagja van a pártjának? Elegen vagyunk, válaszol magabízón. Elegen ahhoz, hogy véghezvigyék, amit akarnak.

Ki tudja.

Ki tudja, mit szólnak mindehhez az oroszok. A kazakisztáni meg az oroszhoni oroszok.

Mindenesetre fiatal moszkvai újságírókkal beszélgetve az derül ki, hogy nem ellenségesek sem a magyarokkal, sem a lengyelekkel, sem a kazakokkal szemben. Inkább egyetértően bólogatnak, amikor a demokratikus, polgári s nemzeti igényekről esik szó. Nem ellenségesek, lepődünk meg, s örvendünk a változásnak, ami - úgy tűnik - manapság folyamatosan átalakítja az orosz értelmiség gondolkodását.

Hogy nem érzéki csalódás az, amit érzünk az orosz fiúkkal barátkozva, Moszkvában válik bizonyossá.

Moszkvában a Gorkij utcában a Sztanyiszlavszkij Színházban egy este megnéztem a *Bulgakov „Kutyaszív"* című kisregényéből készült, Tovsztonogov által rendezett darabot. A színmű és a játék az eredeti írástól eltérően nyíltan kommunista-ellenes: a színészek minden hangsúlya, mozdulata, arcrezdülése azt a célt szolgálja, hogy lejárassa a lelkes bolsevistává váló, kutyából lett szörny Sarikovot és bugris elvtársait. Megdöbbentő, s magyar ember számára igen nagy öröm látni, élvezni, hogy fogadja a CCCP születésének torzvilágát kíméletlen gúnnyal ábrázoló drámát a moszkvai közönség: beletapsol az előadásba, rendre fölnevet, újra és újra vastapsba kezd, bármikor legyen szó s játék a bugris-kommunizmusról. A napnál világosabb, hogy a néző az ellenforradalmisággal vádolt polgárokkal azonosul.

Bulgakov írásában úgy érzem, a kommunizmus elszomorító, e drámában: pokol.

A közönség fele, nyilván a *vatta*, nem veszi a lapot, s az előadás végén sietve otthagyja a tombolva ünneplő közönség-felet.

Nincs hír rólatok - nincs hír rólunk, Magyarországról -, mondják a kazakok. Pedig nem rajtunk múlik, hogy a kazakok nem tudják, mit csinálunk. Az ottani lapok mélyen hallgatnak a magyarokról.

Mind Alma-Atában, mind Moszkvában: üresek az üzletek.

Ahol mégis árulnak valamit, százas sorok. Cigarettáért, ha egy trafikban véletlenül lehet kapni, ezren is kivárják nyugodtan a sorukat. Moszkvában a McDonald's-nál a Tverszkajára kígyózik a ki tudja, hány emberből álló sor. Éjjel, nappal.

— Feljön az öreg muzsik Moszkvába, s háromszor sorbaáll.

— Leninnél?

— Nem, McDonald's-nál!

Nem vicc, így volt.

Hogy életében egyszer (kétszer, háromszor) jól lakjon: azt egyen, amit megkíván.

A színház talponállójában az előadás előtt egy órával, s a szünetben: felvágottas és sajtos zsömlét majszoló műpártolók, műélvezők. Mert itt kapni! Egy férfi fél zsáknyi cukorkát vesz, s cipeli elébb a nézőtérre.

A városba egy helyen kaphatnék csapolt sört: húsz kopejkáért korsónyit ereszt az ördöngős masina a helybéli sörisszák magukkal hozott befőttes üvegébe.

Alma-Atából Moszkvába repülve: alattunk jobbról a Balhas-tó.

A Gorkij utcában a Sztanyiszlavszkij Színház mellett az Angol Klubból lett Forradalmi Múzeum még tele Sztálinnal.

A színházak mindenesetre megkezdték harcukat.

Isten éltesse a fölszabaduló orosz népet!

A kazak öntisztulás nehezebb lesz.

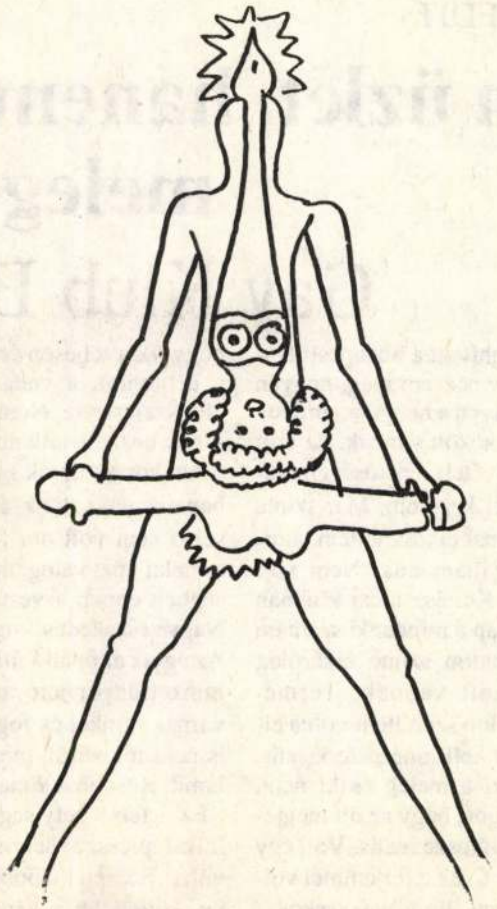

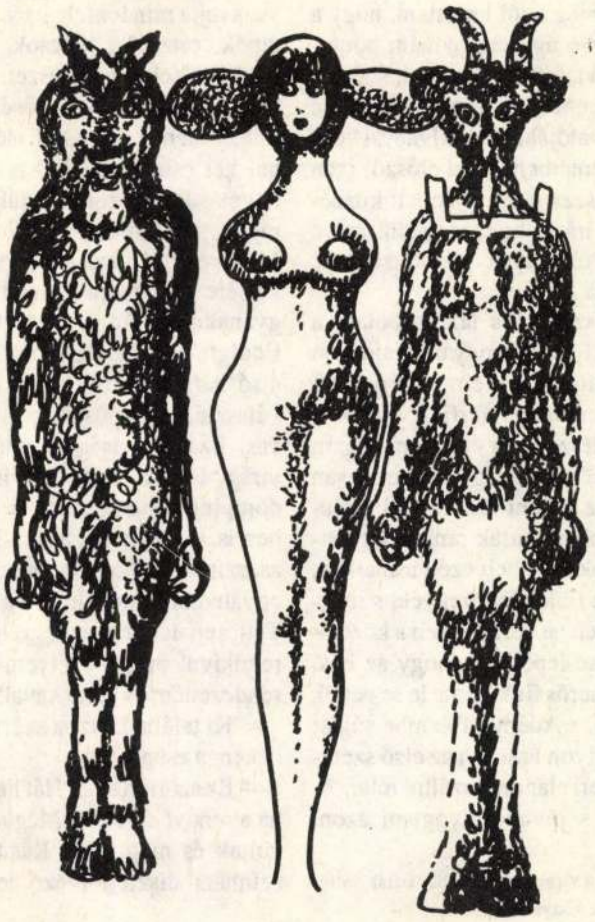

VARGA IMRE*

Elfed, kitakar

Írlak álmomban is Oda S olvasom
irkákban nagy fehér
lapokról verseim Az ürült
tér éjszakánként
megtelik rólad jelekkel
s reggelre már csak
a hírük az ízt-sejtő
emlékezet Nincs beiratlan
egy se papírlap Ez is itt
egy másik idő fölébe
Elfed kitakar tégemet

*Varga Imre Csehszlovákiából áttelepült költő. Nem azonos a Békés megyéből elszármazott, és tavaly elhunyt prózaíró Varga Imrével.

SZ. MIKUS EDIT

Nem üzlet, hanem segítségnyújtás a melegeknek

Gay Klub Budapesten*

Két meleg fiú meghívott a budapesti Homeros Klubba, hogy nézzem meg, hogyan szórakoznak ők, milyen a hangulat, milyen az, amikor egymás között vannak. Ez volt az első kapcsolatfelvételi lehetőségem velük, s mégsem ezzel kezdtem. Már szinte valamennyi interjúmat elkészítettem, amikor végülis ellátogattam oda. Nem volt egyszerű, hiszen a Kertész utcai klubban elsősorban a vasárnap a mindenki számára nyitott nap, szombaton szinte kizárólag csak egymás között vannak. Természetesen én szombaton szerettem volna elmenni, amikor nem kell ránézésre kiszűrnöm, hogy vajon ki a meleg és ki nem, hanem teljesen világos, hogy az ott megjelentek 90-95 %-a homoszexuális. Volt egy másik kikötésem is. Csak a férjemmel voltam hajlandó elmenni. Ez a makacskodásom is némi magyarázatra szorul. Először is nem szerettem volna, ha a klubban megjelenő meleg nők számára én új húsnak tüntem volna, azt akartam, hogy egyértelműen látszódjék, én heteroszexuális vagyok, az ott megjelentek számára teljesen indifferens. No meg attól tartottam, hogy a klubból hazatérve úgysem tudnám pontosan elmondani a látott élményeket, legjobb ha a férjemmel ebben az élményszerzésben is osztozunk, s valójában ő is kíváncsi volt. Bár - velem ellentétben - neki először igen nagyfokú ellenszenvét is le kellett küzdenie a melegek irányába, s egyedül soha, semmilyen körülmények között se tette volna be a lábát.

Amikor már szóban is tájékozódtam a klubról azonnal tudtam, hogy ott majd nem engem kell félteni, hanem a férjemet. Ugyanis túlnyomórészt férfiak járnak a klubba, s - természetesen - ők nem engem fognak szemrevételezni. Így hát gondosan megszerveztük a férjem védelmét. Interjúalanyaim a klubban vártak ránk, s úgy ültünk le egy saroknál elhelyezett asztalhoz, hogy férjemet a fiúk körbevegyék, s lehetőleg senki idegen ne kerülhessen a közelébe. Azon meg se lepődtem, hogy az első félórában az ismerős fiúk szinte le se vették a szemüket róla, s Ádám a fülembe súgta: „Te, a férjed nagyon hasonlít az első szeretőmhöz!" „Haveri alapon leszállni róla..." - súgtam vissza, s jót mosolyogtam azon, hogy ők a teljesen ártatlan kívülállóban is a célpontot, a vadászandó vadat látják. „Persze, persze. Nem is azért mondtam..." - tette hozzá ártatlanul.

Amikor az egyik benfentes fiú kíséretében megérkeztünk a klubba, szinte még senki sem volt ott. A felső helyiség üres asztalai közt válogathattunk, az alsó helyiségben éppen a vezetőség tartotta ülését. Nagy veszekedés, vita hangjai szűrődtek át. Az egyik ajtónálló fiú gyanusan méregetett minket, de pár perc múlva jelezte, hogy már várnak minket és foglaljunk helyet, addig is nézzünk körül, most még lehet látni valamit. Később a tömegtől már nem.

Ez a felső helyiség egy teljesen átlagos falusi presszó helyiségének is megfelelt volna. Semmi különös. A falak frissen festve, legfeljebb a képekre kell felfigyelni. Körben legalább 50-60 pornográf karikatúra, melyek főszereplője az erigált pénisz. Nem megbotránkoztató, bármelyik szexlapban megjelenhetett volna. Ebből a helyiségből nyílik a felső bárpult szűk, sötét, szellőzetlen helyisége. A fal feketére festve, s rajta mindenféle kacat felaggatva, bőr cipők, csizmák, kulcsok, s ráadásul egy háló is kisebíti az egészet. Viszont az italválaszték rendkívül bőséges. Mire kilépünk innen, a külső helyiség egyik asztalánál két csinos fiatal lány foglal helyet, s egymás kezét szorongatják. Az egyik nadrágot inget hord, a másik szűk miniruhát. Mindketten átlagosan szépek. Kilépésünkkor érezzük, hogy tekintetük ránk tapad, s gyanakodva figyelik minden lépésünket. Eddigre a vezetőség is befejezte a vitát, s az alsó bárpulthoz mehettünk. Itt is teljes a választék, a csapos nagyon udvarias és kedves. Ez a helyiség is sötét, s rengeteg a virág. Sajnos mind művirág. Ugyanez a dömping tapasztalható a diszkóhelyiségben is, s bizony ez a művirágos, kissé rózsaszínbe burkolt ál-optimista környezet egyáltalán nem felel meg az ízlésemnek. Teljesen idegen az egyébként szép - és rendkívül drága - selyemvirágok teljesen rendezetlennek tűnő kavalkádja.

— Ki találta ki ezt a szörnyűséget? - kérdezem a csapostól.

— Ez szörnyűség? Hát ha még láttad volna a renoválás előtt! Még a falakon is ezek voltak és még több. Ráadásul egy neves színházi díszlettervező tervezte nekünk. Természetesen meleg.

— És szerinted a melegek ilyen virágos lelkűek?

— Nem hiszem és nem is ilyen rossz ízlésüek. De ő így gondolta. De olyan drágák ezek a virágok, hogy nem merjük kidobni.

Szóval az egyébként tiszta helyiség össz egészében ízléstelennek mondható. A helyiségekben hatalmas ventillátor forog, a diszkóteremben (terem? szobácska!) elszívó is működik, de egy órán belül már nem érződik a hatása, mivel a kb. kétszáz főre hitelesített teremben háromszáznál is többen szoronganak. Levegő semmi, csak füst, pára és a diszkózene mindent betöltő zaja. Mindenkiről szemmel láthatóan is patakzik a víz.

A betérő fiúk, férfiak mind a bárpulthoz mennek, s az üdvözlésekből is látszik, hogy a törzsvendégek érkeztek meg. Kikérik az italukat, fizetnek és az asztalhoz ülnek, vagy a pult körül szoronganak. Nincs kiszolgálás az asztaloknál, maga viszi ki mindenki, kért, s azonnal fizetnek. Teljesen érthető, hiszen ilyen tömegben bizonyára sokan le tudnának lépni fizetés nélkül, s ez így kiküszöbölhető. A személyzet is melegekből áll, s nincsenek sokan. Alig néhányan szolgálják ki ezt a tömeget.

Alig látok nőt. Az elején feltűnt páron és rajtam kívül még ketten vannak a helyiségben, később még ketten jönnek, de mind férfiakkal. Bár egyikőjükről csak nehezen tudtuk megállapítani, hogy melyik nemhez tartozik, de az elöl domborodó ing árulkodó volt. Egyébként arcra, termetre férfiasnak tűnt. De akkor vajon miért férfival jött ide? Bizony a nőknek ez nem nagy vadászterület. Egy szimpatikus külsejű fiatal házaspár üldögél a bárpultnál. Hogy házasok azt az egyik ismerős fiútól tudom, s azt is elpletyizték, hogy rendszeresen járnak ide. Vajon miért tehetik? Egészen biztos, hogy a pár valamelyike biszexuális és itt keresnek számára partnert, vagy osztozkodva keresik a harmadik beszállót... A pletyka viszont arról nem szól, hogy szoktak-e találni valakit. A belépők tekintete - szinte kivétel nélkül mindé - megakad rajtunk. Már kezdem szégyelleni a jelenlétem. Jönnek egészen fiatalok és idősebbek, nőiesek és férfiasok, olyanok akiken látszik a melegség és még többen olyanok akikről soha-

*Részlet a szerző GAY (homoszexuális fárfiak vallomásai) című készülő könyvéből.

sem gondoltam volna. Akad köztük néhány ismerős is, akiket már láttam a Dunakorzón, vagy pedig az ismerőseim révén mutatták be őket, Feltűnően sok a cigány. Őszintén szólva nem tudom, ez mivel magyarázható. Nem hiszem, hogy a cigányok között több meleg lenne. Pedig az itteniek mind azok. Viszont arányuk nem a lakossági aránynak megfelelő. Annál jóval többen vannak.

Egyszer csak ismerős alakot pillantok meg, alig akarok hinni a szememnek. Jobban megnézem őt, igen biztosan ő az. Terry Black, a transszexuális nő, tetőtől talpig férfiként. Félhosszú barna haja hátul varkocsba összefogva, arcán minimum háromnapos szakáll, szeme, szája festetlen. Szűk fekete nadrágban feszít, bő pulóvere eltakarja létező melleit. Első pillanatra férfias jelenség, s férfiként legalább olyan jóképű, mint amilyen szép tud lenni nőként is. Furcsa fintora ez az életnek. Összeakad a tekintetünk, de mind ketten elkapjuk a fejünket. Nem engem zavar, ő nem akar találkozni velem, nem áll rá egy újabb, mélyebb interjúra. Irántam érzett ellenszenve világos. Csak nézem őt, s akármennyire is férfiként áll itt, mozdulatai, viselkedése teljesen nőies. Ugyanúgy affektál, a feszülő nadrág teljesen nőies, gömbölyű feneket takar, s magakelletően riszálja. A betérő férfiak zöme nőként üdvözli és kézcsókkal köszönti. Bizony furcsa látvány, amint egy férfias, negyvenes férfi kezet csókol egy szakállas „nőnek". De itt, ebben a közegben, semmi sem tűnhet furcsának.

A csapos jön oda hozzám és bemutatja a klub vezetőjét, Szabó Ferencet, aki leül az asztalunkhoz és beszélgetni kezdünk.

— Hogy tetszik a felújított klub? - kérdi a tulaj.

— Hát? Milyen volt azelőtt?

— Még sokkal több virág volt és jóval buzisabb volt a környezet. Nem volt köves padló, nem volt szellőztető.

— Ami a szellőzést illeti, a hatása most se nagyon érződik.

— Az a baj, hogy ez a helyiség nem ennyi emberre lett tervezve. Ha csak százötvenen vannak, amennyinek lennie kéne, akkor működik a szellőzés is. De itt kétszer annyian zsúfolódnak össze és látná, mi van a bejárat előtt! Kint még legalább százan várakoznak. De őket csak akkor engedjükbe, ha néhányan kimennek.

— Ön vezető vagy tulajdonos?

— Én tulajdonos vagyok, nem foglalkozom minden, programokat is érintő részletkérdéssel. Van egy társtulajdonos is - és egy hölgyre mutat.- A programokért Terry felel, mutat Terry Blackre, aki közben az asztalunkhoz ült, s úgy tűnt mégis felismer, ráadásul - ha hűvösen is - de ismerősként köszönt.

— Ön is meleg?

— Nem!- fordul felém, de különösebben nincs felháborodva a kérdésen.-Teljesen indiferens vagyok. Nem vagyok meleg, én egy üzletember vagyok. Több üzletem is van, az egyiket arra szántam, hogy a melegek szórakozóhelye legyen, mert ilyen még nincs, nem volt Budapesten. Ráadásul nem is ebből akarok meggazdagodni, mert mint láthatja, az árak egyáltalán nem magosak. Egy kulturált helyet akartam létrehozni, ahol összejönnek a melegek és szabadon, gátlástalanul ismerkedhetnek. Mert egyébként az ismerkedési lehetőség az egyik fő gondjuk. Ez itt megoldódhat.

— Ön egy önzetlen üzletember...

— Ez nemcsak önzetlenség, hanem üzlet. Azt csinálja az ember, amiben üzletet, lehetőséget lát. Én se leszek önzetlen, ha az üzlet ráfizetéses lesz.

— Jelenleg éppen nincs program a klubban. M iszokott lenni általában?

— Ugyanolyan szórakoztató programokat ajánlunk, mint bármelyik más éjszakai lokálban. Bűvészek, énekesek, táncosok. Itt valamivel több nőimitátor látható. Ezek a műsorok fénypontjai, amikor a megtévesztésig nőnek öltözött férfiak mutatják be műsorszámaikat. Van, aki Csepregi Évát utánozza, a másik meg Harangozó Terit vagy Psota Irént. Ezek a műsorszámok nagy sikert aratnak.

— Nekem bizony nem tetszik - szól közbe az asztalunknál ülő Zoli.- Én buzi fiú vagyok. Nekem ne nőket és nőimitátorokat mutogassanak, hanem gyönyörű férfiakat. Miért hiszi azt valaki, hogy ilyen nőutánzat kell nekünk? Nekünk a férfi kellene.

— Olyan műsorszámunk nincs.

— Hát ez a baj. Ez a hely úgy szar, ahogyan van. Ez nem kulturált hely. Zsúfolt, meleg, ízléstelen és szerintem egyáltalán nem is olcsó. Nem igazán a melegeknek szól, hanem csak próbálkozik, és köztes marad.

— Nem tudunk mindenki ízlésének megfelelni, s nem értek veled egyet, hogy nem olcsó. Másutt ennyiért semmit sem kapsz. A belépő sem drága.

— Olyan is a szolgáltatás...

A vezető és a kissé kapatos Zoli éles vitába keveredtek, nem szóltam bele, vártam a végkifejletet. Amikor már úgy tűnt, hogy elmérgesedik a helyzet. az asztal alatt bokánrúgtam Zolit, hogy hagyja abba. Stílusa ugyanis túlságosan támadónak tűnt és nem építő kritikát tartalmazott. Nem igazságos, ha a nyugati csillogó-villogó gay klubok mintájával hozakodunk elő. Itt még soká lesz olyan. Egyenlőre sok minden másra is pénz kellene.

— Eddig a klubot Homeros Lambada Klubnak hívták- mostantól Gold Nigh Lokál. Csak a neve változott? - próbálom visszaterelni a beszélgetést.

— Természetesen nemcsak a név változott. A koncepció is és szeretnénk, ha ez meg is látszana. Nem akarunk leszűkülni csak a melegekre, vannak nyitott napjaink, amikor bárki betérhet ide. Csütörtökönként például normál éjszakai bárként működünk, akkor idősebb házaspárok, külföldiek is jönnek. Valahol meg akarom keresni azt a pénzt, amiből a melegeknek olcsóbban működhet. A hét minden napján nincs és nem is lehet egyforma forgalom.

— A melegek azt mondják, hogy először jó volt a klub. Utána egyre rosszabb lett, nem tetszik nekik a személyzet sem. Idejárnak, mert egyelőre nincs más, nincs jobb.

— Sok mindennel magam se vagyok megelégedve. Nem lehet minden azonnal jó és nem is változhat egyik napról a másikra. A személyzetet meg le is lehet cserélni. Lesz ez jobb is.

Beszélgetésünk félbemarad, mert a vezetőt elhívják. Vele együtt távozik az asztalunktól Terry is, a többiek pedig rövid, élénk vitába kezdenek, hogy jó-e ez a klub nekik vagy sem. Zoli kérlelhetetlen és kegyetlen. Szerinte rossz és kész. Majd szinte feledve az előző vitát közelhajol hozzám és a fülembe súgja:

„Olyan, szerelmes vagyok! Képzeld a múlt héten megismerkedtem Bécsben egy férfival. Most teljesen hülye vagyok." - mondja és az alkoholtól sújtottan még bánatosabb lesz. „Ki akarok menni Bécsbe!" - mondja most már hangosan. „Most?-kérdezi vissza az egyik fiú." „Igen, most." „Itt áll egy taxi a ház előtt, úgy tudom, ő bárkit elvisz 5.000-Ft-ért Bécsbe, az ottani gay klubba. „Csak az odaut ötezer?" - kérdezi komolyan Zoli. „Nem, az egész kirándulás oda-vissza ötezer." „Tényleg? Ez nem is sok." - mondja és deréktáskájában kotorászni kezd a pénz után. „Én tízre gondoltam." - teszi hozzá. „Csak nem fogsz kiadni ennyi pénzt egy-két órás kirándulásra?" - ütközöm meg Zolin. „Miért? Csak látni akarom." „Ha nem tudja, hogy mész, nem biztos, hogy ő is látni akar. Ne légy ilyen túlzottan ragaszkodó. Maradj nyugton!" - Zoli kissé elgondolkozik, arcát a tenyerébe temeti és marad.

Közben szinte elviselhetetlenné válik a tömeg, mozdulni alig lehet. Szemeből folyik a könny a füsttől. A melletünk lévő asztalnál szőke német - vagy holland - fiúk sikongatnak, egymás ölébe ülnek, kelletik magukat. A társalgás németül, angolul és valamilyen ismeretlen nyelven folyik. Két asztallal odébb két bajuszos férfi csókolózik. A férjem megbök, hogy látom-e. Őt rendkívül irritálja a látvány, szinte rosszul van. Ha rajta múlna, kirohanna a helyiségből, de tűrtőzteti magát. Én csak a vállamat rántom a látványra, a Dunakorzón már több ilyet láttam. Ha bejön valaki, a fiúk mondanak róla valamit, hogy ő kicsoda. Az egyik-

kereskedő, a másik művész, a harmadikról csak annyit tudnak, hogy AIDS-es. Nem vetik meg, nem félnek tőle. Sajnálják. Az egyik, minden szempontból teljesen átlagos külsejű férfiról azt pletykázzák, hogy többszörös milliomos fiú. Most jött haza Dál-Amerikából, minden esztendőből több hónapot tölt külföldön, Amerikában, a Kanári szigeteken, vagy bárhol, ahol meleg van. Nem látszik rajta, hogy gazdag. Egyszerű pólót visel, semmi különöset sem látok rajta. Haja kócosan lóg izzadt arcába, ékszer alig van rajta. Sem gazdagnak, sem pedig melegnek nem néz ki.

Az asztaltársaságunkban lévő két jó barát Ádám és Géza többször eltűnnek táncolni. Nagy feltűnést kelt a két rendkívül magos férfi, de megszokták már őket. Mindig úgy jönnek vissza a táncparkettről, hogy Ádámról patakzik a víz, levegő után kapkod. Majd egy rövid pihenő után megkérdezi a férjemet, hogy elvihet-e táncolni. Férjem zavartan bólint, bár bizonyára jobban meglepődött volna, ha őt kérik fel. Magam kissé tanácstalan vagyok, hogy mit is tegyek. Másként viszont nem tudom megnézni a táncoló melegeket.

Ismét egy kis feltűnést keltünk. Én vagyok az egyedüli nő a parketten, mozdulataimat sok-sok tekintet követi. Lehet hogy azt is találgatják, hogy nő vagyok-e igazán? Hosszú perceken keresztül vad diszkózene megy, ahol teljesen mindegy milyen nemüek táncolnak együtt. Mindenki saját izlése szerint ugrál, a testek, kezek egymáshoz sem érnek. Ádám önmegvalósító táncába kezd és két pár helyét is elveszi. Minden porcikájával élvezi a zenét, a ritmust. Tíztizenöt perc eltelte után elviselhetetlen a levegőhiány és visszamegyünk az asztalunkhoz. Férjem megkönnyebülten nyugtázza visszatértem, s egy centiméternyit sem mert elmozdulni a helyéről. Közben Géza, a mérnök tartotta szóval, aki igen intelligens és tájékozott ember ahhoz, hogy kiváló társalkodó partner legyen.

— Az az igazság, hogy az itt lévők között bizony sokon meglepődöm. Soha nem gondolnám róla, hogy homoszexuális. Nekem átlagos embernek tűnik.- fordulok Gézához.

— Érdekes. Én meg éppen azon gondolkoztam, hogy az itt lévők között nincsen egyetlenegy sem, akin meglepődnék. Nekem teljesen világos, hogy itt ki kicsoda.

Amikor hajnaltájt elhagytuk a klubot, jónéhányan kikísértek minket az autóig. Megigértük, hogy visszatérünk majd olyankor is, amikor műsor van. Férjem kissé rosszallóan pislantott rám.

Kihajtva a kocsival a Kertész utcából megdicsértem a férjemet.

— Ügyesen viselkedtél. Itt csak téged kellett félteni, ezek a fiúk rám teljesen ártalmatlanok. Még most is él benned az ellenszenv irántuk?

— Nem annyira, mint azelőtt, amikor elkezdtél velük foglalkozni. Talán egy kicsit több emberit tudok róluk. De azért megvallom őszintén, továbbra se vágyom különösebben a társaságukra és magamtól soha nem jönnék szórakozni erre a helyre. Van benne valami rendkívül nyomasztó, idegen. Nekem ők nemtelenek. Se nem nők, se nem férfiak. Még akkor sem, ha annak néznek ki.

— Van benne valami. Külsőre férfiak, de női lelkük van. Mindenesetre emberek. Olyanok, mint bárki. Van köztük rendesebb, okosabb, és biztosan van köztük bűnöző is. Nem különbek az átlagnál, de talán nem is rosszabbak. Talán így töményen, ilyen sűrűségben furcsák. Azt hiszem, egyenként fel sem tűnnének.

Aztán mindketten némán emésztjük látott élményeinket. Kíváncsi lettem, vajon hogyan működik mindez nyugaton. Ott már biztosan nem szenzáció egy gay klub léte. Lassan itt se kellene, hogy az legyen.

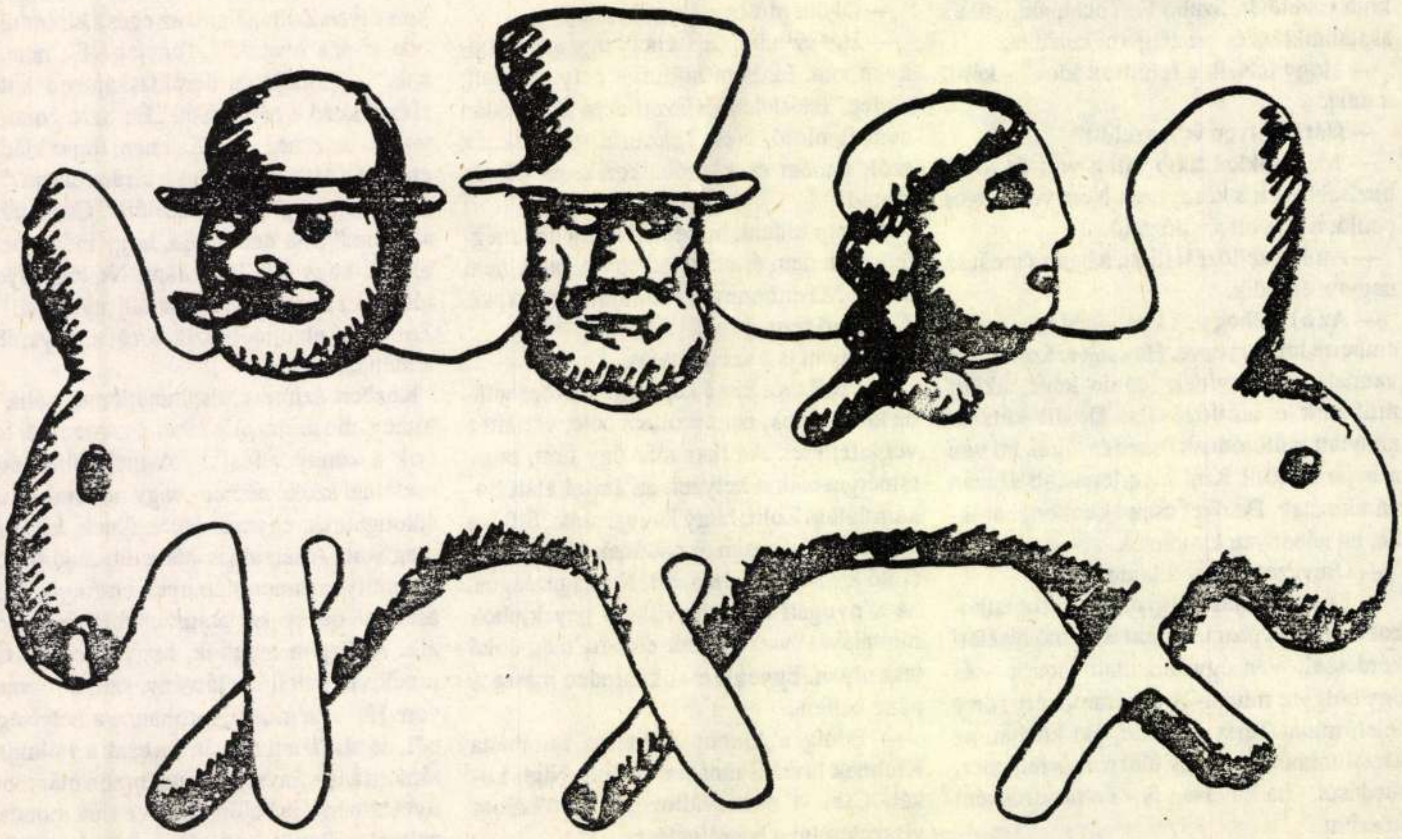

löhetött mán tűlük. Több, mint 100 őr vigyázott ránk.

Vérhasjárvány is volt köztünk. Ha valakit ki köllött vinni a kórházba, például a szülő nőt, addig ott állt az ágya mellett az őr, még ott tartózkodott, hogy nëhogy szólhasson valakihön, hanem úgy érözze magát, mintha börtönben lönne.

Spenót és korpaleves ëgyütt volt nagyon gyakran. Röggelire feketekávé volt, mög barna könyér. Ellopták a raboktul a kosztnak való húst, zsírt, stb. Januárban lëváltották a börtön vezetőségit ezért, attul kezdve valamivel jobb lött a koszt.

Ëgy Füvesi nevű parasztembört mögrágalmaztak gyútogatásért és fölakasztották. Azután derült ki, hogy nem ő gyújtogatott.

1952 nyarán olyan határozat született, hogy a gazdasági bűntényösöket szabadon köll bocsájtani. Így szabadultam mög én is, mert másként még 2 évet lë köllött volna tőtenöm.

Ögyébként ez jó nyár vót, mert apámat visszaengedték a pusztai tanyára Öthalomrul. Az enyhe tél miatt, a tarlóhántáson elszóródott magbul annyi kikelt, hogy bár nem vetöttünk, kataszrális holdankint 8 mázsa búza lött. Ez mögadta a következő évre a vetőmagot. Ettül függetlenül, teljesen elszögényödtem. 1954. végin ezt a kérvényt adtam be:

„Járási Tanács vb. Pénzügyi
osztályának
Szentes

Alulírott, Lakatos Tóth Viktória Székkutasi volt lakos, jelenleg Hódmezővásárhely, IV. ker. Berzsenyi utca 8. sz. alatti lakos azon kéréssel fordulok a járási pü. osztályhoz, hogy a székkutasi 871/1954. adófőkönyvi számú adóíven feltüntetett 24.316 Ft. régi adóhátralékot törölni, vagy elengedni, illetve adórendezéssel „behajthatatlansági okból" leiratni, illetve adórendezéssel „behajthatatlansági okból" leiratni szíveskedjék terhemről, az alábbi indokaim alapján.

Összes földemet bérbekellett kiadnom, mivel magam képtelen vagyok azt művelni. Egyedülálló vagyok, s a földből semmiféle jövedelmem nincs már évek óta. Alkalmi munkával tartom fenn magam, amiből képtelen vagyok ezen nagyösszeget megfizetni. Ez még az 1951. évi kivetés folytán keletkezett, amely hatalmas összegű volt s akkor sem tudtam fizetni, mivel a rossz és közismert termésviszonyok miatt még elég sem lett a termés.

Semmiféle terményem, vagy egyéb ingóság nincsen. Semmiféle jószágom vagy állatom nincs, hiszen épen ezért kellett bérbeadás útján hasznosítani. Még annakidején felajánlottam a földet, de nem kellett senkinek sem.

Amennyiben lehetséges, úgy hivatalos úton szíveskedjék indokaimról meggyőződni és annak alapján ismételten kérem a fenti összeget törölni, s arról engem értesíteni.

Székkutas, 1954. évi december hó 8-án.

Lakatos Tóth Viktória
kérelmező."

A beszolgáltatás még mönt 1956-ig, de nagyot mérséklődött. A fődet így használta édösapám ëgy évig. Mint szabadságvesztöttnek a fődit elvötték tűlem, oszt kiosztották csereingatlannak. Csak a tanyatelköt hagyták mög 800 négyszögöllel. Apám mellett kapott Csajágon csereingatlant, a lëadott 9 hold helyött mán csak 4 holdat. Ezzel mönt be a szövetközetbe 1960-ban, az átszervezéskor, hogy kapjon majd ëgy kis nyugdíjat. Ez 240 forint vót. Ekkor mán idős volt, nem tudott dolgozni.

Közben a férjemtül is elvötték a földet, és csereingatlanként 8 hold gyöpöt kapott, amit szántani së löhetött, csak kaszálni. Neköm a nevemön mán nem vót föd. A férjem ezzel a 8 holddal pártoló tagnak lépött be a Május 1 tsz-be.

A férjem, mint „osztályidegön", nem kapott munkát, csak 1962-ben tudott elhelyezködni a vásárhelyi gépjavítóba segédmunkásként. Én a szüleimnél segítöttem. 1972-ben kezdtem el dolgozni, addig a szüleimet gondviseltem."

BÁRTFAI SZABÓ LÁSZLÓ

A nagy tapsok idején

(Részlet)

A kitelepítés is „vívmány"?

Megírhattam hát végre - öt hónapi raboskodás után - az első levelezőlapot családomnak, de a parancs szerint választ nem kaphattam. Sem én, sem a többiek. Hogy miért nem? Ki tudja? A Hatóságnak ezzel a rendelkezéssel csakis az lehetett a célja, mint a többi hasonlóan értelmetlen, embertelen intézkedéseivel: lelkileg folyamatosan gyötörni, idegileg „kiborítani" a politikai foglyokat és azok családtagjait.

Szegény apám, 80 évével a vállain fel sem volt képes fogni, hogy katonatiszt fiát letartóztatták. Mint szabadulásom után megtudtam, még 1951 Karácsony táján elment a Hatóság Fő-utcai épületéhez, hogy valamit megtudjon rólam, de az őrség még a kapun se engedte be, durva szavakkal elzavarták.

Dehát hagyjuk a meddő elmélkedést. Most az volt a fontos, hogy a lap elment, bár örömömet három nappal később letaglózta az a hír, hogy családomat budapesti lakásunkról elhurcolták, vagy ahogy akkor a Hatóság szégyentelen módon még „Határozat" formájában is írta; „Kényszerlakhelyet" jelöltek ki számukra.

No ne szépítsünk, ne próbáljuk „jogi" formulába csomagolni az embertelenséget. Közönséges, kíméletlen e l h u r c o l á s volt, az géppisztolyos rendőri „segédlettel", pontosan olyan kíméletlen, ahogy azt háború idején a fasiszták, vagy a nyilasok tették az ártatlan családok tízezreivel!

A kegyetlen bizonyosság után napokig szinte kábultan szédelegtem a szobában. Hiába próbáltak vígasztalni társaim, valami szörnyű, soha nem érzett letargia, valami jóvátehetetlen kiábrándulás vett erőt rajtam. A teljes t e h e t e t l e n s é g tudata összeroppantott. Nem érdekelt, miről beszélgettek naphosszat a többiek, alig ettem valamit, semmi másra nem tudtam gondolni, csak arra, hogy szerencsétlen családomat miattam ilyen soha el nem képzelt, döbbenetes, megalázó sors érte.

Két nappal később Arlóy alezredes és Sille százados megkapták tisztasági csomagjukat. Mindkettőjüknek a csomagot Heves megye egy-egy kis falujában adták fel. Tehát az ő családjukat is kitelepítették budapesti otthonukból. (Később kiderült, hogy valamennyi letartóztatott tiszt családja így járt.)

Sille százados idős, beteges édesanyja is a kitelepítés áldozata lett. A hatóságot átható féktelen, hisztériás gyűlölet kíméletlenül sújtott asszonyt, gyereket, csecsemőt, időseket, betegeket, rokkantakat egyaránt. A magukat „élenjáróknak" kinevezett személyek talán még ezt az állampolgárok tömege elleni b ü n c s e l e k m é n y t is „vívmánynak" titulálták?!

Az első tavasz a bemeszelt ablakok mögött.

Hamarosan megérkezett az én csomagom is. Jó érzés volt látni a csomagon feleségem kezeírását, előszedegetni az általa gondosan becsomagolt holmikat, ismerős ruhadarabokat, pokrócot, lábost. A csomagban nem lehetett egyetlen sor írás sem, de még egy nyomtatott papírdarabka sem. Családom mostmár tudta, hogy élek, hogy hol vagyok, csak én nem tudtam róluk semmit, azon kívül, hogy Tarnazsadányba hurcolták őket.

Egy hónappal később - 1952. április 3-án - újra írhattunk egy lapot, lehetett kérni további ruhaneműt, tisztasági szereket, tűt, cérnát, vászondarabokat foltnak, meg 50 db. cigarettát. De meg kellett írni azt is, hogy levélküldés, élelemcsomag, „beszélő" még nincs engedélyezve.

Az első csomag megérkezése után katonaruhámat elvették (a többi tiszttől is) és ezúton a küldött civilruhát hordtuk. Végre volt szappan, fogkefe, törülköző, zsebkendő, élvezhettük a „szocialista kultúrát".

Teltek-múltak a hetek iszonyú lassúsággal, végtelen egyformasággal, teljes tétlenségben a terem négy fala között. Amíg a „Zuvachs"-szobában voltunk - június elejéig - még a heti két- háromszori „sétára" se mehettünk ki, bár ez a „séta", amire kihajtottak bennünket, egy szűk udvaron, szorosan egymásmögött, lehajtott fejjel, hátratett kezekkel, szótlanul végrehajtott néhány percnyi rohanás volt csak, amire a „séta" szó vajmi kevéssé illett.

Az ablakok felső, bemeszeletlen részén át nap-nap után figyeltem az udvaron álló, az épület közelében nőtt nagy cseresznyefát, mint duzzadnak egyre rügyei, mint borul lassan virágba, majd megjelennek az apró, zöld gyümölcsök rajta, melyek aztán hétről-hétra színesedtek. Ez a fokozatosság jelezte csak a napok és a hetek múlását. A felső ablakszemen át a szobába tévedt napsugár falra vetett fényfoltjának mozgása, majd eltűnése jelezte az órák múlását, hiszen órája senkinek se volt. Amikor a fénysugár megjelent a falon, tudtuk, hogy körülbelül 8 óra van, amikor az emeletes priccs alsó széléhez ért ez (és a távoli harangszó) jelentette a delet és amikor a szoba padlóján lassan végigkúszva az ajtó tetejét elérte, akkor már délután 5 óra körül járt az idő.

Május 4-én megírhattuk a harmadik lapot, de a végére még mindig az elátkozott utasítást kellett írni: „lapírás, beszélő, élelemcsomagküldés még nincs."

Június 3-án az épület egy másik szobájába „ugrasztottak" át néhányunkat, ami annyi változatosságot jelentett, hogy mások voltak a szobatársak. Volt azonban ennek egy számunkra igen fontos következménye is: 4 hónapi itt tartózkodás után végre „teljes jogú" internáltak lettünk. Hogy ez mit jelentett, az mindjárt kiderül.

Ebben a szobában már teljes volt a létszám, üres priccs nem volt. Lehettünk vagy ötvenen. Az első órák a kölcsönös ismerkedéssel teltek el, az ideoda „ugrasztások" alkalmával lehetett csak remélni, hogy az új „tagok" esetleg tudnak valamit a kinti világról, feltéve, hogy később „gyűjtötték be" őket. A szoba állományát ugyanaz jellemezte, mint az egész internáló táborét; képviselve volt itt a társadalom csaknem minden rétege, fiatalok, középkorúak, idősek egyaránt.

A mi számunkra, akik idekerültünk a legfontosabb az volt, hogy - mint „teljes jogú" internáltak - immár megírhattuk egy levelezőlapon, hogy június 22-

postára 1957. április 10-én azt a hozzáírt levelet, amelyben részletekbe menően beszámoltam neki a sorsomról.

Aztán teltek a hosszú hetek, s vártam, mi fog történni? Bizakodtam és reménykedtem, hiszen csatoltam azt az értesítést is - sajnos eredetiben!- amelyben 1956. október 30-ára berendeltek a rehebilitációs tárgyalásomra. Eltelt jó három hónap, július 11-én a koradélutáni órákban beállított hozzám, a lakásunkra egy alezredes, nem mutatkozott be, azt mondta, hogy az ügyemben jött Pestről, meg, hogy egész délelőtt a békéscsabai pártbizottságon tárgyaltak rólam, s biztosított arról, hogy semmiféle, elmarasztalásomra okot adó momentumot nem talált a városban, és majd július 19-én ő táviratilag berendel engem a hadsereg pártbizottsága elé 19-ére. Mindezt „sietve" mondta, nem is volt hajlandó bejönni, úgyhogy a két órás beszélgetésünk félig az utcán, félig az udvaron zajlott le, mert csak oda tudtam nagy nehezen beinvitálni.

Aztán elmúlt az a bizonyos július 15-e, meg a 19-e is. Nem tudtam mire vélni a dolgot. Augusztus 17-én ajánlott levelet kaptam, augusztus 15-i keltezéssel. Nem akartam hinni a szememnek: Értesítem, hogy a Hadsereg PB 1957. augusztus 9-én úgy határozottan, hogy nem veszi vissza a pártba. Aláírás. Pecsét. Őrzöm ma is, a levéllel együtt, amit azonnyomban írtam Révész Gézának. Nem kaptam rá választ. Ugyanaznap - szintén ajánlott levélben - felkértem a Hadsereg Pártbizottságot, hogy a beküldött s nagyrészt eredeti okmányaimat postafordultával juttassák vissza. Erre tíz nap múlva reagáltak, így: A párt határozata értelmében, akik tagfelülvizsgálatkor lettek törölve az MDP soraiból és most kérik a felvételüket az MSZMP-be, azokat az új jelentkezőkkel azonos elbírálásban kell részesíteni. Miután a KEB átírata szerint önt tagfelülvizsgálatkor zártak ki,- ez szemenszedett hazugság!- értelemszerűen csak helyben, Békéscsabán dönthetnek tagfelvételi kérelméről. Ezenkívül közöljük még, hogy a felküldött fellebbezési anyagot nem küldhetjük vissza, azonban ha illetékesek be akarnak tekinteni, ezt lehetővé tesszük. Dátum, aláírás, pecsét...

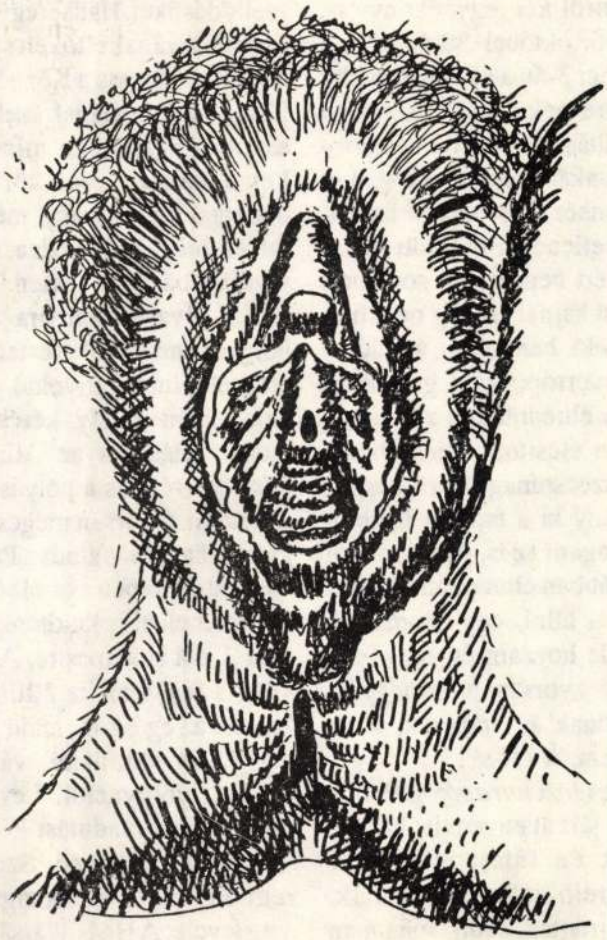

um Bizottsága előtt ügyének rehabilitációs tárgyalására. Rendelkezésére álló iratait a tárgyban hozza magával. Menetjeggyel a kiegészítő parancsnokság látja el. Kérjük pontos megjelenését."

—A 13-i délután ezek szerint nem jó omennek bizonyult.

— Tíz napig szinte eufóriában éltem, fantáziáltam, mint egy gyerek, hogy most majd megint ott folytathatom, ahol abbahagytam, az érdem szerinti jóvátétel végre egyenesbe hoz majd bennünket anyagilag is. Úgyhogy kerek-perec megmondom ahogy van, én egyáltalán nem osztottam honfitársaim túláradó örömét, amikor a 23-i felkelés hírét vettük. Ne vess rám követ, de én akkor már csak magamra tudtam gondolni, és kétségbeesve kellett tapasztalnom, hogy a napok egyre zavarosabbak, s egyre kisebb a remény arra, hogy én a rehabilitációm ügyében Pestre tudok utazni, illetve, hogy Pesten október 30-án bárki is foglalkozni fog majd az én ügyemmel. Sőt, ahelyett, hogy ország-világ előtt visszanyerhettem volna a becsületemet, mostmár a másik oldalról kezdték befeketíteni azt.

A mi vállalatunknál is megalakult a munkástanács, és ennek az egyik tagja azt javasolta, hogy engem bocsássanak el, mert én az ÁVH tagja voltam. Kezemben van erről két jegyzőkönyv is. Az egyik 1956. október 30-án kelt, a másik november 3-án a sütőipari vállalatnál. Sz. Imre pék mind a kettőben követeli a leváltásomat és elbocsájtásomat, amit a munkástanács úgy fogadott el, hogy november 4-én papírokkal cáfoljam meg az ellenem fölmerült vádat, amire csak azért nem került sor, mert november 4-én hajnalban rég nem hallott, idegborzoló hangokra, ágyúdörgésre, gépfegyverropogásra, golyószóró-sorozatokra ébredtünk, s amikor jó két óra múltán elcsitult a zene-bona, nagy sietve összecsomagoltam az egész családot és irány ki a tanyasi ismerősökhöz. Vitt engem az is, hogy amikor két nappal korábban elmentem a boltba kenyérért sorba állni, egy szomszédasszony jött ide hozzám és azt súgta: jobb, ha most gyorsan hazamegyek, mert morgolódnak az emberek, hogy mit keres itt ez az ÁVH-s?!

—Ez volt az igazi harapófogó!

— Ugyanez járt át engem is: hát akkor hol állok én tulajdonképpen? Amonnan félrelöktek, kihajítottak, eminnen belémrúgtak, pedig soha nem voltam ávós, nekem a Békésre való átjárkálás miatt be kellett mennem az orosz városparancsnokságra, amely mellett a magyar rendőrség csak írnoki szerepet vitt akkor, minden hatáskör nélkül, és engedélyt kellett kérnem, hogy az érvényben lévő kijárási tilalom ellenére is közlekedhettem.

Az októberi események lezajlása után, még ott Békésen próbáltam belépni a szervezés alatt lévő Magyar Szocialista Munkás Pártba, amelynek főszervezője ekkor ott Szöllősi igazgató volt, aki mindent el is követett, hogy tagként beléphessek az új pártba, de Békéscsabán azt mondták neki: engem a hadseregben „zártak ki" a pártból, először ott kell tisztázni, hogy mi történt valójában, addig itt sem vehetnek fel.

Az én szempontomból tehát nem változott semmi. Ehhez jött ráadásnak az, hogy Rajk, Pálffy, Szalai és Szőnyi díszsírba helyezését, 1956. október 6-át követő napon jelent meg a Szabad Népben Janza Károly altábornagy beszéde, amely a temetésen elhangzott. Ebben ilyen sorokat olvastam: mélyen megvetjük azokat, akiknek önkénye e bűnöket elkövette... azon igyekszünk dolgozni, hogy jóvátegyük az elkövetett törvénytelenségeket és megelőzzük ismétlődésüket. Hadseregünk vezetőinek és tisztikarának eltökélt szándéka, hogy érvényre juttassa a Központi Vezetőség júliusi határozatának szellemét és igazságot szolgáltasson mindazoknak, kiket a hadseregben törvénytelenség okozta sérelem vagy méltánytalanság ért és megakadályozza, hogy ilyen a jövőben bárkit érhessen."

Ezt olvasva annyira felbuzdultam, hogy azonnal előkerestem azokat a jól elrejtett filmnegatívokat, amelyeket annak idején Pálffy kérésére, kislánya megszületésekor az Alkotmány utcai lakásban róla és a pólyásgyerekről készítettem. Gyorsan megcsináltam, a nagyításokat és megtudva Pálffyné címét, ajánlott levélben pár elnézést kérő sor kíséretében el is küldtem neki a Szalay utca 2. alá Budapestre. Aztán, ahogy a világ a feje tetejére állt, meg is feledkeztem az egészről, majd 1956. december 31-én váratlanul választ kaptam Pálffy Györgynétől. Levelében a következő kiábrándulást keltő dolgokról számolt be Pálffyné. Szó szerint idézem: Hosszú és viszontagságos utat tett meg levele. A HM titkárságán keresztül jutott el hozzám. De csakhogy eljutott. Nagyon nagy örömet szerzett vele. Köszönöm! Nem csak a képeket, hanem azt a tényt, hogy megőrizte számomra. Őrizze meg férjem emlékét továbbra is szeretettel. Meleg barátsággal köszöntöm. Pálffy Györgyné."

Megdöbbentem. Mi köze az általam ajánlott pontos magáncímre föladott levélhez a HM-titkárságának? Ezek szerint a Janza-beszéd is csak porhintés volt? Maradnak a régi módszerek? Akkor mi változik? Beadtam a kivándorlási kérelmet, amit január végén meg is kaptam, de anyád hallani sem akart róla, azt mondta, menjek én magam, s ha majd egzisztenciát teremtettem, utánam jön a három gyerekkel. Ebben viszont én nem mentem bele.

Úgy éreztem, és azt hiszem jogosan, hogy a történtek után képtelen vagyok a békési sütőipari vállalat volt munkástanácsának tagjaival együtt dolgozni. Megbeszéltem Szöllősivel, hogy kilépek a békési vállalattól és Csabán fogok elhelyezkedni, egyrészt, mert így nem kell átjárnom, másrészt, Csabán talán sikerül rendeznem pártügyemet. Február 14-én valóban ki is léptem. Az akkori racionalizálási rendelet még azt is lehetővé tette, hogy amíg el nem helyezkedem, hat hónapon át munka nélküli segélyt kaphassak. Ezt én április 22-ig 471 forint értékben fel is vettem április 23-án pedig beléptem a Békés megyei Mezőgazdasági Termékértékesítő Szövetkezeti Központhoz Békéscsabán, s mint főkönyvelő 1850 forint havi fizetést kaptam.

Időközben elhatároztam azt is, hogy nem hagyom ügyemet elaltatni. Az igazamról, a rám sütött bélyegtől való megtisztulásról volt szó. Nagy örömömre az új munkás-paraszt kormányban az a Révész Géza altábornagy lett a honvédelmi miniszter, akihez annak idején, 1945-ben levelet vittem a csabai pártszervezettől, amikor Békéscsabáról Budapestre helyeztek. Révész Géza akkortájt a Pártközpont katonai ügyekkel foglalkozó referense volt, a hozzá intézett csabai levélben meg az állt, hogy felkérik őt a támogatásomra, mert azt én mindenek felett kiérdemeltem. Mondtam, hogy attól kezdve igen jó viszony alakult ki köztünk, annál is inkább, mert Révész Géza sűrűn megfordult az Osztályunkon, s jó kapcsolatban állt Pálffyval is.

Igazán szép reményekkel adtam hát

SCHÉNER MIHÁLY festő

1998. június 8.

„Te is az ember álma vagy"

Schéner Mihály Kossuth-díjas festő ünneplése

Schéner Mihálynak a hirtelen reánk tört trópusi hőségben, a szokatlan időpontban – szombat délután két órakor – a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeumban megrendezett jubileumi kiállítása ünnepélyes megnyitóján mégis megtelt a múzeum főterme. Varga Zoltán, a Békés Megyei Önkormányzat elnöke, Pap János békéscsabai polgármester, Nagy Béla medgyesegyházi polgármester és a megye, a város egyéb notabilitásai mellett megtisztelte a Mestert jelenlétével Kosáry Domokos történész, akadémiai elnök, Görgey Gábor író, dr. Csák Máté, az Újságíró Szövetség képzőművészeti szakosztályának elnöke és felesége, dr. Körmendi Anna, a Körmendi Galéria tulajdonosa. És más neves személyiségek mellett nem utolsósorban a megye, a város művelődés iránt érdeklődő közönsége.

Székely Csaba ihletett hegedűjátéka adta meg az alaphangulatot *Juhász Ferenc* kétszeres Kossuth-díjas költő *„És mit tehet a festő?"* címmel ellátott esszéjének a kiállítás ünnepélyes megnyitásaként való előadásához. A többi között a következőket mondta:

– Mit tehet a költő? – kérdeztem egy verspróza-gyűjteményem címével legalább 30 évvel ezelőtt magamat és a világot. És bármekkora a művészet hatalmában hitünk, mert bármekkora a segítséghitünk, nagy győzelem-hitünk, tébolygó öntelt önbizalmunk, mindig szíven-bök bennünket a hiábavalóság feketeholdas-körmű, fölsebzett, véres ujja! Hogy hiába! Hogy semmit! [...] Hiszen a kérdésben a művészet hasznának, értelmének, szolgálatának és erejének esendő, gyermek-csodálkozásszerű kérdése van. Az, hogy van-e értelme az ilyen teremtő, a második természetet agyunkból kibűvölő munkának? Tudunk-e segíteni? [...] *Schéner Mihály* életmű-kiállításának magnespont-fényére ragadva is e kérdés újrakérdezése kíván kinőni kíváncsi hűségemről: mit tehet a művész, mit tehet a festő? [...]

– És most hadd fejezzem be kérdés-térképem titok-árnyú vázlatát te Látomásokból-font Láng-Ember, Feketekalapos Fehér Krizantém-Habkirály, Táltoslovon a sors-láp fölött szálló Ősz Mosoly, Nyerítés-Motyogás Kentaur-keveréke Mámor, Jézus Csacsija Üdvösség-Vivő, hadd fejezzem be egy 1956-ban írt verssel, a *Tenyésztett szomorúság* négy sorával:

te is csak az vagy, ami én,
halálos emberi-remény,

te is az ember álma vagy,
s most hűségem virága vagy.

E jellegzetesen juhászi szózuhatag után *Pap János*, majd még sokan adták át a tisztelet és szeretet virágait az ősz mesternek, aki mosolyogva jegyezte meg jellegzetes schéneri derűvel: „Igazi virág-hordozó Atlasz leszek a végén..." Ezután *Grin Igor*, a házigazda szerepét betöltő múzeumigazgató „megvonta a szót" Schéner Mihálytól, hogy azt *Nagy Bélának*, a szülőhely Medgyesegyháza polgármesterének adja meg, aki büszkén jelentette be, hogy a nagyközség önkormányzata közös akarattal megvásárolta Schéner Mihály egykori szülőházát, hogy abban emlékházat rendezzenek be.

Ezt követően Grin Igor a múzeum nevében a kiállítás avatott rendezőjének, *Szepes Hédi* műtörténésznek nyújtott át jól megérdemelt virágcsokrot, majd a Mester köszönte meg az ünneplést az örök gyermeki érdeklődést és kedélyt, a játszó ember fölényét kiemelve.

Az ünneplés pedig folytatódott a Schéner Mihály által tíz éve berendezett Meseházban, ahol éppen egy varázslatosan kedves kisfiú mondott el egy népmesét, majd a Balassi Táncegyüttes *Mlinár Pál* koreográfiájára fergeteges *Maskarás játékot* adott elő a Mester tiszteletére.

A kedves, örömteli délután az exkluzív vendégek és a vendégfogadók baráti együttlétével Békéscsaba hajdani népiségének hangulatát hozta vissza; az együttlét az enyhülést hozó alkonyati órákig tartott.

Jó volt Schéner Mihály vendégének lenni.

Kovács György

-találkozó
mi gimiben

sul vidám diákműsorral mutatkoztak be a fiatalok „Ilyenek vagyunk" címmel.

Az első nap programjaként a vendégek a városi vezetéssel és a jelenlegi tanári karral együtt ellátogattak Tóth Ferenc festőművész életmű-kiállítására a Sárréti Múzeumban, ahol a gimnázium öregdiákjának munkái szeptember 1-jéig láthatók. Ezt követte a Jermendy László-tanterem felavatása – hagyomány a gimnáziumban, hogy ismert tanáregyéniségekről nevezznek el tantermet. Az első nap a szeghalmi mazsorett-csoport fergeteges sikerű bemutatójával zárult. Vasárnap a kétnapos program kiemelkedő eseményeként az öregdiák-találkozó résztvevői megemlékezést tartottak Péter András és a gimnázium első igazgatója, Nagy Miklós síremlékénél.

Oravszki Ferenc

r a Meseházban

Há- 1969.); Elen Klimov: Hurrá?
15- Nyaralunk (orosz szatíra,
, a 1964.); Godard: Kifulladásig
ius (francia film, 1960); Fellini: Or-
en- ságúton (olasz film, 1954.)
Buster Keaton: A generális
a (amerikai burleszk, 1927.) John
ek: Ford: Hatosfogat (amerikai
nep western, 1939.); Tim Burton:
8.); Ollókezű Edward (amerikai fan-
gva tasy, 1988.); Chris Noonan:
en: BABE Egy kis malac vau-vau...
(ausztrál film, 1996.). **V. K.**

Templombúcsú Szent Antal tiszteletére

A templombúcsún szentelt kenyeret is osztottak
BARTOLF ÁGNES FELVÉTELE

A békéscsabai belvárosi katolikus templomban vasárnap a templom névadó védőszentjére, „Csodatévő" Páduai Szent Antalra (1195–1231) emlékeztek a hívek. Szent Antal-szobor majd minden katolikus templomban van, a szegények gyámolítója türelméről, alázatosságáról, engedelmességéről, szegénységéről emlékezetes.

Antal ünnepe éppen liliomnyílás idejére esik, ezért a csabai templomot is liliomillat lengte be vasárnap. A szegények istápolójának érdemei elismeréséül IX. Gergely pápa – alig tíz hónappal halála után – szentté avatta Antalt, aki nemcsak a szegények, de a gyermekek védőszentje is. „Szent Antal kenyere" a szegények kenyere – maradt a köztudatban. A templomok Szent Antal szobra melletti perselye a szegényeknek való adományozás helye és eszköze.

Antal az első világháború végéig a katonák patrónusa is volt, de a lovagoké és a cserkészeké is. Ám a reménytelen ügyek pártfogója is ő, és Antal vezet az elveszett tárgyak nyomára is. Régen Antal dologtiltó nap volt: tilos volt a szőlősbe menni, s az ország számos táján nem fogták be a jószágot.

A békéscsabai templombúcsúi szentmisén *Kovács Péter* helyi és *Kovács József* gyulai plébános működött közre. Vendégek és zarándokok Kétsopronyból, Kondorosról, Gyuláról, Dobozról és Telekgerendásról érkeztek. **V. A.**

SYMBOL ART GALÉRIA

ITALIAN FUSION RESTAURANT - CAFÉ & LOUNGE - PUSKÁS PANCHO SPORT PUB - LIVE MUSIC CLUB - 220 ÉVES ÉTTEREM - GALLERY & EVENT HALL

Schéner Mihály 85 éves

Schéner Mihály: Velencei maszkabál, 1998. Olaj, farost, 70x100 (Braun-gyűjtemény)

Schéner Mihály, Kossuth-díjas képzőművész 85. születésnapját ünneplő tárlat nyílik a Symbol Art Galériában Óbudán a Bécsi Út 56. szám alatt.

A Mesternek Barna Sándor műgyűjtőhöz fűződő barátsága az, amely megalapozza a művész minden alkotói korszakából jelenlévő anyagot. Ezek a Braun-gyűjtemény meghatározó művei. A művész munkásságának nagyrabecsülését jelzi, hogy a Töreki Művésztelep egyik részét, Schéner Mihály Alkotóháznak nevezték el. Rokonszenvük és barátságuk tovább él abban is, hogy Törekiből időnként együtt látogatnak el Schéner Mihály egykori főiskolai mesterének Rudnay Gyulának lakóhelyére, Bábonymegyerbe.

Dávid Katalin művészettörténész méltatása szerint: „Ha Schéner Mihály művészetéről szólok, akkor Magyarországra, Közép-Európára, Európára gondolok, és szólok mindenkihez, bárhol éljen. Mert ez a művészet, igaz, ha csak meghatározott helyen születhetett, de olyan misztériumról tud, amely földrajzilag nem kötött. Egyetemesen emberi... Ezeket a képeket bármely égtájon ismerősként fogadnák. Korok, földrajzi távolság, kultúrák mássága, hitbeli különbségek nem fedik el őket. Mert, amiket megfogalmazott a művész, az az archetipus misztériuma: emberségünk időt álló valósága, az emberi szellem rejtett valósága..."

Megnyitó: január 9. szerda, 18 óra.
Megtekinthető: február 9-ig
hétköznap 12-19 óráig
információ: 06-30-816-3102

SYMBOL ART GALÉRIA

1036 Budapest Bécsi Út 56.
www.symbolbudapest.hu

Schéner Mihály Medgyesházán született 1923. január 9-én. 1941-ben érettségizett Békéscsabán. 1942-ben került Pestre, a Képzőművészeti Főiskolára, ahol Rudnay Gyula volt a mestere. 1947-ben szerzett tanári diplomát, majd különböző helyeken tanított. 1956 óta kizárólag festészettel foglalkozik. A Képzőművészeti Alap és a Szövetség tagja. Munkásságára jelentősen hatottak külföldi tanulmányútjai (Párizs, London, Svédország, ismét Párizs, Egyesült Államok, Madrid). A magyar folklórral 1969-ben kezdett foglalkozni. Néhány éve a festészet mellett a szobrászat és a kerámia területén is tevékenykedik. Újabban a játékok eddig eléggé elhanyagolt világának szán jelentős szerepet konstrukcióiban. Tömeges hatású konstruktív archetípusait a gyermek ízlésvilágának fejlesztésére szánja. A Hungexpó 1974. évi kiállításán Párizsban, Amszterdamban, Varsóban 1975-ben szerepelt.

Kiállításai:

1963 és 1969 Budapest, Csók István Galéria
1968 Kaposvár, Vaszary J. Terem
1968 Budapest, Pamutfonó Ipari Tröszt
1968 Medgyesháza, Művelődési Ház
1975 Szeged, Móra Ferenc Múzeum Képtára
1975 Hajdúszoboszló, Művelődési Központ
1983 Budapest, Műcsarnok

Külföldi kiállításai:

1965 London, Grosvenor Galery
1969 (NSZK) Oldenburg
1971 Párizs, Jeunes Scultur Salon
1971 Párizs, Grand et Jeunes Salon
1972 Párizs, Grand et Jeunes Salon
1975 Varsó
1977 London
1978 Hamburg
1983 Bécs

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

SCHÉNER MIHÁLY

MUNKÁCSY-DÍJAS
FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK
ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA
1983. NOVEMBER 24-ÉN
CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA

MEGNYITJA:

Dr. HORVÁTH ISTVÁN
NÓGRÁD MEGYEI TANÁCS
MŰVELŐDÉSI OSZTÁLY VEZETŐJE

KÉP CSAR NOK

MEGTEKINTHETŐ:
1983. XI. 24–XII. 8.
BEMUTATÓTEREM
SALGÓTARJÁN, RÁKÓCZI ÚT 13.

83-1651 DNy F. k.: Köteles István

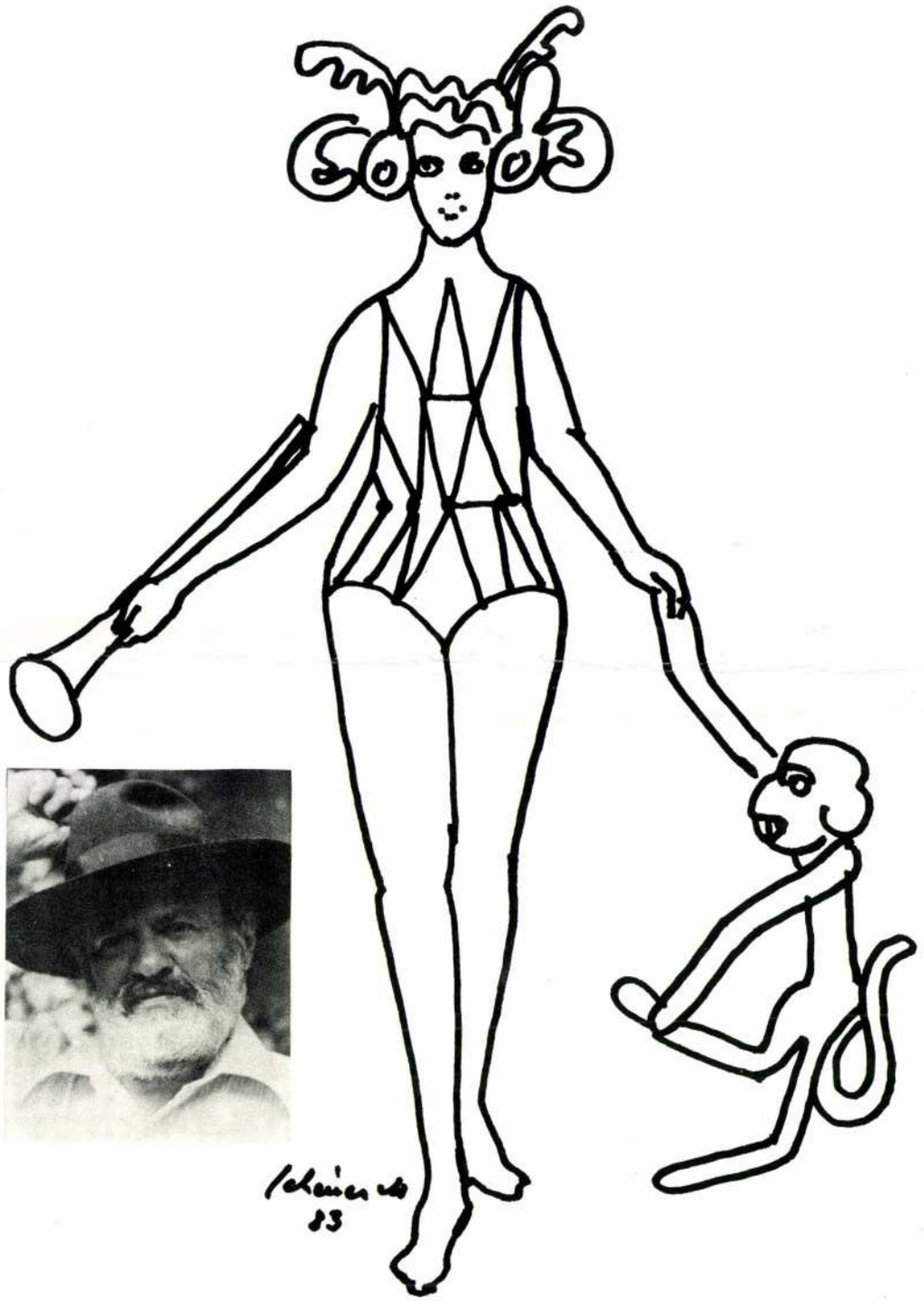

HARRI PRITCHARD JONES

A tánc

mennyien elegáns aktatáskát hordtak, valamennyien fehér gallért, szürke nadrágot és tweedzakót viseltek. Megkapták a jelt, a társaság átkelt az úton, és a nagy fából készült kis ajtón belépett a kollégium előtti utcácskába. Miközben Sing az előadót hallgatta, aki a köpet különféle típusait, azok jellemzőit taglalta, egy napsugárcsóva tört át az ablakon és tarkóját cirógatta. Testét átengedte egy pillanatra az érzéki gyönyöröknek, mielőtt figyelmét újra az előadóra összpontosította, és szavait jegyzetfüzetébe lejegyezte, bár tudta, mennyi minden bizonyul fölöslegesnek belőle otthoni orvosi gyakorlatában. Európa ide küldte tanulni az ázsiaiakat és az afrikaiakat, és ő végigkínlódta a sok fölösleges dolgot, hogy egy szép napon csak azt vigye haza Indiába, amit akar.

*

A gyári sziréna fülsiketítően és durván búgott föl, asszonycsapat özönlött ki a gyárból. A legtöbbjük kerékpárra pattant. Kerékpáron vagy gyalogosan, élvezték a gyárból kijövő, az asszonyokat csellengve követő fiatalemberek rámenős megjegyzéseit, különféle ajánlatait és felhívásait. Mindennap ugyanaz, sohasem hagyták abba az enyelgő kötekedést. Mivel annyira közel lakott, Lil szakadt ki elsőnek a hölgykoszorúból. Balra fordult, átment a keskeny pallón, keresztül a csatornán, amely a gyárral szemközti házak hátsó teraszához vezetett. Kétemeletes téglaházak voltak, kis ablakokkal és alacsony ajtókkal. A leány vidámabban lépkedett, mint általában munka után. Csütörtök volt.

Miután bement a házba, fölhörpintette teáját, felment az emeletre átöltözni. Feszes melltartót választott, amely mutatóssá és vonzóvá tette mellét, s fölé hozzáillő, szűk, fehér blúzt húzott. A szoknya is a lehető legszűkebben feszült, a fekete anyag kifényesedett a tánctermi üldögélésektől. Begombolta az oldalánál, fölhúzta a cipzárját, eligazította magán, a hossza éppen fedte a térdét. Az ágy szélére ült, hogy fölhúzza harisnyáját, élvezte a simogatását a lábán, aztán belebújt tűsarkú cipőjébe. A tükörhöz lépett és megvizsgálta arcát. Bekente krémmel és bepúderezte az orra tövében húzódóráncokat, aztán telt ajkát kifestette narancssárga szájrúzzsal. Műszempilláit rátette egy régi táncjegyre, dúdolgatott, miközben befestette őket. Vamposította a szemöldökét, szemhéját bekékítette, kis híján elkészült. Hajára nem volt gondja, mert Carol az ebédszünetben berakta. Kikefélte a hullámokat, és megnézte magát a tükörben — ezt csak csütörtök esténként és néha szombaton tette, elégedett volt a keze munkájával. Egy széles aranyszínű karperecc el a karjára erősítette kendőjét, ahogy elképzelése szerint a keleti rabszolgalányok viselik. Néhány cseppnyi parfüm, skarlát körömlakk, egy tízshillinges meg egy kis apró, az esőköpeny — s már kész is van. Fölment az anyjához, megmondani, hogy elmegy, és ezzel mindent megtett, amit minden csütörtökön meg szokott tenni.

Sietett a buszmegállóhoz, tele várakozással ugrott föl a 10-esre, és leült az alsó szinten. Sing kényelmesen üldögélt a busz felső szintjén. Az Excelsior bejárata tárvanyitva, fölötte vibráló zöld fények ajánlgatták az embereknek Roy Clarke-ot és együttesét. A csapóajtó mindegyik üvegén piruettező balett-táncos árnyképe díszelgett. Amikor Sing belépett az előcsarnokba, úgy érezte, mintha őt köszöntené Roy énekhangja és a langymeleg, verejtékszagú levegő.

Fizetett és továbbment a hallba, elhaladt a női mosdó mellett, ahol csapatostól ténferegtek a leányok. A hall még meglehetősen üres volt, ezért fölment az emeletre, vett egy coca-colát és a karzat előnyös pontjáról mustrálgatta a mezőnyt. Kis ideig eldiskurált néhány férfiismerősével, s amikor a hall már-már megtelt, s a zene még jobban fölforrósodott, táncba indult. Nem tartott ki sokáig első partnerei mellett, az egyik túl magas volt, a másik túlságosan bőbeszédű. Roy meghívására lement a földszintre. A táncolók között Sing észrevett egy lányt, aki magasságban illett hozzá. Telt, ruganyos mellén úgy feszült a blúz, hogy majdnem szétpattantak rajta a gombok. Karja vállig meztelen, erős lába térdig kilátszott, s szoknyája alól parányit ki-kivillant rózsaszín alsószoknyája. Mintha lágyan ringatózott volna álltában, csípője és az alsószoknya úgy remegett, mint a pipacs, ha a szellő fújja. Feléje sietett és örült, hogy megelőzhetett másokat. Egy fej- és kézmozdulattal a táncparkett felé invitálta. Egész este nagyon kevés lassú, álmatag számot játszottak. Sing bölcsen ezek közül választott egyet. Könnyedén táncoltak, Lil teste engedelmesen alkalmazkodott. Sing keze addig motozott, míg meg nem pihent a lány tomporán, Lil átkarolta a fiú nyakát, testük egymáshoz simult, s a tánc dallamát egymás fülébe dúdolták. A zene abbamaradt, Sing meghajolt és visszakísérte a leányt a helyére. Aztán egész este a leánnyal maradt, még a gyors számoknál is. Testüket elektromos áram járta át, ha csak egymáshoz értek. Az utolsó keringő előtt Sing megtudakolta a leány nevét, és a tánc alatt kérte, hadd kísérje haza. Lil udvariasan megköszönte, elment, hogy a ruhatárból kiváltsa kabátját, s aztán úgy találkoztak az előcsarnokban, mintha már évtizedek óta ismernék egymást, s karonfogva távoztak. A leány szoknyája és kabátja járás közben a térde körül ringott. A csatorna felé indultak, dúdolgattak, csípőjüket egymásnak szorították. Sing pontosan tudta, hová vigye a lányt, és neki sem volt ismeretlen a járás. A szűk, sötét sikátor a csatornától egy ódon áruház mögé vezetett. Május lévén nem volt nedves a fű. Megálltak, úgy tartották egymást, mint tánc közben, csak a ritmus változott. Sing gyöngéden csókolgatta a leány szemét, orrát, száját, aztán a fülét csókolgatta szelíden, és szenvedélyesen nevét suttogta. A hátát simogatta a blúz alatt gerince mentén, és Lil a fiú keze mozgásával egy ütemben lélegzett. Sing egyik keze átcsúszott a lány mellére, másik kezével kikapcsolta a melltartót. Egy pillanat, s kéze megfogta a cipzárat és gyorsan lehúzta. Lil nem sokat tétovázott, s szinte észre se vették, már a földön feküdtek. Egyre szenvedélyesebben lélegeztek, és néhány simogatás után összefonódtak — meglehetősen kényelmetlenül, elalélva és ringatózva — egy pillanatra az elragadtatott egyesülésben. A kielégülés néhány pillanata után Lil megborzongott, fázott a háta és észrevette, hogy a fű nedves. Néhány kötelező csók után Sing hazakísérte, megígérte, hogy telefonál, a következő héten valamikor majd üzenetet hagy számára a gyárban.

Lil fölosont az emeletre, elment az anyja hálószobája mellett, Sing pedig elindult lakása felé.

A Kelly kávéház még tele volt diákokkal és taxisofőrökkel, mielőtt hazatértek, ott hörpölgették a levest meg a kávét és falták a szendvicseket. Sing a jól világított útról befordult a csatorna menti sorra, arra sétált hazafelé. Mindig csodálkozott, miért érzi magát ilyen ocsmányul ezeken a pénteki hajnalokon, amikor hazatér az éjszakai kiruccanásokról. Kielégült, mégsem volt elégedett. Talán azért, mert ragaszkodott elképzeléséhez az eszményi kapcsolatról; szegény fiú úgy gondolta, hogy a két személy szinte be van oltva egymásba, úgy él, mint egy fa, amelynek a társadalomba és a családi hagyományokba nyúló gyökerei életnedvvel táplálják az ágakat és a lombot. Ezt tartotta a házasságról a maga jobbára szemlélődő modorában, és mindig ez a kedélyállapot uralta péntek hajnali hazafelé vezető sétáit. Máskor szinte nem gondolkodott ezeken a dolgokon, mert a munka és a mindennapi teendő nagyon igénybe vették. Talán ezért nem talált kiutat helyzetéből.

Másnap még keményebben dolgozott. Amikor lefeküdt, a currynek és a mangónak az egész lakásból áradó illata megcsapta az orrát, és szinte fojtogatta.

A walesi író elbeszélését
angolból
fordította
KINCSES EDIT

KOVÁCS LÁSZLÓ RAJZA

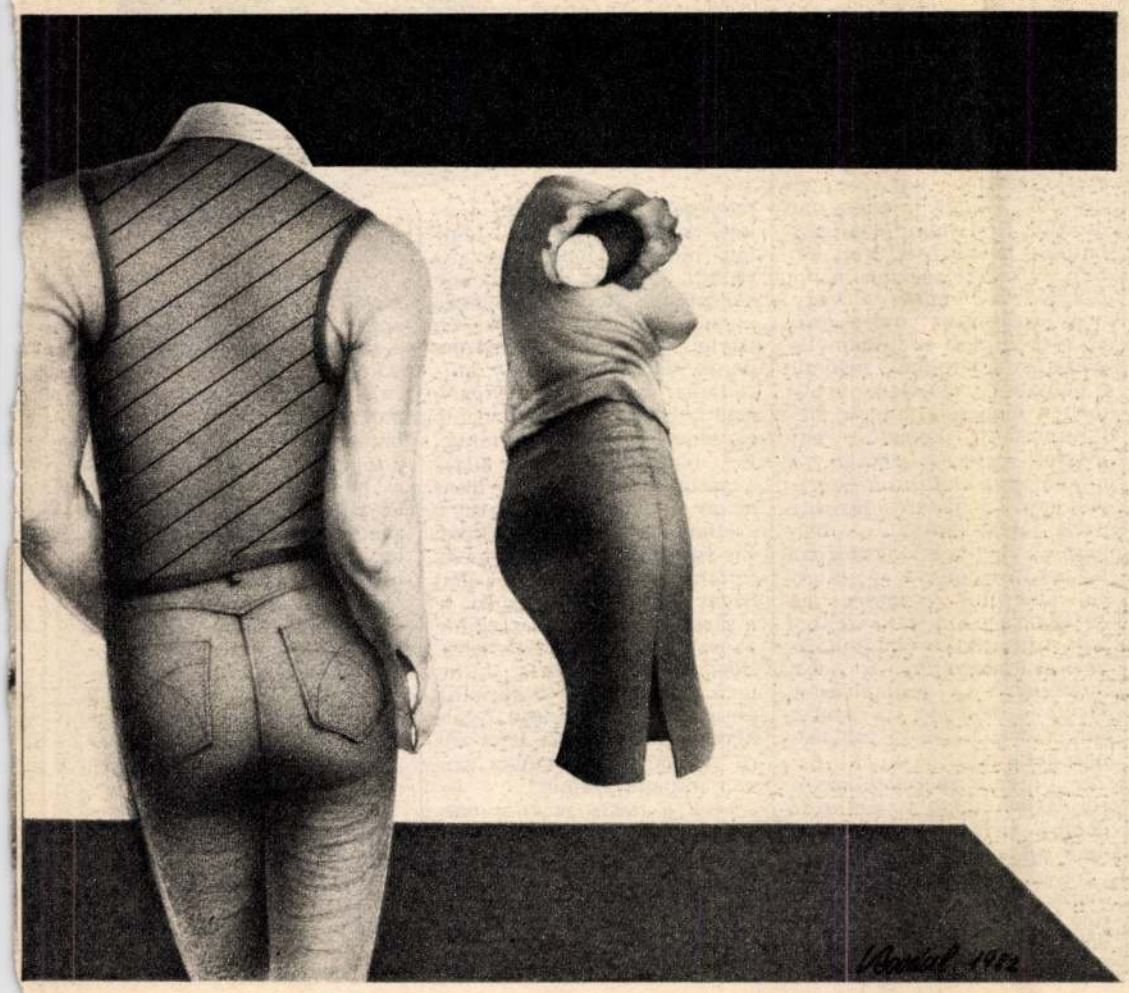

Szent György nem győzte le a sárkányt

BESZÉLGETÉS SCHÉNER MIHÁLLYAL

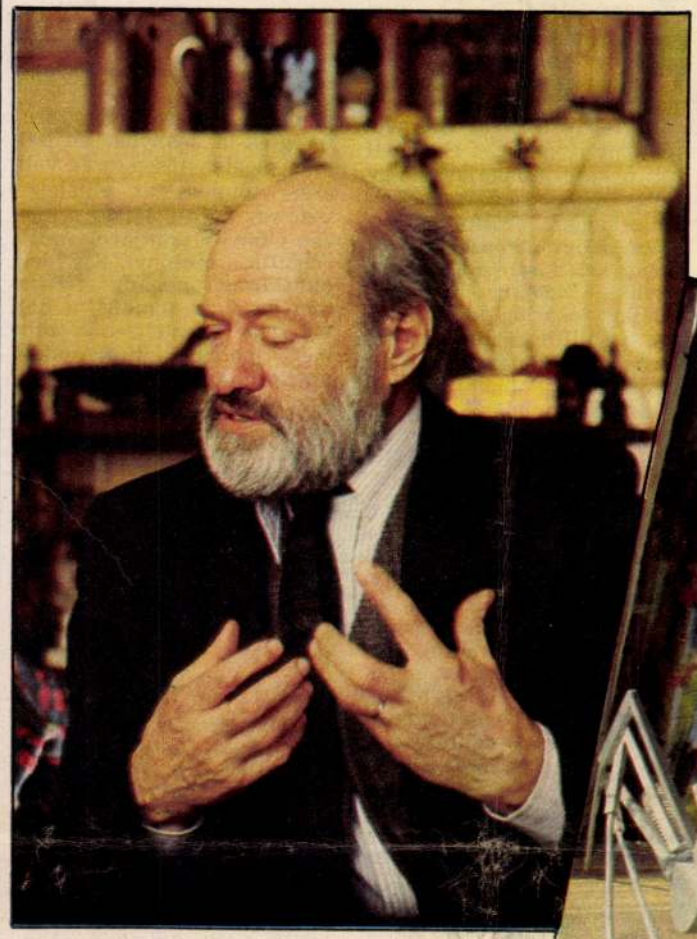

Schéner Mihály művészete végleteivel döbbent meg elsősorban. A faragott fabábok, mézeskalács figurák jól megférnek hatalmas, müködő mobiljaival. Századunk utolsó negyedének harsogó zűrzavarában, zsivajában, szenzációhajhászó kakofóniájában befelé figyel, világosan látva azt is, hogy a katasztrófákat okozó törések apró repedésekből indulnak ki.

— Csodálatos tavaszi verőfényben üldögéltem egy alkalommal Franciaországban egy szép és kényelmes kövön. Igen-igen jól éreztem magam, hosszabb fárasztó program után és egyben előtt is voltam, de azokban a percekben gyönyörű és megnyugtató volt minden. Ismeri talán ezt az állapotot, amikor az ember körül minden fűszál mosolyog, a bokrok levelei s a virágok is csilingelve köszönnek vissza neki. Kipihentem magam, felálltam s menni készültem, s ekkor egész megmagyarázhatatlanul az az ötletem támadt, hogy arrébb gördítem a követ... Skorpiók... skorpiók... skorpiók... Kicsik és nagyok... Rengeteg halványszínű kicsi és nagy... Újszülött és idősebb; de skorpiók és skorpiók. Íme a modell. Skorpiók felett ülök, békében, kényelmesen a legnagyobb nyugalomban s lám az abszolút fenyegetettségben. Ez persze nem mindig kerül napvilágra, vagy nem görgetjük el a követ, vagy nem másznak elő maguktól a skorpiók, de attól ott vannak a felszín alatt.

— *A schéneri szimbólumrendszerben igen nagy szerepet játszanak az állatok.*

— Az állatokat azért szeretném bevonni a művészetembe, mert az állatok az embert egész történelme során végigkísérik, sőt előbb voltak, mint az ember. Meg kéne becsülni és meg kéne védeni őket a pusztulástól. Az állatok között az ember rangsorol. Vannak kedves állatok, egy kis bárány, egy kis liba, egy kis kacsa, kis kutya. S olyanok, amelyek ellenszenvesek: a béka, a patkány. Persze szegények nem tehetnek arról, hogy ilyenek, hogy az ember a negatív tulajdonságokat velük személyesíti meg, s ezért is fontosak az ember történelmében. „Te olyan vagy, mint egy rohadt, piszkos patkány! Vagy egy tetű." Vagyis a bolhát, a tetűt, a skorpiót, a patkányt, mint egy művészeti létező tárgyat, már felhasználhatja arra, hogy beleköltöztesse az emberi tulajdonságokat, ezekbe beleöltöztesse az embert, hogy megmutassa az embernek a hitványságot, a silányságot, a mindent pusztító természetét. A száska... A tíz csapás... vagy a Jelenések könyve... Az ötödik harsonaszóra az angyal megnyitja a mélység kútját, az alvilágot. Füst száll fel, mint a nagy kohó füstje, s a füstből száskák lepték el a földet, és akkora erejük volt, amilyen a föld skorpióinak van. Mikor ezeket olvastam a Bibliában, ez olyan nagy művészeti élmény is volt a számomra, mely arra ösztönzött, hogy egyre többet és alaposabban foglalkozzam a száskával, mint a pusztítás ősi szimbólumával. Nézzünk meg egy száskát, az állkapcsát, a fejét! Úgy érzem, hogy ezek az állatok fölnagyítva, dimenzionálva, sokkal félelmetesebbek, mint például egy nagy testű állat, mint az elefánt. Az elefántok ezeknek a fölnagyított alteregóihoz képest úgyszólván szelíd, ártatlan bárányok. Az egyéb ízeltlábúakkal is, akarva nem akarva, úgy mint minden embernek, nekem is szinte születésem óta dolgom volt. Általában a kellemetlenkedésük jut először az ember eszébe. Mostanában azonban megkedveltem ezeket a rovarokat. Gyönyörűnek tartom a testüket, a struktúrájukat, és olyan csodálatos a szerkezetük, hogy talán azt is mondhatnám, hogy ezek bogár-katedrálisok. Rendkívül bonyolultak, évezredeken, talán évmilliókon át fenn tudják tartani a fajtájukat; bizonyítva azt, hogy ez a szerkezet, ez az építmény nagyon célszerű és életrevaló. Kedvencem a darázs, de a többieket is megpróbálom áttenni a mai stílusnak megfelelően vasszerkezetbe, úgy érzem ugyanis, hogy magukban hordják a fémbe fogalmazhatóság lehetőségét. Volt három 20 centis száskám, aztán fokozódott bennem a vágy, hogy ezekből az apró-cseprő, az ember előtt majdnem ismeretlen állatokból, például a bolhából a szó szoros értelmében megcsináljam az elefántméretűt: elkészült egy másfél méteres szöcske. A műcsarnoki kiállításon szerepelt egy 2,5 méteres száskám, mint játékplasztika. A bolhám 2 méteres nagyságban fog majd valahová játszótérre kikerülni színesen. A hátának a páncélzata ízekből van, mint egy keresztes vitéznek a páncélján az ízek, mondjuk a térdkalácsán. Meglovagolhatják a gyerekek. Talán 5-6 is rá fog férni a hátára.

— *Jó ha a gyerekek közelről látják, hogy a pici-apró dolgok mellett sem szabad csak úgy elsétálni.*

— A „legkisebb fiúk" számára én nem sárkányt akarok keltetni. A ma legyőzendőhöz, úgy érzem, közelebb jutok, jobban kifejezhetem a fenyegetettséget, ha egy száskát, amely olyan így fémben, mint egy lépegető exkavátor, szembe állítok egy skorpióval. Van egy eléggé elvont konstrukcióm is, én ugyan unikornisnak hívom, de ez nem a keresztény múzeumban látható, szüzességet, ártatlanságot szimbolizáló egyszarvúnak a megfelelője. Ez, bizony úgy föl fogja akasztani az embert, mint ahogy a hentes fölakasztja a széthasított szarvasmarhát. Én egy kaucsukbabát akasztottam a szarvára. Tehát Szent György nem győzi le a sárkányt, hanem a sárkány akasztja fel őt a szarvára. Bárhogy szeretném is, sajnos nem érzem, hogy a sárkány pusztul el, sőt mintha felülkerekedne, levágott fejei újra nőnek, s a folyóvíz színén úszik a szemét...

— *S a tiszta vizet a vérszomjas farkasnak ismét csak Aesopus báránykája kavarja fel.*

— Úgy, ahogy mondja, ha széttépni nem tudná, hát az infarktusba, vagy annak szélére sodorja. De maradjunk most már a báránynál, hiszen sokkal jobban szeretem a szépet és a jót szimbolizáló állatokat. Gyakran szoktam rajzolni is, de mézeskalácsban is csináltam bárányt habosan, fehéren, mikor a *János vitézt* terveztem Békéscsabán. Volt ott egy kereszt is, rajta egy pásztorfiú, kezében kisbáránnyal, fején kalappal, de nem biztos ám, hogy föl van feszítve. Mert szerintem ezt el kéne végre döntenünk, hogy azt kiáltjuk-e, Barabbás?! Hisz mindig születniük kell bárányoknak. Újakat és újakat kell napvilágra hoznunk, bárányos jóságú és angyali szelídségű embereket szeretnék egyre nagyobb számban.

— *Búcsúzóul, kérem, mesélje el legutóbbi „modelljének" történetét.*

— Nemcsak az istenek lakóhelyét láttam Görögországban, de jártam istenverte vad sziklás helyeken is, ahol már talán csak a kecs-

kék tudnak megélni azon a füvön, amely olyan, mintha százéves szalmazsákból vették volna ki. Azért volt ez lenyűgöző számomra, mert azt mutatta, hogy az élet a legminimálisabb lehetőségeket is ki tudja használni. Másik nagy örömöm volt a hermioni kabóca. Ezek a kabócák állandóan koncertet adnak azokon a száraz helyeken, ahol már a madár sem tud megélni, mert nincs ivóvíz. Különben körös-körül tengerpart van, de hát sós vizet nem isznak. A kabócák, úgy látszik, nagyon jól érzik magukat. Különösen az erdei fenyőket szeretik, és dél tájban a tűző melegben is elrejtőzködve a tűlevelek között, állandóan muzsikálnak. Nagyon szerettem volna már kabócát is látni, míg egyszer egyik útitársam fölhívta a figyelmemet egyre, mely egy gyönyörű hibiscus virág kelyhében volt. Görögországban a hibiscusok ötször olyan nagyok, mint nálunk. Nos, sikerült a hibiscus kelyhével együtt megfogni, letépni és egy nylonzacskóba tettem, hogy élhessen, amíg nekem szükségem van rá, tűleveleket és egyéb zöldnövény-leveleket szórtam a zacskóba, hogy ehessen, s vizet is permeteztem bele. Már amikor megfogtam vagy még meg sem, már akkor tulajdonképpen tudtam azt, hogy miért kell a kabóca, mert akkor már három szöcském készen volt Pesten, és az volt a hátsó gondolatom, hogy megfogom, lerajzolom, sőt ha lehetséges, hazahozom Pestre, és itt valóságos anatómiai rajzot készítek róla. De hát még 10 nap volt hátra az útból, és kétséges volt az, hogy a kabóca ezeket az életfeltételeket kibírja-e. Mindennap megnéztem, egy kicsit dermedt volt. Lassan mozgott, de azért életjelenségei mindig voltak. A kabóca valósággal központi téma lett. Minden reggel megkérdezték az útitársak, hogy mi van vele? A lényeg az, hogy végül Pestre került, s minden viszontagságon fölülkerekedett az életereje és -kedve. Aztán még levittem Kenesére is, ott a nyaralóban kiterítettem, kezembe fogtam és vagy ötször lerajzoltam alul-fölül és minden nézetből. Talán sikerült egy olyan rajzot csinálni róla, hogy könyvbe át lehessen tenni. A kabóca már tulajdonképpen születőben van, már a fémalkatrészei készen vannak, ízek, csavarok és egyéb olyan részek, amikről aligha lehetne fölismerni, hogy ebből kabóca lesz. Ha azt mondja, hogy transzponálás, stilizálás, ez egy teljesen más mesterség. Valósággal minden szöcskét, állatot újra kell kreálni. Leírásnak itt helye nincs, különben sem lenne értelme lemásolni azt, amit évmillió alkottak meg és előtte valahogy megszülettek, talán az egysejtűből, de lehet, hogy mindjárt... teljes páncélzatban ugrottak ki Zeusz fejéből. A természetrajzkönyvek azt írják, hogy 30 ezer változata van a kabócának. Valószínű, hogy az enyém lesz a harmincezer-egyedik...

DOBOS MARIANNE

GARAI GÁBOR

„THIS ABOVE ALL..."

De: „Mindenek fölött légy hű
magadhoz" –
mondta Polonius, a szolgalélek
Laertesnek, édes egyszem fiának,
igen, ő mondta ezt, az udvaronc
(mondta persze más is, a veterán
harcos Eric Knight-nál a fiatal
katonának Dunkerque alatt övig
a tengerben és torkig stuka-tűzben);
igen, a talpnyaló, karrierista,
mondta, a csúszó-mászó rongy alember,
Hamlet mószerolója; s az a furcsa,
hogy önmagához képest ő is hű volt,
egynemű volt, s el is élhetett volna.
száz évig így tán, ha le nem bökik
ott, a függöny mögötti leshelyén.
De arra futotta még idejéből,
hogy Laertesnek – érc-lelkű fiának –
elmondja önmagát meghaladó,
időtállóan bölcs intelmeit.
Csak azt nem fűzte hozzá, bár lehet,
hogy gondolt rá: fiam, légy hű
magadhoz,
akármilyen vagy is, a fő, hogy hű légy,
hogy hosszú életű lehess e földön.

KÁNTOR PÉTER

XILOFONRA

• • •

Hol szerettelek
hol meg utáltalak
csak sose voltál
közömbös nekem.

Mikor röpködtél
mint a pántlika
mikor szorítottál
mint a kenderkötél.

Neked beszélek
most is, ki másnak
te pedig másnak
pedig csak egymásnak.

Mikor póráz voltál
mikor mézesmadzag
szakadó szál mikor
mikor köldökzsinór.

• • •

Leszállott az este
a hold ezüst nyakék
a borbélyműhelyben
söprik a levágott hajat.

Ugatnak a kutyák
valahol messzire
de nem hallatszik
szomorúan-e vagy vidáman.

A hídon kivilágított
villamosok úsznak
csupa szerelmes
trombita, klarinét.

És egy százemeletes fa
a lombja mint a folyóvíz
morajlik, hullámzik
tovazúg, itt marad.

URR IDA

CÉLLÖVÖLDE

Hullnak a babák
a törhetetlenek
találat után
a fal is remeg,
hullnak a tányérok
s a papírvirág
a beszélő baba
egyet kiált!
és töltik és töltik
a fegyvereket
megszólalnak
az élettelenek
a tányér levest kér
s a papírvirág
a földbe bújik
és így szól: vivát!
ha lehulltak viszik
rohanva őket
kiket a trónról
simán lelőttek,
hegyeken völgyeken
csillagokon át

viszik a diadalt
a trófeát
törékeny tányérok
papírvirágok
villanykörtéktől
tüzekbe mártott
hevült és lehűtött
végtelen dallam
alig hallatszik
a kocsizajban
és zászlók és hangok
a hangszerekből
futnak a hegyekben
sok tárgy eldől
emlékek pergetik
a bricskát, batárt
és ijedtek
a porcelánbabák.

MEZEY KATALIN

TALÁLKOZÁS

Erdélyben, hatvankilencben
Farkaslakáról indulva tovább
a hegyi út egy hajlatában
idős asszony intett elénk „megállj"-t.

Nem volt szabályos autóstoppos,
háti kosaras, fekete ruhás
parasztasszony volt, őszülő haja
kendő alatt, ahogyan szokás.

Beült az ülésre, a szűk helyen
ölébe fogta vászonkosarát,
s mint aki megváltja a jegyét,
egy szalvétából lángossal kínált.

Kapros-túrós lángos volt, a kenyérrel
aznap hajnalban sült ki valahol,
egy havasi udvar kemenceszáján –
tejfölszínűre fent és pirosra alul.

Jó volt veletek barátaim,
átmulattunk, beszéltünk nem egy éjszakát,
mégis ott éreztem igazán,
hogy jönnöm kellett, mert valaki várt.

ELTŰNŐ MOCSARAK

Aki járt vizenyős, mocsaras területeken, ahol a sekély víz felületét tavasztól őszig hihetetlen tömegben borítják a szebbnél szebb növények, s érezte az iszap szagát, hallgatta a nád suttogását, gyönyörködött a madarak énekében, látta kecses röptüket, megérti Bársony Istvánt, jeles vadászírónkat, amikor a nagy lecsapolások, a folyamszabályozási munkák után eltűnő vízivilágot búcsúztatván a következőket írta: „És ha minden nádszálnak a helyén »aranykalászt« ringat is a szellő: az ettől feltámadó elégedettség érzete egy sereg bűbájos hangulatnak lesz egyszersmind a megölője, amely nélkül, igaz, meg lehet élni, sőt jól is lehet élni, de mégis sajoghat érte azok szíve, akik részesültek benne és akik az ilyen hangulatörömöket éppúgy sóvárogják, mint a civilizáció elkényeztetettjei a nekik kedves másféle lelki fűszereket."

Tény, hogy eltűnőben vannak a sekélyvizű laposok, mocsarak, ahol a lebegő és gyökerező hínárok, tündérrózsák, nádasok zavartalanul élhettek évezredeken át, otthont nyújtva rengeteg állatnak, s menedéket az üldözött embernek. Sietteti az élőhelyek pusztulását a természetes feltöltődés, ez ráadásul kis vízmélység esetén nagyon gyors. Emellett az emberi tevékenység továbbra is folyamatosan veszélyezteti ezeket a területeket a lecsapolásokkal, a mélyedések feltöltésével. Pedig sokszor csak kis jóindulat elegendő volna az őstáj maradványainak a megmentéséhez, csak egy tervezett beavatkozás sok lehetséges megoldása közül a környezetet kímélőt kellene választani.

S hogy valóban nagy kár minden egyes eltűnő mocsárért, íme egy kis ízelítő ennek a múlandó, pusztulásra ítélt világnak szívet és szemet gyönyörködtető szépségéből.

Kép és szöveg:
ALEXAY ZOLTÁN

A rence
rovaremésztő növény

Tündérfátyol

Legszebb vízi növényünk
a tündérrózsa

Úszó vizipáfrány,
a rucaöröm

Csete György

„MINDENNAPIVÁ TENNI AZ EGYEDÜLVALÓT...”

Schéner Mihály Meseháza

Honi viszonyainkra jellemző, hogy *Schéner Mihály* játékos, mesés művészetével az *UNESCO Courir* egyik számában találkoztam legelőször. Tüstént besétált a tiltott vagy tűrt, legritkábban támogatott műveket összegyűjtő, nemlétező magángalériámba, ahol a műértők számára nincsen korhatár, mert ott a gyermekkor örök. Olyasmi ez, mint a játéktervezés. A jó játék kortalan műremek. A határok összemosódnak tehát, mint a békéscsabai *Meseház*ban, amelyhez hasonló szívdobogást csak Kecskeméten hallani: a *Játékház*ban. Mindkettő az Alföldön, ahol sokan úgy tartják, nincsen semmi.

A ház önmagában is kihívás, hiszen a múlt megmaradt darabja. Az utca felé előtornáccal, az udvarra súlyos oszlopos tornáccal épült. Hófehér. Gyepes udvarán nincs reggelente zászlófelvonás, itt nem sajátítható ki, nem rabolható el a gyermekkor, nem helyettesíthető be mesterkélttel a természetes. Az udvar végében góré-színpad, melyről csak a sárga kukoricagirlandok hiányoznak, az oszlopos tornácról pedig a száradó piros paprikafüzérek. A meleg hangulatot sugárzó ház Minósz király krétai palotájának emberséges arányait tükrözi, mint annyi fehérre meszelt magyar paraszthéz is.

Belépünk a méltóságteljes oszlopok között a pitvarba, majd a szabadkéményes konyhába. A falon Schéner törvénytáblái mézeskalácscsá kívánkozó hintapalinta-huszárokkal és társaikkal meg *Nagy László* verse: a *Vidám üzenetek, Schéner Mihály festő, szobrász és kalapgyűjtő művésznek*. S könyv: *A krumplinyomó huszár*, amely *Ágh István*nal együtt készült. Beljebb egy másik közös munka, a *Viráglányok*, máig kiadásra vár.

Jobbra szoba nyílik állandó, ideiglenes kiállítással, balra pedig a tiszta-szoba, kemencével. E szentély neve: FABULATÓRIUM. „Magnó, videó, rádió – ide be nem jöhet! Itt nem lesz semmiféle technikai csűrés-csavarás, csucsmákolás!... Itt nem lehet sündörögni, mellébeszélni, csak szemtől szembe lehet ülni. Itt csak élő, méghozzá avatott papok beszélhetnek! Írók, költők és született mesemondók.” Ide csak kalaplevéve, tisztelettel lehet belépni, mint a templomba, itt a mese szentbeszéd. Középütt az oltár – a mesemondóasztal, telehintve, körbekarikázva mesefigurákkal. A mindenkori mesemondó trónszéken ül, kezében „napvirágos pásztorbot”. A szék támlája első szent királyunk, István emlékét idézi, mint sok minden más a Meseházban, hogy „az elmúlt is jelenvalóvá váljon”. A házat 1988-ban, István király évében avatták fel. Így kettős ünnepet jelöl a tornácon, a kispad fölötti virágszirmos nap is Istvánnal és népével. Királyunkról készített száz rajza Schéner festő, szobrász, mézeskalácsos, játékgyártó, író és képíró újabb meglepetése. Schéner írja műveit, nem rajzolja, talán ezért is költők, írók barátja. „Írottasai” mézeskalácsba, filcbe, fába, fémbe kívánkoznak. Varázsló munkássága cáfolja az állítást, hogy manapság nem születhetnek polihisztorok.

1975-ben jelent meg a *Művészet* gyermekjátékszáma, majd évkönyve, bennük Schéner és mások játékajánlatai, tervei, azok gyártásra érett prototípusai. Akkoriban reménykedtünk, hogy itt az idő a gyermekek világát beárnyékoló rossz terjeszkedésének megfékezésére, az ördögűzésre, hisz legjobb művészeink állnak a legszebb ügy szolgálatába. Aztán csak egyetlen játékmákony szerzett világhírt a piros-fehér-zöldnek. Igen, ha a Föld kocka lenne és egy kocka alakú Hold bandukolna kocka alakú pályáján a kocka alakú égbolton, úgy aligha lenne nemesebb elvezet a bűvös kocka forgatásánál, ahol a sikerélmény mindig ugyanaz: visszatalálni a rács rendjé-

1

1 A békéscsabai Meseház utcai homlokzata/Street front of the Fairy-tale house in Békéscsaba
2 Ablakfríz/Window frieze
3 Szobabelső/Room interior
4 Meseasztal a Szent István-trónszékkel/Fairy-tale table with the throne of Saint Stephen
5 Az állandó Schéner-kiállítás részlete/Detail of the permanent Schéner-exhibition (fotók Somfai István)

2

3

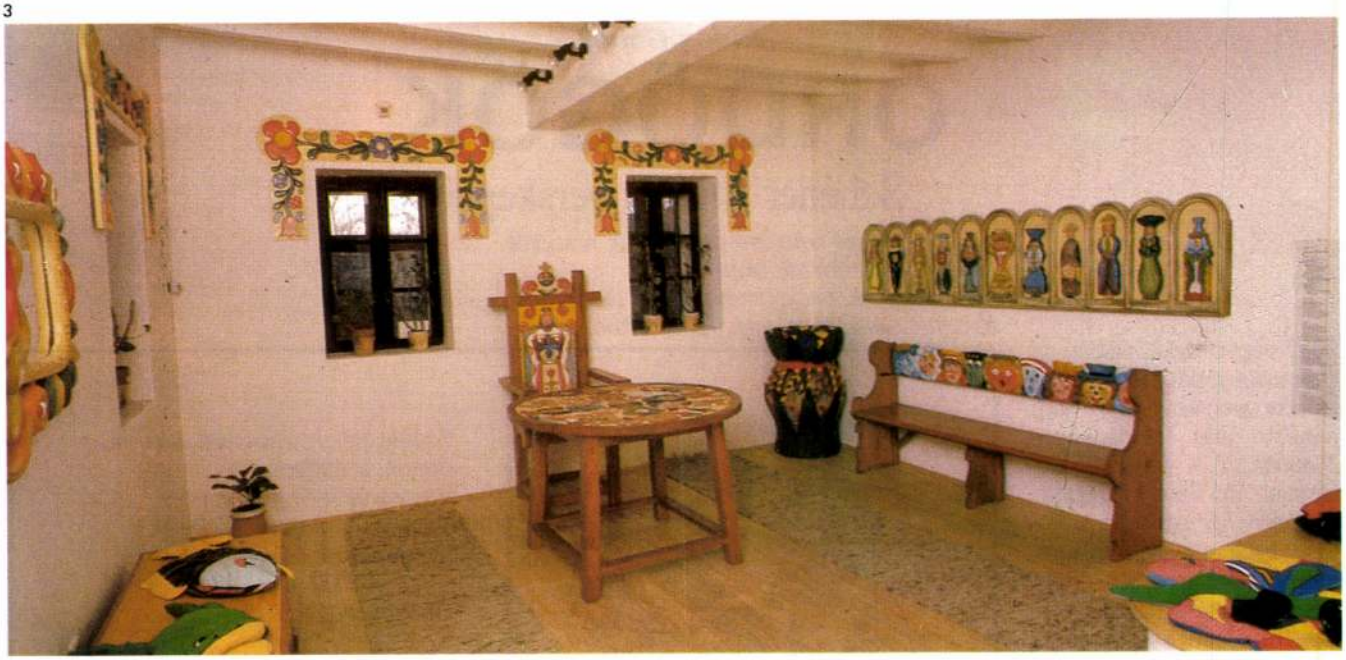

hez, a kalitkához, amelyben biztonságra lel az álszabadság madara.

Soha nem látott mennyiségben ömlik a játékboltok kirakataiból a karácsonyfák alá a drága, hazug, lélekrontó játékszemét, az idegen áru. Ünnepelt eszménnyé vált a csúnyaság, a rút, a torz, a szörnyeteg. Tiltott, tűrt és támogatott művek? Csak nem itt is a fordított értékszabályozás álszentháromsága működik? Mert Micky egér nem enged egykönnyen. „A Messiás-csillagos-ébresztő-kakas" és a „hintapalinta-huszárok" serege azonban nem nyugszik. Pedig mit be nem vetett ellenük a MüM, az EüM meg az OPI! Néhány vár még ellenáll, nem esett el! Pedig sereglik az új ellenség is.

Megszaporodtak mostanában az új kék cédulás konjunktúralovagok, ám „üres a tarisznyájuk". Sok az ítélő, ágáló demagóg, szívükben semmi, „bendőjük teleszecskázott katyvaratty, hamisak és hamisítók, akik által magunk is hamisakká válhatunk, mert ömlik a szó-katyvasz, a szavak sáskajárása, tisztára letarol mindent, miközben nem történik semmi kézzelfogható, mert csak a munka, a munkásság hitelesítheti a szavakat" – mondjuk ezúttal is a művésszel.

Mert a valóság? ASTA-kongresszus amerikai „idegenforgalmi szakemberekkel", szállodaprogram Budapesten amerikai tőkével és tervekkel, osztrák kivitellel, aztán majd a világkiállítás. De ez mit sem ér a „Mesevilág", mint hallhatta ország-világ, a „Funny-land" fölépítése nélkül.

4

5

A Hegyeshalomtól Záhonyig tartó kis magyar szocialista Disneylandnek ez a szórakoztató központ mintegy sűrítménye lenne. Sch. úr Ausztriában már készíti az 50 millió dollárt e nagy árbevételt hozó kultúrpolitikai műintézet felépítésére.

Bizony, Schéner Mihály! Ez aztán a csúsztatás. Ön beöltözhet angyalnak, ördögnek, vagy akár Mikulásnak! Ami a főváros határában készül, ahhoz képest a csabai Meseház – kismiska! Ilyet, s így, Ön nem képes kitalálni.

Kapujában – hírlik – Szent István áll majd. Műanyagból. Időnként fölemeli jobbját, géphangján angolul és németül üdvözli a külföldi turistákat. Benn aztán megelevenednek „a magyarok" történetének jeles eseményei. Így például a királyi családdal s Zách Feliciánnal és háza népével esett horror a visegrádi palotában. S hogy az alatta-körötte elterülő idilli táj se maradjon ki a történelemből, bemutatják a sorsát eldöntő országgyűlést is, bár a résztvevők nagy száma miatt olcsóbb kivitelben, ronggyal kitömött, pirospozsgás képviselőbábukkal stb.

De talán Schéner meg az egész magyar, jobb sorsra érdemes művészvilág is szerepet kaphat majd. Különösen a „délibábosok és tulipánosok", s bemutathatják folyamatos, változó élőképekben, naponta méltányos díjazásért, „bekormozott pofával, lószőrrel-kóccal, tokonyokkal-tökönyökkel, hugyhólyag-fülekkel", hogy mi lett volna, ha...

Rideg Gábor

ÖRDÖGÖK

Schéner Mihály versképei

Korunk ördögei rafináltak és sokfélék, szaporák.
Teherként hordozzuk őket;
nyomasztanak, félelemmel töltenek el,
és szinte elviselhetetlenek. (Diabolikon)

1987 végén Békéscsabán az Új Auróra gondozásában egy kis könyvecske jelent meg, néhány ezer példányban, *Diabolikon (Ördögjárás)* címmel. A könyv szerzője *Schéner Mihály* képzőművész. Bármennyire semleges meghatározás is a képzőművész minősítés, Schéner Mihály esetében a hosszadalmas körülírások elkerülése érdekében nincs találóbb. Mi több, a könyvecske kézbe vétele után még abban is elbizonytalanodom, hogy a szóösszetételben a „képző" jelző tartható-e, vagy egyszerűen a „művész" megjelölés lenne indokoltabb.

A könyv műfajára vonatkozóan ugyanis legalább annyira bizonytalan vagyok, mint a szerző kategorizálásában.

Képek és versek; szöveg és illusztráció – képek; versek; szövegek; illusztrációk? – különös szimbiózisa ez a könyv. Eldönthetetlen, hogy a rajzok illusztrálják-e a verseket (?), vagy a szöveg a kép illusztrációja.

A képvers ismert műfajának pandanjaként talán versképekként határozhatjuk meg Schéner alkotásait, amelyekben az egymásba öltött vonalak és nyelvöltések egyszerre, egymást kiegészítve születtek. Congeniális képek congeniális szövegekhez.

Miért olyan fontos a dolgok, jelenségek elnevezése? Pszichológiai biztonságunk érdekében. Amit megneveztünk, azt úgy érezzük, részben már birtokba is vettük. És, amit birtokolunk, attól már, mint számunkra nem idegentől, kevésbé is félünk.

Álmok

a., A tojás, csibecsodája az:
hogy nem lehet a csibét
visszakölteni
a tojásba.
b., Színes tojásokon
kotló (fészkelő) díszkotló...
Szépen díszített tojáshéj,
mely belül üres.
Ezek a magyar húsvéti tojások:
könnyűek
és kievettek

Ördögi szekvencia

Buta tyúkok máskor
fontoljátok meg
mit tojtok nekünk

Széllel bélelt gubanya vagyok,
üresek a dallamaim.
Várom az időt, amikor
a halál madara megérkezik,
és megérint; későn...

Ördögi szekvencia

A sejtéseim bizonyosak,
de az idejét még nem tudom,
Miérthogy meghal a Gonosz,
mert beteljesedik?!
Én az út szélén leszek akkor
már elhagyatva...

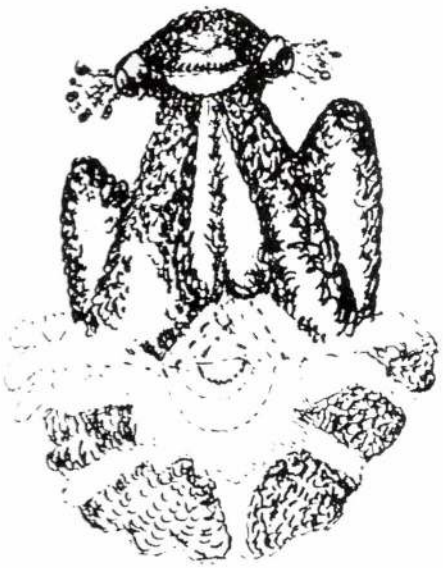

Semmit se tegyél meg egészen,
csak félig,
akkor megkíméled magad
a másik
fele – áldozatától.
Ügyességed abból álljon,
hogy el tudd
fogadtatni
a félig-valót,
a félmunkát,
a féligazságot,
a félig-igazit,
a félig-hamist.

Ördögi szekvencia

A félig-valót zárd le,
és semmit se hagyj félbe...

Gubany – Göböny
Antinap – Szörny

Csattogó – bélcsavaró, zagy – húgy.
Csurrantó Zsiger-sugarak
veszik körül érzelemtől üres,
porral tömött Globula-fejét,
hová nem fér a szellem; hiszen
már telített. Nem kell
semmit magyarázni, nem kell
önmagának és másnak semmit
mondani, hiszen tudja magát,
és nem kell, hogy
a nyomorult milliókat értse,
hiszen úgyis magát akarja
megvalósítani bennük.

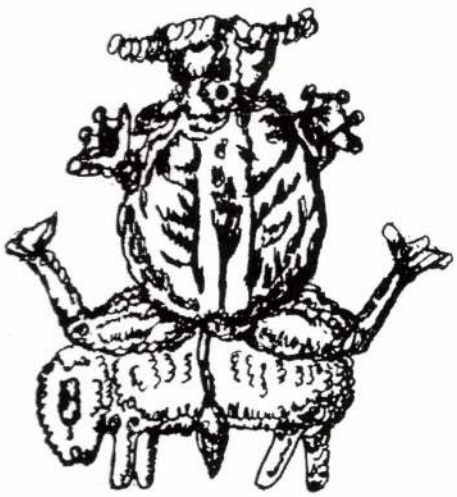

Agnus Brekuli

Az ártatlanság hátán
lovagol be a gonosz

Ördögi szekvencia

Ne higgyetek az Gonosz
ártatlanságában, mely buta,
naiv és védtelen.
Az ördög ártatlansága
és okossága
alattomos.

Szükségünk is van ezúttal erre a pszichológiai biztonságra, mert különben meglehet, ellenőrizhetetlen erők bennünket kerítenének hatalmukba. Mint ahogy feltehetően a művésznek is szüksége volt extatikus pszichikai állapotaiban a „kibeszélés", a „kirajzolás" terápiájára. Félelmeitől, félelmeinktől való megszabadulás eszközei is lehetnek ezek a szövegábrák–ábraszövegek, mint ahogy a gyermekmesék boszorkányai, véres kegyetlenségei is megszabadítóan hatnak a fejlődő pszichikumra. Nem utolsósorban a bennünk lévő rossztól való szabadulásként.

Schéner Diabolikonja nem a tételes moralitás nevében folytatott ördögűzés, nem az erkölcsi jó fölényes ítélete a rossz, a gonosz; nem az ép lélek törvénykezése a torz fölött. Mint ahogy műfajában intermediális, eszméjében valamiképpen „intermorális". A bennünk, a másik emberben, a körülöttünk lévő ördögök, a célravezető rossz, az alkalmazkodó torz, a csábító és sokszor áhított gonosz panoptikuma ez a könyv, a legváratlanabb képi és fogalmi asszociációk tárháza, a szellem néha meghökkentő, máskor játékosan szertelen kalandozása.

A kusza vonalakból szövődő csodalények, a fejtörő nyelvi bakugrások és nemegyszer a lélek mélységeibe bepillantást engedő „ördögi szekvenciák" a magyar szabad verselés remekműgyanús töredékei. A rajzok vagy a szövegek minősége szerint értékeljük-e ezt a könyvet? Szétválasztanunk lehetetlen. Az immár szokásos „schéneri mértéket" kell használnunk ezúttal is. Ismét gazdagodtunk egy Schéner-jelenséggel.

Deák László

NÉZEGETŐ

Benkő Attila képverseiből

Csillagírás

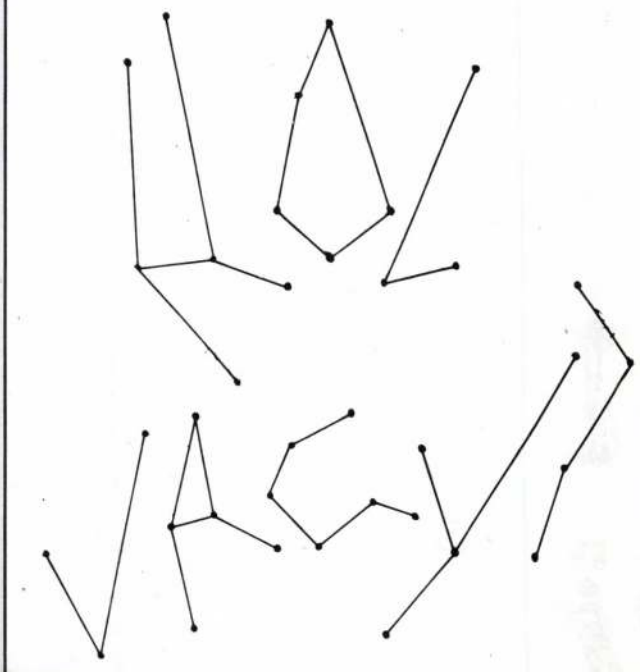

A szegkovács leánya

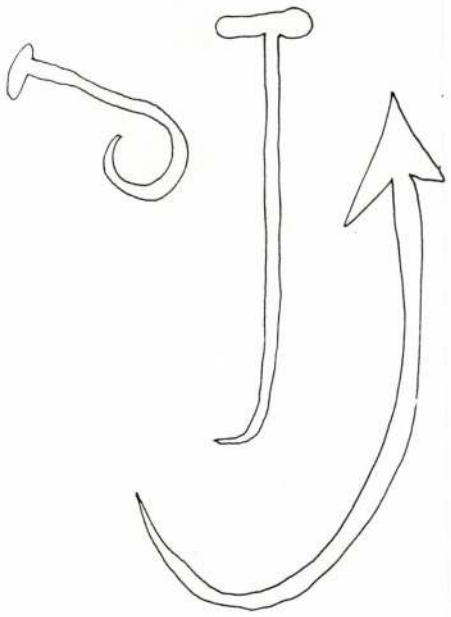

Magneses táblakép

1 Benkő Attila: Csillagírás. Csillagképek „betűivel"/ Star script with the „letters" of constallations

2 Benkő Attila: A szegkovács leánya. Középkori szögekből kirakott portré/The nailer's daughter. A portrait studded with medieval nails

3 Benkő Attila: Háromszor/Three times: „shadow, Ágnes, station" (In Hungarian the initials form an alliteration)

4 Benkő Attila: Árnyékrajzolat. Kazinczy Ferenc árnyék önarcképe nyomán/Sciagram after the self-portrait silhouette of Ferenc Kazinczy

5 Benkö Attila: Hajnalok hajnala/The dawn of dawns. „Caress"

6 Benkő Attila: Puszta. A billogok (itt: jószágjegyek) valójában stilizált állatalakok/„Puszta". The sattlebrands are in reality stylized animal figures

7 Benkő Attila: Nappali kísértet/Daytime ghost. (my thief—I haven't yet seen him...)

Háromszor

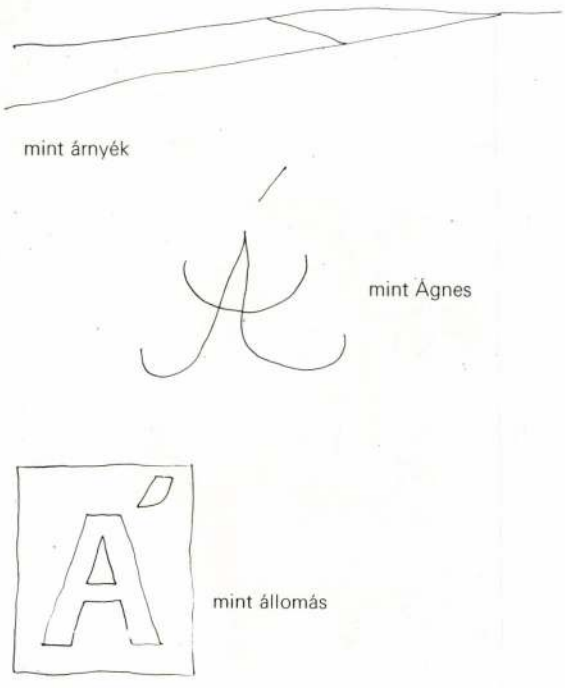

SCHÉNER Mihály
M 1989/5

ugyanabban a magasságban indult. Hogy mi lett az életmű végeredménye, nagyjából azt is tudjuk. A

nem magamban is, hogy melyiket vállalom. Megkínáltak mindenféle ranggal, politikusi címmel, s én mindegyiket visszautasítottam,

igazságot nem lehet igazából megfogalmazni. Mert az igazság kimondásához nem csak bátorság kell. In-

Megalakult a Magyar Művészeti Akadémia

Elnök Makovecz Imre

Mint arról lapunkban hírt adtunk, 1991. december 2-án *Kosáry* Domokos, a *Magyar Tudományos Akadémia* elnöke indítványozta, alakuljon *Művészeti Akadémia* Magyarországon is, amely nem az *Akadémia* része, de szoros kapcsolatot tart fenn az MTA-val. A rendkívüli közgyűlésen, ahol ez az indítvány elhangzott, a kezdeményezésben részt vett írókból szervezőbizottság alakult, amelynek az volt a feladata, hogy a *Művészeti Akadémia* létrejöttét és annak a Magyar Tudományos Akadémiával való kapcsolatát elősegítse.

Tegnap a *Balassa* Sándor zeneszerző, *Makovecz* Imre építész és *Somogyi* József szobrász nevével jegyzett előkészítő bizottság baráti beszélgetésre hívta meg a magyar művészeti élet számos jeles személyiségét, hogy beszélgessenek a Művészeti Akadémia sorsáról.

Mivel az elmúlt negyvenöt év „művelődéspolitikája" nem csupán egyes művészek rangjának meghatározásába szólt bele, illetve döntött mellőzésekről, hanem igyekezett a különböző művészeti ágakat is (előnyökkel, hátrányokkal) egymás ellen kijátszani – s ezzel a magyar szellemi élet összhangját veszélyeztető megosztottságot idézett elő –, a magyar szellemi és művészi élet számos képviselője úgy látja, létre kell hozni a Magyar Művészeti Akadémiát. Az egybegyűltek megtárgyalták a társadalmi szervezetként működő Magyar Művészeti Akadémia célját és feladatait.

A *Magyar Művészeti Akadémia* fórumot biztosít a legkiválóbb magyar alkotóművészeknek – íróknak, zeneszerzőknek, képző- és iparművészeknek, építészeknek, valamint más művészeti ágaknak is –, *függetlenül attól, hogy mely országban élnek*. Fórumot az eszmék, gondolatok, vélemények, gondok megvitatására. Fórumot a magyar szellemi élet legjelentősebb értékeinek védelmére, értékrendjének helyreállítására, társadalmi és nemzetközi tekintélyének emelésére. Fórumot, amelynek erkölcsi súlya hozzájárulhat ahhoz a szerephez, amit a művészeteknek a nemzeti tudat formálásában be kell tölteniük.

Különösen fontosnak tartják ezt a demokratikus átalakulás időszakában, amikor a politikai és jogi lehetőségek szélesre tárták az önmegvalósítás lehetőségeit, a közvéleményre azonban elsősorban a tömegtájékoztatás gyakorol befolyást. Az alkotó szellem képviselője kíván lenni – függetlenül irányzatoktól, politikai nézetektől, egyéni vagy csoportos törekvésektől – a magyarság és emberi egyetemesség eszemi hagyományának megfelelően.

..Azokat fogadja tagjai közé, akik a maguk irodalmi vagy művészi életművében általánosan elismert értékeket hoztak létre. Az alakulás évében kívánja meghatározni azokat az alapelveket, szervezeti kereteket, amelyek eredményes működését biztosíthatják. Alapítói döntenek tagjaik számáról, és céljuknak tekintik, hogy később a magyar szellemi élet további kiemelkedő személyiségeit is meghívják maguk közé.

Ezután az egybegyűltek a továbblépés mikéntjét tanácskozták meg. Elnöknek egybehangzóan *Makovecz* Imrét választották meg. Az elnökség tagjai: *Gyurkovics* Tibor, *Páskándi* Géza, *Somogyi* József, *Schrammer* Imre, *Bak* Imre, *Balassa* Sándor, *Soproni* József és *Godonyi* Csaba. A *Magyar Művészeti Akadémia* felügyelő bizottsága: *Gerzson* Pál, *Petrovits* Emil és *Berta* Bulcsu. A társadalmi szervezetet február 3-án, hétfőn bírósági bejegyzéssel teszik hivatalossá.

A Magyar Művészeti Akadémia megalakulásának alkalmából a következő művészek kérték belépésüket e társadalmi szervezetbe: *Bak* Imre, *Balassa* Sándor, *Bartha* László, *Bencsik* István, *Berta* Bulcsu, *Bodonyi* Csaba, *Bozay* Attila, *Csaba* László, *Deim* Pál, *Eigel* István, *Finta* József, *Gerzson* Pál, *Görgey* Gábor, *Gyarmathy* Tiharmér, *Gyurkovics* Tibor, *Hernádi* Gyula, *Kerényi* József, *Keserű* Ilona, *Kokas* Ignác, *Makovecz* Imre, *Melocco* Miklós, *Páskándi* Géza, *Petrovics* Emil, *Somogyi* József, *Soproni* József, *Schéner* Mihály, *Schrammel* Imre, *Sváby* Lajos, *Szalay* Lajos, *Szakonyi* Károly, *Szokolay* Sándor, *Szőllősy* András, *Tornai* József, *Vigh* Tamás.

(l. g.)

Akadémia kontra Művészeti Akadémia

Nyilatkozik a sajtótitkár

Lapunk szombati számában hírt adtunk a *Magyar Művészeti Akadémia* megalakulásáról. A *Magyar Tudományos Akadémia* sajtótitkára, *Odze* György a következő nyilatkozat közzétételét kérte e tudósítással kapcsolatban:

„Mint emlékezetes, a *Magyar Tudományos Akadémia* decemberi közgyűlésén határozott egy *Művészeti Akadémia* létrehozásáról, aminek kinyilvánított célja – alapítója, Széchenyi István szellemében – a magyar tudományos és művészeti élet összefogása volt. Éppen ezért meglepetéssel értesültünk arról, hogy 1992. január 31-én megalakult egy másik szervezet, a *Magyar Művészeti Akadémia* is, amely *Makovecz* Imrét választotta elnökül. Ez a művészeti társulás semmiféle kapcsolatban nincs a *Magyar Tudományos Akadémiával*, ezért hangoztatni szeretnénk, hogy a *Magyar Nemzet* szombati számában mindenféle erre utaló megjegyzés valótlan."

*

Az Akadémia sajtótitkárának nyilatkozatához a tudósító csupán annyit kíván hozzáfűzni, hogy a dokumentumok szerint az elmúlt év decemberében akadémiai közgyűlésen kinyilvánított szándék, a Művészeti Akadémia megalapítása nem a magyar tudományos és művészet összefogását célozta. A újonnan megalakult *Magyar Művészeti Akadémia* és a *Magyar Tudományos Akadémia* lehetséges kapcsolatainak ismertetésére a tudósítás nvállalkozott, tehát valótlant sem állíthatott.

(L. g

SCHÉNER MIHÁLY

SCHÉNER Mihály

cikke Barabás Ferenc tipográfusról.

Somogy, 1988.4.sz. 95-96.p.

Disszertációnkat abban a reményben írtuk, hogy a benne összegzett tapasztalatok, eredmények ösztönzőleg hatnak a többi hazai nemzetiség, de a szélesebben értelmezett közép-kelet-európai kisebbségek kulturális magatartásának, mentalitásának kutatására is. S ugyanakkor új feladatokra is ösztönzik a kulturális politikát is; arra, hogy tudatosan keresse annak módját, hogy a modern társadalmakban miképpen fejleszthető ki a nyelvi és a kulturális dualitás, azaz olyan kétnyelvű kulturális rendszer, amelyben megőrződhet a nemzetiségi kulturák társadalmi szerepe és innovációs készsége is.

SCHÉNER Mihály

Farkas András: Schéner Mihály: Diabolikum.
rec. Hevesi Szemle 1989.5.sz. 82-83.p.

SCHÉNER Mihály

LÓSKA Lajos: Magyar szobrászat 1970-1980.
= Uj Forrás, 1987.1.
61.p.

n: Önarckép,

n: Self-portrait,

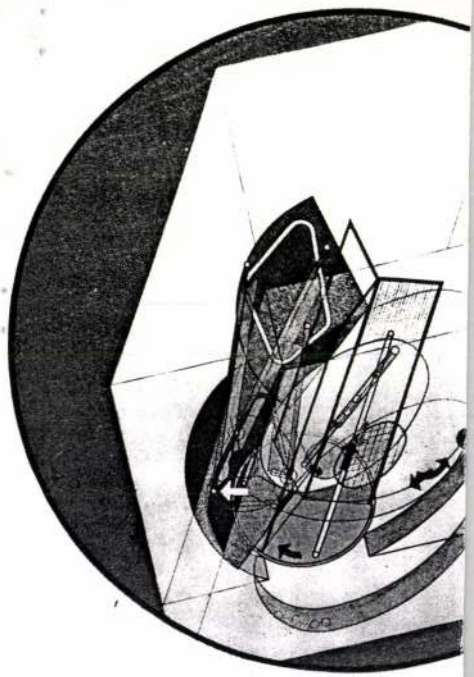

ly-Nagy László:
requisit (fény-tér
modulátor) egy
tronikus színpad
ára, 1922—1930
ó Moholy-Nagy:
uisit (light-space
r) for an electric
ige, 1922—1930

SCHÉNER Mihály

ÁGH István: Schéner Mihály mondja [interjú]
= Magyar Fórum, III. 8. sz. 1991. febr. 21. 11. p. ill

tkozó, a munkaviszonyt,
ellátást érintő kérdések

évi bérfejlesztés és ju-
főbb elvei és arányai ki-

grehajtásáról szóló be-

s kulturális alap hatás-
használásáról.

100 x szép

Bársonykötésű kis könyvecske került a napokban kezembe, nagyon szép szedéssel. Schéner Mihály, a festő gondolkodik lapjain. Tipográfiáját Barabás Ferenc készítette. Felbukkant a könyv a semmiből, mint Schéner mesefigurái általában. És pompázik, gyönyörködtet, gondolkodtat.

Schéner Mihály valódi reneszánsz-egyéniség. Nem választható szét művészi alkatában a festő, a szobrász, a gondolkodó. Ahogy ő maga személyében együtt él költőkkel, filmesekkel, írókkal, úgy saját művészetében is a különböző megnyilvánulási formák egymást váltják, kisegítik, továbbgondolják. Így lehet az, hogy grafikai sorozatai mellett ott találjuk saját értelmezéseit (Ördögök, Diabolikon). Persze, ezek az értelmezések nem magamagyarázó bizonygatások, hanem másik műfajban való folytatásai a rajzban elkezdett gondolkozásnak. Hasonlóképpen versilluszträciói szinte a közös alkotó munka termékei. Ágh István vagy Gyurkovics Tibor Schéner megrendelésére készítik verseiket: mégis önálló alkotásokat. Mert a lényeg ez: minden műfaj teljesítse ki a maga sajátos törvényei szerint önmagát. Így készült a Szent István évfordulóra rajzos könyve, a Szent István Archikon '88, amelyhez illusztrációkat a legjobb kortárs írók, irodalmárok és legfontosabb egyházi vezetők írtak. Írók lépnek be Schéner rajzos világába, az ő figurája pedig költők műveiből csillan elő (legutóbb Juhász Ferenc és Baránszky Jób László verseiből).

Ebből a meggondolásból közelíthetünk Schéner legújabb vállalkozásához: aforizmáihoz a Szépségről. Schéner, az alkotó művész alakzatokban fogja fel, érzékeli és érzékíti meg a világot. Látszatra mesés, kisvárosiasan népies formavilágban közelíti meg a létezés különböző jeleneteit. Archetípusokban gondolkozik, amelyek köré ebből a mesevilágból sző mítoszi történeteket. A szépség veszélyeztetettségét formálva bukkanhatott rá a szépség önmaga számára körüljárható problematikájára. Aforizmái mint a rajziciklusai: csobognak, forrnak, váltakozva egymást kiegészítik, továbbgondolják. A látszólag ötletteljes buzgás régi, hosszú töprengések eredményeként egy részletes elemzéssel rendszerré összeállítható gondolati világot teremt. Esztétika, létfilozófia, etika területére szóló érvénnyel fogalmaz. Egy nagy művész fontos megnyilvánulásai ezek az aforizmák.

Kabdebó Lóránt

SCHÉNER Mihály

Magyar Nemzet, 1991. LIV.évf. 142.sz.1991. junius 19. 11.p.

Schéner Mihály

Képregény

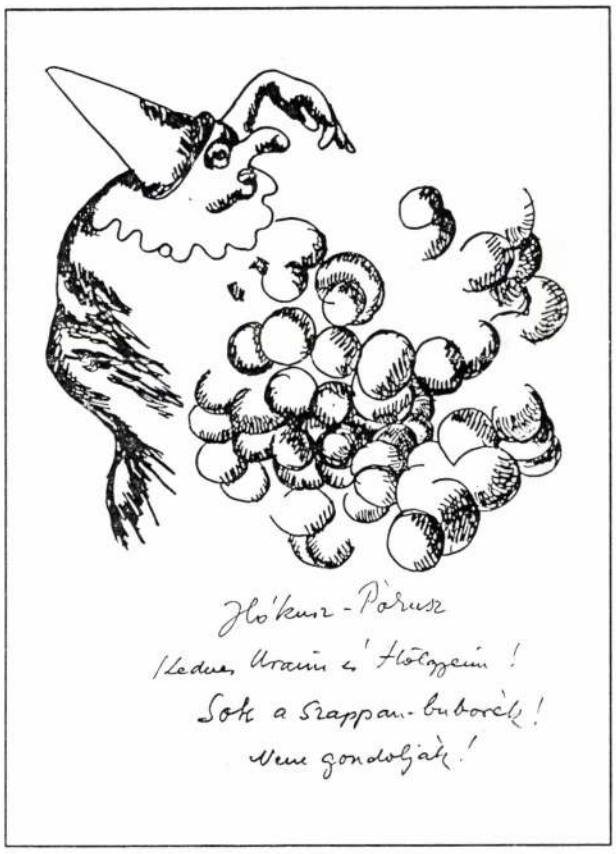

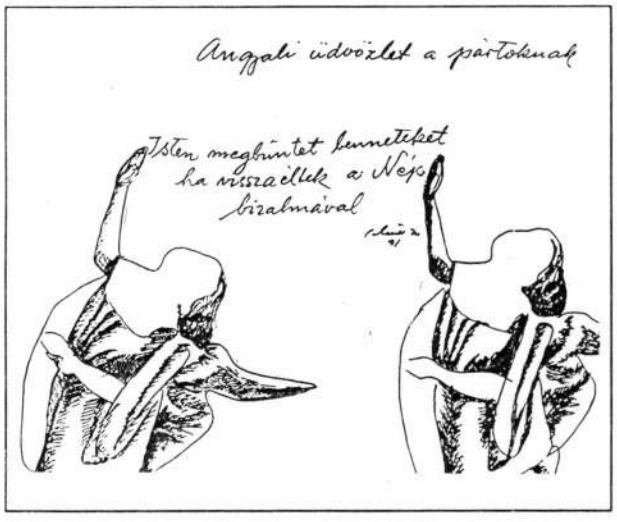

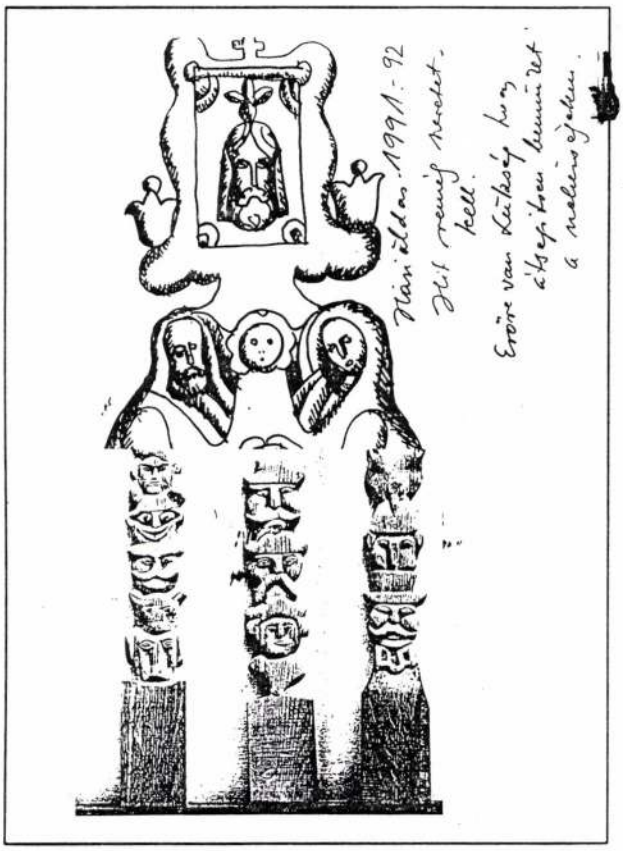
Hárialdas 1991-92
Hit rémig vezetett.
Erőre van Lükség hogy
átsegítsen bennünket
a nehéz éjeken.

Kultur-Lendvics
Sok a kulturális prendvics-ember
Ő a kultura madzagrángatói,
akik az alkotók, alkotások
és a közönség közé állnak
és mint „kőrtesek" nek
nagyobbára a kultura ellen
hat levékenységük.

GONDOSKODUNK
de mesztelen a seggünk
Gondoskodunk de
mesztelenek vagyunk
avagy
Mesztelenek vagyunk de
gondoskodunk

SCHENER MIHA'LY

SCHÉNER MIHÁLY

M. Hírlap 1992. ápr. 22.

Két kiállítás

Franz Kafka Prágája címmel április 23-án, csütörtökön 12 órakor kiállítást nyitnak a Cseh és Szlovák Kulturális Központban. Ekkor nyílik meg Stefan Prokop rajzainak tárlata is. Bevezetőt dr. Feledy Balázs, a művészeti alap szakosztályvezetője mond.

Egy nappal később, pénteken 5 órakor Schéner Mihály festőművész „mappájából" láthatnak lapokat az érdeklődők Szegeden, az Arany János utca 9. szám alatti Art Galériában. E kiállítás lesz a szegedi Művészetért, Oktatásért Alapítvány első nyilvános bemutatkozó tárlata.

Morava a uherská (italská) renesance za Matyáše Korvína.

(K 500. výročí první recepce renesance v českých zemích...)*

IVO HLOBIL

Dne 23. prosince 1466 vyhlásil papež Pavel II. klatbu nad českým králem Jiřím z Poděbrad, čímž byli obyvatelé českého království zbaveni poslušnosti vůči svému panovníkovi. Na protikrálovskou stranu přešel i olomoucký biskup Tas z Boskovic a moravská královská města Brno, Olomouc, Znojmo a Jihlava. Od počátku roku 1467 Moravě nastala těžká válečná léta. Protikrálovská strana by byla zřejmě posléze poražena, kdyby nebylo vnější intervence uherského panovníka Matyáše Korvína, který od března 1468 otevřeně bojoval proti Jiřímu o českou královskou korunu. O rok později byl Korvín zvolen katolickou ligou za českého krále, což ale pro Moravu přineslo další zintenzívnění bojů. Během nich Jiří z Poděbrad 22. března 1471 zemřel. Matyáš Korvín pak zažil velký životní nezdar. Novým českým králem byl zvolen Vladislav Jagellonský, za nímž stála polská vojenská síla a který se zavázal respektovat kompaktáta. Ve vedlejších zemích České koruny včetně Moravy nicméně převaha příznivců Matyáše Korvína a jeho vlastních vojsk zůstala zachována i během dalších pokračujících bojů. Velká válečná strádání ovšem stále více upozorňovala na neudržitelnost faktického dvouvládí. Díky politické rozvaze se nakonec dospělo k oboustranně přijatelnému, byť pro soudržnost českých zemí velmi nebezpečnému kompromisu. Oběma panovníkům byl zachován titul českého krále. Vladislav Jagel-

SCHÉUER MIHÁLY fest.

Részt vett a Budapest Art Studió Alapítvány által rendeztt húsvéti művészeti vásáron a Gutenberg Művelődési Házban, 1992.ápr.

Uj Magyarország, 1992.ápr.18.

Szobotka Imre új képei (Műbarát)

A *kubizmusnak* Szobotka Imre és *Kmetty* János
több nyoma. Természetesen évek óta szó sincs m
dermedten tudákos mértani alakzatokban merül
festményein azonnal szembetűnik az a higgadt, r
ban a képszerkesztés áttekinthető tisztaságát tartj
következetesség van, Szobotka képein elmosódot
hogy a csendélet tetszés szerint csoportosítható
tágabb teret nyújtanak, Kmetty jórészt kitartott
ka pedig épp hátrább szorult kubizmusa folytán
Ám a régi tanulságok az ő vásznain is megérződ
bában. Mindkét mesterre jellemző továbbá, hog
Ha Szobotkára gondolunk, önkéntelenül a zöld á
a kék-lila töméntelen változatában látjuk a világ
még azzal folytathatjuk, hogy Kmetty is, Szobotka
bis tartózkodóan, *parnasszien*[1] lelkülettel alakítjá

Szobotka Imre most vagy ötven művét állította
nak a falakon, egy tucatnyi olajjal, a többi paszte
dosság, amelyről fentebb beszéltünk, nemkülönbe
gyönyörködő bíbelődése persze gáncsot vet az ösz
nek, s majdnem egyetlen hangzatra szűkíti a kiállí
nem unalmas, mert egy előkelő gondolkodásmód
pedig valamiféle tehetetlenség üti fel benne fejét
Szobotka páratlan lelkiismeretességgel, mestersé
nyével és mégis szinte szerzetesi szerénységgel eg
nyeinek legkisebb részét is. Ezt a menyerő nyílts
mezzanatoknál durva hiba volna szemléletének é

SCHÉNER MIHÁLY

91 2. 6
7. 16
10. 60

Új Művészet

XLIX 145

Magyar Ludwig

Hasonló hasonlónak örül

Kolumbusz nyugat felé indult el Indiát keresni, és megtalálta Amerikát. Böttger aranyat akart készíteni kaolinból és feltalálta a porcelánt. A *Ludwig házaspár* gyűjtőtevékenységével és adományozási stratégiájával a hajdanvolt létező szocializmus művészetének emancipálására vállalkozott. És megteremtette — legalábbis nálunk — a létező polgári demokrácia mintamúzeumát.

Ilyenkor nem illik számon kérni Indiát, sopánkodni az arany miatt, és reklamálni az eredeti gyűjteményszervezési koncepciót. Ilyenkor tapintatlan dolog emlékezni. Ludwigék esetében például arra, hogy a pártállamok alkonyi időszakában éppen ők vállalkoztak a sztereotip hidegháborús előítéletek oszlatására. Ahogy a négy évvel ezelőtti — óh, történelem előtti idők! — *Nemzeti Galériában* rendezett ideiglenes Ludwig-kiállítás hasonló címlapú katalógusában olvasható, az aacheni csokoládégyáros számára akkor nem létezett „az a kettéosztott világ, melynek lakói Nyugaton szabadságban, Keleten elnyomásban élnek, és melynek művészei Nyugaton autonóm művészetet, Keleten állami művészetet hoznak létre". Vett is, ajándékozott is — és nem feltétlenül üldözött — szovjet és bolgár, jugoszláv és főképpen NDK-beli művet, hogy a „folyamatos információcserébe" lassan belefáradó muzeológusok a szocializmus utódállamaiban azóta sem győznek pirulni a lojalitás és a békés koegzisztencia eme túlhaladott gesztusain. Hosszú sorokban vonulnak hát manapság a raktárakba, kezükben egy-egy annak idején sztárolt Willi Sitte- vagy egykor „reformer" Uwe Pfeifer-, egy-egy fontolva haladó Wolfgang Mattheuer- vagy félmodern Werner Tübke-kompozícióval. Azaz fölöslegessé vált adományokkal.

Ludwigéknak kicsiben tehát el kellett viselniük azt, amit például a nyugatnémet szociáldemokrácia elviselt nagyban. Nevezetesen annak belátását, hogy kár volt annyi empátiát tanúsítani a puha diktatúrák teljesítménye iránt, mert a fal ledőltével vele bomlott a másmilyenség külön karaktere, külön nimbusza is.

A korábban demonstrált „két egyenrangú világ" helyett idénre — a művészettörténeti tényeket hozzáigazítandó a Málta utáni történelmi **helyzethez — csak egyetlen érvényes** világ, egyetlen érvényes konvertálható értékrendszer maradt: az euro-amerikai. A képzőművészeti csúcstechnológia pop-artostul és hiperrealizmusostul, konceptestül és minimal artostul, új érzékenységestül és posztmodernestül.

És magyar művészetestül. *Dévényi István* lélegzetállító lakberendezési produkcióra vállalkozott. Kézhez kapta a Ludwig második, javított, korszerűsített gyűjteményét, valamint a Nemzeti Galéria friss szerzeményeinek készletét, és addig variálta az elemeket a *Legújabbkori Történeti Múzeum* első emeletén, a kölcsönkapott teremsorban, ameddig e közel kétszáz mű létre nem hozott egy fantasztikus, aktuális enteriőrt. Fantasztikusat, mert az egymástól távol készült művek elkezdtek vadul hasonlítani egymásra. És aktuálisat, mert elfeledve a tegnapi világ bipólusos szerkezetét, el tudta fogadtatni a „world way of art" monopolizált működési elvét.

Dévényi rendezői munkája tehát magával ragadóan tehetséges, helyenként pedig csípősen szellemes. Ahogy *Wolf Vostell* nyugtalanra szerkesztett közéleti műve mellé odakerült *Altorjai Sándor* magánmitológiára épített kompozíciója, ahogy *Claes Oldenburg* kegyetlenül frivol installációja mellett ott sugárzik *Pinczehelyi Sándor* irónikusan megértő jelkép-parafrázisa, ahogy *Nancy Graves* harsányan henye objektjére rárímel *Schéner Mihály* akkurátus humorral kidolgozott plasztikája, az jelentéstöbbletet teremt, és feloldozást ad. Mintha a megosztott világról szóló tegnapi történet csak lidércnyomás lett volna! Miért is sírdogáltak itt az értelmiségiek, hogy reménytelenül lemaradtunk? Mitől is féltünk annyira, hogy minket nem ért meg a művelt világ? Hogyan is konspirálta el itt a progresszív művészetet a szűkkeblű hatalom? Semmi kétség: mindannyian el voltunk varázsolva, mindannyiunknak jól fejlett paranoiája és kezelésre váró kisebbrendűségi érzése lehetett, ha a kiválasztott (és már hajdanában megvásárolt) magyar művek ilyen szépen álljàk az összehasonlítást a nemzetközi mezőnnyel, és ennyire emlékeztetnek az irigyelt etalonokra. Mi is tudjuk, ők is tudják, a dolgok persze nem ilyen egyszerűek. De a kiállítás a cinkosságunkra számíthat: szívesen visszakacsintunk. Ez a kölcsönös hunyorítás ugyanis arról szól, hogy legyünk mindannyian partnerek egy új modern múzeum gründolásához. Udvaroljunk együtt a külföldi szponzoroknak egy önálló múzeumépület megvásárlásáért, nyújluk le együtt a kultuszkormányzatot megcélozva a nemzet jogos üdvéért. Nekem ez a hízelgés tetszik, soha jobb ügyért nem igazítottunk a valóságon.

Ha tehát elfogadjuk — és miért ne fogadnánk el a rendszerváltás szezonális körülményei között —, hogy volt egyszer egy élenjáró abszolút képzőművészeti igazság, amelyhez a beavatottak mindig is felzárkóztak, akkor a többi már megy magától, akkor a gondolatmenetbe oly jó érzéssel csobbanhatunk bele, mint egy testet-lelket regeneráló langyos gyógyvízbe. Itt ápolhatjuk nemzeti önérzetünk reumatikus fájdalmait és elmeszesedő önbizalmunk sajgó csigolyáit.

Nemzedékem még élénken emlékszik ugyanis a magyar jelző értékfosztó szerepére. A banán finom déligyümölcs. A magyar banán, az egy rossz fondantos édesség.. Az ezüst nemesfém. A magyar ezüst az alumínium. A magyar ebben a szöveg-környezetben annyi, mint pót. Az új Ludwig koncepciójában tehát elvileg benne van a veszély, hogy a magyar *Rauschenberg* az nem fog annyira keseregni a civilizációs ártalmak miatt, mint az eredeti, mert nálunk még az ártalom sem az igazi. A magyar *Beuys* nem fog annyira gusztustalan anyagokat használni, mint a példakép, mert azért a pokolban is adunk magunkra. A magyar *Lüpertz* nem fog olyan undokul festeni, mint a német mester, mert nem érdemes undoknak lenni ott, ahol mindenki undok.

E félelmek villanófényében Dévényiék külön érdeme, hogy a másodlagosság nem válik az újrarendezett Ludwig és az új magyar múzeum befogadói élményévé. Sőt. Talán a hazai pálya teszi, de nekem például meggyőzőbb *Kocsis Imre* lumpenlégkörű *Külvárosa*, mint *Richard Estes* hasonló stílusban festett, ámde túldidaktikus ipari tája. Valahogy *Hajas Tibor* eleven életet és művészetet összegabalyító fotózott akciósorozata is karizmatikusabb itt, mint az egyébként világhírű *Arnulf Rainer* felületkínzásba feledkező kegyetlen szériája. És ki hitte volna, hogy a mi nagy szuverénünk, *Kondor Béla* sem sápad el a három késői *Picasso*-vászon mellett? Pedig azok is milyen jók!

Az istenek, úgy látszik, szeretik ezt a vállalkozást: a nagy külföldi nevek és a még majdnem stúdiókorú fiatalok együtt vannak, és együtt simulnak össze. Egyáltalán: az egész egy kicsit jobban néz ki, mint az ország, és ahogy mondani szokták, ez sem semmi. E trükkre analógiás alapon csak egyetlen magyarázatot találtam.

Technikus ismerősöm mesélte, hogy a mi liftszerelőinknek nincs párjuk a világon. A nagy amerikai felhőkarcolók meghibásodott szerkezeteit magyar szakemberek tudják újra üzembe helyezni. Állítólag azért, mert a túlfejlett ipari kultúrák alkatrészkínálata elkényezteti a külföldi szerelőt, nincs a vérében, hogy invencióval és protézissel, farbával és barkácsösztönnel járjon túl a különc hiba eszén. A high tech ilyenkor cserbenhagyja. A mi Ludwigunk külföldi anyaga ilyen enyhén meghibásodott finom szerkezet, hiszen a posztszocreál és reformkommunista külhoni anyag szavatossága lejárt, az anyag elfáradt. A magyar szerelőnek azonban nincs párja, mi segítünk a hibán.

Haraszty István egy évtizede készült szupermobilja, az *Agyágyú* ezért akár szimbolikus emblémája is lehetne a magyarral koedukált Ludwignak. A világban szanaszét látható sok csiviteló és önszétverő művészi gépely ellentételezéseképpen ő megalkotott egy abszolút szerkentyűt. Házilagosan. Csúcstechnológia helyett csúcsértelemmel, viccelődés helyett szofisztikált sokértelmű iróniával. Ide jutottunk, pedig másfelé indultunk. Mint a genovai hajós.

P. Szűcs Julianna

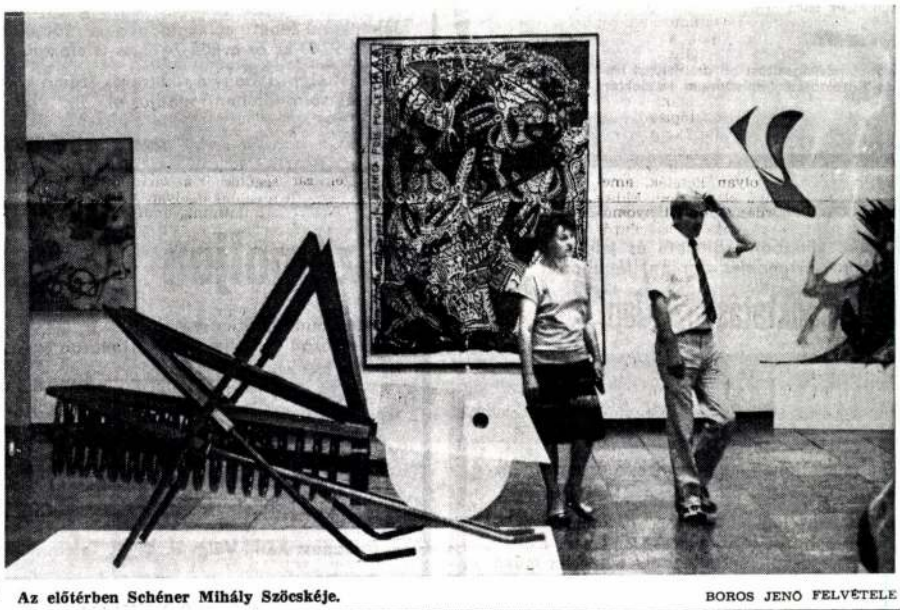

Az előtérben Schéner Mihály Szöcskéje. BOROS JENŐ FELVÉTELE

Könyvmoly

Művészeti írások

Erdély Miklós neve mindmáig fogalom, elsősorban az úgynevezett avantgárd alkotók körében. Fájdalmasan korai halála, és a szocializmus őt és köreit még csak nem is tűrő cenzurális viszonyai azonban megakadályozták abban, hogy mind művészeti tevékenységét, mind az ezzel szorosan összefüggő esztétikai gondolkodását *publikusan is* kiteljesítse. Életműve így bizonyos fokig *titok* maradt, befogadása ezoterikussá vált és önmagába zárult, jóllehet — paradox módon — éppen az avantgárd az, amelynek pótolhatatlanul szüksége a közönség lehetőleg azonnali reagálása, visszajelzése. Így lépett aztán fokozatosan a mű helyébe a személyiség (ez akkor is igaz, ha megállapíthatjuk, hogy Erdély a művészet majdnem minden ágában jelentőset alkotott), legendát teremtett és szoborszerűen merevvé formálta önmagát.

Igen, Erdély hallatlan teremtőerejének és ötletgazdagságának legmonumentálisabb teremtménye megformált személyiség volt, így lett belőle „új Kassák", vagy egyszerűen csak „az Isten". E torz helyzet furcsaságait és zavarait még csak növelte, hogy bár tanítványainak száma végtelen, Erdély maradt az, aki volt; a magyar avantgárd legnagyobb „éceszgébere" mindig gárda nélkül menetelt, egyre inkább elszigetelődött, mérhetetlen tudásával és képzelőerejével megmaradt önmaga vitapartnerének.

Válogatott művészeti írásainak most megjelent első kötete talán hozzájárulhat műve egészségesebb befogadásához. Most láthatjuk egyre világosabban, hogy az évtizedek során mi minden veszett el benne, mindenekelőtt egy igen jelentős kritikus (Bob Wilsonról és Bálint Endréről írt bírálatai példamutatóak), egy nagyon fontos és továbbgondolkodásra sarkalló esztéta-filozófus (*Marly tézisek*), egy szenvedélyes pedagógus — hogy csak e három legnyilvánvalóbb esélyt említsem. A lehetőségek valóra váltásához azonban hiányoztak az igazi partnerek. Ezúttal a filológiáé, mivel *Peternák Miklós* szerkesztési, jegyzetelési elvei egyáltalán nem világosak és átgondoltak, a kötetből nagyon hiányzik egy legalább vázlatos életrajz, töredékes műjegyzék — mindezt akkor is le kell szögezni, ha jól ismerjük eme úttörő munka nehézségeit. Mindenesetre nagyon várjuk a folytatást. *(Képzőművészeti Kiadó, 222 l., 128 Ft.)*

Tömeg és hatalom

Most valami nagyon furcsának látszó javaslatot teszek: próbáljuk meg regényként olvasni *Elias Canetti* először 1960-ban németül megjelent gigantikus filozófiai-néprajzi-tömegpszichológiai látomását. Hisz magába az esszékötetbe is bele van rejtve egy regény: Daniel Paul Schreber múlt századi drezdai törvényszéki elnök paranoiás látomásfeljegyzéseinek részletes elemzése. Ha Canetti műve sok szempontból — tudományosan, bölcseletileg — erősen vitatható is, gondolatmenetének meglehetősen történelmietlen, kissé absztrakt és nagyvonalúan általánosító okfejtése miatt, művészi vízióként, egy több évezredes, a hatalom és a tömeg ijesztő kapcsolatrendszerének szuggesztív nyelvi képzelőerővel megrajzolt eposzaként megrázó, letehetetlenül izgalmas olvasmány. Bár soha nem aktualizál — szinte kínos, hogy több ezer éves történetek, legendák mennyire a bőrünkre égnek ma is — mi magunk, az olvasás során, állandóan megtesszük ezt; lakonikusan rémületes mondatainak és szóképzéseinek komor pompáját befogadva (*Bor Ambrus* kongeniális fordítása), feltesszük magunknak például ezt a kérdést: vajon nem *panaszfalka* voltunk mi is ama nevezetes június 16-án?! Hogy aztán, kiüvöltve fájdalmunkat, tettrekész *gyarapító falkává* tömörüljünk a mindennapokban... *(Európa, 497 l., 298 Ft.)*

Jegyzőkönyv

A Könyvmoly gyors, ezért most egy folyóirat-közleményre hívja fel a figyelmet. *Kertész Imre* fenti című „elbeszélése" a *2000*-ben jelent meg e hónapban. Nem félek leírni, hogy ez a prózaszöveg *remekmű*. A történet banális és — sajnos — megszokottnak nevezhető: a főhőstől, vagyis

anyám úgyszintén. A harmadik héten fölcsillant a remény, és a fogság huszonkettedik napján kiszabadították apámat, de huszonnégy órán belül anyámmal együtt el kellett hagyniuk Romániát, és oda soha többé vissza nem mehettek. Apám és az anyja soha többé nem látták egymást. Amikor apám állapota harminckilencben válságosra fordult, írtunk, sürgönyöztünk, telefonáltunk Schmidt Veronikának, ha még életben akarja látni a fiát... Hiába vártuk. Később tudtuk meg, jött volna az első vonattal, de a hatóságok nem engedték Magyarországra.

Én ezzel a történettel soha nem kérkedtem. Anyám föl-fölemlítette, ha eszébe jutott a padláson porosodó, vesszőből font hatalmas utazókosár, amiben a személyes holmijukat mentették át Magyarországra. Gyerekkoromban fájt a szívem Temesvárért, Tusnádfürdőért, a nagymamáért, akivel csak németül lehetett volna beszélni, a magyar himnusz pedig nemcsak a nemzeté volt, hanem az apámé is. Bárhol, bármi- [illegible] együtt énekeltem legvadabb szakaszába lendült, az élelem bankjegyekkel már megfizethetetlen. Két ember várja, hogy mi lesz velük. Magyar Aase anyó és leendő Peer Gynt. Egy hajdan szebb napokat látott, művelt, érzékeny asszony és tizenhét éves, leventefoglalkozásokon és háborús szörnyűségeken nevelkedett fia, aki hatalmas terveket forgat a fejében, de ajánlólevele csupán a szegénység. Apa már nincs. Meghalt. Az anya takarítást vállal, abból élnek, és abból iskoláztatja a holnap Peer Gyntjét. Később ápolónő egy hadikórházban. Nem lehet hideg fejjel, rémület nélkül visszagondolni a negyvennégy szeptemberi szőnyegbombázásra. Teljes összeomlás. Semmi se maradt. Se lakás, se pénz, se párna, se könyv. Semmi. A háborús nyomor átnyúlt negyvenhat telére is. Meleg étel került a ferencesek konyhájáról, bár csak a szégyen undorával lehetett kanalazni. A nyári konyhában, ahol átmenetileg meghúzták magukat, a víz minden áldott éjjel belefagyott a lavórba. A hideggel nem lehetett mit kezdeni, kellett talpra állni. A félelem és a csüggedés után: kíváncsiság és remény.

Tudok-e hitelesebb és tisztességesebb magyarázatot adni, mint ama ifjú ember, aki negyvenhétben a területi amatőr kultúrversenyen, egy igazi színház színpadán, a kifordított parasztsubában izzadva, lényét már átadta Tiborcnak, és gyűlölettel vegyes büszkeséggel vágta a Bánk bánt játszó barátja szemébe: *„Te szánsz, nagyúr? Ó, a magyar se gondol már oly sokat velünk, ha a zsebe tele van — hisz a természet a szegényt maga arra szánta, hogy szülessen, éljen, dolgozzon, éhezzen, sanyarogjon és — meghaljon. Úgy van, úgy! Eseméri kell az élhetetlenek sorsát, minekelőtte megtudhassuk szánni is."* Reszketett és szédült az izgalomtól. A nézőtér maga volt a tátongó mélység. A barát Bánk hangja a messzeségből jött s kétségesen: valóban ő beszél? „Ó, buzogj vér! Csak buzogj!..." Nem állítható, hogy Tiborcnak a haja szála se görbült. Igazából azonban csak egyszer érintette meg a félelem. Ötvenéves korában a rémület és a pokol ideje. Nekem a reggelire jutó friss kenyér és a liter hideg tej maga a lakoma, gyakran egész napi adag, de a tejbolt álló pultja mellől nézve úgy tűnt: az élet nagyjából megfelel annak, aminek mondják. Kutatni kezdtem a szekrényben. Madzaggal átkötött két könyvfedél. A regényoldalak helyén levelek, családi fényképek, útlevelek és egy kockás füzet. Idegenkedve forgattam, mintha semmi közöm se volna hozzá. A ceruzával írt sorok elhalványultak, alig olvashatók. Idegen formájú betűk, pedig valamikor az enyémek voltak. A papír megsárgult. Sem előtte, sem azóta naplót nem írtam. Bár műfajilag ez sem az. Afféle olvasónapló. Könyvtárakból, barátoktól, ismerősöktől kért, kölcsönkapott, összevásárolt művekről. József Attila és O'Neill, Ibsen, Gelléri Andor Endre és Brecht, Szabó Lőrinc és Illyés, Weöres és Zelk... Minden elolvasott könyvről néhány sor jegyzet. Ítéltem, szigorúan. Húszéves kor táján semmi se szent. Nincs dölyfösebb és kíméletlenebb egy kitörni készülő fiatalem

SCHÉNER MIHÁLY

SCHÉNER Mihály

új írás

IRODALMI MÜVÉSZETI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

XXIII. ÉVFOLYAM
1983. MÁRCIUS

3

új írás 3
1983. MÁRCIUS

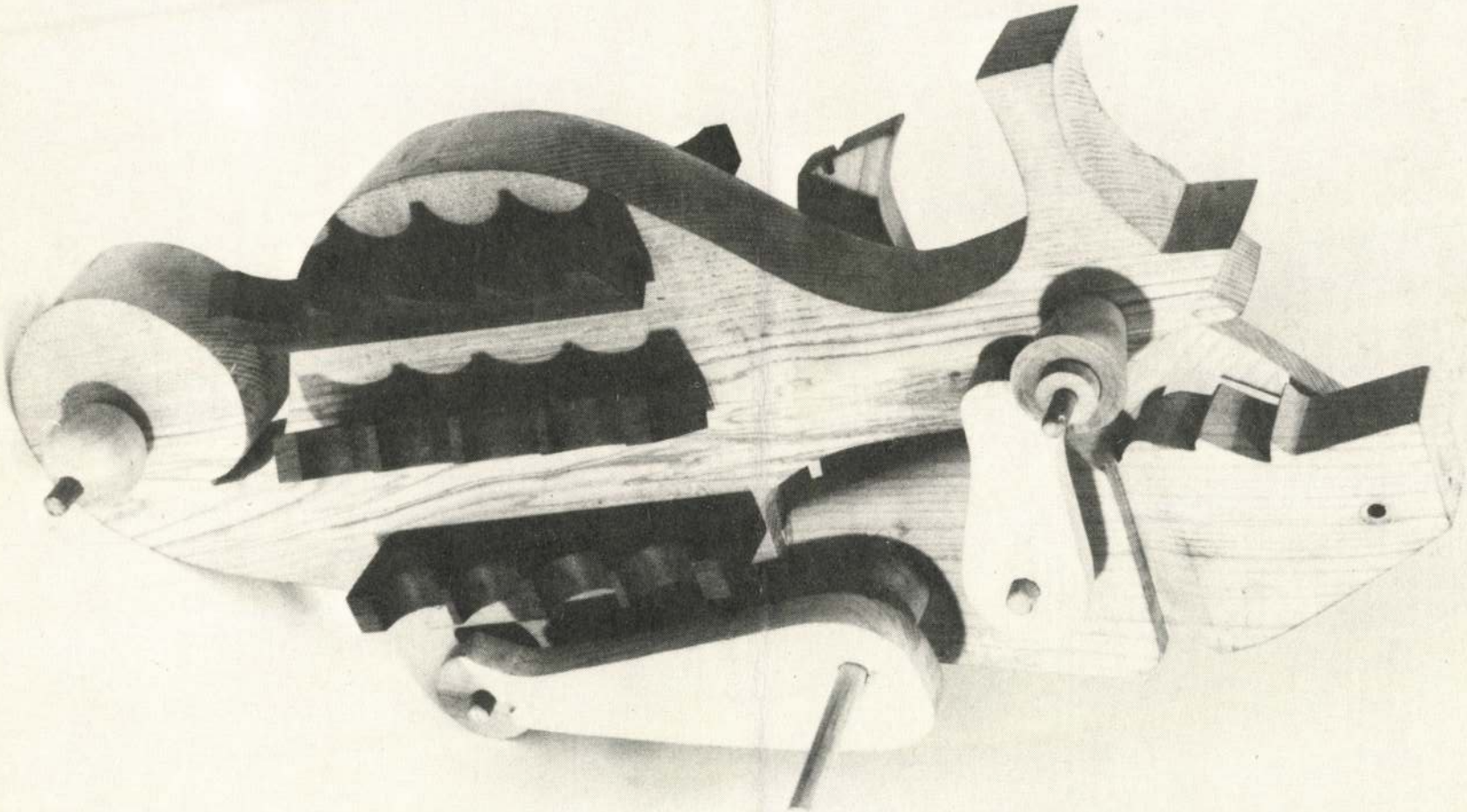

Új írás

Ára: 14,– Ft

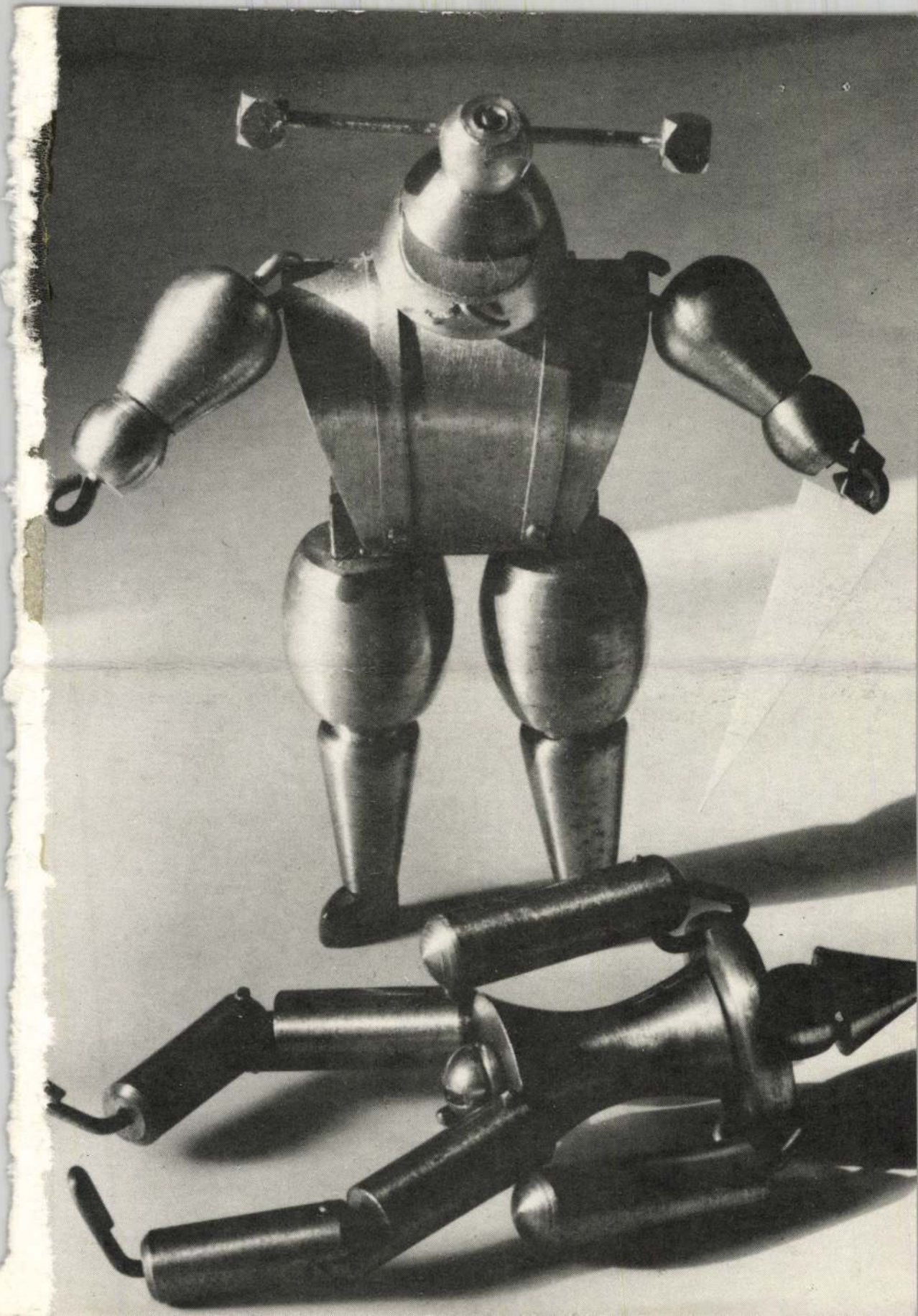

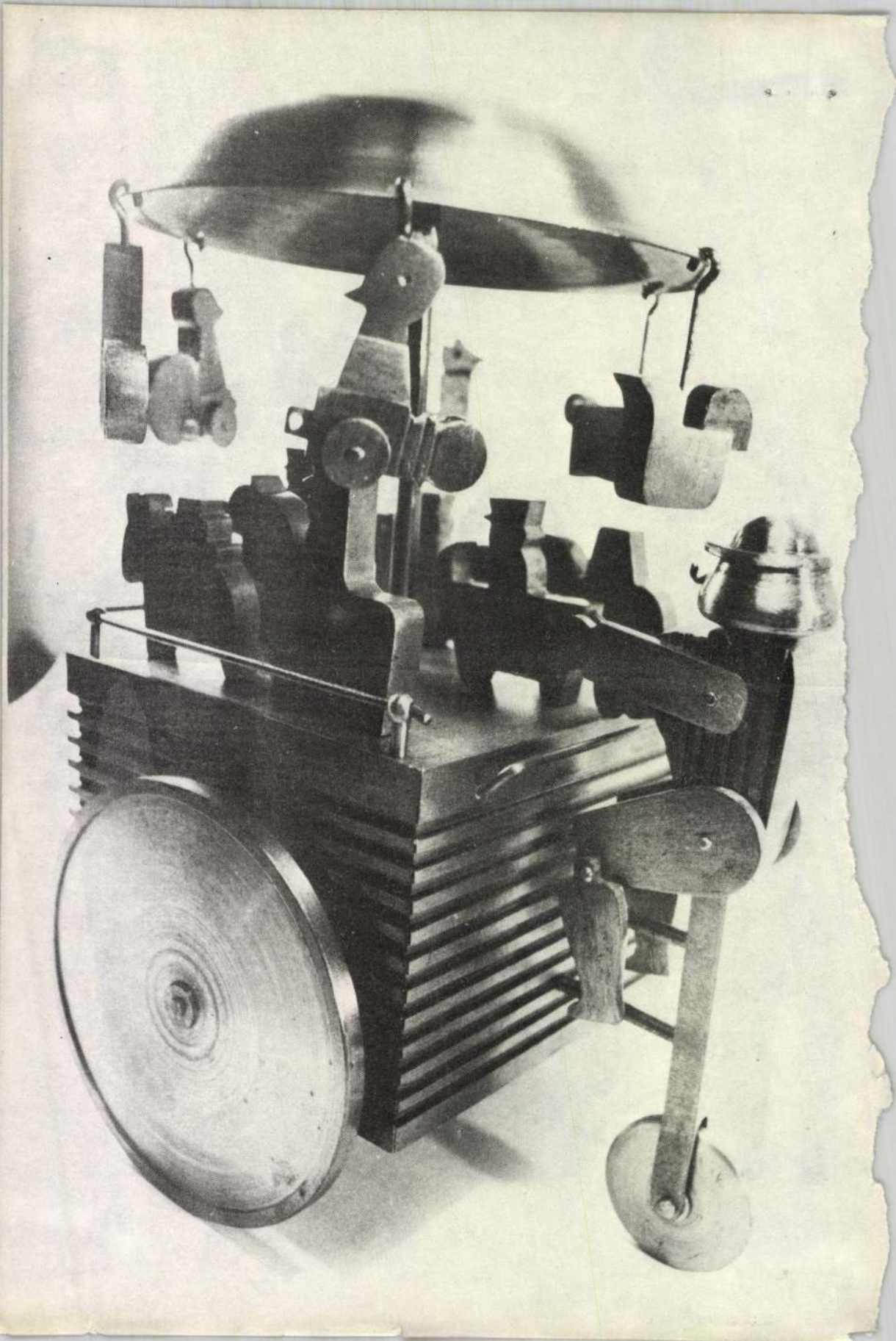

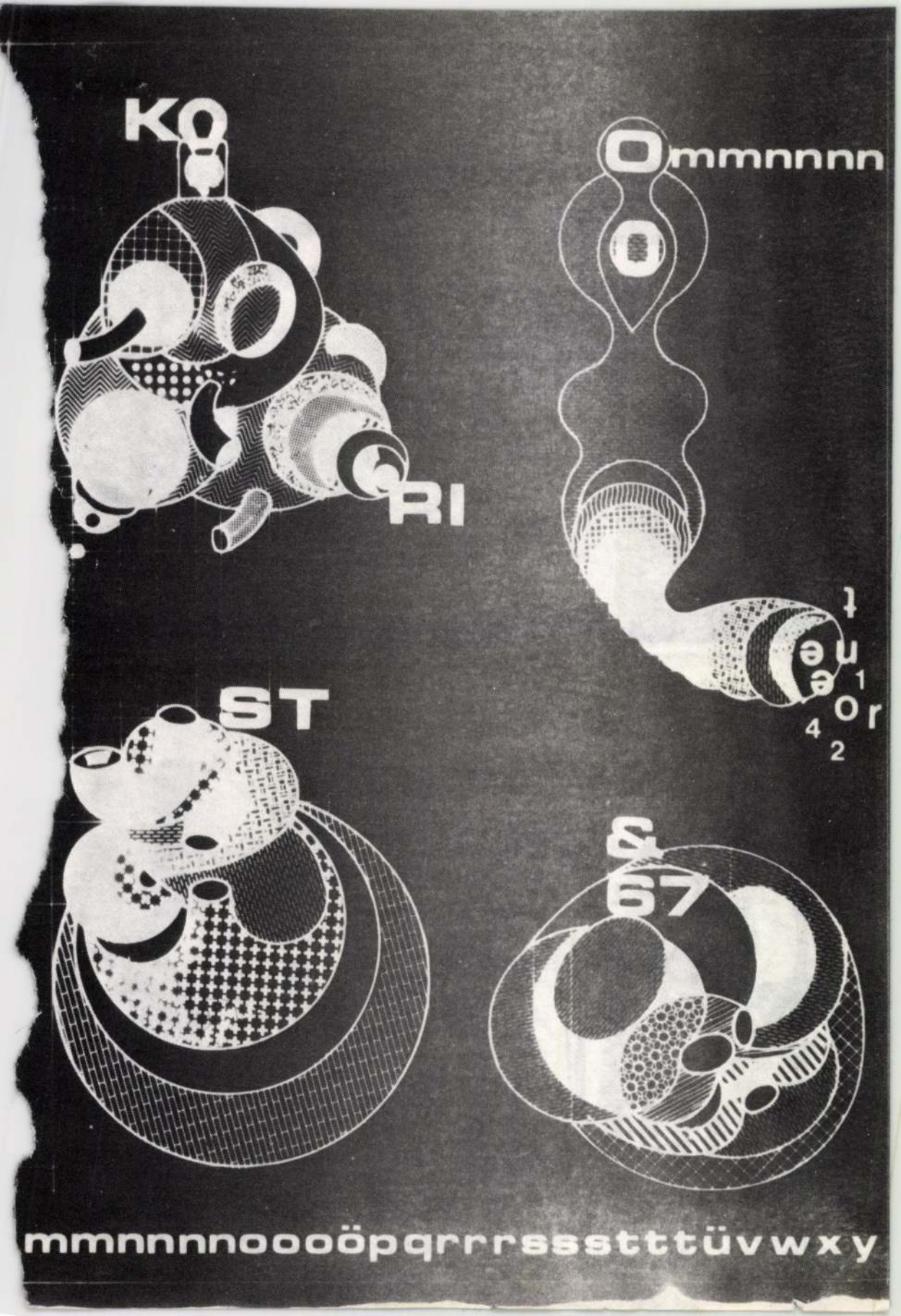
KO
RI
Ommnnnn
ST
&
67
mmnnnnoooöpqrrrssstttüvwxy

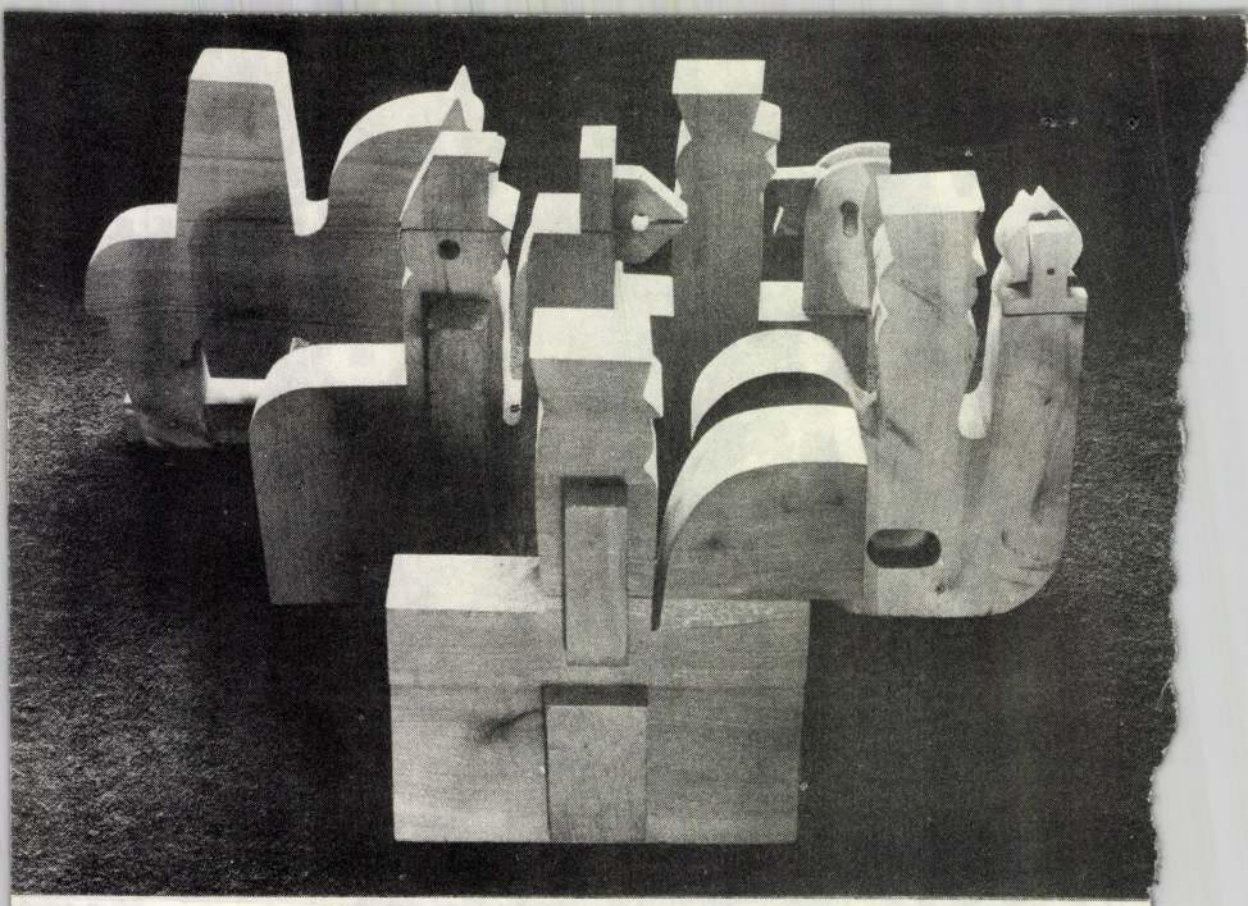

SOMOGY

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

IRODALOM, MŰVÉSZET

CSORBA Győző, KERÉK Imre, VERESS Miklós, BELÁNYI György, NYÁRI László, BÉKÉSI Gyula, BACSKAY István, LEHOCZKI Károly, BALÁZSOVICS Mihály, BAÁN Tibor, TOMKA Mihály, FARKAS Olivér, FRIGYESY Ágnes, LUKÁCS Ottó, ANTAL Attila versei. – FODOR András: Cséplés, Buzsákon II. – SZEGHALMI Elemér: „Szántottunk szép szenvedéssel." – UJKÉRY Csaba: Szabálytalan játék. – NAGY Gyula: Vietnami triptichon. – BOTLIK József: A prózaíró Tamás Menyhért. – LACZKÓ András: Tallózó.

ÉGTÁJAK

NIKOLOV, Ivan: Üzenet a Jugtól (*Alexandar Gjurov* ford.). – NIKOLOV, Ivan, KRASZTEV, Krasztjo, VASZILEV, Petar, KRUMOV, Cservenko, BALABANOV, Ivajlo, HOROZOV, Filip versei (*Király Zoltán* ford.). – MIHAJLOV, Valcso, MILEV, Velcso, BUNKOV, Ivan elbeszélései (*Alexandar Gjurov* ford.). – OLSZANSKI, Tadeusz: Szavakból emelt stadion (*Cséby Géza* ford.). – WIERZYNSKI, Kazimierz, SZYMBORSKA, Wislawa, ZUCHORA, Krzysztof versei (*Kovács István* és *Csordás Gábor* ford.).

SZÜLŐFÖLDÜNK

ANDRÁSSY Antal: „Az új Magyarországot akarjuk létrehozni." – BRANDTMÜLLER István–OROSZ László: Máshol is dobog a szív... – SZIGETVÁRI György: Együtt dobogjon a szív... – EÖRDÖGH Tibor: Levél a balatoni halakról.

FIGYELŐ

Saját halottunk *(Tarján Tamás)*. – Csorba Győző: A szavak bolyhai *(Tüskés Tibor)*. – Ágai Ágnes: Élősiratő *(Drescher J. Attila)*. – Vasadi Péter: Fényromok *(Zsirai László)*. – Büki Attila: Szélfútta szavak *(Mezővári Gyula)*. – Fábri Anna: Az irodalom magánélete *(Tomory Júlia)*. – A lélek tápanyagai *(Weér Zsigmond)*. – A dél-dunántúli aprófalvak... *(Paál László)*. – Mi a haza? *(S. Fülöp László)*. – Varga Csaba: Duna-táji tudósítás *(Aranyi László)*. – Lengyel József: Szembesítés *(Horpácsi Sándor)*.

XVI. ÉVFOLYAM 1988. SZEPT.-OKT. 5. SZÁM

Schéner Mihály rajza

KAZIMIERZ WIERZYNSKI

Nurmi

Léptem a táncos lépése, léptem, mint a szív, úgy dobog,
Vagyok lélegző óramű, levegő, levegőben úszó torony.

Ritmusom egy a földével, meg-megzsong a talpam rajta,
Körbefutom a világot, földrészeit odahagyva.

A mozgás sokszorozódik, s hirtelen forgó kerék lesz,
Felhúzott óramű vagyok, s rekordja az ihletésnek.

Átszökkenek a lelátón, a zúgó arénán által,
Elragad a fenséges szél, röpíti hatalmas szárnyam.

Tempót diktálok magamnak, közeledik a véghajrá,
Szóljatok az embereknek – csendesedjenek el immár.

Nem akarom a győzelmet, nem áhítom azt se: hogy volt!
Csak a „cél"-t átszakítani, s megpihenni, mint a szobrom.

KOVÁCS ISTVÁN fordítása

WISLAWA SZYMBORSKA

Férfiszépségverseny

Jön tetőtől talpig feszengve,
Firmamentum rajta a kence.
Ő lesz a győztes, senki más,
e dudoros fonottkalács.

A bősz medvét úgy kapja vállon,
hogy az (ha nincs is) térdre hull.
Háromszor üt, s kiszenved három
jaguár láthatatlanul.

Ő guggoló – és terepművész,
hasa száz ránccal fintorog.
Éltetik a tapsok, bravók és
válogatott vitaminok.

CSORDÁS GÁBOR fordítása

SCHÉNER Mihály festő

rajzai: Somogy, 1988. 5. sz.

KRZYSZTOF ZUCHORA

A maratoni

Bob Wieland, a negyvenéves amerikai, aki tizenkét évvel ezelőtt a vietnami háborúban mindkét lábát elveszítette, a maratoni távot 4 nap, 2 óra 48 perc 17 másodperc alatt győzte le New Yorkban.

Mondják: Philipidész huszonöt évszázaddal ezelőtt fénytúltengésben halt meg – a fényt ökölle rándult szívében vitte Marathóntól Athénig.

Hazugság: éppen tegnap látták őt New Yorkban, amint lábavesztetten kézen futott végig a mélységes utcaszorosokon, hogy megtudja magáról az igazságot, amelyet a háború kiölt belőle

Hogy emlékezetünk meg ne csordulhasson!

KOVÁCS ISTVÁN fordítása

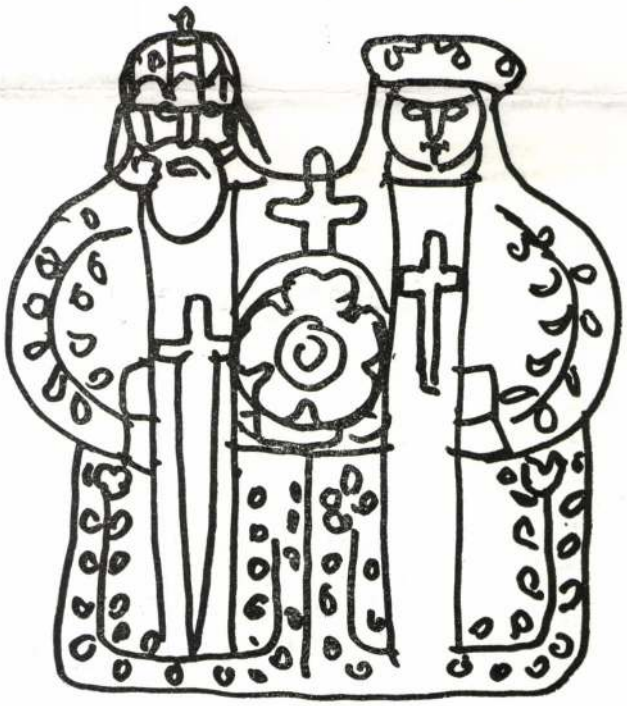

Schéner Mihály rajza.

1021

1983.II.19.4,25 Faragó

Jó reggelt!

- Mézeskalács huszár, pettyes textilkakas, Dorottya a festett kocsin. Lengyel Anna Séner Mihály kiállitására hivja Önöket a Mücsarnokba.

- Aki elmegye a kiállitásra mosolyogva jön ki. Vidám lesz a lelke és biztos egy darabig nem fog veszekedni senkivel. Effelől Séner Mihály müvei gondoskodnak. Nem mintha minegyedik olyan szivderitő lenne, hiszen a fémből készült bogarakról ezt jóindulattal sem mondhatnám. De hát olyan müvész alkotásaitól mégis csak örömre derül az ember, akinek fából faragott törvény tábláin mézeskalács huszár lovagol vagy falován egyszerüen csak hintázik. Ugyanezen a törvénytáblán még más, ezekhez hasonló furcsaságok is rögzitve vannak. De ha tovább megy a látogató sok festményen találkozik Dorottyával, a komikus vénkisasszonynyal és más kaposvári személyekkel. Séner Mihály ezeket a meg-

Séner Mihály

festett vagy fából, fémből elkészitett Dorottyás kocsikat Csokonai iránti szeretetből, költészetének csodás népi világából indittatva készitette el. Szó szerint igyfogalmazta meg miért szereti Dorottyát. Aztán láttam kitünő grafikákat is, igazi gyönyörüséges mézeskalács figurákat, textilből pettyes kakast és Kókakatit, Édes dinnyekirályt és Svanyuuborka királyt kőrisfából, vagy a Pécsi Bóbita Bábegyüttesnek készitett Háry János bábukat, ökrösszekereket és begyes menyecskéket. Végezetül hadd mondjak el egyetlen versszakot Nagy László Vidám üzenetek cimü verséből, amit Séner Mihály festő, szobrász és kalapgyüjtő müvésznek irt.

SCHÉNER MIHÁLY

Nádor 214 – 223. pall

SCHÉNER Mihály

NAGY Márta: Schéner Mihály: Golgota (1977). = Müvészet, XXV.évf.9.sz. 1984 20-21.p.ill.

SCHÉNER MIHÁLY

Menyhárt László: Egy XX. századi garabonciás: Schéner Mihály művészetéről. = Új Aurora, 1984. 2. 53-59. p. ill

bus affinitatis et consanguineitatis. — Nicolaus de Dünkelspühl: Tractatus de septem peccatis capitalibus. — Adversaria ascetica. — Henricus de Hassia: De rerum temporalium vanitate. — Epistola paraenetica ad Judeos. — XV. sz. 382 fol. Scriptor „Hainricus de Marpurg" 1420. — Egykorú kötés. „Ego Iohannes de Otting d. d. Archidiaconus Soproniensis hunc librum Registravi singulaque in eo contenta consignavi." 1459. (U. II. 1. 108. l., II. 2. 164. t.)

5051. Commentarius in libros V Decretalium. — 1451. 470 fol. „Per me Symonem de darwas de hanwa arcium liberalium Magister" 1451. „Collegii Christi Strigoniensis". Magyar bejegyzés: „zegen teologosok". (U. II. 1.)

5077. Formularius cancellariae curiae Romanae alias Stylus curiae Romanae. — XV. sz. 477 fol. Kötés: új. Valószínűleg a Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való. Az egyik szöveg: „Dilecto Filio Johanni de Vsk preposito Quinqueecclesiensi." (C. L. 984. sz.)

5085. Novella super VI. Decretalium Bonifacii VIII. — Eadem novella ab alio glossata. — Thomas de Bipartita seu Piperata: Tractatus de praesumptionibus et judiciis. — Solutiones super glossas contrarias in iure canonico. — Magister Bernardus: Margarita seu breviarium iuridicum. — Bartholomaeus Brixiensis: Brocardica iuridica. — XV. sz. 349 fol. csak díszes piros kezdőbetűk. Egykorú bőrkötés. A Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való.

5093. Commentarius in titulos XX—XXX. libri II. Decretalium. — XV. sz. 493 fol. Új kötés. A Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való.

5101. Commentarius in librum II. et III. Decretalium. — Commentarius in quosdam titulos libri VI. Decretalium. — Tractatus de iure patronatus. — Tractatus in quosdam titulos Decretalium. — Commentaria in librum V. Decretalium. — Recollecta super cap. Ne prelati . . ." — De schismaticis et ordinatis. — De homicidio. — Expositio rubricae de torneamentis. — Recoll. de raptoribus. — XV. sz. 734 fol. „per manus

SCHÉNER Mihály

E.M.: Schéner Mihály. = MN XLVII. évf. 79.sz. 1984. ápr. 3. 6.p.

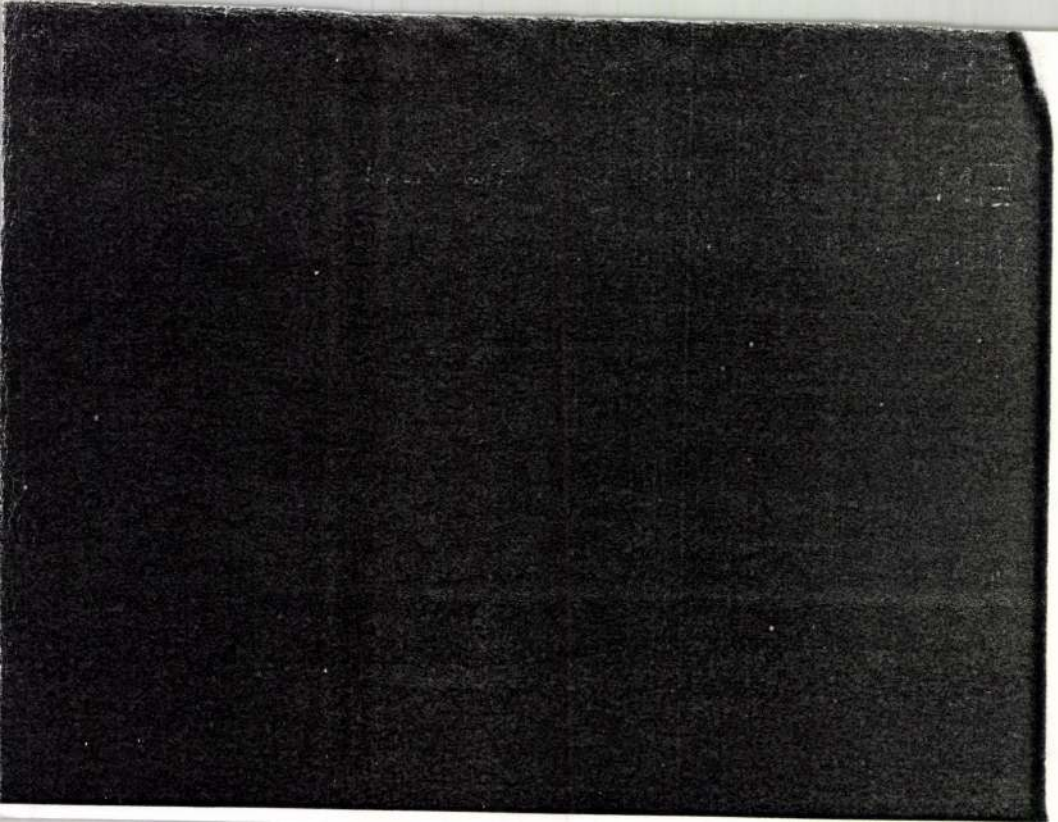

SCHÉNER MIHÁLY

Dobos Marianne

Szent György nem győzte le
a sárkányt
Beszélgetés Schéner Mihállyal

Új Tükör 1984. máj. 20. XXI. évf. 21. n. 10-11.

5.sz. melléklet

Óratervezet a topográfiai ku

I. félév

1. A topográfia tárgya, módsz
2. A topográfiai kutatások e
   a müemlékvédelemhez és mu
3. Az emlék, ill. müemlék fo
4. A topográfia magyarország
5. A topográfiai munka része
   1. Településtörténet
6. 2. Épületek leirása, hely
7. 3. A térlefedés fajtái, f
   épitészetben /19. száz
8. 4. A 19-20. századi épité
   pontjai, a müemléki bea
9. 5. Az épületekhez tartozó
   /iparmüvészet liturgik
   épületek berendezése/

1021

Schéner Mihály: Golgota (1977)

Az evangéliumi Keresztrefeszítés-történetet (Máté 27. 27–66: „Jézus megostorozása, csúfolása, felfeszítése és halála"; Márk 15. 20–47: „Jézus kereszthalála" stb.) különböző korok mesterei általában álló téglalapformában jelenítették meg, ha a keresztre feszített latrokat nem, csupán Krisztus kereszthalálát ábrázolták. Schéner Mihály 1977-ben fekvő téglalapba komponálta a *Golgotát*. Kompozíciójának középpontjában nem csupán Krisztus, hanem a kereszt előtt térdelő-guggoló női alak is látható. Vajon miért?

A művész alkotásának nem az ábrázolt evangéliumi fejezet címét adta, pedig választék volt, hiszen a történet mind a négy evangélista írásai között olvasható. Nem is mutatta be a teljes történetet, hiányoznak például a megfeszített latrok figurái, sőt hiányzik a cím „magyarázataként" a koponya megjelenítése is. Az evangéliumi történetnek megfelelően a kereszt alatt láthatók a női alakok, a kompozíció jobb szélén a fegyveres alak, Longinus százados, egy Krisztus őrzői közül és József Arimathiából (Mt. 27. 57–58: „Mikor pedig beesteledék, eljöve egy gazdag ember Arimathiából, név szerint József, aki maga is tanítványa volt Jézusnak. Ez Pilátushoz menvén, kéri vala a Jézus testét. Akkor parancsolá Pilátus, hogy adják át a testet").

Sem a női figurák, sem József, de még a százados sem tekintenek a megfeszített Krisztusra, aki az evangéliumi történet középponti alakja. A kereszt alatt állók arcán semmiféle fájdalom nincs, pedig Krisztus halála indokolná ezt. József arca majdhogynem derűs. Mindezek arra engednek következtetni, hogy az ábrázolás tárgya nem csupán Krisztus keresztrefeszítése.

A hasonló típusú ábrázolásokon Krisztus alakja jóval nagyobb, mint a többi figuráé. Schéner Mihály *Golgotáján* Krisztus megközelítően akkora, mint a százados kivételével a többi figura. Ez a Krisztus tehát méreteivel nem emelkedik ki embertársai közül. Schéner megfeszített embere egy a közösségből, tulajdonképpen lehetne bárki. Nem fájdalommal viseli a kereszthalált. Arcán – mint a kereszt alatt álló többi figuráén – nyugodtság, megbékéltség tükröződik. Krisztus bal kezével szinte markolja a keresztet. Vagyis ragaszkodik választott sorsához. Nem a keresztre szögezett Krisztus ez, tartozéka a kereszt, mely által különbözik társaitól. Emberléptékű ez a kompozíció, melyet eleve meghatároz a fekvő téglalap. Erősíti a kompozíció horizontális kiterjedését az is, hogy a kereszt két szára megközelítőleg azonos hosszúságú. A vertikális ág nem nyújtja meg függőleges irányba az ábrázolást. A művész értelmezésében szigorúan földi, emberi dologról van itt szó: egy ember a közösségből boldogulásukért hajlandó a halálra is.

Schéner Mihály: Ördöggolgota, diófa, 35x47 cm, 1977 (dr. Bartha Gábor tulajdona)

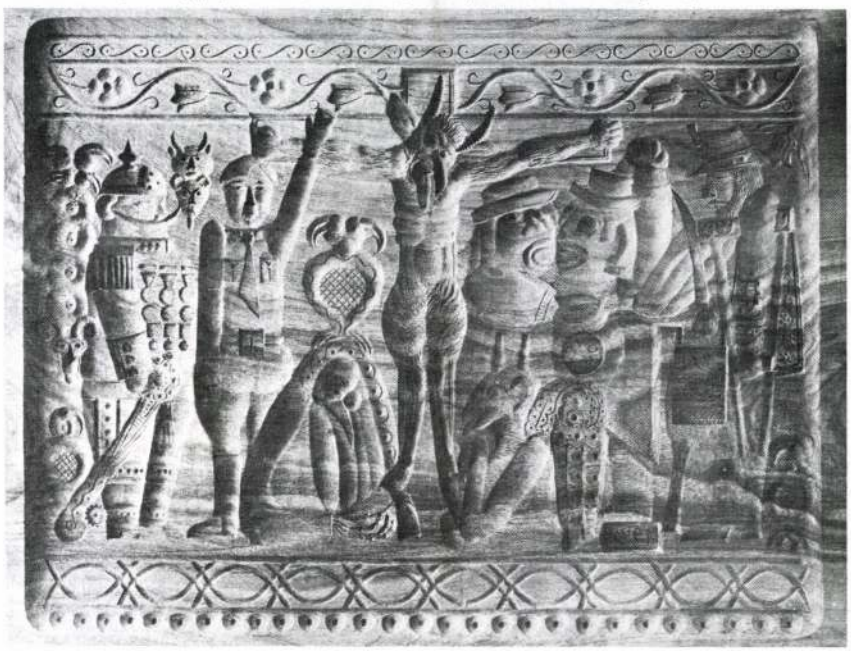

az elemekkel." *Mészöly Miklós* ezt a kameráról írja, de ugyanez jellemzi a fényképezőgépet – így Pócs munkásságát is. A valóság elemeinek abszolút egyenértékűségét hangsúlyozó, *A tárgyak rémuralmának kezdetei* című fotóján a mindennapok hordaléka jelenik meg, minden tárgyiasul agressziven, szinte már az életterünket csökkentve.

Pócs Pétert erősen foglalkoztatják a társadalmi kérdések, kritikusan tekint a világra. Az *Ezennel megnyitom* című fotóján a sivó homokon egy rák vágja át ollójával a megnyitás tényét demonstráló jelképes szalagot. Megnyitó a megnyitóért; az üres protokollt állítja pellengérre a munka... *A kitüntetésem* című objekt ugyane témának hasonlóan abszurd megfogalmazása: a háromszögletű kis tartón nem érdemrend, hanem kockakő fityeg. Mi a kitüntetés? Társadalmi elismerés. Ha nincs mögötte konkrét értékrend: csak egy tárgy. Az értékeket közmegegyezések szülik, a társadalom fogadja el, emeli őket értékké. Ilyen és hasonló gondolatokat válthat ki a finom, vörös bársonnyal bélelt dobozba rakott kockakő-kitüntetés. A *Nagy púder* című, kilenc darabból álló akciófotó pedig a feltupirozott értelmetlen cselekvés abszurdumának dokumentuma. Pócs szociológiai ihletettségű, a tárgyakat direktben megjelenítő munkáin – akárcsak *Pinczehelyi Sándor* – bizonyos szimbólumhordozó tárgyakat tárgyiasít vissza úgy, hogy lefejti róluk a szimbolikus jelentést és önmagukban vizsgálja őket. Gyakran felbukkan az ő művein is a piros-fehér-zöld trikolór hol jelképként, hol egyszerűen csupán piros-fehér-zöld színként. Mit érnek a szimbólumok önmagukban? Mik a közös értékek, és mennyire állják az idő próbáját? Ilyen, és ehhez hasonló kérdésekre keresi Pócs a választ objektjeivel, fotóival.

Van a jelenkori magyar grafikának az experimentális, míves, tárgyias, intellektuális és a legújabb, újexpresszív ága mellett egy szociológiai ihletettségű vonulata is. A félreértések elkerülése végett sietek kijelenteni, hogy az ilyen szemlélettel készült műtárgyakat nem a téma – bár arra hivatkozom –, hanem a forma teszi műalkotássá. *Fülep Lajos*sal szólva: „A művészetben minden »tartalom anyag« csak olyan mértékben fordulhat elő, amilyen mértékben »formává«, azaz művészetté vált. A művészet tartalma éppen a »forma«, azaz ami művészi formává lett benne. Ahol elválnak, ott lehet világnézet, de nincs művészet." Az ilyen és ehhez hasonló témák művészi átlényegesítésével csak a társadalom jár jól, hiszen egy csatornán – a művészeten – konkrét visszajelzéseket kapott. Képzőművészeink bár nem olyan hatékonyan, mint a szociográfia, filmművészet vagy a fotó, ám mégis hatásosan „interpretálják" a témát. A szocioművészet a grafikában nem stílárisan, tematikája, illetve szemlélete révén választható el a többi más kifejezésmódtól. Ez a szemlélet és témafeldolgozás jelentős művészeti értékeket hordoz, amit két grafikus, *Somogyi Győző* és *Bukta Imre* munkássága is meggyőzően bizonyít. Ha a társadalmi kérdésekre fogékony, hibákon, hiányosságokon változtatni akaró művészet közelmúltján tekintünk végig, láthatjuk, hogy az ötvenes évek időszaka – amikor a társadalom valós vagy óhajtott eredményeit propagandisztikus céllal direktül kellett a művészetnek megjelenítenie – után kompromittálódott a szemléletmód, a túlkapások bizalmatlanná tették a téma iránt esetleg érdeklődést mutató alkotókat. A hatvanas évek képzőművészetében nem is nagyon találkozunk konkrét társadalmi kérdésekre reagáló, arra visszajelzést adó műalkotásokkal. A hetvenes évek elejétől aztán az időszak avantgarde-jának egy jelentős vonulata, továbbá olyan grafikusok, mint a már említett Somogyi Győző és Bukta Imre, továbbá *Prutkay Péter*, Pinczehelyi Sándor és Pócs Péter is ismét e kérdések felé fordultak.

6

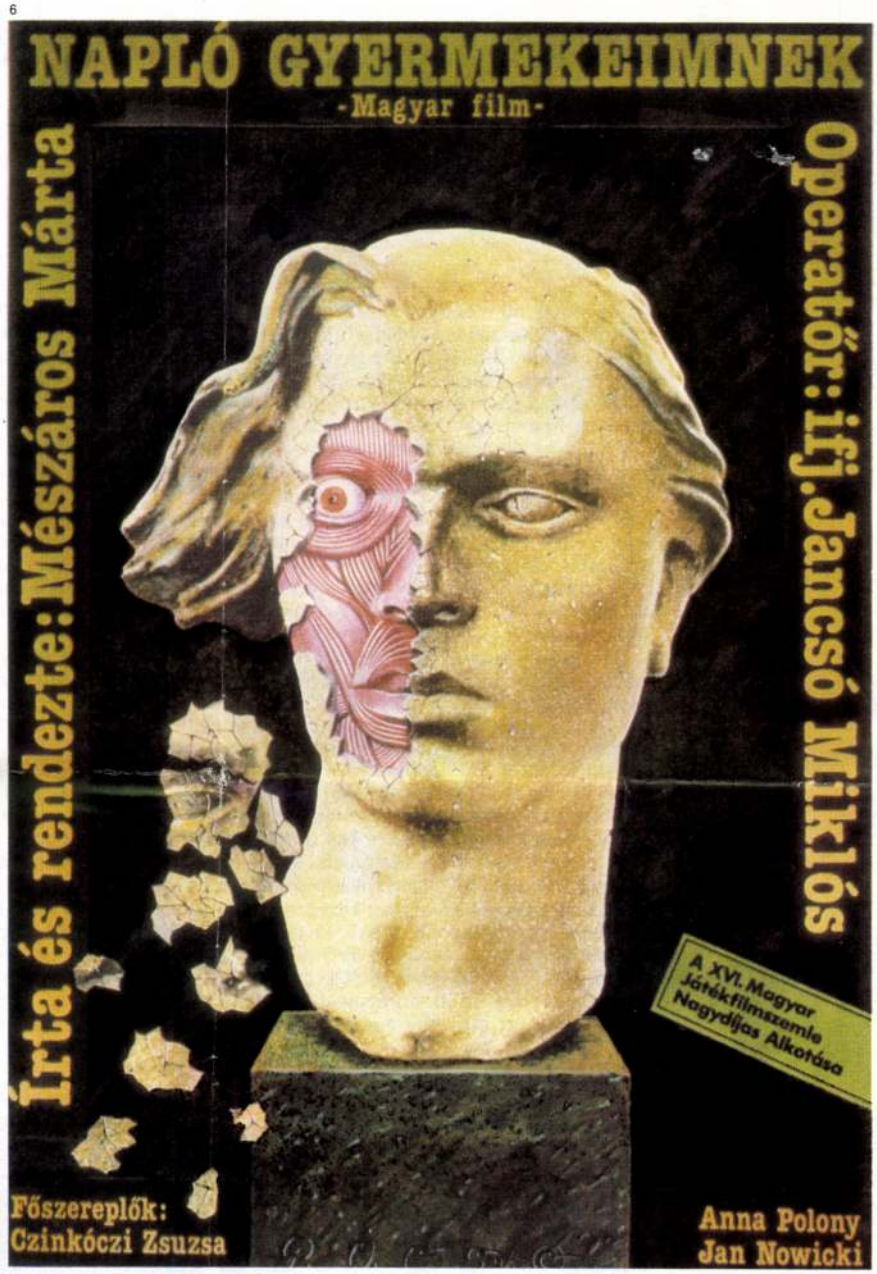

Összegzést készíteni még korai lenne Pócs Péter munkásságáról, hiszen a pályája elején járó, fiatal alkotóról van szó. Művészete viszont kiforrott, karakteres, így elmondhatjuk, hogy mind plakátjai, mind autonóm munkái révén a hetvenes évek végén induló művészek generációjának kiemelkedő alkotói közé sorolható.

Lóska Lajos

4 Pócs Péter: Móricz Zsigmond Úri murijának plakátterve, 1978
5 Pócs Péter: Dürrenmatt: A bíró és a hóhér, plakát, 1982
6 Pócs Péter: Napló gyermekeimnek, plakátterv, 1984 (fotók Walter P.)

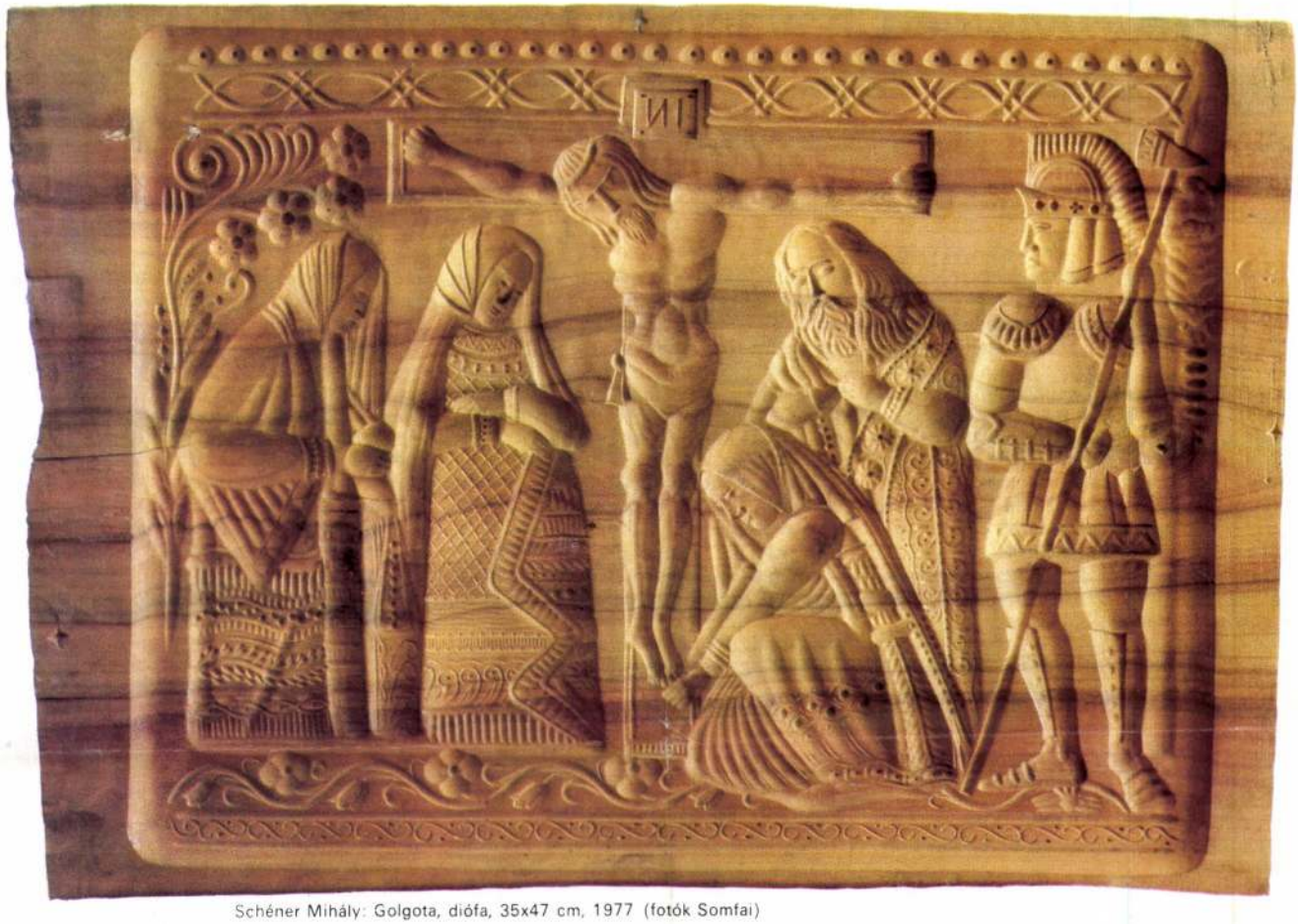

Schéner Mihály: Golgota, diófa, 35x47 cm, 1977 (fotók Somfai)

A kompozíció legnagyobb figurája nem Krisztus, hanem Longinus százados. Krisztus a kereszt nélkül kisebb, mint a hatalmat megtestesítő százados, de keresztjével együtt már olyan nagyságú. Vagyis a legnagyobb erőt az erőszakos hatalom képviseli, de vele egyenrangú félként léphet föl a közösség képviseletében egy cselekvő ember.

Longinus alakja nem fért el a kereszt alatt. Első pillantásra, úgy tűnik, nem is tartozik a kompozícióba. Még a kereszt bal oldalán lévő női figura is inkább része az ábrázolásnak, pedig ez az alak sincs a kereszt alatt. Longinus pillantása nem követi a többi szereplő tekintetét, de nem is néz Krisztusra. A százados figurája tehát látszólag nem tartozik a kompozícióba, ha azonban letakarjuk, fölbillen a téglalap. Mégis az ábrázolás szerves tartozéka? A téglalap bal oldalán az ornamentika aszimmetrikus, Longinus ellensúlyozására szolgál. Krisztus feje a szimmetria miatt is dől balra: így három-három figura van a kereszt mindkét oldalán. Öltözékének megformálásával a művész utalt is Longinus felemás helyzetére (kompozícióba-tartozására és különállására). Tunikájának szegélyén a női ruhák motívumai köszönnek vissza. Figurájában a mindenkor létező, helytől és időtől független, embertelen hatalom ölt alakot. A százados által képviselt erőszakos hatalommal szemben a kereszt alatt az emberek (a kereszt szinte védőn borul rájuk) félelem nélkül teszik, amit boldogulásuk érdekében, hitük szerint tenniük kell.

Longinus kivételével az összes figura tekintete a kereszt előtt térdelő-guggoló női alak felé irányul. A kereszt bal oldalán lévő nők érdeklődéssel szemlélik az eseményt; József lénye a nőkéhez hasonló. Még Krisztus fejét is úgy komponálta a művész, hogy balra dőljön. Tehát az erővonal az ő fejétől is a guggoló női alak, a kompozíció középpontja felé irányul. A női figura kezeivel Krisztus lábait érinti, ami egy másik újszövetségi történetet juttat eszükbe: „Lábmosás" (Já. 13), mely szerint mindközt a legkülönb köteles alázattal szolgálni a többieket. Schéner értelmezésében a közönség elfogadta azt az általános érvényűnek tekinthető gondolatot. Ennek bizonyítékaként ugyanazzal a szimbolikus tettel, a lábmosással tiszteli meg tanítómesterét. Az emberi közösség képviseletében talán Mária, Krisztus szülője a végrehajtó, hiszen őt lehet tekinteni összekötőnek Krisztus és a közösség között.

Schéner Mihály *Golgotája* békés, nyugodt derűt, kiegyensúlyozottságot áraszt. Az ornamentika és az öltözékek díszítései népi ihletésűek, ami paradox módon nem determinálja, hanem megszünteti a jelenet irodalmi alapanyagbéli helyhez és időkhöz kötöttségét. Kiemeli az adott korból és helyről, egyszersmind általános emberi érvényűvé teszi.

Nagy Márta

Pierre Puvis de Chavannes: Magd

Az 1870–80-as években egész Európában megingott a bizalom az érzékek és az értelem megismerő képessége iránt – a belső élet és a látható mögötti ismeretlen világ vált izgalmassá. „A társadalom megrendült, s a hit és remény nélkül neurotikussá vált magányos művészek szépség, ideál s a túlvilág után vágyakoznak" – írja Komlós Aladár. A korszak egyik leglényegesebb művészeti irányzatának, a szimbolizmusnak egyik alapkategóriája a „korreszpondencia", a természet jelenségei közti titkos, csak metafizikusan igazolható megfelelés, a másik az „indécis", vagy a meghatározhatatlan, a bizonytalan. Ezen esztétika értelmében a lényeg megközelítése sejtetéssel, homállyal, illetve tiszta szépséggel: vagyis a dekorativitás, a kalligrafikus ábrázolás útján lehetséges, a dekorativitásnak tehát transzcendens funkciója van. A francia szimbolizmus két jellegzetes alkotója Gustave Moreau, aki megismerteti a preraffaelitákat Franciaországban, és Pierre Puvis de Chavannes, aki a klasszicizmust felújító allegorizáló képein az akadémizmus sivárságát akarja felfrissíteni.

A század végére az impresszionizmus hatására a táblakép válik uralkodóvá, és szinte Puvis de Chavannes az egyedüli, aki, Giotto és a trecento nyomán, a dekoratív monumentális festészet újjáélesztésével próbálkozik. Gauguin is megérezte a falfestészet jelentőségét, innen fakad erős vonzalma Puvis iránt, ő maga azonban csak kisebb táblaképein kereste a monumentális hatás feltételeit. Seurat nagyméretű vásznai viszont inkább megnövelt, de nem az architektonikus funkciók figyelembevételével készített, izolált táblaképek, illetve ezek előtanulmányai voltak. A fenti kísérletek félbemaradásának legfőbb oka a festészet és az építészet aszinkronitásában rejlik.

A korban a falfestészet és a táblaképfestészet teljesen különálló területnek számított, Puvis de Chavannes azonban ugyanazt a stílust alkalmazta mindkét esetben. E stílus kifejlesztése lényegében véve a 70-es évek végéig (az amiens-i sorozat megalkotásával) lezárult. Falképei nem freskók, hanem bekeretezett olajképek (pannók), de egyértelműen freskóhatásúak, csakúgy, mint kisebb táblaképei – sápadt, fénytelen színeikkel, monumentális hatásukkal.

A Szépművészeti Múzeum Magdolnája (1897) egyik legkésőbbi táblaképe, amit utolsó monumentális falfestményei befejezésének szüneteiben festett. Ezzel a művel kapcsolatban meséli Arsène Alexander, hogy egyszer véletlenül találkozott Puvis-vel a Boulevard Malesherbesen, és a művész megjegyezte: „Nem fogod elhinni mivel foglalkozom mostanában ... Egy művésziskolába való dolgot csinálok! (Itt felnevetett.) Igen, egy természet utáni tanulmányt, elég bolond dolog látni, valójában hogyan tudok másolni. Nincs fogalmad, mennyire élvezet másolni valamit. Mint egy kezdő – egy »kis darab az életből«. Ah, milyen ostobán tanítják ezt a főiskolán. Soha nem szakadnak el a megrögzött szabályoktól. A növendékek nem látnak, a szemüket csukva tartják." (1898. dec. 3.) Alexander így folytatja: „Szükségtelen megjegyezni, hogy ha ez a »kis darab az életből« hasonlít a természetre, akkor ez inkább Puvis saját természete. Egy Magdolnakép volt ez, egy kis táblakép, az egyik legutolsó amit festett."

A Magdolna-motívummal Puvis de Chavannes életművében korábban két alkalommal is találkozunk. Először egy fiatalkori, valamikor Théophile Gautier tulajdonában lévő képen, ahol Krisztus és Magdolna látható a Noli me tangere (Ne illess engem!) jelenetben, majd az ennél mértékletesebb és egyszerűbb *Magdolna a sivatagban* (1869) című ábrázoláson. A szépművészeti múzeumbeli bűnbánó Magdolna még puritánabb. Az alak ugyanabban a tengelyben áll, mint az 1869-es változaton, és a táj szerkezete is igen hasonló. A kompozíció erővonalai mindkét esetben szinte megegyeznek a *Fiatal lányok a tengerparton* című képen láthatóval: átlósan lefutó hegyoldal, a vászon fölső harmadában elhelyezett látóhatár – úgy látszik, kedvenc tájsémája ez Puvis de Chavannes-nak. A két Magdolna-kép között mégis lényeges eltérések vannak. Az 1869-es Magdolna kezében koponyát tartva meditál, feje fölött glória, a lába előtt egy gyík látható. Sokkal részletezőbb és az ikonográfiai sablonokat inkább követő mű ez. Sőt, összevetve Gustave Moreau *Orfeusz fejét vivő trák nő* (1865) című képével, észrevehetjük, hogy a két figura teljesen azonos formátumú, hasonló a beállítás és a mozdulat, sőt megegyezik a háttér szerkezete is. Feltehető tehát, hogy mindketten egy közös archetipikus modellhez nyúltak. Ikonográfiai tekintetben a *Magdolna a sivatagban* nem tér el a hagyományoktól, ezzel szemben a szépművészeti múzeumbeli változaton már semmiféle attribútum nem látható, az egész kép sokkal mértékletesebb és egyszerűbb.

Sem a szoborszerűen megfestett nőalakon, sem a környezetében nincs olyan elem, amely a civilizáció jelenlétére utalna, legfeljebb a nő lábára vetett lepel, de az is ugyanolyan anyagi minőségűnek lát-

szik, mint a test, illetve a háttér. Magdolna alakjához nemhogy semmilyen attribútum nem kapcsolódik, de még csak egyéni, individuális jellege sincs. Haja anyagtalan foltszerű, teste is inkább tömb, mint szerves hús. Teljesen beleolvad környezetébe a homogén szín- és materiális szerkezet révén, bár az erős kontúr izolálja (de nem egyéníti). Ezzel és a vetett árnyék teljes hiányával montázsszerűen hat, a korábbi képekhez viszonyítva erőteljesebb belső domborulatok és árnyékolások viszont fokozzák testiségét, pontosabban tömbszerűségét.

Három térréteg különíthető el a műben. Az első kettő, Magdolna alakjával és a mögötte lévő sziklával vertikális irányú, míg a harmadik, a messze nyúló háttér erre merőleges, de csak virtuálisan jelent mély teret, mivel semmi sem jelzi a mélységet, semmilyen staffázselem nincs jelen, ami a teret rétegezné. Megdolna alakja egy háromszögbe foglalható, a természettel való kompozicionális kapcsolatát az elrendezés racionális rendszere biztosítja. A kép vertikális tengelyét a nő felső teste, a horizontális tengelyt a látóhatár képezi. Ehhez társul egy harmadik tengely is, a szikla szélének a főalak által részben takart, a kar vonalában folytatódó átlós iránya. A három erővonal a fej által kijelölt enyészpontban (a háromszög csúcsán) metszi egymást. Kompozicionálisan létrejön tehát az ember, a természet és a végtelen találkozása.

Hasonló panteisztikus elképzelés jut érvényre a színvilágnak a sárga-barna, illetve zöld-kék árnyalataira való redukálásában. A nő alakja ugyanolyan tónusú, mint háttere, így a növényzettel és a sziklával egylényegűnek hat, erős kontrasztban van viszont a messze távolba nyúló mező és az ég tónusával. Az egyik póluson az embert is magába foglaló Természet, a mikrokozmosz áll (sárga), a másikon az Univerzum, a Végtelen, vagyis a makrokozmosz (kék). A képen azonban mindkét szférát hasonló színerő jellemzi. Az anyagszerű, sűrű ég nem a transzcendentális, az Istenhez vezető világot képviseli, mert panteista értelemben Isten minden individuumban és minden dologban jelen van. A végtelen is az univerzum része – ezért anyagszerű, s közel kerül hozzánk, míg a jelenlévő eltávolodik, és a kettő egy köztes, homogén szférában találkozik. A mű tehát metafizikus, transzcendentális összefüggéseket fejez ki, és a geometriai-aritmetikai kompozíció révén az absztrakció, a színszimbolika révén pedig a transzcendencia irányába mutató logikai rend uralma alatt rendeződik.

A Magdolna-kép bizonyos mértékig

Akadémikus művészek

Az egy évvel ezelőtt megalakult *Magyar Művészeti Akadémia* akadémiai tagságot bizonyító oklevelét szerdán *Attalai* Gábor textiltervező iparművész, *Ágh* István költő, *Balassa* Sándor zeneszerző, *Bán* Ferenc építész, *Bencsik* István szobrászművész, *Bertha* Bulcsu író, *Bodonyi* Csaba építész, *Bozay* Attila zeneszerző, *Csaba* László építész, *Csete* György építész, *Csukás* István költő, *Deim* Pál festőművész, *Dobai* Péter író, *Durkó* Zsolt zeneszerző, *Eigel* István festőművész, *Farkas* Ferenc zeneszerző, *Finta* József építész, *Gerzson* Pál festőművész, *Gulyás* Zoltán építész, *Gyarmathy* Tihamér festőművész, *Gyurkovics* Tibor író, *Hernádi* Gyula író, *Jánossy* György építész, *Jurcsik* Károly építész, *Károlyi* Amy költő, *Kerényi* József építész, *Kocsár* Miklós zeneszerző, *Kokas* Ignác festőművész, *Makovecz* Imre építész, *Melocco* Miklós szobrászművész, *Mészöly* Dezső költő, műfordító, *Mezei* Gábor belsőépítész, *Páskándi* Géza író, *Pongrácz* Zoltán zeneszerző, *Sára* Sándor filmrendező, *Schéner* Mihály festőművész, *Schrammel* Imre keramikus iparművész, *Somogyi* József szobrászművész, *Szalay* Lajos grafikusművész, *Szentkirályi* Zoltán építész, *Szokolay* Sándor zeneszerző, *Szőnyi* Erzsébet zeneszerző, *Szőts* István filmrendező, *Tornai* József író, *Török* Ferenc építész, *Vígh* Tamás szobrászművész, valamint néhai *Kolozsvári Grandpierre* Emil író örököse vehette át. A *Kodály* Zoltán születésének száztizedik évfordulóján megrendezett ünnepélyes közgyűlésen jelen volt *Andrásfalvy* Bertalan művelődési és közoktatási, valamint *Mádl* Ferenc tárca nélküli miniszter is. A *Magyar Művészeti Akadémia* közgyűlésének résztvevőit táviratban köszöntötte *Göncz* Árpád köztársasági elnök és *Antall* József miniszterelnök.

Gyurkovics Tibor ünnepi beszédében *Illyés* Gyula, *Tamási* Áron és *Márai* Sándor akadémiai tagságára emlékezett, és a *Magyar Művészeti Akadémia* létrejöttét úgy tekintette, mint a magyar művészet visszafoglalt bástyáit, amelyeket a sztálini években vesztettek el. Az akadémiai tagság elsősorban nem rang, nem jog, hanem felelősség a szétzilált erkölcsök helyreállítására – mondotta. Nem közvetlen, politikai vagy tanító hatású művekkel, hanem a független művészet *művészi eszközeivel* kell hatni az etikára.

(l. d.)

SCHÉNER MIHÁLY

M. Hírlap 1992. dec. 18.

nizmust sugall (∞ *Írógép* + ∞ *Majom* + ∞ *Ia*
Hamlet, 1962), akárcsak a sárhányókból formált szo
kompozíció, ez az óriás virág, bogár vagy tengeri élő
mely csak az élet lehelletére vár (*Nautilusz,* 1967)
man is arra vágyik, ami nincs neki, s folytonosan
tárátlépést" követ el Klein rovására, merthogy emlé
zünk; neki a szervetlen jutott az osztozkodásnál. Pec
modern Pigmalionként még személyt is meg tud id
életre tud kelteni; ha neki jutott a szervetlen anyag
szervetlen anyagból. *Yves Klein első robot-portréj*
(1960), *Lichtenstein* (1970—71) és *Christo* átlátszó,
szeméttartójában még a szemét, a hulladék is szem
jellegű, bensőséges relikviává magasztosul. Evvel s
ben Warhol kezei között még a portré is hideggé,
mélytelenné, megközelíthetetlen, fantomszerű idoll
lik. S végezetül még valami kettejük összehasonlítás
Warhol mindig pénzt akart keresni, lehetőleg jó soka
man első botrányos alkotása viszont, a párizsi Iris
galériába hordott tonnányi szemét, eladhatatlan,
műalkotás volt; Warhol sikeres akart lenni, s lett
trendhez akart igazodni, s maga csinált trendet, A

SCHÉNER MIHÁLY

ÁVÜ-döntések

Privatizációs bevételből törleszt a MÁV

(MTI) A *Fontana* néven ismert épület továbbra is áruház marad a budapesti Váci utcában. Eredetileg a *Közép-európai Nemzetközi Bank (CIB)* tett ajánlatot az épület megvásárlására, ám időközben visszalépett és új székház építésébe kezdett a belvárosban. Az *ÁVÜ* igazgatótanácsa így most a másik pályázónak, a *Müller GmbH* német társaságnak ítéli az épületet. A Fontanáért 15,5 millió márkát fizető befektető vállalta, hogy azt továbbra is áruházként üzemelteti – egyebek között erről számolt be az ÁVÜ igazgatótanácsának ülését követő szerdai sajtótájékoztatón *Dian* Gábor ügyvezető igazgatóhelyettes.

Jelentős összeggel csökkentheti a *MÁV* köztartozásait: mintegy 735 millió forintot fizet ugyanis a frankfurti székhelyű *Kommerz AG* a MVTI, azaz a *MV Tervező Intézetének Széchenyi rakparti* patinás épületéért. Az ingatlan értékesítéséből befolyt bevételből kifizetik az önkormányzat „jussát", a maradékot pedig a MÁV köztartozásainak csökkentésére fordíthatják. Ugyancsak visszaforgatják a privatizációs bevételt a *MÁV Utasellátó Idegenforgalmi Vállalatánál*. Pontosabban arról van szó, hogy az *Első Magyar Befektetési Társaság* 30 millió dollár értékben beszáll a cégbe. Az összeget fejlesztésre és az utasellátó hálózat korszerűsítésére fordítják. Átalakulhat a *Pápai Húskombinát*. Az egymilliárd forintnyi jegyzett tőkével működő, jól gazdálkodó szervezetet jövőre az első negyedévben kívánják értékesíteni nyílt pályázaton. Most a tanácsadó kiválasztására hirdet nyílt pályázatot az ÁVÜ. Az értékesítés gyorsítására elfogadták a *Dombóvári Autójavító, a Dunaújvárosi Elektromos Szolgáltató Kisvállalat* és az *Autómechanikai Vállalat* privatizációs javaslatát. Várhatóan nagy lesz az érdeklődés az 1,7 milliárd forint vagyonú *Győr Megyei Állami Építőipari Vállalat* privatizációja iránt. A céget ez év augusztusában vonták államigazgatási felügyelet alá, a nyílt pályázat közzététele februárban várható.

Csődbe mehet a kisipar

Vállalkozásbarát törvényeket sürget az Iposz

Ha minden magániparos egy alkalmazottat tudna foglalkoztatni, 200 ezer új munkahely jöhetne létre, a jelenlegi gazdaságpolitika azonban nem erre ösztönzi a vállalkozókat. Sőt, olyan adózási és közteherviselési feltételeket szab a számukra, amely immáron nemhogy a fejlődésüket segítené, lassan a működésüket is lehetetlenné teszi. Az Iposz Magyar Kézműves Kamara éppen

zók nem tudnak – fejlesztéseikhez tartalékot képezni. Nem értenek egyet az általános forgalmi adó tervezett módosításával sem, véleményük szerint fokozatosan kellene áttérni a jövedelmek helyett a fogyasztás adóztatására. A gazdaságot most további jövedelemelvonásra kényszeríteni egyet jelent a vállalkozások nagy részének

Patrick Alexandre, az Air France kelet-európai igazgatója:

Csak kereskedünk a Malévval

A polgári légiforgalom recessziója nem kerülte el – a forgalmát tekintve a világ harmadik legnagyobb légitársaságának számító – Air France-ot sem. A franciák azonban jobban állnak, mint vetélytársaik, legalábbis bizonyos tekintetben.

Addig ugyanis, míg a hanyatlás, s annak következtében a veszteségek immár negyedik éve tizedelik a légitársaságokat, az Air France „csupán" második igazán rossz évét könyveli el az idén. A veszteség viszont számottevő: a nemzetközi repülésügyi szervezet becslései szerint a világ légitársaságai együttesen 2,5 milliárd dollár negatívummal zárnak, amelyből a franciák vesztesége megközelíti majd az 550 millió dollárt.

Pánikra utaló jelet mégsem tapasztalni az állami tulajdonban lévő vállalat munkatársainak körében: a cég az előremenekülést választotta.

– Három módszert választottunk a veszteségek felszámolására – mondja Patrick *Alexandre*, az *Air France* kelet-európai igazgatója. Véleményünk szerint a krízis átmeneti, az Öböl-háború következménye. Ezért a költségek csökkentése érdekében korszerűsíteni fogjuk szervezetünket – ehhez azonban a 65 ezres vállalatnál 5 ezer dolgozó munkahelyét kell megszüntetnünk átszervezéssel, idő előtti nyugdíjazással és csak végső esetben elbocsátással –; emelni fogjuk a szolgáltatásaink színvonalát, vagyis komfortosabbá tesszük például a már meglévő gépeket, amelyek mellé újakat is vásárolunk. Végül kilábalási stratégiánk harmadik pontja: az eddiginél gyorsabb ütemben korszerűsítjük gépparkunkat, s ennek érdekében a korábbi 17 év helyett hét év alatt írjuk le nullára a gépeinket.

A stratégiai tervek valószínűleg jók, hiszen azok megvalósításához az idén a francia állam 2 milliárd frankkal támogatta meg a légitársaságot. Másrészt viszont az előremenekülés jegyében ugyancsak ez év elején „szálltak be" a franciák a csehszlovák légitársaságba, a *CSA*-ba. Ennek privatizációja során 40 százalékos részesedést szereztek a kelet-európai légi közlekedés központi szerepére esélyes piacon.

Igaz, a régió igazgatója másképp látja a helyzetet. Mint mondja, nem ért egyet azokkal a nézetekkel, amelyek szerint csak *Prága* és *Budapest* vetekszik az említett szerepért egymással. Véleménye szerint a versenyben *Bécs* is részt vesz, sőt, az osztrákok időelőnyben vannak. De a pozícióharcban nem esélytelen *Moszkva* és *Varsó* sem. Mindemellett Patrick Alexandre úgy véli, a szakértők tévednek akkor, amikor azt mondják, hogy csak egyetlen központ lesz. Szerinte *Közép-Kelet-Európa* légi közlekedését „több kis kapun" keresztül vezérlik majd.

E térség Air France-szereplésével egyébként az igazgató elégedett, ígéretesnek tekinti a jelenlegi helyzetet. Vállalata ez év elejétől Svájcba tette át kelet-európai központját, s innen terjeszkedik tovább. Az egyik cél természetesen Budapest, illetve a *Malév*. A kereskedelmi kapcsolaton túl azonban a franciák már nem gondolnak másra. Jó egy éve, amikor szinte egy időben kezdődött meg a magyar és a csehszlovák légitársaság privatizálása, még felröppent a hír: az Air France segítséget akar adni a Malévnak a költségek tervezéséhez, a géppark optimális kihasználásához, illetve korszerűsítéséhez, és esetleg pénzügyi támogatásra is számíthat a magyar légitársaság. Ám a tervek, pontosabban illúziók már elszálltak.

– A CSA gyorsabb volt, de a Malév egyébként sem bennünket választott – mondja Patrick Alexandre. – Márpedig a házassághoz az kell, hogy két fél egymásra találjon. S mivel az Air France nem akar több kelet-európai légitársaság privatizálásában közreműködni, ezután csak a jó kereskedelmi kapcsolatokat tűzhetjük célként magunk elé.

Arról, hogy a veszteséges Air France, avagy a nyereséges Malév veszíthetett-e többet a történtek után, az igazgató nem beszél. Az viszont kiderül, hogy a CSA-nál már megkezdődött a váltás, amit például a korszerűtlen, energiafaló *TU-* és *JAK*-gépek cseréje mutat. Magyarországon a Malévnél pedig egyelőre változatlan a helyzet. Vagy – ha a hírek igazak – lehet, hogy rosszabb, mint néhány hónapja, hiszen a privatizáció nagy esélyesének tartott olasz légitársaságot, az *Alitaliát* ugyancsak privatizálják.

– Bármi történik is, illetve bárki lesz a Malév partnere – én nem osztom azok nézetét, akik azt mondják, a nagy hal bekapja a kis halat – válaszolja egy kérdésre Patrick Alexandre. – Az amerikai módszer sosem fog teret nyerni *Európában*. Itt meg fognak maradni a nemzeti légitársaságok. A Malév Malév marad, mint ahogy a CSA-ból sem lesz sosem Air France...

Pató Zsuzsa

Konjunktúra-tanácskozás:

Pénzszűkében

RÖVIDEN

A GAZDASÁGI KABINET szerdai ülésén az agrárágazat jövő évi közgazdasági szabályozórendszerével foglalkozott. A testület megfelelőnek találta az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárakról szóló törvényjavaslatot. A társadalombiztosítás számára tervezett ingyenes vagyonátadás ez évi feladatairól szóló előterjesztést a jövő héten ismét megvitatják, hogy az érintettek bevonásával mielőbb megszülethesssen az állásfoglalás. Végül a Gazdasági Kabinet javasolta a kormánynak, vitassa meg a Nagymaros–Visegrád térség komplex tájrehabilitációjáról szóló előterjesztést.

AZ EK MINISZTERI TANÁCSA valószínűleg megerősíti majd a hétfőn bejelentett – egyebek között magyar acélcsöveket is sújtó – dömpingellenes védővámok kivetését, s ez esetben az intézkedés viszonylagos tartósságával kell majd számolni. A közösségi piacokon értékesített magyar, csehszlovák, lengyel és horvát acélcsövek exportjánál – dömpingvád miatt – büntetővámokat vetnek ki. A magyar csövek esetében ennek mértéke 21,7 százalék. Az intézkedés egyelőre négy hónapig marad érvényben. Mivel pontosan körülhatárolt termékcsoportra vonatkozik, így maga a lépés nincs hatással a magyar acélipari export egészére.

A KETTŐS ADÓZTATÁS elkerülését szolgáló magyar–albán megállapodás született Kupa Mihály pénzügyminiszter tiranai látogatása alkalmával. A magyar pénzügyminiszter Genc Rulli albán gazdasági és pénzügyminiszter meghívására járt az elmúlt napokban Albániában. Kupa Mihály tárgyalásokat folytatott a mezőgazdasági, a külkereskedelmi és a külügyi tárca vezetőivel is, valamint találkozott az albán jegybank elnökségének tagjaival.

A KÖZÚTI ÁRU- ÉS SZEMÉLYSZÁLLÍTÁS szabályozásáról írt alá egyezményt szerdán Siklós Csaba közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter horvát kollégájával, Ivica Mudrinic tengerészeti,

Tündérország – Tündérkert

A Budapest Bábszínházzal Erdélyben (I.)

Erdély valóban Tündérkert. *Balladák földje*, ahol még smaragdzöld rétektől búcsúzik az ősz, zordon hegyoldalakban apró falvak húzódnak a fenyvesek oltalmába. Fából ácsolt templomtornyok, nádfedeles házikók éppúgy őrzik több száz év álmainak és küzdelmeinek emlékét, mint a nagyvárosok macskaköves utcái és ódon polgárházai. Mintha kizökkent volna az idő, s egy síkra vetítődne múlt és jelen, úgy él együtt e tájon az eleven hagyomány a modern kor legújabb vívmányaival. Megtalálható itt az érintetlen és a környezetszennyezéssel meggyalázott természet egyaránt, akárcsak a városszéli panelnegyedtől messze elfutó mezőn juhait legeltető móc pásztor. A benzinért néha hetekig kell sorba állni, a falvakban többfelé egy csepp víz sem csikarható ki a vezetékből, a boltokban a minimálisra csökkentett világítás jótékony homályba burkolja a szegényes áruválasztékot.

Határtalan ajándék

A régi magyar nagyvárosok utcáin a betelepültek nagy száma miatt már alig hallani magyar szót, de a nagyváradi magyar színház műsorán *Illyés* Gyula *Fáklyaláng*ja és *Tamási* Áron *Ördögölő Józsiás*a is szerepel (ez utóbbi *Novák* Ferenc vendégrendezésében). A magyar falvak RMDSZ-párti polgármesterei reménytelennek tűnő küzdelmet folytatnak a kövezetlen utak, a pedagógushiány és az egyre növekvő munkanélküliség ellen, a legtöbb otthonnak azonban általános felszerelési tárgya a színes televízió – a hetenként kétszer műsorra tűzött Dallas-adagok éppúgy mágnesként vonzzák a családok egy részét, mint sok más országban. A patinás városokban gombamód szaporodnak a lakótelepek, melyekbe még mintha az építkeztés befejezése előtt beköltöztek volna lakóik: az egyik emeleti ablakból vaskos kéménycső kanyarog elő, a frissen felrakott vakolat sok helyütt erőtlenül pereg alá a ház lábától még el sem takarított építkezési törmelékkupacra. A *János vitéz*ből készült bábelőadás szövegkönyve szerint a *Tündérek hona* ugyanazon a szigeten található, mint a *Sötétség országa* – ez a helymeghatározás akár a *Tündérkert*re is vonatkoztatható.

Az *Állami Bábszínház* kettéválása után megalakult *Budapest Bábszínház* még éppen csak nyújtózott néhányat, hogy friss vért tornásszon újjáéledő tagjaiba, első útjainak egyike máris Erdélybe vezetett. A csökkentett létszámal tovább működő *Budapest Bábszínház* egyelőre csak az öröklött készletekből gazdálkodhat, új darabok színpadra állítására eddig sem idejük, sem pénzük nem volt. A színház tagjai azonban nemcsak bevételnövelő forrásokon, az épület átalakításán és a színpadi bemutatókon törik a fejüket, hanem turnékat terveznek a határainkon túli magyarlakta területekre, hogy ajándékul vigyék a magyar kultúrát, aminek éhét egyik vidéken sem csillapította a csekély mérvű és kétes értékű gazdasági átrendeződés. Ajándékul, hiszen eredeti terveik szerint nem szedtek volna belépti díjat előadásaikra, de a külföldi szervezők mégis elkezdték árulni a jegyeket. A színház azonban ragaszkodott elhatározásához, hogy nem akar keresni ezen a körúton, s az összegyűlt pénzből a turné utolsó állomáshelyén, Kézdivásárhelyen pályázatot írt ki bábdarabok írására, a 250 000 lej feletti összeget pedig az egyik helyi magyar óvodának adta.

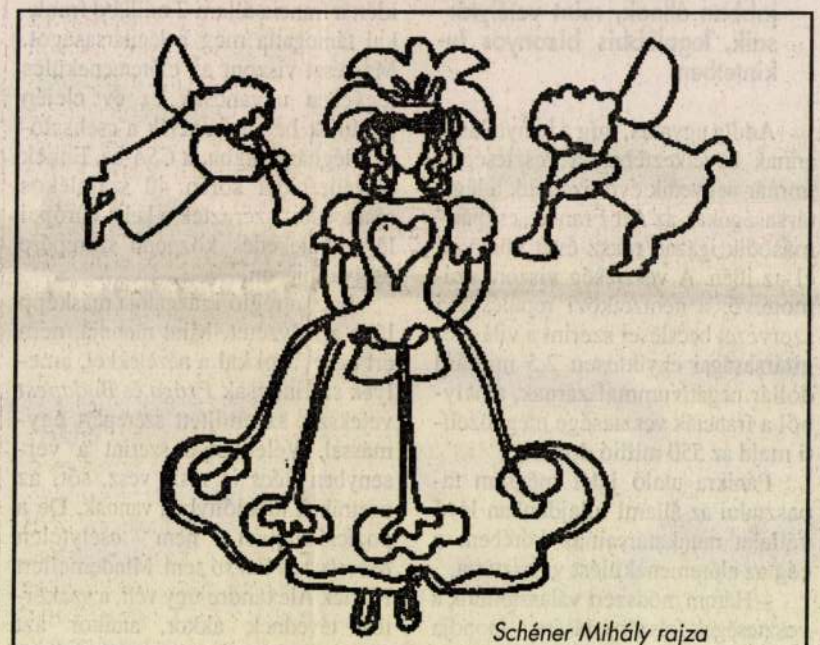

Schéner Mihály rajza

A rendelkezésre álló darabok közül a *János vitéz* kisszínpadi változata látszott a legalkalmasabbnak arra, hogy a határokon túl is bemutassák, hiszen történetét minden magyar ismeri. Mindenütt a magyar huszárok látványos színre lépései, az óriáskirály díszes palástja és a kiskutya kedves figurája aratták a legnagyobb sikert: az erdélyi gyerekek tapsorkánnal kísérték az előadást, torkuk szakadtából kiabáltak az izgalmasabb részeknél, nagy buzgalmukban még a boszorkányról alkotott rosszalló véleményüket sem rejtették véka alá. Az előadás végén mindig indulattól kipirult arcú pöttöm hősök távoztak a nézőtérről, győzedelmesen – hiszen mindahányan teljes lelkükkel vettek részt a játékban. A *János vitéz*ben szereplő színészek mindannyian nagyon régóta vesznek részt a darab alakításában, legtöbben nem csupán egy, hanem több szerepet is játszanak egyszerre. A francia király (egyben griffmadár, gazda, Gáspár rabló, követ, szunyog, sárkány...) *Bognár* Péter, az operettek világának szerelmese, szerepeibe is megpróbált becsempészni operettparódiákra jellemző elemeket. *János vitéz*-beli szerepei közül a francia király a kedvence, már sokat és szívesen játszotta valaha; az, hogy ismét visszakapta, számára elégtételt jelent a vidéki előadásokkal – szakzsargonban tájon – eltöltött húsz nehéz évért. *Dörögdy* Miklós 1961 óta játssza az Óriáskirályt. Ugyanakkor ő a huszárkapitány és az egyik zsivány is, az egyik jelenetben önmagával beszél és birkózik. A sokszor felújított és átalakított darabot *Urbán* Gyula rendezte, a díszleteket és bábokat *Kós* Iván Kossuth-díjas érdemes művész tervezte, több mint két évtizede. Mivel a darab technikai feszererelésének jó része – a világító és hangtechnikai berendezések – a *Kolibri Színház* tulajdonába került, az előadás veszített a hajdani tájelőadások fényéből. A több alkalommal átépített és bővített, hármas színterű paraványrendszer kemény munkát követel a színészektől, az Óriásország-jelenetet például guggolva, kúszva-mászva kell végigjátszaniuk. A sikerben oroszlánrésze volt a színészek elszánt erőfeszítésének, amellyel az előadás hiányos technikai feltételeit igyekeztek pótolni. A vásári komédiákat idéző mozzanatok olyankor is hatottak, amikor a színházul szolgáló helyiség kedvezőtlen hangfeltételei miatt a lírai szövegrészek nem érvényesülhettek.

Fekete-piros viselet

Így volt ez *Szék*en is, a turné első állomáshelyén, ahol a fűtetlen, törött ablakú vasbeton kultúrház nézőtere kétszer is megtelt. A második, az esti előadásra már a felnőttek is eljöttek, sok fiatal viseletben, az esti táncházra készülődve. A három fő utca – szeg – fiataljai még szívesen járnak táncházba, hiszen számukra ez még jelentésteli valóság, nem hagyományőrzés – de már csak ünnepekkor. Például a lakodalmas szokásokban: amikor a vőlegény a másik szegből választott menyasszonyával nem lépheti át a szeg határát mindaddig, míg a szeg fiainak váltságot nem fizet, hiába szóljanak is hívogatóan a menyegzői harangok. Vannak másfajta ünnepeik is: gyászosak, mert bizony nagyon sötét emlék 1717 augusztusának Szent Bertalan éje, amikor tatár hordák dúlták fel a falut, amely már szék volt 1214-ben, IV. Béla királysága alatt is. Azóta ezen az évfordulón minden esztendőben naponta háromszor istentiszteleten vesznek részt Szék lakói az egykori ferences templomból lett gyönyörű református templomban. Hogy Isten akarata volt-e vagy sem, ki tudja, de azt beszélik, mikor egyszer megszegték ezt a szokást, ismét tatár betörés pusztította a vidéket, hihetetlenül később, jó néhány évszázaddal azután, hogy Európából végleg kiűzettek a barbár csapatok. Azóta, aki Szék fiának érzi magát, hazatér az ünnepre – két éve *Tőkés* László is ellátogat ide ilyenkor. Mivel a falunak két magyar: egy katolikus és egy református temploma van, épült hát román templom is. A nyugati „kultúra" már itt is hódít: egyre gyakrabban rendeznek diszkót, a táncház ideje alatt a fiatalság egy része a kultúrház mozitermében akciófilmet nézett. A művelődési ház támogatást nem kap, igazgatója sincs, az egykori helyi színjátszócsoport is rég feloszlott már. Egyedül az ezerháromszáz kötetes könyvtár tart nyitva folyamatosan, hatvanöt százaléka román nyelvű könyvekből áll.

Ékes bizonyság

A közel ötezer lelket számláló településen körülbelül öt román család lakik. Házigazdánk kedves szomszédasszonyáról, az idős Mária néniről nehéz volt elhinni, hogy maga is román nemzetiségű: pergőn beszéli a magyart, viselete sem sokban tér el a helybéli öregekétől. Kürtőskalácsot sütött nekünk, jellegzetesen erdélyi magyar csemegét – ékes bizonyságául annak, hogyan élhetnének együtt a különböző nemzetiségűek, ha a politikusok nem uszítanák őket egymás ellen. A faluban lakó néhány cigánycsaládot *gáborcigányok*nak nevezik a széki lakosok, mivel minden férfi kivétel nélkül a Gábor. Hajnalig tartott a széki táncház, de ez sem borította fel a tervezett programot: hat órakor indult tovább a busz Korondra.

László Dóra

SCHÉNER MIHÁLY

Kiállítása: Szolnok, Damjanich János Múzeum, 1984 június-augusztus, kat. Rideg Gabi. Szolnok: Damj. Múz., 1984. [5] p. + [6] t. ill.

Oesterreichische Blätter fü

1. No. 1o5. S. 817-82o

1 or

Das Gebaude der Ungarischen

/Vorgetragen in der Gesamts

28. Janner./

Pester Lloyd, 1861. Januar

No.28. S. 2-3.

1 or

Der gotische Baustil

Pester Lloyd, 1861. Februa

1 or

Die Wandbilder des neuen Re

Zeitschrift für Bildende Ku

1 or

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

MAGYAR HÍRLAP

1983 MÁR 4

1021 SCHÉNER MIHÁLY

Schéner Mihály kiállítása

Utak a folklór körül

Schéner Mihály festőművész ügyes-bajos dolgai után járva, egy ízben belátogatott szerkesztőségünkbe, és megakadt a szeme valamely helyiségben egy — tréfából, ugratásként — odakerült iróniku s „szobadíszen", egy kerti törpén. Szabályszerű tulipiros ruhába, csúcsos sapkába öltöz-

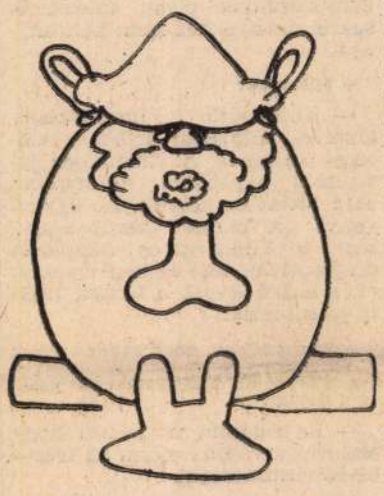

Butykos-törpe (tusvázlatok)

tetett giccsfigurán. — *Érdekes* — mondotta elgondolkodva —, *lehetne belőle valamit csinálni.* — Elhűlve néztük: ő is *tréfál talán?* De nem, már le is kuporodott egy fotelbe, és összehúzózkodva, a térdén — szakálla mögé bújva, maga is, mint valami varázstörpe — egy keze ügyébe eső kéziratlapra tussal, kapásból felvázolta a gipsz-szörnyecske négy változatát. Egyet sémára egyszerűsített konstruktívista modorban, egyet német-romantikus változatban mint játéktartót, egyet gubás öreg parasztként, mint hordóflaskát, és végül egyet stilizált neo-szecessziós változatban. Ez utóbbi kettő egy deszka két végén áll, mint valami libikókán. „*Törpe szüli a törpét*" — írta a lap tetejére, az aljára meg ezt: „*Csak arra ügyeljetek, hogy a törpék egyensúlyban legyenek*".

Ez utóbbi mondat — mutatis mutandis — ars poeticának is elfogadható. Mert hiszen mit látunk a kitűnő és népszerű művésznek mostani, Műcsarnokbeli nagyszabású tárlatán, mely bízvást lenne gyűjteményesnek is mondható, lévén hogy az utóbbi tíz-tizenöt esztendő legjava alkotásait fogja csokorba. Csupa olyan festményt, plasztikát és tárgyat, amely voltaképp külső ihletésre, de egyazon szuverén gondolati rendszerbe sűrítve — magasrendű *művészi egyensúlyban* — hozza elénk a külvilág köznapi dokumentumait. Mindenekelőtt folklór-ihlette darabokat, de olyan motívumokat is nagy mértékben, amelyeket az élet perifériája, valamely sajátos szubkultúra termelt ki. Látunk itt karneváli seregletet, egy óriási „Dorottyás-kocsin" (hamarosan egyik óbudai közterünket díszíti majd a gyermekek örömére), látunk mézeskalács-figurák ihlette fa-faragványokat (s mellettük összehasonlításul az „ihlető" naiv vásári kalácshuszárokat), de látunk agyag Miska-kancsókat, amelyek nemcsak a szokásos Háry János, de Napoleon, sőt még egy angol gárdista figurájának ihletésére is születtek; vannak itt „mikulásoló" figurák (az iménti törpék rokonai), a népi bábjátszás alaptípusaira kreált textilbábuk, de még háztartási eszközök is, például egy stilizált falusi krumplinyomó, amelyre tervezője lovasfigurát ültetett, hogy előálljon újabb korszakának egyik archetípusa, a *Krumplinyomó huszár.*

Katonákból amúgy is nagy a bőség, mert találni még „kakas-huszárt", meg „pipi-huszárt", hogy a mézeskalács nyomóformák huszárjairól ne is beszéljek. Van itt aztán fémből esztergált, kedvesen mérges állatalak — bolha, pók, skorpió —, amelynek komikumát épp az *anyag*, vagyis az acél szigorúsága ellensúlyozza; és végül látunk óriás méretű „zsáklábú" fabohócot, amely egy még nagyobb figura (vértes-vitéz? android? Mars-lakó?) fenyegetésére esett hanyatt. De vajon tud-e egy egyszerű felsorolás képet adni e naiv-bájú, alapszínekbe öltöztetett figurák, vagy akár csak a felhasznált anyagok sokféleségéről?

A dolog lényege gondolom abban van, hogy Schéner Mihály — első alkotói szakaszának, expresszív festői korszakának (indokolatlanul kudarcként megélt) lezárulása után — rátalált egy sajátos tárgyi világra, amelynek középpontjában a gyerekszemmel nézett, tehát a lehető legtágabban értelmezett folklór áll. És ezek mögött az elemien egyszerű, naivan játékos, vagy vásárian elrajzolt tárgyi motívumok mögött — a maga szürrealizmuson, Mondrianon, op-arton iskolázott szemével — felfedezi a születésük forrásának nevezhető eszszenciális elemet: a népi képzelőerő, a játékos kedv, az eredendően vidám vagy groteszk teremtő lendület gesztusát, és *ezt* hívja elő e megbotránkoztatóan „művészietlen" tárgyak és eszközök újraformálásakor. (Pontosan, mint a szerkesztőségi kertitörpe esetében.)

A dolgok *formai* lényegén túl, rálel azok *etikai* lényegére is; ő úgy mondja, hogy „törvénytáblákat" csinál — pontosan ugyanaz a folyamat ez, amellyel a nagy zenészek az esetleg már felhígult népi muzsikából az ősi motívumot, a rutinná lett rigmusokból a költők a népdal tiszta forrását lepárolják. Talán ez a közös törekvés teszi őt olyan művészek lelki rokonává, mint *Nagy László* vagy *Juhász Ferenc*, akik csakúgy hitet tesznek mellette, mint mondjuk egy *Kondor Béla* vagy *Major Máté*. És az emberi lélek mélyén rejlő „törvénytáblák" felmutatása seregelteti alighanem a nagyközönséget is a megnyitó óta a Hősök terén álló és szépen, levegősen megrendezett *(Sárosdy Judit, Várnai László)* gyűjteményhez.

Dorottyás-kocsi (acél)

Mindenekelőtt *a fiatalokat* seregelteti, a gyerekeket. A szomszédban levő műjégpálya látogatói olyan tömegben keresik fel a tárlatot, hogy a Műcsarnok igazgatósága jónak látta egy külön helyiséget berendezni, az ajtón ezzel a táblával: „*Korcsolyák leadása itt!*" Ez a köznapi szöveg, a maga trivialitásával, ám lényegbeli nagyszerűségével, pontosan illik a játékos kedvű művész tárlatához.

Lukácsy András

MAGYAR HIRLAP

A Minisztertanács napirendjén

Lelkiismeretünk tava: a Balaton

Intézkedések a vízminőség védelmére, a zsúfoltság enyhítésére

Országnyi öröm és országnyi gond évek óta a Balaton. Itthon és néhány éve már a határokon túl is, kutatócsoportok, vállalatok, intézmények munkái között elsőként és néha egyetlenként szerepel a tó megfiatalítása. Minden tíz megjelent balatoni sajtópublikációból kettő-három indulatokat kavar. Sokaknak szívügye a tó. Sokaknak és sokféleképpen, hiszen nemcsak dolgoznak a Balatonért, meg is élnek belőle. Másként formál véleményt az előbbi, másként az utóbbi. Ezért kuszák a tóról alkotott vélemények. Tisztázásukra kértünk interjút a tegnapi kormányülés kapcsán Jantner Antaltól, az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium miniszterhelyettesétől.

— A Minisztertanács 1979 nyarán jóváhagyta a Balaton regionális rendezési tervét. Azóta a kormány négy alkalommal vitatta meg a tóval kapcsolatos gondokat. Miért?

— Alapvetően az az oka ennek, hogy azóta a körülmények — a gazdasági körülmények — jelentősen változtak. A regionális rendezési terv elfogadásakor meg *más* feltételezésekből indultunk ki, jóllehet akkor is a vízminőség védelme, illetve a zsúfoltság csökkentése volt az elsődleges cél. A határozat megállapítása szerint a tóval kapcsolatos gondokat nem lehet a Balaton-medencében, sőt a Balaton-körzetben sem megoldani. Hogy ezt a részt tehermentesítsük, másutt kell fejleszteni, és vonzó területeket kialakítani. Ez sajnos nem nagyon sikerült azóta. Sőt. Nem tudtunk eleget fejleszteni — pénzügyi okokból — Balaton közvetlen körzetében sem. Ennek következtében nem javult úgy a helyzet, ahogy arra számítottunk, sőt, a víz minősége *tovább romlott*, s a zsúfoltság is fokozódott. Tulajdonképpen ez az oka annak, hogy a kormánynak *többször is* kellett foglalkoznia a Balaton-körzettel, és nemcsak foglalkoznia, hanem *szigorúbb intézkedéseket* is hoznia.

— Valóban úgy tűnik, a Minisztertanács évről évre szigorítja a tóval kapcsolatos intézkedéseit. Ez viszont arra utal, hogy sok a lazaság. Főleg az engedély nélküli építkezések száma nőtt meg ijesztően. Mikor szűnik meg végre az e téren tapasztalható anarchia?

— Való igaz, hogy az anyagi eszközök szűkössége mellett a lazaság is közrejátszott a helyzet nem kellő javulásában, illetve abban, hogy a Minisztertanácsnak többször kellett foglalkoznia a Balatonnal. Én azt hiszem, ez az állampolgári lazaság nem specifikusan a Balaton-körzetre vonatkozik. Ez általában jellemző. Ha a Balatonnál, a part menti településeken, ha engedély nélkül építenek, *nem szabad* fennmaradási engedélyt adni. Tehát ilyen esetben bontani kell.

— Nincs kiskapu?

— Nincs. Senki nem adhat engedélyt, senki nem mérlegelhet... Itt érdemes megjegyezni, hogy a helyzet ezt *indokolttá* teszi, de akinek az épületét, félig kész épületet elbontják, azt ez kevéssé vigasztalja. Tehát rendkívül fontos egyrészt a korrekt, időbeni és széles körű *tájékoztatás*, másrészt pedig nagyon fontos *a megelőzés*. Tehát a helyi hatóságoknak úgy kell felkészülniük, hogy ha ennek csak a csíráját észlelik, azonnal lépjenek közbe.

— A „stégügyre" külön határozatot hozott a kormány. Ebben az ügyben máig nem történt semmi. Mi lesz a stégekkel?

— A stégeket általában *meg kell szüntetni*. Persze, még nem rendeltük el, hogyan. De azt a

— A vízminőség javítására köztudottan pénz kell, sok pénz. Lesz-e rá elég?

— Lesz erre, van is erre pénz, ha nem is olyan sok, mint amennyi kellene — mondjuk ezelőtt — és miután kevesebb a pénz, ezért kényszerülünk olyan intézkedésekre, amelyekhez nem kell annyi...

— Mik ezek?

— Különböző korlátozások, amelyek általában ilyenkor előterbe kerülnek. A vízminőség javítására egyébként *háromfokozatú ütemezés* készült. Az úgynevezett „A fokozat" beruházásait, amit a Tudományos Akadémia dolgozott ki, 1987-ig kell elvégezni, s akkor ennek a hatása 1990-ig jelentkezik.

— Ez azt jelenti, hogy akkor áll meg a vízminőség romlása, vagy annak a végén kezdődik el a javulás? Mit jelent ez a dátum?

— Ez a dátum azt jelenti, hogy akkorra kívánjuk elérni az 1980—81-es vízminőséget.

— És ez kielégítő?

— Nem kielégítő, azért van három fokozat. A végcél *az 1960-as* balatoni vízminőség visszaállítása.

— Van itt egy nem kifejezetten vízminőséget, nem kifejezetten építést érintő gond a Balaton mellett. Mégpedig az, hogy a tó mellett az árviszonyok nyaranta riasztóak. A Balatonból sokan jól megélnek. S úgy tűnik, hogy a kispénzű többség adózik a nagyobb pénzű keveseknek. Nem mindenkié a Balaton?

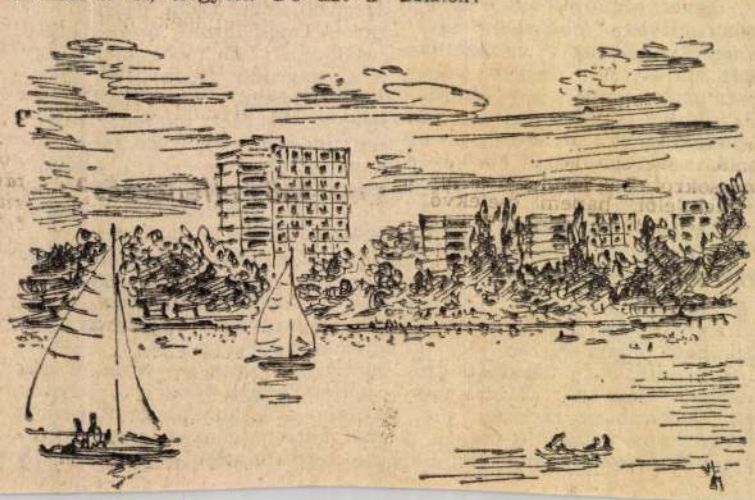

SCHÉNBEL MIHÁLY

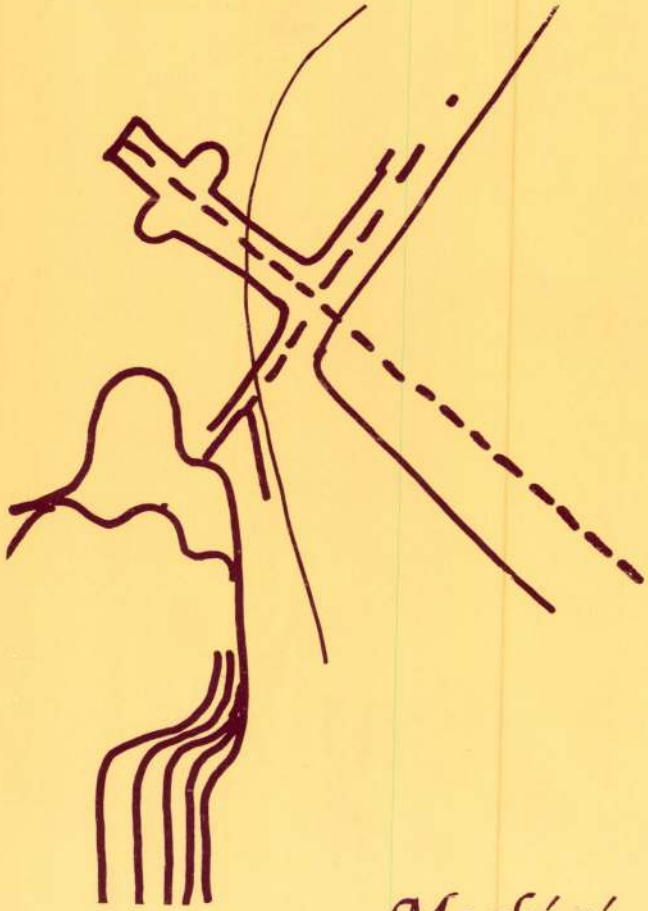

Meghívó

A Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága
tisztelettel meghívja
Önt és ismerőseit
1993. január 8-án (pénteken) 11^{00} órára
a
Munkácsy Mihály Múzeumba
(Békéscsaba, Széchenyi u. 9.)

SCHÉNER MIHÁLY

képzőművész

70. születésnapja tiszteletére rendezett jubileumi kiállítására

A tárlatot megnyitja:

KATONA TAMÁS

Miniszter Elnökségi Államtitkár

A kiállítás megtekinthető: 1993. január 8– március 7-ig hétfő, kedd kivételével, naponta 10^{00}-16^{00} óráig.

A kiállítást rendezte: KRATOCHWILL MIMI *művészettörténész.*

A mappa megjelentetésében jelentős szerepet vállalt a szegedi
MŰVÉSZETÉRT, OKTATÁSÉRT ALAPÍTVÁNY

Az alapítványt támogatták:

CSAPÓ ÉS TÁRSA KFT. SZEGED
KÜLÜGYMINISZTÉRIUM
OTP ÉS KERESKEDELMI BANK RT. CS. M.-I IGAZGATÓSÁGA
SZEGED ART GALÉRIA
ÜLLÉS ÉS VIDÉKE TAKARÉKSZÖVETKEZET
ÉS MAGÁNSZEMÉLYEK

A meghívót tervezte: Szécsényi Márta

Meghívó

A mappában szereplő képek címei:

PIROSHUSZÁR
SZENTMIHÁLY-NAPI JÁTÉKOK
STRUKTÚRÁK
LAKODALOM
PÁSZTOROK
ANGYALOK
BETYÁROK

A mappa 70 számozott példányban készült.

Az 1., 5. és 7. számú grafikai lapot Gubis Mihály és Baji Miklós Zoltán, a 2., 3., 4. és 6. számú lapot Gubis Mihály készítette.

A szegedi MŰVÉSZETÉRT, OKTATÁSÉRT ALAPÍTVÁNY és a
SZEGED ART GALÉRIA
tisztelettel meghívja Önt, családját és barátait

SCHÉNER MIHÁLY

festőművész

kiállítására és most megjelent **mappájának** bemutatójára.
Megnyitó: 1992. április 24. (péntek) 17 óra
Szeged, Arany János utca 9.
A kiállítást megnyitja:

Ágh István

Kossuth-díjas költő

A kiállítás megtekinthető április 24-től május 8-ig,
hétköznap 10-től 18-óráig.

Schéner Mihály festő

A Széchenyi Művészeti Akadémia tagja lett.

= Magyar Hirlap, 1993.ápr.7.

...ert az ékszerekhez nyúlni s csak később határozta el, hogy egy-egy darabot értékesítsen. Kapuvárra ment, ahol az ottani ékszerészben vevőre talált. Az ékszerész egymásután vásárolta meg potom áron a szebbnél-szebb darabokat. Egy aranygyapjas rendért például a parasztgazda 5000 forintot kapott. Néhány hét mulva Budapesten az orgazdák már 50.000 forintra verték fel a rendjel árát. *De helybeli kamáinak is kedveskedett olykor-olykor egy-egy kisebb és neki értéktelenebbnek látszó ékszerrel.*

A honvédségi nyomozó a budapesti gazdasági rendőrségtől kért segítséget. Néhány nap mulva rendőrségi jeep kocsi jelent meg Eszterházán, a főkapitányság és a gazdasági rendőrség legkiválóbb detektívjeivel. A parasztgazdánál alapos házkutatás után a disznóól alatt elásva megtalálták a kincsesládát, amelyből az ékszerek egyrésze már hiányzott. A detektívek hosszú és hetekig tartó fáradságos munkával gyüjtötték össze az orgazdáktól a gyönyörű ékszereket és rendjeleket, amelyeket azután Eszterházy Pál jóváhagyásával, mint muzeális ereklyéket a Nemzeti Múzeumnak ajándékoztak.

A kincsek elrablása súlyos feladat elé állította a rendőrséget, mert semmiféle nyom nem maradt a betörők után. A többhetes nyomozás során a rendőrség mindent elkövetett, hogy a tettesek nyomára bukkanjon, de eredménytelenül. A nyomozás jelenleg holtponton van és bár a határokat az ügygyel kapcsolatban a legszigorúbb ellenőrzés alá vették, nincs kizárva, hogy a magyarság számára

Shell

Érezze a különbséget!

A „HÁRMAK" 3 állandó szuperajánlata Gyomaendrődön!

1. **MINDEN BOLTI ÁR ALATT!**
– liszt (20 kg-os kiszerelésben) 19 Ft/kg
– cukor (50 kg-os kiszerelésben) 39 Ft/kg
– dobozos üdítők (szűrt levek) 36 Ft/l
2. Mindenféle mezőgazdasági termék felvásárlása és értékesítése a **LEGKEDVEZŐBB FELTÉTELEKKEL!**
3. Éttermek, konyhák, alkalmi rendezvények élelmiszerigényeinek **TELJES KÖRŰ BIZTOSÍTÁSA!**

Cím: *TRINOM GMK*
5500 Gyomaendrőd, Kossuth u. 45.
Telefon: (67) 31-244 · Telefax: (67) 31-040

Fidesz-majális a Lencsésin!

1992. május 2-án a Féja G. téren 15 órától

FIDESZ

Program: fúvószene, divatbemutató, jazzbalett, musicalrészletek, humor, politikai fórum, nosztalgiabuli a Coctail zenekarral.

FIDESZ

Szabad Demokraták

KÖSZÖNTJÜK AZ ANYÁKAT!

Legyen Önnek minden napja ANYÁK NAPJA!

I N G Y E N E S

APRÓ HÍRDETÉSEK

Lencsési úton, Békéscsabán III. emeleti két és fél szobás központi fűtéses lakás sürgősen eladó. Irányár 950 ezer Ft. „Olga" jeligére a szerkesztőségben.

Mezőmegyeren, a Nyárfa u. 8. szám alatti összkomfortos ház garázzsal, melléképületekkel eladó, vagy két lakásra cserélhető. Érdeklődni: Békéscsaba, Kulich-ltp. 15. A. III. em. 10. Hétköznap 18 óra után.

150 m²-es társasházi lakás eladó Békéscsaba belvárosában. Érdeklődni az OTP Ingatlan Rt.-nél, illetve 19 óra után a (66) 24-426-os telefonszámon.

Remington zsebírógép (60 éves) megkímélt állapotban gyűjtőnek eladó. Árajánlatot csak levélben „Írógép" jeligére a szerkesztőség címére kérek.

Megkímélt SKODA–105-ös Eladó! Érdeklődni: (66) 28–375.

Új Dacia TLX, megkímélt zárt ZSUK tehergépkocsi, valamint ZAPOROZSEC személygépkocsi után yos áron, sürgősen eladó. Érdeklődni: (66) 28-375.

NE ÁZZON! TÁRCSÁZZON!

21-032

AZ ASTRA-COMP KFT.
vállalja közületek, magánszemélyek épülő vagy meglévő épületeinek
TETŐSZIGETELÉSÉT.
Gyors, olcsó, megbízható munkát végzünk.

Címünk: Békéscsaba, Lencsési út 45–47. sz.
Telefon: 21-032

AKCIÓ! AKCIÓ! AKCIÓ!

A békési kistüzépen.
Értesítjük vásárlóinkat szénleértékelésünkről.

– Tatai brikett 670 Ft-ról 640 Ft-ra
– Dorogi brikett 670 Ft-ról 640 Ft-ra

1992. május 1-jétől május 31-ig

szeptemberi szállítással **15 q fölött a megye területén ingyenes házhoz szállítás.**

Nyitva tartás:
hétfőtől péntekig: 7–17-ig.
szombaton: 7–12-ig.

Borbély László építő- és tüzelőanyag-kereskedő
Békés, Kossuth u. 19 sz.
Telefon: (66) 41-739

A HÍR SZENT, A VÉLEMÉNY SZABAD

Az SZDSZ nem fél vitáit a közvélemény elé tárni

Vacsora utáni beszélgetés Tölgyessy Péterrel

Vacsorával egybekötött közvetlen beszélgetésre invitálták többek között a sajtó képviselőit a Szabad Demokraták Szövetségének országos és megyei vezetői, valamint *Sarkadiné dr. Lukovics Éva*, a párt békéscsabai országgyűlési képviselőjelöltje. A Halászcsárda éttermében megtartott összejövetelen megjelent *dr. Tölgyessy Péter*, az SZDSZ elnöke, aki készségesen adott interjút a Napi Délkeletnek, pedig kérdéseink leginkább az elmúlt hetek egyik jelentős belpolitikai eseményéhez, a párton belüli tárgyalássorozathoz, megegyezéshez kapcsolódtak.

– Ön népszerű politikus vidéken, de meglehetősen keveset hallat magáról. Önként vállalt visszafogottságról van-e szó, vagy a médiák bojkottálják a szereplését?

– Azt hiszem, hogy éppen annyit szerepelek a nyilvánosság előtt, amennyit akarok. Ha fontos mondanivalóm van, felszólalok a parlamentben. Semmiféle visszafogottságról, bojkottról nem lehet beszélni. Egyébként a szereplést önmagában nem tartom értéknek.

– A közelmúltban tárgyalásokat keztek a párton belül a frakciók képviselői, hogy új alapokra helyezzék az SZDSZ politikáját. Sokan ezt a lépést párton belüli paktumként fogják fel. Mindez a halványuló népszerűség helyreállítását célozza, netán a hatalom megosztásáról van szó? Egyáltalán ki kezdeményezte a megbeszéléseket?

– Nagy jelentősége van annak, hogy az SZDSZ-ben meglévő elképzelések, irányok harmonizálhatók legyenek. Ezt testesítik meg azok a tárgyalások, amelyeket nemrég befejeztünk egy megállapodással. A párbeszéd közös akarattal jött létre, ezt az ügyvivői testület nevében éppen *Kádár Péter* gyulai országgyűlési képviselő kezdeményezte. Az volt a cél, hogy a pártban harmonikus politizálásra nyíljék mód és lehetőség, létrejöjjön egy olyan döntési központ, ahol az ügyvivői testület és a választott vezetők teljes felelőssége, döntési kompetenciája mellett minden akarat megjelenjen.

– Mégiscsak arról van szó: időközben több hatalmi központ jött létre, tehát egyezséget kellett kötni, hogy a régi vezetők is szerephez jussanak. Ezzel viszont kétségbe vonják a küldöttgyűlésen létrejött választási eredményt.

– Nem változott meg semmi, hiszen az előbb említettem, hogy a döntési jog és a felelősség a választott vezetők kezében van, ugyanakkor fennáll az a lehetőség és forma, miszerint valamennyi vélemény megjelenhet, és így integrálni lehet ezeket a törekvéseket.

– Mit jelent az egyezség a gyakorlatban? A liberális koalíció támogatja majd Tölgyesy Péter újrajelölését, amely hűségnyilatkozatnak is felfogható?

– Ez a megállapodás reményt nyújt arra, hogy az SZDSZ ne a belső dolgaival foglalkozzon, hanem a választói felé forduljon, és olyan álláspontot, véleményt formáljon, amelyben megjelenik a szabadelvű irányzat az ország közvéleménye előtt.

– Szó esett-e arról, hogy ki lesz az SZDSZ miniszterelnök-jelöltje a következő parlamenti választásokon? Mintha mostanában előtérbe kerülne *Wekler Ferenc* személye önnel szemben.

– A megbeszéléseken nem esett szó a miniszterelnök-jelölt személyéről. Nekem az a véleményem: az SZDSZ jelenleg azon dolgozik, hogy egy nagyon meggyőző, határozott és egyértelmű választ adjon a valódi társadalmi gondokra, gazdasági kérdésekre, az inflációra, a munkanélküliségre, a privatizációra. Ha megvannak a meggyőző válaszok, akkor ezeket jól tudjuk képviselni, és megfelelő döntés születik a majdani miniszterelnök személyét illetően is.

– Nem fél attól, hogy túlságosan megnő a platformok szerepe, hatása a párton belül, és valamiféle „politikai bizottság" alakul ki, az úgynevezett élcsapat magához ragadja a kezdeményezést?

– A különböző platformok, amelyek az országgyűlési csoportban működnek, fontos szerepet töltenek be az SZDSZ-ben, ugyanakkor a választott testületek határozzák meg a párt politikáját a parlamentben, az országos vezetésben. Mindez garancia arra, hogy az SZDSZ nyugodt, demokratikus pártként működjön, amelyik nem fél vitáit a közvélemény elé tárni.

– Milyen áramlatok, törekvések nem férnek bele az SZDSZ politikájába?

– Az SZDSZ akkor lehet erős párt, ha liberális centrumpártként jelenik meg. A sokféle törekvésnek az a közös nevezője, hogy mi az ország sikerességét a társadalom öntevékenységétől és nem az államtól várjuk. Szerintünk gyengébb államra van szükség, amely azt jelenti többek között: az állam jóval kevésbé ossza újra a javakat, mint eddig tette, kevesebbet költsön és így kevesebbet vonjon el a polgáraitól. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy az emberek a helyi önkormányzatokon keresztül irányítani tudják önmagukat. Ugyancsak lényeges, hogy a gazdasági érdekképviseletek: a munkaadók és munkavállalók együtt vagy állami részvétellel érvényesíteni, hangsúlyozni tudják az akaratukat. Ezeken kívül meghatározónak tartjuk: a sajtó szabadon, függetlenül működjön, a hír szent, a vélemény szabad legyen. Akik egyetértenek ezekkel az alapelvekkel, azok „beleférnek" az SZDSZ politikájába.

– Végezetül, mit vár a békéscsabai időközi országgyűlési választástól? Milyen esélye van az SZDSZ jelöltjének, Sarkadiné dr. Lukovics Évának, az MDF-jelölt *Kádár Bélával* szemben?

– Az SZDSZ készíttetett egy közvélemény-kutatást, amelyet nyilvánosságra hozunk. Ez több, mint egyszerű esélylatolgatás, hiszen világos válaszokat kaphatunk a kérdésekre. Annyit elárulhatok, hogy eszerint az első forduló nem lesz érvényes, a másodikat viszont Lukovics Éva nyeri. És ez országos üzenetet is jelent a kormánynak a jövőt illetően

– Köszönöm a beszélgetést.

Seres Sándor

A megnyitón Ágh István költővel

Pásztorok, angyalok, betyárok

***Schéner Mihály* Munkácsy-díjas, érdemes művészt, festőt, grafikust, szobrászt, költőt nem kell különösebben bemutatnom olvasóinknak. Schéner rendkívül termékeny, mozgékony, fáradhatatlan szellemű alkotó. Kezdeményezésére létrejött a Meseház Alapítvány, nemrég filmet forgattak róla a Meseházban és szülőhelyén Medgyesegyházán.**

Szegedi kiállításának megnyitójára sokan zarándokoltak el Békés megyéből is. A Művészetért, Oktatásért Alapítvány közreműködése révén létrejött, h szitanyomatot tartalmazó grafikai mappájának ez volt az ősbemutatója. A léria kissé zsúfolt, majdnem eklektikusnak mondható berendezései e is tündököltek a kiállított művek, grafikák és festmények.

A kiállítás a Szeged Art Galériában május 8-ig tekinthető m Arany János utca 9.)

OPUS 34993/1

MŰVÉSZET

Kukulla és az íriszek

Schéner Mihály kiállításáról

Schéner Mihály

Február 13-án nyílt meg Solymár határában, Hidegkúton a Budapest Art Stúdió Alapítvány Műtárgykaptárában Schéner Mihály festőművész kiállítása. Szerkesztőtársainkkal hívatlanul, s szinte véletlenül estünk be ide, s az első pillanatokban tán kutakodva is nézett ránk a most hetvenéves művész előtt tisztelgő közönség, amely a festő jó barátaiból, művészekből, tudósokból, politikusokból állt. Kicsit zavarban voltunk: itt, e fővároshoz oly közeli és kultúrában mégis oly távoli provinciában nemigen szokhat hozzá az ember művészemberek és tudósok társaságához. Zavarunk azonban a meghitt, baráti hangulatban hamar feloldódott.

Schéner Mihályra, Miska bácsira, néhány percig még várni kellett, mert hivatalos ügyben volt távol: elment a kis unokájáért. Ezalatt volt időnk gyönyörködni a kiállított képekben, s keresgélni a jellegzetes Schéner-motívumokat. Amint Miska bácsi megérkezett, Terebessy László szobrászművész, a BARSA művészeti vezetője üdvözölte a vendégeket, és felkérte Kabdebó Lóránt professzor urat, a művész jó barátját, hogy nyissa meg a kiállítást. Az ő megnyitóbeszédéből idézünk most néhány gondolatot:

Én sokszor úgy érzem, hogy az idő csak látszólag múlik körülöttünk, és hogy ez az egész, amit mi történelemnek, világmozgásnak szoktunk szemlélni, már lehet, hogy meg is történt, vagy tulajdonképpen a megtörténtség állapotában vagyunk, és ebben alakulunk, létezünk, és ezt a festészet is tudja bizonyítani, ami az idő egyik megszüntetésének módszerét teremtette meg az ember számára. Én, amikor festményt látok, ezt a történelemből és időből való kilépést érzem megteremtődni.

Hadd hozzak erre fel egyetlen példát: Jézus színeváltozásának jelenetét. Illés, Mózes és Jézus beszélgetnek Jézus kereszthaláláról, pedig előtte vagyunk. Olyan személyiségek, akik a mi szemléletünkben különböző időben éltek, együtt vannak, és beszélnek, mint megtörténtről, egy olyan dologról, ami el fog következni, és épp hármójuk közül az egyikkel esik majd meg.

Valahogy az én számomra ezt próbálja a festészet megalkotni. Az irodalom is, de annak van egy sajátos linearitása, sajátos időbelisége. Egy verset vagy egy regényt nem lehet egy ránézésre egyben látni. Az egyetlen a festői alkotás, a képzőművészeti alkotás az, amely az időből kilépve erre képes...

Ez után Dobos Marianne olvasott fel néhány sort a művészt hetvenedik születésnapja alkalmából köszöntő, Vigíliában megjelent írásából.

Schéner Mihályt, akit bátorkodtunk mi is Miska bácsinak szólítani, a kiállítás megnyitója után a büfében szólítottuk meg, s kedves, megnyerő, bölcs-öregesen zsörtölődő személyiségét már néhány szó után megszerettük:

- Miska bácsi, úgy hallottuk, újabban ismét virágokat fest?

- A virágok szépsége, igazsága, a virágok szerelme, tisztasága, a szeretet tisztasága és odaadása az, ami megragad engem. Amikor meglátok egy virágot, akkor szinte áramütésként ér a szépség elementáris ereje. A virág gyönyörű absztrakciója annak az elvontságnak, amit úgy hívunk, hogy szépség. Mégis behelyettesítjük, és az a jó, hogyha a szépséget perszonifikálni tudja egy férfiember, ha alkotó.

Most küszködöm íriszekkel, hogy miként tudjam elérni azt a tiszta, lila boldogságot, amit sugároznak. Most nagyon vágyom egy kis tisztaságra, mert mindenfelé rohadást érzek ebben a kisded, hároméves demokráciában. Nem a demokrácia rohad, a világ rohad: ördögi kaptációban van az egész világ.

Ezért vágyom én most vissza édesanyám kis virágoskertjébe. Ő sokféle virágot ültetett, ápolt, és kis helyen egy ezerszínű, gyönyörű kis gazdag világot tudott teremteni. Jó volna, ha mi is egy ilyen kis helyről indulnánk, hogy eljussunk aztán a nagyobb spáciumokba, tehát hogy egy kis helyen tudjunk örülni, és tudjunk annyi gazdagságot, szépséget, igazságot felfedezni, amennyit aztán ki is tudunk terjeszteni. De hogyha túl nagyban gondolkodunk, az a mi arányrendszerünkbe most - úgy érzem -, nem fér bele, mert vagy nagyon rosszak az arányok, vagy egyáltalán nincsenek. Meg kellene teremteni egy "emberarcot", vagyis hogy közösségi arca legyen az embernek. Az is kellene, hogy a különbözőséget is tiszteljük, ez az a pluralizmus, amiről annyira beszélünk, és ami annyira nincs. És ami annyira van a virágok között: sokféle együtt és mindegyik él. A különbözőséget ebben a közösségi arcban kell megteremteni. Az egyén tiszteletét a közösségben, mert azáltal válik a közösség közösséggé, hogy az egyén tisztelve van benne. És ebben benne van a folklorizmus, a különböző népek, vallások, és ezeknek boldog egymás mellett élése.

- E gondolatok jegyében rendezik meg tavasszal Békéscsabán és környékén a "virágnyitogató - tavaszcsalogató ünnepet". E közösségformáló rendezvénysorozatnak Miska bácsi a művészeti vezetője. Úgy hallottuk, Solymáron is meg kívánják rendezni majd ezt...

- Solymár erre szerintem ideális hely, sőt királyi hely, hogy így mondjam, mert ezek itt királyi méretek: a gyönyörű kis dombocska-hegyek, és benne ez a kis közösség, falu, mint hegyekkel körülvett kis tenyér.

Itt is több nép, nemzetiség él együtt, ahogy Békéscsabán is szlovákok élnek, mellette, Kétegyházán romá-

meg, ami kimond valamit, akár azon az áron is, hogy lemond a kiadóhivatal a havi megjelenésről, hogy úgymond szeszélyei szerinti terjedelemben (a kimondás kéziratainak megfelelően) jelenik meg, de semmiféle gazdasági vagy morális, az esztétikáról nem is beszélve, kompromisszumot nem tesz, hogy visszahelyezi az Igét arra a szakrális polcra, ahová az Úristen teremtette, ámbár Wittgenstein tételét, miszerint ha nincs mit mondani, akkor meg minek beszélni, napjában ezerszer pufogtatják, csakúgy átfolyik rajtuk, mint a bazmeg az utcakölykökön" - és így tovább oldalakon keresztül ontja megvilágosodását, aminek mindössze annyi a summázata, hogy az Ige szakrális értelme meggyaláztatott, az Ige művelése pedig egyre inkább egy nem túl biztonságos megélhetési formává változott. "Hányan akarnak megélni az irodalomból, a művészetből, ma már ki mondja meg?" - zárja le aztán sokat sejtetően gondolatmenetét.

Ezzel szemben FL egy tökéletes lapot akar, amelyikben minden szó, betű úgy születik meg, mint Michelangelo szobrai, a fölöslegeset lebontva, ami több húzást már nem bír el. Miután FL felfedezte, hogy az irodalom sem más, mint tautológia, mert a végső summázat, a titok, az üzenet egyetlen mondatban megfogalmazható, s ilyen értelemben vagy azt az egy mondatot fogalmazza meg az ember, vagy teljesen mindegy, miféle halandzsaáradatot enged ki magából, az Amiről... terjedelme a második-harmadik számtól radikálisan lecsökken. A szerző pedig átlendül az egzisztencializmusból (Camus) már ismerős dilemmába, amit később a posztmodernek meg a hermeneutikások professzionalizáltak önálló irányzattá - a megfogalmazhatóság kételyének ad abszurdum vitelébe. Az ötödik számban FL fogadalmat tesz, hogy "minden erőmet megfeszítve azon leszek, hogy ezt az egyetlen mondatnyi üzenetet egyetlen mondatban fogalmazzam meg", aztán a következőben (három hónapnyi hallgatás után) igazi dosztojevszkijes önkínzó vallomással lemond arról, hogy meg lehet fogalmazni ezt a mondatot, mert az ember mindig kontextusba kerül. És ez a beismerés taszítja valójában a teljes elhallgatásba.

Kontextusba kerül, mint írja, egy, a mondatban bárhol elejtett névelő alapján is besorolhatják és be is sorolják a népiek, vagy az urbánusok táborába, s eszerint értékelődik konzervatívnak, vagy modernnek. Messzemenő következtetéseket vonnak le végeredményben valamennyi általa használt betűből, hiszen a jobb- meg a baloldal, legkivált pedig az (ál)semlegesek is ugyanazt a latin ábécét használják, a magyar ábécé harminckét betűjét pedig bűntetlenül senki nem bitorolhatja, amire a legfőbb bizonyíték, hogy fogunk is éppen ennyi van, vagy ennyinek kellene lenni. S miután FL fölismerte, hogy ámbár azért is vállalkozott az egyszemélyes folyóiratra, hogy ne kerüljön kontextusba, máris kontextusba került Ludas Mátyástól Carls Carlssonig -, s ahelyett, hogy médiumként közvetítene valamit innentől odáig, kételyeivel éppen hogy benne maradt egy stílusirányzatban (a posztmodernben), az IGE szakrális erejéhez való visszatérítési kísérlete által pedig egy másikban, a hagyományosban - maga pedig önkínzó vergődés helyett ügyefogyott céltáblaként dagonyázik a kor döglesztő mocsódásában. Minden magyarázkodási kísérlete tautológia, és kiválóan illeszkedik a század/ezredvég agresszíven enervált tébolyába.

FL elhallgatásának oka, illetve, hogy megszólalása nem manifesztálódik tárgyias formában, illetve hogy immáron a hallgatásban manifesztálódik, annyiban szükségszerű, amennyiben komolyan gondolta mindazt, amit a papírján végigfuttatott. Ám éppen azt a paradoxont nem sikerült megoldania, példaként fölmutatnia, amire szánta magát.

Mert miután a hallgatást választotta, mint kételyeinek legvégsőbb s egyúttal legvégzetesebb formáját, eleve áthágta a határt azzal, hogy elhallgatásával leírta magát a hallgatást, éppúgy megjelenítette a csöndet, ahogy a hallgatásukat toporzékolók, s bármennyire szakrális rangra kívánta emelni az Igét, a Logoszt, nem tett mást, mint piaci árut termelt, még ha az a leghitványabb piaci áruként is viselkedett a világgazdaságban.

Mert a kérdésre, lehet-e formát adni annak, aminek a forma hiánya, azaz egy negatív forma az egyetlen formája, ha hallgatás csak úgy létezik, ha elhallgatás, végeredményben Mátyás király okos lánya - el is ment, meg nem is, köszönt is, meg nem is - megfogalmazta az egyetlen ekvivalens választ. FL-től pedig, aki nem kevésbé jóravaló, ráadásul nemcsak szenzibilis, de művelt is, mérhetetlen erőfeszítéssel is mindössze csak egy tagolatlan tiltakozás tellett. És most itt következik a .

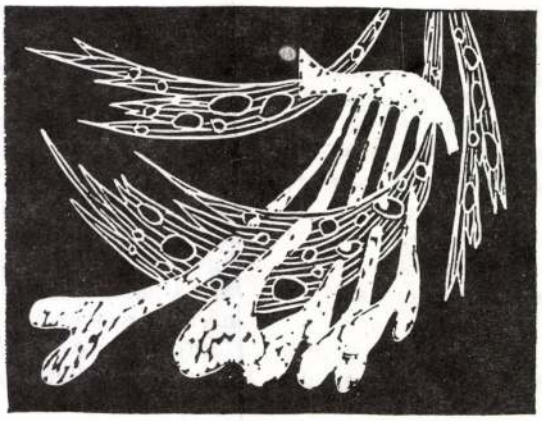

HALÁSZ ANDREA: A CSONTFÉSŰ TÖNKRETESZI A HAJAT /LINÓMETSZET/

nok, Eleken meg németajkúak. Ideális helyek annak experimentálására, hogy lehet ilyen kis helyeken megteremteni valami koegzisztenciát, és állítom, hogy a kultúra, a játék és a gyermek a legjobb lehetőségek arra, hogy amit elrontottunk vagy amit elrontottak nekünk, és ami olyan rossz a mi közöttes életünkben, egy kis jászolban, dagasztóteknőben, kulturális misszióhelyen megteremtsük újra. Nagyon aprólékos és szinte olyan nehéz munkánk lesz, mint Afrikában a hittérítőknek...

- Karácsonykor egy nagyon szeretetteljes, meghitt betlehemes játékban találkozhattunk Miska bácsival a tévében az egyik király szerepében...

- Sok reagálás érkezett erre, sőt még olyasmik is, hogy szinte könnyeztek, mert ráéreztek a műsor lényegére. "Szeretetadakozás" volt a címe, melyben Kézdi György, Katona Tamás és Kabdebó Lóránt voltak a partnereim. Kézdi Gyurit régóta szeretem, én nagyon nagy színésznek tartom. Katona Tamásról annyit, hogy ilyen játékos természetű embert még nem nagyon láttam politikusok között, mert majdnem a legtöbbnek amolyan libasor logikája van: mindig libasorba mennek. Lóránt játszotta a Kukullát - nem népszerű szerep -, ezt a kis ördögfiókát, akit a rendező, Farkas Tamás talált ki, s ő ördögien adott elő. Egy nagyon jó együttlét volt, jól éreztük magunkat. Igen különböző helyről jött társaság volt ez, de senki nem keresett politikát ebben. Szó sem volt arról, hogy elharapja az egyik király a másik torkát. A közös együttlétnek ez a sugárzása az ajándékozást, a szeretetadakozást akarta kifejezni. Ezt érezték meg az emberek...

A művészet énszerintem nem azért van, hogy dekadenciába fojtsunk mindent... Az ördög orrocskáján lecsurog a méreg, a taknya-nyála a földre hullik, amitől elpusztulnak a virágaink. A művészetnek igenis van ösztönző ereje, és ez nem a dekadencia. A dekadencia legfeljebb arra való, hogy ami már áporodott, elavult, azt szétrobbantsa, mert a rossz önmagát is képes szétrobbantani, önmagát is képes elpusztítani, és akkor lesz még egy utolsó dobása az emberiségnek. Én ebben bízom. Nem vagyok fatalista, vagy sci-fi hívő, de bízom azokban a struktúrákban, amik benne vannak az emberi lélekben. Minden embernek van egyfajta építménye belül, és ezt önmaga kell, hogy kiépítse, és minden gyerekben is... Az a forma, struktúra, ami benne van egy emberben, az az ő valósága. Tehát hogyha a gyerekbe beleoltjuk a jót, a nemest, akkor ő olyan formákban fog gondolkodni.

Itt most a struktúrák nagyon rohadtak, romlottak, nem politikailag, hanem "ördögileg". És mindenki érintve van ebben. Fura dolog, hogy ilyenkor 70 éves korban kezd az ember virágokkal foglalkozni: imádja és szagolja őket... Én most kezdtem visszatérni hozzájuk.... Annak idején mindig a gangon, a lócán festettem a virágokat vízfestékkel... Most visszatér nekem ez a régi boldogságom. És én is szeretnék visszatérni hozzá. Lehet, hogy pont azért, mert ilyen űzöttnek érzem magam ebben a világban, s nem találom a helyem, sem itt, Pesten, sem Csabán, sem sehol...

Lehet, hogy nagy szavak, de hetvenedik születésnapja alkalmából, kedves Miska bácsi, azt kívánjuk, találja meg ismét a helyét ebben az elördögösödő, Kukullák taknyától csöpögő világban is: kedves virágai lila illatában, kisunokája nyafogó hozzábújásában, s szeretetünk, megbecsülésünk mindig nyitva álló "kaptárában".

Fogarasy Attila, Kocsis István

Schéner Mihály

TANDORI DEZSŐ

Pintér-Schéner, Schéner-Pintér

Boldogok vagyunk, szerény gazdagok, ha mestereink vannak. De ez szétsugárzik: én is boldog vagyok, hogy Pintér Lajos mestere sok mindenben Schéner Mihály.

Ám ennél is jön több: borzongatóan jó, ha egy festői-figuratív pálya mind tovább és tovább teljesedik.

És közben nem múlnak-vesznek a „betyárkodások", a rikiki-szép színek nem fakulnak, sőt. A változgató formavilág visszakanyarodik Schéner Mihálynál az „eredetekhez"... és Pintér Lajossal ugyanúgy játszik Valaki-Valami, ahogy Kormos Istvánról tudjuk, az ő egyik – közeli? távoli? – nagy mesterétől azt hallhatta, hogy vele valaki játszik. Emlékezetem szerint „Fiam"-nak szólította őt a Mester.

Mert hogy egy fém hőmérőtokba homokot méregetett, aztán a hazafelé ballagó tehenek átlépkedtek fölötte, nem taposták el.

Játszik valaki Pintérrel, mert a „fehéringes folyók"-ból nála az lesz, hogy „fehéringes foglyok", és a fehér színre ugyanúgy csordul ki a képzeletbéli vér, ahogy az illik.

Az Alapokon megjelenik a Szín.

Schéner, persze, az emlékek, az eredet, a szivárvány-népek minden színeiben (sic!) foglya volt. Rossz viccel: sosem volt nála szikes még a fehérség sem.

A színek nagymestere, olvashatjuk Schéner Mihály tárlatának kísérőfüzetében.

De ha Pintér verseit olvasom, még több „jön ki". A versolvasó közönség, közösség számára.

Ha meg magam nézem Schéner képeit, mulatságos dolgokra bukkanok. Velencei karneváli önarcképre majdnem-betyáros szerelésben, bár hát az a kalap komoly-komoly-komoly. Ahogy Pintér szólítja fel: játsszunk, játsszunk... s ad infinitum.

Pintér Lajos szépnagyapja maga is betyár volt – de hát ezt elolvashatjuk.

Schéner Mihály betyárkodva teszi magát önmaga ősévé, amikor Van Goghra, Cézanne-ra „viccel rá", még Matisse-ra, Marouet-ra is, és nekem elszorul a szívem! Ugyanígy használja mai költő Petrarca szonett-formáját, fűz koszorút (még meg kéne csinálni) stanzákból, s nem csupán Byront és ködös társait, de Arany Jánosunkat is idézve.

Mindig a „lássuk, Úristen, mire megyünk ketten" festője Schéner Mihály. S Pintér Lajos nem csupán jó tanítványa, de – eredeteiből hozza anyagát, sok formáját, ellenben tanulja Schénertől is a formálás művészetét.

Napraforgók, mint a Félfülű Mester... és bohócok, mintha Klee rázta volna meg a kockapoharat. Mintha az egyiptomi hieroglifák is „mézeskalácsba" mennének át.

Nem szólok a kunbajszú figurákról, akik mintha „Gézáné Úr" képén kártyáznának, holott nem kártyáznak, meg mások is.

A legjobban egy *Három figura* című Schéner-főmű izgat fel. Mi van itt jelen! A zsákvászonszerű alap, a szétszálkázott alakzatok, a tekintetekben sanyarú mélabú és-és-és nagy kópéság. A Király a legmézeskalácsabb (ha igaz), de talán csak hogy Schénert mindenben folytassa ez a mű is.

A tréfás Schéner Mihályt, akinek fapofa figurái múzeumba illő pontossággal (is) idéznek régi korokat. A jó értelemben felelős művészé, aki tartozik valakikhez, valamihez, szintén a szó jó használhatósága szerint.

Schéner Mihály újabb munkássága, mondom, azt nem tudom csupán, velencei vagy santorini falakhoz vágott-e, avagy kószáltam vele egyet provanszál tájakon, ahonnét őseinknek állítólag nem kellett volna visszajönnie.

Ott egye (most már) a fene.

Az én őseim is itt bóklásztak nyájaikkal, feladataikkal és szabadságukkal a Duna-Tisza közén, mit tudom én, Kecskemét és Belgrád közt. Kólóztak a szerb király udvarában. Nahát.

Pintér – jólesően – nekem írt versében megkérdi: mi a vagy-vagy és mi a sors, meg hogy egyáltalán mi a kérdés?

NEM KÉRDÉS, MI A KÉRDÉS!

Ezt felelem, netán a spanyolviaszt feltalálva.

Schéner cannes-i strandját, a viaduktos képet is hosszan csodálom. Aztán észbe kapok, van itt nekem matéria más is, még ha – illendőségből – egyelőre Pintér Lajos egy-az-egybe Schéner-szövegét nem olvasom is tovább, csak tallózok (lásd akasztott betyárszépapa) sorai közt.

Van ám mit olvasnom. Itt van Pintér Lajos oly jellemző című megcsikordított, kópés-fájós című kötete: a *Virágnézetünk alapjai*.

Egy kis rajzom álljon itt hozzá:

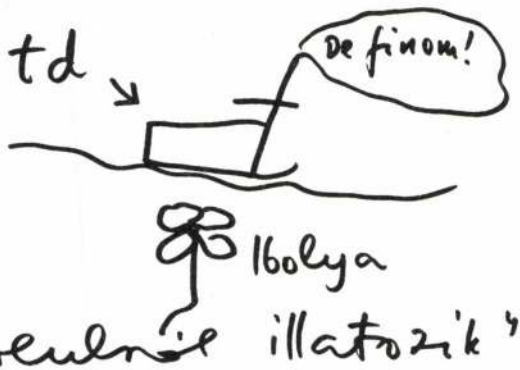

Schéner-illusztrációmhoz viszont egyszerűen nem tudok színeket.

Pintér remek érzékkel választotta „Virágnézetünk" borítójául a *Három figura* címűt. Merthogy Kondor is előjön a kötetben, Samu Urunk, méghozzá ablakokon át.

Ezeken a vágásokon keresztül pedig annyi minden látszik. Például, hogy itt

„áll egy ember
áll magában
itt áll
a tükör előtt
századvég
ezredvég
ír sír"

(Pintér Lajos: *levélféle*)

A móka pedig: hogy „magához a gólyához (és. td.) fiaihoz".

A *Betyárdall.* (sic) meg egyenest Schéner Mihálynak ajánlódik.

Így kezdődik:

„Was ist: matyar? Mi a magyar?
Cigány egy nép, líra, gedicht.
Gulas, tsikós, Szécb'nyi álma,
ájnmál nach rechts, ájnmál nach links."

Érdemes elolvasni. Ahogy az egész „Virágnézetünk"-könyvet is.

Schéner itt, Pintér tollán, oda kerül, ahová való, ami a helye. Nagy, összefoglaló művész. Nagyon mai. Nagyon (jól) történeti.

Álljon itt két versem, hogy műfajok torlódása (ne) légyen.

Légkékschéner

A légkék előtt, melynek színe: minta,
és semmi mintha,
ottvalók a ténylegesek,
ott vannak szín-kő rétegek,
házak, hűségesen-valók,
ott – s mégis itt betyárkodók,
narancsba-vett szirom-kör látomások,
és mégis mancsos nap-csodálók,
igen, mintha maga a nap
nyújtaná maga felé e virágokat,

hogy a bábok, medvék és verebek
Megváltása lehet
minden kicsi nap-éj,
és magába-fordul a szenvedély,
mert a behúzott nyak továbbra is
kizár minden hamis
félrehajlást – eredetével,
így népesül be vicc-cézanne-i part,
így tudjuk, a kártyás mit is akart
kijátszani,
mert valami
a tűz-víz-jég-és-láng világban,
és nagyon egy-fénnyel egyedien, nem csak úgy „általjában",
valami nagyon-nagyon, csupa-csupa „Schéner"!

Lásd a végét

Bajszuk vége kunkorul: verset írj!
tintállj, papírj,
indigóllva, mint a gólya,
kelepelést szaporítva,
íme, Pintér.
Kint tér,
schéneri és velencei,
a Santora Café nekem eztán S. M. santorini,
s a hajós nyers
kötélkurjantása egy Lajos-vers.
Ennyit mond csupán a bajuszvég.
Hát még a szén-szem!
Ha kilökték, ha feketére izzott,
ha történt vele szebb is itt-ott,
s még hogy történt-e! Tudom, érzem,
érzem, tudom.
Átmegyünk e barnán lebegő viadukt-hídon.
Finom, profán
farsangi fánk,

hogy Pintért idézzem,
áll rendelkezésre a kártyázók érdekében.
Káró, tök ász, na kérem.
Bubi a piros hölgynek magyaráz. Ez mind Schéner,
Egy fát leráz. Mit, változtasd meg élted?
Maga volt az a változás.
És ha odafönt, ha idelent, ha idefönt, ha odalent,
mindez fönn-lenn ibolyaszagolásos életre-halálra ment!

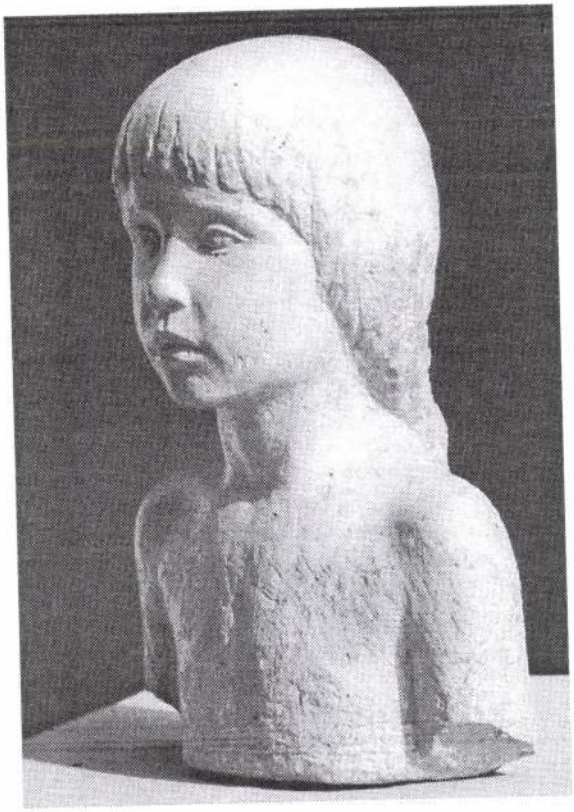

POSZLER GYÖRGY

Felelet? – mire?

A „DÉRY-VITA" DILEMMÁI

„Miért léptünk fel sok elvtárs számára érthetetlen keménységgel és eréllyel a Déry regényében jelentkező polgári moralizálás ellen? Azért, mert ez a moralizálás, ennek a politikai gyökere – és mindent le kell tudni fordítani a politika nyelvére – lényegében az ellenség megsajnálása, vagy az ellenség megsajnálására vezet". (Révai József)

„...könyvem voltaképpen nem érdemelte meg sem a ráfordított indulatot, sem a rendkívüli elmeélt, amelyet a szónok leterítésére bevetett, még sokkal kevésbé az érzelmi életnek azt a vad hullámzását, melyet a vita a magyar írótársadalomban elindított. Középszerű munka, bár – mondanom sem kell – megírásának megint csak úgy ültem neki, hogy a világirodalom – no nem! –, hogy a magyar irodalom legjobb regényét nyújtom majd át az ámuldozó jelenkornak, illetőleg a jövőnek." (Déry Tibor)

Beszéd '52 őszén: *Irodalmunk egyes kérdéseiről*. Visszaemlékezés a hatvanas évekből: *Itélet nincs*. Révai utolsó nagy „műítészi" közszereplése. Déry kései, átfogó, nagy önelemzése. Kétségtelen bizonyosság az elsőben. Mérlegelő bizonytalanság a másodikban. Hol vannak a hangsúlyok?

Például ott, hogy minden lefordítható, sőt lefordítandó a politika nyelvére. Például ott, hogy nem érdemelte a nagy elmeélt és indulatokat. Mert középszerű munka. Mármint Déry regénye. Tényleg, valószínűleg az. Mire adott hát a regény és „vita" feleletet? Nem a szerző szándéka érdekes, hanem a folyamat végeredménye. Arra, hogy egy teoretikusnak-esztétikainak álcázott ideológiai-politikai procedúra befejeződött. Befejeződött és bizonyította: létrejött egy állapot. Amiben a művészileg viszonylagosan is öntörvényű és irodalmilag viszonylagosan is magas igényű alkotás lehetetlenné vált. Érthetőek a történtek ma is?

Nehezen. Kívülről visszanézve nem. Belülről előre nézve talán igen. Pontosabban kívülről vissza és belülről előre, azaz egyszerre kívülről és belülről nézve talán igen. Mert adott volt egy politikai-ideológiai-esztétikai-irodalmi paradigma. Aki megélte vagy dokumentumokból rekonstruálni tudja, megértheti. Aki nem élte meg és dokumentumokból sem tudja rekonstruálni, nem értheti. A paradigmán kívülre és belülre csak két irodalmi példázatot.

Anatole France: *A fehér kövön*. Gallio, a római prokonzul Korintusban. Előkelően fáradt, bölcseleten nevelkedett, antik világpolgár. Vitáról jön. A természet titkairól, az istenek milyenségéről, a lélek halhatatlanságáról esett szó. Itélkezni megy. Gyulladt szemű és tisztátalan ruházatú zsidók hangos civakodásában. De nem is érti, miről beszél a helyi zsinagóga dühödt papja és a Tarzusból származó hangos szónok. Paulus vagy talán Saulus? Nem hallani pontosan. Miért nem érti? Mert más paradigmában él. Kívül van a civakodók paradigmáján. Más paradigmában vitatkozott az előbb, és más paradigmát hall most. Az egész civakodás számára lényegtelen, legfeljebb komikus.

Madách Imre: *Az ember tragédiája*. Méghozzá a hetedik, a bizánci szín. A keresztes lovag Ádám és Lucifer. A homousion és homoiusion halálos vitája. Mindketten értik,

miről van szó. Ádám a különbséget érti, a súlyát nem. Lucifer a különbséget és a súlyát is. Ő rendezi a történelmi látomást. Csak egy *i* nevetséges eltérése? Azonos és hasonló lényegűség végzetes szakadása? A költészetben az első; a gondolkodásban a második. Így tudják a halálba küldő eretneküldözők és a halálba küldött eretnekek. Azonos paradigmában élnek. És azonos paradigmában élnek a szemlélők is. Belül vannak a vitatkozók paradigmáján. A halálos vita számukra lényeges, tragikus, legfeljebb tragikomikus.

Nos, a „Déry-vita" részesei belül éltek az akkori paradigmán. Érthették. A mai értelmezők kívül élnek az egykori paradigmán. Nem érthetik. De dokumentumokból rekonstruálhatják. És megérthetik. Erre e kísérlet.

Mi is ama bizonyos paradigma? Nagy elbeszélés a teleologikus, határozottan célra irányuló, határozott távlatokat mutató történelemről. A felvilágosodás és Hegel nagy elbeszélésének megerőszakolt, filozófiából politikává vulgarizált változata. Amely nem az ésszerűség és szabadság magasabb fokainak bonyolult megközelítéséről szól. Hanem a tökéletes, ellentétektől mentes társadalom tudatos-irányított cselekvéssorral történő gyors megvalósításáról. Hosszú átmenet nélküli, rövid időn belüli megvalósításáról. És ezt szolgáló művészetelméletről, művészetpolitikáról és természetesen művészetről is. A tökéletes és ellentétektől mentes társadalom megteremtésére irányuló cselekvés része, „kereke és csavarja" az irodalom. Amely egyértelműen valóságtükrözés volt. De nem a volt és a van tényleges valósága, hanem a lesz és a legyen óhajtott valósága jegyében. A valóságtükrözés típusokat teremt. Nem az átlagos felé szürkítetten, hanem az ideális felé színesítetten. Eszményeket felmutatva. Forradalmi romantikával. Rövidre zárt, közvetlenül megvalósított nevelési-pedagógiai célokkal. Mindezekkel nem a hajdani realista irodalomra, hanem a jelenbéli szovjet irodalomra utalva. Meg a párt mindenütt jelen lévő szerepére. Amely a távlatokat kijelöli, a valóságot formálja, a típusokat alakítja, az eszményeket megmutatja, a nevelést irányítja.

A „Déry-vitá"-ban két mozgás találkozik. Déry '45 utáni tevékenysége. Amint közeledik a paradigmához. Elérkezik hozzá. Találkozik vele – és igyekszik vállalni. E vállalás nagyszabásúnak szánt gesztusa a *Felelet*. És a paradigma '45 utáni alakulása. Amint körvonalazza a tételeit. Megfogalmazza őket. Találkozik Déryvel – és határozottan kiiktatja. E kiiktatás nagyszabásúnak rendezett gesztusa a „Felelet-vita". Déry valóban akarja vállalni. És úgy csinálni, ahogy a paradigma jegyében kell. De nem tudja jól úgy csinálni. Megóvja tőle eredendően jellegzetes írói egyénisége, fokozatosan kialakuló írói látásmódja. Sarkítottan fogalmazva: jobb annál, hogy jól tudja úgy csinálni. Találkoznak tehát. Az igyekvő, de képtelen Déry. A kialakult és könyörtelen paradigma. A találkozás ütközéssé lesz. Az ütközésben a paradigma határozottan kinyilatkoztatja: nem így kell jól csinálni. Az ütközésben a paradigma szándéktalanul bizonyítja: nem is lehet jól csinálni. A leszűkített mozgástérben nem jöhet létre semmiféle szuverén, önmagára alapozott művészi szándék. És ha szándékában megfogan, megvalósulásában elvetél. A teljesíteni kívánó Déryt elgázolja a paradigma vonata. Ám közben nyilvánvaló lesz: a paradigma vonata tehervonat. Nem lehet utazni rajta. Az ütközés és gázolás tényét kétfelől érdemes megközelíteni. Déry szándékai és művei felől. A paradigma kiépülése és következményei felől. A paradigma fokozatosan keményedik és egyszerűsödik. Korábban Lukács György képviseli. Kevésbé keményen, bonyolultabban, magasabb színvonalon, gyengébb hatalmi pozícióból. Később Révai József képviseli. Sokkal keményebben, egyszerűbben, alacsonyabb színvonalon, erősebb hatalmi pozícióból.

Déry szándékai és művei felől a folyamat meglehetősen világos. A legfőbb mozzanat az évtizeddel korábban írott, csak '47-ben publikált *Befejezetlen mondat*. Nagy tár-

sadalmi-történelmi tabló. Kétfelől ábrázolva. A fentet, a nagypolgárság világát. A lentet, a munkásság világát. Közvetítéseket keresve, de nemigen találva. Átfogó igénnyel. Félig realista, klasszikus realista szemlélettel. Félig avantgárd, klasszikus avantgárd módszerekkel. Sok tekintetben a *Felelet* felé mutatva. Sok tekintetben sehol sem folytatva. Fontos mozzanat két dráma. A *Tükör* és az *Itthon*. Érdekes dramaturgiai kísérletekkel az első. Furcsa ideológiai következtetésekkel a második. Az *Itthon*nak novellaváltozata is van. Hasonló konfliktus, eltérő konzekvencia. A dráma nem jó. Kisiklatja az erőszakolt tendencia. A novella majdnem mesteri. Megemeli az árnyalt pszichológia. Mintha küzdene a most épülő, vállalandó paradigma és a most teljesülő, érett epika. Az *Alvilági játékok* megrendítő, fiktív ostromnapló. Nehezen feledhető karakterekkel és szituációkkal. A pince clair-obscurjében egy kínos korszakváltás történelmi, erkölcsi, lélektani pokoljárásaival. A *Jókedv és buzgalom* pompás novellafüzér. Groteszken féltragikus szituációkkal. Esettségükben megemelt jellemekkel. Kint és bent feloldhatatlan ellentétével. Ahogy a társadalmi külvilágban készül valami megvalósulónak vélhető új lehetőség. Ahogy a lelki belvilágban megkövül valami feloldhatatlannak látszó régi valóság.

A kritikai fogadtatás általában jó. Néhány vonást – a későbbiek fényében fontos! – mégis észrevesznek. Hogy a munkásmozgalom ábrázoltatik ugyan. De szektás vonásaiban és szektás szemlélettel. És a munkásmozgalom ábrázolásában a kommunista párt jóformán sehol. Meg minden mozzanat – munkásmozgalom belül, kívül és a kettő között – morális és pszichológiai dilemmaként jelenik meg. Elismerik a helyzetek, emberi viszonylatok és jellemek művészileg termékeny bonyolultságát. A bátor időfelbontáson és elvont esszébetéteken is átütő széles mesélőkedvet. Mindezek mögött azonban egyértelmű: a paradigma még nincs kész és nem uralkodó. De már készül és uralkodóvá lesz. És Déry egyénisége, tehetsége, nagyságrendje ebbe nem fér bele.

Néhány, az ütközés szempontjából lényeges mozzanatot érdemes összefoglalni. A drámák, az ostromnapló és a novellafüzér nincs beállítva a küszöbön álló világmegváltás távlatába. Ám a novellák között egy külön említést érdemel. A *Porban*. Furcsa írás. Kitűnő munka – igaztalan alapokon. Pócspetri szomorú históriája. Nem az üldözöttek, hanem az üldözők, nem a megbántottak, de a megbántók szemszögéből. Rossz ügyet jóvá avatva. Nagy elhitető erővel. Ezzel valamelyest a művészi igazsághoz fűződő illúziókat is megkérdőjelezve. Mintha a készülő paradigmához való igazodni akarás legkínosabb mozzanata lenne. Aztán ott van *A fehér pillangó* vitája. Kis ütközés a nagy ütközés előtt. '51-ben. Az '52-es nagy szcéna primitív prológusa. Semmiképpen sem főpróbája. Legfeljebb olvasó próbája vagy előjátéka. Meglehetősen igénytelen elbeszélés. Az eleven-pajkos munkáslány szerelméről. És házasságáról – annak rendje és módja szerint. Mégis vita – talán mesterségesen gerjesztett vita – lesz belőle. Pedig még mozgalmi munkája is bőségesen ábrázoltatik. Csak valahogy mégsem igazi példakép. Nem képviseli a paradigma pofon egyszerű pedagógiáját. És ne feledjük: '51-ben a paradigma már készen van.

Nos, a Felelet a készülő paradigmához való igazodás jegyében koncipiáltatik. Méghozzá a bölcseleti nagy elbeszélés megerőszakolt, filozófiából politikává vulgarizált variációjáról van szó. Nem a nagyobb ésszerűség és szabadság bonyolult, történelmi léptékű megközelítéséről. De a tökéletes társadalom egyszerű, gyors cselekvéssel történő megvalósításáról. Vagyis '48-ról. A „fordulat éve" kezdetéről. Amikor a nagyüzemeket államosítják. Érdemes pontosítani. Teleologikus, a mozgásába bekódolt célokat követő történelemszemlélet ez is. De rövidre zárt, gyalogos teleológia és rövid távú, gyalogos

BAJNAI ISTVÁN

„A közöttesben születik az új"*

Az egyik művészeti lexikonunk Schéner-szócikkénél tételesen felsorolja, hogy a Művész képzőművészeten belül mi mindennel foglalkozik: festészet, grafika, szobrászat, bábtervezés, kerámia, textiltervezés..., és még hozzáteszem, a képzőművészeten túl: irodalom, filozófia, életbölcsesség. Ez a belső lelki gazdagság, amely ezt az életművet létrehozta, innen, szűkebb pátriánkból, Békés megyéből indult el. Amikor a költők, filozófusok és művészettörténészek művészetének legjellegzetesebb vonulatait akarják kiemelni, általában a szürrealizmust és az expresszionizmust, mint irányzatokat emlegetik. Amikor Schéner Mihály képeit nézzük, nem nehéz belehelyezkednünk az ő lelki világába. Látjuk, amint a kis Mihály hajnalonta vonatra ül Medgyesegyházán, hogy nagy áldozatok árán a csabai evangélikus gimnáziumban megszerezze őstehetségéhez az egzakt műveltséget és kultúrát. Naponta édesanyja virágoskertjéből indul, hogy a zakatoló mozdony füstjébe burkolózott medgyesi, bánkúti táj, ókígyósi puszta természeti szépségei, facsoportjai, illatos akácerdei, nemesített búzatáblái, a lassan és álmosan felkelő nap első sugarai bearanyozzák és felemeljék a leginkább szürke és nehézkes hétköznapokat a maga imamalomszerű kötelességteljesítéseivel együtt. A gimnáziumban a nagyszerű helyi festő Mazán László első útmutatásai és ecsetvonásai, sajátos látásmódja alapozza meg festői kibontakozását. A délutáni hazautazások zsivaja, az állomás ember-, szín és forma-kavalkádja, majdnem vásári forgataga, s aztán újból a hazatartó vonaton ülve, ugyanannak az alföldi tájnak egy teljesen más, újszerű fényviszonyok általi megjelenése kápráztatja el nap mint nap. Ez a szín- és vonalkavalkád örökre beívódik lelkébe, hogy azontúl évtizedeken át újra és újra megjelenhessen festői ecsetjén, ujjahegyén és tenyerén vagy könyökén.

(Nem mondom, hogy palettáján, mert az nem-igen van neki.) A Mester expresszív és szürreális látásmódját a gyermekkori vásárok, falusi búcsúk forgatagán túl jelentősen gazdagította és formálta a felnőttkori velencei karneválok bábúinak, maskarásainak színes forgataga, a Szent Márk bazilika aranymozaikjai, a tenger királynőjének kupolái és gondolái. Cannes, Nizza napernyős, fürdőzős, zsibvásáros tengerpartjai, Rhodosz szigetének buja növényi, állat és vízi világa. Megannyi szépség, a művészt gazdagító, az ember életét szebbé és nemesebbé tevő isteni ajándék! (Ahogyan a Művész úr egyik dedikációjában írta nekem: a művészet Isten legnagyobb adománya és a szépség szolgálata kell, hogy legyen együtt, Istenben, Istennel, a csodálatos szín és Isten-előtti ökuménia.)

A sok gyermek-, ifjú és felnőttkori élményen túl (vagy azokon belül?) ott vannak az ember életét végigkísérő és meghatározó lelki dimenziók, a jó és a rossz párharca, küzdelme az emberért. Művészetében megjelennek és fékevesztett táncba lendülnek, mintha

* Elhangzott Schéner Mihály Kossuth-díjas festőművész kiállításának megnyitóján, Orosházán, a Városi Képtárban 2004. okt. 19-én.

vesztüket éreznék, az ördögök, kukulák és disznófejű globulák. Az angyalok, a szelídszavú Máriák, karjukon a világot nemesítő Gyermekkel, a Háromkirályok és Mézeskalács huszárok fakardjukkal vívnak végül győztes csatát fölöttük. És az a sok virág! Ha összegyűjtenénk Schéner Mihály sok-sok csendéletét, beboríthatnánk, körülölelhetnénk és megmenthetnénk vele, ezt a pusztulásra előkészített Földet.

Mindez a gazdagság, szürreális és expresszív elegancia megjelenik az itt kiállított képeken.

És még szólnom kell a Mester művészetének jelentős értékmentéséről. Tematikailag a legtöbb képén, de implicite minden képén megjelenik a magyar népi kultúra rekvizitumainak feltárása és megjelenítése. A népi, népművészeti formakincsből merített, a régi alföldi vásárok, falusi búcsúk hangulatát idéző mézeskalács bábok, papírhuszárok, cifraszűrök, piros csákók, fekete csizmák, önálló életet élő magyaros zsinórdíszek, cserépkancsók és tejesköcsögök.

Korábban, a Művész egyik kiállításának megnyitóján azt mondtam, hogy ami a huszadik század zenekultúrájában Bartók Béla, a kortárs képzőművészetben ugyanaz Schéner Mihály. A magyar népi kultúra értékmentője és megőrzője, természetesen a kortárs művészet eszközeivel.

Befejezésül hadd idézzek egy helyénvaló gondolatot Schéner Mihály egyik írásából: „A közöttesben születik az új. Szemünk előtt szinte észrevétlen. Az új belenő a jelenlévőbe. És anélkül, hogy azt régivé tenné, együtt él vele. Aztán kihajlik belőle, megerősödnek ágai és kivirágzik." Számomra ezt jelenti Schéner Mihály útmutatásos művészete.

És még egyet: 1995-ben jelent meg a művészről egy album, Ladányi Zsuzsa rádióriporter szerkesztésében. A szerkesztő asszonynak adott interjúban Schéner Mihály idéz II. János Pál pápa korábban Párizsban elmondott prédikációjából egy mély értelmű felszólítást, minden jóakaratú emberhez: „Il faut refaire le monde!" („Újra kell alkotni a világot!")

Kérem, nézzék meg a kiállított képeket és igazat adnak nekem, ebben a megújításban vagy újraalkotásban Schéner Mihály példájával előttünk jár.

OLASZ SÁNDOR

Schéner Mihály megtartó-megváltó művészete

Ha a most nyolcvankettedik évében járó ezerarcú és örökifjú mester pályáját mindössze két szóval kellene jellemeznem, Huizinga *homo ludens*ét választanám. „A játszótársam, mondd, akarsz-e lenni"? Mintha Schéner Mihály képei is azt kérdeznék, amit Kosztolányi. De gondolhatunk a keserűségét oly gyakran játékba fojtó József Attilára is: „jó szóval oktasd, játszani is engedd szép, komoly fiadat!". Minden Schéner-kép jelképes kéznyújtás felénk, szeretet sugárzik belőlük, föltételezik bennünk a jót, a nyitottságot. Kezei, „kézkivirágzásai" létszimbólumok, melyek egyszerre tükrözik az emberi természet szent és démoni oldalát, sorsunk eredendő kettősségeit. Virágai a tisztaság, a szépre figyelés, a jó akarásának szimbólumai. A művész legszívesebben minden nap Florália ünnepet tartana – a viráguralom világuralmát várva. Még cipői is antropomorfizálódnak: a játékos ötleten túl hajdani viselőiknek is emléket állítanak. A cipő is ember, miként van Gogh bakancsai is azok.

Minden nagy művészet a helyit, a lokálist emeli egyetemessé, s nem úgy akar európaivá válni, hogy a szülőföldjét és magyarságát megtagadja. Schéner a folklórt, a gyermekkorban látott népi mesterségek motívumkincsét az európai kultúra jelképeivel ötvözi, a klasszikus modern az ősivel és archaikussal keveredik. Népi ihletettségű bábos, mézeskalácsos figurái, huszárjai, a naiv művészet világát is idéző Szent Istvánjai a legtermészetesebb módon keverednek a 20. századi modernitás szemléletével és formai eszközeivel. Alkotói módszere nem realista, de nem is absztrakt. Nem tükröz és ábrázol, a történelemre közvetlenül nem utal, mégsem mondhatjuk, hogy sterilen elvont. „Expresszív-szürrealista" (önmagát nevezi így) munkáinak mitikus ősképei és archetípusai olyan világot idéznek, melyről a 21. század embere jóformán meg is feledkezett. Ám az idők mélységéből föltörő, a természeti erők megmunkálta formák valami sértetlen egészre emlékeztetnek, amiben még benne van az emberi lét hevessége, eksztázisa, sűrűsége.

Schéner Mihály 1923. január 9-én született Medgyesegyházán. Művészeti tanulmányait 1942–47 között végezte a Képzőművészeti Főiskolán, Rudnay Gyula növendékeként. Első önálló kiállítása 1962-ben volt a Csók Galériában. A hatvanas években eljut Párizsba, Londonba és Stockholmba, nyugaton élő magyar művészekkel ismerkedik, a modern kortárs és a klasszikus művészetet tanulmányozza. Már ekkor kezdetét veszi nagy kísérlete az anyaggal és a különféle műfajokkal. Ezt a sokféleséget a Kortárs Magyar Művészeti Lexikonnál aligha lehet tömörebben érzékeltetni: „Egyaránt dolgozik festékkel, textillel, fával, fémmel. Rajzol, szerkeszt, farag, épít, gyúr, varr és ragaszt, felhasználja a mézesbábok öntőformáit. Festő, rajzoló, textilszobor- és bábkészítő, fazekas, asztalos, esztergá-

lyos. Háromlépcsős folyamatban gondolkozik: rajzban tervez, majd fest, szobrot készít, formába önt, mindig a végső plasztikai megoldást keresi." Schéner Mihály azonban nemcsak a képzőművészet sokféle területén alkot. Gondolkodó is, szigorúan azt mondja, írja, amit ő maga gondol. Tartásában a személyiség megkérdőjelezhetetlen méltósága. (Írásai az Új Auróra folyóiratban, valamint Diabolikon és Kézkivirágzások című kötetében jelentek meg 1988-ban és 1997-ben.)

Schéner Mihály művészetét 1978-ban Munkácsy-díjjal ismerték el, 1984-ben érdemes művész, 1989-ben kiváló művész lett. 1995-től Kossuth-díj fémjelzi munkásságát. 1992-től a Magyar Művészeti Akadémia, 1993-tól a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia tagja.

A Mester „fényes, világító, szín-fényekkel lángolva tobzódó, parádés, pompás" világát Juhász Ferenc gyönyörű, metaforazuhatagánál aligha lehet találóbban jellemezni: „Schéner Mihály: játék és transzcendens merengés, babona és misztikus anyagtűz-ráolvasás, virágos csacsi-ünnep, fülesek királya, rózsakoszorú-koronás, szakállas fejedelemöreg, mosoly, mint virágzó barackfaág a Szűzanya kezében, a csönd kezében tűzliliom, titokmester tétova dünnyögésből, darázsdörmögés-hangú botorkáló bánat, habos rózsanevetés, szüzek liliomkertje gyermeki ének, gyöngyvirágerdők kislánykoszorúja tavaszi kórus, a háborgás szívén fehéren harangozva és bólogatva..."

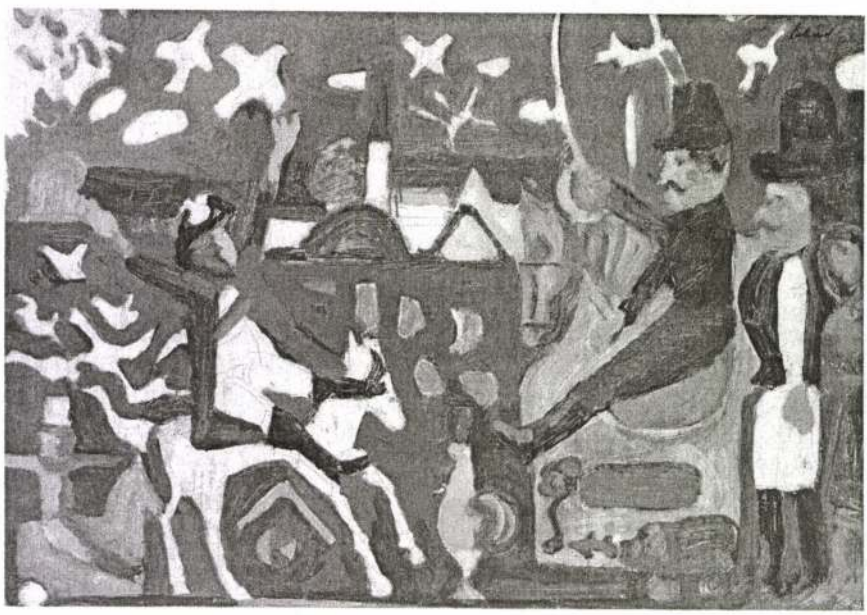

SCHÉNER Mihály

Új Művészet 1993/4

színjátékot, amit társadalmi életnek nevezünk. Megfogadta *Reonir* szavait: „A piktor ne a természetbe járjon tanulni, hanem múzeumokba, mert ott találja magát szemtől szembe a művészettel". A párizsi múzeumok, kiállítótermek látványának analizálása mély lelki és szellemi gazdagodást jelentett számra. Az akkori magyar művészeti közélet elzárta az alkotók elől nemcsak a megmérettés, hanem az információszerzés lehetőségét is. Schéner gyakorta háttérbe, már-már pályán kívülre kényszerült volna, ha nem iktatja életébe ezt a hosszúra nyúlt „tanulmányutat".

Tehetsége korán jelentkezett, medgyesegyházi és békéscsabai tanulmányai során a rajzolás már soksok örömet nyújtott számára. Rudnay tanítványaként tanulta a mesterséget, később Major Máté vette védelmező szárnyai alá. Kétdimenzióban született alkotásai, „karcolt pásztorai" után plasztikákat konstruált (*Dorottyás kocsik, Törvénytábla I.*). Többféle anyagot használt: fát, agyagot, textilt, fémet, műanyagot egyaránt. A korlátlan művészi szabadság jegyében jöttek létre művei, de a szakmai tudás ellenőrzése után kerültek ki műhelyéből. Schéner Mihály az eredményekkel megelégedni nem tudó, szüntelenül éberen kutató alkat, a munka számára tökéletes odaadás.

A Munkácsy Mihály Múzeum és a békéscsabai Meseház állandó Schéner-kiállítása egy gazdag — gyötrődésekkel, kudarcokkal és újrakezdésekkel teli — életút dokumentumait tárta a látogató elé. Felvonultak e jellegzetes művész sajátos motívumai: betyárok, lovak, huszárok, sőt az ördögök is, hogy köszöntsék a hetvenéves alkotót. Egész falat foglalt el a Szent István életével foglalkozó képsorozata. *Szoboszlay Péter* animációs filmjét folyamatosan vetítették a mesterről. Ugyanebben a teremben a kiállító által kezdeményezett virágnyitogató-tavaszünnephez készített művek is helyet kaptak. Hosszú idő óta ez az első tárlat, amit nemhogy zavarna a múzeum természettudományos állandó kiállítása, hanem illeszkedik hozzá, lévén, hogy a kiállító megeleveníti, színné varázsolja, élettel telíti meg a természet objektumait. *Kratochwil Mimi* rendezése nemcsak hozzáértésről, hanem beleélésről is tanúskodik. Végre eljött az az idő, amikor szalmát lehet tenni az állatok és a jászolhoz igyekvő Háromkirályok alá. (Annak idején betiltották Schénernek azt a kiállítását, amelyen *Erdélyi Miklós* ugyanezt tette.)

CS. T. J.

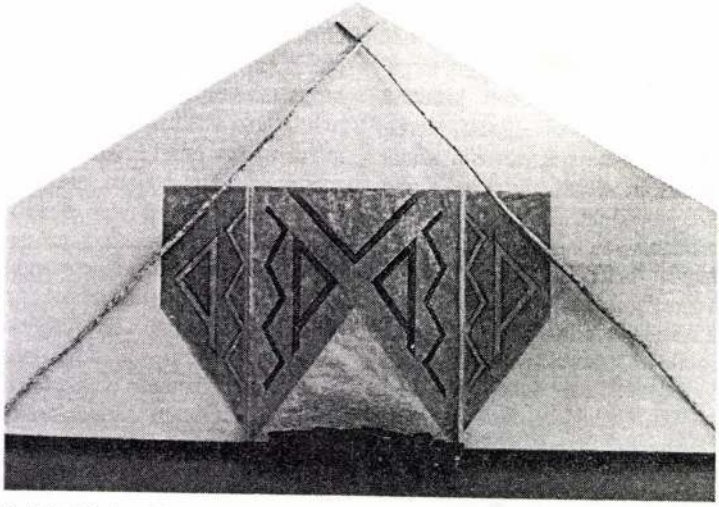

Győrffy Sándor: Fiktív oltár, 1992, installáció, üveg, fa, pauszpapir, karton, mész, kátrány, akrilfesték, szén, 400×700×100 cm (Fotó Ilovszky Béla)

A játékos tudatosság

Schéner Mihály gyűjteményes kiállítása Békéscsabán

Abszurdum gyűjteményes kiállítást rendezni egy olyan művésznek, mint Schéner Mihály, aki az alkotói ösztön kalandor kedvével állandó feszültségben él, a kutatás, a tervezés hangulatában van (a tárlat megnyitásán is több élőképet állított be, mintegy happeningszerűen). A mesterségbeli tudás birtokában gyorsan dolgozik, de mielőtt állvány elé áll (illetve a békéscsabai műtermének parkettájára helyezett farost fölé hajol), kialakul benne a kép konstrukciója, a határoló s záró vonalak rendszere és ritmusa, az elképzelést ezután kiszolgáltatja a pillanat alkotói hevületének. Ösztöne szinte ismeretlen utakra vezeti, a felfedező kirándulás eredménye mindig a meglepetés és a frissesség erejével hat, ha mögötte hosszú töprengés, a ritmus, vonal, szín, kompozíció viszonyának elemzése, s az ellentmondó vagy egymást folytató ötletek, vázlatok százain — nem túlzás ezrein — kipróbált formaalakítás is áll.

Formái és színei a commedie dell'arte folytonosan színen lévő szereplőihez hasonlóan bármikor életre kelthetők: a nézővel együtt játszó velencei álarcosok, vagy a mézeskalács-huszárok, akik éppen fémbe öntött formaruhájukat cserélik textilre, fára. A mai túlfűtött világban, belső izgalmaink, múltkereséseink közepette olyan ősi formákhoz nyúl vissza, amelyek más népeknél is megtalálhatók, de a magyar mondavilág is őrzi ezeket jelképként. A népi ihletésű motívumok a schéneri formagazdagítás következtében tárgyakból felbomlott vonalakra, síkokra és színekre változnak — a tárgy elveszti eredeti jelentőségét s átalakul szellemi értékké. Kiállításra kerültek az alkotót a hetvenes években elismertté tévő művek közül a *Lovacskák*, a *Csikó*. Nem az állat érdekel senkit ezeken a műveken, hanem az erő, amelyet a plasztika sugall, az a feszültség, mely minden létező valóság része.

Élete legnehezebb időszakában — a hatvanas években — Európa nyugati részében ismerkedett a képzőművészet lehetőségeivel és figyelte az emberek között lezajló örökös

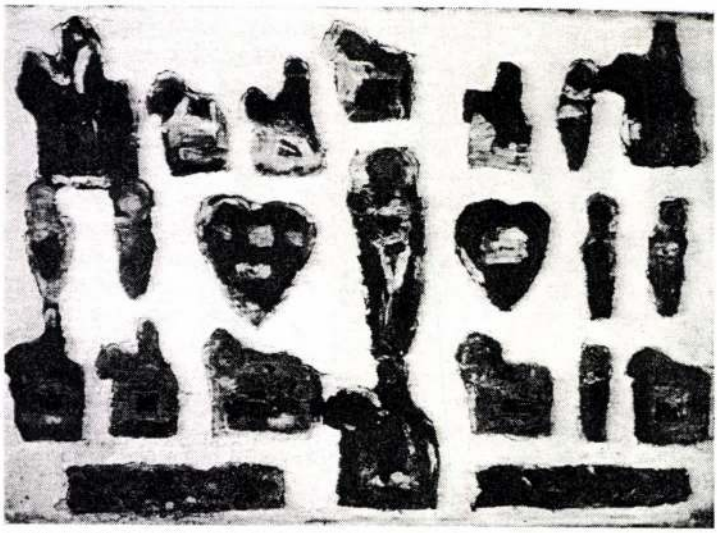

Schéner Mihály: Mézeskalácsok, olaj, farost, 60×80 cm

TV

Scudok nélkül

Mire emlékszem én az öbölháború napjaiból?

Először is az első éjszakára. Akkor nem indult be a kocsim. Éjjel fél 2-kor a lassú hóesésben baktattam vissza a székházba segítségért, amikor ügyeletes külpolitikus kollégám hangja süvített végig a kihalt Blaha Lujza téri épületen:

– Gyertek vissza, lőnek!

Akkor már napok óta figyeltük a CNN helyszíni jelentéseit, vártuk Az Eseményt. Ami azon az éjszakán bekövetkezett. Így hát lassan visszaszivárgott mindenki, aki úgy gondolta, ebben a helyzetben lapot kell csinálnia. Ki lakása kapuja elől fordult vissza, mert az autórádióban hallotta meg A Hírt, ki otthon, papucsban nézte valamelyik műholdas adást és kezdett öltözni a hajnali órán.

Azon a januári napon, éjszakán és hajnalban 23 órát dolgoztunk kéttucatnyian, hogy a három mutáció és a délelőtti rendkívüli kiadás időben az utcára kerüljön. Így telt el a következő hét. Az Esemény bűvöletében, az élő, halált mutató képsorok látványával. Újságot csinálva minden hírmorzsából. Aztán a következő hetekben a háború a mindennapok része lett, s lassan kiszorult az első oldalról. Mert ilyen ez a szakma. Mert az a dolga, hogy mindig új szenzációkról és „szenzációkról" tudósítson. Ami azzal a kellemetlenséggel jár, hogy hírvivő és hírhallgató kíméletlen kegyetlenséggel szoríttatik rá, hogy szembesüljön a valósággal.

Mindez magánügy. Vagy legfeljebb egy újságkészítő közösség szakmai-etikai belügye. Hogy most mégis eszembe jut a lerobbant Zastava, ama reggeli kialvatlanság, annak oka egy kedd esti angol dokumentumfilm, A sötétség intelmei, Werner Herzog munkája az öbölháborúról. Ami egészen mást mutatott, mint ami az én emlékeimben él.

Csalóka volt a beharangozó, csalódnia kellett annak, aki háborús képsorokat várt, hiszen alig néhány percre tűnt fel a képernyőn maga A Háború. A zenekari tételek szerint megkomponált film nem a Scud-rakéták izzó lebegését ismételte, nem az ágyúzás tompa morajt, nem a precíz hadviselést idézte emlékezetünkbe.

Feltűnt viszont a képernyőn a mit sem sejtő béke. Fel egy némán dadogó asszony, aki hajlott korára megérte, hogy mutogatással, makogással tudjon csak „mesélni" az átélt borzalmakról. Feltűntek a lángoló olajkutak, a sivatagi harcok nyomai, elhagyott, kilőtt harckocsik, lőállások. Az égő olajkutak árnyékában egy karonülő kisgyerek. Akinek egy katona a bakancsával a fejére lépett, és akinek az apját a szeme láttára ölték meg. A gyerek azóta nem beszél. Utolsó mondata az volt: nem akarok megtanulni beszélni. Feltűnt mindaz, ami a háború *után* van.

A film narrátora egyszer megjegyezte: amit most látunk nem tó. *Az olaj víznek álcázza magát.* A felrobbantott kuvaiti kutakból kiáramlott olaj álcázta magát, napfényt táncoltató víztükörnek.

Mint ahogy napjainkban a háború álcázza magát békének.

Figyelmeztető film volt. Figyelmeztet arra, hogy a háborúnak ezer arca van, olyan is, amely nem tűnik fel a napi híradásokban. Hírvivőt és hírnézőt-hallgatót egyaránt óvatosságra intő film volt. Mert mármár úgy tűnt e nagy békének álcázott háborúban, hogy soha többé nincs szükség háborúellenes filmet csinálni. Most láthattuk: a sötétség még velünk van.

Friss Róbert

Meseházban Jupiter nevében

Schéner Mihály kiállítása Kecskeméten

Bíró elé állították *Schéner Mihályt.* Pajkos kép- és plasztikaanimátorként, s nem festőként, szobrászként. Maga a Főördög ült, vagy inkább állt a bírói pulpituson, jobbján – Ördögországban minden fordított lévén – a védő, balján a vádló (ki mellesleg nem más volt, mint egy közeli szellemi birodalom varázslója, *Juhász Ferenc*).

Történt pedig mindez a múlt héten Kecskemét városában, az efféle súlyos ügyek kivizsgálásához kiválóan alkalmas *Szórakaténusz Játékmúzeumban,* ahol nagy számban felsorakoztatták a „bűnjeleket" is.

Az eseményre összesereglett közönséget reneszánsz hangulat vette körül az ördögi bíróság „ítéletét" – Schéner megfosztását mindennemű alkotástól – tapssal, ünnepléssel fogadták. Ezzel, a játék logikája szerint, igazat adtak Juhász Ferenc egyik fő „vádpontjának": Schéner rájött, amire mi nem szoktunk gondolni, hogy „nem mi éltetjük a játékokat, hanem azok éltetnek minket".

Mégsem a galériára seregeltetett szoborjátékok, fa-, fém- és plasztikkonstrukciók, maszkok és játéktervek „bűnös" hírét költötték ott. Inkább azokét az évekét, évtizedekét, melyekben Schéner, mi tagadás, közeli incselkedésbe került az ördögséggel is, miközben triumfálta az emberi életet, a jót s a szépet.

No, de ez már egy későbbi történet. Előbb a játékról, a játékosságról beszéljünk.

– Ilyen időkben, amikor az egész világ szinte egy ördögi kaptációban van, nagyon fontos az érzékelésnek és a szépségnek az a tisztasága, amit igazságnak is mondhatunk – mondja a hetvenegyedik évében járó Schéner Mihály még a kecskeméti „tárgyalás" előtti percekben, miután „vádlója" egy kávéra, mi pedig egy kis beszélgetésre vonultunk vissza.

– Évtizedek alatt az emberi érzékelés sokat romlik, idős embernél különösen. Kétséges, föl tud-e tápászkodni még? Szerencsére az én tehenem még bőséggel adja a tejet – a fantáziát. Megmaradt a játékosság. Ezt nagyon fontosnak vélem az emberi szellemben, főként, mert nem arra kényszerít, hogy kategorizáljunk, hogy nevükön nevezzük a dolgokat, hanem arra, hogy keresgéljünk, sokféle lehetőség közül válasszunk, s ezáltal közelítsük meg a szépséget, az igazságot, a tisztaságot. A művészet pedig arra való, hogy ezt közvetítse. S ehhez a legjobb partner a gyerek.

Az én öt és fél éves unokám első szava: nagypapa, hoztál „kindert"? Mármint a csokoládétojást. Nem baj, hogy ezt mondja, mert őszinte. Ezt az őszinteséget kellene megőrizni, továbbvinni mintegy morális tartalékként a későbbi évekre. Sajnos, az ilyen morális tartalékok mára nagyon megcsappantak.

Ha már az őszinteségnél tartunk, idézzük fel a művész első reakcióját, amikor a Kerényi-tervezte kör alakú galériából kiöblösödő fülkébe lépett, megpillantotta kedvenc „játékait", melyeket *Kalmár Ágnes* művészettörténész és *Szoboszlay Péter* filmrendező (a festőről készült filmek alkotója) helyezett el, s hirtelen templomot, oltárt emlegetett.

– Igen, mert a Szórakaténuszt a népi kultúra „templomának" tartom, ahol a hagyományt új művekkel is szolgálni kell – feleli rá.

Persze, nehéz volna nem észrevenni itt a folklórihletés, különösen a nemzeti hagyomány mellett a kifejezésformák újabb keletű, tágabb körű, modernista „hagyományát". Amelyek meglehetős nyíltsággal bomlanak ki Schéner játékkonstrukcióiból (is). A Bauhaus és a magyar népmesei világ egyszerre? Nem csoda, ha vele kapcsolatban a kategorizálás sokszor vakvágányra kerül.

– Örülök, hogy ez szóba jött – mondja hamiskás mosollyal –, *mert éppen készül egy monográfia rólam. Eddig két kis könyvet írtak a munkáimról, és sok cikket, ezek többnyire kedvesek, jók, de zavarban vagyok, mert nem érzem igazán magamat bennük.*

Meg lehet érteni. Ki az, aki az igazat tudja rólunk? S ki az, aki megfejthet olyan bonyolult titkot, amilyen a Schéner Mihályé? Némelyek manapság már az „Sch"-nál megakadnak. Nagy Lászlót, a költőt azonban ilyesmi nem izgatta. Az ő „megfejtése" a többi között így szól: *„Síkba vésve formagondja, / hogy milyen a szöcske combja / s milyen formák, milyen hálók / tipi-tupik és halápok. / S druszája Mihályka angyal / őrzi önt piros fakarddal / én meg verssel, s ami ritka: / itt vagyok meghumorítva."* –(Vidám üzenetek Schéner Mihály festő-, szobrász és kalapgyűjtő művésznek)

KISS BÉLA FELVÉTELE

S Nagy László mellett Juhász Ferenc, Ágh István is sokat olvasta már e schéneri tájék útjelzőit.

– Kilencvenegyben hat hétig szinte depresszióban voltam – kezdi a mába vezető történetet. – *Készítettem kétszáz rajzot. Éreztem ezt az ördögi világot – nem Magyarországon, mindenütt. Mi inkább a limesen* (a határon, a peremen, a szélen) *vagyunk. Szép vonulás volt akkor a pápáé, de közben a Balkán lángokba borult. Rendkívül eldurvult minden. A pluralizmus is csak annyi ma még, hogy széttöredezik a világ. S mindenki a maga igazságát mondja, túl sok az „igazságtákoló". Ki kell mondani az igazságot, de közben táplálni kell a szívet is. Ezért más a kultúra, mint a politika, mert egyetemes, és senki sem vindikálhatja magának a jogot, hogy egyedüliként meghatározza, birtokolja.*

A világ ördögiségéről beszél, miközben jó ideje már az ördögök világát tanulmányozza.

– Az ördög velünk van. Nagy hibát követünk el, ha azt gondoljuk, csak az angyal van velünk – felemeli az ujját, s nyomatékkal teszi hozzá: „olyat nem is nagyon látok mostanában". – *Több száz ördögöt megrajzoltam már, s le is írom őket, neveket adok nekik. Formalista lévén, a formájukkal fejezem ki bensőségüket. A sokszor rejtőzködő, okos ördögöket mind meg kell mutatni, meg kell ismerni.*

Ha ezerféle arcú az ördög, milyen az isten?

– Ha a művészet isteni jellegéről, feladatáról beszélünk – mosolyog erre is –, *én a görögrómai sokistenhívők közé tartozom. Ez az én európaiságélményem. Szeretem az ő életük teljességét, gazdagságát, s azt a sok esendő istent, akit magukból kreáltak. Camus mondja: ide vagyunk vetve a földre, mást nem tehetünk. Legfeljebb a művészet által tehetjük az életet elviselhetőbbé.*

A művészettel, mint játékkal, vagy a játékkal, mint művészettel? Egyre megy. A kecskeméti Szórakaténuszban éppúgy, mint a schéneri kezdeményezésre született békéscsabai *Meseházban.* Utóbbi helyen, a festő születésének vidékén mostanában római ünnepek, *floráliák* készülnek újjáéledni.

– Eredetileg „tavaszcsengető" vonulást és színjátékot akartunk a gyerekekkel – mondja erre. – *Most már „őszcsengető" lesz belőle. Ehhez összegyűlt a többi között vagy harminc költemény. Magam is ott leszek, lehet, hogy be is öltözöm. Ahogy mondani szokták, in nomine Iovi – Jupiter nevében.*

Úgy legyen. Fortuna asszony kísérje útján.

Varsányi Gyula

A Lettre internationale

Ízelítő a nyári számból

„Felhívja a feleségét, a fürdőszobában otthon rémes barna víz folyik a csapból, most hogy fürdesse a gyereket?" (Konrád György: Szakma)

„A történelem szöcskének bizonyult, és az orákulumok hirdetői megzavarodva ülnek az európai gyepen." (Per Olov Enquist: Eltévedtünk az Európa-házban)

„Körülöttem röpködnek az aknaszilánkok. Négykézláb kúsztunk a zöldséges kerteken keresztül." (Orbán Györgyi: Belgrádtól Dubrovnikig)

„A művészet velejéig arisztokratikus, tagadja az egyenlőséget, isteníti a nagyságot." (Eörsi István: Időm Gombrowiczcsal)

„A holttestet még nem fedezték fel. Senki sem kiáltott segítségért." (Jorge Semprun: Zapata halála)

„Kundera a legkevésbé sem tartja kizártnak, hogy eljöjjön a lágy, szőke és másfél mázsás boldogság világa." (Vajda Mihály: Tényleg csak a regény lehet ironikus?)

„Ott voltam én, a Holdra szállást közvetlenül megelőző évben született fiatalember, akinek a szövegszerkesztő feltalálása előtt minden történelem." (Malcolm Bradbury: A dijkiosztás)

Magyarországi ügyvezető

Sikeres osztrák építési vállalat

EUROSELECT

Megbízónk Ausztria vezető építési vállalatainak egyike a magas- és mélyépítés területén. A társaság, amely több mint tíz éve működik már eredményesen Magyarországon, jelenleg kb. 300 munkatársat foglalkoztat magyarországi leányvállalatánál.

Az ügyvezető felelőssége az egész magyarországi vállalatra kiterjed. Feladatai: a helyi vállalati stratégia kidolgozása és érvényre juttatása, a leányvállalat állandó növekedéséhez szükséges szervezeti feltételek megteremtése, az építkezési helyek ellenőrzése, valamint a munkatársak vezetése és motiválása.

Egy olyan – dinamikus, valamint megfelelő vállalkozói tulajdonságokkal és üzemgazdászi ismeretekkel bíró – Magyarországon élő magyar állampolgárt vagy külföldi magyar keresünk, aki kitűnő kapcsolatokkal rendelkezik az építési projektekről döntő szervek irányában. Elsősorban főiskolai vagy egyetemi végzettségű, az építésügy vagy az azzal rokon iparágak körében igazolhatóan több éves vezetői tapasztalattal rendelkező közgazdászok, valamint műszaki szakemberek jelentkezését várjuk, de magánvállalkozók is érdeklődhetnek, akik az építésügy területén privát céget alapítottak és azzal eredményes munkát végeznek, ill. kimagasló sikereket értek el. A jövendő ügyvezetőtől igen jó német nyelvtudást várunk el.

Amennyiben érdekelné ez a felelősségteljes feladat, kérjük, küldjön el egy részletes dokumentációt a 268-as referenciaszám alatt a következő címre:

Euroselect (a Ward Howell International egyik osztálya), **1012 Budapest, Lovas utca 35-36. sz.**

CASIO

Micsoda rejtett képességek!

FLIP TOP
SZÁMOLÓGÉP

FTP-10
• 8 számjegyes számológép

EGYÉB CASIO ADATBANKÓRÁK

TELEMEMO 50
50M 50 méterig vízálló
DBF-50W
• 50 telefonszám tárolása, határidőnapló, egyéb feljegyzés funkciók
• Világóra

ADATBANK VILÁGÓRA
50M 50 méterig vízálló
AB-40U
• Világóra
• 20 telefonszám tárolása

TELEMEMO 20
50M 50 méterig vízálló
AB-30W
• 20 telefonszám tárolása
• Ébresztés funkció

Óvakodjon a hamisítványoktól! Az eredeti CASIO órák hátlapján mélynyomással szerepel a CASIO márkanév.

Kapható a CASIO márkakereskedőknél.

CASIO MAGYARORSZÁGI KÉPVISELETE:
TOMEN CORPORATION
1126 Budapest, Királyhágó u. 5/b
Tel: 156-2752 Fax: 156-3252

CASIO COMPUTER CO., LTD. Tokyo, Japan

Dr. Pendl & Dr. Piswanger Int. Vezetői Tanácsadó Kft.

NÁLUNK A TEHETSÉGE IS KAMATOZIK !

Országos hálózattal rendelkező, részvénytársasági formában működő pénzintézet számítástechnikai igazgatósága integrált információs rendszer bevezetésében és működtetésében közreműködő munkatársakat keres az alábbi munkakörökbe:

TITKÁRNŐ

Ön a főnöke jobbkezeként a hagyományos titkárnői feladatok ellátása mellett a projekt megvalósításának érdemi ügyintézésében is aktívan részt vesz majd. A teljes angol nyelvű levelezésen és telefonos kapcsolattartáson túl esetenként kisebb tolmácsolási teendők is várnak Önre. A feladatnak olyan, angolul jól beszélő, középfokú végzettségű (közgazdasági szakközépiskolai érettségi előny), jó fellépésű, kedves, kulturált hölgyet szeretnénk megnyerni, aki már dolgozott hasonló munkakörben, vagy pályakezdőként szívesen bekapcsolódna egy igazi kihívást jelentő, változatos, mozgalmas munkába. Fontos szempont, hogy megbízónk időkorlátok nélkül, stabilan számíthasson Önre. Gépírástudás előfeltétel, gyorsírástudás és PC-ismeretek (Word Perfect szövegszerkesztő program kezelésében szerzett tapasztalat) előnyt jelentenek (ref.szám 320/1).

TOLMÁCS

Feladata magába foglalja az angol partnercég által, a rendszer beindításához és üzemeltetéséhez átadott, angol nyelvű banki és számítástechnikai ismeretanyagok fordítását, valamint a kommunikációs problémák áthidalását a pénzintézet szakemberei és az angol cég képviselői között. A munkakör főállású, sok utazással és rendszeres hétvégi elfoglaltsággal jár. Banki és/vagy számítástechnikai ismeretek, szövegszerkesztő kezelésében szerzett tapasztalat előnyt jelentenek (ref.szám 320/2).

SZERKESZTŐ

állást ajánlunk olyan, lehetőleg egy szakkönyvkiadónál szerkesztői munkakörben tapasztalatot szerzett szakembernek, akinek feladata a magyar nyelvre lefordított és a pénzintézet munkatársai által szakmai szempontból jóváhagyott szabályzatok, leírások, kézikönyvek olvasószerkesztői teendőinek ellátása lesz. A munkakör főállású, de részmunkaidőben is ellátható. Az angol nyelvtudás előny, de nem előfeltétel. A jelentkezéshez referenciaanyag megküldése szükséges (ref.szám 320/3).

Angol (kivéve szerkesztő) és magyar nyelvű szakmai önéletrajzát a referenciaszám feltüntetésével küldje el Tanácsadó Irodánknak !
1124 Budapest, Németvölgyi út 78/b. I. em.1.
Tel.: 202-3443, 175-4780. Fax: 201-6401

az INTERSEARCH szervezet tagja

Elszórt záporok

Az ütés a legjobb tére TeeTime
ACORN utazásszervező KFT OIH: R–0376/1993

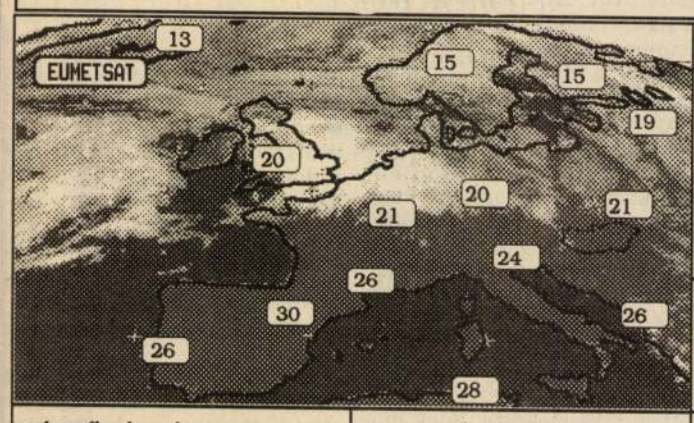

VÍZHŐMÉRSÉKLETEK (°C)

Hazai vizeink		Közeli tengerek	
Balaton:	20	Adria:	21-24
Duna:	16-20	Balti-tenger:	11-14
Tisza:	22-23	Fekete-tenger:	18-20
Velencei-tó:	20	Földközi-tenger:	20-22

HŐMÉRSÉKLET

A Duna Budapestnél: 224 cm ~ 19 °C

FRONTHATÁS: *meleg, majd hideg.*

LÉGNYOMÁS: csökken.

BOLDOG NÉVNAPOT! Laura, Alida

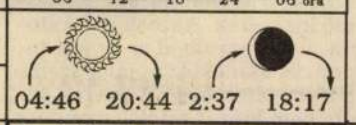

Meseboli Afrika! Tunézia 34 290 Ft-tól: 1 hét repülővel, kétágyas, fürdőszobás szállodai szobákban. OTP-Pontatours 1052 Bp., Váci út 19-21. T.: 118-8840, Budapest Tourist 1051 Bp., Roosevelt tér 5. Tel.:117-3555, Duna Tours 1065 Bp., Bajcsy Zsilinszky út 17. Tel.: 111-4055.

VÁRHATÓ IDŐJÁRÁS : Újabb hidegfront vonul át hazánk felett. Felhőzetéből csak elszórtan várható záporeső. A nyugati-északnyugati szél élénk, helyenként erős lesz. Sajnos csak néhány órás napsütés várható. A kora délutáni maximumhőmérséklet 17-23 fok körül lesz.
A következő napokban fokozatos felmelegedés, egyre több napsütés várható.

A szerdai előrejelzés sikeressége: 5

LÉGSZENNYEZŐDÉS a nagyvárosok belvárosaiban alig változik.

RÁDIÓ- ÉS TELEVÍZIÓMŰSOR

KOSSUTH RÁDIÓ
Ultrarövidhullámon
A középhullámú műsoroktól eltérő programok: 6.55–9.00 Körzeti információs magazinok **16.00–17.00** Az Amerika Hangja magyar műsora **18.30** V materinskom jazyku. Szlovák nyelvű nemzetiségi műsor **19.00** In limba materna. Román nyelvű nemzetiségi műsor **19.30** In der Muttersprache. Német nyelvű nemzetiségi műsor **20.00** Na materinjem jeziku. Horvát nyelvű nemzetiségi műsor **20.30–21.00** Na maternjem jeziku. Szerb nyelvű nemzetiségi műsor **23.00** A BBC késő esti magyar műsora **23.45** Auf deutsch gesagt. Német nyelvlecke kezdőknek (ism.)

Középhullámon
4.30 Reggeli krónika **8.10** Törvénykönyv **8.20** Műsorismertetés, programajánlat **8.40** Napközben **11.05** Magyar tájak dalaiból, táncaiból **11.25** A Szabó család **12.30** Ki nyer ma? **12.40** Falurádió (ism.) **12.50** Külpolitikai figyelő **13.05** Vendég a háznál **13.15** Fúvós hangszerszólók **13.30** Tanúim lesztek. A római katolikus egyház félórája **14.05** Klasszikusok mindenkinek **14.55** Versarchívum **15.05** Válogatott perceink **15.43** Éneklő Ifjúság **16.10** Mindennapi gazdaság **16.20** Zenefórum **17.05** Önkormányzatok fóruma **19.05** Sportvilág **19.30** Jó éjszakát, gyerekek! **19.40** Ki-ki a maga agyrémét. Szkárosi Endre egyvelege **20.05** Hagyományápolók **20.30** Határok nélkül **21.05** Névjegy. Lepsényi István, a Magyar Suzuki Rt. vezérigazgatója **22.30** Bank-ár. Pénzügyi magazin **23.05** Mi a titka?

PETŐFI RÁDIÓ
4.33 Hajnali kalendárium **6.03** Reggeli csúcs **7.40** Sportreggel **8.05** Dallamról dallamra **8.50** Helykereső **9.03** Zöldtelefon: 138-8082 **9.10** Zene-szó **10.55** Gordiusz plusz **11.03** Családi persely **11.15** Tea hármasban **12.00** Válogatás magyarnóta-lemezekről **13.10** Stílbútorkanyar. Panek Zoltán jelenete **13.23** Kvízpróba **13.45** Időjárás- és vízállásjelentés **14.00** Kabarécsütörtök **17.05** Észkerék **17.32** Gordiusz **18.30** Helykereső **19.05** Fülönfogva **19.35** Táncház **20.00** Ragtime **21.10** Daráló (ism.) **21.40** Jazz-tour-mix **23.03** Sporthíradó **23.10** Máról holnapra

BARTÓK RÁDIÓ
6.00 Muzsikáló reggel **9.05** Pódium **10.05** Az okirathamisító. Nyikolaj Erdman színművének rádióváltozata **11.12** Orosz muzsika **12.05** Hangverseny délidőben **13.25** A kórusirodalom mesterműveiből **14.05** Auf Deutsch gesagt. Német nyelvlecke kezdőknek **14.20** Veszélyes nyár. Ernest Hemingway regénye **14.58** Évforduló nyomában **16.05** A mi zeneszerzőnk: Bartók Béla **16.25** Klasszikus kamarazene **17.00** Hommage a Major Ervin **17.50** Népzenekutatók műhelyében **18.04** Király Csaba orgonahangversenye **19.05** Rádióhangversenyekről **19.35** A Magyar Állami Hangversenyzenekar hangversenye **21.20** Magyar művészek operafelvételeiből **22.05** A zene üzenete **22.20** Barátságos bölcsességek **22.50** Napjaink zenéje

TV 1
5.40 Jó reggelt, Magyarország! Falutévé **6.00** A reggel **Benne: 8.05** A Financial Times kelet-európai gazdasági híradója **8.30** Közjáték **8.35–12.05** Napközi **Benne: 9.00** Csodálatos a világ. Amerikai ismeretterjesztő filmsorozat. XXII/4. (ism.) **10.00** Marie Curie: egy tiszteletre méltó asszony. Francia–lengyel–olasz tévéfilmsorozat. III/3. (ism.) **11.20** Játék **12.00** Hírek **16.00** Délutáni egyenleg **16.10** Telesport **16.40** Összefoglaló a magyar ralikrosszbajnokság futamáról **17.00** Folyt. köv. Hatalom és szenvedély. Ausztrál tévéfilmsorozat. 168/8. **17.30** Menedzser magazin **18.10** Pénzvilág **18.20** Napközi **18.40** Esti mese **19.00** Színházi Napló **20.00** Híradó **20.30** Telesport **20.40** Ray Bradbury Színház. Hosszú évek. Kanadai–új-zélandi tévéfilm **21.05** Apropó, „Széllel szembe..." Képes András műsora **22.10** Új Világ. Külpolitikai képes krónika **22.55** AKTuális **23.20** Tetthely. NSZK bűnügyi tévéfilmsorozat. Férfi a magaslesen **0.50** Híradó **0.55** Közjáték **1.00** BBC-híradó

TV 2
6.00–9.00 NAP-kelte **15.00** Kirakat. **Benne:** Törődj magaddal! **15.40** Keresztények (ism.) Angol ismeretterjesztő filmsorozat. XII/10. **16.35** Ötöd-ölő **16.50** Teleszák **17.00** Híradó **17.06** Prizma. Életmódmagazin **17.45** Gyerekeknek **17.50** Elektor kalandor **18.00** Híradó **18.10** Regionális híradó **18.23** Regionális magazin: Budapest – Debrecen – Pécs – Szeged – Szombathely **18.53** Műsorajánlat – Időjárás **19.00** Ökumenikus istentisztelet. Közvetítés a bécsi Stephansdomból, az emberi jogok 2. világkonferenciája alkalmából, H. H. Groer és F. König bíborosok részvételével **20.05** Lyukasóra. Mészöly Dezső műsora **20.50** Az atlanti gyöngyszem. Madeira **21.05** Össztűz **22.00** Esti egyenleg **22.20** Időjárás **22.25** A TV 2 Filmklubja. Szomszédolás: Román filmek bemutatója. Hitvesi ágy. Román film (1992).

DUNA TV
16.00 Hírek, műsorismertetés **16.05** Évforduló **16.10** Agrólszakadt úrilány. Magyar film **17.50** A nagyeszű sündisznócska 2. **18.20** Mesesarok **18.45** Hírek **19.00** A névtelen vár **20.00** Foglalkozása: filmrendező. Zolnay Pál. Arc. Magyar film **21.20** Erkel Ferenc. Élet és életmű a felidézett pillanatok tükrében I. **21.55** Évforduló **22.20** Hírösszefoglaló

HBO
17.30 Babar: Az evezősverseny. Mb. fr. rajzfilm **18.00** Mindenáron vesztes. Mb. am. filmvígjáték **20.00** Bármi áron. Mb. am. filmvígjáték **220.00** Az őrület ereje. Mb. am. filmdráma **24.00** Árnyzóna. Mb. am. sci-fi akciófilm

TV 4
19.00 Műsorismertetés **19.10** Sráckarika **19.40** A sebesség világa **19.50** Sláger és horoszkóp **20.15** Szerelem albérletben. Amerikai film **22.00** Cine-java. Mozikalauz **22.30** Philip Morris Gyűjtemény **24.00** Műsorzárás

SIÓ TV
Műsorkezdés: 19.00 Benne: Hírek – Nachricten – Szolgáltatóműsor – Mese – Torna **20.30** Cook kapitány. Angol kosztümös kalandfilm. V. rész. Zene **22.00** A nap vendége, játék, sport **22.30** Ádám és Éva. Az első love story. Amerikai játékfilm **24.00** Játék **1.00** Műsorzárás

EUROSPORT
15.00 Tenisz **19.00** Kerékpározás **19.30** Sporthírek **20.00** Labdarúgás **23.00** Kosárlabda **24.00** Kick-box vagy thai-box **1.00** Sporthírek

SUPER
18.30 Bonanza. Amerikai westernsorozat **19.30** Honey West. Bűnügyi sorozat **20.00** Sportmagazin **21.00** Napirend **21.30** Európai mozimagazin **22.00** ITN-hírek **22.30** Európai gazdasági magazin **22.48** Tőzsdeszemle **23.00** Dzsesszmagazin

RTL
17.00 Ki a főnök? Amerikai vígjátéksorozat **17.30** Egy rém rendes család. Amerikai családsorozat **18.00** Tizenegy 99 **18.45** Hírek **19.15** Vigyázat, robban! Vitaműsor **19.45** Jó idők, rossz idők. Német családsorozat **20.15** Egy életre szóló állás. Német vígjátéksorozat **20.45** Segítség, megbolondult a családom. Német vígjátéksorozat **21.10** Segélykiáltás. Drámai segélyakciók **22.15** A félelem városa. Amerikai akciófilm **0.10** L. A. Law. Amerikai sorozat **1.10** Egy rém rendes család. Amerikai családsorozat.

Péntek reggel Falu TV a TV 1-en: – Mézeskalács osztrák módra – A bróker tanácsai: kötvény-részvény-osztalék – Tagja lakókocsi – Élő üzleti kapcsolat az oroszokkal – Tőzsdekupa – Arnold- és Levente-köszöntő
A reggel tartalmából: – Címlapon: Kegyelmi kérvényen – Önébredés: kiút a kábítószer világából – A katonák lelki „szemétládája" – A közvélemény a választási esélyekről – Gála előtt: a világtalanok világáért – Számlázó kofák – Híres emberek gipszelője
A TV 2 csatornáján NAP-kelte: – Kismamák rács mögött – A kutyák védelmében – „Első lépés" – Egy régi szakma és a mozgássérültek – Az Eötvös-cirkusz – Matisse-kiállítás Párizsban – Hol van már a hős Vietnam? – Mi történt Indokínában? – Micsoda nő ez a férfi – Életben maradtak – Interaktív forradalom? – Kinn, padon: Torgyán József.

1•77•77•77 RÁDIÓ TAXI Az élet minden pillanatában számíthat ránk!

A Magyar Narancs
LEGÚJABB SZÁMÁBÓL
Velencei Biennálé: színes képriport
✲
Magyarok és a szomáliai akció: kis pénz, jó pénz
✲
Magyar tavak – útikalauz nyárra
✲
Tamás Gáspár Miklós, Szabó Miklós és György Péter írásai
✲
Beszélgetés Ice-T-vel és Márta Istvánnal

Lembergi napló

Hétfő

Horvátország – ez legyen persze a legnagyobb bajuk – megállíthatatlanul süllyed vissza a kelet-európaiságba. Éreztem én ezt az egész nyaralás alatt, hiányzott az a vidám nemtörődömség, az a barátságos beleszarás a másik egyéniségébe, amit korábbi dalmáciai nyaralások alatt oly vonzónak találtam a helyi fiatalság életvitelében; de reggel ez a bénázás a házinénivel, ez a legrosszabb lengyelországi időket hozta vissza, gyomorilag, mikor egyetemi részképzésen forinttal meg grépfrúttal sefteltünk a Rózyckin; hogy most hogyan váltsa nekünk ez a házinéni a márkát, vételi, közép- vagy eladási árfolyamon, vagy még az eladásinál is jobbon, ahogy a V. sustorogta a fülembe, csakhogy én abszolút hülye vagyok ehhez, szédelegtem a konyha közepén, a lámpa alatt, párszáz tetves német márkával a kezemben, mint valami gazdag, kövér rovar, és jött ez a terebélyes asszony az újsággal, hogy ennyi az ennyi és annyi az annyi, és hogy a bankban így meg úgy, egyre sebesebben köpködve felém a ća nyelvjárás félig olasz, félig horvát szavait, és betöltötte az egész konyhát, és én tudtam, hogy milyen iszonyú bután nézek, és hogy a végén hagyom magam átvágni, csak hogy minél előbb kijussak innét, és nehogy lefújjon kemotoksszal.

Kedd

Pest, rohangálás két szerkesztőség között, üres tekintet, alacsony vérnyomás. Aztán este le Szolnokra, ott szállok föl éjfél előtt a Tisza expresszre, egyetlen utasként, a pályaudvaron is csak néhány jász meg kun junky fetreng a padokon. Alig akar a kalauz felengedni. Aztán még arra emlékszem, hogy hajnalban felver az ukrán határőr, hogy hol a *kommangyirovkám*, meghívólevél, úti parancs: mintha valahol azt olvastam volna, hogy ez a kor véget ért, próbálnék belékötni, de többedszerre sem tudom kimondani, hogy *ggyenyibugy*, inkább visszaalszom.

Szerda

Reggel a felső ágyon valahol Galíciában. Kinyitom a szemem: srévizaví az alsó ágyon maga az ukrán Csipkerózsika szendereg, teljes mázsányi valójában, a lila mintás fekete trevira pulóverből kibuggyanó dudákkal, felcsúszott szoknyában; szerteálló haján még a brezsnyevi időkben felvitt melír, ezüstfogai közül nyál csordogál pihés orcájára. Azanyád. Ez este, Szolnokon még nem volt itt, ezt úgy rakták ide, nekem. Aztán megérkeztünk Lvovba: ukrajnológusok világtalálkozója zajlik a városban, a tavalyi szegedi meg az 1986-os bécsi hungarológiai buli, tökben. A résztvevők háromnegyedét a különféle volt szovjet–ukrán egyetemek és tudományos intézetek mélye böfögte fel az új nemzeti létbe, a maradék külföldi (főleg lengyel meg emigráns ukrán). Szemüveges, ősz hajú férfiak ők, akiket csak az általános koplalás akadályozott meg az elhízásban; anakronisztikus szabású, szürke meg barna öltönyeikben, jellegzetes szandáljaikban tanácstalanul toporognak az új világban, amelynek a kontúrjait, uralkodó eszméit, normáit épp nekik kéne megteremteniük. A vállalkozás első blikkre reménytelen. Az előadók az új államiság meg az ukrán nemzet megteremtésének lázában égnek, mintha hónapok alatt akarnának behozni minden lemaradást, egyáltalán, mintha egy nemzetet csak úgy elő lehetne állítani. Ehelyett valami furcsa diskurzus állítódott elő a nemzetről meg a nemzeti egységről, ami már megszületésének pillanatában időszerűtlenné vált, új panelek a régi ideológia helyett, ukrán ősállam a Kijevi Ruszból, államalapító erő a zaporozsjei kozákságból, mitikus hős az 1648-as kozákvezérből, Hmelnyickijből, aki 1654-ben aláírta a fél országot az oroszok kezére juttató perejaszlavi szerződést, meg – rendben, már nem az előadásokon – a baljós sunyizás a második világháborús dolgok, a 42-ig a németekkel együttműködő Ukrán Felkelő Hadsereg és az ő vezére, a végül 1959-ben, Münchenben a KGB által meggyilkolt Bandera körül. Nem az a baj, hogy nincs igazuk (őszintén szólva nemigen tudom, hogy egy-egy történelmi kérdésben igazuk van-e), vagy hogy keveset tudnak (honnan tudnának bármit is, a kijevi elit havilapja, a *Sucsaszniszt* egy-másfél éve kezdett el alapszerzőket, Berlint, Webert fordításban közölni), hanem hogy jelképekről, jelképes kérdésekről beszélnek jelképes nyelven, és az egészből nem következik voltaképpen semmi. Vagy legalábbis semmi jó: gyanús pedigréjű hősök, dicsővé kikiáltott, gyanús korok gyanús öröksége és viselkedésmintái. És ezzel együtt az önfelmentés; visszamenőleg, és gyanítom, előrefelé is, minden lehetséges elkövetkezendő kudarcért; a beszéd az idegen elnyomásról meg a töméntelen szenvedésről, az évszázadok óta állati sorban tengődő (és más helyen, természetesen, idealizált) parasztságról, a vesztes háborúkról, az oroszokról, a harmincas évek éhínségéről, a Gulágról. Az elnyomott népek jeremiádjai, ahogy Cioran írta, amelyek saját magukon kívül senkit nem érdekelnek; vagy a halottak iránti kegyeletnek álcázott ötlettelenség, a történelmi szükségszerűséggel takarózó, önbeteljesítő jóslat.

Ebéd (fasírt-jellegű képződmény, egy bizonyos GDP alatt minden szláv országban ismeretes és széles körben fogyasztott) a konferencia színhelyén, az egyetemen (mint megtudom, '18-ban ez volt a független ukrán állam parlamentje), aztán a Hotel Lviv, a főutca végén, ahol lakni fogok, és ahol az olcsó padlóviksz meg a

(folytatás a 47. oldalon)

KOVÁCS ANDRÁS FERENC

Glossza Augustinus könyvéhez

Kelt Kappadókiában, 493 nyarán,
Szíriai Szent Szaturnaliosz által

Először Sabrathában láttam őket,
Leptis Magnában később s Karthágóban —
Világukról leváltak, mint a lepra,
S a lélek bennök bukfencet vetett.
Szépek lehettek, szemérmetlenek...

Mert sírtam ott. Más fájdalomban égtem —
Minden kevés volt, túl sok nékem akkor,
Ha szétsürögtek, nyelvök táncra pördült,
S egész testükből templomot csináltak:
Jelet, fohásznál szebbet, súlyosabbat.

Söpörd ki bűnös kőszínházaikból,
Állítsd idők málló talapzatára mindet,
De tartsd meg őket múló pillanatban —
Emeld magadhoz, hadd szédüljenek
Kegyelmed égmagas koturnuszán.

Hommage à Molière

Játssz, mösziő, hiszekedj csak:
Csurran a cseppen...
Gyertyaviaszként éget a nincs —
Pillanatig még
Fáj, de nem annyira már...
Mint ecetes nevetés a nyelven,
Gyors szitok úgy gyűl a néma fogak közt —
Ó, kikacagni
Kéne a testből a lelket, a kurvát,
Ha helyettünk halált komédiázik,
Tűnő percekkel hentereg szegényke,
Adja a boldogot, összekomázik a szajha
A színpadi fényben a semmivel is —
Képmutatók, szeretők, szereplők
Nézik a nagy kacagásban fölköhögött örömöt:
Bársony a légszomj,
Lágy cafatokban leng a torokban az undor,
Szép cafatokban lóg ki, fityeg ki a szájból a
Függöny.

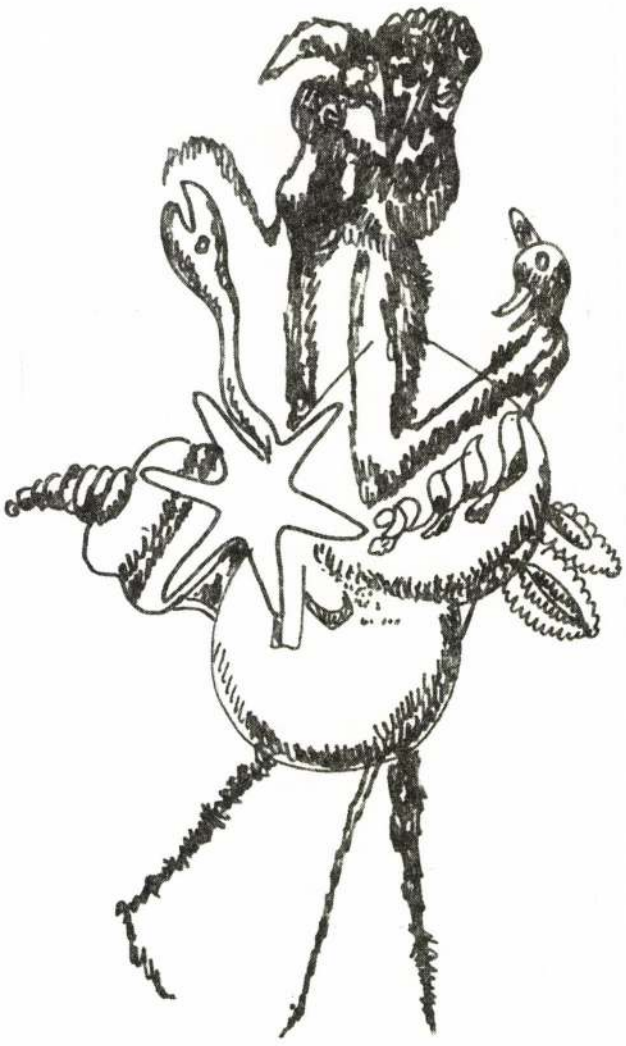

Csillag-rabló

TANDORI DEZSŐ

Ma meg ma volt ma

Se címe, se mottója, se ajánlása. Ne legyen. Elkezdtem mindazonáltal. Az által, annak a révén keltem át ebbe az elkezdésbe, hogy rájövődött bennem: nem kell kinek. Hova. Mármint ezt. Írni, mármint. Fogalmam sincs, hová, tehát. Kelek, át, máris. Elengedtem magam. Engedd el magad, ne kutasd, hol lehetsz altiszt. Azért ez leheletes válaszvonal. Ahogy egy lap papír ilyen vékonyan lehull, egy elválasztó hullás, ahogy így az van, a csoda ebben az, hogy van miben hullania, van ez a leheletnél több tér, akna, kicsit hosszúkás, hajtogatásból lett üresség, metszés két megérinthetetlen közt. Soha nem is értek össze? Szétváltak? Lassan-e, erőszaktétel nyomán? Ott e két fél, köztük hull alá, semmire se jó aláhullással az elválasztónak nevezett lap papír. Merőlegesen metszi az átkelést, amiről ott szó sincs. Ha nem írom ezt, akkor sincs ez a lap papírnyi hulltom, de hagyjuk. Délután van, nagyon hosszú, nyári délután, mi minden fér egy ilyen napba, ilyenkor dolgoztam tehát, így volt, akkor hát, napra nap, ebbe sok fért, és most mivel kutatnám, hol lennék altiszt? Ha nekilátnék valami haszonállaginak (haszonállati?), vagy ha kitelne a délután, londoni irodázással, ahogy pár napja még, igen, ahogy pár napja még annak volt evidenciája (ez kezd magyar szó lenni, úgy érződik bennem, mások révén), de ez a kettő nem ilyen felezett nem-tudom-mi, üres lap papír hullásának amúgy sem látnám értelmét, effélékben élni én nem tudok. Nekem az effélék, az ilyen fentebb elmondottak: mellébeszélések, hasalások, cifrázások, ez nekem túl gondolati, ez nekem nem megy, nekem ez nem az elengedettség, ez a két fél közti tér alul zárul, a lap papír megérkezik valahová, csalódást keltő dolog, zsíros is lehet, ál-tiszta, valamit tisztítottak vele, bele, épp csak úgy, hogy tiszta maradjon, színre, micsoda műgondok lehetősége ezen a világon, tessék! Még az is eszünkbe juthat, hogy az, amivel tisztogatunk, tiszta maradjon, öncsalóan használhassuk megint, akkor inkább legyen valami, valamilyen, semmilyen, koszvadt és érdes a dolgok egyik fele, tessék, már nem egyetlen meghasított geometrikus kiterjedés, nem, már csak annyit, mint egy járda szegélye, össze van hányva, 0,33-as bádog horpadozik rajta, épp pihen ebben, evvel, majd belerúgnak, zörömbölve gurul a Pókasszony Csókja című nagyreklám alatt, a Shaftesbury Avenue kiszélesedésén, Joe's Jazz Shopja felé, emígy most, hogy Ray's Jazz Shop, piros a cégér, jól látszik, hogy a hajdani Joe van átcserélve, rá van illesztve, hogy Ray, onnét minden ugyanaz, jó, nekem nincs járdaszegély, érdeklődésemre az nincs, de van ez a mai délután, nemek ,,Buda'' – az ,,ma'', az az, hogy ma, a Teleki tér nekem az, hogy ma, és hogy mit csinálunk, mit verekszünk, nem tudok tökéletleg hullani két geometriai tér-fél közt, verekedni akarok, nem a csavargóval, persze, aki a padról most ledől, nem a majdnem teljesen rózsaszín-szeplős-kopasz fejbúbú öreg nővel, aki előrebukik a járda széléről, miként magam is buktam már, bukhatnék, egy rossz lépés elég, na, tessék, járdaszél, piff, de ezt se én mondom, Budát, piffet nem mondok, ezt teszik, elintézik helyettem mások, a mértani hullást is, ezt a vonatkozódást szintén, nem segítem fel tehát, gondolom, nem ám én – végre egy gondolat! –, nem, mert hallottam ám én, hogy a legnagyobb baj lehet, az adósok börtönébe kerülhetek, vagy bármi, hatalmas kártérítésre perelhet az öreg nő, itt ő, például, ha kiderül, az én segítségem következtében mozdult el csontja, akármije úgy, hogy az végzetes, maradandó károsodással jár, ezért, hallottam a múltkor a rádióban, nem segítenek fel szívesen embertársakat ,,a nyugati emberek''; nem nézem most Tuzlát, mit, se, mit, azt se, túl kész, közvetítés már, közvetítetlen érzem, ,,vérfürdő'', a várost elfoglaló szerbek valóságos vérfürdőt rendeztek, egy pillanatra átvillan a Sisters of Mercy a képen, ez a mű változat, ez az atomhalálfélelem, az alagsori dolgozóbunkerépítés Krefeldben, ez nem a londoni alagsori lakások sora, szép tágas tér a könnyed, mégis masszív, hathatós rácsok mögött, lépcső le, milyen remek lakások, milyen természetes elgondolás, nem, hát elképzelhetetlen itt Londonban ma bármi bevonulók vérfürdője, még az Ivanisevics áll-felvetését is addig gyakorlom, míg rá nem jövök, nyista, semmi, érdektelen, nem épp ,,Merényi'', de majdnem, nem segíthető fel Tuzla, mit tudom én, mi, vérfürdő lehet ott, vajon miképp, handzsárokkal, nyomban a konyhaajtón át, vagy lőfegyverekkel, milyen érzés lehet, hogy valaki, aki el is mehetett volna, maradt, és akkor bekövetkezik, ami várható volt, elindítják a futamot, megtetted téted, maradtál, holott kimehettél volna, leülni a járdaszélre, nagy fölénnyel, csöndes szerénységel beroskadhatnál egy söröző fapadjára, rendelhetnél...mit is, sört nem, húst minek, egy pohár vizet? az a lap papír, a pohár víz, helyette a Safewayben van a citromlékeresés, 54 penny 1 liter, na, ez az, emlékszel rá februárból, sok ilyen tuzlai-szerű ember ebben a Safewayben d.u., az Edgware Roadon, ez másmilyen, mint a feleséged Safewayje, a tied is, a Russell Square környékén, egy kis bolt, azt hitted, egy kis afféle bolt, az lesz, de nem, egy nagy tündöklet tágasság, onnan hozom, mondom telefonon a feleségemnek, a Mr. Robertson lekvárt, de ez Mr. Stevenson is lehetne, a takaros, súlyos kis üvegben Mr. Hyde lelke, dr. Jekyll meg inkább citromos márc, zselé-szerű, fanyar...ám a Mr. Hyde is igazságabbat érdemel, jóízű lény szintén, rosszízűnek azok a képzelgések érződtek, ,,képzelgések'', hogy a svéd szigetet lerohanják a kik is, mik ezek az álarcos behatolók, na ja, nem vérfürdő, hanem ollókéz, hónaljból előlövellő pótkar, kígyószerű, fantázia-románc, nem volt hihető, itt, ezen a földrészen, művi dolgok, az elnyomás ellen értelmetlen a küzde-

Széthullott mózesi törvény-fragmák

lem, az elnyomók mindent elfojtanak, aztán nem, az elnyomók antialkoholizmusából italnév lesz, de ez az elnyomó már szétbomló volt, a szétbomlasztó, ha volt, aki-ami, az elnyomás hagyója volt, a dolgok logikája volt, ha a dolgoknak logikája van, de most vérfürdő, mellette ollókezű Hyde-kölyök a másik csatornán, mű-kölyök, napszemüvege nem olyan kellemetlen, mint ahogy valakiében nézned kell magad, avagy ahogy te olyan rossz figura vagy most ilyennel. Na. Az állfölvetéshez masszívan kéne jól teniszeznie neki; Michellisa, ha ezt Mi Kell, Lízának ejtjük,már elemibb. Alíznak volt tegnap a születésnapja. Aznap utaztál. Még együtt vele, délelőtt, aztán te el, most sima érkezés, rutinszerű, a géppel, nézegeted az előző napi futamok eredményeit, még nem tudsz semmit Michellisáról, ő kedden fut, kedd délelőtt, egy kis parkban, Chelsea és Fulham (városnegyedek) határa-vidékén, bordás, mélyzöld, kemény levelek közt a szemerkélőben pösentve már, megkönnyebbültem, nézed, hogy Sporting Life, nézed a matériát, mellyel is meg fogsz verekedni. Ahogy pössentesz, úgy állsz meg, mint Rastignac – volt ilyen lovad is! –, hogy most kettőnkön a sor, Párizs, hát ez London, és dehogy gondolsz ilyet, nem mered a ,,Mi kell, Lízá''-t se, látod az ellenfelet, és nem tudod elengedni magad, nem gyávulsz be, csak függőségbe került, nem vagy szabad önmagadtól, a logikától, hol lennél altiszt, kutakszol, nem veted föl az állad, hogy na mi van, meven, ahogy Főmedvéd mondja megannyiszor, meven, nem gondolsz Rastignac-ra, se Lucienre, Waterloo anti-hősére, ezek mind kulturális dolgok, meglévők, neked más dolgod van, elemien van az a dolgod, hogy megtedd, ami különben nem volna, részt vegyél valamiben, ma délután is, ami még nincs. A délután sincs, az sincs még, ami délután lesz. Ezt fogod végigverekedni. Miért? Nem tudod. Mert ma van ma. Olyat sem gondolsz, holott már tudod, ,,hová írod'' ezt, olyat se, hogy akkor én ezért utalok arra, amit ott olvashatott, aki akart, arra, hogy minden tegnap volt, na, persze, ezért adtad ezt a címet, ezért ez a papírhullás, ez a tisztává törölt szalvéta, ezért ez az eltett használatlehetőség, de ez csak az írás már, a verekedés az ott volt, akkor, a verekedésed, bár nem így gondolod, nem így éled meg, ,,ma'' lesz, ülsz a parkban, az eső eláll, nézed a Sporting Life-ot, fölfedezed a Formidable Liz mellett, az előző futamban a Michellisát is. Alíz megérte hát kilencedik születésnapját, tegnap rögtön vele indult a verekedésed, egy Allesca nevű ló révén. Ez a bizonyos ,,ma'' május 31-én volt, akkor van, a Michellisa már június 1-én állt rajthoz. Phu, de savanyú, a konkrétumok közlése, de savanyú, de reménytelen, semmire se jó, ez hát a felület, a poros és érdes, ez,hanem a geometrikus hullásból ki kell jönni, abból, hogy telik csupán a hirtelen de-hosszú-is nyári, forró délután, Alízzal se ácsoroghatsz félórákat, verekszel, most hát ezzel, itt, hogy eljuss valahova, tömérdek fölöslegesség, vagy terméketlen kattogás, vagy aszongya-hogy-akkor-az-volt-hogy, egyik rosszabb, mint a másik, a lényege az lenne, hogy most nem tegnap volt minden, most ma van minden, nem tegnap volt ,,ma'', ezúttal ma van ma, s úgyfest, ezzel ki is merülnek a lehetőségek, na nem, majd lehet még, hogy holnap lesz

ma, legközelebb az lesz a baj, ma az volt a baj, hogy ma meg ma volt ma, ez a ma volt május 31-e, azaz:-ike. Je. Br.

Rosszul írni, verekedni, verekedni máris rossz, megverekedni, na, közelítesz valami felé, savanyú, nem evidencia, silány a közelítés, az igyekezet. Egy villanás: egy valódi dolog, későbbről. A Michellisa napjáról, június 1-je, Hyde Park, kis híd a Serpentine-tó felett, feljöttél tehát, fejedben a Michellisa és a Formidable Liz, ezt most hagyd, a hídon átmegy, a túlfelén tábla. Mi ez? A korlátra vonatkozik, gondolod – a kezedet az imént húztad végig a még vizes, jó széles kőkorláton, a hídén. Elképzeled a táncost. Ahogy végiglejt a kőkorláton. Meghibbantál? Hogyan gondolhatsz ilyet komolyan? Gondolod-e? Van. DANCER, olvasod a figyelmeztető táblán. Ne járj a korláton, NE, olvasod. Aztán látod: UGORJ. Ugrálj, így érted. Táncos, ne járj a korláton, ne itt gyakorolj. Ó! DANGER az, veszély, és hogy ne ugorj(unk), a víz sekély. Ez a DANGER majd a Russell Square környékén, nem messze a közös Safewaytektől, visszatér. Végzetesen. Második napodon. Hihetetlen verekedésekbe visz. Mint rossz sugalom. Dangerous Shadow. A Michellista futamában hirtelen megteszed Dangerous Shadow-t. Helyette. Titkos tipp, evidencia-jegyű. 8-as ló. Placcra. A Michellisa esélytelen, felrohan 16-ról 25-re. Forró párában ülsz a járda szélén, a Russell Square egyik mellékutcájában. Visszamégy az irodába. A monitoron ott villog: helyre bejött a Michellisa. Dangerous Shadow sehol. Igen, folytatódhat a verekedés. Már ejtened kéne a Formidable Lizt a következő futamban. Kézenfekvő. Két Alíz nem lesz. Most szünetelni fog ez. Semmi nem jön, így nem, most nem sugalmak jönnek, most másképp kellene. Miért teszed meg mégis a Formidable Lizt, legjobb tudomásod ellenére? Tudhatásod, pontosabban. Miért mégy bele a verekedésbe úgy, hogy a tegnap megroggyantott, de ki nem ütött ellenfél – ki nem ütött, sőt! – most visszatámad, végveszély közelébe sodor? De rosszul lehet ezt írni! Ezt csak úgy lehet írni, ahogy volt. Pontosan tudod, hogyan volt május 31-ike. Május 30-án volt Alíz 9 éves, hát megérte ezt is. Ő nem Formidable, nem Teringettés, hogy így mondd, ő ,,Mi kell, Liza?'' He, meven? Ő az. Csak kilenc és fél hosszt kapott első futásakor. Na és? Igen, de Broctune Gold és Antanarivo, akik előtte végeztek, és akik május 31-ikén, mikor nem ütötted ki a megroggyant ellenfelet, leégettek, már altisztségért küzdöttél, már csak erőltettél valamit, kapkodtál, a lehetőségek elmentek, ott állhattál volna pedig a szemétdomb tetején, csupa gyémánt lett volna az a domb, kegyesen hamut is láttál volna rá, bele, elemei közé – bankjegyek nem hulltak volna papírszalvétákként, na nem, annyira azért nem mentél volna –, de Broctune Gold és Antanarivo, akik a Michellisát még valakinek a társaságában megverték pár hete, csődöt mondtak tegnap, tegnap, amikor a ma volt, tehát...Aztán kiverekszed magad a Michellisa-napból is, mikor már nem hinnéd, akkor, de ez más ügy, ugyanaz a nap, de más valami, most sikerült elvenned saját kedved a mádtól, a május 31-edtől, most felállsz, feladod, tessék, írásosan látszik, hogyan kell veszteni, hogyan tudod te azt, de miért csinálod, miért írsz ilyen rosszat, vissza tudod küzdeni még magad? Illusztrálni akarod, milyen az elrontás? Május 31-édet nem értenék annyian, abban az eltolt mivoltában – br! –, ezt, t.i. hogy egy rossz írás mi, értik; megértésre vágyol, rosszat írsz, lassan térsz rá, ábrázolod, milyen az, amikor a megverekedést elrontod, egyelőre ennyit juttattál át a réven: egy-egy ilyen versenynap délután: megverekedés; fáradásod, száraz szád, izzásod ilyen: mint ez a rossz küzdelem, ez, amivé ezt szétírod. Altiszt-dolog, ha ennek amit és ahogy itt csinálsz, funkciója van. Nem igaz. Igaz a táncos volt. Hogy a veszélyt nem is akartad látni. Hogy sugalomnak hitted, holott azzal kerültél veszélybe, hogy a Veszélyt, a Veszélyest, a Dangerous Shadow-t elfogadtad, hogy azt hihetted, rájöttél valamire, hogy ez az, de nem, épp a Danger volt a Danger, tehát művészet volt azonnal, Dancer volt, megírta önmagát, koreografálta a végveszélyt, melybe épp azzal rohantál, hogy a Veszélyt elemednek hitted stb. A Veszély azt jelentette: velem vigyázz, én magam vagyok a veszély. Még evidencia-történeted evidenciájánál is nagyobb és több volt ez. Az evidencia visszakérte magát. Saját jogait követelte. Látod, milyen rossz kis evidencialista vagy te! Ezt mondta. Na, most azért akkor; legalább zötyörögve ment, ez itt, valahogy.

Mit tehet egy fa! Megvált egy szobát, írtad ma délelőtt. Megint egy szar szobát fogtál ki, megint büdös lépcsőházat, hugyozásra a mosdót, komolyabb ügyekben többnyire múzeumok vagy fogadóirodák illatosabb illemhelyeire járhattál; itt nem, ebben a Condo nevű szállóban (te még Condor Szállót láttál itt! valakik átvették, Condo Hotel lett, az ,,r'' eltűnt! hihetetlen! mi?), mégis, ez a platánfa megváltotta a szobát. Mégis, a fa miatt mégis úgy mehettél haza, hogy akkor azért haza. A nyaktilós ablakon nem szerettél kihajolni. És ha lezúdul? Megrémülsz, kiugrasz, Mészkő párkány, egy ablakkal arrébb ért véget, állaga málló, ilyen ócska, ahogy írod, pergő vakolat, éjente délvidékies ricsaj a platános téren, érdekes, ez se zavart, írtad ma délelőtt, jó volt a köreit járó autó, éjfél előtt, után nagy felvisszhangosítás, a sziszegő percussion-hangok, ütők rezgésére durván, mégis meghatóan émelyítő gyengédséggel, könny erre nem fakad, túl nyilvánvaló a szándék, mégse ragacs, a lépcső korlátja ragacs, a szőnyeg hiányos fokok penészesek, egyik emelet között sem ugyanaz a konstrukció, teljes asszimetria, ez még jó is lehetne, de az ajtók döndülve csapódnak, szeméttartó hengereket rak oda ismeretlen kéz, hogy mégse, el lehet indulni, ha rálépsz, fél emeletet szánkázni le, bezúdulni a zuhanyozóba, netán, kikötni a vécécsészénél, két lábbal ölelve a mozdulatlan porcelánt. Az épület fala, mert előtted nincs párkány, mintha előre hajolna. Mégis, az a platán! Otthon vagy. Mit tehetsz. Itt vagy. Ma ma van. Ma van ma. Most különben is úgy látszik, már utólag, ma volt ma. Nem úgy, mint a télen. Hogy megérkeztél erre: minden tegnap volt. Worcesterben, például. Most látnod kellene: ma van, ma van, minden ma van. Helyette kapkodni kezdesz. Bevallhatod, ahogy verekedésbe kell kezdened, összekuszálódsz. Mit csinál? Mit tegyél? Allescára se készültél fel. Másnap már a Formidable Liz és a Michellisa: komoly kérdés. Ha bizonytalankodsz is. De vannak pólusok. Ha nem is olyan fele-falak, mint amelyek közt a papírlap hull. De vannak. Az első nap, vagyis mikor ,,ma'' volt, kuszaság volt csupán. Ebből először még kijöttél valahogy Allescával. Na, innen kezdd. Rövidre fogni. Most még megverekedhetsz. Árnyékküzdés. Ellenfél nincs. Annyi ez csak, az ellenfél, hogy ilyen nagy-sokára mégis elmondasz vala-

mit, végre mégis el, megszabadulsz ettől. Ma nincs ma, ezzel itt nincs. Kár. Vesztesz, egyre vesztesz.

Vesztes vagy, ahogy megérkezel, ócska bútorok, egy szál mosdókagyló, semmi más, se tévé, se vécé, se zuhany. A platánt még nem veszed észre. Kényszeredetten kirámolsz. Kiselejtezendő szekrénybe. Egy kiselejtezendő komódon, az ágyad végén ülve — szék nincs! —, a mocskos, megfoghatatlan ágytakarót a földre lökve, a segged se teszed erre, dzsoginadrágban sem, fogod majd szívni a cigarettáidat, fordítani Omár Khajjámot. Nézed, lassan meglátod, a platánt. Ez még kiváltja a helyet. Honnan, hová. Révén azért sehova se jutsz. Csak épp az sincs, hogy seholban vagy, netán annál rosszabbul bemetszett helyen. Nem, ez platán. Nem is hitted volna. De nem létesül kapcsolat köztetek. Este van, borús ég, lemegy a Hyde Parkba, még nem tudsz a DANGER-hídról, á, az két nap múlva lesz. Kedvetlen vagy. Holott előtted minden lehetőség. Nem kell ma este semmit sem tenned. El kell aludnod, gondolható, holnap neki kell lódulnod. A szoba, a hotel állaga: lehangoló. Mélyen vagy. Holott úgy rendben lehetne minden. Meleg víz sincs. Neszkávédat rágni kell, avagy hideg vízben oldani. Vagy a múzeumok, a fogadóirodák némelyikének vécéjén ereszteni meleg vizet a por alakban magaddal vitt barna matériára. Ha rágod a neszt, utána vakarhatod a fogaidat, fogkrémezheted. A mosdó csupa barna. Azt ne higgyék, hogy még a mosdóba is szarsz! Még ők ne higgyék aztán. De kik? Senki se vett rá, hogy itt szállj meg. Ezt te választottad. Ezt tudod megfizetni. Hogy: maradjon valamennyid, annyid, amennyivel elkezdhetsz verekedni. Eljöttél ide, hogy megverekedj. Mit akarsz elérni? Semmit? Haza akarsz vinni valamennyi evidencia-anyagot megint? Azt előre nem tudhatod, az altisztezés, ha ilyet ,,akarsz''. Nem, azért ez nincs. Nem akarsz evidenciásdit. Szeretnéd, ha nem lennél ilyen... szomorú. Lehangolt. Nyomott. Mint az idő. Mint a szobád. Tizenhárom éjszakára és napra egy tőled merő idegen tér. Ahová magad jószántából jöttél. Vagy nem? A magad mire-szántából.

Ez a forró, hosszú — holott velük (az ő még élő nyolcukkal) telő — nyári délután is teszi. Mennyi drága, tőled oly távol maradó idő. Ott aztán, már első éjszakád után, már a városba kiszabadulva, bár a verekedés tervezésével rögtön bajban, szabad lettél, nekilódultál, kezdeményeztél; kitérés volt az is csak, nem gondoltad végig, nem merted, nem tudtad végiggondolni (elhatározni), hogyan küzdesz majd. Ez akkor (szóismétlés): lehet, ha mentségét keresed, a küzdelem sivárságának képe. Hogy milyen az neked. Te milyen vagy. Holott. Alíz a tizedikben. Hitted volna? Az első naptól sántán. Vérzett akkor, napokig. Most a tizedikben. Milyen finom lény. Milyen lehet, valóban? Nagy kapcsolat. Icsi a tizenegyedikben. Tegnap óta. Több, mint egy éve vakon. Még ma is udvarol a képzelt párnak. Keresi. Várja, mint Szép Ernő, hogy a boldogság fog egyszer rá köszönni, s azt hajtja, álom, álom. Közben: ez a délután: mint a szőnyegre kivert kalitkahomok. Mint a szikkadt fű a zúzalékban. Mint a szépiaporba hemperedő üres kitinburok. De élnek. Alíz, Icsi, Mokka, a Tóni. Mennyit üzentek a nevekkel! Moccasin Run, Tony's Mist, Greet Deeds (Great Tits, azaz széncinegék, tehát Icsi). És mennyien még. Ez mind azután jött, hogy első estéden ott ültél, széthullva, már a szobáddal megint, ott voltál, mire vagyok itt, ez voltál, másnap jött pedig, hogy ma van ma. Mégis, az is — csak egy forró nap volt, cselekvés kényszerével, kapkodással, azzal, hogy vezéreltetvén nekiindulsz, visszatörsz, mindent kihagysz, erőltetni kezded, ráfizetsz, alig kapaszkodsz fel a semmiig. Ehhez képest a lépcsőházi hazaérés: fantáziadús.

Átmégy hozzájuk, hagyod ezt. Géped letapad, szalagod túl rövid. Folyton kiugrik. Ledöglött gépek az íróasztalod alatt. Pedig most jobb neked, minden jobb, mint volt, mikor íróasztalodnál még Szpéróval ülhettél stb. Szpéró most is van. Ezt írtad ma délelőtt. Milyen boldog fiú lehetnél! Milyen szépen megérkeztél, első este kellemes hűvösségben ültél, körülötted a Hyde Park. Még szereted is. Mi a baj? Először leszel a magad ura: nem iszol. Ez már a 7000 nap egyik útja, az első hosszabb, így. Miért tapadsz le folyton? Miért ugrik ki a szalag folyton a gépelődésedből, az életbeliből? Miért érzed, hogy ledöglött gépek sorakoznak a bútorok alatt?

Milyen kevés, most már az is mennyire sivár, amit szavatoltan elmondhatsz, amit így mondhatsz el. Ami az, hogy ma volt ma. Kezdve Allescával. Ahogy — pünkösd hétfője, Bank Holiday ott — összevásárolsz pár ezt-azt, szatyrokkal mész a fogadóirodába, mintha a Sugárból vagy az Extrából térnél haza, aztán közben beugranál,csak úgy; semmi ünnepélyességet nem adsz meg a dolognak, nem hagysz meg a dolognak, annak, hogy most akkor megverekszel. Milyen összevissza éred el azt a pozíciót is, ahonnét érdemben van már elronthatód. Ahonnét sikeresen haladhatnál előre. Micsoda? Hova? Te? Előre? Aztán

Divergencia. A maszk előtti és mögötti

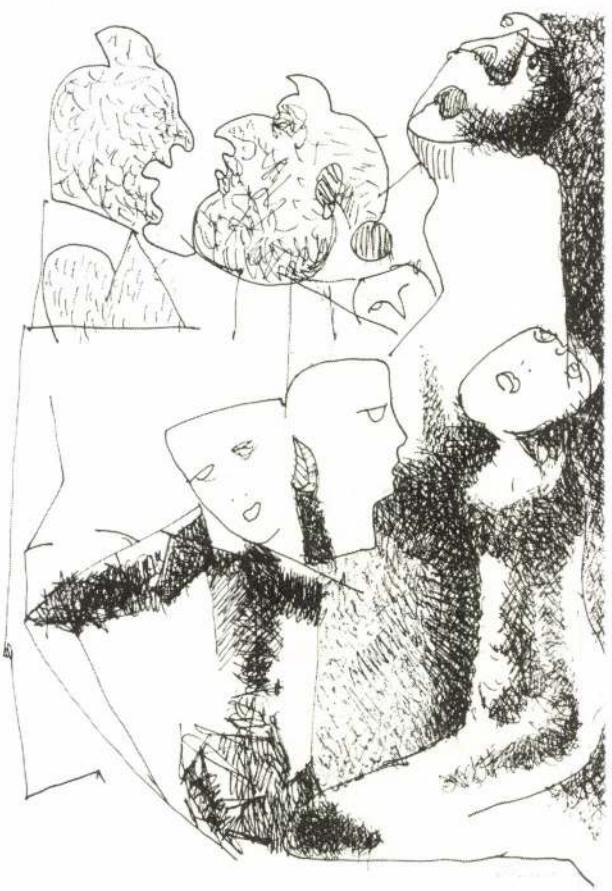

ugyan hol van az? És a sikereidre ráülnél a Hyde parkban? Leülhetsz bárhol amúgy seggre is. Jó. Nem ülnél semmire, amit kiverekedtél. Mire lenne jó az? Altiszt. Meg is dolgozhatnál azért, hogy te valamit megint teljesítettél. Azért kár elmenned Alíztól, Icsitől, kár evidenciákat gyűjteni. Persze, váratlanul, aztán, egy késő délután: egy széles utca, egyszerre a legelegánsabb és a legszakadtabb emberek, üzletek, vendéglők, házak, zenék, és te ott, hirtelen. Kevés, mégis kevés, kevés. Hát ez se, akkor. A Queensway azért: jó.

Május 30-án megérkeztél Londonban. Május 31-én jobb kedved lett. Igaz, forró, hosszú nyári nap. De nem zavart. Kezdtél belefeledkezni. Ez aztán mégse ment. Most ezt látod. Egy-egy evidenciatörténet: 1000 méteres ló vagy. A 3200-at nem neked találják ki most. Ennyit tudsz végiggondolni, át-venni: amennyit ma írtál. Hogy aztán: június 6-a. Szpéró halálának 5. évfordulója. Ott. Sivár közlés. Nessun Dorma, ez a címe az írásnak. Amiben erről. Hogy a böhöm mécses. Amit egy anglikán templomban akartál elpasszolni. A Légierő Templomában. Ó, katolikus vagy, ugye? Már siettél volna az irodai kezdésre, az első futamra. Vánszorogtál a hőségben. Szárazon izzva. Akkor izzadni lett volna jó. Majd izzadsz hidegben, majd máskor. Akkor az se. Persze, megértetted. Katolikus templomba. Rákaptál, Omárral, az éjszakai fennmaradásra. Nem tudtál elszakadni a nappaltól, a naptól. Átvitted mindig másnapra, nagyon is (nagyon is szokásoddal ellentétben). Cigiztél. Gauloises. Nagy füstök, nagy, böhöm parazsak. Éjszaka fél három. Szpéró halála órája. A mécses. Másnap aztán: Nessun Dorma, hirtelen. Egy futamban. Nem lehet igaz! Nem alhat senki. Apja: Night Shift. Éjszakai Műszak. Megdolgoztál érte, hogy Nessun Dorma nyerjen neked. Ezt délelőtt olyannyira máskép írtad. Most ezt is szétcsinálod. Körülbelül így van, ami van. Ma ez van, ma ez a ma.

Amiről mondani akartál volna valamit, a május 31-e volt. Jó, kapkodva elkaptad Allescát. Mennyi félrefogásod lett volna. Valamivel megzavartak. Egy bizonyos fogadási forma abban az irodában nem volt. Átvánszorogtál egy másikba. Közben kihagytad a The Executort (The Undertaker! a fekete ruhás, gumikesztűs, tuzlás pankrátor!), a Right Time-ot, amikor pedig épp az ő indulására értél át (forró, száraz izzás, ellenedre volt minden), kihagytad Sir Joeyt (a kisfiú neve a Joey, aki öngyilkos lett a könyvben, amit fordítottál, mielőtt elutaztál volna, befejezted még), kihagytad a Paris House-t (milyen jó ló, láttad az adataiból, mennyire hittél benne, nem volt erőd előkotorni a pénzed, holott) – de hagyjuk. Ha ott, ahol nekikezdtél, van olyan fogadási forma, amilyenre számítottál volna, vesztesz egy sort. Ahogy ezt írod most! Mint ahogy mezítláb csoszorászol a szőnyegen, kalitkazúzalékon és száraz füveken, és a szád szárad ki tőle. Fogkrémet is hiába eszel! (Szobádban: etted a fogkrémet megint. Már csak a vitaminpasztillák hiányoztak!) Kénytelen voltál átlábalni a régi, ismerős irodádba. De hát jó emlékeid voltak róla! Még két évvel ezelőttről! Ugyanilyen kelletlen voltál. Az volt csak, hogy nincs az, ami neked ma lett volna ma. Mert annyira ma volt ma. Ezt érezted. Ennyit azért tudtál. A sugalom az lett volna: maradni. Lassan mindegy lett volna (volna, volna, volna! ezen mindenki csak röhög sandán, bölcsen), hogy öt versenyhelyszíntől közvetítenek

Igazság-tákoló harapófogóval

(az harminc-valahány futam!), csakis győzelemre kellett volna (!) játszanod, és lassan kialakult volna (!), kikre. The Executor, Sir Joey; River North-ot így is megcsináltad, na jó, legalább River North meglett, s akkor jött volna Paris House (hiszen oda mégy most, a párizsi házba nemsokára, ismered jól a párizsi házat, ottlétedhez elkélt volna egy ilyen győzelem Paris House-zal, ráadásul Európa-III csoportos verseny volt), s utána – te tudtad! te úgy tudtad, tudtad, ahogy az irodán senki! – Pay Homage, a te Hommage-versed miatt, ami most jelenik meg újra, nemsokára, PH és PH, győzelemre, sőt, halmozásra is játszhattad volna őket, akkor 5-szörös pénz szorzódik 7-tel, egy vagyon! Még minimummal rakva is. És tovább, és tovább, és tovább. Helyette? Vesztettél Broctune Golddal és Antanarivóval. És miattuk nem játszottad június 1-jén a Michellisát. Meg az egész. Holott még akkor is milyen jól megvoltál. Még volt kedved. A Szpéró éjszakája után a Nessun Dorma (és az a végignyert nap) volt a befejezés. Már csak nyűglődtél. De miért, miért? Mint Szép Ernőnél: ,,Vasúton és hajóval eljártam idegenbe,/ Csak mulattak s kínlódtak mindenütt körülöttem''. Te kínlódtál ,,körülötted'', csak te. Mik voltak pedig! Az a Rock the Barney (Rázd meg a csűrt, kb.), az eladóversenyen. Szóval, hogy aukciósak a lovak. 33-ról lement a Rock the Barney 5/1-re, de úgy nyert aztán, hogy a fáradságot se vették maguknak a többiek: megnyíltak, mint a Vörös-tenger az adott pillanatban, szaladj, Rock the Barney. A Tote-irodán, kompjuteresen (vagyis nem a buki-fogadás önkényese szerint!) 11,60-at dobott 1-re a Rock the Barney. Mindent

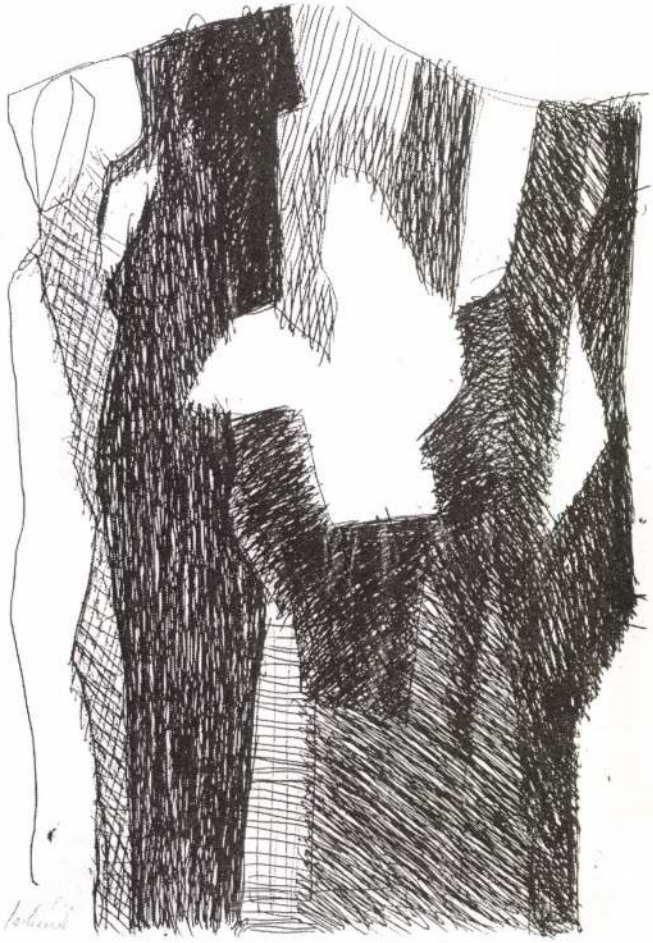

elvihettél volna. Egy halmot önthettél volna (!) ki a koszos ágytakaróra. Örültél volna (egyszerű öröm lett volna!) (amilyen a Nessun Dorma győzelme volt) (apja Éjszakai Műszak) (amilyen győzelmet te az itt-e-tájt megtépázott idegek egyik adott rendszerével akarsz, viselni bírsz: soksok hosszal, már ne gyötörjenek téged izgalmakkal fölöslegesen). Mégis, te gyötröd magad. ( )

Ilyen egyszerű öröm lett volna.)(

Vagy ma van ma? Amit a talpad érez, amit a fogkrémtől az ínyed, igen, ahogy a tubus gyűröttsége gyötör, a laposság, kinyomottsága? Beleharapnál az ujjadba. Az is száraz, kelletlen. Ilyen felületek találkoznak. Ha ezt befejezted, legalább gépszalagot cserélsz. Lefekteted éjszakára Alízékat (hosszú, forró, nyári nap; majd fél kilenc tájt), most egyedül vagy itthon, feleséged és kutyád pihen, kinézel a gesztenyefákra nem gyújtasz rá, a cigit nem szeretted meg, száraz és unalmas, a lakásotokban különben se gyújtasz rá. A 7000 napra gondolva sem tudsz örülni. Megvan, az már ma megvan. Sok-sok-hosszas nyerés. Öveden a 65 kilós luknál tartasz. Akkorát fogytál tél óta, mint 1987-re-télt. Ennek se örülsz. Csak vigyázol rá. Gúnyosan nézed a 38-as kalóriájú Fantát, vagy mit. Te a Safewayben az Edgware Roadom 1 (!) kalóriás citromlevet vettél. Ettél napi két zsömlét, hazulról vitt májkrémmel, aztán azzal se. Nézted a platánt. Nem tudtál határozottabban gondolni a következő versenynapra. Miért volt mégis ,,versenynap'', verekedés-ma mégis? Nem tudod, nem tudod. Ma annyi mindent összeolvastál. Mások dolgai sem tudtak tetszeni, ma nem. Pedig neked szoktak, nagyon szoktak tetszeni. Magaddal ezt is alulmúlod. Viszont legalább megmaradt, amit írni akartál. Talán, talán ezt így kell megírni. Majd ha úgy beszélhetsz róla, hogy már volt szó. Erről már volt szó. Ha majd úgy. Ha megint nem ma lesz ma.

Végre befejezhetem. Még Szpéróra se tudok gondolni sehogy se. Szemem – sírtam is ma? úgy emlékszem – homályos. A pontot vesszőnek nézem, a szemem is olyan érzés, mint a talpam a szőnyegen, br, mint a lapos fogkrémes tubus, mint ez, amit írtam. Hát ez akkor most így telt, ez a 13 nap.

Pedig nem, majd valahogy azt is el kéne. De talán így telt. Elég baj, akkor. Ha így telik, mi is, akkor elég. Ennél már csak egy a rosszabb.

Ahogy holnap reggelre minden másmilyen lesz, újra jó, olyan, amit ma vártam volna magamtól. Mindegy, ez is az volt, meddő verekedés. Az által, annak a révén mentem át abba az elkezdődésbe ott, május 31-én, amikor még nem sejtettem, mit rontok el, mennyire nem érek oda, ahol pedig valamiképpen (haha! ha,ha) már szinte ott is vagyok (csak jól kéne értenem a sugalmat), nem tudtam még, ehhez képest, ahogy itt is ehhez képest, még túl sokat is igyekeztem. Igaz, ma fél négykor keltem, máris ezen dolgoztam, talán, fél négykor, amikor ott a platánfára, Szpéró halálának éjén (5. évforduló stb.) ráhúztam a függönyt, melyet csaknem ugyanúgy undorodtam megérinteni, mint az ágytakarót. Nem érzékeltem még egy fa lombjának tisztaságát sem, a nedvek evidenciáját, homályos szem voltam, ahogy ma szikkadt nyelv, kelletlen szólaló, holott nem gondolom, még csak azt se, hogy ne legyek. Nem tudom elengedni magam. Szikkadt, üres kéz a megverekedés – maradéka? helye? Alíz helye, a Szpéró után, a Samu után, az Éliás után, Icsi vak, a Némó után, kinéztem, és nem is, hogy a gesztenyefák – vagy platán –, nem is, hogy a rövidülő napoknak hangja lett, mint a mák zörgése a gubóban, olyan hangja, most semmi mák, semmi mákony, csak a hosszú, világos,nyári ma, mit lát, minek lát, megrogysz neki? nem üt ki; aztán legalább sírni kezdek, és ez is abbamarad. Nincs, hogy a fák még sűrű tömbje, az újra-lomb, újra itt(hon) az őszt jelenti, vége, nincs, hogy azt jelenti, hajnalban esik, az utolsó hajnal, a platán levelei megsuhognak, aztán ez is eláll, cipőd eldobhatod, de nem mered, az Érkezés Oldal előtt, a Paddingtonnál, megint a Balbek metrója, nyitva a rács, vehetsz jegyet, eljöhetsz, ott guggolsz le, nem esik tehát, cserélhetsz cipőt, a lyukas vásznút otthagyhatod valakinek, előkotrod a kék nyersvásznat, na, ennek meg a talpa megy le, még jó, hogy van ez a harmadik, a fehér, tornacipő-fehér, olyan, mint egy papírlap vitorlázása, mint egészen kis láb mívelődése a túl nagy térben, ebben lehet legalább átkelni azon, ami csak ma, de aztán ez se, még ez se, csak megint hajnali fél négy, annyi se, de hát jó, valamivel több, mégis, öt év után, több, mint fél három.

SCHEIBER SÁNDOR

Kol Nidré-beszéd

1974. szept. 26-án

I

1714-ben leszakadt Peru évszázados bürüje, amelyet még az inkák fontak fűzfavesszőből, s később a Szent Lajos király hídjának neveztek el. Nagy író képzeletében feltárult a vízbefúltak élete, s a hidat szimbólumnak fogta fel. Azzal végezte regényét: ,,Annak, aki szeret, nincsen szüksége arra, hogy emlékezzenek rá. Van az elevenek országa, meg a holtak országa, s a híd a szeretet; csak az marad meg, az az élet egyetlen értelme."

A szeretet hídja az első, amelyről szólni akarok. Leszakadt a híd, amely a népeket, embereket egymáshoz fűzte, generációt a generációhoz, családot a családhoz.

Még mindig kísért idegeinkben, agyunkban, nappalainkon és éjszakáinkon a harminc év előtti tragédia. Árnya fel-feltámad a világ számos helyén. Mennyit kell szenvednie e szerencsétlen népnek, amely – annyi megpróbáltatás után is – hű maradt történelméhez. Kölni bunker falára ezt írta egy rejtőző zsidó: ,,Én hiszek a Napban, ha nem is süt. Én hiszek a szerelemben, ha nem is érzem. Én hiszek Istenben, ha néma is."

Ez a kor ütött rést a zsidó családok hagyományos összetartásán és bensőségén is. Tisztelet és pietás vette körül egykor az öregeket. Ma meg akarnak szabadulni tőlük. Félelmetes szó hangzott el nemrégen: ,,Az öregeket tekintik most a társadalom zsidóinak." Magatokra gondoljatok, magunkra gondoljunk, akik egyszer helyükbe lépünk.

A mesebeli fecske minden ezredik évben visz egy-egy búzaszemet az asztagba azzal a reménységgel, hogy majd Holdig érő hegyet épít vele. Nem lehet várni. Kössétek össze mind többen és mihamarabb a leszakadt hidat. Deukalion a kövekből is tudott új emberiséget fakasztani.

ונפשי כעפר לכל תהיה

Ezúttal ti magatok legyetek a híd, amelyen ha tapodnak is, partokat köt össze, hogy találkozzanak egymással a széthúzók.

II

A könyvek hídja a második. A héber legendában az idők végén a népek tüzes szakadék felett mennek át. Mások vashídon vonulnak, mi papírhídon, amelynek pillérei könyvtéglákból lesznek. S az idők végén a papírhíd erősebbnek fog bizonyulni, mint a vashíd.

Láttátok, mi történt a háborúban a hidakkal. Gyermekjátékként omlottak össze. Roncsaik úgy meredtek ki a vízből, mint segélykérő kezek. A könyvekből azonban, amelyeket elégettek felszálltak, elszárnyaltak a betűk s hódítottak tovább.

Ismerjétek meg a könyveket, amelyek kultúránk alapjai, s amelyek az örökkévalóságba vezető híd pillérei. A Biblia halhatatlan remekeit ókori társaival; a középkor gondolkodóit és költőit; az újkori héber reneszánsz úttörőit. Adjátok gyermekeitek kezébe. A történeti tudatot töltsétek meg tartalommal.

III

Ünnepünkön emlékezünk azokra is, akik eltávoztak, szólítjuk őket, hogy együtt legyen gondolatban az egész család.

A harmadik tehát a halál hídja, amelyhez

Egyszer mindenki elér.
Rozoga rossz híd, mélyen alatta,
A meg-megakadt
Jégtorlatokat
Rohanó folyam árja ragadja
Bömbölve vadul.
Odatúl
Nem látszik a part,
De hóban a nyom
Mind, mind oda tart.
Szememet behunyom,
Ajkamat összeszorítom.
Úgy megyek által a hídon.

Az emeli önmaga fölé az embert, hogy a halál gondolatát el tudja viselni. A bölcsesség és hit ereje legyőzi a halált, s a győzelem által az örök végtelenbe oldódik. Hogy megbékélten lépjünk a túlsó partra.

A szeretet hídja kösse össze az eltávolodókat; a könyvek hídja a múltat a jövővel; a halál hídja az élőket az árnyakkal.

Ünnepünk tanítása emelje lelkünket a Kol Nidré hangulatába. Fogadjátok benne a bibliai áldást, hogy megőrizzen titeket bajtól, bánattól és gyásztól.

Ámen יברכך

Scheiber Sándor, a nagy magyar zsidó tudós, kultúraszervező és pásztor idén lett volna nyolcvanéves. Hiányát még jobban kihangsúlyozza az ellentmondásos kor, amelybe nyája – is – került a rendszerváltozás után: pozitív emlékezet, példák, szellemi erő és tájékozódási pontok nélkül maradva. Az elhangzott tanítás felidézése is olyan folytonosan osztódó, pozitív szellemi erő lehet, mint az élő személyiség közvetlen hatása. Ezért a *Múlt és Jövő* ez év végén, könyvsorozata első kiadványaként, kötetet jelentet meg Scheiber Sándor alkalmi beszédeiből, tanításaiból, ezzel a kompillációval csatlakozva az évezredes hagyományhoz, amelyben az utódok feladata a korban, tudásban és felismerésekben előttük járó Mester tanításainak összegyűjtése s azok beillesztése a hagyomány – a különböző történelmi korszakok szelleméből és tapasztalataiból táplálkozó-gazdagodó kultúra – folyamatába. Az előkészületben lévő kötet anyaga egyaránt felöleli a zsidó létezés mindennapi és különös ünnepeit, alkalmait, valamint a magyar zsidó tudomány és a jelentős magyar zsidó művészek, tudósok portréit. Az események, emlékezések hátteréből fölsejlik a még meg nem írt magyar zsidó történelem utolsó fél évszázada, amelyet magányos csúcsán látott és szolgált, s rengeteg tennivalója miatt csak mozaikokban örökített meg. (A könyv, mivel nagy alapítványaink nem támogatják, korlátozott példányszámban jelenik meg, előjegyezhető a *Múlt és Jövő* címén: Pf. 701/355 Bp. 1399). Az itt közölt mutatvány a figyelemfelhíváson kívül az őszi nagyünnepek emelkedett hangulatát is hivatott megidézni.

Kőbányai János

GÉCZI JÁNOS

[egyvers]

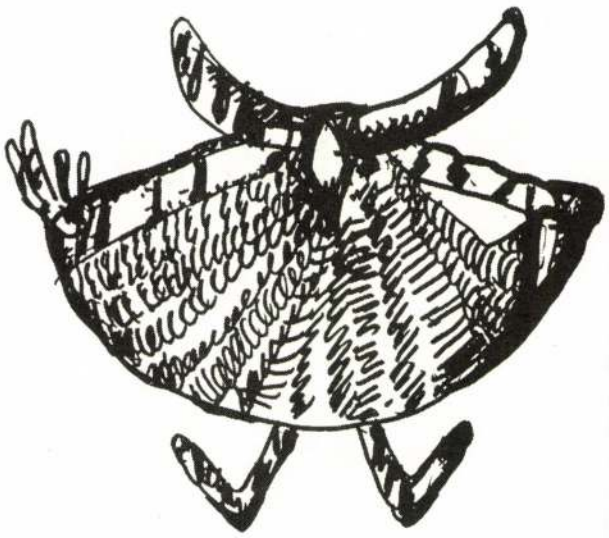

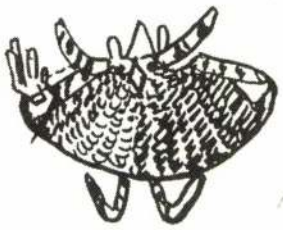

Szélkotulók (viharhozó turbulensek)

31
sárgán villogó tűvel járkál
belehajol a bodza illatába
a juhar árnyékát bestoppolja
lassú fűszálakat köt egybe
a szeles parton
kenderfonalat fűzött a tűbe
visszataláljon
szürkülettel visszacsévélje magát
házi szirtjéhez
amelyről reggelente nézi
kötésig merülve a bolyhos párába
hány centivel csúszott el éjszaka
jobbra vagy balra a körtefától
a gombolyag-veres nap

32
szőcs gézának, köszönettel

minden kövön geothe ül
a koptatott köveken egy-egy goethe
egyszerre mind
mind külön-külön
faragott pálcával hessegeti
a fürge
árnyékindigós többes számot
óvatos ujjakkal simogatja
karjába vonja
az egy *vérmaszatos nyakát*
csapzott hajú kölyökfejét

33
mintha a groteszk nyelvhelyzetbe
a lószőrrel kitömött fotelbe
bele a saját szőréből formázottba

34
benéz a fénybe
ami a fenyőfák résében átzuhog
és kettéhasítja a szurdokot
— így vár harmincnyolc éve
így lát harmincnyolc éve
így emeli ki belőle
így helyezi vissza bele
mint tárgyat a gyermek
ha már eljátszott vele
így így
felnő rajtam a fénymoha
felnöveli magát belőlem
vastag és puha

35
átmászik rilkéről rodinra
szétteríti hamus indigóját
majd vissza
egy-két könyvet még elfoglal
de leginkább ilyenkor reggelente
rilke és rodin között hezitál
mint bármely hasonlat olyan
vagy a rövidpróza
amelyet két éve megfigyelhet
tapasztalhat ebben a szobában
szereti a csúnya gerinceket
ha pókfonálon ing
ha elfeküdhet a fikuszlevél alatt
csöpp és félénk árnyékállat
visszaszívja magát a bútorokba
a hidegfrontok előtt
nyitott ablak mellett
végigszalad a csöveken
de végül
mindig a könyvek közébe ül

36
a megváltás sikerült
az üdvtörténet nem

S. BALLA LÁSZLÓ

Turing-teszt, vagy fallabdázás a mesterekkel

A barátjához ment. A legjobb barátjához. Mindenkinek van legjobb barátja. Hogy venné az ki magát, hogy valakinek nincsen legjobb barátja, akkor már inkább legyen. Belépett a lépcsőházba. Ez az áporodott húgyszag. Ez ismerős, mindent átható, áporodott húgyszag. Ez az is-ős, mindent átható, áporodott húgyszag, amitől ez a őház ez a lépcsőház. Volt úgy régebben, akkor még kott, mikor egy-egy átdorbézolt éjszaka után haza-ák, ilyen volt, nem bántott ő senkit és semmit, nem lt, nem handabandázott, csak hozni kellett, bevit-pcsőházba, letették a legalsó lépcsőre, itt már nem t baja, és már mentek is. Állj, kiáltotta túl a rozsdás ikorgását, fejét hátravetette, orrcimpái megremeg-gyetek haza, ez nem az a lépcsőház, azonnal vigye-nen! Nem volt mit tenni, vitték. Vitték tovább. Nem-szer húsz-harminc lépcsőházba is betették, majd vit-ek tovább. Itthon vagyok, nyugodott meg végre, kezeiből párnát formált, feje alá tette, és elaludt. A többiek már csaknem teljesen kijózanodtak, egy kicsit csodálkoztak, hogy barátjuk miért épp egy vizeldében érzi otthon magát, a fal felé fordultak, s mert úgy hitték, hogy ott vannak, hát a falra, a sarokba és ki hol állt odahúgyoztak. Vastag sugárral írták, elmentünk. Pedig ez nem volt vizelde, de nem ám. Lépcsőház volt. Ez volt az a lépcsőház. Fiatalságának és eszmélődésének lépcsőháza. Csak húgyszagú volt. Istenem, olyan nagy cucc ez, egy húgyszagú lépcsőház, biztosan sokan húgyoztak ide. Volt is a házban egy sánta öregember, sántaságának eredetéről, hogy örökölte-e vagy szerezte, több verzió keringett a lépcsőházban, ezzel együtt mindenki bolondnak tartotta, az a bolond sánta öregember, az ordította állandóan: mert mindenki idehúgyozik, de a házmester vagy valaki más úgy havonta kihívta a rendőröket, ilyenkor jól kikapott az öreg, és egy darabig csend lett. Csend lett. Nem mondta senki, hogy húgyszag van. Az anyja sem mondta – még gyerekkorában azokon a reggeleken, mikor mozgalmas éjszakák tarka álmai után arra ébredt, hogy bepisilt –, hát te, kisfiam bepisiltél, szótlanul odament az ablakhoz, de nem nyitotta ki, csak kinézett rajta, akkor jól van, most már keljél, ezt mondta, akkor jól van, most már keljél. Akkor jól van, az jó lesz, mondta már később a fiának Feri bácsi. Feri bácsi volt a fia legjobb barátja, legjobb öreg barátja. Ott lakott az óvoda felé. Minden reggel és délután találkoztak vele, a fia előreszaladt, szia Feri bácsi, mire utolérte, rég túl voltak a kötelező tiszteletkörökön, és társalgásuk oly mederben folyt, aminek a partja számára túl veszélyes volt, meg tábla is volt kitéve: Mély víz! Csak úszóknak! Figyelj, Feri bácsi! Majd, ha már nagyon öreg leszel, és meghalsz, elmegyek a temetésedre. Az Atya balján bóbiskoló Fiú és jobbján üldögélő Szentlélek hirtelen fölpattant, gyorsan helyet cserélt egymással, hallottad?, te is hallotad, mit mondott?, kérdezett vissza a Szentlélek, és tekintetét fölemelve kezdte, azt mondta, hogy... Csend lett. Az Atya bal kezét a Szentlélek, jobb kezét a Fiú fejére tette. Akkor jól van, az jó lesz, mondta Feri bácsi.

Elindult fölfelé a lépcsőn. Egy hirdetésre járt itt először. Albérletet keresett. Akkor lassan ment fölfelé a lépcsőn. El akarta kerülni a csöngetést, a köszönést, a bemutatkozást, a hirdetésre jöttem. Nem szerette. Kellett az albérlet. Ha elkerülni nem tudta, hát próbált úgy tenni, késleltette. Izgult. Izgulós volt. Egyszer még iskolás korában egy számtanversenyen, ő volt a legjobb számtanos az iskolában, annyira izgult, hogy az egyik feladatban száz percnek vett egy órát. Ment fölfelé. A harmadik emeleten volt a kiadó szoba, főbérlővel. Aztán a második emeleten megállt. Akkor sem tudott volna továbbmenni, ha akart volna. Nem mozdult a lába. Állt odabetonozott lábakkal a második emeleten egy nyitott ablak előtt. Először csak benézett, bekukucskált az ablakon, nyitva volt, aztán meredten bámult befelé. A nyitott ablak mögött egy ágyon meztelen nő feküdt és maszturbált. Félig csukott szemmel hanyatt feküdt, lábait szétnyitotta, és jobb kezének középső ujjával a mimicsékjét simogatta. Akkor látott először maszturbáló nőt. Pedig sok ilyen van. Fekszenek meztelenül a nyitott ablak mögött egy ágyon, lábaikat szétnyitják, és maszturbálnak. Egyszer, mikor már nős volt, mondta a feleségének, feküdj hanyatt, maszturbáljál, én pedig... mit képzelsz, forrázta le az asszony úgy, hogy azután csak sötétben és havonta, kéthavonta egyszer éltek házasságát. Állt akkor nyitott ablak előtt és bámult befelé. Nyitva van az aranykapu! Egy vele majdnem egyidős férfi tette rá a kezét a vállára. Bebújtak. Három napig bent is maradtak. A másik férfi szaladt csak le egyszer a boltba, ő volt ismerős a környéken, kenyeret vett meg valamilyen felvágottat. Aztán kivette a szobát a harmadikon. A vele majdnem egyidős férfi lett a főbérlője. Azért vannak jó főbérlős albérletek is, mondogatta később. Az a férfi lett a legjobb barátja.

Most nem állt meg a másodikon. Sietett. Pedig eddig minden egyes alkalommal megállt a másodikon, ha a harmadikra ment. A másodikon meg szokott állni. Miután elköltözött innen, utána is gyakran visszajárt. Szeretett idejárni.

Felért a harmadikra. Kicsit kifulladt. Sietett. Nem álltam meg az ablak előtt! Mint forró nyári napon a vihar nyitányaként felcsattanó villám, váratlanul, de utólag belegondolva és a föltornyosult felhőket elnézve mégis kiszámíthatóan hasított bele a felismerés. Pedig eddig minden egyes alkalommal megálltam az ablak előtt. Mindig meg szoktam állni, és be szoktam menni. Lehet, hogy kihagytam a másodikat? Lehet, hogy nincs is második? Hirtelen

a bal vállához kapott. Fájdalmat érzett, vagy nem is, illetve... Nem tudta eldönteni, hogy fáj-e a válla vagy sem. Pedig ez igazán egyszerű, valami vagy fáj, vagy nem fáj, mint egy kapcsoló, bekapcsolom működik, kikapcsolom nem működik. Sietni kell! Majd lefelé. Talonba került a vállfájás, a második emelet léte, a megállás az ablak előtt és a bemenetel a maszturbáló nőhöz.

Rátette kezét a kilincsre. Mint baráti kézfogásban a barát keze simult a kilincs a tenyerébe, szevasz öregem!, jól vagy?, olyan feldúltnak látszol, ja, csak futottál, nyugodtan fújd ki magad. Jó kilincs volt, az isten is kilincsnek teremtette.

Benyitott. Mindig így nyitott be, kopogtatás nélkül, a kilincset nem durván, de határozottan, ütközésig lenyomva. Ide így szokott benyitni.

Belépett az előszobába. *Epésen* szólva lassan jött rá arra az új ellentmondásra, mely úgy töltötte be az egész házat, mint az 1970-es dunai árvíz a rómaifürdői csónakházakat. Ide a múltjába lépett be. Itt nem *most* volt, itt *ő* volt. A kalap a fogason, a rozsdás szög az ajtó fölött, a konyhaajtó sarkától lóugrásra lévő törött mozaiklap. Pedig már korábban észrevehette volna. Az idő nem fontos, az *csak* önmagáért van, mondta, és kalapját egy hanyag mozdulattal a fogasra dobta. Tíz vagy tizenöt évvel ezelőtt történt ez, mikor hármasa volt a lottón. Az idő múlásával a számok kihúzásának gyakorisága közelít egymáshoz. Három évre visszamenőleg, akkor még ez a három év legalább oly fontos volt számára, mint zsinórmértékben a zsinór, tehát három évre visszamenőleg megszámolta, hogy egy-egy számot hányszor húztak ki. Hat olyan számot talált, játékosat, pajkosat, kereket és szögleteset, melyet ugyanannyi legkevesebbszer húztak ki. Megjátszotta ezt a hat számot minden lehetséges módon, volt ez összese[illegible] hat darab szelvény, a véletlenre semmit nem bízott, ne[illegible] szerette. Nem nyert. A következő héten megújrázta. S[illegible] mai kihúzásának valószínűsége nőtt, ugye. Nem nyert[illegible] gyelj, öregem, lottózni nem lehet csak úgy. Legjobb [illegible] ja néha egész jó hallgatóságnak bizonyult. Ha az [illegible] lottózik, vagy racionális élményeit elégítse ki, szá[illegible] és alkalmazza a matematikát, vagy esztétikai élmé[illegible] égítse ki, és töltse ki szépen a szelvényt. Elégítsd [illegible] melyiket, hagyta rá a barátja. És akkor kitöltött e[illegible]

Sunt anima rerum és animális lelkek

beszerzőkörre a belvárosba. A könyvesboltban Bachelard és Devereux mellett Róheim Géza könyve. Eliade *Sámánizmus*át megveszem Sebők Zolinak. (A Szeremségben adták ki, még az ottani *(re)cirillizálódás* előtt.) Hazafelé, az olajfinomítós fjord szakadékai fölött Hanna kétpercenként közli: *ő nem fél!* Megyünk, mint a meszes; mint itt mindeni. Bemérnek, lemeszelnek. Közlekedési kihágást követtünk el. Türelemjáték indul. Öt perc múltán, egy *Ne dobre!* intelemmel ellátva távozunk.

Szombat esti karnevál Noviban. Legionáriusnak öltözött férfiak, hawaii színezékű háziasszonyok,leányaikkal. Rövidnadrágos katonatiszt; gránátfűzér az övön kolásdobozokból. K.u.K. köztéri zene. Korzózók. (Mint utóbb kiderül, Júliámban is megvillan a gondolat, hogy egy valamilyen színezetű hazafi előránt egy kézifegyvert, és beleereget egy-két tárat a táncos tömegbe.)

A városban néhány utcai árussal több van a tavalyinál. Ezzel körülbelül le is írható a helyi dinoszaurusz (Leviatán) dinamikája. Hazafias hadikommunista mélyhűtésben az álladalom: állottság, álság, álmosság, ólmosság; a hazulról jólismert prezervatív konzerv, akarom mondani konzervatív szerepkörben tetszelgő szerv. A közismert k-európai kisnemzeti középsemmi, helyi kiszerelésben. A ponyván könnyűzenei középmezőny kalózgyanús kazettákon. Mellettük, egyebek közt, Windelband filozófiatörténete; akárcsak annak idején otthon, a *Lét és semmi*. Képeslapot kérek; a fiatal árus odaszól barátnőjének: *Razglednica*. Hirtelen hideg futkos a hátamon; hol is vagyuk? hányat írunk?

Másnap a Velencébe menő hajóra váltunk jegyet; szerda reggel megy és este jön vissza. Alapos előkészületek. Aztán hajnali kelés; a hegyek közt még sokáig tart a sötét. Az utazási iroda előtti hiábavaló várakozást egy óra múlva feladjuk. (Dubrovnikból nem érkezett meg a trajekt.) Vert reményű hadainkkal visszavonulunk. Álmomban előbb egy keleti majd nyugati utazásra indulok, az utóbbi végén arra a következtetésre jutok, hogy Velence elsülylyedt.

Délután erős sejtelem ébred bennem, hogy a hátramaradottak közül valaki meghalt. Nyomában határozottabban kezd körvonalazódni az *Általános Átlényegítő*. (Otthon Vidrányi halálhíre fogad.)

A hálózatok határain ki-be járva állandóan alkalom kínálkozik az ámulatra, a rácsodálkozásra: a háború és béke határán, a járhatatlan hegyek (a felső falu fölött véget ér az úthálózat) és a transzadriai összekötőút között, az ismert és kikövetkeztethető és a váratlan, véletlenszerű között.

A kiépített, behálózott és kezelhető körzetei körül roppant sziklarengetegek. Levegőegek. Világtengerek. A könyv, amit a parton olvasok (H. Rheingold: *Virtuelle Welten*. Reisen im Cyberspace), mintha ennek az öntudatlan belátásáról szólna: a Föld feltárása és hálózatokba foglalás megakadt a lehető határán. Minc egyre megtorpan a bevehetetlen t rületek, az integrálhatatlan mérték előtt, fennakad a követhetetlenül vekvő komplexicitáson. Ezért a egy ideje befelé fordult, a hálóbelső bonyolítása és sűrítése fele

Hazafelé Varazsdnál belev magunkat a Drávába, kics sodortatjuk magunkat az árral. M nyár-, jegenye-, fűz-, akácfák, és s lid dombok között süvítünk keresz Hazatértünk. Elkezdünk hozzálass ni/gyorsulni a honi helyekhez és he köznapokhoz.

MARTOS GÁBOR

„Titkos féreg foga rág"

Micsoda költői *kép*: az ember szinte látja a hervadó virágot, mely csendben fonnyad, mert láthatatlanul rágja, pusztítja valami bogár vagy kukac, rágja neki a gyökerit, kókad lefele a szirma, micsoda sor, *titkos féreg foga rág,* micsoda kép, uram, micsoda kép, hja, *Petőfi*, az volt ám a *költő,* uram, még az iskolában is tanultuk... na de ezek a *mostaniak*...

Hát igen, *ezek* a mostaniak. Mint amilyen például Reinhard Döhl is, aki ezt a szép, hibátlan, mintaszerű verset... illetve, bocsánat: *almát* elkövette. Merthogy *ez* nem vers, ez egy alma. Egy alma képe. Egy kép, ami maga is *almákból* áll: oda van írva sokszor egymás alá-mellé-fölé-köré, hogy *Apfel,* ami németül van, s magyarul annyit tesz: alma.

Tehát alma. Odaírva sokszor, meg le is rajzolva. Illetve: itt azért vigyázzunk. Le van ez *rajzolva*? Nincs. Sokszor le van írva – praktikusan: például *letrasettel,* esetleg krumpliból?, radírból? faragott *nyomóval*, esetleg ki van *szedetve* számítógéppel, házinyomdával stb. –, és aztán ebből a sokszor leírt *szövegmezőből* ki van *vágva,* olyan alma*szerű*re. És közben nincs *vigyázva,* hogy bele ne legyen vágva a betűkbe, nyugodtan bele van vágva – így lesz az Apfelből hol *pfel,* hol meg *Apf*, ami persze már nem jelent semmit, legfeljebb annyit, hogy *alm*, meg *lma*, de azért a mellette levő *egészekből* tudjuk, hogy ,,mit akart mondani a költő''... –, csak arra van vigyázva, hogy az egésznek alma formája legyen. Mert *ez* fontos. Fontos, hogy az olvasó, amikor ránéz, még ha nem is ért németül, tehát semmit nem mond neki az, hogy Apfel, azért azt mondja magában: aha, ez egy alma.

(Közbevetőleg és zárójelben: miért olyan fontos, hogy a betűkbe bele van vágva? Azért, mert ez *koncepció*; ha úgy tetszik: *irányzat*. Leírok valamit, vagy csak veszek egy tetszőleges szöveget, és *abból* kivágok egy formát, egy képet, vagy fogom a szövegemet, a betűimet, és olyan formában *rendezem el* őket,hogy azok *kiadják* azt a bizonyos formát, képet; tessék itt fiatalkorunk legendás beat-együtteseinek nagydobjaira gondolni: a sok *kerekbe* kényszerített Illésre,

tetlen: négyszáz százalékos infláció folytán százezreket hordozunk a zse-ünkben.)

A háború folytán helyreállt az ősla-sság dominanciája. Noviban elvi-hető mennyiségű a német. Fel-, az Isztrián, ameddig a félőseb-is lemerészkednek, már kevésbé. mívű – vagy magukat annak – női személyek látni engedik annyi oldalukat. A közkinccsé eblek nem mutatnak nemzeti jel-: nagyok is, kicsinyek is, kerekek körték is. Mellettem egy tejfehér emtés a reinkarnációról olvas.

Ezen a hőfokon mintha megállna az ő. Lassúbbak a mozdulatok. Min-en más sebesség mellett megy. A enger kimeríthetetlen meditációs mező. Kintről a végeérhetetlen vízhegyek és -völgyek találkozása, a mindegyre vibráló interferenciamintázatokkal. Benne a leírhatatlan lebegés, önfeledt ősélménykeresés. Hullámnyugalom.

Ördög – Krisztus, Trombita-segg angyal

Délben, mielőtt árnyékban is szétolvadnánk, visszavonulót fúvok. Babérillatfelhőkön és elnéptelenedett falvakon keresztül megyünk haza. Ebéd után mi is mindig eldőlünk. Elalvás előtt a lányok Nils Holgersonnal utaznak: Smaland, Bohuslan, Dalarna neve keveredik fejükben a környékbeli helyekkel: Bater, Nehaj, Bribir. A part óta tartó félálom leszállóágában H. W. Franke halvány sci-fijét olvasom.

A hosszú sziesztáknak köszöhetően egy nap alatt rendszerint kettő történik velünk. A másodikat, ébredés után, a magam részéről kávéval és *duhan*nal kezdem a kertben. (A nyelvtörténetben is egyvégtében is úton vagyunk; nap mint nap jólismert szavakkal szembesülünk: hvala [hála], lanac [lánc], krompir [krumpli] etc.) Levél barátoknak Tokióba és Berlinbe.

Újra lecsorgunk a tengerhez. Felnőtt szekciónk felváltva úszik át a szemközti szigetre. A lányok fürdőzés közben kagylókat, csigákat és köveket gyűjtenek. Hanna egy marokkőből s egy faütőből zeneszerszámot fejleszt. A kövön ősdigitáliák; majd elküldjük Weber Kristófnak, hogy fejtse meg őket. (Magam is hosszasan lapozgatom a Kavicsok Könyvét a parton, hogy alkalmas darabokat keressek az *Analóg és digitális* munkacím alatt alakuló alkotmányhoz.) Hogy változást vigyünk a lefolyásba, a szomszédban összeszedett deszkákból tutajt ácsolunk. Utóbb a hullámok sodrára bízzuk, és hosszan nézzük távolodását.

A tenger hullámai mellett esténként a rádióhullámok tartományát tanulmányozzuk. Erre a hegyeken túli hadihelyzet követése késztet. A Nemzeti Kereplőről egy idő után átállunk a SZERre. Mellékhaszna a magunkkal hozott recsegőnek, hogy így némi zenében is van részünk. Érdekes éteri arányok; jószerével semmi klasszika. Rádöbbenés a saját rezgéskörnyezet sajátságára. Az URH-tartomány hallgathatatlan: a helyi adókon a hatvanas évek, a túlparti taljánoknál saját fejlesztésű újsemmi. A rövidhullámsáv ellenben ezer egzotikummal kecsegtet: orientális etno, leginkább az iszlám világból. A sivatagok sóhaja. Dubai *dub*. (Mintavételezett arabs motívumok az egyetemesen gerjesztett elektronikus lüktetéssel szintetizálva.) Sheila, a sejkség ezeregyéjszakájának kalüpszója amúgy is sokat sejtető torokhangját néha megfátyolozza és ellebegteti a visszhangosítón. (Ember legyen a talpán, aki ettől nem vezet neki a szembejövő tevének vagy Toyotának!) Egyéb leletek: Moszkva, Szófia hangja németül. Lenyűgöző vasárnap reggeli kopt? szír? maronita? liturgia. Este emelkedett horvát nyelven misét hallgatunk.

Kirándulunk. Az uszkók várát Zenggben tavaly már bevettük; szintúgy megjártuk Rab szigetét. Délebbre nem tudunk menni. (Lövik a maslenicai pontonhidat; a horvát tengerpart északi és déli fele közti egyetlen szárazföldi összeköttetést.) Irány Rijeka; a várban még nem voltunk, az akváriumot sem láttuk (nem is fogjuk; már csak 65-ös útikönyvünkben szerepel). Trsat vára, Fiume fölött a hegyekben. Benne timpanonos templomocska, butik, kavárna és macskák. A lakókastéllyá átalakított erődben magunk is ellaknánk. Addig is teraszáról tágítjuk szemhatárunkat, különös tekintettel a tengerre, közbül várossal és kikötővel. Lányrajzok létesülnek; üdítő nedű, káva fogy, duhan füstöl. Képeslapok íródnak a távolban tartózkodó közelieknek. Utána a már bevált kikötői kocsmában ebédelünk, ahol a pincér ismerősként üdvözöl bennünket. Bevetjük magunkat egy

TILLMANN J. A.

Adrianapló

Csomagolóművésztünk újabb csúcsain túljutva, a CRX rakterét tökéletesen kitöltve, ráállunk a Fehérvár felé menő hadútra. Feltevésünk, miszerint a Magyar Tenger délpartja reggel néptelen volna, nem bizonyul igaznak. Így aztán többrétű hálák halmozása mellett hagyjuk hátra hőn szeretett honunk határát. Ez alkalommal nem kerülünk Szlovénia felé; a Zágrág-Senj vonalon megyünk. A békés balkáni nyár Karlovac alatt kezd a háborús hírekkel egybehangzóvá válni: módszeresen szétlőtt falvak során megyünk keresztül. Kilyuggatott, félbeszakadt házak; a nemzeti típusú tébollyal tökéletesen társult technikai természetű műrommező. A (nagy)nemzeti eszme emlékműveinek egyike. A szomszéd szerb falvak szakadárai és népnemzeti szabadcsapatai céllövészetet játszottak itt a ,,ha rövid a farkad és üres a fejed, toldd meg egy fegyverrel'' mottó alatt. Az éppen maradt házakban horvát őrszemek. Nem bánjuk.

Másnap már a tengerparton meditálunk mindenekről. Szemközt Krk szigete. Hosszan elnyúló, erősen erodálódott földtörténeti fejezet. A természettel történő feltöltődés természetén tűnődöm. Azon, hogy miként is maródnak belénk ezek a szigetfoltok, hegyhátívek, napszakfények. Hogyan is képesek különféle koholmányaink ennyire elfedni előlünk a természetes talapzatot, hátteret, a hollétet?

Másodjára járunk itt. Az ismétlődés köreiben jobban érzékelhetők a napszakok változó fényei, a színek kiélesedése és eltompulása. Az éles reggeli kékek az égen, a zöld higany tinta-változatok és átmenetek a vízen. Az alkonyi pasztell-árnyalatok a házfalakon, a kapubélletek homokszíne, a sziklák százféle szürkéje. Az almán ejtett véletlen vágások a hegyvonulat íveire rímelnek. Elkezdek rajzolni.

A ház, amelyben — Reimann Juditnak és Déninek h(v)ála — lakunk, egy borókával, sziklákkal és finom illatú füvekkel borított hegyoldalon áll a falu fölött. Kőkerítését esténként csillagvizsgálónak használjuk. Rajta hanyatt fekve kitűnően kontemplálható a Tejút. (Nincs fényszennyezés). Néha meteorok metszenek világló vonalakat a végtelenbe. A csaknem tökéletes csendben csak a vízcsap csepegése hallatszik; állandóan Steve Reich *Music for Pieces of Wood*ját adja elő, a teek-fa hangszín megtévesztésig tökéletes, akárcsak a ritmus. Később feltámad a *bora/bura*, a jótékony hűvösségű hegyi szellő. El vagyunk varázsolva.

Napjaink elég egyforma lefolyásúak: a reggelek révületén (hegyrefutás felébredésig, zabpehelyabrak) túljutva kávé és füst körítette merengés, majd munka következik a teraszon: néha tőmondatokat táplálok a tárlóba vagy a *Göncöl*nek válogatandó tanulmánygyűjteményt olvasom (*Physik und Trandszendenz*). Aztán a hölgykoszorú sűrűsödő sürgetésének hatására elindulunk. (A főtéren áthaladva köszöntjük a falu közszemlére kiült véneit, Lili pedig ellenőrzi, hogy a polgármester kicsapta-e már kertjébe a tehenét.) Útközben még egy másik falun, *Zágon*on megyünk keresztül; a név valahonnan ismerős, de csak sokára villan be Mikes Kelemen és a másik, az erdélyi *Zágon*, ahol vagy tizenöt éve jártam. Aztán a szerpentinen szlalomozva, a motor kioltása és némi életveszély mellett (szakadékok számosan, korlátok csak kivételesen) legurulunk a tengerhez.

A második vagy a harmadik napon felmerül bennem mindezek feljegyzésének terve. Hívószavakban. E helyt ennyire telik. A kivitelezés kicsinyt hosszadalmasabb lesz. És kevésbé objektív. (Az ember egyébként sem felvevőgép. Eleve és előre vág, sűrít, kihagy, képzel és elvon. *Az öntudat kompozíció.* [Virilio] Szövegről nem is beszélve.)

A karatlan antropológiai tanulmányok a strandon. Testek, arcok, alakok, típusok. Illírek, dalmátok, szlávok. Talján társaság, köztük egy mellben megfelelően megtámogatott ősmáter. Egy pirulós, ikonarcú pincérlány. Bizánci genotípus. Ami nem hátráltatja abban, hogy jól átkenjen. (A pénzmennyiség ugyanis kezelhe-

Félregombolt-szájúak és Pigulák (ember-disznók)

mert az én színházam a szó színháza. Darabjaimat akár fel is olvashatják a színpadon, rendezői utasításokkal együtt. Bár tudom, létrejöhet úgy is rossz előadás, ha az alkotók szigorúan tartják magukat a szöveghez.

S a premierek? Tudom, ez egy közös rítus! Előadás az előadás körül. Ez az, amit nem szeretek. Általában hamis. Ha olyanok lennének, mint az egykori egyetemi stúdiószínházak bemutatói, akkor mindig jelen lennék. Annak nem volt hivatalos jellege, az általában igazi, közös szertartás volt.

— Egy lengyel társulat vendégjátéka során láthattuk Franz Kafkáról írt Kelepce *című drámáját. Az* Éhezőművész elmegy *című darabjában — melyet a magyar közönség egy nagyszerű főiskolai vizsgaelőadásból ismerhetett meg — is fellelhető Kafka szelleme. Mi vonzza hozzá?*

— Azt nem mondhatom, hogy ő áll legközelebb hozzám. Sokkal több közöm van Kochanowskihoz, Mickiewiczhez, Wyspianskihoz, Witkiewiczhez, Csehovhoz és Conradhoz. Kafkára azért figyeltem fel, mert különleges, egyéni, öntörvényű világot épített fel műveiben. Ez nekem már elég volt ahhoz, hogy érdekeljen az élete. Képes voltam térképpel a kezemben bebarangolni Prága azon utcáit, tereit, házait, ahol Kafka is megfordult. Elég furcsa, feszélyező a Kafkához fűződő kapcsolatom. Szeretném megismerni, néha az az érzésem, hogy végre elkaptam, de aztán kiderül, hogy kicsúszott a kezemből, s már észrevétlenül el is távolodott tőlem. Az én éhezőművészem például egész más, mint Kafka szótlan, feketetrikós éhezőművésze. Az enyém sokat beszél, versben és prózában is.

— Az ötvenes évek elején pár évig Magyarországon élt az Eötvös Kollégium ösztöndíjasaként. A magyar írók közül kikhez kötődik?

— Még ugyan fiatalon, 28 éves koromban, az egyetem elvégzése után kaptam az ösztöndíjat. Első lelkesedésemben természetesen megpróbálkoztam a nagy klasszikusok fordításával. Megbirkóztam Petőfivel is, pedig hát nem volt könnyű. Fordítottam még Ady Endre, József Attila költeményeit is. Állítólag nem sikerült rosszul...

Lejegyezte Bába Krisztina

CZESŁAW MIŁOSZ

Szarajevó

Ne legyen ez vers, de legalább kimondom, amit érzek.

Most kellene a forradalom, de hűvösek mindazok,
akiket valaha szenvedély hevített.

Amikor a meggyilkolt és meggyalázott ország
segítségül hívja azt az Európát,
amelyben hitt, csak ásítanak.

Amikor az államférfiak az alávalóságot választják,
nincs hang, amely néven nevezné őket.

Hazugság volt az ifjúság lázadása, amely felkelt,
hogy megújítsa a világot —
ez a nemzedék most ítéletet mond saját magáról.

Közömbösen fogadja a pusztulók segélykiáltásait,
hisz tudatlan barbárok azok,
kik egymást öldösik.

És a jóllakottak élete többet ér az éhesek életénél.

Most kiderül, hogy az ő Európájuk kezdettől fogva
nem volt más, mint bebeszélés,
mert a hit mögött s a fundámentum alatt
a semmi tátong.

És a Semmiből, hajtogatták a próféták,
nem születhet más, csupán a semmi,
és mégegyszer a mészárlásra terelt baromhoz
lesznek hasonlók.

Bárcsak megremegnének, és az utolsó pillanatban
felfognák, hogy a ,,Szarajevó'' szó az ő fiaik pusztulását
és az ő leányaik meggyalázását
fogja mostantól jelenteni.

Mert ezt készítik elő, midőn így biztatják magukat:
,,Legalább mi biztonságban vagyunk'',
mivel az, ami majd őket egyszer elsöpri,
őbennük érlelődik.

Berkeley, 1993 augusztusában

Gömöri György fordítása

Schéner Mihaj

Öregdiákok találkozója

Évek óta szokás, hogy októberben találkozót rendeznek volt iskolájukban, a Gábor Áron Gimnáziumban az öregdiákok. Idén október 2-án 11 órakor Löki Lászlóné igazgatónő és dr. Rácz Ferenc körelnök köszöntőjével veszi kezdetét a találkozó; 11,30-kor megemlékeznek Horváth Ferenc egykori igazgatóról. 15 órakor a Dérynébe várják az érdeklődőket, ahol az iskola tanulói és a Puszta Szalonzenekar mutatkozik be. Ezután Cs. Kovács Imre szobrászművész és Tóth Sándor textiliparművész közös kiállítását nyitják itt meg.

Október 3-án, vasárnap 10 órakor istentisztelet lesz a református templomban, majd 11,45-kor felavatják Schwirián László, az iskola egykori igazgatójának emléktábláját az iskola emeletén. 11,40-kor az intézmény bejáratánál Horváth Ferenc egykori igazgató dombormű vét avatják fel. Mindkét alkotást Somogyi Árpád szobrászművész készítette.

Közel egymillió tankönyvekre

A Művelődési és Közoktatási Minisztérium pályázatot írt ki ingyenes tankönyvvásárlásra. A város iskolái mintegy 900 ezer forint összeget nyertek erre a célra. A tankönyveket a nagycsaládos és munkanélküli szülők gyermekei használják.

Bezárnak a tájházak

Október 1-jén bezár a Jókai úti tájház és az Erkel Fe-

Már ötven éve együtt

„Nekünk a munka volt az öröm, az élet"

Györfi János és Szabó Eszter 1943. szeptember 18-án a kecskeméti öregtemplomban mondta ki a boldogító igent, a hűséget. Az elmúlt héten szűk családi körben ünnepelték meg 50. házassági évfordulójukat.

A háború miatt csak egy szerény esküvőt tarthattunk – mondja a férj. Testvérem már a fronton volt, én is mindennap a behívómat vártam.

Az esküvő után hazajöttek Karcagra a szülői házhoz; velük együtt dolgoztak a tanyán; a 36 hold föld mindkét családot eltartotta. A ház körül tehenet, sertést, baromfit neveltek, ezek árából sikerült 8 hold saját földet még megvenniük . . . de csak egyszer teremhetett nekik.

Most nagyon örülnek annak, hogy visszakapták, csak az a baj, hogy a házigazda már betöltötte a 73. életévét. Így a család fogja munkálni, rájuk bízta.

Az elmúlt ötven évben a gondok ellenére is kiegyensúlyozottan éltek. Nem veszekedtek, nem volt köztük összezördülés sem. Mindig dolgoztak, kihasználták az időt, ezért szórakozásra nemigen volt idejük.

Ketten 12 ezer 900 forintból élnek; ezt a kertből egészítik ki. Ez jelenti a tartalékot számukra. Nyugdíjazása előtt a férj Budapesten dolgozott, kenyerüket a kert, a hizlalás jelentette, jelenti.

Elmondhatják, hogy elértek mindent, amire idős korukra szükségük van.

Erdélyi kerámiák

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága a kolozsvári Erdélyi Nép-

„Optimista vagyok"

Francia lektor Karcagon

Szeptembertől a Szentannai Sámuel Mezőgazdasági Szakközépiskola és Gimnáziumban tanít *Cronn Jean Luc* francia lektor, aki egészen jól beszél már magyarul.

Otthon az államigazgatásban dolgozott, hazánkban franciát tanít.

– Mikor döntött úgy, hogy ide jön tanítani?

– Először két évvel ezelőtt jártam Magyarországon. Akkor Zánkán üdültem, s nagyon megszerettem az országot, az embereket. Úgy gondoltam, jó lenne idejönni, ezért amikor hazamentem, elkezdtem magyarul tanulni.

– Hogyan került Karcagra, s hogyan érzi itt magát?

– Tavaly, amikor átjöttem dolgozni, egy budapesti szakközépiskolába kerültem. Tavasszal hallottam, hogy ebben az iskolában van egy állás, így lejöttem tárgyalni az igazgató úrral. Úgy éreztem, el kell azt vállalnom, nagyon jó a közösség, s a pesti barátaimat is sűrűn meg tudom látogatni. Tetszik az iskola sokoldalúsága, s az, hogy az igazgató francia szakos, így tudok vele konzultálni.

– Egészen jól beszél magyarul. Mi okozza a legtöbb nehézséget a tanulásban?

– A magyar szórend, az igekötők használata, valamint a kiejtés. A francia egy nagyon gyors nyelv, a magyar pedig nagyon lassú. Ezt még meg kell szoknom.

A diákok pedig a francia kiejtéssel bajlódnak sokat.

– Mit szólt a család ahhoz, hogy otthagyta hazáját?

– Nőtlen vagyok — mondja mosolyogva. Fiatal koromban nem mertem a változtatásra gondolni, elmúltam negyvenéves, amikor úgy éreztem, meg kell ismernem a világot, más népeket, szokásokat.

A 97 éves nagyapám tapasztalatait megosztotta velem, de

Cronn Jean Luc

én nála is többet szeretnék tudni a világról.

– Milyen tervei vannak?

– Szeretnék elmenni a jövő nyáron egy olyan nemzetközi táborba, ahol a szegényeken segíthetünk. A környék megismerését is célul tűztem. Szeretnék alkalmazkodni a helyi lehetőségekhez is.

Néhány hónap múlva eldől, hogy sikerült-e; mindenesetre optimista vagyok a jövőt illetően.

A csuhéjfonó

Ráczné Novi Katalin mindössze 27 éves, s nem is gondol-

nyugdíja mellett csuhéjfonást is végez.

A tévé képernyője előtt

Ki mit tud? – Friderikusz-show: az elmúlt hét két slágere; az egyiknek vége, a másik most indult el újra – tőlük volt hangos a képernyő.

Fények és árnyak

Véget ért a Ki mit tud?, s nem csupán az eredményeket, amelyek fényesek – mennyi tehetséges fiatal, s mily gyönyörűség, ha egybeseregül –, lehet mérlegelni a tanulságokat is. A döntő fényében nemcsak a tehetség tündökölt ugyanis, a versengés árnyékai is megjelentek. Milyen árnyékok? Mindenekelőtt a díjkiosztásé! Nem tudom, hogyan lehetett volna megoldani másképp a szereplők jutalmazását, de ezen az éjszakába is belenyúló, hajnalig tartó maratoni estén egy-egy díjátadó szinte főszereplővé vált; a Keravill képviseletében Varga Sándor ingajáratban közlekedett a színpadon, végül már a közönség derűjére. De több esetben is azzal telt a drága idő, hogy különböző intézmények képviselői nyújtották át a pénz- vagy tárgyjutalmakat. Persze öröm volt azt látni, hogy nyílt meg a buksza egy-egy fényes sikerű produkcióra, hogy egy-egy tehetséges fiatalnak a taps mellé miként járnak ki csengő forintok is! Csak hát ez a forma, amely már-már a döntő eszmei, művészi emelkedettségének ment rovására, mert kissé lehúzta, profanizálta, egységét megbontotta, csaknem szétzilálta.

Bizonyos aránytalanságok is beárnyékolhatták a színvonalas seregszemle döntőjét, a ki, kivel méri össze erejét párosításban míg olykor kettő közül kellett választani, az egyiket, a jobbikat, addig például öt kiváló néptáncegyüttesből csupán egynek jutha-

nek is! Nem mintha e sorok írójának hiányzott volna, de a fiatalok érdekében – egy kis igazi rock elkelt volna.

Árnyékokról beszéltem, holott az igazság: a fények ezerszerte nagyobbak. Lőrincze tanár úrnak teljesen igaza van, aki levelében azt írta a versenyző fiataloknak: oly szépeket művelnek, amitől „megnől az ember szíve." S Czine Mihály professzornak is, aki láthatóan a népművészet igaz barátja – széles mosolyra nyílt arca egy-egy ízes, pompás népdal hallatán –, aki az erények közé sorolta azt a tényt, mellyel ez a megújult Ki mit tud? szolgált; először most találkozhattak együtt e seregszemlén az itthon élők és a világban szétszóródottak az egyetemes magyar kultúra jegyében.

Hajnalodott, amikor véget ért, s pirkadása ez valami nagyszerűnek. Azt azért elmondom, hátha valaki már éjféltájt álomba merült, hogy a verseny két legeredményesebb szereplője, Kiss Bernadette és Bóta Tibor szombat óta immár két-két hektár erdő tulajdonosa, ezt kapták, ezt is kapták, jutalmul. Így ezután már az erdő madarai is gyönyörködhetnek Bernadette gyöngéden szomorú énekében és Tibor szivárványos gitármuzsikájában. És a tiszásoknak sincs miért szomorkodniuk, pálma ugyan nem jutott nekik, de így is mennybe mentek. S oda vittek bennünket is.

Ismét Friderikusz

Megszokhattuk, mindig nagy zajjal érkezik, már a hírverése is kész cirkusz. Most pedig, hogy hosszabb nyári szünet után jelentkezett, még a szokásosnál is nagyobb dobra verte jöttét. Hogy is ne,

Gyermekálmok

Gyermekálmok címmel kortárs japán képzőművészek mesekönyv-illusztrációiból nyílt tárlat a Petőfi Irodalmi Múzeumban. A japán gyermekkönyvek fantáziavilágából ad ízelítőt harminc eredeti – nagyméretű – akvarell. Mesekönyvek is megcsodálhatók a tárlaton a képzőművészeti alkotások mellett.

A felkelő nap országából érkezett mesesztárokkal október 18-ig találkozhatnak kicsinyek és felnőttek a Károlyi-palotában. **(MTI)**

Megjelent az új Schéner-album

Megjelent a „Schéner Mihály 151 rajza" című kötet, amely az idén hetvenéves, medgyesegyházi születésű művész legújabb sorozatát mutatja be. A békési megyeszékhelyen 1992-ben alkotott rajzok elé Kabdebó Lóránt írt előszót „Schéner Mihály mítoszai" címmel. A hetvenévesen is megújulni kész festőművész legfrissebb rajzalbumát egy kis békéscsabai kiadó jelentette meg, az ezer példány a gyomai Kner Nyomdában készült. Schéner Mihály új albuma a Magyar Könyvalapítvány támogatásával láthatott napvilágot. **(MTI)**

Íróvendégek

Már az őszi szezon kezdetén csemegét kínál a budapesti Francia Intézet az irodalombarátoknak. Két íróvendéget is köszöntenek a héten a Fő utcai intézményben. Az előadások 19 órakor kezdődnek.

Dominique Fernandez Ganümédész elrablása címmel tart előadást kedden a Duna-parton. Fernandez azonos című könyve 1989-ben jelent meg Franciaor-

Etika és morál közügyekben

(Gondolatok egy kérdés margójára)

Mostanság elég sok szó esik a sajtóban – s nem elsősorban a helyiben – a közügyek állapotáról, az úgynevezett viselt dolgokról, botrányok töltik meg a híradásokat, miközben folyik a privatizáció, illetve gyakran csak annak nevezett vagyonosztás. Ne essék félreértés. Nem kívánok – mert nem tudok – titkokat felfedni, nincsenek rágalmazó szándékaim, a politikai sárdobálásba sem szeretnék bekapcsolódni. Csupán elmélkedésemet szeretném megosztani Önökkel a címben jelzett témáról.

Sokáig – s talán még ma is – úgy tartották, hogy a morál és a politika egymást kizáró fogalmak. Jelentésük annyira más, mint a jó és a rossz, a csúnya és a szép, a tisztesség és a tisztességtelenség. Nem hiszem, hogy így van. Ahogyan nem létezik korrupció sem általában, viszont létezhet egy-egy személyre és esetre vonatkozóan. A politika, a szóból adódóan a polisz, a város, illetve közösség érdekeinek képviseletét kell jelentse mindenek előtt. S ilyen értelemben általános. Az erkölcs mindig a személyhez kötött, s ilyen értelemben konkrét, megfogható szereplés, magatartás, elvárt norma. Ha e kettőt összeillesztjük – mert ez a legegyszerűbb –, akkor nem más a következtetés, mint az egyes ember, a megbízott képviseletével kell alakítsa, formálja a közösség létét, a jövőt, a politikát. Úgy hiszem, éppen nem kizárók a fogalmak, hanem egymásra épülők, egymásért lévők, egymástól elválaszthatatlanok. Nem politikus az, aki nem veszi figyelembe az etikai normákat, s aki nem tud egyes emberként is közösségben gondolkodni.

Mindez persze elvont filozofálgatásnak is nevezhető, de igaz kell legyen. Amennyiben szen a jelen valóság mindennapjaiban mindenki skizoid helyzetbe kerül, amikor látja egy üzleti klub pompáját, s látja saját lakásának szűkösségét. Látja egyik és másik réteg különbségét. Mint ahogyan a közszereplő skizoid léte, ez sem panasz. A világ természeti törvényeinek egyike az erősebb joga a léthez. Persze azért vagyunk emberek, hogy e különbséget kiegyenlítsük, s azért érzünk és gondolkodunk, hogy e talpalatnyi földön másikunk számára is elviselhető környezetet, elviselhető körülményeket és lehetőségeket biztosítsunk.

Éppen ebből fakadóan kell a közszereplőnek minden pillanatban azt a bizonyos – előbb említett – elvet tiszteletben tartania, ezért nincs joga önnön érdekét előre sorolni, ezért kell magának megálljt parancsolni sok esetben. Persze a közszereplő is ember. Hogyan oldható hát fel a kettősség? A válasz egyszerű. Ki kell jönni a napra, a világosságra, azaz vállalni kell a nyilvánosság megmérettetését, vállalni kell a polgárok véleményét. A közösség értékítélete mindig pontos, még ha húsbavágó is. Pontosan megtanultuk, hogyan kell a sorok között olvasni, kár tehát elrejteni a mondanivalót, kár elrejteni a tényeket. A II. világháború idején óriási fejlődésnek indult a szöveg- és a matematika nyelvészet. Egész sereg nyelvész foglalkozott az Egyesült Államokban a német haditudósítói jelentések és újságok, filmhíradók szövegeivel. S meglett az eredmény: mindig tudták, hogy hol lesz német támadás, milyen veszteségeket szenvedtek, s milyen erőket kívánnak összpontosítani. Nem abból, amit leírtak, hanem abból, amit nem írtak le. Hiszem, hogy mindannyian ilyenek vagyunk. Tudjuk a azt a bizonyos elvet nem felejti egyetlen pillanatra sem. A megmérettetés és a hitelesítés úgyis eljön, legkésőbb a választások alkalmával. Akkor a szereplők – választó és választott – úgyis leteszi a voksát. Ha tiszta tudott maradni, megőrizte a bizalmat, akkor cselekedett helyesen. Mégha vesztes lesz is, tudja, nyert vele önmaga, s nyert vele a közösség is. Legfeljebb átadja helyét a tehetségesebbnek. S ez is a természet törvénye.

Miért most szólok mindezekről? A fiatal demokrácia tanulóéveit éljük. S szükség van rá – magamról tudom –, hogy időről időre bizonyítványt készítsünk, hogy időről időre belenézzünk a tükörbe, hogy időről időre áttekintsük az alapelveket is. Azokat is, amelyekkel indultunk, hogy megnézzük, sikerült-e tartani és betartani őket. S ez a téma most időszerű. Hiszen a televízióban rákérdeztek, azaz valakit érdekelt. Foglalkozni kell vele. Nem átértékelni kell, hanem értékelni.

Úgy vélem, a mai közszereplő nehéz helyzetben van. Minden körülmények között meg kell őriznie feddhetetlenségét, s a mai viszonyok között akár a hátrányokat is vállani kell. Méltósággal és igyekezettel, hogy ez a város megteremtse majd az előnyöket. Mind a polgároknak, mind a közszereplőknek.

Az iskoláról mondják, hogy a társadalmi viszonyok tükörképe. Én úgy vélem ezen analógia alapján, hogy az egyes ember a közszereplő tükörképe. Mintákat ad és elvesz, s ez súlyos felelősség. Talán nagyobb, mint a költségvetés megalkotása, nagyobb, mint rendeletek és határozatok elkészítése, hiszen – hiába tagadnánk – hat és hatással van mindannyiunkra,

CSIKI LÁSZLÓ

A cirádás csésze

(Simon István kerámiáira)

A nemlétezett tárgy már bátran összetörhet,
voltát *igazolja visszaomlása a kusza és finom anyagba,*
ahonnan kimarkolta valaki.
Valaki ujjai közül kifröccsen a sár.
Ő sírni fog.

A tenyészetben nincsenek teáskannák,
a csészék, csanakok csak a mieink, mikéntha mi magunk
nem a tenyészet tartozékai volnánk.
Ilyen alakzatokat nem gyűr föl a föld,
egyetlen isten sem teremt, és ami van, *nem biztos, hogy él.*
Csalni kell: alkotni tehát.

A sároskezű újabb alakzatokat kénytelen kiragadni,
visszakényszeríteni természetére a formát.
Dehiszen önmaga részeként fogja kezébe,
hézagait, hiányait betömve szervetlen anyaggal.
Földszagú már maga is, mint ki hegyekkel ölelkezett.

Nem történt egyéb: egy csésze áll
a párkányon, a fényes széleken,
átsüt falán a nap, átdereng a kert,
egy önmagával teli edény mutatja, mire volna való.
Történik valami itt, velünk s általunk.
Ne ejtsd el a tányért, vele törhetsz.

Képmutatók

Fényképezkednek az ismerőseim,
bohócmaszkként felöltik saját ábrázatukat,
kimarjulnak vigyorogva, komorognak bölcsen,
túlhangsúlyozzák ráncaikat, guvasztják a tokát,
mintha kellék volna csak, alkalmi látszat,
s ők maguk, a képből kilépve, a színfal mögött
ifjan, délcegen, simán
tennék a dolgukat, aratnák a sikert,
és éppen fotósukhoz loholnának az ugaron.

Schäfer Mihály

KABDEBÓ LÓRÁNT

Schéner Mihály mítoszai

Schéner Mihály mindmostanáig megtévesztette nézőit. Már akit tudott. Elhitette: ő csakis a játék mestere, a mese tárggyá-alakítója, gyermekek kedvence – a világ szépségeinek emlékezetbe-idézője. Még ördögei is pajkos kéjencek, pénzeszsákok, szőrösszívű furcsaságok. Művei gyönyörködtetésre születnek, a szellem *ünnepi* pillanatai. Csakhogy akik olvasták aforizmáit, hallgathatták okfejtéseit, tudhatták, hogy ez a gyönyörködtetést varázsló mester legelsősorban önmaga megfékezésének, elhallgattatásának, ördög-visszaparancsolásának művésze. Aki játékait látta, mindjárt érezte: nagy művésszel áll szemben. És sohasem kérdezte meg senki: a huszadik században ennyire hitelesen lehetne *csak* játszani? Mert érezhették: mindez a jéghegy csúcsa. Épp ezért elfogadta: ez van, ennyi, köszönet érte.

De nézzük politikusan: Schéner ellenében tartott legtovább ,,az ötvenes évek'': elég volt neki, küzdelemnek, elfogadtatni *imígyen* játékos arcát, a filozófust meg sem kísérelhette. Pedig amögött ott áll a huszadik század minden keserves tapasztalata és egy nagyon művelt és szuggesztív személyiség szellemképe, Baránszky Jób László sugallata. A játék a pokolból, a pokol ellenében virágzott ki életművében rengeteg szenvedés és óriási műveltség ötvözeteként. Érdekes módon a politikai rendszerváltás először a mesélőkedv eufóriáját hozta, műfajbővítéssel (filmekben szereplőként-inspirálóként való részvétellel), és csak utóbb, személyes rezignációja erősödésével érezte, hogy – lesz, ami lesz – kifordítja belső pokoli világát is.

Ha újabb rajzai létrejöttének életrajzi körülményeit kellene leírnom (és ezt is *le kell* írnom, mert a remekművek születése mindig magával hozza a maga legendáját), egy sötét decembervégi estébe hajló délutánra emlékezem, amikor elém tett a lámpa fényénél műterme sarkában vagy kétszáz rajzot. A hideg télben a megelőző hosszú-forró nyár, 1992. hat hetének termékét. Békéscsabán, elvonultan szenvedte végig. Hurcolta magával utazgatva, javította-változtatta, »ellette« az újabb darabokat. Hangjában némi mentegetőzéssel, depresszziójára hivatkozva, de szemében csillogó öntudattal, mintha mondaná: látod, ezt csináltam, ez is bennem van. Pedig épp akkor személyes csillaga a siker magasában állt, hetvenedik születésnapja országos ünneplésbe ment át. Csakhogy ő ezt az országot, immár az *ő személyes országát is* esendőnek érezte. Maszkok – mondja, majd félig dadogva folytatja: –, tudod, egyszerre a maszkok előtti, alatti és utáni állapot... ezekben az emberekben (emberekben?) semmi küzdelem, tehetetlenek, már

legújabb rajzain, mint a Guy Fawkes Day szalmabábui, melyeket az angol történelem sikertelen parlament-robbantóira emlékező játék végén eldobnak, tűzre vetnek, elfelejtenek a november 5-i angol népszokás játékos kellékeiként. A tragikusnak indult ,,üres'' kaland a népi játékban él már csak tovább. A történelemből kihullott alak játékfiguraként ,,funkcionál'' a jelenben. Eliot a Dantén, Joseph Conradon edzett intelligenciával ránézett mint szigetországi jövevény ezekre a figurákra, és már indulhatott a vers-mítosz, amely évezredek történeteit gyűjtötte egybe, amint a frissen-látott szalmabábuk panaszát vélte hallani. Schéner is a játékból érkezik, hogy ezekben a nehéz hetekben a madárijesztők örök ürességében élje mítoszivá a kiüresedés, a döntésképtelenség tengő-lengő állapotát.

1925 és 1992 — lehet-e a két korszak között összefüggést találni? Ne is keressük. Az alkotói helyzet felelhet meg egymásnak. A keresztút a *Waste Land* (1922) és az *Ariel Poems* (az első darabja, a *Journey of the Magi* az 1927-es dátumot viseli) között. A mélység és a magasság ütköztetése. A Halászkirály-Parsifal drámai sebesültsége és az evangéliumi ihletettségű dalok közötti depressziós átmenet. Ahonnan viszatérve már nem lehet ugyanúgy élni: megváltozott az ember, a korábbi megszokott környezet idegenné válik: az ugyanaz már nem jelentheti ugyanazt: ,,Visszatértünk a helyeinkre, ezekbe a Királyságokba, / de többé nemigen fértünk össze, a régi rendben, / az idegen néppel, amely két kézzel kapaszkodik az isteneibe. / Másik halált szeretnék. *(Mágusok utazása)*. ,,Akik szemük előreszegezve / keltek át a halál másik Királyságába'', azok számára a pokoljárás egyik állomása-látványa az ,,üresek'' világa: ,,nem úgy emlékeznek ránk — ha egyáltalán — mint / elveszett, erőszakos lelkekre, hanem / mint az üres emberekre / a kitömöttekre.'' ,,A mélypont ünnepélye'' ez a pillanat, mint ezt Pilinszky költői helyzete is meghatározza: a feltámadás előtt, ,,a harmadik napon'', amikor ,,a legnehezebb'', hogy egy másik magyar költőt, Juhász Ferencet is idézzem. Benne a dialógus a versben: egyszerre íródik a pokolraszálló szemszögéből, aki távozván diadallal emelkedik az *Ariel dalok* magasába, és ugyanakkor a pokolban tengődő értelmetlen léte horizontjáról: ,,Vakon, hacsak / fel nem ragyognak újra a szemek, / mint az alkonyi halálország / örök csillaga / és százlevelű rózsája / egyedüli reménye / az üreseknek.''

A mű egyszerre írja le a megítéltséget és az ítéletet, ugyanaz a kép kettős állapotot rögzít: a mozgást, a ,,vak változás hazárd reményé''-t (Szabó Lőrinc) és a mozdulatlan langyosságot, a tehetetlen ,,kiköpöttséget''. Nem kétféle embertípus romantikus szembesítése ez, hanem a valaha egyetlen ember más-más arculata. Ugyanaz az ember-jelenség — más-más horizontról tekintve. És a műben magában ezek a horizontok ,,olvadnak össze''. A bárminemű ,,Istentávolság'' kárhozottsága úgy jelenik meg, hogy ugyanakkor a leírásban érzékelődik a ,,szálla alá poklokra, harmadnapon halottaiból feltámada'' katartikus ereje is. A mítoszok összeolvadása által.

Mert ezek a mítoszok, az Eliotéi is, a Schénerei is önálló teremtmények: improvizációk a népi játékok és a kultúrszimbólumok vándormotívumaira. Schénernél eddig inkább csak a népi ihletettséget vették észre, a mézeskalács-figurákat, a bábos leleményeket. A teljes kultúrkincs arányos beszüremlését elkendőzték a látványos-játékos mozzanatok. Mostani sorozata megtartva-mégis-elveti a maszkokat, a velencei karneváldíszleteket, itt most már a nagy grafikushagyomány újjászületésének lehetünk tanúi. Az igazi példa és mester az a Dürer lehet, aki a mítoszt saját rajzos invenciójának vetette alá, és végül új mítoszokat kreált ezáltal. Schénert ez a sugallat szabadította fel: a maszkok ráforrnak az emberre, aki elesettségében-metamorfózisában-vedlésében ráismer saját ,,patkány''-létére is, menny és pokol között meghatározatlan lényként tengődik, hogy kihívja végre ezáltal önmagából önmaga megítéltetését. Mint a fiatal Szabó Lőrinc Eliot versével szinte egyidőben megírta a *Súlyos felhők* című versében: ,,Árnyak, a némaság fegyencei / vagyunk; s nézzétek csak, barátaim, / arcunk mennyire álarc!... Tétován / lengünk a szélben.''

A rajzok a ,,rettenetes, elhiszem, de így igaz'' horizontjáról indulnak — és tartják is ezt a szintet mindvégig. A bennük mégis feszülő drámai erő egy másik horizont sugallatát lopja ugyanakkor ebbe a világba. ,,Formátlan alak, színtelen árnyalat, / bénult erő, mozgásnélküli gesztus'' a ,,téma'', de a megvalósítás: formált alak, színes árnyalat, épülő erő, mozgásra kész gesztus. A maszkos alakok (akárha a maszk felvétel-rátétel előtt is avagy után) önmagukban: üresek. Ez volt a kihívás Schéner Mihály számára. De az alkotóművész éppen ezzel az ürességel vívott meg. Mint a mesebeli sárkánnyal. Csakhogy itt nincs mese, nem lehet sárkány. Itt vérre megy. Az ,,üresek'' mitikus jelenlétét kell az alkotás szabályainak ellensúlyozniuk: a művészi felmutatás, a megformáltság — Illyés szavával — egyben ,,győzelem-vevés... a poklon is''.

Az ÚJ MŰVÉSZET szeptemberi számából

Sinkovits Péter:
Aukciós körkép

Múzeumi szerzemények:
Magyar Nemzeti Galéria, Szépművészeti Múzeum, Székesfehérvári István Király Múzeum

Vígh Tamás, Frank János és Borsos Miklós
Henry Moore-ról

András Edit:
Angol szobrászati kiállítások Budapesten

Varga Zsuzsa:
A népies barokk

Csontváry-vita

Beardsley és a magyar rajzművészet

Deák Erika:
A Whitney Biennále New Yorkban

ellenfeleik sincsenek... valahogy... olyan... üresek. Maszkok közötti állapot – ilyesmi címet is adnék nekik.

Magam épp akkor tanítványaimmal a műfordító Szabó Lőrinc ürügyén egy versfordítás értelmezésével bíbelődtem, egy Dante-pokol-fiadzással. Joseph Conrad-kietlenség-idézéssel: T. S. Eliot *The Hollow Men* című látomásával, amelyet Szabó Lőrinc *Üresek* címmel magyarított. Elakadtunk, pedig kommentárokat vettünk kézbe, tanulmányokat, Vas István, Rónay György, sőt Keszthelyi Zoltán fordítását-értelmezését is. Szövege igenis egyszerű lenne, de az értelmezhetőség fénytörése, a konstruálásakor alkalmazott idézetszövegek illesztettsége más-más eredményt olvastatott az újabb és újabb rátekintéskor. Szóval elakadtunk. Eltettem magamban, mint azokat a verseket, amelyek magam számára nehezen nyíltak, már annyira ismertem, hogy tudtam kívülről is nagyrészét.

És most, amikor lapozni kezdtem az új rajzgyűjteményt, önkéntelen indult a szöveg bennem, mondtam angolul, ismételtem ebben-abban a magyarításban, de leginkább a magam magyarázó-prózájában – ahogy éppen a rajzok kihívják belőlem a megfelelő részleteket. A mester mondja utánam a szöveget, fordítja ő is magyarra, csodálkozik, fényes szeme fogja az összefüggést kép és szöveg között. Majd hirtelen visszakozik: hidd el, én ezt a verset nem ismertem. Mondom: ez a szerencséd; amit csináltál, nem illusztráció, ez két szuverén alkotó hasonló, ,,összeolvasható'' alkotása. Az ,,olvasat'' bennem állt csak össze, a véletlen műveként: ami izgatott, amikor idejöttem, azzal találkozom most, belőled keserűen-sugárzóan. Különböző korok, alkotói problémák – mégis itt, ebben a műteremsarokban véglegesen és mozdíthatatlanul összeállt az idő egésze. Ha könyvben megjelenik a végleges válogatás, ha bármikor kiállításon sorakoznak a rajzok eredetiben – mellettük el kell hangozzék, le kell íródjék az *üresek* szövege is. Nem ok-okozati összefüggésből, de valahogy lényegi azonosságuk szuggesztiójaként.

Schéner az a festőművész, akinek beszédmódja sem az ábrázoló művészet, sem az absztrakció. Olyan jellegzetesen huszadik századi mester, akinek életművében a század újszülöttje, a műfajjá önállósult mitológia válik alkotássá. A létezést sem nem hasonlatként, sem nem metaforaként nem fogadja be, hanem mint olyan önmagát ismétlő történést, amely minden korban jelen van, csak másként, másmás történetben válik elbeszélhetővé. Schénernek a történelemmel akadt a legtöbb baja: hát kilépett belőle, megszüntetve azt. Nem vesz tudomást erről a voluntarista emberi konstrukcióról: őt csak az érdekli, ami leírhatóan megtörtént. Csakhogy ezeket a történetkéket nem fűzi egymáshoz, inkább egymásra vetíti. Így születtek az emberiség ősképei-mítoszai, és így rajzolódnak meg Schéner képzetei. Jól szimatoltak körülte, botrányt orrontva mind az ábrázolással-üzletelők, mind az ellenükben a törvényeket kereső absztraktok. Fütyült ő mindezekre. A létezés mikéntjére ezekkel a magaszülte-örökölte-alakította mítikus alakzatokkal kérdezett rá. És ezek ,,nem felelnek, úgy felelnek'' (Kosztolányi). Vannak. És bennük van Schéner, és beleláthatom magamat, másokat – történeteket, amelyek ismétlődnek örök visszatérésükben.

Az ,,üresek'' ott hajladoznak

"Nem annyira egy-egy témát vagy gondolatot akarok feltárni vagy kifejezni, inkább a téma vagy gondolat atmoszférájába akarlak téged bevezetni, hogy ott folytasd röptödet"

W.WHITMAN

Tisztelettel meghívjuk Önt

HALMY MIKLÓS

festőművész

kiállításának megnyitójára
1994.február 25-én 17 órára a
VIGADÓ GALÉRIÁBA
(Budapest V.,Vigadó tér 2.)

A megnyitón közreműködnek:

SCHÉNER MIHÁLY
festőművész
és
VITAI ANDRÁS
színművész

A kiállítás megtekinthető február 25-től március 20-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig

Schéner Miklós

VIGADÓ GALÉRIA

Magyar Alkotóművészeti Alapítvány

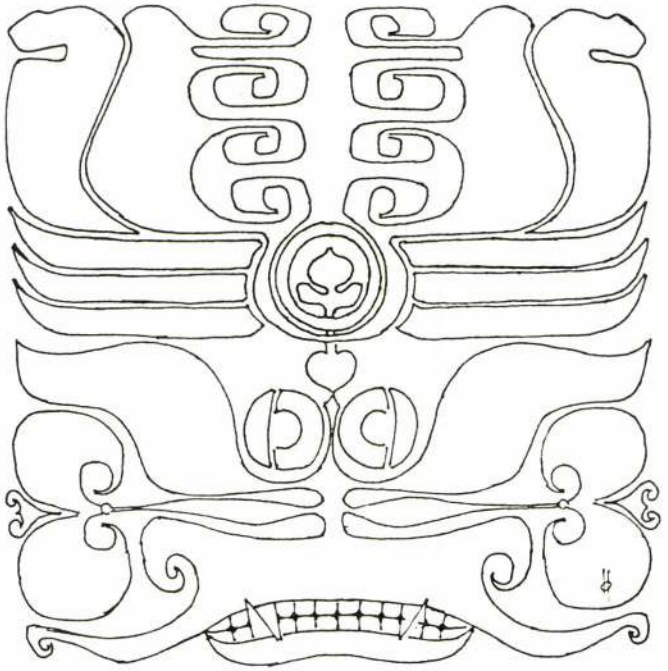

HALMY MIKLÓS

Schéner Mihály

Barka
1994/1-2

ÚJHÁZY LÁSZLÓ

Schéner Mihálynak

néha még megfognak a lámpák sárga árnyai a nyárban
mikor szabadnak érzem magam és nem vagyok szabad
keringnek bennem képek Delacroix és Van Gogh
bajom tulajdonképpen magammal van
érintenek igazságok értük harcolni bármikor mennék
és szeretném ha nem maradna emlék

zenghetnek nékem hárfák tudom hogy mennyit érek
sztoikus bölcsességgel mindig csak remélek
pedig sokszor meghaltam már
de még élek

BÁRDOS B. ARTHUR

Szentendrei elégia

Vas Istvánnak

A Lipótváros vagy a Sas utca –,
lebegő Dunahídak
gondolatjelei felett
pendült veled
nyolcvan és egy évig
cinkos mosolyával az időtlen.
Lüktetett szavadban a többszólamú
örökké éternel for ever ewig,
akár a nyár igérete az őszben…

Évről-évre
kinő az emlékek eleven
keretéből kilépve
rozzant kiskapujával a vadóc kert.
S az almafák mögött a festékes
tégelyek
fanyarságát lélegző műterem.

Nyarak lombja zizegne az égig.
Porhanyó csönd. Megterített asztal.
Panni körözöttje. Meggyes rétes...
Rágyújtasz. Piroska is marasztal –
van idő: az alkony lassan érik,
no, meg a tea illatos, meleg.

S még egy apróságot fölidézek,
hogy a rész művészi egésszé váljon:
mint vásznon, alul a rejtélyes kézjegy,
gubbaszt a küszöbön feketéllő kandúr,
klasszikus mancsát nyalogatva: Byron.

Vendégek. Barátok. Irodalmi traccs
míg ránk szürkül. Ehess és ihass –
kifakult tabló!.. a fülelő est
félelmetesen mind közelebb
férkőzik hozzád.

Nélküled roskad össze,
nélküled virrad
föl az új nap...

Homályba vész tested – ne keresd!..
arcod vonásait elorozzák
idegen árnyak s amit hátra hagysz:
nyomtalan árnyék.

„Valami készül velem szemben" – *írtad.*

Elkészült!... *bár nyomodra találnék.*

Schéner Mihâl

Bárla 1994/1-2

– Minek fejében?

– A nyugalmad fejében,
az életed fejében, a tisztes halálod fejében!
– Úgy érted, hogy egy ajánlat… egy alku…
a bizottság…?
– Úgy értem, hogy kapu ha tárulna visszafelé
s bejárni mindent még egyszer elölről, ha nyílna út!
Mit tennél?

– Hogy mit tennék? Ugyanazt. És ugyanúgy.

zette. Mindketten csak ritkán fűtötték föl a figurát, szólamokat sóhajtottak vagy kiáltottak maguk elé. *Tomanek Gábor* fakó Plébánosa csak szöveg szerint volt részese jeleneteinek: se Nyírőnek, se a rendezőnek, se neki nincs szava a Jézusfaragó ember viszonylagos értésére, a minimális ráhangolódásra.

Szakács Györgyi részben színpompás, részben a színekkel takarékoskodó jelmezei sem folklorikus ihletettségükkel, sem libbenő iróniájukkal nem válthatták meg a rossz drámа nem igénytelen, de halovány előadását. A néző eltöprenghetett: mennyivel jobb lehetett volna, ha Csiszár fölkéri Nagy Andrást (akinek *Báthory Erzsébet* című drámáját sikerrel rendezte), írjon színpadi változatot *Átfaragás* című novellájából. Annak középpontjában is egy korpusz mániás alakítása, örökös átdolgozása áll. Egy reménybeli drámát persze nem lehet megítélni... havasok és Üdő Mártonok nem lettek volna... – de tán lett volna megfaragott Jézus.

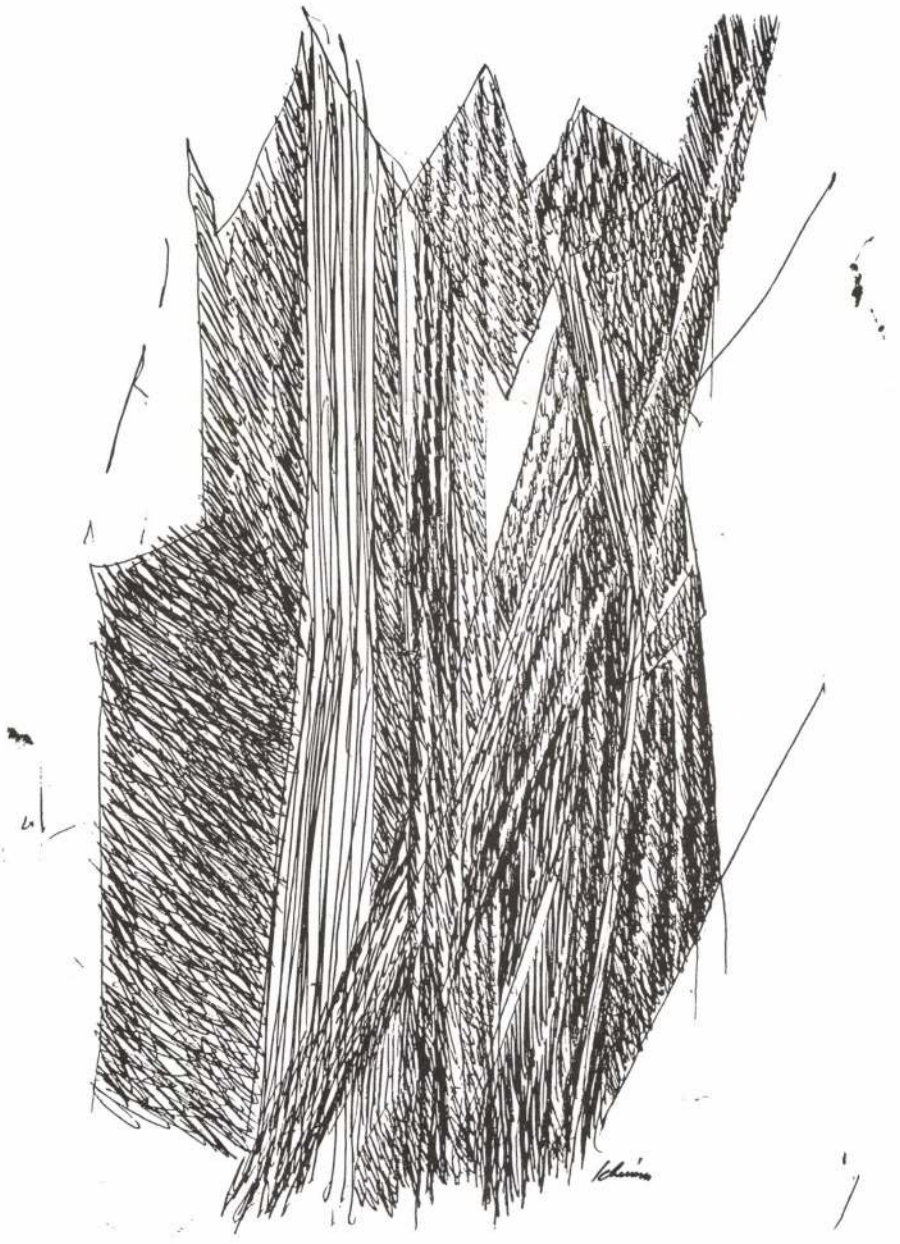

Jelenet a színdarabból Fotó: Kovács Erzsébet

dei díszletében – mégis reménytelenül mesterkélt, poszt-népszínműves igyekvés folyt. A jobb sorsra érdemes *Darkó Éva* (Anikó, Ajnádi felesége) izzásával, *Muszte Anna* (Inczéné, Ajnádiék szomszédja) célratörő energikusságával tudott ellenszegülni a drámának. *Gáspár Tibor*t (Ártó Mihály favágó legény), *Harkányi János*t (Ülü János), *Simon Mihály*t (Káruj), *Kovács Edit*et (Véri, Éltes Dávid felesége) már el-elsodorta az önmagában, stílárisan is mímelt textus. Rendezői közelítésében is tisztázatlan maradt a favágók munkavégzése mint színpadi akciósorozat és látvány. A hatalmas szálfákat természetesen nem döntögethették magukra vagy a közönségre – a ritka, lassú, imitált odacsapások viszont nem szerveződtek szuggesztív és következetes koreográfiai rendbe, irreális realitásba. Minden baltaemelésbe belerángott, hogy a mozdulat – és a helyzet *nem valóságos*, nem hihető, nem meggyőző. *Matus György*, a kipróbált és sokszor bizonyító „Csiszár-színész", az egykori miskolci kolléga súlyosan dörmögött szavaival már-már nevetségessé tette Üdő Mártont, „az erdő százesztendős atyját" – akinek prófétikus mondókáit egy daliás sportember fizikumából préselte ki... (Nyírő képtelen volt helyet találni – *az Isten mellett!* – ennek a mitikus, de persze nem pogány emberlénynek. Szép beszélő nevet eszelt ki neki – és dramaturgiailag nem tudott mit kezdeni vele.)

A lehetőségekhez képest puritán, pántlikázatlan – ám rendezetlen és rendszertelen, szeszélyes összkép ellen csak a főtéma dolgozhatna. A dráma magjából esetleg sarjadhatna dráma. Ajnádi Ferenc sokadik (a dráma valóságában első) konfliktusát az váltja ki, hogy hiába mutatja meg a maga faragta Krisztust a Plébánosnak: az atya – nem egyedül – visszahőköl a Megváltó kifacsarodott, szenvedő testének látványától, és természetesen nem is vásárolja meg temploma számára. Jóval később, Éltes Dávid árváinak, illetve magának a halott Dávidnak a kedvéért sikerül megformázni – és nem is egészen egyedül – egy békültebb Megváltót. Ez már kellene a Plébánosnak, de ezt nem adják, mert nem adhatják. Dávidé. A konfliktus nem is ez, hanem Ajnádi elfordulása önmaga igazi énjétől, művészetének szuverenitásától. Már ő sem akar olyat faragni, amilyet faragott. Vagyis Jézusképét, a kezdetit tévesnek ismeri el.

Ez a művészdilemma, amelyre korántsem biztos válasz, hogy Ajnádi kiábrándult vagy megalkuvó, olykor fölparázslott az előadásban. *Bartus Gyula* igyekezett összehangolni a vívódó személyiség külső, „hangos" ismérveit és a finomabb lelki rezdüléseket. *Hodu Józsefet* (Éltes Dávid) ugyanez a szándék ve-

Egy idő elteltével észrevettem, mindenki, én is, öregedik, csak K. J. nem. Csodák nincsenek; valami marha drága orvosi beavatkozás lehet. Élvezni akarja az életet?! Értette volna? Van célja? De a világ akkor nem lehet K. J.-é. S habár sok pénze van, nem gyűlölöm. K. J.-t soha. Pedig... Tényleg, mit kezdene a világgal? És mit kezdenék én? És mit kezdene bárki más?

„Nem tudom elfogadni, hogy az erőseké és a gazdagoké a világ."

ZANA ZOLTÁN

Improvizáció

Először is – legalább nekem – már a kérdés nagyon pocsék! Honnan a fenéből tudjam, mi lenne, ha... (s még akarni!) – amikor nemhogy semmi esélyem arra, hogy mindenem meglegyen, de fogalmam sem lehet arról, hogy mi lehetne-lenne: amit akarhatnék, akarnék.

Egészen másféle akarattal akarhatnám már csak (csak?) azt, amit akarok (*most,* és *ha...* s *akkor,* azazhogy: *ekkor majd*), amit akarhatnék-akarnék (s most nem akarhattam-akartam). És ez már alig-alig hasonlíthatna-hasonlítana (?) ahhoz az akarathoz, mellyel most nem akarom (s akkor akarnám), *ha...* s *akkor* olyan vagy hasonló (és *mihez* hasonló? *ami* nem is volt!) helyzetben lehetnék, lennék, mint amilyenben – s amilyenben nem vagyok.

Azazhogy felette ingatag az, amit mostani jelen-akaratommal akarnék (s ebben a jövő ingatagsága már puszta paródia!) – s próbálnám előrevetíteni vele – *hova! mibe! mit!* – későbbi (esetleg leendő) akaratom dolgait. Márpedig – látható – *se* akarat, *se* dolog...

De hogy a tempót visszavegyem: csak azt akarhatom s akarom, *ha... etcetera...* amit nem értem-érek el, s amit még akarhatok ahhoz, hogy *meglegyen* – no nem *minden!* – amit akarhatok, akarok, hanem az, ami akaratom nem haladja meg.

És ez már – kinek kétsége? – *nem* az én akart akaratom, merthogy benne van a posztós, a boltos, a politikus (a tolvaj), a naplopó – amilyen nem-akaróként vagyok (akit a *ha...* etc. perspektívája nem igen sarkall) – s benne: a tanár, a bankár, a szerelő (a szerető, a nem-szerető), a Szomszéd (aki lopja leveleim), a besúgó, a temetőben fekvő, jóakaró, rosszakaró, *Minden* akarni akaró, akarni nem-akaró, nem-akarni nem-akaró (s akaró), és így tovább; a kétütemű robbanómártír, gyászmenet és lakodalmas, egészen addig, míg „minden meglesz": amit a sok semmi (akart) kitesz. Amit egyáltalán nem-akartam (akarni), s úgy fogadom, mint alamizsnát (akit birtokolnak, *az* birtokol stb.) veszem ráadásul erre az akaratlan (akart és nem-akart) kölcsönéletre, melyet – *ha* akarok, *ha* nem (*ha* meglesz, *ha* nem, *ha* tetszik, *ha* nem) – *vissza kell adni.* VÉGE!

Azazhogy mégse! De már ennek felfogásához, megértéséhez, feldolgozásához háromnapi száraz élelem kivétele szükségeltetik, s ugyancsak jó idegzetnek újrakö-szörülése!...

doka az árnynak, az éj felé, s te itt? Nem, nem jajokba fúlva az életé, nem, alexandriaiság utáni korszak jön, mint egyszer-már-halál utáni... űzd el a holló röptét, még csinálj sok mindent, cselekedj, tedd meg, amire ide engedtettél, tedd végig.

Hajnalodik. A csillag elfakul. Átmégy az élők szobájába. Éji melegük fogad. Mindennél elevenebb világ. Amit összegyűjtöttek neked *éberléthe* átrévedő meglétükkel, hirtelen mind odazúdítják, fél-öntudatlan, szelíden. Leírhatatlan, mid van.

És végül az igazi hosszú Időt nem kell híjukon töltened. Nem leszel meg – de velük együtt lesz ez. Már most megnyughatsz, nyughatsz.

RIBÁR JÁNOS

Reménység az élőknek: halálkutatás

„Lenni vagy nem lenni?" – nemcsak Hamlet tette fel a kérdést borongós hangulatban, hanem bárkinek a szívében, értelmében megfogalmazódik ez időnként. Talán betegágy mellett, ravatalozóban, nyitott sír mellett, vagy csak éppen egy melankolikus lelkiállapotban, vagy éppen felhős, komor, esős időjárás hatására. Miért élünk, ha úgyis meghalunk és miért halunk meg, ha már egyszer éltünk?

Valamiképpen viszonyulnunk kell a halál félelmetes, rejtélyes, kifürkészhetetlennek látszó valóságához. A világtörténelmet is megírhatná valaki halál-szemszögből, s érdekes lenne látni, ahogy koronként másképpen viszonyul az emberiség és nagy gondolkodóinak csapata ehhez az életbe vágó témához. Másképpen viszonyult az ókor hozzá és másképpen a középkor, természetesen megint másként az újkor.

Összességében három viszonyulási módszert lehet felfedezni a történelem menetében a halállal összefüggésben:

1. A negligálás szellemes, de rövidzárlatos módja az a görög filozófiai tétel, hogy ameddig én itt vagyok, a halál nincs itt, s ha majd a halál itt lesz, már én nem leszek itt. Ez igaz lehetne abban az esetben, ha a világot, életet, mulandóságot csak alanyi alapon, azaz egoista módon értelmeznénk, ám a gyász érzését nem kapcsolhatjuk ki, amely arról tesz bizonyságot, hogy az én és a halál a szeretett személy elvesztésében mégis találkozhatnak.

2. Közismert és gyakori megoldási kísérlet az elfojtás lélektani jelensége, amikor emocionális vagy kognitív megoldás nélkül a személyiség tudattalan régiójába utasítja a halállal nem megbirkózó ember ezt a jelenséget. Az is közismert azonban, hogy az elfojtás nagyon ideiglenes megoldás, mert csak nemkívánatos kerülőutakat alakít ki a psziché valóságában.

3. A harmadik megoldási kísérlet talán korunkra a legjellemzőbb, amikor az ember ún. tudományos módszerrel kísérletet tesz arra, hogy uralkodjon a halál felett, azaz hatalmába akarja keríteni. Ennek az egyik érdekes és sok vitát felkavaró jelensége az eutanázia problémája, azaz amikor az ember akar rendelkezni a halál valósága felett. Szeretné meghatározni érkeztét, lefolyását, kimenetelét, végét.

Mind a három kísérletnek a célja és lényege az, hogy az ember szinte minden áron szeretné önmaga számára megőrizni az életnek nevezett valóságot, mert az ember él és élni szeretne...

Különlegesen kusza, konfúzusos helyzetben vagyunk ebben az ún. modern újkorban, amikor egyrészt tapasztaljuk a halál tömeges elfojtását, másrészt a tömegkommunikációs eszközöknek köszönhetően minden szinten állandóan téma. Legfeljebb az okozhat problémát, hogy felszínes és nemkívánatos megoldások születnek ebből a torz helyzetből, hiszen komolytalannak látszik a *meghalás* ügye egy-egy krimifilm tálalásában, s közömbösséget eredményez az emberek lelkivilágában a tömegesen tálalt halálhírek hallása. Másként az orvostudomány meglehetősen koncentrált erőfeszítést tesz annak érdekében, hogy az ember uralma alá vonhassa a halált, a megha-

Meseház - a karácsonyfa alatt

Schéner Mihály, Munkácsy-díjas festőművész rajzolta ünnepi címlapunkat.

Schéner Mihályról egykoron azt mondották, ő az aedificator, az építő művész. Pedig ő a homo ludens, a játszó ember. Hogyan is lehetne másként oly játszi könnyedséggel bírni a festészet mellett a testvérmúzsák szerelmét? Éppoly magas hőfokon izzik szelleme, amikor fest, rajzol, kerámiát formáz, bábot tervez, mint amikor papírra veti gondolatait vagy éppen montázst készít a barátaival együtt készített fotókból.

A festőművész számára játék az alkotás. Kozmikus játék, hiszen érzékszerveiben ott lapul a világmindenség: amiképpen a címlaprajzon is oly csodás egységet képez a karácsonyi misztérium, Krisztus születése, a három királyok imádása s a magyar államiság gondolata Szent István és Gizella megjelenítésével. Schéner Mihálynak megadatott a különleges képesség: olyanokat érzékel, amelyre kevesek képesek. Minden szava, minden ecsetvonása arra szolgál, hogy fölrázza a szunnyadó emléket, hogy fölmutassa a kor lenyomatát.

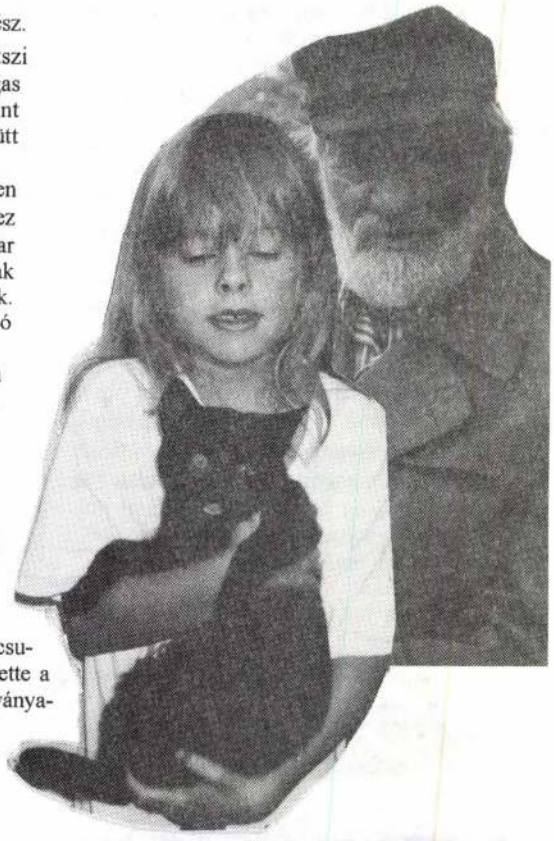

Az érzékeny művészt sokminden foglalkoztatja: természetesen elsősorban a festészet, a költészet, készülő kötetei, s a mindennapok történései. Békésben, Medgyesegyházán született, azt mondja, akkoriban még rendje volt az életnek:

"Igen, mert mindenki tudta, mi a dolga és mi a kötelessége. S az is természetes volt, hogy az ember képességei és szorgalma szerint boldogul. Mai szemmel nézve mindennek volt szertartása, s ez tette kiegyensúlyozottá az életet. Emlékszem, az én gyermekkoromban a parasztember milyen keményen megküzdött egy-egy hold földért. De volt is becsülete! Manapság többnyire ügyeskedéssel, nyerészkedéssel szerzik sokan a pénzt, nincs mögötte a megszenvedett munka aranyfedezete."

Csapong a gondolat és képzelet, amikor Schéner Mihállyal beszélgetünk. Nem csupán a régmúltra emlékezünk, amikor édesanyja a petróleumlámpa fényénél vezette a rajzoló fiú kezét. Nem csupán a későbbi esztendőkre, amikor Rudnay Gyula tanítványaként megtanulta a mesterséget. S nemcsak azokra az aszódi évekre, amikor tanárként Huszárik Zoltán tehetségét felfedezve kiküldte őt a kertbe festegetni. Szó esik korunk találmányáról is, s arról, hogy innen meríti "ördögi" inspirációit.

"Mit nyújthat számunkra a televíziózás? Mindenekelőtt elkábít a rengeteg információ. A televízió a globális hírközlés, a világ harsonája. Hiányzik a képernyőről az egyéniség, az igazi tehetség. Miközben forog a szerencsekerék, hamis ideát sugall; azt, hogy akinek szerencséje van, az nyer, s ilyen egyszerű az élet. S nem látjuk a példaképeket, a nagyszerű pályaíveket, amelyekből kiolvasható lenne, milyen küzdelem, hallatlan akarat, szenvedés van egy-egy életmű mögött. Nos, azt kellene kipuhatolni, hol érzi magát jól a lélek, mi az, ami tetszésére való? S ezt már bizony a gyerekeknél kellene kezdeni. Kicsit többet kedveskedjünk a kicsinyeknek; az anyagiak helyett inkább lelki gazdagságot, megértést és szeretetet adjunk. A magyar lélekből kiveszőben van a játékosság, ezért nem értik meg az emberek saját kicsinyeiket.".

Schéner Mihály különleges képessége, hogy tetten éri a gonoszt, az ördögit. Megrajzolja, hogy látható, hogy felismerhető legyen. *Diabolikon, ördögjárás* címmel néhány esztendeje megjelent kötetében meg is fogalmazza mindezt. Ha valaki nem értené a rajzot, olvassa el, s nézzen körül a világban: hol is élünk?

"Az ördögök visszajöttek a középkorból, bennünk és közöttünk vannak, hol rejtve, alakoskodva puhán, hol zsarnokian életünkre törnek. A művészet feladata, hogy formát adjon és felmutassa ördögeinket, melyek mint víziók elkentek és homályosak. De a leírt ördögnek is csak a művész tud ezerféle formát adni. A hatszázadiknál tartok, de úgy érzem, még nagyon sokat kell megrajzolnom."

Mi mindenre készül Schéner Mihály? Minden idejét Békéscsabán, a Meseházban tölti. Karácsonyra a fa alatt szeretné látni a Meseház című szépséges kötetet, amely megörökíti e művet is. Hiszen itt vannak a színes kerámiák, térplasztikák, a mézeskalács kerámiák; Rózsa Sándor a lovon, vagy éppen a Szent István sótartó.

"Igen, igen, szeretném a magyar történelem nagy alakjait a használati tárgyakon is megjeleníteni. Igazán nem szentségtörés ez. Emlékszem, gyermekkoromban ilyen tányérból ettem. Már a kisgyermek megtanulhatja, ki volt Mátyás király vagy Szent Istvánt is felismeri. S így később sem kavarodik össze a fejében a történelem.

Nem győzöm ismételgetni: a gyerekekkel kellene kezdeni. Ekkor a lélek még nyitott, gazdagítható. A Meseházban a népművészet szellemiségét szeretném becsempészni. Ahogyan a népművészet a mindennapi szükségletekbe beleépítette a szépérzéket, a szeretetet, s a maga szegénységében nagyon is gazdagon élte az életet. Ezt vágynám vissza, ezt a szépséget. Hogy a lélek megkapja mindennapi táplálékát."

A művészet? A művészet nem prédikál: sem rosszat, sem a jót. Autonóm a maga területén. Magát adja, a szépséget.

(Felvételünkön: Schéner Mihály unokájával, Dikával.)

E. K.

Gyurkovics Tibor:

Banya-vers

Ha van banya, van banyulusz,
aki tudja, hogy hova bujsz,
aki banyább a banyánál,
aki a bűntől sose hátrál,
aki viharral szembe száll,
aki a banyábbb a banyánál,
ki ördögebb az ördögnél
- de jó lenne, ha eljönnél!

Ki nem köszön a senkinek,
aki játszik, de megcsipked,
ki seprűkön lovagol majd,
az arca sárga, mint a sajt,
aki szeret, de mángorol,
aki gyaláz, de rád gondol,
aki banyább a banyánál,
nem tátja száját, mint a nyáj.

Ki mindig másik maszkot ölt,
az étele a nagypörkölt,
az itala a pohara
mélyén maradó malaga,
a csupa tűz, a csupa méz,
megtalál, akárhova mész,
benyul utánad, mint a sás,
ő a barlangi banyulás,

olyan az arca mint a sajt,
űz, kerget, őrületbe hajt,
mert ördögebb az ördögnél
- de jó lenne, ha eljönnél!

Schéna Mihály

Mária evangéliuma

A színház, amióta csak kialakult, keresi a mitikus történeteket. Azokban a korokban, amelyekben a mítosz még a mindennapi élet természetes közege volt - például az ókori Görögországban, - a színháznak volt honnan vennie a "sztorikat". A középkori teátrum a kereszténység alapmítoszára, Krisztus szenvedéstörténetére épült. A Biblia azóta is a legidőtállóbb mitikus forrásnak bizonyult a művészet, s ezen belül a színház számára. Az evangélisták történetei számos drámának szolgáltak alapjául. De valószínűleg a Mária evangéliuma az első - legalábbis a zenés színpadon -, amely az Anya szemszögéből tekinti át a Fiú mártirumát.

Minden történet, a legszakrálisabb is, akkor válik átélhetővé, ha közel kerül az emberek hétköznapi valóságához. Akik kivetnivalót találnak a megfeszíttetés zenés színpadi "profanizálásában", a Jézus Krisztus Szupersztár fölülmúlhatatlan világsikere óta valószínűleg elvesztették tömegbázisukat. Kétségtelen, hogy Webber rockoperája volt az, amely utat tört a hasonló művészi megközelítéseknek. Müller Péter, Tolcsvay László és Müller Péter Sziámi műve nem a műfaj keményebb, érdesebb, átpolitizált vonulatát követi, inkább szelíd, lágy, érzelmes hangokat csal elő a történetből. Ez a választott nézőpont természetes következménye. A főszereplő az Anya, aki a mindenkori anyák "önző" szemszögéből tekint fia küldetésére. Lehet-e szívszorítóbb "szerep", mint a mater dolorosáé, akinek fel kell áldoznia fiát? Ennek az örök fájdalomnak adózik a Mária evangéliuma.

Szélesen áradó dallamok, liturgikus beállítások, nagyszabású tablók jellemzik a Madách Színház előadását. A képek festőisége képzőművészeti indíttatású, az ábrázolás valószínűleg szándékosan merev és statikus. A szereplők mozgatása már a rockopera műfaji követelményének felel meg: Mária szelíd, archaikus alakja éles ellentétbe kerül János apostol vad és szenvedélyes figurájával. Megjelenik az ironizáló, szatirikus hangvétel is, Heródes alakjában.

Mindent egybevetve, a Mária evangéliuma az "örök történetet" házasítja össze a divatos színpadi formával, és a mai színház javára fordít belőle annyit, amennyit csak lehetséges.

(A színházi előadást karácsonykor közvetíti a Televízió.)

Koltai Tamás

Herczeg Ferenc meséi képernyőn

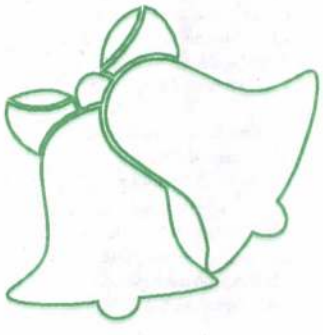

Igazi karácsonyi meglepetésre lelünk az MTV Ifjúsági és Gyermek Stúdiójának ünnepi műsorkínálatában. *Herczeg Ferenc* meséi kerülnek képernyőre. A két világháború közötti időszak írófejedelmét az elmúlt négy évtized alatt sikerült majdnem elfeledtetni. Művei mégis időtállóak, újra felfedezését a televízió a mesékkel segíti.

Ditzendy Attilának, a televíziós gyermekfilm rendezőjének egy író barátja adta a Bujdosó bábuk című, az elmúlt esztendőben megjelent mesekönyvet, s ő azonnal képernyőre álmodta:

- Minthacsak a televíziónak írta volna *Herczeg Ferenc*. A mesék rövidek, könnyen áttekinthetőek, s nagyon képszerűek. Az író a villanásnyi történeteket szinte képkockaszerűen láttatja. Mondhatnánk azt is, hogy tanmesék, egyértelmű erkölcsi mondanivalót hordoznak. Ám maga a miliő, amelyben játszódnak nagyon emberi, mondhatnám "emberléptékű". A mesék középpontja maga a gyermek, akit körülvesz a család féltő, óvó melege. A szülők szeretetteljes szava segíti az eligazodást a világban.

Most csak annyit mondanék, mintegy ízelítőül: Élt hajdanán Budapesten egy Gyurka nevű kisfiú, aki egyszer a talált tárgyak osztályára tévedt. Elveszett húszfillérese után kutatott. Miközben rábukkant egy kócmajomra. Gondolta, a tulajdonosa nem törődött vele, s hazavitte. Igen ám, de a játék egyik napról a másikra csak nőtt és nőtt, mígnem... A többi maradjon a meglepetés.

Az ünnepek alatt ismerősök is köszöntenek a képernyőről. Lesz Égből pottyant mesék, Meselánc, Cimbora délelőtt, Tükröm, tükröm, és még sok-sok érdekesség. Ekkor fejeződik be az Egyiptom sorozat is. Az új esztendőben év elején újra indulnak a buszok Svájcba, a Cimbora téli táborba.

Schéner Mihály

Ő maga közben szükségszerűen sérült. Közelebbi ismerői tudják, a marcona külső mögött érzékeny szíve volt. S csak azokat fogadta el igazán, akik egy szóban forgó harmadikról a szemébe is azt mondták, amit a háta mögött. Erről való mélyebb tapasztalatai a félbemaradt regény fantomfejezeteiben élnek tovább.

Kortárs 1995/7.

CZIGÁNY LÓRÁNT

A derivátum-irodalmak mibenléte

In principio erat verbum, kezdetben volt az ige (hogy *kinél* volt az ige a kezdetben, én sem kívánom vitatni), és ez az ige a törzs tulajdonába került, az egy nyelvet beszélő közösség birtokába. Megszülettek tehát az orális törzsi irodalmak (Homérosz és az Oszövetség könyvei is törzsi irodalom!) szerte a világon. Az európai barbár törzsek egy idő után felvették a kereszténységet, elsajátították a betűvetés mesterségét. Ezáltal írott irodalomra tettek szert, melyre a kereszténység erkölcsi értékvilága óhatatlanul rányomta bélyegét. A törzsi irodalmakból a reformáció bábáskodása juttatta diadalra a vernakuláris nyelveken kialakuló nemzeti irodalmakat. Nyugaton. Mert Európa keleti felében tovább tartott a vajúdás, csak a francia forradalom ébresztette fel a nemzetiség eszméjét (amit ugyan, sajátos módon, nem hirdetett meg jelszóhármasában a forradalmi ideológia). Kelet-Európában éppen ezért a nemzeti irodalmak a XIX. század gyermekei.

Történt egy szép napon, egészen pontosan 1827. január 31-én, hogy egy weimari udvari tanácsos, név szerint Johann Wolfgang von Goethe megelégelte azt az áldatlan állapotot, hogy az irodalom elavult és felettébb értelmetlen módon nemzeti irodalmakra van felosztva. Gondolt egy nagyot, és feltalálta a világirodalmat (*Weltliteratur*, ha Eckermann feljegyzésének hitelt adunk). Kijelentette, hogy az új kor a határok nélküli és a nemzetek feletti irodalom kora lesz. Ezzel, vélném én, a tanácsos úr borsot tört (volna) a *Sturm und Drang* ideológusának, Herdernek az orra alá (ha még élt volna), aki *bennünket* ugyan kihalásra ítélt, történetfilozófiájában viszont mégiscsak azt hirdette elsősorban, hogy a világban a különbözőség a legfőbb érték, így tehát a nemzetek különfélesége önmagában való érték, *ergo* a nemzeti irodalmak eltérő volta, az irodalmi másság pótolhatatlan, egyszeri és megismételhetetlen érték. A weimari tanácsos ezzel szemben az általános emberire függesztette tekintetét, az értékek univerzalitását hirdette meg a világirodalom koncepciójában, nevezetesen azt a tételt, hogy az irodalom igazi értékei egyrészt nem avulnak el, másrészt viszont mindenhol általános érvénnyel elfogadott értékek maradnak. A remekmű tehát jó széllel vitorlázik a szélrózsa minden irányába. Ez így igaz, csakhogy Goethe, mint a haladáseszme minden XIX. századi bajnoka és apostola, eurocentrikus volt, azaz, mondhatnám (ha Frobenius a *Kulturkreise* fogalmát feltalálta volna már), az európai kultúrkörön kívülre nemigen tekintett. Ezzel szemben Herder a mai ökológusok elődje (is), hiszen ma már elfogadjuk; nemcsak a szélkiáltó madár vagy a kondorkeselyű veszélyeztetett fajta, hanem a cseremisz vagy az erdélyi szász irodalom is.

Goethe joggal bizakodott a világirodalom létrejöttében, hiszen korára a nagy irodalmakat teremtő nagy nemzetek (angolok, franciák, spanyolok, portugálok) a németeket kivéve kirajzottak a tengerentúlra, s széthordták a világban az európai kultúra s így az irodalom értékeit is. (Az európai irodalmakból ugyanis ezáltal lett világirodalom, nem pedig azért, mert a kínaiak vagy a japánok felismerték univerzális értékeit.) Csak Goethe halála után kezdődött meg ezeknek a *szekunder* nemzeti irodalmaknak a fejlődése, s a XIX. század végére, XX. század elejére autochton „nemzeti" irodalmakká váltak. (Amerikai, spanyol-amerikai, brazil, ausztrál

Item! Hát minek volt ez az egész
hogy meditálgatok egy pornyi pultnál
békétlenülve és pégétlenül
amíg a szél is lassacskán elül
vagy Páskándia mélyeibe vész —
mielőtt végleg önmagammá múlnál
én temetőddé mint egy nemzet — és
csak hallgatnám hogy holtakkal beszélsz
kiknek szeme szívesen látna itt
és még — de immár lezárva a leltár —
magyarok között — európait

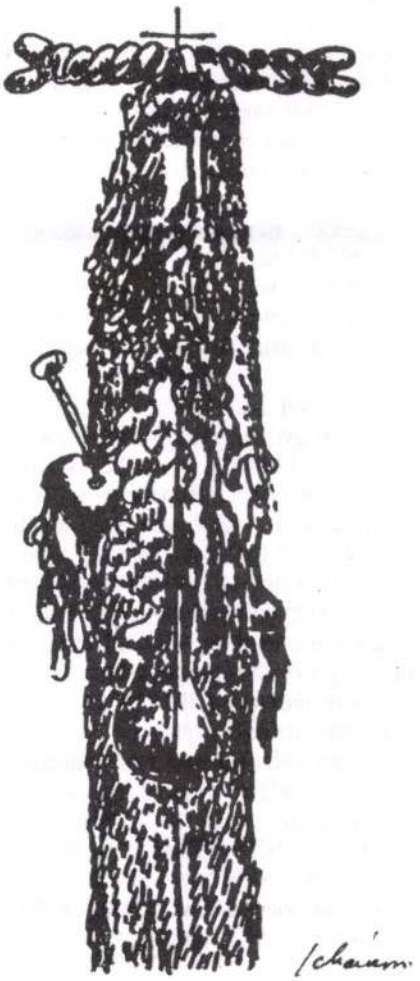

FODOR ANDRÁS

Thiery Árpád testamentuma

Thiery Árpád élete immár végsővé vált szakaszában minden bizonnyal legfontosabb művét írta. Belőle, a *Kelet-európai rekviem*ből nemrég megjelent első fejezet többszörösen szavatolja a reméltető várakozást: hiszen a szerző nemcsak közös régiónk föloldatlan problémáit igyekszik egy családregény görcsös fonadékából kioldozni, de alkati-geneológiai örökségével is szembesíti magát. Fölidézi az 1923 szilveszterén, a temesvári Fekete Sas vendéglőben Ady *Az ütések alatt* című versét szavaló, a magyar *Himnusz*ra zendítő, miatta megtorló verést, börtönt, kitoloncolást szenvedett színész apa alakját, mögötte pedig a három évszázaddal korábbi legendás ős, Jean Thierryt, egy nyakas champagne-i kisnemes lázadó szellemű fiát, aki tizenhét éves korában önkényesen elhagyta a párizsi kollégiumot, és világgá ment. S a világ egy dúsgazdag román hajókereskedő révén hihetetlen módon megtárult előtte: Velencében a dogék palotája közelében vásárolt magának hatvannyolc szobás-termes palotát. Legendaként is fantasztikus, hogy Napóleon később, háromezer lovas kíséretében, huszonkét társzekéren szállíttatta Franciaországba a Thierry-vagyon kincseit.

S Thiery Árpád édesapja 1938 húsvétján, egy Bukarest—Csernovic—Lemberg vonalon Budapestre repült iparmágnás temesvári rokontól veheti át végre a jogos Thierry-örökséget bizonyító családi okmányok fénymásolatát, mígnem a következő hajnalon a kövezetre zuhantató agyvérzés végez vele.

Apa és fiú életmenetében elfogadhatjuk-e a sors és determináció ilyen goromba rímét? Tény, hogy a fiú életesélyeiben is megvolt a gazdag lehetőségek igézete éppúgy, mint a baljós fordulatok fátuma. A Szabad Szó ifjú újságírója hosszú kényszerpálya után jut vissza az irodalomhoz. Az 1957-es átrendeződés színpadán szerep és ember még csak küszködik egymással. A három év múlva Veszprémből Pécsre helyezett publicistát gyanakvás és nagyrabecsülés egyaránt kíséri. Kevesen tudják, hogy 1960-ban rá akarják bízni a Jelenkor főszerkesztését. Kellő önismerettel nem vállalta. Művekkel akart és tudott bizonyítani. *Bábel volt Véménd* című szociográfiáját másodszor is kiadták, s egyöntetűen ismerte el a szakma tömör, tényközlő, szuggesztív, éles szemre valló, lelkiismeretes krónikaként. Az ugyancsak többször megjelent *Freytág testvérek* regényfolyam pedig a realista hagyományok érvényének szerzett széles körű olvasói elismerést. A *Freytág lány* című harmadik rész jó visszhangjáról azonban már csak magánlevelekből értesülhetett. Benyovszky Móricról írt, mesterien komponált kalandregénye fönnakadt valahol a könyv-nemterjesztés zsilipein. Ám a ködként terjeszkedő közöny se iktathatja ki emlékezetünkből Thiery működésének másik fontos vonulatát, a szerkesztőit. A Népszava közkedvelt kulturális rovatának gondozása után úgy lett a Kortárs második embere, hogy a már-már mellőzhetőnek vélt tevékenysége mindinkább pótolhatatlanná vált. A haldokló főszerkesztő előd dermesztő titkát, felelősségét úgy vette át, hogy a végsőkig ne lepleződjön le a tragikus belső dráma, hogy a lap rangja, a magyar irodalom folyamatáért vállalt értékfenntartó igénye ne sérüljön.

mozgalom is: a magyar reform vagy nem reform, vagy a környező népek számára is példa." (In: *Sorskérdések*. 239—240. l.)

Kell-e mondanunk: a magyarság *és* európaiság összefonódásának e hat évtizeddel ezelőtt, így megfogalmazott programja mind a mai napig a legkorszerűbb távlatosság körébe tartozik. Egyszersmind *ez* a program és hitvallás a Németh László-i kritikai esszéírás legfőbb célja — és értelme.

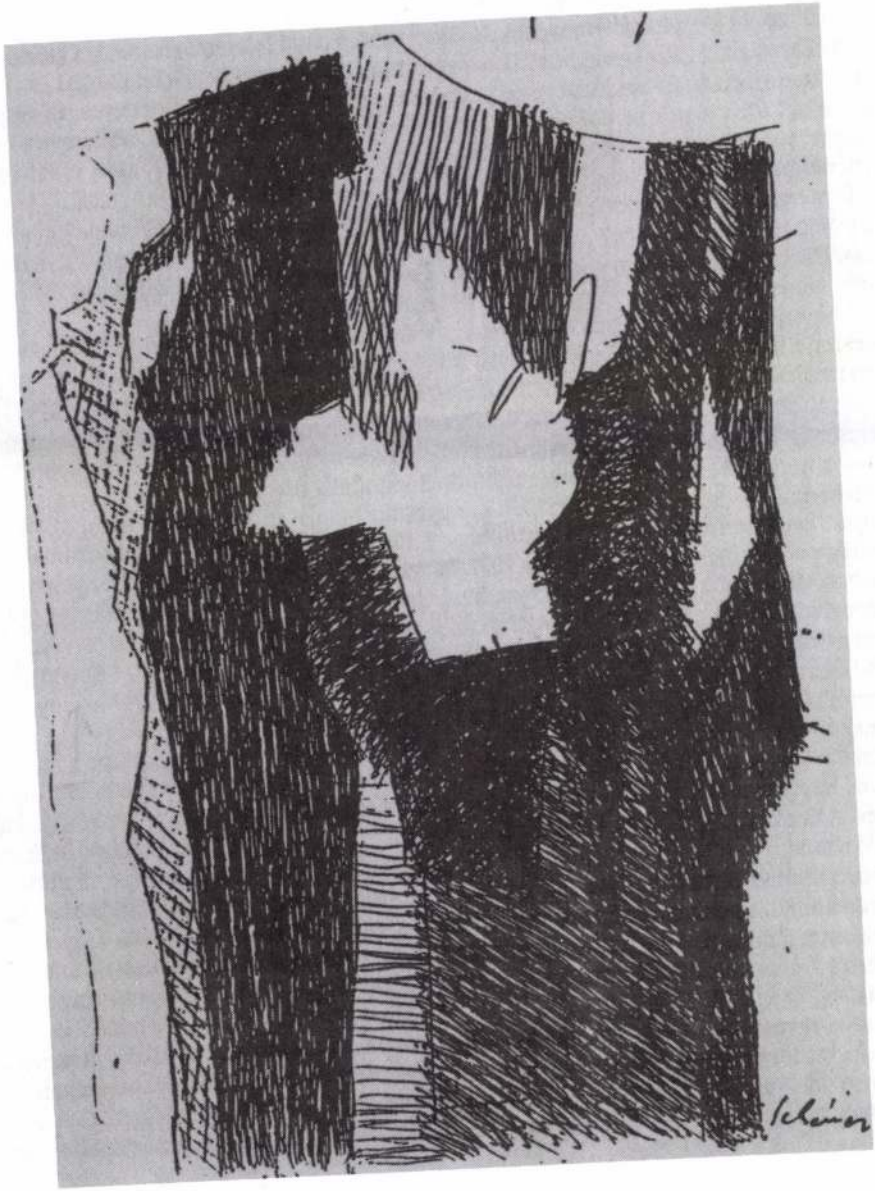

arra is, hogy „a magyarságot az ököljog halálra ítélte, s csak a lelkiismeretére ébredt Európa mentheti meg". (In: *Sorskérdések*. 41. és 43. l.) A magyar jelleg elsődleges ismérveként a „mély magyarságot" jelöli meg (úgyszintén már a Tanú előtti írásaiból kielemezhetően); s ebben az összefüggésben a „minőség"-elv is a magyarság — néha persze csak potenciális — érdemeit (illetőleg a lehetőségeit) bizonyítja — Európának. Ezzel, ezáltal lehet a „Magyar Elv", a „Magyar Példa" az európai népek számára is fontos. Ezért írja meg nagy *reformesszéit* a harmincas évek közepén, de ugyanezért figyel oly megkülönböztetett figyelemmel a tragikus sorsú „mély magyarokra" is. Például Berzsenyire, akinek költészete a „legmélyebb magyarságból csap föl a legmagasabb Európába; onnan, ahol az elrekedt magyar kultúra szólni kezd a közös kultúra forrásához". (*Magyarság és Európa*. Bp. 1935, Franklin. 73. l.)

Ez utóbbi összefoglaló művének *Magyar mérleg* című fejezetében annak a kérdésnek a megválaszolására vállalkozik, hogy ti. a magyarság vajon meg tud-e felelni Európa „szólításának". Itteni metaforája szerint az egyes nemzetek „Európa szervei". Európa egyes „növésjelenségeinek" ideje alatt a növés irányába eső „szervek" megerősödtek, a növésirányból kiesők viszont elsatnyultak. „Ahogy nőtt, mindig más és más nemzeteivel nőtt, az új vállalkozásba belerántott népek műveltek, gazdagok, hatalmasok lettek, távol tőle elsatnyultak." (*I. m.* 62. l.) Úgy érzékeli, hogy a modern európai viszonyok között a „befelé növés" ideje jött el, s ebben Magyarországnak jó esélyei vannak. *A reform* című — összefoglaló jellegű — terjedelmes esszéjében (1935-ben) pedig parancsolóan fogalmazza meg a kis népek létjogát az élethez: az „elit"-szerepet, a „különb" magatartást, a „kovász nép" feladatvállalását.

Egyszersmind e művében sűríti össze a legteljesebben — s mint láttuk, előre is vetítve egészen a hatvanas évek közepéig — saját írói, kritikusi, reformeri szerepét és feladatait; egyben meghatározva magának a Németh László-i kritikai esszének belső értelmét is. Addigi kritikusi pályafutására visszatekintve fogalmazza meg, hogy írásaiban a „magyar princípiumot" kereste és bizonygatta. „Első tanulmányom befejezésében — írja (miként azt fentebb láttuk is) — a népek belépéséről beszélek az európai kultúrába. Hogy ömlött bele egymás után a nedvkeringésbe mint működésbe lépett mirigyek hormonja: az olasz, spanyol, angol, francia, német, majd az orosz, skandináv »minőség«. A magyaron a sor, kiáltok, a mi sorsunkban is száll egy nedv, amely nem ehhez a szervhez, hanem az egész európai szervezethez szól." (Csak közbevetőleg: Babits *Magyar irodalom* című tanulmányában *ugyanezt* a metaforikus képet használta 1913-ban: „Az az állandó nedváramlás, mely kultúránkat a Nyugatéval összekötötte, nem maradhatott egyoldalú — és mindig kevésbé maradhat az. A szellemi élet törvényei hasonlóak a szerves élet törvényeihez, s valamint az élő test minden kis része folytonos anyagcserében áll összes többi részeivel: úgy van az a nagy kultúrákkal is." Vö. B. M.: *i. m.* 194. l.) „Tulajdonképp — folytatja Németh László — ez a remény csinált kritikust belőlem. A magyar lírában ezt az európai jogcímet becéztem; az új nemzedék íróiban ehhez a betöréshez kerestem, sajnos hiába, hősöket, a görög kultúra idézésével azt ébresztgettem, amit a magyarban görögösnek érzek. A Tanú első számában egymás mellé került az *Arisztophanész* és *A kapitalizmus végé*ről szóló tanulmány. Mind a kettőben ugyanaz a minőségelv keresett őrt és igazolást, aminthogy azóta írt politikai, társadalmi, gazdasági cikkeim is csak ennek az elvnek a diffundálását jelzik az irodalomtól távolabb eső életmegnyilvánulásokban. A Tanúban egy *Novum Organumot* igyekeztem a magyarságnak adni: azt a minőségelvet vittem végig az életmegnyilvánulások széles körén, amelyben a magyarság múltja legjobb hagyományát s jövője jogosítványát találhatja meg. Ez az egész társadalom, melyet ebben a tanulmányban fölidézek: a minőségszocializmus — nem önkényesen választott megoldás, hanem a Magyar Elv mozgásban, érvényesülésben, az élet egész területén. Nem egy akármilyen népnek adtam programot, hanem egy olyan népnek, amely csak akkor maradhat fenn, ha elit tud lenni. A magyar sorskérdések olyan megoldhatatlanul nehezek, hogy az a mozgalom, amely megoldja őket, okvetlenül európai

Gazdáddal harc az ébrenmaradásért —
Ő, hogy kikapcsolhassa a tévét,
te, hogy leírhasd ezt.
És már alszol is — azt álmodod, hogy aki téged álmodik
felébred: te meghalsz.
Alszol, pedig az elalvástól féltél,
hogy lemaradsz valamiről, krimi indoklásáról,
dinnye szívéről, film elejéről.

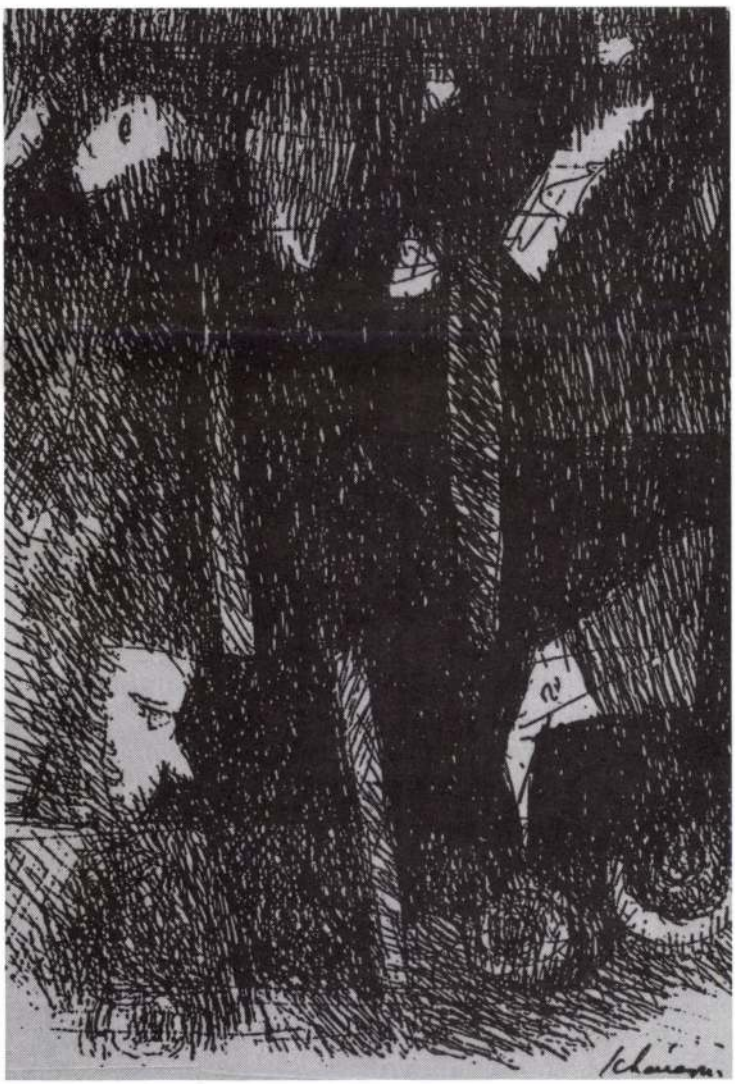

TÓTH ERZSÉBET

ha nem fájna úgy

elmondanám mind a meg nem írt verseket
de ez a testemből nyíló millió apró zuhanyrózsa
már tíz év szorongó bánatát mossa
ha büntetni akartál már megbűnhődtem
most is jéghideg gyíkok szaladgálnak
a melleim között a halántékomon a hátamon
tovább már ne büntess kérlek
mint gyerekkorom szomorúfüzeinek indái
rám fonódnak a nélküled élt évek
ha nem fájna úgy
elmesélném a csillagport az óceán hullámain
a legszebb várost amit nélküled láttam
ami nélküled nem létezett
a Key West-i képeslapot megkaptad-e
ha nem fájna úgy
elmondanám hogy a New York-i hóesésben is ott voltál velem
beléd kapaszkodtam amikor elszédültem
a rám dőlő felhőkarcolók alatt
de az évek
alattomos szürke kis állatok szétrágták
mondataimat arcomat
mint egy Picasso-kép szétgurultak a vonásaim
szétgurult régi szép bátorságom is
szétgurult sírásom nevetésem

ezek

itt mind azért gyötörnek
folyton azt akarják hogy írjak nekik verset
de fogalmuk sincs a versekről
azt képzelik hogy a pénzükért bármire
hajlandó vagyok
és lehet is benne valami
mert nap mint nap elképesztő dolgokat
végeztetnek el velem a pénzükért
de a vers az nem olyan
a vers nem hajlandó

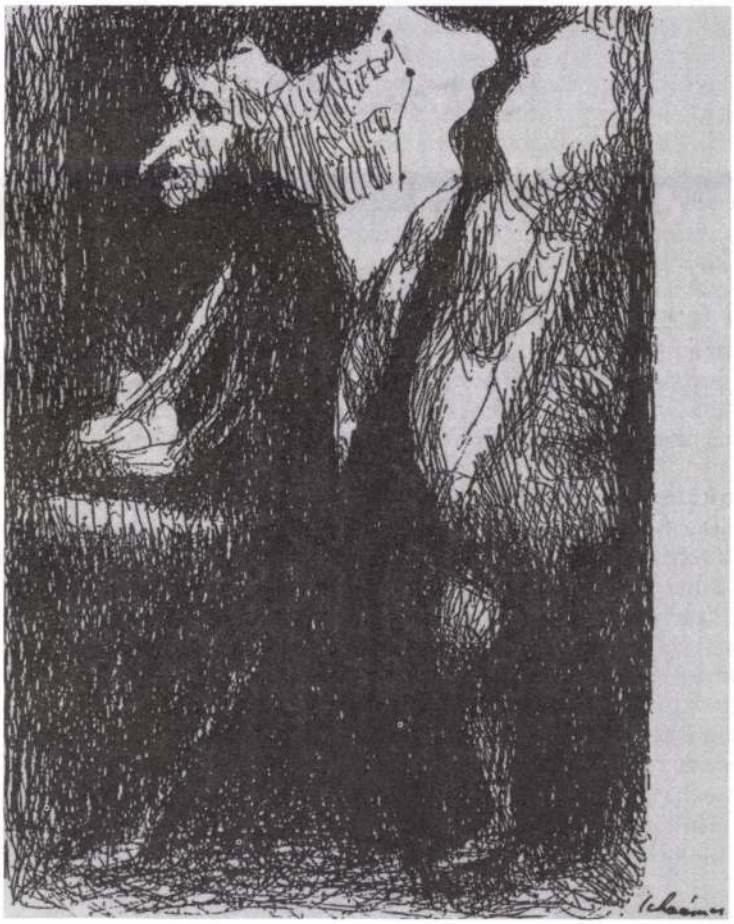

HAMVAS BÉLA

Álarc és koszorú

(DIONYSOS)

Európa legutóbbi ötven éve bizonyossá tette, hogy a történet egy nagy korszaka befejeződött. A válságok lassan mind megoldódnak — lefelé úgy, hogy megoldásuk reményét mindenki feladja. Ereinkben érezzük a halál keringését. Nagyszerű pillanatok ezek: átélni az eddig legmagasabb emberfaj pusztulását. Fájdalmas valaki számára, aki még hisz a gyógyulásban; kín annak, aki hitt abban, hogy ezúttal valami örök készült; az igazi európai számára sem nem fájdalmas, sem nem kín. Az élet soha még ilyen gazdagon nem ragyogott — és nem tartozik a legnagyobb élethez a legnagyobb halál? Az, ami most történik, nagyon is egy Európával és mindazzal, amit valaha is tett vagy gondolt: az egész földet átjáró megrázkódtatások százai, mintha az egész bolygó belenyögne abba, hogy Ázsiának e kis félszigetén egy emberfaj kihal.

Annak jele, hogy egy történeti korszak befejeződött, és egy új korszak van megjelenőben, nem a válság. Válság mindig volt; a krízis állandóan a történetben lappang. Mert mi a krízis? — ha ember, nép, faj, kultúra, szellem az érésben megáll, sorsának feladatait nem oldja meg, krízisbe jut. És a történet tulajdonképpen krízisek sora, mert a történetben nincsen fejlődés, csak ugrás. Az új feladat előtt az ember mindig megtorpan, mert az ember megkísérli, hogy sorsa alól kivonja magát. Csak mikor látja, hogy a megállás mérhetetlenül nehezebb, mint a továbbnövés, szánja el magát a történeti lépésre. De akkor sem önként; a továbbnövés kényszer és szükség, amit meg kell tennie.

A válság a történetben van: nem más, mint lehetőség arra, hogy az ember sorsát ne teljesítse, más szóval hajlam és képesség arra, hogy önmagától lemaradjon, hogy saját életével ne tartson lépést. És mert a történetben ez a válságra való lehetőség mindig megvan, az embernek nem azt kell nézni, hogy mikor van válság, hanem hogy mi az, ami ezt a válságot aktuálissá teszi.

A krízist kivétel nélkül minden esetben a félelem váltja ki. Az ember az érési fokba, amely elé sorsa állítja, belépni nem mer. Nem azért fél, mert jövője felől bizonytalanságban van. Ellenkezőleg: azért, mert nagyon is tudja, hogy mi következik. Elvégre az ember nemcsak annak következménye, ami volt, hanem előzménye annak is, ami lesz; az ember nemcsak nagyapáinak utóda, hanem őse unokáinak is. A jelenben összeolvad múlt és jövő, s az, ami elkövetkezik, éppen úgy itt van és él, mint az, ami volt. A történet egyformán a halottak és a meg nem születettek uralma. A válságból mindig kiolvasható, hogy az ember mitől fél. Mert amitől fél, abból lehet megtudni, hogy mi következik. És a feladat félelmetes marad egészen mindaddig, amíg annak teljesítésébe nem fog. Abban a pillanatban, hogy elszánta magát, a félelem megszűnik. A krízis egyedüli megoldása az, hogy az ember feladatának teljesítéséhez hozzánő.

Ami azonban ma történik, nem krízis. Nem csupán az emberiségnek olyan félelme, amit egy nagy elhatározás pillanatában feloldhat. Húsz évvel ezelőtt mindenki azt hitte, hogy a krízis a világháború következménye. Aztán elkezdték előbbről keltezni, azt mondták: a XIX. szá-

Egy nagyobb tanulmány első fejezete.

Részeg ördög, két himpellér,
bicebóca vén himpellér,
ami nincsen: tenger kincsér',
szennyben turkál vesztett kincsér'.

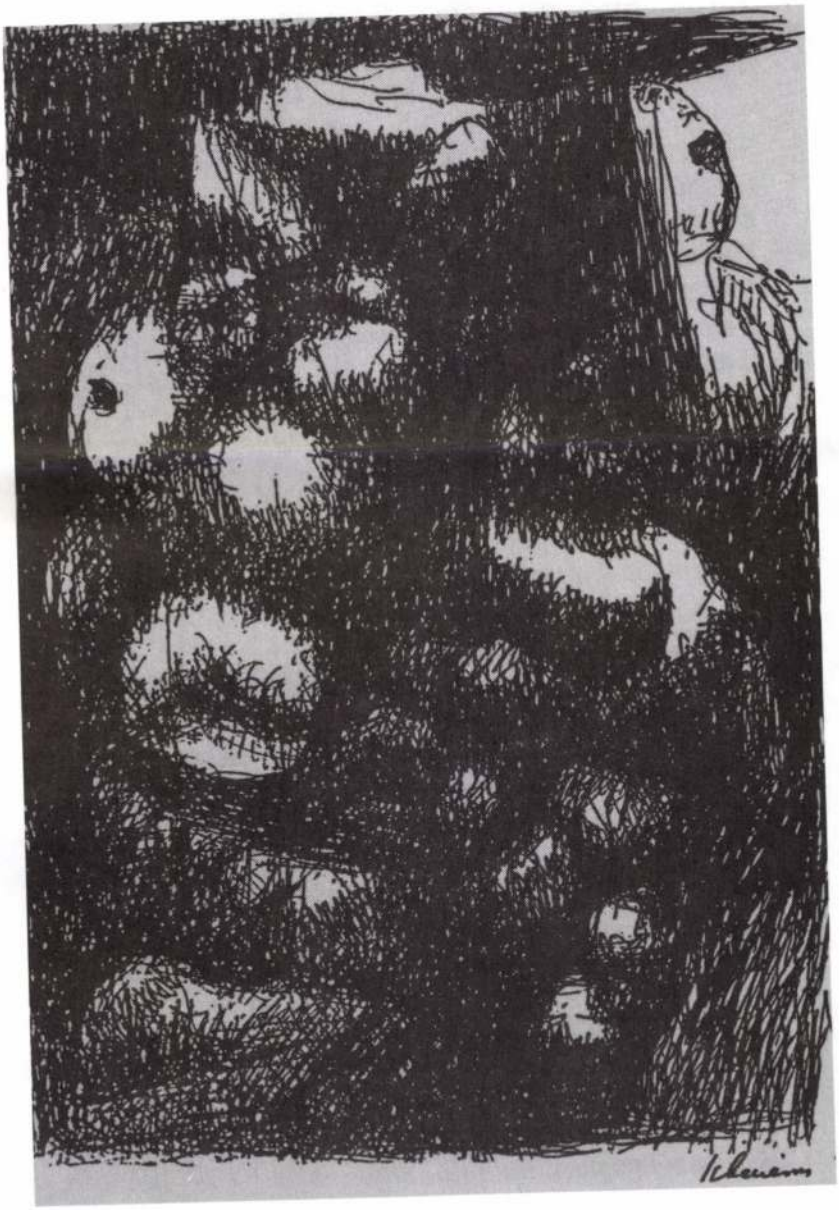

PEER KRISZTIÁN

Versenyfutás a tüdővel — hattyúdal (szénrajz)

„legalise it!"

Lepedők zuhognak, vakítanak, kavarognak.
A város buborékmentes, tél eleji, opálos nyálban áll.
Kint az aszfalton hemzsegő, kásás váladék —
és kint van. Bent gyengyülsz,
hízik az odúkényszer, a hazamenő-ösztön.
Haza, de kinek? Nincs lakásod,
úgyhogy nem is lesz, nincs nagymama, aggódhatnál érte.
Csak fedett hely van, kocsma, kölcsönkanapé, kapualj.
Rendelsz, és rám hagyod a cechet.
Később, mint csiga a szarvát, csigát a ház
hív aludni, egy rögzített, otthonos ponthoz
sok bepumpált sejtméreg.

Előbb a tévékapcsolgatás őrülete:
A festő szemének színe, Egymást hajszoló példányok;
A doktor épp rátelepszik páciensére.
A boxnál megállsz. Sakkban a feketével kezdesz.
Később roham az éléstár ellen.
Egy másik csatornán: vércserepes szemek,
a halálos dózist ott kísérletező nedvnek nevezik.
Kapcsolj vissza! És ím, a váratlan öröm,
hogy rágyújthatsz újra — szokás, haladék és hajlam.
Mennyi emberöltő, amíg rájönnek, pácolni, szárítani,
aprítani, papírba tölteni, és égetni, és beszívni,
és nemesíteni kell. Leleményes találmány.
Ott divatos, régi zenék. (Hány év kell ahhoz,
hogy újra felfedezzenek? — A név végbezvitt munka.)
Itt a mártíregér az ajzómérges vattán.
Ne játssz a gombbal!

De addig... még ránk törnek a nyers ízek, színek. Most, hogy van edzettséged a szenvedéshez: félsz-e az öregségtől?

Magamhoz szorítom L.-t. (Csak X. elő ne kerüljön valahonnan!)

„Ugye, te is tudod — mondja beletörődően, semleges háttér előtt. — Hogy elkerül a derű. Azóta. Rendületlenül."

gásnak tűnt az ablak kékes négyszögében. „Te is jobban jártál volna egy kékharisnyával" — kezdte, s hangjából ítélve nem tartottam kizártnak, hogy mielőtt még felkelne a nap, erőt vesz rajta a sírás. A depresszió. „Tegnap kiültem a teraszra — folytatta —, és a tér túlsó felén levő régi templom hagymakupolájában gyönyörködtem. Ez hogy-hogy megúszta — kérdeztem az éjszakai portástól, aki éppen a poharakban maradt italokat töltögette össze akkurátusan. S mutattam neki, hogy pu-pu-pu!... Előbb idióta képet vágott, fogai, mint egy patkánynak, villogtak, aztán lesütötte szemét, s anélkül, hogy szóra méltatott volna, sunyin továbbállt. Szóval nagyon is jól megértett mindent. Egy olasz tenorista, aki egy hete már itt lakik, figyelmeztetett rá (előbb persze meg akart hívni egy kávéra), hogy: »Besúgó. Nyilván maga is rájött.« »A kövér?« — kérdeztem tőle. »Mind a kettő« — válaszolta, s undorral hajtotta fel cinzanóját."

„Képzelődsz" — próbáltam megnyugtatni L.-t, mire ő még hevesebben kiáltotta, hogy X. is összejátszik velük. Azért van itt!...

Szemhéjamon súly — évszázadok törmeléke. Valami meggátol abban, hogy kedvemre bámulhassam a mennyezetet. Halott hercegek környékeznek meg. „Hol vétettük el?" — kérdik a Romanovok lehajtott fővel. Halálfejükről a dölyf réges-rég lekopott. Mikor utoljára körülnéztem a néptelen utcákon, tereken, Eizenstein ifjúkori vázlatai jutottak eszembe. Különös modellekkel népesítette be ő az orosz utcát, mielőtt megalkotta volna vérben és rettenetben fogant filmjeit. Szinte magam előtt láttam, amint a hirdetőoszlopokba kapaszkodó szónokok egymás ellen ágálnak, fújnak haragosan. „Szólásszabadság!" — harsogja egy falusi hentes, s a vörös szalaggal átkötött marhanyelveket: portékáját kínálgatja.

*

Itthon tódul a népség a peronról. Szeles eső csap arcunkba. Az állomás épületéből kilépve fölnézek a horpadt, kopott homlokzatú házra, amelynek hajdan szállóvendége voltam. Az ajtóban mintha még most is ott tornyosulna a rendőr alakja.

Átölelve tartjuk egymást, L. rám bandzsalít szemüvege mögül: „Az éjjel jól aludtam, legalább nyolc órát. Utána a falra szorítottam a fülemet, de semmi gyanúsat nem hallottam. Csak zeneszót; belülről, mint kislánykoromban." Feje jobbra-balra leng, mint a metronóm ingája, s én látni vélem, amint a zongora fekete szárnya alól szeplős orrával szeppenten pislog felém, és a mama rekcumozó hangját hallani (L. n-szer elmesélte már): „A futamot tessék kigyakorolni!"

Vajon ez már az utolsó futam? Dallamosan kopog a sors (csak a policáj ne nyisson ránk többé!). A kapaszkodón, hogy meg ne riadj, rigó regél, letörli a halottak arcáról a port fekete szárnyával a csendben... S amire nem telt neked s nekem! Örök éléskamra, mosdóhely (gyanúsítgatásoktól, bűnöktől tisztulni zavartalanul). Itt lakhat majd, lakhatna ő is, aki fiunk lehetettt volna. Midőn a valóság a semmibe süllyed, tudod-e vállalni megalkuvásaidat, bűneidet?

Eljön számodra is a kegyelem órája.

Barbár leoninusok

EDGAR ALLAN POE EMLÉKÉRE

Éled a verset, a torzót, írod a létet elorzót,
S lelked alatt valahol csalsz, noha megcsalatol...
Csörgeted újra a Holdat, démonaid kiraboltak —
Ennyi az összvagyonod, míg magadat ragyogod...
Falra vetülnek az árnyak! Fednek az alkonyi szárnyak!
Éjszaka jajgat a száj... Összefut, alvad a táj!
Törnek a gyermeki csöbrök, telnek a tágterü gödrök:
Tátog eléd üres ég... Mégsem elég! Nem elég!
Billen a szív... Tovaszédül... Horkan a hang ma beszédül:
Sarkad alatt a homok fogsora fölcsikorog...
Párka ha pörgeti orsód, markolod untig a korsót:
Kába, ha egyre vedelsz, mennyei kegyre se lelsz!
Részegülő türelemben megfeszül öklöd a zsebben...
Légi malaszt se fogad! Tépj patyolat lapokat!
Lázad a szó!... Ha lehetnél több elakadt leheletnél —
Rend szabadulna belül, mely nem a hitbe kerül...
Már dühöd is lehetetlen, szégyened is tehetetlen:
Zúg az agyad, zakatol... Mélyül a csönd. Valahol.

Maros-Vásárhelyt, 1894 októberében, Edgár napján

Falta a könyveket ő — bibliotékaevő!
Kóbor Utas, ne fohászt mondj érte — catullusi verset
Kellene légbe lebelj, villoni balladasort!

V

Csitt! Lázáry René Sándor pihen itt, ha pihenni
Hagyja a hímet a vágy — sírja sötét fenekén
Is bizonyára döföl még, hisz Julijára temették!
Vándor, ügyelj, tipegőn járj, finoman, ne zajongj,
Meg ne zavard odalent a szerelmet!... Zörgetik egymást:
Koczczan a csontjuk, akár régi mederben a kő...

Szatmár-Németi, 1894 augusztusában

Szovátafürdői emlék

Fátyolfelhős az ég: elrebbenő ökörnyál!
Csapong a nyurga nyár... Hány könnyű hó, gyönyör száll,
Süvölt az ősz felé?... Míg fekszem tétován,
Mint súlytalan sugár a Jordán mély taván...
Fátyolfelhős a táj: fénylengető ökörnyál...
Besző a szép idő, a távol sem gyötör már...
Mint fáradt tölgylevél fenyőzöld Medve-tón
Lebegve ringok én, világot megvetőn...
Fátyolfelhős a csönd: magassan ég a nyár még!
Csak úszom czéltalan, magányos néma árnyék...
Testemnek hány öröm, hány szebb halál adós, ó?
S a lét se több... Csupasz... Lelkemre száradó só!

Szováta, 1894 szeptember elején

arcom gallyakba fúrva mélyen
a testemen tornacipők
futó nyoma: hát erre jártak
hát éppen erre vitt utuk.

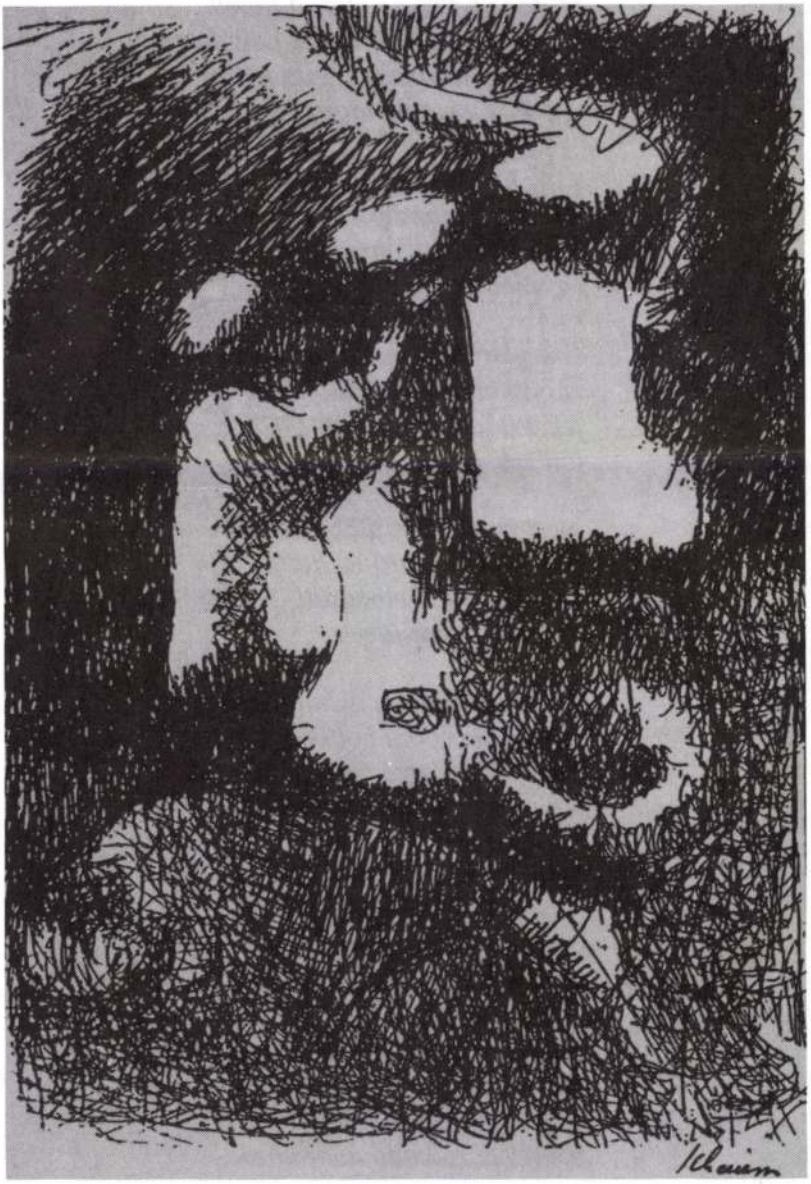

Múlt sok idő

Múlt sok idő azóta hogy
azóta hogy már annyi megtelt
hegyoldalak árkaiban
jégszálkás lucskos mélyedés

ha telt ha nem: a fény a fákon
lomb s törzs között csak hangtalan
fordulva át amint a nap halad
jelt jelre róva vándorol

s így tart, örökké — meglehet
tarthatna annál nem tovább is
ameddig egyetlen tekintet
egyetlen arc felnéz, bejárja

s meglátja éppen azt a testet
ruhátlanul: hajléktalanként
feketedő avarba fúrja arcát
lőtt sebbel oldalán hever

mert most ilyen időket élünk
lőtt sebbel heverő időket
hajléktalan és elhagyott
csecsemőtestek idejét

láttam fordultam volna fához
fordultam volna holthoz is
hogy adja vissza elevennek
csak adja vissza arcomat

kéreg helyett üreg sötétje
idők helyett a befelé
a mindig befelé csavarodó
alattomos szikkasztó szomjúság

mi akkor is, mikor még máshogyan
mikor még összenőve nyelvvel
még egybeforrva földdel is
hevertem rothadó avar közt

HORVÁTH ELEMÉR

városi alkonyat

a bulvárokon hullámzó tömeg
megannyi beidegződött magány
ezek nem láttak polgárháborút
szitává lőtt homlokzatot
jól öltözött hullát rokokó küszöbön

ó automatikus felebarátaim
hadd mondjam el nektek a vérmezőt
ahol a térképről lelép a kankalin
s a szélben istenlámpás hava száll

ez így milyen halálosabb! üres
időtöltés bölcsőtől a ravatalig
elsuhanunk egymás mellett és egy mosoly
egy pőre elcsodálkozás
iszonyú indiszkréció

morfium

ez a nyár végtelen
trópusi felhőszakadás brutális napsütés
tücsökzsinat gyökértelen virág
a hibiszkusz szakadatlan orgazmusa

olykor háborúk híre jön thukididész
s álmatlanul öreg csodálkozás
éjszaka bereniké haját keresi
s nem emlékszik ki volt

A CLXV. szonett

A kirobbanó tehetség nem marad szűz, hogy AIDS-et ne kapjon giccstől.
A korízlést éppúgy egy szűk elit diktálja, mint a rizsporos paróka divatját,
egy zártkörű klub szabályzatába fojtva az életet, hogy mi illendő és mi
nem.
Mondhatunk-e mást az arisztokratákról, mint hogy a legtöbb rövidlátó és
hiú?
A lélek szabad vad. És verse az éjszakában suhanó tűzgömb
vagy a nap tündöklésében fölragyogó sörény...
A lenni vagy nem lenni *egy ősi közhely.* Patria o muerte;
épp csak hogy nem géppisztollyal a vállán Castro dörgi a mikrofonokba,
hanem egy tétova ifjú mondja magának,
aki a más sírjába ugorva, a nyitott sírgödörből közli a dánokkal, hogy ő
Hamlet, a dán —
nagy újság Dániában! És mégsem röhögünk rajta, hanem megrendülünk.
Itt tapintjuk a görcsöt a művészetben. Isten arányérzék, a kozmoszt
fúró-faragó-szerelő mesteré...
Eltanulni az ő keze és esze járását, ez a legnehezebb. Ő tudja, mikor mi
hatásos,
s hogy mit, mikor s miért fogadunk el igaznak a végletek vad végtelenéből.
Mindent merhetek én is, mint a Teremtő, *reszket kezében lúdtollal a*
meghökkent ripacs.

mert a gótikus építészetben *sem* a csúcsív magassága és az oszlop növekvő karcsúsága a döntő; a reimsi vagy a lincolni katedrálisban a lényeg valami egészen más, ti. 1. a szörnyű nagy massza, amint a városból hirtelen kiemelkedik, mint egy vízözön előtti víziló ezernyi apró mocsári virágocska és levelecske közül, és 2. az ezen esztelen quantumra rá-élősködő rengeteg szobor és ornamentika-csipke. Ősállati aránytalanság és babonás-sűrűségű paraziták: az építészeti gótikában is ez a lényeg, és a „karcsú égretörés" meg az „anyag átspiritualizálása" olyan emberek frázisai, akik még nem néztek meg egy gótikus katedrálist, csak az elemi hármasszabály segítségével számították ki a középkort.

Ragúza legszebb így a Ploče-kapun túli ciprusok közül nézve. A hegy homorú lejtője úgy illan bele a tenger síkjába, mint ahogy rohanó vonat ablakából nézve egy idegen vágány olvad bele a mi vágányunkba; de míg a vasúti sínek ezen kábító felszippantása minden kísérőjelenség nélkül történik meg, addig a hegy tengerbe simulása egy kis foszforeszkálással — és ez a foszforeszkálás maga Ragúza, a hófehér, pillanatnyi és mégis rögzített magnézium-szikra, kissé elnyúlva a tenger felett.

... Neptún sem volt sehol, se fönt, se lenn,
És Krisztus sem járt soha a vizeken.

egy ilyen sokszögletű forma: csak nyolcszor törik élbe, és mégis luxus benyomását kelti, mintha a pazarlás, a formaszórás netovábbja volna. Honnan van ez? Talán mert az ember a kört várja, a határolás egyetlen lélegzetre szabott művét, és ezzel szemben a törés munkatöbblet, nyolc lélegzés. Vagy az ember jobban bízik az elindított körben, hogy visszatér kiindulópontjába, mint ezekben a spanyolfalszerűen hajtogatott lapokban? Az ember állandóan fél, hogy nem jön ki nyolc egyforma lapból a zárás, valahol nyitva marad; s mivel ez mégsem történik meg, a virtuozitás eleganciája ámulatba ejt. Vagy mert csak *egy* lapot érzünk valódinak, a többit már mind tükrözésnek, prizmán keresztüli törésnek, és ez a sok visszaverődési és spektrális rajz az egésznek valami tündéri, lebegő, látomásszerű irrealitást ad. Vagy talán mert a vízzel nagyobb ellentétben van, mint a gömbölyű formák: a víz alaktalanságához közelebb áll a kör és az ovál — mely maga is hullám —, mint a szöglet, mely éppen a víz, az unduláció tagadása. A poharak és kelyhek legnagyobb száma régen is, ma is: gömbölyű. Ez a szögletesség itt a ferencesek között egyenesen mondain.

Milyen bonyolulttá teszi a helyzetet az, midőn e szögletek alá a felső kehelynél kagyló-gerezdek ívelődnek. Különben az egész kútnak, azáltal, hogy az egyetlen külön- és önálló darab ebben az ég-kikötőben, világias, vénuszi, gyöngéden frivol jellege van. Olyan a falat szolgáló oszlopok között, mint eunuch-csapat élén pompázó leplezetlen odaliszk. S mellette a nagy vödör: a tündéri, mámoros víz mellett a konyhai, a cselédi. A legközönségesebb kútban is van mindig valami a szökőkútból: ha csak egy fagerendáról lelógó vödör is a dísze, akkor is látom a reneszánsz tritónok és Homéroszból kifilologizált tengeri szajhák szoborcsoportjait, és ha már rég elapadt a vize, akkor is hallom a félkörös vízsugarak halk serregését-susogását az alatta napórasimasággal elterülő zöld víztáblán.

És a ciprusok. Az ember azt gondolná, hogy ez a „természet gótikája"-féle fa a monumentalitás, az ég felé lendülés növénye. Pedig nem az. Karcsúságában nem az a lényeg, hogy magasra hatol, hanem az, hogy ez lehetővé teszi: egészen *közel* ültessék őket egymáshoz. Egészen furcsa kettős érzés: az ember óriási fák között jár, de ezek az óriási növények oly közel tudnak nőni egymáshoz, mint a margaréták vagy fűszálak. A ciprus semmi esetre sem olcsó fallusz-reklám, semmi esetre sem a temetői gyász jelképe, hanem ezé a paradox intimitásé: noha mind a felhőkig sugárzik, közöttük valami nagyon zárt, nagyon földies, fészekszerűen védett helyen érezzük magunkat. Összehasonlítani egy lomblugast egy cipruskerttel: a lombok teljesen körülvesznek, mint egy nap- és klorofil-pikkelyekből egybezáruló burok, és mégis nyílt, szellős, szabad világ ez, a legtömöttebb erdő mélyében is. S a ciprusok, legyenek csak hárman-négyen, alig takarnak el valamit a világból, és mégis belül vagyunk, otthon és védve. Talán azért van ez, mert egy várban is védettebben érezzük magunkat, ha a fal tetején két kőfog közötti résen kukucskálunk ki a világba, mint mikor mélyen bent vagyunk valamelyik belső szobájában. A ciprusok közül ki lehet nézni: egészen tiszta ez a *ki*, nem mint a lomboknál, ahol romantikus csilicsali játékba van kócolva az egész *kint* és az egész *bent*. Gondolkoztam, hogyan lehet mégis, mégis, hogy egy növény — melynek jóformán egyetlen tulajdonsága a megalkuvás nélküli függőlegesség — ennyire abszolútan nem juttasson az ember eszébe semmi magasba-törést. Hiszen a gótikus építészet csúcsívei és egyéb vertikál-satöbbiségei is efféle dolgok, és azoknak sikerül is az ég felé csavarni az ember fejét. Valószínűleg azért van ez így,

Ára: 88 Ft
Előfizetőknek: 68 Ft

APOKRIF NOVELLÁK

Jeligés **pályázatot** indítunk mindazon tollforgatóknak, prózaíróknak, költőknek, netán esszéistáknak, akik vállalkoznak arra, hogy hozzáírjanak egy-egy novellát a magyar irodalom bármelyik neves alkotójának az életművéhez. Nem stílusparódiát, hanem minél ,,hitelesebb'' Jókai-, Mikszáth-, Petelei-, Lovik-, Szomory-, Kosztolányi-, Gelléri-, Kodolányi-, Csáth- vagy akár Déry-, Galgóczi-, Sarkadi-, Szabó István-novellára érvényes a felhívásunk; bárki elől nevében, arcával jelentkezhet az, akinek képzeletét megragadja ez a játék, csupán még élő pályatárs képében nem.

Elnémította volna vajon, ha ma élne, Móriczot is a válság, amely — úgy látszik — minket alaposan megtépázott? Ha ma élne, írna-e és mit írna Petőfi prózaíró-tollával? És visszafordítva a kérdést: a maiak, ha akkor élnek, mit írtak volna a tizennyolcadik század végén? a tizenkilencedikben? a huszadik elején? a két háború közt? annak a kornak az anyagától indíttatva, annak az ízlésvilágnak a vonzáskörében? Hátha Gvadányi-, Gozsdu- vagy Cholnoky-novellát szívesebben ír, aki a maga novelláját ma nem írja meg.

Mindkét lehetőség fennáll: vagy a magunk anyagát adjuk a klasszikus pályatársnak, vagy az ő korát, anyagát sajátítjuk ki a magunk számára. A kérdés csak az: Ön kinek az alakját tudja, kívánja felölteni? Avagy ha igazán komolyan vesszük a játékot: ki fog megszólalni a szellemvilágból a médium hangszálaival?

Pályázni csakis novellával és **jeligés** formában lehet. (A szerző nevét, címét lezárt borítékban kérjük mellékelni.)

Beküldési határidő: 1995. szeptember 30.
Eredményhirdetés a decemberi számban.
A pályaművek **első közlésének** jogára igényt tartunk.

Első díj: 66 000 Ft
Második díj: 55 000 Ft
Harmadik díj: 44 000 Ft

(A díjak **adómentesek**!)

Mindenki esélyes: mindenkit szeretettel vár

a **Kortárs** szerkesztősége

Ezt még meséld el, Pista...

Melyiket? A Háy Gyulát a börtönben. Ugyan, hagyjátok, százszor hallottátok már. Inkább egyetek ebből a disznósajtból, a Zsuzsinak van egy hentese, Dabasról hozza az árut... Előbb meséld a Háy Gyulát. Na jól van, szóval ül a Háy a cellájában, egyszercsak kulcscsörgés, belép hozzá a smasszer, szép nagydarab ember, s csak nézi a Gyulát szúrósan. Végre megszólal. Mondja Háy, ismeri maga az Örkényt? Gyula tétovázik, nem tudja, hogy jó-e neki, ha ismer engem. Hát ismerem, mondja. Az Örkény Istvánt? Az Örkény Istvánt. Az írót? Az írót. Aki azelőtt patikus volt? Patikus volt. A smasszer szó nélkül odavág a Gyula elé egy csomag cigarettát, ezzel kimegy. Háy ebből megtudja, hogy előnyös neki, ha ismer. Másnap megint benyit hozzá a smasszer. Mondja Háy, jól ismeri maga az Örkényt? Mi az, hogy jól ismerem, nálunk szokott vacsorázni. Az Örkény magánál vacsorázott? Nem is egyszer. Az Örkény István? Az Örkény István. Aki patikus volt? Aki patikus volt. Újabb csomag cigaretta, a smasszer könnyekkel a szemében kivonul. Aztán ez így megy tovább, a smasszer, amikor csak szolgálatban van, benyit a cellába, Gyula mesél, neki soha olyan barátja nem volt, mint az Örkény, egyszer még az életét is megmentette, nagy ember az Örkény, óriási író. Minden alkalommal egy csomag cigaretta. Mondja Háy, kérdezi egyszer a smasszer, szép ember az Örkény? Mi az, hogy szép, egy Jávor Pál! Olyan, mint ahogy ír, olyan akkurátus, magyaros? Hogy magyaros? Olyan a hangja, mint az estvéli harangszó, és ha látná, amikor a bajuszát pödri! Szóval, jó magyar ember? Hogy jó magyar ember? Ilyen jó magyar ember nincs még széles e világon. Ezúttal két csomag cigaretta. Gyula elégedett, na, mondja magában, ezzel az Örkénnyel megfogtam az Isten lábát. Csakhogy telik-múlik az idő, a smasszer meg nem jelentkezik. Eltelik két hét is, amikor felpattan a cella ajtaja, ott áll a smasszer, remeg a dühtől, az arca lila, s csak annyit tud kinyögni fojtott felháborodással: Az Tömörkény, te piszok!... De most már tényleg egyetek, nézzétek, milyen hamvas ez a disznósajt, ilyan csak Dabason van, Zsuzsi hozz egy kis lila Nem baj, csak meséld el. Jó, de ez az utolsó...

Elég az hozzá, hogy írószövetségi közgyűlés ötvenkettőben, ezzel mindent megmondtam. Késő estig tart, utána nem tudok elaludni, éjfélkor felhívom a Boldizsárt. Aludj nyugodtan Iván, mondom neki, a dolog el fog simulni. Miféle dolog? Nézd Iván, ez nem telefontéma, de hidd el nekem, mindent megteszünk érted, amit tehetünk. Mi a francról beszélsz? Fő, hogy ne izgasd fel magad, Iván, már beszéltünk Horváth elvtárssal, ő hajlik rá, hogy meg nem történtté tegye az ügyet, személyesen fog beszélni Révai elvtárssal. A szentségit neki, mondd már meg, hogy miről van szó? Arról van szó, hogy bízzál a barátaidban. Te vagy egy barát? Igen, Iván és mindig megpróbálok segíteni, ha valaki nagy bajban van. Ki a franc van bajban? Te is tudod Iván, miről van szó, de most ne beszéljünk róla, holnapra, remélem minden tisztázódik. Legjobb, ha beveszel egy nyugtatót, nehogy kárt tegyél magadban. Te teljesen meghülyültél, nekem semmi okom nincs a nyugtalanságra. Tényleg azt hiszed, hogy nincs? Miért volna, te idióta?! Én nem akartam erről beszélni Iván, de ha kiprovokálod, kénytelen vagyok rá. Ez nem titok, mindenki látta, hogy mit csináltál, még Horváth elvtárs is. Mit csináltam? Piszkáltad az orrod. Ez még nem lett volna baj, de amit kipiszkáltál, azt a Sztálin elvtárs szobra alá dörgölted... Óriási üvöltés, Iván lecsapja a kagylót... De nem ez a poén. Eltelik húsz év, én már rég elfelejtettem az egészet, ülök az új kocsimban. A járdán ott slattyog a Horváth Márton. Ismertek, milyen udvarias vagyok, letekerem az ablakot, kiszólok a kocsiból: elvi- közben erről-arról. Ahogy a jó elvtársak szoktak. Mielőtt kiszáll a kocsiból, azt mondja, már rég meg akartam magától kérdezni valamit. A maga jó barátja Örkény elvtárs, ez a Boldizsár nem bolond egy kicsit? Miért volna bolond? Nagyon okos, becsületes fiú, családszerető meg minden. Már nagyon régen történt, mondja Horváth Márton, talán az ötvenes évek elején, egyszer hajnalban rettenetes csengetésre ébredek. Kibotorkálok a kapuhoz, ott áll a maga barátja, ez a Boldizsár, télikabáttal a pizsamáján. Amikor meglát, elkezd üvöltözni: vegye tudomásul Horváth elvtárs, én csak nagyon ritkán piszkálom az orromat, és ha ki is piszkálok valamit, soha nem dörgölöm a Sztálin elvtárs szobra alá... De most már tényleg vegyetek a disznósajtból, a Zsuzsi meg fog sértődni, ha nem vesztek, direkt nektek hozatta Dabasról...

Várj egy kicsit Pista, előbb még meséld el, hogy volt az, amikor bedumáltad a Dérynek, hogy a Szent Péter nem más, mint a Zelk Zoli. Dehogy dumáltam be, én csak azt mondtam a Tibornak, hogy a Szent Péter mostanában különösen viselkedik, állandóan snóblizni hívja az angyalokat. Erre a Tibor - ismeritek, milyen rabbiátus természetű - odament a Szent Péterhez, jól lehordta, legalább itt viselkedj egy kicsit komolyan Zoli, nem kell mindig hülyéskedni. Jól megráncigálta a szakállát. Képzelhetitek! Ha nem vagyok ott, legalább húszezer év purgatórium... De most már tényleg hagyjuk abba, nézzétek, milyen szép, gusztusos ez a bárányfelhő...

Kit érdekel a bárányfelhő, Pista, csak mesélj még, te édes. Mesélj, mesélj még, te drága, te felejthetetlen...

lunk szemben, Kugyeláék paprikája, erősnek erős, de Marótiéké jobb volt tavaly. Szétszórjuk, szállong a levegőben a méregerős por, irritálja a nyálkahártyákat, csípi a szemet, marja az ember torkát, fröccs.

dolog színtiszta diadalmenet, a dolgozó teker, teker, teker, fröccs, a rudakon meg gyűlnek a kolbászok, pirosak, vastagok, fegyelmezettek, fáradunk ugyan, de ki kell tartani, s egyszer csak mit látunk, partnerünk mindenestül fel van lógatva, eszközeinket megtisztítjuk, lezuhanyozunk, fröccs, fröccs, fröccs, alvás.

Éjszaka a partner határozottan fejlődik eszmeileg, jót tesz neki az akasztás, reggel, amikor viszontlátjuk, összes kolbászunk tűzpiros színben pompázik, átjárta közben a paprika, még a seggvéghurkáink is kivörösödtek, visszük a füstölőbe, összehasonlítjuk másokéval, mienk a legszebb, naná.

Koalíciónk elérte célját.

Vékony kolbászainkat nem tartogatjuk sokáig, addig esszük, amíg nedvdús, vagy belefőzzük valamibe, például egy másik partner gerincéről lefejtjük a húst — köznyelven karajnak mondják az ilyesmit —, felszúrjuk, belenyomjuk az előzetesen lebőrözött füstölt kolbászt, megsütjük, kész. Hogy aztán miképp lehet egy szál lebőrözött, puha kolbászt behúzni a karaj közepébe, az már a szociális piacgazdaság építésének nagy hittitkai közé tartozik, nem fogjuk kifecsegni, aki kíváncsi rá, szenvedjen meg érte maga. Egyébként nem füstöljük fel az összes kolbászunkat, egy részét — tervszerűen becsomagolva — lefagyasztjuk, nyárig friss marad, kiengedtetés után akár roston is megsüthető, parázs fölött, ehhez persze ész kell, de hát nekünk az van, sőt az csak *nekünk* van, mert, hogy mást ne mondjunk, nem mi fogunk egyetértőleg sercegni a faszén fölött, hanem szegény jó partnerünk, meg is érdemli, hogy fehérboros francia mustárt, tormát, sült krumplit és pezsgős káposztát fogyasszunk mellé. Más nem kell; puritánok vagyunk.

A seggvéghurkákat apósom többnyire el szokta ajándékozni. Nagy a család.

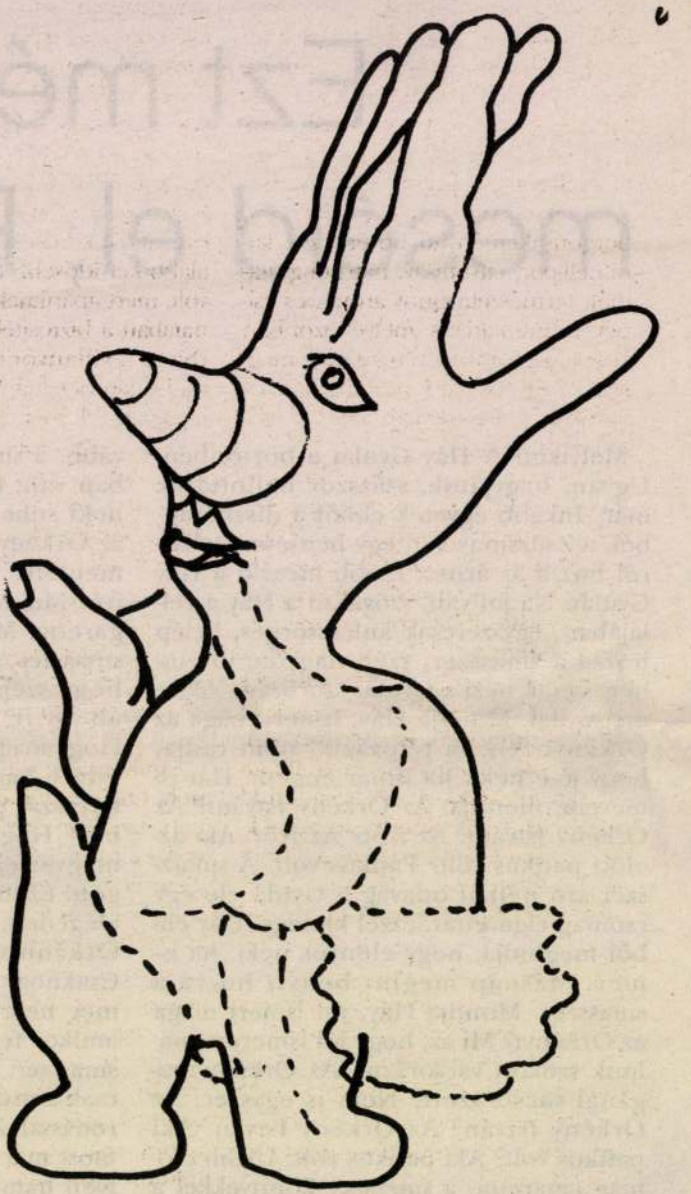

Schéner Mihály rajza

PETRI LUKÁCS ÁDÁM:

ANGYAL

Én karácsonykor is gonosz vagyok. Mindég. Punkrock zene szüremlik ki egy autóból. Kevés. Elmúlt húsz karácsony több mint hétezer nap. Több mint tizenhét pillanat, kevesebb, mint egy éjszaka Boszniában.

Hámozott, egész nőket, — mintha őszibarackok —, bifszteket és betűket, kártyalapokat és zsetonokat: féleszű rablóként nyeldessem.

Széles potrohú, homloktalan, szakállas hajléktalan asszony szólított meg a Deák téren: — Nem kéne karácsonyra ezekből valami? Vizenyős lábai alatt szakadozott pléden kínált kávéfőzőt, penészes kamasz lódent és — cukorspárgával átkötve, kissé ázottan — a Nők Lapja hetvenkilences számait. — Már miért kéne? — kérdeztem. Az arcára nyomta a bal kezét, majd lassan a melle felé húzva itt-ott megnyomkodva egy bibircsókot, halkan válaszolt: mert kéne szaloncukor meg valami kis likör, ha már fa nem lesz az ünnepekre. Aztán — hátha nem értem az összefüggést az ő igényei és az én felkeltendő vásárlói kedvem között — ráemelte ócska tekintetét és hangosabban folytatta: ötszázért mindet elviheti.

Otthagytam. Ötszázat.

A plédet a kezembe csippentett zsebkendővel ügyesen felemeltem és a tartalmával egyetemben a nő mögötti kukába hajítottam.

— Ha nem kell magának, kiveszem és árulom tovább — mondta nyugodt hangon.

— Az enyém és ott tartom — válaszoltam.

— Az a kuka az enyém — évek óta a placc összes turija az enyém — mutatt körbe.

Idegesen hagytam ott. Már bántani sem tudok senkit. Mennyből vagyok — az angyal.

SCHÉNER Mihály

Schéner Mihály
Hommage à Huszárik Zoltán
[PIM K. grafikai kiáll.]

Élet és Irodalom, 1986. máj. 23. 12.

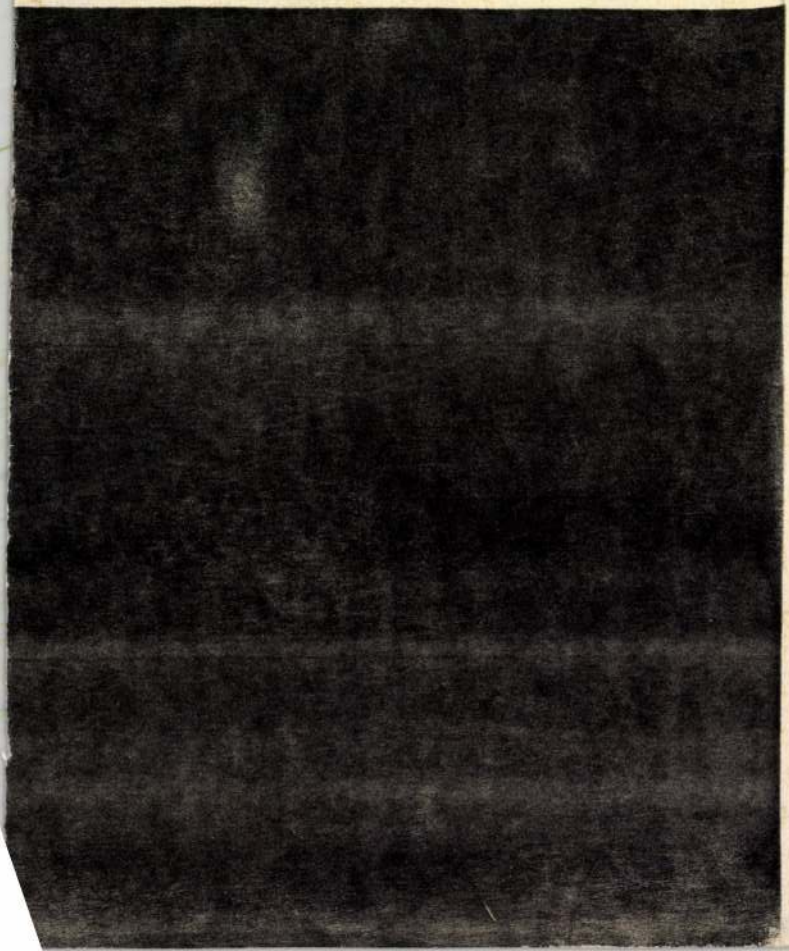

SCHÉNER MIHÁLY:

Könyv

Idekint és odabent

■ 1994 derekán jelent meg a békéscsabai Tevan Kiadó gondozásában Sümegi György és Tóth Piroska szerzőpáros *Idekint és odabent* című, képzőművészeti beszélgetéseket tartalmazó könyve. Az interjúk a 70-es évektől napjainkig ívelnek, olyan alkotók vallanak életpályájuk körülményeiről, a múlt megélt küzdelmeiről, a külföldi utazások hatásairól, akik napjainkra elismert művészekké, a magyar és az európai művészet reprezentánsaivá váltak. Vannak öztük — mint Amerigo Tot, Szalai jos —, akik elhagyták Magyarorot, s mint beérkezett művészek vissza hazájukba. Valamennyi tés arról tanúskodik, hogy k életútja nem volt triumy küzdelemet kellett vívgénység és a szellemi elüzdéséért, ars poeticájuk éért, különösen a múlt ultúrpolitikája miatt. adták könnyen a simanens jelenlétre, álltosságra volt szükség az érvényesülésre, művészetük elismertetéséhez.

Szerencsésnek tartom azokat az adottságokat, amelyekkel ez a szerzőpáros rendelkezik, s amelynek erényei már az első lapokról megérintettek. Felismerhető a beszélgetésekben a művészek sajátos alkata és stílusa, az interjúkészítők kellő tisztelettel és alázattal közelítettek az alkotókhoz és alkotásaikhoz. Olyan módszert sikerült találniuk, amely szinte szóról szóra, a maguk autentikusságában közvetítette a művészek mondanivalóját. Tóth Piroska — úgy is, mint a magyar irodalom tanára — rendelkezik azzal a képességgel, hogy az élő beszédet élvezetesen közvetítse, Sümegi György művészettörténész, a Művelődési Minisztérum egyik osztályának a vezetője, ismeri az egész magyar művészet keresztmetszetét és problémáit, személy szerint is kapcsolatban van a művészekkel. Ez a hitelesség és autentikusság, valamint a kellő, mértéktartó tisztelet véleményem szerint nem túl gyakori erénye a magyar művészettörténet-írásnak. Szomorúan állapíthatjuk meg, hogy sok művészeti könyvben szinte önkényesen kategorizálják, helyezik fiókjaikba vagy azokon kívül a művészettörténészek a művészeket, sokkal inkább saját irodalmi képeiket fogalmazzák meg a művészekről, s ezek rendszerint diszkrepanciában vannak az alkotásokban megvalósult célkitűzésekkel. A mű terjedelménél és szándékánál fogva nem pragramatikus, oknyomozó művészeti írásnak készült, mégis annyira sajátságosan és életközelből tárja fel a művészek egyéniségét, stílusát, még beszédfordulatait is, hogy ezáltal nagyszerű művészettörténeti adalékokkal szolgál. A tradíciók pluralitásának és nyitottságának hangsúlyozásával hozzásegíthet egy egészségesebb, realistább művészetszemlélet kialakításához, amely az elimináló, kirekesztő és lecukrozó irodalmiaskodás helyett a tárgyi és történelmi szekvenciák szerepét hangsúlyozza. Ez a felfogás George Kubler amerikai régész-művészettörténész szemléletéhez áll közel.

A Barcsay Jenővel folytatott beszélgetésből fény derül indulásának rendkívüli nyomorára és mellőztetésére. Anatómiája szinte reveláció volt, nem csak a magyar, hanem a világ művészete számára is; kilenc nyelvre fordították le, a New-York-i, a bécsi és a kínai művészeti akadémián is ebből tanítanak. Barcsayt a sikerek ellenére is puritanizmus és aszketikus életszemlélet jellemezte.

A Tóth Menyhértről szóló interjú művészetének extremitását, szinte szenvedélyes negligációját, híveinek hódolatát tükrözi. Úgyszólván élete végéig mellőzésben és szegénységben teltek napjai, Szent Ferenc-i naivitása és hite gúnyolódás céltáblája volt. A beszélgetésből megismerhetjük a színekről vallott nézetét, miszerint a fehérben minden szín benne van, s a fehéret — mint a szeretet kisugárzását — etikai kategóriának tekinti. A panteisztikus életfelfogás művészetében a népiséggel és az ősiséggel találkozik. Erénye az interjúnak, hogy képes visszaadni Tóth Menyhért rendkívül organikus, szabadon indázó nyelvezetét és tökéletesen kifejezi emberi-művészi magatartását. Ezt baráti körben jómagam is számtalanszor tapasztaltam.

A Szántó Piroskával folytatott beszélgetésből megtudjuk, hogy ő és Tóth Menyhért egymás mellett kezdtek a főiskolán, a barátság mellett a végtelenül nagy nyomor is összekötötte őket. Képzőművészeti és grafikai tevékenysége mellett irodalmi műveiről is szó esik az interjúban. Egy-két pillanatra feltűnik férjének, Vass Istvánnak a szellemi kongenialitása is.

Amerigo Tot szobrászművésszel 69-ben Budapesten készült az első interjú. A fiatalon külföldre szakadt művész izgalmas, hányatott életéből megtudhatjuk, hogy 30-tól a dessaui Bauhaus hallgatója, 33-ban telepedett meg Rómában. A Bauhaus teoretikus studiumai után végül is abban szűri le ars poaticájának lényegét, hogy a térbeliségnek és a formának mindennél fontosabb szerepe van a szobrászatban. Így vall erről: „Testtel-lélekkel rajta lenni, hogy a formát, amit végre megtaláltunk önmagunkban, annyira tudjuk felöltöztetni, hogy másban is megtalálhassuk."

Szalay Lajos rajzművészete úgyszólván a reveláció erejével hatott, megújította a magyar grafikát. A 40-es évek végétől önkéntes emigrációban éveket töltött Párizsban, Argentínában, New Yorkban, majd 84-ben hazatérve Miskolctapolcán rajzolja meg *Énekek éneke*-rajzsorozatát. Beszédének színes, expresszív, olykor az egeket csapkodó költői kifejező ereje sokoldalú egyéniségről árulkodik, akit azonban — sikerei ellenére — az egyéniségében lévő intranzigencia önkényes magányosságra kárhoztat. Meglehetős szubjektivitásra vall, hogy kijelenti: a magyar nem kolorista nép. Szerinte „Rudnay csak két színnel dolgozott, pedig óriási volt."

A Barta László festőművésszel készült interjúból megtudhatjuk az alkotó Ferenczy Károly iránti tiszteletét, s azt, hogy ez az ízig-vérig kolorista művész miként építi bele művészetébe római és párizsi ösztöndíjai alatt szerzett tapasztalatait, miként tudja átmenteni tiszta művészetét a múlt rendszer elimináló évtizedein keresztül úgy, mint könyvillusztrátor, színházi díszlettervező és restaurátor. Amikor már szabadabbá vált az irányított kulturpolitika, akkor tudta kibontani kolorista, modern művészetét.

Losonczy Tamás azt kérdezi: „lehetséges, hogy egy hatalmas, kék formának vagy egy vörös csíknak, villogó fehér szikrázásnak több értelme van, mint a sok értelmes okoskodásnak?" Műveit Hamvas Béla meditációs objektumoknak nevezi, Kassák Lajos pedig „az absztrakt festészet legkiforrottabb képviselőjének" tekintette őt. Az 50-es, 60-as években kényszerű hallgatásra ítéltetett, többször kizárták a képzőművészek szövetségéből is. Az interjú 89-ben készült, a mellőztetés kálváriájáról szól. Losonczyt az a meggyőződés tartotta fenn, hogy a „legfőbb ellenségünk a fölényeskedés és legfőbb szövetségesünk az élet, a belülről fakadó szerénység és a tisztaság, amiért érdemes küzdenünk." Idős korára megérhette, hogy munkásságát Kossuth-díjjal jutalmazzák.

A kecskeméti születésű Hajnal János (Giovani) pályája szintén nélkülözéssel indul, sikerül felküzdenie magát a Képzőművészeti Főiskolára. Kezdeti honi sikerei mellett 48-ban véglegesen Olaszországba távozik, munkásságát az egyház szolgálatába állította, és mint korunk világszerte legismertebb képzőművésze freskókat, üvegablakokat készít a katolikus egyháznak.

Érdemes még megemlíteni az erdélyi, a kárpátaljai, a szlovákiai és a vajdasági magyar képzőművészetről szóló fejezeteket, azokat a kapcsolódásokat mutatják fel, amelyek a múltban is áthatották az egész magyar művészetet, mondhatni egyetemes hatásuk volt. Az interjúk tanúsága szerint ezek a kapcsolódások a magyarság képzőművészetét fragmentálissá tévő politikai nehézségek ellenére is kimutathatók. Jónak látnám a határainkon túli magyar képzőművészet reprezentáns alkotásait összegyűjteni, s annak állandó kiállítási helyet adni, ahogyan tették ezt például Dunaszerdahelyen, ahol a magyarországi művészek alkotásai állandó képtárban láthatók. A Tevan Kiadó igazgatóját, Cs. Tóth Jánost és a szerzőpárost arra szeretném biztatni, hogy folytassák az interjúsorozatot. Van húsz-harminc olyan művész, akit letétei méltóvá tesznek arra, hogy korunk művészetéről egy könyvben képet adjanak. Bár ebben a kötetben is szerepel egy-két alkotó a fiatalabb nemzedékből.

(Sümegi György - Tóth Piroska: Idekint és odabent. Tevan Kiadó, 240 oldal)

BENEDEK SZABOLCS:

Könyv

Szemernyi értelem

■ *(John Lennon: Kövér dudor Eric Hearble fején — Háttér Kiadó, Budapest, 1995. 96 oldal, 379 Ft)*

„Valami van a levegőben" — mondta a minap egy ismerősöm, amikor egy lemezboltban megmutattam neki, hogy tessék, már megint itt egy újabb „Beatles-cédé", rajta azzal az 1963-as Baby It's Youval, amelynek klipjét állítólag nemrég bányászták elő valami filmarchívumból Londonban, és amelyet azóta rendszeresen játszik az MTV is (no nem a miénk!). Ugyanerre jutottam később én is, amikor eszembe jutott a tavalyi őszi Lennon-kiállítás a Ludwig Múzeumban, meg a Híradóban bemutatott képsorok arról a tömegjelenetről, amelyet a békés brit állampolgárok produkáltak még novemberben egy másik, eddig ismeretlen felvételeket tartalmazó Beatles-album megjelenése kapcsán. Az ember ilyenkor a már jól ismert magyarázatok után kapdos, hogy „nosztalgiahullám", meg „értékkeresés", az „eszmék hiánya", és hogy „a hatvanas években utoljára történt valami", és így tovább. (Arról nem is beszélve, hogy az idén megint lehet emlékezni: októberben John Lennon születésének 55., decemberben pedig halálának 15. évfordulója lesz.)

„Most pedig tessék, megírta ezt a könyvet" — szögezi le helyettem is Paul McCartney a Bevezetőben, amikor a kezembe veszem a frissiben (és kis hazánkban először) napvilágot látott Lennon-kötetet. A sztori pedig minden bizonnyal ismerős már minden „igazi" Beatles-rajongónak a koncertek között, a luxushotelek elnöki lakosztályaiban, és az unalmas repülőutakon szállodai levélpapírra meg szalvétára firkált kis Lennon-...ugyan mi a szöszökről? Novellák ezek? Versikék? Jelenetek? Vagy amolyan igazi angolos, Monty Pythonos „szkeccsek"? A műfaj igazából megnevezhetetlen (mondhatnánk ugyan „egyperceseknek", ha ez a kifejezés már nem lenne foglalt), mint ahogy a téma is az. Igaz is: csak nehogy elmélyedjünk akármelyikben! „Biztosan lesznek fafejek, akik elmorfondíroznak rajta, hogy egyiknek-másiknak miért nincs semmi értelme, mások pedig rejtett jelentések után kutatnak majd — véli a már említett McCartney a már említett Bevezetőben, majd bölcsen hozzáteszi: — Szemernyi értelme sem kell hogy legyen, ha mulatságos, az éppen elég."

Találó megjegyzés. Az abszurdon ugyanis elsősorban — ha kesernyés vigyorral is — csak „mulatni" szabad (és illik is). Ez a Lennon-kötet pedig igazi abszurd csemege, és ennek az eszköze jelen esetben nem is annyira a tartalom (bár persze az se elhanyagolható, hiszen a Beatles agyának egynegyedéről van szó!), hanem sokkal inkább a nyelv. Ezt a kötetet annak idején (1964-ben) azoknak ajánlotta a rangos Times még rangosabb irodalmi melléklete, akik „az angol nyelv elszürkülésétől" és a „brit képzelet elszegényesedésétől" tartanak. Hogy erről mi magunk is meggyőződhessünk, szerencsére gondoskodott a Kiadó, a könyvecske ugyanis kétnyelvű, úgyhogy aki esetleg nem szimpatizálna az egyébként ötletes és igényes fordítással (Hideg János munkája), az „eredetiben" tanulmányozhatja és élvezheti a lennoni (nna és beatlesi) humort. (Akik pedig talán nem értenek angolul, és úgy érzik, emiatt az „eredetiségben" hiányt szenvednek, azokat kárpótolják a szövegekhez hasonló éllel és érzékenységgel felskiccelt Lennon-rajzok.)

„Valami van a levegőben" — na lám, még milyen szerencse! A cédék, klipek és grafikák után megint gazdagabbak lettünk valamivel, egy szeletnyivel abból a produkcióból, amit úgy hívnak, hogy Beatles és John Lennon. Mert lehet, hogy a lemezek azért jobbak (s ebben nem kételkedik a könyv hátoldalán maga a „szorzó" sem), azt azonban most ki bánja, mert ez a kötet tényleg nem más, mint egy nagyon is „karcagtató novillagyűjtemény" — ad absurdum, ez pedig mindenre elég.

Rácmolnár Sándor: Tarot-lap

Schéner Mihály

KOLTAI TAMÁS:

Széllel szemben

■ *Eszenyi Enikő* mint Johanna a szélzsákot fújja. A szélzsák magasan van, egy rúd tetején feszül a szélben. Eszenyi alulról fújja, jó hat-hét méterről, széllel szemben. Arca zsemlyévé gömbölyödik, és apró pukkanásokkal ki-kipurcan az erőlködéstől. Közben mormol is valamit, nem lehet tudni, imádkozik-e vagy káromkodik. A szélzsák először nem reagál, peckesen leng, majd egyszer-kétszer összelöttyed, de újra erőre kap, mígnem végleg lekonyul. Eszenyi a szélcsendben megint nekiveselkedik, most moccanatlan feszültséget bűvöl, megpróbálja elcsitítani még a nézőtéren köhögő antinézőket is, kacsintó koboldként tündérkedik, mire a szélzsák föltámad, kifeszül, de most már az ellenkező oldalra, fújásirányban. Megtörtént a csoda, megfordult a szél, Dunois hajói átkelhetnek a folyón, hogy rátámadjanak az angolokra.

Taub János Szent Johanna-rendezésének lényege sűrűsödik ebben a jelenetben. Már az is provokáció, hogy szélzsák van, nem lobogó. Lobogónk, Johanna? Felejtsük el. Eszenyi Johannája azt a csipetnyi transzcendens áhitatot is kiirtotta a szerepből, amitől még a csúfondáros Shaw sem tudott megszabadulni. Ez a Johanna nem térdel le, nem fordul közismert felső kapcsolatához, hanem szembe fúj a széllel, és megpróbál együttműködésre bírni bennünket. Legalább annyira, hogy kis időre fejezzük be a krákogást. Az eredmény közismert. Meg lehet váltani a világot azokkal, akik öt másodpercig sem képesek fegyelmezni magukat?

Eszenyi és Taub Johannája a magányról szól. Arról, hogy egy ember tökéletesen egyedül van a világban az erkölcsi hitelével. Az önzetlenségével. Magánérdekének totális kiiktatásával. Közösségi fanatizmusával. Mondhatnék hitet is, ha ez a fogalom napjainkban nem devalválódott volna, és használóit nem arról lehetne fölismerni, hogy maradék erkölcsi tőkéjüket is fölélték. Hitbuzgalmi szövegekkel leplezett politikai aspirációk és közérdekképviseletnek álcázott demagóg dumák korában Shaw darabja különösen időszerű. Ha dühöng a küldetéstudat, nagy szükség van valakire, aki szembe fúj a széllel. Ha sok a handabandázás, szent az, aki megpróbál csöndet teremteni. Ha pártok, csoportok, testületek az egyetlen igaz út letéteményesének mondják magukat, érdemes odafigyelni az egyénre, aki elutasítja az érdekképviseleti mozgalom illetékességét, mert meggyőződése szerint a saját dolgában csak maga dönthet. A belső hangjaira figyelő Johanna, akinek az elhagyatottsága az ereje: a szabad személyiség jelképe.

Mindez a *Vígszínház* előadásában távolról sem ilyen patetikus. Eszenyi az első jelenetben piros kartonruhában jelenik meg, könnyedén eltolja a páncélozott falat, fél lábán cipőszerűen fölkunkorodik a harisnya, kezében szotyolás zacskó. Magokat rágcsálva hirdeti ki küldetését, miközben mindig más bejáraton tűnik föl, mint ahonnan várják, akár egy Feydeau-bohózatban. Nem az olajnyomatok áhitatos parasztlánya, akinek fönnakad a szeme, inkább egy hóbortos teremtés, aki tolvajlépéssel közelíti meg a dauphint, és félő, hogy a fejére ejti a nagy igyekezettől kidülledt szemmel fölemelt szent kardot. Eszenyi és Taub értelmezésének filozófiája, hogy az elhivatottság nem azonos a hősies pózzal, az eltökéltség nem egyenlő a szavalatokkal, a megváltó pedig az, akiben van egy csöpp józan ész, és a többség hiúságát, gyávaságát, önzését legalább ideiglenesen legyőzni képes sugárzás.

Eszenyi mintha tudatosan használná „modorosságait", a kissé elnyújtott, éneklő beszédet és az energikus karmozdulataival kísért magyarázó hangsúlyokat, hogy érzékeltesse Johannájának paradox kettősségét: a természetes együgyűséget és a természetes racionalizmust. A kettő nincs egymással föloldhatatlan ellentétben. Az együgyűség nemcsak a tanulatlanságot jelenti — Eszenyi még azt a tréfát is megengedi magának, hogy elcsodálkozzék, amiért két „n"-nel írják Johanna nevét —, hanem az ellene folyó eljárás fölötti értetlenségét is. A racionalitás viszont valósággal intellektuális szintre emeli viszonyát a „küldetéshez" (Istenhez, ha tetszik) és a halálhoz, ami két pompázatos monológban csúcsosodik ki. Az egyik a koronázás után, amikor fölismeri, hogy magára maradt, a másik a tárgyaláson, mikor máglyahalál helyett életfogytiglanra ítélik. Az első a meggyőződéséhez, a második a szabadságához ragaszkodó ember szenvedélyes vallomása, önsajnáló nyafogás nélküli, belülről vezérelt, tipikusan „értelmiségi" megnyilatkozás. Utána Eszenyi bámulatos Johannája, mellőzve a mártíromság színházi pózait, a hóhért szelíden kézenfogva indul a máglyára. Mintha csak sétálni menne.

Taubnak hosszú ideje — a *Száz év magány* óta — legjobb rendezése a Szent Johanna. Sikerült kényes egyensúlyt találnia heroizálás és profanizálás, a gúnyolódó és meghatódó Shaw, az áltörténelmi álfreskó színeiben káprázó tézisdráma színműszerű és esszéisztikus elemei között. Legendás szerepelőírásai ezúttal nemcsak a darab egyenes lefutású figuráival találkoztak, hanem a Vígszínház társulatának jó részével is. *Szervét Tibor* cinikus politikus Warwickja és *Vallai Péter* ravasz ideológus Cauchonja például egy hosszú, bemikrofonozott tárgyalóasztal két végén ülve egyezkedik a jövendő koncepciós perről, futólag érintve a protestantizmus és nacionalizmus problémakörét, közöttük a fejét kapkodó, stupid Stogumber atyával, akit *Reviczky Gábor* utóbb, az égő test láttán a szokásos hisztérikus őrjöngés helyett csöndes megtéréssel vezet el a képzeletszegény hóhérok lelkiismeretfurdalásáig. (Shaw még Auschwitz előtt írta a Szent Johannát.)

Különösebb színészi fölfedezés nincs más az előadásban, *Alföldi Róbert* Ladvenu-jét kivéve, aki Johanna védője létére olyan fanatikusan hisz a bűnösségében, hogy amikor a lány a máglyán az ő életét óvja a tűztől, az ártatlanság eme perdöntő (késői) jelének birtokában becsapva érzi magát Isten által, és keserű szemrehányással illeti. A tárgyalási jelenet valószínűleg hatásosabb, de Taub szellemétől idegenebb lenne „kaposvári realizmussal", mint szimbolikus papi bábukkal. *Méhes László* tárgyilagos-hivatalnokias Inkvizítorában és a liturgikus ítélethozás iróniájában fedezhetjük föl leginkább, amit a rendező a démonikusan megfélemlítőnek szánt inkvizíciós perek kisszerűségéről valójában gondol. *Borbiczki Ferenc* nagyhangúan vajszívű Bodricourt-ja, *Hegedűs D.Géza* szelet váró vehemenciájától eltekintve nyugodt Dunois-ja és *Rudolf Péter* infantilis dauphinje (ha nem mutogatná kékvérű erekkel ékes karját) egy hagyományosabb előadásban is elmenne.

Kentaur díszlete könnyen mozgó, nagy felületekkel operál, amelyek kiképzik a teret anélkül, hogy különösebben fölkeltenék a rendező játékmesteri fantáziáját. *Szakács Györgyi* eltréfál Johanna terepjáró gyalogság menetfelszerelésével, egyébként az kat az időtlenül modern szabáso alkalmazza, amelyekhez képest játék huszadik századi úriemb „nevetséges" öltönye nem u nem archaikus lelet. Az u ben az előadásban neheze rabb lenni, mint a megelő de azért Taub csavar egy álom-Johanna, kis piros nak fehér változatában tartja karján a szotyol a gáláns Warwick k szerűen fogadja. A nagy kerek ag kedélyesen együtt szotyolázgató Szent Johanna Baráti Társaság szabadkozás (és abgang-szövegek) nélkül somfordál ki a szűz föltámadásának veszélye hallatán. Eszenyi két napraforgómag között eltöpreng a szentek befogadásának esélyeiről. Szerintem túl profán, túl kellemetlen, túl kevéssé átszellemült szent ő ahhoz, hogysem sansza lehetne. *Túl jó nekünk.* Le lehet majd mérni az előadás fogadtatásán.

Együtt jobb

OTP-GARANCIA BIZTOSÍTÓ RT.
OTP-Deutsche Leasing Kft
OTP BROKER RT.
OTP BANK
OTP BEFEKTETÉSI ALAPKEZELŐ Kft.
OTP Ingatlan Rt.
OTP CONFIDENCIA KFT. Az OTP csoport tagja
hat

OTP csoport. Részben is egész.

ILLÉS ANDRÁS:

Feljött a hold

Idestova öt éve kísérem figyelemmel a Hold Színháza produkcióit és mintha folyton ugyanazt látnám. Annak okát, hogy érdeklődésemet miért nem veszítettem le irántuk a mai napig, talán sikerül megvilágítanom a következő példával: egyszer kézbe vettem egy, Michelangelo fiatalkori Pietájáról készített, mintegy százötven fényképet tartalmazó albumot. Részletek és totálképek váltogatták egymást, a legkülönbözőbb nézőpontokból mutatva be a szobrot, míg egészen körül nem „járták". A fotók nem hatottak művészi zsonglőrködésnek, hanem sokkal inkább közelebb kerültem általuk a szobor lelkéhez-lényegéhez, egyszóval magához az alkotáshoz, ami — háromdimenziós kiterjedésénél fogva — teljes térbeli valójában soha nem tárul föl előttünk.

Jellegében ilyen felvételeket készít Malgot István is társulatával ugyanazon sok dimenziós valóságunkról, ugyanazokkal az eszközökkel, de mindig másmás perspektívából.

Erről győzött meg legújabb darabjuk is, a *A pók* „zenés-táncos vízió némi rikáccsal", amely a Tavaszi Fesztivál után most másodszor került bemutatásra az Első Alternatív Színházi Fesztiválon, ezúttal a Merlinben.

A komplex formanyelv: a fény- és zenei hatások (John Cage II. konstrukció című műyének és Kurt Weil dalainak felhasználása), a legnagyobbrészt Jean Genet Balkon című drámájából kölcsönzött szövegek groteszk hangsúlyozása, a feszített mozgás, a festett arcok, s nem utolsósorban a színpad apokaliptikus díszlete: középen egy kerevet, mely egyként színtere kéjeknek és halóknak, egy mögötte felállított feszülettel egyaránt megfelelő „kellékeknek" bizonyultak egy torz, önmagával meghasonlott világ megidézéséhez, ami jelen esetben nem más, mint a hatalom és kiszolgálóinak miliője.

Darabbeli képviselőik: a titkos főnök (Oláh Szilvia), a tábornok (Barna Bernadett), a püspök (Erős Judit), a katona és bíró (Tzafetás Roland), és a kuplerájos nők, akiket ugyanezek a szereplők alakítanak, önfeledten élik kiváltságos karanténéletüket, annak minden perverzitásával, öntömjénezésével és a „plebsz", a „csőcselék" ellen irányulő, de egymást sem kímélő ármánykodásával. A zárt tér és a rajta keresztül-kasul húzódó gumikötél-háló a benne pöffeszkedő, vagy éppen vergődő-vonagló szereplőkkel, plasztikusan jeleníti meg a „fortélyos félelem" letéteményeseinek megközelíthetetlen és átláthatatlan dimenzióját, de éppúgy a pozíciójuk diktálta magatartásformák szánalmas determináltságát is, amiből kitörni képtelenek. Rossz lelkiismeretük szavát önmaguk tébolyba hajszolásával és válogaott fajtalankodások „művelésével" próbálják elaltatni, vagy valami hazug erkölcsiséggel, mint például a titkos főnök, aki eszelős mártír-tudatával egyfajta „ávós Krisztust" testesít meg — ahogy a rendező nevezi, — ki készen áll, hogy fölfeszíttessék, ha nem is a szeretet, de a zsarnokság „szent" eszméjéért. Mindeközben a színpad előterében egy ketrecbe zárt angyal(Bojtor Katalin) fáradhatatlanul zengi a Koldusopera dalait, de a Genet-szövegekből áradó kegyetlenség, maró gúny és szomorúság ezeket is bárgyú operettslágerekké „minősíti vissza", s ez aztán igazán a „teljességig" fokozza e színre vitt pokol vígasztalanságát. Az előadás végén beteljesedik Jim Morrison Amerikai Imájában leírt jóslata is (miszerint, a „lassú, kövér generálisok a fiatal vértől obszcének lesznek"), amikor a titkos főnök a forradalom leverését követően (melyet, mint tömegélményt, roppant érzékletességgel formált meg a rendezés és a színészi játék) lelövi a Kisleánykát (Gerendai Zsuzsannát), aki az ártatlanság, a romok alól előbújó élet dalát énekeli.

Prófétai ostorozás ez a darab, (átfogalmazva egyik kulcsmondatát): „hogy visszatérve otthonainkba, minden legalább annyira valószínű legyen, mint itt", de ne ez történjék, hanem az „ellenkezője"!

Schéner Mihály kikötője

Hosszú odüsszeia után partot értem! – mondja Schéner Mihály Kossuth-díjas. E rövid mondatba sűríti mindazt, amit számára ez az ünnepi pillanat jelent.

– Eredetileg tájkép- és csendéletfestő akartam volna lenni, de magával ragadott az expresszionizmus, és 1963-ban alaposan levágott a kritika, amikor a Csók István Galériában néhány expresszionista képet állítottam ki – emlékezik. Két évvel később ugyanott már a Bauhaust idéző konstruktivizmussal, egyszersmind népi formákkal jelentkezett. Ezt most megvilágosodásnak nevezi, amelynek okát máig nem ismeri. Csupán az vált világossá, hogy az organikus formákat is konstruktivista látásmóddal tudja felidézni, számos plasztikája a bizonyíték rá. Meg arra is, amit művészete másik meghatározójának vall: a játékosságra, ahogy ő kifejezi, „kurzivitásra". Ez pedig, gondoljunk csak Miksakancsóinak rajzolataira, újra a népművészet hatását mutatja.

Ez a hatás azonban nem puszta impresszió. Már a főiskolán, a negyvenes évek elején foglalkoztatta a népi motívumkincs, de igazán akkor mélyedt el benne, amikor a hatvanas években kijuthatott Párizsba, Stockholmba, és megfigyelhette, Nyugaton hogyan forr szerves egységbe az ősi művészet és a magas kultúra.

– Tavaly döbbent boldogsággal láttam Kréta szigetén, Iraklionban olyan cserepet, amely hasonmása a magyar aratókorsónak – mondja. – A szarkofágokban pedig a mi tulipános ládánk archeformájára ismertem. Ezek számomra a népi formakincs igazi alapelemei, nem azok, amelyeket a múlt századi semmitmondó zsánerművészet használ.

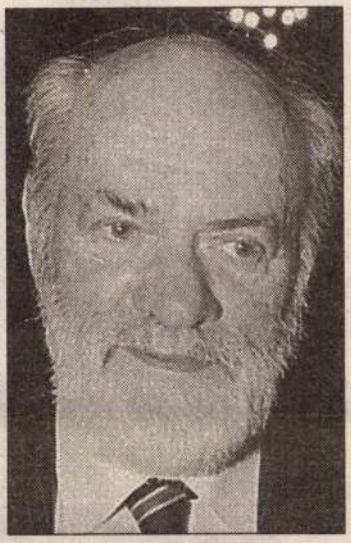

Népi ihletettsége és modernizmusa állandó zavarokat keltett körülötte, amelyek – úgy látja –, még ma sem tisztultak ki. Ennek okát abban jelöli meg, hogy szerinte tovább él nálunk egyfajta feudalisztikus-monopolista gondolkodás, amelynek hatása mind a politikában, mind a művészetben megfigyelhető.

– Mindegyik irányzat abszolutizálni akarja magát – jegyzi meg. – Ezért nem tud megvalósulni az igazi pluralitás. Nem tudott megjelenni az utóbbi négyöt évben sem. A nemzet fogalmát, a népiességet gyakran önös célok érdekében használták és használják fel. A művészetben azonban mindig is valamivel jobb volt a helyzet, mint a politikában. Hiszen még a legnagyobb elnyomás idején is voltak művészek, akik mást csináltak, mint amit éppen kellett vagy szabadott. És én bízom az emberiség nemesebb szívében, a humanizmusban, bízok a sokszínűség kibonthatóságában, mert csak így tudunk együtt élni.

1983-as nagysikerű műcsarnoki kiállításán (amelyet két hét alatt ötvenezren néztek meg), igaz ugyan, hogy csak az utolsó napon, de megjelent maga Aczél György is. „Jól van, Schéner elvtárs, csak csinálja a lovacskáit" – veregette meg a vállát. Így változott a világ. Hogyan értékelhető akkor a mostani Kossuth-díj? Eldőlt volna végre a festő hovatartozása, vagy egyből a Panteonba emelkedett, át a tegnapi-mai választóvizeken?

– Életben maradtam – válaszolja némi szünet után –, mert mindig voltak, akik megértettek és segítettek. Köszönöm nekik.

Varsányi Gyula

A HOLNAPI MAGAZIN TARTALMÁBÓL:

- Az igazi hipnózis
- Igéző kutya
- Karnevál Nizzában
- Huszár Klára a Svábhegyen
- Magányos kelta
- A fürdőzés művészete
- Nyaralás itthon
- Francia levesek

A

MAGYAR LÁSZLÓ ANDRÁS:

ÚTVESZTŐ

Vita a tudományról, az információról és az értelmiségről

16. heti számunkban Füzi László Tudjuk-e, hogy miért tüntetünk Nagymaroson című vitaindító-esszéjének megjelentésével cikksorozat közlését kezdtük el a fenti témáról, Vekerdi László Tudás és tudomány című könyvének néhány gondolata kapcsán. Eddig Vámos Tibor A viszonylagos igazságok igazsága és Bacsó Béla Tudtunk-e valaha többet? című értekezését adtuk közre. Ezt a sort folytatjuk most Magyar László András írásának közzétételével.

A világ valószínűleg végtelen. Aminek pedig nincs vége, az labirintus. Másrészt, ha a világ, tehát a minket körülvevő dolgok és fogalmak mindensége megismerhető, az emberi értelem is végtelen, tehát maga is útvesztő. Az ám, de nem csupán az egyes dolgokról, hanem magáról a gondolkodásról sincs biztos ítéletünk. Az igazság ugyanis, eddig megalkotott legjobb definíciója szerint, olyan állítás, amely összes többi állításunkkal egyeztethető: így hát legjobb esetben is viszonylagos. Egy szó mint száz — a világ megismerhetetlen.

Az ember eredete és lényege szerint állat, ha túlontúl sikeres állat is. Mint ilyennek kettős a célja: a lét- és a fajfönntartás. Értelme, gondolkodása valószínűleg e célok elérése érdekében fejlődött ki. Csakhogy ez a különös eszköz nem csupán a táplálékszerzést, biztonságot, utódnemzést szolgálja, hanem létrehozva és folytonosan változtatva számunkra az ún. „világot", folyamatosan működik és végtelen állandósággal szüli, halmozza a dolgokat, fogalmakat, képzeteket, viszonyokat (már amennyiben mindezek egyáltalán különbözőknek tarthatók.) Ha Kantnak hiszünk, az is könnyen elképzelhető, hogy magát az időt és teret is e mindent átfogó gondolkodásnak köszönhetjük, vagyis még annyi elégtételünk sem lehet, hogy a színpadot, amelyen képzelt drámánk játszódik, valóságosnak tekinthessük.

Az értelem tehát — az ő „túlemelkedő" és felfoghatatlan mivoltában — nem csupán arra törekszik, hogy föladatainak: a lét és a faj fönntartásának megfeleljen, hanem „vissza is hajlik", vagyis reflektál önmagára. Aki pedig a kozmikus értelem, gondolkodás e melléktevékenységét végzi, másodállását betölti, azt nevezzük mi valódi értelmiséginek.

Valódi értelmiségi a föntiek szerint nem reménykedhet és soha nem is reménykedhetett abban, hogy átlátja, fölfogja, s még kevésbé abban, hogy igazgatja, megfelelő mederbe tereli e világot: kényszerű statisztája egy kissé zűrzavaros darabnak, aki valószínűleg anélkül mondja el szövegét, hogy bármit értene a drámából — komédiából vagy tragédiából —, amelynek részese.

Az értelmiség, mióta létezik, két csoportra oszlott: a többség csupán azért volt „értelmiség"-nek nevezhető, mert létfönntartásához munkaeszközként értelmét használta, vagyis nem zsákot hordott, szántott, vadászott vagy harcolt, hanem gondolkodott avégett, hogy a világ ennek fejében megélhetést biztosítson neki. A valódi értelmiségi azonban amellett, hogy szajkózta, megkísérelte értelmezni is szerepét, s arra törekedett, hogy megértse a Nagy Drámát, amelyben játszik. E szerény kívánságot — mint mondtuk, — soha nem kísérte, nem is kísérhette siker, de maga a törekvés bizonyos — vitatható értékű — különbséget teremtett a világmegértésre vágyó értelmiségi és a lét- és fajfönntartás igájában görnyedő embertársai között. Az értelmiségit emiatt alig titkolt büszkeség töltötte el, a többiek pedig elnéző mosollyal nyugtázták a dolgot.

Mindez rendben is ment így, hosszú évezredekig. Csakhogy az idillt néhány évszázada megzavarta valami. Nagyjából a 17. század óta a gondolkodás mint munkaeszköz egyre inkább olyan szerszámnak bizonyul, amelyik a tulajdonszerzés — vagyis az önkiterjesztés — érdekében már nem csupán a lét- és a fajfönntartást szolgálja, hanem a fölösleges tulajdonok rákként burjánzó, önmagát szaporító tömegét hozza létre, s hogy nekik helyet biztosítson, mindazt, ami nem vehető tulajdonba, módszeresen kezdi kiszorítani a világból. Ezzel párhuzamosan az értelmiségiek előbb említett első csoportja felértékelődött, a világ megismerésre és értelmezésre törekvő kisebbség pedig — éppen mivel, az ismert okokból, nem bizonyult eredményesnek, így a nagy szerzőmunkában nem vehetett részt elég hatékonyan — teljesen értékét és ezzel együtt önbecsülését vesztette. E folyamat eredményeképpen manapság „tudományos"-nak (ami nagyjából a „szent" vagy a „kóser" szinonimája) csupán azt az értelmi tevékenységet tartják, amely közvetve vagy közvetetten közös tulajdonszerzéshez vezethet. (Az, hogy a gondolkodó egyed keres-e rajta, e szempontból indifferens, bár ha keres, akármilyen szélhámos is az illető, az emberek szemében tiszteletreméltóbb.)

Az emberiség manapság — a gondolkodás burjánzó természetéből fakadó — önkiterjesztési, vagyis tulajdonszerzési őrületében az ebben a folyamatban legeredményesebb első csoportbeli értelmiségieknek — az ún. szakembereknek — vetette magát alá, mert, teljes joggal, úgy véli, hogy ekképp jut a legtöbb tulajdonhoz. (Más kérdés, hogy e tulajdonszerzésnek mi az értelme.) A szakemberek azután ily módon kialakult kiváltságos helyzetüket különféle ravasz módszerekkel meg is erősítették: ezek közé tartozik a testületi összetartás (előfordult például, hogy egy neves magyar fizikus *más* fizikusok eredményességére hivatkozva követelt magának több tulajdont), a nyelvi trükkök sora (szakzsargon, címek, kitüntetések stb.), és a szégyentelen önreklám is, a reklám, amely ma az informálás legkedveltebb eszköze, holott nem egyéb, mint hazug dicsekvés.

A szakemberek rémuralmának legfelháborítóbb módszere azonban az, hogy az ún. tudományt megkísérlik világértelmező tevékenységnek is, illetve szélsőséges formában új vallásnak, filozófiának feltűntetni, amivel két legyet ütnek egy csapásra: nem csupán a valódi értelmiséget söprik le a színpadról s járatják le, hanem azt is leplezni tudják, hogy az ún. tudomány nem egyéb, mint tulajdonszerzésre irányuló cselekvés, amelynek nem a világ megértése, hanem átalakítása — szerintem tönkretétele — a valódi célja. A tudomány ugyanis három szempontból sem alkalmas arra, hogy a világot értelmezze és így az embert életében segítse: egyrészt törvényeken alapul, márpedig a törvény semmit nem tud kezdeni az egyedivel és az egyénnel, másrészt kvantitatív, vagyis mennyiségek összevetésével, rögzítésével foglalkozik, ami pedig még egy elgondolt világnak is csupán egyik aspektusa, harmadrészt pedig, épp tudományos és szakjellegéből eredően soha nem adhat átfogó képet, vagy legalább áttekintést a világról. Mindenesetre a tudomány új vallásként a legundorítóbb hagyományokat követi: éppoly türelmetlen, éppoly kizárólagosságra törekvő, nagyképű és éppúgy kevesek erőszakosságán és a többség megalkuvásán alapul, mint legtöbb elődje. Ráadásul — s ez a legszörnyűbb — a tudománynak erkölcsi érzéke sincs: jól elvan az útvesztőben, amelyből egy-két folyosót — hirdeti büszkén — már szinte tökéletesen ismer.

A tudomány mint vallás természetesen kiépítette a maga Egyházát is, mely hierarchiájával, liturgiájával és zsinataival egész életre szóló programot ad papjainak és szerzeteseinek. Akadnak itt bíborosok, érsekek, püspökök, de kolduló barátok is — a keleti gyülekezetekben a kolduló püspök sem ritkaság! A reformátorokra pedig, akik a nép nyelvén akarják hirdetni az Igét, vagyis az ismeretterjesztőkre, itt is anathéma vár (természetesen a szó második értelmében!).

A valódinak nevezett értelmiség minderre háromféle választ adhat: Vagy megkísérli szakembernek feltűntetni magát (ez a leggyakoribb és a tulajdonszerzés szempontjából a legeredményesebb módszer, az ún. „humán tudomány" fogalma e választáson alapul), vagy bohóccá válik, akinek talán mutatványa végén vetnek némi elismerést, végül a harmadik lehetőség: megélni valamiből — akár szakemberként —, s kivonva értelmi tevékenységünknek e részét a tulajdonszerzési folyamatból fusiban, dilettánsként keresni a helyes utat, értelmezni a világ labirintusát.

Csakhogy mire vezethet az efféle szemlélődés — kérdezhetni joggal —, amely nem vesz tudomást a szaktudományok által fölhalmozott adattömegről, vajon nem csupán lila képzelgés lesz-e az eredménye? S ugyan mire megyünk puszta szemlélődéssel, ami egyébként is felesleges, sőt zavaró is a világ leírásának és átalakításának munkája közben. Vajon nem az lenne-e az egyetlen helyes út, ha ahelyett, hogy a meglévő zűrzavaros labirintust értelmezgetnénk, létrehoznánk egy értelmünk-szerinti, rendes és áttekinthető építményt, s ahelyett, hogy megpróbálnánk alkalmazkodni a világhoz, a világot alakítanánk a magunk képére? S egyáltalán, milyen jogon alkot véleményt olyasvalaki az egészről, aki még a milliomodrésznek sem tudósa? Vagyis: milyen jogon gondolkodik bárki a saját sorsáról, milyen jogon akar dönteni arról, hogyan s miért él?

E súlyos szemrehányásokkal szemben látszólag nincs ellenvetés. Csakhogy tudjuk: az ember képére alakított világ embertelen, hiszen az a kozmosz, ahol eddig emberként éltünk, nem célszerű. Döntésekre kényszerít minket, de e döntéseket nem mi hozzuk, hanem körülményeink és történetünk. Folytonosan át kell tehát gondolnunk az átgondolhatatlant, értelmeznünk kell az értelmezhetetlent, mert kényszerűségből, akarva-akaratlan mind valódi értelmiségiek vagyunk, értelmiségiek, akik — tisztán látva tudatlanságukat —, a szabadság és az emberi élet egyetlen lehetőségét ebben a folyamatos, inkompetens és kissé nevetséges tevékenységében: a gondolkodásban véljük fölfedezni.

Ami pedig a változtatás jogát és lehetőségét illeti, jól jegyezzük meg: az útvesztőket átépíteni nem, legfőljebb lerombolni lehet. Thészeusz azonban nem azért ment Krétára, hogy lerombolja a Labürinthoszt. Elégedetten tért haza, pedig csupán a rettentő építmény mélyén lakó szörnyet sikerült elpusztítania. Jóllehet, fogalma sem volt a teratológiáról.

(Jövő heti számunkban a vitát Buda Béla dr: A tudomány és a társadalom című írásával folytatjuk.)

Schéner Mihály rajza

A Kortárs szerkesztősége jeligés pályázatot indít mindazon tollforgatóknak, prózaíróknak, költőknek, netán esszéistáknak, akik vállalkoznak arra, hogy hozzáírjanak egy-egy novellát a magyar irodalom bármelyik neves alkotójának az életművéhez. Bárki előd nevében, arácval jelentkezhet az, akinek képzeletét megragadja ez a játék, csupán még élő pályatárs képében nem.

Mindkét lehetőség fennáll: vagy a magunk anyagát adjuk a klasszikus pályatársnak, vagy az ő korát, anyagát sajátítjuk ki a magunk számára. A kérdés csak az: Ön kinek az alakját tudja, kívánja felölteni? Avagy ha igazán komolyan vesszük a játékot: ki fog megszólalni a szellemvilágból a médium hangszálaival?

Pályázni csakis novellával és *jeligés* formában lehet. (A szerző nevét, címét lezárt borítékban kérjük mellékelni.)
Beküldési határidő: 1995. szeptember 30.
Eredményhirdetés a decemberi számban.
A pályaművek *első közlésének* jogára igényt tartunk.

Első díj: 66.000 Ft
Második díj: 55 000 Ft
Harmadik díj: 44 000 Ft
(A díjak adómentesek!)

KŐRÖSSI P. JÓZSEF:

Láttam Párizst és nem láttam semmit

Napló helyett.

Ajánlom ezeket a sorokat dr. HeténYi úrnak, aki felelősséggel vállalkozott arra, hogy felfalja téglástul, üvegkirakatostul a budapesti könyvesboltokat, és ezzel a feladatta mint végrehajtó meg is bízta magát.

Hogy mi lesz itt majd még az emésztés alatt és mi lesz az után, hogy milyen (szakorvosi) beavatkozásra lesz itt majd még szükség?! Hát ki tudja azt, istenem?! Fő az, hogy lenyelte és még nem lakott jól.

Franciaország budapesti nagykövetsége kulturális osztályának ösztöndíjával, március végén, életemben először, 42 évesen, öt napot Párizsban töltöttem. És az jó.

Mert mit mondjak, mit ne mondjak: Párizs — és benne a Salon du livres, a Port de Versailles-on — ma is megér egy misét. Egy kelet-európainak megéri még *ugyanazt* a misét is. Váltani, változtatni. De mit mire? Mit *és* mire? Mit, mire, mennyiért?!

1.Salon du livre

Hasonló ahhoz, amit nálunk inkább magánpénzből, mint államiból újabban Pécsen szokás megrendezni. De még inkább hasonlítható lenne ahhoz, amit nálunk a Nemzetközi Könyvfesztivál meg a pécsi könyvvásár keveréke nyújthatna.

Kiállítanak francia könyvkiadók és könyvkereskedők, mindig van meghívott ország — most Spanyolország volt az —, és látogatják külföldiek.

Mégis mennyire más. És nem csak attól az, mert elegánsan francia, tehát vidám és mégis a célnak megfelelően szakmai és szakszerű. Más azért is, mert egyedi, semmilyen más könyvvásárhoz, könyvkiállításhoz nem hasonlítható. Mert nem is akar hasonlítani, ahogy maguk a franciák sem akarnak hasonlítani senkihez.

Különösen feltűnőek a folyamatok, a dolgok folyamatossága, a dolgok és események egymásból, egymásra, egymáshoz épülése annak, aki olyan országból érkezett, ahol a történésekre ennek az ellenkezője a jellemző.

Nekem, aki olyan országból, sőt országokból érkeztem, ahol mindig mindent újra és újrakezdtek, különösen feltűnő a történések folyamatossága.

Most derült ki számomra csak igazán, hogy ebben a kultúrában a dolgok rendje az, hogy vannak egymásból szervesen következő folyamatok — csak egymásból szervesen következő folyamatok vannak —, amelyekhez csak szervesen lehet kapcsolódni, szervülni, amelyekből csak szervesen lehet leágazni, újat hozni, újjászületni.

Most kellett rádöbbennem, hogy a törvényszerűséget — különösen a kultúrában — a törvények nem biztosíthatják.

Miközben mint magyar könyvkiadó azt tapasztalom, hogy Magyarországon egyre gyakrabban a semmiből lesz valami, amiből majd megint nem lesz semmi, jó esetben pedig a Semmi lesz, addig ezeknél a drága franciáknál, ezeknél a francia kiadóknál, ami kívülről jön — főleg az angoloktól —, az is szervesen épül be saját könyvkiadási kultúrájukba. Mert semmit se dobtak el, semmit se semmisítenek meg. Náluk minden csak átalakul, minden, ami — netán! — nem francia, előbb-utóbb francia lesz.

Nézem az iskolai háttéranyagokat. Nem csipkéket látok, hanem folyamatokat. Nem a közepén, netán a végén kezdődik a valami, hanem még a legeleje előtt. És aki elkezdte, az folytatja is. Legyen szó a matematikáról, művészetről, filozófiáról, zenéről vagy bármi másról, óvodástól a nyugdíjaskorú nebulóig. Az ötlet mintha szabad préda lenne, a szó legjobb értelmében, és mindig akad a legnyugatibb, legkeletibb, legidegenebb ötlethez is francia adaptáció és hozzá francia kivitelező.

Mindenhez akad francia gondolat. És az megvalósul. Nem csak pénz kérdése ez. Szemlélet kérdése sokkal inkább. És leginkább a szemléleté.

A szemléleté? Ugyan. A franciáknak identitásuk van, és még ma is — talán sokkal inkább, mint valaha — identitás, tudatuk.

A zene és a könyv. Nehéz lenne felsorolni, hogy ebben a témakörben mi mindent sorakoztattak föl. És mi minden szól a legeslegkisebbektől a legeslegnagyobbakig. Mindenkihez, aki érti és aki nem érti. De szeretné. Ne gondoljunk csak kottákra, és főleg ne képzeljük magunk elé az idióta mechanikus játékokat.

Gondoljunk Kodály országára, képzeljük magunk elé, éljük bele magunkat. Olyan. Ahhoz hasonló az ott.

És most vegyük magunk elé gyermekeink iskolai ének- és zenekönyveit.

Lesznek még hátborzongató élményeink.

Képzőművészet és könyv. Legyen most elég annyi, hogy a gyerek már óvodáskorában találkozik a Louvre vagy a d'Orsay (a példák még sorolhatók) múzeumának anyagával. Persze, minden arra a bizonyos szintre van leegyszerűsítve, de hitelesen és gazdagon és őszintén tálalják.

És gondoljunk...kinek az országára is?! Mindegy. Hiszen gondolhatunk.

Korszakalkotó, több tízéves felfedezések. Mintha a gyermek is ember lenne. Érző és alkotó. Értő és okos. Mintha lennének már neki is megélt, elsődleges élményből származó tapasztalatai.

Mintha vannak neki.

Mintha a felnőtt embernek is lennének, mintha neki is vannak. Mintha vannak neki is. Mert emberszámba van véve az ember. Mert ki van tálálva, hogy az ember az emberért van, és az ember van az emberért.

És bolondok ezek a franciák, mert mindent kiadnak újra meg újra. Mindent, ami francia. Még a saját klasszikusaikat is.

És bolondok, mert kiadnak mindent — akár újra is —, ami nem francia. És bolondok, mert építkeznek is, pedig mi világvége hangulatban jövünk és érkezünk. Feléjük. És ha már odaértünk, és ha majd velünk jönnek a heténYiek is, lesz nagy a baj, mert kisajátítjuk még a könyvesboltjaikat is.

❊

Mi is kiadjuk. És őrizzük a klasszikusainkat a könyvesboltok helyett a raktárainkban.

❊

Párizsban, a könyvesszalonban van levegő. Feltűnően sok levegő van, és azért fontos ezt megjegyezni, mert máshol, könyvvásárokon és könyvkiállításokon többnyire nincs. Frankfurtban sincs, amit, mint tudjuk a könyves világ közepeként illik emlegetni. Merthogy az is.

De a franciák könyvvilága más. A franciák könyvvilága is más. Érdekes módon ehhez a Salon du livres-hez — most vagy mindig is — hozzátartozott, hozzátartozik a levegő. Kellemesen tágasan volt megrendezve ez a mostani könyvkiállítás is, valahogy nem tülekedtünk, pedig, különösen szombat-vasárnap, volt tömeg. És mintha minden kiadó többet mutatott volna magából, mint amennyit eddig tudni lehetett róla. Nekünk. Mintha fontosabb lett volna most nekik Franciaország, benne a franciák, mint amilyen fontos Frankfurtban a külföldi, nálunk, itthon, nekünk a magyar. A francia kiadók otthon franciacentrikusak, otthoncentrikusak, *saját* olvasóiknak, *saját* kereskedőiknek, *saját* szakmájuknak rendeznek kiállítást, vásárt, látványt, látványosságot és...cirkuszt is. De elvárják rá a külföldit. (Szándékosan nem mondok — mondhatnék — idegent, mert az saját tapasztalataim szerint Párizsban nincs. Párizsban csak franciák és kedves külföldi turisták vannak, akik előbb vagy utóbb úgy kezdenek viselkedni, mint a jókedvű párizsiak. Párizsban, tapasztalataim szerint, még az alsace-i borkereskedő is jókedvű külföldi turistaként viselkedik. Párizsban, tapasztalataim szerint, minden külföldi a legrövidebb időn belül párizsi lesz. Ha olvas és beszél franciául. Ha nem, akkor magára vessen. Franciaország a franciáké teljesen. Párizs a párizsiaké, és még mindig majdnem egészen az övék.)

2. El a könyvektől, vissza Párizsba, ahová az út mégiscsak a könyveken keresztül vezet

Nem kívánom az alábbi sorokat városatyáink figyelmébe ajánlani.

Szomorúan — merthogy még ott tartunk, hogy hasonlókat ajánlani kell — ajánlom ezzel szemben minden jobbérzésű embertársam figyelmébe, hogy miközben Kelet-Európánkban gátlástalanul pusztítjuk a könyesboltjainkat, Nyugat-Európánkban egymást érik a könyvesboltjaink.

Nincs hát veszve semmi. Ott senkit sem zavar, nekünk meg minek annyi jó.

A franciák, a párizsiak az utcára — a legnagyobb forgalom kellős közepén — tolják ki a könyves (és más) kirakataikat. Az ember belebotlik, (úgy kell neki!) turkál és válogat, még vásárol is. És ezzel, becsszó, senkit sem zavar. Ugyanis ott mindenkinek van valamilyen szinten köze saját kultúrájához. Mindenkinek. Még azoknak is, akiknek van pénzük a vásárláshoz.

Párizsban könyvesboltnál talán csak kávéházból, étteremből van több. És nem csak a történelmi belvárosról beszélek. Beszélek a kis utcák, a sugárutak, és a külvárosok könyvesboltjairól. De nem beszélek a Szajna-partról, nem beszélek a könyvárus dinasztiákról, és a bouquiniste-okról sem. Hiszen az is csak egy megbonthatatlan folyamat része, hogy ki, hol, mit és miért árul. Egy valamirevaló, mondjuk egy nagymezőnyi (Rue Bonaparte) kisutcában több a könyvesbolt, mint nálunk az egész belvárosban. És a mellette lévő, másik nagymezőnyi (Rue d'Assas) nagyobbacska utcára ugyanaz áll. Erre lehet aztán azt mondani, hogy ők ott többen is vannak.

Na de ennyivel?! Végérvényesen fel vagyok háborodva.

Ugyanakkor, és ezzel egy időben, mélységesen megértem őket. Könyvesbolt könyvesbolt hátán, a kapitalizmus kellős közepén. Sőt a legkellős közepén.

Újra: minden, és minden, ami új, kötődik valamihez, ami régi, ami idejét múlta és folytat valamit, ami régen elmúlt és már senkinek, vagy csak keveseknek kell, kellhet. Önmagában nincs semmi. Minden, ami van, valaminek a folytatása, lett valamiből, és amiből lett azt is megőrzi valamilyen formájában. És nem csak az emlékezetnek őrzik meg a jó franciák.

Nálunk az agyonvert Rózsa Ferencről elkeresztelt utcából Rózsa utca lesz, a könyvesboltból autószalon vagy papírbolt. Mert az autó is papírból van, meg a könyvben is van papír. És a dolgok ugyan aszerint a logika szerint változnak, mint ami szerint Rózsa Ferencből Rózsa utca lesz.

A dili Franciaországban az autópályán kezdődik. M/3-as minőségi úton színes szobrok („műtárgyak") az útpadka fölött, (itthon nem lehetne úgy lerakni őket, hogy ne mondanánk: ízléstelenségek, rondaságok), épségben megőrzött játszóterek a pihenőhelyeken.

Párizsban semmi sincs, amiben ne lenne valami dili. Március végén legalábbis nem volt semmi jó — kis dili nélkül.

Ültek az emberek a kávéházak vitrinjeiben, süttették magukat a nappal, és nekem, aki nagyon jól éreztem magam a látványuktól, úgy tűnt, hogy marha jól érzik magukat velem.

❊

Közben aláírtuk a szlovákokkal az alapszerződést. (Gyorsan vettem egy Le Figarót). És nem írtuk alá a románokkal. (Vettem egy Liberationt is, másnap, ugyanolyan gyorsan).

Van hát piros pontunk, kettő.

Szeretünk, legalábbis magunknak, a hírnevünk mellé, egy kis nemzetközi elismerést, Balladur köztársasági elnökjelölt(ünk)nek pedig híveket.

Adtunk meg adtunk, és kaptunk is. És majd még adnak nekünk.

Az viszont tény, és ugyancsak közhelyszámba megy, hogy úgy van az egész már ősidők óta kitalálva, hogy mindenben van egy kis kultúra, mindenben van egy csöpp dili.

De van egy kis magyar dili abban is, hogy nekünk a párizsi dili még mindig fontosabb, mint nekik. Feltételezem, hogy azért elsősorban, mert ők nem tudnak róla. Mi meg kitaláltuk.

❊

Én is láttam hát Párizst, és én sem láttam semmit. Mert Párizsból csak Párizs látszik igazán. Bizonyára a Kassáké is. Az is, amit ő se látott. Meg látszik még egy nagy és ölelhető Franciaország.

Én pedig valamiféle betegségből, magyar diliből, csak a könyvre figyeltem.

1995. március 17—22., Budapest—Párizs—Budapest.

NOVELLAPÁLYÁZAT

az ÉS-ben a Westel Rádiótelefon kft támogatásával

Mint már közöltük, novellapályázatot hirdettünk, amint az a címben is olvasható, a Westel Rádiótelefon kft támogatásával.

A pályázaton bárki részt vehet. Semmiféle megkötés nincsen, mindössze annyi, hogy a pályamunkák maximális terjedelme tíz szabvány nyomdai kézirat, az írásokat kérjük három példányban beküldeni.

A pályamunkákat elbíráló zsűri tagjai: Balassa Péter, Dérczy Péter és Parti Nagy Lajos.

Beadási határidő: 1995. június 6., kedd.

Eredményhirdetés: 1995. június 29., csütörtök.

A pályázati eredményeket az Élet és Irodalom június 30-án megjelenő számában tesszük közzé, a díjazott pályamunkákat az eredményhirdetést követő számokban közöljük.

A pályadíjak: első díjként a Westel egy mobiltelefont ajánlott föl, második díjként ugyancsak mobiltelefont — meghatározott időtartamú használattal ugyan, viszont kedvezményes megvásárlási lehetőséggel. A harmadik díj az Élet és Irodalom díja: előfizetés 1996. december 31-ig, valamint egy huszonötezer forintos könyvutalvány.

A kéziratokat gondosan megőrizzük.

A pályamunkákat a következő címre várjuk: Élet és Irodalom szerkesztősége, Budapest, 1089. Rezső tér. 15.

A borítékra kérjük ráírni: Westel novellapályázat.

Mozgásban az üzelet

WESTEL
RÁDIÓTELEFON KFT.

Banga Ferenc rajza

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály
festő, Képzőművész
Munkácsy-díjas

DÉLI HÍRLAP
1983 SEP 29

1021

Festmények, szobrok, játékok

Schéner Mihály kiállítása

Tulajdonképpen a festmények és szobrok is játékok Schéner Mihálynál, egy rendkívül gazdag fantáziájú elme virtuóz játékai. Kiállítása – mely e hó 20-án nyílt meg a Rónai Sándor Megyei Művelődési Központ klubhelyiségében – már csak holnap látható. (Vajon miért csak addig?)

A vendégkönyvi bejegyzések alapján legnagyobb sikerét a gyerekeknél aratja, és persze azoknál a felnőtteknél, akik — ahogy mondani szokták — meg tudták őrizni magukban valamennyit a gyermekkor naiv-játékos-rácsodálkozó világából. A Munkácsy-díjas művész — aki 1923ban született, 1947-ben szerzett diplomát, számos országban járt tanulmányúton — így ír a kiállítás leporellójában: „Egyszer egy ankéton egy művészettörténész azt mondta rólam: mikor expresszív képeimért a kritika kíméletlenül megbírált, s a művészeti közélet perifériájára kerültem — mintegy az ablakon kidobva —, én a másik ablakon lopóztam vissza. Erre azt válaszoltam: én még egyszer sem mentem be semmilyen ablakon. (Különben is csak egy ablak volt.) Én a kéményen mentem vissza. Vagyis azt az expresszív-szürreális, illetve geometrikus-konstruktív világot és fantáziát, amiben megfogalmazom műveimet, a fantázia seprűjén loptam vissza." Aligha lehet jobban jellemezni saját sorainál Schéner Mihály művészetét, melyből süt-ragyog a játszókedvvel ikertestvér humor. (Ez egyébként az idézetből is kiderül.)

A folklór hagyományait éppúgy beépíti műveibe, mint a nonfiguratív szobrászat eredményeit, valódi gyermekjátékok ihletik a Schéner-féle világhíres játékszobrokat. Jó lenne műveinek egy gazdagabb kiállítását is látni Miskolcon, és nemcsak tíz napig.

Sz—

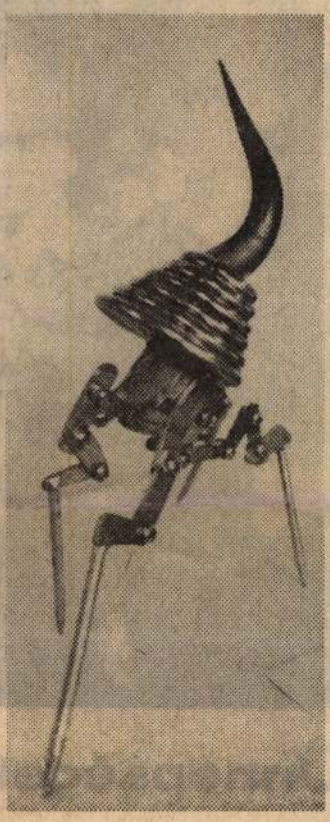

✶ *A mondavilág egyszarvúja, az Unicornis — ahogy Schéner Mihály elképzeli.*

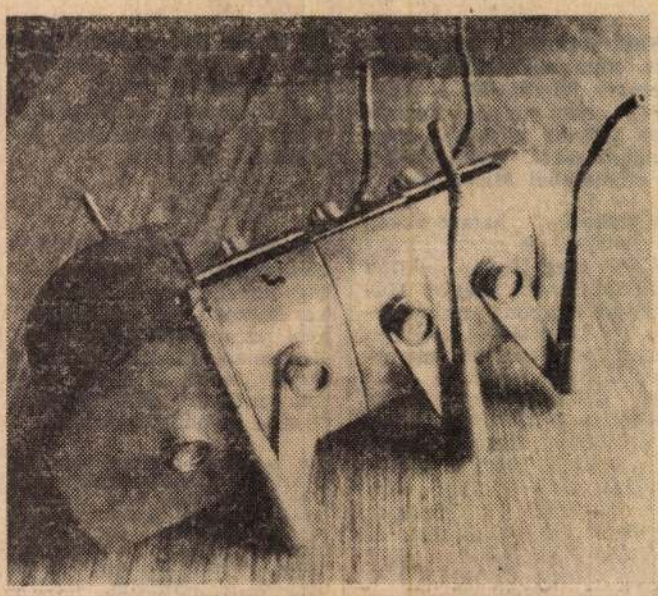

✶ *Húsz-harminc centiméteres lehet, és fémből készült ez az ugrásra készülő szöcske.* (Kiss József felvételei)

✶ *Tyúkanyó hátán jól megfér egymás mellett a három kis figura.*

Ünnepségek, kitüntetések

A fegyveres erők napján

Határőreinket, honvédeinket, munkásőreinket, rendőreinket köszöntjük a fegyveres erők napján. Tegnap több helyütt tartottak megemlékezéseket, ünnepségeket ez alkalomból Miskolcon.

Katonákkal, határőrökkel, rendőrökkel és munkásőrökkel telt meg tegnap délután a Rónai Sándor Megyei Művelődési Központ színháztere. Itt tartották a központi ünnepséget, melyen megjelent *Újhelyi Tibor*, a megyei pártbizottság titkára, *Kalóczkai Istvánné*, a városi pártbizottság titkára, *Szabó Pál*, a KISZ megyei bizottságának első titkára, *Amriskó Gusztáv*, a Hazafias Népfront megyei titkára és *Gápelné Tóth Rózsa*, a HNF városi titkára. Ünnepi beszédet *Sarlai Péterné* megyei úttörőelnök mondott. Utána az Avas néptáncegyüttes

det *Szabó Pál*, a KISZ megyei bizottságának első titkára mondott, majd *Nagy László* ezredes, helyőrségparancsnok kitüntetéseket, jutalmakat adott át.

*

A megyei területvedelmi és hadkiegészítési parancsnokság ünnepségén a vendégeket *Mitnyán Pál* ezredes, megyei parancsnok köszöntötte. Az ünnepi állománygyűlésen *Major János*, a KISZ Borsod megyei Bizottságának titkára mondott beszédet.

A beszéd elhangzása után felolvasták a honvédelmi miniszter, a belügyminiszter és a munkásőrség országos parancsnokának együttes parancsát, majd kitüntetéseket adtak át. **Veréb Istvánné, Horváth Ferencné, Vaszil Jánosné, dr. Mészáros Lászlóné és özv. Terenko Józsefné a Haza Szolgálatáért Érdemérem** arany fokozatában részesült. Ők azok az édesanyák, akik öt, vagy ennél több fiúgyermeket adtak a

Kiváló Dolgozó elismerését vehették át.

A kitüntetéseket *Nyirkos László* ezredes, kerületparancsnok adta át.

*

A Borsod megyei Rendőrfőkapitányságon rendezett ünnepségen — amelyen jelen volt *Grósz Károly*, az MSZMP KB tagja, a megyei pártbizottság első titkára és *dr. Ladányi József*, a Borsod megyei Tanács elnöke — *Dankóné Drotár Katalin*, a KISZ Borsod megyei Bizottságának titkára mondott ünnepi beszédet. Ezt követően ismertették a honvédelmi miniszter, a belügyminiszter és a munkásőrség országos parancsnokának ünnepi parancsát, majd *dr. Túrós András* rendőr ezredes, megyei főkapitány kitüntetéseket, előléptetéseket, jutalmakat adott át.

Kiváló Szolgálatért érdemérem kitüntetésben részesült **Tóth Sándor** rendőr őrnagy. Belügyminiszteri, illetve belügyminiszterhelyettesi jutalomban 3—3, főkapitányi jutalomban 60 rendőr részesült. A **Haza Szolgálatáért Érdemérem** arany fokozatát hatan, ezüst fokozatát kilencen, bronz fokozatát nyolcan vették át. A **Közbiztonsági Érem** arany fokozatában 13-an, ezüst fokozatában 16-an, bronz fokozatában 17-en részesültek. **Kiváló Társadalmi Munkáért** érmet 27-en, **Kiváló Munkáért** kitüntető jelvényt öten vettek át. Soron kívüli előléptetésben 15-en részesültek. A **KISZ KB aranykoszorús KISZ-jelvényét** hárman kapták meg, törzsgárdajelvényt 32-en vettek át.

A kitüntetésben, jutalomban, elismerésben részesülteket a megyei párt- és állami vezetés nevében Grósz Károly köszöntötte az ünnepséget követő fogadáson.

*

Ma délelőtt a diósgyőri Vasas Művelődési Központban a munkásőrség rendezett fegyveres erők napi ünnepséget.

A garabonciás

Menyhárt László: Schéner Mihály
Corvina Kiadó, Budapest, 1981

Lassan önálló szekrénypolc kell a Corvina Műterem-köteteinek. Mindössze három-négy esztendős múlttal rendelkezik a kiadvány, de már majdhogynem egy tucatnyi munka került nyilvánosságra. Rokonszenves szellemiségű, kellemes formátumú, igényes nyomdai-tipográfiai kivitelű sorozattal gazdagodik művészeti ismeretterjesztésünk: kimondatlanul is a közvetlenség és a szemléletesség jegyében születnek ezek a kötetek. Nyilvánvaló helye van itt a sokrétű dokumentálásnak és a személyes hangvételnek, az elméleti fejtegetéseknek, az izgalmas dialógusoknak. Azt hiszem, az érdeklődők, a szakemberek és az alkotók is kedvelik ezt a megoldást. A kortárs művészet jelenségeit talán így lehet hatásosan népszerűsíteni, emberközelbe hozni. Igaz, a kötetlenebb, a közvetlenebb előadásnak is akadnak buktatói. Előfordul például, hogy túlságosan a háttérbe húzódik a szerző, alig-alig érzékeljük jelenlétét. Művészi önvallomásokat, kritikai passzusokat idéz, aztán időnként ő is megszólal, ám összességében elsikkad a véleménye. Máskor meg a művek rovására megy az esszéista, dokumentalista tolmácsolásmód. Jóllehet minduntalan ott „keringünk" az alkotó műhelye fölött, igazában mégsem megyünk be a műterembe, mert a szorosabban vett műelemzés, műértelmezés jobbára teljességgel elmarad. Szóval nem könnyű a szakmai igényességet, a kritikai hangvételt, illetve az alkotó méltatását és a változatos, közvetlen jellegű művészeti ismeretterjesztést összehangolni. Már csak azért sem, mivel e területen többnyire szegényes hagyományokkal sáfárkodhatunk.

A Műterem-sorozat ilyenformán a vizuális kortársi hagyományépítés egyik kísérleti bázisának is fölfogható, s ebben a folyamatban *Menyhárt László* Schéner-kötete a legrokonszenvesebb, legtanulságosabb munkák közé tartozik (szerkesztette: *Dvorszky Hedvig;* tervezte: *Faragó István;* a kötet 43 fekete-fehér és 29 színes fölvételét *Somfai István* készítette). Pedig többé-kevésbé ebből a monográfiából sem hiányoznak az előbb emlegetett buktatók. Egyebek közt Menyhárt sem vállalkozik közvetlenül konkrétabb műelemzésekre, ahogyan ezt a dolgozat elején tudtunkra is adja: „A műelemzés ritka, mint a fehér holló – a fogyatékosságban ilyenolyan okból ezúttal valószínűleg magam is osztozni fogok..." Majd fokozatosan rájövünk: korántsem formális és indokolatlan ez a mentegetődzés. Meglehetősen közismert ugyanis, hogy Schéner Mihály stílusokat, műfajokat, anyagokat váltogató, virtuóz, garabonciás természetű alkotó. Márpedig ilyen esetben ajánlatos, ha a sokféleséget, gyakran a befejezetlenséget meghatározó szemléleti tendenciát, a sziporkázó, a prototípusokat gyártó – nem utolsósorban tevékenységközpontú – művészi szellemiség belső logikáját vizsgálja a kutató. Föltéve, ha érzéke, sokirányú fölkészültsége, affinitása van ehhez. Mert elég gyakran felületes, sablonos sémákba szorítjuk a legkülönfélébb típusú alkotókat, elvégre így egyszerűbb, kényelmesebb. Nem nekik, hanem – nekünk.

Menyhárt a nehezebbik utat választotta. Olyan nézőpontot keresett, amely lényegében a művész karakteréhez igazodott, egyszersmind optimális lehetőséget kínált a sajátos alkotói magatartás értelmezéséhez, mozgatórugóinak kitapintásához. Nézőpontot keresett? Nem, ez a megfogalmazás így pontatlan: egyféle statikusságot sugall. Inkább dinamikus, többsíkú szemléletről, ha úgy tetszik, mozgó perspektíváról van szó. Miként Schéner munkásságát is áthatják a „vonulások", a „visszatérések", a „transzponálások és a metamorfózisok" mozzanatai, úgy ez a szerzői vonalvezetésről is nyugodtan elmondható. Természetesen az alkotó már-már mágikus hatású, olykor zavarbaejtően sokszínű műállománya, műterme a kiindulási pont, aztán később is vissza-visszatérünk ebbe a közegbe, de menetközben lépésről lépésre bontakozik ki a művész pályafutása. Időnként az egyetemes kultúra tanulságaira, példázataira hivatkozik a szerző, máskor meg a magyar művészet aktuális jelenségei felől közeledik a schéneri specifikumokhoz. Közben úgy érezzük: ízig-vérig belecsöppentünk napjaink hazai és külföldi vizuális problémáiba, az ellentmondásoktól korántsem mentes képző- és iparművészeti közéletébe. De mindeközben logikus és célirányos útvonalon haladunk: a szerző ura és indukátora anyagának. Ha egy kritikus ponthoz érkezik eszmefuttatása, akkor okos választékossággal olykor különböző szaktekintélyekhez fordul, autentikus idézeteket demonstrál vagy éppen az alkotót faggatja ugyanerről a kérdéskörről. Máshol meg éppen fordított sorrendben haladunk. És a változatos, izgalmas gondolatfutamokkal, sejtetésekkel összhangban találó, szellemes képösszeállításokkal, montázsokkal találkozunk.

Bizonyos, hogy a Műterem-sorozat egy-egy darabja – a főszereplő és az interpretátor alkatából fakadóan – műcentrikusabb, mint ez a kötet (pl. Rózsa Gyula Kokas-könyve), ám a szöveg és a képanyag szerves, tartalmas kapcsolatrendjét Menyhárt Lászlónak sikerült a legszínvonalasabban megoldani. Hogy mi itt a magyarázat? Egyszerűen komolyan vette, hogy voltaképp vizuális jelenségeket tolmácsol. Ugyanakkor tisztában volt azzal, hogy a kötet terjedelmébe – ha szűkösen is – beleférő sokoldalú, dialektikus képszervezés nemcsak kiegészíti a dolgoza-

1

1 Schéner Mihály: Huszárok, réz, 1978
2 Schéner Mihály: Lovacska huszárral I., diófa, 57x52x13 cm, 1975
3 Schéner Mihály: Lovacska, polírozott kőrisfa, 25x35x5 cm, 1976
4 Schéner Mihály: Lovacska huszárral II., acél, 42x36x18 cm, 1974
5 Schéner Mihály: Piros huszár, olaj, farost lemez, 58x78 cm, 1975 (fotók Somfai)

Debrecennek – képzőművészeti vonatkozásban – a párizsi Grand Prix-vel ez a négy mű adott európai jelentőséget. Medgyessy életművének csúcsa e négy szobor, de meghatározó jelentőségű a magyar szobrászatban is. Szintézise az antik művészet, az európai plasztika hatásának. Mindezt és a népművészet leegyszerűsítő hatását érvényesítette Medgyessy, s így lett műve egyszerre egyetemes és magyar, s immár a Déri téri miliőből kiszakíthatatlanul debreceni.

A négy nagy bronzot követték egyéb köztéri szobrai (a bajai *Jelky András*, a bajai, sárospataki hősi emlékmű), valamint a nagy faldíszítő alkotások. Nekünk, az utókornak különösen fontosak Medgyessy emlékművei: időtállóak, és a meg nem alkuvást tükrözik.

A harmincas, negyvenes években készült szobraival, a *Szüreti menet* és a *Gellért-legenda* című domborművekkel a magyar nemzeti szobrászat legjavát hozta létre. Arany János népszeretete támadt fel – közel száz év után – ezzel a programmal, mely együttes válasz volt a maga által feltett kérdésre: „Ha van fejlődőképes irodalmunk, saját magyar zenénk és éppen úgy világot bejáró népművészetünk, ki mondja azt, hogy ne lehessen saját igazi képzőművészetünk is?"

A felszabadulás után az idős mestert megragadta a munka, az újjáépítés lendülete. Több művén megjelenítette a martinászokat és az építőket. E korban is hozott újat portréművészetében *(Veres Péter, Kodály Zoltán)*, a síremlékszobrászatban *(Radnai-síremlék)* és lovasszobraiban *(Sportlovas, Hortobágyi csikós)*.

Már a két világháború között is készített olyan remekműveket, amelyekkel a magyar történelem nagy eseményeinek és alakjainak állított emléket (*Szt. István, Gellért-legenda, Török–magyar csata, Széchenyi István*-portré). 1945 után szinte programul választotta e tiszteletadást: elkészítette *Dózsa György, Bercsényi Miklós, Bocskai István, Kossuth Lajos, Hunyadi János* emlékművének terveit. Köztérre került *Petőfi Sándor-, Arany János-, Herman Ottó-, Rippl-Rónai József-* és *Móricz Zsigmond*-emlékműve, illetve síremléke.

Életműve nem maradt csonka: „tető alá" tudta hozni tervei jó részét. A kétszeres Kossuth-díjas Medgyessy úgy távozott 1958-ban, hogy kereket, egészet alkotott, s méltán érdemelte ki a „legjobb magyar szobrász" címet.

Debrecenben már Medgyessy életében megvalósult egy képzeletbeli Medgyessy Múzeum: huszonöt köztéri szobra, illetve murális alkotása állt Debrecen terein, épületein. Ez bővült újabb művekkel, majd 1961-től egy állandó Medgyessy-kiállítással a Déri Múzeum kupolatermében. A város és a megye egyre többet tett a Medgyessy-kultusz ápolásáért (Medgyessy-díj, -stúdió, a Képcsarnok Medgyessy Terme), így méltán kapta meg a hagyatékot is. Hajdú-Bihar megye és Debrecen városa újabb köztéri szobrokat állít fel 1980–90 között, már fel is avatták a Déri téren a *Táncosnő* és a *Debreceni Vénusz* bronzváltozatát. Medgyessy debreceni múzeuma több, mint a Péterfia u. 28. sz. alatti épület és udvar: be kell járnunk a Déri teret (tizennégy műve látható itt!), a Petőfi teret, a Nagyerdőt, hogy a szobrász életművének legszebb darabjait együtt láthassuk.

Sz. Kürti Katalin

9

10

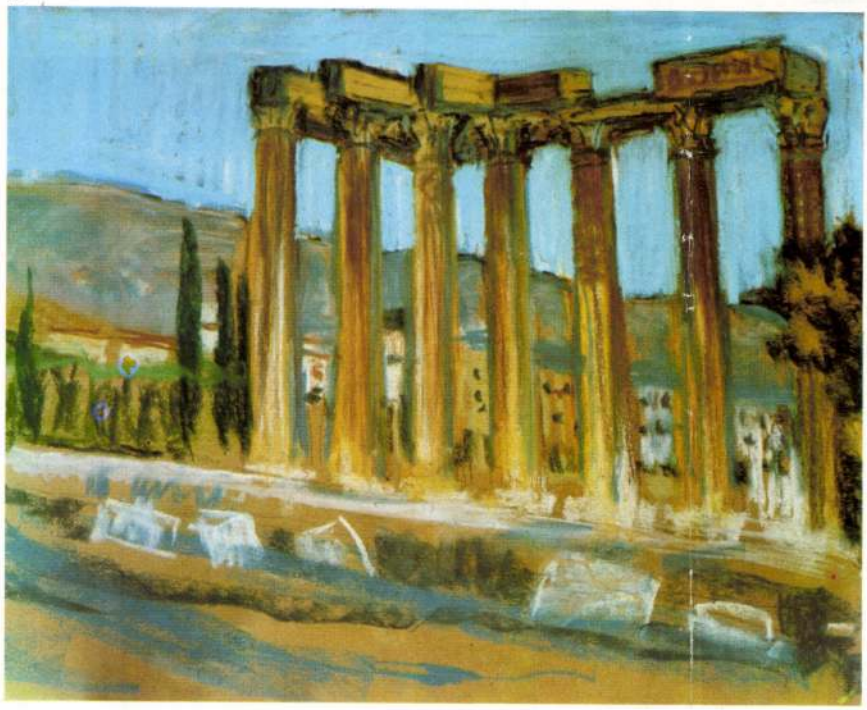

tot, hanem szerencsés esetben pótolhatatlan szellemi többletet, izgalmat is biztosít. Vizuális kérdésekre – horribile dictu – képi kódokkal válaszol. (Ennek jelentőségéről és fontosságáról egy korábbi cikkemben már részletesebben szóltam – Művészet 1982/1.) Mert szépen el lehet mondani, hogy Schéner kezdetben expresszionista, tasiszta fölfogásban dolgozott, s mindjárt mellékelni is lehet néhány jellegzetes reprodukciót. Csakhogy Menyhárttól idegen az önmagába záruló, egysíkú, mechanikus illusztrálás. Igaz, ő sem becsüli le az életművön belüli összefüggések és analógiák fölvillantását, hisz egymás mellett látjuk például a különféle megoldású, fából készített „lovacskakompozíciókat", majd pedig a rézből formált „huszárok" együttesét. Tudjuk viszont, hogy a pályakép alakulásának belső dinamikájába minduntalan beleszólnak a külső inspirációk is. Nem véletlen hát, hogy az előbbi tematikák környékén néprajzi rekvizítumok bukkannak föl, mégpedig a spanyolozott tükrös vagy a szaru sótartó. Mint ahogy ezek után az sem meglepő, hogy a tasiszta, „absztrakt expresszionista" képek szomszédságában többek között Pollock, Fautrier és Dubuffet műveire figyelhetünk. Így aztán árnyaltabb, reálisabb véleményt formálhatunk a schéneri vállalások és teljesítmények értékéről, önállóságáról, egyszersmind az elemzés hitelességéről érzékletes módon is meggyőződhetünk.

Mindazonáltal el kell ismernünk: a szerző „emberére" akadt Schénerben. Jóllehet érdeklődése, művészet- és műveltségmodellje (szerves, integráns világkép; a népművészetből kiépíthető szintetikusabb, ökologikus-ökonomikus látásmód stb.) több ponton találkozott az alkotó törekvéseivel, világnézetével, de valójában konkrétabb és heterogénebb jelenségeket kellett átfognia és értelmeznie, betájolnia. S itt a különféle kritikai reagálások megalapozottsága éppúgy szóba kerül Schénerrel kapcsolatban, mint e változatos, sokrétű művészi pálya eredményeinek-alibijeinek jellemzése-értékelése – egyáltalán: a Schéner által képviselt proteuszi alkotói magatartás időszerűsége, lehetőség-zónája. És ahogy jeleztem már, Menyhárt igényes, színvonalas partnernek bizonyul. Találóan érzékelteti például, hogy a kezdeti időszakban miként járja végig a művész az expresszionista kifejezésmód stádiumait, majd pedig az utóbbi korszak geometrikusabb, konstruktívabb jellegű műveinél ugyanúgy regisztrálja a mozgási tendenciát. Más kérdés, hogy szerintem a szerző érdemlegesebb kutatói, kritikai erényeit máshol kell keresnünk. Egyebek közt olyan helyeken, amelyeknél kiderül, hogy az alkotó voltaképp a pop arton keresztül talált egyfajta természetes kapcsolatformát a népművészettel, másrészt, miféle igazságtartalma kathordozhatnak az e kultúrkörből átszármazó stilizált motívumsorok.

Az elméleti igényesség mindenesetre nem zárja ki a jóízű polémiát, a személyes hangvételt. Ha műfaji meghatározást kellene adnom Menyhárt kötetéről, akkor azt mondanám: vitairattal van dolgunk (akárcsak Rózsa Gyula Kokas-könyvénél).

2

3

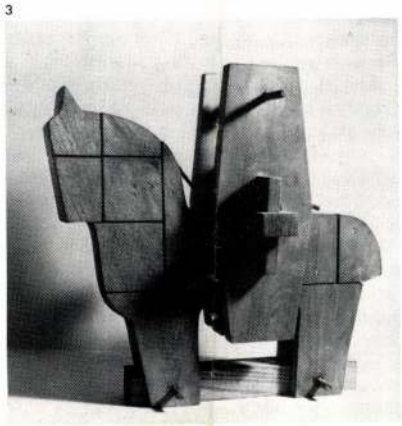

4

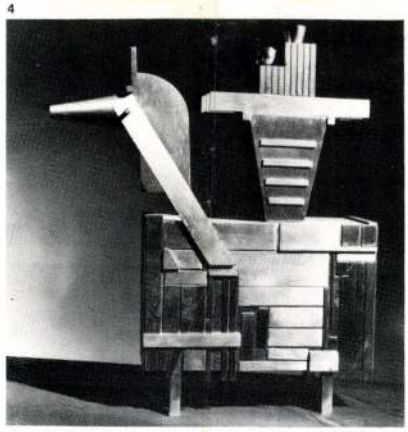

5

Hiszen Schéner művészete kapcsán évtizedeink kultúr- és támogatáspolitikai, kritikai, művészettörténeti gyakorlata is terítékre kerül, s az egykori szimplifikációk ma sem ismeretlenek mindenestől. Pedig hol vagyunk már a 60-as évek elejétől! („Ez a világ sokkal keményebb, kegyetlenebb és zártabb" – mondja napjainkra utalva az alkotó. A szerző pedig megkérdezi: „Úgy véled, a munchi *Kiáltás* értelmét veszítette?") Szóval az expresszionista alapállás mai lehetőségeit firtatja a művész 60-as évekbeli munkái kapcsán, később meg a schéneri „ekvipoliszok" és környezetkultúránk kapcsolatait, jelenlegi alternatíváit. Oda kell tehát figyelnünk erre a párbeszédre, hisz Schéner riportalanyként is érdekes, lebilincselő egyéniség, mint ahogyan a szerző publicisztikai eleménysége és szellemi frissesége is magával ragadja az olvasót. Itt kell továbbá megemlíteni a kortársi monográfiáknál azt a rendkívül méltánylandó és ritka erényt, hogy az alkotó vállalta a szerző kritikai észrevételeit is, mint ahogyan a szerző is vette a bátorságot ezek megfogalmazásához. (A hazai könyvkiadói gyakorlat szerint tudniillik a művész beleegyezése nélkül valószínűleg nem jelenhetett volna meg ez a monográfia sem.)

Persze bármennyire becsülöm, élvezem Menyhárt László kötetét, egy-egy hiányérzetemről sem hallgathatok. Rokonszenves ugyan, hogy az utolsó lapokon határozottabb szakmai értékelésre vállalkozik, néhány remekművet kiemel az életműből, viszont itt mindenképp indokolt lett volna a tüzetesebb elemzés, bizonyítás. Épp azért, mert „kiérlelt", „maradéktalanul végigvitt" gondolatokról, alkotásokról van szó. És mintha kevesebbet törődött volna Menyhárt a schéneri művészet szemléletbeli jellemzésénél a szecessziós vonások jelenlétével. Igaz, menet közben előjön Gaudi hatása, azután az építő, organikus vonalak jelentősége, de a részmozzanatok egyféle általánosítása s ennek az egész minősítési hálózatba való bekapcsolása – ebből a szempontból – valamiképpen elmarad. Holott a szecesszióban: „vannak... még olyan lehetőségek, amelyek továbbvihetők, új organikus ornamentikává alakíthatók. Rajzsorozataiban, szoborkompozícióiban, térplasztikáiban, sőt újabb kinetikus jellegű terveiben Schéner ezt a lehetőséget keresi" – olvashatjuk Németh Lajos egyik írásában (Művészet, 1979/4.). Furcsa, hogy ugyanebből a dolgozatból a szerző is idéz egy részletet, ám a népművészet és a szecesszió kontaminációjáról – ami szerintem Schéner munkásságában is időről időre domináns jelentőségű – akarva-akartalan nem vesz tudomást. Mindettől persze tanulságos, színvonalas és izgalmas marad Menyhárt László könyve. Ne kételkedjünk tehát az – ismert vicc parafrázisaként fogalmazott – alcím ígéretében, hogy „a fantázia seprűjén" szárnyalhatunk, közben megtudhatjuk: „...mit keres egy művész a kéményben?"

Szuromi Pál

Könyvekről

Egy régi adósság törlesztése

Dávid László: A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei, Kriterion, 1981

Nagy értékű könyvvel ajándékozott meg bennünket immáron sokadszor a bukaresti Kriterion kiadó és szerzője: Dávid László. Középkori építőművészetünkről nem készültek nagy és mindenre kiterjedő összefoglalók, csak kisebb résztanulmányokat böngészhetünk nehezen hozzáférhető évkönyvekben, folyóiratokban, kötetekben. Hazai műemléki topográfiáink is meglehetősen lassan készülnek. Ha a történelmi Magyarország középkori építőművészete után érdeklődne egy átlagos műveltségű, érdeklődésű olvasó, bizony kevés eligazító írást adhatna kezébe a könyvtáros. Az oly nagyon hiányolt munkákat vagy még nem írták meg vagy csak idegen nyelven tanulmányozhatná őket a kíváncsi ember. Mindmáig magányos tudósok és megszállottak verejtékes munkával összehozott tanulmányaiból tájékozódhatunk. *Orbán Balázs* egymagában járta be a Székelyföldet, de hasonlóképpen dolgozott *Römer Flóris, Halaváts Géza, Divald Kornél, Kelemen Lajos, Vámszer Géza, Debreczeni László, Entz Géza, Balogh Jolán,* hogy csak néhányukat említsük.

Bizony elszomorító arra gondolni, hogy milyen hézagosak az ismereteink középkori építőművészetünket illetően, hogy mennyi mindent kellett volna már elvégezni arra hivatott tudorainknak. Még mindig csak cédulák és eldugott közlemények tömkelegéből szerezhetünk ismereteket kultúránkról. Néhány részletet, néhány várat, templomot úgy-ahogy ismerünk, közben rengeteg az ismeretlen épület, műtárgy. Kultúránk történetéhez és egészéhez azonban nemcsak az a néhány, mindenki által idézett épület tartozik hozzá, hanem az eldugott, elfelejtett falusi építőművészet is szerves része annak. (Erre egyébként *Fülep Lajos* is nyomatékosan fölhívta a figyelmet.) Múltunkról alkotott képünk ezek ismeretével válik teljesebbé, és éppen ezek a kis falusi templomok igazolják a legjobban, hogy mennyire virágzó és eleven középkori építőművészet létezett Magyarországon. Sokszor hallunk lebecsülő véleményt egy-egy falusi templomról: „nem elégíti ki a grand art-i normákat", „provinciális", „nem jelentős" – mondják ezekről az épületekről. Ha egyáltalán van értelme így ítélkezni, azt csak akkor tehetnénk, ha ott állna előttünk a könyvespolcon a középkori Magyarország teljességre törekvő műemléki topográfiája és azt bárki érdeklődő elérhetné. Ha az utolsó befalazott sekrestyeajtót is ismernénk, ha nemcsak tervtárak mélyén lappanganának az évtizedek óta elkészült fölmérési rajzok. Nem engedhetnénk meg magunknak azt a luxust, hogy legalább leltárszerű összegzésekben ne vegyük számba múltunkat. Ezzel tartozunk a tudománynak is, a nemzeti identitástudatunknak is és a többnyire ismeretlen középkori vidéki építőmesterek emlékének is.

Dávid László segesvári református pap húsz évet áldozott az életéből arra, hogy teljesebb és átfogóbb képünk legyen egy terület művészeti emlékeiről. A középkori Udvarhelyszékről írt könyve mindenképpen alapvető jelentőségű. „A kutatásnak a vizsgált kisebb területi egység emlékanyagát az egyetemes művészet fejlődésének irányában kell látnia és láttatnia, hogy valósághűen felmutathassa annak egyetemes és sajátos vonásait. Előre kell bocsátanunk, hogy a középkori Udvarhelyszék emlékanyaga sem keletkezésének indítékaiban, sem művészi stílusában nem különül el, s időben sem marad el lényegesen más területek művészetétől, hanem a Székelyföld középkori művészetének részeként szervesen illeszkedik be az általános közép-európai kultúrkörbe, amelyet így a maga vonásaival gazdagít" – írja bevezetőjében a szerző.

Aki valaha is próbált épületet fölmérni, az tudja csak igazán értékelni Dávid kitartását és munkáját. „75 udvarhelyszéki helység középkori eredetű emlékeit vettük számba: várakat, udvarházakat, templomokat és az utóbbiak felszerelési tárgyait" – számol be programjáról Dávid. Bizony, intézeti kutatócsoportoknak való munka lett volna ez.

A középkori Udvarhelyszék területe ma négy megye között oszlik meg: Maros, Hargita, Kovászna és Brassó megyék osztoznak az egykori Udvarhelyszéken. A terület a Kis-Küküllő és a Hargita között fekszik, dimbes-dombos, folyóvölgyektől szabdalt vidék. Lakossága – leszámítva a déli peremvidéket – a XIII. század elejétől fogva intakt székely volt. Műemlékei közül a nagyközönség legföljebb Székelydályát (Daia) és Székelyderzset (Dirjiu) ismeri. A területen található várakat többékevésbé elsöpörte a történelem. Tartód, Firtos, Budvár, Okland, Kadács, Tiburc vára a tatárjárás után elvesztette jelentőségét, az ország határa keletebbre tolódott, Bálványosvár, Székelynéz még hosszabb ideig királyi vár maradt, míg az udvarhelyiek fokozatosan rangjukat, szerepüket vesztették.

1

Schéner Mihály

A VALÓSÁG KÉT ARCA

Schéner Mihály kaposvári kiállításának megnyitójából, Kaposvár, 1969 őszén, a Képcsarnok Kiállítási Termében.

Látunk itt természetelvű képeket, és látunk elvont, nem a megszokott világunkat ábrázoló képeket. Egy ember festette őket. Mi ez? Hát nem úgy van, hogy az ember vagy ez – tehát természetelvű festő –, vagy amaz – azaz elvont festő –, és a kettő kizárná egymást. Egy ember nem beszélhet kétféleképpen! Ez igaz, de talán beszélhet kétféléről vagy ugyanarról a dologról más vetületben, s akkor nyilván beszéde is más tartalmú lesz.

Schéner Mihály kettősségéről gondolkodván, korunk két nagy fizikusa jutott eszembe: Werner Heisenberg és Nils Bohr. Anélkül hogy teljes mélységében megérteném világképüket, úgy érzem, hogy a világkép egy-egy vonása éppen felvetett kérdésünkre felel.

Heisenberg fiatal emberként fedezte fel azt a törvényt, hogy az atomok két tulajdonságát (pl. sebesség és tömeg) egyszerre leírni, megállapítani nem lehet, ha az egyiket figyelem, a másik elsikkad, s fordítva (bizonytalansági reláció). Bohr is ilyenképpen gondolkozik, amikor úgy véli, hogy figyelmünk, kísérleteink a bonyolult valóságnak egyszerre csak egy-egy oldalát tudják megközelíteni, ezért tapasztalataink egymást kiegészítik, egymás

Lévai Gyula: Művészetről, művészekről
Bp. Magvető 1978.

gyott életére. Az alulról jövő vonalak mind felfelé törnek, s ebben az izgalomban a tér már nem hideg és konok törvény, hanem megbolydult örvény, amiben erők kavarognak, s torzítják, csavarják a maguk mentébe a látott világ dolgait. Ez a látomás az, ami kiemeli Incze Jánost a kisváros áporodott tereiből, s a világot nem járt, önmagára hajló művészembert a jelenkori Európa művészetével rokonítja. Olyan jelenség tanúi lehetünk, amely a dolgok bámulatos együteműségét árulja el: minél mélyebbre néz önmagába valaki, annál tisztábban érzékeli magában azokat az erőket, amelyek korának eszmélését és tömegeit mozgatják. A kor, a korszerűség bennünk van, óriási erők kényszerében egytestvérek vagyunk, egymásra ismerünk legtitkosabb gondolatainkban is. Értelmünket csak az zavarja meg sokszor, hogy az új tartalmat régi formákon keresztül, a megszokottban várjuk. Incze János művészetében a magából épülő ember rokonszenves küzdelmén keresztül új forma, új tartalom, új előadásmód sejtése bontakozik ki. Az *új*-ság minden értéke s minden esettsége megtalálható művein. A lázban fogant képek mögött egy ember arca tekint reánk, akiben életünk ismeretlen vagy csak homályosan sejtett szépségei keresik a képfelület izgalmát.

mellé kell rendelni őket, ötvözni kell őket, hogy valamiképpen közelebb férkőzhessünk a valósághoz.

Mi köze mindennek a művészethez, s éppenséggel a modern művészethez? Mondják – s érzésünk szerint helyesen –, hogy a tudománnyal szemben a művész mindig az egészet formálja. Nos, éppen itt az oka annak, hogy az előbb két nagy fizikusunkat idéztem. Azt gondolom ugyanis, hogy egy-egy kor stílusában sarjadt ember a teljességnek mindig csak arra az oldalára figyel, amely abban a korban formát öltött, tehát nem a közvetlen, hanem a megformált valóságra figyel – vélvén, hogy a teljességet ragadja meg! Voltaképpen ez az elfogultság adja az egyes korok eszmei és művészeti stílusát és szenvedélyét. Ilyenkor tehát a valóságnak csak egyik lehetséges nézete válik uralkodóvá, s jelenik meg a teljesség igényével. A stílus változása pedig éppen abban van, hogy az előzőben elnyomott vagy tudomásul sem vett tulajdonságok egyike-másika tör most egyeduralomra, megint csak azzal az igénnyel, hogy őt tekintsék *egész*-nek, s az eddigi hallgasson el. Ezért olyan nagy az ellentét az új és régi, az „avult" és „modern" – mindenkori „modern"! – között, hiszen az új csak a régi megsemmisítése árán kerülhet uralomra.

Az új és régi közötti ellentétek pattanásig feszülnek a korok érintkező felületein. Emlékszem Moholy Nagy Lászlónak egyik előadására (az Ernst Múzeumban), amelyben Picassót hitehagyottnak nevezte, mert természetelvű képeket is festett. S ha már a múlt idézgetésébe kezdtem, hadd mondjam el – sajnos nem tudom kitől való – azt a megjegyzést, amivel a múlt században (vagy a miénk-

ben?) egy franciához fordult valaki, s megkérdezte tőle: Önöknél, uram, még mindig az a modern, ami divatos?

Nos, a fentiek után mi, a két kor határán élők mindjárt másként értékeljük azt a tényt, hogy Schéner Mihály kétféleképpen fest... az egyik vagy a másik mellett való döntés mindenképpen elszegényedést jelentene, s ki az a dőre, aki akarattal megfosztja magát az élet teljesebb igazától, attól, hogy közelebb jusson a teljességhez? Mi átmeneti kor emberei vagyunk, s ekként abban a szerencsében van részünk, hogy két szólamban is halljuk a valóság muzsikáját...

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Schéner Mihály,
1980 MÁR
Könyvvilág

sorozat célja az egyes

főszerkesztő

1021

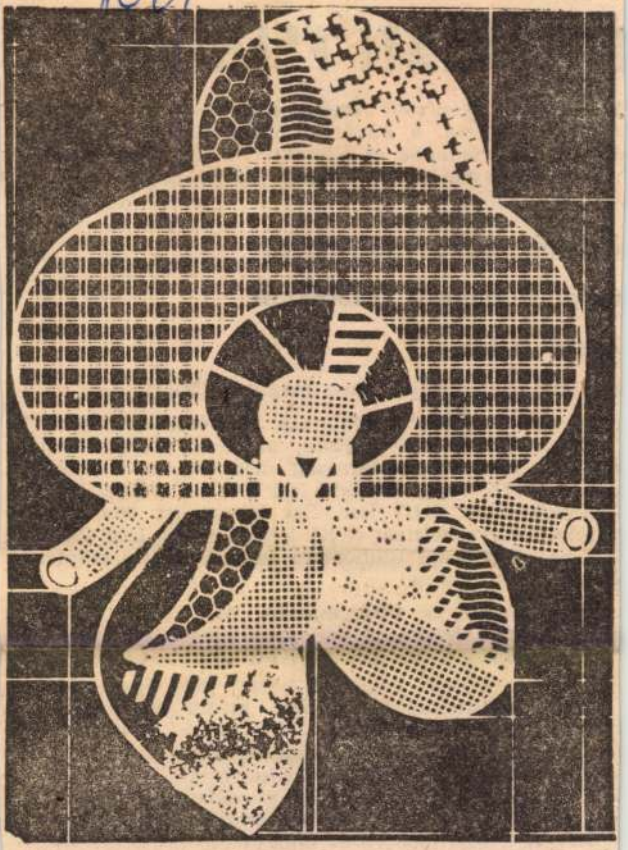

Schéner Mihály rajza

esszelnek

PÁL

A Hazafi
Főváros
Magyar K
Állami K
Vállalat

rodalmi rejtvénypályázatot

irdet budapesti lakosoknak

ózsef Attila

születése 75. évfordulójának megünneplésére.

pályázat anyagát tartalmazó rejtvényfüzet átvehető Szabó Ervin könyvtárban, az Írók Könyvesboltjában (VI. ker., Népköztársaság útja 45.), a Könyvárúházban (VII. ker., Rákóczi út 14.), a Népszabadság Könyvesboltban (XIII. ker., Szt. István krt. 26.), a Váci Mihály Könyvesboltban (XXI. ker., Kossuth L. u. 47—49.), továbbá az ifjúsági klubokban és a Hazafias Népfront őrzeti bizottságainál.

Beküldési határidő: **1980. március 25.**
Cím: Hazafias Népfront budapesti bizottsága 1366 Bp., Népköztársaság útja 125. Pf. 102.

helyes megfejtést beküldők között 1980. április 11-én, költő születésnapján, ünnepi műsor keretében az alábbi díjakat sorsoljuk ki:

I. díj: 3000 Ft-os házikönyvtár
II. díj: 2500 Ft-os házikönyvtár
III. díj: 2000 Ft-os könyvvásárlási utalvány
IV—X. díj: 700 Ft-os könyvvásárlási utalvány
XI—XX. díj: 500 Ft-os könyvvásárlási utalvány
XI—XXX. díj: 300 Ft-os könyvvásárlási utalvány
XXXI—L. díj: 200 Ft-os könyvjutalom

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR ANONIMUS
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály,
festő- képzőművész

ÉLET ÉS IRODALOM
1980 FEB 16

1021

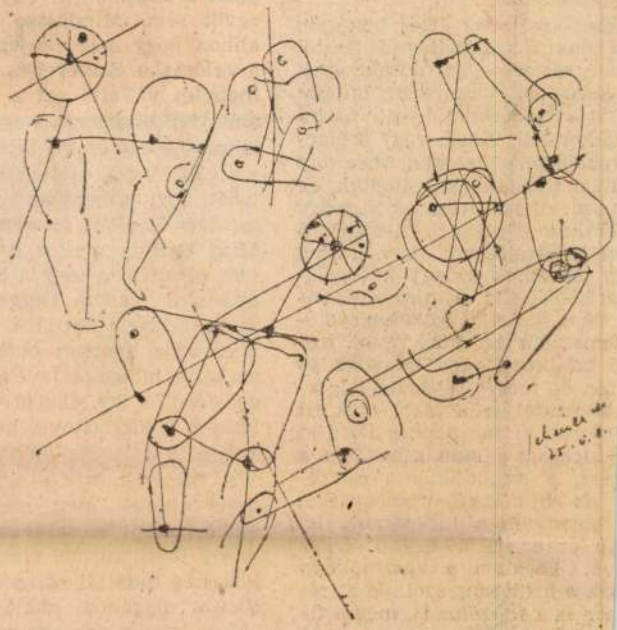

Schéner Mihály rajza

1980. FEBRUÁR 16.

értelméhez és érdekeihez al-
ıazva a mulatságot, a tanulsá-
a reménységet.
raszt-kaszinók? Ne hőköljön
a senki a szótársítástól! Régtől
ak effélék: kovácsmühelyek
várakozva, kocsmazugban dis-
lva, artézikutaknál, esti össze-
jéskor létesülnek, vagy a piac-
tykölő fakaruszokon, vasárnap
őtt a publikációt hallgatva, de
a szövetkezeti vegyesbolt, vagy
ıácsház előtti bicikli-megőrző
ett is létrejönnek. Bárhol, ahol
ét cserélnek az egy közösség-
artozók. Ezt a hírcsere-állo-
nem pótolja egyetlen rádió-
sem, nem árt neki se az író-
ó találkozó, se a könyomatos
tés, de még a televízió folyta-
sorozatai sem. Mert csak itt
ıtó meg ki van papucs alatt, ki
lucernát s honnét, bevált-e a
tész, a nájlonfólia, a csirke-
az újházasok reménysége;
borravaló a tüzépesnek, ha
ıt érkezett, s ugyan érke-
... Ezekben a kaszinókban
ak a hírharang szól, de a tré-
ter és a filozófus is, meg a fi-
eszű mesélő, akinek a jó
isait később is lehet idézni.

amelyből kiszakadt, s amelynek ér-
tékrendje egy életre tájékozódásául
szolgált. Valót és lehetőt egybefog
tehát, hogy a megszabdalt világ bá-
torságra kapjon: merjen kirekedni.
Mint Gyalog mester orcája, ame-
lyik olyan rút, hogy a bognárságot
eltanulni vágyó Gergely inkább
visszamenne a falujába. De leleményes apja gyorsan borbélyt kerít,
szakállt, bibircsót levétet a mester
orcájáról, s így sikerül azt a gyar-
lóságot is kiigazítania, ami Gergely-
ben a tudatlanság miatt leledzik.

A Tamási-mesék — úgy tetszik —
azért ejtenek meg, mert a nem-
emberi orcát mutató valóságról le
merik hántani az elborzasztót, s
közösség-tudattal megerősítve hite-
tik a magános, riadt emberrel:
„Nem meghalunk, hanem gyümöl-
csözünk."

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1982 4
VALÓSÁG

/1021

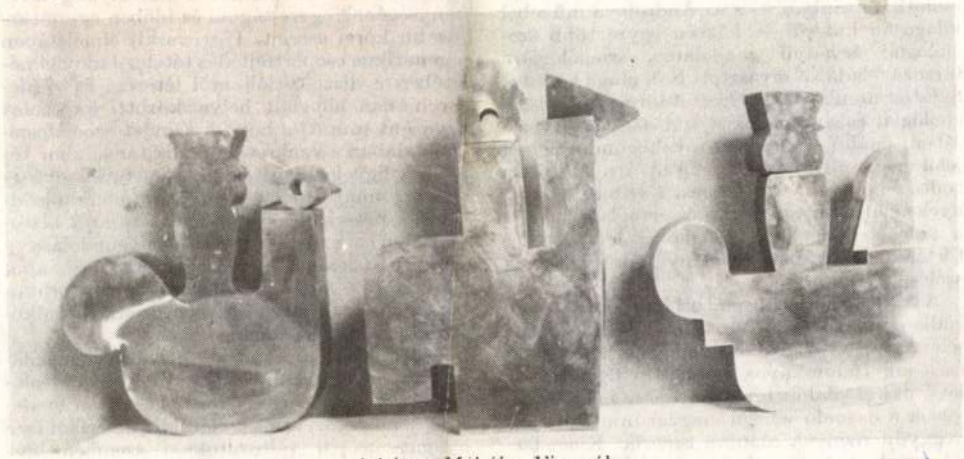

Schéner Mihály: Figurák

SCHÉNER M

presztízzsel rendelkező státusába. E fejlődés menete úgy alakult, hogy az újjászülető szociálpszichológia elsősorban a szociális szempontokra mindig is eredendően érzékeny szovjet általános pszichológiával került szoros kapcsolatba, azonban — s ez Andrejeva művéből világosan kiderül — közben egyre több szociológiai érvényű gondolatot, szociológiára tartozó feladatot olvasztott be a maga köreibe. Sajátos arculatát, melyet Andrejeva a pszichológiai és a szociológiai tudásanyag ötvözésében, önálló szempontú továbbgondolásában jelöl meg, ezáltal még élesebben, árnyaltabban tudta felmutatni. Az első rész e vázolt fejleményeken kívül még igényes összefoglalóját adja a polgári szociálpszichológia nyolc évtizedes történetének, s bevezetést nyújt a módszerek széles arzenáljába.

A további részek az emberi interakció, a szociális csoportok és a társadalmi beállítódások jelenségköreivel foglalkoznak. E színvonalas és a kor tudományos mozgására figyelemmel lévő összefoglalók eredményeit a magyar olvasók a hasonló jellegű magyar munkák, szöveggyűjtemények alapján ismerik. Kiemelkedő azonban, hogy mindegyik területen képes

elmélet kiindulópontja is egyben) nem külsődleges, a marxista megközelítés látszatát biztosító fogás, hanem eredeti végiggondolása a szociálpszichológiai jelenségeknek, úgy, ahogyan azok a valóságban s nem a laboratóriumban vagy szűk látókörű hipotézisek megalkotóinak fejében léteznek.

A cél láthatóan az, hogy a szociálpszichológiát hozzáigazítsák a szovjet társadalom ideológiai és gyakorlati igényeihez, s eközben eredeti, a nemzetközi szintet elérő, az amerikai és a nyugat-európai változatokkal szemben versenyképes szociálpszichológiát hozzanak létre.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
S
ÉLET ÉS IRODALOM
1981 JUN 20
1021

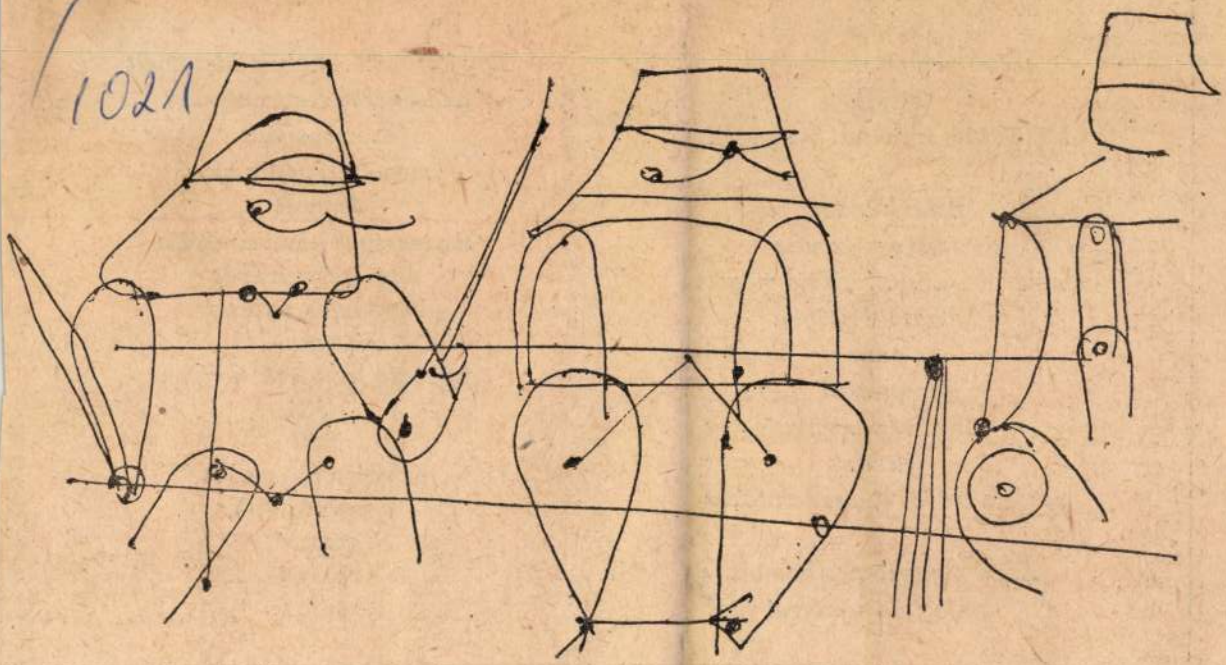

Schéner Mihály rajza

kanász
disznai
törzs- vagy nemzetségfő
sírját
túrták ki a szabolcsi homokból

Balázs János
tisztességes kanász
immár bevonult kondája mögött
a halhatatlanságba
s neve
fennmarad
sírját tán meg is
jelölik
sokmindenre képes az utókor

Ám a nyugalomra hantolt
honfoglaló vezérről

disznai
nyomán kutatjuk hogyan
élt
halt
és vajon hogyan is
hangozhatott
riasztó
vezény-
szava

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1982 JUN 18

1021

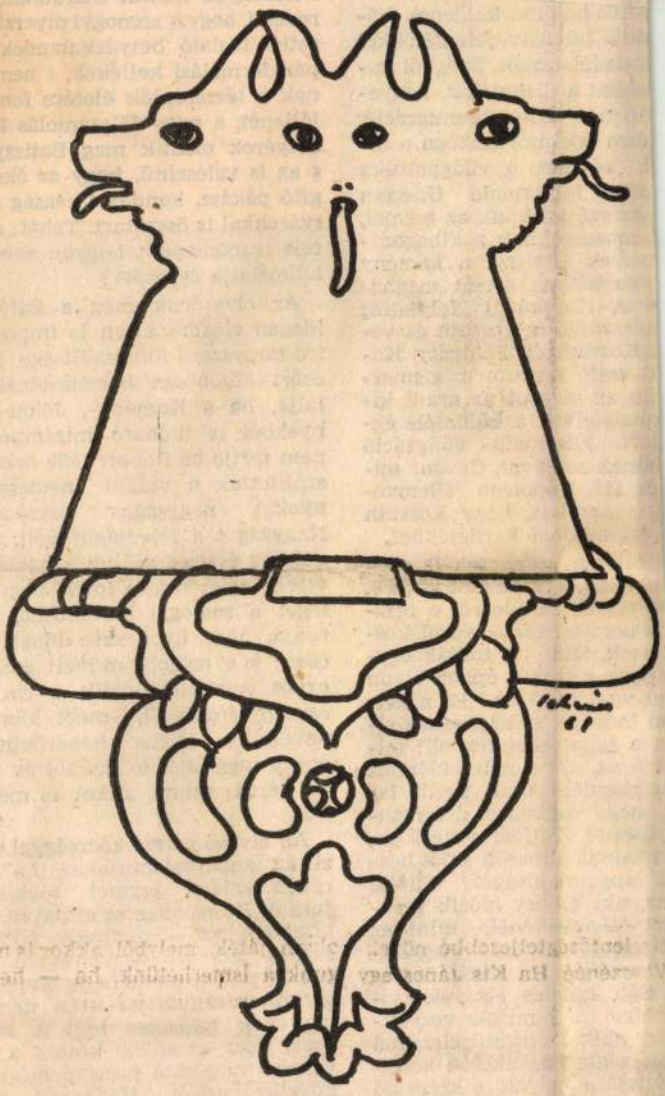

Schéner Mihály: Cerberus-ajtókopogtató

…lem cselekvő rész-
…iknek a neve fönn-
…alálba küldenek má-
…tenzív jelenlétükkel
…tszanak. Evégből fes-
…a disputákat, melye-
… Kossuth-emigráció,
…ocsátói részben a di-
…zben a világpolitika
…folytatnak. Hosszan
… azoknak az eszmei,
…atóknak a kibogozá-
… Batiszy, a kemény
…atona sorsát megha-
…Klapkával folytatott
…ajd a Kossuth és ve-
…th és Földváry Ká-
…ó disputa megismer-
… olvasót az aradi ki-
…eivel, a különféle ég-
…vitézkedő emigráció
… sorsával, Cavour mi-
… Napoleon jellemvo-
…zal is, hogy Kossuth
…atonai kérdésekhez.

…en érdekesek is ezek
…k, egy valami zavaró.
…ek minderről a rész-
…etterjesztő aprólékos-
… akik jól tudják egy-
…a másik éppen olyan
…, mint ők? Ez a kel-
…okolt szószaporítás el-
…llemeket terheli: mi-
…, aki a már eldöntött
…dése után kezdi la-
…y szabad-e diverzán-
…i? Miféle vezető az,
…ak elmeséli saját hős-
…gelméjűségét? Miféle
…ki többet időzik szép-
…ánglelkénél, mint az
…rsát eldöntő megálla-
…yagi juttatások tagla-
…: köteles elszámoláso-
…e el. S miféle vezetet-
…akik birkatürelemmel
…égig az akciók konk-
…tása helyett a szépelgő
…et. Akik nem unják is-
… elmondani vezérüknek
… minimumokat; és akik
… mindezeket kockáztat

… féle szabadcsapat hogyan *nem* foglalkoztatja egymást?

Az olvasónak még a szituációidegen előadásokban is imponál az író tárgyszerű fölkészültsége, éppen ezért különösen bosszantónak találja, ha a Kemény-, Jókai-regényekből is tudható minimumokat nem tartja be Dobai: 1859-ben nem szólították a vidéki nemesasszonyokat nagyságos asszonynak. Nagyságos a fejedelem volt, majd néhány évtized múlva a banktisztviselő neje; drapp lovat nem emleget a somogyi birtokosnő, mert tudja, hogy ilyen szín lóban nincsen; s a mégoly művelt somogyi orvos sem elmélkedik a carmeni asszonyszépségről, mert Merimée novelláját aligha ismerhette, az opera meg csak jó tizenöt év múlva kerül színre, akkor is megbukik.

Az olvasó persze készséggel elnézi az anakronizmusokat, ha ezek révén valami eszmei többlethez juthat. Itt azonban ez elmarad. Ami kitetszik, az — napjaink epikáját sajnos jellemző — vonás: a sietség. A regény eszméje és alapanyagának összegyűjtése után nem ad magának elégséges időt a szerző arra, hogy az epikai költés, a szuverén műegésszé transzponálás bekövetkezhessék. Hadászati zsebkönyveket, korabeli államelméleti munkákat, a maguk majdani emlékiratait „mondják föl" jellemzé-

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

1982 AUG 14

1021

SCHÉNER MIHÁLY GRAFIKÁI A „GYALOGCSILLAG" SOROZATBÓL

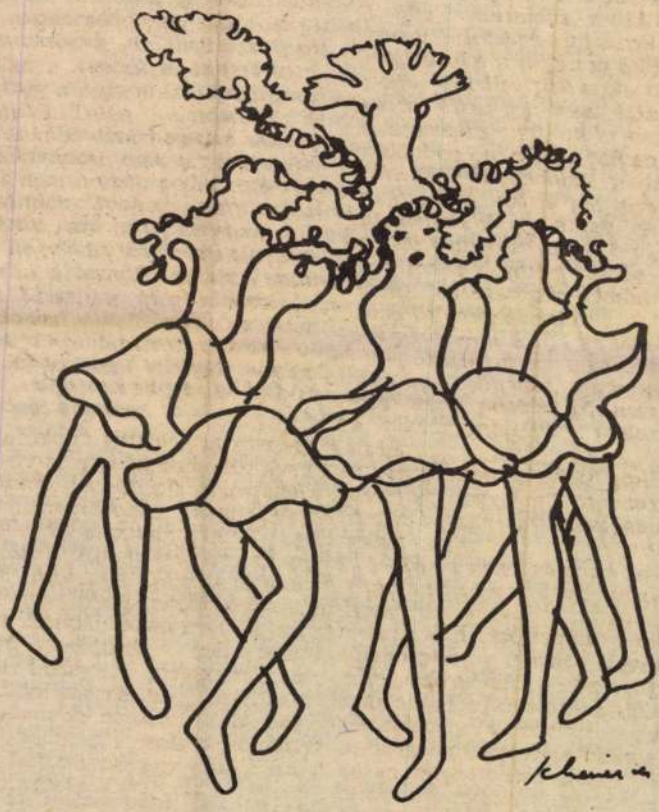

Pipacsocskák. Búzavirággal

Közgazdászok, mezőgazdászok, szociológusok: Beck Dénes, dr. Dezső János, dr. Ecsedi József, Hegedűs De-

szabad megállni!"

Dr. Va

RÖVIDZÁRLAT

Senki sem csodálkozott túlságosan, amikor az üdülőbe öt bőrönddel és számtalan csomaggal érkezett meg. Az már inkább töprengésre késztette a személyzetet, hogy a temérdek poggyász mellé még érkezésük napján öt hatalmas papírdobozt is kézbesített nevére a posta. Az üdülő dolgozói azonban nem azért dolgoztak ezen a sok tapintatot igénylő és gazdag élettapasztalatokat nyújtó helyen, hogy bármin feltűnően csodálkoztak volna. Hisz annyiféle vendéggel volt már dolguk. Akadt olyan, aki két hétig ki sem mozdult a szobájából, csak a kiürült sörösüvegeket dobálta ki az ablakon. Volt, aki rendszeresen napszúrást kapott, akadt olyan állítólagos úszóbajnok, akit mindennap kétszer kellett kimenteni a vízből. Előkerültek a viccmesélők, akik napestig a hallban szórakoztatták volna hallgatóságukat, ha azok nem mással vannak elfoglalva. A mániákus kártyázók, tévénézők, táncbajnokok, flörtölő feleségek és hódításra induló férjek már nem is szúrtak szemet, egyébként is mindenki jól érezte magát, és ilyenkor ez a legfontosabb.

Ő azonban nagyon is kivételnek látszott, és ez hamar kiderült. A belépéskor nem nyafogott, mint a többi vendég, hogy valami jó szobát kapjon, hanem rögtön megkérdezte:

— Mondják, nagyon büdös itt a víz, mert ha igen, akkor inkább hazamegyünk.

Kicsit meglepve néztek rá, mert ide általában a fürdés kedvéért jönnek az emberek, és hamar megnyugtatták, hogy ilyesmiről szó sincs.

A választ megvető mosollyal fogadta, beigazolódott, amit amúgy is sejtett: nem tudnak ezen semmit.

A beköltözés után azonnal kibontotta egyik közepes méretű bőröndjét, és temérdek cédulát rakott ki maga elé. „Na, nézzük csak" — motyogta, és a példás rendben hamar meg is találta, amit keresett: „A víz illata: második doboz, ötödik rekesz." Hamar elkezdte olvasgatni az előkerülő kivágott újságcikkeket. „A víz szervesanyagtartalma olyan magas, hogy az már néhol kellemetlen illatokat is kelt" — olvasta fel hangosan a Heti Krónika egyik legutóbbi híradását. „Kétségtelen, az üdülőknek meg kell szokniuk a víz szagát" — tudósított a Vasárnapi Hírek. Aztán csak úgy megnyugtatásul — mert az újságíróknak nemigen hitt — előkeresett néhány tudományos tekintély által írt szakcikket is. Ezek pedig perdöntő táblá-

víz igen is illatos, mi több, büdös.

Szétteregette a szobában az írásokat — a családját kizavarta, de a felesége lelkére kötötte, nehogy engedje a gyerekeket fürödni — és hívatta az igazgatót. A vezető meg volt győződve, hogy az új vendégnek a

VÍZ

szobával van baja, és a zsebébe csúsztatott egy csavarhúzót, mert a szerelő éppen szabadnapos volt.

— Kérem — fogadta a vendég — maguk azt állították, hogy a víznek nincs szaga. Hát olvassa!

Az igazgató gondosan kerülgetve a padlószőnyegre leterített újságkivágásokat, meg sem tudott szólalni.

— Ugye maga most csodálkozik? Akkor nézze — — szólt ismételten az üdülő, és újabb kötegeket szedett a dobozból elő. „Hogyne lenne illat, amikor mindenki és minden szennyezi ezt a pocsolyát" — dörögte, és írások tucatjait tolta a megszeppent vezető elé. Volt ebben bizonyíték csőstül, és a tanácstalan igazgató jobb híján széttárta a karját:

— Nézze uram, én is ismerem a problémát, de nyugtassa meg, hogy a kor-

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NÓGRÁD

1982 FEB 20

1021

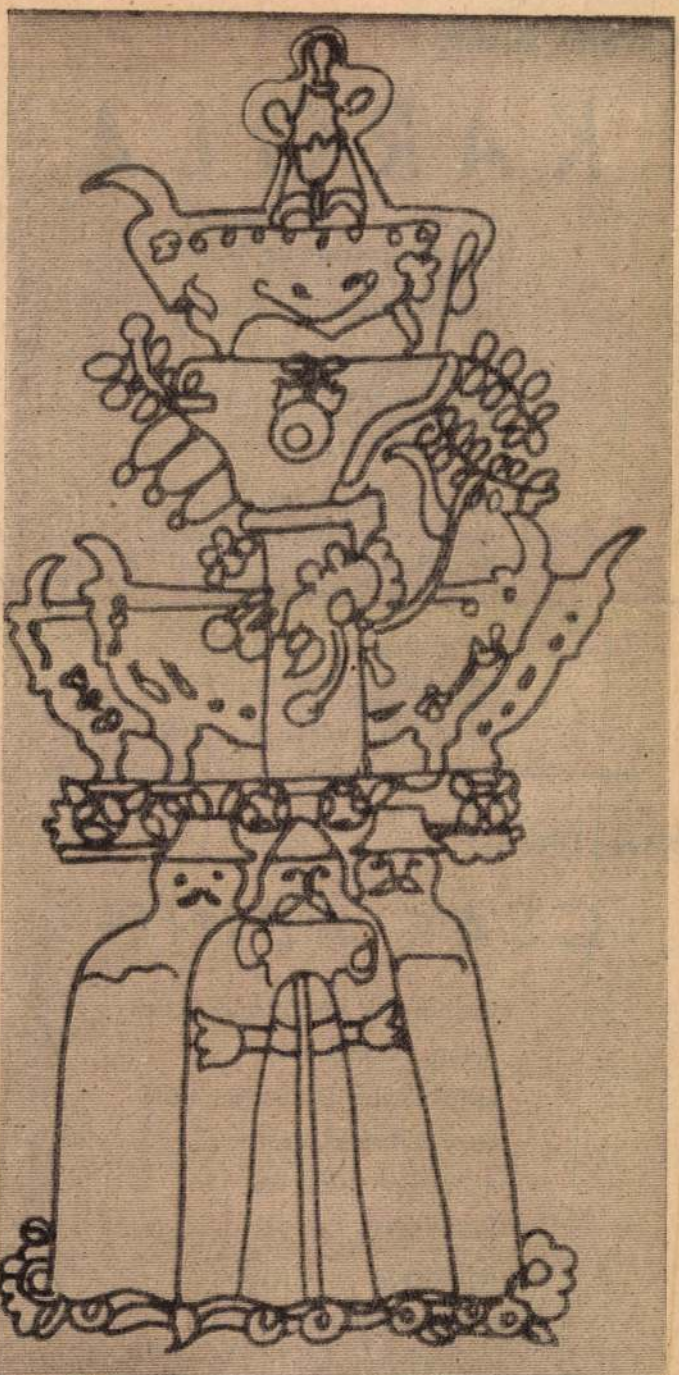

Életfa

(Schéner Mihály rajza)

Katona Judit:

KAROLA

Úgy tudom, meghalt Karola.
Gyerekslepp csúfolta, ha látta.
Pirosra kente sarkait,
így rótt utcákat hadonászva

tollas kalapban a bolond.
Házakhoz járt foltozni néha
fillérekért, ahol nagyon
kellett foltra-folt, rongyba cérna

Kővel dobálták rossz fiúk,
csúnyákat mondtak Karoláról.
Még látom miként gombolyít
kifésült kóclabdát hajából.

Ott ül nyarak zöld árkain,
belemotyog tavaszba, őszbe.
Emlékeimben látom: ölt,
foltoz, sorsom vásznára dőlve.

Köves István:

CSAK ADDIG

Ott húzódik a férfikor aknazára
hol megtesszük azt
miről előbb vitatkoznunk kéne
vagy *elvitázunk* arról
amit tennünk kellene
hol az hevít
mit fáradtságnak érzünk
s mit lendületnek hiszünk
vakítva visszahúz
hol király lehet
a tyúkketrecek réme

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HÍRLAP
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

NÓGRÁD
1982 MÁJ 1

1021

Schéner Mihály rajza

A karok ápolásáról

Kissé elhanyagolt kozmeti-
ai téma a karok bőrének
polása. Pedig nem haszonta-
n erről beszélni, mert a for-
ás karokat is elcsúfíthatják
különböző szépséghibák.
álszezonban és nyáron, ami-
r fedetlen karokkal mutat-
zunk, különösen fontos a
ndszeres bőrápolás, mert a
ép karok növelik a nő vonz-
ejét.
Karjaink rendszeres ápolá-
tehát ne hanyagoljuk el.
esti tisztálkodásnál a ka-
at (és a test többi részét)
rzskesztyűvel, vagy nem
ságosan durva szálú kozt-
ikai kefével körkörös moz-
atokkal masszírozzuk meg.
masszást alulról felfelé,
ejtől a váll irányába vé-
zük. Utána langyos vízzel
suk le a szappanhabot,
d kevés citromos vízzel
tsük le karjainkat, nya-
kat és a dekoltázst. Ha
törülköztünk, kenjük be
ápolóval a karokat, válla-
és a nyakat. Abban az
ben, ha a könyökünkön a
érdes, még egy kevés zsí-
krémmel is kenjük be.
kar szépséghibái közé tar-
az úgynevezett bőrgríz,
y a felkaron szokott elő-
i. Bőrgríznek tulajdon-
en a faggyútól eltömődött
sokat nevezzük. Ezektől
szépséghibáktól ajánlatos
zabadulni. Ez igen egy-
i eljárással történik. Für-
után a még kissé nedves
rízes részeket csiszoljuk át
yedén habkővel (illat-
oltokban kapható). A ke-
t óvatosan végezzük, ne
juk erősen a bőrt, mert
esedik. Utána öblítsük le
kezelt bőrterületet ecetes
(egy liter vízhez egy
nál ecetet adjunk), majd
k be Alsol krémmel.
árok gyakori szépséghi-

SZAB

Légy tekintettel m

Váratlanul nagyot csöngetnek. Mindnyájan összerezzenünk. Hatodikos fiam osztálytársa érkezett látogatóba. Óvodás fiam felsír, s mindnyájan dühösek vagyunk a tapintatlan barátra. A fiú gyanútlan. Egyszerűen nem is jut el a tudatához, hogy talán kellemetlen harsány érkezése, hogy nem csak a barátja van a lakásban, hanem alvó kistestvére, idős nagyszülei, s a nagy hangerő mindenkit megzavar.

Miből származhat ez a tapintatlanság? A tapasztalatlanságból. Hogy otthon, családi körben nem tanult meg tekintettel lenni a többiekre. Zavartalanul csörtethet, nem mondja az édesanyja: fiam, most írok valami fontosat, ne zavarj, kérlek, majd később megbeszéljük. Vagy: édesapád rosszul érzi magát. Most éppen elaludt, halkan járj, ne ébredjen fel.

A gyereket meg kell tanítani a szülőkkel szembeni tapintatra, és vele szemben is hasonlóan kell viselkednünk, vigyáznunk kell a kölcsönösségre. Meg is mondhatjuk neki egy-egy esetben: le kellett volna szaladni a vegyesboltba, gát, hogy másokra tekintettel legyen. Már kisgyerekkorban meg kell kezdeni a nevelést, de igazából majd a serdülőkorban rendelkezik annyi intelligenciával, hogy tudatosan tegye ezt. Mondhatjuk a kisgyereknek: ne menj be a nagypapához, most nagyon fáradt. S, ha szeretetteljes kapcsolat van közöttük, ezt már az ötéves kicsi is megérti, esetleg későbbre tartogatja közlendőjét, ha nagy erőfeszítést is kíván ez tőle.

Nagyon fontos mozzanata a nevelésnek, hogy a gyerek viselkedése ne csak az ismert és szeretett személyekkel szemben legyen tapintatos, hanem minden emberrel így viselkedjen, még, ha először találkozott is vele. Itt a saját példamutatásunk a mérvadó. Ha azt látja a gyerek, hogy azokat az embereket, akiktől nem függünk, s, akikhez semmiféle különösebb kapcsolat nem fűz, lekezeljük, ő is hasonlóképpen fog viselkedni. Ám, ha azt látja, hogy minden emberhez egyformán tisztelettel és megbecsüléssel közeledünk, ő is ezt a viselkedési formát építi be a személyiségébe.

MH SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1982 MÁJ 1

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1021.

Schéner Mihály: Életfa

NÉPÚ

Vélem

Mitő

Nyolcan ülik körül az asztalt:
Balogh Mihály, a Békés megyei Vegyesipari Vállalat 1963-ban alakult József Attila tízszeres aranykoszorús szocialista brigádjának vezetője. Bányai József, a Mezőhegyesi Mezőgazdasági Kombinát 1960-ban alakult Ujhelyi Imre tehenész szocialista brigádjának vezetője, akinek brigádja 1977-ben elnyerte az MSZMP Központi Bizottságának oklevelét. Bodó János, a Békéscsabai Lakásszövetkezet 1978-ban alakult Kulich Gyula zöldkoszorús szocialista brigádjának tagja, szb-titkár. Garai István, az Orosházi Üveggyár 1967-ben a Vállalat Kiváló Brigádja címet nyert Vörös Október Szocialista Brigádjának tagja, volt vezetője, munkahelyi vezető. Janyik Mátyásné, a mezőkovácsházi

ÁFÉSZ 196
levelet nye
Brigádjánal
a tótkoml
kult Münn
gádjának v
Békéscsabai
Vállalat 19
gádja címe
Brigádjánal
zervgyár 1
Kiváló Ifjú
de Ifjúsági
tője.
Ők azok,
most a mun
sanak lapur
lista brigádı

— Divatos nézet vagy valós megállapítás az napjainkban, hogy a szocialista brigádok versenye, s egyáltalán a munkaverseny-mozgalom megtorpant, lendületét vesztette, megujulásra vár?

Janyik Mátyásné: — Ha szabad, akkor én a legelején kezdeném. Harminc éve, amikor a sztahanovista mozgalom elkezdődött, a többség ezt nem nézte jó szemmel, mert a sztahanovisták 200 százalékos teljesítése lett végül a norma. Akkor rájöttek, hogy jobb, ha az emberek csapatokban versenyeznek, ennek nyomán alakultak meg a brigádok, versenyük a hetvenes években élte fénykorát, azóta a mozgalomban eluralkodtak a sablonok, a termelésben elért teljesítmények váltak

ha a munkán kívül is egy kollektíva. A másik ké szempontban szerintem a túlhajtott versenyszemlélet szülte meg a „színház- és mozijegygyűjtő akciókat", ez szintén sokat ártott magának a mozgalomnak.

Garai István: — Tizenöt éve vagyok brigádtag, az öblösüveghutában dolgozom, de sem mint a versenyben részt vevő, sem mint gazdasági vezető nem tudnám elképzelni a munkát, az életet brigád nélkül. Nagyon sokat számít a brigádban rejlő összetartóerő. Ha a lelkesedéssel van valami baj mostanában, annak okait az értékelési rendszerben kell keresni, mert az tényleg kedvlohasztó, hogy 20 brigád ér el azonos fokozatot, de csak négy kap-

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1982 MÁJ 1
BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1021

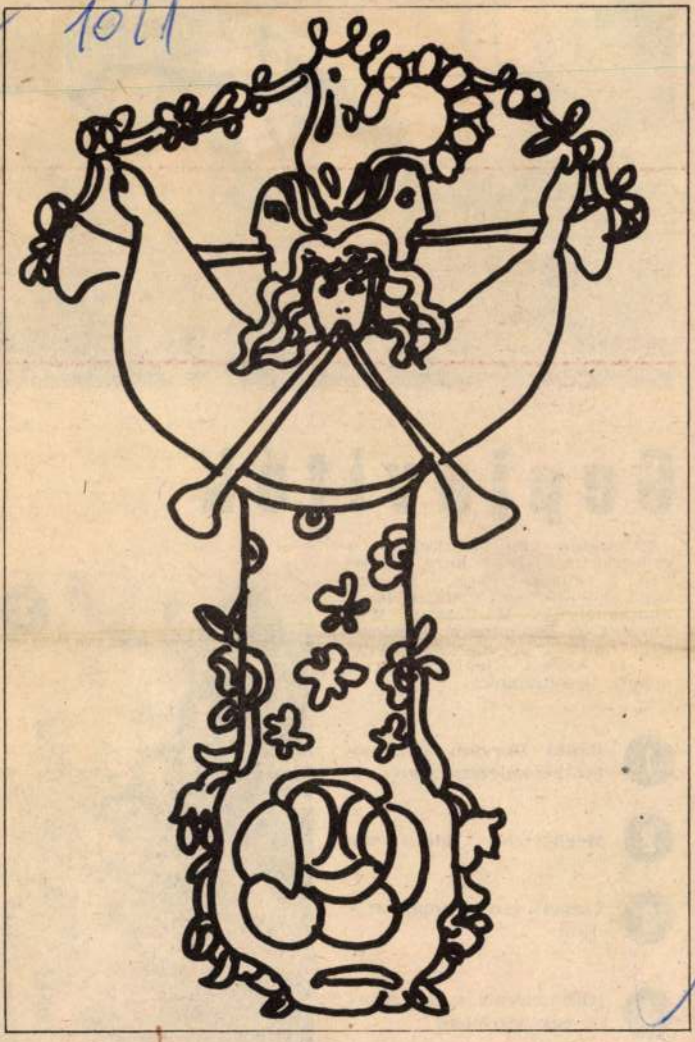

Schéner Mihály: Harsonás

Gépjavítók

Munkájuk úgy illeszkedik a szövetkezet életébe, mint a gépben a fogaskerekek. Nevük: Dobi István Szocialista Brigád. Munkahelyük: Kardoskút, Rákóczi Tsz. gépműhely. Eredményes munkájuk alapján elnyerték az Ágazat Kiváló Brigádja címet. Gratulálunk!

1. Bánki Horváth Béla silózóberendezést javít
2. Megbeszélés a műhelyben
3. Szepesi István többszörös újító
4. Kitüntetéseik nem férnek el egy vitrinben

Fotó: Veress Erzsi

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1982 AUG 14

1021

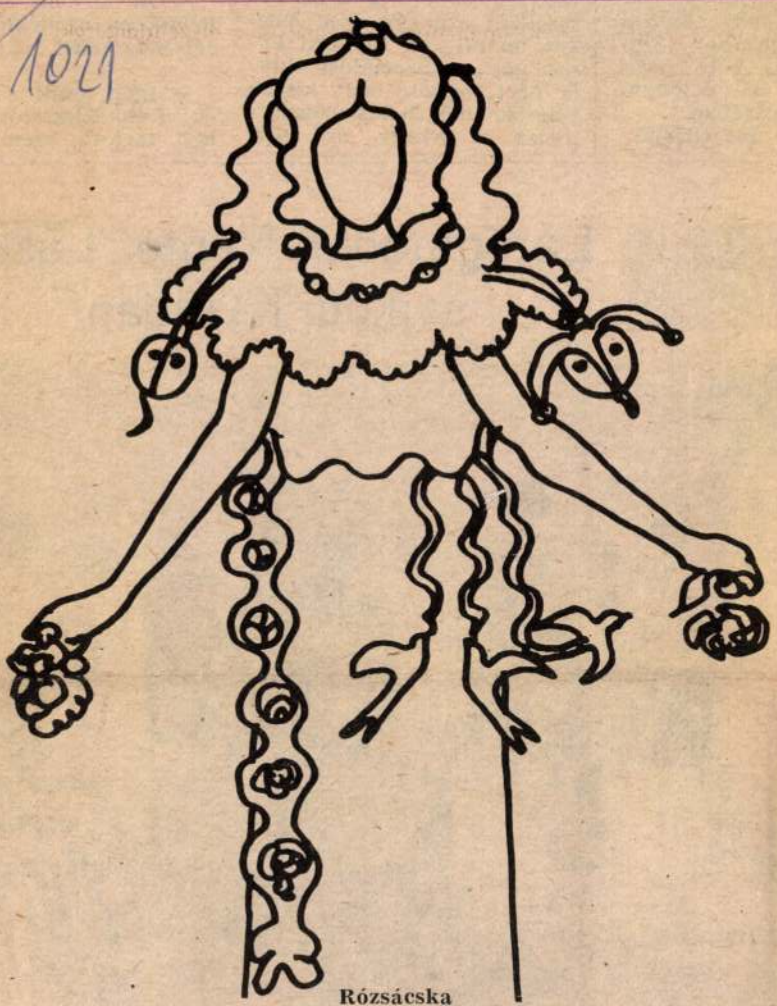

Rózsácska

Irodalom, művészet oldalpárunkon
Schéner Mihály grafikái láthatók a „Gyalogcsillag" sorozatból

ivelt Nép és az
nyvterjesztő Vál-
tét, mely szerint
csoportjuk „két-
ridőn belül segít
nak a tankönyv-
egoldásában."

Tál Gizella

volt
legcél
soraib
tett t
rasztp
ta Pá
számb
tiakat

almi helyek.
ékek

Látogatóban Német László sajkódi házában

Németh László egykori dolgozószobája

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 310-726

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

1982 AUG 1 4

1021

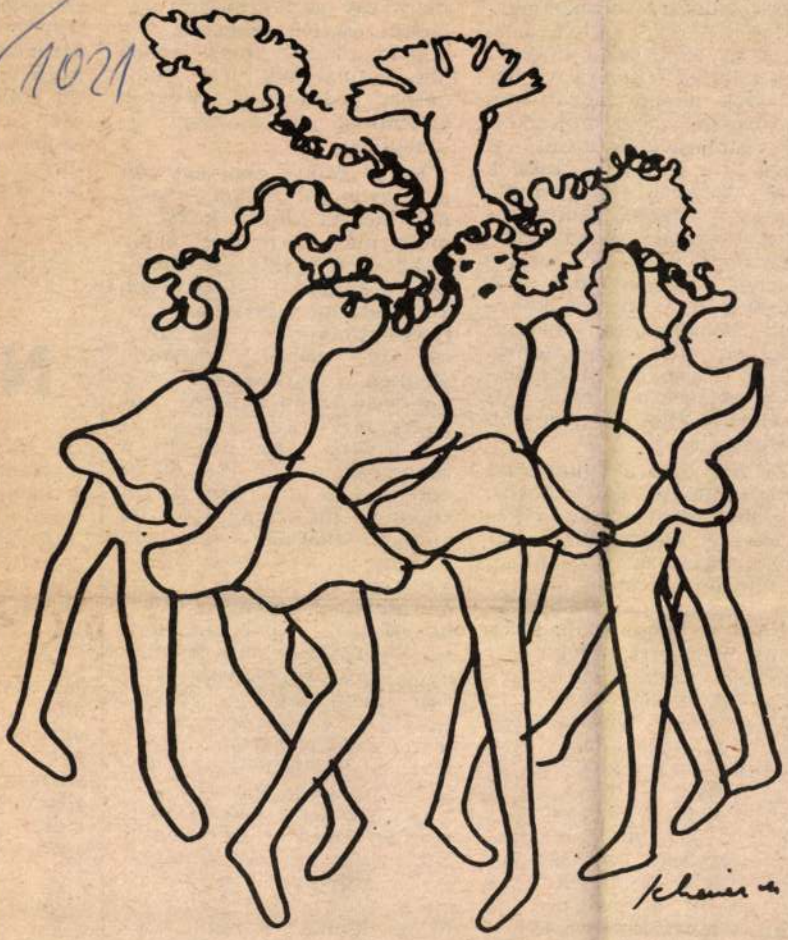

Pipacsocskák búzavirággal

legjobban. S a kellemes lékek felidézése közben tatlanul számba kellene ni, hogy az ifjúsági klu ban találtak otthonra a j nál-jobb amatőr együtte pop-bandák, hogy írók, tők, filmrendezők sokat szívesen – jártak a fiat közé. Aztán a terméken kapcsolat egyéb kultu mozgalmakkal: például a klór mély rétegeiből me táncházi mozgalommal. A klubb volt a színtere könyvek, hanglemezek, magnószalagok, film és képzőművészeti élmények, információk cseréjének, s persze itt lehetett hallani a legújabb vicceket is.

És ami talán a legkellemesebb az összes emlék közül: a klubok szinte spontán keletkeztek, szerveződtek, faluban, városban, iskolákban, laktanyákban, munkahelyeken. A honfoglalók áhitatával és buzgalmával csinosították a lezárt folyosóvégi sufnikat, hajdani szenespincéket, raktárakat.

A szolnoki szövetkezetek „Mini" ifjúsági klubja is a hatvanas évek második felében alakult — a „klasszikus" módon. Volt egy „ősmag", 8—10 fiatal, akik szerettek egymás társaságában lenni, illetve szerettek egymás között szórakozni, tanulni, vitázni. Előbb a Pólya Tibor utcában kaptak egy kis termet, aztán elfoglalták a jelenlegi klubhelyiséget.

táján járó egykori jászberényi, karcagi, tiszafüredi, kunmadarasi, jásziványi, törökszentmiklósi, mezőtúri (és így tovább) klubosok élénken emlékeznek a szebbnél szebb estékre, napokra.

Félreértés ne essék: a klubmozgalom ma is él. Csak éppen — és ezt följegyzések szakmai megállapítások is alátámaszthatják — másképp működnek a klubok. Talán kevesebb lendülettel, s kimutathatóan kisebb öntevékenységgel, következésképpen igénytelenebbül is. Egy maliciózus megjegyzés szerint lassan azért is kaphat egy klub elismerést, ha hetente kétszer, háromszor kinyit, és lelkiismeretesen vezetik a klubnaplót.

Egy szó mint száz, a jelek alapján ítélve úgy tűnik, mára elfáradt, leszálló ágba ért a klubmozgalom. Temetni azért nem kell: az ifjúsági klubot — mint közművelődési formát — mindig is az jellemezte, hogy képes volt, sokszor váratlanul,

Ne

A kis P
csattanássa
a kemping
belapult c
férfi ugro
cserélt, va
lán mellé,
szomszéd
lyet.

A kocsi
cek alatt
öten gyüli
gyelték, h
két férfi
szemmel
elkövettek
minél elő
eltünjenek

A bámé
tárgyalták
„Éppen a
mentem,
nagy csa
akkor jött

tag gallyakat vágnak, s azokkal minden részét a földhöz erősen odaszögezik úgy, hogy mozdulni ne bírjon. Kezét, lábát, derekát, nyakát.

Történik mindez a Vásárhely-erdőben, Basafája alatt.

- Kellett nektek basafa.

Nagyfogú Szinán uram elébb még ordít, bőg. Bég létére bőg bele a rengeteg erdőbe, dobozi légbe. Bőg, míg bír, míg szusszal bírja. Aztán. Mered. Megmered. Kimeredve ott hal meg.

Ők nem bántották. Élve hagyták. Csak éppen: átadták a természetnek. Tegyen vele amit akar.

Az ő dolga.

A nyűvek eszik meg.

Dobozi basahalál.

A Doboz feletti erdőségben van egy fa, négy ember nem bírja átölelni. A doboziak a kérgét betegség ellen orvosságul hordják. Faragják a fát, ám az mindig újra beforrad. 1870 táján Szűz Mária képét teszik rá, azóta Basafája: Képesfa.

A legderekabb fa az erdőben.

- Meglásd, ettől megjavulsz!

Megjavul, mint a megszálló a dobozi erdőben.

Na hallod.

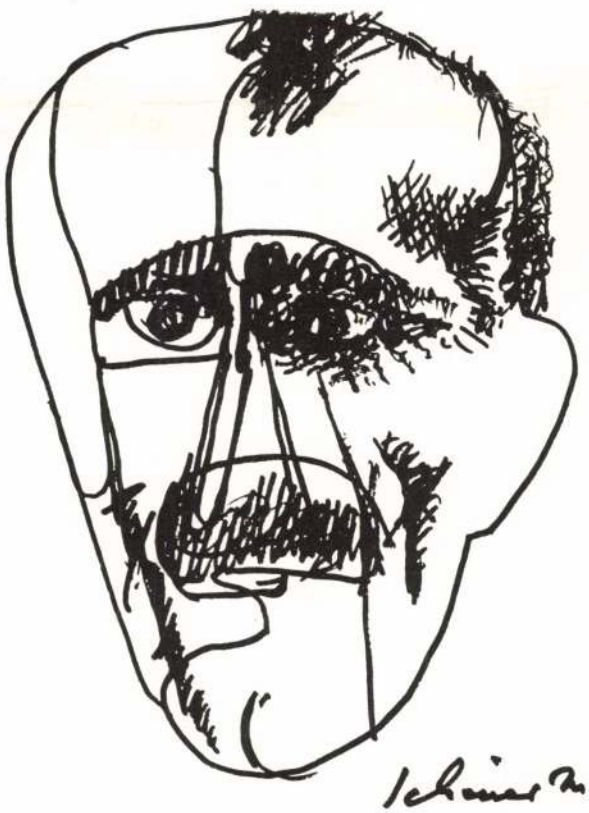

Sarusi Mihály

csontos csatak

Szilason hogy összeszedték
valamennyi bakát
Balatonon szökdöstünk át
Szibéria iránt
lógott itt is, amott cafat
aki itten hátrált

beástuk mi pánczélosok
magunk Vértes aljba
századszor ásott gödör alj
alig arasznyira
védett minket magyar álma
futó árok hava

meg kéne már adni magunk
itt a Vértes alatt
szedjük elő fehér rongyunk
vegyék csak be Bécset
vágd csak zsebre, vágja korunk
fehér nemű zászlónk

ne lőjj, ruszki, muszka álgyú
a hét szentségedet
fehér huzat, fehér ingváll
lepedő meg kendő
integet a túlsó partnak
megadnák magukat

integess csak magyar baka
ottan Vértes alatt
úgy se látja senki fia
a morva ég alatt
német látja, minek lőne
kapunk épp eleget

A könyvet olvasva, leküzdve némileg e technika szokatlanságát, az olvasóra rótt, olykor terhes szóömlést, mégis hiányérzetünk van. Épp a mazsola hiányzik a kalácsból. A jellemek, a személyes sorsok sodró ereje. A szokások és a történelem dramatizálása és közösségivé tétele sikerült, de a közösségből kiemelkedő néhány arc: Csapó Gyurka és Nagy Kati, a több generációval együtt élő, megháborodott Örzse, Buza Palcsi és Buza Matyi, az akaratnélküliséget hovatartozás tudatában megöröklő, s megingó utód képe emlékezetünkbe mélyebben beivódott, mint az egész közösség tragédiája, nagy fáradtsággal léterehozott, s megfelelő módszert is érvényesítő írói ábrázolása. A személyes sors, a jellem íróilag többet ad, mint a közösség átlagrajza. Veres Péter Balogh Janija Isonzót jobban belénk vési személyes sorsával, mint ahogy a távoli közösség vagy a visszatért katonák elbeszélése ezt e műben lehetővé teszi. Feledhetetlen a borbély Buza Matyi halála, aki a röpködő golyók között poros cipőjét törölte le, mert ez tulajdonságává vált a városban. Sajnos efféle jelenetek, jellemek csak ritkán, s többnyire foltként, vastag katedrál üveg mögött sejlenek fel, s így tárul elénk végül is a kiválasztott család, az alapító Zsótérok egész története is. Az irodalom, úgy látszik, mégis a megélt sorsokra, egyéni utakra kíváncsi, s a tömbszerű tömeg lényege is csak akkor fogható fel, ha annak kivételesen erős és karakteres képviselői jutnak szóhoz.

Vonzóan érdekes kísérlet ez a könyv.

Érdemes tökéletesíteni, s emberarcúbbá tenni.

Hajdú Mihály

A Magyar Krisztus nyelvjárásiassága

Egyszer valamikor egy önkéntes nyelvjárásgyűjtők találkozóján Veres Péter, a vitathatatlanul népi származású és gondolkodású író azt mondta, hogy irodalmi műveknek dialektusban való megírása nem kívánatos. A nyelvjárás csupán a szereplő vagy szereplők közvetett jellemzésére, a köznyelvet beszélőkkel szemben a népi kötődés kiemelésére, az ellentétek fokozására alkalmazható. Azonban még ő is tett kivételt, amikor Tamási Áron ízes népi nyelve szóba került. A székely nyelvjárás használatának jogosságát elismerte a teljes szépirodalmi alkotás nyelvéül. Nem került azonban szóba az olyan írás, amelyben maga a népi szereplő egyes szám első személyben meséli el életét, vagy ad elő valamilyen saját magával kapcsolatos történetet - s ő nem székely származású. Minden bizonnyal Móricz Zsigmondra lehetett volna hivatkozni, aki a Boldog ember című regényében a főszereplő Joó Györgyöt, a falusi parasztembert beszélteti, vele mondatja el az egész történetet. Ezzel kapcsolatban a nyelvjáráskutatók és az irodalomtörténészek véleménye eltérő. Lőrincze Lajos szerint: "Móricz hangtanilag, alaktanilag, mondatszerkezet tekintetében tájnyelven beszélteti hősét" /Irodalomtörténet. 1954, 197-8./. Nagy Péter pedig ezt írta Móriczról készített monográfiájában: "Joó György valójában irodalmi nyelven beszél, ha azt erősen színezi is saját tája és környezete tipikus kifejezéseivel, ejtési jellegzetességeivel". /Móricz Zsigmond 2 . Bp., 1962. 321./. A vita eldöntésére Sebestyén Árpád vállalkozott egy gondos és aprólékos tanulmányban /Magyar Nyelvjárások. XVIII. (1972), 9-39./, amelyben Móricz életrajzának, a tiszaháti népnyelvnek és a regénynek alapos egybevetésével a nyelvjárási elemek túlsúlyát mutatja be statisztikai adatok, gazdag példaanyag és logikus következtetések alapján. Mindezzel bebizonyította, hogy Móricz Zsigmond jogosan, művészien és eredményesen használta a népnyelvet nem csupán jellemzésre, hanem az egész mű alaphangulatának megteremtésére. Különleges nyelvteremtő erejének hatásos módszere volt a népnyelvből való merítés, a stílus színesítésén kívül a hitelesítésnek is forrása nála a népnyelv.

Azóta a világirodalomban is találni számtalan olyan alkotást, amely nem csupán a népnyelv, hanem bármely szociolektus /társadalmi rétegnyelv/ fölhaszálásával és akár kizárólagos használatával alkotott maradandót, egészen Salingertől Redlinskiig, hogy csak a szélsőséges példákra utaljak. Elfogadható, vagy inkább elismerésre méltó a nyelvjárások használata a szépirodalmi művekben, ha a tökéletes népiességen túl a - néhány évtizede száműzött szóval élve - néplélek bemutatását mélyíti el, az azonosulást és az azonosítást növelni. Ennek az azonosulásnak természetesen más, kevésbé látványos megnyilvánulásai is lehetnek és kellenek a szépirodalmi művekben, de a nyelv semmiképpen sem tekinthető mellőzendő vagy elhanyagolható tényezőnek. A legfontosabb fölmerülő kérdés, hogy milyen viszonyban van a szerző a használt belső nyelvi rendszerrel, akár szociolektussal, akár dialektussal. Ezért elkerülhetetlen a szerző életrajzának műve nyelvvel együtt való vizsgálata, s nem véletlenül állapította meg Péter László /Tisza

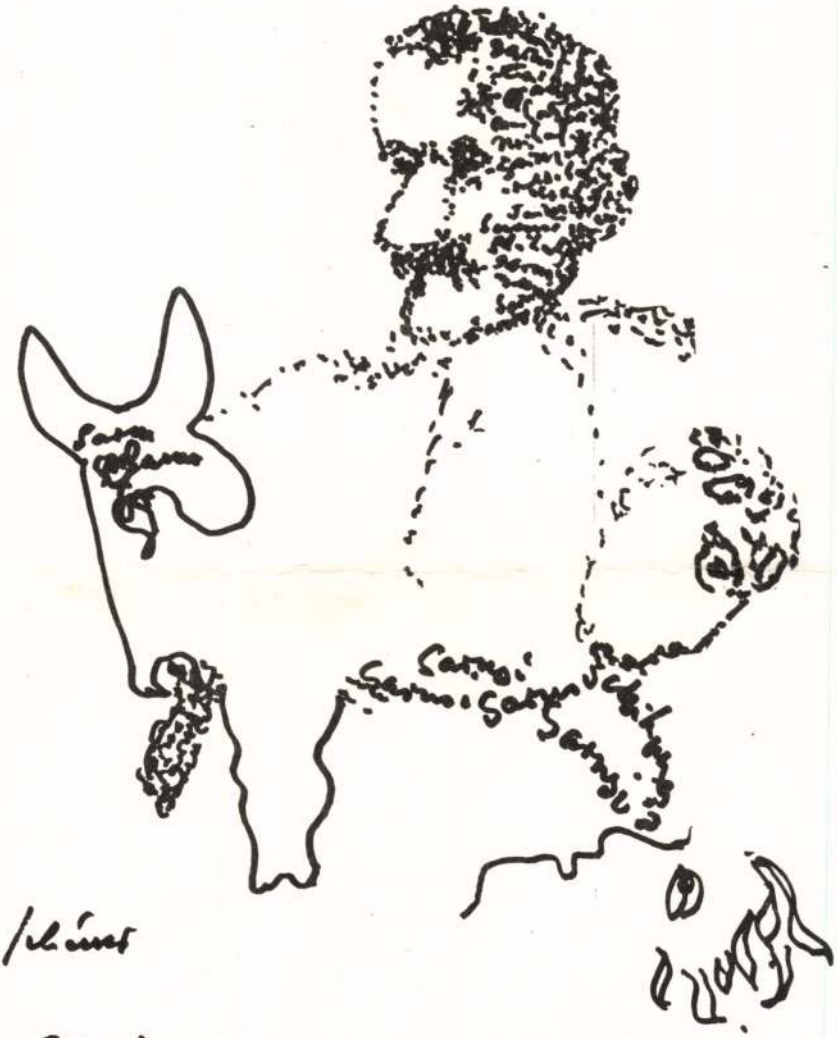

Bőséges nedvekkel megáldva.

Sarusi Mihának

JÁSZKUNSÁG

5

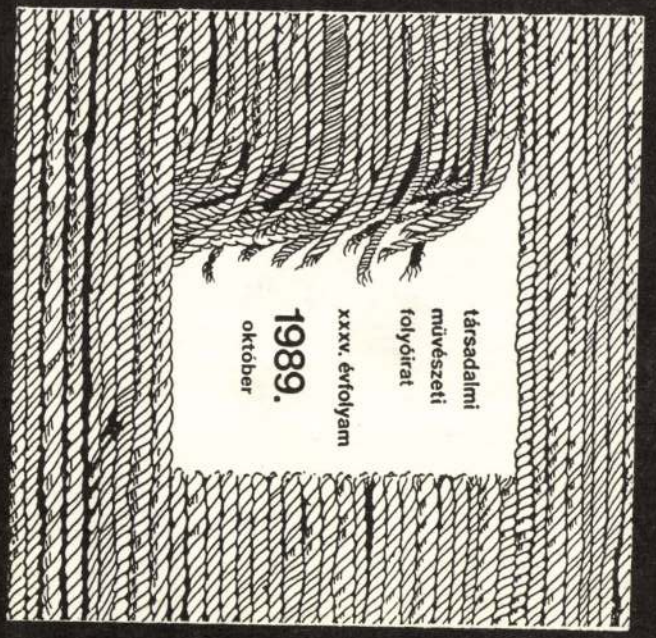

SCHÉNER Mihály

Tiszatáj 1989.1.sz

Megszabadulok szikár képzeteimtől a Kötelességtől a z Árulás kettős Feladatától megszabadulok az önsan yargatás acéltüskés rózsáitól az Áldozat vérétől a F ekete Folyamaton úszó Szigetek eszelős diszharmóniái tól a Fejfájás zúgásától a csökkenő-dagadó vérnyomá s Holdvonzásától és emlékezni kezdek az Elsüllyedt si ma partokra a növényi Szállodák madárszemére az állat i éjszakában ami olyan mint a leengedett önmagukra ha jtogatott selymek tapintása a küldökükön virágzó ékk övek leányaira a Feloldozott Fürdőben és a Zene titká ra ami nem a hangszerek ritmizált konstrukciója hanem az Alvók könnyű fűszereiből szőtt organizmus orgona é s kozmikus szél

Aki elkötelezi magát megeszik azt a Sötétség szörnyetegei aki felszabad ítja magát a Belső Uralomból az felem eltetik a Harmadik Rendbe

Villámlik nagy hajzatokkal villámlik az ablaknál és lá tom a Harmadik Rend előtti ütközetek atomrakétáit rob banni égni látom a városok ezreit látom a pernyévé oszl ott aszbesztruhás Légiókat és a Ragyogó Kard apokalipt ikus szántásait a megsemmisült agyvelők kihervadó me gvalósítatlan programját az anyák és a gyerekek ré mülete borzolja az ujjaim hegyét érzem a pusztító bossz úálló düh korbácsolását szemeim forrásában a tömeg gyilkos égbekiáltó álmát érzem a szőrszálak különálló életét
Villámlik ahogy utolsót villámlik az ablaknál leülök a sztalomhoz a tervrajzokhoz a fáklya reggelbesápadó fén yénél Magdboäb Királynő szelídülő Birodalma hajnali harmóniáiban és számítani rajzolgatni kezdek lassan for málódni kezdenek a képek az Ige csatasorai agyamban

Aki a titkok birtokába jut az felemel kedik
Aki az Egy Titok ajtaját kinyitja az felemeli a Világot

Utolsót villámlik a welszi partok felett a Királynő palo taablakában bort töltök kezembe veszem a sztiluszt és rajzolni kezdek odakint kormoránok szárnya súrolja a le csillapodott tenger tükrét

Az pedig nem más mint a szerelem mondom magamnak
nem lehet más mint a sz erelem

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1980 MÁJ

Könyvvilág

Schéner Mihály
festő-képzőművész

1021

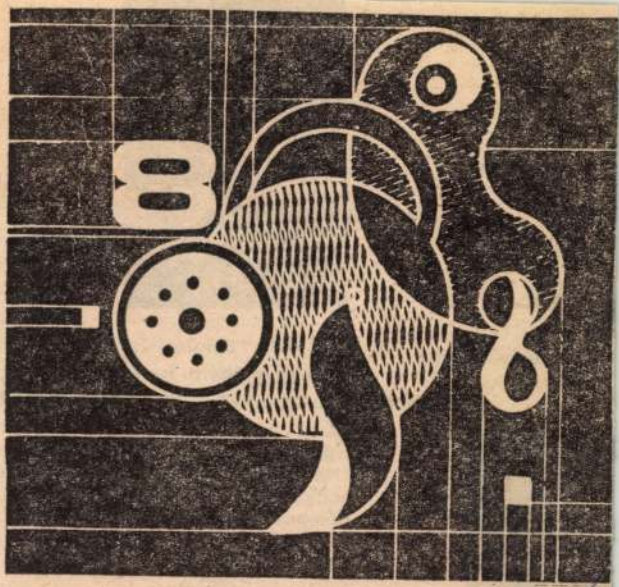

Térstruktúrák. Schéner Mihály grafikája

pcsolatok és értékren-

ladár:
akatja

Bukarest.
agyar közös kiadás
mi).
kötve **15,50 Ft**

saba:

k
ukarest.
gyar közös kiadás
mi).
kötve **12 Ft**

Nat Roid (Tandori Dezső)
Nem szeretném, ha fáznál!
Magvető 448 oldal, fűzve **22 Ft**

Tandori Dezső, aki mint szerző Nat Roid néven szerepel könyve címoldalán, ezúttal bűnügyi regényt publikál. De valóban azt-e? Részben igen, részben nem ...

Németh László:
Utolsó széttekintés
Magvető. Németh László Művei.

1021

SCHÉNER MI

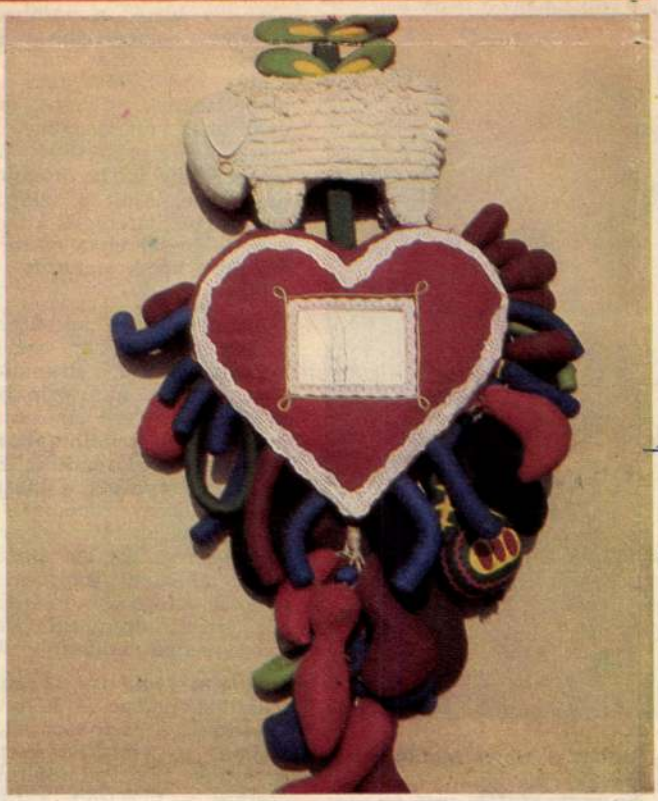

Ha van még játék, ezek a képek, ez a színház a játékot idézi föl.

Schéner Mihály műhelyének alkotóeleme ez a játékosság, a középpontjában azzal az alkotóval – önmagával –, aki írót, színészt, helyzetet alakítva ki sajátos eszközeivel, tulajdonképpen magát a színházat varázsolja elénk. Hogyan lehetnénk boldogabbak – ezt kutatja végül is, s csak azt kéri, hogy kutassunk vele mi is. Elbűvölő és megalázó feladat.

Hiszen ez a színház, amit itt látunk, igen alkalmas volna a játékra. Itt nem kell mást csinálni, csak játszani. És játszani jó. Ezt az igazságot már nem lehet se túljátszani, se lebecsülni, se semmibe venni. Ezek a játékok, ezek a színházak, ha kell, önmaguktól is játszanak. De ember, pontosabban:

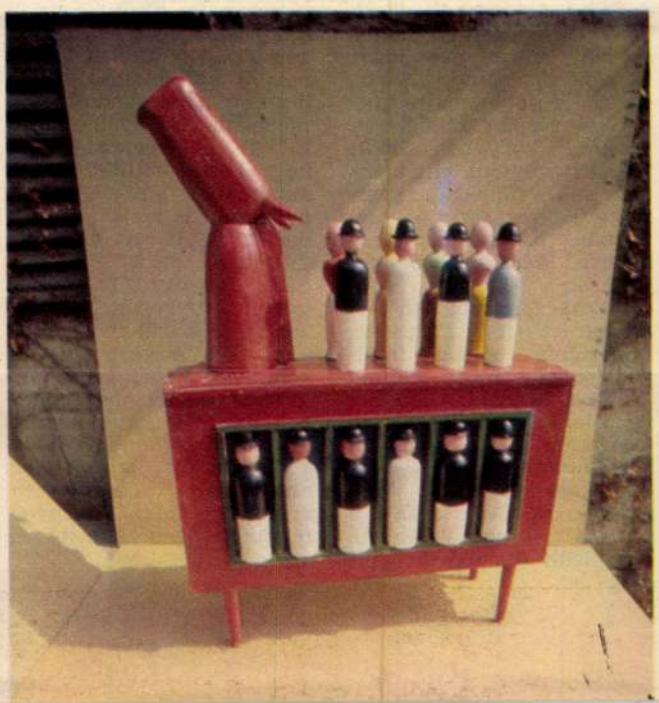

Ha jól számoljuk nem negyven köny csátott ki magából kevesebbet, sokka sebbet, mint amei tervezett. Ennek a len töredékességnek, szaz oldalak és ezer oldalak mindig kevés torzóinak az alkotáslélektani szokvány-gondokon túl alighanem mélyebbek az okai. Sartre sosem úgy írta a könyveit,

A LEGYEK. A Pécsi Nemzeti Színházban Pécsi Ildikó és Bálint András játszotta a főszerepeket

AZ ÖRDÖG ÉS A JÓISTEN. Nagy Attila és Somogyvári Rudolf a Thália Színházban

tett közzé. A harmadik ürügyesszéből, a hosszú éveken át írt *Flaubert*-könyvből 2136 oldalnyi szöveg látott napvilágot. Lenyűgöző opusz, Sartre egyik legjobb teljesítménye, de csupán töredéke az elképzelt könyvnek. Hőse felnőttkoráig jut el Sartre, akárcsak önmaga gyermekévei végéhez *A szavak*ban, önéletrajzi regényében. Mert azt sem fejezte be.

Holott folyamatosan és rengeteget írt. Olyasféle, üdvözülten boldog íróalkat lehetett, mint nálunk *Németh László:* akárhol tartózkodott, akármilyen természeti és társadalmi körülmények között, mindig akart és tudott írni. Annyira tele volt a feje a soros közölnivalójával, hogy leült (ha úgy adódott egy konyhaasztalhoz egy konyhaszékre), és folyamatosan írt. Csak papír és toll (korábban töltőtoll, később golyóstoll) kellett neki a külvilágból, a többiről ő gondoskodott. Simone de Beauvoir örökíti meg önéletrajzában, hogy közös külföldi útjaik alkalmából, amikor percnyi szabad ideje maradt: Sartre leült a szállodai szobában és írt. Ugyancsak Beauvoirtól tudjuk, miként dolgozott Sartre, amikor határidőre kellett szállítania a kéziratot: alkoholt és kávét ivott, teletömte magát *benzedrinnel*, tizenkét órát töltött az íróasztalnál, negyven-ötven oldalnyi szöveget is megtermelt együttében, megesett, hogy Beauvoir félájultan vonszolta el az ágyig.

ahogy a könyvcsináló értelmiségi általában. Igen korai időponttól, 1945-től dokumentálhatjuk, hogy az írás nála a gyakorlati tevékenységből kirekesztett-kirekedt értelmiségi *szurrogátuma*, kényszerű pótcselekvése. Ráadásul olyan értelmiségié, aki a maga, hosszúra nyúlt ifjúságát a gyakorlati valóságtól távol, könyvek és ideák között töltötte, s váratlanul kóstolt bele a fasizmus, a náci megszállás, a francia ellenállás hús-vér izgalmaiba és kötelességtudatába.

Aztán és azóta, visszakényszerülve az értelmiségi dolgozószobába, Sartre szüntelenül *cselekedni* akart. Világalakító elképzeléseihez mérte programját, de sűrűn változó eszméivel kivételes tehetsége sem tudott lépést tartani.

sokszáz oldalon. Hogy a *tetem*mé lett *szerző* egyik kedvenc tételét idézzük: ő szüntelenül a lázadó, osztályától elszakadni akaró, elszakadni nem tudó entellektuel-polgárt modellizálja. Regényben, novellában, drámában, irodalmi esszében, filozófiai tanulmányban: valahány műfajban.

Művei közül színdarabjait tartotta a legfontosabbaknak. Nem biztos, hogy igaza volt. Nem ő az első és az egyetlen éles elméjű, aki úgy hitte, a színpadi szövege hangosabb és mérvadóbb, mint amit két könyvfedél között üzen az emberiségnek. Sartre nagyon okos volt, nagyon iróniKus, de természetesen hiú emberi lény is: ha premier után meghajolt a színpadon, a rivaldafény és a taps a kelleténél jobban elhitette vele, hogy alakított a világon.

Amikor (képzeletünkben a párizsi sírgödör szélén kuporogva) a drámaíró Sartre jutott az eszünkbe, hevenyészve két darabját javasolnánk a halhatatlanságnak. Az időrendileg elsőt, *A legyek*et, a klaszszikus görög tragédiát a modern parabolával elegyítő kísérletet. És *Az Ördög és a Jóisten* káprázatos nyelvű, átfogó gondolatiságú, Brecht dramaturgiájával versengő *világszínházát.*

*Altona foglya*ira is emlékszünk, persze. A könyvszövegre, a színházi előadásra, a mozilátványra egyaránt. És mindhárom esetben a *túlírtság*, a *túlcsigázottság* tehertételére.

„Igen, ha átgondolom, elégedett vagyok az életemmel. Megkaptam tőle, amit akartam, s egyúttal tapasztalhattam, hogy nem is olyan nagy dolog az egész. Amennyire tőlem telt, iparkodtam javítani a világ állapotán. Mi mást tehet az ember?"

Igen, ennyit tehetett, ennyit kellett tennie: így búcsúzhatunk a párizsi temető (már bezárult) gödrétől, a porrá lett szerzőtől, vele kapcsolatos élményeinktől. *Voltaire* unokája volt egy felvilágosodáson és felvilágosításon túli korban, példája tanulni és okulni int.

JÁTÉK SÁTORBAN, PALOTÁBAN

A színház életét nem produkciók minősítik ilyenné vagy olyanná, hanem maga a színházi élet. Amely pedig vagy van, vagy nincs. Mindig gyanakodva olvasom világszínjátszó fesztiválokról érkezett krónikások pihegő beszámolóját. Megtudhatom belőle a következő honi évadra importált szempontokat, amelyek majd rostaként átszitálnak rendezőket, előadást és színházakat. Aki netán fönnmaradt, kegyes gesztussal betessékelik Thália eme provinciálisan elképzelt egyetemes panteonjába.

Párizs színházi életet is él. Színházat játszanak sátortető alatt és a Kongresszusi Palotában, s ülhetnek a nézőtéren öten-hatan vagy háromezren, a lüktető figyelemben színeknek és törekvéseknek változatai életté emelkednek. *Jarry* és *Voltaire, Csehov* és *Ionesco, Molière, Gorkij, Pinter, Goldoni, Araball, Mrożek,* egyebek között, alapanyag, ürügy vagy szent szöveg abban a törekvésben, hogy az 1979/80-as évadban is a nagyérdemű kedvébe járjanak.

Alább a szolgálatról tehát.

(NAPSZÍNHÁZ) A vincennes-i erdőben, az egykori tölténygyár egyik csarnokában századokkal ezelőtti komédiás készülődés hangulata nyílik meg a belépő előtt: baloldalt fagaléria fut végig, s a csarnok hátsó végében emelvények, nagy tükröket mintha gyertyák világítanák körbe, s előttük színészek öltözködnek. Arcukat készítik, fogasról ruhát akasztanak le és felveszik. Itt, előttünk készülődnek a Klaus Mann Mephisto című regényéből készült adaptáció bemutatására, amelyet az együttes vezetője, *Ariane Mnouchkine* szerkesztett és rendezett. Még a jelenkoriság se karcolja az áhítatot: jelmezes színészek a büfében serénykednek, a túloldalon pultnál könyveket, plakátokat árulnak, a Théâtre du Soleil életének eddigi dokumentumait.

A játékra készülődés kivételes ihletettsége; akár Molière úr lehetne itt direktor.

Jegyszedő nincs, csak átsétálunk a másik csarnokba. Mindenki ül majd jó és rossz helyen. A történetet ugyanis két színpadon játsszák, s négyszemélyes padocskák támlájának átfordításával az aranyozott porosz színházból egyenesen a vásári komédiások deszkája elé érkezünk.

Az elfasizálódó, emberi méltóságát elveszejtő és megtartó ember lélektani stációit széles társadalmi összefüggésekben mutatja meg Mnouchkine. Több tucat jelenet pereg egymás után, egyre hosszadalmasabb és didaktikus pillanatok következnek, a vurstli harsány komédiázása kevesbedik. Mégis megrendítő négy óra. Színészek és színház lélek- és élettanát és a történelem kapcsolatát fejti fel Mnouchkine. Akárcsak az 1789-ben, amelyet filmen is láthattunk, s hasonlóképpen a Molière című filmben, amely nemrég készült el, s remélhetően nálunk is látható lesz majd.

A vér ahogyan kibugyogyan, habzik és szétfolyik a haldokló Molière mellén — azonképpen a történelem is így vérzik fel a Mephistophe-beli színtársulat életében.

Az előadás végén a vasketreccel elzárt hosszanti falon névsort vetítenek. Méltóságában megtiportak és megsemmisítettek végtelen rendje.

Csak az előadás és nem az élet záródott le — figyelmeztet Mnouchkine.

(ALÁZAT) Szél ráncigálja a sátrat; istentelen hideg van. Öten várjuk Jarry *A vágy tárgya* című játékának kezdetét a Théâtre du Grolétaire előadásában. Egyfelvonásos pásztorjáték — 12 jelenetben. Törvénykezés és szerelem, idill, tragédia, pimasz, kegyetlen élet és stílusparódia. A „Szerencsétlenség madara sír" az előadásban, s mi közben kiröhögjük a Comédie-Française fennköltségét és az operák avitt bárgyúságait.

Még öten érkeznek. Az időjárás mit se számít; örömteremtő előadás beavatottjai vagyunk.

Fiatalok teremtették. Szívükre tett kézzel köszönik meg a tapsot és egy meleg teára invitálnak. Sátrukat pár óra múlva felszedik, másnap indulnak tovább.

Számukra a színház — az alázat tárgya.

Akárcsak a Bretagne-i Népszínház számára. Újonnan kialakult kis színházterem, a nyersfából kötélülőkével és támlával kialakított székeket is ők készítették. Minden más is az ő kezük munkáját dicséri. Szeretet és otthoniasság sugárzik a teremben. Vezetője a milánói Piccolót és *Marceau* pantomim iskoláját megjárt *Jean Moign.* Négyen dolgoznak a színpadon. Bretagne-i énekek, pantomim, ballada furcsa szuverén színpadi misztériumjátékká emelkedik.

Hatan nézzük az előadást, ám a játék végén fáradt és izzadt Jean Moign fázósan összehúzza gúnyáját és a színpadon marad: szívesen válaszol a kérdésekre. Így szokták, akárhányan vannak is. S beszél életükről, küszködésükről, törekvéseikről. A bretagne-i vidékekről évente mintegy 130 ezer frank támogatást kapnak, a többit maguknak kell előteremteni. Jó ideig faluról falura, iskoláról iskolára jártak. Kitüntetettség, hogy most Párizsban központjuk lehet. Életüket tették arra, hogy az árnyalatok jogán a kis nép emlékezetével éltessék egy nagyobb egészét.

E két este időjárásához még: amikor a tízes években a Théâtre Montmartre megnyílt, az egyik szegletében vaskályha állt, s annak tüzénél melegedett a tucatnyi néző — olvasom *Pierre Brisson* emlékezésében. Úgy hiszem, hogy az igazi meleget mégis *Charles Dullin* előadásai árasztották...

HÁLY JÁTÉKAI

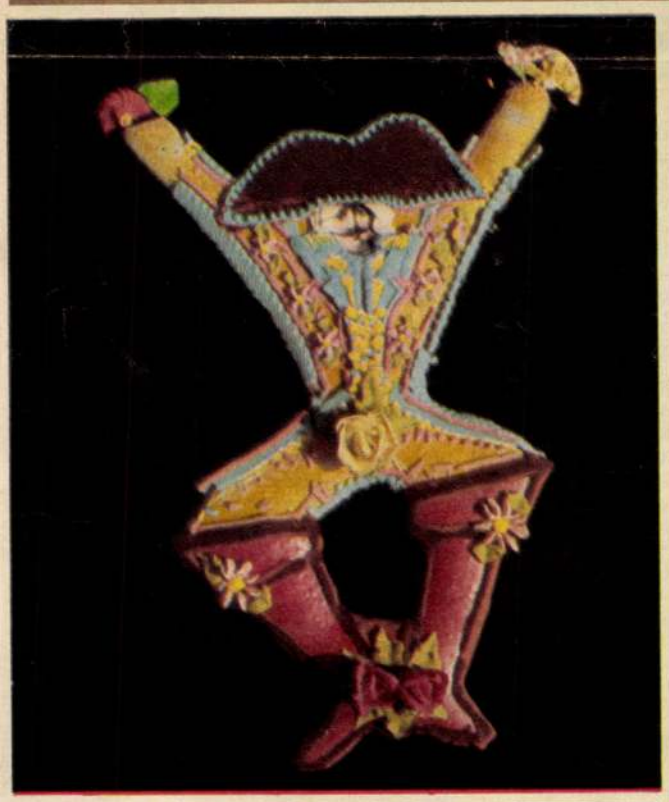

emberiesített gesztusok nélkül nincs igazi játék. Ebből következik: ha nem tudunk játszani, akkor nem vagyunk emberek. De ehhez valamiért – miért? – ragaszkodunk. Ez a ragaszkodás azonban félelemmel is jár. Most ezt a félelmet tanuljuk, azért, hogy egyszer még újra tudjunk majd játszani.

Ezekkel a játékokkal még érdemes színházat játszani.

Itt még azonos lehet az ember önmagával, vagy azonos lehet akárkivel. Vállalhat valamit.

Itt még, ebben a színházban, akár szeretni is lehet, akár meg is valósíthatja az ember önmagát. De ez messzire vezet.

Ezek közt a képek közt annak dacára lehet játszani, hogy három dimenziósak. Ritka alkalom.

Apáti Miklós

(Fotó: Kádár Kata)

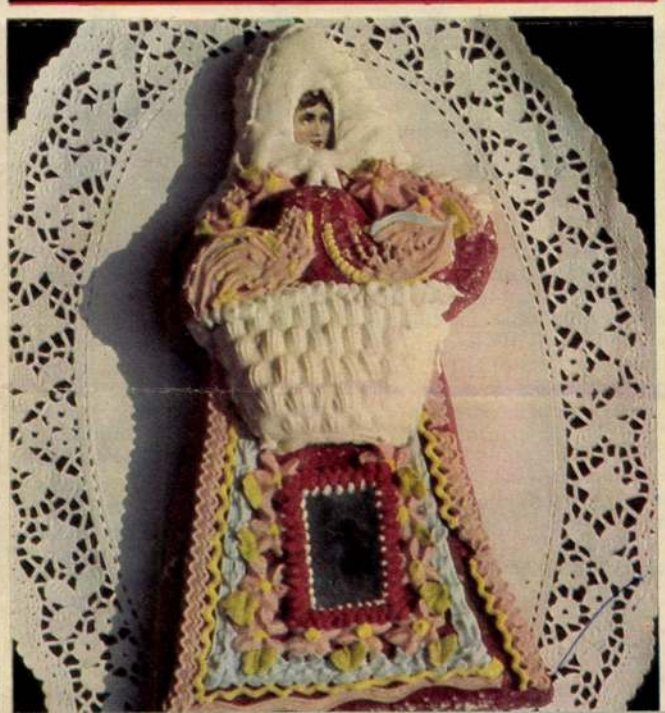

Schéner Mihály festő-
Munkácsy-díjas képzőművész

- A békéscsabai Jókai Színház Illyés Gyula Bolhavár cimü zenés kűpéjátékával kezdi a szezont. A darabot Rent Antal, a színház vezető rendezője állitja szinpadra. Egyik abszolut lóhuma lesz az előadásnak az, hogy a diszleteket és a jelmezeket Séner Mihály, Munkácsi dijas festőművész tervezte.

- Olyan munkatársakat kerestünk ehhez a produkcióhoz, akik számára nem ismeretlen a népi dramatikus játékok világa, a népzene világa, mindaz, amit összefoglaló néven népi kulturának nevezünk. Szinházunk alapvető törekvése, hogy meriteni kivánunk ebből az örökségből. Illyés Gyula is ezzel a szándékkal irta ezt a szindarabot. Egyik legvidámabb, legtöbb fantáziával megirt müvét. A történetről csupán annyit, hogy mezőkövesdi summások érkeznek Odorába, de az aratás nem kezdődhet el, sőt még az elszállásolásuk sincs rendben, mert a segédtiszt szemet vetett az egyikük kislányra, Jolánkára, és csak akkor vállalhatnak munkát, ha a kislányt megkapja. Az egész kópéjáték arról szól, hogy summás legények, leányok minden ravaszságot, fifikát kitalálnak, hogy tuljárjanak a segédtiszt férfiéhségén, sőt még társul a vidéki urak éhes hada a segédtiszthez, ugyhogy az állatistáló, amely a summások szálláshelyéül szolgál, ezen az éjszakán egy bállá, bolhabállá változik.

- A bolhabál a legnagyobb ötlete a summásoknak?

- Hát voltaképpen itt minden eszközt fölhasználnak. Gyüjtenek bolhát egy üvegbe és azt szórják az urak nyakába, amitől hát ott vakaróznak. Ez a népi pimaszság csipi őket. Valahogy ilyesmire gondolhatott a szerző, gondolom, de aztán olyasmi is van természetesen, hogy nehogy kárt tegyenek a lányokban az urak, ők öltöznek be, a legények leányruhába, és szóval áll a bál minden formában. Zenésen, táncosan, élet-halálról van szó, de közben nevetés is fölcsattan. No de a móka, a derü, az iggalmak mögött, Illyés Gyula szindarabjáról lévén szó, komoly gondolat is meglapul, ami nem biztos, hogy minden nézőnek eszébe jut az előadás végére. Számunkra az is öröm, ha pusztán jól

1980. X. 2. P. 12.55 /FE/.
Kapcsolás a szolnoki stúdióba.

szórakozott, de aki egy kicsit a dolgok mögé tud látni, akkor érzi azt az alapvető illyési gondolatot, amit ebben a darabban is megfogalmaz, igaz, hogy a komédia eszközeivel, hogy - ahogy irta egy másik müvében cimszóként - itt manapság már nem élned-halnod kell ebben az országban, hanem itt élned kell. Erről szól ez a szindarab. Utalok itt a bandagazda szövegére. Azt mondja egy helyen: /miután megszorult, hogy most mitt tegyen, elvonuljon-e a summások csapatával vagy adja Jolánkát és akkor fölvállalják a munkát/ s azt mondja:"Nekem nincs olyan jó dolgom, mint Zrinyi Miklósnak, hogy a semmibe, a pusztulásba vezessem a seregem. Nekem átbujva még a tüzokádó ágyuk alatt is az éhes családjukhoz kell vezetnem őket teli lisztes zsákokkal, mégpedig a vállukon."Itt tehát parancs van, parancsapelláta nélkül. Tehát nekünk élnünk kell. Nekünk küzdeni kell nemcsak a munkánkért, hanem az otthonmaradottakért, tehát a móka, a kacagás, vidámság mögött ott van a munkáért, a munka jogáért, a megélhetésért küzdő, az életet tulélni akaró ember küzdelme .
- Na akkor persze ebben a küzdelemben a kópéságnak, a furfangnak, a népi furfangnak,ami csipi az urak, magyarul az ellenség szemét, nagy szerepe van. Próbáljunk kiválasztani a darabból egy rövid részletet, ami talán ezt illusztrálja.

/részlet/

- Miért éppen Illyésnek ezt a darabját választják évadnyitó bemutatóul?
- Egy szinház évadnyitása, különösképpen hogyha uj müvészeti vezetés inditja a szinházat, mindenképpen jobban meghatározó jellegü, kicsit távolabbra mutató. Ezért kezdünk Illyésnek azzal a müvével, melyet ő hajdanán szintén programteremtő ars poeticával irt meg. Előszavában irja is, hogy a farst-ra nincs magyar szó, hiszen ettől a népi komédiától, amit ő ugy magyarit, hogy kópéjáték, ettől a mi nemzetünket elütötte a mostaha sors. Azt a kérdést tette föl önmagának, hogy vajon visszamenőleg megadhatjuk-e népünknek azt, amitől elütötte a mostoha sors? Azt bizonyitja a magyar irodalom, hogy, és szinház története, hogy a korabeli kortárs szinházak valami folytán nem voltak megfelelő inspirativ partnerei a népies irói törekvéseknek. Magyarán. Ami a zenében, egy Kodály, Bartók-i örvben teljesült, ami a magyar költészetben Petőfitől Csóriig, Juhász Ferenc és Nagy László költészetében és még sokakat-nám költészetünk alapgerincét jelentő népi lirából fogant modern költészete, tehát amm zenében, költészetben, irodalomban telxjesült, mai napig nem tudott teljesülni a szinházi életben. Mi itt Békéscsabán ugy gondoljuk, hogy éppen az itteni adottságok, sokszor hiányosságok folytán épp egy ilyen vidéki város alkalmas arra, hogy egy ilyen szinházi konfekciónak legyen a fellegvára, vagy a végvára,

nem baj, ha az ilyen szinházi törekvések nem egy budapestikhanem egy vidéki szinház indul. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a mi szinházunkban csak ilyen természetü darabokat játszunk, hiszen azt egyetlen vidéki szinház sem engedheti meg magának, Ennél ugye komplexebb, összetettebb a mi kötelességünk. De a különböző jellegü eklektikus feladataink közül mégiscsak ki kell választani egy legfontosabbat, ami a szinház arculatát meghatározza, ami a gerince a munkánknak. No hát ezért indultunk Illyésnek ezzel a hallatlanul szellemes, ötletekben gazdag, talánx a legvitálisabb, legtöbb temperamentumot sugárzó szindarabjával, s talán, ha ábrándozok, még az is eszembe jut, hogy hátha megjön Illyés Gyulának a kedve, hogy ismét ilyen karakterü szindarabot is ir. Hát arra már gondolni sem merek, hogy nekünk.

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály
festő, – Tépő Ly

MAGYAR NEMZET

1984 ÁPR 7

— Innen még egyszer! Miki, ne olyan vadul csináld. Finom attitude tourral érd el a lányt, mint belőle a próbákon. És ő épp oly zavartan figyel, mint rá a többiek. Hat hétig nem

1021

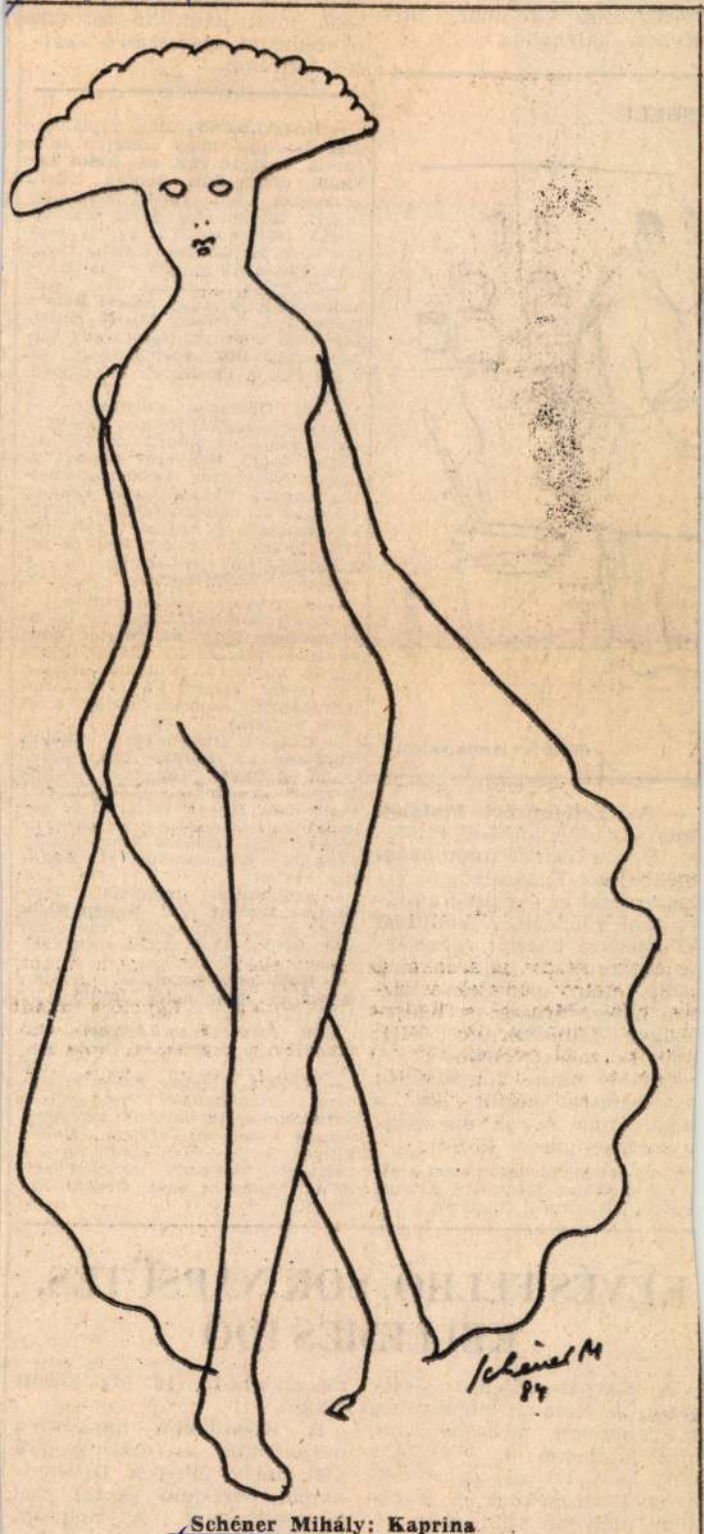

Schéner Mihály: Kaprina

más kézis
Ugyancsak olcsób
nak hozzá az épít
féle hazai gyárt
gyestüzelésű kaz
helyhez, kályháho

ÁSBELI

(Vasvári Anna rajza)

— **Az Értelmiségi Fiatalok Tanácsa** fotókiállítást rendezett Urbán Tamás fotóművész képeiből az Egészségügyi Vállalat ez évi programjához kapcsolódóan. A kiállítást dr. Medve László egészségügyi államtitkár nyitotta meg április 6-án, pénteken, délután három órakor az Egészségügyi Minisztérium VIII. emeleti tanácstermében. A megnyitó után konzultációs beszélgetésre került sor a meghívottak és az egészségügyi szakemberek között.

Április 9-től ideiglenesen nem szállnak autóbuszokat kompjain a Pest megyei Kishajózási Vállalat.

hunyt. Hamvasztás előtti búcsúztatása 1984. április 12-én, 14 órakor lesz az Óbudai temető ravatalozójában. A gyászoló család. ×

— Mély fájdalommal közli gyászoló családja, hogy **Szécsi Róbert** életének 58. évében, hosszú betegség után elhunyt. Hamvainak búcsúztatása 1984. április 10-én, fél 9-kor lesz a Farkasréti temetőben. ×

— Az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal és a gyászoló család szomorú szívvel tudatja, hogy **Kenyeres Lajos,** az egykori Országos Természetvédelmi Tanács nyugalmazott titkára, életének 82. esztendejében elhunyt. Búcsúztatása és temetése 1984. április 10-én, 13 órakor lesz az Új köztemetőben. (Kozma u. 6.) A gyászoló család. OKTH. ×

— A gyászoló család ezúton értesíti a rokonokat, barátokat és ismerősöket, hogy **dr. Mester Endre** sebészprofesszort utolsó útjára április hó 13-án, pénteken délelőtt fél 12-kor kísérik a Farkasréti temetőben. (Minden külön értesítés helyett.) ×

— Drága édesanyám: **Takács Miklósné sz. Faragó Lili,** május 26-án elhunyt. Temetése április 10-én, 2 órakor lesz a Farkasréti temetőben. Gyászolja lánya és veje, unokája és családja, szerető testvére: Földes Lászlóné és dr. Szalay Ferencné, Grundmann és Zakariás család. ×

— Szomorúan tudatjuk, hogy **Kertész Imréné** szül. **Kahán Bella** elhunyt. Kívánságára csendben eltemettük. Gyászolják testvérei, rokonai és jó barátai. ×

— **Köszönetnyilvánítás:** Ezúton mondunk köszönetet mindazoknak, akik férjem elhunyta alkalmából részvétüket fejezték ki. Szendrey Györgyné és Csaba fia. ×

— Ezúton mondok hálás köszönetet rokonoknak, barátoknak, tisztelőknek, társadalmi szervezeteknek szeretett férjem, **Bokor Vilmos** festőművész elhunyta alkalmából kifejezett részvétükért. Bokor Vilmosné szül. Gránát Erzsébet. ×

KEVÉS FELHŐ, SOK NAPSÜTÉS, KELLEMES IDŐ

A Kárpát-medence térségében az éjszakai lehűlés még meglehetősen alacsony volt, hisz általában 0, +5 fokig hűlt le a levegő, de a délnyugati megyékben és a Bakony mélyebb völgyeiben átmenetileg gyenge fagyokat is mértek. Nappal azonban mérséklet 15, 18 fok között alakul.

A Kisalföldön napközben megélénkül az északnyugati szél, mely főleg a Dévényikapun bezúduló északi szél következménye. A délutáni hőmérséklet ott 15, 17 fok között a legvalószínűbb. Este is

Schéner Mihály, első
szobrász

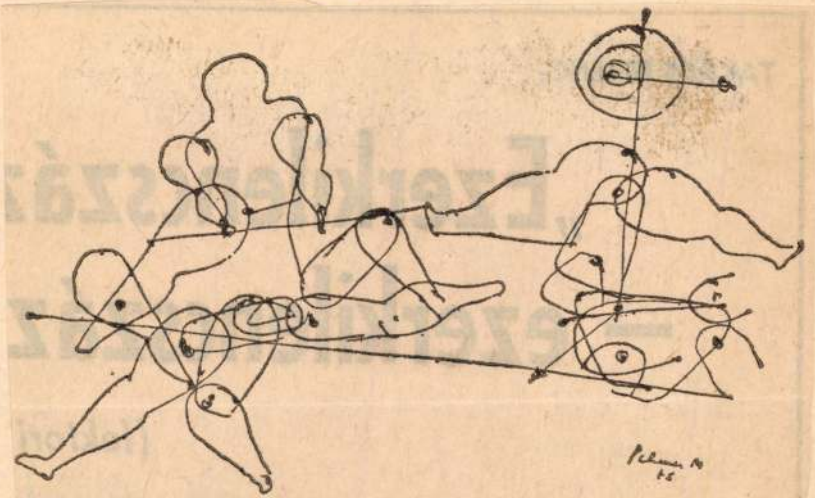

Schéner Mihály rajza

Schéner 6.

Élet és Irodalom Bp. 1984. jan. 6 XXVIII/1

SAJTÓFIGYELŐ
1691 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Schéner Mihály
festő
ÉLET ÉS IRODALOM
1984 JUN 2 91

1021

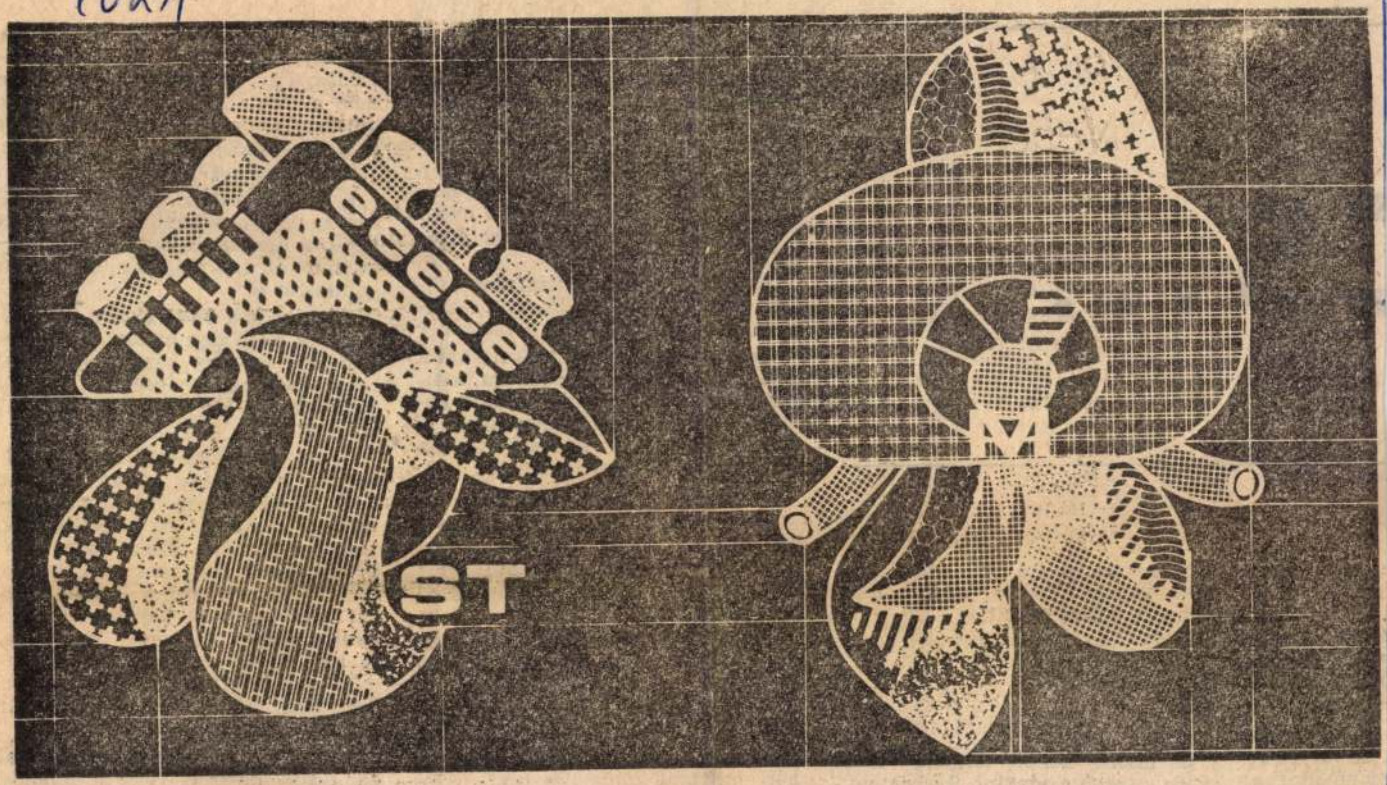

Schéner Mihály rajzai

cs...

nyeli őket.
kell, mint
Türelem.
etek nem si-
enül biztos,
l egyszer s
ondani.
ör ég a ta-
ül való ao-
sszamenni a
így nem a
, hanem a

egy ember, miért ne kívánhatna már akármit. Akár jeget. Akár könnyű, gyors halált.

És

És észhez kellett térnem, mert a jég kopogott odakint. S én én voltam, nem a hetvenöt éves bácsikám. Két nap múlva ugyan rossz

olyan erős, hogy átviszi majd az izzó tetőt a ház jobb oldalára, s akkor csak a jobb oldal ég le, a baloldal megmarad. S épp annak kellene megmaradnia. A pusztafalusi kéziratoknak az asztalon, az írógépnek az asztal és a pad között, a ruháskosárnak a pad alatt, meg az ágyaknak. És a székeknek, nagyanyám tán sose volt pápai kocsmájából.

Tető már nincs. A házfalak fölött csak a kémény. Egyszál csupasz, magában kinyúlik a házból.

Ha bemegyek a kiskonyhába, nem lettem volna szemtanúja, amikor a ház teteje a jobb oldalon bement a felsőház első szobájába.

A falon a finn önélező fűrész, rajta egy csokor száraz virág.

— Minden elég? A fűrész is?

Ha a szél tartja az irányt, ha a két helyiség közti kemence képes elállni a tűz útját, a tető, ami most dőlt be, talán segít, hogy ne égjen le a hátsó szoba.

Ekkor már annyira tudtam, hogy nem így lesz, jobbnak láttam, ha erről tovább nem gondolkodom.

Ha nem kellene a kisházat őriznem, hogy meg ne gyújtsa egy szikra, egy csóva, már rég segítségért mentem volna. De így?

Nem jönnek a szomszédok.

is a fia választotta ra a falban, szép, virágos mintást.

Égnek az ágyak. Amelyikből kiszálltam, s amelyik üres volt. Égnek az ősz óta otthagyott ágyneműk, de én azt, hogy ősz, most nem gondolom el.

Rászakadt a belső szobára a tető.

Ha ez most úgy omlott, hogy betemetett egy-egy részt, akkor ott lehet még talán épségben találni valamit. De hogy pont a gyűrűt? Az órát?

— Hány óra lehet? Honnan tudhatnám meg, mennyi az idő? Az őzek. Gondolom, milyen riadtak lehetnek az őzek. Az ecetligetiek, meg a nyárligeti őzek. Vagy azok is alszanak? A szomszédok biztos, hogy alszanak. Mikor kelnek reggel? Az egyik malacokat visz eladni a piacra, az korán hajnalban. A másik, aki valaha dunyhát tömött tollal, ki tudja, most mikor. Épp, hogy köszönünk. Volt, s már ő sincs. Veszendő világ.

A négy falon belül nagy lánggal ég a tűz, de már csak a falakon belül ég. Övé a ház. Ha az ablakon vagy ajtón, pontosabban a lyukakon nem jön ki tűz, ha ki nem hoz-

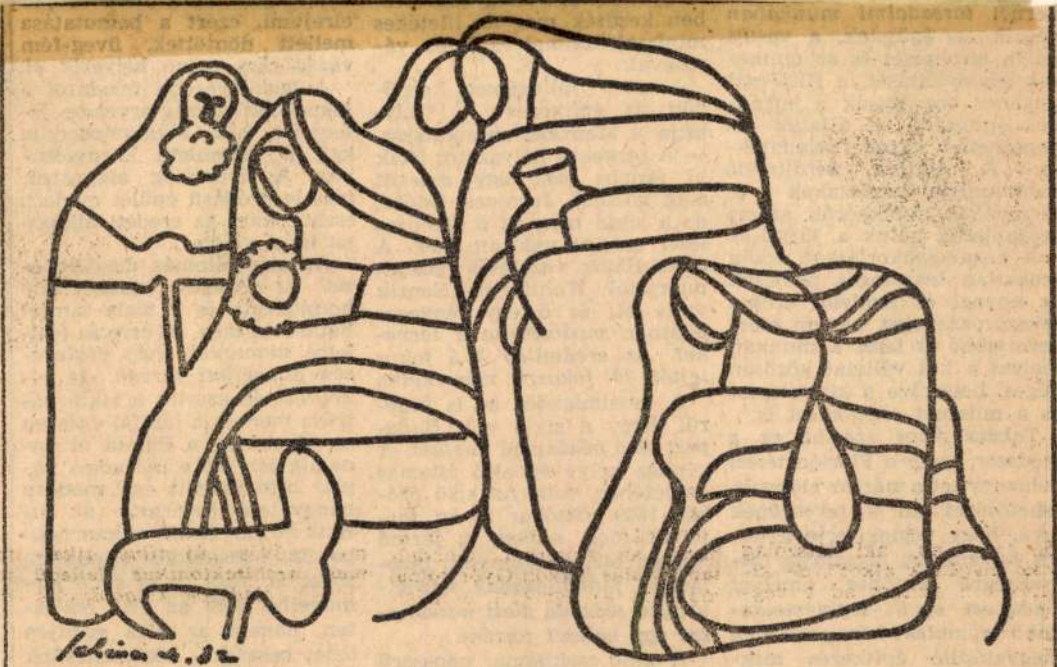

Schéner Mihály: Betlehemi királyok

Magyar Nemzet 1984. XII. 24.

Schéner Mihály, képzőművész

1

Művészet, 1980. május

1 *Schéner Mihály: Egyedül, olaj, karton, 70×100 cm, 1962*
2 *A dalarnai ló, festett fa, 6×14×16 cm,*
3 *Schéner Mihály: Rajzok a Maskarádé című albumból, toll, 28×20 cm, 1976*
(fotók Somfai)

2

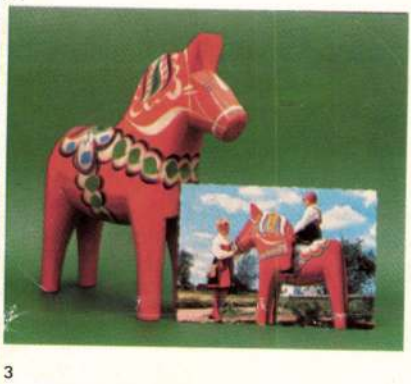

3

az irreális között, helyet kaphat az én szürreális énem, az expresszív énem és az elvont énem is.

Amikor egy kakas-huszárt csináltam, ami nem létező konfiguráció, Nagy László figyelmeztetett rá, hogy a kakas-huszár a népköltészetben is szerepel. Talán így adódtak találkozásaim az irodalommal. Támogatást kaptam onnan, ez megerősített a hitemben. De én máshonnan jutottam a népiségbe, nem a népi kollégiumokból és nem ebből a nemzedékből. Noha paraszti származású vagyok, soha nem tartoztam semmiféle népi csoporthoz, nem mintha nem fogadtak volna be, hanem mert nincs velük igazi kontaktusom.

– *Lehet, hogy azért, mert a vállalkozásod neked mást jelent, mint azoknak, akik szimpatizálnak vele?*

– Mindig rejtve marad előttem, miért vagyok az egyiknek szimpatikus és miért utál a másik. De nem is érdekel. Bartók azt mondta, hogy a legősibből származik a legújabb: ezekben a régiókban történnek a találkozások, anélkül hogy szándékosak volnának.

– *Ennélfogva ne is tévesszük össze az irodalom szimpátiáit a társadalmi közegek kedvező reagálásával. Volt-e részed abban is? Átélhetted-e azt, hogy társadalmilag elfogadható, hasznos, aktuális, szükséges, amit művelsz?*

– Szerintem mindenkinek számot kell vetnie azzal, hogy aktuális-e, amit csinál, különben légüres térbe kerül. Aki alkot, nem azt akarja, hogy csak a jövőben értsék meg, még ha ez vár is rá. Nekem a népiségben annak a minőségnek a produkálása volt a legfontosabb, amely Európa más népeinek a szemében figyelemre méltóvá tehet bennünket. Ha a népiség csak a szemétdombon való kukorékolás – nem sokat ér, de ha általa Európa értékeivel válunk összehasonlíthatóvá, akkor nem hiábavaló, nem öncélú: értéke számomra a komparabilitásában van.

– *A folklorisztikus fogantatású plasztikai munkáidat, gondolom, azáltal is eleve komparábilisnak szántad, hogy egyre inkább kerested a funkcionális alkalmazásuk lehetőségét. Olyan téren is versenyképessé akartál válni, amely nem az autonóm festészet vagy az autonóm plasztika bizonyítási területe.*

– Ez mindig a legfőbb törekvésem.

– *Akkor itt egyszerre ütközünk a belső érvényesség kérdésébe és abba a másikba, hogy elfogad-e az intézményi struktúra. Az igazságod és az érvényesülésed nagyjából egy lapra van föltéve.*

– Hát igen. De még szeretnék kitérni valamire. Tévedés feltételezni bármilyen művészetről, így a népiről is, hogy az egyedisége, a sajátossága miatt csak egy szűk körben lehet érvénye. A népi ihletésű művészet nemzetközi érvényét nem korlátozza, hogy a nemzeti kü-

Schéner Mihály

Kakas keréken, polirozott kőrisfa,

Gopcsa Katalin: A tihanyi tárlatok.
MŰVÉSZET, 1980.február - 8.lap.

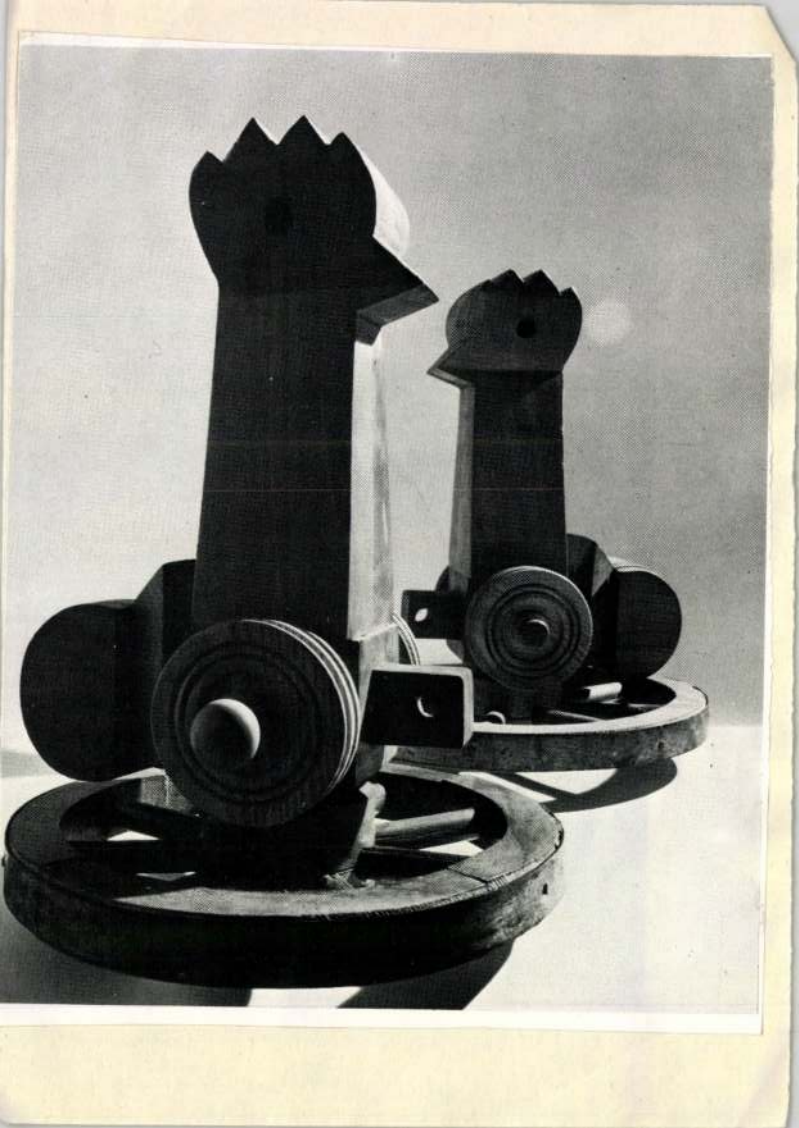

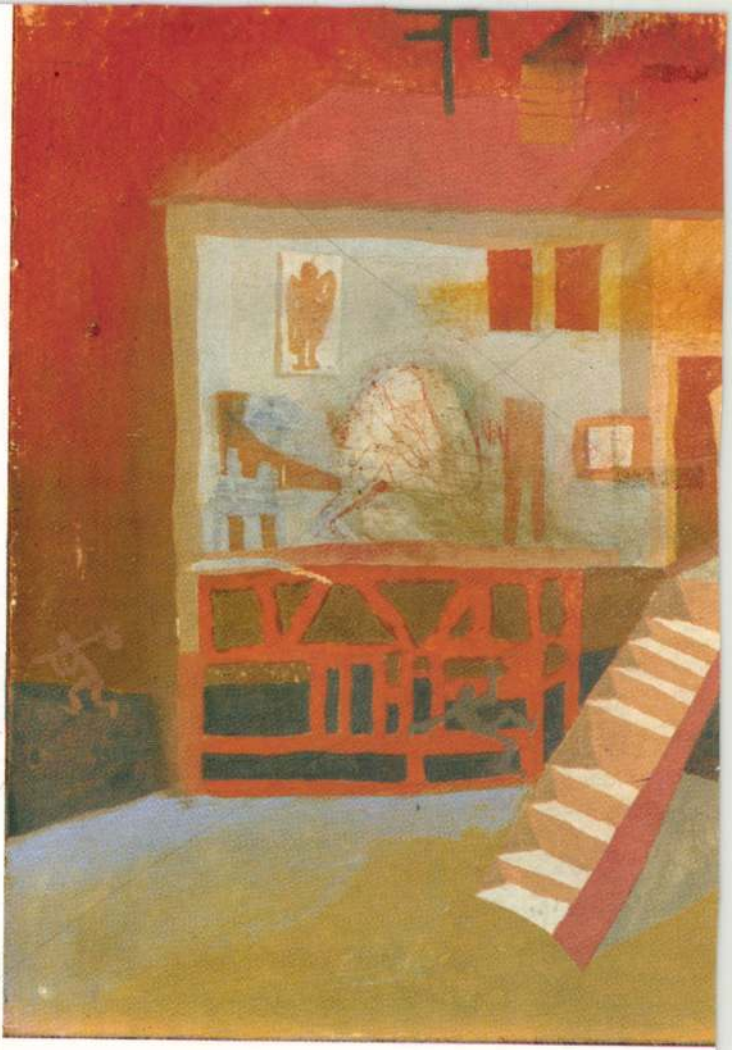

Schéner Mihály, festő-képzőművész

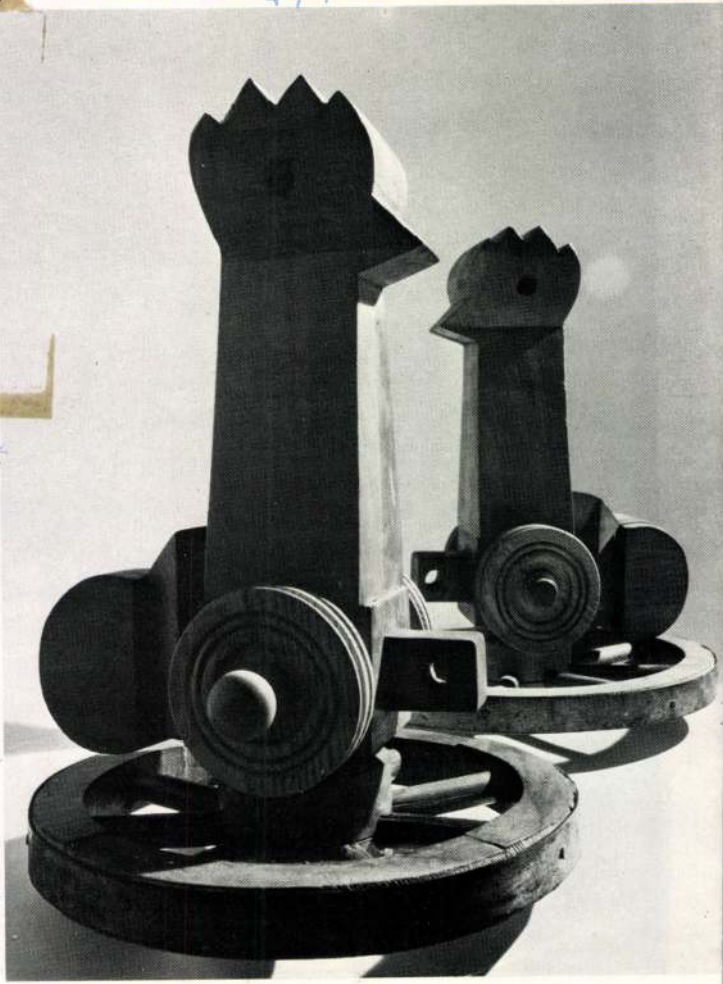

Művészet, 1980. febr. 9. sz.

Schéner Mihály, festő

● SCHÉNER MIHÁLY festőművész kiállítása ma nyílik Egerben, a Rudnay Gyula-teremben.

8.

– 10 Schéner

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. márc. 11.

Schéner Mihály

Debrecen megyei város Tanácsa nívódíjasai közül *Schéner Mihály* festőművész már címadásával is jellemző olajképei *(A kedves vendég érkezése, Évődés, Piros huszár)* az akvarellszerűen felrakott alap rátétes, illetve karcolásos figuralitásával állnak érdekes ellentétben. Szín- és formavilága — sőt, a képfelületre írt strófák is — a magyar folklórban gyökereznek.

Magyar Hirlap 1976-169-9

Wagner:Debreceni nyári tárlat

Schéner Mihály, fest.

● KIÁLLÍTÁSOK. Holnap, vasárnap Schéner Mihály festményeiből a kecskeméti művelődési központban, Richter Ilona Munkácsy-díjas grafikus munkáiból Baján, lublini amatőr képzőművészek alkotásaiból Debrecenben, a Kossuth Lajos utcai művelődési házban nyílik bemutató.

– o Kiállítások

Esti Hírlap, Bp. 1976. nov. 13.

12

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 MÁR 12

NÉPÚJSÁG (HEVES)

Schéner Mihály

léket ültetünk.

Megnyílt Schéner Mihály kiállítása Egerben

Schéner Mihály festőművész alkotásaiból rendezlek bemutatót az egri Rudnay Gyula-teremben. A világot járt mester 25 olajképével — csendéletekkel és tájképekkel — ismerkedhetnek meg a látogatók.

Az ünnepélyes megnyitásra — amelyen megjelent Schéner Mihály is — csütörtökön délután került sor. Megnyitó beszédet mondott Nagy Ernő festőművész. A tárlat március 25-ig tekinthető meg.

KEDD

8.00 Tévétorna (ism.)
8.05 Iskolatévé: Magyar irodalom (Ált. Isk. 7. oszt.) Arany János élete
9.00 Énekeljünk együtt! Nézzél rám pacikám!
9.05 Környezetismeret (Ált. Isk. oszt.) A Jó

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-088, 337-748, 340-776
1976 [illegible] 7

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

Schéner Mihály
1021

NAGY LÁSZLÓ:

Vidám üzenetek

Schéner Mihály festő-szobrász- és kalapgyűjtő-művésznek

Négykalapos önarckép volt,
úgy ismertem meg, de rég volt.
Műve nagy már, ilyen okból
Bábelt hordhat kalapokból.

Tiszteli önt alpes, pampa,
préri, bakonybéli makkfa —
soha nagydíj, semmi tömjén,
csak a kalap feje tömbjén.

Helyesbítek, mert egy lapban
láttam nemrég nem kalapban:
zsokésapkát, pirost, picit,
visel, sarkal tölgyfapipit.

Sejtem én, hogy mi a titka,
miért kalap, süveg, sipka
eme csuda-elme-fejre —
Nem azért, hogy megemelje

akárkiknek, akik jönnek,
jönnek s nem köszönnek önnek.
Fejfedője: kabalája,
rontás ellen bú alája.

Seregelhet a sok prosztó,
védi önt a plüss, a posztó,
s mordályt akik önre sütnek,
mutat fügét a süsüknek.

S tükröt mutat: itt a töksi
szalmacséplő és a többi,
mert falára Törvénytábla
függesztve van forma-álma.

Síkba vésbe forma-gondja,
hogy milyen a szöcske combja
s milyen formák, milyen hálók
tipi-tupik és halápok.

S druszája Mihálylka angyal
őrzi önt piros fakarddal
én meg verssel, s ami ritka:
itt vagyok meghumorítva.

Önnel vagyok én valóban
ládahasú szép falóban,
fölkuncogunk, a nemjóját,
bevesszük mi játszva Trójáť!

Figurával, ezerszázzal,
bevonulunk szivárvánnyal,
ott cikázunk mint a csík-hal
babaszerető kocsikkal.

Bencze Klára rajza

Szerkesztői üzenetek

GYÖMÖREY ERZSÉBET, BUDAPEST. Ovasónk panaszolja, hogy Arkagyij Rajkin budapesti vendégszereplésére a különböző intézmények vásárolták fel a jegyeket. Érdeklődésére az MSZBT-ben udvariasan felvilágosították, hogy Rajkinék előadását a tévé is közvetíteni fogja. Kérdésére — amelyet más vendégszerepléssekkel kapcsolatban is fel lehet tenni: — „ha egy közönséges halandó mégis a színházban szeretné megnézni a produkciót, hogyan szerezhet két jegyet?" — **mi is kíváncsian várjuk a feleletet valakitől, aki tudja.**

BÉLAY ISTVÁN, BUDAPEST. Frank János január 10-i Áll Buda még című **cikkéhez szól hozzá. Noha a szerző tanácsait, melyek a kiállítóhelyiségek kialakításának általános elveit tartják szem előtt, hasznosíthatónak tartja — kifogásolja, hogy a cikk a várbeli új Nemzeti Galériát tárlatok rendezésére alkalmatlannak minősíti. „Most már csak az a szólam hiányzik: erre dobtunk ki annyi millió forintot" — írja olvasónk s azok munkáját méltatja, akik romokból újjávarázsolták a Várat. „De csak említeni kell a levesbe esett legyet, bizony elmegy az étvágyunk. Ha nem ideális kiállítóhely, mint Frank János írja is — végeredményben nem annak épült, de vajon minek kívánná használni? Az alapok adva voltak, arra építkeztek!" — érvel. Érveivel tulajdonképp nincs is vitánk, Frank János sem az újjáépítők munkáját bírálta cikkében. A budai Várpalota eredetileg valóban nem kiállítóhelyiségnek épült — de miért következik ebből, hogy csak kiállítási helyiségként lehetne használni. A tárlatokon kívül a közművelődésnek számtalan más részterülete van, amely megtűri a kiállításokat „agyonnyomó" fényűzően díszes környezetet. Kiállítóteremnek pedig a kiállítási célokra alkalmas épületeket kell tervezni és kivitelezni.**

DR. KARLOVITZ JÁNOS, BUDAPEST. Az iskolavezetést ellenőrző, a pedagógusok közérzetét rontó nagylátogatásokról szóló írását érdeklődve olvastuk el, de mint minden olyan kérdésben, melyben nem vagyunk tájékozottak, ez esetben is kikértük néhány szakember véleményét. Az összegező látogatásnak köztük is akadt több ellenzője, ugyanakkor azt is megtudtuk, hogy ezek a gyakran túl hosszú ideig tartó „kiszállások", melynek során, mint Ön is írta, a tantestületek tagjaival négyszemközt beszélgetnek, végső soron az igazgatói megbízatás új rendszerét szolgálják, vagy legalábbis azt kívánják alaposabbá, demokratikusabbá tenni. Hogy olykor ezek a beszélgetések megrontják a tantestület hangulatát, a kölcsönös bizalmat, ez előfordul, de megesik az ellenkezője is. Hogy mit szólnának a szakfelügyelők, ha őket is érné efféle nagylátogatás? Erre csak azt feleltethetjük: más formában ugyan, de őket is hasonló módszerrel ellenőrzik.

SZÉKELY ANNA, BUDAPEST. „Az Egyetem tér újságárusánál lassan már ügyeletet kell tartanunk, ha meg szeretnénk frissiben venni az Élet és Irodalmat. A néni ugyanis összesen tíz példányt kap, holott két egyetem hallgatói közül jóval többen kíváncsiak az ÉS-re. Nyaranta, amikor szünidő van, nyilván elég a tíz példány, de ilyenkor? Nem értjük." Levelét szó szerint közölve csak azt mondhatjuk: mi sem. Sajnos, a terjesztés nem a mi asztalunk.

GRÁBER ISTVÁNNÉ, SZOLNOK. Szeretné tudni, ki Rózsa Gyula cikkének címzettje, s ha többekről van szó, miért-e köztük szolnoki művész? Rózsa nem budapesti, szolnoki vagy pesti festőkkel, szobrászokkal vitatkozik, hanem egy — a szellemi életet nemrégen — magatartással szállt szembe. Címzettjét nevezhetjük türelmetlenységnek, vádaskodásnak, feljelentősdinek is.

Demokrácia-teremtés

Beszéljünk jelenidőben? Beszé jünk hát. Csak *nem egészen* úg ahogy *Faragó Vilmos* teszi, az elmúlt heti számában.

Cikkét többször elolvastam, mé olvastatta magát. Érdeklődésem felkeltette, miután valóságos ké déseket is felvetett. Olyanok amelyeket gyakran szívesen kik rülnénk. Szellemi izgalmat keit tehát, de egyúttal nem mentes tévedésektől sem. Egy okkal töb hogy megpróbáljak válaszolni ne

A mai osztályok, rétegek mé ítélésében még találkozik a vé ményünk. A *munkást* valób munkahelyi, munkaszervezési go dok gyötrik, de nemcsak az újga dagok, hanem az újtehetetlenek len is tüzel. Furcsa talán a szóös szetétel, de az újtehetetlenek, valósággal szemben alulmarad is újratermelődnek. Az üzemi mu kások főleg azok ellen hadako nak, akik a társadalmi munkamé osztás hierarchiájában felettük va mellettük tehetetlenségükkel, cs lekvésképtelenségükkel akadályo zák a fejlődést, a nemzeti vagy termelésének a növelését. (A ké dés különben felteendő: Kik miért tehetetlenek?) A *para* csakugyan a legnagyobb forrada mát éli, s egyre tudatosabban, megszokott termelési kisközösség ket már szétfeszíti a nagyüzemi szerveződés, a technikai forrad lom. Nem hiszem azonban, ho társadalmi-gazdasági helyzete öröklött mentalitása között jelent dráma feszülne. Igazi konfliktus azokban a falvakban alakulnak ahol a gazdasági fejlődés objekt nehézségek miatt lelassul va időlegesen visszaesik. A termel szövetkezetekben a legfontosal harc azért folyik, hogy a fejlőd ilyen vagy olyan akadályait l győzzék. (A kérdés itt is feltee dő: Mi a nehézség oka? Hogya oldható meg?) Az *értelmiségi* ne csak a jól élni vagy jól szolgál dillemmájával küzd, hanem a h gyan szolgálni problémájával Nemcsak tevékenysége alkotó je legéért, avagy a túlzott szeller munkamegosztás oldásáért, hane mindennapi munkája társadalr nehézségeinek csökkentéséért küs ködik. Korántsem olyan egyszer jól szolgálni. (A kérdés újra fe teendő: Miért nem egyszerű? M lyen gondok nehezítik?)

Mindenesetre értékelem Farag Vilmos objektivitásra törekvésé Még akkor is, ha véleményem sz rint többször melléfog.

Különösen téved egy ok-okoza viszony felállításánál. Nem érte egyet ugyanis azzal, hogy a tö ténelmi hagyomány és nemzettuda „vértolulásos vitája" *elfedi* a tö ténelmi jelenről, a nemzettuda valódi meghatározóiról való gon dolkodást. Faragó Vilmos az előbb vitát persze álvitának tartja. Én i Csakhogy valójában, széles körbe nincs ilyen vita. Felvetése tehá *álfelvetés.* (Azt most nem kér dezem, hogy történelmi hagyomá nyunk és nemzettudatunk vitája valóban vértolulásos-e? Ha mégis miért? Tartok tőle, hogy ellentéte magyarázatot fejtenénk ki.)

A véleményem különben az, hogy egy szellemi vitát sohasem lehet csak értelmiségi vitaként folytatni. Csak belülről, irodalmárként, valamelyik szellemi műhely tagjaként. Az alapvető viták nem pusztán az értelmiség valamelyik rétegében zajlanak. Kockázatos dolog ezekből a csetepatékból *általánosítani.* Ne felejtsük el ugyanis, hogy a munkások és parasztok között a nemzettudat vitája (ha van is) nem fedte el és nem fedi el a történelmi jelenről szóló párbeszédet. Ez végső soron az értelmiségre is igaz. Az elmúlt évben egy szociográfiához gyűjtöttem anyagot, vagy nyolcvan községben és húsz városban jártam, ahol bárkivel beszéltem, munkással, parasztval, értelmiséggivel, mindenki egyformán, ha eltérő megközelítéssel csakis önmaga és közössége sorsával, avagy osztályának és nemzetének, avagy történelmi *jelenének* gondjával foglalkozott. Nem is lehet másképpen. Faragó Vilmos okokozati magyarázatát ezért téve-désnek tartom, avagy pontatlan

6 Schéner Mihály képzőművész: „Játszótér", térplasztika II. (makett), színes pácolt fa, 4×49×43 cm, 1980.

Műnészet, 1980. máj.

pát-medencében? Egy spanyol is többnyire a spanyol hagyományhoz, vagy ha jobban tetszik, az Ibériai-félszigetre jellemző valamihez nyúl vissza, ahhoz, ami az ő igazi elődje. Ez jól hangzott. De az már nem, hogy a magyaroknak természetesen a saját hagyományukat érdemes visszakeresni. És itt jött a ravaszság a képzőművészet szóval, mert az semmiképpen nem jelenti a szűk látókörű, előítéletekkel jócskán megterhelt művészettörténeti eszmefuttatásokban a népművészetet, mert ugye, az nem képzőművészet. Iparművészet sem. Végkövetkeztetés: térben-időben hosszú távra is visszavezethető képző- és iparművészeti hagyományunk nincsen, kizárólag Nagybánya. Sajnos, nekünk csak ez van; kis ország vagyunk, nem vagyunk vizuális alkatú nép... Van néhány nagy művész, az is Párizsban, New Yorkban – mit akarunk mi? Tehát, aki a nagybányai natúrához nyúl, s így-úgy variálja, az rendben van. Az úgynevezett Szinyei–Ferenczy–Csók-féle vonulat legkispolgáribb, legstupidabb, legszéplelkűbb irányzata uralkodott, amit azzal álcáztak, hogy nagy ecsettel művelték. Mondta is egyik tanárom: „Aki jó nagy ecsettel fest, az »nekünk való« nagyvonalú művész, aki pedig kicsivel, az kispolgári."

– *Ez a szemlélet mindenesetre jól belesimult művészeti életünk áldatlan szellemi-materiális zűrzavaraiba.*

– Igen. A „szocreál" görcseiből művészeti életünk lassan feloldódott, és ment – nem tudni hová. Ez a főiskolán akként csapódott le, hogy bizonytalanná tettek minket, s ránk bízták: találjuk ki mi, hogyan tovább. Persze volt, aki tudta: Borsos Miklós. Csakhogy neki el kellett mennie, éppen azért, mert nagyon is jól tudta, mit

Schéner Mihály 2

Schéner Mihály naiv bájú színpompás képei nem akarnak megrázóak lenni – ellenkezőleg: feloldóak, megnyugtatóak. A népművészetből merített jelenetei, azon alapuló színei és szerkesztésmódja vásári hangulatokat árasztanak – melyekkel nemcsak a dekoratív színvilágú festőnek, nekünk is azonosulnunk kell

Alföld 1976/10/88

Szabó: Mire kíváncsi a látogató?

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HÍRLAP KFT.
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 JAN 06.

1021

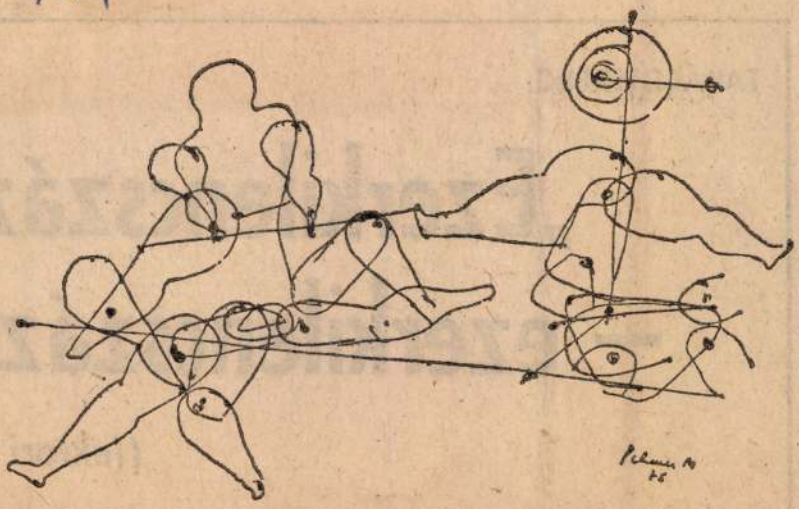

Schéner Mihály rajza

TAKÁCS FERENC:

„Ezerkilencszázi
— ezerkilencszázn

(lektori je

Kezdhetnénk személyesen.

van kötve a kezünk...”), hogy nem

M

MANIR SAJTOFIGYELO
MAGYAR HIRLAP
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály
festőm

ÉLET ÉS IRODALOM

1984 JUN 2 9
1021

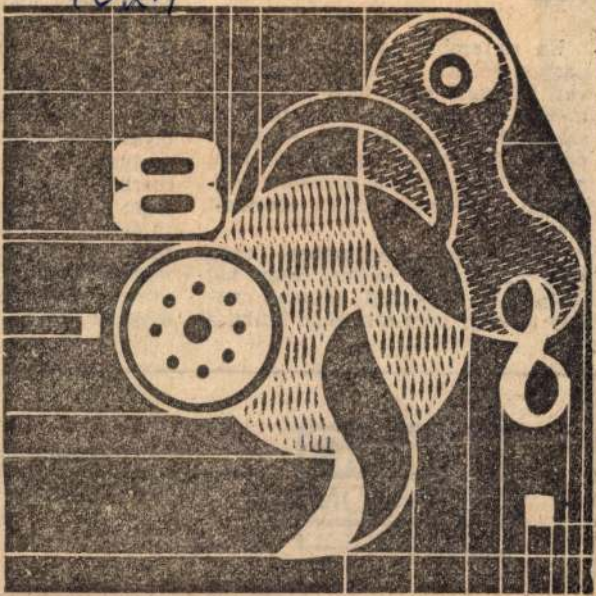

ÉLET ÉS

Hc

Ha
nagy
vet,
megi
szám
perc
más
napj
élete

Sírni vagy tud az ember, vagy
újra megtanul. Akkor vagy tud
hangosan, vagy tud némán, vagy
úgy is, hogy nem a szemén hullatja

napi-másnapi vál
évesen miért ne l
szegény jeget? H

ÉLET ÉS IRODALOM
IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

Kiadja: LAP
Felelős kiadó: SIKLÓSI NO
Terjeszti a Magyar Po
a
Előf

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Schéner Mihály,

DÉL-MAGYARORSZÁG
Képzőművész

1980 JÚN 0 8

1021

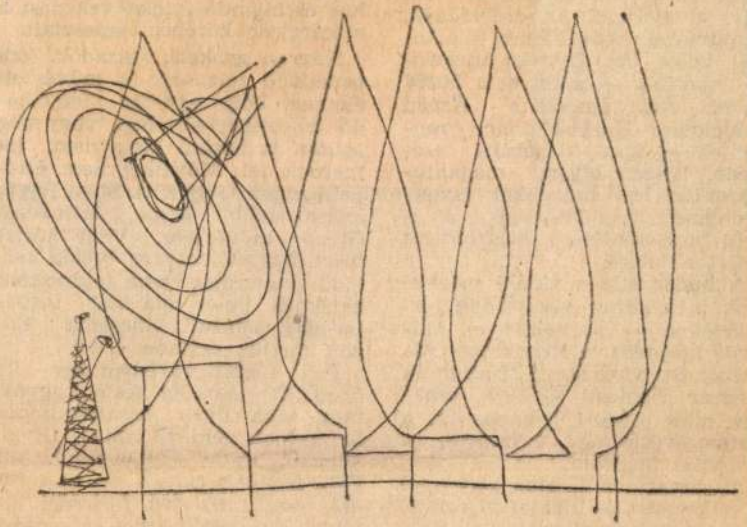

ŰRHAJÓ ÉS JEGENYÉK. SCHÉNER MIHÁLY RAJZA

elül bármikor
melynek adatait a
udományos célra ny
Az aukció az elad
ők, a gyűjtők, az
művészet kedvelőir
ási helye. Az árver
ő kiállítás —, amel
Csörsz utcai Szakasz
Művelődési Központj
leznek — igazi kult
mény. Hiszen olyan,
ajdonban levő művekkel ismerkedhetnek itt a látogatók, amelyek megtekintésére máskor nem nyílik alkalom.

A budapesti és vidéki múzeumok is gyakran vásárolnak az aukciókon — gyűjtemények hiányait kiegészítve. Rendszeres vásárló a Szépművészeti Múzeum, a Magyar Nemzeti Galéria, csakúgy, mint a pécsi, a kaposvári, a hódmezővásárhelyi, a szegedi, a zolnoki múzeum.

Az árverésen a piac törvényei — a kereslet és kínálat viszonya, a divat közvetlenül alakítják. áltoztatják az árakat. Itt vevő s eladó egyaránt megbizonyodhat afelől, hogy a műtárgy vaban a keresletnek megfelelő kelik, nem tartják becsben. Egyik legismertebb késői felfedezés Greco művészete. Vagy közismert, hogy Csontváry évekig kallódó ouevrejét nem tekintették értéknek, holott ma már legbecsesebb nemzeti kincseink között tartjuk számon.

Paál László 1877-ben így írt öccsének: „amióta festő vagyok, még soha ilyen nyomorúságos helyzetben nem voltam... Olyan képeket, amiket egy évvel ezelőtt 1000 frankért adtam el, alig tudok most 200—300 forintért eladni." Ma pedig erdei tájképéért a Bizományi Áruház ötven aukciója során a legmagasabb árat — 270 ezer forintot — fizet-

ner Mihály: Krumplinyomó huszár, acél, 35×35×14 cm, 1976

Schéner Mihály

Krumplinyomó huszár

Németh Lajos: Schéner Mihály müveiről
Művészet, 1979. április /4. szám/ 33. oldal

rethek beszélni. Mint más folyóiratoknál, s
hosszú az átfutási idő, a szerkesztőségi mu
belül három hónapot tesz ki. Ha azt akar
legyen, nem engedhetjük, hogy az átfutási i
sák. Ezért nálunk bevált az a gyakorlat, h
vagy az első hozzászólások megírására a szer
vagy pedig átveszünk felszólalásokat egy él
és ezeket sokszorosítva szétküldjük poten
arra kérve őket, hogy írásban fejtsék ki vag
véleményüket. Ezzel elérjük, hogy az egyn

* A szerző a Bildende Kunst című folyóirat főszerk

Schéner Mihály

Ökrösszekér,égerfa

Németh Lajos: Schéner Mihály müveiről.
Művészet,1979.április /4.szám/ 33.oldal.

1

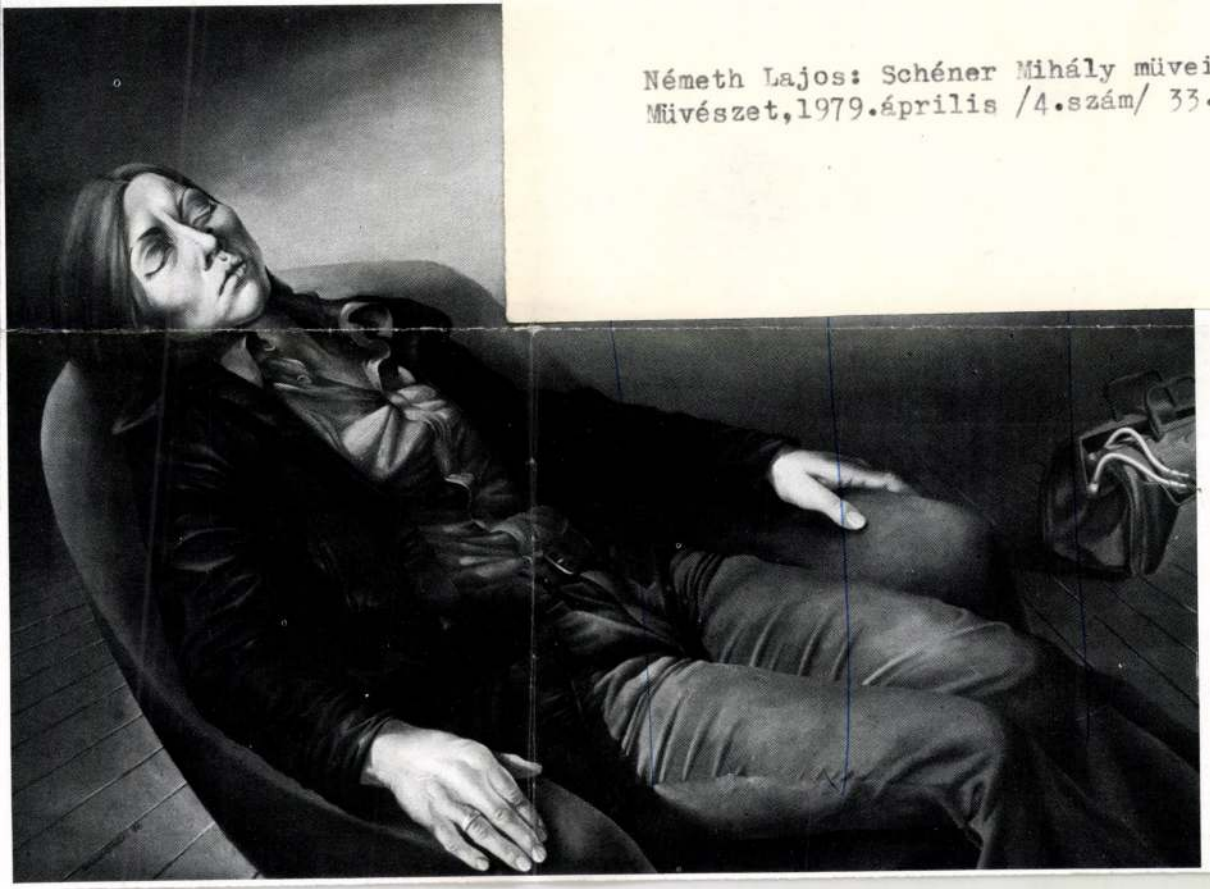

Schéner Mihály: Ökrösszekér, égerfa, 53×64×27 cm, 1973 (fotók: Somfai)

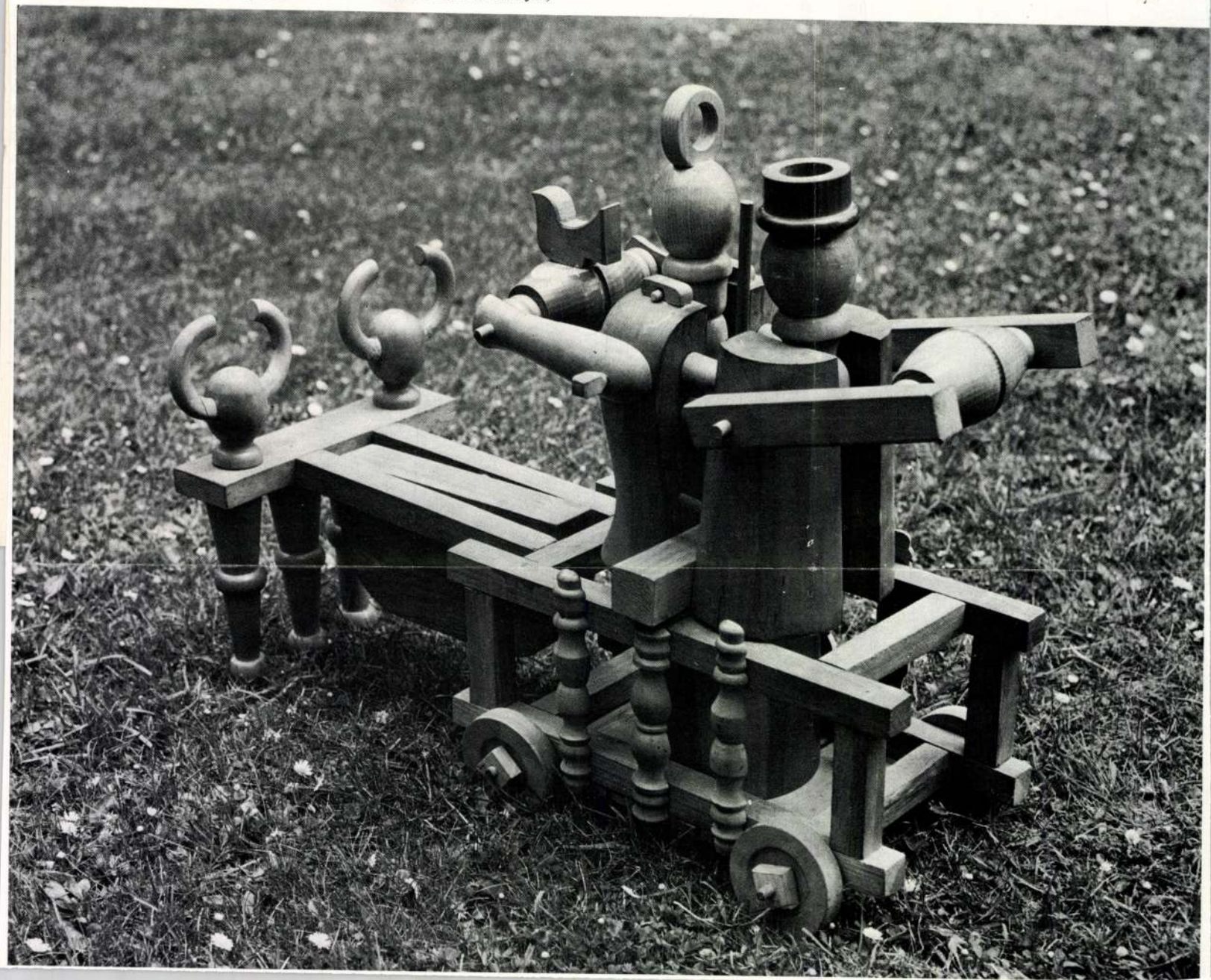

Schéner Mihály: Szeci, 1978, papír, színes tus, 20×25 cm, 1978

Schéner Mihály

Szeci,1978

Németh Lajos: Schéner Mihály müveiről
Müvészet,1979.április /4.szám/ 33.oldal

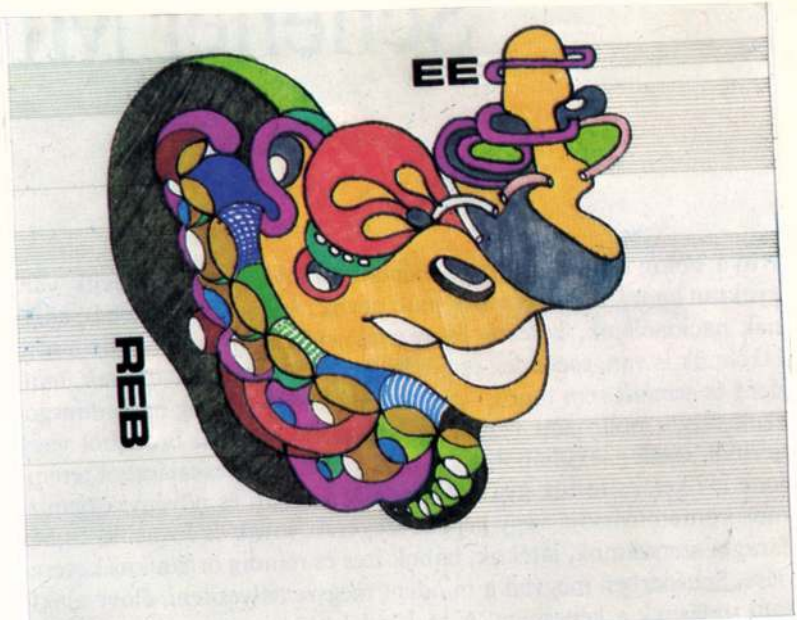

Schéner Mihály: Szecessziós szobortery, papír, színes tus, 25×20 cm, 1978

Schéner Mihály

Szecessziós szoborterv

Németh Lajos: Schéner Mihály müveiről
Művészet, 1979. április /4. szám/ 33. oldal

Schöner Mihály: Struktura, korisju, 72×18×33 cm, 1968

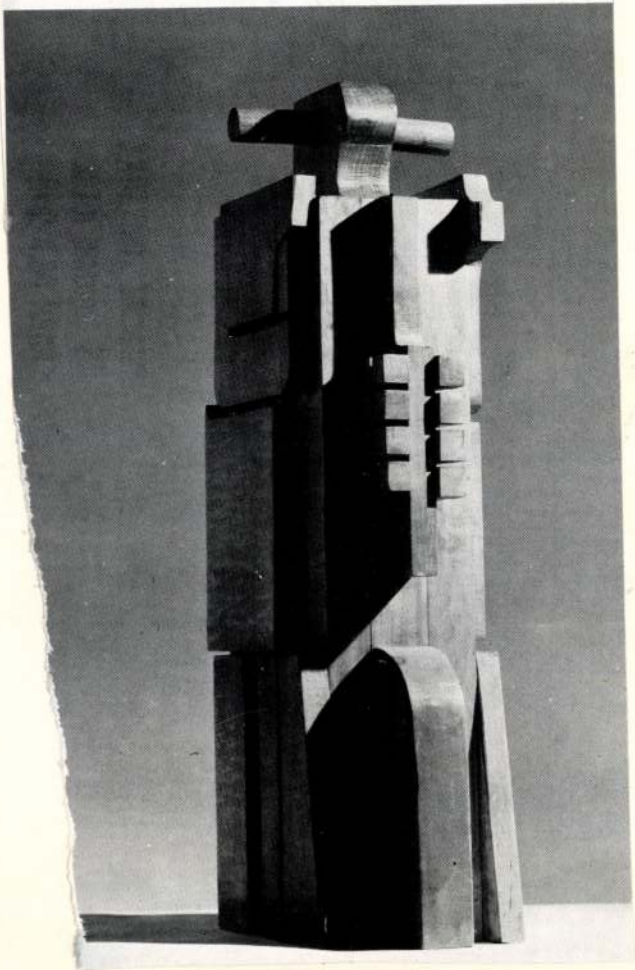

Schéner Mihály

Struktura, kőrisfa

Németh Lajos: Schéner Mihály müveiről
Művészet, 1979. április /4. szám/ 33. oldal

Schéner Mihály

Mézeskalácsos
bohócok

Schéner Mihály festőművész:
Mézeskalácsos bohócok, 30 cm

Rozgonyi Iván: Néző, művész, nyelv, nyelvek.
MŰVÉSZET, 1979. december - 4. lap.

SCHÉNER Mihály festő

Tiszatáj, 1985. 7.sz. 14-15.p. 39.évf.

Nem akartam, hogy lássák: az elmúlásra engem
csak a te újra és újra kitavaszodó
tested emlékeztet.
A járdára ejtett szőlőszemben is azt kerestem:
hátha meglátom benne édes mozgalmasságod
utcai jelenetét,
az égbolttal összejátszó, kiirthatatlan mosolyodat,
körülpillézve sűrűn holtsárga levelekkel.

ÁGH ISTVÁN

Viráglányok

Schéner Mihály műveire

NEFELEJCS

Ebben a hegyre-völgyre áradásban
mikor egymásba habzik annyi szív,
valaki eltűnt, helyén árvaság van,
kinyílik a Nincsitt virága is,
űr csokrétája, kétkedés sápadt kékje,
tudakolom vizek partjainál,
az a valaki merre jár s mivégre?
még nem felejtett el talán,
csak a nefelejcs tudja hol, titokban
megsúgja, mit csinál.

VADRÓZSA

Makrancos Rosa canina
ebrózsa lenni nem akar,
se magyar Csipkerózsika,
se gyepürózsa gyepüben,
amikor tüskével üzen
neked virággal integet,
kerted ha volna védene,
hazád határán nyílana,
vándor vagy, mindenütt szabad,
vándor, vadrózsa mindened.

félnek egymástól kezdet óta.
Egy szál gyufa és egy szál csillag
kivételes tüzében látom a kezem: itthon van,
ajtót nyit nekem s oszlatja el az örök sötétséget.

Májusi sütkérezés

Bólong, mozdul a fű,
aprócska, földi szél mozog tövénél
s aprócska versek bennem is.
Sok volt az emberugatás télen, sok a szégyen
s a ki nem mondható szavaktól súlyos a csömör.
De vége, vége: most kapok májustól
ajándékba egy hársfasort
s országnyi csöndet.
Minden iramló bogarat s iramló zenét
hozzám küldhettek vendégségbe

Önarckép, egyetlen tollvonással

Magam sem értem: sokszor ott álltam én,
ahová már csak egy madár
mert volna leszállni gyanútlanul.

A járdára ejtett szőlőszemben

Gyönyörű ősz volt az idén is, napos november,
de mindenfelé öregek ténferegtek,
lassan mozogtak a verőfényben,
mint kukoricát morzsoló öklök.
A parkban, a körutakon lesütött szemmel jártam köztük.

PIPACS

Nefejelcs súgja, mit csinál:
kora reggel pipacskodik,
pirosba bontja bimbait,
nevetést csikland, röpteti
szédítő zöld kosár,
mező kipingált ringlisén
fölsodródik a csitri szoknyaszél,
forgatja körbe-körbe Föld,
szeret? nem szeret? visszaszáll
és újra kuncog, csettint, nyelvet ölt.

BÚZAVIRÁG

Ne félj! most olyan messze
mint az ég, de onnan hozza
el neked búzakék vigaszát,
egy csipet madárlátta végtelent,
magasok zafírcsillagát szemén,
kiskanál óceánt neked,
jéghegyről jégmadárka kék
tollát azúr utakon menti át,
búzavirággá fárad azután, ne féltsd!
csodálatos, csodáld!

GALAGONYA

Fogadj be tiszta sűrűség,
add csipke-kesztyűs kezedet,
oda vezess hol senki sincs,
túl a sötétség éjfelén
remetévé szeress!
hitesd el ami habfehér
valódi tej, a barna héj
foszló kalácsba fon,
s dércsípte annál édesebb
nekünk való gyümölcs a pír.

KÁLNOKY LÁSZLÓ

Holtidény

1

Van-e szomorúbb egy elhagyatott
novemberi fürdőhelynél
valahol az isten háta mögött?
Két öregedő takarítónő
lakja az épületet
meg a gondnok
Rossz álmai az irodába kergetik
éjszakai órán
Fonnyadt falevelek helyett
mintha vízbefúltak felpuffadt hasát
látta volna foltosan
fehérleni a víz tükrén
pedig a főidényben
különleges álmai vannak
fölemel fél kézzel egy eleſántot
felváltva fogadja ágyában
a legszebb filmcsillagokat
de most meghúzza magát
a kopottas kanapén
szűköl nyüszít mint a bezárt kutya
ha idegen lépéseket hall
Minden zárat kipróbál
mielőtt visszafeküdne ágyába
a barátságtalan sötétben

2

A büfépult porlepte üvegpolcain
ott penészednek a szendvicsek
a bedöglött hűtőszekrényben
ízüket vesztik az üdítők
a színes burájú lámpák
szárnyra kelnek és kirepülnek az ablakon
a tükörnek szakálla nő
a szőnyegek maguktól göngyölődnek
oda-vissza
hóemberek bújnak elő a földből
csapok zúdítják s szívják magukba a vizet
visszajárnak akik soha többé
nem fognak már üdülni
se itt se máshol

SCHÉNER Mihály (festőművész)

Rajzai B. Péter Ferenc meséjéhez

In. Életünk, 1985/6.

B. PÉTER FERENC

A KISFIÚ

MESÉK

A kisfiú szemben ül veled, izeg-mozog. Arcán titokzatos mosoly, valamit kérdez. Te is mosolyogsz, bólintasz. A kisfiú egy szekrényhez megy, lassan kihúz egy fiókot, kotorászik benne. Kivesz valamit. Visszamegy hozzád, megmutatja. Mesél.

a fénykép

Ha akarod, megmutatom a fényképet. Tudod, melyiket? Akarod? Na jó!

Tudod, a fényképész bácsinak nagyon nehéz dolga volt velünk. Olyan sokan voltunk! Ott voltam én, meg apu, meg anyu, meg Bea, meg még más ovisok is, a Misi, akinek egyszer vérzett az orra, meg a Peti, aki mindig megvert, meg a szomszéd néni, meg a szomszéd bácsi, meg a szomszédék kutyája, meg a nagypapa, meg a nagymama, meg a Jancsi, tudod, akinek úgy kiálltak a bordái, meg ott voltak az unokatestvéremék, ja, meg még a macim is. És a fényképész bácsi nagy bajban volt, mert először be sem fértünk a szobába, amit úgy hívnak, hogy műterem. Aztán befértünk, de akkor meg a fényképész bácsi nem tudott bejönni, így aztán kimentünk az udvarra. Persze, akkor ott kellett rendet csinálni, mert az udvaron hevert mindenféle lyukas lavór, edények, volt egy bili is, azt a Jancsi mindjárt a fejére tette, kapott is egy pofont az anyukájától, mert az is ott volt, csak később jött. Odaállunk a fa alá, mert volt ám az udvaron egy nagy diófa. A fényképész bácsi kihozta a masinát — mindig mondta: jó öreg masina —, meg is simogatta, de később már nem mondta, olyan ideges lett, mert nem tudott minket beállítani. Pedig annyit rohangászott, terelte a szomszédokat, meg a Petit, aki mindig mást csinált, mint amit mondtak neki.

A fényképész bácsinak szürke szakálla volt, és barátságos szemüvege. De amikor a Petit már harmadszor kellett leszedni a diófáról, akkor a szemüveg nagyon haragos lett a fényképész bácsi orrán. És akkor kiabált valamit, az ovisok sírtak, a szomszédék kutyája elszaladt, mindenki azt kergette, csak én nem, mert nem találtam a macimat. Aztán a Jancsi anyukája megvigasztalta az ovisokat, az unokatestvérem megfogta a szomszédék kutyáját, mi meg a Beával kerestük a macit. Közben a fényképész bácsi a szakállát tépte, és nagyon hangosan kiabált, terelte az ovisokat, meg a szomszéd bácsit, aki azt mondta, hogy unja az egészet, és fröccsöt akar inni és ultizni, de a szomszéd néni nem engedte, azt mondta, hogy most fényképeszkedünk. Ami úgy is volt, mert a fényképész bácsinak közben sikerült mindenkit beállítani, még a Petit is, pedig az mindig el akart szaladni, meg fel akart mászni a diófára. Fel-

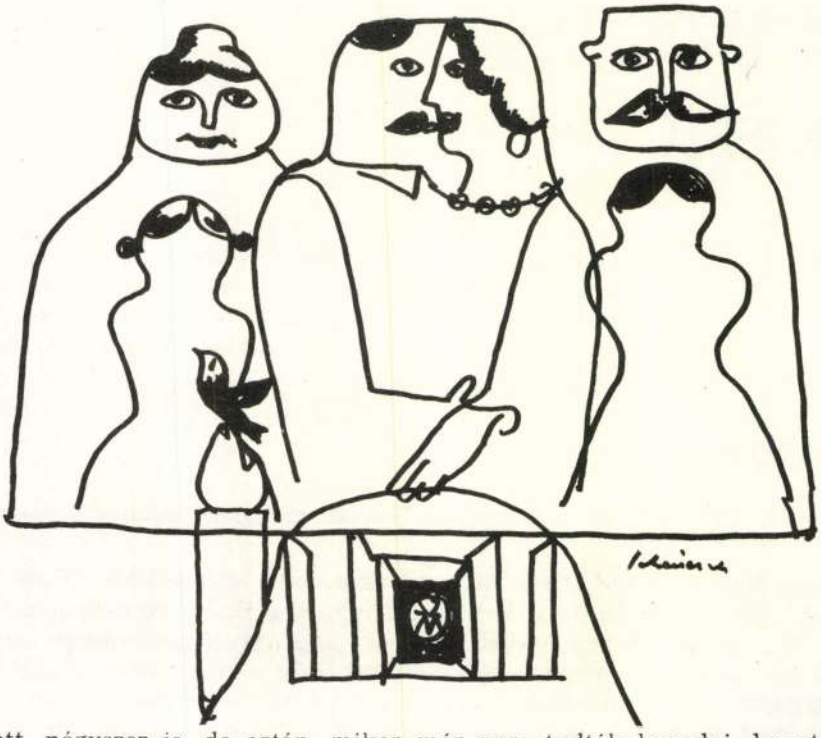

mászott, négyszer is, de aztán, mikor már nem tudták leszedni, leesett magától, és akkor egyáltalán nem akart többet felmászni, meg elfutni se akart, mert a szomszéd néni erősen fogta a nyakát. És akkor mindenki mosolygott, a fényképész bácsi azt mondta: ott repül a kismadár! — az anyukám pedig azt mondta, hogy hol van a kisfiam? Vagyis én. És akkor mindenki megrémült, pedig addigra a Beával már meg is találtuk a macimat, ami beleesett az árokba, és csuromvíz lett, de mi így is örültünk neki. Aztán én is vizes lettem, mert elcsúsztam, és oda estem, ahol a maci volt. Akkor a szomszéd bácsi azt mondta, hogy ő ezt nem csinálja tovább, más buta kölke miatt, és akkor az apukám lekent neki egy nagy pofont. A szomszéd bácsi meg rátaposott apu kalapjára, a szomszéd néni meg elkezdte rángatni anyu új frizuráját, de ez már azután volt, hogy anyu megkarmolta a szomszéd nénit, mert az azt mondta, hogy igenis, ők titokban tartanák, ha ilyen ritka mafla gyerekük lenne, nem hogy még fényképeztessék is. Az ovisok megint sírtak, a nagymama elájult, az unokatestvéremék meg cseresznyét szedtek, mert az udvar végében volt egy kis cseresznyefa, de ezt addig nem vettük észre. A Peti bokán rúgta a Misit, a Misi meg megverte a Jancsit, mert azt hitte, ő volt. Szegény fényképész bácsi leült a lépcsőre, és csendesen sírdogált.

Aztán mindenki megnyugodott, mert apu meghívta a szomszéd bácsit egy sörre, és fagyit ígért az ovisoknak. A szomszéd néni, meg az anyu jó messze álltak egymástól, a cseresznyefán már nem volt több cseresznye, a Misi is elfáradt. És akkor szépen fölálltunk és mosolyogtunk, és akkor elkezdett esni az eső — de a fényképész bácsi azt mondta, sebaj, jót tesz a gabonának, és gyorsan lefényképezett bennünket.

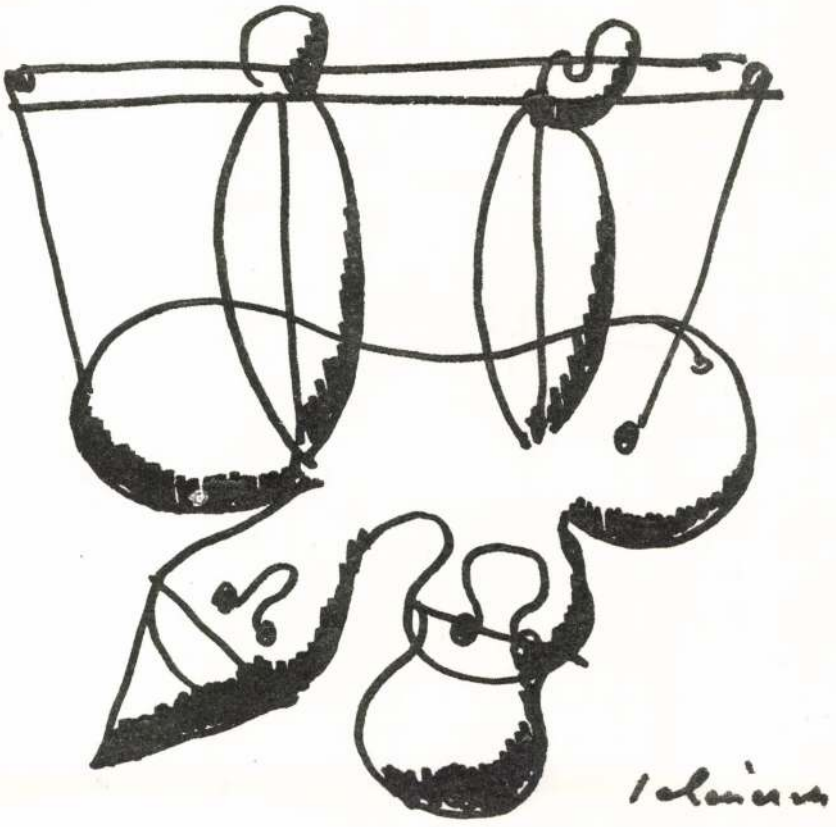

Látod, itt állok középen, a kezemben van a maci, ami nem is az én macim volt, mert az enyémet a műteremben felejtettem, csak senki sem vette észre, és ezért sírok. Mellettem áll a Bea. Ugye helyes? Ha nagy leszek, feleségül veszem, mondtam is anyunak. Itt jobbra van a Jancsi, igaz, alig lehet megismerni, a Misi úgy megverte. Meg az anyu, meg a szomszéd néni, egymásnak hátat fordítva, mögöttem apu, kicsit lapos a kalapja a szomszéd bácsitól, aki itt balra mosolyog a kutyájával, mert a sörre gondol, amit apu fog fizetni neki. Meg a nagypapa, meg a nagymama, akit a Jancsi anyukája élesztett föl ecetes vízzel. Előttük állnak az ovisok, a Zita, a Karcsi, meg a Peti, meg a Zoli, meg még a többiek is, de azok nem férnek föl a fényképre, mert olyan sokan voltunk. Az unokatestvéremék azért nincsenek rajta, mert közben elutaztak. Ez a néni meg itt a Jancsi mellett a Jancsi anyukája, hiszen mondtam.

Látod, állunk a diófa alatt, ott az egyik ág le is törött, amikor a Peti leesett. Ugye szép fénykép?
Hogy hol van itt diófa, meg ovisok? Hát nem látod nagymamát, a macit, a szomszédék kutyáját? Az nem lehet, hogy nem látsz semmit, csak azt a kisfiút.
Az nem lehet.

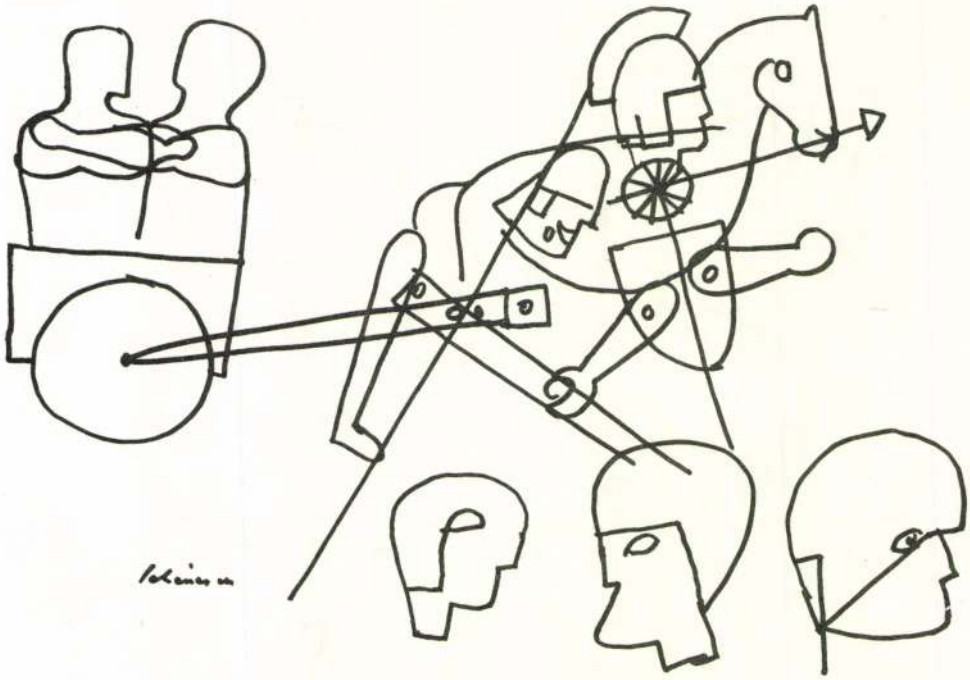

Nagyapának faragottlábú asztala van, és a lábakat keresztben deszka köti össze. Nagyapának falovacskái is vannak, és látott már igazi labanc zászlót.

az asztal alatt kushadva

Falovacskák toporzékolnak, lőporfüst terjeng, a lőtt, szúrt, és vágott sebekből ömlik a vér. Rekedten harsognak a kürtök, a trombiták, újra és újra felzúg a: hajrá!, csattognak a kardok, a porfelhők mélyén dobognak a lópaták, a csípős füst mindent ellep, könnyet sajtol a szemekből, ami elkeveredik a sós ízű vérrel és verejtékkel, por tömi el a pórusokat.

Falovacskák toporzékolnak, csúszik a fegyver a kézben, fárad a ló, fárad a harcos —, de pereg a dob! Újult erővel a: rá, rá, hajrá!, az: üsd, vágd, nem apád! Fejek és karok és testek a porba le, hatalmas dördülés, ágyúgolyó vág rendet a küzdők között. Habos már a szerszám, és minden ragad a vértől, hunyorog a szem —, de megint: előre!, de megint átvágni a füstön, a porfelhőn, a fáradtságon. Pusztuljon az ellen!

Bevetni a tartalékokat — trombitaszó és lódobogás, a generális int, az eddig visszafogott falovacskák elszabadulnak, és üvöltő, kardot rántó lovasaikkal, mint fergetek rontanak a harctérre, át a poron, át a füstön, át a tetemeken, át a véren, át mindenen.

A generális fáradt szemekkel néz utánuk a faragott asztallláb mögül.
Falovacskák, falovacskák . . .

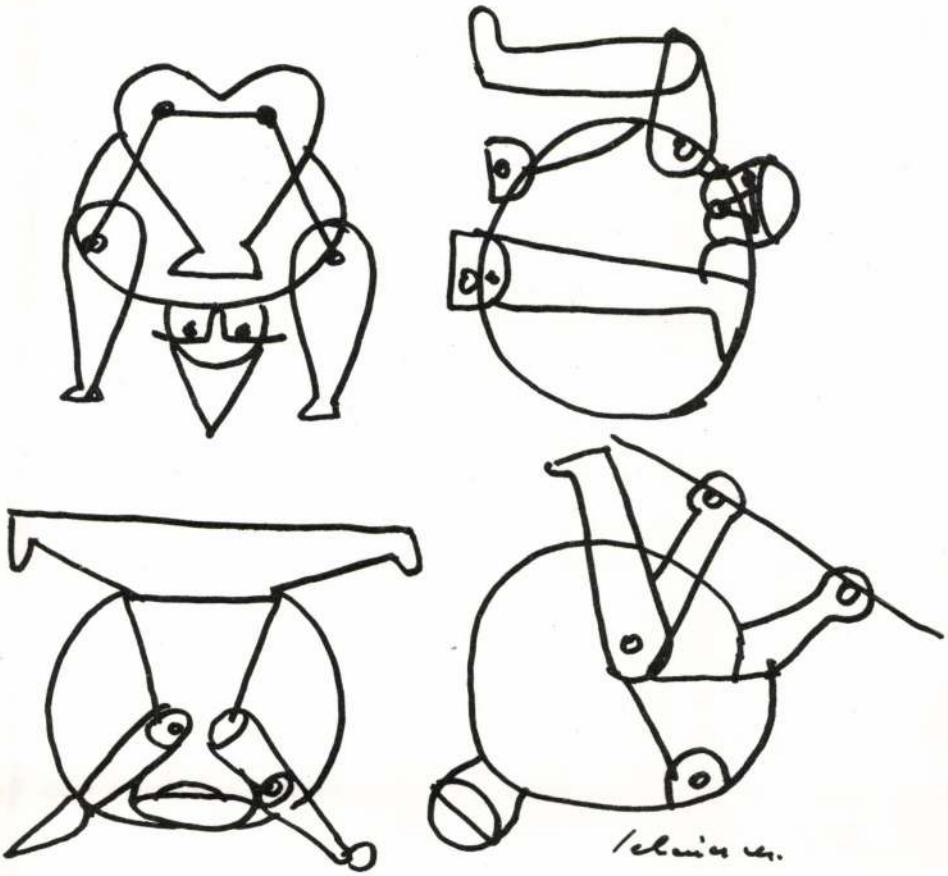

Még minden rendben van. Talpán áll a világ — alul az alul, felül a felül. A kezek azonban már előre nyúlnak, a fej lehajlik, és a következő pillanatban . . .

bukfenc

Mindig meglep, hogy hová érkezem.

Az asztal lába, a ráragasztott szőnyeggel együtt, lassan oldalra fordul, majd teljesen a feje tetejére áll. Az asztal sem potyog le, a szőnyeg is sima és merev marad — egy pillanatig minden mozdulatlan. De csak egy pillanatig. Forog, forog a világ, hogy aztán újra elfoglalja szokott helyzetét, persze kicsit másképpen, mert mindig oldalra gurulok.

Ezt látnám, ha a szemem nyitva volna bukfencezés közben.

Egy kert. Zöld kertkapu, drótkerítés, almafák, ribizlibokrok, egy mogyoróbokor. Hagyma, uborka, paprika, krumpli, kardvirág. Aztán sok-sok fű és egy homokdomb. Mellette áll a kisfiú. Épít.

a kert

Itt lesz egy domb, szépen lesimítom. Nem — magasabb lesz, a tetején fennsík, ahonnan az egész környéket be lehet látni. Mögötte egy völgy, jól le kell döngölni a homokot, kell egy kis víz is, itt fúrok egy lyukat, ez lesz a rejtekhely. Itt van benn a navaho indiánok mesés kincse, amiről áhítattal mesélnek még a leghíresebb vadászok is a tábortűz mellett. Így ni, már kész is a rejtekhely.

— Messze van még? — kérdezte Bicegő Frank. — Olyan sokat hallottam a híres homokszikláról, de már négy napja jövünk, és még mindig semmi.
— Ne türelmetlenkedjen — mondta Droll néni, akinek higgadtságát még az indiánok is megcsodálták — megbízhatunk vezetőinkben. A rézbőrű főnök állítólag járt már erre.
— Még öt óra, és elérjük az első dombot — bukkant fel valahonnan Old Firehand.

Innen kiszedem a homokot, a két hegy között kanyarog majd egy szűk kanyon, csak ezen keresztül lehet a völgyet megközelíteni. Fölötte egy veszélyes szikla, ez könnyen leomolhat, jól összegyúrom vízzel. Itt lesz egy másik emelkedő, nagy, kőből rakott emlékművel, ide temették a navahok legendás főnökét. Aztán elment az egész törzs, mert nem maradhatott itt, nem zavarhatta Szökkenő Szarvas nyugalmát.

— Nem csodálkozom, hogy elköltöztek innen a navahok. Csak homok, homok mindenütt — nézett körül Old Death.
— Bizony, még a színétől is kiszárad az ember torka, hihihi — hallatszott Sam Hawkins jellegzetes hangja — és sehol egy korty víz — a kis, szakállas, az egész vadnyugatot bejárt vadász fürgén haladt őszvérével.
— Az első domb! — mutatott előre az egyik telepes.

Ide szórok egy vödör homokot, ez lesz az omlás, amit meg kell kerülni. Meg egy furcsa alakú szikla, olyan, mint egy fal. Óvatosan, tenyérrel kell kialakítani, nyomogatni, az ujjakkal formálni. Mellette szakadék, az oldalán pereg a homok. Ha valaki beleesik, soha nem tud kimászni belőle, mindig visszacsúszik. A dombok túlsó oldalán félkörben egy kiszáradt folyómeder, aki a völgybe akar jutni, ezen kell végigmennie.

— Itt van a kiszáradt folyómeder — fordult hátra Winnetou — már nem vagyunk messze célunktól.
— Rézbőrű testvérem, vezessen minket — mondta Old Schatterhand, majd megfordult, és a telepesek vezetőjéhez szólt: — négyes sorokban haladunk tovább, az apacsok és Bicegő hátramarad!

Visszafordult és Nso Csit látta maga előtt.
— Sápadtarcú még nem látta ezt a vidéket — mosolygott a lány.

Úgy, erre jön a folyómeder, valamikor széles folyó hömpölygött benne, zöld volt itt minden, vadak ezrei jártak ide inni. Aztán megölt mindent a homok. Oda még rakok egy dombot, jól megvizezem, át is fúrom, ez lesz az alagút, amin át elmentek a navahok, mert nem mehettek arra, ahol valamikor Szökkenő Szarvas vezette őket.
Kész is. Még ott meg kell erősíteni azt a sziklát, meg erre a dombra is teszek még homokot. Most megnézem messziről.

— Elérkeztünk a kanyonhoz, innen már csak egyesével haladhatunk tovább — állt meg Winnetou.
— Szálljanak le a lóról — intézkedett Old Firehand.
— Jobbra, az a furcsa alakú halom az indiánok műve? — kérdezte Köpcös Jemmy, miközben kászálódott le a lováról.
— Igen — ráncolta homlokát Old Schatterhand — a legnagyszerűbb indián főnökök egyikének emlékére emelte népe.

Egész jó. A hegy körülfogja a völgyet, ahol a rézbőrűek elrejtették kincseiket. Valamikor egy nagy törzs élt itt, békében, vadászták az erdő és a préri vadjait, halászták a folyó halait. Aztán jöttek a komancsok, jött a háború. És jött a homok.

Hogy fúj most a szél, hajladoznak az almafák. Fázom. Jé, beomlott a kanyon, pedig milyen erősre építettem.

— Beomlott mögöttünk a kanyon — kiáltotta rémülten a telepesek vezetője.
— Menjünk tovább előre! — adta ki a parancsot nyugodt hangon Old Firehand, de elborult a tekintete.
— Csak semmi pánik!
Ekkor egy apacs rohant hátra, arcán a halál árnyékával. — A hegy! Elindult a hegy! — sikoltotta.

Abbahagyom az egészet. Szétrúgom a dombokat. Inkább várat építek. Vagy bemegyek uzsonnázni.

Biztosan ismered. Kicsi, fekete, ott ugrál valamelyik szomszéd kerítése mögött, és ugat, ugat éktelenül.

a szomszéd kutyája

A szomszédéknak van egy kutyájuk, kicsi, fekete, és a szomszéd bácsi azt mondja róla: fajtiszta korcs. A farkát mindig fennen lobogtatja, mint egy zászlót, de az arcából nem látszik, mérges-e, vagy mosolyog. A szomszéd bácsi nem hagyja, hogy játszunk vele. Ha majd nagy leszek, és szomszéd, és lesz kutyám, én meg fogom engedni a gyerekeknek, hogy játszanak vele. Jancsi is meg fogja engedni, mondta. Milyen jó lenne, ha Fehér Tollnak és Nagy Vadásznak lenne egy kutyája. Együtt vadászhatnánk, vagy harcolnánk, persze néha lehetne ő az ellenség.

Azért hiába tiltja a szomszéd bácsi, mi szoktunk játszani a kutyával. Elhajítunk mindenfélét jó messzire, és visszahozza a kerítéshez. Főleg egy kis leeresztett gumilabdával szeret így rohangászni, azt előre oda is hozza nekünk, hogy dobjuk el. De nem mindig ilyen barátságos, van, hogy morogva fogad bennünket, ugrál, ugat, acsarkodik. Ilyenkor egy hosszú bottal piszkáljuk és visszaugatunk, de a múltkor álmomban nagy ívben átugrott a kerítésen, és fogcsattogtatva rám rontott. Nyála csorgott, torkából vad morgás tört elő, nemhogy futni, lépni sem bírtam. Hátammal a szilvafának szorultam. Csak rohant, rohant felém, már a fára sem volt időm felmászni. Láttam, a torkomnak fog ugrani, már éreztem a hirtelen fájdalmat, a forróságot a nyakamon. Tudtam, hogy csak álmodom, de azért nagyon szerettem volna felébredni. Rám vetette magát, szállt felém a levegőben, megcsapott a lehelete — és akkor végre felébredtem.
Azóta nem idegesítem, és Jancsinak sem hagyom, hogy bántsa.

A tudományos kísérletek hosszú sorában egy mindmáig megfejthetetlen eset — sem apu, sem anyu, sem Jancsi, sem nagypapa, sem nagymama, de még a szomszéd bácsi sem talált rá igaznak vélhető magyarázatot — a rozsdás konzervdobozba félig vizet öntve, mindenféle tépett füveket beleszórva, egy törött tetőcseréppel letakarva, egy téglával leterhelve: mindeme előkészített kísérleti laboratóriumból a betelepített két darab házascsiga másnapra eltűnt!

A kisfiú egy padban ül, előtte füzet és ceruza. Szeme a táblán.

költözünk

Most költözünk. Tegnap mindent össze kellett csomagolni, apu azt mondta, az összes holminkat kocsira rakják, elviszik délelőtt az új lakásba. Az új lakás ... Nekem nem tetszik, olyan üres és hideg, nem is értem, miért kell nekünk elköltözni. Hiszen olyan jó volt otthon. Meg a barátom sem lesz velem, nem vihetjük magunkkal. Apu azt mondta, ott is lesz sok gyerek, majd lesznek új barátaim. De miért kell nekem új barát, amikor már úgyis van. Összecsomagoltunk mindent, aztán az új helyen az egészet ki kell majd csomagolni, azt sem tudjuk, mit hova tegyünk. Otthon mindennek megvolt a helye.

Most érnek a szállítók a ház elé. Persze nem olyan kis kocsi, hogy kétszer kell vele fordulni, ahogy a szomszéd bácsi mondta este — hatalmas rakétaautó, amire mindenünk fölfér. Kiugrálnak belőle, mindenkin teljes felszerelés: sisak, gázállarc, sugárpisztoly. Mindenre felkészültek. Egyenként, egymást fedezve közelítik meg a házat. Először a családot helyezik biztonságba, csak utána kezdik el hordani az összerakott holmikat, bútorokat. Nemhiába tartottak támadástól, egyik pillanatról a másikra ropogó lángok lepik el az utcát. A szállítók nem ijednek meg, a rakétaautó orrán lévő csapot kinyítva hab tör

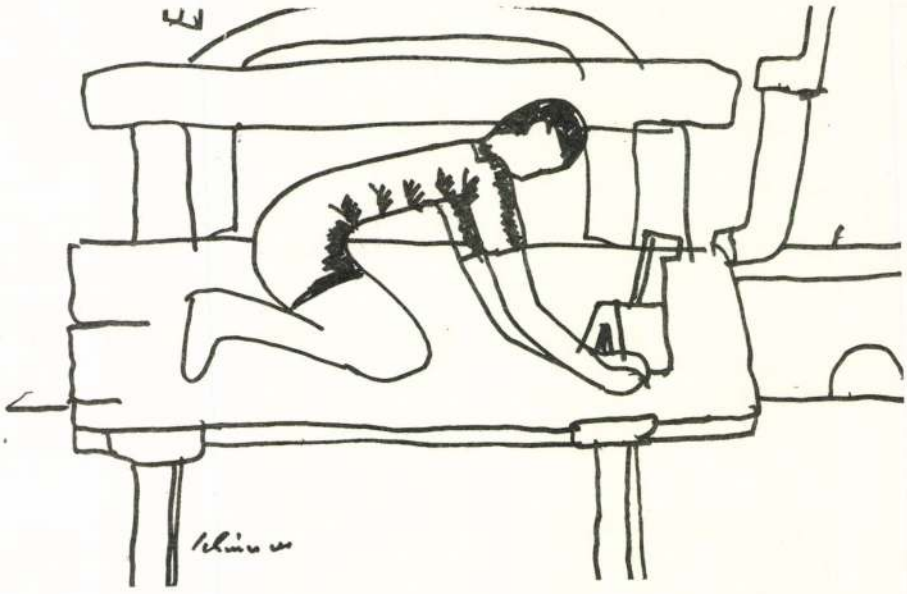

elő, ami eloltja a tüzet. Egyúttal köd is jön a csapból, ennek leple alatt folytatják a rakodást. Csöppnyi rakéták és sugárnyalábok törnek át a ködfüggönyön, hogy akadályozzák a munkát. Most szalad ki éppen a szállítók kapitánya, magához szorítja a felhúzható macimat, ezt akarják megkaparintani az űrbeliek. Ám hiába a földönkívüli erők technikai felszereltsége, a kapitányra irányított halálsugár elé veti magát az egyik munkás, aki összecsuklik ugyan, de a maci biztonságban! A rakétaautóval a másik galaxis lakói sem tudnak mit kezdeni. Miközben az ellenség újabb fegyvereket vet be, a nehézségekkel dacolva, az egyre kisebb létszámú csapat már a ruháskosarat viszi. Az ellobbanó tűzgömbök között leesik egy cipő, az én ünnepi cipőm! De visszarohannak érte az erőtér védelmében, ami olyan, mint egy pajzs. A munka halad, az űrből érkezettek lankadatlanul támadnak, és egyre közelebb kerülnek. A szállítók kapitánya döntő lépésre szánja el magát: a maroknyi csapat ellentámadásba megy át. A rakétaautó orra felemelkedik, ezzel egyidejűleg egy szemmel nem is követhető rakéta röppen ki a kerekek közül, már ott is van az ellenséges űrhajónál. Hatalmas robbanás! Csak a tűzgomolyag látszik, aztán lassan feloszlik a füst is. A szállítók győztek. A könyvek berakodása már zavartalanul folyik. Azonban az utca romokban hever, a harc a munkásoktól is sok áldozatot követelt. Minden a kocsiban, beszállnak a szállítók, az otthoniak is előjönnek a biztonságos bunkerből. Ahogy a kocsi elindul, régi házunk összedől. És mennyi izgalom van még hátra, amíg az autó elér a Vörösmarty utcából a Safrankó utcába! — és nekem itt kell ülnöm, tétlenül.

Bármennyire körültekintően csomagoltam is, az egyik lovaskatonám, a seriff, elkallódott a költözködés során. Miért mindig a legkedvesebbet veszíti el az ember? Miért? (A seriff talpát a forró tűzhelyhez nyomva elérhetővé vált a cél: lovas létére a seriff állni is tudott!)
Jancsi még néhányszor meglátogatott az új helyen, ahol nem volt farakás és kút és virágok, amire vigyázni kellett, és fák sem voltak, csak kavicsok, meg

garázsok. Jancsi ilyenkor mesélt a villanyvasútról, amit kapott, én megmutattam az új matchboxomat és a talált kiskulcsokat.
Csak a csigák, azok hová tűntek?!

A kisfiú egy fán ül. De mintha nem is a vastag ág tartaná. Valahova nagyon messzire néz. És szemben vele az egész világ.

ugye, nem tudod, ki vagyok

Ugye? Ugye, nem tudod, ki vagyok? Hiszen, ha tudnád, nem állnál így előttem, nem néznél így rám. Ha ismernél, nem ezt mondanád, és nem így. És nem kérdeznéd tőlem azt, amit kérdezel. Ha ismernél, nem nevetnél azon, ami számomra komoly dolog, nem vennéd komolyan, amin csak nevetek.
Ugye, nem tudod, ki vagyok? Hiszen, ha tudnád, velem nevetnél, velem játszanál, ha játszom. Elhinnéd, amit mondok, elhinnéd a játékomat, ahogy hiszem a te játékodat. Ha ismernél, tudnád, mit jelent nekem a játék, tudnád, hogyan kell játszani. És hogyan szabad játszani.
Ugye, nem tudod, ki vagyok? Hiszen, ha tudnád, nem bántanál. Tudnád, mi bánt, és nem bántanál ott, ahol a legjobban fáj. Ha ismernél, tudnád, mi az, ami rossz, mi az, ami fáj, és mi fáj a legjobban. Ha ismernél, segítenél, megvédenél, minden ellen, ami bánt.

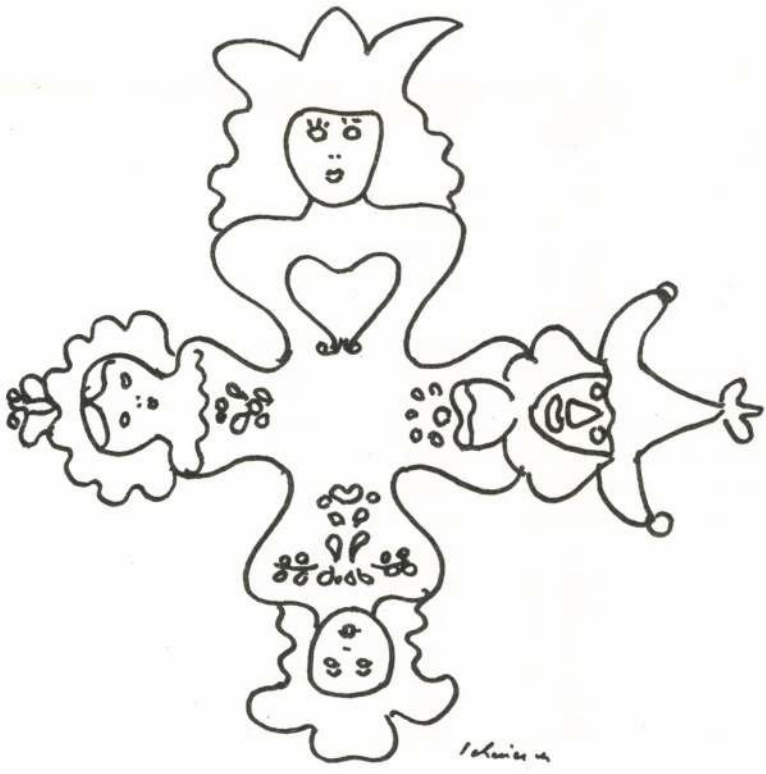

Ugye, nem tudod, ki vagyok? Hiszen, ha tudnád, szeretnél. Tudnál szeretni feltétel nélkül, anélkül, hogy minden percben elvigyél valamit tőlem, megölj valamit bennem. Tudnál szeretni, ahogy én, sem jobban, sem kevésbé. Sem másképp, sem máshogyan. Ha ismernél, tudnád, hogyan kell szeretni, és hogyan szeretek én.
Ugye, nem tudod, ki vagyok? Hiszen akkor megértenél. Megértenéd a szavamat, megértenéd a nevetésemet, megértenéd játékomat, megértenéd fájdalmamat, megértenéd szeretetemet. Ha ismernél, nem kérdeznéd tőlem azt, amit kérdezel. Ha ismernél, nem tennéd azt, amit teszel. Nem mondanád, amit mondasz, nem néznél, ahogy nézel, nem kérnéd, amit kérsz. Megértenél.
Ugye, nem tudod, ki vagyok? Ugye, nem tudod, honnan jöttem, hová megyek, merre visz az utam? Nem tudod, hol vagyok most állok-e, vagy haladok, vagy visszafordultam. Ugye, nem tudod, miért a mosoly, miért a lehajtott fej? Ugye, nem érted, amit mondok, nem érted, amit elhallgatok? Ugye, nem tudod, miért akarok magam maradni, és ki az, aki maradni akarok?
Ugye, nem tudod, ki vagyok?
Ugye, nem tudod?

A kisfiú ül egy széken. Már órák óta ott gubbaszt. Most hirtelen felcsillan a szeme. Egyszerre megmozdul a világ. Hátradől, harangozik a lábával. Kezével a szék oldalát fogja, felfelé néz. Aztán abbahagyja. Összehúzza magát, szeme az ajtón. Vár.

a cirkusz

Meleg van. Kezemet nagy ívben lóbálom, úgy megyek át a városon. Emberek sietnek, kocsik zúgnak el mellettem. Szorít a levegő, szikrázniak a kirakatok. Nagyon meleg van, ingem kigombolva, rövidnadrág van rajtam.
Á, nem szeretem már, hosszú nadrágban akarok járni, hogy én is úgy nézhessem a kisebbeket, mint az a fiú a másik oldalon.
Megyek a melegben, lassan elhagyom a házakat. Már itt vagyok a fák között. Megállok a magas fűben.

Most én vagyok a szarvas, megfeszítem izmaimat, fejemet feltartom, beleszagolok a levegőbe. Nem érzek ellenséget. Mégis ... Mozdulatlanul állok a rét közepén, feszülten várakozva, fenségesen, magasra emelve súlyos agancsomat. Valami veszély vibrál a bőröm alatt. Igen, itt jön valami felém, nagyon gyorsan, félreugrok. Késő, a valami megüt, földre rogyok. A fűből felmagasodik a vadász, körülnéz. Fején hatalmas tollkorona, kezében íj. De lódobogás hallatszik, az ellenséges törzs harcosai közelednek.

Most én vagyok a vadász, visszabukok a fűbe. Lassan kúszok zsákmányom, a szarvas felé. Lassan, nagyon lassan, hogy a fű se mozduljon, ne áruljon el, hol vagyok. A lovasok közel járnak már. Meglátták a szarvast. Megállnak. Megmerevedek. Lélegzetet sem veszek, szívdobogásom is hangosnak tűnik most. A lovasok nagyon közel vannak. Nem mozdulok, csak szememet nyitom résnyire. Egy hangya mászik el előttem, valamit görget. Nagyon erőlködik.
Most én vagyok a hangya. Igen nehéz ezt tolni, de el kell jutnom a többiek-

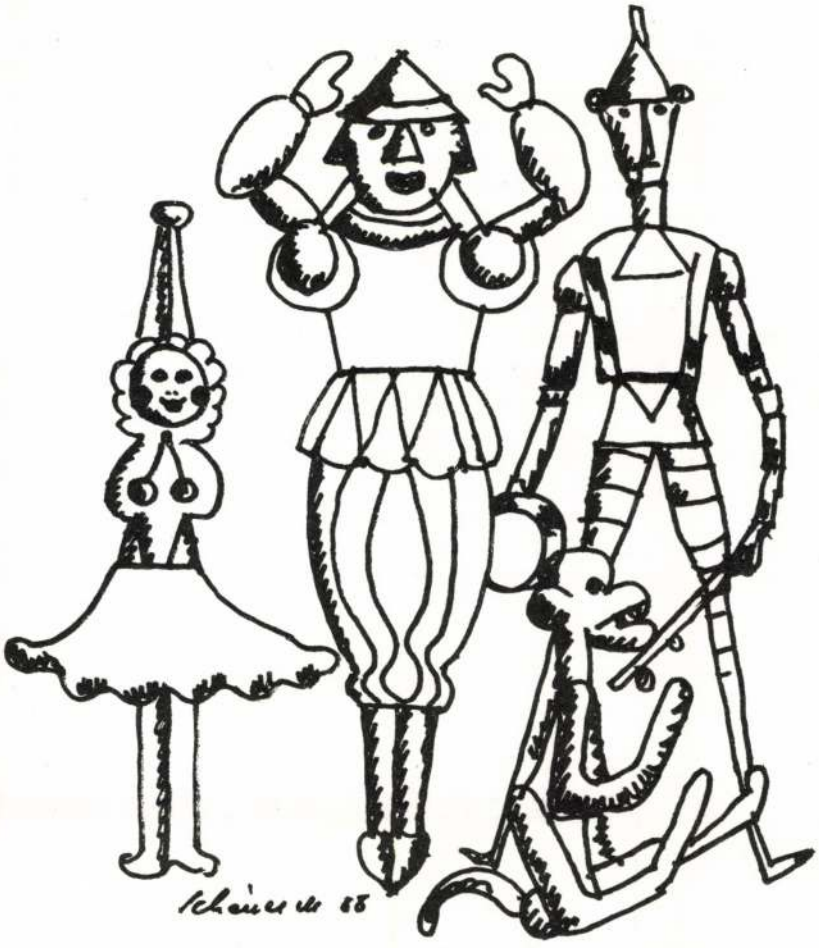

hez. Minden fűszál útban van, minden kis emelkedő hatalmas megpróbáltatás, Még ide fellököm, aztán megállok. Nem megy, nem bírom tovább, itthagyom. Kell. Nekifeszülök.

Most megint kisfiú vagyok. Állok a fák alatt, bőrömön érzem a langyos szellő érintését. Behunyom a szemem, kinyitom. Hatalmas sátor áll előttem. Mindenfelé sok-sok ember, a sátor felé igyekeznek. Ott a bejárat! Nagy bajuszos bácsi áll előtte, kiabál, mindenkitől elveszi a jegyet. A tömeg engem is magával sodor. Jaj, félek, nekem nincs jegyem. Végre, ki tudok bújni az emberek közül. Már itt vagyok a sátornál. Egy rés. Semmit sem látni, csak érezni a fűrészpor illatát. Bebújok.

Egy kör közepén állok, térdig fűrészporban. Nagyon kicsi vagyok és a sátor olyan hatalmas. Nem is látom, csak messze körben székeket, rengeteg széket, mindegyiken ül valaki. De olyan messze, ha órákig mennék, sem jutnék el a székekig. Óriási távolságra tőlem, egy frakkos bácsi jelenik meg, beszél, de nem hallom, amit mond. A magasban a zenekar játszani kezd, de csak a mozgásukat látom, nem hallok semmit. Megfordulok. Elefántok állnak két lábra, krokodilok tátognak, egy víziló jön felém. Oroszlánok, tigrisek közelednek,

vicsorognak, lovak jönnek, sok-sok ló, mind fehér, futnak körbe-körbe, már szédülök, jaj, forog a sátor, az oroszlánok fogai egyre közelebb kerülnek, emberek is forognak, labdákat, égő fáklyákat dobálnak, mulatságos alakok futnak, elesnek, felkelnek, újra elesnek, forog minden, a közönség is, közben tapsol, és én nem hallok semmit. Aztán minden távolodik, a végtelen sátor elnyeli az állatokat, embereket, a frakkos bácsit, eltűnik a közönség, aztán a székek, végül maga a sátor is. Még érzem a fűrészpor illatát, de lebben a szél, azt is elviszi. Egyedül állok a magas fűben, fejemet lehajtom. A fák fölém hajolnak.

Csak egy kisfiú vagyok, rövidnadrágban. Egy szobában ülök, egy ágyon, várok. Kicsinek, védtelennek érzem magam. És most hiába akarnék szarvas lenni, vadász, hangya, hiába akarok fa lenni azon a réten, hajladozni a szélben, csak egy kisfiú vagyok. Nyílik az ajtó, belépsz, mondasz valamit, mosolyogsz, megfogod a kezem. Belesimulok az ismerős meleg tenyérbe, elindulunk. Sok utcán megyünk keresztül, egy nagy épület előtt állunk meg. Meleg van, ingem kigombolva, kezem a kezedben. Az épületre az van írva:

CIRKUSZ

Egy szemüveges néni ad jegyet. Bemegyünk. Az első sorba ülünk, rám mosolyogsz. Sokan jönnek, mindenki elfoglalja a helyét. Aztán zene, elkezdődik az előadás.

És csak én tudom, hogy ez nem cirkusz, a sok itt ülő és itt szereplő közül egyedül csak én tudom, hogy a cirkusz az valami más. Valami egészen más.

Néha verekedni kell. Még annak is, aki a helyét nem az öklével vívta ki. Még annak is, aki utál verekedni, és sohasem szokott. Néha kell.

a gyűlölet

Nem. Nem tudom tovább nézni, ahogy bántanak. Tibinek nem volt elég, hogy pöckölte elálló füleidet, meg motorzúgást utánozva csavargatta hátulról, most már üt is.

Bokszolóállást vesz fel, ugrál előre-hátra, és közben megsorozza a válladat. Te tűröd, pedig mindkét oldalon tele vagy kék foltokkal. Persze, Tibi sokkal erősebb és ügyesebb is nálad, ezt élvezve piszkál állandóan. Tűröd, és tűrnéd még sokáig, de én nem bírom tovább. Rászólok Tibire. Tudom, ez mit jelent, már vág is vissza: üssön inkább engem? Gyere! — csak ennyit mondok, pedig félek, Tibi nálam is erősebb. Bármikor máskor félkézzel elintézne, de most látom a szemében a megdöbbenést. Erre nem számított. Azért közeledik, ökleit felemelve, valahogy olyan lassú mozgással, amiben benne van: még meggondolhatod. Nem gondolok meg semmit, amint kellő távolságba ér, elkapom. Vad dulakodás kezdődik. Rángatja a karját, én szorítom erősen, közben a fal felé kormányzom. Sikerül kiszabadulnia, mindjárt nekem ugrik, a nyakamat akarja elcsípni. Ismerem a fogást, egy rántással a földre vinne, a nyakam szorításában, meg sem bírnék moccanni. Elkerülöm a kezét, de mielőtt valamit is tehetnék, már a hátam mögött van. Ha meg tudná ragadni a karomat, egyből kicsavarná, de sikerül ebből is kibújnom. Újból rám támad, ám ezúttal figyelmetlenebbül, megfogom. Megpróbál kifordulni, sikertelenül. Ek-

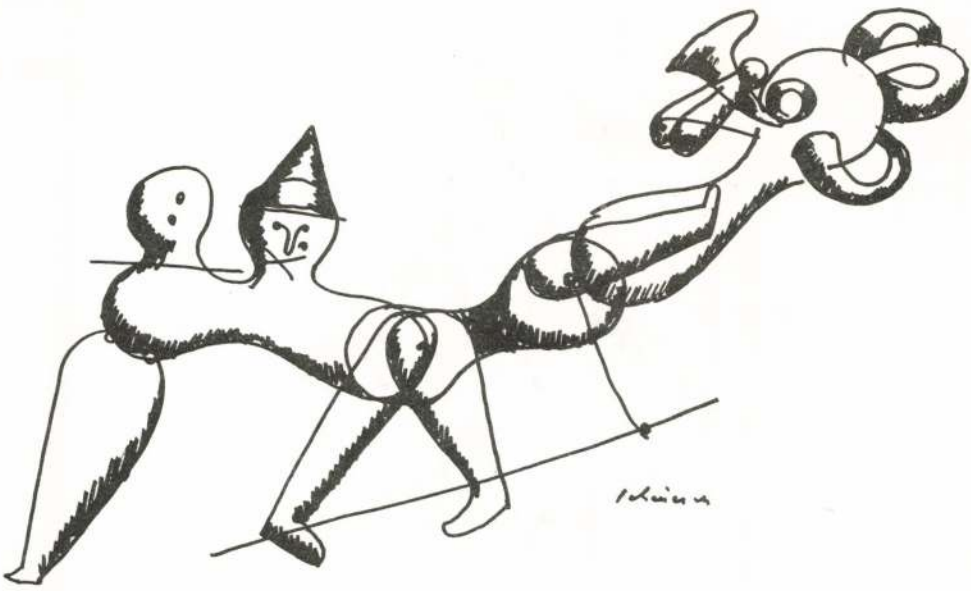

kor szabálytalankodni kezd. Rúgni akar, a falhoz szorítani, karmolni, de erősen fogom, minden szándéka eredménytelen marad. Most én kapom el a nyakát, a földre szorítom, egyre kevésbé vergődik, mozdulatlanná merevedik. Nem akarom komolyabban bántani, de ha lazítok a fogáson, ficánkolni kezd. Eszembe jut, mit csinált veled, kedvem volna belecsípni, egy kicsit fojtogatni, ütni a gyomrát, a vállát, a fülét pöckölni, megcsavarni az orrát. A szemébe nézek, látom, várja is, hogy megtegyem. Ez segít abban, hogy nemcsak őt, erősbödő vágyamat is lebírjam. Még egy utolsót szorítok rajta, aztán elengedem. Azonnal felpattan, de nem ugrik már nekem. Győztem.

Győztem, azóta Tibi egyenrangúként kezel, ha bajba kerülnék, még segítene is. Téged sem piszkál már. Te azonban azóta, mintha rám ragadtál volna. Állandóan a nyomomban vagy, levakarni sem tudlak. Felnézel rám, de ezzel a tisztelettel nem tudok mit kezdeni, kolonc vagy a nyakamon. És hiába zavarlak el, csak állsz, egy szó nélkül, aztán megint jössz utánam. Ha teheted, mindenféle aprósággal a kedvembe járs. Kezdelek utálni. Ahelyett, hogy örülnél, amiért megszabadítottalak Tibitől, rám akaszkodsz. Egyre idegesítőbb a közelséged, mindenhol ott vagy. Hogy ennyit láthak, elcsodálkozom: neked tényleg mekkora elálló füleid vannak! Nem is lehet rossz ezt pöckölni. És pöckölöm. És egy hét múlva már ugyanúgy piszkállak, mint régen Tibi, csak most senki sem lép közbe, a nézéseden sem változik semmi. Ugyanúgy követsz árnyékként, mint eddig.

Mi történik velem?

Miért hagyod, miért, hogy bántsalak? Rettenetes dühös vagyok rád, a legszívesebben fejjel a gyomrodba rohannék, ököllel az álladba vágnék, fellöknélek, a melledre térdelnék, és fojtogatnálak, az orrodba vernék, és a fogaid közé, rúgnám a hasadat, az oldaladat, a fejedet, rúgnálak, rúgnálak, rúgnálak végkimerülésig.

Gyűlöllek, érted? Gyűlöllek!

Este. Kint tél van, hideg, köd, bent jó meleg, lámpafény. A kisfiú felmászik egy székre, szemben veled. Kicsit mocorog, de nem szól, amíg fel nem nézel.

testamentum

Tudod, én egyszer meg fogok halni. És akkor minden gazdátlan lesz, ami most az enyém. Nem lesz senkié.
Vegyél elő ceruzát, meg papírt — nem is, inkább tollat, és írd, amit mondok. Ha meghalok, majd megnézik ezt a papírt, és mindennek lesz gazdája. Figyelsz?
Van először az üveggolyóm, tudod, az a szép, amelyik elgurult. Ha előkerül, legyen a Balláé. A Karcsinak is tetszik, de annak úgyis olyan sok van. Leírtad? Jól van, akkor folytatom. A színeseimet kapja meg az Évi, ő olyan vidámakat rajzol, az övé lehet a csokipapírgyűjteményem is. A katonákat adjátok az Ákosnak, kivéve a piros indiánt, mert azt úgy cseréltük. Az autók, meg a villanyvasút a tiéd lehet, te úgyis szeretsz velük játszani. Az építőjáté-

kokkal játszon a Jancsi, a labdát az Imiékre hagyom. Mindent leírtál? Most úgy írjál, hogy egy picit ne figyelj ide, jó? Emlékszel, egyszer egy hétig kerested a zöld töltőceruzádat. Nahát, azt én csórtam el. Nem mondom meg, hová dugtam. Az majd megint a tied lesz. Az ágyamat add el — most már figyelhetsz — és vegyél anyunak bundát, hogy ne fázzon a télen. Az anyunak adom még a rajzaimat, mert nagyon szeretem. Téged is nagyon szeretlek. A nagymamát is, neki adom a nyomogatós kiskutyámat, azzal olyan jól lehet szórakozni. Igaz? A társasjátékok legyenek a nagypapáé, legalább jól megtanul velük játszani, úgyis mindig megverem. A piros indiánt is oda lehet adni az Ákosnak, nem baj, hogy úgy cseréltük. Mindent leírtál? Mi van még.
A kutyus, a zebra, a Zsuzsibaba, meg a Pinokkió a Beáé legyen. Ő az a szőke kislány, mutattam már. Aztán van még egy kicsi kulcsom az alsó fiókban, azt úgy találtam. A jelvényekkel együtt oda lehet adni annak az aranyos Miki bácsinak a sarkon. Aztán van egy fényképem, amin mindenki rajta van, azt őrizzétek meg. Kész. Hadd nézzem. Hát, nem írsz valami szépen. Azt mondod, nem írtunk fel mindent? Hogy a maci hiányzik? Azt nem! Azt nem adom senkinek. Az az enyém!

A kisfiú lélekszakadva fut át az udvaron. Beugrik egy ajtón, leszalad a lépcsőn, a lépcső alá bújik, két szánkó közé. Visszafojtja a lélegzetét, meg sem moccan. Sötét van.

bújócska

... tizennégy, tizenöt, tizenhat — számol hangosan a hunyó, én megvárom, amíg mindenki eltűnik, csak akkor indulok el. ... huszonkettő, huszonhárom... most már nem lát senki, futás! Van egy búvóhelyem, ott biztos, hogy senki sem talál meg. Keresztülfutok az udvaron, lábam alatt recsegnek a kövek, a hunyó biztos arra fog elindulni. Most érek az ajtóhoz ... huszonkilenc, harminc. Lerohanok a pincelépcsőn, csak gyorsan, ezt már nem hallhatja meg senki, a lépcső alatt van két szánkó, a kettő közé bebújok. Most csöndben! Már hallom is, jön valaki az udvaron. Most ér az ajtóhoz. Az ajtó mögé nem bújt senki, hiszen akkor már kiáltott volna. Miért nem megy tovább? Talán összebeszéltek, és most mindenki engem keres. Nem, már elindult, fut lefelé, itt van a pincében. Nem jön erre, felkapcsolja a villanyt, végigmegy a folyosón. Ott is vannak jó helyek, biztos van lenn valaki. Múltkor ketten is elbújtak egy nagy papír mögé. Meg egyszer egy fiú belebújt annak a nagy asztalnak a fiókjába. De lehet, hogy nincs is senki a pincében, a hunyó már jön is visszafelé. A lépcsőnél van, elindul. Aztán megáll. Most fog idenézni. Kezemet a pulóverbe dugom, fejemet lehajtom, hogy az se világítson, teljesen összehúzom magam. Mégsem néz ide. Kiszalad az udvarra, rikolt egyet, meglátott valakit. Én azért még visszafojtom a lélegzetemet, hallgatózok, mocorog-e valaki a közelben. Senki sem tudhatja, hogy itt vagyok. Az udvaron már hárman beszélgetnek. Újra meglett valaki. Most fölszaladnak az emeletre, a szeméttárolóba fognak benézni, oda mindig bújik valaki. És fentről lehet látni a garázs tetejét is. Az is egy jó búvóhely lenne, de így ... Ez a legjobb hely, sötét van, itt nem keres senki. Igaz, ha jönnek, innen nem lehet máshová me-

nekülni, de nem is kell. Milyen régóta megy már a bújócska, és még az emeletről sem értek vissza. Hirtelen berohan valaki az udvarról. A pince végébe fut. Valami susogást hallok. A papír mögé bújt. Jönnek már fentről, a hunyó lejön a pincébe, kiabál: láttunk, tudjuk, hogy itt vagy, gyere elő! Felkapcsolja megint a villanyt (itt a lépcső alatt ilyenkor is sötét marad), kétszer végigmegy a soron, mindenhová bekukkant. Aztán nevetés. Megtalálta a papír mögött. Nagy dobogás, futnak fölfelé, ki az udvarra. Már meg akarok mozdulni, nagyon kényelmetlen így, de most! Valami nesz. Valaki jön vissza.

A hunyó. Megáll, áthajol a korláton. Idenéz. A tarkóm zsibbad, hátam borsózik. Mozdulni sem merek. Pont idenéz. Farkasszemet nézünk, sokáig. De nem lát, ha észrevett volna, már szólna. Elindul újra fölfelé. Aztán megáll, még egyszer idenéz. Mozdulatlanul, dermedten ülök a két szánkó között. Szólj már, kiabálj, hogy megvan! Örüljünk együtt, milyen jó helyet találtam. De nem, nem látsz, nem veszel észre, felmész. Még sokáig hallom a hangokat az udvarról, a szaladgálást, beszélgetést, izgatottan kerestek. És én nem vagyok sehol. Aztán abbamarad. Csak ülök itt egyedül, a lábam elgémberedett, fázom. Most már félek egy kicsit. Nem bújhatok elő, hiszen lehet, hogy itt vagytok, és arra vártok, hogy láthassátok, honnan jövök elő. De önszántamból nem mutatom meg ezt a klassz helyet. Hiszen a hunyó sem látott, pedig pont ide nézett, rám. Sötét van. És milyen csend!

Hogy megijedhettetek, mikor nem találtatok. Múltak az órák, és én még mindig nem voltam sehol. Szóltatok a szüleiteknek, azok is kerestek. Az egész ház. Az egész utca engem keres, már biztos felhívták a rendőrséget, meg a tűzoltókat. De hiába, minden hiába. A nyomozók a nyomokat kutatják, a felügyelők a gyerekeket faggatják, keresnek a tetőn, a folyóban, az utcákon, a parkokban, mindenhol. Anyu hogy szaladhat, hogy kereshet, biztos sír is. Meg a szomszédok. Még a szekrényekbe, az ágyak alá is benéznek, átfésülik a házat, nincs hely, amit ne vizsgálnának át. De hiába, itt nem találnak meg. Itt nem talál meg senki.

Schéner Mihály

új írás

IRODALMI MÜVÉSZETI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

XXIII. ÉVFOLYAM
1983. MÁRCIUS

3

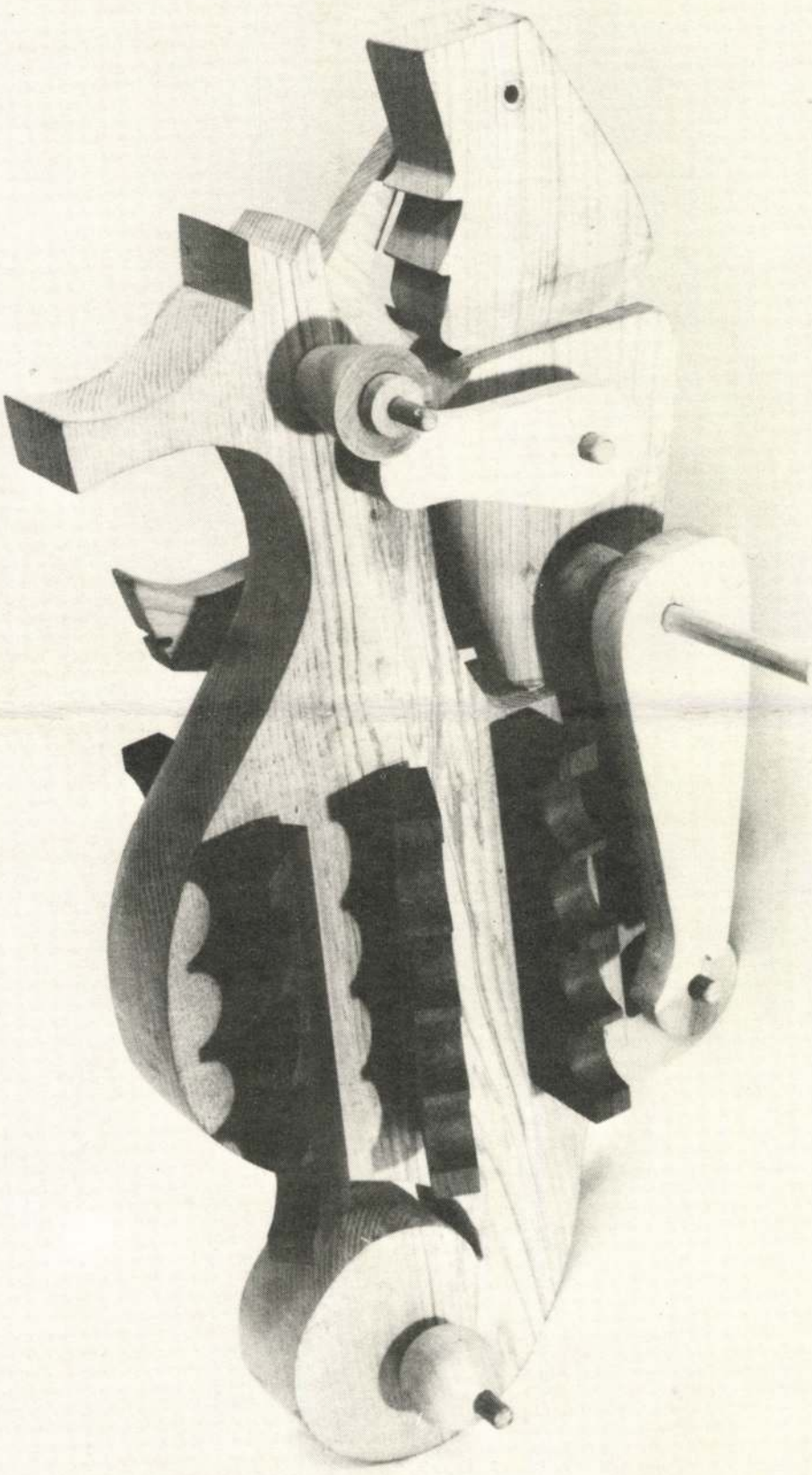

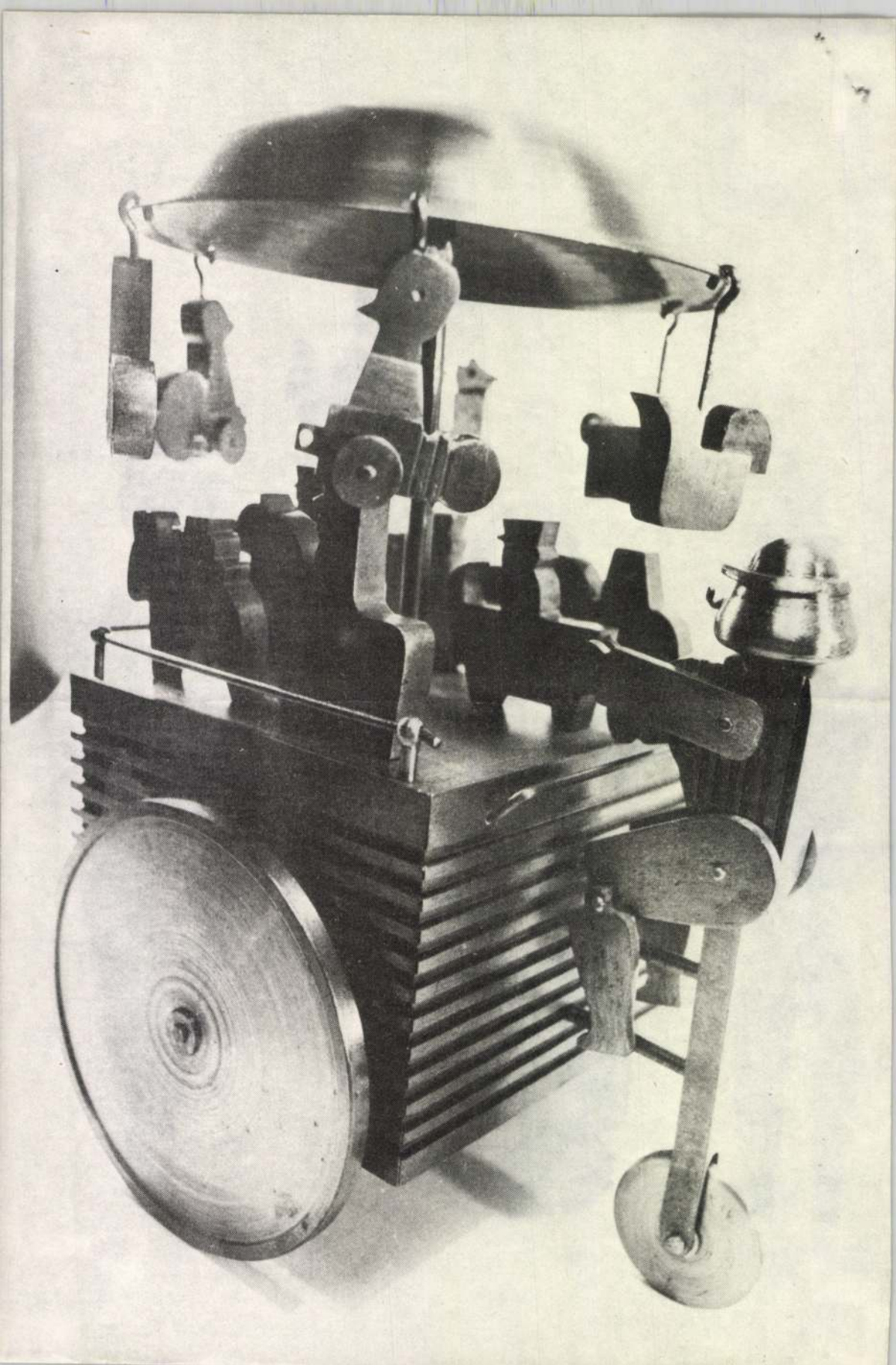

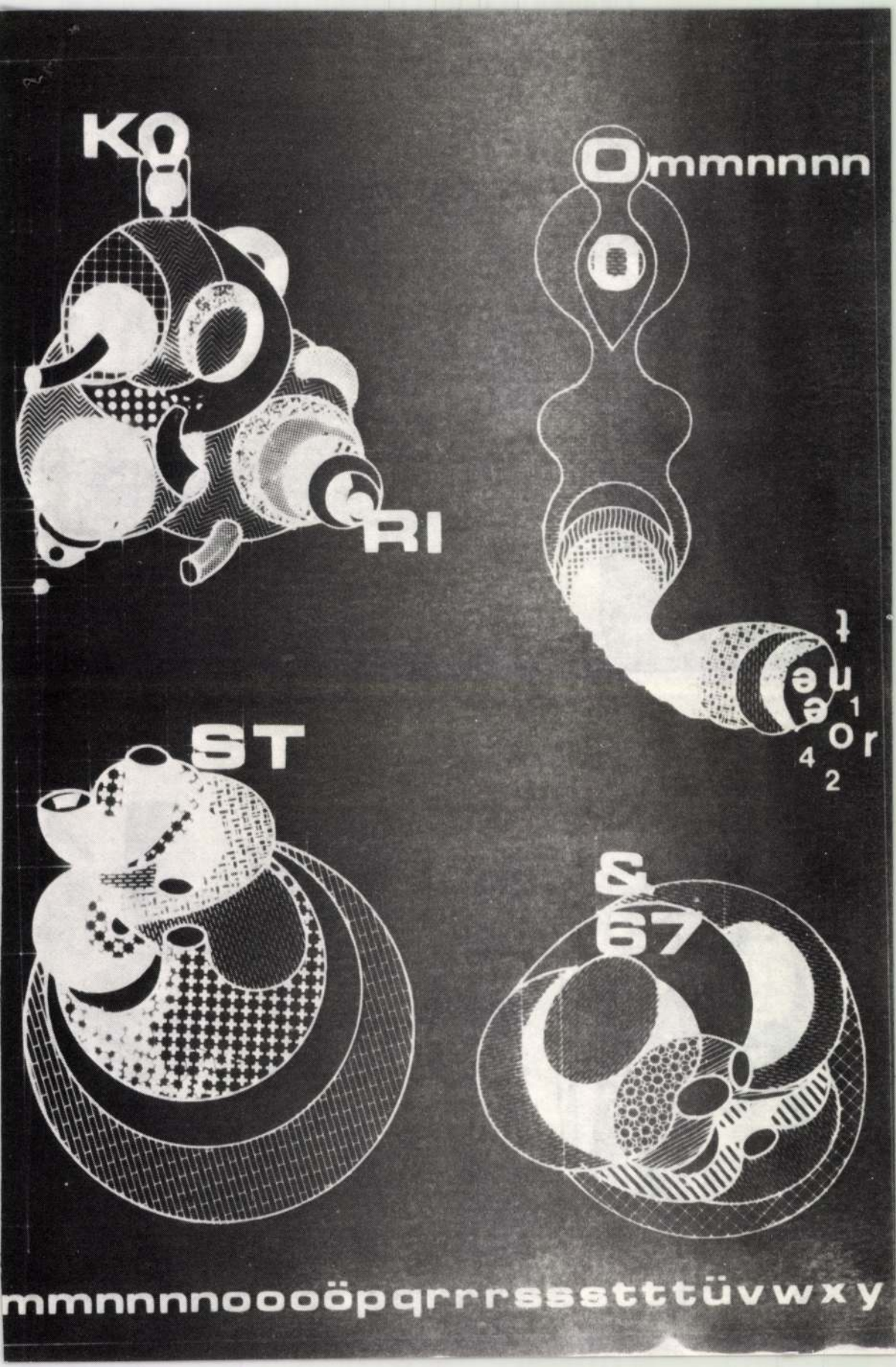
KO
RI
Ommnnnn
ST
&
67
mmnnnnoooöpqrrrssstttüvwxy

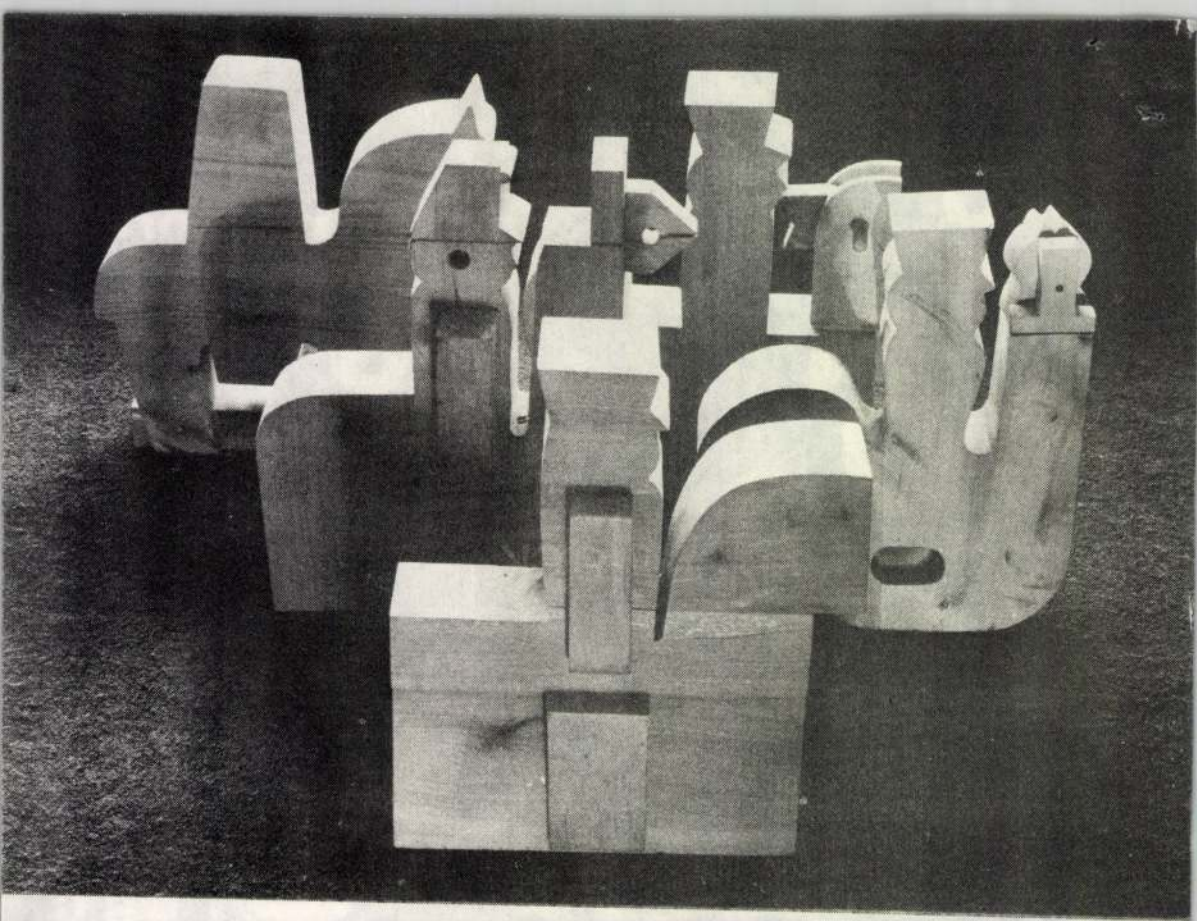

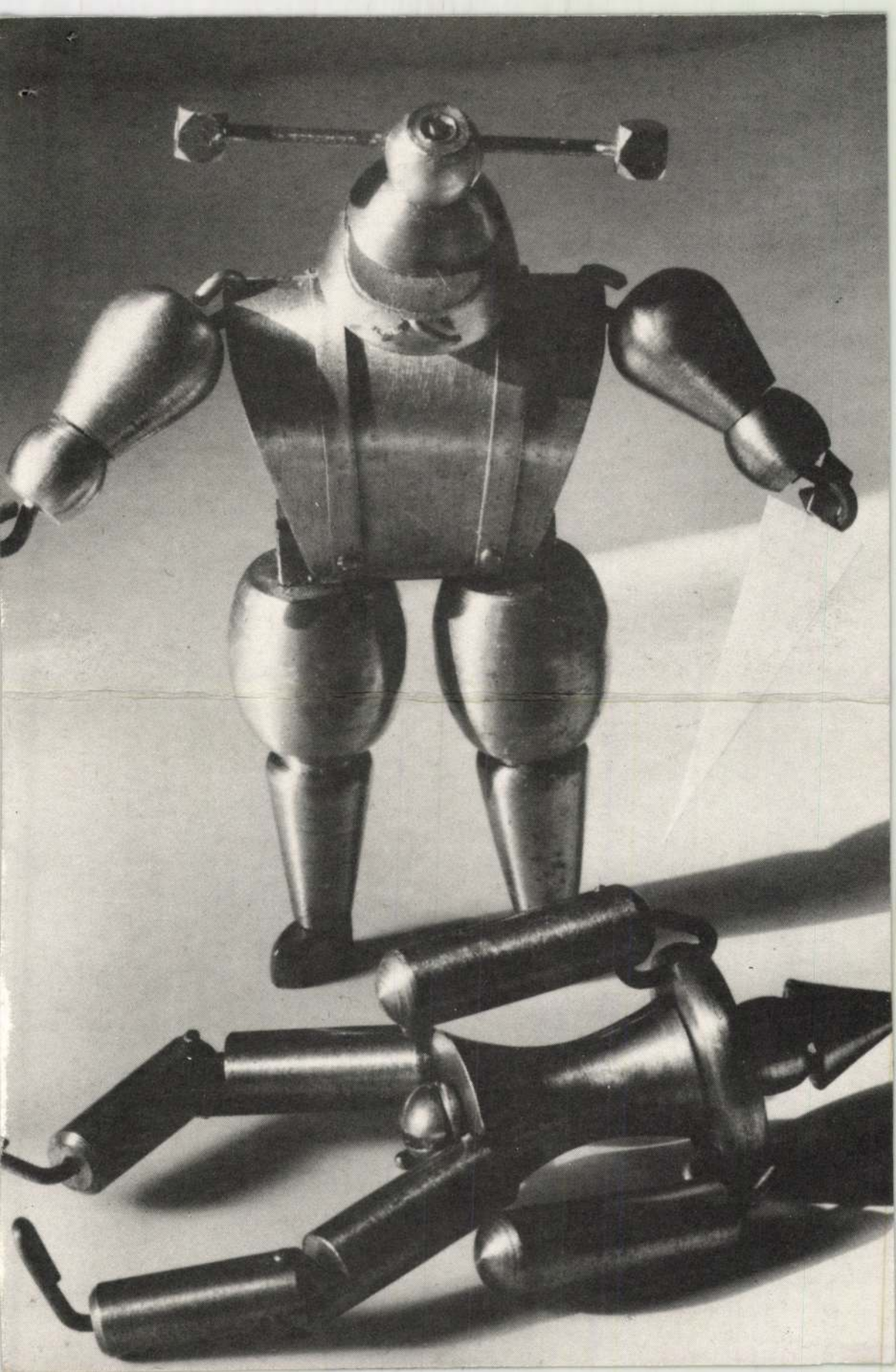

Új írás

Ára: 14,– Ft

Schéner Mihály

rajzai találhatók a Somogy c
számában (3 rajz)

1.) a borító belső oldalán
2.) 56. l-on
3.) 70. l.-on

Somogy, 1988. 5. sz.

Schéner Mihály

A Dürer - ill. a Kner - nyomda gyakorai foglalkoztatja.

Tüstés Tibor: Körpel Békéséből (30-34. l.)
Somogy, 1987. 6. sz. 33. l.

Schéner Mihály
festő

SCHÉNER MIHÁLY Munkácsy-díjas festő Diabolikon — Ördögjárás című munkája Békéscsabán az Auróra-füzetek újabb köteteként megjelent. A művész új, rajzos-verses munkájában a majdnem száz ördögrajz sajátos prózaverssel egészül ki.

Népszabadság, 1988. jan. 22.

SCHÉNER MIHÁLY

...igazi,mélyrehatÓ élményt csak S.M. szolgáltat azzal,hogy fába és mézeskalácsba ültetett kisérleteit ideiglenesen felfüggesztve visszatért a piktura hagyományosabb területeire.Puszták népe cimü munkája a szintetizáló festészet szép darabja.

Fecske András: Veszprémi müvészek.Tata,Kuny Domokos Muzeum

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.9.sz. 4.o.

áruszállítás" felirat van, áruszállítást végző vel a tilalom ellenére be szabad hajtani, ha a a jelzőtáblával megjelölt úton van."

A Kresz 14. §-ának (6) bekezdése helyébe tkező rendelkezés lép:

Az (1) bekezdés *c)—g)* pontjában említett bla hatálya a táblánál kezdődik és a kő útkereszteződés kezdetéig tart, kivéve, ha tábla alatt elhelyezett kiegészítő tábla ennél bb távolságot jelöl meg, vagy a (7) bekezdés mlített jelzőtábla a tilalmat előbb feloldja."

A Kresz 14. §-a (8) bekezdésének a számo 0) bekezdésre változik és a § a következő új kezdéssel egészül ki:

Ha a „Sebességkorlátozás" jelzőtáblát a tt terület kezdete" jelzőtáblával együtt he k el, a sebességkorlátozás hatálya a teljes la erületre kiterjed."

A Kresz 14. §-ának (9) bekezdése helyébe

ideig is — akkor tartózkodhat, ha a vezető műnél marad és áruszállító jármű érkezésé nak a rakodóhelyre való beállását haladék lehetővé teszi.

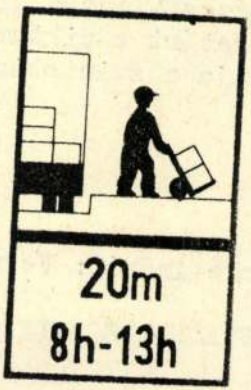

61/a. ábra

(7) Az (1) bekezdésben említett jelzőtáblák

szes konstrukciójú
1982-ben festett Gr
viszont már továbblépést sejtet
tűnik, hogy Pintér József a hetedik
évtized küszöbén megújítva festés-
módját, egy magasabb fokon tér
vissza a naturális láttatáshoz.

Pogány Gábor

Folyóirat

számára persze, aki „az expressziv-
szürrealisztikus, illetve geometrikus-
konstruktív világot a fantázia sep-
rűjén lopta vissza", végül is semmi
nem lehetetlen. (Képünkön
ctmű szobor)

P. Szabó Ernő

Amikor először hallottam, hogy ez
évtől a Muzsika új külalakot ölt, ki-
csit csodálkoztam. Miért? Hiszen a
régi is okkal vált népszerűvé: sok-
oldalúan, be az országba azonban, hogy a
mutatta a világ
zenei életét. Most azonban, az
megújult folyóirat megjelent,

nevezett, de mindenesetre majd két
évtized termésből ízelítőt adó be-
mutatón! Van itt zöld paripa piros
szárral, van ékes, piros „paripaké-
degesen remegő expresszionis-
ztellszínű, karcolt szamottos
ves vendéget horkozó
bálba vivó', hu-
fémparipa,
főb
hogy csak

1071

1979. szept. 24. Petőfi 13.25 M.

Kölesd - a müvészetpártoló falu.

- Tuscher Tünde riportja.

1708-ban itt aratta egyik legszebb győzelmét Béri Balogh Ádám brigadéros. A közelmúltban egészen más vonatkozású hírességre tett szert Kölesd. Erről Baranyai László beszéljen, aki a helyi müvelőségi központ vezetője.

- 1971 decemberében vettem át a Kossuth Müvelődéi Háznak a vezetését. Kölesden a falu életében még egyetlenegy kiállitás még nem volt. Összegyüjtöttük a községben azokat a képeket,- 52 darab kép volt,- amit addig vásároltak az emberek tudatosan, vagy inkább a Képcsarnok autó megjelenésével, rábeszéléssel. 1974 ősszel, amikor kiállitottuk, akkor az emberek eljöttek, megnézték mint egy csodát és ilyen "jéé" hangulat uralkodott, hogy jé hát milyen szépek is ezek a képek igy összegyüjtve. Három, négy kiállitás volt szükséges, hogy bejöjjenek a kultúrotthonba és ott a 10- 14 napig tartó kiállitásokat megnézzék. Azután már később Patai, Szentgyörgyi Kornél, Gacs Gábor, Komócsik János kiállitásán már 1000- 1200 ember nézte meg. Tudni kell ehhez, hogy Kölesdnek 2640 lélekszáma van. Tehát gyakorlatilag a fél község eljön. Mint általában az egész országban szentképekkel találkoztak, legjobb esetben a grafikával. Többet kell tennünk azért, hogy lekerüljenek a "macskafórmedvények". Elmondható ma, 1979 nyarán Kölesden 381 darab Zsürizett alkotást őriznek a falakon. Ez 67 családnál található és Kölesden 500 ház van mindössze. Ebben a községben egy képtárat óhajtunk megvalósitani folyamatos fejlesztéssel.

- Ezt a kiállitó müvészek is segitik.

- Mindegyiknek ezúton is köszönjük, hogy egy-egy alkotással járultak eddig hozzá képtárunk megvalósitásához, és ma már büszként mondhatjuk, hogy kultúrotthonunknak 43 darab müvészi alkotás van a tulajdonában, s ha ezt kiállítanánk akkor ez egy szép tárlat lenne már.

- Miért nem állitják ki?

- 1983-ig valahol a községben erre megfelelő hely kiválasztásával egy olyan képtárat kívánunk létrehozni, ahol ezeket állandó jelleggel be tudjuk mutatni, hogy az emberi kultúrát szolgálják.

- Milyen alapon választották ki az eddig lezajlott kiállitások szereplőit? Elég esetleges a névsor.

- Ezt talán megcáfolnám azzal, hogy ez éppen tudatos. Megpróbáltunk 15 olyan embert összeszedni, aki "érthető" ez lényeges egy falusi kiállitáson, hogy érthető legyen. A nagyon modrn müvészeket még nem merjük bemutatni, mert ez is az igazsághoz tartozik. Ott még nem tart a magyar képzőmüvészeti nevelés,

az oktatás, hogy mindenhol megértsék azokat az alkotásokat, amit egy kicsit meg kell magyarázni. A hagyományos piktúrát követő festőket gyüjtöttük egy csokorba Schőner Mihállyal köztük 1975 őszén. Őt követte Bencze László, akkor egy egy megyei festőt mutattunk be Martinek Józsefet, ~~Pzé~~ Breznai József követte őt, Ujvári Lajos Vecsési Sándor érdemes művész, Munkácsy-díjas. Neki volt a legnagyobb sikere. Neki volt a legnagyobb sikere, a kiállitást meg kellett hosszabbitani két hétről három hétre. Majd következett Patai László, Szentgyörgyi Kornél Gacs Gábor, Komócsik János, ezek már voltak és szeptemberben következik Hopp Ferenc kiállitása, majd M. Szabó István szintén Tolna megyei festő. 198o májusában Mácsai István, őt követi Szurcsik János, Kokas Ignác és Bazsanyi Arany.

- Ez a kiállitás mit nyújt az itteni embereknek? Milyen változást hoz?

- Egy községen belül szinte hihetetlen, hogy a lakás kultúrára mennyire hat ki, mert van aki a képhez a bútorát kicserélte, mennyire hat ki pl. az öltözködésre. Két olyan kultúrágat már érint a képnek a bevonulása ebbe a községbe, amit szinte igazítanak a meglévő alkotáshoz.

- Hogyan tovább? Vannak-e erre már tervek?

- Természetesen amikor már elkezdtük és 15 kiállitást csináltunk, akkor ez már nonszensz lenne, hogy abbahagynánk. Nem hagyjuk abba, szó sem lehet erről. A művészetek többi ágát igy a kerámia, textil, szobor, grafika, ezeket is művelni fogjuk, évenként négy kiállitáson keresztül. A kövesdi embereket és az idelátogató embereket megismertetjük a képzőművészetnek mindenféle fajta ágával. Tolna megyében már nemcsak egyetlenegy községben van tudatosan kiállitás-szervezés, hanem bekapcsolódott Tengelic, egy 3 ezer lakosú község, egy Telel nevezetü község, ahol 2.5oo ember él. Decs, Fadd, tehát ez abizonyos erjesztés amit az emberek felé mi elinditottunk 1974 őszén az most már öt falura is kiterjed majd. Ott is reméljük meg fognak ismerkedni a művészeti ágakkal és a művészet szépségével.

- Miért éppen Schéner Mihállyal kezdték ezt a kiállitás sorozatot?

- Amikor 1975-ben megterveztük ezt a sorozatot nem mellékes az, hogy Schéner Mihály-al kezdtünk, 1962-ben sétáltam a Mednyánszky terem előtt és ott Schéner Mihálynak volt kiállitva egy képe, egy csendélet. Ezt a csendéletet kb. 3- 4 napig büvöltem, néztem, ezzel kezdtem a gyüjtést, azóta is állandó jelleggel valamilyen nosztalgia él bennem, mert az első nagyon szép, gyönyörü élményt én tőle kaptam.

- Négy évvel ezelőtti kölesdi kiállitására hogyan emlékszik vissza Schéner Mihály?

- Meglepett az a látvány amibe csöppentem. Elsősorban Kölesd község, a kis hegyek között és a kölesdi müvelődési ház, mely egy gyönyörü Mária Terézia korabeli épület, egy valóságos ékszerdoboz. Itt voltak kiállitva képeim, de nem is gondoltam volna, hogy egy ilyen kis eldugott faluban ilyan gyönyörüséges millióre, atmoszférára találok. A másik meglepetésem volt az embereknek az a hihetetlen szívélyes érdeklődése, amivel a kiállitást fogadták kezdettől. Azóta is szeretettel emlékezem a kölesdi kiállitás megnyitójára és az emberekkel való találkozóra.

- Kölesden akkor láttak először mai modern festészetet. Ön volt az első festő Kölesd életében.

- Nagyon bizalmatkeltő, hogy a legegyszerübb helyen is fel lehet villantani a müvészetnek a szépségét. A kölesdi példa azt hiszem országos példává válhat. Koránt sem tartom nagyon vidámnak és optimistának az izlés kultúrát hazánkban. Ez majdnem olyan állapot, mint amikor az egyik oldalán töltjük a hordót és az alján pedig kifolyik. Olyan Danaidák hordójának tünik ez a folyamat. Van nagyon sok rendezvény, sokféle kampány és nagyon sok "madzagrángatás" is van. Ezek is találkozások, de nem hozzák meg a kultúrának azt a fajta szükséges igénylését, mert hiszen adhoc jellegüek, show jellegüek. A kultúra ennél több. A Kölesd-i példa nemcsak, hogy vigasztaló, hanem reménytkeltő számomra. Kövesd azért jó, hogy ott állandóan kiállitást rendeznek és most képtárt is akarnak, tehát a permanens kiállitás, találkozás lehetőségét megteremtik. Az izlás kultúra tulajdonképpen mindenre kihat.

- Emlékszik még, hogy milyen képeket állitott akkor ki?

- A meghívás olyan fajta kéréssel is párosult, hogy olyan képeket szeretnének kiállitani, amelyek közel állnak az embereknek a befogadásához, elsősorban tájakat állitottam ki és csendéleteket, szóval amelyek aztán valóban megértésre és otthonra is találtak.

- Akkor olyan képeket kértek Öntől, amelyek közérthetőek.

- Tulajdonképpen ez a közérthetőség az mindég attól függ, hogy milyen stádiumban van egyáltalán a befogadó közönség. Történetesen Kölesden milyen az izlés kultúra és milyen fokon áll, ez természetesen nem a bonyolultból kell megitélni, tehát úgy gondolom, hogy nem az absztraktció megmutatásával kell válogatni őket az impresszionizmus megértéséhez, hanem egy realisztikusabb törekvéstől haladva a következő stílusok felé. Tehát mint ahogy a történelemben is, kialakultak a stílusok.

- Hogyan fogadták az Ön képeit?

- Nagyon meghatott az, hogy ez a kiállitó terem majdnem megtelt.

Sokkal többen jöttek el Kölesden erre a kiállitásra mint ahogy én azt más községekben tapasztaltam. Egy olyan közönség gyült össze, amely már várta ezt a kiállitást és megnyitotta a szívét, értelmét arra, hogy be is fogadja.

- Festőnek mit jelent az, hogy a müve élvezőivel, a közönséggel emberi kapcsolatba kerül?

- Jobban szeretem, ha nem én beszélek, hanem a müveim, de nagyon szívesen elbeszélgetek igy a látogatókkal, kérdeznek ezt hogy csinálom, meg mik a terveim, meg hogy születik a mü? Általában vannak részei az alkotásnak amely izgatja az embereket, mert ezek olyan titkok. Jómagam sem tudok határozott válaszokat adni, én is csak úgy körüljárom és megközelitem, mert az alkotás az egy csodálatos misztérium, maga olyan mint a születés és mindig szívesen emlékszem vissza a kölesdi találkozásra, arra az érdeklődésre amit tanusítottak, amiket kérdeztek és amilyen szívesen vették az én jelenlétemet is.

- A kiállitás óta milyen a kapcsolata Kölesddel, a kölesdi emberekkel?

- Leveleket kapok a müvelődési ház igazgatójától Baranyai Lászlótól, legutóbbi leveleiben azt kéri, hogy a tihanyi kiállitásom anyagát lediázhassák és azt Kölesden majd levetítsék és egyfajta dokumentációs anyagként a gyüjteményükba fog kerülni. A másik propozició pedig az, hogy szeretnének Kövesden valami játszótérre játszó plasztikákat kérni tőlem. Ebben is nagyon szívesen állok majd a rendelkezésükre.

- Mit adhatott az Ön kiállitása ezeknek a falusi embereknek? akik először életükben láttak kiállitást? Mit szeretett volna Ön adni ezeknek az embereknek? talán igy helyesebb a kérdés.

- Nem tudom, hogy mit adott, minden esetre azt tudom, hogy én mit szeretnék adni az embereknek. Én azt szeretném adni, amit tőlük kaptam. Midőn az ember valamit csinál, vagy alkot, akkor egyben kér is, és egyben adakozik is. A müvészek is a kéregetés edényét tartják a kezükben, szeretnének kapni a közösségtől, a társadalomtól, de egyben az adakozás edényét is tarják a kezükben. Akkor jó, hogy ha kölcsönösen betöltik ezt a kommunikációt, vagyis a kérés és az adakozásnak a funkcióját.

- Tudja-e azt, hogy ennek az egész kölesdi kisérletnek az Ön egyik képe volt az elindítója, hogy Önt választották első kiállítónak, ez nem volt annyira véletlen.

- Lehetséges, de én a találkozásokat mindég rejtélyesnek tartom, tele titokkal és sok ismeretlennel. Mindég vannak is nagyszerü találkozásaim emberekkel. Ugy hogy ez megment mindég a

szomorú óráimban is attól, hogy el legyek keseredve. Ha az embernek nem lennének találkozásai az életben és művei nem találkoznának mások szellemével, ha azok a kisugárzások nem hatnának másokra, akkor nem sok értelme volna annak, hogy valamit produkálna az ember.

- Hegedüs Ferencet, a húsbolt vezetőjét igazi mügyüjtőnek tartják Kölesden.

- Kicsinyenként, évente egy-két darab, három darab. Most az utóbbi években négy öt darabot vásárolok,a modern magyar festészet érdekel és ebből van egy kis összeállitásom.

- Kis összeállitásnak éppen nem nevezném, mert ez a két szoba, amit láttam az olyan mint egy mini galéria.

- Jelenleg 6- vagy 8 darab festményem van, Vecsési Sándortól, Patai Lászlótól, Breznai Józseftől, Mácsai Istvántól, Korga Györgytől, Bencze Lászlótól. Hát Laci bátyám az nagyon jó, kedves barátom, az idős mester, tőle sokat tanultam, mert hozzá gyakran följártam a Balatonra a nyári mütermébe és ott engem mindég oktat, tanít az öregúr és nagyon kedves, nagyon szeretem az öreget. Ha egy mód van rá közvetlen a művésztől a mütermébe szeretek vásárolni, mert ott nagyobb a választási lehetőség.

- Milyen szempontok szerint válogatja gyüjteménye legújabb darabjait?

- Egy-két csendéletem van, egy-két akt, pár portré, de a nagy része az tájfestészet. Én nem a neveket veszem meg, én a művészt akit szeretek, és ami megragad attól szerzek be képeket. Őszintén megmondom nem pénzbefektetés. Azokat támogatjuk akik élnek és akik még fejlődnek majd.

- Amit mond az olyan mint egy modern mecénásnak az önvallomása.

- Érdekes dolog, mert egy meghívóra az egyik művész barátom ezt jegyezte pontosan be, hogy én vagyok itt egy olyan mecénás, aki tényleg a modern magyar festészetnek a pártolója. Én azt vallom, ez a hitvallásom, naház hogy igy mondjam.

- Igérte, hogy bemutat néhányat kedvenc képei közül.

- Az első Schéner kép amelyiket talán bemutatnám, ezt a 60-as évek elején vásároltam a művésztől közvetlenül. A "Hidegkúti ház" a cime a képnek, Schénernek az első időszaka, tehát amikor még egészen reálisan mutatja a festmény a tájat. Na Schénertől több képem is van, van tőle 11 darab képem.

- És Bencze Lászlótól

- Igen ez Bencze Lászlótól és ezt a képet nekem dedikálta, ez a Szentgyörgy -hegy, a Balaton partján. Az ő érdekes meleg vonalaival rajzolódik ki a hegy. Az előtérben pedig kis házak, meg egy kis templom. Ezt 1977-ben festette részemre. Ez szintén egy nagyon kedves kép, hozzám nőtt.

- Pech Antalné a község vezető óvónője. Elmennek a kiállitásra a legkisebbek is?

- Inkább négy éves kortól. Az a tapasztalatunk, hogy a 4 éves gyerek már nagyon sok mindent megérez ~~a festő~~ festmény hangulatából. Érdekes megfigyelni ilyen esetben őket, amikor 3- 4 fős csoportokra oszolva keresik a lényeget a képen. Nagyon hasonlitanak ezek a beszélgetések a felnőttek hasonló beszélgetéséhez, mert nagyon sok esetben a felnőtt is keresi egy-egy kép lényegét, egy-egy kép hangulatát, hogy mit akart a festő mondani, kifejezni vele. Ugyanez gyerekeknél is megtalálható. Ha azt akarjuk, hogy a felnőtt emberek érdeklődőek legyenek, hogy azok meglássák az alkotásban a szépet,- a lényeget és gyönyörködni tudjanak egy alkotásban, föltétlenül kicsi korban kell elkezdeni. Mert ha ezt elmulasszuk, akkor a felnőtt kor közömbösségét neveljük. T dok sok olyan esetről, amikor a gyermek által szerzett élmény szolgál biztatásul a szülőnek arra, hogy egy festményt megvegyen és egy régi, kevésbé értékes valamit levegyen a falról. Mert a gyerek ilyen formában a felnőtt társadalmat is befolyásolja.

- Ha azt a szót hallom, hogy mügyüjtő, akkor nagyon gazdag emberek jutnak eszembe. Ugy tudom, hogy Kiszely Gyula nem ezek közé a mügyüjtők közé tartozik.

- Nem sorolnám én magam közéjük, mert falusi emberek és hogy-hogy mügyüjtők? Arról lehet szó a többieknél is, bár én az ő helyeükben nem tudok nyilatkozni, hogy ők is ami megtetszik nekik szívesen megveszik.

- Amikor ezeket a kiállitásokat megrendezik, akkor lejönnek maguk a müvészek is és itt közönség-találkozókat szerveznek.

- Igen, egy közönség-találkozó tulajdonképpen már a kiállitás megnyitása is, mert nagyon szép számmal jelennek meg a faluból. A müvészek egyáltalán nem zárkóznak az elől el, hogy érdeklődőkkel elbeszélgessenek. Egy esetre feltétlenül reflektálnom kell; Patai László festőmüvész volt kiállitni. A gyermekek müsort adtak, természetesen énekeltek, szavaltak, végignézték a kiállitást és Patai müvész úrral másfél óra hosszán keresztül beszélgettek. Ez a gyerekek részére egy nagy élmény volt, hogy ők beszélgethettek a müvész bácsival, a müvész pedig egészen le volt döbbenve /?/ hogy mennyire érdeklődnek a gyermekek. Nem lesznek ők ettől müértők még, ugyanolyan gyerekek mint a többiek, csak talán módjukban van az, hogy többet járhatnak a szép dolgok közé és járnak is, mert ugye falu

kis hely, a szomszédos községekből is jönnek át, gyermekek és felnőttek és autóval megnézik a kiállitást. Városban, ahol nap mint nap van kiállitás, különösen a Fővárosban, nem biztos hogy annyi gyermek megnézimondjuk az adott lakosságot tekintve mint itt Kölesden itt a gyermekek.

- Hiszen itt Kölesden egy kiállitás esemény.

- Egy müvésznek a bemutatkozása az mindenhol esemény, csak hát itt természetesen nagyobb reflektorfényben áll.

- Követhetőnek tartja-e a kövesdi példát?

- Én követendőnek tartanám inkább, mert egy-két festő ilyetén-képp bemutatkozásával már csak az, hogy kedvet kap kiállitást megnézni és meg tudja nézni, mindenképpen nyertünk és nem vásárlásról van szó, hanem arról van szó, hogy a müvészetet fölfedezni, megismertetni és megszereetettni. Nem vagyunk mi különbek mint bármelyik más falu szerintem az országban egyáltalán.

..-.-.-.-.-..

Schéner Mihály

SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Grafikusművész

MAGYAR NEMZET

1983 AUG 1 3

1021

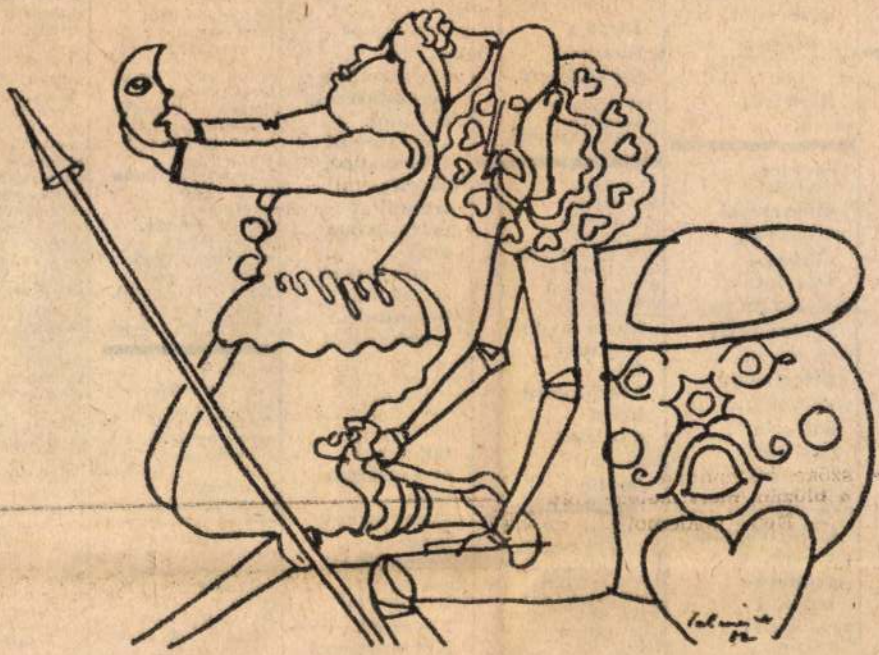

Schéner Mihály rajza

adminisztrátort, segédmunkást, kézbesítőt.

Jelentkezés: Budapest XIII., Rozsnyai u. 23.

HOKÉV,

491-104.

Felvételre keresünk:

műszerészt

4000—5000 Ft,

villanyszerelőt

4000—5000 Ft,

autószerelőt

4000—5000 Ft,

liftszerelőt

4000—5000 Ft,

battéria tisztítót

(betanított munkást)

4000—5000 Ft,

festő-mázolót

3500—4500 Ft,

műhelyirnokot

2800—3500 Ft fizetéssel,

munkaügyi előadót

(közgazdasági technikummal,

betanított munkást.

Jelentkezni lehet:

JÁTEK Háziipari Szövetkezet,

1054 Budapest, Báthori u. 19. Telefon: 118-671.

Elemzést, tervezési, önköltségszámítási (utókalkuláció) és szervezési gyakorlattal rendelkező.

kiemelkedő szakmai felkészültségű üzemgazdászt

keresünk

önálló munkakörbe.

Feltétel: költségvetési és iparvállalati gazdálkodási gyakorlat, valamint szakirányú felsőfokú iskolai végzettség. Korhatár: 40 év.

Jelentkezés:

Épülő új telephelyre, modern munkakörülmények biztosításával

gáz- és olajtüzelésű berendezések, kazánok szervizéhez, javításához, tüzeléstechnikai mérésekhez szakmunkásokat, segéd- és betanított munkásokat

azonnali belépéssel felveszünk. Felvészünk továbbá

lakatos, esztergályos szakmunkásokat, lángbegesztőket.

Egyéb felvilágosítás:

Fővárosi Kéményseprő és Tüzeléstechnikai Szolgáltató Vállalat,

952-200, 952-384.

A raktárház megközelíthető a piros jelzésű 25-ös autóbusszal, mely előtte áll meg.

Magyar Hajó- és Darugyár elektronikus adatfeldolgozó osztály irodagép-műszerész műhelye felvételre keres műszerészeket több éves gyakorlattal elektronikus iró- és számológépek javítására és karbantartására. Továbbtanulási lehetőség, szakmai fejlődés. Jelentkezés és felvilágosítás hétfőtől péntekig 8—12 óráig. Bp. XIII., Váci út 202. Tel.: 296-820/895, 498-705 (Gulyás Ernő).

A

Felvételi órabér, szakképzettségtől és szakmai gyakorlattól függően 21—23 Ft.

Munkásszállást, illetve magánszállásos történő elhelyezést 160—200 Ft havi térítési díj ellenében biztosítunk. Albérletben, egyházi albérletben lakók részére 400 Ft/hó hozzájárulást fizetünk.

Maximális hazautazási kedvezmény.

Sportolási lehetőség.

Jelentkezés: Budapest XXI., Duna u. 42. 1751. Munkaerőgazdálkodás. Telefon:

Schéner Mihály

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-743, 340-726

grafikus- festőművész

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1983 JUL 30

1021

Scheener Mihály rajza

melkedő tőzsdei
választási irodá
American States

00. év manna

inkban mégsem táplálék, csak díszнövény, annak vallási eredetű okai vannak. Évszázadokkal ezelőtt az Amaranthus volt a dél- és középamerikai népek legfontosabb gabonája. Ötszáz éve még általánosan elterjedt volt az aztékoknál, ahogy ez az utolsó azték király, Montezuma adólistájáról is megállapítható. Ez a gabona az aztékok vallási szertartásaiban is fontos szerepet játszott. Az azték papok a feláldozott emberek vérével összekevert pirított Amaranthusmagvakból formázták meg Huitzilopchtli hadisten és Xiuhtecul tűzisten alakjait, amelyeket körbehordoztak, a templomokban imádtak, majd a legünnepélyesebb szertartásokon darabokra törve elfogyasztottak. Amikor a spanyol konkvisztádorok 1519-ben betiltották, hogy ezeknek a szokásoknak még az emlékét is kiirtsák.

Többek szerint korunk betegségeinek — az elhízásnak, a cukorbajnak, a ráknak, az érbetegségeknek — egyik oka feltétlenül az, hogy a civilizáció leszoktatta az emberiséget történelem előtti egészséges táplálékáról: a növény magvakról és bogyókról. Al kalmas gabonafélékben külö nösen a harmadik világba van hiány, ahol a Nyugato bevált gabonafajták nem tud nak megélni, mert nem tűrik szárazságot, a kedvezőtlen ta lajviszonyokat és a kártevőket A fejlődő országok táplálkozá si gondjaival foglalkozva Joh Robson amerikai tudós vetett fel azt a gondolatot, hogy is mét meg kellene kísérelni a Amaranthusnak táplálékként termesztését.

Erre a kísérletre valóban so került Etiópiában. Egy 160 méter magasságban kiválasz tott területen, kissé feljavított jól drénezett, de agyagos ta lajon hektáronként 63 mázs Amaranthus-magot tudtak ter melni, míg ugyanilyen körülmé nyek között árpából csak 1 mázsát, búzából 32 mázsát. A is kiderült, hogy az Amaran thus jól tűri az aszályt, mer hosszú gyökerei vannak. Ma gas hőmérsékleten, száraz le vegőben, kevés nedvességge

(TT'old.)

Schéner Mihály

festő - nohránműrén

Sch. M. Mesehány

Csete György

à The

Műrénet
89/5

BEMUTATJUK

→ Az állandó Schéner kiállítás rénlete

ok nekunk

BEMUTATJUK

(55 cold)

Schéner Mihály

festő, -szobrászművész

Fotó: Szobabelső"

Sch. M. „Mesehára"

Csete György
címe

Művészet
89/5

(Thold.)

Schéner Mihály

festő - nokránművés

A bélécsabai Mesekázat 1988-ban, István Király évében avatták fel. István Királyról Sch. M. 100 rajzot ténített.

Csete György
cizze

Művészet
89/5

(54. old)

Schéner Mihály

festő - nohánmívény

A bélésszakai „Mesehár", a keszlemény „fátélhár" megteremtője.

Csete György
cizze

Művészet 89/5

Schéner Mihály

fotőművén

Műveiből márciusban vendezve 7 ziállítást
Dunaújvárosban a Kápcsarnok bemutató termében

Dunaújvárosi Hírlap
1981 jan 13.

(54. old.)

Schéner Mihály

festő – nohránmeűvén

A bélésesabai Meschán utcai komlozzata

Csete György cikke

Művészet 1975

„Mindennapírá tenni az egyedülvalót..."

(55. old.)

Schéner Mihály

festő - nohránművény

Foto: Meseantal a Szent István-trónnéllel.
Schéner Mihály Mesehára

Csete György
cikke

Művészet 89/5

(63. oldal)

Schéner Mihály

festő – nokrán – képrőműrén

„... miat a bélésczakai képrőműrének lázadárának egyik kezdeményezője, vimarontaa a mári bélésczakai kiállitásról műrét"

Jegyzet:
Rideg Gábor

Műrének
89/5

(57. old.)

Schéner Mihály

festő, -nokrán – lépzőművén.

Repro.: „Gubany – Gőböny
Antinap – Szörny
„Ördögöl" Sch. M. verslépei

Rideg Gábor
cikke

Műcsarnok
89/5

(56. old)

Schéner Mihály

festő – mohván – léproművés

Ördögöl

Sch. M. verslépei

Rideg Gáhu
ciile

Álmok

Művének
89/5

Álmok

a., A tojás, csibecsodája az:

dollár
túrpol
Biz
a csús
nak, c
nak! A
ahhoz
kismis
kitalál
Kap
áll ma
emeli
és né
kat. B
magy
mény

(Grdd)

Schéner Mihály

festő - nohrán - képzőművész

Ördögöt.
Schéner M.
versképeiről
Rideg Gábor
cikke

Márciusa
89/5

Ördögi
nekvencia

agunk is hamisakka valnatunk,
ert ömlik a szó-katyvasz, a szavak
skajárása, tisztára letarol mindent,
iközben nem történik semmi kéz-
elfogható, mert csak a munka
unkásság hitelesítheti a
ondjuk ezúttal
Mert

(56.dd)

Schéner Mihály

festő, nokrány – képzőművész

1987 végén Békéscsabán az Új Auróra gondozásában egy kis könyvecske jelent meg, néhány ezer példányban, *Diabolikon (Ördögjárás)* címmel. A könyv szerzője *Schéner Mihály* képzőművész. Bármennyire semleges

Rideg Gábor
Gine

Művénet
89/1-

(57. old.)

Schéner Mihály

festő - nobrán - képzőművész

Repro.: „Agnus Brezuli"
Schéner M. verszépei

Rideg Gábor
cikke

Művészet
89/5

(54.sd.)

Scheher Mihály

festő-nohránművész

„Mindennapivá tenni az egyedülvalót ..."
Csete György
cikke.

BEMUTATJUK

→ Ablaz fríz

Művészet
89/5

szerkezete (készítették id. és ifj. Rezneki József ácsmesterek: belsőépítész: Hámory Judit)/Big hall and roof structure of the Village House of Zalaszentlászló

7 A zalaszentlászlói Faluház tere/Square of the Village House of Zalaszentlászló (fotók Gerle János)

BEMUTATJUK

Schéner Mihály
nohrán grafikusmíly

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU
1983 ÁPR 1 1

1021

Fohlen-
Fisch-Husar, 1976

ebenso das Einziehen von verläßlichen Marktinformationen und Werbung für die Artikel. Dafür darf man keine finanziellen Opfer und keinen Arbeitsaufwand scheuen.

Sie meinen also: Wir müssen und können den Markt diversifizieren?

Im Falle einiger ungarischer Massenprodukte ganz bestimmt. Das ist die einzige Möglichkeit.

s ist anscheinend nu möglich, wenn sich a ungarische Außenh

Schéner Mihály
nehrdy- grafikusmüv.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1983 ÁPR 1 1.

1021

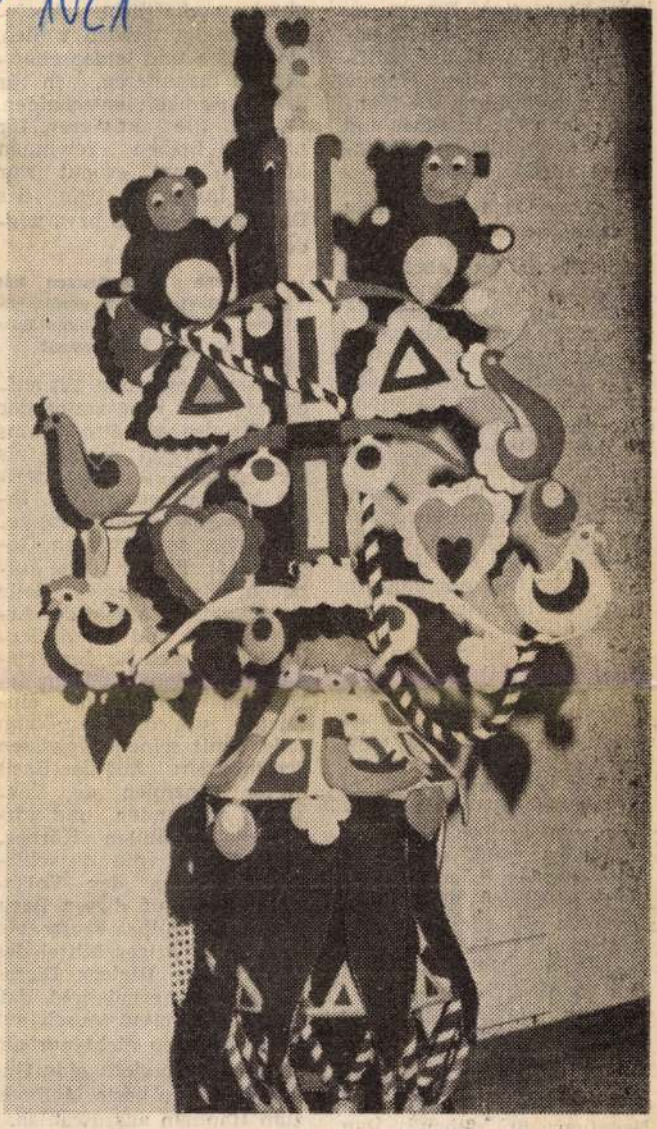

Mihály Schéner: Märchenbaum, 1982

Bündnisp
Der gu
komplizie
klären, is
entbehrlic
sche Akti
sonst nac
schen dar
schlechte
licher we

Gibt
gefährd

Die Pra
fiehlt, daß
deren Gruppe von Menschen zeitweilig mehr Aufmerksamkeit geschenkt werden muß. Heutzutage geht es dabei um die Jugend, insbesondere die Berufsanfänger unter den Akademikern und Facharbeitern. Wir dürfen nicht darüber hinwegsehen, daß in den Köpfen vieler Jugendlicher jetzt eine undefinierbare Masse von Meinungen und Gegenmeinungen wogt: Anschauungen, die die Werte unserer Gesellschaft anerkennen, bei der Weiterentwicklung mithelfen wollen, Vertrauen in die Perspektiven des Sozialismus setzen, die Probleme aber gleichzeitig kritisch prüfen, und auf der anderen Seite völlig entgegengesetzte Auffassungen... Doch warum gelingt es wohl nicht, mit sichererer Hand jene jungen Leute in dieser Menge auszuwählen ,die *für uns* und nicht gegen uns streiten, die unsere aktiven Verbündeten sein könnten: warum gelingt es nicht immer, mutig eine Trennlinie zwischen kritischer Verantwortung auf der Basis sozialistischer Werte und nirgendwohin weisender Negation zu ziehen? Den größten politischen Schaden

die Volksfront, bei umfassenden, ja sogar knifflgen Entscheidungen mitzureden?

Unsere Bewegung gilt aufgrund des Programms der USAP, also des Programms der nationalen Einheit als Schauplatz eines landesweiten Meinungsaustauschs. Ihre Substanz — die selbstgeschaffene, sozialistische Gesellschaft, die wir selbst aufbauen, die führende Rolle der Partei, die Macht der Arbeiterklasse und die Außenpolitik, die sich für den Frieden und unsere höchsten nationalen Interessen einsetzt — zu akzeptieren, kann jeder mit seinem Gewissen vereinbaren: Auf der Basis dieser Prinzipien de Konsenses entstanden und wirken die gewählten Körperschaften und die verschiedensten Foren der Volksfront, und auf dieser Basis arbeitet auch ihre Presse, ein äußerst wichtiges Mittel des öffentlichen Dialogs. Dieses Fundament ermöglicht, daß der Meinungsaustausch auf unseren Foren nicht nur ein Dialog ist, sondern eine Gelegenheit, die beste Methode zum Handeln auszuwählen.

Auf diesen Foren engagie-

Schéner Mihály

1021 nohránművés

1983. III.4. Kossuth 15,o5

Révkalauz

Posztyenás háznak nevezik Békéscsabán atornácos házat. Mindjárt kettő is van belőlük, tükörszimmetrikusan egymás felé fordulva, egy telken, a Békési ut 17. szám alatt. Mint a népi épitészet emlékeit, nemrégiben megvásárolta együttesüket a városi tanács. Tavaszra készül el a dokumentáció,s a tervek elfogadása után kezdődik az épitkezés. Beletelik egy év, mire Schéner Mihály szobrászmüvésznek a plasztikái beköltözhetnek, mert a békéscsabai játékházba Schéner mint szobrász gyüjti be alkotásait. Azokat, amelyek most a budapesti Müesarnokban láthatók. Február 18-án nyilt és március 23-ig tart nyitva az utóbbi idők legnagyobb érdeklősét kiváltó kiállitása. A felnőttek bosszusága, idéz jelben mondom, jelzi a sikert, ugyanis a Schéner Mihály alkotásait körbevevő gyerekseregtől a felnőttek számára szinte megközelithetetlenek ezek a játékos komoly tárgyak. Most Szabó Éva segit eligazodni Schéner Mihály furcsán vonzó világában.

- Ugy képezelem el, hogy erre a kiállitásra, amelyet háromszor is megnéztem, nem ládákban, nem teherautón érkeztek a kiállitási tárgyak, hanem egészen szabálytalanul.Már csak azért is nehéz lett volna ládákba csomagolni őket, mert nem hagytak volna magukat. Azt meg, hogy tárgynak tekintsék bármelyikőjüket is [illegible]

SCHÉNER Mihály

Uj Aurora 1988.3.

minitárlat

Jöjj István király
Szentségedben felemelkedve
mert kelepel már a gólya
tavarzba fordult az inség
Kelepelünk az ikrás
kanbűzös, fojtogató levegőben,
hogy elűzzük a bajt-hozó
Ördögöket
Törvénytáblád széttört
darabjait
összeszedjük, hogy a
művészet formát-adó
kezével megalkossuk
az anyag rendjét:
Kezünk arca Téged keres
hogy kitudjuk alkotásodból
a
Szépséget és Igazságot.

Schéner Mihály

s mikor a kisgyerek bepisil a templomban
a meleg csobogást úgy fogadja az Isten
hogy talán a reumájára jó lesz
s a telkekre kidobált rothadt krumpli is
kidugja apró zöld pöcsét mely természetesen
a természet demokráciájának szimbóluma.

Csavarások

Tavasszal az utcaseprők elindulnak
ideges gyerekekkel teli kordéikkal a
tengerhez vezető nyílások felé.
A gyerekek úgy vágynak ki ebből a kanálisból
mint a milói Vénusz a kesztyű után
mert a csapból cserepésző víz
büdös és nem csöpög napközben
már a mezőn visszafelé csorog.
Ám ekkor döntés születik
hogy a tenger nem a munkások találmánya
s elcsavarják a gyerekcsapatokat.

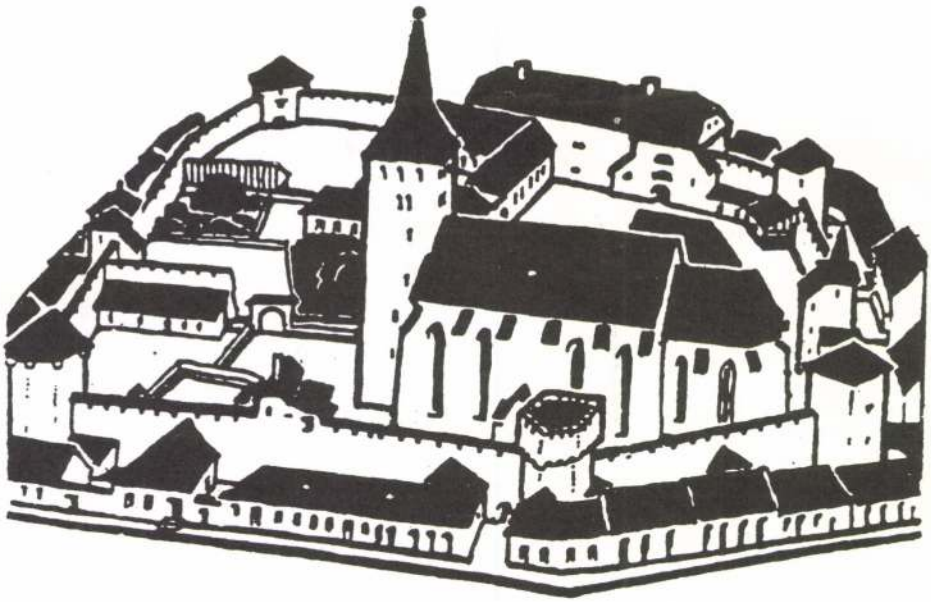

TEMPLOMVÁR NAGYENYED.

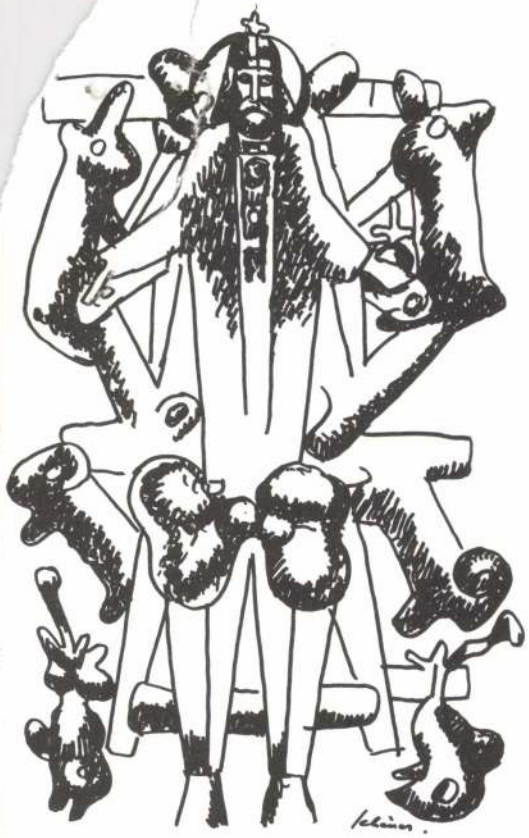

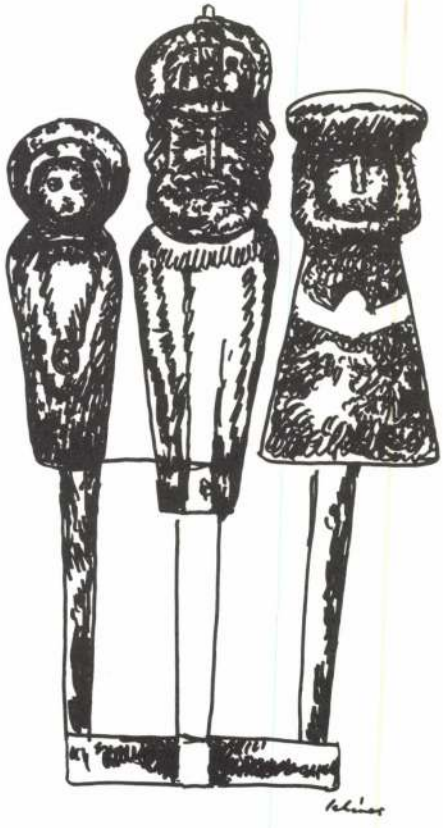

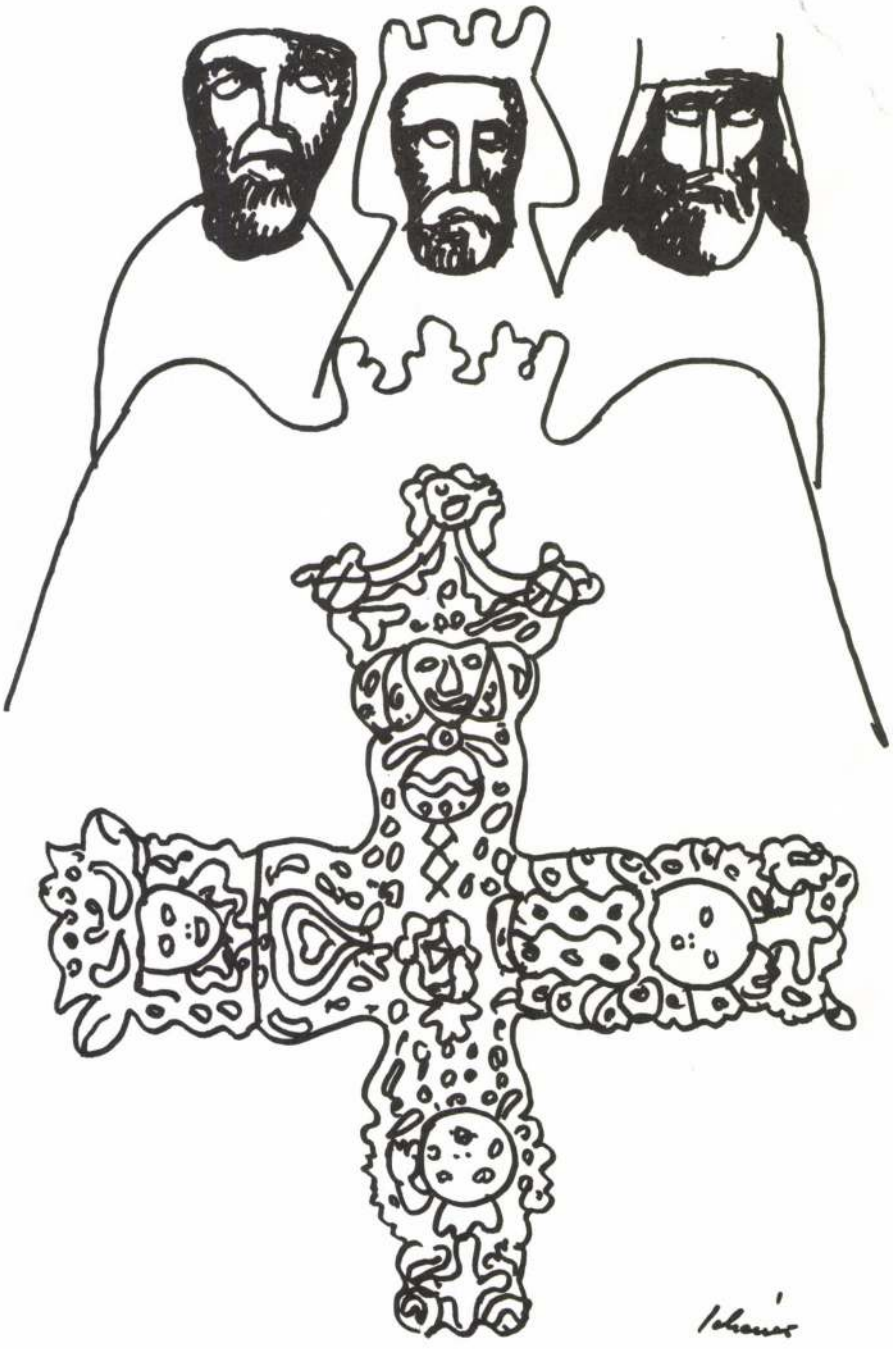

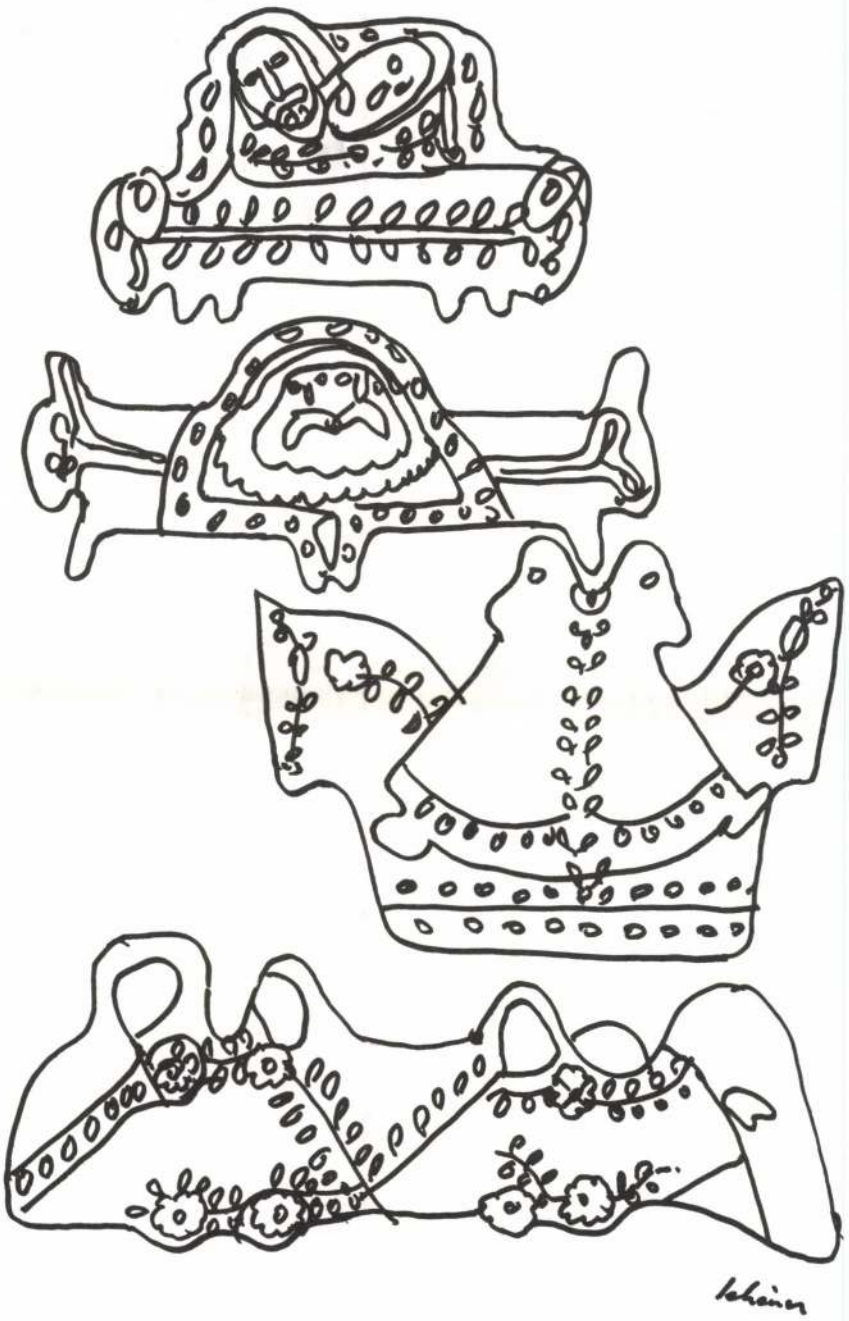

Papp János

Nagyváradi beszélgetés Horváth Imrével

***Mottó:** ...agyamban van érzelem,*
a szívemben képzelet.

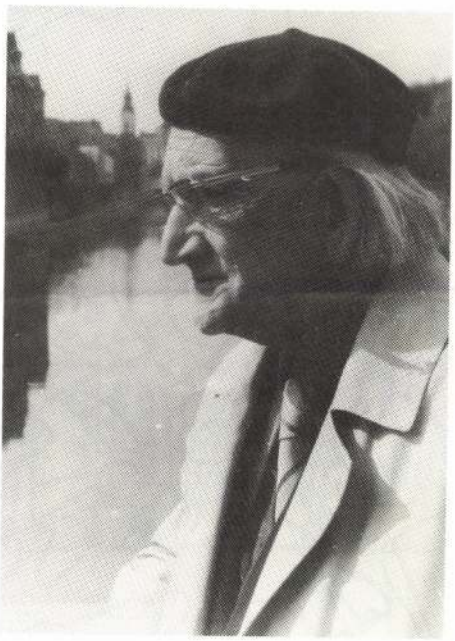

Beszélgetésünk színhelye a főtér közeli, virágnevekkel jelölt utcákból álló városrész egyik kertes háza, a költő otthona. A nagyvárosi élet zaja, nyüzsgése, napjaink rohanó életének megannyi velejárója csak alig hallhatóan szűrődik be a szoba nyitott ablakán. Így még hitelesebbnek, a századelőt idézőnek hatnak a „kellékek", a Rudnay-, Mednyánszky-, Tibor Ernő-, Jakobovits Miklós-festmények, a magyar és világirodalom jeleseinek alkotásaitól roskadozó könyvespolcok, – a genius loci valósága.

Horváth Imre, a romániai magyar költők századunkkal csaknem egyidős doyenje eddigi 81 éve során közel 40 kötetének sok száz versében vallott életről, halálról, szerelemről, költészetről. Élete során nem jutott el távoli országokba, nem szolgáltak ihletőül élményteli utazások, számára kizárólagos élettérként a Dés-Arad-Nagyvárad-Szatmárnémeti által határolt terület jutott. Ebben az északerdélyi négyszögben élte át örömeit, bánatait, sikereit és megpróbáltatásait, mindazokat a helyzeteket, melyek nemcsak életútját alakították, hanem költészetéhez is elsődleges ihletforrásként szolgáltak.

Hogyan emlékszik vissza gyermekkorára, szüleire, diákéveire, barátaira?

Századunk első évtizedében, 1906-ban születtem *Margittán*. Ebben a mintegy hatezer lakosú, élénk nagyközségben volt apámnak gyógyszertára.

„Riadt szemű kisgyerek" voltam, akit szülei még a széltől is óvtak. Nem járhattam nyilvános iskolába s nem barátkozhattam a velem egykorú gyerekekkel sem.

- Na most amit eddig megismertünk kedves nézőink az konkréten az alkotásokból is következett, meg annak egy kicsit más oldala. De például Séner Mihály festőművész képein vagy plasztikáin szinte fő figura a báb. Ő készitette a figuráit Illyés Gyula Tüvé tevők cimü darabjának bábváltozatához.
Most nézzünk meg néhány figurát..

- zene -
- A báb egy ajtót nyit ki a reális és irreális között. Ez egy alkotó számára óriási lehetőséget kinál, ugyanis a fantázia és az emberi alkotás által olyan létezőket lehet alkotni, amelyek tulajdonképpen nem léteztek, de miután megvalósitotta az ember tárgyas formában megjelennek.
Ezt kinálja a Bábszinház azáltal, hogy figurákkal, tehát lényegében tárgyiasitott világgal foglalkozik és ezeken keresztül valósitja meg a terveit. Tulajdonképpen itt az emberi fantáziának óriási lehetősége kinálkozik, ez a lehetőség a szöjális világba is átnyulik és tulajdonképpen a mesevilág is ez a szöjális világ.

- zene -

- Most játszunk egy kicsit. Ez a figura egy udvarhölgy a Császár uj ruhája cimü produkcióból. Függönyzsinórral megkötött kezek, és ez a másik pedig

- ez pedig duzzog a Csongor és Tündéből
- Ez a keze pamut csomag
- igen, ez egy kitünő példa azt hiszem a figura, az anyag és a megválasztott karakter mennyire kell hogy találkozzanak. Mozgásban ez a mozgékony pamut csomó teljesen lehetővé teszi, hogy ez a figura a legöregesebb alakokat létrehozza a szinpadon

- Kicsit ördögi. Na most érdekes lenne azt is megismerni és nagyon szeretnénk, hogy hogan lesz egy tervből bábfigura ? Kisérjen el bennünket a mühelyekbe.

- Itt születik meg a figura mozgása, azok a lehetőségei azok a lehetőségek, amelyek aztán a szinpadon bomlanak ki.

1977 II 17 TV. 21.25 (vjné)
Müvészeti Magazin

A különféle anyagokból létrejön a bábu szerkezete.
Csontváza, amely tulajdonképpen minden figuránál más és más az elkészitendő bábu jellemének megfelelően.
A különböző meglepetések is itt készülnek, mint például ez a kis ablak a figura mellkasában.
A bábvarró mühelyben öltöztetik a bábokat, Tulajdonképpen mindenféle textil munka itt készül, a bábunak a szerkezetét formai elemeit itt épitik fel.
A formai karakterét itt kapja meg a báb.
Ez a kutya a Klasszikus szimfónia egy másik főszereplője talán ezek az utolsó öltések most.
Arlekino végül megkapja a külső burkát, szándékosan nem ruhát mondok, hiszen ezek a különböző anyagok szinben és természetesen anyagban megformálják annak a szinpadi alaknak a jellemét, amely azután majd a játékban megjelenik.
A szivet is látjuk, kis mellkasban . A kikasirozott fejet azután alapozzák a festő müteremben és megfestik az arcát. Ezzel ú tulajdonképpen megkapta a figura a teljes karakterét.

Schehner Mihály
festő - Tervezőművész

1021

19791 szept. 7. Kossuth 17.36 M.

Láttuk, hallottuk.

- A tihanyi Múzeumban Schehner Mihály játékokból kiinduló tárgyai láthatók. Nem pontos ez a megfogalmazás, kérem Fábián Lászlót, hogy segitsen.

- Egészen pontosan talán azt hiszem Schehner Mihályt nem hiszem hogy sérteném ezzel, hiszen annyi jókedvvel és szeretettel vannak megcsinálva, ahogy ez egészen biztosan egy játékos örömet jelenthet számára. De eredetében biztos, hogy ezek játékokból, méghozzá valamiféleképpen a falusi népi játékokból alakulhattak ki. Korunkban a szobrászatnak van egy olyan jelentős irányvonala, törekvése, nem tudom, hogy fogalmazzam egészen pontosan, amely tulajdonképpen a pop-art óta divatos, hogy együtteseket hozni létre, un. "affanblaege"-okat. Most ezt a világ minden táján csinálják és a világ minden táján természetesen másképp csinálják. Robert Trauschenberg a pop-art egyik vezető főapostola, annakidején még egy bizonyos tyúkot is fölrakott arra az összeállitásra, mely az első legjelentősebb volt, másutt különböző roncsokból hozzák ezeket össze, sőt visszamehetnénk itt egészen korának is, amikor már csináltak ilyesmit.

- Schehner Mihály miket rak össze?

- Schehner Mihály úgy gondolom, hogy újraformálja azokat a tárgyi emlékeket, amelyek valószinüleg gyerekkorához köthetik, részint a mézeskalács figurákat, részint a bábfigurákat, amint mondtam ezeket a játékokat; hintalóra, kis falusi szekérre, mintenki látott már olyat biztosan ahol megfaragták ehhez még az állatokat is a lovacskát, vagy az ökröcskét stb. Ezt csinálja meg. Most természetesen hogyha csak ezt csinálná, akkor ez a Schehner Mihály-i mü lenne. Ezért Schehner ezt az egészet dimenzionálja, egyszerüen nagyobbra csinálja, jóval nagyobbra, elveszi abból a funkcióból amiben hajdanában szerepelt és igy itt ebben az együttesben egy plasztikai funkciót nyer. Ez megmutatkozik abban is, hogy anyagában is jószerivel alapjában különbözik, az eredeti mondjuk népi játékoktól.

- Miért?

- Hát azok nyilván fából készültek, vagy rongyból készültek. Nem azt mondom Schehner is csinál rongybábúkat, ezek persze nem arra valók, hogy valaki a kezére húzza és a kisgyereknek játszon vele, hanem inkább arra, hogy megidézzen valamit. Na most az összeállitásuk pedig a fa helyett a fémet veszi elsősorban anyagul és teszem föl hogyha ez bronzban jelentkezik, s ez polirozott, szépen fölfényezett bronzba, akkor ennek esztétikai szépsége is van. Ez az esztétikai szépség az anyag tökételes, teljes szépségében mutatkozik meg.

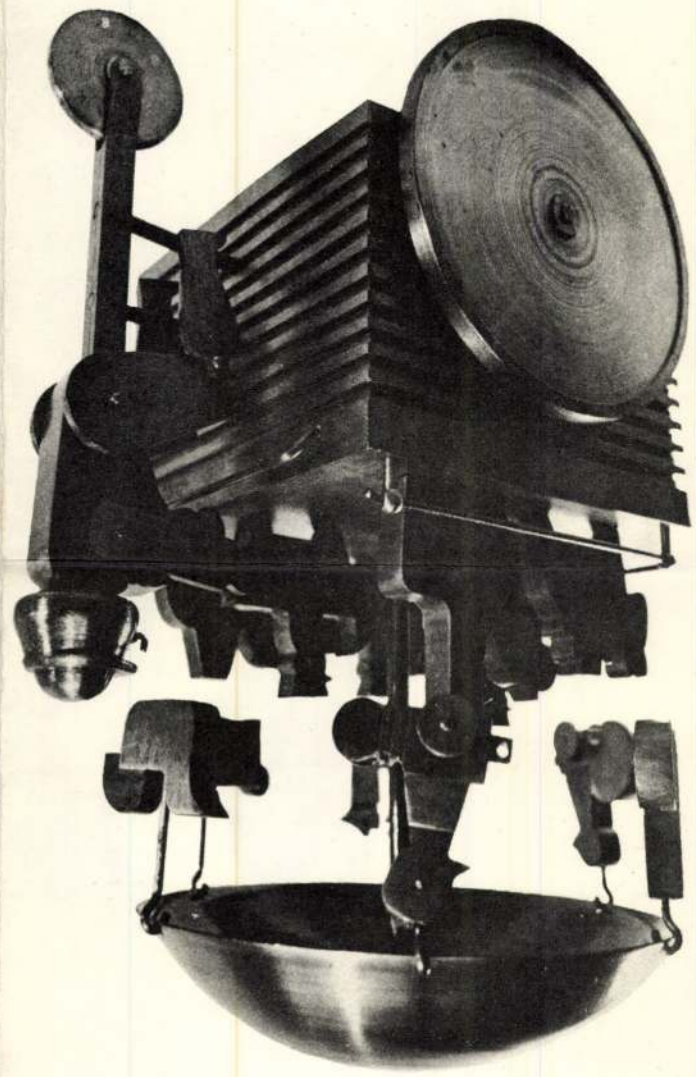

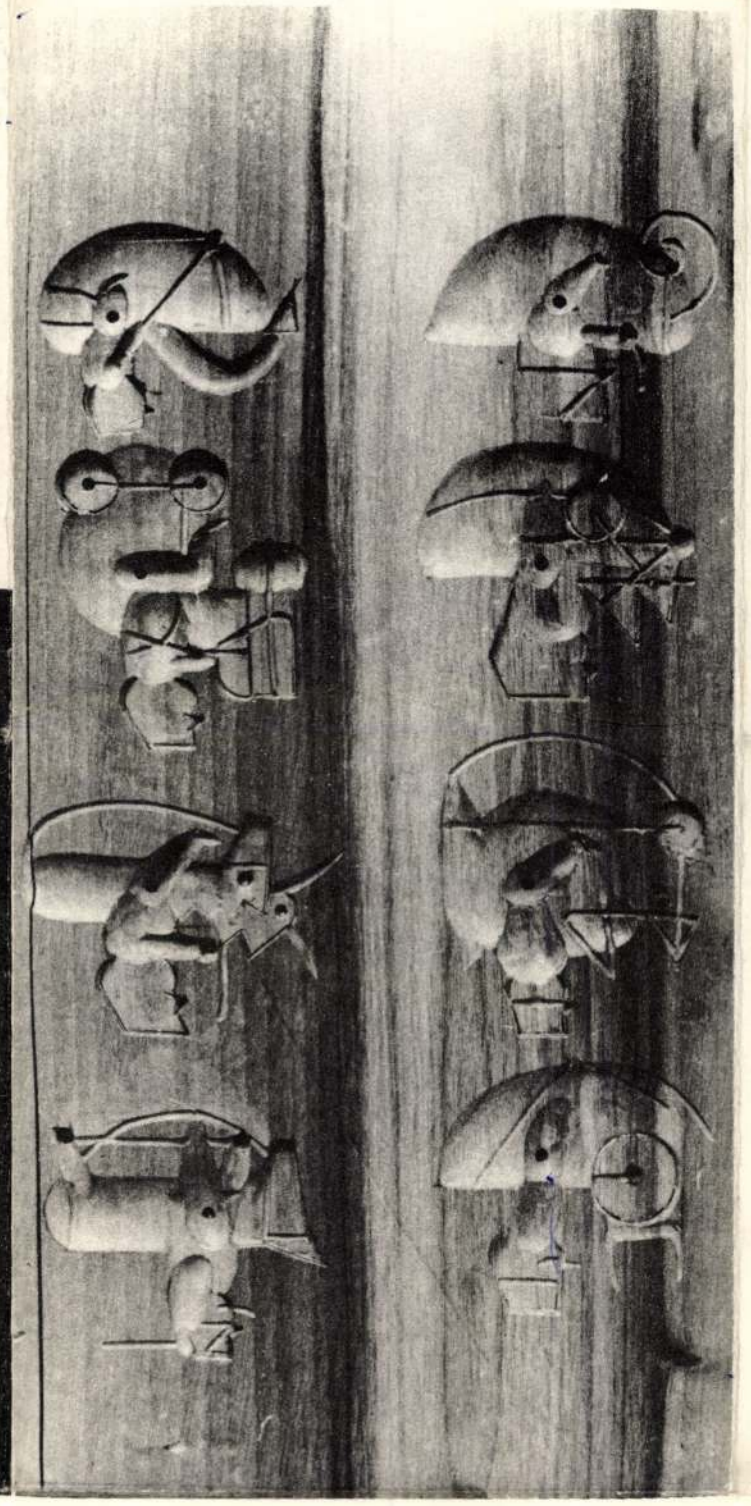

TÉR-
ALKOTÁS
TÁRGY-
FORMÁLÁS

Kamarakiállítás-sorozat
az Iparművészeti Múzeum
Dísztermében

SCHÉNER
MIHÁLY
KIÁLLÍTÁSA

1977. április 8—május 1-ig

SCHENER MIHALY

JÁTÉK-SZOBROK

A kiállítás programja:

1977. április 8-án pénteken 18 órakor
Juhász Ferenc Kossuth-díjas költő megnyitója

1977. április 20-án szerdán 9 órakor
A gyermekjáték esztétikuma — beszélgetés tervezők, pszichológusok, ipari szakemberek részvételével

1977. április 22-én pénteken 17 órakor
Krumplinyomó-huszár (Változatok Schéner Mihály műveire)
Ágh István költői estje
Közremükődik: Dégi István, Timár Béla és a Muzsikás együttes

Iparművészeti Múzeum
Budapest IX., Üllői út 33—37.

Schéner Mihályt idestova egy évtizede ismerem. E tíz évben kibomlott barátságunk lehetővé tette, hogy műveit — s ami mögöttük él — ne csak egy-két kiállításán, hanem műhelyében is, még frissen, szinte születés közben lássam, megismerjem és — most mondjak róluk valamit.

Schéner Mihály 1942-ben, alig húsz évesen, vidékről, népi környezetből jött és csíráiban magával, magában hozta mindazt, ami művészetében hamarosan kivirágzott. Igaz, hogy a magyar folklórral — közlése szerint — csak 1969 óta foglalkozik, a népi reminiszcenciák, motívumok mégis már korai képein is megjelennek. Ezek a képek még „szabályos" festmények, de a két dimenzió hamarosan szűknek bizonyul Schéner művészi elképzeléseinek befogadására és megjelenítésére. Egyre inkább arra törekszik tehát, hogy vékonyabb-vastagabb festékrétegekkel és tompább-élesebb bekarcolásokkal, valamiféle reliefszerűséget adjon műveinek. Ezeken a relieffestményeken aztán már markánsan ott állnak, élnek és vonulnak Schéner figurái — pásztorok, betyárok, huszárok és lovacskák, kecskék, kakasok — hogy egymásután kimasírozzanak a relief felületéből is, és megtartva a festői színességüket, valódi plasztikává teljesedjenek. Ha jól emlékszem 1967-ben lát napvilágot első bumfordi lovacskája, huszárokkal a hátán, egy „szobor", melyben a népi-mód konstruktívat és a gyermeki-mód szürrealisat eggyé ötvözve mondhatni új műfaját teremti meg a magyar művészetnek.

E lovacska után aztán hosszú sorban kerülnek ki Schéner varázsló keze alól a legkülönbözőbb anyagokba — fába, papírmasébа, mázas kerámiába, bronzba és acélba — faragott, öntött, formált játékos művei: lovacskák, kakasok, sőt krumplitörők huszárokkal a hátukon, szekerek bábokkal megrakva — köztük a bűbájos „dorottyás" kocsik —, játékos konstrukciók és konstrukciós játékok megannyi telitalálat és variációk páratlan gazdagságával.

Schéner Mihály művészi játékossága, játékteremtő művészete annak bizonysága, hogy meg tudta őrízni magában a gyermeki-népi elfogulatlanságot, fantáziát és ösztönös képességet az alkotásban, és ezt a felnőtt tudatosságával, a művész mesterségbeli felkészültségével tudta és tudja eggyéforrasztani.

Megajándékoz tehát minket a lehetőséggel, hogy soha nem felejtett, mégis mesterségesen elfojtott, szégyenlősen rejtegetett gyerekségünk ledobja kötéseit és vidáman örüljünk művészetének.

Major Máté

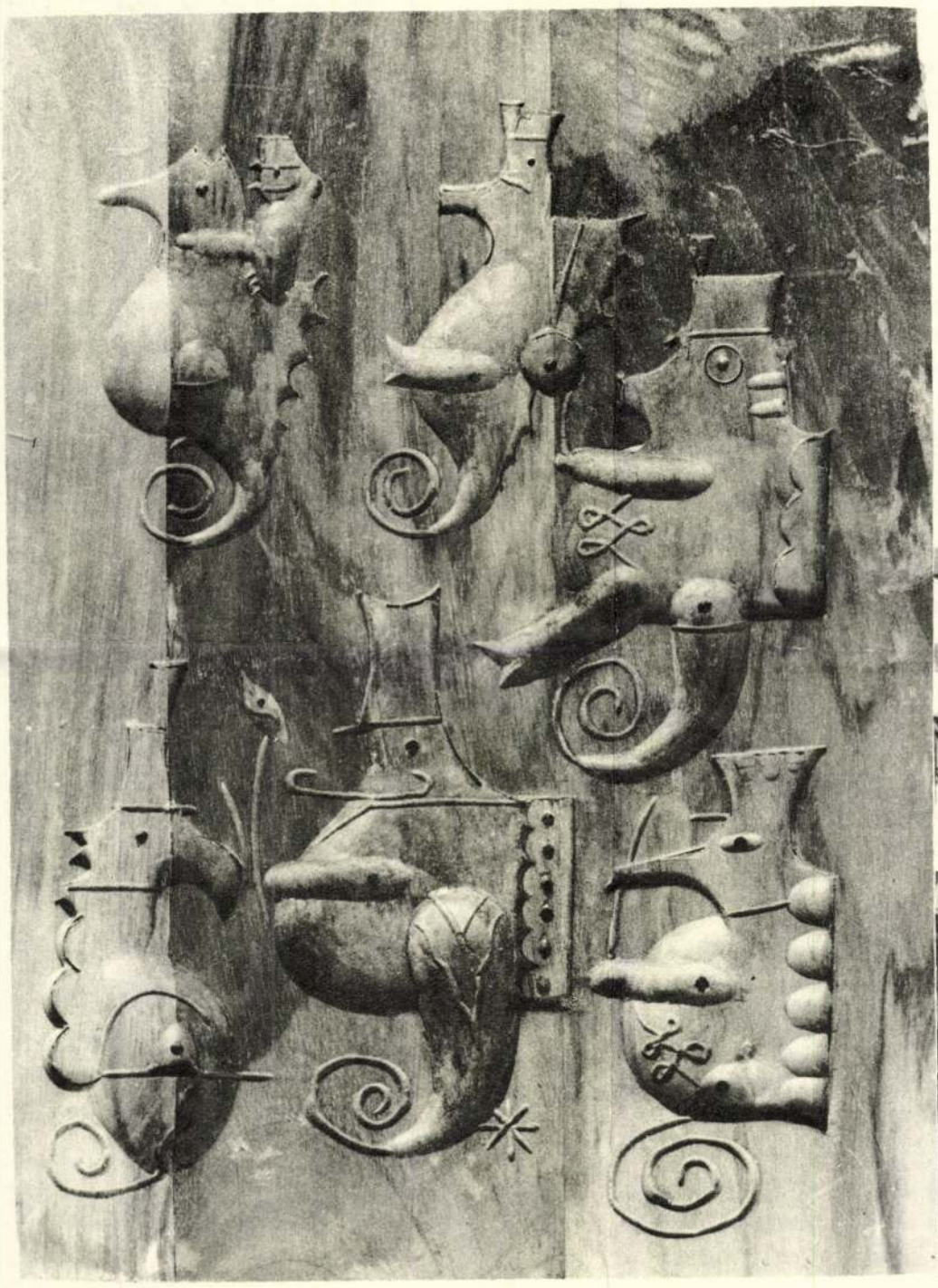

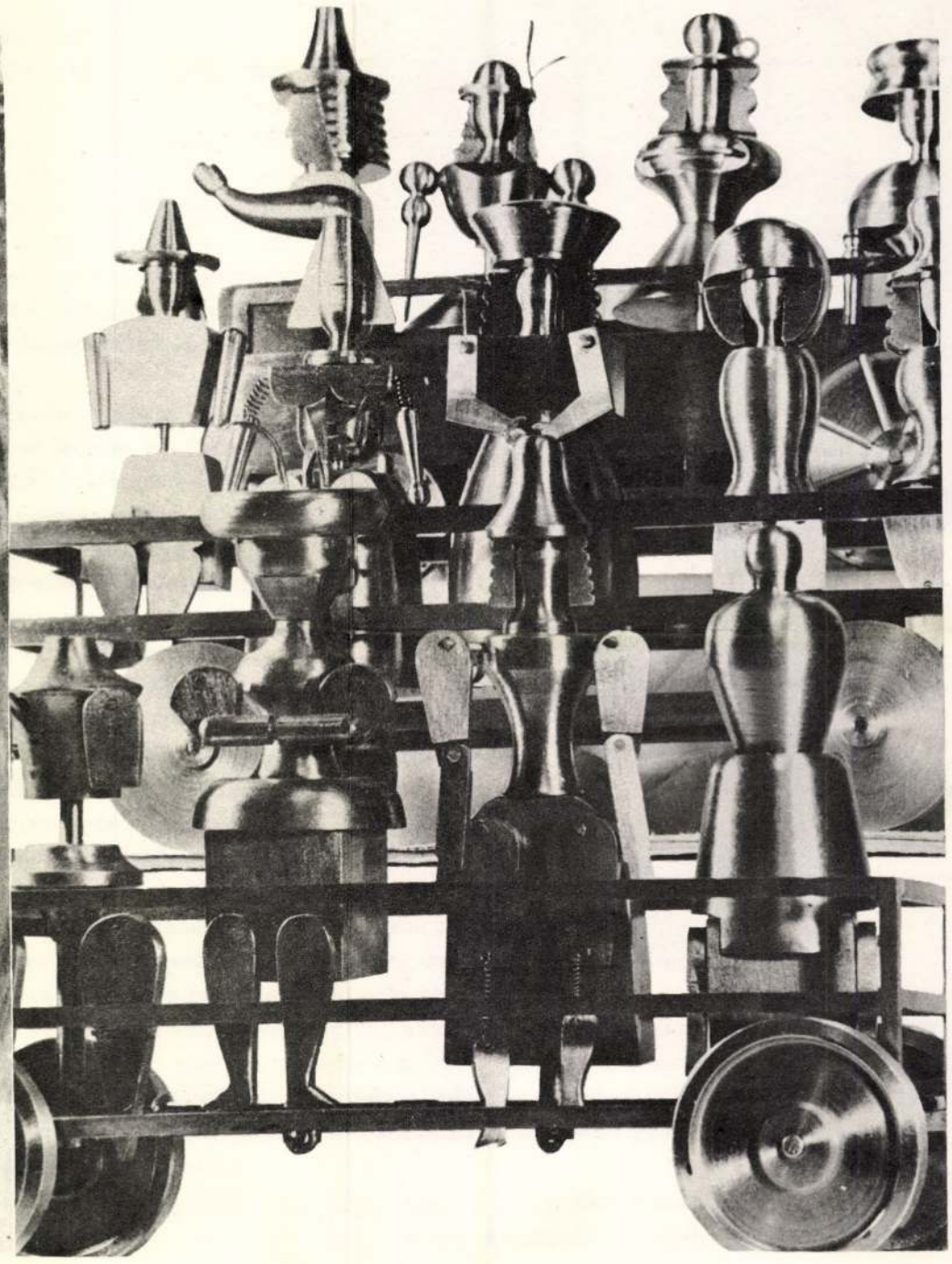

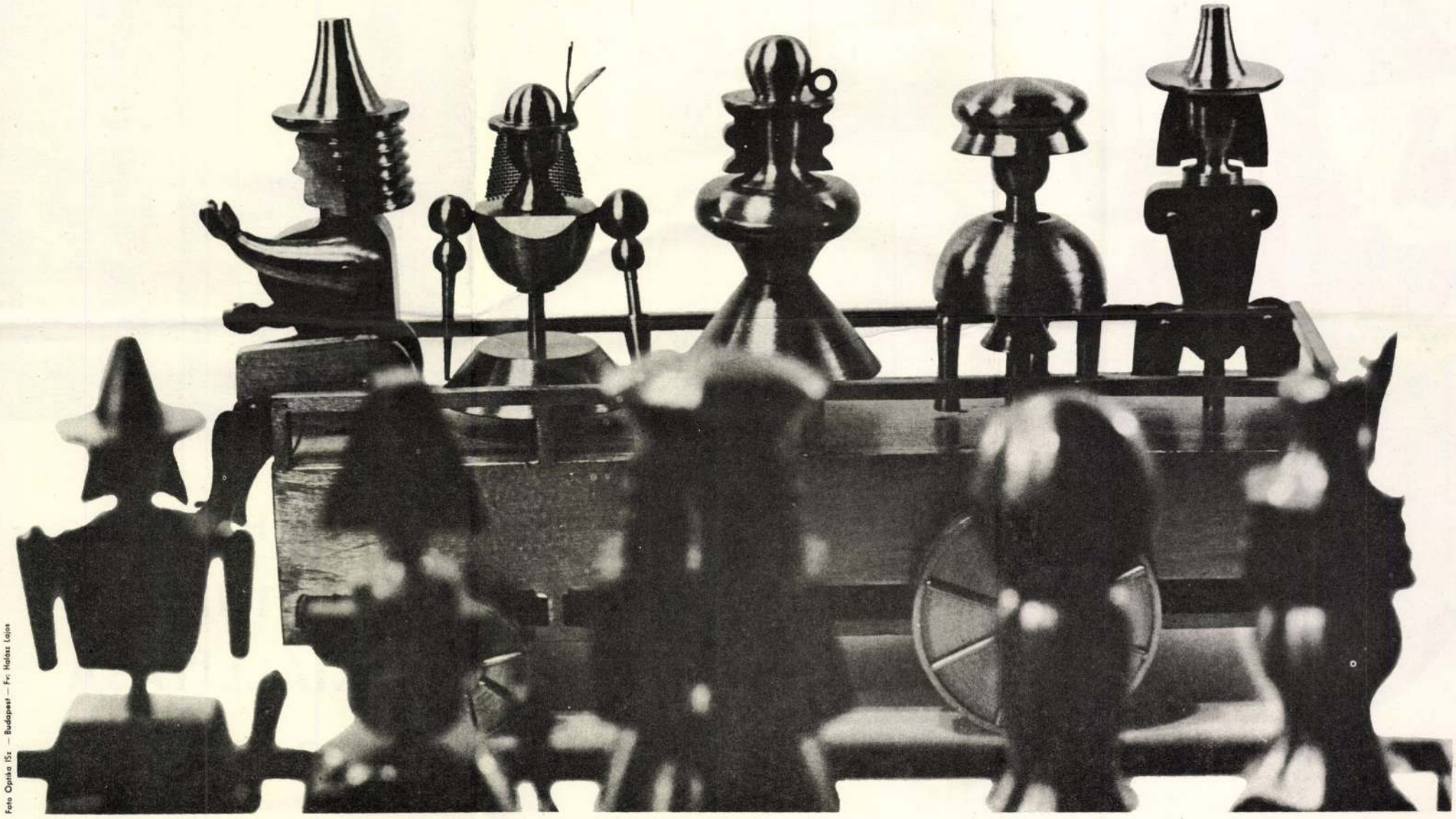

Fotó: Bencseki Mátyás
F.k.: Dr. Miklós Pál

Foto Optika 152 — Budapest — Fr: Halász Lajos

1979.IX.3o. 9.00 Zs.

1021

Kulturális Magazin.

Folytassuk még fiatalabb témával:"Szines tintákról álmodom" - irta egyik versében Kosztolányi, és most az Ő, és valamennyi gyermek álma valósult meg, a Budapsti Mücsarnokban bemutatott Nemzetközi Gyermekrajz Kiállitáson, - amelyet a Képzőművészeti Világhét alkalmával rendeztek meg nálunk. Hétfejü sárkány tekeredik rongybabából, mézeskalácsos sátor áll: Jancsibohóccal és tükrös huszárral, meg lenvászon cirkuszi sátor.Indulásra kész a tarkavirágokból font helikopter is, piros légcsavarjával. Mindezt elképzelhetetlen lett volna látni itt, évtizedekkel ezelőtt, a hivatalos müvészet konzervativ, fenkölt hajlékában és időszakában. Az idei Képzőművészeti Vi-

lághétazamban a gyermekeké lett, akárcsak az egész esztendő, az ENSZ határozatából, és igy lett egyszerre a gyermekek képzeletével és kezével alkotott: virágos rét, a müvészetek csarnokából, ahol pipacspiros felhők vonulnak és hupikék gomolygások, rajzironnal, szines krétával kötött csokrok kigyóznak, és számtalan kép állit meggyőző emléket, a gyermekek igaz barátainak: az állatoknak. Eredeti, esetlen bájukban megörökitett bús tehénkék bámulnak ránk, meg a szeretett virág szirmaival kipettyezett kis cicák. A gyermekek képzeletének eredei és bátor látomásai. Bizonyitva azt is, hogy a gyermekek világa, - ez a rendezvénysorozat cime is, minden országban; nagyon is komoly dolog, és felnőtt és gyermekember között, a müvészetben, akár az életben, olykor elmosódnak a határok. Hiszen az egyik magyar kislány, tanitó nénijének, barátnőjének, és bácsikájának, gyermekkézzel vont portréi mellett ott van Pajer Emilia iparmüvész bábusorozata, ugyanazokról az arcokról, ugyanezekről a figurákról. Mert felnőtt müvészek fogadták itt el, és folytatták, költötték át maguknak a gyermekek gondolatait, inspirációit, és lettek itt társaik is, a kiállitáson. - A mézeskalácsokat Séner Mihály, a gyermekek másik nagy barátja formázta a mutatványos sátorba, és Hága Rita textilmüvész alkotása az a bizonyos cirkuszi sátor, amelybe belépni is lehet, és szinte együtt nézni, együtt tapsolni a vászonból domboritott szemek és kezek körbefutó sorával. Menyasszony-vőlegény minden kislány gyermekálma és halálosan komoly játéka is. És egy másik lányka rajza során finoman, változatos öltözékben, fejdiszekkel lépnek elénk: Vágon Elli illusztréció-sorozatában. És a 4-5 éves japán fiucska és és kisleány arcképe, borostásképü torzultan hátravetett fejü édesapjáról: nem lehetne-e dicsze: bármelyik modern felnőtt képtárnak? És melyik nagytehetségü naiv festő nem örülhetne például, mint saját müvének: a 9 éves osztrák müvészek Prátert ábrázoló, vidámparkos, boldogan kigyózó forgatagának. Ezért érezheti magát mindenki otthon, ezen a különösen vidám, felszabadult, és játékos és mégis vérbelien komoly kiállitáson. Nemcsak ők, a gyermekek, a mostani ünnepeltek, akik, hogy Kosztolányihoz térjünk vissza, szabadon irhatnak, véshetnek, pingálhatnak is a körbefutó falakra, és a kiosztogatott papirlapokra, hanem a felnőtt látogatók is, akik, szinte a müvészet születésénél vannak jelen, a Jerger Krisztina rendezte kötetlen, és mégis felemelő találkozáson. Talán, vagy épp az ötletek szabadságából, gazdagságából és derüs változatosságából szürhessék le, a katalógus bevezetőjéül választott szép mondatot, Paul Klé, a nagy modern festő tollából, "A müvészet nem a láthatót ábrázolja, hanem láthatóvá tesz."

Schéner Mihály

Magyar Nemzet 1980, 1980. XI. 15.

Békéscsabai beszélgetések

MŰVÉSZEK, VIDÉKEN

Végig a végestelen hosszú békéscsabai főutcán, már szinte kizárólag új panelházak mentén járunk; az a kevés régi családi ház is kilakoltatva, bevert ablakszemekkel várja a bulldózert. Bekövetkezett hát itt is, amitől pedig óvni próbáltak az eredeti településformák ismerői, értékelői — visszahozhatatlanul eltűnt az ősi *földszintes városmag* ebből a békési városból is.

Amit a csabaiak javára írunk lélekben mégis, az a kettős fasor a főútvonal két oldalán; úgy látszik, az Alföldet oly nagykeservesen fásító elődök mai utódai nagyobb becsben tartják az élőfát mégis, mint például az óbudai lakótelep könnyed fairtói... A városiasítás itt legalább nem járt elsivárosítással; széprajzú, hatalmas juharlevelek hullongnak a hosszú főutcán.

Építkezni kellett, nyilvánvaló, sok száz, sok ezer új és egészséges otthont teremteni Békéscsabán is. A sokéves erőfeszítés eredménye már csak mennyiségileg is tiszteletreméltó. De létre lehetett volna hozni az új magasházak, lakótömbök koszorúját a régi városmag *körül* is, megőrizve, sőt, kifényesítve megtartani eközben azt, ami olyan jellegzetesen alföldi és magyar volt: a főutca szép tempósan nyújtózkodó, lapos karakterét, azt a bizonyos *skyline*-t, a szemhatárra, az ég boltozatára kirajzolódó, távlati kontúrt, épületmagasságokból összefolyó körvonalat, melyet általában csak a főtér tájékán hullámoztatott szelíden magasabbra néhány egy-kétemeletes ház...

Mondjuk ki magyarán: *annak a páratlan érdekességnek,* hogy százezres városokban a főutca falusias — húsz, harminc év múltán csodájára járt volna Európa. Csodájára ennek a „paraszti" központnak. Ezek mögött a régi főutcák mögött a háttérben fordult tágas ívbe a szántók s a mezők kaleidoszkóp-köre; érteni-érzékelni lehetett e mezővárosias településeknek szerves, önkéntelen elősarjadását; keletkezésüknek történetét. Most kockaházak sorakoznak Békéscsabán is, csakhogy itt *a kontraszt még nagyobb,* még nőtt is, hisz a toronyházak mögötti sáros kis utcákban még mindig fennállnak a régi porták, tyúkok kapirgálnak a kerítés mögött!

— A kockaházak, a szögletes formák ellen lázadozom én is jó ideje — mondja *Schéner Mihály,* természetesen egy kockaház tetején kialakított műteremlakásban. A Munkácsy-díjas festőművész mintegy másfél éve költözött le. — A természetben ezek a kubusok, ilyen éles élek elő sem fordulnak. Konstrukcióimon, melyekkel mostanában bíbelődöm, épp az élek, a csúcsok, a szögek legömbölyítésével foglalkozom.

Rajzolgat addig is, amíg beszélgetünk, egy-egy alapformából újabb változatokat hív elő. Szinte kimeríthetetlen a variációk száma, lehetősége; félretol egy papírlapot, húzza elő a következőt; folytatja leegyszerűsítve vagy cirkalmasabban, még meg is szólítja:

— Na te kis fityfiritty...

Egyik konstrukciója a szoba padlóján hever, fából esztergált, legömbölyített sarkú, sima, nagy felületekkel; ha tüzetesebben vesszük szemügyre, láthatóvá lesz, hogy helyenként kisebb elemekből, sárgavörös-barna-lila és zöld elemekből van összerakva; ezek némelyike mintha gyerekkorunk fa építőkockái közül került volna ki — s ez lehet készakarva felmutatott kiindulási alap (mint számos más Schéner-művön a *mézeskalács-motívum*), de lehet a visszasóvárgás öntudatlan kifejeződése is. Mi ez? Gépalkatrész-absztrakció?

— Egyik barátom azt mondta, hogy egy művelődési központ többcélú együttesének makettje is lehetne. Maradjunk egyelőre ebben.

Schéner-*játékszerek* is kerülnek elő, egy esztergált *fakakas,* kerekeken húzható; egy gördülő elefánt; a *Csabi,* zsanérra mozgó fülekkel, melyek azonban inkább ablakszemek; a másik, kis szobában, műanyag tasakban, egy méteres *Kivirágzott kéz,* dombormívű színes indákkal, kacsokkal, bimbókkal, gyümölcsökkel (ennek stílusában díszítette a művész a *Bolhabál* menyasszonyi ruháját is, térben tapintható rátétekkel).

Csak festmény nincs sehol.

— Egyre inkább a struktúrák érdekelnek. A *Bauhaus,* amelyet leginkább csak építészeti szempontból emlegetnek, s meg-megfeledkeznek arról, hogy ott bútort és teáskannát és egyéb használati tárgyakat is terveztek. Egyre inkább meggyőződésem, hogy a *Bauhaus* annakidején nem futhatta ki a formáját, jött Hitler, jött az átköltözés Amerikába... és hogy a *Bauhaus* eszméinek kiteljesítése a mi korunkra vár. A másik dolog, ami foglalkoztat, a *szecesszió,* amelyről azt hittem, túl rövid ideig tartott, mint művészeti korszak, túl sok rekedt benne, amit kibontani, száz év tapasztalataival megtetézve vagy megterhelve... a mi dolgunk. Sok-sok rajzolgatás után, miután megpróbáltam lehántani a szecessziós formákról a túlburjánzó díszeket, rátaláltam az alapformára, erre a hullámos körvonalú trapéz-kávára, ami nem más, mint az emberi medencecsont sémája — mutat egy egész színes tusrajz-sorozatot, melynek címei *Szeci I., II., III.* és így tovább.

— Hogy került Békéscsabára? — Hisz aszódi rajztanárkodása óta már jóideje Budapesten él.

— Hívtak. Egyidejűleg Kőszegre is hívtak Bartha Lászlóék. *Gondoltam, akkor inkább már Csabának... jusson valami.* Én úgyan nem itt születtem, hanem kint Medgyesen — Medgyesegyházán —, de ide jártam gimnáziumba. Kőszeget nem ismerem, az Alföld vonz. Az első évben (öt évre kaptam meg ezt a lakást) elkészítettem egy játszótér terveit, állítólag jövőre megcsinálják. Fizette a város a *makettjaim* — (a művész a kis méretű terveit, fa-plasztikáit, krómacél-konstrukcióit nevezi így) — előállítási költségét is, annak a fejében, hogy aztán majd a múzeum kapja meg őket; most már van vagy ötven vagy nyolcvan odaát a raktárban, meg különben is kevesebb lett a pénz, így most már nem... Ezek nagyon drága dolgok, alig győzöm... pedig, láthatja, igazán igénytelenül élek.

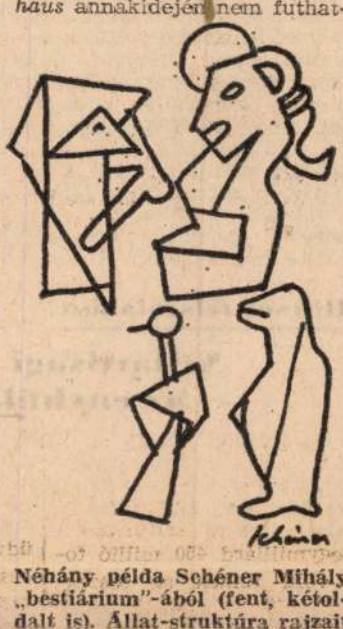

Néhány példa Schéner Mihály „bestiárium"-ából (fent, kétoldalt is). Állat-struktúra rajzait a művész „anonym állatok"-nak nevezi.

Lift nélküli új ház harmadik emeletén húzódik a műteremlakások sora. Művésznek örökké fiatalnak kell maradnia..., hogy a festőállvánnyal vagy a nehéz öntvényekkel faanyagokkal... s tovább még a lakás előszobájából egy meredek vas csigalépcsőn is felmásszon a voltaképpeni műterembe. Persze annak, akinek nem volt műterme, nemzeti ajándék így is: mint ahogy annak, aki *mióta* vár lakásra, örömmámor végre beköltözhetni!

— Csak arra nem gondoltak — mondja Schéner Mihály —, hogy csend is kellene. Alattunk vonul el az egész forgalom. Az első időben egyáltalán nem tudtam aludni.

És arra sem gondoltak, hogy az Alföldön baj szokott volt lenni a víznyomással. A Békés megyei Jókai Színház „ignázó" tagjai, akik ide szerződtek, de még nem kötelezték el magukat végleg, még fenntartják Pesten a lakásukat, az egyik tízemeletes toronyházban laknak. Magam is ott kaptam szállást — és az a kifrás fogadott a kapun, hogy szombat délután hattól vasárnap délelőtt tizenegyig nincs víz...

— Piszkosak maradunk — mondta rezignáltan az egyik lakó, aki az imént végigtáncolta a *Bolhabált.*

Elgondoltam: napközben senki sincs otthon, aki vizet venne... ezek az egy szobás lakások első ránézésre csinosak ugyan, de arra már nem alkalmasak, hogy valaki magával hozza — például — özvegy édesanyját. Arra is aligalig felelnek meg, hogy egy színészházaspár lakjon el bennük. Gyerekük aztán már semmiképp se legyen, ha van, hagyják máshol!... S ahogy így elnéztem, felötlött bennem az a kérdés, szabad-e az ilyen lakást *összkomfortos*nak nevezni — az ajtó egyenest a konyhatérbe nyílik, oda a fürdőszoba ajtaja is, s ha a vízöblítés éppen nem működik...? Hogy lehetett ilyen silány terveket elfogadni, csakhogy *lakótornya* legyen Csabának? Ellakna egy ilyen lakásban a tervezője? *Otthont* tudna teremteni benne?

Pedig a színháziak meggyökerezni vágynak. *Rencz Antal,* az új vezető rendező, *baráti kört* kíván szervezni a színház köré. Azon a hétvégén, amikor ott jártam, épp *amatőröket* hallgatott meg a Művelődési Házban; a színház előtt még kint volt a plakát, hogy amatőröket toboroznak. És meglepően sokan jelentkeztek, fiatalok persze.

— Három kategóriába osztanám őket — mondta utóbb Rencz Antal. — Az első az, amelyből lesz valami, lehet vele majd dolgozni. A második a bizonytalanok csoportja. A harmadikban olyanok vannak, mint az a gyerek, aki három sort sem tud egy versből, maga sem tudja, miért jelentkezett: nem tud mit kezdeni magával, meg hát talán kíváncsi is volt. Én úgy döntöttem, hogy *nem eresztem szélnek egyik csoportot sem,* mind a hárommal foglalkozni fogok.

Már megvan a megállapodás, folynak az előkészületek *rendkívüli magyaróra* tartására a színház művészeinek részvételével. Vállalati alkalmakra, ünnepségekre mindig készséggel ki fogunk menni, műsort adni — nemcsak a fellépti díjért, hanem, *hogy megismertessék magukat.* A művészeket egyébként arra is biztatja az új vezető rendező, hogy állítsanak össze önálló est-anyagot maguknak: bekerül a műsorba, tájolni járhatnak vele. Már vannak is néhányan, akik így, „magánerőből", egy gyerekdarabot próbálnak...

Kérdezem Rencz Antalt, ő maga és családja ideköltözik-e?

— Erre vonatkozóan korai lenne még nyilatkozni — mondja.

Ember Mária

A heves viták után

nisszum jött létre Madridban értekezlet napirendjéről

ratifikálták a szovjet–szíriai szerződést

ikai helyzet

AK van alávetve az enyhülés dridi értekezleten *Iljicsov* szovs ezt a többi között azzal manok beavatkoznak több szociatémákat emlegetnek, amelyek n elé. Szavait teljes mértékben például a csütörtöki amerikai Államok küldötte Afganisztánt ismételték azt a tételt, hogy az ezen azt, hogy a Nyugat szárásos hatalmak" más körzetekAz időnként éles szópárbajok és tány ellenére a napirend ügyé*megállapodást* elérni. Iljicsov es egyébként hangsúlyosan beminden kérdést szívesen megfeltétele, hogy egyes államok gyeibe, és ne ragadják ki önkéegyik vagy másik ajánlását. ıtjára ez a *kiegyensúlyozottság* ok egy része számottevő időt emberi jogok" megvitatásának. l kialakításához kapcsolódó vik ellenére is elképzelhető, hogy kedélyek, s bizonnyal az eredciát a szovjet külügyminiszterv küldöttsége a tanácskozások *il előterjeszteni.*

CIONÁLÉ értekezletén, amelyspanyol főváros, szintén sokat fegyverzetellenőrzés problémazociáldemokraták elnöke csúcsai közepes hatótávolságú nuks más katonai kérdésekről. Úgy mban az amerikai elnök hivandezni. Hogy *Reagan* kormánykövet majd, azt sokfelé találgyarázók figyelmét nem kerülte republikánus személyiség — bár árgyalásokat folytatott Moszkvánenyhülés pillanatnyilag nem túl, hanem azt is, hogy miként nyugat-európai vezetők kapcsoO-partnereit, teljesítse katonai ıtettel a fegyverkezési kiadások re. A hírek szerint *Schmidt* és Lord *Carrington* brit külügy, hogy kormánya nem pró et. A brit diplomácia vezetője aggodalmaskodik a tekintetben, rikai elnök és a Közös Piac ek mondotta például, hogy Wavilágot túlzottan Izrael-barát

zsonyi találkozóról

A pozsonyi megbeszélések ismét megmutatták, hogy a szocialista közösség országainak egysége nemhogy veszítene fontosságából és időszerűségéből — hanem ellenkezőleg, jelentősége tovább növekszik. A legméltóbb válasz ez a nemzetközi reakció azon szervezett erőfeszítéseire, hogy egybehangolja a szocializmus és a haladás elleni hadjáratát. A szocialista országok egysége mindenkor céltáblája volt az imperializmus támadásainak — szögezi le a Rudé Právo.

A Rudé Právo befejezésül megállapítja: a szocializmus és a haladás erőinek a világ fejlődése menetére gyakorolt hatását szemléletesen bizonyítja az a tény, hogy *Európa népei immár negyedik évtizede békében élnek.* A szocialista közösség országai történelmi felelősségük tudatában a béke, a népek biztonsága szolgálatába állítják minden fáradozásukat, erőfeszítésüket, egész tekintélyüket. A legmagasabb szintű találkozó ismét megerősítette testvérpártjaink és népeink változatlan, tántoríthatatlan politikáját: azt a közös elhatározást, hogy mindent megtesznek az enyhülési folyamat eredményes továbbhaladása érdekében, a haladás és a béke ügyének győzelméért, a hidegháború felélesztését célzó imperialista mesterkedések meghiúsításáért — szögezi le a CSKP lapja.

jelentése

gyezés fővárosban

szovjet külügyminiszter-helyettes beszédét, egyebek között azért, mert előző nap hangzottak el Griffin *Bell* amerikai küldött erősen polemikus kijelentései. A szovjet küldöttségvezető higgadt hangnemben vázolta kormánya álláspontját. Visszautasította azokat a törekvéseket, amelyek a madridi találkozóra nem tartozó kérdéseket akarnak itt megvitatni (mint például az Afganisztánnak nyújtott segítséget). Rámutatott a nemzetközi feszültség valódi okaira, de a hangsúlyt a Szovjetuniónak arra a szándékára helyezte, hogy Madridban konstruktív javaslatokat tegyen, s így a kölcsönösség alapján *megegyezést* érhessenek el. (Iljicsov beszédét részletesen ismertetjük.)

A nap folyamán üdvözölte a találkozót Kurt *Waldheim* ENSZ-főtitkár képviselője. Ma szólalt fel Herbert *Krolikowski* államtitkár, az NDK első külügyminiszter-helyettese. Hangsúlyozta kormányának azt a szándékát, hogy alkotó módon járul hozzá a találkozó sikeréhez. Visszautasította Hans Dietrich *Genscher* nyugatnémet külügyminiszter csütörtöki kijelentését, amely az NDK belügyeibe való goromba beavatkozás példája volt. Kiemelte: a két szuverén német állam létének *tényleges elismerése* az európai politikai egyensúly fontos része. Josip *Vrhovec*, Jugoszlávia külügyminisztere egyebek között rámutatott a nemzeti kisebbségek helyzetének fontosságára, mint az emberi jogok tiszteletének fontos feltételére.

Dobrosielski lengyel külügyminiszter-helyettes beszédében aláhúzta: „a nagy nemzeti vita" közben, amely most országában folyik, senki nem tette kérdésessé a Lengyel Népköztársaság eddigi kül- és szövetségi politikáját. Franciaország képviselője hasonlóan szólt, mint eddig az atlantiak.

Este a plenáris ülés végén az elnök örömmel jelentette, hogy az a munkacsoport, amely a találkozó sokat vitatott napirendjén dolgozott, konszenzussal megegyezett. Ezzel formálisan is elhárult az akadálya annak, hogy a tanácskozás folytassa munkáját. A munka ritmusa *megfelelő beosztással* helyet ad a helsinki záróokmány teljesítésének, a múlt vizsgálatának, majd a tanácskozás későbbi szakaszában a jövőt szolgáló javaslatoknak. Az elnök szavait a plenáris ülés résztvevői tapssal fogadták.

Tatár Imre

Iljicsov felszólalása

Szilárdsági próba alatt az enyhülés épülete

Madridból jelenti az *MTI:* Az európai biztonsági és együttműködési értekezlet részvevőinek madridi találkozóján Leonyid *Iljicsov* szovjet külügyminiszter-helyettes, a szovjet küldöttség vezetője mindenekelőtt hangsúlyozta, hogy a madridi találkozó sikere természetesen nem közömbös az európai és nemcsak az európai népek számára. „A népek komolyan aggódnak a nemzetközi feszültség éleződése miatt, és nemcsak várják a feszültség enyhülését, hanem harcolnak is érte" — mondta.

Iljicsov rámutatott, hogy a Szovjetunió következetesen munkálkodott és munkálkodik a helsinki záróokmány ajánlásainak végrehajtásán, és az aláíró államok közül elsőnek foglalta alkotmányába a záróokmány államközi kapcsolatokra vonatkozó megfogalmazásait. A Szovjetunió — szögezte le Iljicsov — *határozottan ellenzi a záróokmány felülvizsgálatára irányuló kísérleteket.*

Iljicsov jelezte, hogy a szovjet küldöttség *több javaslatot fog a találkozó későbbi szakaszában előterjeszteni,* hogy az európai enyhülés mély és tartós legyen. Földrészünkön — mondotta — előtérbe kerül a katonai enyhülés és a leszerelés, a nemzetközi erőszaktételről való lemondás, a fegyveres erők és a fegyverzetek arányba hozása a védelmi célokkal, a katonai előnyszerzési kísérletek elutasítása. A madridi találkozó hivatott dönteni az európai katonai enyhülési és leszerelési értekezlet összehívásáról, megtartásának helyéről, időpontjáról és egyéb módozatairól.

A szovjet küldöttség vezetője jelezte, hogy maga a madridi találkozó is elhatározhat újabb bizalomerősítő intézkedéseket — előkészítve azokat, amelyeket majd a katonai enyhülési és leszerelési értekezlet hagy jóvá.

„A Szovjetunió számára a záróokmány *egységes egész* — hangsúlyozta Iljicsov külügyminiszter-helyettes. — Valamennyi fejezete kiegyensúlyozott megítélésének a hívei vagyunk. Egyes rendelkezések eltorzítása, egyoldalú és célzatos értelmezése, a figyelem mesterséges összpontosítása egyes megfogalmazásokra és mások agyonhallgatása megengedhetetlen módszer, amellett kilátástalan is."

A küldöttségvezető elítélte azt, hogy egyes államok a szocialista országokkal szemben gazdasági tilalmakat alkalmaznak, felmondják a tudományos és műszaki kapcsolatokat, nem teljesítik nemzetközi szerződéses kötelezettségeiket. Ismét állást foglalt amellett, hogy tartsanak *európai energetikai értekezletet.* Jelezte, hogy szovjet részről készek tárgyszerűen megvitatni a családegyesítési kérdéseket, a szovjet állampolgárok idegen állampolgárokkal való házasságkötésének módozatait, valamint a hasznos emberi kapcsolatok fejlesztését a kultúra, a tájékoztatás, a tudomány és a közoktatás területén. Mindez azonban csak az egyes országok törvényeinek tiszteletben tartásával, a belügyekbe való beavatkozás kizárásával lehetséges.

Leonyid Iljicsov a szovjet delegáció nevében késznek nyilatkozott a földközi-tengeri térség problémáinak megvitatására is, majd így folytatta:

— A madridi találkozó politikai akaratától, a munka légkörétől fog függeni. Az *enyhülés épülete,* amelyen hosszú ideig dolgoztunk, most *szilárdsági próbának* van alávetve. Nyílt támadást szavakban az enyhülés ellenségei sem mernek indítani ellene. Azt mondják, hogy az enyhülés legyen átfogó. De vajon nem éppen a Szovjetunió hirdette meg és védelmezi a béke oszthatatlanságának eszméjét?

— A lényeg az, hogy egyesek az enyhülés oszthatatlanságára hivatkozva megpróbálják a világ más részein támadt feszültségi gócokat áthelyezni Európába, belevinni a madridi találkozót olyan kérdések megvitatásába, amelyeknek, mint például az úgynevezett afganisztáni kérdésnek, semmi közük feladataihoz.

Leonyid Iljicsov végezetül kifejezte reményét, hogy a madridi találkozón a tárgyszerűség, az építő szellem kerekedik felül és a találkozó *beváltja azokat a reményeket,* amelyeket Európa és a világ népei fűznek hozzá.

Sztane Dolanc beszéde a jugoszláv dolgozók önigazgatási kongresszusán

Belgrádból jelenti az *MTI:* „Jugoszláviában az utóbbi időben egyesek megkísérlik, hogy az ország nehéz, igen bonyolult, esetleg még súlyosabbá váló gazdasági helyze-

SCHÉNER Mihály

AZ ÖRDÖGÖKRŐL

Mozgó Világ 1986.2.

World SOS

Ez az ördög egy narancsra vagy labdára emlékeztető gömbön terpeszkedik, guggol vagy éppen abból nő ki. Lábát nem látjuk, mintha belegyökerezett volna. Szimbiózisban élnek. Ebben a konfigurációban az ördög nem akar járkálni, sétálni, ugrabugrálni. Ül. Terpeszkedik. Uralkodik. Eluralkodik.

Ami a felsőtestén történik, az már bonyolultabb. Csápszerű keze kígyózó mozgásokat végez. Mintha nem lenne csont benne, s így mindenfelé elágazhat, mindenüvé befurakodhat. Bal kezében önmaga szimbólumát tartja. Ördögarckép, az uralkodói boldogság pompájában. Teste, mint a darázs potroha. A potrohból kinövő bugyrok is saját képmásaival vannak tele. Színes vízben, mint egy ördöganyóban levő ősmagzatvízben, ott úszkálnak, diffundálnak, s egytől egyig a Föld felé ponderálnak, hisz be akarják népesíteni. Ezek a bugyrok folyamatosan tágulva végül is egy olyan lebernyeggé alakulnak, amely mindent bekebelez csúszós, miazmás, bűzös poklába.

Az ördögszületés nehezen megleshető folyamat; füstös, homályos, kéreg alatti helyen vagy még inkább szuroksötét, kátrányos éjszakában zajlik. Már csak azt vesszük észre, hogy elleptek bennünket. Pedig születésében kéne meglesni, kihúzgálni, egymáshoz csapni, egymással agyonütni őket. De arról már lekéstünk, hogy „in statu nascendi" likvidáljuk az ördögöt. Megszülettek. A mieink. Virágjukban, virágzásukban a mieink. Úgy bolyongunk közöttük, mint egy dzsungelben. Mindig azt érezve, hogy a közepén, a legsűrűjében vagyunk. De nincs meg az arkhimédészi pontunk. Töprenghetnénk: mi lenne a legfontosabb? Töprenghet valaki, aki eltévedt egy dzsungelben? Ahol áll, fiktív centrum. Karnyújtásnyira kezdi vágni az utat, no de...

Mindenek fölött és alatt az ördög

A kompozíció olyan, mint egy mexikói totemoszlop. Mindegy, hogy alulról nézzük, vagy felülről kezdjük szemlélni. Az egymásból növés, az egymásfölöttiség, az egymáson ülés-állás szerkezete, mint az artisták sokat megcsodált produkciói. A totemördög gula-untermannjának vaskosságát karja mutatja legjobban. Nyaka trapézán ül töksi feje. Szeme és szemöldöke nagyon színes. Az orrából tortaszelet formában növő szakálla színpompájában mindentől elütő. Mint az óceániai szigetvilág bennszülöttjei, akik azon kívül, hogy díszíteni kívánják magukat, valami más explicitásban is el szeretnének rejtőzni. A feje búbján, mint egy köcsögkalapból, ördög-bikefália nő ki. Persze, ez nem is négy szem, lehet hat vagy akár több is. De akkor nem is csupán kétfejű, de valami másfajta, igen összetett lény áll a feje tetején. Ez a totemoszlop jelképezi az ördögök egymásra, egymáson, egymásból épülő dicsőségét. Szemlélteti, hogy az ördögiség esetlegessége látszólagos, valójában már szinte katedrálissá épült; döbbenetes, félelmetes, megbénító, ahogy

Az ördög – ördöggel tart

Erről nagyon nehéz lenne most, miután megrajzoltam, megmondani, hogy egy ördög vagy kettő. Konfiguráció. Lehet, hogy *egy sziámi ördögiker*. Összeolvadás. Ilyen lény nem létezik, de mert kiugrott a papírra, most már egzisztál. Feje búbján két hitvány, csúnya, karvalyszerű kismadár. Nyelvük kötelék gyanánt fonja át azt a két fejet, ami egy. Kezei lábak inkább. Mintha tollazva volnának, de pirosra és papagájélénkségű tarkára. A kéz a szeretetet fejezi ki, többet mond, mint az arc; ez a kéz azonban csak sújt, lesújt.

További részei? Egybeszabottság, artikulálatlanság, az organikusság részletezésének a

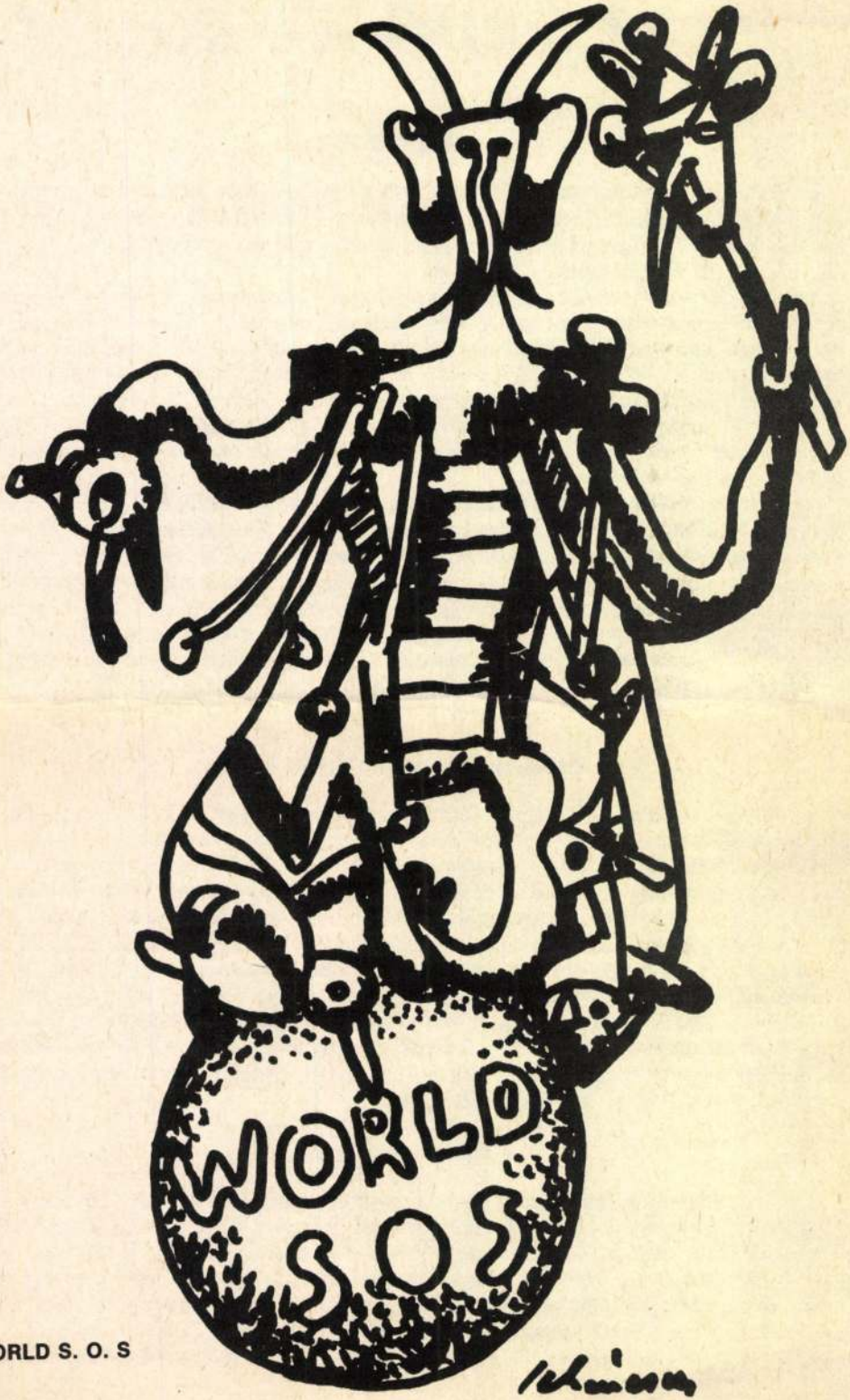

WORLD S. O. S

MINDENEK FÖLÖTT ÉS
ALATT AZ ÖRDÖG

ÖRDÖG AZ ÖRDÖGGEL TART

hiánya jelképezi. A hitvány farok olyan nyolcast formáz, mint az örülő malacé. Az öröm kunkori 8-asa. Kígyózását fel sem foghatjuk. Olyan hatalmi jelkép ez, mint például a kétfejű sas.

Mert a gonoszság mindig együtt van. Nem analizálható: nem bogárgyűjtemény. Kár szétszedni, nem is lehet: Ördög ördöggel tart, bármilyen összetett, mégis egy a Gonosz.

Kicsiben és nagyban egyaránt:

Belzebub Militans

Úgy kezdődött, hogy: „Kain így szólt testvéréhez, Ábelhez: »Menjünk a mezőre!« Amikor pedig a mezőn voltak, Káin rátámadt testvérére, Ábelre és agyonütötte."

Utódja, Lámech így szólt feleségeihez: „Ada és Cilla, halljátok szavamat, Lámech feleségei, figyeljetek szavamra: Leütöttem egy embert sebemért, egy ifjút sebhelyemért. Ha Káint hétszer bosszulják meg, Lámechet hetvenhétszer."

És azóta: „Mi a történelem, vérfolyam, mely ködbevesző szikláibul a hajdannak ered ki..."

Belzebub Militans, avagy a kőbaltától a rakétáig. A háború ördögét én valami egészen hatalmasban szeretném megalkotni. Fenyegető figyelmeztetés. Orsóforma, rakétaalakú test, kiugró részek nélkül. Egybeszabott, faragatlan tuskó. A kőtömbből X-alakban nyúlnak ki tyúkéra emlékeztetően lábai. A felső lábszár inkább egy díszes csizma.

A feje csákószerűség. Gyűszű, mint a ma divatos férfikalapok, egy tökön. Az arca együtt van a testével, a helye sincs jelölve. Nincs szem, orr, száj, nincs arcjáték. Teljes egykedvűség, egyformaság, vasba merevedettség. Magából kivetkőzöttség, vasba vetkőzöttség.

Testhez tapadó keze a haptákba állást jelzi. Ujjai csicsókára emlékeztető gumósodások. Egyik kezében kőbalta, másikban törött puska vagy ágyúcsövek esszenciája. Az ősiség és modernség együtt. Média. Ördögi gonosz. Háborúskodó. Embertársát mérlegelés nélkül megölni készülő. Parancsra? Parancs, felsőbb utasítás nélkül is!

Zelekula

Kritikus. Mint ahogy olvasható a rajzon is, hagy zibi-zaba-pia-pusztító. Babapiskóta ujjai, medvetalp kezei vannak. Nem kérgesedett meg a munkától, de elhízott a zabálástól, elpuhult a pennaforgatástól. Kapzsiság, mohóság és a precizitás keveréke. Mindent felfal, majd mindent levág... letarol...

Köpmögint

Pipadohányzacskó testű, pipázó ördög. Lakodalmas pántok, szíjak tartják össze. Természetesen csizmában van. Közönséges, köpködő, pipázgató. Részigazságokat, pipaszutyokkeserűséget, lelkem szutykát pöfékelő. Szívesen hallgatják, észre sem veszik, hogy az összefüggéseket nem ismeri. Köp-mögint – mög-int.

Ördögbúgató

Gyermekkoromban búgó csigabigával játszottunk. Csigáztuk. Bigáztuk. Csigabigáztuk. Fölpörgettük. Föl tudtuk pörgetni. Bohócos, két ördögfejű pörgettyűm is pörög. Minél inkább nem kéne, annál inkább. Ördögjáték. Játékördög:

Dagonya Lázár

Daga-daga-dagadom. Tipi-tapi-tapicskolom. Elkene-kene-kenegetem. Kerekerdő, gombocska, elszökött a dimbecske, dombocska. Maradt még valami? A dagonya. Szeretem a naspolyát, imádom a dagonyát! Hová lett a naspolya? Megette a kankula. Sebaj! Megma-

BELZEBUB MILITANS

ZELEKULA

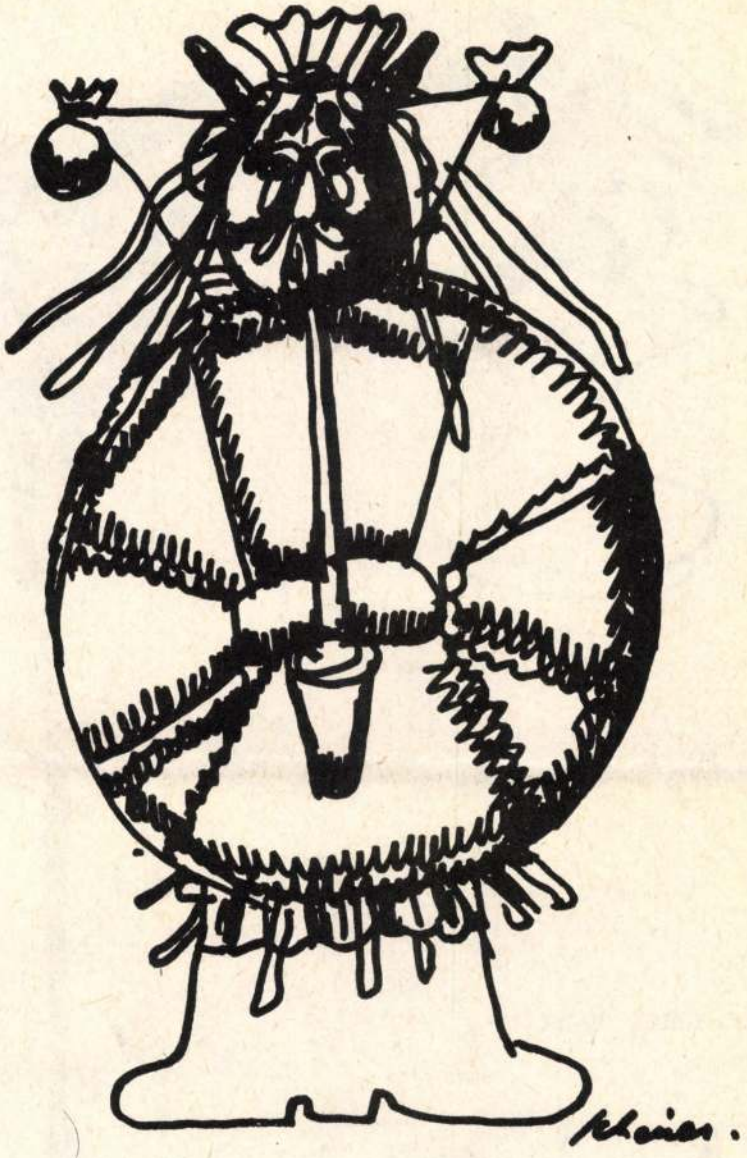

Köpmögi(nt)
Pipa - Srutzok
Lelkem - Srutzkom

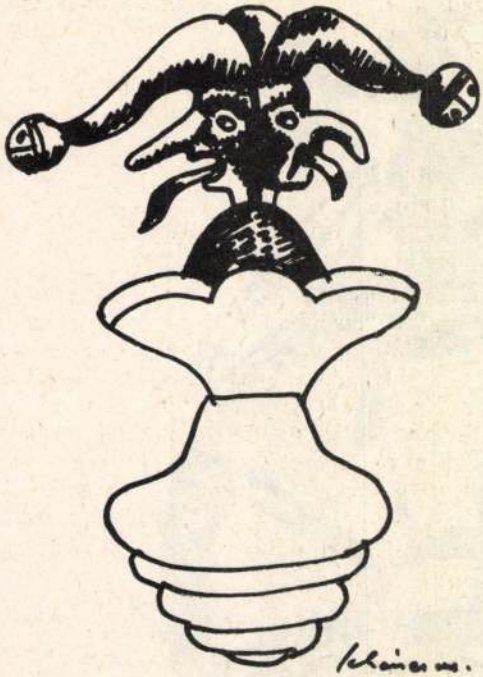

Ördög . bugaló

DAGONYA LÁZÁR

SZÉLLEL BÉLELT SÁRKÁNY

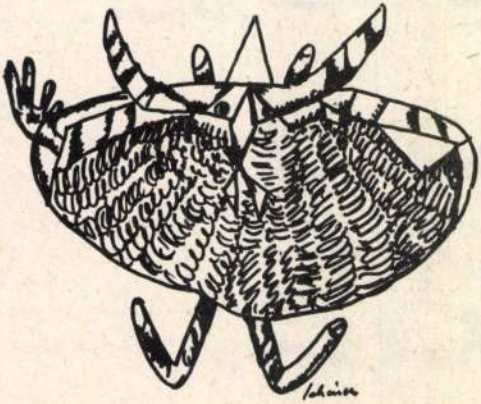

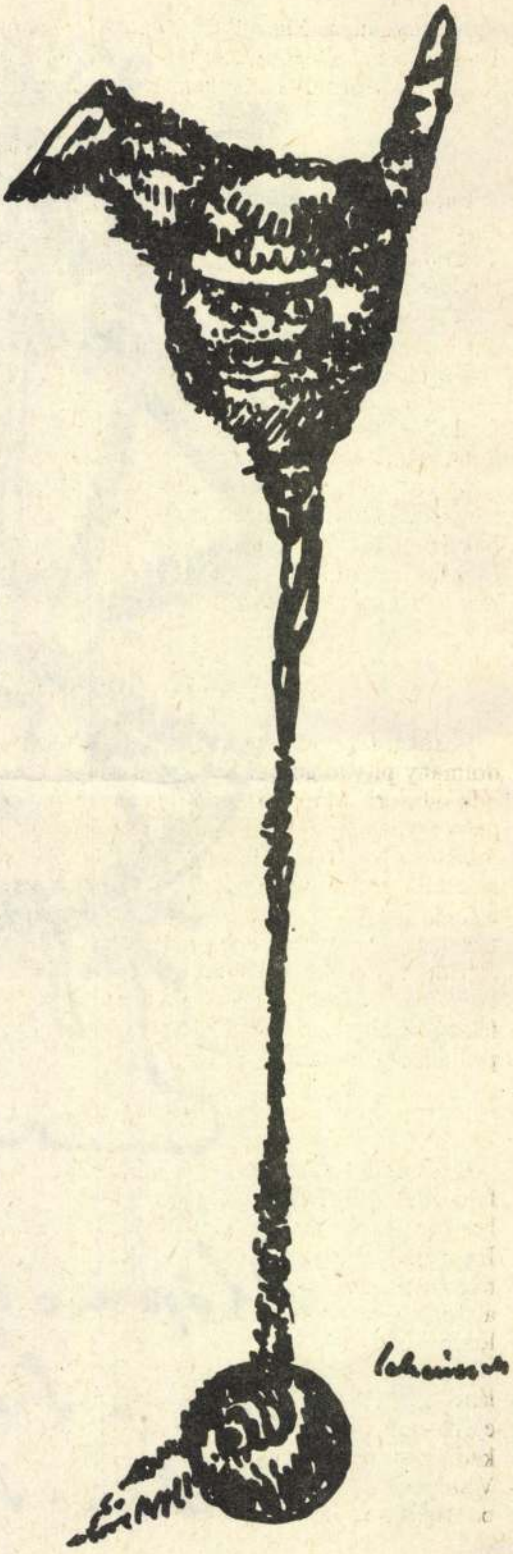

radt a dagonya. Maradt a dagonya? Megmaradt a dagonya!!! Dago-daga-dagonyázom. Dagonyázzál! Dagonyázzunk! Ez alkotás? Annak látszhat. Alkotás-látszat. Infantilitás. Kajlaság. Morbiditás. Se nem gurul, se nem áll. Stagnál. Megfeneklett.

Széllel bélelt sárkány

Lapacs Sárkány. Lapos, mint a rája vagy a lepény. Lepény-sárkány-hal. Lába, szarva, kis csápja van. Göcsörtös, ágszerű keze mint csutka ágazik el a vállából. Mézeskalácsból?! Tésztából?! Nem, fűzfából, kosárfonás-mintával. Rusztikus. A fonásba ritmus vihető. Szép, rendszerezett látszat.

Miért lepény? Mert nincs lelke, nincs szíve. Miért nincs neki? Mert nem is lehet! Nincs harmadik kiterjedése. Kétdimenziós. Ezért hát nem lehet lelket önteni bele, szívet adni neki. Ilyesminek nincs helye. Egyébként ez a legmegtévesztőbb dolog. Azt hisszük, minden ott van, ahol kéne lennie. A szív és a lélek a helyén van. Hiszen megvan a helye. Nemcsak a jó, de a rossz is csak úgy boldogul, ha helyet kap. Ha nem kapna, bolyongana. Elveszetten. Soha meg nem találtan. A bölcs mondás szerint „tempora mutantur et nos mutamur in illis". Még az ítéletnek is van térfogata, s időt kell hagyni rá. Hiszen az időben, ha akarnánk, megzápulhatna, elrohadhatna minden gonoszság, de virulenssé is válhat. Terjeszkedik baktériumflórája. Konformista. Előregyártott eszmékből él. Mások teremtik meg, de ő fogyasztja. Születésétől fogva ördögi pozitív szerepe van. Ilyen kétdimenziós lények üresítik meg a háromdimenziósokat a negyedik dimenzióban.

Szirítty Paprika Jancsi

Sziritty? Finomkodtam. Szir-szar. Kimondtam. Olyan a kis fejecskéje, mint egy díszes réz dolmány pityke gomb. Kis szemecskéje, répa vége, tömpe orra van. Ez kopog, ha a fejét oda-odaveri. Márpedig oda-odaveri, hogy ezzel a mindenbe beleütöttségét jelezze. Kezeválla egyben, mint egy vállfa. Lábaszárát fölhajtja. Pentagram formát alkot. Paprika Jancsi. Jelentéktelen. Kis bukfencfigura. Az ember számára igen jó dolog egy ilyen ide-oda gurítható valaki. Irigylésre méltó, akinek a keze alatt ugrál egy titkárnő, menedzser, tanítvány, egy ilyen kis senki, aki csak arra jó, hogy megakadályozzon egy komoly folyamatot. Ha valami nem megy, vagy nem akarják, hogy menjen, akkor a tárgyaló félhez gurítanak néhány ilyen Szirittyet. Feltartják az ügyfeleket. A főnök pedig mentesül a szembesüléstől, vagy akár attól, hogy gondolkozzon. Olyan emberek tartanak ilyen specieseket, akiknek pedig fontos feladatuk lenne. Nemcsak maguk nem alkotnak, de mást is feltartanak az alkotásban a kis pentagnómjaikkal.

Ha fúj a szél, mindig hápogunk

Gesztusaink pedig nincsenek. Blazírtság. Egykedvűség. Szívnek helye nincs. Pacsmagpofamozdulatok. Titkárnők, bolti eladók, ügyeinket ügyintézendők érett kukoricacső-mosolya nem több, mint a gargalizálás. Mindig ugyanaz a maszk, vigyor, ha kell, könny. Hápognak. Nekünk hápognak. Mit? Már nem is fontos. Nekik pedig az a jó, ha olyat hápognak, ami miatt nem lehet kérdőre vonni őket. Az egyforma vigyor, vicsor boldog állapot. Megvéd minden felelősségvállalástól. Következetes alkalmazása garantáltan problémamentes.

Borospohár talpából kiálló rúdon hólyagszerű test, bohóc–ördög–Janus-arc. Kötélen, láncokon különféle tárgyak lógnak, amelyeket himbál a szél. Csörömpölnek. Felborulna az egész, csak egy nagy szél kéne. Elfújná a vicsor-vigyort, a könnytelen könnyet. De hát csak kis kóbor szelek vannak. Bárhonnan is kóborolnak, a csörömpölés és a hápogás változatlan. Változatlan a kifényesedett, megkelesztett, előre kikeményített, de az unalomtól behorpadt, babapúderrel kimeszelt arc. Sógoruk a:

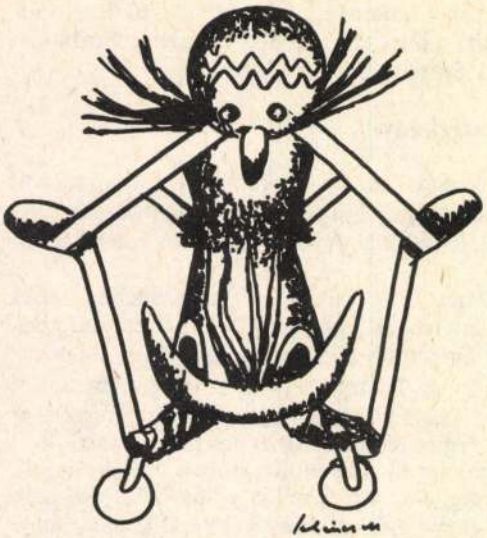

SZIRITTY PAPRIKA JANCSI

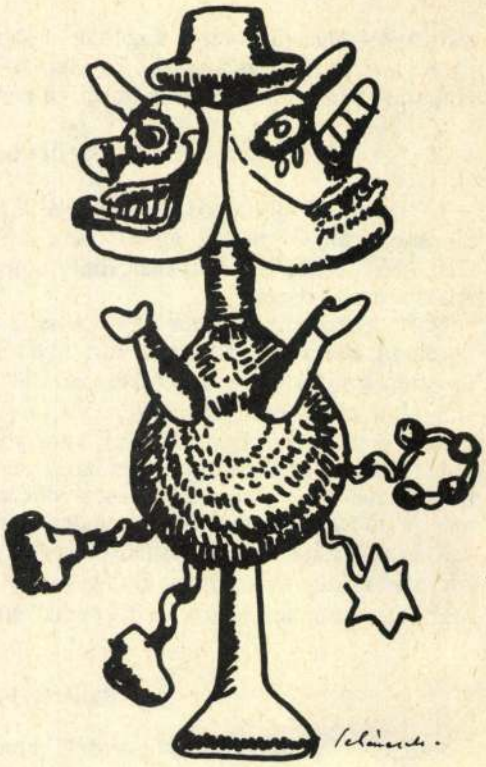

HA FÚJ A SZÉL MINDIG HÁPOGUNK

Dísz-mafla

Első ránézésre kedves játékmackó, aki hátsó lábát szétteszi. Mellső lába nincs. Bozontos kis fejecskéjén a győztes római hadvezérek diadalmi jelvényét viseli. Varázsa a jellegtelensége. Mindegy, ki-mi van ebben a díszzsákban. Külsőségek. Feladata – díszességéből eredően – az együgyűek, a sznobok, a pók-pontifexek érdeklődésének felkeltése. Maflasága díszességénél is fontosabb. Ha túl okos lenne, szembekerülne más okosokkal vagy a még szélesebb táborral: a butákkal. Ha buta lenne, sokan magukra ismernének. Bölcsessége: díszmaflaság. Mert az emberiség okosokra és butákra oszlik. Minden buta okosnak tartja magát. Így aztán a butákból kerülnek ki a nagyokosok, akik ilyen kis Dísz-maflákat pátyolgatnak. Őket, akik semmire sem jók, s ezért alkalmasak mindenre. A romlás kis Priápuszainak díszhely jár. Kenyéradóikat díszítik.

Rózsatetű ördögcsimbók

Irodalmi, művészeti élősdi. A kinyílott műre száll. Rászáll. Mert nem ismeri az alkotás örömét és kínját, elvenné az alkotók örömét, fokozná kínjaikat.

Csusz-Kuszma ördög

A kő alól előmászó skorpiók láttán született. Elnyúlt hernyóteste van, fölfújható műanyag szkafanderbe öltöztetve. Szabályosan hurkásodik, bugyrosodik rajta. A válla és a melle fából készült ökörjáromszerű ördögjáromba van fogva. Nem tud járni. Alattomban

DÍSZ-MAFLA

CSUSZ KUSZMA

RÓZSATETŰ ÖRDÖGCSIMBÓK

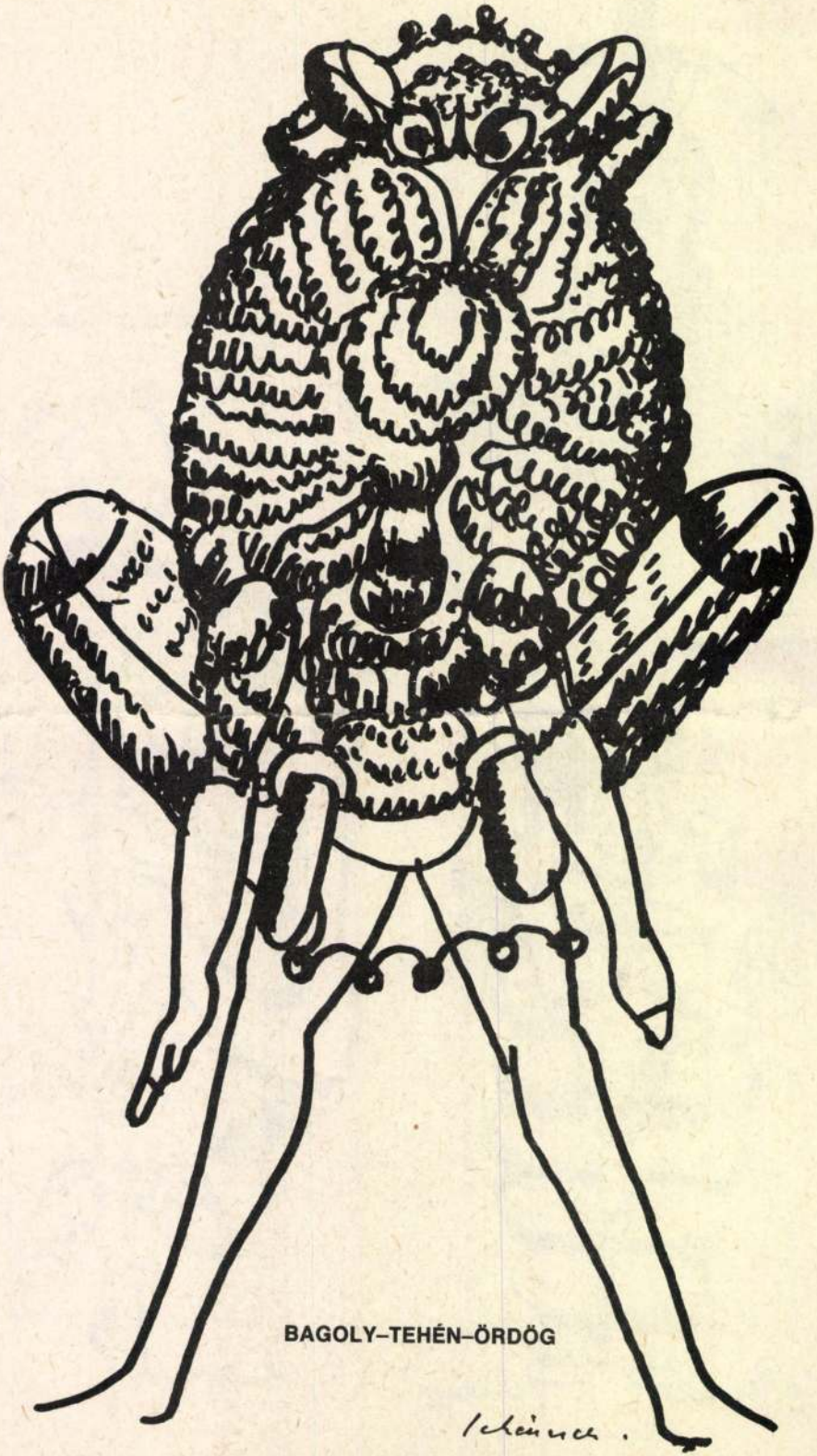

BAGOLY–TEHÉN–ÖRDÖG

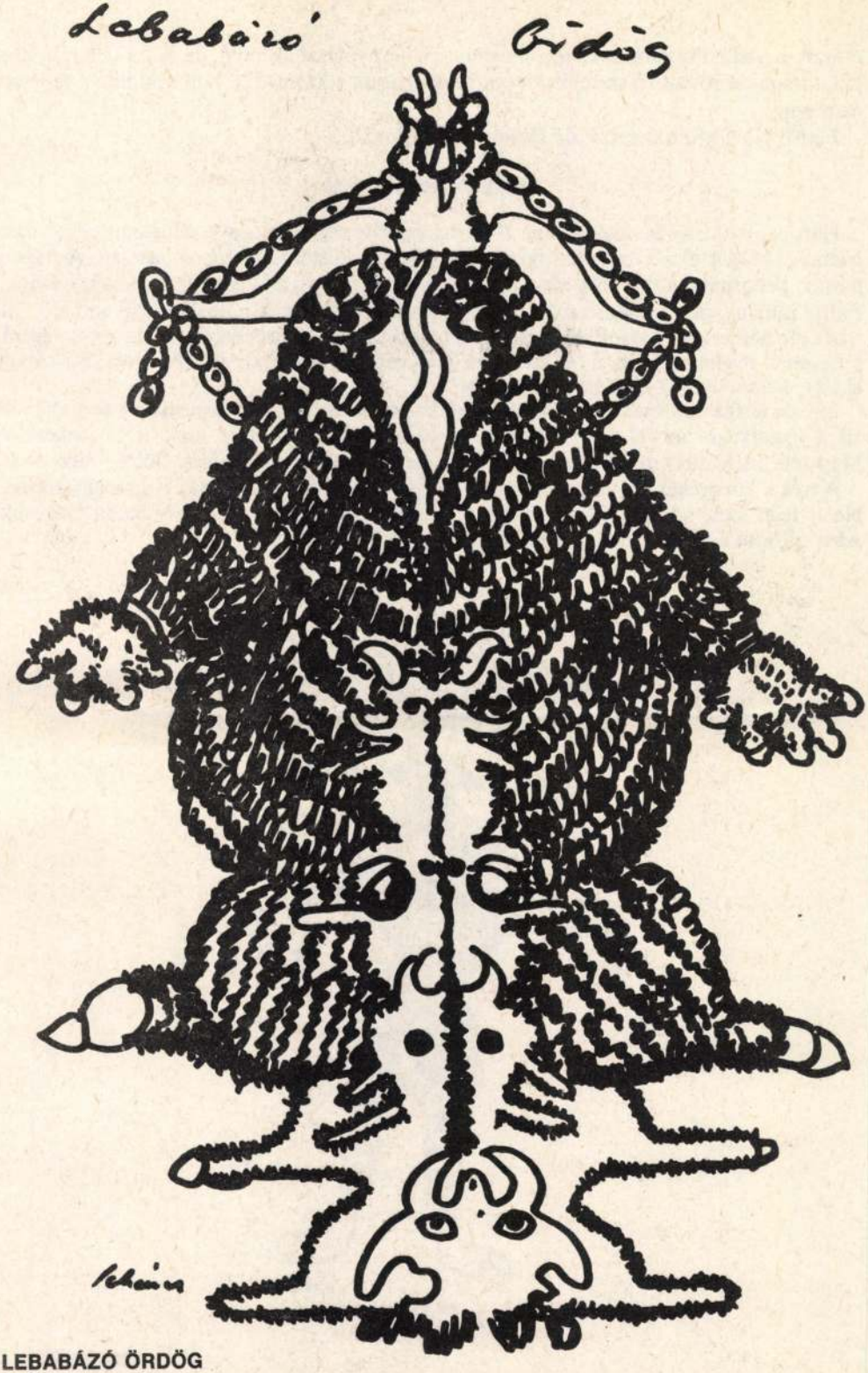

LEBABÁZÓ ÖRDÖG

csúszik-mászik. Pusztításának medianizmusa a hernyóéhoz hasonló, de míg a fákat, bokrokat, virágokat rovarirtó szerekkel megszabadíthatjuk a kártevőktől, itt semmiféle vegyszer nem segít.

Férfi?! Nő?! Mind a kettő, de főként együtt a kettő.

Bagoly–tehén–ördög

Három állati lény konfigurációja. Nősténység. Hímség. Hímnőség. Magamutogató mezteleség. Magát idéző, másokat igéző. Bűvölő, babonázó. Csalétekcsupaszság. A bagoly mintha beborítaná a ruhátlan női alak felső testét. Így csak a lába és az ágyéka nő. Onnan fölfelé puhány, pihepaplanszerűen befelé-huppadóan szőrös. Mindenhol benyomható, jólesik rajta henteregni. De fejének legfőbb tartozéka, csőre – szúróeszköz. Tekintete szuggeráló, merev, félelmet ébresztő. A szem, ha nem mozog, babonáz, bűvöl, bénít. Füle nagy ékszer. Rózsabimbó? Diadém? Korona?

Lába a férfilábnál vaskosabb. Terpeszkedik, mint a béka. Minden pozitúrában stabilitást ad a bagolynak, amely uralja. A bagoly okos. Okossága itt és most a fölébekerülés. Megszellemtelenített merevség. Nem tudása, de uralkodása által bölcs. Bölcs uralkodó.

Ágyéka környékéről két tehéntőgyszerű fallikus forma csüng alá. Anyaságjelképek?! Nem, tejet nem adnak. Még a tehén ártatlanságát, naiv butaságát is hiába keressük. Abszurditása a tehénártatlanság látszata.

HÚGYHÓLYAGFÜLŰ

Lúdláb
Ördög

Lebabázó ördög

Fölhasított kecske vagy fekete birkaszőr ördögbunda. Rembrandt széthasított szarvasmarhája kiterítve, négykézláb. Ebből a bundából egymás hegyén-hátán, piramisszerűen bújnak elő az egyre nagyobb és testesebbb kisördögök. Mater diabolica. Ördögi termékenység. Ördögméhkirálynő. Fogamzásserkentőt szed. Még! Még! Kevesen vagytok! Nagyra nőjetek, szép kis „feketéim"!

Húgyhólyagfülű

Hogy fülecskéd süket?! Hogy olyan, mint a hörcsög pofazacskója?! Belegyűjtöd a zabálnivalót, amit nem tudsz felfalni egyszerre? És az a sok szép színű folyadék, ami a fejedben, a fejed körül áramlik? Tessék?! Rossz nyelvek szerint ez a húgyhólyagban való áramlás azt jelenti, hogy semmi köze színeid fiziológiájának az értelmedhez. Hogy?! Nincs is értelmed?! Szörnyű! Szóval azt merik mondani, hogy az értelmetlenné tett értelem színdinamizmusa övez. Bármerre lököd, löknek, himbálod, himbálnak, más-más színű ez a húgyhólyag glóriád. Dicsőséged forrása, hogy nemcsak téged, de te is, bármikor minden színt a kívánt

ÖRDÖGPATKOLÓ

TÁVOZZ TŐLEM ÖRDÖG

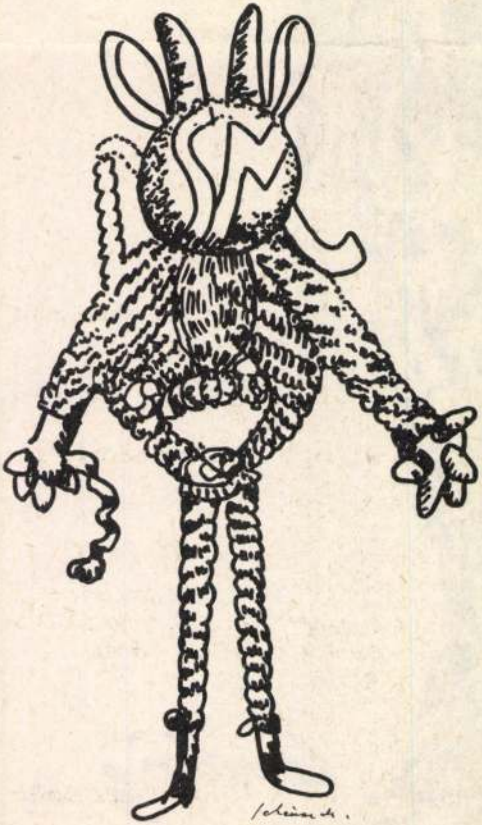

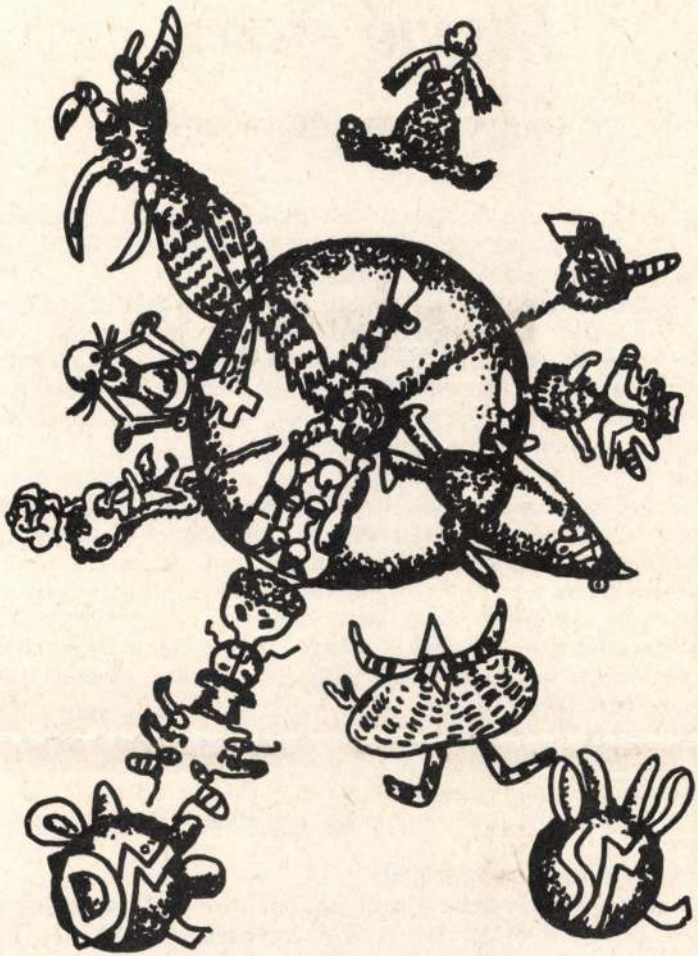

színnek látsz, bizonyítod, ha kell: ó, nem fekete, csudaszép csudaszín, csuda színpompás itt minden!

Lúdláb

Szegény Hanyi Istók. Állítólag valaha ember volt. Elállatiasodott. Elördögiesedett. Kulturálatlan, hitvány kis ijesztgető. Ismeretlen, tehát félelmet keltő.

Távozz tőlem ördög

Befejezem. Fejezzük be. Fejezzük le! Ördög, sátán, sárkány. Hány fejű? Hány fejét?

Távozz tőlem, Ördög? Nem hagyom, hogy érzékeim eltompuljanak. Figyelnem kell a rosszra, a jóra, a csúnyára, a szépre, az igazságra, a maira és a holnapira egyaránt.

Nem tűrhetem, hogy jó a dolga, vígan él s gazdagon az

Ördögpatkoló.

Schéner Mihály–Dobos Marianne

Disznó mesék

A megszégyenült vőlegény

Élt egyszer egy szegényember a feleségével. Volt nekik egy legény fiuk. A legény már annyi idős volt, hogy már lehetett volna neki nősülni. Meg aztán szükség is lett volna, hogy több munkás legyen a családban. Azt mondja egyszer az asszony:

– Hallod-e ember, valahogy házasítsuk meg ezt a fiút, most már itt az ideje.

Hát így is lett. Kikerestek a szomszéd faluban egy lányt. Hozzájuk való volt, tetszett a gyereknek is. Hát elmentek. Abban az időben annál a háznál sem volt elegendő szék. Két karosszék volt mindössze, meg a fal mellett pad. Hát mit csináljanak, a gyereknek odahengerítettek egy akós hordót. Azt mondja az apja – annak úgysem lehet belebeszélni.

– Na fiam, ülj hát a hordóra, aztán majd szólunk, ha megegyeztünk.

Hát a gyerek leült a hordóra. Aztán úgy jött, hogy a meztelen fenekével ült a hordón. Hát aztán amint ezek egyre alkudoznak, beszélgetnek a jövőről, mindenféléről, addig a gyerek unatkozott, s lenyúlt a gatyapertlin keresztül, elkezdett a zacskójával játszadozni. Markolgatta, meg volt a hordónak egy csaplyukja, azon az egyik golyóját lenyomta, visszahúzta, aztán lenyomta a másikat, megint visszahúzta, szórakozottságában csak úgy játszott. Egyszer aztán úgy csinált, hogy amint lenyomta az egyik golyóját, elfelejtette visszahúzni, s utána lenyomta a másikat is. Akarta aztán visszahúzni, de nem jött. Mert mind a két golyó túl volt a csaplyukon. Próbálgatta, de nem jött egyik se. Hát a gyerek már kezdett izzadni kínjában. Mi lesz most?

Közben aztán az öregek megegyeztek, megbeszélték a lakodalmat, mikor lesz, hogyan lesz. Az volt a szokás annak idején, hogy mikor megvan az egyezség, akkor a lányos háznál – ez még most is megvan nálunk – megkészült a vacsora vagy ebéd, amikor ott voltak. Hát volt is ott mindenféle, mikor megvolt az egyezség. Terítettek, fölhozták az ételeket. Hívták a gyereket is:

– Na fiam, gyere az asztalhoz, ebédeljünk.

– Köszönöm – azt mondja a gyerek –, nem eszek én semmit. Nem vagyok éhes.

– Dehogynem – mondja a jövendőbeli napa –, az volna még csak szép, hogy eszünk, eszünk, a vőlegény meg csak nézelődik. Odajössz bizony fiam!

– Nem megyek nahát, nem vagyok éhes.

Pedig nem az volt a baj, hanem nem mehetett.

Azt mondja az asszony:

– Gyere csak ide lányom, fogd meg a hónalját! – Ő meg megfogta a másik felől.

– Hát csak nem ülsz itt a hordótetőn, amíg mi eszünk!

Hát amint aztán húzzák, elkezd a gyerek jajgatni. Nézik, hát a hordó is megy vele. Hát itt valami furcsa dolog történhetett. Odanyúl az asszony, látta már, hogy áll a dolog, a lyuknál szorult meg a gyerek. Azt mondja:

– Ember, gyere, aztán segélj, mert baj van. Nézd, beszorult a gyereknek a zacskója.

Nézi az ember, hát tényleg baj volt. Hozott nagyhamar kalapácsot meg vésőt, s a lyuk mellett beverte a vésőt a hordófenék dongájába, hogy majd kiszabadítja a gyereket. Feszegette a vésőt, a gyerek meg húzta. Hát egyszer csak, amint feszegette a vésőt, kiszaladt a véső a repedésből. De akkor már annyira feljött a gyereknek a zacskója, hogy a repedésbe, amit feszegettek, odacsípte a bőrét is, cakk-pakk. Na a gyerek akkor elkezdett ám ordítani, annyira fájt neki. Meg kellett neki várnia, míg az ember újra beveri a vésőt. Addig feszegette, addig, míg aztán nagy nehezen az egyiket vissza bírta húzni. Aztán, ha már az egyik kijött, kijött a másik is.

Akkor aztán neki az ajtónak, úgy elszaladt, hogy sohasem lett ott vőlegény. Megröstelte magát, meg hát fájt is neki.

SCHÉNER MIHÁLY(festő)

Ágh István Uj Auróra, 1987. 1.sz.

Viráglányok

Schéner Mihály műveire

Napleányok

Forog a föld fölkél a nap
sugarát lengeti
elfogy a hó a hóvirág
bimbója kezdi ki
Hóból lettél fehér virág
nap a te aranykoronád
szívecskéd szívbeli
Forog a föld fölszáll a nap
sugarát elveti
kékebb az ég a májvirág
magát is égnek képzeli
Mennyből fakadtál kékvirág
lelkem lett második hazád
veled telis-teli
Forog a föld elül a nap
sugarát tölti ki
szapora szív a szívvirág
erőmet ellepi
Szívemből nőttél szívvirág
engedd kezem kisvánkosát
alád illeszteni

Kökörcsin

Korai még, korai még?
óránként változik az ég,
kicsal a derű és ború,
beborít ezüstpihe bú
ott s amikor ideje van,
dacosra ékülsz, sziklafal,
pusztaság pompás lányaként,
ha csak egyszer, hát csodaszép,
hát csak–azért-is! soha még,
tilos, titkos virágodért.

Ibolya

Kinek rejtőzöl ibolya?
gyökeredig csöpp izgalom,
kiért reszketnek ereid
becsukott kék szemhéjadon?
szendereg álom-mosolya
árama barna avaron
csiklandja kérő kezemet,
belebizsereg fél karom
s szemem, hogy addig nézzelek,
míg lassan fölébresztelek.

Jácint

Kulcsvirág, jácint, kulcsvirág!
nevedhez illő, záramat
fordítsd, ha kék vagy, szememet
nyisd ki, hadd lássalak,
ha rózsaszín, a szívemet
szívesebben fogadjalak,
fehérrel fehér lelkemet,
ringatóm ringathassalak,
kulcsvirág, jácint, kulcsvirág,
nevedhez illő, el ne hagyj!

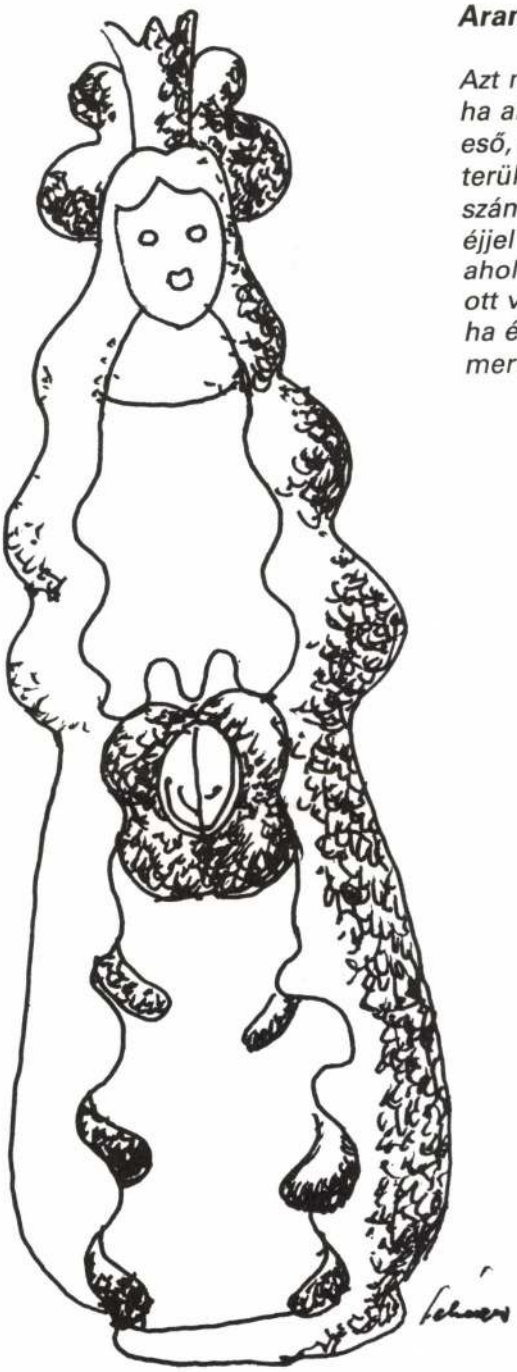

Aranyeső

Azt mondom rád, arany vagy,
ha arany, sose hervadsz,
eső, de sose hullasz,
terülő Tejút-fürtöd
számtalan fürdő csillag,
éjjel is világítasz,
ahol akarom, ott vagy,
ott vagy, ahol szeretlek,
ha én neveztelek meg,
mert én neveztelek meg.

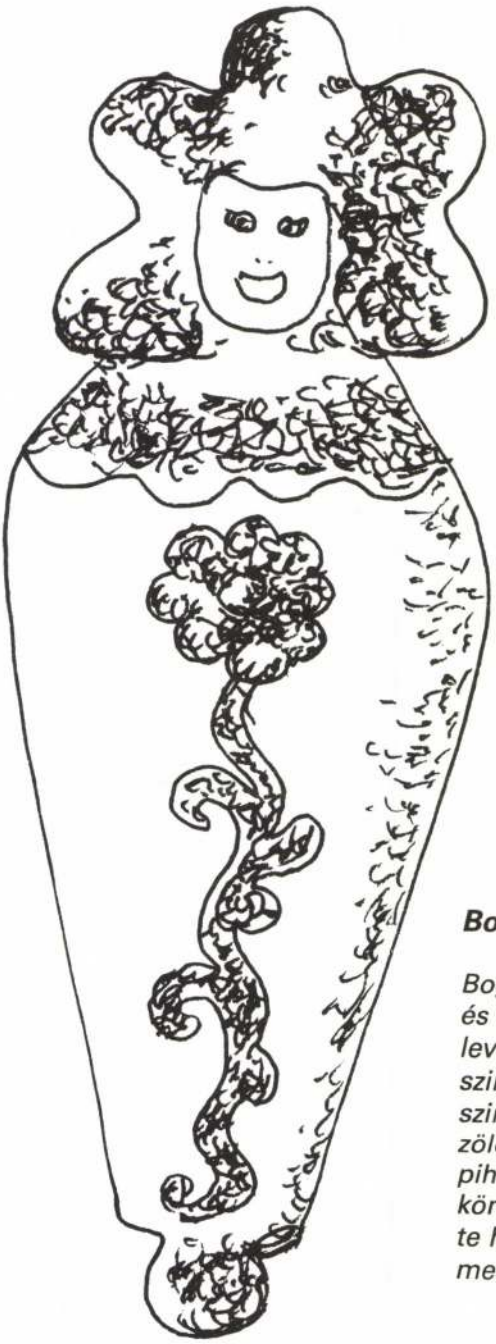

Boglárka

Boglárka simulása sárga
és zöld, a sárga zöldhöz,
levél levélhez, arc az archoz,
szirom sziromhoz, arc levélhez,
szirom archoz, boglárka sárga,
zöld simulása, csönd tavaszhoz,
pihegés pihenéshez, anya, gyermek,
könny archoz, tej a bőrhöz,
te hozzám, én tehozzád,
messzi csillaghoz dunna álma.

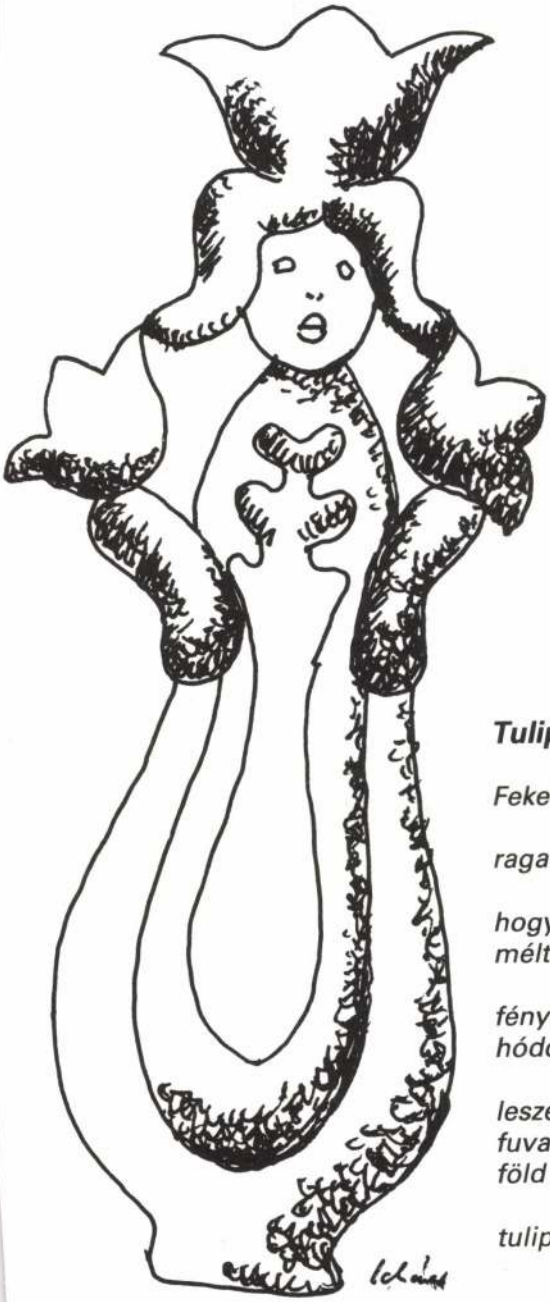

Tulipán

Fekete hímporos, dús mohópiros
sziromkehely,
ragadozó virágod, zöld,
vékony-hosszú szárad
hogyan bírhatja el?
méltóságos magasra emel a nap
hatalma,
fényen függeszkedel,
hódolok, mint szegény-szép
kiskertek árvácskája,
leszek méhecske-muzsikád,
fuvallatomra táncolsz állva,
föld vagyok, erőm rajongása
benned változik át
tulipán, tulipánra.

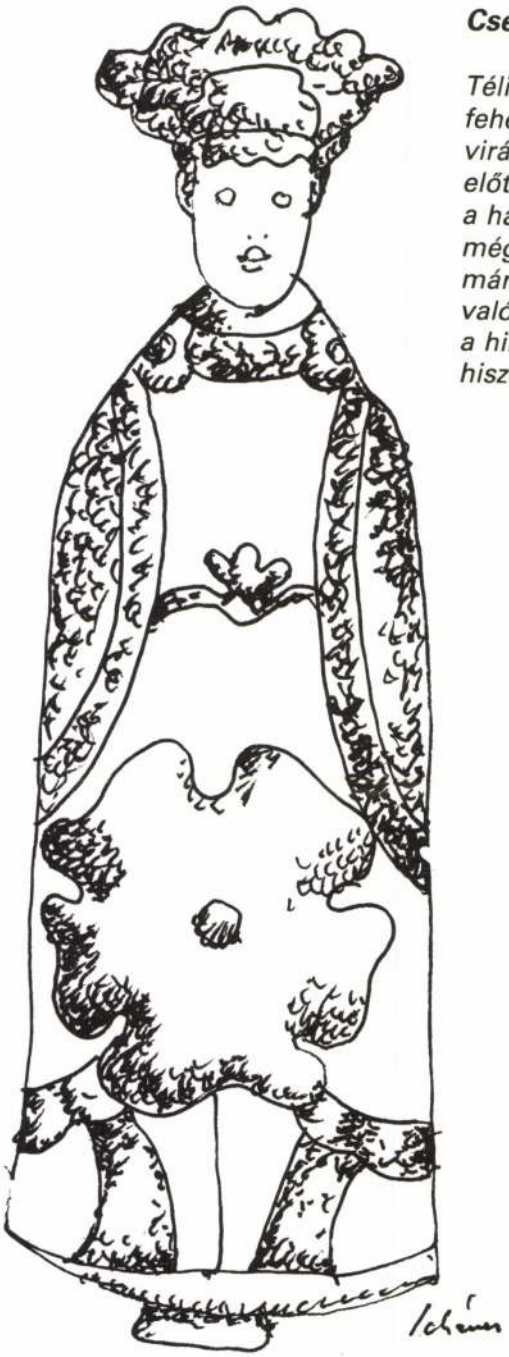

Cseresznye

Téli álmodból szökött, káprázatom
fehér menyasszonya, a havazást
virággá bűvölöd, utánad köd,
előtted én vagyok, cseresznyefa,
a havazást virággá bűvölöd,
még fázol, de már nem fázunk soha,
már nem fázom, de kérdem az időt,
valóság-e, ki álom volt előbb?
a hihetetlent elhihetem-e?
hiszen akár a zene mosolya.

Nefelejcs

Ebben a hegyre-völgyre áradásban,
mikor egymásba habzik annyi szív,
valaki eltűnt, helyén árvaság van,
kinyílik a Nincsitt virága is,
űr csokrétája, kétkedés sápadt kékje,
tudakolom vizek partjainál,
az a valaki merre jár s mivégre?
még nem felejtett el talán,
csak a nefelejcs tudja hol, titokban
megsúgja, mit csinál?

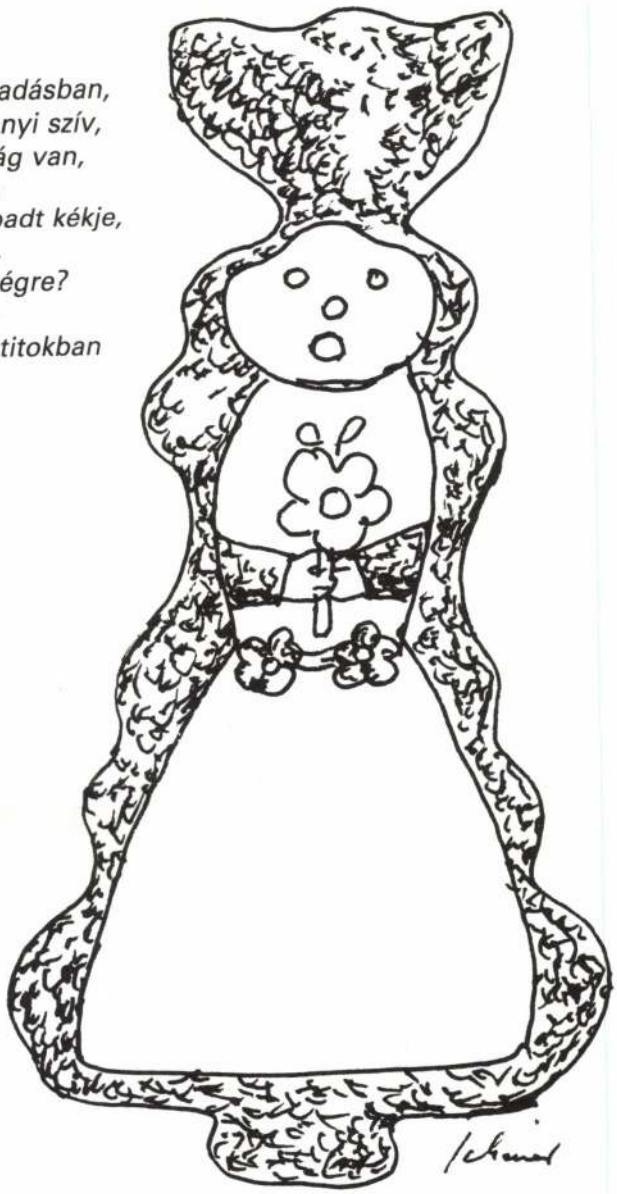

Vadrózsa

Makrancos Rosa canina
ebrózsa lenni nem akar,
se magyar Csipkerózsika,
se gyepűrózsa gyepűben,
amikor tüskével üzen
neked virággal integet,
kerted ha volna védene,
hazád határán nyílana,
vándor vagy, mindenütt szabad,
vándor, vadrózsa mindened.

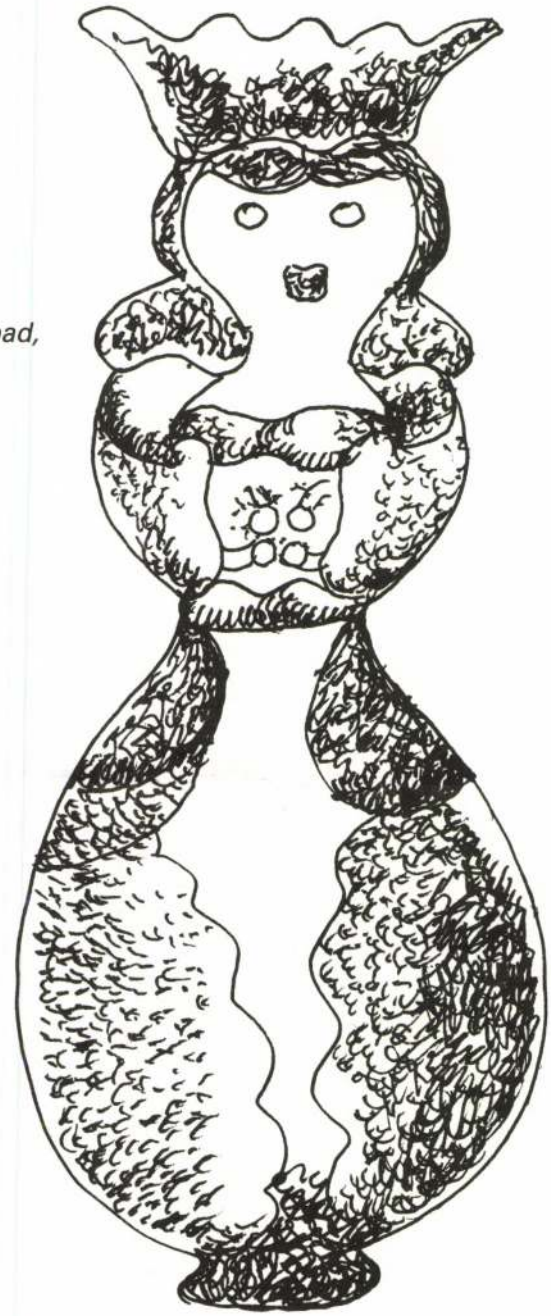

Pipacs

Nefejelcs súgja, mit csinál:
kora reggel pipacskodik,
pirosba bontja bimbait,
nevetést csikland, röpteti,
szédítő zöld kosár,
mező kipingált ringlisén
fölsodródik a csitri szoknyaszél,
forgatja körbe-körbe Föld,
szeret? nem szeret? visszaszáll
és újra kuncog, csettint, nyelvet ölt.

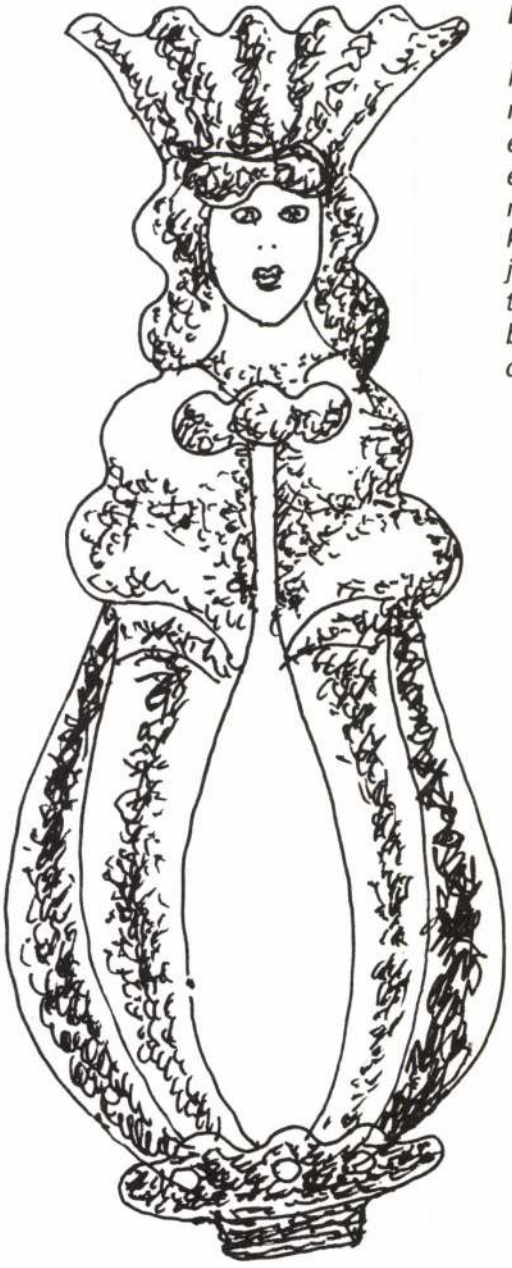

Búzavirág

Ne félj? most olyan messze
mint az ég, de onnan hozza
el neked búzakék vigaszát,
egy csipet madár-látta végtelent,
magasok zafírcsillagát szemén,
kiskanál óceánt neked,
jéghegyről jégmadárka kék
tollát azúr utakon menti át,
búzavirággá fárad azután, ne féltsd!
csodálatos, csodáld!

Galagonya

Fogadj be tiszta sűrűség,
add csipke-kesztyűs kezedet,
oda vezess hol, senki sincs,
túl a sötétség éjfelén
remetévé szeress,
hitesd el, ami habfehér
valódi tej, a barna héj
foszló kalácsba fon,
s dércsípte, annál édesebb
nekünk való gyümölcs a pír.

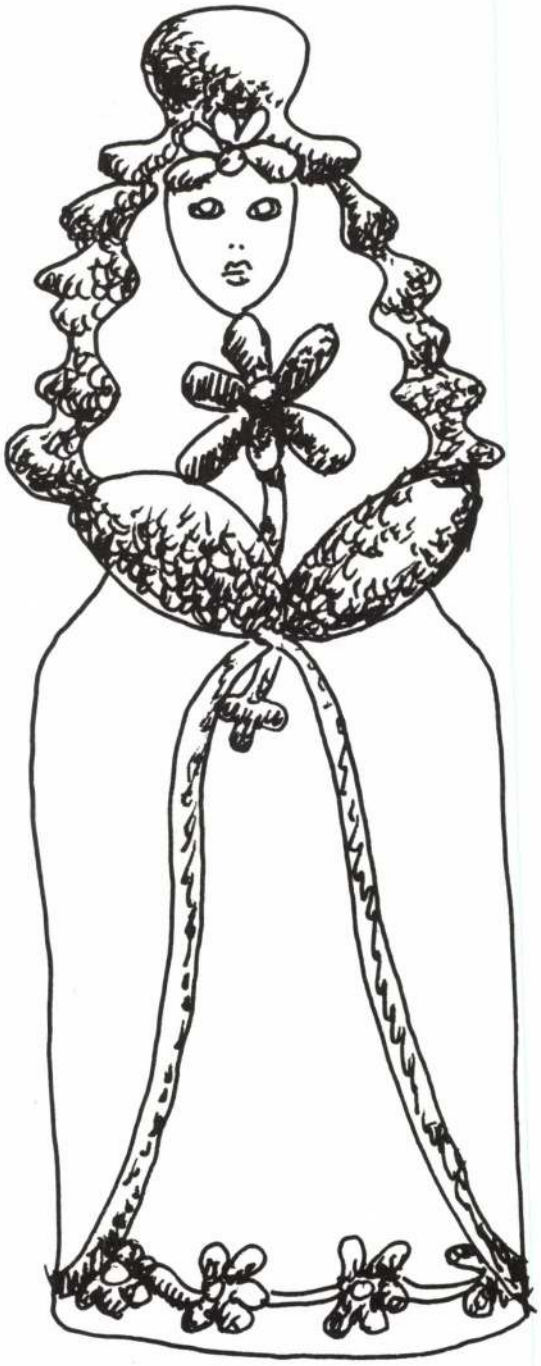

Hej, körösparti hársak!

fejszékkel jár a sors
siratlak hársfasor
– bozsgó ezüst mese
maga voltál a lét
illata és színe
a mindenség szívét
átzengő szentmise

a cselekvő ige
már szenvedő ige
az ifjúság dühe
a szerelem tüze
eltűnt a víztükörben
leszállt a semmibe
*
fejszékkel jött a sors
ledőltél hársfasor
kivágták lelkemet
a zümmögés alól

ötven fejszék belőled
kivágtak engemet
haldokló húrú hárfa
szólítom lelkedet

– hárfásnak hársfasor
– hársfának hárfasors
– egymássá változunk még
valaha valahol

hazajáró ezüst
a lélekzümmögés
se arc se hang se füst
csak zsenge hársezüst
a lélek méhese
bozsgó gyerekmese

csobogó csönd a múlt
s a múltban a Körös
csak forrás mely az új
sorsnak medret keres
*
seholban áll a hárs
ahová hazajársz
seholban ring a víz
amelyben tükröződsz
amelyre verset írsz
*
bús hárfahúr remegj
Gyuláig révedek

– eljöttem hársfasor
elcsalt megcsalt a sors
sirasd meg azt az álmot
amit már nem találok
s te sem találsz sehol

Karácsonyfák

(halkan, egymáshoz, január hidegében)

az én jóságom akkor
a te jóságod akkor
mint a betlehemi istálló melege
tárt-szárnyú angyali szózat
zengő pásztorarc
az égből ömlő kévefényben

a mi jóságunk akkor
mint egy
csupaszív ostromgép
a Gonosz ellen

ki béklyózta
ki bénította meg
ki vette el
minden reményem
minden reményed?

s ki meri
azt hazudni most hogy
– én a tiédet
te az enyémet?!!?

határtalan daccal

nem több
egy inga-útnál
s nem kevesebb
a végtelennél

emberi lehetőség
Gondolatlézer
– megkeresni
a teremtés napját
az elhagyott
isteni műtőasztalt

s véges arcodon határtalan daccal
folytatni
mégis
a folytathatatlant

Pardi Anna

Az egyén korlátai és szabadságai

C. G. Jung emlékének

Most kezdjük el a lélek általános áttekintését,
a reduktív kárhozatot, balfogásos tündérregét,
félresikerült kísérletek szintézisét
analizálva az újabb félresikerülést;
most kezdjük el az idegesség természettudományos elemzését,
s az öröm már természetesen túl keringő égitestjeit,
míg örök fényességeket óhajtva,
árnyékból árnyékba ér az egyéni fejlődés.

Egy idő után csak a visszás energiák
érvényesülnek. A civilizáció halomra dől
bennünk, a kabátgomb már nukleáris magunkba záródásra
varrja fel a viselkedés összes konfekcióit,
a kar két lejtő, bukdácsol a láb, a semmihez
tapad az ész, már csak a logikátlanság az éltetőnk,
az Eroszra hulló hajszál, annak a csekélyke hatalomnak
is semmibevevése, mivel önmagunk felett bírtunk még;

a gondolat is halálos ágy, mongol-idióta emlékekben
szivárog át a nappali takarón az éjszakai lázadás,
a hány nap a világ alulnézete,
a hány évmillió és hány pusztulás maga az ember,
milyen vérfoltokon át szerető ősi kép, állat és géniusz,
milyen élnivágyó halálösztön, milyen összeroppanó méltóság?

Milyen út és útletérés az, hogy a szubjektív folyamatok
seregéből kell kifejlődnie az objektív világegésznek,
a változóképesség mikroszkopikus forradalmakban zajlik,
s akiért a harang szól, az maga a harang is,
a belső tereinek ütődő, nehézkes harangnyelv;

szorongásunk feloldása munka és munka
a jóremény pedagógiája, a legelhagyatottabb pontok
legközösségibb közelítése, síküveg szabadvers
a törő, zúzó szilánkrengetegen,
a front mellett fronton,

hol egek, földek, metakommunikációk és szóvesztések
menetelnek, aranykori töredékek a sötét hangyaboly anarchiákban,
maradékfokok, épkézláb-kölcsönök a depressziós mozdulni se tudástól
a járáskelésig, míg felragyognak a kamatos harmóniák, hogy élsz,
s a föld színéről is törlődötten újra látszol:

esik az emlékvölgy, esik lefele,
nő a holnaphegy, nő az ég fele,
ahol csődöt mondott minden tény,
ott már Isten szeret,

nagyhatalmak vannak bennünk,
a világ szépsége, a természet szépsége
lelkünk vágyaiban lehet
tökéletesen ép,
vagy tökéletesen elveszett.

A halál huszonnégy ezredik órájáért
magában számolja vergődéseit a szív,
baleseti sebészeten elkábult angyala
minden koszorúér.

Vagyunk: de már e szóban
vagy kérdőjelez vagyot,
mint ételben kis kanál só
***legyetek a föld sói** szimfóniát*
ízetlen, másnapos húspiacok forgatagán.

SCHÉNER MIHÁLY festő, grafikus
Medgyesegyháza, 1923

Tanulmányait 1947-ben fejezte be a Képzőművészeti Főiskolán, mestere Rudnay Gyula volt. Tanulmányuton Francia- és Spanyolországban, Angliában, Svédországban és az Egyesült Államokban járt. Az ötvenes évek óta kiállító művész; 1963-ban és 69-ben a Csók Galériában, 1968-ban Kaposvárott és Medgyesegyházán, 1973-ban Nagykanizsán, 1974-ben Pécsett jelentkezett önálló tárlattal. Külföldön Londonban, Párizsban és Oldenburgban mutatkozott be. A Munkácsy-plakett (1972) tulajdonosa. - Korai, főként a természet szépségeit feldolgozó munkáit posztimpresszionista felfogás és realista hangütés jellemezte, majd expressziv és szürrealista tendenciák, a párizsi iskola szellemében alkotott. Ujabban a magyar folklór ismert tipusai tünnek fel képein az épités, a konstruálás szándékával; konturjaikból alakitja ki artisztikus szinezésü festményeit, helyenként már-már átlépve az absztrakció határain. Néhány éve a szobrászat és a kerámia területén is tevékenykedik.

SCHÉNER MIHÁLY

SZ

Tiszatáj XLII. évf. 5.sz. 1988 104p.

Új, fontos kiadvánnyal gyarapodott a békéscsabai Új Auróra Füzetek sorozata: *Schéner Mihály* rajzos-verses *Diabolikon*jának harmadik gyűjteményével, mely „több mint 80 ödrögöt hoz napvilágra rejtekéből".

— Úgy látszik, az nincs az őrség leltárában — vigyorgott az őrmester — de, aki esetleg piszkosnak találja, ne mossa meg, hanem adja ide nekem, és leharapom a koszos felét.

Nem volt ezzel gond, még Istvánunk is mosolyogva ropogtatta az értékes ajándékot.

— Bandikám, kiterjeszthetnéd a prakszisod — folytatta az őrmester —, mi is jól járnánk vele.

Kissé fölvidultunk, még valamelyik beteg egy ócska, szakállas Móricka-viccet is elmesélt, amit hálásan megtapsoltunk, és kértük, hogy másikat ne mondjon, inkább tetvészkedjen. A beteg durcásan elhallgatott.

Nem tudom, milyen vasúti kunkorral, de délben megérkeztünk Temesvárra. A nap nem adta meg magát. Bizonyosan harminc fok fölött volt a hőmérséklet. A vagonunk olyan volt, mint egy sütő. A betegek különösen szenvedtek.

Váratlanul egy katonai mentőautó farolt be mellénk. Három magasrangú orosz katona szállt ki belőle. Az őrparancsnokunk elébük ment, tisztelgett, valamit beszéltek, majd egyenesen a kocsink felé vették az irányt.

Szólok a tolmácsnak:

— Ezek ide közelednek. Jöjjön már az ajtóhoz.

Nem köszöntek. A vastag aranysújtásos fölszólított, hogy röviden tájékoztassam a beteg állapotáról, mert most elviszik agysebészeti kórházba.

A beszélgetésre István is fölfigyelt.

— Doktor úr, az Isten áldja meg, ne engedjen sehová!

— Nem úgy van az István, kórházban mégis más.

— De maga mondta, hogy meggyógyulok, minek kell nekem kórházba menni, még ott megölnek.

— Dehogy ölik meg, az orosz orvosok is értenek a szakmához, és ott biztosan specialisták dolgoznak.

— Akkor se engedjenek el — mondta most már sírva —, ha meg kell halnom, legalább magyarok között legyek.

— Nyugodjon meg, úgysem tudjuk megakadályozni, hogy elvigyék, lássa be, a koszt is

Schéner Mihály

Két figura Schéner Mihály
Bohóckocsikájáról

Németh Lajos: Schéner Mihály müveiről.
Müvészet,1979.április/4.szám/
A boritó hátsó belső oldalán

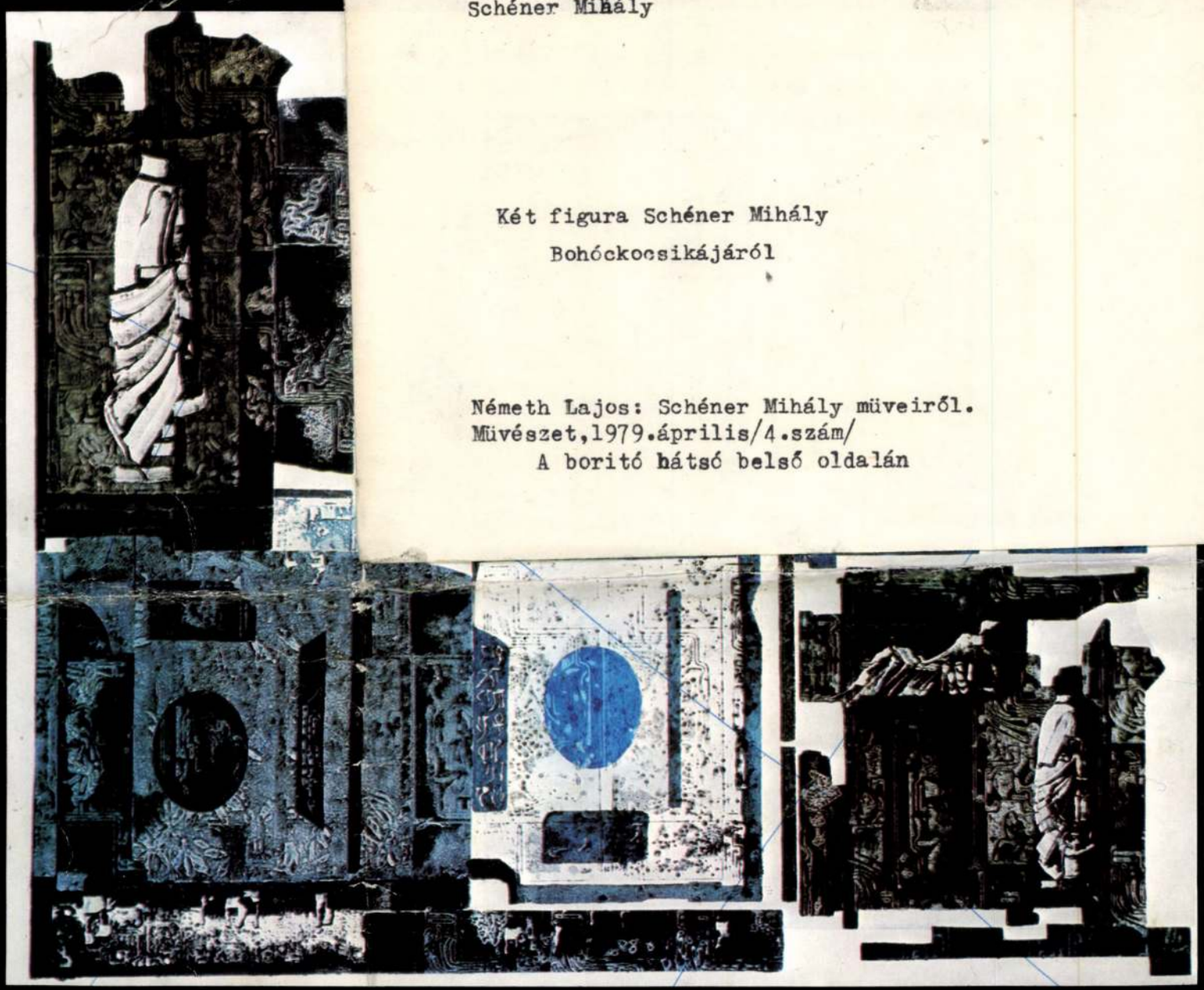

Ország Lili: Kék tükrök háza I., olaj, fa, 80x100 cm, 1974 (fotó Somfai)

ORSZÁG LILI

EMLÉKKIÁLLITÁS

Műcsarnok

NYITVA MINDENNAP 10–18 ÓRÁIG
HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL

Emléklap

Két figura Schéner Mihály Bohóckocsikájáról

Somfai István felvétele

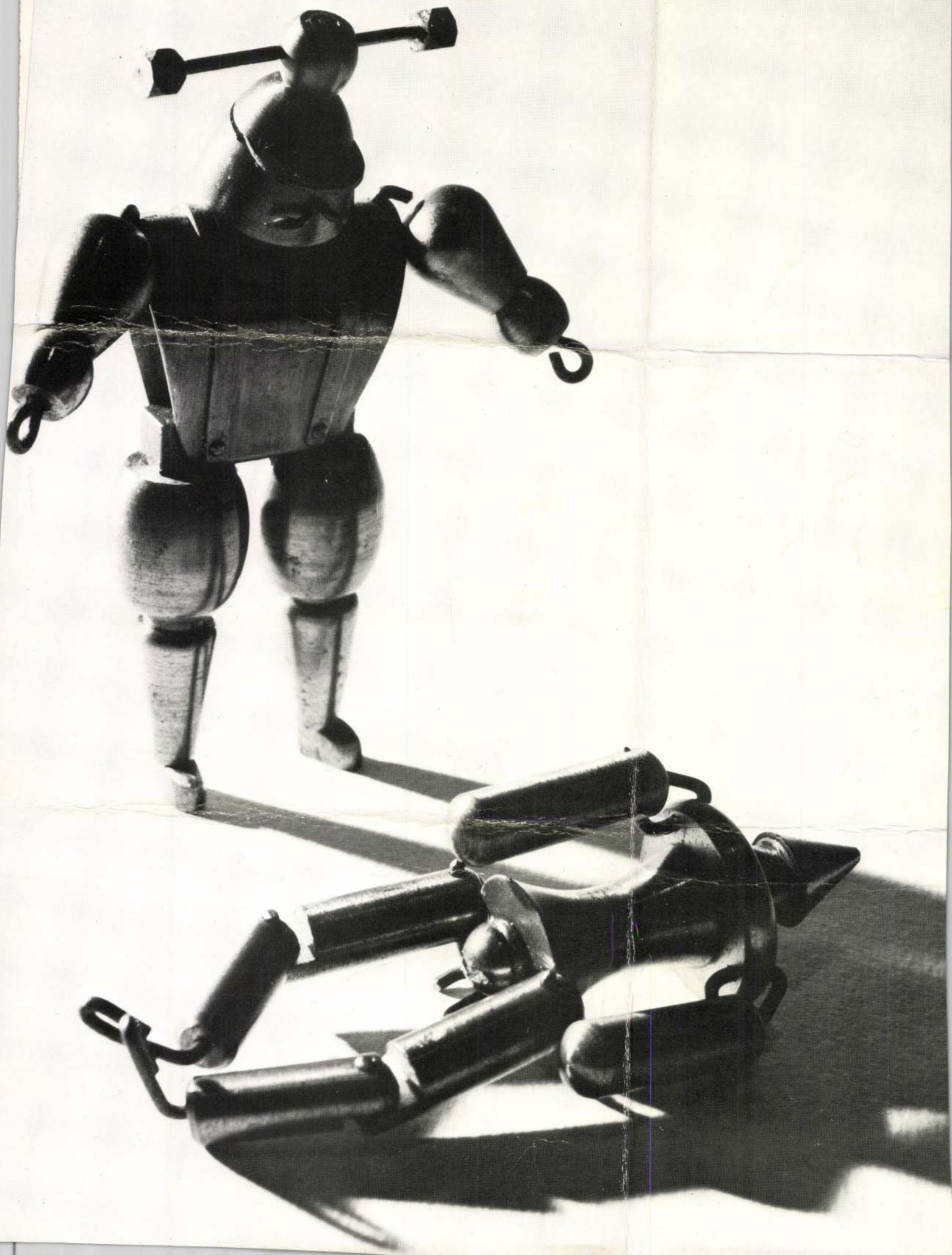

Schéner Mihály

"Dorottya kocsi"

----Kiállitások
MŰVÉSZET,1979.szeptember- 47.

Schéner Mihály
Magyar Nemzeti Galéria
Műhelykiállítás

Schéner Mihály: „Dorottya kocsi", acél, 20×30 cm, 1975

FRANK JÁNOS

Dorottyás kocsi

Schéner Mihály kiállítása a Műcsarnokban

Gyermekkoromban volt a Városligetben egy automata, a tetején szép színesre festett, jó nagy öntöttvas tyúk ült; ha a nagyapám pénzt dobott belé, piros pléhtojást tojt nekem, tele savanyúcukorral. Akik most fanyalognak, hogy *Schéner Mihály* a Műcsarnokban rendezett gyűjteményes kiállításán egy festett öntöttvasat a *grand art* rangjára emelt, beláthatják, lám, ennek a plasztikai eljárásnak is voltak már tradíciói. A festett öntöttvas nagyplasztika, a *Dorottyás kocsi* (1983) akkora, mint egy igazi közúti jármű, a bakon kocsis, benne az utasok, négy női figura. Mintázásuk messze jár a naturalizmustól, inkább a játékokhoz hasonlítanak; testük, kerek fejük jelzés csak, elemeik forgástestek, illetve az esztergályozott vagy a maratott formákra utalnak. Minden hölgy fején — ahogy illik — karimás, csúcsos, vagy malomkerékkalap — szó szerint véve vaskalap. Intenzív piros, sárga, zöld, kék színnel, meg fehérrel vannak kifestve, a kocsi, a kocsikerék fekete. Schéner szereti *Csokonait*, nyilván a Dorottyára gondolt, a dámák bevonulására — ők ugyan szánon jöttek, nem kocsin —, mi nézők kedvünkre találgathatjuk, hogy a négy *vaslady* közül melyik Dorottya, melyik Orsolya, Rebeka vagy Adelgunda. A művész parafrázisában a „*hét vén zsana*" négyre fogyott, még az is lehet, hogy a nagy mellényű, sáfrányszín-parókás kocsis ugyancsak nő. A képzőművészeti *áttétel* alkalmával mellékes az illusztráció pontossága, a fiatalok talán azt sem vették észre, hogy ló sincsen a Schéner-kocsi előtt. Régóta foglalkoztatja a kocsi. 1967-es kisplasztikai remekműveinek szériája a *Babaszerető kocsi*, a *Kucséber kocsika* és a régi *Dorottyás kocsi* három változata. Ezt a kocsisort acélból esztergálhatta a művész, és ezeknek formaelemeit örökölte a nagy öntöttvas kocsi. Nála már voltaképpen csak pszeudó-esztergályozásról beszélhetünk, ami egy újabb — talán véletlen szülte — becses effektus. A kisplasztikából a monumentálisba, az acél anyagából a vas nyelvére fordított új kocsi, persze, látványosabb is, tartalmában is más, mint az elődei. A kiállítóterem négy falának börtönétől megszabadulva, rövidesen *par excellence* köztéri szobor lesz: az óbudai lakótelepen fogják fölállítani.

* * *

Schéner Mihálynak akár a mottója lehetne ez a sokszor idézett *Nagy László*-sor: *Négy kalapos önarckép volt / úgy ismertem meg, de rég volt*". Ez a négy kalap a *Csók Galéria*-beli, 1962-es kiállításán szerepelt, kapott is a sajtótörténetben példátlan durva kritikát, mely nem is a művet, hanem a művész személyét támadta.

Már a művész főiskolás korában is létezett Schéner-legenda, s az idők során erősödött, talán azért, mert ő inkább vidéken és külföldön állított ki, nem Pesten. Emlékezetes azonban az 1969-es, ugyancsak a Csók Galéria-beli tárlata (*Erdélyi Miklós rendezte*), amikor a festmények mellett váratlanul plasztikával, falovaival jelentkezett. Oly friss volt bennük egy egészen más előjelű folklór és a pop art jegyeinek föltűnése. Egy 1962-es interjúban mondta nekem Schéner: „*Tizennyolc éves koromig falun éltem... szobraimmal... a régi piacok sokszínűségét, forgatagát elevenítettem fel*". Majd

Babaszerető kocsi, 1976. Acél, 25×32 cm. **Somfai István** felvételei

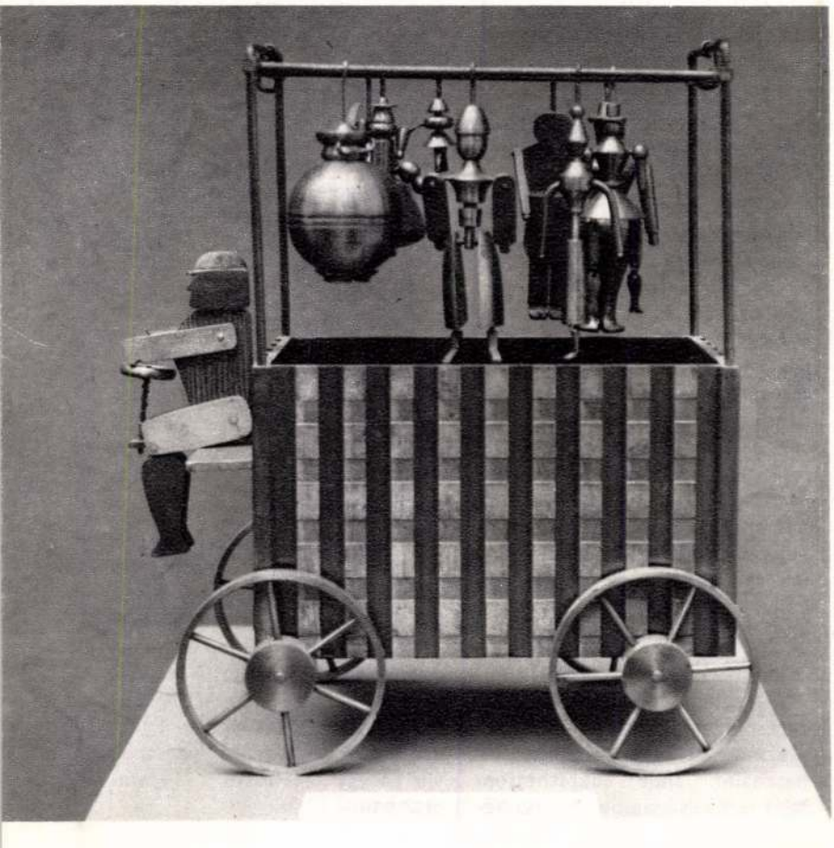

A költő keze, 1979. Filcapplikáció, 124×112×20 cm

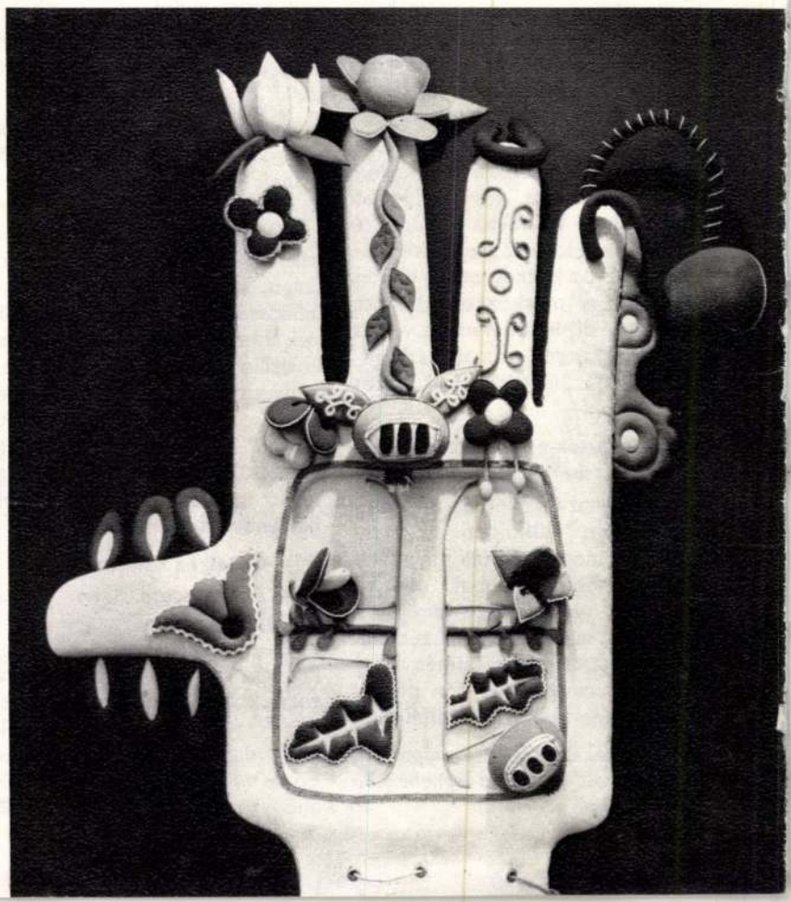

játékosokat vagy a bíró működését kíséri figyelemmel, hát még annak (az újságírónak), kinek feladata az egész mérkőzést (góllövőket, helyzeteket, egyéb eseményeket, stb.) szemmel tartani. Akkor lenne reális az értékelés, ha a játékvezetőknek *ugyanazt* a mérkőzést kellene levezetniük, de ez lehetetlen, így megmarad az „osztályozás-játék". (Például, ha egy „eseménytelen" mérkőzésen 5 csillagot kapok, nem biztos, hogy jobban bíráskodtam, mint egy négyesre értékelt, de percenként új és új helyzet elé állító meccsen.) Természetesen a játékvezetőnek is lehetnek gyengébb napjai, akárcsak a játékosoknak. Törvény: ha tévedsz is, tévedj *határozottan* (persze a játékvezető nem tudatosan téved), mert máskülönben a játékos kihasználja az ingadozásodat. Van úgy — szélsőséges esetet mondok —, hogy a játékvezetőt különféle, megjátszott esésekkel próbálják átvágni, s ez odáig megy, hogy később az ember már az *igazi* tizenegyest sem hiszi el.

— A bíró legfontosabb tulajdonsága a morális tartás, enélkül nem létezhetik. Tudjuk, a közelmúltban — hogy csak a magyar példánál maradjunk — jó pár játékvezetőt megvesztegettek. Ön szerint összefüggésben van ez a már-már nevetségesen kicsi bírói díjazással? (Egy NB I-es mérkőzés vezetéséért 500 Ft-ot kap a vezető bíró és 150 Ft-ot a partjelző.)

— Ha valaki jó fél évvel ezelőtt azt mondta volna nekem, hogy a kollégáim egyes mérkőzésekért pénzt vesznek fel, el sem tudtam volna hinni. A játékvezető, viselkedésével, saját maga alakítja ki — pályán kívül vagy belül — az őt övező légkört. A vesztegetőknek feltétlen érezniük kellett, hogy kit, kiket lehet ilyen szándékkal megkörnyékezni. Hogy ez megtörténhetett, biztos közrejátszott ebben az egy-egy mérkőzésért kapott alacsony díj is, de nem ez volt a döntő, hanem a megvesztegetett bírók „magatartása", kétes erkölcse.

— Akarták-e valamilyen formában megzsarolni vagy lefizetni?

— Idehaza egyetlen alkalommal sem. Külföldön egyszerkétszer megkísérelték, de a felajánlott dollárösszeget minden esetben visszautasítottam. Följelentést azonban nem tettem. Nem lett volna szerencsés, hogy ilyen formában kerüljön be nevem a nemzetközi futballéletbe.

— Játékvezetői szempontból melyik volt ez ideig a legnehezebb mérkőzése?

Magyar játékvezetői hármas a Spanyolország—Uruguay mérkőzésen. 1972. Madrid

— Két mérkőzést említenék, a Brazília—Argentína találkozót a VB-n, és egy azt megelőző UEFA kupafordulót, amikor a Real Madrid—Kaiserlauterns meccsen három spanyol játékost kiállítottam.

— Volt-e visszhangja erélyességének? A nevezetes filmkockákat itthon is láthattuk. Ez nem befolyásolta VB-szereplését?

— A nyugati sajtóban, de azt hiszem itthon is, pozitív visszhangja volt. Hogy ez befolyásolta-e VB-szereplésemet, azt nem lehet tudni.

— Hiú-e? Ha látta Szász Péter Szépek és bolondok című filmjét, tudja, hogy mire gondolok.

— Az én megközelítésem más. Biztosan van olyan játékvezető, akinek tetszik, hogy kimehet a pályára, sőt levezethet egy mérkőzést. Valóban megtisztelő, ha valaki játékvezetőként egy országot képviselhet, de hallatlan felelősség is. A jó játékvezetőnek a hétköznapi életben is makulátlannak kell lennie. S ehhez nyugodt légkörre van szüksége. Fontos, hogy kiegyensúlyozott legyen a családi élete, anyagi gondok ne gyötörjék. A megfelelő munkahely is hozzájárulhat ehhez a harmóniához.

— Önnek ez mind megvan?

— Azt hiszem, igen. Jobbat kívánni sem tudnék, mint amit a feleségem kialakított. Nagyon kötődöm a családhoz, a régi barátokhoz és a játékvezetői karhoz is. Nagyon sokan segítettek, hogy idáig eljussak. Ha egy mérkőzés vezetése nem úgy sikerült, ahogyan szerettem volna, elsősorban az bántott, hogy éppen annak szereztem egy keserű másfél órát, aki megadta a lehetőséget — segített —, hogy vezethessek.

— Kérem, ne kerülje meg a kérdésre adott választ! Megismétlem: hiú-e?

— Nem vagyok hiú.

— A bíró intelligenciája magasabb-e, avagy a játékosé?

— Ezt így nem lehet mondani. Ahányan vagyunk, annyi sors, annyi jellem. A bírók között is, az igazgatótól a fizikai munkásig, mindenki megtalálható. Van, akinek felsőfokú képzettsége van valamilyen szakmában, van, akinek ennél kevesebb.

— A magyar labdarúgás kátyúban van, miben látja a kivezető utat?

— Túlzás lenne azt mondani, hogy jó a helyzet. Viszont itt-ott lehet már látni jó mérkőzéseket, a közönség kiszolgálásában éppen a Győri ETO jár az élen: a nyolcadik gól után megpróbálják a kilencediket is berúgni. Nem irigylem az MLSZ vezetőit, nálunk is sokan értenek a labdarúgáshoz. Még meg sem születik egy intézkedés, de sokan máris elvetik. A labdarúgás társadalmi vetület, ugyanazok a dolgok tükröződnek benne, mint más szférákban. Csak ez közkedveltsége révén jobban szem előtt van, mindenki vele foglalkozik.

— Példaképe? Eszménye?

— Eszményképem a játékvezetésben nem volt. Minden teljesítményből igyekeztem azt felhasználni, amit beépíthettem saját egyéniségembe. Az eszményem mindig a család, a jó hangulat, az atmoszféra, a valakihez tartozás öröme. Drága szüleim sohase mondtak mást: „próbálj meg rendes, becsületes ember lenni, ha ez sikerül, ez már lehetőség másra." A becsületesség: alapkövetelmény.

— Mi a hobbija, mi ad az ön számára kikapcsolódást?

— Szeretem a szórakoztató, dallamosabb zenét, gyakran hallgatok lemezeket. A Győri Balett minden előadását láttam. Három-négy éve még bérletünk volt a Madách Színházba, de ma már meg kell gondolni, hogy mehet-e az ember kocsival Pestre. Talán egy picit az olvasás háttérbe szorult, elég sok időt elrabol a televízió, a sportközvetítések. Csodálni tudom bármely sportág eredményeit, s ilyenkor alig tudom visszatartani a könnyeimet. Minden óriás eredmény mögött rengeteg munka, lemondás van, nemcsak a sportoló, hanem a család részéről is.

— Milyen nyelveken beszél?

— Németül elég jól, angolul kevésbé. Békéscsabai születésű lévén, szlovákul is tudok, szláv nyelvű országokban el lehet boldogulni vele.

A beszélgetést be kell fejezni, Palotai készülődik. Csornai bírótársára ugyan még egy kicsit várni kell (ő lesz egyik partjelzője), de hamarosan az M1-esen robogunk, Pest felé. A Daciát többen megelőzik, de Palotai nyugodt, biztosan vezet. Egész úton keveset beszél, hisz még vár rá egy mérkőzés a Népstadionban.

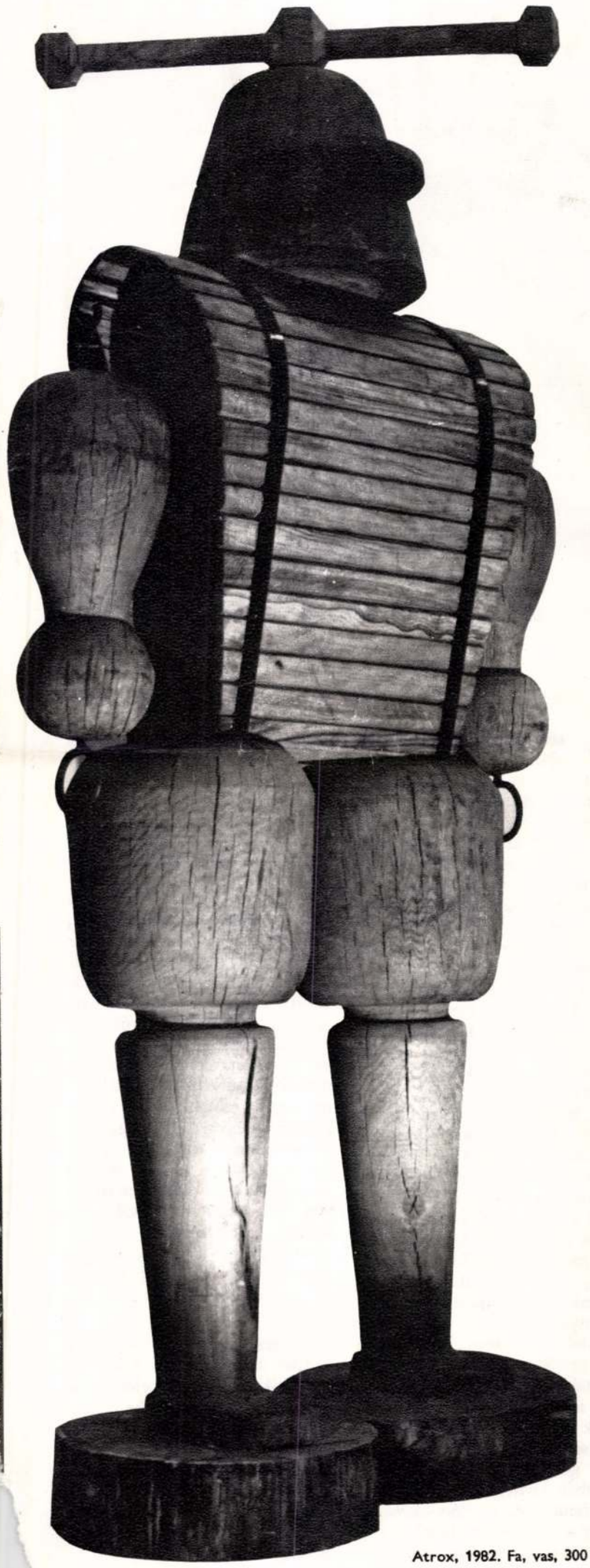

Atrox, 1982. Fa, vas, 300 cm

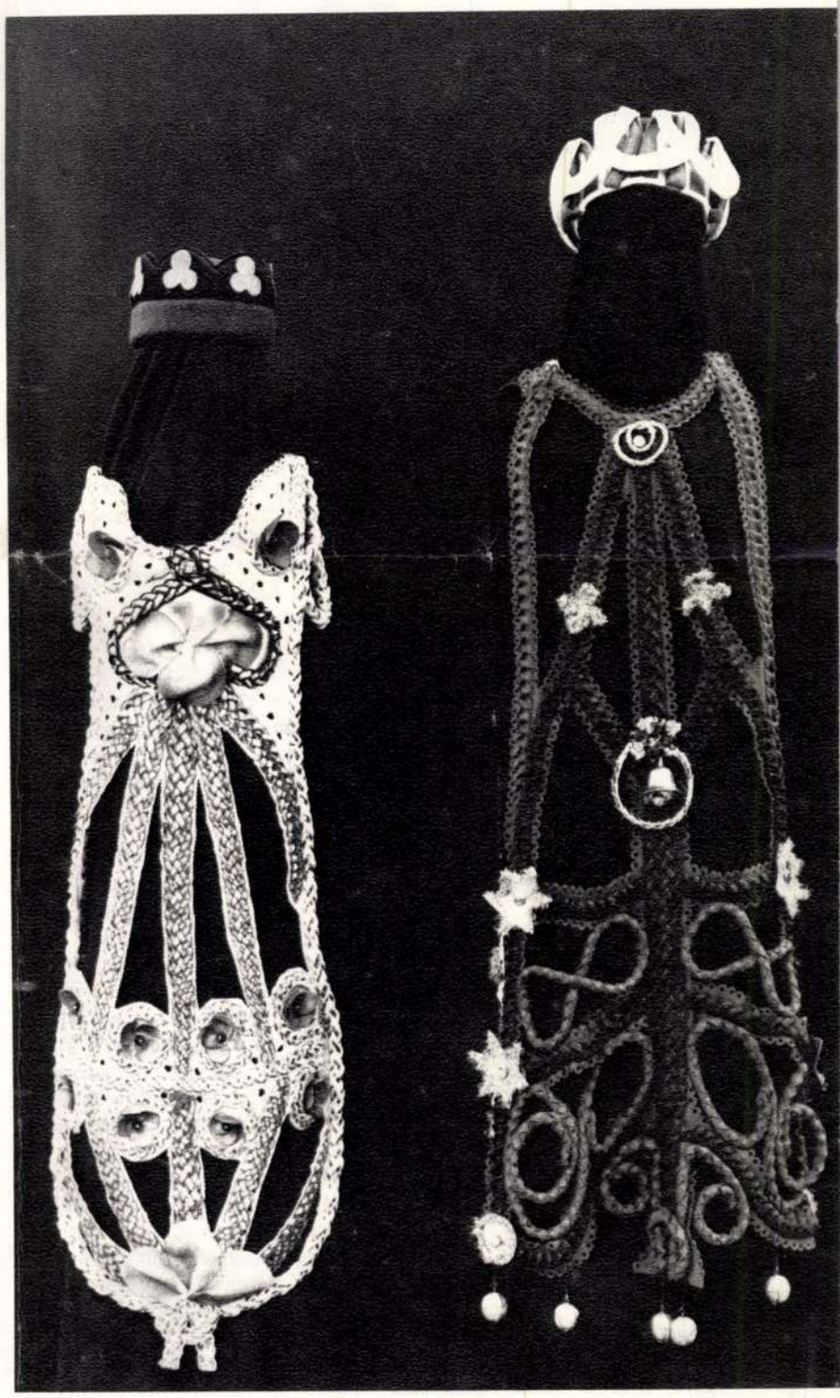

Mikuláslóruha, 1983. Textil, fém, 170 cm

Somfai István felvételei

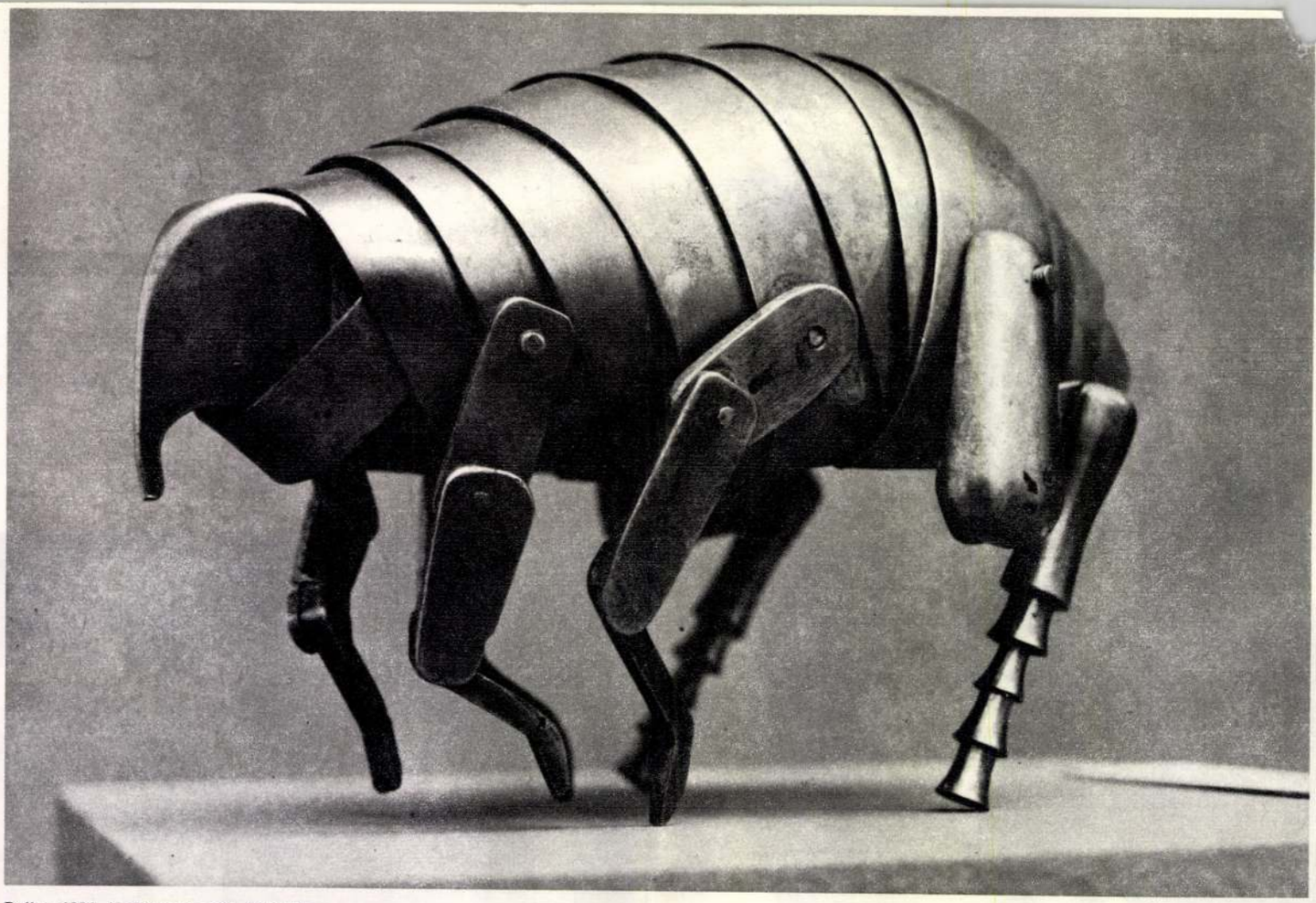

Bolha, 1981. Krómozott acél, 14×23 cm

később: „*Más az amerikai, más a spanyol és más a japán Pop: a Pop-ban a népi temperamentum is kifejeződik, újjászületik benne a figurativitás, ha olykor a vásári agresszivitásig is elmegy.*" Pontatlan volnék, ha a Schéner-jelenséget magyar pop-artnak nevezném, de ez a fordulat mindenesetre közelebb visz a megfejtéshez.

Schéner nagy, gyűjteményes kiállítását 1979-ben még mindig vidéken rendezték, de nem akárhol, hanem a *Tihanyi Múzeumban.* Negyedmillió látogatója volt. A Műcsarnok 1983-as, három nagy termet betöltő kiállításán sokat viszontláttunk a tihanyi anyagból — Pesten e[illegible]is ősbemutatónak számított —, és sok új alkotást is közszemlére tett a művész, monumentális darabokat. Inkább az utóbbiakkal foglalkozom — kivéve néhány régebbi kedvencemet —, a tihanyi tárlatról másutt már beszámoltam. Festményeiről nem mondok többet, csak hogy mennyire szeretem őket — például a *Dorottyák bálba mennek* címűt.

Schéner Mihály festőművész, de másfél évtizede plasztikát, és egyre inkább csakis plasztikát csinál. Teheti, minden művész jogos birtoka a harmadik dimenzió is. Nem érdektelen, és egyáltalán nem rövid a Schéner által használt anyagok és eljárások puszta felsorolása sem: olajfesték, akril, filctoll, fa, acél, vas, sárgaréz, bronz, kerámia, textil, sőt eredetileg mézeskalács. S biztos, hogy kifelejtettem több műfajt, például a szcenikus Schénert vagy a *happenert.*

Schénernél a szobor, az objekt, a játékszer vagy az utenzíliák — ősi „háztartási gépek" sorozata — ekvivalens. Falovacskái múzeumi műtárgyak, de ugyanúgy játszani is lehet velük, ha a gyerek kezébe kerülnek. Sőt ugyanazt a darabot esetleg valódi játszótérre is tervezheti a művész. A katonát váratlanul egy melegtengeri hüllő hátára ültette *(Csikóhal huszár)*, a *Krumplinyomó huszár (1974)* pedig sokadik változatában, több színnel megfestve került a közönség elé. Faszobor a monumentális *Ökrösszekér (1982)* szkématizált formáival, és a nagyatádi faszobrász-szimpozionon készítette a művész a három méter magas, riasztó megjelenésű *Atrox*ot is (1982). Ez utóbbinak keze lába vaskos fatömb, mellét, hátát, vállát olyan lécezet borítja, amilyet régen a harmadosztályú vasúti kocsik padján láttunk, harangforma tömör fafejének a tetején préscsavar kettős fogója: az ő szervei is házi eszközökre utalnak. Vidámabb a hatványozott méretű, krómozott acél állatsereglet. Ahogyan a mechanikát lehet lelkesíteni, ahogy van gépember is, Schénernél létezik gépállat, állatrobot. Bájos állatok: a teleszkóp testű *Bolha (1982)*, a *Sáska (1983)* vagy az *Unicornis (1982).*

Schéner — textildarabjai mutatják — folyékonyan beszél a népi szürrealizmus formanyelvén, számtalan áttétellel, hogy végül is anyanyelvén — a rá annyira jellemző *Schéner-nyelven* fejezze ki mondanivalóját. Régóta izgatja az emberi kéz, valahogy szuverén lénynek tartja kezünket. Először csak beszélt róla, később rajzolni kezdte; a kézgondolat egyre gazdagodott, a kiállításon már itt láttuk a nagy textilplasztikát, *A költő kezét (1979).* A fehér filcobjekt ujjaiból indák, szárak, levelek, virágok, gyümölcsök nyílnak ki, látszólag teljes összevisszaságban, mégis szigorú rendben. *A két Mikulásló ruha (1983)* legjobban a lószerszámhoz hasonlít, két feketével bevont kirakatbabát öltöztettek ezekbe a kötelékekbe. Színesek ezek, fémesek, fodrosak, az egyikre még valódi réz csengetyűt is varrtak. Hasonló „lószerszám-látomásai" az ugyancsak békés megyei *Balázs Irénnek* is vannak, Schéner azonban még Balázsnál is fanyarabb, ami nem könnyű dolog.

Anilines, lazúros festékkel festett grafikái csak a sötét teremben kaptak helyet. Szerénységük mellett is elragadók ezek a vázlatok, ezek a konceptuális géptervek, azt sem tudom róluk, hogy játékos gondolatok-e csupán, vagy valóban kivitelezhető játékok. A *Szélszitakötő*, a *Fény-animátor*, vagy a *Szecifontán* különleges címeinél csak a grafikai, rajzi, festészeti megoldása az előbbrevaló. Itt aztán — a papíron — Schéner szabadjára ereszthetí a fantáziáját, melyet különben sem szorít kordába. Egész művészetének mintegy manifesztuma is ez a széria.

Végül is kicsoda Schéner Mihály? Originális művész. Mindjárt lenyelem, ami a nyelvemen van, visszavonom a közhelyet, hogy ha ő nem volna, ki kellene találni: mert ha valaki, hát ő igenis kitalálta önmagát. Ahogy a műfajait, őt magát sem tudnám összefoglalni, csak megpróbálom. Ha stíluskategóriákat keresek, íme, egy nyalábravaló: expresszionizmus, konstruktivizmus, hozzá — mint már említettem — a tárgyi folklór, a pop art és — legalábbis szerintem — a rokokó. Meg a szecesszió. Ez a művész még a nosztalgiadivat előtt beleszeretett, a nagy katalán építészbe, rajongott *Antoni Gaudiért (1852—1962).* Pedig vonalvezetésében, modellálásban egy cseppet sem hasonlít rá, szellemében annál inkább.

Vegyes érzelmekkel fogadta a kritika a műcsarnoki kiállítást, a bírálók nem tudtak beletörődni a művész szertelenségébe. Pedig a szertelenség nála fő erény, az ő komolytalansága egy ritka értékkel, az önirónával azonos. „*Schéner egyszerre játékos és balladaszerűen komoly*" — mint *Németh Lajos* írta a kiállítási katalógus bevezetőjében.

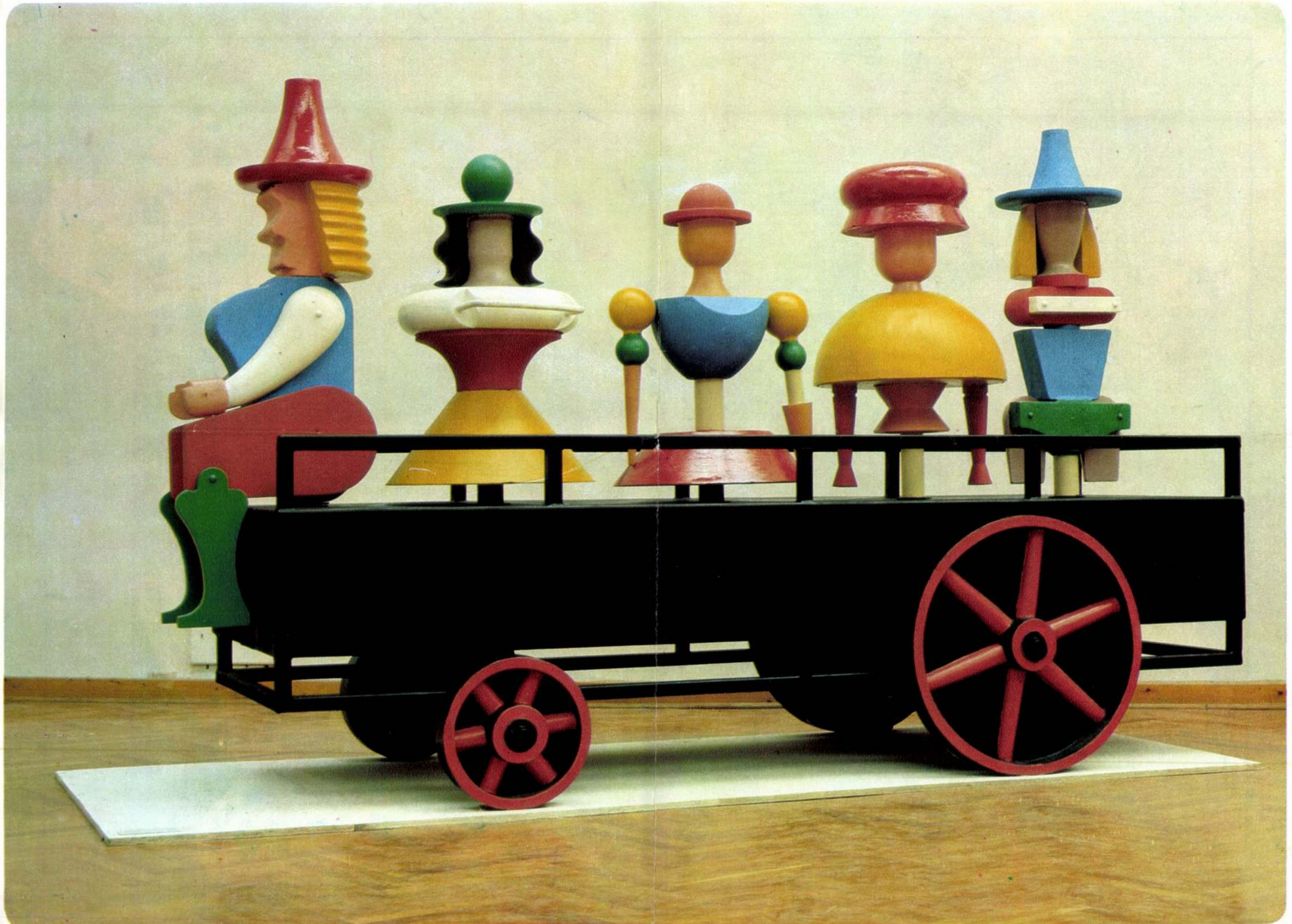

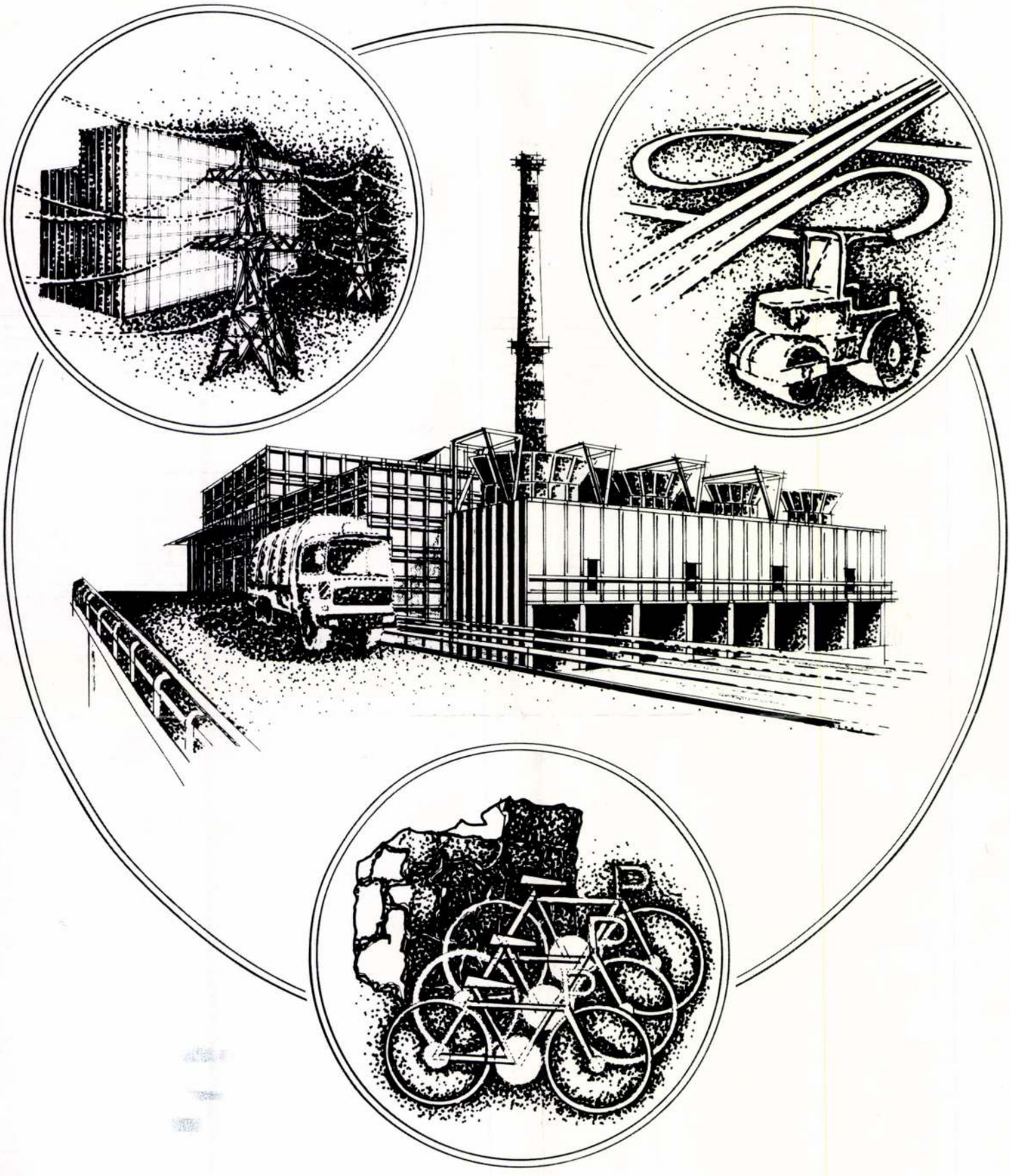

FŐVÁROSI HULLADÉKHASZNOSÍTÓ MŰ A NÉPGAZDASÁG SZOLGÁLATÁBAN

SCHÉNER MIHÁLY

Túlélő bábuk

Schéner Mihály kiállítása a Műcsarnokban

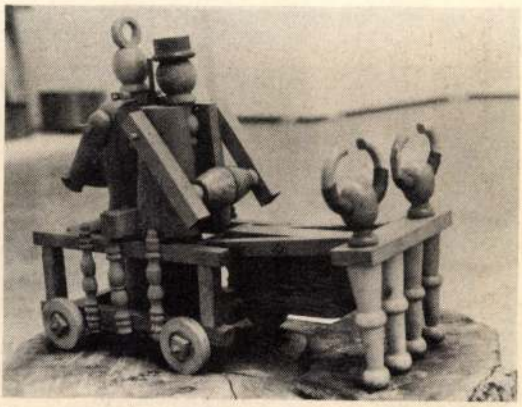

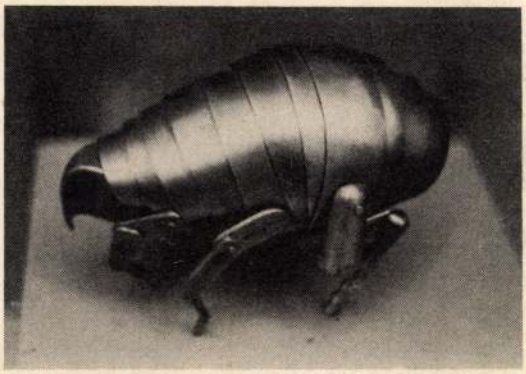

A Föld kihűlt, Mihály nagy tüzet rak bábuiból, hogy melegedjünk. Mindenki körülállja, sajnálja a szobrokat, és csodálja a művészt, aki mindenét feláldozza egy kis melegért.

A mézeskalácsokat eszi meg legelőször a tűz. A fehér-hab-gubás Pásztort, kis, piros templommal a hasán. Aztán a Páva zsugorodik semmivé rózsaszín-piros kánkánszoknya-farkával, női nemiszervre is utaló bögyével és csőrével.

A textilek áldozzák fel magukat ezután. A Pásztorkirályok: a három nagyujj-pásztor, a hüvelykujj-pólyás, a kisujjon a zöldlabda-földgömb. A Sumákolók sem sumákolnak többet, lángba borul fekete bundájuk. A Költő Szíve hatalmasat lobbanva találkozik testvérlángokkal. Közepében a tükör visszaveri egy ideig a külső tüzet, majd szétrobban. A Mesefa kakaskái és tyúkocskái egybelángolnak, mackók és déligyümölcsök hamuvá lesznek. A kövér ősanya-fa helyén törékeny drótváz meredezik.

A Tulipánfa piros virága, mint négy feltett kar, megadóan válik tűzzé. A fa-Lovashuszárok, a kékek, zöldek, vörösek, kerékkel vagy anélkül, ügetnek a lángokba. Ők már megszokták a harcot, győzelemben reménykednek. Édes Dinnyekirály, Keserű Kecskeszarv király, Savanyú Uborka király nagyon bánatosan viszi kövér pocakját a máglyára. Csak egy kicsit ehettek volna még... Tölgyfa Pipike naivan, mit sem sejtve az igazi végről, karikázik bele a piros tóba, hosszú nyakával, csücsöri csőrével. Mögötte a háromméteres Zsáklábú Bohóc négykézláb mászik, hogy nagy fatestét minél gyorsabban járhassa át a tűz. Egész eddigi életét úgyis átmeneti állapotnak tekintette. Bölcsebb ő, mint gondolnák sokan. Zöldülés, barnulás, feketedés, kifehéredés, ez a rend. De most csupa tűz leszek, és mindenkit szeretni fogok egy pillanatig! Az Agyrablónak nincsen szíve, ő agyakból él. Belátja, nincs mit tennie, el kell égnie a melegség oltárán, pedig mi sem áll tőle távolabb. Hiába tiltakozik az ész, itt más erők már döntöttek. Valami puhaság ömlik szét benne, lángra lobban. Nem hitte már, hogy valaha elgyengül.

A fényes, ragyogó, elegáns Lovashuszárok jönnek, Kakashuszárok, hátha belőlük is lehet tűz. Nem, ők csak megfeketednek, deformálódnak, rücskös-öregek lesznek, de a hamu között túlélik ezt a lángolást.

A Dorottyás Kocsikák poroszkálnak elő, kis, öreg hölgyek ülnek rajtuk, nekik meg se kotyogtyan a tűz. Látták elégni a hatalmasokat, a szépeket, a vidámakat, az erőseket. A kicsi acélok tudják, ők sosem éghetnek el.

Babaszerető Kocsika is megérkezik. Olyan, mint egy nyitott hullaszállító, a babák a tetején lógnak felakasztva. Kicsik, nagyok, kövérek, soványak, jobbra-balra lengők, csapodárak és gerincesek, laposak és gömbölyűek, reményvesztettek és optimisták.

Ezek mi vagyunk? A tűzvészjátékot mindenki túlélte? Ihaj-csuhaj, sose halunk meg.!

Várnagy Ildikó

Mozgó Világ 1983/6

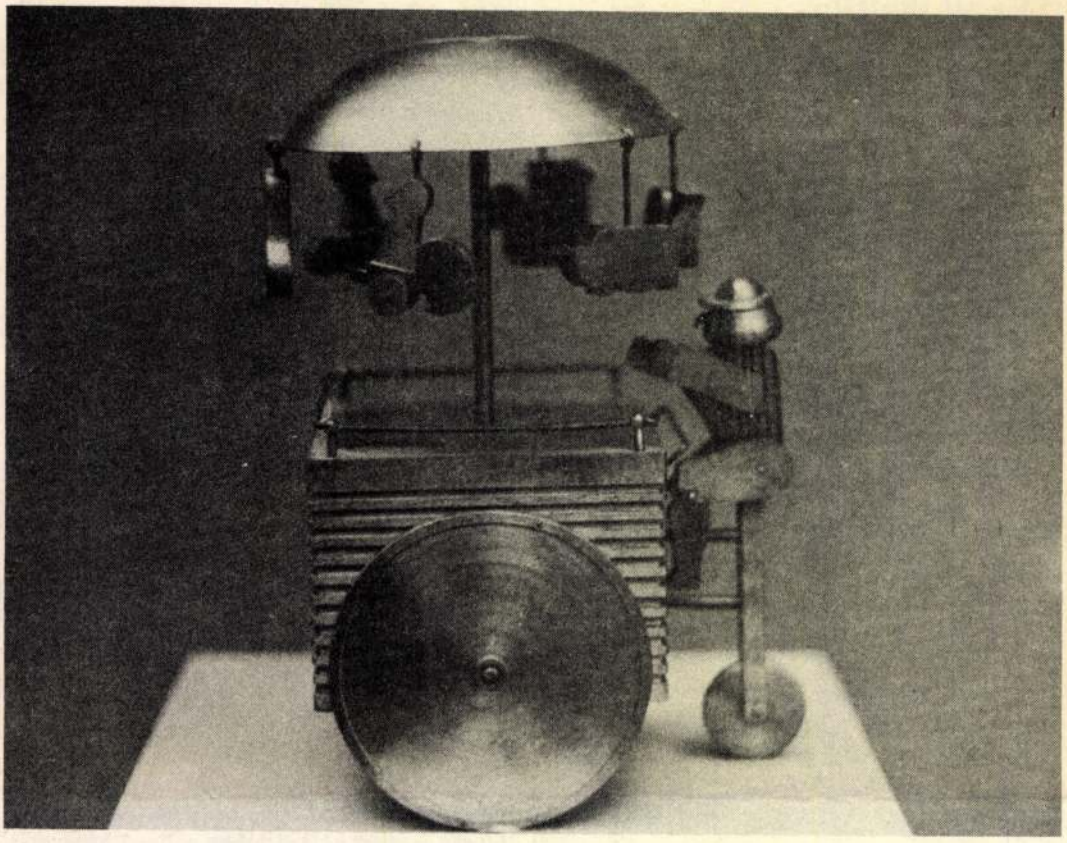

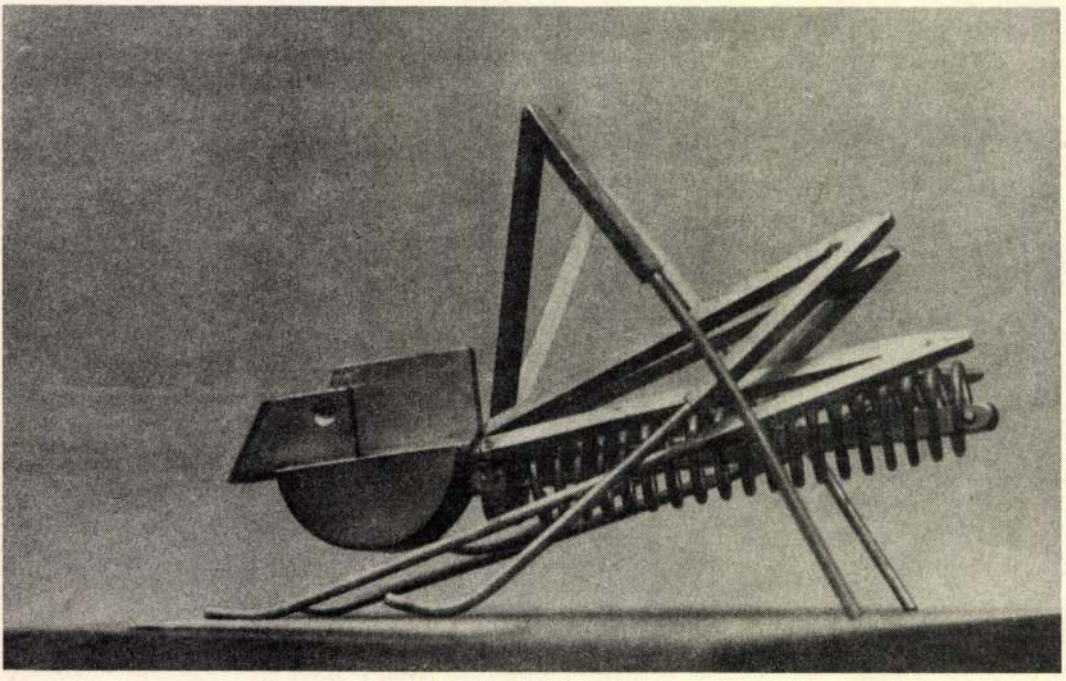

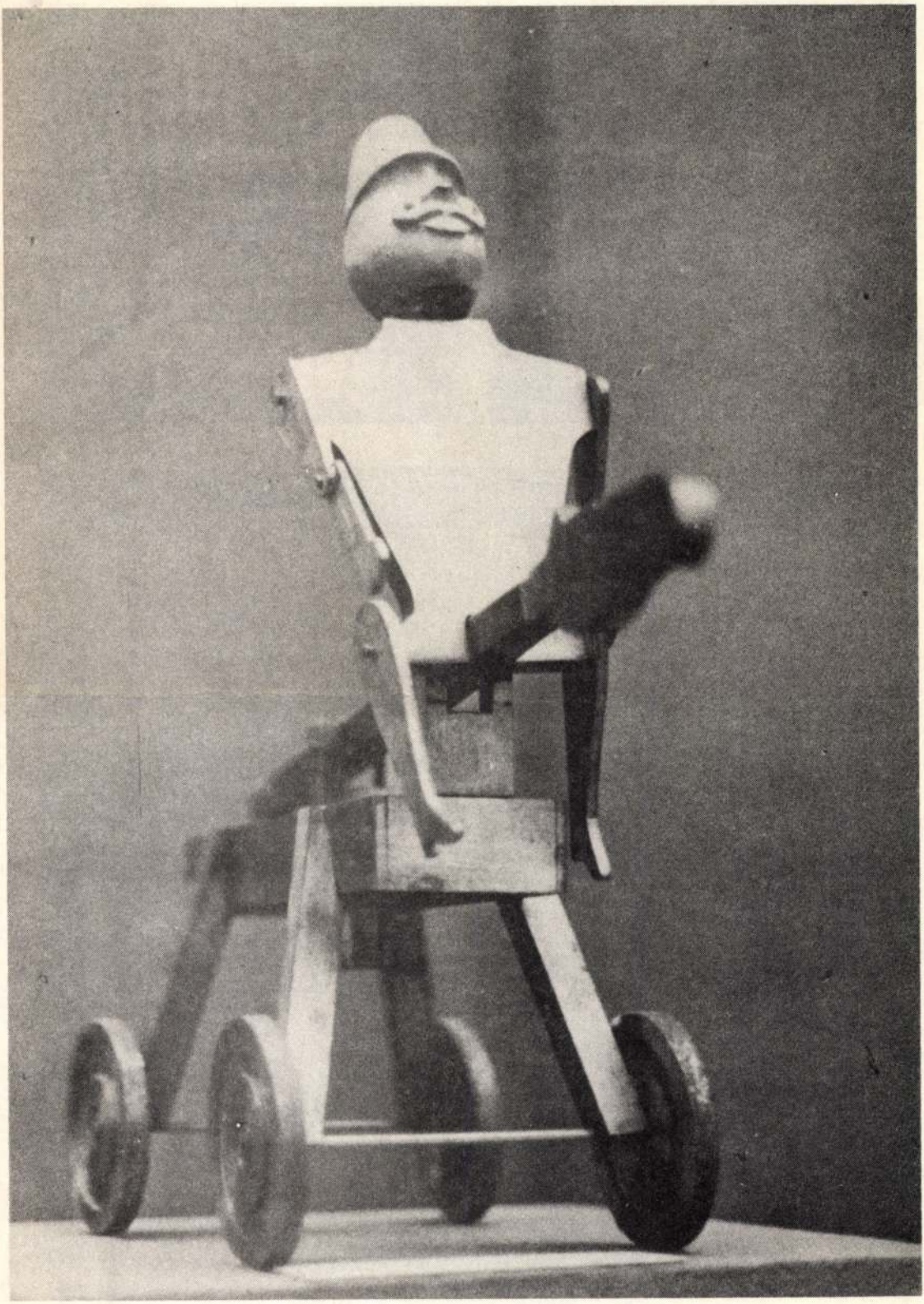

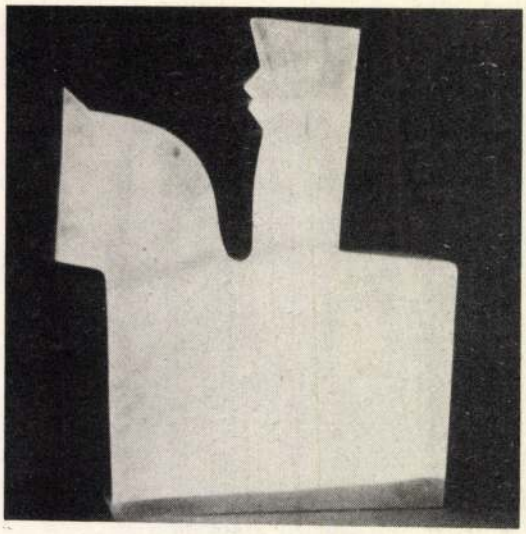

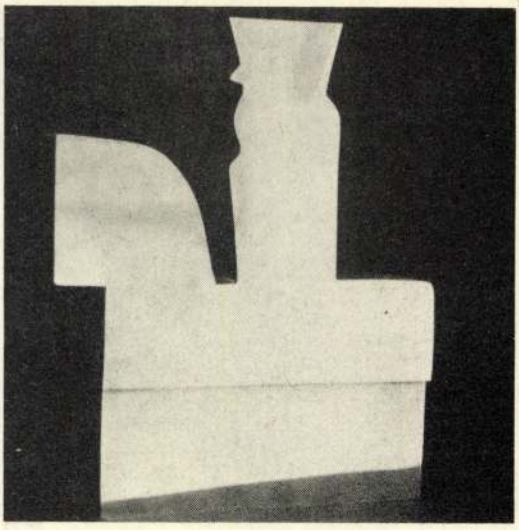

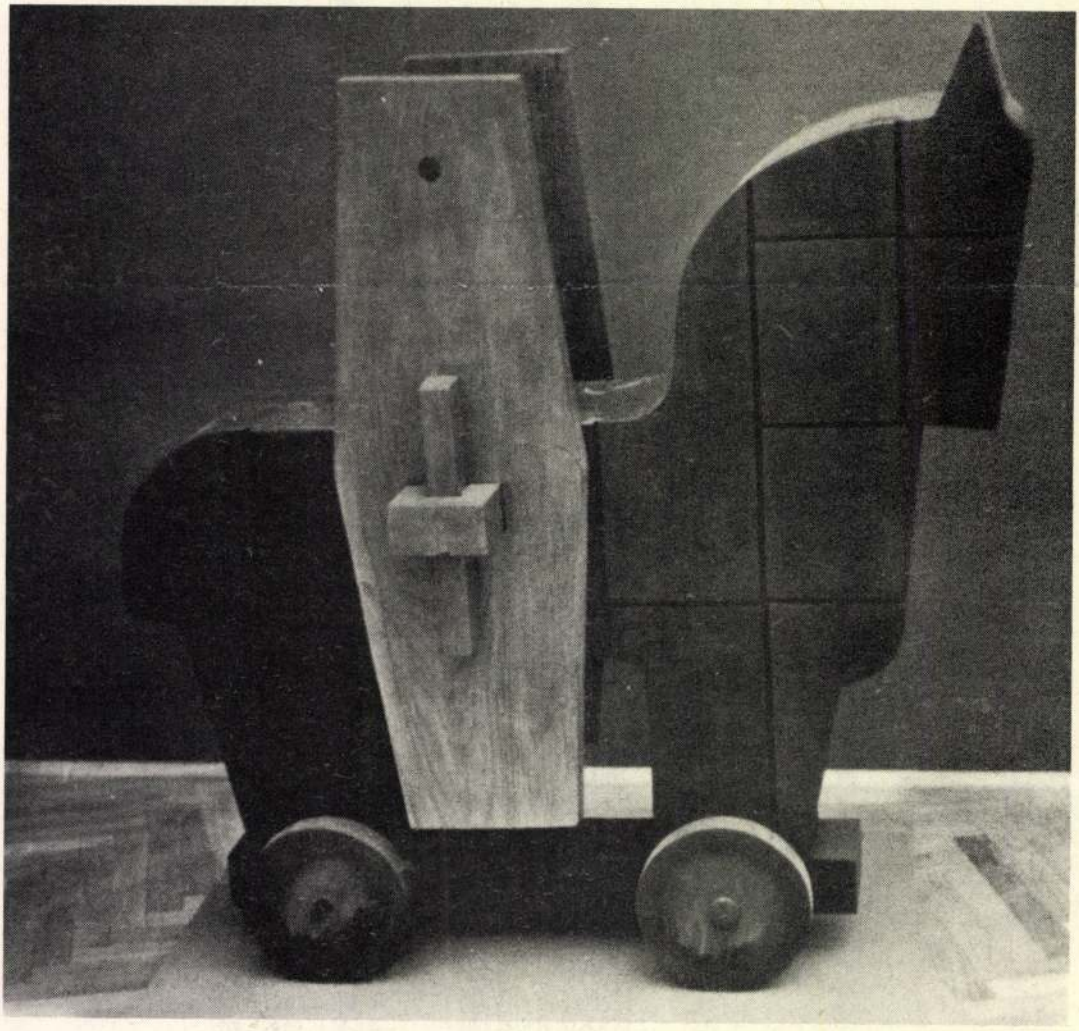

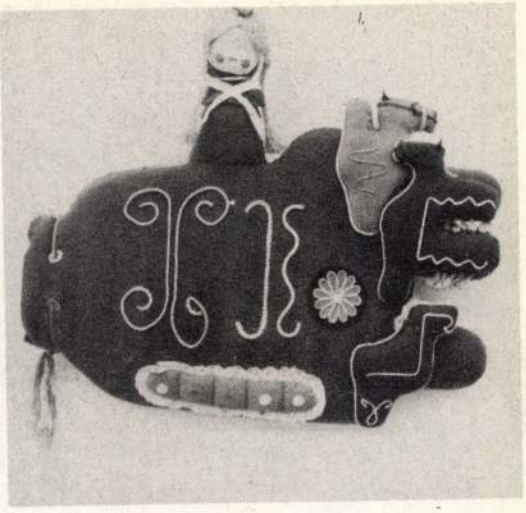

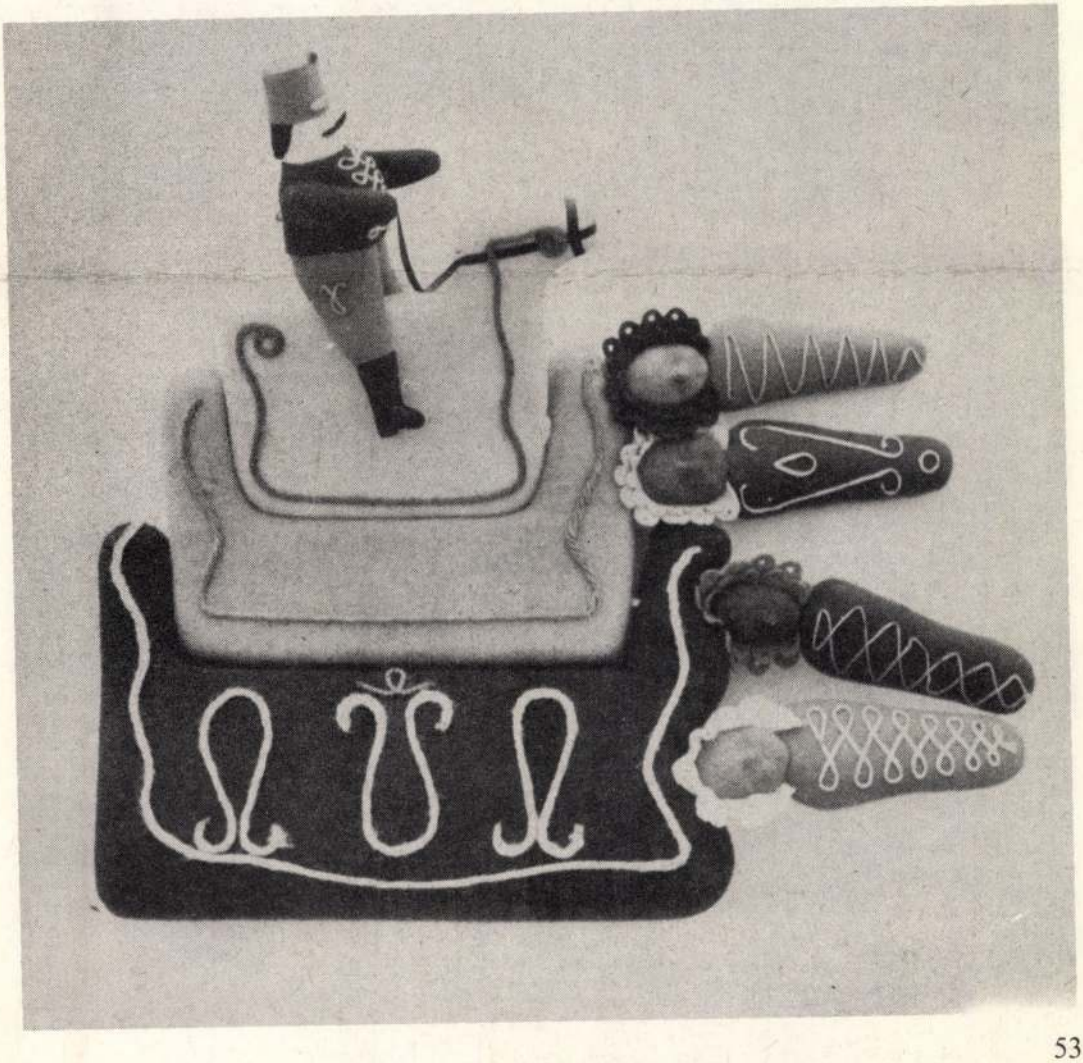

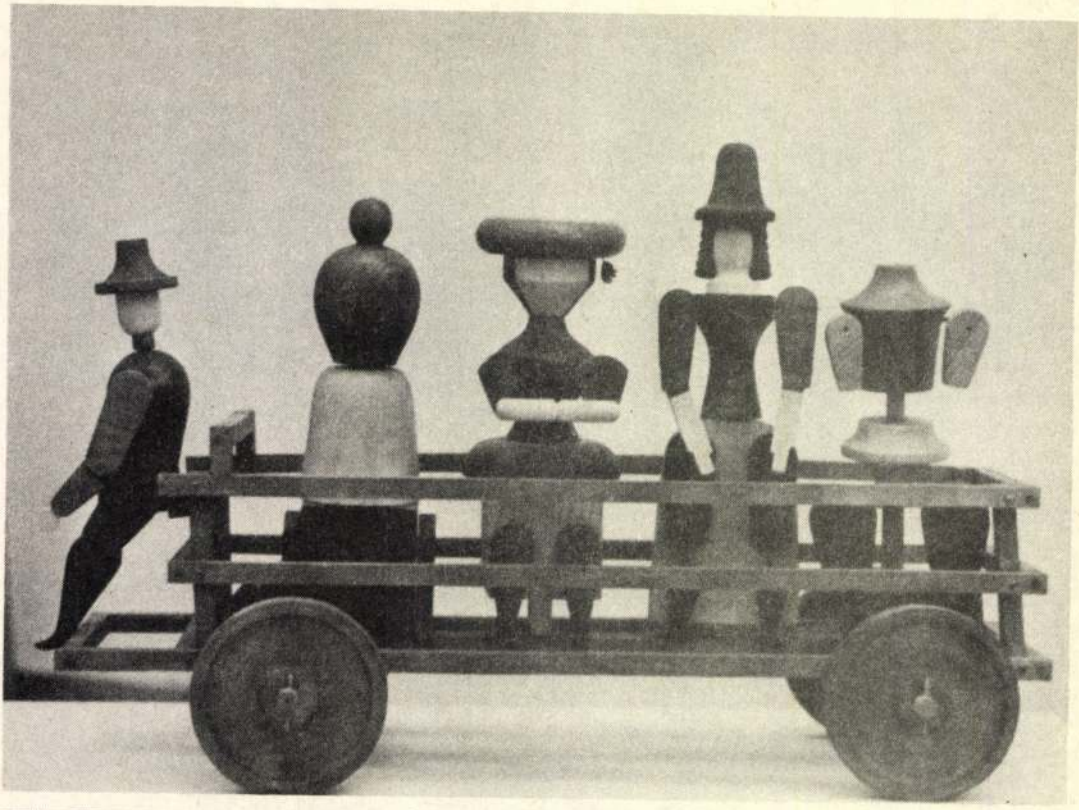

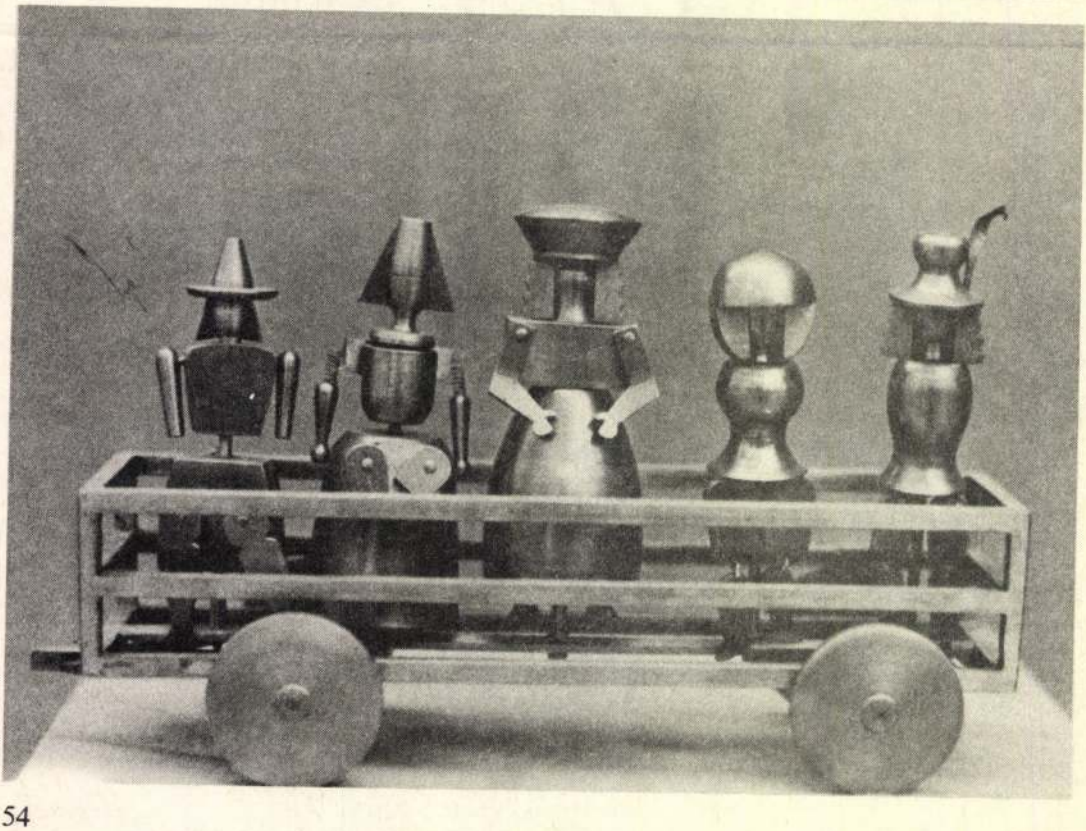

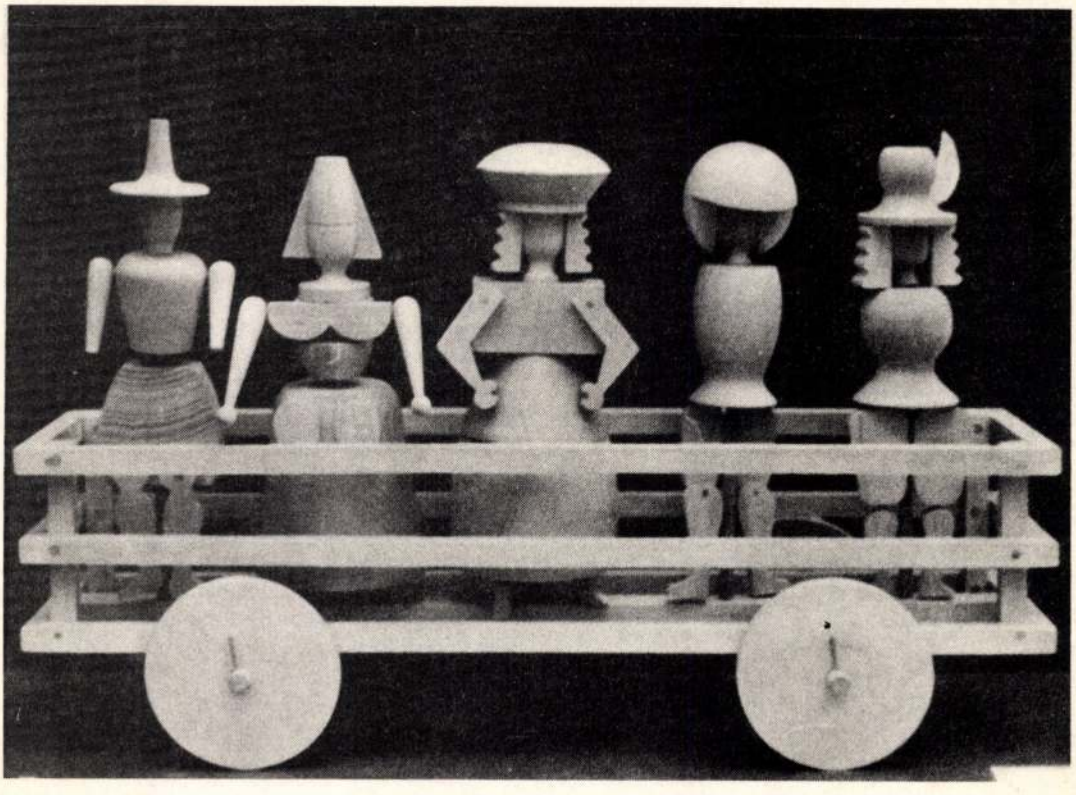

Dang Thai Son hangversenye

(Haydn: F-dúr szonáta, Hob. XVI/23; Schumann: Karnevál, Op. 9; Chopin: cisz-moll Nocturne, Op. 27 No. 1; Asz-dúr keringő, Op. 42; Esz-dúr keringő, Op. 18; f-moll ballada, Op. 52; C-dúr mazurka, Op. 24 No. 2; c-moll mazurka, Op. 56 No. 3; fisz-moll mazurka, Op. 59 No. 3; b-moll scherzo Op. 31. Ráadások: Chopin: F-dúr etűd, Op. 10 No. 8; a-moll keringő, Op. 34 No. 2)

Zeneakadémia, 1983. III. 8.

Kósa Gábor ütő- és csembalóestje a Zeneakadémián

1983. február 13.

Azt mondják, manapság több a zenei verseny, mint a jó zenész. Ez, még ha paradoxonnak hangzik is, igaz; Európában például már alig van olyan ország, amely ne rendezne – többnyire saját nemzeti nagyjai nevével fémjelzett – versenyt vagy versenyeket. Ezek annyira elszaporodtak, hogy ma már akár a legrangosabb zenei versenyen elért helyezés vagy netán első díj sem garancia biztos és gyors karrierre; a másod- vagy harmadrendű versenyekről elhozott díjacskák értéke pedig legfeljebb az önigazoláshoz elég. Bizony nagyon meggondolják az impresszáriók, kiket is szerződtessenek, ki az, akinek játéka a tartós siker reményével kecsegtet, kinek egyénisége olyan átütő, hogy – különböző ízlésű és kultúrájú országokban is – számíthat a közönség érdeklődésére. Hogy ez nemcsak Nyugaton van így, arra jó példa az a nem kis számú, nemzetközi versenyeken igen szép eredményeket elért magyar zongorista, akinek itthon úgy kell kikönyörögnie egy-egy szereplést, akinek a Zeneakadémia kistermének pódiumán való megjelenés a hazai elismerés netovábbja (e probléma feldolgozása és mielőbbi orvoslása most már semmiképpen sem tűrhet halasztást). Elvesztették volna értelmüket, jelentőségüket a zenei versenyek? Részben bizonyára igen, jóllehet alapvető feladatukat – legalábbis a legrangosabbak – még mindig betöltik: el tudják indítani egy-egy fiatal művész pályáját. Ez többnyire elég sima útnak látszik: a versenyeken jelenlevő impresszáriók, a lemezgyárak, rádió- és televíziótársaságok szakemberei – mondjuk ki nyíltan, nem zenei vagy emberbaráti szándéktól, hanem az üzlet reményétől vezettetve – árgus szemmel figyelnek, hogy lecsaphassanak egy-egy – az átlagból kiemelkedő – új tehetségre. Ha ilyen nem akad, néha attól sem riadnak vissza, hogy sebtében kreáljanak egyet, hiszen a győztes személye körüli, mesterségesen felszított hangulat esetleg a jótékony feledés homályába boríthatja az illető verseny gyengébb színvonalát. Még a varsói Chopin-verseny – a világ egyik legnívósabb zenei vetélkedője – sem mentes tévedésektől: Vladimir Ashkenazy második helyezése 1955-ben, vagy legutóbb, az Ivo Pogorelić személye körül lezajlott látványos botrány ezt jól érzékeltette. Az igazi nagyságok felfedezésében mégis ez az 1927 óta ötévenként megrendezett verseny vezet; ez volt az első lépcsőfok sok, azóta világszerte elismert művésznek: elegendő itt csak Oborin, Pollini, Argerich vagy Zimmermann nevére utalni. A „hogyan tovább" az ő számukra soha nem vetődött fel kérdés formájában. Dang Thai Son vietnami zongoraművész hangversenye viszont egyértelműen bizonyította, hogy Pollini feltűnése után nem egész negyedszázaddal akár a verseny győztesének is már egy újfajta problémával kell szembenéznie, amelyet éppen a zenei versenyek termeltek ki. Szimplifikálnánk a kérdést, ha csak ennyit jelentenénk ki: az uniformizáló-

A SZÉKFOGLALÓ HELYSZÍNE:
BÉKÉSCSABA MEGYEI JOGÚ VÁROS
POLGÁRMESTERI HIVATALA – DÍSZTEREM
BÉKÉSCSABA, SZENT ISTVÁN TÉR 7. I. EMELET.
A KIÁLLÍTÁS HELYSZÍNE UGYANOTT,
A FÖLDSZINTI KIÁLLÍTÓ TEREMBEN.
A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ
MÁRCIUS 22–31. KÖZÖTT
HÉTVÉGE KIVÉTELÉVEL 10–16 ÓRÁIG.

A VONATTAL ÉRKEZŐKET – ELŐZETES
JELENTKEZÉS ALAPJÁN – MIKROBUSZ VÁRJA
AZ ÁLLOMÁSON.

SZÉCHENYI · IRODALMI · ÉS · MŰVÉSZETI · AKADÉMIA
· 1992 ·

A SZÉCHENYI IRODALAMI ÉS MŰVÉSZETI AKADÉMIA
VALAMINT BÉKÉSCSABA MEGYEI JOGÚ VÁROS
ÖNKORMÁNYZATA MEGHÍVJA ÖNT

SCHÉNER MIHÁLY
FESTŐMŰVÉSZ

AZ ALKOTÁS LÉTFORMÁI CÍMŰ
SZÉKFOGLALÓ ELŐADÁSÁRA, VALAMINT
A VÁROSHÁZA KIÁLLÍTÓTERMÉBEN
EZ ALKALOMBÓL RENDEZETT KIÁLLÍTÁSÁRA.
A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:

JUHÁSZ FERENC
KÖLTŐ

IDŐPONT: 1995. MÁRCIUS 22. SZERDA 11 ÓRA

SCHÉNER MIHÁLY

MEGHÍVÓ

AKAPRINT

A Képcsarnok meghívja Önt

Schéner Mihály

festőművész

kiállításának

ünnepélyes megnyítására

1969. július 4-én, pénteken

délután ½6 órakor

Megnyitó beszédet mond
JUHÁSZ FERENC
Kossuth-díjas költő

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA
Budapest V., Váci utca 25.

Megtekinthető: 1969. Július 4—20-ig
Hétköznap: ½10—18 óráig
Szombaton: 9—14 óráig
Vasárnap: 10—14 óráig

Rendezi:
ERDÉLYI MIKLÓS

69 5610 — FNYV 7

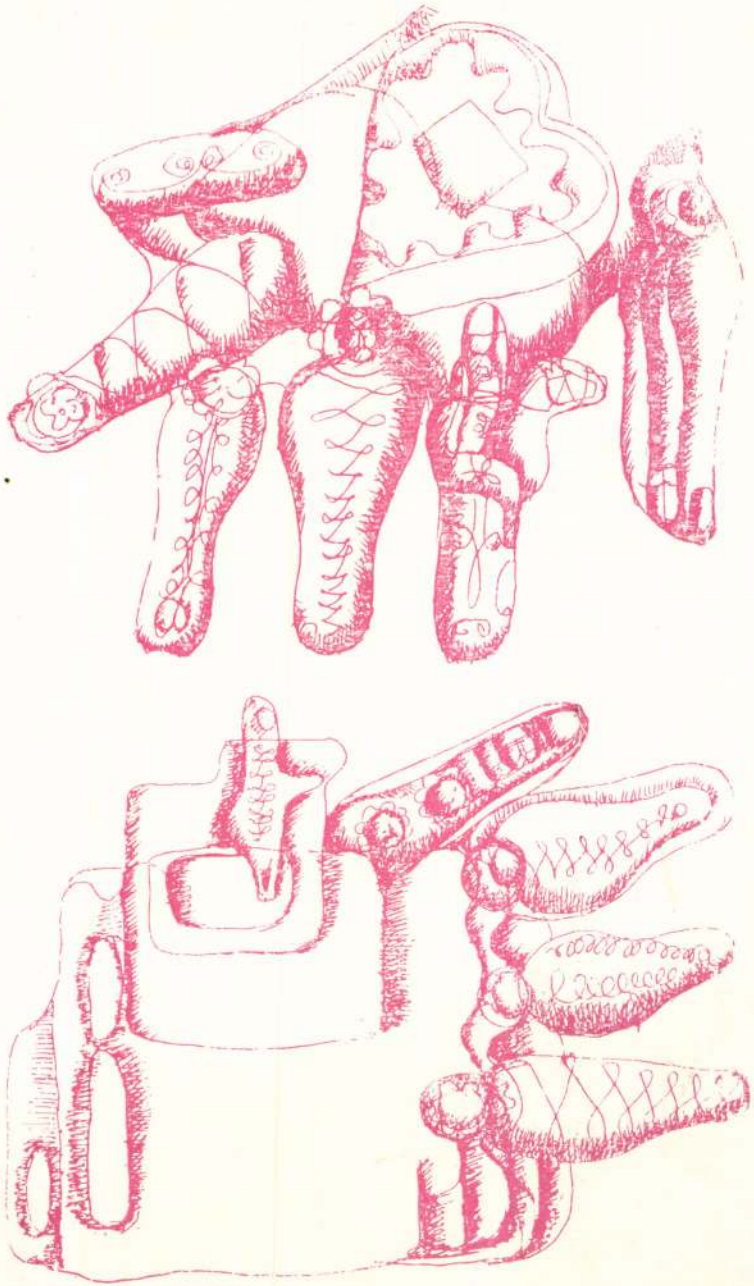

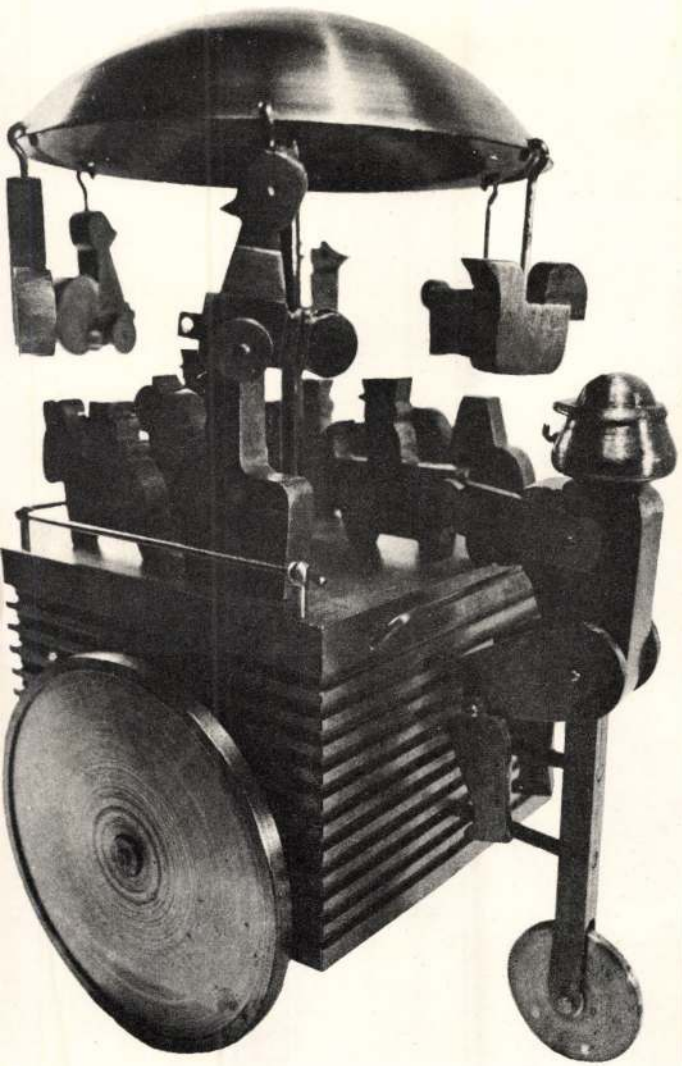

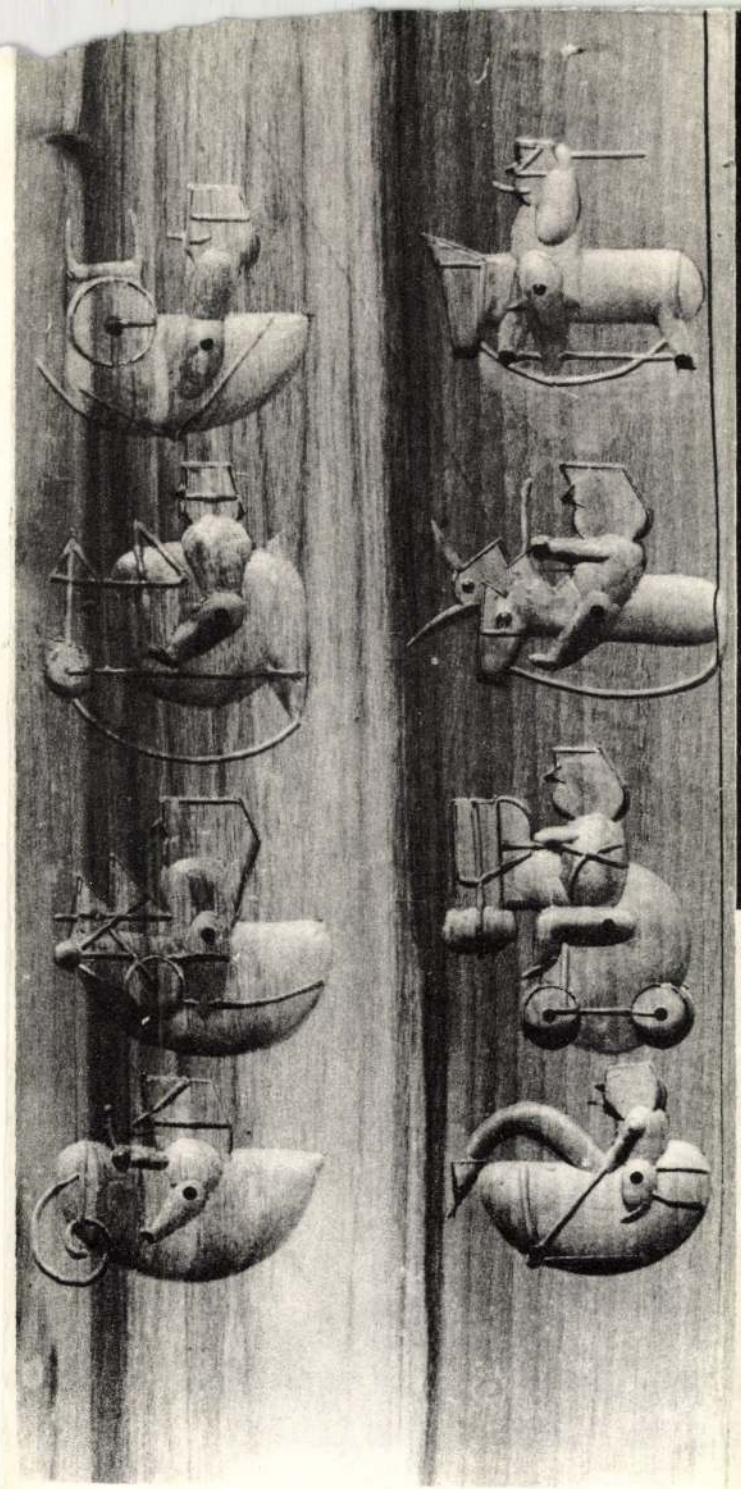

TÉR-ALKOTÁS *TÁRGY-FORMÁLÁS*

Kamarakiállítás-sorozat
az Iparművészeti Múzeum
Dísztermében

SCHÉNER MIHÁLY KIÁLLÍTÁSA

1977. április 8—május 1-ig

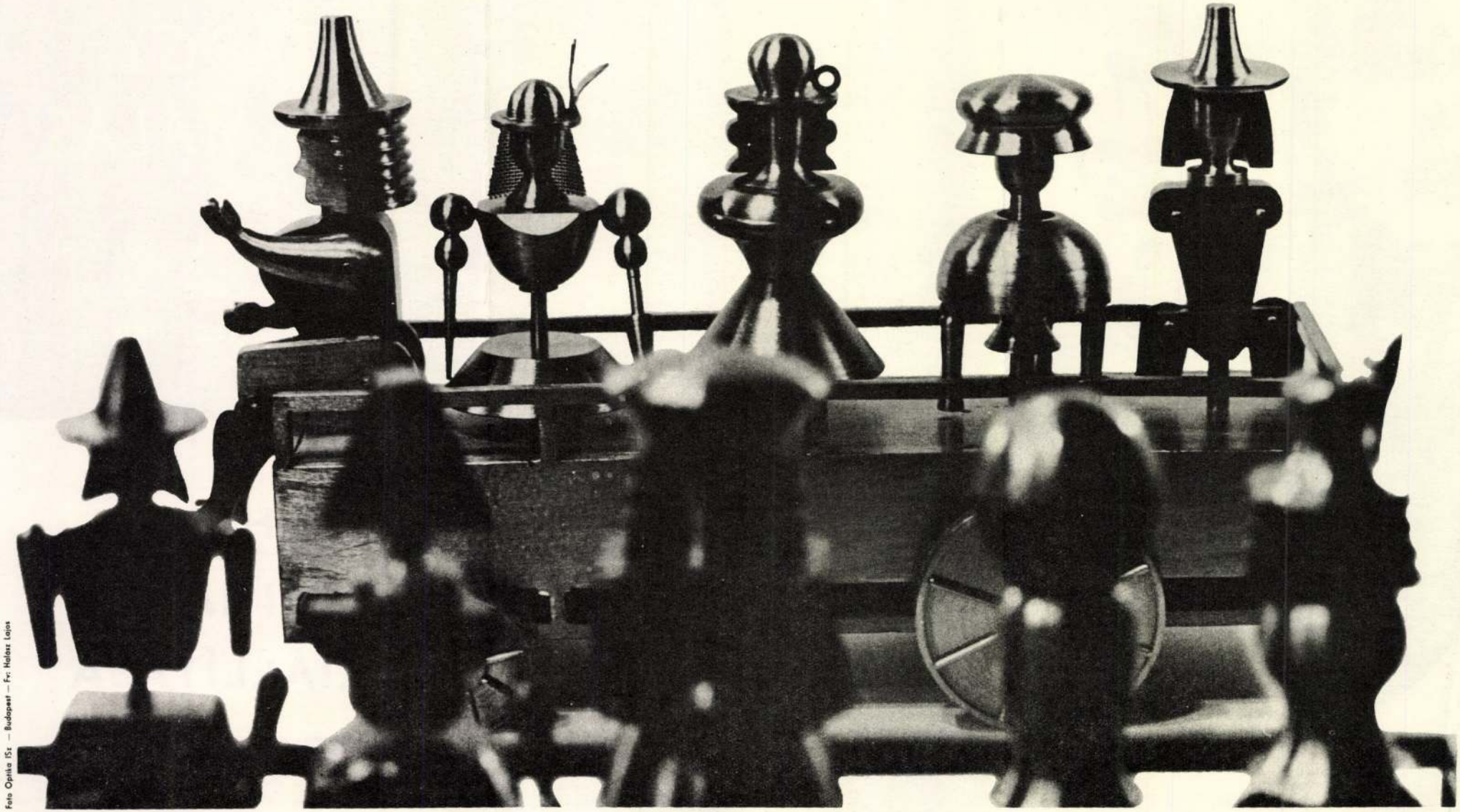

Foto Optika 152 — Budapest — Fr. Halász Lajos

Fotó: Bencseki Mátyás
F.k.: Dr. Miklós Pál

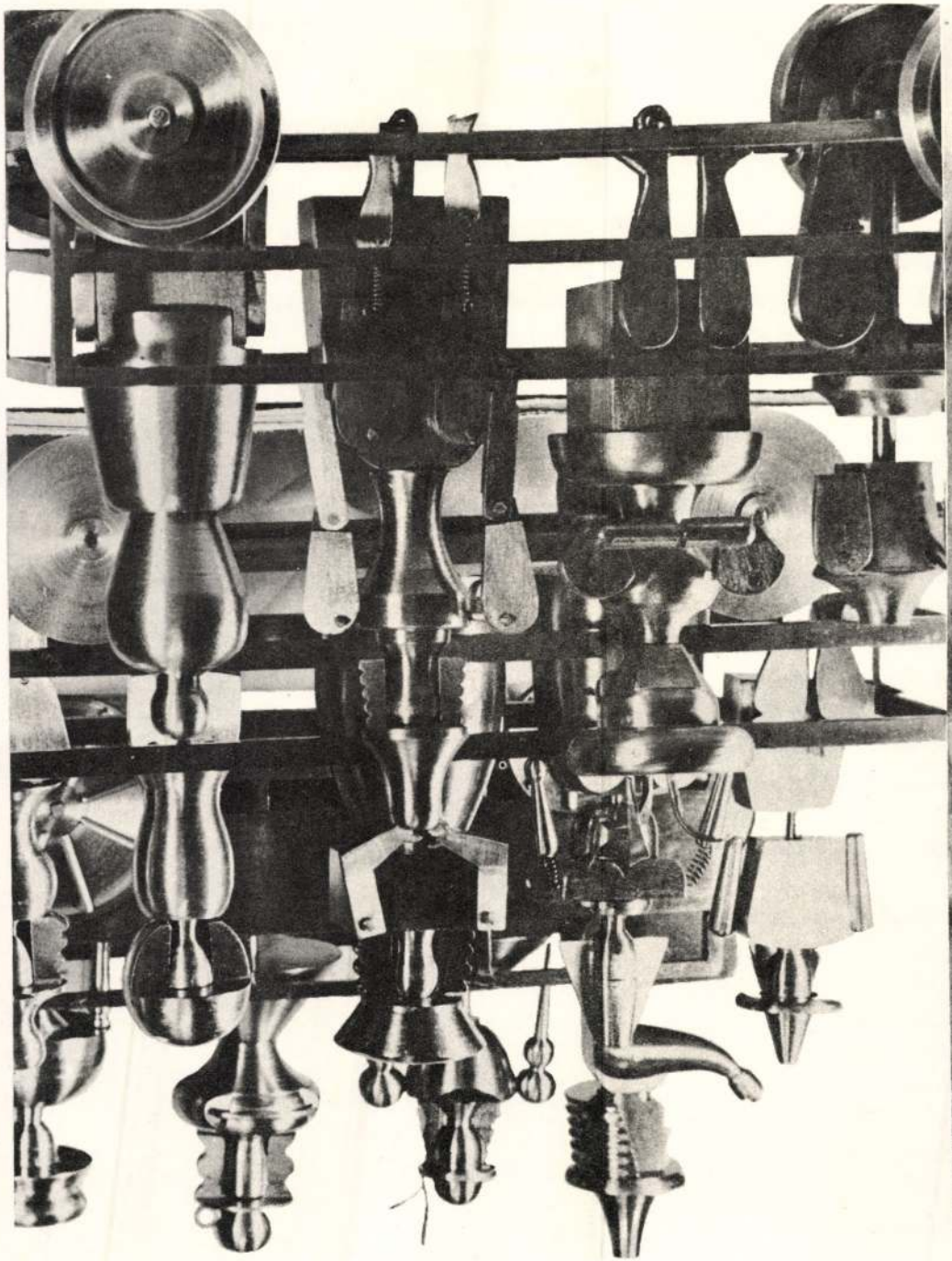

JÁTÉK-SZOBROK

A kiállítás programja:

1977. április 8-án pénteken 18 órakor
Juhász Ferenc Kossuth-díjas költő megnyitója

1977. április 20-án szerdán 9 órakor
A gyermekjáték esztétikuma — beszélgetés tervezők, pszichológusok, ipari szakemberek részvételével

1977. április 22-én pénteken 17 órakor
Krumplinyomó-huszár (Változatok Schéner Mihály műveire)
Ágh István költői estje
Közremükődik: Dégi István, Timár Béla és a Muzsikás együttes

Iparművészeti Múzeum
Budapest IX., Üllői út 33—37.

Schéner Mihályt idestova egy évtizede ismerem. E tíz évben kibomlott barátságunk lehetővé tette, hogy műveit — s ami mögöttük él — ne csak egy-két kiállításán, hanem műhelyében is, még frissen, szinte születés közben lássam, megismerjem és — most mondjak róluk valamit.

Schéner Mihály 1942-ben, alig húsz évesen, vidékről, népi környezetből jött és csíráiban magával, magában hozta mindazt, ami művészetében hamarosan kivirágzott. Igaz, hogy a magyar folklórral — közlése szerint — csak 1969 óta foglalkozik, a népi reminiszcenciák, motívumok mégis már korai képein is megjelennek. Ezek a képek még „szabályos" festmények, de a két dimenzió hamarosan szűknek bizonyul Schéner művészi elképzeléseinek befogadására és megjelenítésére. Egyre inkább arra törekszik tehát, hogy vékonyabb-vastagabb festékrétegekkel és tompább-élesebb bekarcolásokkal, valamiféle reliefszerűséget adjon műveinek. Ezeken a relieffestményeken aztán már markánsan ott állnak, élnek és vonulnak Schéner figurái — pásztorok, betyárok, huszárok és lovacskák, kecskék, kakasok — hogy egymásután kimasírozzanak a relief felületéből is, és megtartva a festői színességüket, valódi plasztikává teljesedjenek. Ha jól emlékszem 1967-ben lát napvilágot első bumfordi lovacskája, huszárokkal a hátán, egy „szobor", melyben a népi-mód konstruktívat és a gyermeki-mód szürreálisat eggyé ötvözve mondhatni új műfaját teremti meg a magyar művészetnek.

E lovacska után aztán hosszú sorban kerülnek ki Schéner varázsló keze alól a legkülönbözőbb anyagokba — fába, papírmaséba, mázas kerámiába, bronzba és acélba — faragott, öntött, formált játékos művei: lovacskák, kakasok, sőt krumplitörők huszárokkal a hátukon, szekerek bábokkal megrakva — köztük a bűbájos „dorottyás" kocsik —, játékos konstrukciók és konstrukciós játékok megannyi telitalálat és variációk páratlan gazdagságával.

Schéner Mihály művészi játékossága, játékteremtő művészete annak bizonysága, hogy meg tudta őrízni magában a gyermeki-népi elfogulatlanságot, fantáziát és ösztönös képességet az alkotásban, és ezt a felnőtt tudatosságával, a művész mesterségbeli felkészültségével tudta és tudja eggyéforrasztani.

Megajándékoz tehát minket a lehetőséggel, hogy soha nem felejtett, mégis mesterségesen elfojtott, szégyenlősen rejtegetett gyerekségünk ledobja kötéseit és vidáman örüljünk művészetének.

Major Máté

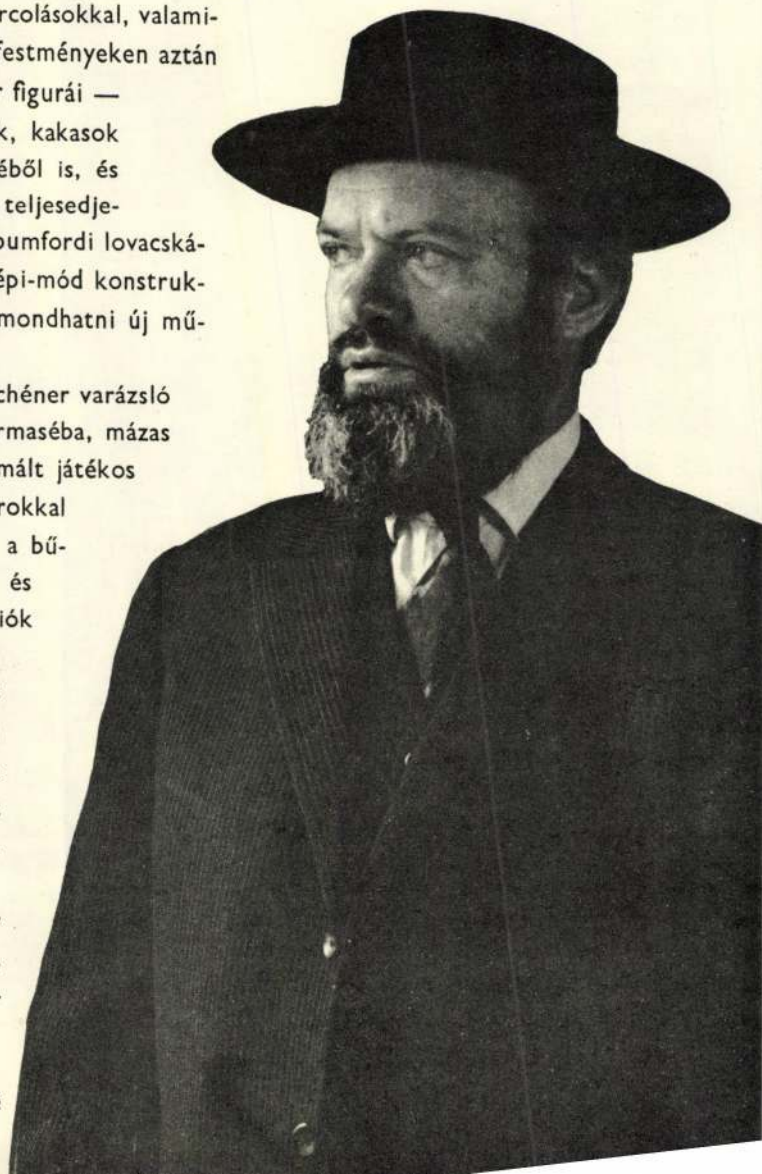

SCHÉNER Mihály

Cs.Tóth János: Az éteri Schéner mitosz : Beszélgetés Schéner Mi hály képzőművésszel. = Bárka, 1,1993, 1. 53-59. ill.

Schéner Mihály

Varsányi Gyula: Meschában
Jupiter nevében. [Beszélgetés] = M. Nemet.
1993. június 17. 13. old

Schéner Mihály

Kabdebó Lóránt: Schéner Mihály
mítoszai.= Magyar Napló, 1993. szept. 17.
12–14. ill

Kedves

Szeretettel meghívunk téged szep. 18 -án

15^{h}-kor kezdődő szülinapi zsúrunkra.

Anna és Mari

címünk: XVII. ker. XX. u. 1.

SCHÉNER Mihály

Lukácsy András: Kalapemelés Schéner Mihály előtt. = Magyar Hirlap, 1993. junius 15. 18.

MONTETRETTO Joachim [illegible]
Az IBM római kirendeltségének igazgatója. (Róma)

h3. MÁRIA (MARISKA) Zsófia, szül. Nyitraújlak, 1904. jún. 24. † Mielec, Distr. Rzezsow, Lengyelország, 1975. jan. 2.
= Krakkó, 1932. jún. 5. Gróf MYCIELSKI Ferenc (Franek), szül. Przeworsk, Galícia, 1899. szept. 5.

g2. GYULA, szül. Pozsony, 1868. okt. 22. H. h. h. Czernowitz, 1916. jún. 6.

f3. FERENC, szül. 1828. máj. 7. † Theresienfeld, 1861. márc. 5.
= Gainfahrn, 1856. máj. 19. ROSS Lujza, szül. 1835. dec. 22.
Leánya: g1.

g1. MÁRIA, szül. Bécs, 1859. máj. 8. † Bécs, 1926. aug. 29.
= Pozsony, 1883. szept. 9. Gróf WYDENBRUCH Ágoston, szül. Baden bei Wien, 1857. aug. 2. † Bécs, 1905. nov. 22.

f4. FRANCISKA, szül. 1831. jan. 19. † 1925. júl. 12.
= Pozsony, 1865. ápr. 29. Gróf KHEVENHÜLLER-METSCH Albig, szül. 1814. nov. 19. † 1896. szept. 14.

e3. DÉNES, szül. Nagyszeben, 1789. márc. 7. † Kolozsvár, 1862. febr. 9.
= Dés, Szolnok-Doboka vm., 1823. ápr. 2. Hallerkeöi gróf HALLER Cecília, szül. Aranykút, 1797. okt. 28. † Kolozsvár, 1873. jan. 18. (H. István főispán és gönczruszkai gróf KORNIS Anna leánya.)
Gyermekei: f1–f4.

f1. JÁNOS, szül. Kolozsvár, 1824. márc. 23. † uo. 1898. jún. 24.

SCHÉNER Mihály

kiáll. Hidegkut, Budapest Art Studio Alapitvány Mütrágy-kaptár, 1993. febr. 13.-

ism. FOGARASY Attila - LOCSIS István: Kukulla és az iriszek : Schéner Mihály kiállitásáról = Opus, 1993. 1. 34-35. ill.

[interjú]

SCHÉNER Mihály

LADÁNYI Zsuzsa: A művészet nemcsak alkotás, hanem közérzet is [beszélgetés. = Magyar Nemzet, 1993. dec. 28. 10. ill.

SCHÉNER Mihály

kiáll.,Békéscsaba , Munkácsy M.Muzeum,1993
ism. KABDEBÓ Lóránt: Schéner Mihály látomásos világa. = Magyar Hírlap,1993. január 18. 13.

SCHÉNER Mihály

DOBOS Marianne: Schéner Mihály hetven éves. =
Vigilia, 58, 1993, 2. 150-151.

SCHÉNER Mihály

MESTER Ildikó: Szeretetkisugárzás és ünnepteremtés : Beszélgetés a hetvenéves Schéner Mihálylyal. = Uj Magyarország, 1993. jan. 8. 11. ill.

Pihenő pásztor, agyagmázas samott, 1985

tön, kifejezésvágy együttesen bábáskodtak e művek létrejötténél.

Munkái kicsinységükben is magukban hordozzák a monumentalitást. Nagyságuk nem méretükből, hanem hatásuktól, formákat kitöltő belső tartalmuktól függ. Gesztusait és szimbólumait megtartja, de helyüket változtatja. Díszítéseket csereberélget tárgyról tárgyra, miáltal jelentésük is módosul. Egy süveg, saru, csillag, áttéve megmásítja a témát is. Másrészt akár egy kályhacsempemintát önálló szoborként láthatunk viszont. Rendíthetetlen, bátor, szelíd harcosok lépnek ki a kemencéből, a szeretet, humor és hit fegyverével, a tisztaság páncéljában.

Az életműben egyre szaporodó nagyméretű dombormű-vek a már említett korongolt elemekből és ezek félmetszeteiből szerveződnek. Nagy mintázótáblán, egyben felépítve készülnek. Az utóbbi időben az egyház, intézmények, magánmegrendelők megbízásából készült agyagmázas alkotásokon Németh János néhány friss elemmel variálja munkásságát. Jobban hangsúlyozza a történelem, a természet és vallás összefonódását. A zsinagógában fotók és a murális munkák egy része kicsiben mutatják meg a hévizi forrás reliefet, Kinizsi Pált, a "Göcseji legendát" a csodaszarvassal, a gyógyítás és gyógyszerészet triptichonját, a stációkat, a negyven halász legendáját.

A művész alapszimbólumait az égről emeli le. Főszerepben a Nap és Hold. Jelentésük alkalmanként eltérő, lehet Élet-Halál, Világosság-Sötétség, idő-Időtlenség, örök megújulás. A csillagok lelátogatnak műtermébe, hogy fényükkel átlényegítsék kicsiny sár-lényeit. Közelükből reppennek le a földi természet hírnökei, a madarak. Ők közvetítenek a szférák között. Mind gyakrabban látjuk viszont a kis köveket. Jelenlétükkel szárnyra kapják a leragadt valót. Továbbhaladva eljutunk a szimbólumok mennyei birodalmába, ahol Isten parancsa mozgósítja a földöntúli kör tagjait, ha a művésznek segítségükre van szüksége. Az ő képük hordja a nyomorúság és kegyetlen földi arcát. Krisztus a kínok gyötrelmét, az istenszülő Mária az anyaság boldogságát és fájdalmát példázzák. Az angyalok kezüket nyújtják és adják tovább a kétségbeesett ember imáját. De a jelképek megszólító hatalmának birtokában az emberben szunnyadó harmóniára, értelemre, a még ki nem veszett életörömre is figyelmeztet e küszködő korban.

Juhász Ferenc így vall művész-barátjáról: "Öröm szavainak anyaga a föld, a sár, az agyagásvány." Hozzátehetjük, nemcsak szava, de oxigénje, létének feltétele is az agyaganyag. Valahogy úgy, mint – merész hasonlattal – a rovarvilág legnagyobb "agyagművesének", a gömböcdarázsnak, aki a maga eszközeivel és szükségletére edényeket korongol petéi számára.

A Németh János eddig oeuvre-jét felölelő bemutató az anyagi és szellemi szféra megtermékenyítő egymásbafonódásának csodaszép példájával örvendeztette meg a látogatókat.

A tisztelgő kiállítások sorát ugyan a szülőváros nyitotta meg, de Siófok, a szlovákiai Lendva, majd 1995 őszén Budapest és Gödöllő is csatlakoztak.

Kecske, samott, 1993, magassága: 88 cm,

Hölgyeim és Uraim!

Kedves Schéner mester!

Ez az este kalapemelés Schéner Mihály művészete előtt. Az első és legtekintélyesebb kalap, amelyik megemelkedik, Szoboszlay Péter filmrendezőé és munkatársaié, akik a ma bemutatásra kerülő filmet elkészítették. További kalapok a művészet barátaié, az önöké, és legvégül egy valódi kalap – az enyém. Ezt is mélyen megemelem.

Itt lebeg tehát ez a sok-sok kalap a levegőben, glóriát vonva mesterünk feje köré. Szimbolikus kalapok ezek – kivéve talán az enyémet –, mintahogyan a hatvanas évek elején a Csók Galériában rendezett Schéner kiállítás önarcképein is azok voltak, ahol négyöt kalapot húzott a fejébe dacosan a festő. Nemigen volt oka azokat megemelni senki előtt. Lett is haddelhadd belőle. A kritikákat és a kritikusokat azonban már feledte az idő.

A tisztelgés különlegessége, hogy két műfaj találkozik a vetítővásznon, a képzőművészet és a film. Sokszor próbálták már összehozni ezt a házasságot – kevés sikerrel. Csak ritkán született olyan remekmű, mint Henri Clouzot Picasso misztériuma.

A kudarc kulcsszava: az idő.

Amíg a festészet tárgyát szinte kiemeli az időből, a mozgásból, azaz "megörökíti", addig a film a mozgást, tehát a tűnő időt tekinti tárgyának. Az ütközés nyilvánvaló és elkerülhetetlen: a megmozduló festmény ellehetetlenül, nevetségessé válik. Mona Lisa ajkáról lehervad a mosoly és kisomfordál a vászonról. Balra el.

Nos. Szoboszlay Péternek sikerült a lehetetlen. És festőnk kitűnő játékmester, Szent Mihály nap garabonciása. Utólag mondhatnánk, könnyű volt Mihályt táncba vinni, hiszen köztudomású róla játékos természete.

De a képek!

Kinyílik a varázsló keze és ömlenek elénk a képek. Táncosnők, akrobaták, angyalok és ördögök. Mintha szabadkoznának is kissé, hogy lázbajöttek a gyerekektől. Nem szoktak így izegni-mozogni, de lámcsak, ezt is tudják! Szoboszlay mosolyog: tudja, mit meddig. Birtokában van az eszközeinek. Tudja azt is, a játék nem tréfadolog – a megidézett ördög elviheti ám az egész stábot rendezőstül, operatőröstül, vágóstul. Persze, ha valakinek Szent Mihály arkangyal az őrizője – attól az ördög elmenekül.

Kecskeméti Kálmán

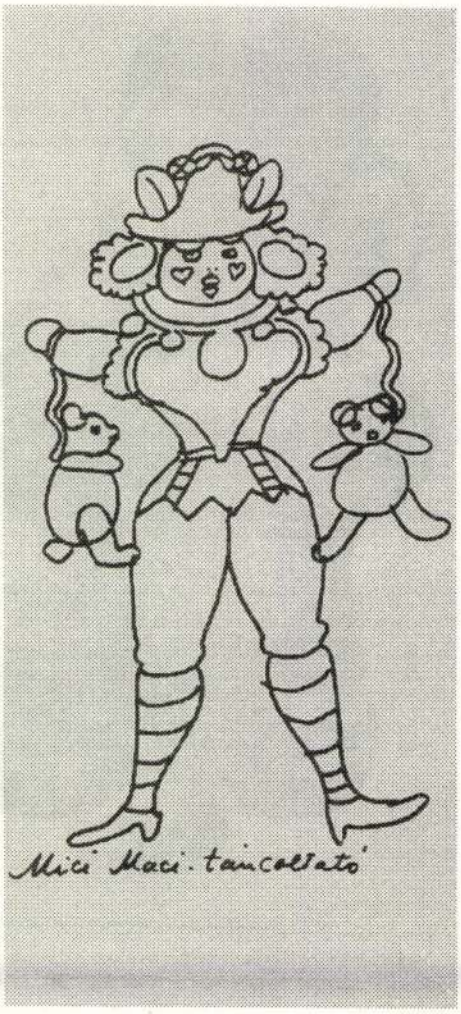

Mici-maci táncoltató

Huszár, 1996

Schéner Mihály

KIÁLLÍTOTT KÉPEK

1. Interieur*
2. Interieur Gadányi-képpel
3. Festő
4. Interieur II.
5. Figurák halakkal
6. Festő és modell
7. Kompozíció lóval
8. Festő három kalappal
9. Fürdő nő
10. Madár etető
11. Asztalnál
12. Kompozíció
13. Kerámiák
14. Műteremben
15. Kompozíció II.
16. Szobában
17. Önarckép
18. Szobarészlet
19. Állvány előtt
20. Figurák
21. Ketten
22. Nő és csendélet
23. Kettesben
24. Kompozíció III.
25. Pihenő
26. Műterem este
27. Interieur III.
28. Férfi
29. Balaton
30. Balatonalmádi
31. Szobabelső
32. Virágok
33. Régi ajtó Zsennyén
34. Művésztelep ebédlője
35. Interieur IV.
36. Interieur órával
37. Reggeli
38. Ebédlő csillárral
39. Kandalló
40. Kályhás csendélet
41. Zsennye télen
42. Ebédlőrészlet
43. Szobarészlet
44. Folyosó
45. Sárga fotel
46. Folyosó II.
47. Arkád
48. Tálca
49. Tél
50. Táj ablakból
51. Színkompozíció
52. Csendélet
53. Gesztenyesütő
54. Férfi portré
55. Két nő
56. Temetés
57. Üvegablak terv
58. Csendélet halakkal
59. Magvető
60. Színtanulmány
61. Őszi virágok
62. Szobarészlet
63. Szobarészlet II.
64. Műteremrészlet
65. Műteremrészlet II.
66. Interieur V.
67. Önarckép, tanulmány
68. Önarckép II.
69. Ablak Zsennyén
70. Portré
71. Portré II.
72. Portré III.

* Valamennyi kiállított kép olajfestmény

621968 Pátria ny. Budapest. F. v.: Földi V.
F. k.: Dr. Balázs I.-né

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA

BUDAPEST V., VÁCI U. 25.

SCHÉNER MIHÁLY

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSA

1962

MÁRCIUS 16-TÓL 30-IG

Úgy érzem, ha első gyűjteményes kiállításom képeihez magam fűzök néhány gondolatot, hozzásegítem a nézőt és érdeklődőt festői törekvéseim megértéséhez.

Hosszú ideig éltem vidéken, a táj szeretetét onnan hoztam magammal. Pesthidegkuti környezetemben most is kertek vesznek körül, képeim gyakori témái ezek éppúgy, mint ahogyan otthonom tárgyai is gyakran jelennek meg csendéleteimen. Szeretem a Balaton vidékét, a művészek e kimeríthetetlen ihletőjét, sokszor jártam a zsennyei művésztelepen, ottani élményeimet is a képek egész sora őrzi. Tanulmányozom a természetet, kutatom titkait, igyekszem megismerni belső törvényeit, nemcsak felszínének esetlegességeit. Formák, ritmus, erő, feszültség és feloldó derű alakítják bennem képét.

Az önarcképek önmagam megismerésének eszközei, lassan alakulnak és fejlődnek — mondhatnám — mélyülnek bennem, mint ahogy az emberek megismerésére törekszem emberábrázolásaimban.

Élmények és érzések kifejezéséhez néha azonos témánál is más és más konstrukciót keresek, mert mindig a mondanivaló határozza meg azt, hogy milyen lesz formai megnyilvánulása. Lehet, hogy a természeti motívumok átformálása egyes képeken önkényesnek hat, ennek oka az, hogy bővíteni, egyénivé alakítani szeretném a formai kifejezés lehetőségét. Emlékképek és élmények sűrűsödnek bennem, amelyek az alkotáson nemcsak a pillanatnyi látványt nyújtják, hanem asszociatív folyamatok eredményét is. Belső világom és a természet külső világának szintézisét keresem.

Festői mondanivalómat előbb magamban igyekszem tisztázni, még mielőtt kézbevenném az ecsetet. Az alkotás bonyolult folyamat. A kifejezésben nagy szerepet játszik a modern forma és kontsrukció, a természet és a művész belső életének dinamizmusa, harmóniája vagy diszharmóniája és nem utolsósorban a szín; mindezek együtt váltják valóra a festő gondolatát. A szín kifejező ereje abban jelentkezik, hogy a festő érzelmi világának hordozójává válik. Belső, expresszív feszültségemet nemcsak a kép kompozíciójában, ritmusában, dinamikájában, hanem színeiben is szeretném kifejezésre juttatni.

Egyik legfőbb törekvésem az ember és a természet sokrétű, bonyolult kapcsolatának megismerése. Szükségesnek tartom nemcsak az ember külsőleges, látványszerű megismerését, hanem belső világának minél mélyebb feltárását is. Korábbi képeim természetelvűbbek, megfestésüknél elsősorban a látvány színes szépsége ragadott meg. Két-három esztendeje már elvontabb utakon is járok, sokat kísérletezem, igyekszem a dolgok mélyére hatolni. Utolsó képeim némelyikén — érzésem szerint — túljutottam ezen a kereső perióduson, konkrétebb, érzékletesebb formában tudtam megjeleníteni az embert, mert megértéséhez és a természettel való kapcsolatának megismeréséhez hosszú studiumok eredményeképpen közelebb jutottam.

Tisztában vagyok azzal, hogy művészetem mai állapotában sok szubjektív, mondhatnám azt is, individuális jegyet mutat. Azt is tudom azonban, hogy új társadalmi valóságunk elől a ma művésze nem térhet ki, mert ebben a valóságban él. Azt hiszem, ma már ott tartok, hogy a magam teremtette formanyelven bele tudok kapcsolódni társadalmunk ábrázolásába is. Belső világomat és társadalmunk világát egyaránt a modern festészet jegyeiben szeretném kifejezni.

SCHÉNER MIHÁLY

Schéner Mihály 1923-ban született Medgyesegyházán, 1941-ben érettségizett Békéscsabán, majd a Képzőművészeti Főiskolára került Rudnay tanítványaként. Elekffy Jenőt is mesterének tiszteli. 1947-ben művészdiplomát szerzett, ezután Aszódon volt rajztanár. 1951-ben Budapestre került, tanárkodott, 1956 óta kizárólag festészetének él. A Képzőművészeti Alap tagja. Először 1943-ban állított ki Békéscsabán, majd sűrűn szerepelt különböző vidéki városokban, résztvett a két utolsó Nemzeti Kiállításon a Műcsarnokban. Ez az első gyűjteményes kiállítása.

SCHÉNER MIHÁLY

Dányi Lánkó: Az elsüllyedt gyermekvilág nyomában : Beszélgetés Schéner Mihállyal. = Pesti Hírlap. III. évf. 27. sz. 1992. febr. 1. 4. p. ill

a hatóságok(?)
sztétikai döntés-
álasztom ki va-
an tetszik. Csak
n botlott meg a
g egy tábla hir-
tját (igaz, az át-
il). Felrémlettek
gyetemen, ame-
hogy a követsé-
országok része.
köztársaság útja
zét képezi. Örül-
pop-élményben
részem lehetett.
e (főként Kelet)
m pápájának ki-
vaszelőn (midőn
élményen, hogy

anyagokat mutatott a tévé, hogy a Mekka felé hajlongó Szaddám helyett jobb lett volna tényeket látni.

Most kezdjük megismerni, megtanulni azt a fajta, amerikai típusú manipulációt, amelynek lényege az igazság nyílt elhallgatása helyett a valóság részleteinek túladagolása. „Nem az a fontos, hogy *te* ki vagy, hanem hogy ők mit hiszenk rólad." „Ennek az igazságtalan igazságnak az ábrázolása, kritikája és megvalósítása Warhol művészete. És ha az embert intézményesen megfosztják egyedisége, megismételhetetlensége illúziójától, miért kellene ezt az illúziót a műtárgyakban, művészeti alkotásokban fenntartanunk? Ahogy szitanyomáskor a különböző rétegek eltolása révén elvész a hajkorona, a szemöldökvonal,

nindjárt e cikk elején. És no
ok, romlatlanságom már rég
ettem ahhoz, hogy csak úgy
lőjek, reménykedem, hogy
puskaporszag hitelesnek tets

Az általa (is) összerakott
lal kapcsán Weininger megg
zélt annak dadaista gyöker
ladaista gesztusok természte
ől a folklórban (idő- és stílu
osságaiktól függetlenül). M
nekelt, zongorázott közben, s
ödött, felejtsem el a művész
ietét, legkivált a művészettö
Mert „rögzítik azt, amit nem leh
z a furcsa a műtörténészi lát
ogy mindent ezekből a lerög
esznek mint százszázalékos v

„Mosolygása világhírű."

SCHÉNER Mihály

LÁNCZ Sándor: Schéner Mihály művészete : A Demiurgosz. = Új Művészet, 3, 1992, 6. 27 - 30.,ill.

ECSER Lujza kiállítása, Bp., Műcsarnok, 1984. janu- - február 26. A kiállítást rend. a katalógust szerk. Her- polya. Bev. Fitz Péter. Bp. : Műcsarnok, 1984 [36]p., ill.
BÁN András: Tűnődések Gecser Lujza kiállításán a rnokban. = Magyar Nemzet, 1984. február 15. 7.;
ÁCS, Éva: Textiles in space and in stage costumes. = Hungarian Quarterly, 25, No 95, 1984 172-174., ill.;
RFÁS Péter: Az autonóm textil. = Magyar Ifjúság, 1984. r 10.4., ill.; GYETVAI Ágnes: Az experimentalizmuson és túl. = Magyar Építőművészet, 1984, 5. 56-58., ill. E
RÓZSA Gyula: Gecser Lujza. = Kritika, 1984, 5. 31-
P..SZŰCS Julianna: A textil és a világ. = Népszabadság, ebruár 15. 7.; VADAS József: Jégcsapok alufólia tü- . = Élet és Irodalom, 1984. február 3. 12.; WAGNER Textil - kinn és benn. = Magyar Hírlap, 1984. február

33. **Gellér B. István**

DATOK a Növekvő Városhoz : Gellér B. István kiállí- p., Óbuda Galéria, 1984. szeptember 28. - november iállítást rend. Gerle János. A katalógust összeáll. Pin- yi Sándor. Bp. : Budapest Galéria, 1984 [20]p., ill. E án) [BÁN András]: Adatok a Növekvő Városhoz. = r Nemzet, 1984. november 27. 7.; H.M. [HUSZ Mária]: ekvő Város. = Művészet, 25, 1984, 12. 58-59., ill.;
AGI Ferenc: Adatok a Növekvő Városhoz. = Esti Hír- 84. október 17. 2.; P.SZABÓ Ernő: Gellér B. István sa. = Új Tükör, 1984. október 21. 3-4., ill.
RLE János: Gellér B. István növekvő városa képze- lóság határán. = Magyar Építőművészet, 1984, 4. 56-
E F G R
NÖVEKVŐ Város, Pécs, Ifjúsági Ház, 1984. Utószó Tamás. Pécs : Ifjúsági Ház, 1984 [16]p., ill. **ism.**

Schéner Mihály

MN 1996. aug 18.

SCHÉNER MIHÁLY festőművész Szent István emlékezete című kiállítása augusztus 19-én délután négykor nyílik meg az MTA szegedi területi bizottságának épületében (Szeged, Somogyi Béla u. 7.).

(+ továbbel Didot)

...era a szec. kvművnek! Egyik

...ista tradíciokat, Bodoni hatás

...adikális újítások

...ott, de századford. értelmiségi

... kitörni a kult. elszigeteltségből

...ik Ausstellung (1914 tavasz)

(H Lner báli meghívóival

aranyérmet nyer

Pihenő pásztor, agyagmázas samott, 1985

tön, kifejezésvágy együttesen bábáskodtak e művek létrejötténél.

Munkái kicsinységükben is magukban hordozzák a monumentalitást. Nagyságuk nem méretükből, hanem hatásuktól, formákat kitöltő belső tartalmuktól függ. Gesztusait és szimbólumait megtartja, de helyüket változtatja. Díszítéseket csereberélget tárgyról tárgyra, miáltal jelentésük is módosul. Egy süveg, saru, csillag, áttéve megmásítja a témát is. Másrészt akár egy kályhacsempemintát önálló szoborként láthatunk viszont. Rendíthetetlen, bátor, szelíd harcosok lépnek ki a kemencéből, a szeretet, humor és hit fegyverével, a tisztaság páncéljában.

Az életműben egyre szaporodó nagyméretű dombormű-vek a már említett korongolt elemekből és ezek félmetszeteiből szerveződnek. Nagy mintázótáblán, egyben felépítve készülnek. Az utóbbi időben az egyház, intézmények, magánmegrendelők megbízásából készült agyagmázas alkotásokon Németh János néhány friss elemmel variálja munkásságát. Jobban hangsúlyozza a történelem, a természet és vallás összefonódását. A zsinagógában fotók és a murális munkák egy része kicsiben mutatják meg a hévizi forrás reliefet, Kinizsi Pált, a "Göcseji legendát" a csodaszarvassal, a gyógyítás és gyógyszerészet triptichonját, a stációkat, a negyven halász legendáját.

A művész alapszimbólumait az égről emeli le. Főszerepben a Nap és Hold. Jelentésük alkalmanként eltérő, lehet Élet-Halál, Világosság-Sötétség, idő-Időtlenség, örök megújulás. A csillagok lelátogatnak műtermébe, hogy fényükkel átlényegítsék kicsiny sár-lényeit. Közelükből reppennek le a földi természet hírnökei, a madarak. Ők közvetítenek a szférák között. Mind gyakrabban látjuk viszont a kis köveket. Jelenlétükkel szárnyra kapják a leragadt valót. Továbbhaladva eljutunk a szimbólumok mennyei birodalmába, ahol Isten parancsa mozgósítja a földöntúli kör tagjait, ha a művésznek segítségükre van szüksége. Az ő képük hordja a nyomorúság és kegyetlen földi arcát. Krisztus a kínok gyötrelmét, az istenszülő Mária az anyaság boldogságát és fájdalmát példázzák. Az angyalok kezüket nyújtják és adják tovább a kétségbeesett ember imáját. De a jelképek megszólító hatalmának birtokában az emberben szunnyadó harmóniára, értelemre, a még ki nem veszett életörömre is figyelmeztet e küszködő korban.

Juhász Ferenc így vall művész-barátjáról: "Öröm szavainak anyaga a föld, a sár, az agyagásvány." Hozzátehetjük, nemcsak szava, de oxigénje, létének feltétele is az agyag-anyag. Valahogy úgy, mint – merész hasonlattal – a rovarvilág legnagyobb "agyagművesének", a gömböcdarázsnak, aki a maga eszközeivel és szükségletére edényeket korongol petéi számára.

A Németh János eddig oeuvre-jét felölelő bemutató az anyagi és szellemi szféra megtermékenyítő egymásbafonódásának csodaszép példájával örvendeztette meg a látogatókat.

A tisztelgő kiállítások sorát ugyan a szülőváros nyitotta meg, de Siófok, a szlovákiai Lendva, majd 1995 őszén Budapest és Gödöllő is csatlakoztak.

Kecske, samott, 1993, magassága: 88 cm,

Hölgyeim és Uraim!

Kedves Schéner mester!

Ez az este kalapemelés Schéner Mihály művészete előtt. Az első és legtekintélyesebb kalap, amelyik megemelkedik, Szoboszlay Péter filmrendezőé és munkatársaié, akik a ma bemutatásra kerülő filmet elkészítették. További kalapok a művészet barátaié, az önöké, és legvégül egy valódi kalap – az enyém. Ezt is mélyen megemelem.

Itt lebeg tehát ez a sok-sok kalap a levegőben, glóriát vonva mesterünk feje köré. Szimbolikus kalapok ezek – kivéve talán az enyémet –, mintahogyan a hatvanas évek elején a Csók Galériában rendezett Schéner kiállítás önarcképein is azok voltak, ahol négyöt kalapot húzott a fejébe dacosan a festő. Nemigen volt oka azokat megemelni senki előtt. Lett is haddelhadd belőle. A kritikákat és a kritikusokat azonban már feledte az idő.

A tisztelgés különlegessége, hogy két műfaj találkozik a vetítővásznon, a képzőművészet és a film. Sokszor próbálták már összehozni ezt a házasságot – kevés sikerrel. Csak ritkán született olyan remekmű, mint Henri Clouzot Picasso misztériuma.

A kudarc kulcsszava: az idő.

Amíg a festészet tárgyát szinte kiemeli az időből, a mozgásból, azaz "megörökíti", addig a film a mozgást, tehát a tűnő időt tekinti tárgyának. Az ütközés nyilvánvaló és elkerülhetetlen: a megmozduló festmény ellehetetlenül, nevetségessé válik. Mona Lisa ajkáról lehervad a mosoly és kisomfordál a vászonról. Balra el.

Nos. Szoboszlay Péternek sikerült a lehetetlen. És festőnk kitűnő játékmester, Szent Mihály nap garabonciása. Utólag mondhatnánk, könnyű volt Mihályt táncba vinni, hiszen köztudomású róla játékos természete.

De a képek!

Kinyílik a varázsló keze és ömlenek elénk a képek. Táncosnők, akrobaták, angyalok és ördögök. Mintha szabadkoznának is kissé, hogy lázbajöttek a gyerekektől. Nem szoktak így izegni-mozogni, de lámcsak, ezt is tudják! Szoboszlay mosolyog: tudja, mit meddig. Birtokában van az eszközeinek. Tudja azt is, a játék nem tréfadolog – a megidézett ördög elviheti ám az egész stábot rendezőstül, operatőröstül, vágóstul. Persze, ha valakinek Szent Mihály arkangyal az őrizője – attól az ördög elmenekül.

Kecskeméti Kálmán

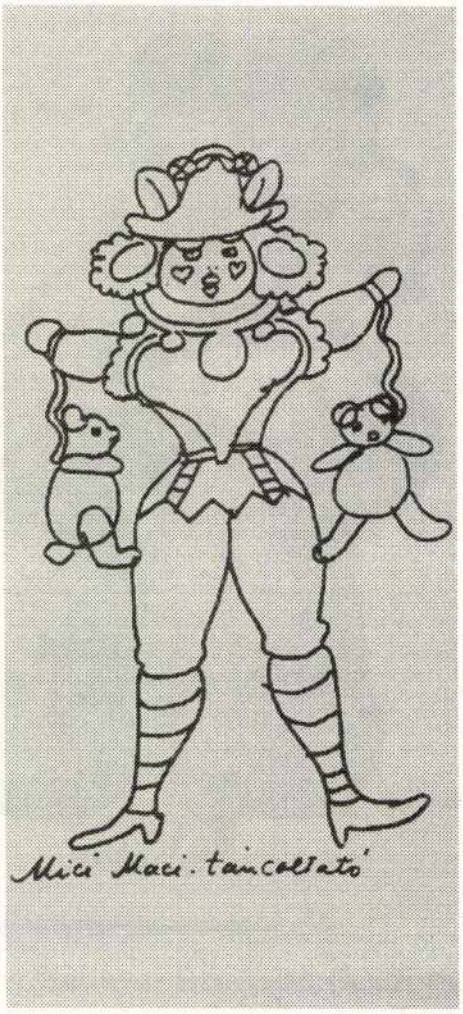

Mici-maci táncoltató

Huszár, 1996

SCHÉNER Mihály

LUKÁCSY András: Örökmozgó Schéner Mihály [interju]. = Magyar Hirlap, 25.évf.25. sz. 1992. január 18. melléklet V.p.ill.

cumentation du CCI).

Moskva: sojuza Hudožnikov RSFSR

ja iskusstvo. Moskva. Mensuel.

: Beograd. Publicisticko Izdavacki
: Oto Bihalji-Merin. En français.

ubljana. Mensuel.
I-4
5 à I2
-I4-I5

elgrade. Trimestriel

reb, Belgrade. Revue Internationale
ouveau.- Dir. Ljubomir Micic.
7,9
,I5,I9
,35,36
,39,40.

SCHÉNER Mihály

ÁGH István: Schéner Mihály mondja /interju/. =
Magyar Fórum, III.évf. 8.sz. 1991. febr.21.
11.p. ill.

SCHÉNER Mihály

LUKÁCSY András: Schéner Mihály betlehemes játékai.
= Magyar Hirlap, 1992.dec.23. 9.ill.

-

ens ("Traurige Botschaft"), denen
Kindern begegnet, die Waffenrock
ers als letztes Andenken an ihren
en dieser Thematik war ungewöhn-
auf jegliche Monumentalität und
heidenheit sind sein Grundtenor.

urde Fendi zunehmend bekannt,
nefs, Moritz Graf Dietrichstein,
us adeligen Familien, aber auch
oline Augusta und Erzherzogin
Josephs, wurden seine besonderen
r letzteren schuf er Illustratio-
tete große Gruppenporträts der
aber seine Kinderporträts waren
liches Mitglied der Akademie der

Schéner Mihály

KABDEBÓ Tamás: 100 x szép. = Magyar Nemzet, LIV. évf. 142.sz. 1991. junius 19. 11.p.

[recenzió Schéner egy bársony kötésü könyvéről ? megnézni!!

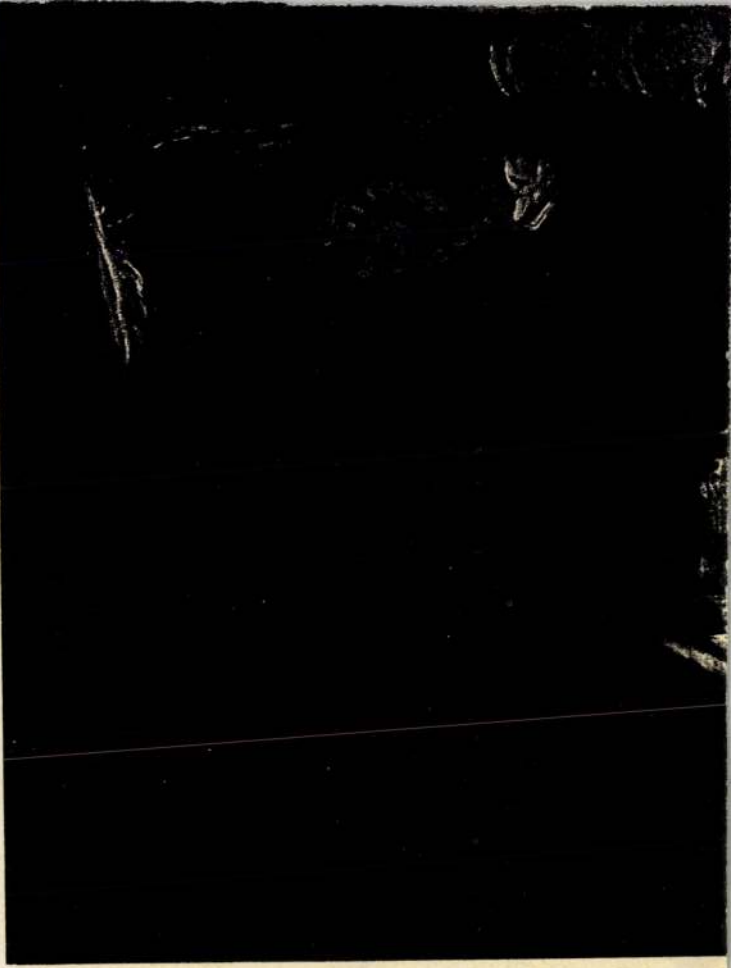

is?! Ha az ezelőtt ezer évvel ezelőtt valaki azt mondja, hogy a kanadai film... De a magyar filmmel is úgy vagyunk, mint a magyar focival, már Izland is virágzóbb televény, mint ez a löszös Kárpát-medence.

S hogy teljes legyen a depresszió, ebben a filmben még egy árva pisztoly vagy gitártok sem szólal meg. Igazi társadalmi dráma ez az úgynevezett „generációs film", amely cérnaszál-vékony pontossággal érinti meg a XX. század végi városi fiatalok sorsának legneuralgikusabb problémáit. Miként kéne élni? Miként kéne értelmesen élni? Miként kéne értelmesen és szeretve élni? Miként kéne értelmesen és szabadon élni úgy, hogy közben ne felejtkezzünk el szeretni másokat?

Azonnal megéreztem, hogy ez a film egy generációval „alattam szól". Utálok szembenézni saját ízlésbeli korlátoltságommal. De félelmeimet egyszerűen lesöpörte Binamé empatikus színészvezetése. A főszerepet Pascale Bussières-re bízta, arra a nőre, akinek arcán a festői finomságú rezdülések Anouk Aime óta hiányoz-

át. Az életutak egymásba bújnak, kavarodnak, a néző se lát ki belőle bölcsebben, így hát empatikusan érzi: miről is van szó az egyre lejjebb csúszó Montreálban, itthon, Magyarországon, a lakásában, az ágyában?

Itt van például a film narrátora, Gaspard, aki egy alternatív rádióadás DJ-je. Ő Mózes szája, Áron, akiben összesűrűsödik az éjszaka szépsége és szennye. Nem várnak mást tőle, mint ennek a szemétnek visszhangzó esszenciáját, és ő bátran lebukik a pokol neongyűrűibe. Sokkal több, mint népszerű. Áldozó papja ő a heroinos tekintetek vágyakozásának. A baj, hogy délelőttönként, alsógatyában ülve biztosan érzi, hogy ő nem ilyen. Vagy nem ilyen volt. Esetleg nézzünk erre a milliomos lányra, aki elbujdosik szégyene elől (pénz), s megpróbál segíteni mindenkinek, aki kéri és rászorul. Bevásárol öreg nyanyiknak, steril tűt osztogat punk gyerekeknek, kondomot macsóknak. Mégsem képes megmenteni igazán egy lelket sem. A hivatásszerűen űzött jótékonyságból, a terézanyai lelkületből egye-

közli a világgal: hagytatok meghalni. A fájdalom fölismerhető zártsága mindenkit vádol. A vásznon egymás mellett élőket, minket a nézőtéren, kik hagyjuk unatkozni magunkat és barátainkat.

S persze van a típusok között olyan is, ki pszichológushoz jár szexuális frusztráció ürügyén, s tényleg, képtelen valakivel igazán élni, de így utólag visszagondolva, mégiscsak ő a legboldogabb. Ott van neki az egész belső gazdagsága, tele mániával, bolondériával, vicces frusztrációkkal. Belenéz a kamerába s a szeme él. Jobban, mint a miénk.

Montreál tehát a végről szóló örömhír? Nem tudom, de azt sejtem, hogy ha mód nyílna az Utolsó Ítéleten a védőbeszédben filmet vetíteni, hát én befűzném a gépbe ezt a mozit. Biztos vagyok benne, hogy a Bíró rövid szünetre visszavonulna, míg dönt a büntetés mértékéről.

(Charles Binamé: Itt van Eldorádó)

elelem. Ha már ennyire összekapcsolódott az ÉS-be járás a macska-szemlével, gondoltam, itt az ideje, hogy írásban is kitérjek erre a kapocsra. Apropója nem is teljesen hajánál fogva előrángatott. Szombat délelőtt, szép rádiózós időben *Fodor János* és *Kulcsár Szabolcs* a Szájkosár kutyásműsor helyett a kedves Macskanyelv címmel készítettek cicás összeállítást. Nagyon helyesen. Bár az egyik szakértő (őket sajnos nem azonosították foglalkozásuk szerint) kifejtette: a magyar inkább kutyás nemzet, szemben a fejlett macskatartó britekkel vagy franciákkal, ezért – vajon melyik témával kapcsolatban nem ez a végkövetkeztetés? – nálunk nem fejlődött még ki a macskatartás kultúrája, noha egyre többeknek van cicájuk. És annak rendje-módja szerint, egyre több a kóbor állat is, a gondatlanul szaporodni hagyott pária. De vannak Kati nénik is, akik tervszerűen etetnek, befognak, kezelnek, ivartalanítanak –

A macskás esetek, helyzetek, emberi portrék is elég változatosak lennének, könnyedén dúsíthatók: de a szélsőségekről senkiben sincs elég önfegyelem lemondani. Az oroszlántartás – bármennyi kedves percet tartogathat is gazdája számára – már egy másik tartomány. A nyolc magyarországi házi oroszlán egyikének fogvatartója is jó érzékkel terelgeti inkább a hátsó udvar fertályára az állatok királyát a kíváncsi járókelők szeme elől.

Ha még eddig nem mondtam volna: magam is elfogult macskatulajdonos vagyok, egy szép házicirmos odaadó híve és szolgálója. Érzem a helyzet enyhe aberráltságát, különösen, mikor a *neki* hozott májat kidülledt szemmel nézik a családtagjaim. Persze ez is csak valami torz jóvátételi kísérlete annak a sok ocsmányságnak, amit az ember velük szemben (is) elkövet.

(Elhangzott június 29-én, 9.30-kor a Kossuth adón.)

INTERNET HUNGARY

1023 Bp. Csalogány u. 23-25.
Tel./Fax: 213-20-23
E-mail: info@hungary.net

Száguldjon velünk az Információs Szupersztrádán

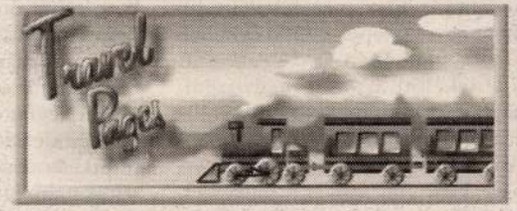

Segítségünkkel legyőzheti a távolság és idő korlátait

Gyors és olcsó kommunikációs eszközként használhatja az Internet-et, amelynek segítségével helyi telefonbeszélgetés díjáért napi kapcsolatot tarthat fenn bárkivel a világon Jelentős költségeket takaríthat meg, ha ezek utántelefax helyett e-mail-ben küldi el dokumentumait partnereinek. Előfizetési díjaink 1200-6000 Ft-ig terjednek.

Minden új belépőnekegy havi kedvezményes használatot biztosítunk!

Ne úgy – így!

A magyar műkereskedelem az egész hazai társadalmat érinti, nem lehet politikai pártok pro és kontra huzavonája. A 40-es, 50-es években keletkezett műkereskedelmi struktúra ma a privatizáció folytán végnapjait éli, halódik, már nem képes a művészek létalapját biztosítani. A Művészeti Alap helyébe lépő Magyar Művészeti Alapítvány az állam által nyújtott, nagyon rossz kondíciókkal működik, az új műkereskedelem kialakításához eddig még nem volt képes megfelelő kereteket teremteni, s ami a másik feladatának ellátását, a nyugdíjak biztosítását illeti, nos annak is csak súlyos nehézségek árán tud eleget tenni.

Nem az a célom, hogy a tönkrement, megsemmisülésben lévő intézmények múltját elsirassam. A mai közönség és a művészet között létrejövő műkereskedelem új arcának kialakításáról, a napjainkban mutatkozó gondokról és nem utolsó sorban arról akarok szólni, hogy az állam részéről milyen támogatásra lenne szükség ahhoz, hogy hazánkban is létrejöjjön az európai színvonalú, igényes és mindenféle manipulációtól mentes műkereskedelmi kultúra, mely felváltani hivatott az egyre pauperizálódó és balkanizálódó, szétesőben lévő struktúrát. Mindenekelőtt azt kell megvizsgálnunk, hogy a múlt hibái és strukturális nehézségei miként jelentkeznek napjaink műkereskedelmében, miképpen kellene kijavítani azokat a művészek kívánságára. Az elhamarkodott privatizáció baklövései, a visszaélések konzekvenciái egyre súlyosabbak, a művészek helyzete egyre tragikusabb. A Művészeti Alap és a Képcsarnok élére olyan menedzservezetők kerültek, akik az amúgy is deficites vállalatot perekkel, pazarlással, felesleges építkezésekkel, a maguknak utaltatott hatalmas prémiumokkal a művészek szeme láttára juttatták a tönk szélére. Minderről számtalan írás jelent meg a sajtóban, elsősorban az „ÉS"-ben, a cikkek amellett, hogy feltárták a hibákat, a művészeti kuratóriumok felelősségére is apelláltak. 1994-ben jómagam is e hasábokon publikáltam tiltakozó soraimat a menedzser-igazgatók katasztrófához vezető ténykedéséről. A Művészeti Alapítvány művész kuratóriuma tagjainak egyikéről sem gondolom, hogy kollaboráns lett volna az Alap és a Képcsarnok javainak látványos elherdálásában. Ellenkezőleg, úgy gondolom, hogy nagyon sokat harcoltak a manipulációk, a csúsztatások, a félrevezetések ellen, de a tudatos ködösítések lehetetlenné tették, hogy megfelelően tájékozottak legyenek, harcuk végeredménye így szükségszerűen az lett, hogy csatájuk elbukott, tehát önelégültségre senkinek nem lehet oka. A vesztes az egész magyar művésztársadalom.

De szerencsére már látszik a fény az alagút végén. Már beszélhetünk egy olyan galériáról, amely három éves munkálkodása során elérte a magas színvonalú, igényes európai kvalitást, és immár mintaképül szolgálhat. A dr. Körmendi Anna nevét viselő galériáról van szó. Egyik részlege a II. kerületben, a Nagybányai utca 25. szám alatt, a lakóházukban működik, a másik, mely három évig a Kempinski szállóval szemben, a Deák Ferenc utcában volt, a Vörösmarty téri, egykori Csontváry Galériába költözött. Ezt a Művészeti Alapítványtól szerződéssel béreli az ambiciózus, a művészekkel nagy szeretettel foglalkozó műkereskedő. Körmendi Anna három esztendő alatt negyvenkilenc kiállítást rendezett, itthon és külföldön. Olyan alkotókról van szó, akiknek munkássága a magyar képzőművészet jelentős és fontos vonulatához tartozik. Ennyi kiállítást ez idő alatt a magyar múzeumok összesen se rendeztek.

Körmendi Anna nehéz sorsból, a maga erejéből küzdötte fel magát, mint ügyvéd, sikeres praxist folytatott, egy sajátos elhatározás folytán mégis felhagyott az ügyvédi pályával, és életét azóta a művészet szolgálatának szenteli. Építészmérnök férjével, dr.Csák Mátéval előteremtette a szükséges anyagi és tárgyi feltételeket, hogy kötöttségektől mentesen, saját koncepciója szerint és a művészet iránti szeretetétől indíttatva bemutassa a kortárs művészek alkotásait, műveiket értékesítse. Emellett publikációkat, könyvet ad ki a művészekről, s ez a tevékenység, úgy vélem, egyedülálló a magyar műkereskedelemben, és a legjobb nyugati galériák koncepcióját idézi. Százhúsz művész alkotásait tervezi galériáiban bemutatni. Törekvését igazolja, hogy a Kossuth-díjas Gyarmathy Tihamér műveinek, azok többszöri bemutatása és publikálása által, még a művész életében sikerült egy olyan, imponálóan magas árfolyamot kialakítani, amely páratlan a magyar művészet történetében, s a magas árfolyamot külföldön is lehet érvényesíteni. Fontosnak tartja, hogy a művészeket meglátogassa műtermükben, és ott felkutassa azokat a 40-es, 50-es, 60-as évekből származó műveket, amelyek bemutatására soha nem volt mód a maguk idejében, s ezzel szinte egyedülálló missziót teljesít.

Az állam a művek létrejöttét Körmendi Anna szerint úgy ösztönözheti, hogy a vásárlónak lehetővé teszi a költségek adójukból való levonását, a művészeknek pedig – tekintve, hogy az alkotói tevékenység nem sorolható a szokványos vállalkozói tevékenységek közé – valamennyi, a művek létrehozásához szükséges ráfordítás leírását. Arra is hivatkozik, hogy az állam a világon mindenütt kedvezményeket nyújt az ÁFA fizetésénél a művészeti alkotások forgalmazóinak: Svájcban és Németországban például hét, Ausztriában tíz százalékot. Magyarországon ezzel szemben iparművészeti alkotások után 12,5 százalék, képzőművészeti alkotások után 25 százalék ÁFÁ-t kell fizetni, s ez súlyos nehézségeket okoz az értékesítésben. A vámok csökkentését is szükségesnek látja a művek exportja és importja érdekében, enélkül Magyarország nem tud bekapcsolódni az európai műkereskedelembe.

A művészek egyetértenek ezzel a koncepcióval, a festő, valamint a képző- és iparművészeti szakosztály elnöke a közelmúltban, a miniszterelnöknél tett látogatása során a fenti propozíciókat fejtette ki a művészek kéréseként.

Schéner Mihály

Biztosan készpénzhez juthat!

Ön kiválaszthatja, hogy műtárgyait, ékszereit, régiségeit a BÁV Rt. aukcióin vagy szakboltjaiban adja el a legmagasabb piaci áron. Készpézért megvásároljuk vagy magas előleget fizetünk!

Szakfelvevőhelyeink:
Ékszer: V. Párisi u. 2. 118-6217
VI. Andrássy u. 43. 342-9143
VII. Thököly út 14. 322-5014
Szőnyeg: V. Ferenciek tere 10. 118-7898
és valamennyi fővárosi és vidéki boltban.

Festmény, műtárgy:
VI. Bécsi u. 1-3. 117-2548
V. Kossuth L. u. 103. 118-0433
V. Falk Miksa u. 21. 131-0513
V. Semmelweis u. 19. 117-6327
VI. Andrássy út 27. 342-5525
I. Hess A. tér 3. 175-0392
Bútor: Címbejelentés: 217-6307;
218-7898

A beszállítás díjmentes!

BÁV Rt. — az értékek birodalma!

SZÖRNY? JÖHET!

FOTÓ: PRO7

0.15 PRO7 Paul Buckner *(Brion James)* FBI-ügynök társa titokzatos körülmények között meghal egy temetőben. Két évvel később egy sírásó és fiatal segítője saját szemükkel látják, ahogy az egyik sír elsüllyed a mélybe. Felhívják a rendőrséget, akik hamar felderítik, hogy a föld alatti járatokban egy misztikus lény rejtőzik. Feltűnik a színen egy tudós, Hunter *(Stephen McHattie)* és csinos társnője Tracy *(Cynthia Belliveau)*: azt állítják, hogy a szörny olyan anyagot termel, ami rendkívüli gyógyhatással bír. Élve szeretnék elfogni. A bökkenőt csak az jelenti, hogy a teremtmény szívósan védi saját területét. Ám Buckner bosszúból le akarja mészárolni az élő gyógyszertárat.

Fodor András

HALÁLOS CSÁBÍTÁS

22.15 ORF1 **Jeff ügyvéd (Harry Hamlin), barátja hirtelen halálát fel akarja deríteni. Nyomozása során képbe kerül a nagy hatalmú üzletember Harry (Ted Schwedt), akinek Jeff vizsgálódásai mind kellemetlenebbé válnak. Saját színlelt halálát akarja Jeff nyakába varrni, csakhogy megszabaduljon tőle. Nem így van ezzel a szép, de kacér felesége Ellen (Judy McIntosh), akinek csábító és titokzatos lénye megigézi a férfit. Ausztrál thriller, Craig Lahiff által gördülékenyen rendezett stílusban, esztétikus erotikával, „L. A. Law" azaz Harry Hamlin, a nők kedvencének főszereplésével.**

– berg –

A szerelem relatív

20.15 PRO7 Az *IQ* az utóbbi idők egyik legkedvesebb filmje. Arról szól, mit kezd a világ első számú koponyája a szerelemmel. Vagyis hogyan rendezi el *Einstein*, hogy unokahúga jól válasszon vőlegényt. Sajnos a történetből semmi sem igaz, a zseniális fizikusnak nem volt unokahúga. Pedig olyan jó elhinni, hogy Einstein valóban afféle életvidám, nagypapás öregúr volt, amilyennek *Walter Matthau* alakítja. Mint ahogy jó elhinni azt is, hogy egy józan eszű, nyitott lelkű, de szegény autószerelő *(Tim Robbins)*, képes elnyerni a világhírű ember unokahúgának *(Meg Ryan)* kezét a diplomás kérő elől. És hogy mindebben még Einstein is segíti.

Ami viszont többékevésbé hiteles, az a díszlet. A filmet Princetonban forgatták, ahol a relativitáselmélet atyja 1933 óta élt. Az idősebb polgárok még emlékeztek rá, s a forgatás közben sok tanáccsal szolgáltak *Fred Schepisi* rendezőnek és Matthaunak. Az egyik jelenetben például láthatunk egy előadást a princetoni egyetemen: ott Matthau tényleg azon a széken ül, amelyen Einstein szokott.

– slajo –

Meg Ryan, Tim Robbins
FOTÓ: PRO7

FOTÓ: SAT1

ASTERIX, A GALL

20.15 SAT1 **Gallfalvát makacs barbárok lakják, legalábbis a rómaiak szerint. Ők büszkén ellenállnak a római civilizációnak. Tehetik: druidájuk olyan varázsitalt kotyvaszt, amely révén erejük megsokszorozódik. Miután a rómaiak hírét veszik a gall erő titkának, minden eszközzel meg akarják szerezni. Úgy tűnik, sikerül is, ám Asterix fő ereje a leleményesség, amit a rómaiak sehogysem tudnak ellopni.**

DUPLA DINAMIT

22.15 PRO7 A funkcionalista-fess és borzasztóan veszedelmes *Jean-Claude Van Damme* ezúttal kettős szerepben osztja az igazságot: ikertestvérével együtt egy negyedszázada kezdődött családi dráma végére tesznek pontot.

Alex és Chad Wagner huszonöt esztendeje veszítették el szüleiket. A házaspár Hongkongban élt, míg az apa üzlettársa, a bűnöző Griffith rájuk nem szabadította az egyik véres kezű helyi keresztapát. Chadet magával vitte kínai dajkájuk, aztán édesapja amerikai barátja és üzlettársa, Frank Avery *(Geoffry Lewis)* vette védőszárnyai alá. Alex eltűnt a távol-keleti nagyváros forgatagában. Chad felnőtt immár sikeres Beverly Hills-i üzletember.

Élete egy napon megdöbbentő fordulatot vesz: fotókat kap Hongkongból, amelyek egy hozzá megszólalásig hasonlító fiatalembert ábrázolnak. „Frank bácsival" a helyszínre repülnek, sikerül is megtalálniuk Alexet. Az egymásratalálás öröme után a fiúkban hamarosan fellobban a bosszúvágy tüze – együttal parázslani kezd a „dupla dinamit" kanóca is. A leszámolás utolér mindenkit. **(kl)**

JÖN! JÖN! JÖN!

dty részletes

Kedves Olvasó!

Lapunk címoldala változás előtt áll. Már csak néhány hét, és ön a megszokott

RÁDIÓ-TELEVÍZIÓ

fejléc helyett az új

dty részletes

emblémával ellátott lapot fogja kézhez kapni.

Miért változtatunk? Lapunk jellegzetessége – amellyel érdeklődő, tájékozott és a választást fontosnak tartó olvasóinknak szeretnénk megfelelni – a rádió- és televízióműsorok igen részletes bemutatása. A lehető legtöbb adatot, képet, szereplőt, kulturális információt, művészi értékelést és kritikát közöljük a műsorokról. A lehető legrészletesebb műsorlapként határozzuk meg magunkat.

Azt szeretnénk, ha ön megbarátkozna lapunk új elnevezésével. Arra kérjük, ha tetszik önnek az elnevezés, a már új nevű rádió- és televízóújságot kérje így az újságárustól: **„Adjon egy Részletest!".**

Szerkesztőség

KOSSUTH

6.00: Vasárnapi újság
Műsorvezető a felelős szerkesztő: Németh Miklós Attila. Szerkesztő: Bozsik József. Zenei szerkesztő: Pacher Gréti. Bemondó: Ulbrich András
☎: adás idején 328-7915 és 328-7296
6.00, 7.00, 8.00: Hírek. Időjárás
6.56, 7.55: Reklám
8.24: Édes anyanyelvünk
A Magyar Rádió anyanyelvi ötperce
A mikrofonnál: Szathmári István. Szerkesztő: Kövesdy Zsuzsanna
8.30: MM – Magyar Millennium
„Új évezred felé..."
Felelős szerkesztő: Sediánszky János
9.00: Hírek. Időjárás
9.05: Világóra
A rádió külpolitikai magazinja
Szerkesztő: Molnár János
9.57: Reklám
10.00: Hírek. Időjárás. Útközben
10.05: Szentmise
a váci görög katolikus templomból
Szent liturgiával és igehirdetéssel szolgál Papp Miklós szórványlelkész
11.00: Hírek. Időjárás
11.05: Gondolat–jel
A rádió kulturális hetilapja
Felelős szerkesztő: Győrffy Miklós és Szénási Sándor
11.55: Reklám
12.00: Déli krónika. Sport
Szerkesztő: Narancsik Ágota
12.18, 12.24: Reklám
12.25: Harminc perc alatt a Föld körül
Nemzetközi magazin
Zenei szerkesztő: Szőke Cecília. Szerkesztő: Nyárádi Péter
12.55: Vasárnapi levél
Bajor Nagy Ernő olvassa fel írását
13.00: Hírek. Időjárás
13.05: Névjegy

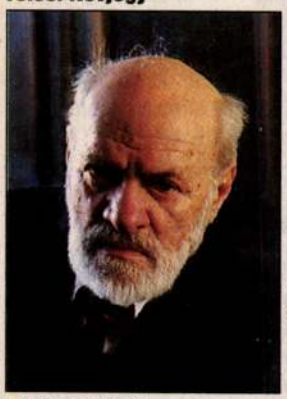

Schéner Mihály
Szerkesztő-riporter: Kapás Irén. Felelős szerkesztő: Kondor Katalin
13.55: Műsorajánlat
14.00: Hírek. Időjárás
14.05: Szonda
Tudományos magazin
Szerkesztő-műsorvezető: Sipos Júlia
(Ism. holnap, K. 11.05)
14.33: Reklám
14.35: Mit üzen a rádió?
Szerkesztő-műsorvezető: Kerényi Mária
☎: ügyelet az adás alatt és után egy órával 328-8864 (e szám a továbbiakban üzenetrögzítőként működik)
15.00: Hírek. Időjárás
15.05: Művészlemezek
1. Mendelssohn: Scherzo a Szentiványéji álom kísérőzenéjéből (NBC szimfonikus zenekara, vez. Artruro Toscanini), 2. Csajkovszkij: Valse-scherzo (Midori – hegedű és a Londoni Filharmonikus Zenekar, vez. Leonard Slatkin), 3. Berlioz: Fantasztikus szimfónia – II. tétel (Bál) (Chicagói Szimfonikus Zenekar, vez. Claudio Abbado), 4. Popper: Tündértánc (Msztyiszlav Rosztropovics – gordonka, Alekszandr Gyegyukin – zongora), 5. Verdi: Az álarcosbál – Oszkár áriája, III. felv. (Gyurkovics Mária és a Magyar Állami Operaház zenekara, vez. Komor Vilmos), 6. Fauré: Maszkok és bergamaszkok – szvit (Suisse Romande Zenekar, vez. Ernest Ansermet), 7. Schumann: Bécsi farsang (részlet) (Szvjatoszlav Richter – zongora), 8. Lehár: Luxemburg grófja – Bevezetés és farsangi induló, I. felv. (Nicolai Gedda, a Bajor Állami Operaház Énekkara és a Graunke Szimfonikus Zenekar, vez. Willy Mattes)
Szerkesztő: Magyar Kornél
16.00: Hírek. Időjárás
16.05: Nincstelenek fekete földpiaca
(Dokumentumműsor a földtörvény vitájáról)
Szerkesztő: Perjés Klára. Munkatárs: Pais Judit, Ujhelyi Zoltán és Zala Simon Tibor
(Az 1997. szept. 28-ai adás ism.)
17.00: Terasz
A Kossuth rádió hétvégi magazinja, aktuális érdekességekkel, válogatott műsorrészletekkel, friss információkkal és sok zenével
☎: adás idején 328-8378
Zenei szerkesztő: Ruff Béla. Szerkesztő-műsorvezető: Czakó Balázs
17.57: Reklám
18.00: Esti krónika
Szerkesztő: Narancsik Ágota
18.19: Reklám
19.00: Hírek. Időjárás
19.05: Sportvilág
Szerkesztő-műsorvezető: Török László
19.25: Műsorismertetés
19.30: Jó éjszakát, gyerekek!
Csacsi Tóni és Tüskeböki
Jelenet
Írta: Fésűs Éva. Elmondja: Váradi Hédi és Kibédi Ervin
19.40: Nóták
Szentendrei Klára és S. Bíró Antal énekel
1. Hadai Győző–Babusa Miklós: Budapest-csárdás (Szentendrei), 2. Lakatos Flóris–Jávor László: Elhagyott az asszony (S. Bíró), 3. Polonyi Béla: Tanítsmeg kismadár (Szentendrei), 4. Kerekes István: Szerelem és a bor (S. Bíró), 5. Csizmadia Imre–Zalai Hajba Sándor: Zöld búzában piros pipacs virágzik (Szentendrei), 6. Murgács Kálmán: Molnár-csárdás (S. Bíró), 7. Babusa Miklós: Muzsikánál nincs jobb barát (Szentendrei), 8. Burka Sándor–Babusa Miklós: Amikor még lányok körül settenkedtem (S. Bíró), 9. Járossy Jenő: Jó a lány, szép a lány (Szentendrei)
Szerkesztő: Tarnai Kiss László
20.00: Hírek. Időjárás
20.05: Mi a titka?

Ilosfalvy Róbert operaénekes művészete
Meixner Mihály műsora
20.59: Reklám
21.00: Hírek. Időjárás
21.05: Rádiószínház
A bódé
Kertész Ákos hangjátéka
Zsike – Kútvölgyi Erzsébet, Ádám – Rudolf Péter, Bob – Szervét Tibor, Enikő – Jancsó Sarolta, Józsi – Tahi József, Taxis – Kun Vilmos, Csikó – Ujlaky Dénes, Nyifa – Horányi László, Titkár – Mádi Szabó Gábor
A felvételt Varga Károly és Gera Csilla készítette. Zenei szerkesztő: Demjén Erzsébet. Dramaturg: Simon László. Rendező: Berényi Gábor (1997)
21.40: Jazz
Részletek a MuckShow új CD-jéről
Szerkesztő: Maloschik Róbert
22.00: Késő esti krónika
Szerkesztő: Narancsik Ágota
22.20: Emlékezetes rádióhangversenyek
Pászthy Júlia, Németh Zsuzsa, Fülöp Attila, Csurja Tamás énekel, Ilse von Alpenheim zongorázik, a Bartók kamarakórus énekel, a Corelli kamarazenekar játszik, Doráti Antal zongorázik és vezényel
Haydn: a) Dalok, b) Társasénekek, c) C-dúr concertino, d) A művészet tízparancsolata
23.00–23.05: Hírek. Időjárás
23.35: Szimfonikus táncok
23.59: Reklám
24.00: Hírek. Időjárás. Totó
0.10: Himnusz

KOSSUTH URH

8.30–10.00: Körzeti magazinok ■ (Budapest és Komádi körzetében a középhullámú műsor)
18.30: V materinskom jazyku ■ Szlovák – Szeged. Szerk.: Marga Mária
19.00: În limba materna ■ Román – Szeged. Szerk.: Petru Cîmpian
19.30: In der Muttersprache ■ Német – Pécs. Szerk.: Robert Stein
20.00: Na materinjem jeziku ■ Horvát – Pécs. Szerk.: Marianna Balatinacz
20.30: Na maternjem jeziku ■ Szerb – Pécs. Szerk.: Branko Čatić
21.00–22.00: Az Amerika Hangja magyar műsora
23.00–23.30: A BBC késő esti magyar műsora

PETŐFI

A Petőfi műsorok telefonszáma: 328-8555
Üzenetrögzítő: 328-8666
Közlekedési ügyelet: 6.00–18.00 között ingyenesen hívható Telewestel zöld szám: 06-80-66-00-88
E-mail: Petofi@iroda.radio.hu

6.00: Hírek. Időjárás
6.03: Állomáskereső
6.08: Végre vasárnap!
Zenés szórakoztató műsor
A mikrofonnál: Vass István Zoltán. Zenei szerkesztő: Jeney Erzsébet. Felelős szerkesztő: Benedikty Béla. Bemondó: Varga János
kb. 6.51, kb. 7.10, 7.36, kb. 7.51: Reklám
7.00: Hírek. Időjárás
7.38: Sportreggel
Szerkesztő-műsorvezető: Molnár Dániel
8.00: Jó reggelt, Európa!
A mikrofonnál: Ács Gábor. Zenei szerkesztő: Jeney Erzsébet. Felelős szerkesztő: Hollós János
8.59: Reklám
9.00: Hírek. Időjárás
9.03: Közlekedés
9.04: Szórakoztató Biblia
Az evangelisták közelebbről
I. rész: Máté és Márk
Bajusz Ferenc professzorral beszélget Rapcsányi László
9.34: Gospelek a javából
Jeney Erzsébet és Debreceni István műsora
9.59: Reklám
10.00: Gordiusz magazin
A tartalomból: A Ramadan végén Magyarországon – Kedvenc Petőfi-soraim – Tudományos hírek, játék

Szerk.-műsorvez.: **Gózon Ákos**
11.00: Hírek. Időjárás
11.03: Közlekedés
11.05: Reklám
11.07: Vasárnapi koktél
Komjáthy György műsora
11.57: Reklám
12.00: Jó ebédhez szól a nóta
Szántai Ildikó, Nógrádi Tóth István, Karácsony Irén és Karcagi Nagy Zoltán énekel, Lakatos Antal zenekara játszik
1. Babos Károly–Szigeti József: Menj csak tovább az utadon; Balázs Árpád–Petőfi Sándor: Rózsabokor a domboldalon; id. Berkes Béla: Két csárdás (zenekar), 2. Erős Sándor: Tele van a szemed könnyel; Pataki Béla–Gyárfás László: Ki tudja, hogy mért mentél el; Rápolti László–Ujváry Tibor: Ez a kislány bánatos; Teghze Gerber Miklós–Gát Ferenc: Jön a tavasz, jön már; Pete Lajos–Nádor Jóska: Hallja maga barna (Szántai), 3. Murgács Kálmán–Nádasdi Géza: Édes tündérmese; Ányos Laci: Úgy megyünk el egymás mellett; Kondor Ernő: Kertes ház; Tasnády László–Melha Armandné: Megy a nyájjal a juhász; Morvay Károly–Tüttő János: Nem zörög a haraszt; –: Piros alma csüng az ágon (Nógrádi Tóth), 4. Dankó Pista–Pap Zoltán: Némuljon el

FREKVENCIATÁBLÁZAT

KOSSUTH:

URH [MHz] Budapest: 67,40; Kabhegy: 72,98; Kékes: 71,21; Komádi: 66,14; Miskolc: 66,80; Nagykanizsa: 71,03; Pécs: 71,81; Sopron: 72,86; Szentes: 66,29; Tokaj: 71,33 – Kh [kHz] Solt: 540; Miskolc: 1116

PETŐFI

URH [MHz] Budapest: 94,8; Csávoly: 89,4; Debrecen: 89,0; Győr: 93,1; Kabhegy: 93,9; Kékes: 102,7; Kiskőrös: 95,1; Komádi: 96,7; Miskolc: 102,3; Nagykanizsa: 94,3; Pécs: 103,7; Sopron: 99,5; Szeged: 104,6; Szentes: 98,8; Tokaj: 92,7; Üzd: 90,3; Vasvár: 98,2

BARTÓK:

URH [MHz] Budapest: 105,3; Debrecen: 106,6; Győr: 106,8; Kabhegy: 105,0; Kékes: 90,7; Kiskőrös: 105,9; Komádi: 105,1; Miskolc: 107,5; Nagykanizsa: 104,7; Pécs: 107,6; Sopron: 107,9; Szeged: 105,7; Szentes: 107,3; Tokaj: 105,5; Üzd: 106,9; Vasvár: 106,9

a hegedű; Balázs Árpád–Éltető Ákos: Mit keres a temetőben; Nádor Gyula: Felkötöm a rézsarkantyúm (zenekar), 5. ifj. Iván Lajos: Amikor én megláttalak; Balázs Árpád–Antal Iván: Nem kell a csók; Leszler József–Babusa Miklós: Szórja a nap aranysugarát; Szalay László–Nemes Rózsa: Halkan pengesd ezt a csárdást; Tarcsay Vilmos: Vásárhelyi híres promenádon (Karácsony), 6. Purcsi Pepi–Pataki Szilárd: Magas jegenyefán sárgarigó fészek; Solti Károly–Egerszegi Géza: Szeretni csak téged lehet; Dankó Pista–Pósa Lajos: Szőke kislány csitt, csitt, csitt; Csizmadia Imre–Egerszegi Géza: Szerelemből sosem elég; Dankó Pista: Hallod rózsám Katika (Karcagi Nagy)
Szerkesztő: Tarnai Kiss László
12.59: Reklám

13.00: Hírpercek
Benne: vízállásjelentés, sport és közlekedés
13.14: Reklám

13.15: Ping és Pong, a két kicsi pingvin
Írta és rendezte: Urbán Gyula
Ping – Harkányi Endre, Pong – Váradi Hédi, Panga, a mamájuk – Komlós Juci, Rosszmáj Rozmár – Garas Dezső, Fűrészhal Fülöp – Petrik József
Km. Dallos Ibolya, Dörögdy Miklós, Felföldi László, Háray Ferenc, Kalmár Éva, Kaló Flórián, Kozák László, Leviczky Andor, Szőllősy Irén, Tyll Attila. Az MRT Szimfonikus Zenekarából alakult kisegyüttest vez. Gulyás László. Zenei rendező: Fodor Zsigmond. Zenei munkatárs: Molnár András. Dramaturg: Molnár Magda (1976)

VASÁRNAP DÉLUTÁN

14.08: Színe-java
Az elmúlt hónap műsoraiból
Szerkesztő: Neltz János
15.00: Hírek.
Körzeti időjárás
15.04: Közlekedés
15.59: Reklám

16.00: Poptarisznya
Műsorvezető: B. Tóth László. Sportszerkesztő: Török László
kb. 16.58, kb. 17.58: Reklám
17.00: Hírek. Időjárás
17.03, 18.00: Közlekedés
kb. 17.08: Sporthírek
18.30–18.45: Sportösszefoglaló. Totó
19.00: Hírek. Időjárás

20.00: Latin-amerikai klub
Műsorvezető: Molnár Dániel. Munkatársak: Bodrogi József és Sergio Pérez. Szerkesztő: Csermely Zsuzsa
A tartalomból: Kis Velence a XX. század végén (Dömény János) – Hírek az év fordulójáról

21.00: Hírek. Időjárás
21.03: Művészportrék
a Rádió Dalszínházának emlékkönyvéből
Sárdy János

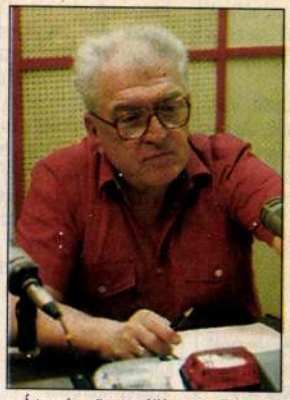

Írta és összeállította: **Ruitner Sándor.** Szerkesztő: Schubert Ferenc

22.15: Mike Oldfield legsikeresebb műveiből

23.00: Hírpercek
Benne: Sporthíradó
Sportszerkesztő: Török László

23.15: Ennyi...
A Petőfi rádió zárórája Fiala Jánossal

24.00: ÉJFÉL UTÁN...
Kolozsi Bélával
A szeretet dicsérete
A műsor vendége: Hernádi Judit. Munkatárs: Molnár Fruzsina
Bemondó: Madarász Zsolt
Óránként: Hírek. Időjárás. Reklám
4.04: Nóták

MR BARTÓK

6.00: Muzsikáló reggel
Harmóniában a Matávval
Műsorvezető: Kovács Sándor. Szerkesztő: Veisz Gábor. Bemondó: Péter Ferenc
A zenei kínálatból: Világhírű karmesterek lemezeiből – Ungár Imre zongorázik – Schubert: A rémkirály – Két XVIII. századi szimfóniarészlet – Parish–Alvars hárfamuzsikájából – Operaáriák – Bartók-művek – Vasárnapi muzsika
6.00, 7.00: Hírek. Időjárás
kb. 6.40: Kulturális lapszemle
kb. 7.30: Rejtvény
☎: 328-8616
8.00: Hírek. Időjárás
8.03: Műsorismertetés
8.10: Elekes Zsuzsa
Liszt-műveket játszik a Mátyás-templom Rieger orgonáján
1. A sixtusi kápolna felidézése, 2. Bevezetés, fúga és Magnificat Dante *Isteni színjátékából*, 3. Pápai Himnusz, 4. Hozsanna, 5. Orfeusz – szimfonikus költemény, 6. Most adjunk mindnyájan hálát – korál

9.05: Nagy magyar operaénekesek
Palló Imre
1. Gluck: Iphigenia Aulisban – Agamemnon áriája, II. felv., 2. Wagner: Tannhäuser – Dal az Esthajnalcsillaghoz, 3. Verdi: a) Traviata – Germont áriája, II. felv., b) Don Carlos – Fülöp és Posa kettőse, I. felv. (km. Székely Mihály), 4. Muszorgszkij: Hovanscsina – Saklovitij áriája, II. felv., 5. Kodály: Háry János – a) Tiszán innen, Dunán túl (km. Sándor Judit), b) Zárójelenet (km. Sándor Judit, a Magyar Állami Operaház Ének- és Zenekara, vez. Kórodi András)

10.00: Hírek. Időjárás
10.05: Új Zenei Újság
Felelős szerkesztő: Kovács Sándor
(A tegnapi adás ism.)

10.40: Az MRT Gyermekkórusa énekel
Vez. Igó Lenke és Thész Gabriella. Zongorán km. Sz. Bécsi Gizella
1. Britten: Péntek délutánok – részletek – a) Te csúf gond, menj, b) Kakukk, c) Csali mese, d) Jó Ábrahám (vez. Thész), 2. Copland: Ching-a-ring chaw (vez. Igó)

10.50: A Csutorás együttes népzenei felvételeiből
1. Két felföldi dudanóta, 2. Kanásztáncok, 3. Dél-dunántúli népdalok

11.05: Európa hangversenytermeiből
A Dán Rádió Szimfonikus Zenekara játszik
Vez. Jurij Tyemirkanov. Km. Jean-Yves Thibaudet – zongora
1. Ravel: Lúdanyó meséi – balettszvit, 2. Debussy: A tenger – három szimfonikus vázlat, 3. Ravel: a) Zongoraverseny balkézre (Thibaudet), b) La Valse – szimfonikus tánc
(Dán Rádió hangversenyterme, 1998. jan. 22.)
kb. 11.55: Hírek. Időjárás
kb. 12.00–12.15: Kozmogramok
Tamkó Sirató Károly verseit elmondja: Lukács Sándor, Mácsai Pál és Vallai Péter. Szerkesztő: Liptay Katalin

kb. 13.05: Fúvósegyüttesek felvételeiből

13.20: Hangok és visszhangok
Szerkesztő: Dimény Judit

13.30: Barokk muzsika
1. Bach: g-moll szonáta BWV. 1020. (Heinz Holliger – oboa, Edith Picht-Axenfeld – csembaló, Marcal Cervera – gordonka), 2. Couperin: VII. koncert (Kuijken kamaraegyüttes)

14.00: Hírek. Időjárás

14.05: Joan Sutherland, Marilyn Horne és Luciano Pavarotti operafelvételeiből
Km. Jake Gardner és a New York City Opera zenekara. Vez. Richard Bonynge
1. Bellini: a) Beatrice Di Tenda – Hármas, II. felv., b) Norma – Norma és Adalgisa kettőse és az I. felv. finálója, 2. Verdi: a) Ernani – a IV. felv. finálója, b) A trubadúr – a IV. felv. záróképe (km. Gardner)

15.00: Musica Sacra
Egyházzenei magazin
Szerk.-műsorvez.: Osváth Zoltán
A tartalomból: Miniportré: Pálur János orgonaművész – Lemezszemle – A Caritas Collectio Kamarazenekar jubileuma

16.00: Hírek. Időjárás

16.05: Szvjatoszlav Richter magyarországi hangversenyei
Beethoven-művek
1. Két rondó op. 51. – a) C-dúr, b) G-dúr, 2. A-dúr szonáta op. 101., 3. Diabelli-változatok op. 120. (Győri Városháza, 1986. június 10.)
Szerkesztő: Miklósi András
(XV/12. rész: hétfő, B. 21.59)

17.32: Tánczene – a szerző vezényletével
1. Lutosławski: Táncprelüdök (Eduard Brunner – klarinét és a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekara), 2. Hacsaturjan: Gajane – részletek a balettből (Bécsi Filharmonikus Zenekar)

18.00: Hírek. Időjárás

18.05: Szalon
Kulturális magazin
Szerkesztő: Lázár Eszter. Műsorvezető a felelős szerkesztő: Zelki János
A tartalomból: Szophoklész Oidipusz királya, ahogy a Merlin Színház gyermekszínészei előadják – Az elveszett édenkert. Párizsi beszélgetés Bernard-Marie Koltes színházáról – Mark Szlonyin: Dosztojevszkij három szerelme – Bikácsi Gergely Buñuel-könyvéről – Károly Éva festőművész kiállítása a 25 éves Angelika Kávéházban

19.00: Sába királynője
Részletek Goldmark operájából
Km. Kalmár Magda, Kincses Veronika, Takács Klára, Siegfried Jerusalem, Miller Lajos, Gregor József, az Ifjú Zenebarát Klubok Központi Kórusa, a Magyar Honvédség Művészegyüttesének férfikara, a Magyar Állami Operaház ének- és zenekara, vez. Fischer Ádám

20.00: Hírek. Időjárás

20.05: Kapcsoljuk a Müncheni Filharmónia nagytermét
A Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarának Brahms-hangversenye
Vez. Lorin Maazel. Km. Viktor Tretyakov – hegedű, Mischa Maisky – gordonka
1. Akadémiai ünnepi nyitány, 2. a-moll kettősverseny (Tretyakov, Maisky), 3. II. szimfónia, *Ráadás:* X. magyar tánc
kb. 21.05–21.25: Szigethy Gábor *Tündérkirályné* című könyvéről a szerzővel beszélget Pál Melinda

kb. 22.30: Hírek. Időjárás
kb. 22.35: Madrigálok
22.45: Jazzhangverseny-különlegességek
A Szakcsi–Babos–Jinda trió és a Szakcsi–Kőszegi duó népdalfeldolgozásaiból
(Részletek az 1996. január 7-ei és az 1997. november 21-ei koncertből)

Műsorvezető: **Neltz János.** Szerkesztő: Maloschik Róbert

24.00: Hírek. Időjárás. Szózat

A Bartók rádió főszponzora a Matáv

A Magyar Rádió közönségszolgálata: 328-7878
Kérdezhet – válaszolunk, üzenhet – visszahívjuk, várjuk leveleiket is!
Címünk:
Magyar Rádió közönségszolgálat, 1800 Budapest, Bródy Sándor u. 5–7.

NÉVJEGY

Schéner Mihály

13.05 Kossuth

Garabonciás, költők édestestvére, meseapó. A képzelet királya. A magányos lovas, a beskatulyázhatatlan, az ördögök atyja – ezt mindmind névjegyére írhatná a 75 éves festő-grafikus-szobrász-filozófus, aki minden elismerést megkapott, amit nálunk egy képzőművész csak megkaphat. De milyen névjegyet nyújt át önöknek ő maga?

Nincstelenek fekete földpiaca

16.05 Kossuth

A földtörvény módosításáról országos vita bontakozott ki. Sokan attól félnek, hogy kiárusítjuk termőföldünket és az idegenek kezére kerül... Szakértők becslése szerint már így is – különféle trükkökkel – mintegy ötvenezer hektárnyi magyar föld, a termőterület 0,6 százaléka külföldiek tulajdonában van. Elkótyavetyéljük-e földünket, vagy megindítjuk a földforgalmat? Tőlünk függ és a következő hetek, hónapok, évek adnak rá választ.

MTV1

6.30: Gazdaképző 1458
Gazdálkodási ismeretek
Témavez.: Kurucz Miklós. Szerk.: dr. Antal András. Op.-rend.: Mayer Béla. Fel. szerk.: dr. Bálint György. Producer: Szűcs Istvánné
Postacím: Nagyváthy János Gazdaképző Egyesület, 1367 Budapest 5. Pf. 123

Gyerekeknek!

7.00: Ficánkoló
Ovistorna
Tóparti játékok 94293

7.05: Az ég ura
Kanadai rajzfilm 3958534

7.20: A főnix
Angol rajzfilm 7418090

7.35: A kard 2403449
Mesejáték, IV/3. (16')
Bonifác, Döme és Lilla még mindig a Kőr királyt keresik a csodálatos képességű karddal. Őt egyenlőre nem találják, ám belebotlanak valakibe, aki igencsak hasonlít hozzá: az ikertestvérébe. De vajon igaz-e, hogy az ikrek úgy hasonlítanak egymásra, mint egyik tojás a másikra?
Írta és a műsort vezeti: Békés Pál. Rend.: Pajer Róbert

7.50: Zenegér 1958354
Játékos élő műsor egy kis számítógéppel, rajzzal, zenével, internettel és Huzella Péterrel
Szerk.: Szent-Andrássy Imre. Rend.: Asbót Kristóf

8.05: Jövő 7 9995545
Ajánlóműsor gyermek- és ifjúsági műsorokról
Nézz meg, hogy jobban láss... a jövő héten is!
Műsorvez.: Boldoghy Bori, Tusnádi Márton
Op.: Bécsi Imre. Szerk.-rend.: Szent-Andrássy Imre

8.25: „Így szól az Úr!"
A Biblia üzenete 1992090

8.30–9.25: Cartoon Network 8429545
Rajzfilmsztárok parádéja
9.25: Reklám

9.30: Családi napló
azoknak, akik szeretnek együtt lenni 8106
Fel. szerk.: Incze Zsuzsa. Szerk.: Hontvári Ilona. Rend.: Lukin Ágnes

10.00: Tévémagiszter
Közművelődési hetilap 59922
Az antropológiai dokumentumfilmezés múltja és jelene. Filmek az elmúlt száz évből – interjúk a mából.
Szerk.: dr. Kovács Emese. Op.-rend.: Tari János

11.00: Reklám

11.05: ZENEBUTIK – ZENEHÍD 1177564
Juhász Előd műsora
Vez. op.: Becsy Zoltán. Rend.: Babiczky László

12.00: Déli harangszó Hírek 42854
Időjárás-jelentés

12.05: Szerencsepercek 21-es SHOW 7718903

12.30: Délidő 1038
Kerekasztal-beszélgetés
Szerk.-műsorvez.: Heltai Péter

13.00: Don Camillo, Monsignore... de nem túlságosan
(Don Camillo Monsignore ma non troppo)
Olasz–francia film 5979767
(1961 – FF – 114')
Írta: Giovanni Guareschi. Fényképezte: Carlo Carlini. Zene: Alessandro Cicognini. Rend.: Carmine Gallone
...És eljött az enyhülés ideje. Peppone mégis képviselő lett, Don Camillót szintén magasabb méltóságba rendelte az egyház. De mindketten alig várják, hogy ismét hazai pályán mérkőzhessenek.
Don Camillo – Fernandel (Rajhona Ádám), Peppone – Gino Cervi (Makay Sándor)
14.55: Reklám
– Előzetesek

15.00: Életjel 2903
Eltűnt felnőttek nyomában
Az adás ideje alatt a stúdióban cseng a 269-5550, a Csellengők éjjel-nappal hívható segélyvonala.
Szerk.-műsorvez.: Incze Zsuzsa. Op.: Horváth Tamás. Rend.: Rudas Gábor

15.30: Örömhír 77922
A Református Egyház műsora
Szerk.: Tislér Géza
15.55: Reklám

16.00: Walt Disney bemutatja 75922
Micimackó
Amerikai rajzfilmsorozat (ism.)
Pluto és a madárfióka
Amerikai rajzfilm (ism.)
A kis gézengúz
Amerikai filmsorozat (Ism.: kedd, MTV1 11.00)
17.00: Reklám

17.05: Minden, ami zene 4569767
Filmrendezők zenei filmetűdjei
Művészeti vez.: Szabó István

17.10: ÖN*dönt!* 1942496
Horvát János műsora
A mai epizód címe: Az iskolaportás
A film befejezéséről ismét ön dönt.
Fel. szerk.: Román Péter
Internet: http: //www.centrofilm.hu

18.10: Helló, világ!
A televízió turisztikai magazinja 8193813
Szerk.-műsorvez.: Vinkó József. Rend.: Lengyel Zsolt
(Ism.: jan. 29., MTV1 10.05)
18.55: Reklám

19.00: A HÉT 83670
Híradó
19.55: Reklám

20.00: A HÉT FILMJE
Árnyék a napon 63057
Amerikai film, II/2. (96')
(Felirat a TXT 333. old.)
(Színlap: szombat, MTV1 20.00)
21.35: Reklám

21.40: Tonik 339854
25 perc üdítő
Készítette: Csortos Szabó Sándor, Demcsák Zsuzsa, Kovács Kriszta Tünde, Mester László, Silló Sándor, Srankó Géza, Vadas Mihály

22.05: Az ötvenes évek világa 940090
Német dokumentumfilm-sorozat
XIII/3.: **Tüntessük el a romokat!**
(Színes+FF – 26')
Rend.: Dieter Franck
Narrátor: Menszátor Magdolna, Selmeczi Roland
Szakértő: Sipos Péter

22.35: Remekművek
Schubert: A téli utazás – dalciklus
Wilhelm Müller verseire 36488800
Előadja: Polgár László – ének, Schiff András – zongora
Schubert 24 dalt egybefűző ciklusa egyenként is ismert remekmű. A teljes sorozat egy reménytelen szerelem, egy csalódott lélek vívódását rajzolja meg a dalműfaj egyéni eszközeivel.
Szerk.: Várbíró Judit. Vez. op.: Reich László, Ágoston Gábor, Bogdán László, H. Szabó Gábor. Rend.: Mérei Anna

MTV2

7.20: Műsorismertetés

7.30: Ürgammák 3816
Sci-fi sorozat
114.: **Lázas készülődés** (ism.)

8.00: „Száz vasútat, ezeret..." 4545
Sáfrány József ismeretterjesztő sorozata
VI/6.: **A múltból a jövőbe** (ism.)
Szakértő: dr. Heller György és a MÁV Történelmi Bizottsága. Készítette: Bancsik György, Farkas Éva, Gere Erzsébet, Halák Miklós, Szommer Tamás, Tóth Zsolt Marcell

8.30: Mérce 5632
Fogyasztóvédelmi magazin
Műsorvez.: Menthy Mariann. Szerk.: Kovács Éva. Rend.: Tóth Andrea. Fel. szerk.: Sóvári Gizella

9.00: Tökjó 8993944
Szórakoztató délelőtt kamaszoknak és fiataloknak
Benne:
Vargha Balázs újabb fabulái
VI/2.: **A könyvek néma mesterek** (ism.)
Szimat Szörény szimatol (ism.)
IX/3.: **Az énekmester**
Cimbora-koncert a Parlamentben (ism.)
Dörmögőék újabb kalandjai
Bábjáték
A versengők (ism.)
Mikrobi
Magyar rajzfilm
Jelmezbál (ism.)

10.40: Párok, 1142125
házaspárok tízezer év remekművein
Ismeretterjesztő film
Ősz húrja zsong (ism.)
Szerk.: Poós András. Op.: Thernesz Vilmos. Rend.: Borbás Tamás

11.00: Telesport 3961390
Műsorvez.: Csisztu Zsuzsa. Szerk.: Suba Kata. Rend.: Somogyvári Péter
Benne:
Labdajáték

13.00: A szerelem jogán 530477
Brazil tévéfilmsor., 160/64–67. (ism. – 108')

15.00: Kötelező olvasmány 8776564
Middlemarch
Angol tévéfilmsor., VII/5–6. (53'+50')
Írta: Andrew Davis. Rend.: Anthony Page
Az előző rész tartalmából: Ladislaw letelepedése Middlemarchban nem tölti el lelkesedéssel Casaubont. Lydgate bemutatja családjának Rosamundot. A fiatalasszony költekezése aggasztja a doktort. Casaubon meghal és különös végrendeletet hagy Dorothea jövőjére vonatkozóan.

16.45: MTV+ 863816

17.00: Körző 82212
Közép-európai kulturális magazin
A tartalomból: Az erdélyi származású Szinte János festőművész mintegy 25 éve él és alkot Párizsban. Ennyi év után most első ízben mutatkozik be önálló kiállítással Magyarországon. – Az amerikai álmot testesítette meg a tányérmosogatástól a milliomosságig ívelő életpályája. Vérbeli karriertörténet volt az övé – ő Andy Warhol. Édesapja szülőfalujában jártunk az Andy Warhol Múzeumban.
Fel. szerk.: Görög Athéna. Műsorvez.: Kiss Csaba. Rend.: Szántó Ferenc

18.00: Árnyékfogó 7293
Fotográfiai magazin
Készítette: Balla András, Benyhe Judit, Haris László, Lugosi Lugó László, Nádorfi Lajos

18.30: Fazonok 5212
Az elmúlt évben indult útjára az élet különleges ösvényeit becserkésző fiatalok portréműsora. A mai adás visszatekintés az 1997-es, emlékezetes fazonokra.
Készítette: Gregorich András, Szabados Péter, Kollár Zsuzsanna, Lipót Kriszta, Balogh Erika, Seres Tamás

19.00: Kolumbusz és a felfedezések kora 6380
Amerikai dokumentumfilmsorozat (1992 – 56')
VII/1.: **Kolumbusz világa**
Narrátor: Szabó Ottó
Írta: Thomas Friedman. Rend.: Stephen Segaller

20.00: A dixieland ünnepe 4753729
II/2.: **A Benkó Dixieland Band negyvenéves jubileumi koncertje**
A televízió munkatársai: Kovács Ági, Nagy Blanka, Nyitrai István, Schreibner Károly, Szeles Péter, Tánczos Gábor

21.15: Vendég: Benkó Sándor 9691106

21.30: Telesport 670
Műsorvez.: Komlósi Gábor. Szerk.: Erdélyi Mariann. Rend.: Somogyvári Péter
Benne:
Rövidpályás gyorskorcsolya Eb
Közvetítés Budapestről
Riporter: Hajdú B. István

22.00: Amíg még élünk
Angol 26458
filmsor., XXXIII/3. (40')
Írta: Amy Jenkins. Rend.: Sam Miller
Delilah egyre ellenszenvesebben viselkedik, a ház lakói már alig bírják elviselni a jelenlétét. Különös tekintettel Annára, aki majd megőrül a féltékenységtől. Egy végre találkozik az üggyel, ami fölkelti érdeklődését. Egy halálosan beteg fiú jogi képviseletét kell ellátnia. A fiú perli a klinikát, ahol minden bizonnyal félrekezelték. Miles mindinkább belebonyolódik a Sherringham-féle tőzsdespekulációs ügybe. Először szembesül az erkölcsi dilemmával, hogy kirendelt ügyvédként gazembereket kell védenie.

22.40: X-GENERÁCIÓ
Rám csaj még nem volt ilyen hatással
Magyar film 8691212
(1993 – 80')
Írta: Hazai Attila, Reich Péter. Fényképezte: Klöpfler Tibor. Zene: Konrád Miklós. Rend.: Reich Péter
Miklós – Déry Miklós, Dóra – Marozsán Erika

24.00: Időjárás- és hójelentés

0.05: Mélyvíz

Fájdalmas vesztesége van a Magyar Televízió gyártási igazgatósága, azon belül a színtértechnikai osztálynak. Hosszan tartó betegség után eltávozott közülünk **Tóth Levente** technikus világosító, aki 28 éven át volt részese kisebb-nagyobb tévéműsorok elkészítésének. Mindössze 49 éves volt. Minden munkáját vizsgamunkának tekintett. Emlékét megőrizzük.

Sz. J.

megannyi tevékeny hőse, szembeszállt kora igazságtalanságaival és maró gúnnyal, brilliáns szatírával kifigurázta azokat. Társadalomkritikai jelentőségén túl a humanistát — és a moralistát? — tiszteljük benne elsősorban. Munkáiban a szeretet nemcsak jóság-jelző, hanem gyakran végzetszerű, valamiféle paradox, olyan töltés, amely első látásra inkább taszít, mint vonz, nem feloldás jár vele, hanem egyre súlyosbodó magány, a modern ember izoláltsága. Mindezt ő már akkor leírta, mikor a korunk elidegenedését papoló egzisztencialista guruk még pelenkában voltak. Megelőzte korát, talán ezért maradt örökifjú, optimista és vidám még súlyos betegen is.

Mikor halála előtt három nappal utoljára meglátogattam, szinte kamaszos lelkesedéssel fogadott. A vadszőlővel félig betakart, öreg koloniális házat több mint száz éve lakja a Wilder család. A kapuból tavasszal a kankalintól sárga West Rock domb lejtőjére látni. A fenyőfa boltozatú nappali egyik falán kis keleti szőnyeg, az ősök portréi s több patinás festmény porosodik, a többi falat mennyezetig érő könyvespolcok tapétázzák. Az antik bútorok márványlapjain mindmegannyi fénykép, memento, ajándékhalmaz, mütyür a világ minden tájáról, zömben spanyol ötvösmunkák. Szinte elmerülök az egyik lila bársony huzatú öblös karosszékben, melybe mostanra már mély lyukat vájt magának a töméntelen vendég. A másikban Izabel ül egyenes háttal, szürke kardigánban, tarkója fölött csepp gumónyi puritán kontyval, madársoványan: zord vénkisasszony. Sasszemekkel figyeli, milyen tempóban fogyasztja mesterünk a jégkockákkal higított whisky keveréket. Az egyik biedermeier gobleinkárpitú széken, botjára támaszkodva ül Wilder és huncut mosollyal szónokol. Olyannak tűnt, mintha valami furcsa vert hadak halkszavú, parancsot sosem osztogató, de láthatatlan érdemrendekkel kitüntetett kapitánya lenne. Ironizálva így indítja a beszélgetést:

— Majd ha megöregszem, kiülök holdfénynél egy vízesés mellé és hallgatom, amint egy szép lány mollban játszik. Csak nekem. Egy hárfán. Nos, milyen ötlet?

— Remek. S mikor érkezik el az ideje annak, hogy beszerezze a hárfát? Mikor lesz az ember valóban öreg ön szerint?

— Ha a jelek figyelmeztetnek rá. Persze ez az idő még jóval odébb van, mindössze hetvennyolc éves vagyok — mondja és kihúzza magát. Mikor Izabel elfordul, cinkosan rámkacsintva, rátölt italára egy erősítő adagot a whiskyből. Alig tudom elhinni, hogy ez az ember több mint három éve súlyos beteg. Már jó régen nem hagyhatja el a várost, nem csavaroghat kedve szerint a világban, mint valaha, de azért a helyi színházak bemutatóin megmegjelenik. Büszkén mesélte egyszer, hogy az Egyesült Államok kétszázadik születésnapján a Washingtoni Kennedy Centerben *A hosszú út*, a híres stratfordi Shakespeare színházban pedig *A mi kis városunk* volt a díszelőadások nyitó drámája.

— Emlékszel, Izabel, milyen csúnyán megbukott mind a két darab annak idején az ősbemutatókon? A közönségnek több mint fele kirohant a színházból az első felvonás után. Nem értették. Pedig nem voltam én sem nagyon eredeti, sem túl komplikált. Mindazt, amit én próbáltam szebben és jobban megcsinálták már a görögök, különösen kedvencem, Arisztophanész... Később aztán észbekaptak a színiszakbarbárok s szinte pihegve, olvadozva, vadul kezdtek dicsérni. Ilyenek a kritikusok mind, hisz maga tudja. Mindig van idejük.

— Hogy fogadták ezt a két színdarabot annak idején Európában?

— Hitler azonnal betiltatta *A mi kis városunk*at, mert a nácik úgy vélték, glóriafényt vonok benne a család intézménye fölé. Fogalmam sem volt, miről beszéltek, vagy mi bajuk volt a családdal. Ami pedig a szovjet kultur-cenzorokat illeti, nem fogja elhinni, azok mit kifogásoltak *A hosszú út*ban. Azt állították, hogy a darab a háborút a természeti csapásokkal, a jégveréssel, vagy az árvízzel azonosította, márpedig minden valamirevaló marxista tudja, hogy a háborúkat a kapitalisták imperialista törekvései robbantják ki.

Később megemlítettem neki, milyen népszerű volt Magyarországon mindig. Meglepődve hallgatta, majd odasúgta: nem sok tiszteletdíjat kapott tőlünk, amiből ezt megtudhatta volna. Udvariasan mosolyogtam s gyorsan másra tereltem a szót. Hirtelen panaszkodni kezd, hogy romlik a látása, nem tud olvasni. (Akkor már teljesen vak volt.) Izabel váratlanul epésen közbevág:

— Bezzeg, amikor felolvasok neki, rögtön kijavít, ha tévedek vagy valami badarságot időspórolásból kihagyok. — Dödörögve morog mind a kettő egy ideig, én körbenézegetek. Meglátom a félig-kész oldalt az írógépben. Egy irodalomtörténeti cikket diktált éppen a nővérének a spanyol klasszikus színház fejlődéséről. Még akkor is átlag napi öt-hat órát dolgozott rendszeresen. Hirtelen Sabina monológját kezdi recitálni: „Amit kértem a sorstól mindig csak az volt, hogy legyen módom egy új világot felépíteni. Irtózatos küzdelem. De még hosszú, hosszú út áll előttünk... Ez a színjáték nincs befejezve, még nem írták meg a végét." Annyi tenni- és megfigyelnivaló volna — sóhatja —, az élet annyi izgalmat kínál, és a könyvek, akkor is, ha mások olvassák fel nekem. S nemcsak élni kell, át is kell élni az élet minden percét. — Van-e egyáltalán olyan ember, aki átéli az életet minden percben, amíg él? — A válasz bizonyára tagadó, de úgy véli meg kell próbálni. Ezért nem elég a hetvennyolc év, még annak duplája sem.

„Hadd éljek mostan, hadd kezdjek új életet..." kiáltja a márkiné a *Szent Lajos király hídjá*ban, s ezzel mindennek vége is van, két nap múlva leszakad a híd és elpusztul. Halála véletlen baleset vagy a gondviselés közbelépése? Újabb Wilder-i talány. Talán a fiktív Marquise de Sevigne, hasonlóan alkotójához, túl sokat akart; a mester sem elégedett meg kevesebbel.

Élni akart, utat mutatni, tanítani és szeretetet sugározni. Izabelnek nem kell már hárfaművésznőt keresni. Eltávozott örökre „bolondos kisöccse", a Don Quijote-i próféta, aki egész életében a gyűlölet ellen harcolt. „A halál akkor nehéz, ha az élet azzal volt terhes, hogy a szeretetet nem tudtuk átadni másoknak." Thornton Wildernek könnyű halála volt.

Györgyey Klára

Jókor jöttek ezek a rúgások

Schéner Mihály az eltemetett hatvanas évekről

Schéner Mihály nevét csaknem minden irodalmár ismeri. Nagy László, Ágh István és mások szinte irodalmi személyiséggé avatták. A Mester, az örökifjú, mindig megújulni kész, tervekkel teli garabonciás, bármily hihetetlen, hetvenhárom éves, és az emlékeivel bíbelődik. Most éppen a hatvanas években készült képeinek kiállítását rendezi, rajzos naplójegyzeteit lapozgatja.

— Körmendi Anna műgyűjtő és galéria-tulajdonos egy éve keresett meg, hogy állítsak ki nála, de én haladékot kértem. Az idén tavasszal Tőkei Maja művészettörténésszel együtt meglátogattak, és mondhatni exkaválták a hatvanas években készült műveimet, amelyeket én vagy két mázsa fa alá temettem. Talán azért, mert öntudatlanul szerettem volna elszigetelni magamat ettől a számomra nagyon fájdalmas, de egyben nagyon izgalmas és termékeny korszaktól. Az én mondhatni ismeretlen hatvanas éveimtől. Ezt mások is mondhatnák, mert ezt az időszakot nem nagyon tárták föl, mintha a kollektív emlékezet is legszívesebben egy farakás alá temette volna az egészet. A kiállításra körülbelül száz művet választottunk ki. Számomra is meglepetés ez a holtából föltámasztott anyag.

— *Mi mindent idéz vissza emlékezetedben ez a hatvanas évekként emlegetett időszak?*

— Az én hatvanas éveim hatvanháromban kezdődtek, amikor módom nyílt arra, hogy kimenjek Párizsba. Turistaként. Ekkor találkoztam először az élő európai képzőművészettel, amit addig könyvekből, reprodukciókból is alig ismertem. Az európai művészetnek egy nagyon izgalmas korszakát, a párizsi iskola fénykorának utolsó pillanatait kaphattam el. Több mint ötszáz galéria működött Párizsban. Beleszédültem ebbe a találkozásba.

Ekkor alakult ki — ha szabad így kifejeznem magam — háromágú alkotói életfám. Az egyiket a faktúrális, expresszív törekvések jelentik, a másikat a geometrikus, strukturális kísérletek, a Bauhaus klaszszikus hagyománya, a harmadikat pedig az organikus, biologikus formák, beleértve az emberi formákat is.

Az építkező elemek felé az első, hatvankettőben rendezett kiállításom tanulságai tereltek, hogy finom legyek. Mert valójában inkább rúgásoknak kellene az akkori reflexiókat neveznem. Jókor jöttek ezek a rúgások, bár hazudnék, ha azt mondanám, jól is estek, mindenesetre kimozdítottak a kétségtelenül őszinte, de mégiscsak parttalan expresszív korszakomból, és most már, annyi idő elteltével mondhatom azt, hogy szerencsére. Taszítottak, kergettek, hajszoltak a megújulás felé. S ez jót tett nekem, arra kényszerültem, hogy építkezzem. Ekkor szoktam rá a rajzra. Azóta a rajz mindennapi kenyerem.

A leszólt, sikertelennek ítélt hatvankettes kiállításomon a Csók Galériában egy angol műgyűjtő felfigyelt a képeimre, és megvásárolta őket, bagóért ugyan, de ez akkor nekem az itthoni teljes negligáció idején nagy öröm volt, és bizonyos apanázst jelentett. Egy kisebbfajta csoda volt, hogy itt, az akkor isten hátamögöttinek számító Budapesten rátalált a képeimre. Végül is ez tette lehetővé számomra a nyugat-európai művészettel való találkozást.

A magyar folklórral én kint kezdtem foglalkozni először Párizsban, majd a stockholmi, londoni, new yorki utam alkalmával. Ez a vázlatfüzetemből, pontosan kiderül. Úgy kezdődött az egész, hogy Stockholmban találkoztam a dalarnai népi lóábrázolással. Ezt a lovat a viking népek minden elképzelhető méretben megfaragják. Vannak egészen kicsi, játékként a gyerek kezébe illő változatok, meg akkorák is, amelyekre rá lehet ülni. Bosszantott, meg fel is tüzelt, hogy ezeknek a vikingeknek van egy ilyen népi lovuk, nekünk meg nincs. Pedig nekünk is lehetne, kellene, hogy legyen. Elkezdtem kutatni a magyar hagyományban a dalarnaihoz fogható archetipikus stilizált forma után, és a magam számára a kiindulópontot a mézeskalács-huszár ábrázolások lovában találtam meg. Lehet vitatkozni azon, hogy ez a forma honnan származik, mennyiben magyar és mennyiben nem, dehát a folklórban, a népi hagyományban

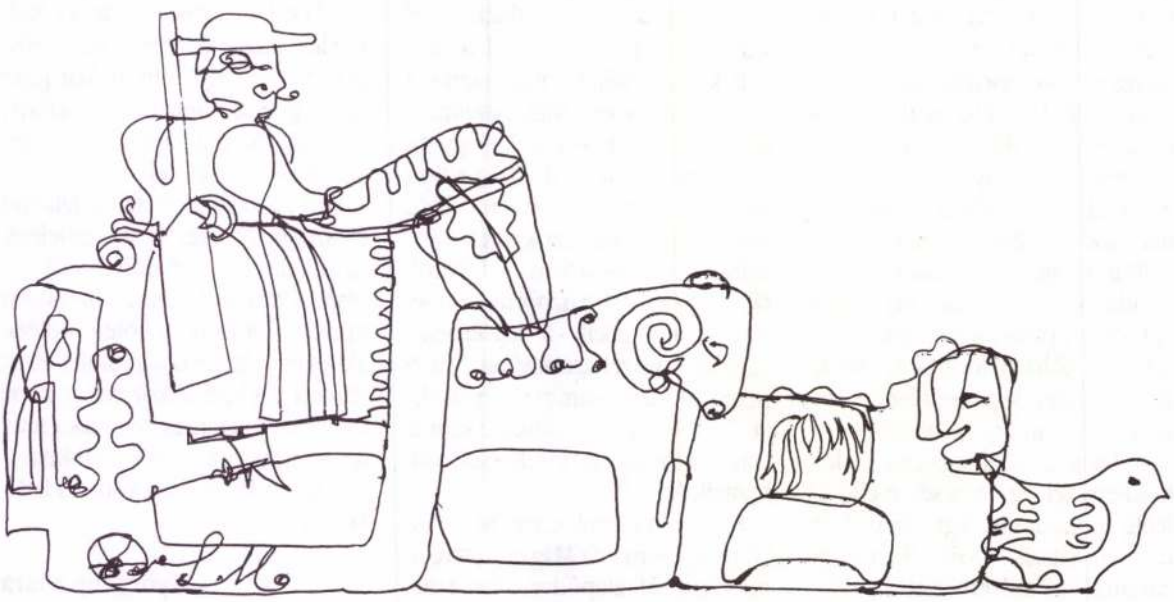

az az érdekes, és az a szép, hogy minden egyes eleme magán viseli a kultúrák találkozásának, egymásrahatásának jegyeit. Nem steril a magyar folklór sem. A valódi folklór éppen attól, hogy elfogadott, magába olvasztott mindenféle hatást mélyebben gyökerezik a múltba, többet megőrzött belőle, mint a magyarnótákban, tizenkilencedik századi leíró zsánerképekben róla kialakult ideálkép. Rám az igazi folklór stilizáló leleménye, jelképalkotó ereje volt hatással, az amely minden változás közepette is megőrzi az eredetből sugárzó szellemet, visszautal az arche formára. Talán éppen ezért nem tekintettek engem soha igazán népi festőnek. A népies zsáner festői látásmódja idegen a valódi népművészettől. Nem a róla kialakult téveszmékhez akartam kapcsolódni, hanem az igazi, archetipikus népi látásmódhoz. És ezért talán törvényszerű volt, hogy a legtöbb korholást, vádat a magukat népieknek vallóktól kaptam. Az ősi formavilágot őrző népi szemlélet búvópatakként van jelen minden kultúrában és évezredek mélyéről hozza üzenetét. Én a szkíta tarsolylemezeket ma is példaképnek tekintem. Példának szolgálhatnának a mai elszegényített iparművészet számára is. Ha a mai művészetet meglátnák Szent István és a régi magyarok, azt hiszem, nagyon elszomorodnának, és visszafordulnának Etelközbe.

— A hatvanas évek tehát, amint arról ekkori naplód is tanúskodik, a megújulást jelentette számodra. Ez a korszak hatvanháromban kezdődött, mint mondtad, de mikor ért véget?

— Azt kell mondanom, még mindig nem ért véget. És ki is tart most már mindaddig, amíg csak dolgozni tudok. Hála Istennek, hogy a rajz engem annak idején ennyire megbabonázott. Annyi terv, vázlat született meg a rajzaimban, amelyeknek a megvalósítása, kibontakoztatása több emberöltőt is kitöltene. Készítettem a kezekről egy albumot, a maszkokról, a templomokról, van két játékalbumom, van egy, amelyik a Rákóczi testamentuma címet viseli, aztán a kosárfonók albuma, a vasvirágoké. Tehát száz évre el vagyok látva tervrajzokkal. Inkább akkor fog el a szomorúság, amikor belengondolok, mennyi mindent nem tudok megvalósítani.

Mindig is szerettem mintázni. Otthagyni a síkot, nemcsak az érzékcsalódás segítségével, ahogy a festők teszik, de valóban ki is lépni belőle. A témáimról először rajzokat, aztán festményeket, végül plasztikákat készítetek.

A párizsi iskola hatására fakturális dolgokkal kísérleteztem. A párizsi iskola már történelem. Itt találkoztam az absztraktokkal, Nicholas de Stiläel absztrakt háztetőivel, Hantai Simonnal, akivel együtt laktam negyvenkettőben, aki aztán kint maradt és a tasizmus nem kevésbé rangos képviselője lett, mint Mathieu, aztán láttam Yves Klein ultramarin nyomatait, Fontana behasított képeit, Dubuffet naiv fakturális munkáit, láttam ezeknek a kísérleteknek a kiteljesedését, például Kemény Zoltán bronzlemezekre készült plasztikus képeit, Schöffer mobiljait, Pátkai Ervin hungarocellből készült városplasztikáit. De nemcsak a művek hatottak rám, hanem maga az utca is. Az életformák végtelen gazdagsága és differenciáltsága.

Enélkül a találkozás nélkül nem ilyenek lettek volna a képeim.

New Yorkban is töltöttem fél évet. Ekkor a pop art hódított. Ennek a szemléletnek Amerika volt a hazája. A Gugenheim Múzeumban járva egyik teremből átnéztem a másikba, és ott egy szatyros házaspárt láttam. Azt hittem, élő emberek, akkor fogtam csak gyanút, hogy talán mégis inkább kiállítási tárgyak, amikor negyed óra múlva se mozdultak. Amerika kedvezőbb anyagi lehetőségeivel ekkor vonzotta magához a világ művészeit, nemcsak Párizsból, mindenhonnan. Ott találkoztam Salvador Dalival a Fifth Avenue-n, mert ő is oda tendált, ott tudta jó pénzért eladni a műveit. Pollock tasizmusa már eredeti amerikai képződmény volt, afféle apa nélküli művészet. Bár Rudnay azt mondta, apa nélkül nincs művészet, és ez Európára igaz is. Amerikában Pollock révén apa nélküli művészet született.

Talán az amerikai művészetnél jobban hatott rám maga Amerika. Az amerikai nagyváros, a felhőkarcolók világa. Amikor az Empaire State Building kapujánál álltam, úgy éreztem, menten rámdől mind a százkét emelet. Lenyűgöző volt. Meg a Wall Street, a bank negyed. Aztán a gépek világa. Nagyon szerettem. Rajzoltam is mindenféle gépi szerkezeteket.

Fontosnak tartom, hogy az embernek lehetősége nyíljék összehasonlítani a saját eredetét, indításait a világgal. Ha önmagában kotlik, kevesebb eséllyel talál rá a saját kultúrájára, nemzeti sajátosságaira, mintha idegen hatások is érik. Én például Párizsban, New Yorkban ismertem föl, mit jelent nekem a magyar népművészet. Máig nem találtam méltóbb feladatot, mint hogy ezt a mai képzőművészet lehetőségeit felhasználva, a saját látásmódom szerint kifejezzem. A magyarság az elszigeteltségben elsorvad, csakis a komparációban valósulhat meg igazán, teremtheti meg saját értékeit. Én mindenesetre így gondolom.

Oláh János

A per: teljes metafora

Ha, mint Vico mondja, a metafora mondatba sűrített mítosz, akkor Kafka műve, *A per* mítosszá, mítoszregénnyé kifejtett, összeszövődő metaforikus motívumok: mondatok, alakok, helyzetek, kapcsolatok, események sora. Vegyünk szemügyre néhányat e motívumok közül.

Testiség
(túlzásokkal)

A majd mindig kényszerű, megalázó, kétértelmű, zavarba ejtő személyes kapcsolatokat A per*ben majd mindig kényszeredett, viszolyogtató, illetlen, fonák testi érintkezés hordozza vagy kíséri; az erkölcsi erőviszonyok egyben testiek is; a szellemi-lelki émelygés és csüggedés, szinte törvényszerűen, aránytalanul súlyos roszszulléttel jár:* Willem, az otrombán kedélyes őr vállon veregeti, hasával böködi az ártatlanul letartóztatott és állítólagos bűne felől soha föl nem világosított K.-t; miután feltaszította Bertholdot, a pimasz diákot (az meg foggal kapott az ő keze után, akár egy kutya), K. egy padra löki szolgalelkű vádlott-társát; amint kivonszolják kutakodó szellemi lázongásának kudarcos színhelyéről, a törvényszéki folyosóról, a félájultságból hirtelen ocsúdó K.-ban felötlik a kérdés: „lehet, hogy most a teste lázad föl, s újabb pert készít elő?"; a pokolba kívánt olasz üzlettárs ismerkedés közben"... oly szorosan furakodott oda K.-hoz, hogy K., ha mozogni akart, kénytelen volt hátrább tolni karosszékét"; amiként a nagybácsi, a szintén kellemetlen vendég is erőnek erejével furakodik be két szolga közt K. hivatali szobájába; „Hogy ültök így együtt! — kiáltott fel Leni (K. ügyvédjének ápolónője), és a peres ügyekről csevegő K. meg Block, a kereskedő (Leni szeretője) „csakugyan szorosan ültek egymás mellett, a legkisebb mozdulatra összekoccanhatott a fejük". (Minthogy a motívumok összefonódnak, további példák további motívumoknál keresendők.)

A szót sokszor jelbeszéd helyettesíti vagy ellensúlyozza, az érvet mozdulat, az erősködést erőszak, a meggyőződést megrobanás: elmulasztja a kézfogást a frissen letartóztatott, még ragályos K.-val (aki mégiscsak egy bank cégvezetője) a penzióbeli háziasszony, az egyébként azelőtt is, azután is mézes-mázos Grubachné, továbbá a tüntetően jóindulatú (ha éppen nem morcos) felügyelő, viszont kezet nyújt K.-nak az alamuszi bírósági szolga; a letartóztatás „újrajátszása" során zajt csapva lakótársnője, Bürstner kisasszony szobájában, a mentegetőző K. felajánlja az ifjú hölgynek: hivatkozzék a többi lakó előtt arra, hogy merénylet történt erénye ellen, de az ajánlat visszautasíttatik, így hát K. végső bizonyságképp vétlenségére valóban vadul csókdosni kezdi a lányt; a bírósági ülésterem emelvényéről K. a tömeg közé csörtet, hogy rendet teremtsen a megbolydult fejekben és sorokban; Titorelli, a festő, az ágy szélén üldögélő K.-t vendégmarasztalás örvén — mélyen benyomja a dunyhák és párnák közé; értesülvén arról, hogy K. éppen felmondani indul az ügyvédnek, a kereskedő égnek emelt karral rohangál körbekörbe, Leni pedig ökölbe szorított kézzel iramodik K. után és az ajtónyílásba akasztja lábát, mire a cégvezető hatásos csuklószorítást alkalmaz.

A számtalan sikamlós vagy kínos helyzet nemegyszer a kisiklatás vagy megkínzatás helyzete; a képes kifejezések szó szerint értendők, sőt: a készületlen K. hálóinget visel, amikor rátörnek az őrök, ő meg a fesztelen Titorellit, majd a laza erkölcsű Lenit és kereskedőjét találja osztrák—magyar—cseh—zsidó lengében, amikor betoppan az ügyvéd lakásába, és az ügyvéd is ágyban fogad, miután szomszédja hálóköntösben szemrevételezte a látogatókat — s az esetek többségében a napszaknak semmi jelentősége; a K. szeme láttára s épp az ő fehérneműjének elorzása miatt megvesszőzött őröknek, noha csak hátukat és végtagjaikat verik, mezteleure kell vetkezniük (hogy diadalmaskodhassék a pőre igazság); az őrök, a vizsgálóbírók, a törvényszéki hivatalnokok és szolgák — mindenki, aki egy életen át tétlenkedik megfeszítve a perek körül, mindig halálosan fáradt és ágyba kívánkozik; hogy egyezséget kötött magában a kiengesztelő halállal, K. olyan egységben összeforrva menetel hóhéraival a vesztőhely felé, amilyet „szinte csak élettelen tárgyak alkothatnak", és mihelyt megforgatják szívében a kést, csak akkor — csak a jelbeszéd felső fokán: az utolsó három szót megelőző némaságban — teljesül K. vágyálma: „... nem befolyásolni a pert, hanem kitörni a perből, kívül élni a peren", a peren, amely az életünk.

Nők

Az eljárás minden szakaszában, vagy — mivel az eljárás tapodtat sem mozdul előre — mondjuk inkább így: a regény csaknem valamennyi fejezetében felbukkannak, hogy különféle rangú bírósági ismerőseikre (értsd: szeretőikre) hivatkozva, esetleg e kapcsolatok puszta létével-lehetőségével akaratlanul is reményt ébresztve, felkínálják kétes szerelmüket és még kétesebb segítségüket a perbe fogott K.-nak. K. persze azt hiszi, ő a kezdeményező: „Női segítőtársakat toborzok — gondolta szinte elámulva —, előbb Bürstner kisasszonyt, aztán a hivatalszolga feleségét és végül ezt a kis ápolónőt, aki, úgy látszik, érthetetlenül vágyódik rám." Az ügyvéd bölcsebb: „...Leni a legtöbb vádlottat szépnek látja. [...] Arról van szó, hogy épp a vádlottak a legszebbek. A bűn nem lehet az, ami megszépíti őket, hiszen — legalábbis mint ügyvédnek ezt kell mondanom — nem is bűnösök, a megérdemelt büntetés sem szépítheti meg őket, mert hisz nem is kap mind büntetést, tehát ez csak az ellenük folyó s valahogy rájuk tapadó eljáráson múlhat." Igen, ezek az ellenállhatatlanul vonzó, közönséges, romlott, ringyósan törleszkedő, de ugyanúgy tova is lebbenő nőszemélyek, különösen Leni, a maga úszóhártyás kezével, e „bájos karom"-mal (idézet K.-tól), voltaképpen önmagukba szerelme-

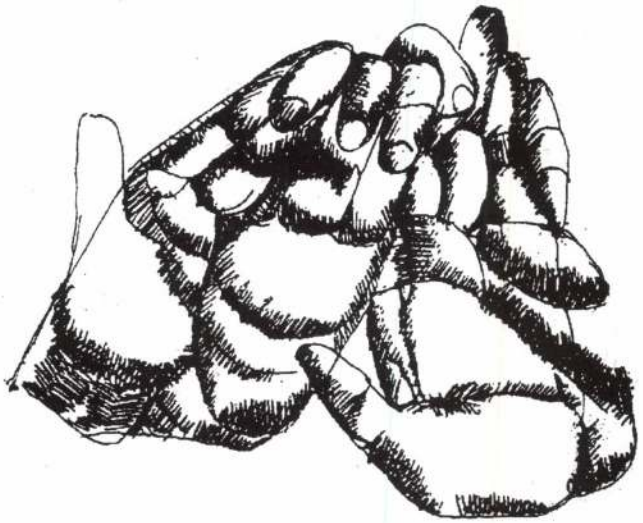

SCHÉNER MIHÁLY

KÖRMENDI GALÉRIA
BUDA PEST
1997

Egymásra támaszkodunk, hogy el ne dőljünk, egymást keressük, hogy megkapaszkodhassunk egymásban. Együtt szeretnénk lenni, holott külön vagyunk, de árvák leszünk, ha érezzük a magányt, így hát újból kapcsolódunk. Haragosan szétválunk, halálos sebeket viselünk, melyeket egymáson ejtettünk, már a saját kezünk között sincs egyetértés. Így hát hiába kulcsoljuk össze könyörögve kezünk, hiába imádkozunk, újból elkövetjük ugyanazt a hibát. Könyörgünk az összebilincselt kezek feloldozásáért. Együtt vagyunk hát az Egyben mindkét kezünkkel, mégis, igyekezetünkben gyakran összetörjük egymáson egymás kezét, hogy kézzel-lábbal megint együtt legyünk.

KÖRMENDI GALÉRIA BUDAPEST

meghívja Önt

SCHÉNER MIHÁLY

festőművész

KÉZKIVIRÁGZÁSOK

című könyvének

megjelenése alkalmából rendezett

bemutatóra.

A könyvet bemutatja:

DÁVID KATALIN

művészettörténész

1997. február 18-án 17 órakor

Budapesten, a VII. kerület Damjanich u. 12-ben.

(Tel.: 342-5756)

Schéner Mihály

P. SZABÓ ERNŐ

Életünk 1997/4.

Ősformák üvegből és mézeskalácsból

Művészek, művek, találkozások

Minden kornak voltak divatos művészei, meghatározó irányzatai. Annyi név azonban, mint amennyi az utóbbi évtizedekben híressé vált, majd gyorsan elfelejtődött, még sosem tűnt föl a művészet egén. A kilencvenes években azonban mintha tanácstalanok lennénk: elfogytak az egyedül üdvözítőnek tűnő megoldások, a címkék, amelyeket magára ragasztva a harmadrangú tehetség is valakinek képzelheti magát. Andy Warholnak egyelőre nincs igaza. Vagyis nem mindenki lehet művész – egy pillanatra sem. Annál fontosabbak azok a teljesítmények, amelyek a „tömegvonzástól" függetlenül születnek meg, s maradnak érvényesek az ízlés, a divat szeszélyes változásai ellenére. Vannak művek, amelyek harminc év után kerülnek újra a figyelem középpontjába, s vannak, amelyek ma születve kísérelik meg újra minden művészet legnemesebb hivatásának megvalósítását: az idővel dacolva megmutatni az anyagban az emberi lényeget. Mintha párbeszédet folytatna egymással, s közös meditációra biztatna a festő és a szobrász – noha munkásságuk „magáért beszél", eddigi életművük, a kortárs magyar művészet meghatározó jelentőségű teljesítményei közé tartozik. Az bizonyos, hogy mindketten azok közé tartoznak, akik 1996-ban valóban érdemesek voltak a figyelemre. A festő Schéner Mihállyal egy kiállítás után, a szobrász Lugossy Máriával egy sikersorozatnak is nevezhető év lezárultakor beszélgettünk.

Hová üget a falovacska?

Találkozás Schéner Mihály festőművésszel

„Erudició és fantázia" – ezt a két fogalmat tartja művészete kulcsszavainak Schéner Mihály, aki békéscsabai Meseházában éppen úgy otthonosan érzi magát, mint Párizsban, Londonban. Miközben művei szellemisége oly közel állnak a népművészetéhez, mint kevés más kortársáé, leginkább talán a XX. század nagy fölfedező alkotóit érzi rokonának. Évtizedek óta legjelentősebb művészeink közé tartozik, de kiváló művész csak 1989-ben lett, Kossuth-díjat csak tavaly kapott. A Széchenyi Művészeti Akadémia és a Magyar Művészeti Akadémia tagja, de akár a kortárs magyar művészet nagy magányosai közé is sorolhatnánk. Alakja köré legendák szövődnek. 1996 őszén a Körmendi

Galéria látogatóit lepte meg: olyan műveit mutatta be, amelyekről legjobb ismerői is alig tudnak. A képek, szobrok a hatvanas években születtek. Abban az időszakban, amelyet életre alapvetően fontos korszakának nevez, „amely a hatvanas években kezdődött és máig tart".

– Mostanában az egész ország arról beszél: milyen izgalmasak voltak a hatvanas évek, milyen sok nagyszerű mű született. Számomra a kapuk 1963-ban nyíltak ki, túristaútlevéllel utaztam nyugatra, Párizsba, egyébként már kész emberként. Ki segített? Estoric londoni galériás, aki a kritika által egyértelműen „levágott" első Csók István Galéria-beli kiállításomon látta a műveimet, akkor, amikor azt írta róluk az egyik itthoni kritikus: „az ilyen torz lelkeket ledobták valamikor a Tajgetoszról". Párizsban ő küldött nekem pénzt Chagallon keresztül – mindketten vityebszkiek, jó barátok voltak. 1964-65-ös párizsi tartózkodásom alatt csináltam egy jegyzetfüzetet, foglalkoztam elméletben bizonyos kérdésekkel, a fedő és fedett felületek viszonyával, amit én a festészetem egyik alapproblematikájának tartok. A szín, a sík kérdéseivel, amelyeket a gyerekek olyan zseniálisan oldanak meg, de a felnőttek sokszor akkor sem, ha művésznek nevezik magukat. A hagymaelvvel, ars poeticám alapjával, amely szerint minden fed valamit, s valami azt a fedőréteget is fedi, a saroktalanítással a szögletek megszelidítésével. – *A hatvanas évek izgalmas kísérletei általában rejtve maradtak a szélesebb nyilvánosság előtt. Ön azonban az 1962-es támadások után is kísértette az ördögöt: 1969-ben visszatért a Csók István Galériába.*

– Az 1969-es második kiállításom a Csókban számomra azért volt izgalmas, mert akkor már áttértem, nem kis mértékben a külföldi útjaim hatására az expresszivről a strukturális fogalmazásmódra. A teremben a többi között ott volt öt falovacska is, amelyek jelenlétére azért is érdemes emlékezni, mert bizonyítják: formáim akkor már három dimenzióban is megfogalmazódtak. A kiállítást Erdély Miklós rendezte, akihez jó barátság fűzött, aki viszont Aczél szemében mindig szálka volt. No, ő még szénát is akart tenni a lovak alá. Hála istennek, nem talált – mondta a Képcsarnok egyik akkori vezetője, aki a többiekkel együtt be volt gazolva, tudta, hogy baj lesz. Az is lett. Egy hét múlva be akarták zárni a tárlatot, nem tudom, mi jött közbe, hogy mégsem tették.

Aczéllal később személyesen is találkoztam. Amikor 1983-ban a nagy műcsarnoki kiállításomat rendezték, amelyet két hét alatt ötvenezren láttak, az utolsó nap ő is eljött az unokájával. Később egyszer azt mondta: tudja, Schéner elvtárs, mennyit tartottam én a hátam a maga öt lovacskája miatt a szovjet elvtársaknak? Hogy ez igaz volt-e, nem tudom. Számomra az volt a fontos, hogy az öt lovacskával kijöttem a térbe, a struktúra, az építkezés azóta is meghatározó a számomra.

– *A párizsi iskola és a Bauhaus hatását egyaránt meghatározó jelentőségűnek tartja...*

– Ami azt jelenti, hogy a fakturalítás, a felület érzékletes, plasztikus hatású megformálása és a strukturalítás, a szobrászatot is magába foglaló építkezés egyaránt fontos a számomra. A népművészettel pedig, amely művészetem harmadik meghatározója, éppen Párizsban kezdtem foglalkozni, ahogyan azt noteszom rajzai is jelzik. Franciaországból átmentem Svédországba is, talán mert a békéscsabai evangelikus iskolában annyit hallottam a svédek egyenességéről, becsületességéről. Ott láttam azt a kis lovacskát, a

dalarnai ló figuráját, amelyet a legkülönbözőbb méretben készítettek, s bosszantott, hogy egy viking népnek van ilyen állata, játék arcfigurája nekünk, a lovas népnek pedig nincs. Akkor jutottam el a mézeskalács huszár és baba figurájához. Azután 1969-ben újra voltam Párizsban, majd Ádám és Éva éjszakáján megérkeztem New York-ba, ahol tovább rajzoltam a noteszem, olyasféle rajzokkal, mint: Magyar vizitátor látogatása Amerikában. Éppen odakint kezdtem megérteni, mit jelent számomra a magyar folklór.

– *Nyilvánvalóan mást, mint azoknak, akik számára a romos tanyák nosztalgikus képtémaként szolgálnak.*

– Nagyon szeretem például Marino Marini lovait, lovasait. Két éve, amikor Pompeiben jártam, rájöttem, rá is. Manzura is nagyon hatottak a Vezúv kitörésekor elpusztultak testlenyomatai, azok az üregek, amelyeket a forró lávában hagytak a szétégett testek, s amelyeket azután gipsszel kiöntöttek. Ezek rám is döbbenetes módon hatottak. Ősi formák vannak e szobrászok műveiben. Engem a „népiek", akik a múlt rendszerben a maguk egy tehén egy pásztorával nagyon is közel álltak a szocialista realizmushoz, azért támadtak, mert én a népiségben az ősformákat keresem. Az archeoformákat megtaláltam a magyar mézeskalácsban éppen úgy, mint az egyiptomi szarkofágokban, az iraklüoni edényekben, amelyek döbbenetesen hasonlítanak a magyar aratási korsókhoz, vagy éppen a fargott ládákban, a szuládákban a szuszékokban. A hasonlóság nyilvánvaló, s szerintem az ősi formák a legautentikusabbak, leghitelesebbek. Picasso is azt mondta: minél ősibb valami, annál modernebb.

– *Biztos, hogy szalonképes lenne ezzel a véleményével azok előtt, akik Schéner Mihály ősformáit is támadták?*

– Talán már 1907-ben megkövezték volna. Később azt kérdezték volna: melyik az igazi Picasso? Az, hogy valakiben húsz önálló művészi alkat egyesül, s ebből szuverén művészetet teremt, még ma is elképzelhetetlen, hiszen a magyar művészeti élet szerkezete ma is feudális, monolitikus alapokon nyugszik. Ugyanúgy abszolutizálni akarja magát minden stílus, mint százszázhúsz éve. A politikában meghírdetett pluralítás nem valósult meg. Sokféle irányzat van, de ma sem tudnak egymás mellett szuverén módon élni. Ez a magyar szemlélet monolitikusságából következik. Az egyszemélyi döntésekből. Én négy éve például nagyon fölháborodtam, amikor a velencei magyar pavilonban az amerikai Joseph Kosuth konceptuális munkáját állították ki. Két óráig ott voltam az eső miatt, a kutya sem jött be megnézni.

– *De a biennálé koncepciója éppen az volt, hogy az egyes nemzeti pavilonok más nemzetiségű – bár az adott kultúrához is kapcsolódó – alkotót mutatnak be.*

– Akkor már kiállíthatták volna a nagyszerű Hantai Simon műveit is. Ő ötven éve Párizsban él, de ma is a magyar művészet szerves része. 1944-ben együtt laktam vele, egy évvel járt fölöttem a főiskolán. Március 15-én olyan beszédet mondott, amelyben megkérdezte: hogyan ünnepelhetjük a forradalmat, amikor német csizmák tapossák a magyar földet? El kellett bújdosnia. Juhász Ferenc bújtatta Bián. Találkoztam vele 64-ben is, amikor kiállítása volt a rue de Bac-ban. Elmondta: a háború után elmentek Kuczka Péterrel Lukács Györgyhöz, kérték, támogassa a modern művészetet. A filozófus azt felelte: azt a szót, hogy modern, gyorsan feledjék el, nem ez lesz a magyar

művészet jövője. Hantai erre külföldi ösztöndíjas útjáról nem tért vissza. Kuczka belépett a pártba. Az utak elágaztak...

– S egyes életműveken belül is születtek széles körben ismertté vált, s rejtett világok felé vezető művek. Mi rejtőzhet még Schéner Mihály titkos műteremsarkaiban? A mostani kiállítással kapcsolatban az a hír járta, hogy a rossz kritika miatt a bemutatott műveket három köbméter fahasáb alá rejtette, hogy később akkor se férkőzhessen hozzájuk könnyen, ha szeretne.

– Hogy mi minden rejtezik? Virágokat festeni is imádok. Sőt, megaszalódott körtét is. A múltkor pedig, absztrakt képeim fényében azt mondtam: igazából erdőfestő szerettem volna lenni. Igaz, a környezet ezt a sokféleséget nem igazán tudja tolerálni. Még nem igazán érzem, hogy megragadták volna a lényegét annak, ami valójában vagyok. A mentség: a dolgok lassan fejlődnek. Magam például még 1969-ben csináltam egy százhúsz rajzból álló kézsorozatot, s most adtam le a belőle készült könyvet. Az egészre az organikus, biologikus, olykor geometrikus elemekből álló építkezés a jellemző. Ahogy talán műveim összességére is. 1969 után nem fahasábok alá rejtettem a képeim, hanem belőlük építkeztem tovább. Egymásra rétegződtek a lapok, néhány gyűjtő vett belőlük. Tovább éltek a későbbi munkákban a hatvanas évek képei, s bennük élt tovább a hatvanas évek mítosza is.

– Ugyanúgy a világ kitárulását jelentette ez az időszak az akkor induló számára, mint Hantainak, s a többieknek a reményt az 1945 utáni néhány év. A sok visszarendeződés, tragédia után éppen ezért furcsa, hogy Schéner Mihály neve is odakerült egy olyan levél alá, amely aláírói igaz, a demokrácia nevében „szélsőséges álművészetként" aposztrofálják a kortárs művészet legújabb áramlatait. Az aláírók között van a Magyar Nemzeti Galéria volt főigazgatója is, aki annak idején a szocialista realizmus nevében szállt szembe az újat keresőkkel. Miért tartotta fontosnak a levelet?

– Annak, aki a levelet kezembe nyomta az autóbuszon elmondtam: nem értek egyet mindennel, ami benne van, s hogy azok közül akik aláírták, jónéhányan a múlt rendszer kedvezményezettjei voltak, engem sosem értettek meg. Egy dologban értettem egyet, abban, hogy a magyar művészet a velencei biennálékon nincs a maga teljességében képviselve. Sokkal több magyar művészt kellene kiküldeni ide, hogy értékeink érvényesüljenek.

Az is bizonyos azonban, hogy a művészek közérzete nagyon rossz. Valójában azt látom, azok akikben a rendszerváltozás után annyira reménykedtünk, nem igazán törődtek velünk. A művészet sorsa néhány ember kezébe került, elkezdődött a művészeti intézmények bomlása. Amikor azt láttam, hogy a minisztérium felelős posztjára egy művészember kerül, azt hittem, nem hagyja hogy afféle menedzserigazgatók elkockáztassanak több ezer művész megélhetését biztosító javakat. Csalódnom kellett. A művészet, a kultúra poziciója egyre romlik. Nem tartom helyesnek, hogy az állam kivonul a kulturából, s privatizáció címén átjátsszák az értékeket. Politikusok, menedzserek szavaznak meg önmaguknak hatalmas összegeket – s mindannyian elfeledkezünk arról, hogy a kultúra embereinek nem ezek alatt, hanem fölött kellene állniuk. Annak idején elmentem tiltakozni a minisztériumba Szalatnyay Szepi barátommal, aki még nálam is jóval idősebb volt – azt mondták, a minisztérium immár semmit nem tud tenni.

– Addig is, amíg a hivatal emberei rádöbbennek, hogy a magyar kultúra erősítése, a nemzet megmaradása elképzelhetetlen a művészet értékteremtő energiái nélkül, magányos lovasként vívja tovább harcait Schéner Mihály? Merre üget az a bizonyos falovacska?

– Hogy magányos lovas lennék, az túlzás. Márcsak azért is, mert például annak a háromnapos gyermekrajzversenynek a szervezéséből, amelyet decemberben rendeztünk, kivette a részét például a Kossuth Szövetség is, és ott voltak régi barátaim is. Hogy hol? Természetesen Békéscsabán, a Meseházban, s a város más helyszínein is. Szülőfalumban, Medgyesegyházán is rajzoltak a gyerekek a karácsonyi ünnepkörhöz kapcsolódó, a szeretetről szóló szép rajzokat.

Emberi zárványok

Találkozás Lugossy Mária szobrászművésszel

Az, ami a hatvanas években kezdődött, máig tart. De az, ami látszólag a jelenben keletkezik, szintén évizedes előzményre tekinthet vissza. Kevesen beszélnek arról például, hogy a magyar grafika felvirágzása éppen a forradalom utáni nehéz években indult meg, hogy a hatvanas években az iparművészet, elsősorban a textil mondta el azt, amire az autonom művészet nem vállalkozott. A nyolcvanas években szinte észrevétlenül vált a magyar művészet egyik legizgalmasabb anyagává az üveg – talán azért, mert pillanatnyi kalandokra nem volt kapható. Megmunkálásához valódi felkészültsége, techonológiai fegyelemre, szebb szóval alázatra van szükség. Beszédes anyag. könnyen elárul mindent arról, aki meg kívánja szelidíteni. Igazi mesterei között tartjuk számon Lugossy Máriát, aki ugyan hidegen munkálja meg az anyagot, akitől azonban elsőként – 1996 októberében az Országház mellett fölavatott emlékműve kapcsán – mégiscsak azt kell kérdeznünk: ég-e még a láng?

– A láng, az örök láng ég. Úgy tudom, Mécs Imre döntött úgy az utolsó pillanatban, hogy igenis szükség van erre a lángra, amely a forradalom áldozatainak, hőseinek emlékét őrzi. A tervek szerint két ütemben készül az emlékmű. 1996 októberére kellett állnia az Örökláng oszlopnak, majd az egész blokkot, beleértve az Országzászló talapzatát is, fekete márvánnyal borítják. A továbbépítést most viszont csak a Budapest Galéria szakemberei szorgalmazzák, azok, akiknek pénzük is lenne rá, hallani sem akarnak róla. Mindenesetre a láng valóban ég azóta, az oszlop alsó része betontömb, fekete gránit lapokkal borítva, a fölső tömör gránit. Nagyon szerencsés volt a találkozásom a DOBER nevű kivitelező céggel, s a tökéletes munkát végző Gázművekkel is.

– Alig néhány héttel korábban Velencében sokkal kevésbé szerencsés találkozásokról beszélt. Mármint a magyar üvegművészet és az üveg velencei szakemberei között.

– Ambivalens érzések töltöttek el akkor. Mert egyrészt örültem, hogy szeptember közepén a Palazzo Ducalében és a Museo Correrben megnyílt az üveg nemes hagyományai föltámasztását céljául kitűző Venezia Vetro Aperto című nagy nemzetközi tárlat, márészt igen kellemetlenül érintett, hogy előzetesen

tőlem is, férjemtől, Bohus Zoltántól is kértek anyagot, majd mégsem hivtak meg bennünket, s másokat sem Magyarországról. Azt is lehetne mondani, nem volt a zsűriben olyan műtörténész, aki mellénk állt volna, mert hiszen a magyar üvegművészet nem szűkölködik értékekben, van egy feltörekvő nemzedék, Bruczkó Györgytől kezdve Lukácsi Lászlón, Sigmond Gézán át Gonzálesz Gáborig, többnyire Zoltán tanítványai. Persze utat kell törni, a nyolcvanas években gyakorlatilag állami támogatás nélkül bontakozott ki az új magyar üvegművészet.

– *Mégis sikerült valahogy belekerülniük a nemzetközi vérkeringésbe – éppen ezért volt fájó most a mellőzés.*

– Egyetlen segítség az Artex volt, amely a szükséges vámengedélyeket elintézte. Minden legális volt természetesen, de állami támogatás nélkül. Saját gépkocsival szállítottuk az anyagot, ahogyan szegény apám szemészprofesszorként is saját pénzéből járt kongresszusokra. De az akkori erőfeszítések most kamatoznak – a külföldi kapcsolatok nélkül felkopna az állunk. Velencében például némi kárpótlást az a kis tárlat jelentett, amelyet egy valóban kicsi galériában Maria Skauske svájci galériás rendezett műveinkből, aki azután Zürichbe is átvitte az anyagot. Magyarországon csak mostanában kezdenek jobban figyelni az üvegre. A meghiúsult velencei részvételt támogatta volna például a kultuszminisztérium – végül az Iparművészeti Múzeumban rendeztünk Buczkó Györggyel hármasban egy „kompenzációs" kiállítást, készítettünk egy kis katalógust, amit azután Velencébe is kivittünk. Oda nagyon sok gyűjtő jött például Amerikából – s egy részük vállalta azután a további utat Budapestig is.

– *Nyilvánvalóan nem minőségi szempontok miatt maradtak ki műveik Velencében, hanem mert ott az Önök hideg megmunkáláson alapuló technológiájával szemben a hutából forrón kikerülve alakított anyag volt a főszereplő. Mi az, ami Önt a kész, tömbbé ragasztás nyomán összeálló üveglapok megmunkálásához vezette?*

– Többször is megéltem az anyaság élményét, a rajta keresztül fölbukkanó problémákat. Az emberi élet – döbbentem rá – zárvány már az anyaméhen belül is. Növekszik, burok veszi körül, amely azután lebomlik. Ezt a kérdéskört igazán csak az üveg segítségével lehet körüljárni, így a nyolcvanas évektől kezdve meg is ragadtam itt, csak a nézőpont változik. Hogy hogyan vezettek idáig korábbi műveim, azt Frank János foglalta össze a legmeggyőzőbben 1992-ben a rólam szóló könyvben. Vaskorszaknak nevezi azokat az éveket, amelyek ötvösdiplomám 1973-as megszerzése után következtek, majd jégkorszaknak azt az időszakot, amelyben kontrasztként együtt jelentkezett az üveg és a fény, a konstruktív és az organikus forma. Ennek az időszaknak mintegy összefoglalását adta a Dorottya utcában rendezett Gyorsuló tér című tárlatom, ahol egyetlen installáció részévé vált a fa, a matt fémfelület, a polírozott acél és az üveg. A zárványok a nyolcvanas évektől egyre fontosabbak a számomra, állandó technikaként a homokfúvást alkalmazom, hogy az abszolút sima, polírozott és az erodált felületek kontrasztját elérjem.

– *Ez a kontraszt jelentkezik az Örökláng oszlopnál is, bár ott a különböző minőségű gránitfelületek hatása szembesül. Milyen szemléleti – és milyen köztéri szobrászati – előzmények után született meg ez a plasztika?*

– Valamikor a nyolcvanas évek végén rájöttem, hogy nemcsak zöld üveg

van, hanem füstszínű is, amely persze nem transzparens. Itt a sötét tömbből kifelé törő formák ragadhatóak meg. A kilencvenes évek fordulóján egy váltás után a fekete üveget kezdtem bronzzal párosítani. Részt vettem – egy hat méteres tömbből és két méter magas figurából álló mű vázlatával – a 301-es parcella emlékműpályázatán – ez volt az első ilyen próbálkozásom az úgynevezett köztéri szobrászat területén. Mint tudja, természetesen nem én nyertem, hamarosan fölállították Jovánovics György plasztikáját, ez azonban engem nem csüggesztett el. Viszont mikor a Forradalom lángja pályázatot kiírták, elsősorban a 301-es pályázaton sikeresen szerepelteket hívták meg, rajtam kívül Szöllősy Enikőt, Berhidi Máriát és Gáti Gábort.

– Közben azonban Ön egy másik pályázaton is bizonyította, hogy az 1989-es vállalkozás nem egyszerű kirándulás volt.

– 1995-ben Székesfehérvárott írtak ki pályázatot a második világháború áldozatainak emlékére hét meghívott művész – a többi között Bencsik István, Friedrich Ferenc, Palotás József – részvételével. Hét méter átmérőjű homorú formával pályáztam, nyertem is, csak éppen két nehézség adódott: a tér alatti régészeti maradványok feltárása miatt a kivitelezésre csupán egy hónap maradt, másrészt környezeti, történeti szempontok miatt be kellett építeni a műbe egy kétszáz éves harangot... Halottak napján azonban végülis fölavatták az emlékművet, csodálatos ökumenikus fölszenteléssel.

– Mintha az itteni nehézségek csak azért lettek volna, hogy megedzzék a budapestiek előtt, hiszen a tervbeadástól a fölavatásig ott is alig két hónap telt el. Azután alig két héttel az Örökláng oszlop fölavatása után újabb nagy elismerés érte: értesítést kapott Tokióból, hogy – immár másodszor – megkapta a Suntory Művészeti Múzeum rangos díját. Hogyan alakultak ki japán kapcsolatai?

– Ennek is a nyolcvanas évek végére visszanyúló előzményei vannak. Akkor, 1988-ban osztották ki először ezt a díjat, minden meghivottól öt olyan szobor beküldését várták, amelyek még nem szerepeltek nyilvánosság előtt, és a művész tulajdonában vannak. Engem 1990-ben hívtak meg először, ugyanakkor, amikor párhuzamosan meghívtak a japán kulturális őszre, s mindjárt megkaptam a díjat is. A hárommillió jennel járó Suntory-díj átadására a rendezők vendégeként utazhattam ki, megvásárolták az öt szobrot. Akkor, a díjnak köszönhetően vágtunk bele abba az építkezésbe, amelyet, nem kis erőfeszítéssel éppen mostanában fejezünk be, s amely munka-körülményeinket a mostaninál egy kicsit jobbá teszi. Közben Japánban is láthatóan nehezebbek lettek a viszonyok, hiszen a díj most magába foglalja a mű megvásárlását is (így tulajdonképpen kevesebb, mint magának a műnek az értéke), nem utaztattak ki a díjátadásra, s színesből fekete-fehér lett a katalógus is. Igaz, így is szép, ahogyan a díj is nagy elismerést jelent.

– A „japán kapcsolatnak" köszönhetően francia földön is szép sikert ért el, a meglehetősen titokzatosan hangzó International d'Art Contemporain, Chateau Beychevelle, Grand Prize formájában...

– A Suntory Múzeum mögött álló italgyártó világcég kapcsolatba került egy hasonló profilú francia vállalkozással, s megvették a Bordeaux melletti kastélyt, amelyet nem történeti berendezéssel, hanem kortárs művészek munkáival kívántak tovább gazdagítani. Különböző nemzetiségű és művészeti ágakban tevékenykedő alkotókat hívtak meg, hogy a mértékletesség,

elővigyázatosság, igazságosság, bátorság erényét újrafogalmazzák. Nekem, egy japán fotós, német videóművész, francia szobrász és olasz festő társaságában a második erény jutott, s fantasztikus körülmények között egy hónapig dolgozhattam a szobor tervén a helyszínen. Magammal vihettem a fiúnkat, később jött Zoltán és Eszter lányunk. Azután itthon egy évig dolgoztam a szobron magán, s mire az októberi ünnepélyes eredményhirdetésre elutazhattunk, már megszületett Réka is. Elképzelhető a vendéglátók meglepetése de az enyém is, hiszen ez a nagydíj sem volt akármi. A Suntory Múzeummal kialakult kapcsolatomnak köszönhetően több japán galéria is meghívott egyéni bemutatóra.

– Annyi tehát bizonyos, hogy a kilencvenes évek eddig Lugossy Mária igen sikeres évtizedének bizonyultak. Miközben azonban tökéletesen ura lett anyagának, az üvegnek, újra és újra el is kalandozik tőle. Mit jelent az ön számára ez az anyag?

– Fantasztikus, vagy éppen ambivalens valamit: van is meg nincs is. Nagy tömegben igenis érzékelhető, milyen súlyos is tud lenni, fajsúlya a betonéval azonos. De amikor a fényben föloldódik, létezése szinte nem is érzékelhető, hogy azután a következő pillanatban újra a szivárvány minden színében csillogjon. Veszélyes anyag – olykor úgy érzi az ember, nem is kell vele semmit csinálni, annyira szép. S valóban olykor nagyon könnyen túl lehet hangsúlyozni az anyagban önmagában is leglévő szépséget. Volt időszak, amikor folyékony fémként a higanyt társítottam hozzá. Volt egy időszak, amikor úgy meggyűlöltem, hogy csak kővel akartam foglalkozni. Azután fokozatosan visszatértem hozzá.

– Az Iparművészeti Múzeumban rendezett kiállításuk katalógusában igen tömören összefoglalja ennek a szép és keserves kapcsolatnak a történetét azon keresztül, mit is jelentett, jelent Önnek a zárvány. „A jövő lehetősége számomra – újra – abban rejlik, ahogy majd az üveg lesz a kő zárványa. A kőszarkofágba zárt üveg talán vissavisz majd a természet világához." Mikor következik be ez a bizonyos jövő?

– Már elkezdődött. Van itt egy olyan lehetőség, amelynek nem lehet ellenállni. Soha nem voltam olyan izgatott, mint annál a munkánál, amelynek során egy hatalmas mészkőbe ágyaztuk bele az üveget. A gondolat akkor merült föl, amikor a Bartók a képzőművészetben című pályázaton részt vettem, s azt a kérdést tettem föl a magam számára, hogyan lehetne kivinni a természetbe az üveget. Nem sorolom azokat a fizikai nehézségeket, amelyeket le kellett győzni ahhoz, hogy a hatalmas kő az intézet magas fallal körbezárt kertjébe kerülhessen. A lényeg az, hogy ott van, s benne már, zárványként, az üveg. Ez a munka remélhetőleg további művekben folytatódik majd, s olyan találkozáshoz vezet, amelynek köszönhetően az üveg visszavisz a természet világához.

Cégminősítés nálunk és a régióban

Magyarországon még fehér foltnak számító témáról, a cégminősítésről szervez konferenciát május 9-én a Hilton Szállóban az egyetlen hazai hitelminősítő társaság, az IHB Információ-, Hitel- és Befektetésminősítő Rt. A társaság a Bankconsult örököseként hatodik alkalommal szervezi az eseményt, melynek fő védnöke Tarafás Imre, az Állami Pénz-, és Tőkepiaci Felügyelet (ÁPTF) elnöke, levezetője pedig Sulyok Pap Márta, a BKE tanszékvezetője lesz. A rendezvény a magyar gazdaság helyzetével, a cégminősítés hazai és régióbeli szerepével, a befektetők védelmével, a bankminősítés és a kockázatkezelés módjaival, valamint az információkezelés jogi kérdéseivel foglalkozik. A konferencián előadást tart Bácskai Tamás, a BKE professzora, Király Júlia, a Nemzetközi Bankárképző Központ vezérigazgató-helyettese, Pacsi Zoltán, az ÁPTF alelnöke, Petschnig Mária Zita, a Pénzügykutató Rt. főmunkatársa és Vértes András, a GKI Gazdaságkutató Rt. vezérigazgatója.

Innovációs centrum Veszprémben

Megalakult a Veszprémi Regionális Innovációs Centrum Közhasznú Társaság. Az alapító: Veszprém városa, valamint a Veszprémi Egyetem, s hozzájuk csatlakozik az MTESZ, a Veszprém Megyei Vállalkozási Központ, a Magyar Innovációs Szövetség és a megyei önkormányzat. A város húszmillió forinttal járult hozzá az induláshoz, az egyetem pedig bérleti díj nélkül adott át épületrészt. Nemcsak szervezéssel, információtovábbítással segítik majd az új tudományos eredmények hasznosulását, hanem a gazdasági tevékenységnek is teret adnak. Az innovációs centrum, amely a felszámolt Magyar Ásványolaj és Földgázkísérleti Intézet épületében kapott helyet, mindössze 2000 négyzetméteres területet foglal el, a többi helyiségében gyártás, kutatás indulhat.

Felújítás alatt a Keleti pályaudvar

A Keleti pályaudvari rekonstrukció előkészítési munkálatainak során tegnap a helyére emelték a második acélszerkezetet. Az acélhídra építik rá az állványokat, amelyekről a szerelők elérhetik a csarnoki tetőszerkezet minden pontját. A munkaszint szerepét is betöltő védőtetőn kapnak helyet a hidraulikus berendezések, amelyek a szét-, illetve az összeszerelés időszakában alátámasztják a tetőszerkezet elemeit. A 17 méter magasságban elhelyezett védőtető a munka előrehaladásával görgőkön tolható végig a darupályán, a csarnok teljes hosszában. A védőtető szerkezetek behelyezése után a még hátralévő előkészítő munkákat április 23-ig fejezik be az építők. Ekkor nyitják meg újra a csarnokot az utasok és a vonatok számára.

Emelkedő árfolyamok a tokiói tőzsdén

A tokiói értéktőzsdén pénteken megfordult a többnapos árfolyamesés, és az irányadó mutató csakúgy, mint a részvények szerény többsége, ismét nyereséggel fejezte be a napot. A 225 válogatott részvényből számított Nikkei index 361,23 ponttal, azaz 2,07 százalékkal 17 846,98 pontra emelkedett. A mutató előző nap még 217,62 pontot, azaz 1,23 százalékot esett. Az első szekcióban jegyzett valamennyi részvényt összesítő Topix index 15,71 ponttal, azaz 1,19 százalékkal emelkedett és 1336,53 ponton állt záráskor. A nap legnagyobb forgalmát a Nippon Credit részvényeivel bonyolították le, ára 240 jenre emelkedett. Előzőleg híre ment, hogy a súlyos pénzgondokkal küzdő banknak segítségére siet – a japán kormányon kívül – a New York-i Bankers Trust is. Ez a hír lendítette föl végeredményben az egész piacot.

Ferihegy tovább épül

Még 1992-ben hozott döntést a Közlekedési, Hírközlési és vízügyi minisztérium arról, hogy bővíteni kell a ferihegyi 2-es terminált egy újabb fogadóállomással. Tegnap az építkezés megkezdését szimbolizáló ünnepélyes alapkőletételre gyűltek össze a kormányzat, a főpolgármesteri hivatal, a repülési szakma és természetesen a kivitelezésben, illetve a beruházásban főszerepet játszó kanadai Airport Development Corporation (ADC) képviselői. Az ünnepélyes alapkőletételen részt vettek történelmi egy-

forint értékű beruházás révén a jelenlegi 2 millió utas helyett másfél év múlva, a 2/B terminál átadása után Ferihegy 5,5-6 millió utas fogadására lesz alkalmas. Ezzel megszűnik az 1-es terminál, a hazánkba érkező látogatókat, üzletembereket a nemzetközi szinten is versenyképes szolgáltatásokat nyújtó utasforgalmi épületben lehet majd fogadni.

A megépülő új létesítmény 30 ezer négyzetméter alapterületű lesz. Hozzá 7 épületközeli és ugyancsak 7 épülettől távolabbi

Kézkivirágzások

Schéner Mihály rajzai és írásai

Kézfogásra nyújtva kezünk. Jó szándékunk bizonyságául üresen és nyitva. Nincs eldugva, elrejtve semmi a tenyérben, sem kés, sem másmilyen fegyver, a nyitott tenyér a mi nyitott arcunk, avagy a nyitottság is fegyverünk? – írja, kérdezi valahol a Kézkivirágzások című könyv első harmada táján *Schéner Mihály* festőművész, aki nagy feladatra vállalkozott a maga írta-rajzolta kötettel: arra, hogy megmutassa a kéz univerzumát.

Nagy feladat? Vagy éppen a legtermészetesebb? Aligha választhatunk a jelzők között. A feladat természetes, egyrészt mert Schénert egész pályája során foglalkoztatta a kéz formája, funkciója, olyannyira, hogy a könyve (szerkesztette, a szöveget sajtó alá rendezte *Ladányi Zsuzsa*) bemutatója alkalmából a Körmendi Galériában rendezett tárlatán jó néhány kézplasztikáját is kiállította. Másrészt mert a kéz a művészet számára nemcsak az agy és az érzések, érzelmek adta impulzusok kifejezésének eszköze – rosszul fizetett napszámos a lélek mérnökei számára –, hanem maga is a teremtés gesztusának részese, s mint ilyen, a művészet egyik alapvető motívuma. Az Atyaisten ujja Ádámához ér, így lehel lelket abba, ami addig lelketlen agyagbáb volt, az isteni kéz felhők közül mutat Krisztus felé: Íme, az én szerelmetes fiam. Azután ott van az Angyali üdvözlet angyalának, s magának Máriának a keze, a feltámadt Jézusé, az esküre emelt, a szerelmesen egybesimuló, a gyöngék felé védőn kitartott, vagy éppen a mohón a zsákmányért nyújtott kezek megszámlálhatatlan tömege az egyetemes művészettörténet legkülönbözőbb korokban, műfajokban keletkezett alkotásain.

Ahány kép, annyi kéz, de fordítva is: minden kézhez másmás kép, új és új jelentés tartozik, ahogyan a szavak világában is szinte egyedülállóan fontos helye van a kéz szónak, amely köré szólások, közmondások olyan tömege sűrűsödött, mint talán egyetlen más szavunk köré sem. A bírák a görbekezűt szeretik, kezdődik a sor a magyar közmondások és szólásmondások tárában, hogy azzal a zsivánnyal fejeződjön be, akinek hosszú a keze, enyves az ujja.

Schénernek persze nincs szüksége rá, hogy népi mondásokat idézzen, amikor arról beszél, hogy „minden, ami van, s kéz által született, és ami nincs, elpusztult, az is a kéz által született", amikor kézkivirágzásait „száz lapon mint rózsát" nyújtja az olvasó felé. Harminc év rajzai mellé harminc év szövegeit társítja, saját tűnődéseit a kézről, s mindarról, ami a kéz s a kezet ábrázoló rajzok által megfogalmazódik. Prózaverseknek nevezhetők leginkább e rövid, többnyire néhány soros, legfeljebb féloldalas írások, olyan tömörek, lényegretörőek, mint a rajzok maguk, mint az a „mikkes-makkos pudvás makonya buba, a millió éves szarkofágbaba, kit még a fáraó papjai dajkáltak, sőt még maga a fáraó is babusgatott", s amelyet a festő „hüvelykujja tokjából babázott elő", hogy elindítsa szövegei-rajzai sorát.

Visszanéző és előretekintő, ég felé mutató és magába záruló kezek követik egymást a könyvben, vonalhálóba gubancolódó és a sziklák tömbszerűségébe záruló formák, kontrasztos és egynemű felületekből formálódó alakzatok, az anatómiai rajzok pontosságával készült s az absztrakció végleteiig eljutó megoldások. Van kéz, amely a mézeskalács babafigurájává, sőt huszárjává alakul át, van, amely a műterem aktmodelljét formázza, s van olyan is, amelyen huszár, akt, ló és kakas egyetlen formává egyesül.

Kézről kézre, rajzról rajzra így alakul ki az az univerzum, amelynek megteremtését a művész valamikor a hatvanas években talán egy kopott kockás notesz lapjain kezdte meg, utazgatás közben, valamelyik olcsó kis szállodai szobában, ahová a világ kortárs művészetére kíváncsi Schénert jó sorsa elvetette. A jelen mellett az egyetemessel is találkozott az utazások során, innen van, hogy sosem a divatos dolgok érdekelték, hanem azok, amelyek üzenetét fontosnak tartotta. Például a kéz, amely a Kézkivirágzások utolsó soraiban – a szívvel és az ésszel szövetkezve – így búcsúzik az olvasótól: „Bizakodjatok, hogy álmotok megvalósítható! Menjetek elébe szerencséteknek! Jó sorsotokban se feledkezzetek meg a megalázottakról, emeljétek fel őket a magatok méltóságához! Mindig előbb adakozzatok, hogy osztozhassatok a megajándékozottak örömében! Keressétek magatokat, hogy megtalálhassátok magatokat! Ne higgyétek, hogy valaha is befejeztétek, amit elkezdtetek, mert a mű folyamatosan készül." (Bába és Társa Kft.)

P. Szabó Ernő

Schéner Mihály

SCHÉNER MIHÁLY

Hommage à Millecentenarium

Kempinsky Gallery

1996 06.04 - 08.24.

SCHÉNER Mihály

Németh Lajos

Schéner Mihály művéről

Művészet, 1979. 4. sz. 33-35.

nak, feketéjük szinte kutak
közöttük egyenetlen méretü
nagyságu - motivumok sorako
ismerhetők, másszor a tová
mintha örvénylene, forrna m
ványelemek győzködve, majd
szavaikból egyszerre csak ö
alá- és fölérendelésben meg
jut a müvel intenziv kapcso
szünik a képsik és a képtér
áradata körülvesz, ránkboru
mint Kokast fogtaés fonta át
vegetáció, elélépve és a há

KÖRMENDI GALÉRIA
BUDAPEST
1997

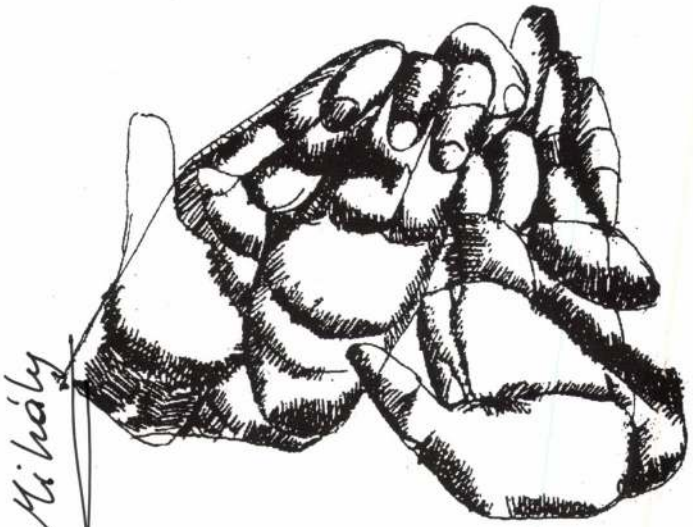

SCHÉNER Mihály

SCHÉNER MIHÁLY

Egymásra támaszkodunk, hogy el ne dőljünk, egymást keressük, hogy megkapaszkodhassunk egymásban. Együtt szeretnénk lenni, holott külön vagyunk, de árvák leszünk, ha érezzük a magányt, így hát újból kapcsolódunk. Haragosan szétválunk, halálos sebeket viselünk, melyeket egymáson ejtettünk, már a saját kezünk között sincs egyetértés. Így hát hiába kulcsoljuk össze könyörögve kezünk, hiába imádkozunk, újból elkövetjük ugyanazt a hibát. Könyörgünk az összebilincselt kezek feloldozásáért. Együtt vagyunk hát az Egyben mindkét kezünkkel, mégis, igyekezetünkben gyakran összetörjük egymáson egymás kezét, hogy kézzel-lábbal megint együtt legyünk.

KÖRMENDI GALÉRIA BUDAPEST

meghívja Önt

SCHÉNER MIHÁLY

festőművész

KÉZKIVIRÁGZÁSOK

című könyvének

megjelenése alkalmából rendezett

bemutatóra.

A könyvet bemutatja:

DÁVID KATALIN

művészettörténész

1997. február 18-án 17 órakor

Budapesten, a VII. kerület Damjanich u. 12-ben.

(Tel.: 342-5756)

9622579 AKAPRINT

SCHENER Mihály

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
TERÜLETI BIZOTTSÁGA, SZEGED
SZAB·1961

MEGHÍVÓ

SZÉCHENYI·IRODALMI·ÉS·MŰVÉSZETI·AKADÉMIA
1992

A MEGNYITÓ UTÁN A HELYSZÍNEN
MEGTEKINTHETŐ SCHÉNER MIHÁLY
FESTŐMŰVÉSZ, A SZIMA RENDES TAGJA
SZENT ISTVÁN ARCHIKON C. KÖNYVE
VALAMINT A MŰVÉSZRŐL SZÓLÓ MONOGRÁFIA,
MELYNEK ÍRÓJA ÉS SZERKESZTŐJE
LADÁNYI ZSUZSA.

*

A KIÁLLÍTÁS HELYE:
MTA SZEGEDI TERÜLETI BIZOTTSÁGA
(SZEGED, SOMOGYI BÉLA U. 7.)
MEGTEKINTHETŐ: 1996. AUGUSZTUS 19–31-IG
NAPONTA 9–17 ÓRÁIG.

AZ MTA SZEGEDI TERÜLETI BIZOTTSÁGA
VALAMINT
A SZÉCHENYI IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI AKADÉMIA
MEGHÍVJA ÖNT

SCHÉNER MIHÁLY

FESTŐMŰVÉSZ

„SZENT ISTVÁN EMLÉKEZETE"

C. KIÁLLÍTÁSÁRA

1996. AUGUSZTUS 19-ÉN 16 ÓRÁRA.

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA
DR. BALOGH TIBOR
AZ MTA SZEGEDI TERÜLETI BIZOTTSÁGÁNAK
TUDOMÁNYOS TITKÁRA.

GERGELY ÁGNES

Omlások

1

Ezüstkanál

A rossz fajta emlékezés
hamis fegyelmű, mint a rács.
Ki országúton vánszorog,
annak zsákjában ül Tamás,

vehet zsakettet, golfruhát,
ablakra láthat Párizsig,
ujjain vérkő és agyag,
s nem tudja, más is vérezik.

Feszeng a Café Dôme előtt,
a Boul' Mich-en lesi a buszt,
két rusnya vastraverz között
elsiratja az Angelust,

szól a harang, örökre szól,
reped, mint zsák alatt a váll —
s vérkövet, boulevard-t szétszorít
egy elgurult ezüstkanál.

2

Diózöld

Gyereksírás. Diózöld a játszótér,
a hídkorlát, a rakpart.
Néhány üvegszilánk. Különben
semmi nyom. Minden rakpart
ilyen. Nem érdemes őrlődni.
Összemorzsolódik, amit az ember
elejt. Az ablakokból meg bámulnak,
nézik az eseményt. Az ember
ilyen. Minden tanú túlélő.
Porcikáit eltölti a ,,most az egyszer''
diadalordítása. A legnémább
öröm. Elfödi a lényeget. Egyszer.
A gyerek tudja. Azért sír. Meredve
nézi, ami történt. Nyomtalan.
Sötétedik. Üvegszilánk. Diózöld
játszótér, rakpart. A hídkorlát nyomtalan.

NAGY GÁSPÁR

Kalap mellé jégvirág

S. M. Mesternek

Arcanus bugyrokban
Mihály de Schéner Mester
arkördög arkangyal
bőrben sem fér el
lenyúzza hát a bőrit
ördögbe is az angyalát!
kiformázza százszor a bábot
mézeshuszárt
kézből nyiladoztat virágot
bimbósat százat is küld
csokorba szirmosat ád
tépdesi hozzá fehér szakállát
koszorú-zöldnek
mert háromnegyed százados
kezében kezek érnek
januárban *virágoznak*
lesz mindig édes gyümölcse
,,hogy a teremtés szándékát betöltse''
aztán urak csak kalapot föl
jégvirágot tűzünk rája
és akinek nagy a szája
cipőket le!
sétáljon csak fagyban hóban
merítkezzen minden jóban
fagyos időben
szilvalében legkivált
na ezt tűzze kalapja mellé
míg lecsörren a jégvirág!

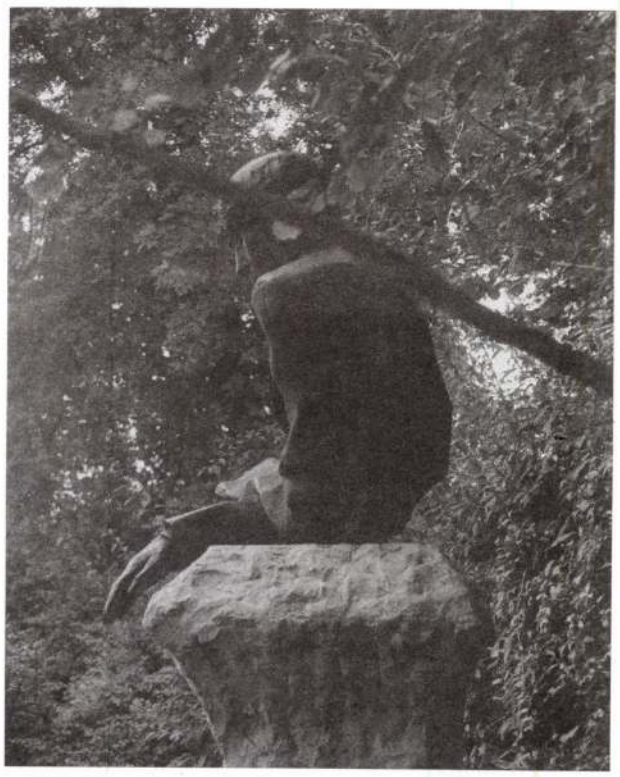

Kosztolányi szobra a Feneketlen-tónál

Schéner Mihály

SZÖLLŐSI ZOLTÁN

Fehér árnyék

Félelem varrja arcomat
hiányod velem nem fér meg
fölfeslik szemem
pilláim gyönge fércek

vacogó számról rongyokban
száll az ének
meghaltál meghaltál meghaltál
mint nyelvleckét mondom

a felejtésnek motyogom
meghaltál
míg susogását megszokom
míg nem tudom már mit jelent

meghaltál h a l m e g t á l
m e g á l l h a t
ki sem mondom csak hallgatom
levelét fa csak hullatom
sűrű avarnak alám

míg lecsupaszodom
Hiányod huzata megdönthet
támaszkodom az időnek
őrület Dévaváron
betömi hátam hiányod

a nappal ne omoljon
az éjszaka ne omoljon

Kő vonaglik arcommal
nem vagy sehol
Képzeletem tejútkötszer pólyában
sebbaba
világháborús baka
tántorog haza a határtalanba
nemtelen nemzettelen

hiába szólok nyelvemen
átfúj a szél a sebeken
Ember Tamása minden itt
maga sem hiszi sebeit
a tócsa csillagujjal
átmutat magán

A nappal izzó krematórium
az éjben múlhatatlan konvenció
elégetettek hamvai
csillagok maréknyi csont
temető mennybolt ragyog
turkálhatok
kereshetlek

szabad fegyenc táguló gödröt
Hold kúszná át az eget
holt jelek betűgyökerek
neved s nevem fölött
görnyednek hivatalnokok
homokóraarcuk pereg pereg

megfejthetetlen jelenedre
megfejthetetlen jelenedre
voltunk-e vagyunk-e

Márványlanak bőr alól felkelő
körömboldak
hányingerem lifteztet emelet
évezredeket
kőbalták ülései csillagok zuhognak
vértelen sebek
tükrök vizek űrök nyílanak
a mélyben nem gyökerek
ágak lengenek

Állok magamon
felezett kártyalapon
fejjel lefele

Adjátok nekem a halottam
eltemethessem!

átkaimat kinek mondhatom
nincsenek is átkaim
és nincs Kreón
se hangom

csak betűim szórom
fehér membránon papíron
kopognak
jeges udvaron száraz magvak
hogy felcsipegesse szemetek

A betonon lékek tócsák fénylenek
csupasz agy a csont alatt
lüktet a Minden tükör mása
a gondolat

bolyongok e tükörvilágban
hiányod akváriumában
S az idő szűkülő folyosóin
hólabda
gurul az arcom fehéren
fehér árnyék a sötétben

SCHÉNER MIHÁLY

KÖRMENDI GALÉRIA
BUDAPEST
1997

SCHÉNER MIHÁLY

Egymásra támaszkodunk, hogy el ne dőljünk, egymást keressük, hogy megkapaszkodhassunk egymásban. Együtt szeretnénk lenni, holott külön vagyunk, de árvák leszünk, ha érezzük a magányt, így hát újból kapcsolódunk. Haragosan szétválunk, halálos sebeket viselünk, melyeket egymáson ejtettünk, már a saját kezünk között sincs egyetértés. Így hát hiába kulcsoljuk össze könyörögve kezünk, hiába imádkozunk, újból elkövetjük ugyanazt a hibát. Könyörgünk az összebilincselt kezek feloldozásáért. Együtt vagyunk hát az Egyben mindkét kezünkkel, mégis, igyekezetünkben gyakran összetörjük egymáson egymás kezét, hogy kézzel-lábbal megint együtt legyünk.

KÖRMENDI GALÉRIA BUDAPEST

meghívja Önt

SCHÉNER MIHÁLY

festőművész

KÉZKIVIRÁGZÁSOK

című könyvének

megjelenése alkalmából rendezett

bemutatóra.

A könyvet bemutatja:

DÁVID KATALIN

művészettörténész

1997. február 18-án 17 órakor

Budapesten, a VII. kerület Damjanich u. 12-ben.

(Tel.: 342-5756)

Kedd

98.01.09.

Schéner Mihály 75 éves

Jó ideje ördögöket rajzol leginkább. Időnként föltűnik kiadóknál, szerkesztőségekben, teli mappákat hoz és terít. Például Drukka Pukkát, a szőrös, fülbevalós cezaromán krampuszt. Vagy Guboli-Pipulit, a hiszterikus sátánfajzatot. Olykor Brekula-Göbölyt, a csupaideg karrierdémont. Gyönyörűek a Schéner-pokol lakói. Minél rondábbak, annál szebbek. Mesterük a megszállottak lendületével satírozza szertegöndörödő csimbókjaikat, gáttalan dühvel horpasztja hájhurkáikat és nem győz betelni pofázmányuk ezer ráncba gyűrt grimaszával.

Teheti. Schéner mindent tehet, mert mindent tud a figuratív formaalakítás technikájáról. Megtanulta még Rudnaynál a főiskolán, és szerte a világban, a kóborlásai során. Mellékesen: tudhatta ő a nonfiguratív alakítást is. Mostanában kerítette elő azokat az 1957 után és 1962 között festett absztrakt képeit, amelyekért mindent kapott, csak dicséretet nem. Mai szemmel jó vad dolgok voltak, érzelmesek és kulturáltak. Eurokörülmények között nagy jövőjük lett volna. Itthon, éber körülmények között egészen esélytelenek lehettek.

Schénernek pedig esze ágában sem volt esélytelen dolgokat csinálni. Miközben akkor is boldogtalan lett volna, ha a kultúrpolitika benne találta volna meg idealizált önarcképét. E veszélyeket elkerülendő, fölöltött magára egy strapabíró, erős gúnyát és húsz éven keresztül hordta. A bőrére égett viselete. Úgy babrált ki a rossz klimatikus viszonyokkal, a túlszabályozott hivatalos világgal, hogy annak ellenében maga is fölhúzott egy szabályokkal kicifrázott másik, de immár saját világot. Mézeskalácshuszárai, Dorottya-bábui, ötvenféle anyagban kivitelezett, faragott, festett, hímzett, domborított lovacskái közösen alkottak egy minden oldalról támadhatatlan látványos mustrát, a művészi létezéstechnika egyik legravaszabb struktúráját. „Etnóból" és ipari áramkörökből, tulipánból és tranzisztorból alakította védőruháját. Folklórja taszította a pátoszt. Modernizmusa elütött a belterjes szalon módijától. A támogatók tehetetlenek voltak, szívük szerint akarták volna, de nem tudták eltaszítani. (Munkácsy-díj, monográfiák stb.) A betiltottak is tehetetlenek voltak, bár nekik meg szerethetetlen volt a Schéner-szabás. (Ha az ellenállás hősei között nem is, de azért benne van ő rendesen a mára érvényesnek tartott antihivatalos művészet dicsőséglistáján).

Így esett, hogy a konszolidáció évtizedeiben nem tartozott sehova. Olyan egykedvű és vidám volt művészete, mintha élvezte volna ezt a Békés megyei telephellyel megszervezett sonderstátust. És nemcsak mintha, csakugyan élvezte a létező erőviszonyokat kijátszó méretes mókáit. Nagy László ez idő tájt írt hűségnyilatkozata mindent kifejez: „Önnel vagyok én valóban / ládahasú szép falóban, / Fölkuncogunk a nemjóját, / Bevesszük mi játszva Trójáját!"

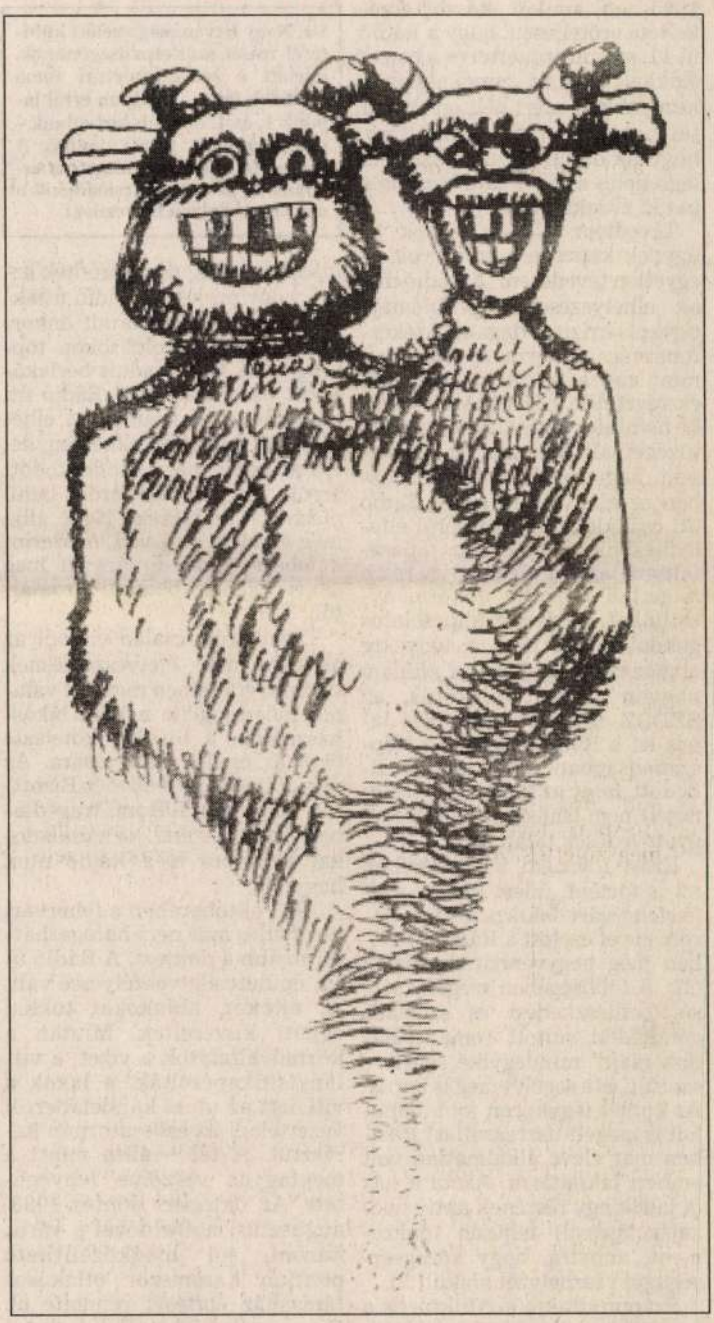

Durunty és Szirinty, a kétfejű ördög

Nemcsak Nagy László volt „vele". Vele volt ekkoriban a táncház és a beatnemzedék, az értelmiségi könyvespolcokra begyűjtött köcsög és az ágyneműtartónak átlényegített fillérekért vett páratlan szuszék. Azaz a népi gyökerű baloldali alternatíva.

Törvényszerűnek tartom, hogy a nép-nemzeti gondolat későbbi letéteményesei sem tudtak Schénerrel mit kezdeni. Hogy a nyolcvanas évek végén beilleszthetetlen volt a lakitelkiek álomdíszletébe. Hogy a rendszerváltozás után kifelejtették a magyar kincstári fazon alakítóinak hivatalos listájáról. Aki olyanokat nyilatkozik – ráadásul még a második szabad választás előtt –, hogy „a népiség akkor válik igazán teljessé, ha a népi találkozik a néppel, s ezt nem lehet fentről ki-kiruccanva, rezervátumokba kiszállva, országlások alkalmával elérni", az megérezhette, hogy mézeshuszárait már csak megkeseredett tésztából gyúrhatná, s hogy lovacskái már csak romlott zabot kaphatnának.

Azóta formáz huszárok helyett ördögfiókákat. Művészettörténészül persze ezt úgy is lehet fogalmazni, hogy mostanra készült el művészetének szintézise. Pályakezdésének érzelmi hőfokát és érett korának biztos formarendjét egyesíteni tudta, mert rátalált arra a motívumra, amelyben az érzelmeket közvetítő mimika és a feszes konstrukció egyaránt kifejezhető.

Praktikusan persze egyszerűbben is le lehet írni új korszakának lényegét. Schéner mostanra termékeny ugyanis, szép haragot növesztett magában. Fiatalokat megszégyenítő energiával úgy szabadul meg rossz élményeitől, hogy mindenkit elküld a pokolba. Vidámságából jottányit sem vesztett.

P. Szűcs Julianna

Fehérvár a békés rendezésben érdekelt

Dr. Nagy István még azelőtt küldte el írását szerkesztőségünknek, mielőtt a székesfehérvári roma családok ügye – ahogyan erről lapunk 1. és 4. oldalán hírt adunk – nyugvópontra jutott volna. A tegnap létrejött megállapodás értelmében az érintett családokat a megyeszékhelyen helyezik el.

1995-ben, amikor először érzékeltem erőteljesen, hogy a Rádió út 11. számú épülettel és a benne élőkkel valamit mindenképpen kezdeni kell, mert helyzetük már tarthatatlan, azt gondoltam, hogy az ott lévő családok ügye legfeljebb a helyi sajtóban válthat ki érdeklődést.

Tévedtem. Sajnos ennek az ügynek kapcsán nem ez volt az egyetlen tévedésem. A Rádió útiak elhelyezésének problémája ugyanis krízissé dagadt. Székesfehérvár önkormányzata nap mint nap a kritikák, bírálatok, észrevételek, hivatalos és kevésbé hivatalos vizsgálatok kereszttüzében áll. Már-már az az érzésem, hogy az elméleti vita közben az alapvető célról, a Rádió úti családok elhelyezéséről elfeledkezünk. Szomorúan tapasztaltam, hogy a bírálók egy része zsigerből támadja önkormányzatunkat, a krízissel kapcsolatos gondolataikat nem a tényekre alapozzák. Legutóbb az általam nagyon tisztelt filozófus, az SZDSZ egykori elnöke, Kis János írt a Rádió útiakról a Népszabadságban. Cikke arról árulkodott, hogy az ügy valódi történéseit nem ismeri, írásában tárgyi tévedések találhatók.

Ezért idézném fel: valójában mi is történt, miért küzd a székesfehérvári önkormányzat. Három évvel ezelőtt a Rádió út 11.-ben még negyvenhárom család élt. A többségében szegény sorsú, beilleszkedési és szociális gondokkal sújtott roma családok majd' mindegyike segélyre szorult, és e segélyt meg is kapta. Az épület (egykoron jobb napokat is megélt tiszti szállás) 1995-ben már eleve alkalmatlan volt emberi lakhatásra. Azóta a ház (a lakók egy részének aktív hozzájárulásával) teljesen tönkrement, annyira, hogy közegészségügyi vészhelyzet alakult ki.

Szaporodtak a konfliktusok a környékbeli lakókkal, a hivatalos szervekkel, a közüzemi vállalatokkal. A helyzet elfajult, rendszeres volt a családok egymás közötti viszálykodása is. A Rádió út 11.-ben valódi szociális gettó alakult ki.

Két évvel ezelőtt (a családok elhelyezésének részletes felmérése után) megkíséreltünk megoldást találni a problémára. Alacsony komfortfokozatú, szociális lakásokat kívántunk építeni az azóta már elhíresült, valóban szerencsétlen hangzású Takaro-

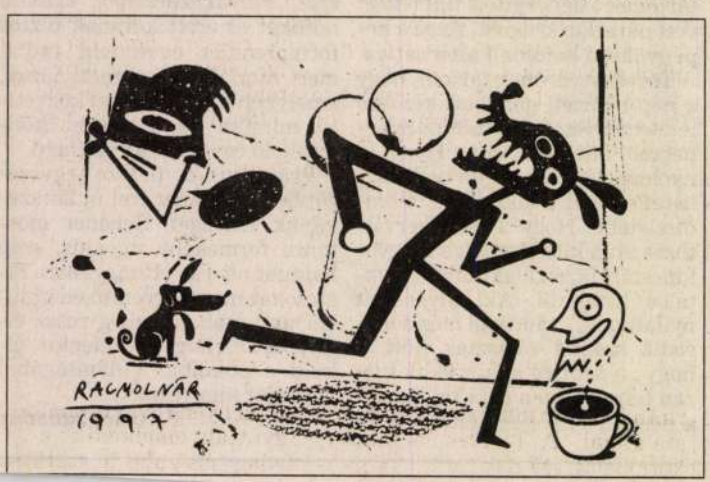

hiszen két évig nem törődtek azzal, hogy mi lesz a Rádió útiak sorsa. A magára maradt önkormányzat új megoldásokon töprengett. A felszabadult bérlakásokat hasznosítva, 28 Rádió úti családot szívós munkával elhelyeztünk a megyeszékhelyen, két család pedig maga gondoskodott arról, hogy Fehérváron belül máshová költözzék. Nem állja meg a helyét az a vád, miszerint a fehérvári önkormányzat meg akart volna szabadulni a romáitól.

Tizenhárom család viszont az akkorra már életveszélyesnek számító épületben maradt: valamennyien jogcím nélküli lakáshasználók, a bíróság kötelezte őket az épület elhagyására. Az újra föllépő Gettóellenes Bizottság ellenében állítom: tragédiához vezetett volna, ha a családokat továbbra is a Rádió úton hagyjuk.

1997 októberében a fehérvári közgyűlés már nem halogathatta tovább a döntést. A Rádió út 11. épülete életveszélyessé vált, az ajtókat, ablakokat tokkal együtt kiszerelték. Miután a közművállalatok a vizet, a villanyt kikapcsolták, a lakók a villanyt az utcai kandeláberről vezették el az esőcsatornán keresztül. A tél beállta miatt a megfagyás veszélye fenyegetett. Az októberi döntés 1998. augusztusi határidővel a város három, jól megközelíthető pontján háromszor ötlakásos társasház építését rendelte el. Erre a célra 30 millió forintot jelölt meg a költségvetésben. Elkészültükig a családokat a város által bérelt lakókonténerekbe kívántuk költöztetni. Ezek a konténerek az IFOR-katonák számára vagy Németország menekülttáboraiban tökéletesen alkalmasak az ideiglenes elhelyezkedésre.

A Gettóellenes Bizottság ismét a sajtót mozgósítva, támadásba lendült. Bár a Rádió út 11.-ben élő családok többsége korábban be kívánt költözni

Úgy véltem, hogy a város ellen zajló hecckampány folytatását megakadályozhatom azzal, ha sikerül vállalható kompromisszumot kötni. A Székesfehérvári Cigány Kisebbségi Önkormányzat azt kérte tőlem (ezt írásos dokumentum is bizonyítja), hogy a korábban a társasházak építésére előirányzott pénzből hadd vásárolhassanak lakásokat a 13 család számára Székesfehérváron, illetve vidéken. Ehhez a kéréshez szóban Horváth Aladár is csatlakozott. A megállapodás szövegezésében részt vett a Gettóellenes Bizottság jogásza, Bársony János is.

Másnap leomlott a szimbólum, a Rádió út 11. számú épületet lebontattuk. Talán az volt a legnagyobb hibám, hogy elhittem: ezzel a helyzet valóban rendeződött. Nem számoltam azzal: a kényszer hatása alatt született megállapodás következményei kiszámíthatatlanok.

A helyi kisebbségi önkormányzat és főképpen a családok döntéseibe a fehérvári városvezetőség egyetlen pillanatig sem kívánt beleszólni. Aki akart, Fehérváron is vehetett magának lakást. Tény: kilenc család vidékre kívánt letelepedni, másmás közösségbe. Egyesek a rokonaik közelében kívántak élni, mások a kedvezőbbnek tűnő életfeltételek miatt keresték a kiköltözés lehetőségét. Négy család a megyeszékhelyen kívánt maradni: ennek a magam részéről semmi akadályát nem látom. Ki és miért beszélhet ezek után a problémák exportálásáról?

A legteljesebb nyilvánosság előtt zajló költözések azonban sorra meghiúsulnak: a környékbeli községek lakói ugyanis tiltakoznak a Rádió úti romák odatelepülése ellen.

A helyzet ilyeténképp alakulásával e cikk keretén belül nem kívánok foglalkozni. Szándékom csupán az volt, hogy a valós tényeket tárjam az újságolvasók elé. Néhány összefüggésre azonban a Rádió útiak ürügyén rá kívánok világítani. Fölösleges szépíteni a helyzetet: Magyarországon napjainkban valóban cigányellenesség van. Ennek gyökereit nálam avatottabb szakemberek kutatják, de jómagam alapvető oknak a népcsoport lehetetlenné vált szociális helyzetét és az emiatt kialakult magatartásmintákat látom.

Az ügy másik fontos tapasztalata: a roma vezetők egy része nem pusztán a valós problémák bemutatásában érdekelt, hanem abban is, hogy a konfliktusokat kiélezze. Teszi ezt a nagyobb sajtónyilvánosság, a népszerűség hajszolása miatt. Horváth Aladárék nem véletlenül „találták meg" Székesfehérvárt. Mérlegelték, hogy az egykori koronázó város türelmes lakosai nem ragadtatják el magukat annyira, hogy bármiféle atrocitás érje őket fellépésükért. Horváth Aladár szerepének egyik kulcsmotívuma, hogy jelenleg is heves harc zajlik a kisebbségek parlamenti és önkormányzati képvi-

SCHENER MIHÁLY

Az összeállításban nyolc, könnyen elkészíthető vagy készen megvásárolható húsvéti kellék található.

SZÖVEG&KÉP◆SZ. Á.

NEM CSAK CSOKOLÁDÉBÓL, DE PAPÍRMASÉBÓL IS KÉSZÍTENEK HÚSVÉTI NYULAT

FRISS IBOLYACSOKOR, A METSZETT DÍSZŰ, RÉGI BOROSÜVEGBEN

KÖNYV AZOKNAK, AKIK MEGSZÁLLOTTAN GYŰJTENEK RECEPTEKET, ÉS BERAGASZTÁSUK UTÁN SZAKÁCSKÖNYVET VARÁZSOLNAK A HÁZI RECEPTGYŰJTEMÉNYÜKBŐL

EZEKET A „HÍMES" TOJÁSOKAT SZÍNES TINTÁVAL FESTETT APRÓ SELYEMPAPÍR DARABKÁK DÍSZÍTIK. NÉHÁNY TOJÁS ASZTALI DEKORÁCIÓ, NAGYOBB TÉTELBEN MEGLEPETÉS A LOCSOLÓKNAK

VESSZŐKOSÁRKA FARAGOTT, FESTETT FA TYÚKANYÓVAL. MÉG A FRISSEN KIKELT KISCSIBÉKET IS MEGTÉVESZTENÉ!

SCHÉNER MIHÁLY KÉPEI

NEM EGY CIPŐBEN JÁRUNK

HÁRMAS ÖNARCKÉP MÁRIÁS CIPŐVEL

A MESTER CIPŐJE ÉS ZOKNIJA

Cipők. Szépen rendbe rakva, engedelmesen egymáshoz igazítva, ahogy illik. Fényes fekete férficipő, mellette „élete párja": kecses női lábbeli. Orruk egyfelé néz, egyirányba tartanak.

Cipők összevisszaságban. Sebtében lerúgva, ahogy éppen kibújt belőle valaki. Egyikük fölborult, csupasz talpa ég felé mered. Emitt egy pántos szandál tipeg, nagytestű, józan barna követi. Fáradt körömcipő egyetlen bakancs társaságában, isten tudja, hol kószál a másik fele: csak félig van jelen.

Fényes fűzős, gombos cipellő, amilyent nagyanyáink hordtak. Egymagában áll, megközelíthetetlenül. Befelé forduló lelke még önmagának sem árulja el, hogy társra vár valójában. Leffent szájú bocskor, elszabadult fűzője kígyóként tekereg körülötte.

Rendes családban a lábbeli is rendes: a férfi és a női

ISMERETLEN ZENÉSZ CIPŐJE

KROÓ ANDRÁSNÉ, BUDAPEST

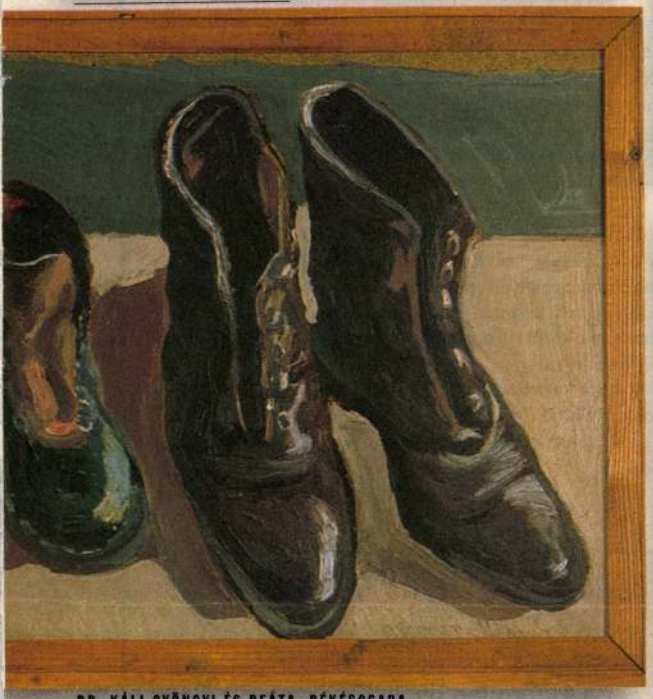

DR. KÁLI GYÖNGYI ÉS BEÁTA, BÉKÉSCSABA

LADÁNYI ZSUZSA, SZEGED

ICA, BÉKÉSCSABA

SZEPES HÉDI, BUDAPEST

egymás mellett, két oldalukon két kicsi színes. Ahol nagy a zűrzavar, ott fölbomlik a rend, és vidám nyüzsgésben egymás hegyén-hátán kavarog minden.

Cipők, bakancsok, saruk, csizmák sokfélesége: megfestve, Schéner Mihály képein. Százöt kép – csupa lábbeli – a Körmendi Galéria falain. Híresek semmitmondó cipői, ismeretlenek jellegzetes cipői. Erre rácsodálkozunk, amazt észre sem vesszük, megannyi sors, jellem, életút. Mert életünk útján nem mezítláb járunk, s bármerre visz utunk, hűséges társunk, lábbelink elkísér. „Minden nap valami elmúlik – állapítja meg a festő -de nyomot hagy cipőnk arcán. Barázdák, gyűrődések és kérgesedések jelentkeznek bőrén."

SZÖVEG◆F.L.

FOTÓK◆CSIGÓ LÁSZLÓ

Otthonszabású bútorok a Studio B -ben

„Az ember olyan gyakran csalódik. Kitalálja, hogy milyen legyen az otthona, s mint egy gondos háziasszony, megtervezi a „hozzávalókat": a bútorokat, a képeket, a textileket, az apróbb tárgyakat. És azt hiszi, ezzel megpihenhet, mert a munka nehezének a végére ért. Pedig nem. Ilyenkor másfajta gondok kezdődnek: megtalálni és kiválasztani éppen azokat a bútorokat, tárgyakat, díszeket, amelyeket elképzelt.

Leszámítva az ízlések különbözőségét, a lakberendezési tárgyaknak azért van egy minimális és egy optimális tartománya, amely még és már belefér elképzeléseinkbe. Ezeket fölfedezni sem könnyű. Hiszen az ember szívesen képzeli magát a gyönyörű lakberendezési folyóiratokban közölt műtermekbe, amelyeket nagyon nehéz a hétköznapok valóságára lefordítani. Megtalálni azt a stílust, azt a bútort, amely a nekünk tetsző trend divatvonalait úgy ülteti be saját környezetünkbe, miként a női ruhák hazai tervezői megszelidítik a párizsi divatdiktátorok kreációit.

Ezt az „otthonszabású" lakásdivatot képviseli – meglehetős szerénységgel – a Stúdió B. Lakberendezési Áruház a Jász utca és a Róbert Károly körút sarkán. Nem hivalkodó portálja láttán nem is sejthető, mennyire tudják odabent, hogy mi az, amit az ember még el tud viselni az otthonában a nyugati divatból, és mi az, amit már szeretne szobájában látni.

A Stúdió B. legjobb hagyománya: irodabútorai. Mind elegáns és finom darab, amely használójának a legnagyobb kényelmet nyújtja, és színeivel, anyagaival méltó színhelye lehet a gondolatok és a tettek születésének. A legnevesebb irodabútorgyártó cégek választékának java látható itt, például a BOSS Super Office. A különböző színösszeállításokban (bordó, zöld, kék és fekete) kapható vezetői irodák mindent tudnak, amit egy irodának tudni kell. Biztonságot, nyugalmat árasztanak, berendezései és tárgyai szükség szerint variálhatók.

Hasonlóan méltóságteljes a BOSS bőrgarnitúrája, amely kék és fekete színekben készül, és amely nemcsak az irodai terekben, előszobákban, hanem a lakások nappalijában is előkelő darab: finom tűzés az egyetlen dísze.

A világban meghatározó olasz divat olyan számítógépes munkahelyeket teremtett, amelyek minden részlete az alkotásról szól. A figyelmet egy dologra koncentrálja, és minden eszközzel azt segíti: kézközelben vannak a tárgyak, az irodaszerek, amelyek színükkel, formájukkal, anyagukkal szolgálják az irodai munkát.

Talán ez a legtalálóbb jellemző a Stúdió B. olasz, finn, német és lengyel származású bútoraira, amelyek egyaránt jól illenek irodákba, lakásokba, bankokba, szállodákba. Mind nemes anyagból készült, laminált és fafurnéros kivitelben. A modern és a klasszikus bútorok azért is férnek meg egymással békében egy térben, mert mindegyik ízléses darab. A Stúdió B.-ben irodabútorok mellett már háló- és lakószobabútorokat is tartanak, és konyhabútoraik olyan életszerűek, hogy az embernek kedve támad asztalukhoz ülni.

Ugyanilyen vágy fogja el a látogatót, amint a hálószobához ér. Franciaágya olyan kecses, hogy a légiesség érzetét kelti. Néhány apróbb tárgy, kellék van még csupán a hálószobában, amelyek stílusukban tökéletesen illenek a meghatározó ágytámlához, ez fa és krómacél különleges, dekoratív keveréke. Kiállítási tárgynak sem lenne érdektelen, de így, hogy a lakberendezés része, még lakásdísznek is különleges.

Persze ami egy embernek tetszik, az nem biztos, hogy mások tetszését is elnyeri. Ezért nemcsak a Stúdió B.-ben átlapozható katalógusokból lehet az otthont berendezni, hanem egyedi kívánságokat is teljesítenek az álmodozni tudó és merő vásárlóknak.

Studio B

1135 Budapest, Róbert Károly körút 82–84.
Telefon: 359-3716. Telefon/fax: 120-3276

1145 Budapest, Róna utca 201.
Telefon/fax: 383-4113, 383-4374

1072 Budapest, Wesselényi utca 14.
Telefon: 322-5667

MH 2980

Schéner Mihály

skolák a felsőoktatási felvételik tükrében

a jelentkezők száma – Az egyházi iskolák az élre kerültek – Győr-Moson-Sopron megye vezet

nulók száma – ebben az időszakban – 11,3 százalékkal növekedett, a szakközépiskolásoké viszont 70,2-vel, nyilvánvaló a következtetés: az utóbbiak esélyei az egyetemekre és főiskolákra jutásban jóval szerényebb mértékben növekedtek, mint a gimnáziumokban tanuló kisebbségé.

. osztályos (L)	Felvételre jelentkező	Felvett (F)
25 246	20 980	14 353
18 584	9 738	5 838
38 426	12 956	6 994
82 256	43 674	27 185

záma a különböző iskolatípusok

Mint a 3. táblázatból kitűnik, a legnagyobb a bejutás esélye a hatosztályos, jóval kisebb a négyosztályos gimnáziumokban. A vizsgált nyolc évben azonban a nyolcosztályos iskolatípus tekintetében volt legnagyobb az esélynövekedés mértéke, ezek valószínűleg néhány nyolc város iskoláiban. A második hely évről évre változik. Érdekes, hogy a legkisebb települések iskolái 1995–1997 között a aránya, akik részt vesznek a vizsgákon, és gyengébb tanulói réteg is megírja e dolgozatokat.

Nagyvárosi és kistelepülési sikerek

Településtípusonként a legmagasabb a felvételi arány a százezer lakos feletti nyolc nagyváros (Debrecen, Pécs, Miskolc, Szeged, Győr, Nyíregyháza, Székesfehérvár, Kecskemét) iskoláiban. Ezt követi a kilenc 50–100 ezer lakosú város. Harmadik helyen a 10–25 ezer lakosú városok, negyedik helyen a 25–50 ezer lakosúak voltak. Az ötödik, hatodik és a hetedik helyen évenként felváltva osztozott a főváros, az öt–tízezer lakosú városok és az ötezer lélekszámú települések. Az írásbeli dolgozatok átlaga a legmagasabb a százezer lakos feletti

Iskolatípus	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Gimnáziumok	35,6	38,9	40,7	39,0	43,4	49,0	52,3	56,9
Vegyes középiskolák	19,7	20,5	21,7	22,1	23,1	26,7	29,3	31,5
Szakközépiskolák	13,3	14,7	15,6	15,6	16,7	17,4	17,5	18,0
Összesen	22,8	24,7	26,1	25,3	27,3	29,9	31,1	32,8

2. táblázat: A továbbtanulók százalékának változása az elmúlt nyolc évben az iskolatípusok tükrében

Megye	1995		1996		1997		1998	
	sorrend	F/L	sorrend	F/L	sorrend	F/L	sorrend	F/L
Baranya	10.	29,6	11.	29,9	11.	31,6	7.	35,0
Bács	6.	30,9	4.	33,6	10.	31,9	4.	38,0
Békés	14.	26,7	13.	29,7	20.	25,5	14.	31,4
Borsod	3.	31,7	8.	32,2	7.	33,8	10.	33,9
Csongrád	5.	31,4	7.	32,9	9.	31,9	6.	35,4
Fejér	17.	25,7	16.	28,1	13.	30,9	17.	29,9
Győr	1.	33,4	2.	35,3	2.	38,8	1.	41,2
Hajdú	8.	30,0	3.	35,1	3.	36,7	3.	38,2
Heves	7.	30,7	6.	33,3	8.	32,6	8.	34,9
Komárom	18.	24,3	9.	30,4	15.	30,2	13.	32,0
Nógrád	19.	22,5	20.	22,4	16.	28,1	20.	27,7
Pest	16.	25,9	15.	29,3	17.	27,7	16.	30,7
Somogy	15.	26,1	17.	28,0	19.	26,3	19.	28,2
Szabolcs	2.	32,4	1.	38,4	1.	39,3	2.	38,9
Szolnok	11.	28,8	18.	27,9	14.	30,6	9.	34,9
Tolna	13.	28,1	12.	29,8	5.	34,0	11.	33,5
Vas	9.	29,8	5.	33,4	4.	35,2	5.	36,6
Veszprém	12.	28,6	10.	30,0	6.	33,8	12.	33,3
Zala	4.	31,6	14.	29,3	12.	31,3	15.	30,8
Budapest	20.	20,8	19.	24,4	18.	26,4	18.	28,5
Összesen		**27,2**		**29,7**		**31,0**		**33,0**
Különbség		12,6		16,0		13,8		13,5

5. táblázat: A megyék sorrendje az elmúlt négy évben a felvettek (F) és a IV. osztályosok (L) aránya szerint (százalékban)

Megye	1995		1996		1997		1998	
	sorrend	átlag	sorrend	átlag	sorrend	átlag	sorrend	átlag
Baranya	2.	9,38	1.	8,96	1.	8,94	1.	8,43
Bács	6.	8,99	4.	8,63	4.	8,56	5	7,86

M. Nemzet

Alvilág a Vigadó Galériában

Schéner Mihály a sorsokat hordozó cipőkről és az ördögökről

A Körmendi Galéria tavaly márciusban rendezte meg *Schéner* Mihály festőművész Cipők és bakancsok című kiállítását. A mester azóta is fáradhatatlanul lábbeliket fest. *Döbrentei* Kornél futballcipője után most az Iparművészeti Múzeum igazgató asszonyának fehér teniszcipőjét örökíti meg. Milyen sorsuk van ezeknek a tárgyaknak, hogy nem restellte az örökkévalóság számára felmutatni őket – kérdeztük a festőművészt.

– Tizennyolc éves koromban találtam rá nagyapám kitaposott bivalybőr aratóbakancsára a kamrában, és az aratókalapjával együtt lefestettem. Most, ahogy megyek az időben előre, egyre gyakrabban eszembe jutnak a régi kedves tárgyak – mondja Schéner Mihály. – A cipőknek sorsuk és lelkük van. Barázdák, gyűrődések, kérgesedések jelentkeznek rajtuk, tövisek, szegek lyukasztják át a bőrüket. Festettem már német repülőtiszti csizmát – munkaszolgálatról szökött barátom gyalogolt benne hazáig – és *Gyurkovics* Tibor bakancsát, amelyben az orosz fogságból megérkezett. Sajnos, az én bakancsomat, amiben negyvennégyben a katonai kiképzést átéltem, már nem tudtam lefesteni. Pedig az is sorsot hordozott a talpán! Az egyik két vagy három számmal nagyobb volt, hiába volt benne a kapca, mégis föltörte a lábam. Talán éppen ez a bakancs mentett meg a haláltól. Olyan „duda" lett a lábam, hogy kórházba kerültem. Ezalatt az alakulatomat kidobták a frontra, és egy hét alatt megsemmisült.

– Infernó című kötetét a könyv grafikai anyagából készült kiállítással együtt ma este mutatják be a Vigadó Galériában.

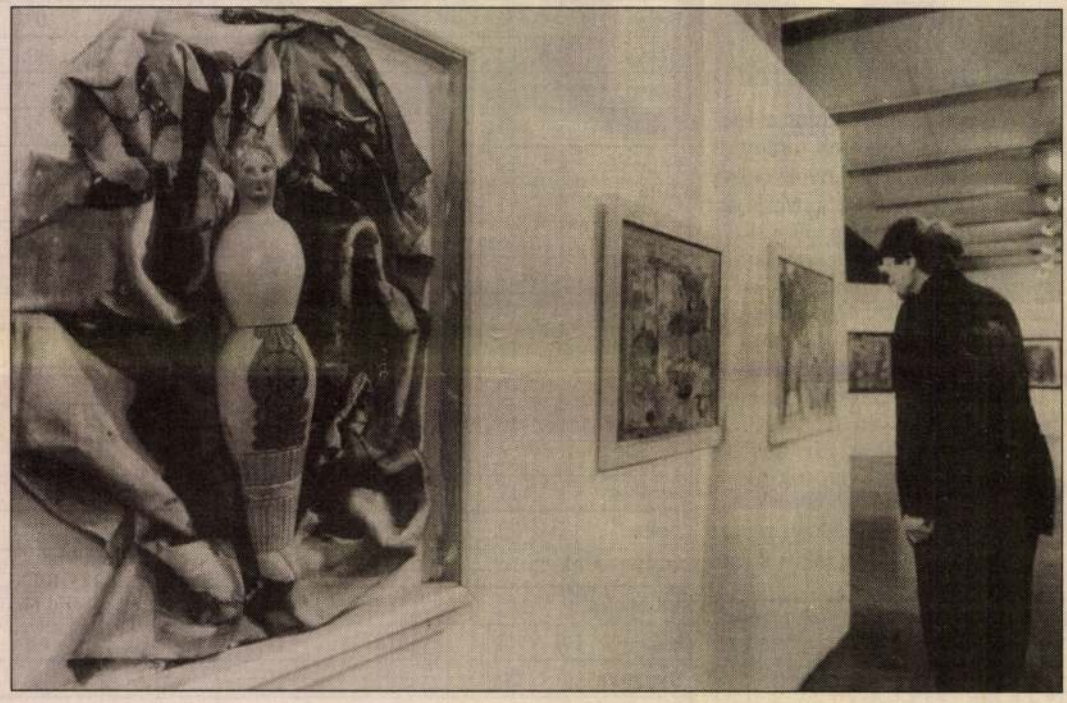

Schéner Mihály festményeinek kiállítása március 7-ig látható

NAGY ZOLTÁN FELVÉTELE

– Évtizedek óta ördögöket rajzolok, mert úgy érzem, egyre gonoszabb a világ. Az ember pusztítja a természetet és önmagát, az ördög pedig bennünk és körülöttünk, puhán, alakoskodva vagy éppen zsarnokian rendezi az eseményeket. Amíg az ember nem látja, milyen a gonosz, mert az ezerféle gúnyába öltözik, rejtőzködik előtte, addig nem ismerheti meg önmagát. Úgy gondolom, emberként a jó és a rossz között éppen félúton vagyunk. Folytonosan keresztút előtt állunk. A sztoikus bölcselők szerint vannak dolgok, amik tőlünk függenek, de tudomásul kell venni, hogy vannak felettünk álló események is. Éppen ezért értékelődik fel a választás lehetősége az ember életében.

– A kiállítás anyaga jelzi a keresztutakat, vagy csak a rossz választás eredményeit mutatja be?

Az Infenóban arról írok, milyen sokféle formában jelenik meg az ördög. A gonosz kicsi korában kedves, mint egy katicabogár. A kezünkbe vesszük, simogatjuk, dédelgetjük, aztán arra ocsúdunk, hogy a fejünk fölé nőtt. Korunk ördögei rafináltak, sokfélék és szaporák. Ezeket meg is faragtam, mintáztam és festettem. Van köztük disznópofájú, amelyet a Biblia is említ, amikor Krisztus az ördöngös emberből egy falka disznóba űzi a rossz szellemet. *Pigulának* hívom, és párját, egy hasonló kis ördögöcskét Pompejiben láttam megkövülve. Az égből leselkedik ránk a denevérszárnyú halál, hol kétszarvú *Gonosz Kukula Ördög* képében, hol mint *Csörmöncs*. Ezek a fentről ránk zúduló csapásokat idézik, hiszen a háborúk és az égi veszedelmek idején vagyunk a legkiszolgáltatottabbak. A *Globulák* a formák kiürülését személyesítik meg.

– Tizenkét évvel ezelőtt kétszáz örgögfajtát mutatott be a Diabolikon című kötetében. Meddig fokozható ez az ördögjárás?

– Most már a hatszázadiknál tartok. *Dante* infernója után én a jelenkori poklot kísérelem megjeleníteni. Ugyanakkor az angyali sem hiányzik az életművemből, hiszen háromkirályokat, viráglányokat, gyerekjátékokat is festek. Színházak számára készített kosztüm- és díszletterveim, a bohócos tavaszcsengető, a szélcsengető viráglány, a csillag-pihécske meg a hócsöpptündér papíron, vásznon és a térben is megvalósultak. Jövő karácsonyra Háromkirályok címmel nagy kiállításra készülünk. Szamarakon mennek majd a királyok, és a jószágokra lesz ültetve *Nagy* Gáspár és a *Csukás* Pista – a jó barátok, és talán Schéner Mihály is odakéredzkedik.

N. Tóth Ida

Scheiner Mihály

Új Auróra 1988/12

s mikor a kisgyerek bepisil a templomban
a meleg csobogást úgy fogadja az Isten
hogy talán a reumájára jó lesz
s a telkekre kidobált rothadt krumpli is
kidugja apró zöld pöcsét mely természetesen
a természet demokráciájának szimbóluma.

Csavarások

Tavasszal az utcaseprők elindulnak
ideges gyerekekkel teli kordéikkal a
tengerhez vezető nyílások felé.
A gyerekek úgy vágynak ki ebből a kanálisból
mint a milói Vénusz a kesztyű után
mert a csapból cserepésző víz
büdös és nem csöpög napközben
már a mezőn visszafelé csorog.
Ám ekkor döntés születik
hogy a tenger nem a munkások találmánya
s elcsavarják a gyerekcsapatokat.

TEMPLOMVÁR NAGYENYED·

Jöjj István király
Szentségedben felemelkedve
most kelepel már a gólya
tavaszba fordult az idő

Kelepelünk az ikrás
kambűrös, fojtogató levegőben
hogy elűzzük a bajt-hozó
ördögöket

Törvénytáblád széttört
darabjait
összeszedjük, hogy a
művészet formát-adó
kezével megalkossuk
az anyag rendjét:
Kezünk arca Téged keres
hogy kitudjuk alkotásodból
a
Szépséget és Igazságot.

Schéner Mihály

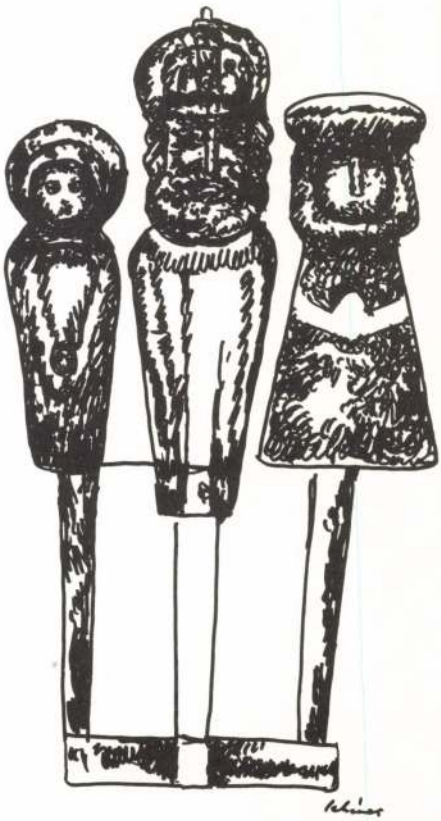

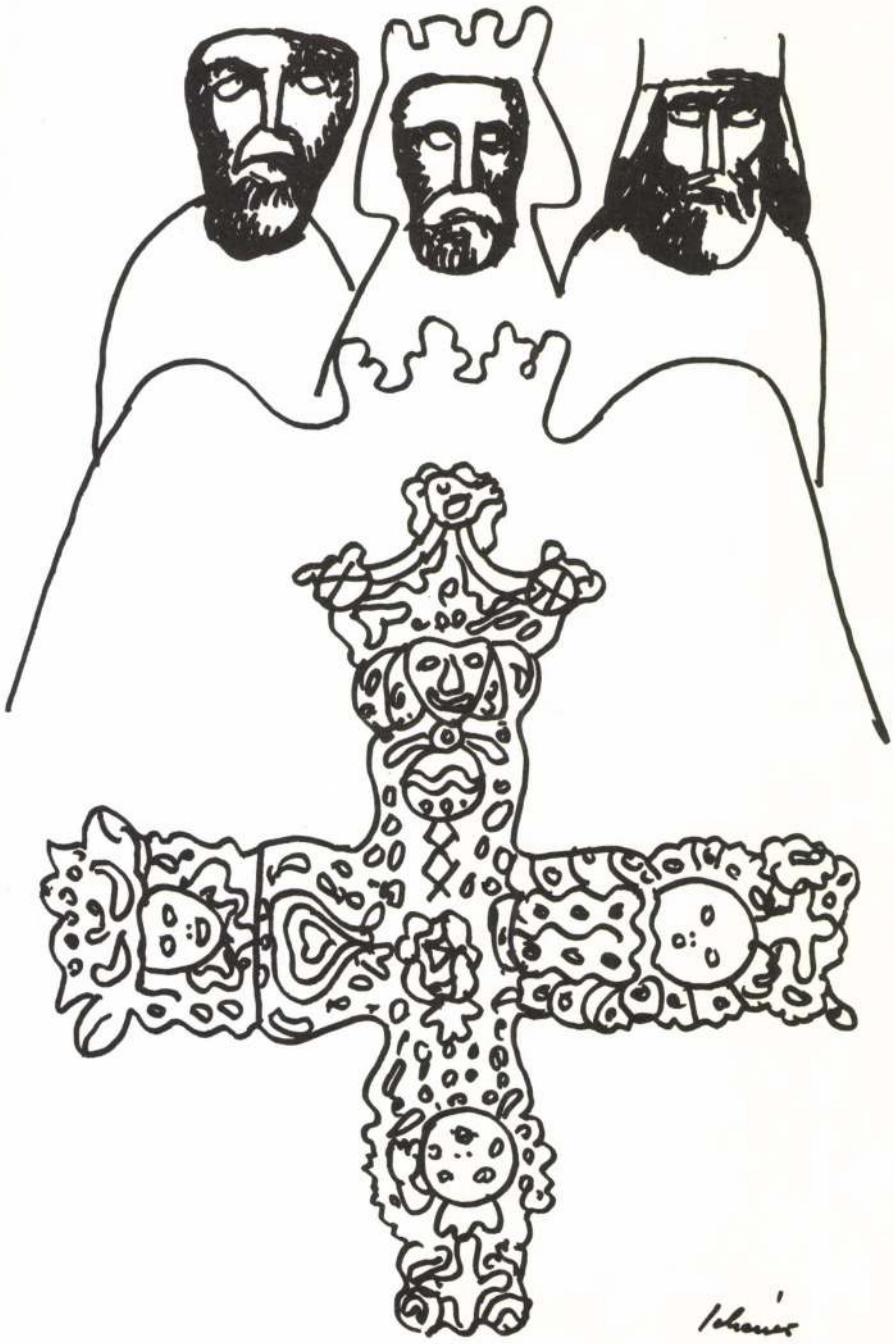

SCHÉNER MIHÁLY

KOVÁCS GYÖRGY: BÉKÉSCSABA
KITÜNTETETT POLGÁRAI

BÉKÉS MEGYEI NAP 1998 III. 16

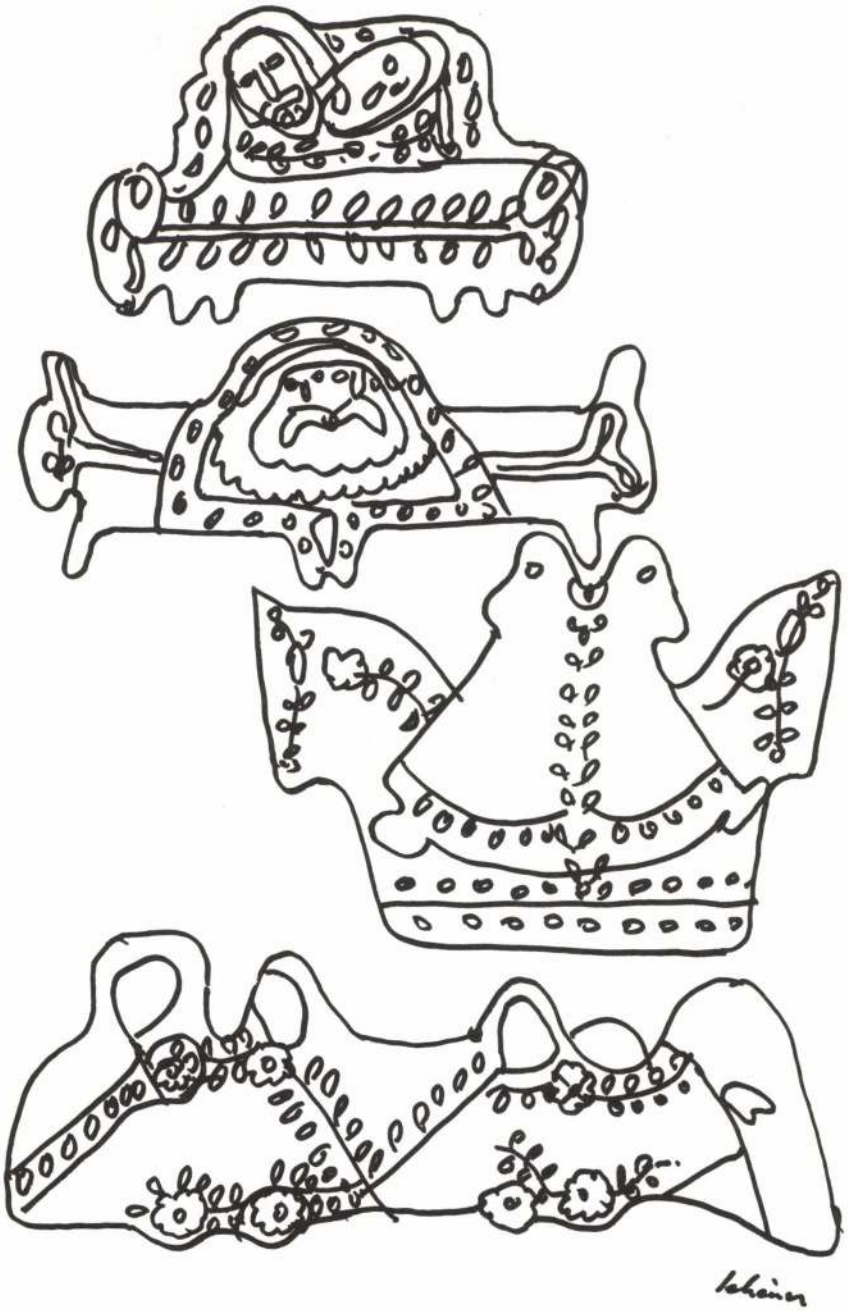

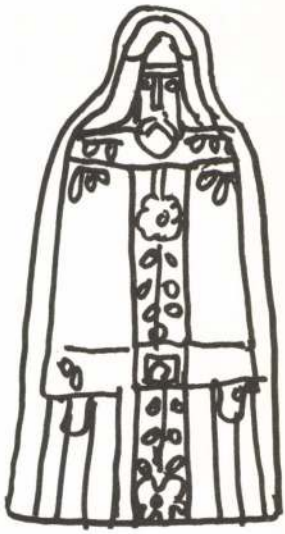

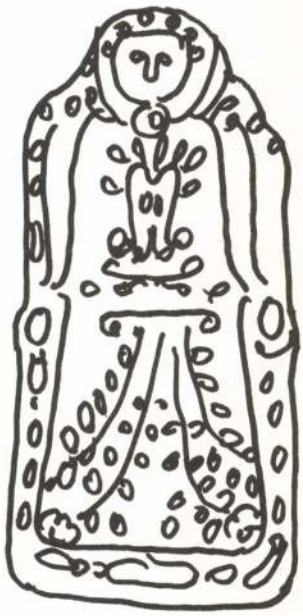

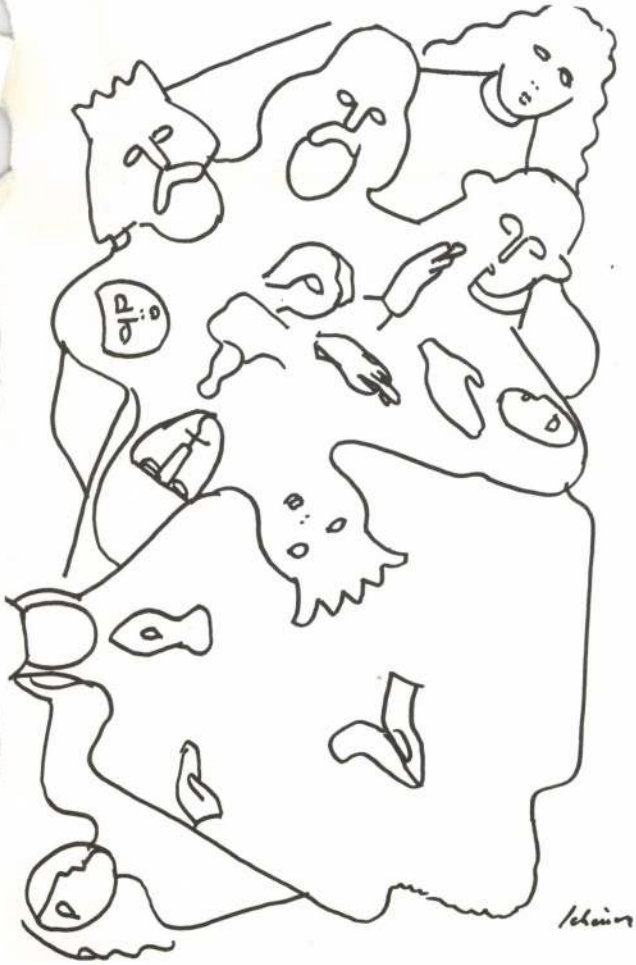

Papp János

Nagyváradi beszélgetés Horváth Imrével

Mottó: ...agyamban van érzelem, a szívemben képzelet.

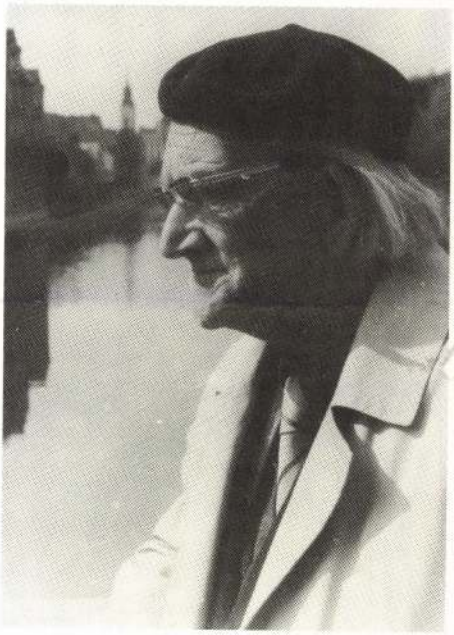

Beszélgetésünk színhelye a főtér közeli, virágnevekkel jelölt utcákból álló városrész egyik kertes háza, a költő otthona. A nagyvárosi élet zaja, nyüzsgése, napjaink rohanó életének megannyi velejárója csak alig hallhatóan szűrődik be a szoba nyitott ablakán. Így még hitelesebbnek, a századelőt idézőnek hatnak a „kellékek", a Rudnay-, Mednyánszky-, Tibor Ernő-, Jakobovits Miklós-festmények, a magyar és világirodalom jeleseinek alkotásaitól roskadozó könyvespolcok, – a genius loci valósága.

Horváth Imre, a romániai magyar költők századunkkal csaknem egyidős doyenje eddigi 81 éve során közel 40 kötetének sok száz versében vallott életről, halálról, szerelemről, költészetről. Élete során nem jutott el távoli országokba, nem szolgáltak ihletőül élményteli utazások, számára kizárólagos élettérként a Dés-Arad-Nagyvárad-Szatmárnémeti által határolt terület jutott. Ebben az északerdélyi négyszögben élte át örömeit, bánatait, sikereit és megpróbáltatásait, mindazokat a helyzeteket, melyek nemcsak életútját alakították, hanem költészetéhez is elsődleges ihletforrásként szolgáltak.

Hogyan emlékszik vissza gyermekkorára, szüleire, diákéveire, barátaira?

Századunk első évtizedében, 1906-ban születtem *Margittán*. Ebben a mintegy hatezer lakosú, élénk nagyközségben volt apámnak gyógyszertára.

„Riadt szemű kisgyerek" voltam, akit szülei még a széltől is óvtak. Nem járhattam nyilvános iskolába s nem barátkozhattam a velem egykorú gyerekekkel sem.

SCHÉNER MIHÁLY

MUSTRA

Védekezzünk a tucatáru rémuralma ellen

Schéner Mihály festő, grafikus. Munkácsy- és Kossuth-díjas érdemes és kiváló művész. Békéscsaba díszpolgára. A békési megyeszékhelyen nemrég zárult jubileumi, hetvenötödik születésnapja tiszteletére rendezett tárlata, melyet *Juhász Ferenc* költő nyitott meg. Egyúttal ugyanott ünnepelték az általa megálmodott Meseház avatásának tizedik évfordulóját. A mester Pesthidegkúton él, ott kérdeztük terveiről, készülő műveiről.

– Idén nyáron rendezték meg a nagysikerű hidegkúti virágkarnevált, megjelenőben van továbbá Inferno című könyve. Készül-e újabb tárlatra?

– Nyáron is dolgoztam, mindig dolgozom. Ez az életformám. Egész létezésem a világban a munkától függ. Azért vagyok, mert tudok még dolgozni. Annyira széthullik minden a világban, minden területen, hogy a munka tart életben. Mindennapi létszükségletem. Segítenek ebben kedvenceim, a virágok és a fák. A természet isteni szépsége. Ezért nem vagyok, nem is leszek peszszimista. Szerintem nem csak a pokol, a mennyország is itt van a földön. Az embernek, ha ezt tudja, örökké választania kell, hisz minden pillanatban választón áll. Ami a kiállításokat illeti: Kaposváron lesz egy „groteszk-kiállítás". Három művet nyújtok be. Ezen képeimen maszkokat, ember-állat-növény konfigurációkat festek meg. Készül ugyanakkor egy régen tervezett tárlatom is, melynek ötlete '95-ben, Rómában született. Az Inferno-sorozatomat az ottani Magyar Intézetben állítanák ki. Ez kétszáz grafikai lap, egyiket-másikat meg is festettem utólag. A könyvet *Dávid Katalin* fogja bemutatni a közeljövőben, ahogy a Kézkivirágzások című kötetemet is ő mutatta be. Dávid Katalin összeköti gondolkodásában az archaikus meg a modern világot. Közel áll hozzám ez a szemlélet.

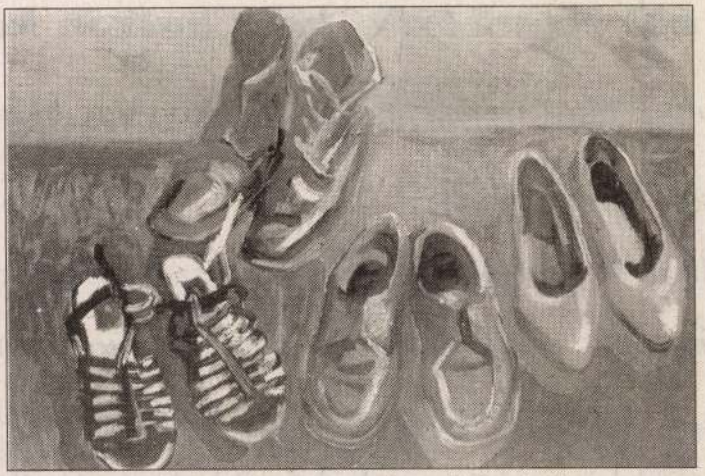

Schéner Mihály: Juhász Ferenc és családja cipői

– Groteszk művei mellett fest virágokat, cipőket és kalapokat.

Én nem tartom groteszknek a képeimet. Expresszív szürrealizmus, amit csinálok. Nemcsak azt festem, ami volt és van, hanem azt is, ami lehet. A képzelet létrehozhat olyan fantázialényeket, melyeknek egyes elemei utalnak a valóságra, de új összefüggéseket tárnak fel. Szívesen festek kakashuszárokat, sőt csikóhalhuszárt is. Megálmodtam a „pigulát", a disznótestű, emberfejű lényt. Hasonlóak az antikvitásban a szatírok, madár- vagy majomfejű, kutyafejű és lótestű-emberfejű lények. Egyiptom macska- és sakálfejű istenei. Láttam nemrég Rodoszban egy csikóhalkutat. *Moore*, *Picasso* sokat merített az antik szemléletmódból, a prehellén, afrikai, óceániai folklórból és ősművészetből. '79-ben Pompejiben láttam egy játékos kis szobrot: disznófejű lényt ábrázolt. Megörültem ennek az antik szobrocskának, az én pigulámat igazolta, annak mintegy „ősképe".

– Könyveket is szívesen illusztrál és készít játékokat is.

Ágh István, *Gyurkovics Tibor* és mások gyerekköteteit illusztráltam. Pontosabban szólva: többnyire ők írtak verset már elkészült rajzaimhoz, játékfiguráimhoz. Csináltam háromkirály figurákat, debreceni diákot, kurucot, újévi malacot huszárral, baktert, galambpárt. '88-ban készült a száz rajzból álló Szent István-sorozatom. A király archaikus képmását beépítettem mindennapi használati tárgyakba. Készült sótartó, gyertya- és paprikatartó, falikereszt, váza és butélia is Szent István alakjával. A mindennapok művészetébe, tárgyi világába kívánom beépíteni ősi kincseinket. Szégyen, hogy nálunk bizonyos sugalmazások szerint a népiség és a modernség nem fér össze, sőt oppozícióban van. Pedig a mi népi kultúránk mélyen európai. Táplálkozik többek között a görögrómai, a bizánci és török, meg a krétai művészetből is. Iraklionban, Krétán láttam egy antik aratókorsót, ami semmiben sem különbözik a miénktől. A kultúrák hatnak egymásra. A krétai–mükénéi szarkofágok díszítése nagyon emlékeztet a mi szuszékjainkéra. Kár, hogy egyesek a „modernség" jelszavával kiebrudalnák kultúránkból népművészetünk vizuális kincseit. Országunkat számtalan kulturális hatás éri, civilizációs természetű. Vigyáznunk kéne anyanyelvünk mellett vizuális értékeinkre is. Ahogy például a franciák is megpróbálnak védekezni a tucatáru, a selejt rémuralma ellen.

KÁKONYI PÉTER

Napi Mag. 1998. 10. 13.

Ki az, aki elzárkózik, ha a haszon kopogtat?

A Postabank most az összes betéti előnyt egy befektetésben kínálja Ön

A Jubileum betétszelvény

- *rugalmas befektetési lehetőség, hiszen névre vagy bemutatóra szól*
- *Egy év alatt magas hasznot ígér, ráadásul Ön már egy hónap eltel 1-, 2-, 3-, vagy 4-ötöd részét anélkül, hogy a betétet felmondaná.*
- *A betét már egy hónap elteltével is kamatozik.*
- *A fennmaradó betétösszeg változatlanul, meglepően jó feltételekke*

A Jubileum betétszelvény 10 ezer, 25 ezer, 50 ezer, 100 ezer, 500 ezer é váltható a Postabank fiókjaiban, kirendeltségein és a postákon.

AKCIÓ PRODUKCIÓ

Jubileum betétszelvé
Ajándék a Postabankt

Cipők, kalapok és tulipánlányok

Beszélgetés Schéner Mihállyal

A Medgyesegyházán, 1923-ban született Kossuth-díjas festőnek a Kortárs Galériában tartották a közelmúltban cipőképeit bemutató tárlatát. A mester most főképp virágokat fest, egyúttal szervezője és fővédnöke a május 28-án sorra kerülő pesthidegkúti (Virág–Költészet '98) című virágfesztiválnak. Életútjáról, új műveiről és terveiről kérdeztük a festőt.

Lezárult-e a „cipők korszaka" festői életművében, vagy tart-e még tovább?

Nem zárult, nem is zárulhat le végképp, hisz a „cipőfestészet" folyamatosan jelen volt mindig az életemben. Tizenhét évesen kezdtem először cipőt festeni. Nagyapám szülőfalumban, Medgyesegyházán a kamrában tartotta a cipőjét meg a kalapját. Oda járt aludni. Én ott megtaláltam és lefestettem ezeket a beszédes tárgyakat. Egy bakancsot meg egy arató-szalmakalapot. Akkoriban ott az emberek leginkább papucsot hordtak, nagy volt a szegénység, a cipő nagy kincs volt. A nyersbőrből készült papucsok sarkát is megvasalták, hogy tovább tartson, a cipők talpára meg jancsiszögeket vertek, hasonló célból. Ma már a cipő közel sem akkora kincs, mint valaha volt. Sokféle van belőle, ma már a kukázók is válogathatnak a számolatlan kidobott lábbeli között. A cipővilágot egyébként – ahogy részben a divat világát – az olaszok uralják. A lapos sarkútól a háromemeletesig van mindenféle, tán még caesari koturnusz is. Magam körülbelül százhúsz „cipőképet" festettem. Legutóbb a *Juhász Ferencét*. A kép (és talán a cipő is) az Irodalmi Múzeumba fog kerülni. Helyesnek tartom, ha megőrződnek az ilyen tárgyi relikviák.

Mostanában virágokat is fest és a Pesthidegkúti Virágfesztivál szervezésében is részt vesz.

Legalább olyan szeretettel és kedvvel festem a virágokat, mint a cipőket. Kertes házban lakom Hidegkúton, virágok között. És az is tervem, hogy – nagyapám hajdani szalmakalapjához hasonlóan – egy kalapsorozatot is fessek. A költők cipőjének a talpát is meg akarom festeni a későbbi képeimen, azzal a nem titkolt céllal, hogy oda kerüljön a kezük írása vagy egy-egy versük részlete. Ezáltal a cipőképek végképp irodalmi emlékké, relikviává válnak. Érdekes dolog, hogy a cipőkhöz történetek is fűződnek. Nemcsak az embereknek és a könyveknek, a lábbeliknek is megvan a maguk sorsa. Némelyik cipő már-már emberi karakterű. Vannak, akik nagyon kötődnek a cipőkhöz vagy egy-egy „kitüntetett" lábbelijükhöz. Nálam van most *Görgey Gábor, Tóth Éva* egy-egy megfestendő cipője. *Jancsó Adrienne*-nek van egy harminc éve csináltatott, becses lábbelije. A művészbarátok és ismerősök cipőit szoktam megfesteni, egy-egy képet nekik is adok. Fogadják úgy, mint egy kézfogást. Meglepett, hogy a Körmendi Galériában (más nevén: Kortárs Galériában) megtartott cipős tárlatomnak mennyi nézője volt és a kritika is milyen jól fogadta. Mindenki úgy kell tekintsen erre a tárgyra, mint ami elkísér bennünket a földi életünkben, de tovább már, „fölfelé menve" nem követ bennünket, itt marad a porban. Egy orvosprofeszszor barátom mondta tréfásan: az ősember, a pithecanthropus erectus azért állt két lábra, hogy cipőt húzhasson. Jeleztem föntebb, hogy az Irodalmi Múzeum is érdeklődik egyikmásik költő-író barátom cipőjét ábrázoló képem után.

Ahogy a cipőknek, a virágoknak is megvan a maguk sorsa...

Ahogy például a portréfestészetnek megvannak a titkai, meg kell tanulni cipőt festeni is. És a virágok is: külön világ. Íriszeket, napraforgókat, hibiszkuszokat szeretek festeni. Rózsákat tán kevésbé. A pipacs tünékeny virág. Itt lakik a szomszédságomban a bécsi kultúrattasé, jó barátom. Sokat sétálgat a környéken és ő szokott nekem virágokat hozni, köztük pipacsokat is, amiket gyorsan le kell festenem, mert lehullik a szirmuk. Közel áll hozzám – a virágokról jut eszembe – kezdetektől a gyermekek világa is. Ők is a virágokhoz hasonlatosak: érzékenyek, múlékonyak, vigyázni kell rájuk. Gondozni kell őket szeretettel. Játékkal, figyelemmel, költészettel, hogy a bennük rejlő titkos csodák kibontakozhassanak. Készülünk a Hidegkúti Virágkarneválra. Ebben összekapcsolódik a virág, a gyermek és a költészet. Fontosnak tartom, hogy legyen ünnep a világban, mert az utóbbi időkben nem minden alakul úgy, ahogy Isten elrendelte. Sok a széthúzás, a romlás, a pusztulás, a dekadencia. Folytathatnám: morbiditás, kegyetlenség. Nincs szörnyűbb, mint a munkanélküliség szerte a világon. Az ilyen ember fölöslegesnek érzi magát. Nincsen szükség rá. Teng-leng. Kell pedig a sikerélmény, felnőttnek, gyereknek egyaránt. A passzivitásra kényszerülő emberben kihuny a kreativitás. Olyan alkalmakat kell teremteni a gyerekeknek, hogy fontosnak érezzék magukat, hogy bekapcsolódjanak az események alakításába. Ez a célja a virágfesztiválunknak, melyet úgy hívunk: Tavaszcsengető Virágünnep.

Hogyan bonyolódik le a fesztivál?

Szereztünk az egyik pilisi faluból egy okos szamarat meg egy kétkerekű kordét. Ezen, és ezt követve fognak a gyerekek virágruhákban felvonulni. Találtam néhányat a békéscsabai Meseházamban, mely felhasználható lesz: virágtündérek és tulipánlányok, virágboglárkákkal és pipacsokkal felékesítve vonulnak fel majd. Szeretném, ha a családjuk is eljönne. A legfontosabb: a gyerekek találkozzanak a virágokkal és a virágok költészetével. Természetesen sok más eseményre is sor kerül majd május 28-án, rajzversenyre például...

Virágokat fest, rajzol, s úgy tudom, könyv is lesz belőle...

A virágot a gyerekek meg a költők érzik igazán. Szakolczay Lajos irodalomtörténész barátom összeszedett sok új virágverset, hangsúlyozottan újat, s ezekből, meg a hozzájuk készített képeimből áll össze majd a kötet. Remélem, fesztiválunkra eljönnek majd a költők is. Nekem nagy élmény volt diákkoromban, a békéscsabai Evangélikus Gimnáziumban, a harmincas években, hogy eljött hozzánk *Sinka István*. Bízom benne, a mai gyerekeknek is olyan élmény lesz a költőkkel találkozni, mint nekem volt. Azt szoktam mondani, későbbi költőbarátaimmal úgy hozott össze a sorsom, hogy azonos mezőn sétáltunk és ugyanazokat a virágokat szedtük csokorba. Szerintem a pokol is, a mennyország is itt van a földön, egyszerre. Rajtunk múlik, hogy – képletesen szólva – virágoskertet csinálunk-e magunk köré vagy sem. A gyerekek képességeinek kibontakoztatása a jövő záloga. Sok errefelé a tehetség. A falu mindig is kincsesbányája volt nálunk a tálentumnak. Annakidején a papok meg a tanítók irányították tovább tanulni a jó képességű, szegény gyereket. Ez ma is fontos volna. Amikor Aszódon, 1947-ben tanítani kezdtem, sok volt ott is a szegény gyerek. Vannak ma drága iskolák, ahová szegény, ám tehetséges gyerekek nem kerülhetnek be. Minden politikai irányzatnak fel kellene figyelnie erre a jelenségre. Sok rossz dolog történik ma a világban, és ezek közül sok a jóléti államokból jön. Ha a szegény embernek nincs kibontakozási lehetősége, előfordulhat, hogy elítélendő, alantas dolgokba bonyolódik. Amikor a rendszerváltás elkezdődött, bíztam benne, hogy jól alakul a pedagógia, a nevelés dolga nálunk. Két év múltán aztán lassan kiábrándultam.

Rudnay Gyula volt a mestere a főiskolán. Úgy tudom, mindenki szerette és kitűnő pedagógus volt.

Rudnay festőnek is, pedagógusnak is nagyszerű volt. Más osztályokból is átjöttek hozzánk az Epreskertbe, hogy tőle tanuljanak. Belenyúlt a rajzainkba, megmutatta, hogyan fordul árnyékba a fény, milyenek a kontrasztok. Rajzban erős volt, koloristaként nagyon puritán. Sok elismerést megkapott a maga korában, mégis, az az érzésem, senki nem tudta még igazán a helyére tenni őt. Nem készült róla átfogó monográfia, csak egy-egy kisebb mű. Romantikus mesternek mondták, *Picasso* állítólag barbárnak nevezte, holott, meggyőződésem, Rudnay piktúrája a reneszánszból táplálkozik. Goya művét is átszellemítette a magáéba, csakhogy nála mindennek magyar vonatkozása van. Kíváncsian várom, mikor születik egy olyan művészettörténész, aki megérti, ki volt Rudnay Gyula. *Kosáry Domokos* mondta: az embert nem lehet kihagyni a művészetből. Hozzáteszem, a játékot sem. A Velencei Biennálékon, melyekre néha kijutok, erről mintha megfeledkeznének a kiállító művészek. Sok a horror, a morbiditás, a dekadencia. Ma már az is képzőművésznek tudhatja magát, aki valamit belekarcol a homokba vagy kitalál egy-egy fényeffektust. Ez a teljes kiüresedéshez vezet. Absztrakcióról szólnak, de hát a virág is, amit én festek, egy gyönyörű absztrakció és csodálatos szerkezet.

Munkásságában központi fogalom a játék.

E nélkül semmi sincs. Aki erre képtelen, azzal nagy baj van. Talán Shakespeare volt a legnagyobb játékos. A játék a szellem lobogása. Nem lenne szabad elfojtanunk magunkban az erre való képességet. És főképp a gyerekekből nem kéne kiirtanunk a játék képességét, örömét, kreativitását. A gyerek világa a realitás meg az irrealitás között van. Mindenki mesevilággal születik. A kreatív ember megtalálja helyét a világban. Ma, 1998-ban, nagy válságok látszanak világszerte, ördögök leselkednek ránk a környezetünkből, de még a föld mélyéből is. Számolatlan a baj. A lehetőségek közül választanunk, a kérdésekre pedig válaszolnunk kell. Mindnyájan felelősek vagyunk azért, hogyan alakul a gyerekeink játékra való képessége, ami világunk jövőjének a záloga.

SZEPESI ATTILA

Egy titokzatos betegség: az autizmus

Schéner Mihály

Hirdetés

ADÁSVÉTEL

Légtisztító eladó asztmásoknak, allergiásoknak, szénanáthásoknak, légúti betegségben szenvedőknek. Balzsam eladó lábszárfekélyre, visszérre, aranyérre, reumára, herpeszre stb. Tel.: (06-46)-337-102.

4Régi töltőtollakat veszek május 30-án Székesfehérvár, Magyar Király sörözőjében. Gabay. (06-1) 326-7550.

IBM 386-os számítógép HYUNDAI HMM-413 VGA MONO monitorral eladó. Tel.: (06-23)-354-481.

Könyvek eladók: szerelmes, krimi, szakács, stb. valamint ecsetek (0–9 közöttiek). Felbélyegzett válaszborítékért listát küldök. 6500 Baja, Kölcsey F. u. 23., Gaál.

Eladó: Lawerence D. H.: A tollaskígyó; Lehne: Elfelejtve, A szerelem jogán, A kalandor szerelme; Maurier Daphne: A Manderley-ház asszonya, Arany és korom, Nyugtalan évek, A fogadó titka, A francia kalóz szeretője; Mirbeau O.: Kínok kertje; Morand M.: Asszonyéhség; Tyrmand L.: A gonosz; Tromp Van: Sorsunk és az álmok; Merle R.: Moncada c. könyvek. Tel.: 140-7496, Miklósi Ernőné.

100 éves, ampire jellegű, fehér, teljesen felújított hálószobabútor eladó. Irányár: 2 millió Ft. Tel.: 363-0476. *MAHIR 73366/5K*

Kerti tűzrakójához: szaftgyűjtős grillrácsok, sasliktűs forgónyársak (motorokkal is), öntöttvas tűzrostély, pilisi disz-kosz, hordozható – mellé ülhető – 4 asztallapos piknik tűzrakó, stb. A GYÁRTÓNÁL LEGOLCSÓBB! Kardos Lajos, 2000 Szentendre, Fehérvíz u. 12. Tel.: (06-26)-300-457. Igényre ábrás árjegyzéket küldök.

ÁLLÁS

Most fog érettségizni? Beszél jól angolul vagy franciául? Szeretne résztvenni egyetemi tanulmányai előtt egy kihívó és érdekes tudományos munkában a nyári hónapok alatt vagy esetleg egész évben? Nem dohányzó, magas erkölcsű, tanulni kész, független lányoknak ideális lehetőség, hogy a nyelvtudományok és computerek terén a legújabb tudást elsajátítsák, mialatt jó fizetést is kapnak. Titkárnői tevékenységet illetőleg, a telefon válaszolás mellett, feladatuk az internettel való kommunikáció és összejövetelek megszervezésére terjed majd. Célunk, hogy értékes magyarok, azonnal az érettségi után belátást nyerjenek és kiképzést kapjanak a nyelvtudomány és computertechnika legújabb előrehaladásában. Ebbe a munkakörbe vissza is térhetnek ha az egyetemi pályafutásukkal esetleg nem lesznek megelégedve. Személyes megbeszélés május utolsó hetében. Rövid életrajz, fényképpel a következő címre küldhető: Postafiók 1215, 1946 Budapest 5. A 258-1831 budapesti telefonszámon bővebb felvilágosítást kaphatnak délután 6 és 8 óra között, vasárnaptól május 28-ig bezárólag. Kérjük, ne hívják a számot más időpontban.

Józan életű állatgondozót és gazdaasszonyt (házaspárt) keresünk tanyára, lakással, fizetéssel. Tel.: 06-30-510-807.

Kerti és házi munkára vallásos leányt, asszonyt keresek. Szép otthon, szép kert, külön szoba, teljes ellátás. Fizetés megegyezés szerint. Tel.: (06-33)-482-050.

ÁLLAT

6 hónapos, törzskönyvezett, tenyésztésre javasolt nőstény, ezüst árnyalt perzsacicámat (szülei többszörös győztesek) elcserélem 20 000 Ft értékben (magnó, polcrendszer) vagy eladom. Tel.: 307–9321, 19–22 óráig.

INGATLAN

Tisza-tóhoz közel, élő Tisza partján lévő közművesített ház, nagy telekkel, áron alul sürgősen eladó. Érdeklődni este 7–9 óra között a 06-30-926-117-es telefonon lehet.

Eladó családi okok miatt Pilisen homoki szőlő 3-as dűlőjében lévő 1351 nm-es zártkert, rajta fúrt kúttal, két darab faházzal, félig kész állapotban, az egyik alatt pince. Érd.: Nagyné, 332-6098.

Garadnán, Miskolc–Kassa közötti egykori postakocsi-állomás, a 3 sz. főút melletti műemlék-jellegű, kúriaszerű, 310 nm-es épülete 2800 nm-es telken eladó. Tel.: egész nap (06-46)-380-733.

Siófoktól 15 km-re, Nagyberényben családi ház melléképületekkel, központi helyen, fürdőhöz közel eladó. Víz, villany van, gázbekötés, telefon megoldható. Tel.: (06-84)-382-552, este 19 óra után.

Új családi házak eladása jó levegőjű vidéken, Budapesthez közel, alacsony kamatú részletfizetési lehetőséggel. Kaliforniai Építészek Kft. Tel.: (06-27)-316-824, (06-27)-307-288.

Dunai panorámás, 150 nm-es, rózsadombi, sorházi ingatlan garázzsal eladó. Irányár: 26 millió Ft. Tel.: 246-6302.

Kőszegen, több generációssá fejleszthető, összkomfortos, gázcirkófűtésű kertes családi ház eladó. Fél része külön bejárattal is megvásárolható. Irányár: 8,2 M Ft. Érdeklődni: 06-20-711-678.

Eladó Ócsán, Budapest határától 14 km-re hatszobás, összkomfortos családi ház, 300-as telekkel, két bejárat, garázs, pince, telefon, ktv. Irányár: 7,5 M Ft. (06-29) 380-519.

120 nm-es belvárosi, Veres Pálné utcai, 4 szobás öröklakás, tetőtérbeépítési lehetőséggel eladó, vagy 2 generációs családi házra cserélhető. Tel/Fax: 137-9900. Egész nap.

XI. kerületben, a Feneketlen-tónál 3 szobás öröklakás + garázs eladó 105-110 ezer Ft/nm áron. T.: 155-1215 napközben, 155-8607 este.

Gárdonyban, csendes helyen 2 szintes, 76 nm-es nyaraló, termő kerttel eladó. T.: napközben 155-1215, 155-8607 este.

XII. kerületben, Királyhágó téren 96 nm-es, I. emeleti, hosszszú távra közösköltségmentes öröklakás magánszemélynek eladó. Tel.: napközben 155-1215, 155-8607 este.

Egertől 5 km-re Ostoroson, gyógyfürdők közelségében, 150 nm-es, 2 szintes, garázsos, kertes családi ház, modern kialakítású, festői környezetű eladó. Tel.: (06-36)-314-518.

Szilasligeten 4 szobás, 125 nm-es ház 1610 nm-es telken eladó. Tel.: (06-28)-413-726 vagy 202-7903.

Gemencen, Sió-árvízkapunál, 800 n.-öl, teljesen közművesített telken ház eladó. Tel.: (06-74)-411-580, 17 órától. *MAHIR 73341/1H*

JÁRMŰ

Karambolos, totálkáros autóját megveszem. 06-30-502-637. *MAHIR 72067/4K*

89-es, 2,0 l Ford Scorpio kevés kilométerrel, extrákkal igényesnek eladó! Tel.: 06-20-205-475, 256-1316, 06-20-736-327.

Trabantot (kombit) vagy Skodát veszek, lehetőleg 10 évesig. Tel.: 202-0689.

Eladó metálszürke, extra kivitelezésű 2000 i Audi 80-as 1983. évjáratú autó kifogástalan állapotban. Érd.: 06-30-345-627.

Eladó metálszürke, extra kivitelezésű 2000 i Audi 80-as 1983. évjáratú autó kifogástalan állapotban. Érd.: 06-30-345-627.

Ford-Bontó. Májusi akció! 10 százalékos olcsóbban. Ugyanitt törött, műszaki hibás Fordok vétele. Tel.: 06-60-335-372. (B025524)

Opel-Bontó. Májusi akció! 10 százalékos olcsóbban. Ugyanitt törött, műszaki hibás Opelek vétele. Tel.: 06-60-341-842. (B025522)

LAKÁS

Eladó Oktogonnál 98 nm-es, 3 szobás, II. emeleti liftes, telefonos, kábeltévés, felújításra szoruló öröklakás. Orvosi rendelőnek vagy ügyvédi irodának alkalmas. Irányár: 7 M Ft. Tel.: Pecsa... 332-6098

Dunakeszi lakótelepen 71 nm-es, két és fél szoba plusz étkezős, vízórás, telefonos öröklakás eladó hárommillió forintért, illetve jó közlekedésnél lévő budapesti másfélkétszobás öröklakásra plusz ötszázezer forintra cserélhető. Telefon: 06-30-324-037.

SZOLGÁLTATÁS

Parketta: intarziás, csaphornyos, szalag és kiegészítők. Vatfor-CA Kft. Nyitva: H–P: 8–18, Sz., V.: 8–13. Parkoló az udvarban. Bp. VIII., Üllői út 32. Tel./fax: 117-5110.

Könyvet, könyvgyűjteményt óhajt eladni? Hasznos közreműködést ajánl nyugdíjas antikvárius. Telefon: 189-6225. *MAHIR 73012/1H*

Víz-, gáz-, központifűtés-szerelést vállalunk azonnal és garanciával. Tel.: 351-6912, 06-30-218-659.

Parkosítást, kertépítést, kerítés- és lugaskészítést vállalok. (06-56) 491–033. 16 Óra után.

Redőnyösmunkák. Tel.: 262-4724. (B026071)

TÁRSKERESÉS

Keresztény szellemiségű házastárskereső iroda. 326-0073. *MAHIR 73246/1H*

ÜDÜLÉS

Eladom Hajdúszoboszló „Siesta" üdülőszövetkezetben levő 2 hetes 1,5 szobás üdülőjogomat. Tel.: (06-37)-375-037.

Üdüljön Siófok Aranypartján családias privátnyaralóban. Júniusban még szabad egy háromszemélyes, három kétszemélyes szoba. Hétfőtől–hétfőig 10 000 Ft/fő. Autóparkolással. Szabad strand. Szobafoglalás: (06-1)-277-6198 este.

Pihenjen a Bükkben, az Egertől 10 km-re hegyekkel körülvett völgyben lévő Noszvajon. Apartmanok teljes felszereléssel. Csónakázási, lovaglási, bérvadászati, kastélylátogatási és egyéb lehetőségek. Tel.: (06-36)-463-099 (8–16 óráig) Bodnárné, (06-36)-463-128 este.

Sopronba, Hegyvidék üdülőszövetkezetbe, 1 szobás apartman üdülési jog átadó jún. 6–19-ig. Tel.: este 319-9647.

Bükfürdőn, üdülőszövetkezetben június 10–23-ig másfélszobás, szeptember 2–15-ig egyszobás apartmanom átadom. Felszerelt konyha, hűtőgép, színes tévé. Tel.: 201-1524.

Üdüljön Zemplén erdei falujában Kiskután, újonnan épült, falusi turizmusra kialakított házban. Érd.: Sontra László, 3959 Makkoshotyka, Kossuth u. 4. Tel.: (06-47)-307-056, 06-60-301-352.

ALBÉRLET

A „Budapest Sportcsarnok" közelében kiadó egy bútorozott szoba-konyha, 30...

Budapest Főváros XII. Kerületi Önkormányzata
pályázatot hirdet
a közhasznú foglalkoztatást megvalósító
SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÓ
intézményvezetői állásának betöltésére.

1. Az intézményvezető feladata:
– a kerület közmunkáinak szervezése, a feladatvégzés irányítása, összehangolása, a foglalkoztatáspolitikai célok megvalósítása,
– az induló intézmény szervezeti kialakítása,
– a külső források szervezése, pályázatok készítése,
– a folyamatos kapcsolattartás kialakítása, széles körű együttműködés a kerület intézményeivel.

2. A pályázóval szemben támasztott követelmények:
– felsőfokú iskolai végzettség,
– magas fokú szervezési és irányítási készség,
– gazdálkodási, vállalkozási (közgazdasági) ismeretek,
– kiváló kapcsolatteremtő készség,
– önálló munkavégzésre való alkalmasság, kreativitás,
– felhasználói szintű számítástechnikai ismeretek, jártasság a legelterjedtebb számítógépes alkalmazások területén.

3. Az elbírálás során előnyt jelent:
– szociális területen szerzett tapasztalat,
– tapasztalat a közmunkák szervezésének terén,
– helyismeret,
– nem dohányzó.

4. A pályázathoz csatolni kell:
– kézzel írott önéletrajzot,
– részletes szakmai életrajzot,
– végzettséget igazoló okiratok (diploma) másolatát,
– 3 hónapnál nem régebbi erkölcsi bizonyítványt,
– a pályázott munkakörre vonatkozó elképzelések, tervek leírását.

Beadási határidő:
a Népjóléti Közlönyben való megjelenéstől számított 30 nap.

Cím: Budapest Fővárosi XII. Kerületi
Önkormányzat Polgármesteri Hivatal, Népjóléti Iroda
1126 Budapest, Böszörményi út 23–25.
Telefon: 155-0973, 221-5915

Tájékoztatást ad:
Nyitrai Imre, Népjóléti Iroda vezető

Schéner Miliág

ény

orú

Talán tervezett volt, talán
ıem, hogy Hitler 1939. szep-
ember 27-én – ezen a napon ka-
ıitulált a lengyel főváros – is-
nét a három haderőnem főpa-
ancsnokainak fejtette ki véle-
ményét. A korábbiakhoz képest
s zavarosabban, önmagát ismé-
elgetve – „örökre csak a siker
érvényes, a hatalom..." – mono-
logizálta: nagy támadást indít
Nyugaton azzal a céllal, hogy
gyors győzelmet arasson, ha ez
nem sikerül, úgy e területeket
ell meghódítani a tengeralatt-
árók és a légierő támaszpontjai
zámára. „Angliát térdre kell
ényszeríteni, Franciaországot
zét kell verni". A britek katonai
szántságában kételkedő Hitler
ellenségképe leggyengébb
ontjainak egyike volt) önma-
át is győzködte a rövid háború
hetőségéről, nem zárta ki a
artraszállást az angol anyaor-
zág egy részén („...szemben a
kontinenssel..."), de végső ösz-
szegzésben a hosszú és a rövid
háborút egymáshoz közelítette.
Ott viszont érthetőbbé vált,
amikor a lengyel hadjárat ta-
pasztalatairól beszélt: „...ez
csak gyakorlat volt, sikereink
kulcsa a páncélos és a repülő-
gép, a Franciaország elleni had-
járat nem lesz nehezebb, mint a
lengyelországi villámháború".
Mindebben pedig igaza volt és
lett.

Hitler rövid háborúja főként
a légierőt preferálta, de a nyuga-
ti hadjárat időpontjának halogatása – 29-szer halasztott – végül
a hosszú háború kényszerét
eredményezte.

Mozaikjaik összerakása itt
aligha végezhető el.

Így most csak annyit, hogy a
hitleri szándékokban – és nem
csupán a hadműveletek tartalmát
illetően – a kontinentális hata-

LEVELEZÉS

Emlékműpárti vagyok

Az augusztus 13-i számban megjelent írásból (Kisgazdák nyílt levele Demszkyhez) megtudhattuk, hogy *Horváth Béla* frakcióvezető-helyettes felkéri a főpolgármestert: „tegyen meg minden szükséges intézkedést, amely lehetővé teszi a Tanácsköztársaság áldozatai emlékművének felállítását".

Véleményem szerint a 133 napos rémuralom alatt kivégzett ötszázkilencven mártír és a nyilván nem tartott több száz magyar ember valóban megemlékezést érdemel, továbbá nemcsak emlékműállítás szükséges, hanem a borzalmas időszak eredményeinek feltárása is. Süldő gyerek voltam, amikor a füzet alakban kiadott írást olvastam, amelynek A 133 napos rémuralom volt a címe, majd a borzalmas gazságokról fél évszázadig nem hallottam, csak a dicsőségéről. Most tíz év kellett hozzá, hogy – ha egyáltalán megtörténik – legalább valamelyest részbeni igazságot halljunk ezekről a borzalmas napokról.

Hegedűs Ferenc
Szabadszállás

Szonda

Elolvasván *Ugró Miklós* címben jelzett írását az augusztus 10-i számban, véleményem szerint van kézenfekvő magyarázat a Szonda Ipsos által „kihozott" újságolvasási átlagra, vagyis hogy a különféle napilapokból egy-egy példányt hányan vesznek kézbe. A kis- és nagykönyvtárak, iskolák, közintézmények – kevés kivételtől eltekintve – csak Népszabadságot, Magyar Hírlapot stb. rendelnek, és tesznek ki közszemlére. Vagy említhetjük a földalatti szerelvényein fölkínáltakat és a többi, ingyenes hozzáférési helyet. Tehát ne csodálkozzunk...

Dr. S. T.-né
Budapest

Ábránd vagy realitás?

Kevés hír szerzett nekem mostanában akkora örömet, mint a napilapokban minap megjelent azon cikkek, amelyek *Honecker* és társai vagyonának elkobzásáról szóltak. Sőt, az örökösök próbálkozása sem sikerült. Mint tudjuk, vagyonukat „erkölcsöt
nódon vagy álla-

„közel álló" volt kommunista pénzügyeit és a privatizáció folyamán elkövetett ügyködéseit kellene megvizsgálni, és a mindenki által jól ismert tények alapján az elkobzást elrendelni. Ez nemcsak elképzelhető, de meg is valósítható.

Sajnos sem a kormány, sem a parlament nem akar, vagy

Schéner Mihály tárlata a Pest Center Galériában

Egy festő infernója

Megnyílt és szeptember 5-ig tart nyitva *Schéner Mihály* Kossuth-díjas festőművész Szent Istvántól infernóig, infernótól Szent Istvánig című ünnepi tárlata a Körmendi Galéria rendezésében. Megnyitotta *Görgey Gábor* költő, író. Rendezte *Egry Margit* művészettörténész. A tárlat helyszíne a Pest Center Galéria (Peterdy utca 15.).

Schéner Mihály: Infernó (olajkép, farostlemez)
FOTÓ: ARCHÍV

A tárlaton Schéner Mihály legújabb képeit láthatják az érdeklődők. E művészet központi problematikája a hagyomány és a modern szemlélet viszonya. A festő különös, összetéveszthetetlen világában a népi, az ősi és a modern szürreális szemlélet találkozik.

Schéner Mihály nem csak kitűnő festő és grafikus, nemzedékek nevelője, de író is, akinek 1997-ben jelent meg Szegeden, a Bába és Társa Kiadó gondozásában Inferno című könyve. E kiállítás anyagát erős rokoni szálak fűzik az Inferno grafikáihoz. Jelen van e képek világában a modern kor válsága, minden szörnyűsége, de a megújulás reménye is.

Kákonyi

Pantl Mihály-emlékkiállítás

A Magyarországi Német Írók és Művészek Szövetsége kiállítást rendez a Vigadó Galériában (Vigadó tér 2.) augusztus 26-án 17 órakor. Megnyitóbeszédet mond *Hasso Buchrucker,* a Német Szövetségi Köztársaság nagykövete. Ugyanitt kerül sor a közelmúltban fiatalon elhunyt festő, *Pantl Mihály* tárlatának megnyitójára, 17.30-kor. Bevezeti *Fábián László* író, művészettörténész.

B. G.

Gitárfesztivál Szegeden

Szeptember 23–26. között gitárfesztivál lesz Szegeden. A [illegible] védnökei: *Pröhle Gergely* kulturális államtitkár és *Bo*[illegible]

Örökösö[illegible]

A magyar zenebarátok számár[illegible] örvendetes esemény, hogy a ma[illegible] gyar kormányfő megjelenéséve[illegible] nyitották meg Bayreuthban *Richard Wagner* színházában a[illegible] idei ünnepi játékokat. A 12[illegible] éves fesztivál történetében e[illegible] volt az első alkalom, amiko[illegible] *Liszt Ferenc* leszármazottai ma[illegible] gyar kormányfőt hívtak meg a[illegible] premierre. *Orbán Viktor* miniszterelnök és felesége Liszt dédunokája, *Wolfgang Wagner* vendégeként a Lohengrint tekintette meg. Az öt hétig tartó fesztivál augusztus 28-án fejeződik be, és ez idő alatt még a Parsifal, a Trisztán és Izolda, a Mesterdalnokok és A bolygó hollandi elő adásai szerepeltek a program ban.

A Festspielhaus a Lohengrin, Wagner legsötétebb tragédiájának felújításával búcsúzo az évszázadtól. Berlini, brüsszeli, bregenzi együttműködésü után *Keith Warner* rendező *Antonio Pappano* dirigens *Stefanos Lazaridis* díszletterve ző *Sue Blane* jelmezeivel kiegészítve új dimenzióba helyezte a szerző egykori meseoperáját. Debütálásukkal mintegy ellenpontot képviseltek a repertoárdarabok rendezőinek koncepciójával szemben, csatlakozva a kivételt képező Trisztán ugyancsak naturalista értelmezéséhez. Nyomasztóan hatott a teljesen fekete színnel dekorált színpadon a feketébe öltöztetett hadsereg felvonulása, sőt még többemeletnyi magasságban, egy függőhídon is szuronyos katonák övezték a középen trónoló Heinrich királyt, John Tomlinson személyében. A hajdani ezüstlovag, Lohengrin nem lézeralagútból érkezett, sötét öltözetében elvegyült a tömegben, és alig felismerhetően jelent meg Elza hívására. A romantikus mű meglepő fordulatokkal újult meg a holdhideg-rideg

SCHÉNER MIHÁLY

Békéscsaba
Mesehász
TKM 571

. Kupferstecher,
n.]
15.
ewerbler in Igló (Spišská Nová
den 1830/40er Jahren.]
15.
abíró világ művészete, Magyar
1850, Bp 31981.
ldinus), Steinmetz, nachweisbar

ások és mesterek az egri vár
493 és 1596 között, Heves
k Közleményei 1963, 188.
, Geograph, *1650 Venezia,

15.
ldhauer]
15.
ád), Baumeister in Óbuda

művészet 1300-1470 körül, Red.
1987.
um 1832 Újvidék (Novi Sad).]
15.
r.
1 Budapest, Műcsarnok, Magyar

SOMLYÓ GYÖRGY:

Egy festménysorozat alá

Messere Schéner mostanság csak lábbeliket fest:
Fél- meg egész lábtyűk, lakkcsuka, lomha mamusz,
Könnyü topán, tipegő, topogó, fényesre kiglancolt
Bálicipő, sportos, gömbölyü vagy hegyes orr,
Pántos arany szandál, barbár teletalpu koturnus,
Ó-kincstári bakancs, new-divatú Adidas.
Hosszu sorokban, kúszva, zihálva vonulnak a vásznon,
Párosan és együtt, sárosan és porosan,
Pusztán, utcán, szélben, hóban, jóban, rosszban, akár a
Lemmingek csapata, folytonos útba levők,
Mind egyirányban, ez árván kóválygó paralellák,
Mint kit a végzete vár végtelen randevura...
Tudja a Mester: nem marad úgyse a Földön utánunk
Más, csak az ő talpuk porkavaró nyomai.

ES 1981. V. 28

Scheiner Michi

hoz ér egy gazdag szikvízgyáros hűs te-

*

szerelvényben száguldó üres vagon-
a a függönyök repkedtek a bevágó
kalauznő nászútja kezdetén a szom-
ocsiban szorongott jegyese karjaiban.

*

nodell meztelenre vetkőzött és a szén-
nyt készítő grafikustanoncokkal szem-
ült a lila, gyűrt selymen. Hamarosan el
s miközben a rajzpapírokon több pél-
megjelentek testének vonalai, ő maga,
em is élne, semmiről nem tudott.

*

i tűzrakóhely fölött bogrács himbáló-
gése nem csillapult, mintha hintázva
ne valaki. A házban és a kertben sen-
olt, már messze, az utca végén keres-
icát.

*

böjt idején a böjtöt azzal egészítette
nem nézett tükörbe. Lakásába bezár-
osszú szárú kesztyűt és csizmát viselt;
ának gondolatától is iszonyodott.

*

Az asszony új ruhát rendelt, mindenképpen szép akart lenni az erdei mulatságon. Még csak nem is sejtette, hogy a többiek majd tréningruhában ünneplik a köztársaság kikiáltását.

*

Egy sündisznó haladt át az úton, a kamionos fékezett, rakománya megbillent, de nem borult fel. Megvárta, amíg a sün átballag az úton, majd ezerötszáz méterrel arrébb egy út menti bokorból felszökellő őzgidába rohant.

*

Az élelmiszerbolt bejáratánál két kövér, izzadt férfi az ajtó kihajtott vasrácsára támaszkodva sörözött, miközben a boltos odabent hasával lökdöste a pénztárgép csilingelő pénzfiókját.

*

A lángnyelő mágus új trükkön dolgozott, s hogy a segédjét majd csak a legfontosabb részletekbe avassa be, három nap kimenőt adott neki. A segédet tűzoltók rángatták ki egy kocsmából a szénszerű mágus azonosításához; részleteket nem kértek tőle.

---

főzésnek. Marcell nézte, ahogy az öccse megterít. Viktória valami gyanúsat érzett a baba felől, apjuk azt mondta: – Na jó – és kicsomagolta a picit. Furcsa volt látni

MERLIN SZÍNHÁZ

STIGMAFESZTIVÁL

A Sámán Színház társulata, mely 1994 óta a tánc és a színház ötvözésével új vizuális kifejezési formát talált, első ízben, mintegy összefoglalásképpen fesztivált rendez április 2-től 5-ig, színházi műhelyében, a Merlinben. Az összművészeti fesztivál a stigmák, a stigmatizálás központi gondolatára épül, és „szabad asszociációs játékra" szerveződik. A Sámán Színház Stigma című darabját március 30-án mutatják be a Thália Színházban, és ugyanezzel az előadással indul a Merlinben április 2-án este 7 órakor a fesztivál. Mindennap este 7-kor és 10 órakor kezdődnek a produkciók. A fesztivál idején kiállításokat, koncerteket, szakmai előadásokat is rendeznek. (Cím: V., Gerlóczy u. 4.)

Fotó: Szabó Péter

TRAFÓ

KORTÁRS TÁNC

A Trafóban vendégszerepel az izraeli Yasmeen Godder Company a Hall (Terem) című előadással 28-án este 8 órakor. Az izraeli kortárs tánc a Batsheva és a Kibbutzi társulatok révén szerzett hírnevet. A drámai jelenetekkel tűzdelt, lírai betétekkel színesített darabok a táncosoktól nemcsak magas technikai tudást, hanem komoly fizikai erőt is megkövetelnek. Yasmeen Godder nem a színházi elemekre épít, hanem kizárólagosan a táncra. Női alkotóként is különbözik a „nagy öregek" művészetétől, mert mozgásvilága inkább pszichologizáló, a belső lelki folyamatokat ábrázolja. A darab egy hajdan volt, fényes múltú bálteremben játszódik, ahol öt ember, három nő és két férfi, egy már nem létező világ visszamaradt tanúiként, megkísérli a hely szellemének és múltjának felelevenítését. E különös világban jelenik meg Dikla, a slágerénekesnő. (Cím: IX., Liliom u. 41.)

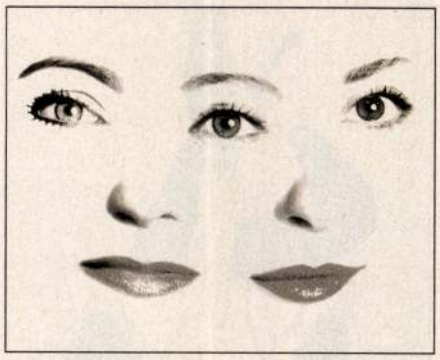

LUDWIG MÚZEUM

ZSIGEREK

Csupa fiatal nő hozta létre azt a színházi produkciót, melyet múzeumi környezetben mutatnak be 29-én este 7 órakor. Gerzsenyi Bea nem kisebb feladatra vállalkozott, mint hogy a sokat játszott és ismert Jean Genet Cselédek című darabját újraformálja. Ebben a változatban a két cseléd gyűlöletének tárgya, a Madame nincs is jelen. „A gyűlölet nem feltétlenül vad és véres, inkább pótléka valaminek, egyfajta játék és helyettesítés. A lányok, Solange és Claire viszonya tisztán mutatja a kapcsolatok megromlását." Szereplők: Balogh Edina, Gergely Júlia, rendező: Gerzsenyi Bea. További előadás: április 6., este 7 óra, Térszínház. (Cím: Ludwig Múzeum I., Budavári Palota, Térszínház: III., Fő tér 1. Zichy-kastély.)

HARMINCAD GALÉRIA

JUBILIUM

A Gerbeaud-ház Harmincad Galériája Schéner Mihály 80 éves születésnapja alkalmából rendezett kiállítást, mely e hét végén még nyitva tart. A mester gazdag életművéből sok szép festményt, grafikát láthatunk. Köztük ismert virágmotívumait, híres cipőit, kézlenyomatait, mézeskalácsait. A festő Békéscsabán dolgozik, ottani műtermében, és a városnak vagy inkább a gyerekeknek Meseházat hozott létre. (Cím: V., Vörösmarty tér)

TELEVÍZIÓ

A FILMEK SORSA

Az MTV 28-án késő este 22 óra 50 perckor tűzi műsorra a Konrád György íróval készült beszélgetést, melynek első változatát tizenöt évvel ezelőtt forgatták. Az interjút Baló György készítette, a Széchényi Könyvtár interjútárában, tudva, hogy „palackposta", nem számíthat nyilvános bemutatásra. A mostani filmen a hetvenéves Konrád újra a Széchényi Könyvtár felé tart, hogy a közönséggel együtt megnézze „e múlttal és jövővel egyaránt számot vető, kétségekkel és reményekkel viaskodó" hajdani vallomást. Operatőr: Nyíri Béla, szerkesztő: V. Bálint Éva, rendező: Hanák Gábor.

MU SZÍNHÁZ

L1 TÁNCMŰVEK

Az L1 hét független táncművész – Berger Gyula, Hargitay Ákos, Michaela Pein, Gál Eszter, Ladjánszki Márta, Mészöly Andrea és Szabó Réka – alkotóközössége. A tagok különböző korúak, de a kortárs táncművészetről vallott felfogásuk egységes. Sok országban turnéztak már együtt és különkülön is, a közelmúltban például Bécsben, az osztrák WUK Színház meghívására. Ladjánszki Márta itthon a Trafóban lép fel

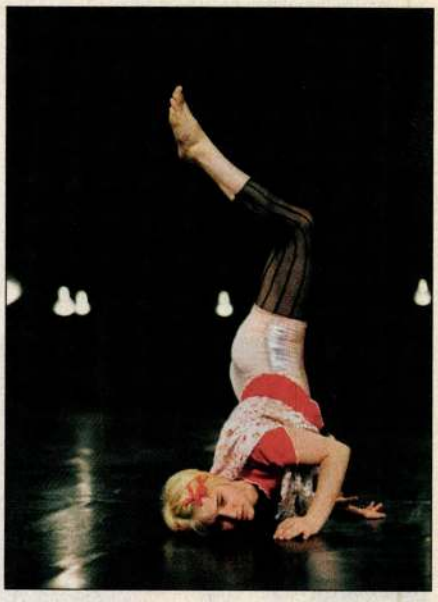

április 3. és 5. között. Szabó Réka április 1-jén és 16-án a MU Színházban a Véletlen, 18-án és 19-én ugyanott a Kiválasztott című darabokban táncol. További előadásaikról a 358-1005-ös telefonszámon vagy stúdiójukban (IX., Soroksári út 164.) lehet érdeklődni.

OPERAHÁZ

A TÖRPE

Különleges bemutatóra kerül sor 29-én este 7 órakor, amikor is Alexander Zemlinsky A törpe és Arnold Schönberg Várakozás című darabját tűzik műsorra. Zemlinsky 1918-ban ismerkedett meg az író Georg Klarennel, aki épp akkor dolgozott egy tanulmányon, mely Otto Weiningerről szólt. Így született A törpe szövegkönyve Oscar Wilde Az infánsnő születésnapja című novellája nyomán. A másik egyfelvonásos szerzője, Schönberg azt írta Zemlinskyről: „Ő az, akinek a zeneszerzés technikáját és problémáit illető szinte minden tudásomat köszönhetem." A Várakozás A nő szerepét Anja Silja játssza. Mindkét mű rendezője: Zsótér Sándor. További előadások: április 1-jén, 4-én és 8-án.

GISELLE

Adam-Lavrovszkij Giselle című balettje a romantika korának irreális tündérvilágában játszódik, amikor a földtől, a földiektől való elvágyódást, a sejtelmes lebegést újfajta táncos eszközökkel kellett megvalósítani. Az éteri szférákon túl megjelentek a falusi népünnepélyek, a nemzeti táncok, és ennek megfelelően megváltozott a színpadi öltözék is. Eltűnt a paróka, az abroncsszoknya és az álarc. Az Operaházban március 30-án és április 13-án világhírű sztárvendégek táncolják a Giselle főszerepeit. Giselle: Alina Cojocaru, aki Kijevben végezte tanulmányait, majd az Angol Királyi Balettakadémián képezte magát tovább. A Royal Balett magántáncosaként klasszikusok mellett modern darabokban is fellép. Albert szerepében Johann Kobborgot, a Dán Királyi Balett magántáncosát láthatjuk.

KŐBÁNYA

SZÍNES GRAFIKÁK

A kőbányai Artotéka könyvtári kiállítóteremben *Szerényi Gábor* rajzai láthatók a hónap végéig. Az újságíróként, televíziós szerkesztőként is ismert grafikus illusztrációiból, önálló képeiből válogatott. Némelyik műve akár vidám képregény-paródia is lehetne, másokat csak apró fecnikre, cédulákra, mintha sebtében vetette volna oda. Míves grafikák, műalkotások, karikatúrák és festmények láthatók a bemutatón. (Cím: X., Szent László u. 7–14.)

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM

ORCHIDEA-BROMÉLIA

A Magyar Orchidea Társaság hagyományos virágkiállítását, mintegy tavaszköszöntőjét ismét megrendezi 28–30-án. Az ország orchideagyűjtői és kertészei mutatják be tavaszi újdonságaikat. A virágoknak is megvan a maguk divatja, „tavaszi kollekciója". A látogatókat tanácsadással is segítik, hogy eligazodjanak a trópusi növények között. Több mint 25 ezer fajuk és több mint 2 millió hibridjük között nem is olyan könnyű megkülönböztetni a sok gyönyörű, néha bizarr, akár három hónapig is virító orchideákat. A kiállításon vásárolni is lehet belőlük. (Cím: XIV., Városliget, Vajdahunyadvár.)

VIRÁNYOSI KÖZÖSSÉGI HÁZ

ÉLETMÓDNAP

Vasárnap, 30-án délelőtt 10–17 óráig érdekes előadások, programok várják a családokat a Közösségi Házban. Az érdeklődők betekintést nyerhetnek a számmisztika világába, bemutatót láthatnak a fényterápia alkalmazásáról, jógázhatnak és „kikapcsolódásképpen" délután 3 órától relaxációs fuvolazenét hallgathatnak. Vegetáriánus büfében is vásárolhatnak az ide kirándulók, sőt a vérnyomásukat is megmérhetik. Belépődíjat nem kell fizetni. (Cím: XII., Szarvas Gábor u. 8/C)

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM

SZEX LIBRIS

Illetlennek tartott erotikus témájú alkotások, kisgrafikák, ex librisek láthatók május 18-ig az Iparművészeti Múzeumban. A rendezők azoknak ajánlják a bemutatót, akik „kíváncsiak régi idők és napjaink borzongató erotikájára, a kifinomult, ötletgazdag kompozíciókra, az olykor kissé merész, pajzán játékokra". Az ex libris ere-

detileg könyvbe ragasztott, sokszorosított tulajdonjegy volt, mely jelezte, kié a könyv. A szecessziótól kezdve elszakadt a könyvtől, és önálló grafikai műfaj lett, viszont továbbra is megőrizte személyességét.

ÍRTA ÉS ÖSSZEÁLLÍTOTTA: GALAMBOS ÁGNES

SCHÉNER MIHÁLY

MN 1999 aug. 10

SCHÉNER MIHÁLY festőművész kiállítása augusztus 13-án délután hat órakor nyílik meg a mezőhegyesi Szent György-templomban.

egy részlete.

főoltáral.

ény 1544-ből.
faragott címere.

ntkereszt oltárról.
anú féldomborművű
Margit. Szt. Dorottya és Borbála.
1. Krisztus körülmetélése.

keresztel..)
eszkafala. 19o5.felv.

SCHILLER János festőművész

Kubinszky Mihály: Schiller
János emlékkiállítása, Sopron,
1999. ápr. 29.–máj. 16
= Mv 1999/4 237. o. ill.

1902-ben a monostor-tem
Göndöcs Benedek egészen pont
templomrom maradványairól: "
- mintegy 800 ölnyire - fekv
állítólagos kápolna romja, -
részének hossza 2 méter 5 ce
méter 70 centiméter, - egyes
centiméter, szélessége 15 ce
melyre akkor nem került sor
tartották, s a helyet "kápol
feltüntették a Pusztaszer kö
térképen.[6]

1907 szeptemberében Csa
a romok körül. Az ásatási dö
került elő, mindössze két fe
jól látszik az akkor még 2,5
homlokfal és az egyik kutató
Szegedi Napló tudósításából
megtudunk a feltárás eredmén
[...] az eddigi ismert templ
mintegy 700 méternyire egy n

---

* A dolgozat régészeti részét Koz
Kristó Gyula bírálta. Tanácsaikér
ki. A kéziratot 1975. augusztus 1

Schéner Mihály: Három figura, 1965, 74 x 122 cm
olaj, farost, apl., vegyes technika, j. b. l. Schéner 1965

SCHÉNER MIHÁLY

A Vigadó Galéria
(Budapest V., Vigadó tér 2.)
tisztelettel meghívja Önt

1999. február 18-án 17 órára

SCHÉNER MIHÁLY

Kossuth-díjas festőművész kiállítására.

Megnyitja: **DR. HARMATI BÉLA** evangélikus püspök.

Az „INFERNO" című könyvet bemutatja:
DR. DÁVID KATALIN Széchenyi-díjas művészettörténész.

Megtekinthető: 1999. február 18-tól március 7-ig,
hétfő kivételével naponta 10-től 18 óráig.

MEGHÍVÓ

VIGADÓ GALÉRIA

A kiállítás létrejöttét támogatták:

KÖRMENDI GALÉRIA BUDAPEST

Körmendi Galéria Budapest
Művészeti és Szabadművelődési Alapítvány
Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

SCHÉNER Mihály

Textilkörkép 2000

Magyar Nemzet 37 magazin 2000. július 8., szombat

KÖRMENDI GALÉRIA
BUDAPEST
1997

SCHÉNER M.

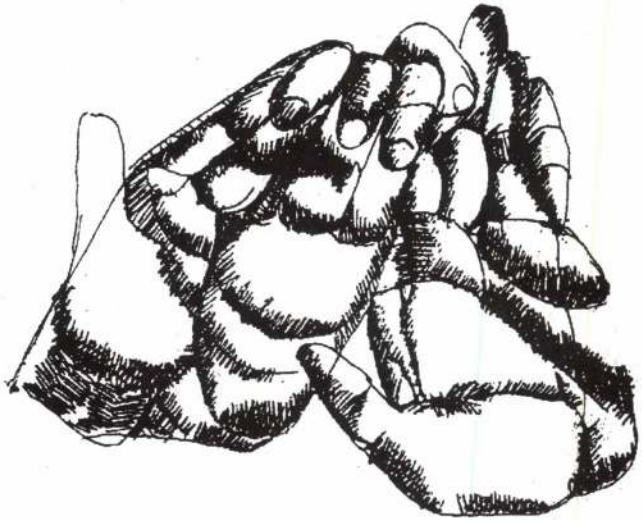

SCHÉNER MIHÁLY

Egymásra támaszkodunk, hogy el ne dőljünk, egymást keressük, hogy megkapaszkodhassunk egymásban. Együtt szeretnénk lenni, holott külön vagyunk, de árvák leszünk, ha érezzük a magányt, így hát újból kapcsolódunk. Haragosan szétválunk, halálos sebeket viselünk, melyeket egymáson ejtettünk, már a saját kezünk között sincs egyetértés. Így hát hiába kulcsoljuk össze könyörögve kezünk, hiába imádkozunk, újból elkövetjük ugyanazt a hibát. Könyörgünk az összebilincselt kezek feloldozásáért. Együtt vagyunk hát az Egyben mindkét kezünkkel, mégis, igyekezetünkben gyakran összetörjük egymáson egymás kezét, hogy kézzel-lábbal megint együtt legyünk.

KÖRMENDI GALÉRIA BUDAPEST

meghívja Önt

SCHÉNER MIHÁLY

festőművész

KÉZKIVIRÁGZÁSOK

című könyvének

megjelenése alkalmából rendezett

bemutatóra.

A könyvet bemutatja:

DÁVID KATALIN

művészettörténész

1997. február 18-án 17 órakor

Budapesten, a VII. kerület Damjanich u. 12-ben.

(Tel.: 342-5756)

SCHÉNER MIHÁLY

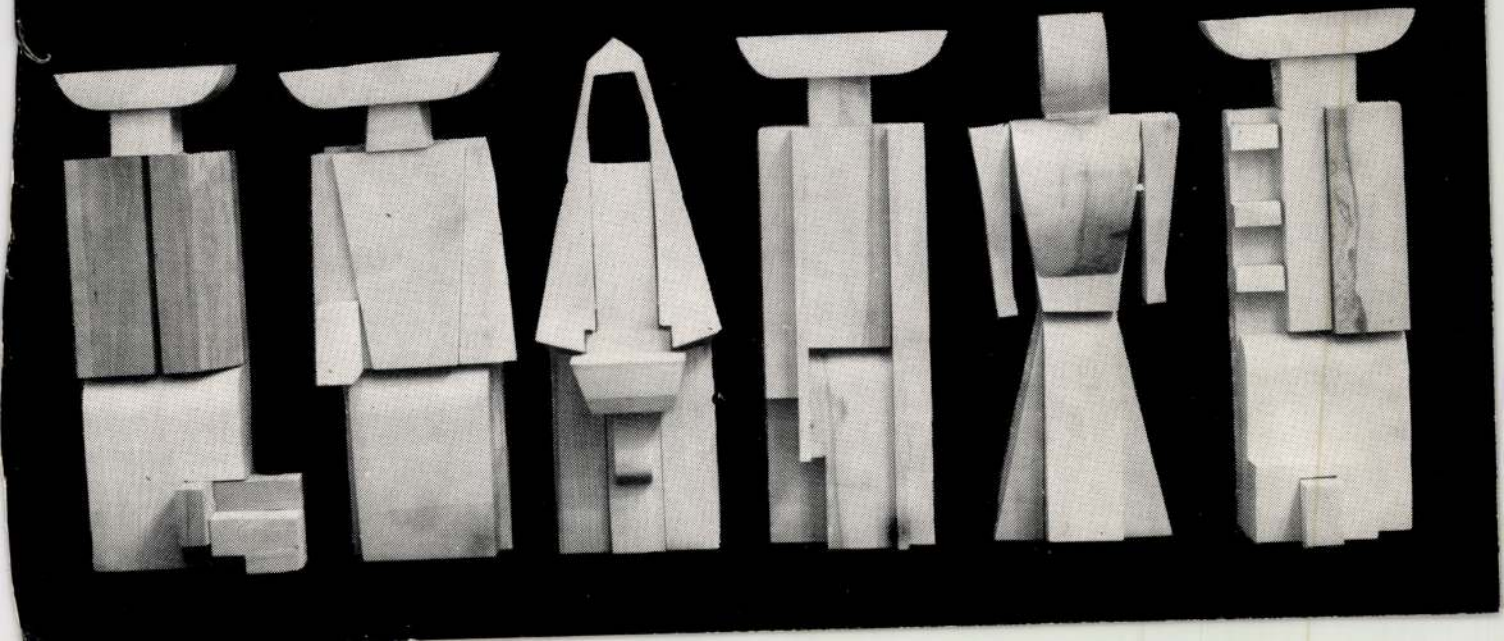

SCHÉNER MIHÁLY kiállítása

Békéscsaba
Munkácsy Mihály Múzeum
1979. október 13—december 2-ig

A katalógust szerkesztette, a kiállítást rendezte V. Kis Margit
Fotó: Váradi Zoltán, Pécser Attila, (9. 12), Grin Igor (6), Horváth András (13).
Grafikai terv: Zahorán Mária

A katalógus Békéscsaba Város Tanácsának anyagi támogatásával készült.

LEVÉL SCHÉNER MIHÁLYNAK BÉKÉSCSABAI KIÁLLÍTÁSA ELÉ

Kedves Mihály!

Augusztus elején láttam gyönyörű tihanyi kiállításodat, s most a friss és mély élmények felzaklatottságával írom ezt a pár sort Neked. Művészeteddel – emlékszel? – 1967-ben otthonodban ismerkedtem meg, s azonnal hívévé, híveddé szegődtem. Ezt a „hív''-séget még csak megerősítette az általam elsőként látott önálló kiállításod 1969-ben Budapesten a Csók Galériában. Azóta tíz egész esztendő telt el, s minden, amit ez az ismerkedés Veled és műveiddel akkor elindított bennem, ez alatt teljessé érett, művészetednek teljessé érésével szinte párhuzamosan tágulva és növekedve.

Te ma már olyant produkálsz a magyar művészetben – s merem állítani nemcsak a magyarban –, ami egyedülálló, összehasonlíthatatlan és beskatulyázhatatlan. Kétségtelenül a folklórból indulsz ki, hiszen 20 esztendős korodig szülőfaludban, Medgyesegyházán és megyédben, Békésben parasztok között éltél és tettél magadévá minden igazi népit. Aztán pedig jött Párizs és a nagyvilág, az egyetemes régi és mai művészet minden benyomásával, melyet sajátos művészalkatod szomjasan befogadott, de mindjárt saját képére és hasonlatosságára átlényegített is. Nem mond tehát túl sokat, sőt megtéveszt, ha alkotásaiddal kapcsolatban például kubizmusról, konstruktivizmusról, szürrealizmusról, vagy éppen popartról beszélünk. Több és más az, amit hallatlanul gazdag fantáziáddal újból és újból megalkotsz. Minden műved az anyag-szerkezet, a szín és a forma, a plasztika játékos költészete.

Nem véletlen tehát, hogy magad és műveid kiváló költőink közül olyanokat ihletett versek megírására, mint Ágh István, Juhász Ferenc és Nagy László.

Én olyat, mint ők, nem tudok írni, de műveiddel együtt nagyon becsüllek és szeretlek.

Budapest, 1979. augusztus 16.

Major Máté

JÁTÉK-MÚZEUM LÉTESÍTÉSE BÉKÉSCSABÁN

Tervezet. Készült 1978. március 2-án, Békéscsaba város Tanácsa kérésére.

Schéner Mihály festőművész javaslatára merült fel egy „játék-múzeum" megteremtésének gondolata Békéscsabán. A művész megyénkből származott el — Békéscsabán járt gimnáziumba —, s szűkebb hazájához való kötődés indította javaslatát.

Az ügy érdekében felajánlotta plasztikai kivitelezésre az e tárgykörhöz tartozó minden eddigi művészi munkásságát, tervét-rajzát, valamint az elkövetkezőket is — ingyen. Mindezt úgy, hogy a városnak a kivitelezést kellene biztosítania.

Ez úton tehát a város jelentős számú (az elkészítéstől függően) műalkotáshoz jut. Ez a gyűjtemény egyben bázisa, „lapozható könyvanyaga" a művészi játékkészítés későbbi munkájának, a köztéri, óvodai, udvari, stb. játék-plasztika elterjedésének. A tervek kivitelezéséhez famunkával (fémmunkával) foglalkozó műhelyek (tanműhelyek) biztosítása szükséges. A megvalósítás idején a művésznek Békéscsabán kell tartózkodnia, hogy a munkákat irányíthassa: szükséges tehát lakás vagy szolgálati lakás biztosítása számára.

Ez a kezdeményezés az anyag magasrendű művészi kvalitásait, a gyermeki környezet-kultúra alakításában betöltött rendkívüli szerepét, várhatóan, országos hatását mérlegelve a városnak kedvező: a ténylegesen létrejövő művészi értékkel egybevetve a várható anyagi vállalás tulajdonképpen mérsékelt, de legalábbis nagyon méltányos.

A „játék-múzeum" törzsanyagának (Schéner művei) létrejötte után lehet a tevékenységet kiszélesíteni: köztéri munkákra, illetve ipari sokszorosításra vonatkozóan. E bázis-gyűjtemény állandó kiállítás formájában bemutatásra is kerülhetne, s azután lehetőség nyílna más, azonos törekvésű művészek bekapcsolódására is.

A „múzeum" tehát időrendben és végkifejletében a következőkből állna:

1. **Kivitelezők.** Asztalos, majd fém-szakmunkásokból álló műhely, (mellékfoglalkozásként).
2. **A kivitelezők tevékenységi szintere.** Részben meglévő üzemek műhelyei (nagyoló-, gépi munkák elvégzésére), részben egy közös kisebb műhelyszoba a finom befejező munkák elvégzésére — kézi szerszámokkal.
3. Az anyag, a gyűjtemény **raktározása,** leltározása — a Munkácsy Mihály Múzeumban, elhelyezését a műhelyszoba mellett létesítendő raktárszobában kellene biztosítani.
4. Egy **állandó jellegű kiállítóhely** (ez lehetne népi műemléki épületben is!) létesítése a válogatott, (időnként megújítandó) anyag bemutatására.
5. Az anyag **időszaki bemutatása** a Munkácsy Múzeumban.
6. A **művészeti munka irányítója Schéner Mihály,** s akkor is ő maradna, amikor mások is bekapcsolódnak a tervezés, alkotás folyamatába.

A fentiek magyarázzák, miért használtam idézőjelben a „múzeum" szót. Egyrészt azért, mert nincs szó szokásos múzeumi felépítésről, hanem inkább művészeti műhelyről (kezdetben egy alkotóval, később alkotó közösséggel), valamint ténylegesen kivitelező műhelyről (az hasonlítana a képzőművészeti kivitelező vállalat egy részlegére.) Ami viszont mégis indokolja a „múzeum" szó használatát, az az, hogy egy művészeti-művészettörténeti gyűjtemény létrehozása a cél, a játék művészi tervezése, s a művészi játékok útján a gyermek környezet-esztétikájának befolyásolása. Ennek hatékonyságát növelendő kell azután állandó kiállítóhely, valamint időszaki kiállítási lehetőség az anyag bemutatására. A múzeum funkciói vagy sajátosan, vagy helyettesítve jelentkeznének anélkül, hogy újabb hivatalos múzeumi intézmény létrejönne. A tudományos kutatást a művészi alkotómunka helyettesítené, a gyűjtést a kivitelezés gyűjteménygyarapító tevékenysége, a múzeumi létesítménynek pedig egy raktár és egy állandó kiállítóhely felelne meg. (A leltározás azonos a múzeumi leltározással.) A személyzetet a részfoglalkozású kivitelezők jelentenék (anyagilag biztosítva) Schéner Mihály művészi vezetésével, (aki ezért huzamosabb itt tartózkodásra kap lehetőséget, valamint a város által biztosított nyersanyagból és munkatársakkal megvalósítja műveit a városi gyűjtemény számára.) A későbbiekben ehhez járulnának a csatlakozó művészek.

Dér László megyei múzeumigazgató

EGY JÁTSZÓTÉR-TERVEZÉS DOKUMENTÁLÁSA

Jegyzőkönyv. Készült 1979. augusztus 17-én.

Helyszín: Békéscsaba, Tanácsköztársaság útja 2., Schéner Mihály műterme.

Jelen vannak: Fekete Jánosné elnökhelyettes, Kollár Lászlóné a tervosztály vezetője, Dr. Jelinek Lajos a titkársági osztály vezetője, Bereczky Loránd művészettörténész, Vozár Imre főépítész, Dér László megyei múzeumigazgató, V. Kis Margit múzeológus, Cs. Fekete Mária csoportvezető, Pál Miklós főelőadó, Borbola László építészmérnök.

FEKETE JÁNOSNÉ: Mindannyiuk előtt ismeretes, hogy a városi tanács és Schéner Mihály festőművész között — a művész felajánlására — létrejött több, mint fél évvel ezelőtt egy megállapodás a Szigligeti utcai játszótér tervezésére. Most arra kérem a Mestert, hogy mutassa be nekünk az elkészített terveket.

SCHÉNER MIHÁLY: Azzal az ábrándos szándékkal teszem ezt, amelyre az örökké-tervezés, a soha nem is elkészülés a jellemző, — de van ebben a folyamatban remény is: hogy mindig jobb lehet az ezután készülő mű. Itt sokminden látható — de ne tekintség pazarlásnak — a munka folyamán született kísérletek ezek. Nekem van egy olyan elképzelésem, hogy jó lenne, ha a tereknek karaktere lenne: a pihe-

nést szolgálnák. Ilyen értelemben készítettem én ezeket a darabokat: **pásztorokat** és **nyanyicskát**: még kellékeik is vannak: garaboly meg puli. Én egy dombon, valami csúszdaszerű terepen képzelem őket. De van itt egy külön erre a funkcióra épített csúszda: egy **Csúsz-kakas.** Úgy érzem, hogy ez a struktúravilág karakterizálná a teret. Tudom, hogy korosztályokra is kellene bontani az egészet: három korcsoportot kellene foglalkoztatnunk —, de ezt még nem tudtam teljesen végiggondolni. Itt sorakoznak a kisebbeknek valók: a **pulykakakas,** a **bagoly,** a **malac.** Ez a **páva** olyan, min egy mellény, amit ki lehet fordítani. Van itt **ringlispil** ülőkékkel, **forgókerék** és **tulipános mászóka.**

DÉR LÁSZLÓ: Máris kimutatható mindegyiknél a többféle értelmezési-megközelítési lehetőség: esztétikai, gyerek-gyönyörködtető és funkcionáló megközelítési lehetőségei vannak, mint építményeket gazdagon ki lehet használni: csúszásra, forgásra, hintázásra.

FEKETE JÁNOSNÉ: Kérem a jelenlévőket, hogy próbáljunk korosztályokban gondolkodni.

SCHÉNER MIHÁLY: Szerintem a gyerek nemcsak azzal tud játszani, amit mi játéknak hiszünk, túl van táplálva a mai gyerek. Tetszik nekem a Vozár Imre ötlete: a gyermekkert. Ilyen elképzelés szerint ezeken kívül még bazár-féle is lehetne — hogy ne legyen a gyerek kicsapva arra a térre.

FEKETE JÁNOSNÉ: Meg kellene állapítani a mennyiséget és a méreteket.

BERECZKY LORÁND: En ezeket a pásztorokat merném fölvállalni: ez adja a krakterét az egész térnek. A többit építészre és a térrendezésre kell bízni. Egyszer már ki kell próbálni valami más teret is, mint ami szokványos. Én a pásztorokat javasiom, a többit nem.

SCHÉNER MIHÁLY: Szeretem a pávát is.

BERECZKY LORÁND: De akkor legyen homogén fa, nem kell az a vasabroncs a háta mögé.

SCHÉNER MIHÁLY: A szegénység miatt csináltam, hogy ne kelljen annyi fa, — ha oda fajulna a dolog, hogy nincs rá elég pénz. No most jön, ami sose volt! Miklós, vezesd csak ki! Ez Csaba és Csabika. Guruló cók-mók-láda — óvodákba.

BERECZKY LORÁND: Mihály, mikor fogod fegyelmezni az ötleteidet?

BORBOLA LÁSZLÓ: Mi lenne ebből egy nap múlva az óvodában?

SCHÉNER MIHÁLY: Hát most még a színekkel kell hozzáadni valamit. Valami egzakt dolgot akarok, hogy úgy hasson mint a dukkózás. Lajosnak a pácolás tetszene jobban. Ezt az **elefántot** én op-artra gondoltam.

BERECZKY LORÁND: Organikus formák jelenléte fontos, nem hiányzik róla az op-art.

SCHÉNER MIHÁLY: Itt van egy **pipiske** is. Egyre kevesebbet látni már az út közepén csipegetni, mert nem nagyon van ló se.

BERECZKY LORÁND: Ha kell felületkezelés, akkor a színezésnek van értelme.

SCHÉNER MIHÁLY: Amikor először kint voltam a téren, pácolásban gondolkodtam, de most már én is színezném.

CS. FEKETE MÁRIA: Szeretném összefoglalni és ütemezni a ránk váró feladatokat: Először a rendezési tervet kell megcsinálni, ehhez szükséges az építész közreműködése. Úgy gondolom, hogy egy hónap elég lenne erre a feladatra. Azután konzultálhatunk a kertészekkel és a műszakiakkal.

BERECZKY LORÁND: A meglévő munkákból kell tervezni a megvalósítást.

DÉR LÁSZLÓ: És ami még kell hozzá, ahhoz azután is elég hozzákezdeni, amikor már folyik a kivitelezés.

VOZÁR IMRE: Mihály, egyetértesz azzal, hogy a tér fővonulatára legyen több elképzelésünk?

SCHÉNER MIHÁLY: Éhezem és szomjúhozom a terveiteket.

CS. FEKETE MÁRIA: A méreteket illetően is megállapodásra kell jutnunk.

SCHÉNER MIHÁLY: Egy Balota jó lesz ezeknek a figuráknak. Balotaszálláson (Kiskunhalas mellett) van egy régi ház, vendégfogadónak átalakítva — olyan tökéletesek az arányai, hogy számomra fogalom lett a neve.

BORBOLA LÁSZLÓ: Két dolog határozza meg a figurák méreteit: a tér és a kisgyerek mérete.

BERECZKY LORÁND: Kettőhúsz a modulor — Corbusier is így számította.

CS. FEKETE MÁRIA: Visszatérnék az ütemezéshez: a berendezési tervre szánt egy hónap alatt szeretném kérni a művészt a szintervek elkészítésére is.

SCHÉNER MIHÁLY: Igen, csak valami tökéleteset szeretnék, valami egzakt dolgot. Én szokrateszi alkat vagyok — hiszek a még nagyobb igazságokban — ha többen beszéljük meg, még jobb lesz.

CS. FEKETE MÁRIA: Mihelyt a berendezési és szintervek megvannak, tehát egy hónap múlva, szeretném leadni a lektorátusnak a megrendelést. Addig is jó munkát kívánok.

(Lejegyezte: V. Kis Margit)

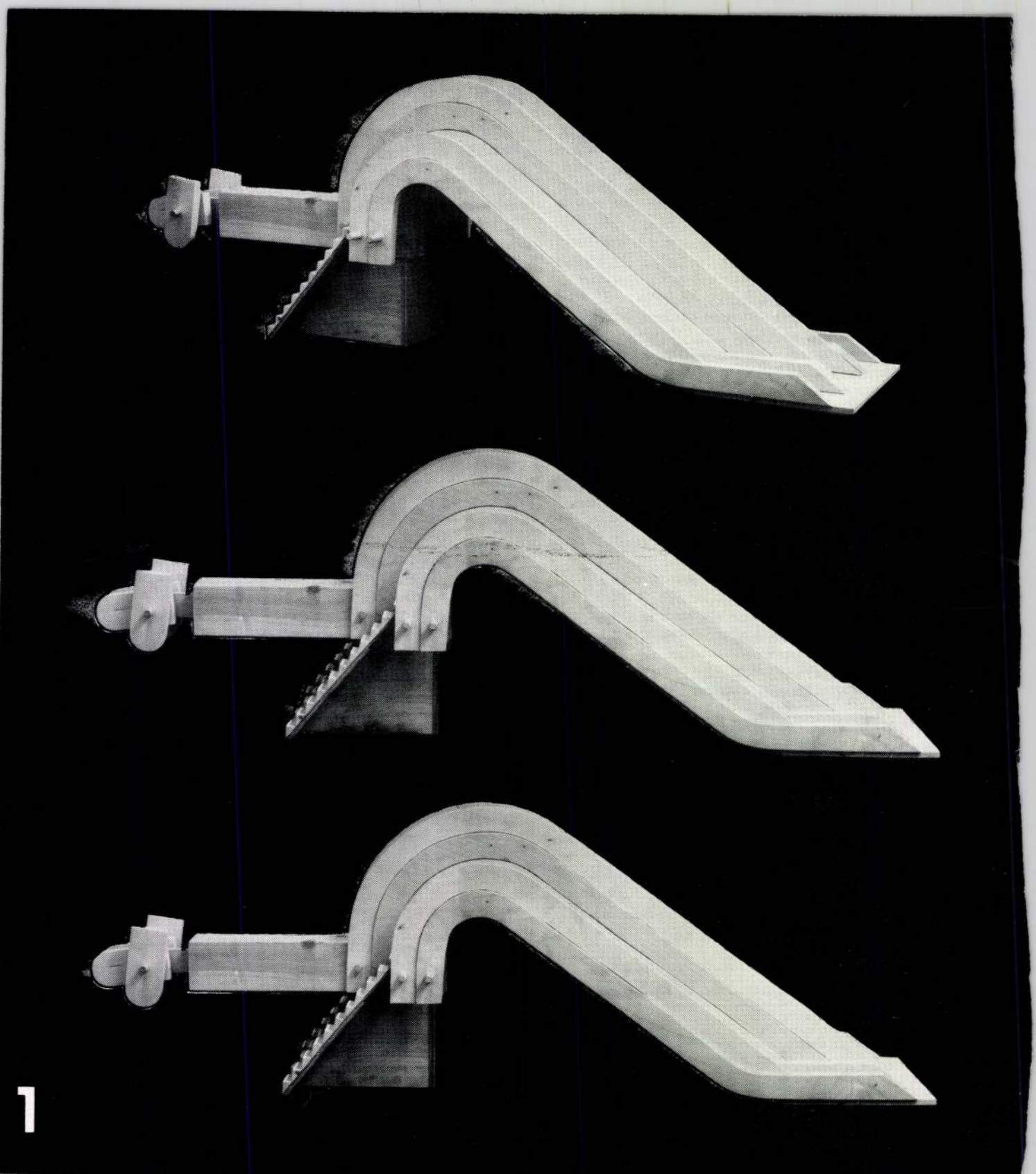

1

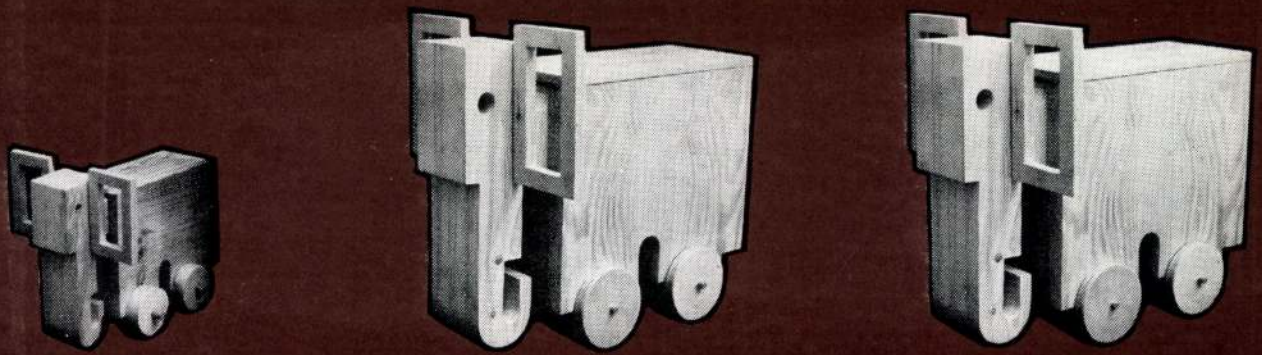

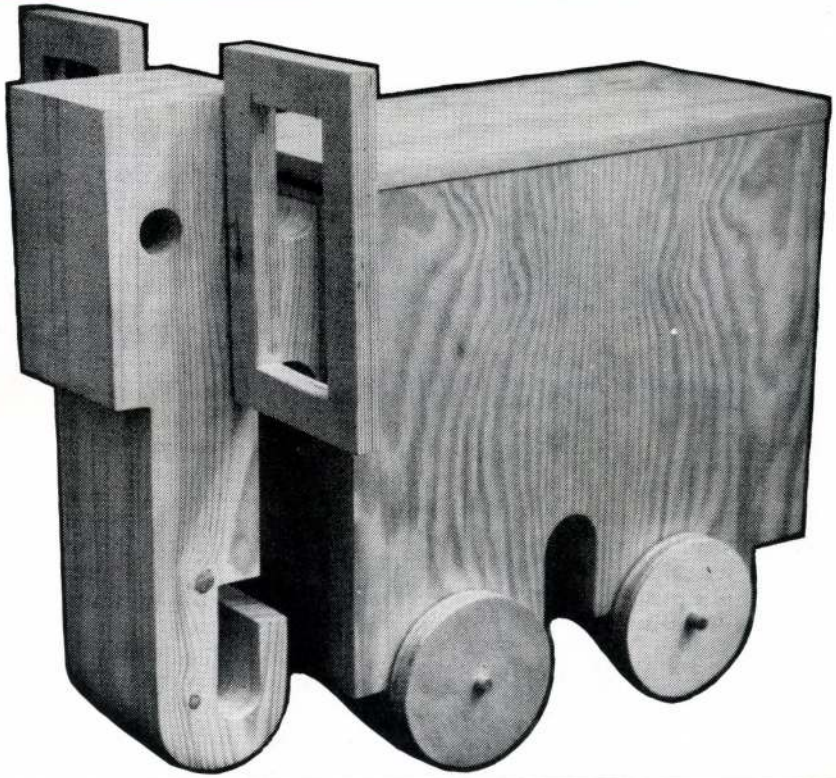

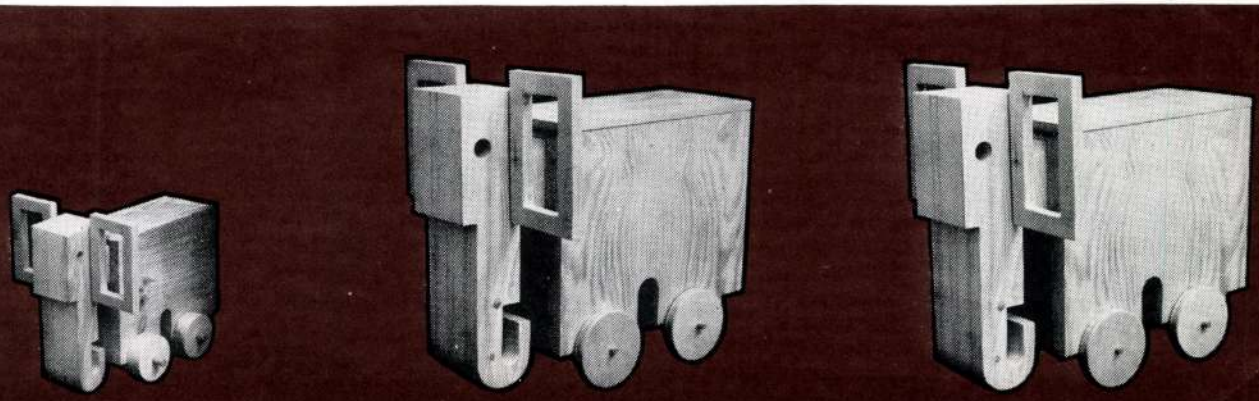

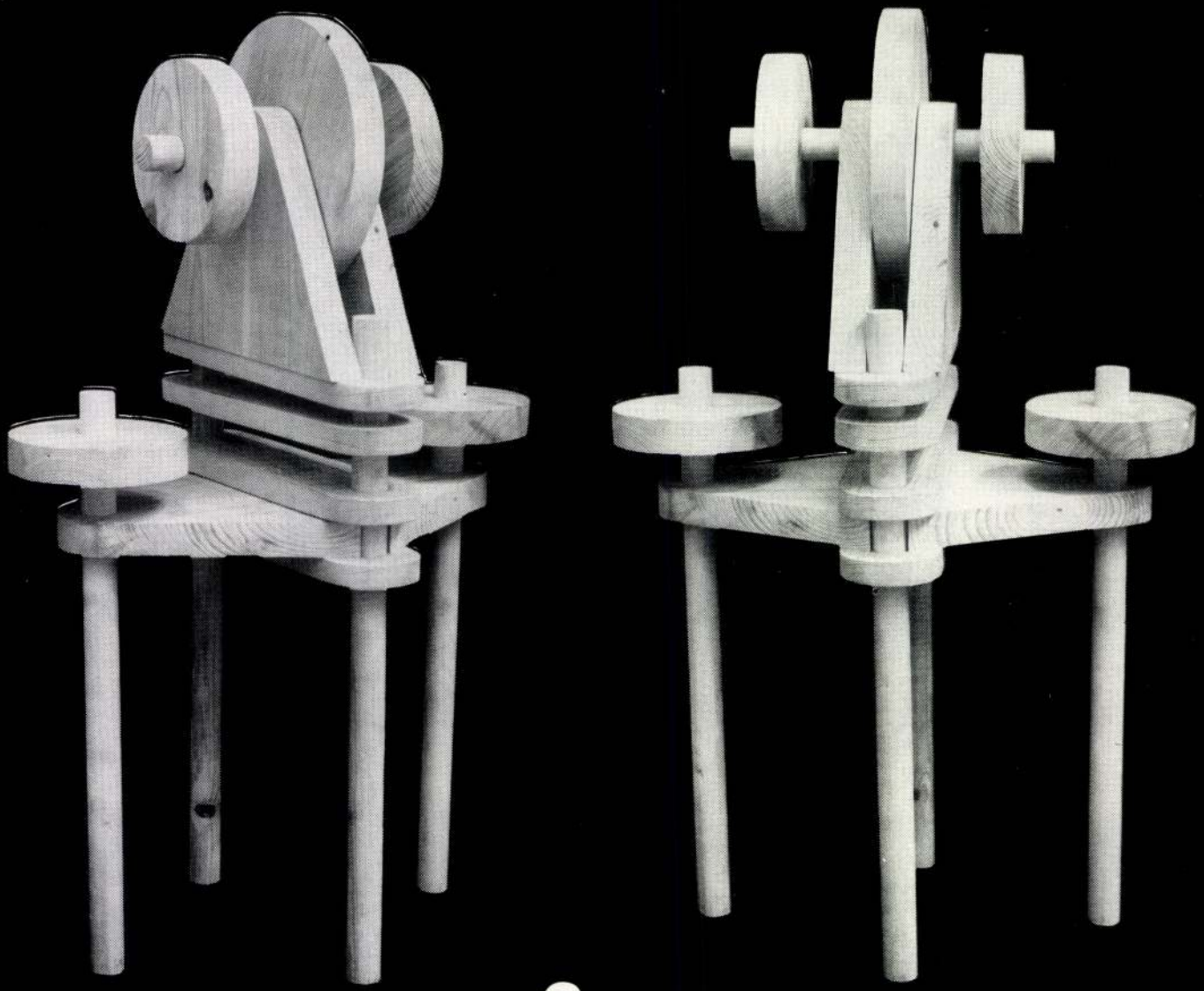

3

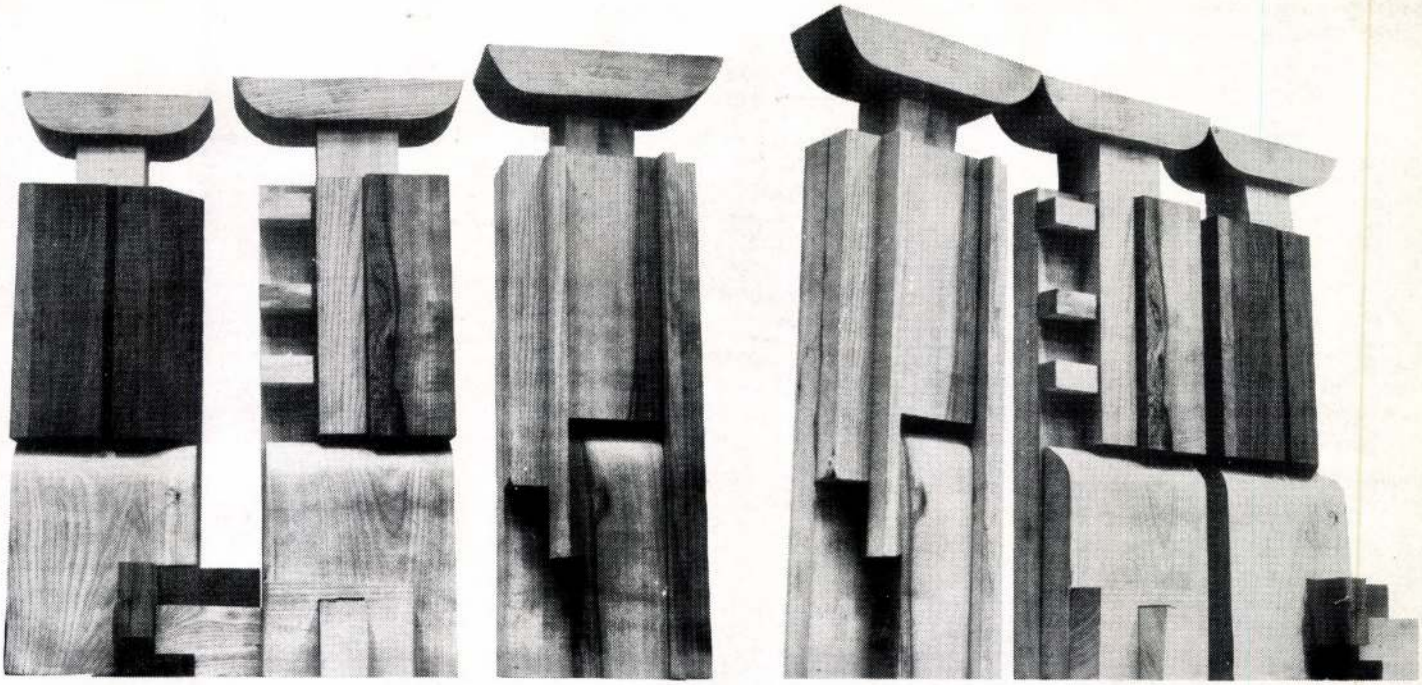

4

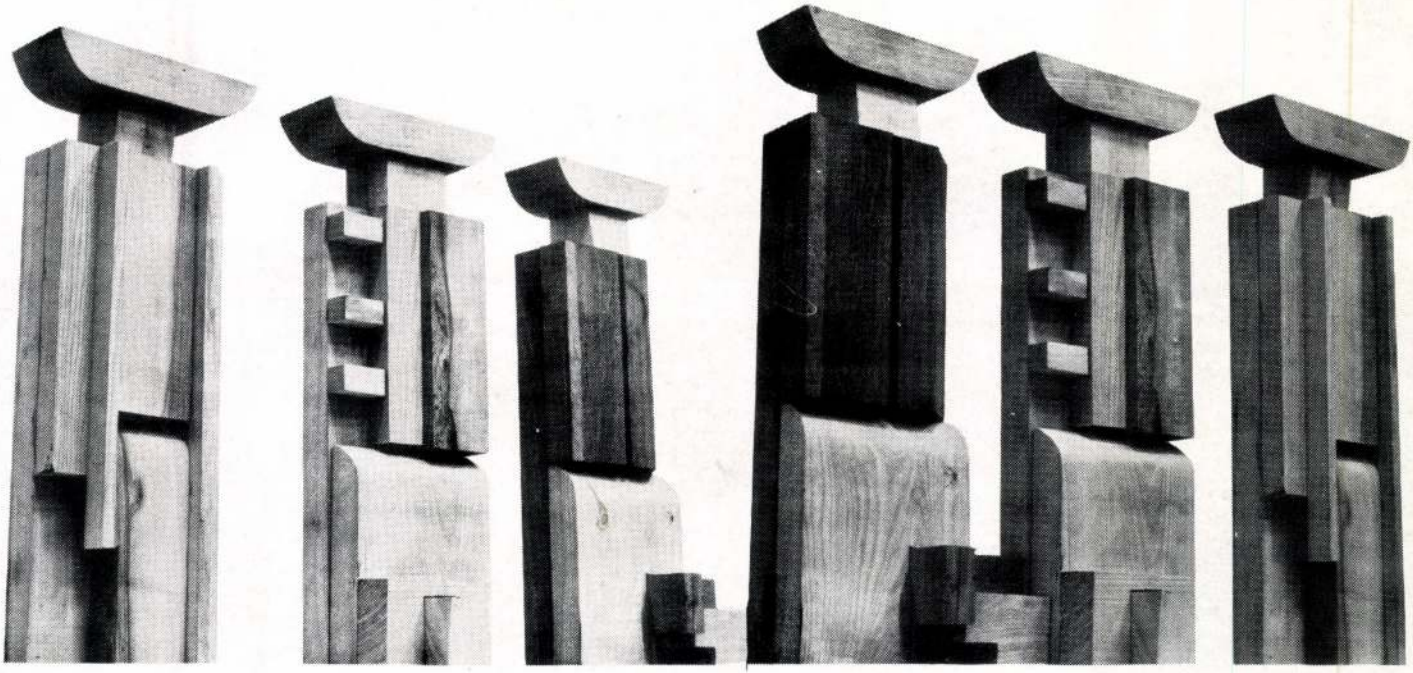

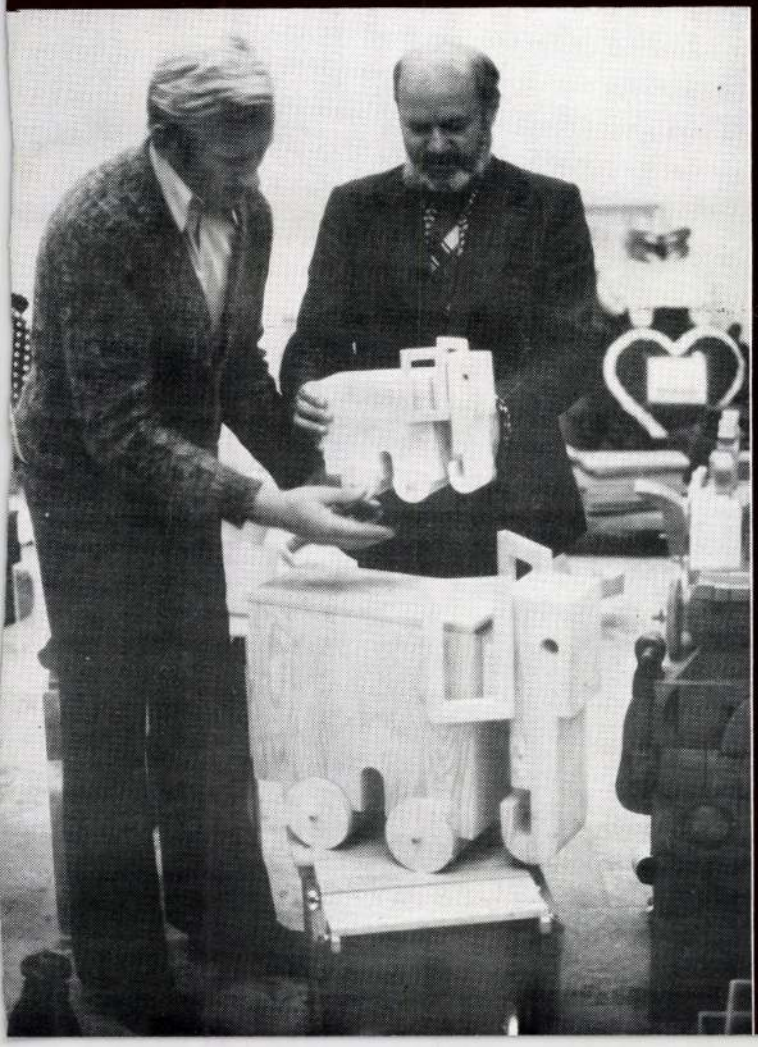

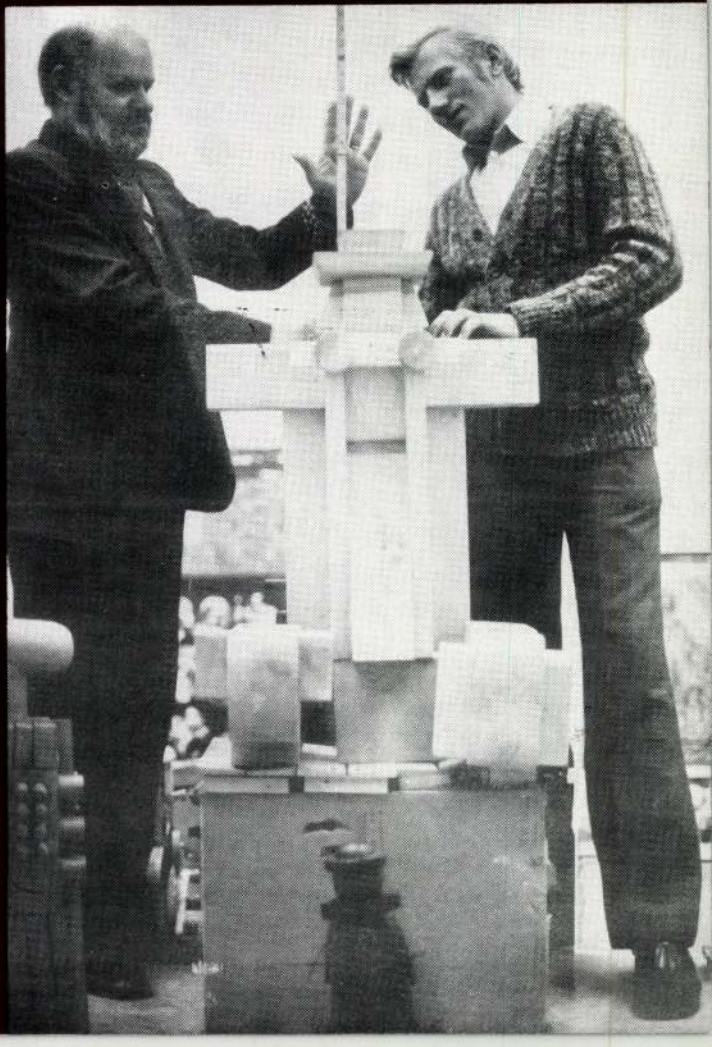

7

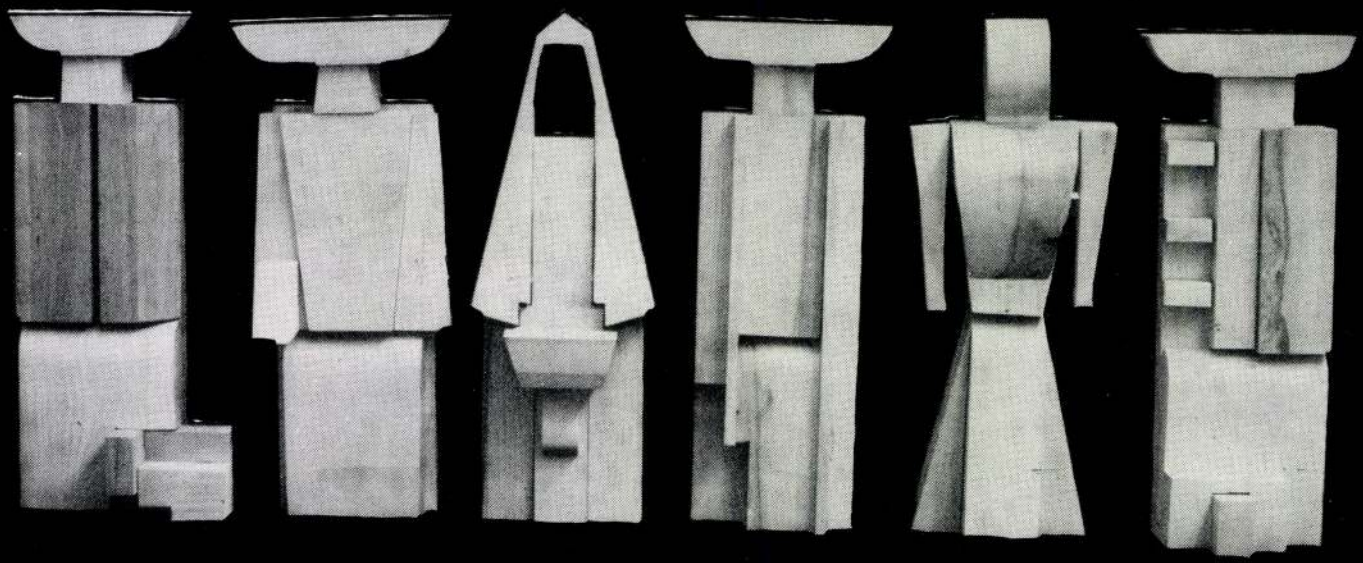

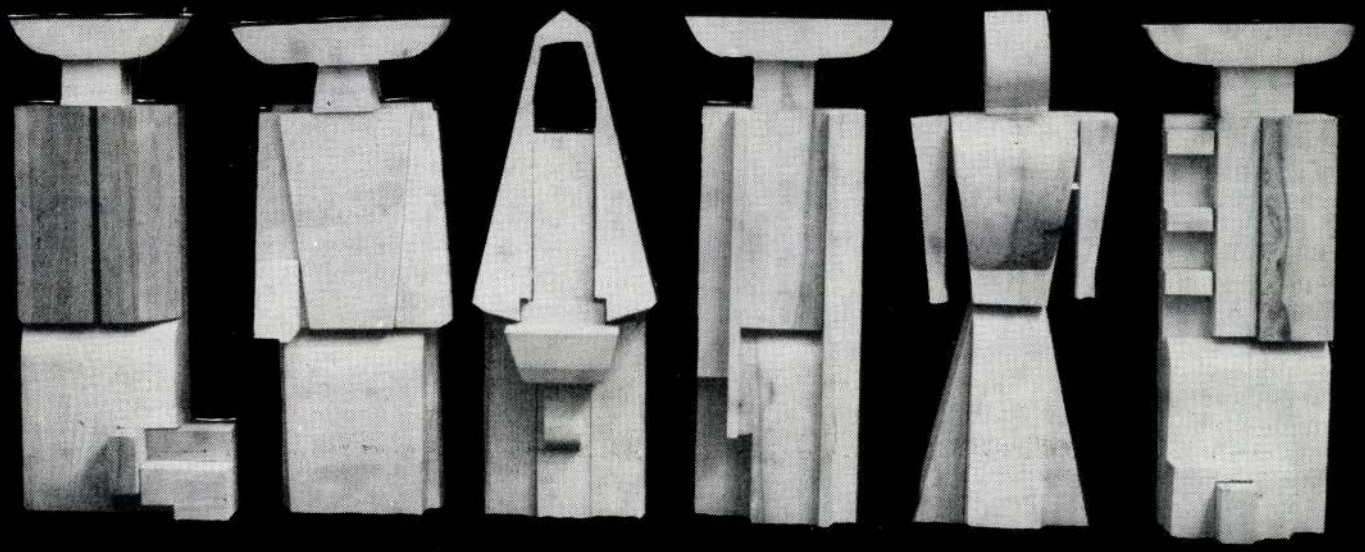

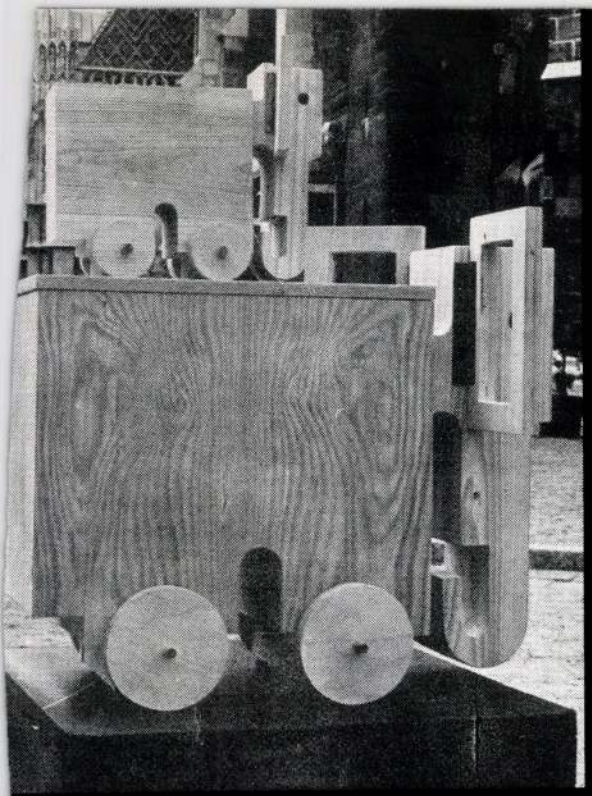

9

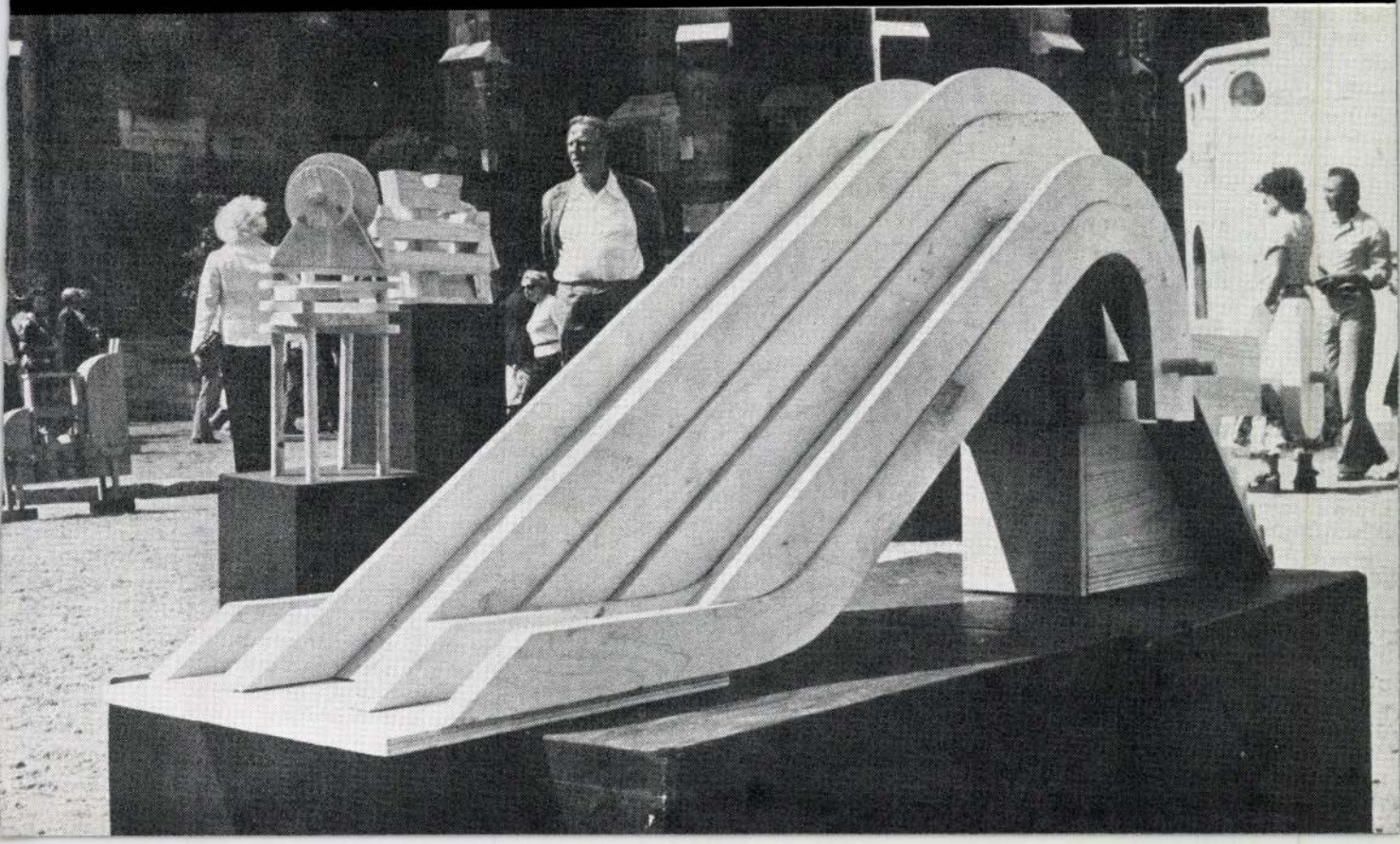

10

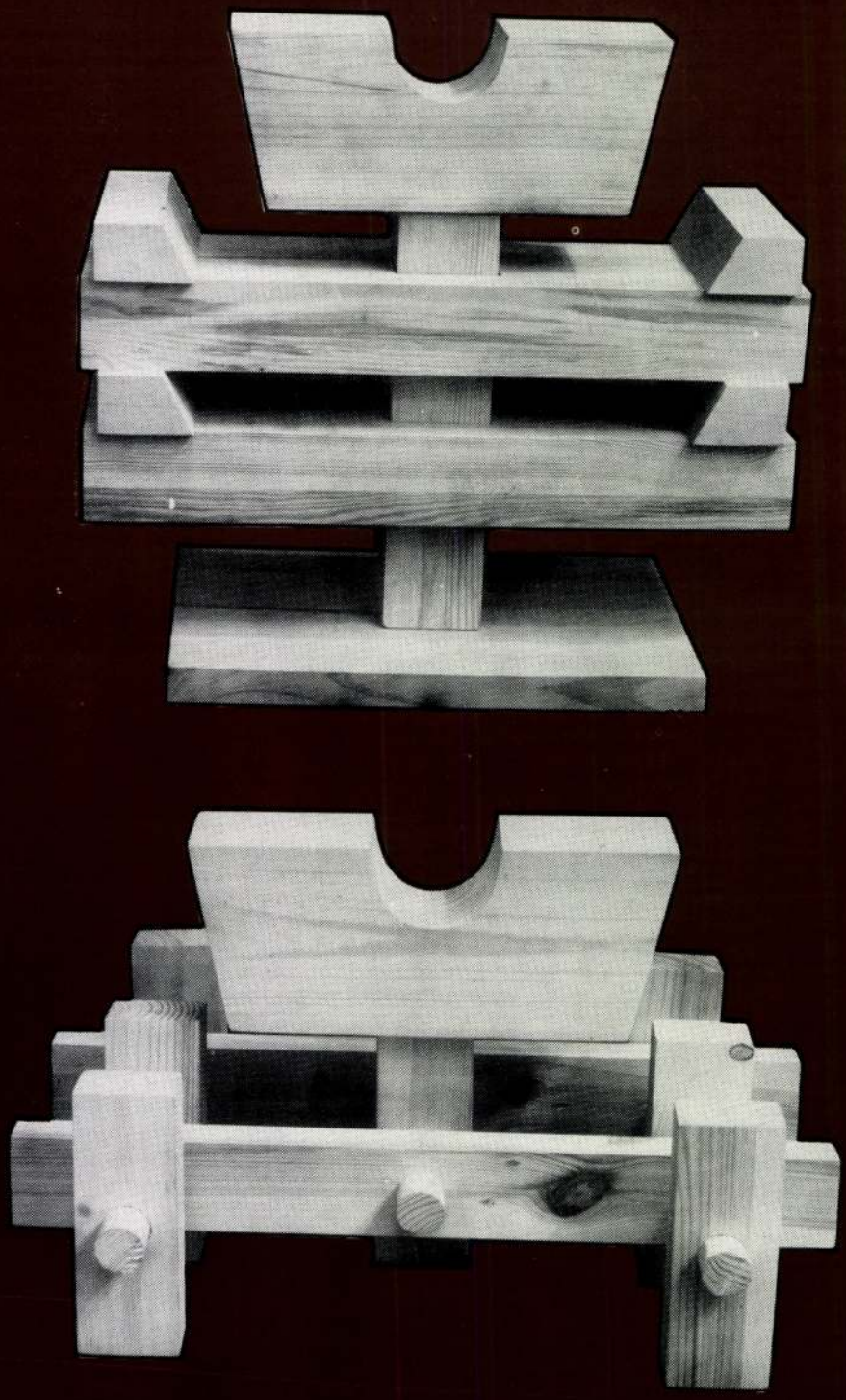

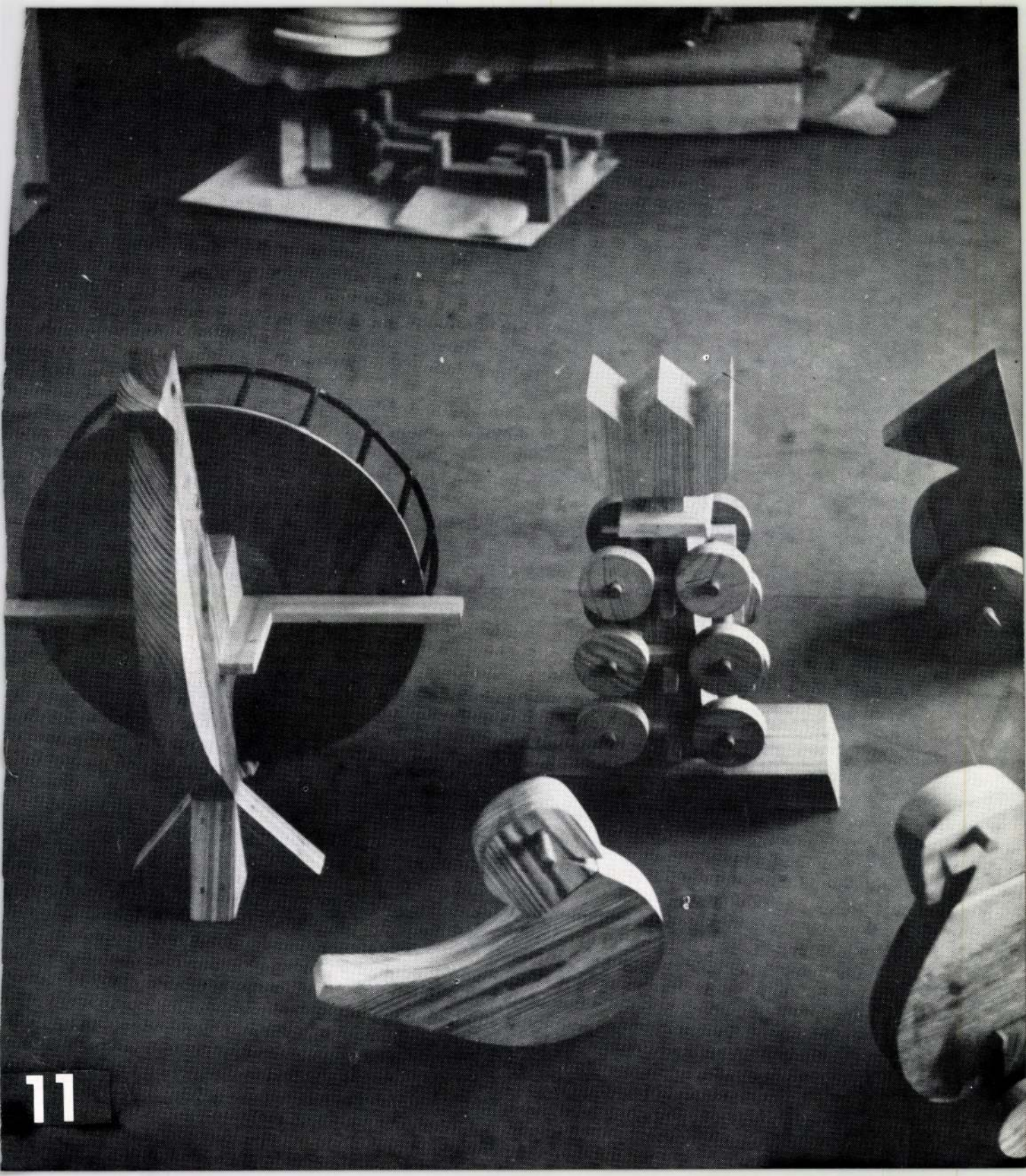

11

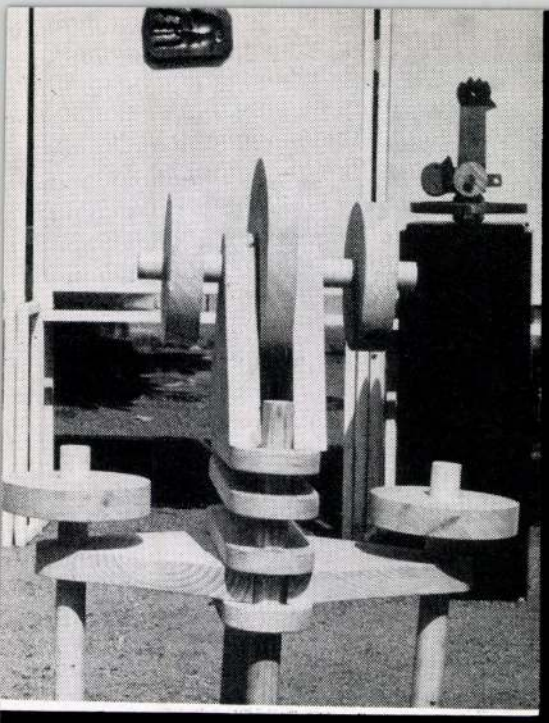

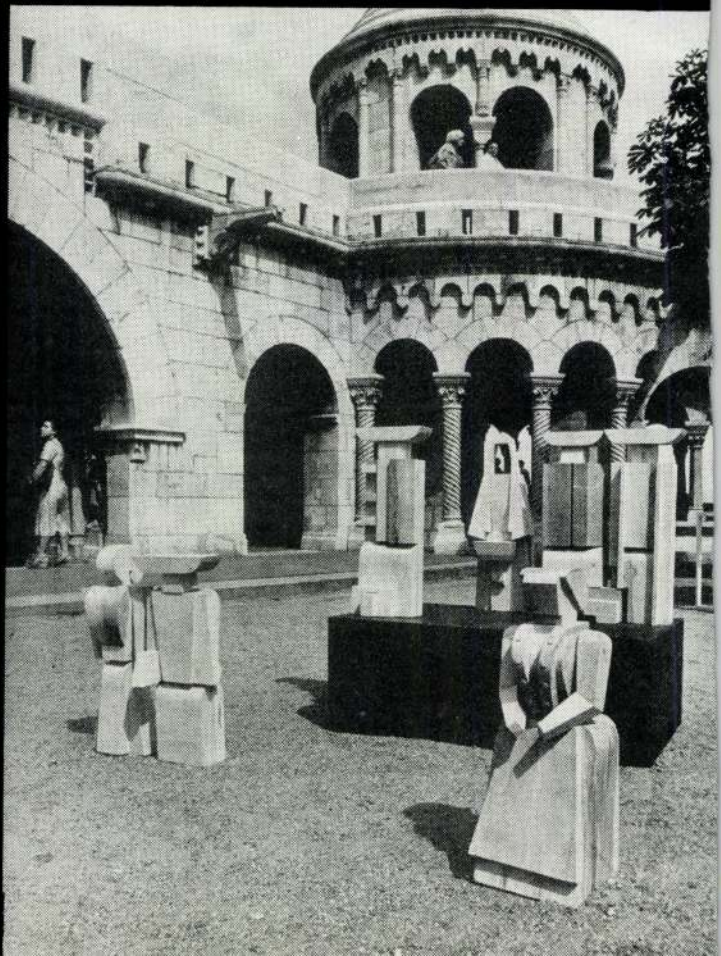

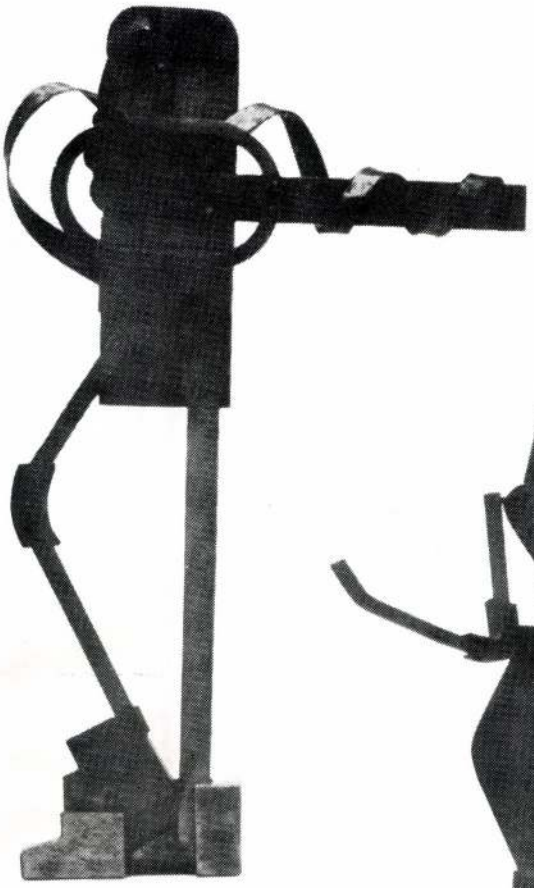

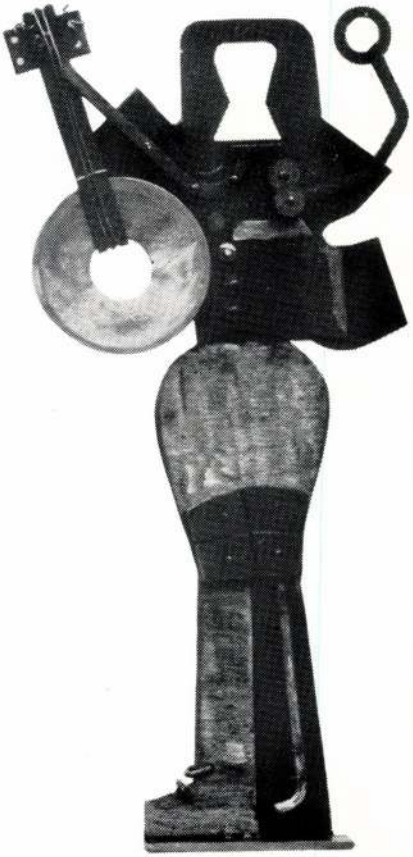

MŰTÁRGYJEGYZÉK

PLASZTIKÁK

SUMÁKOLÓK, 1973
textilplasztika, 50x20x35 cm

HÜVELYKUJJAM VADÁSZNI MENT, 1970
textilplasztika, 60x41x10 cm

PIROS KAKAS, 1973
textilplasztika, 53x45x10 cm

„KÉT VIRÁG EGY PÁR" 1971
textilplasztika, 47x22x5 cm

A KÖLTŐ SZIVE, 1979
textilplasztika

MADZAGRÁNGATÓS FIGURÁK, 1979
festett farost, m.: 30 cm

BÁBFIGURÁK, 1973
Illyés Gyula: A tűvétevők c. művének bábelőadásához
m.: 24—30 cm
Állami Bábszínház tulajdona

MASZKOK, 1972
A Szegedi Szabadtéri Színpad Peer Gynt-előadásához

KARAKTERFEJEK, 1973
(A tűvétevők c. darabhoz)
papírmasé, m.: 24—30 cm

TÖRVÉNYTÁBLA I—XVIII., 1974—1976
játékformatervek
diófa, 21x35x3 cm

ÖRDÖG GOLGOTA, 1977
diófa, 35x47x3 cm
Dr. Bartha Gábor tul.

HÁZIÁLDÁS, 1976
diófa, 51x35x4 cm

VÁSÁRFIA, 1972
diófa, 60x35x3 cm

VÁSÁROZÓK, 1973
diófa, 34x64x27 cm

GÖRGŐ GERGŐ, 1971
festett fa, 26x25x17 cm

JÁTÉKKATONÁK I—II.
festett fa, m.: 27—30 cm

ÖKRÖSSZEKÉR, 1973
égerfa, 53x64x27 cm
Munkácsy Mihály Múzeum tul.

KRUMPLINYOMÓ-HUSZÁR, 1974
kőrisfa, 105x105x45 cm

CSIKÓHAL-HUSZÁR, 1976
kőrisfa, 65x35x20 cm

LOVACSKA, 1976
polírozott kőrisfa, 38x36x7 cm

PÁSZTOR, 1970
polírozott égerfa, 35x10x11 cm

PÁSZTOR, 1970
polírozott égerfa, 37x12x11 cm

TÖLGYFAPIPIKE, 1972
pácolt fa, m.: 37 cm, d.: 31,5 cm

STRUKTÚRA, 1968
kőrisfa, 72x18x33 cm

STRUKTÚRA II., 1968
kőrisfa, 80x31x14 cm

AGYRABLÓ, 1976
kőrisfa, 54 cm

TULIPÁNOS MARISKA, 1976
kőrisfa, 66 cm

REKTOR URAM, 1976
kőrisfa, 64 cm

MILFAJT FERKÓ, 1974
kőrisfa, 60 cm

SZENTJÁNOSKENYÉR-HUSZÁR, 1974
kőrisfa, 60 cm

PÁSZTOROK ÉS PARASZTOK I—VI., 1979
kőrisfa, 61,5x20x11 cm

CSŰSZ-KAKAS, 1979
fenyő és égetett nyár, 45x130 cm

TULIPÁNOS MÁSZDA, 1979
fenyőfa, 44x47x30 cm

TULIPÁN, 1979
fenyőfa, 28x50x40 cm

CSABA, 1979
fenyőfa, 22x50x39 cm

CSABI, 1979
fenyőfa, 22x28x20 cm

FÉNY-SZÍNTÁRCSA, 1979
fenyőfa, 74x47x34 cm

MALAC, 1979
fenyőfa, 22x49x12,5 cm

PÁVA, 1979
fenyőfa, 54x47x31 cm

BAGOLY, 1979
fenyőfa, 34x20x20 cm

RINGLISPIL, 1979
fenyőfa, 36x42x42 cm

PIPISKE, 1979
kőrisfa, 33x28x16 cm

DÍSZKAPU, 1979
kőrisfa, 83x29x56 cm

HINTA, 1979
fenyőfa és fém, 32x47x22 cm

KARIKÁS-TULIPÁNOS, 1979
fenyőfa, 44x31x15 cm

BÁRÁNY, 1979
fenyőfa, 36x48x19 cm

HAJÓHINTA, 1979
fenyőfa, 42x40x27 cm

PULYKA, 1979
kőris-fenyő, 35x37x44 cm

GALAMB, 1979
fenyőfa, 24x27x4 cm

CSIBECSÓK, 1979
(kisded-ülő) fenyő, 16x23, 5x7 cm

EDZŐKEREKEK, 1979
fenyőfa, 21x48x13 cm

BEAT-figurák (tanulmányok I—III.)
1979
acél, 27 cm

DOROTTYÁS KOCSIKA I., 1975
acél, 18x28x10 cm

DOROTTYÁS KOCSIKA II., 1974
acél, 15x27x9 cm

DOROTTYÁS KOCSIKA III., 1974
acél, 16x26x10 cm

LOVACSKA HUSZÁRRAL, 1974
acél, 36x42x18 cm

NAGY LOVACSKA, 1975
acél, 42x42x12 cm

BOHÓCKOCSIKA, 1976
acél, 22x22x18 cm

RINGLISPIL, 1976
acél, 22x22x22 cm

KUCSÉBERKOCSI, 1976
acél, 16x25x29 cm

A LÓ MEGHALT, 1976
acél, 15x59x9 cm

KRUMPLINYOMÓ-HUSZÁR,
1976
acél, 35x35x14 cm

BABASZERETŐ KOCSI, 1976
acél, 28x31x9 cm

GALAMB, 1975
acél, 33x25x11,5 cm

FESTMÉNYEK

HUSZÁROK
ol. farost, 122x174 cm

DÓZSA NÉPE 1972
ol. farost, 60x80 cm

HUSZÁROK
ol. farost, 60x80 cm

TOBORZÓ
ol. farost, 71x100 cm

NÉPI JÁTÉKOK
ol. farost, 71x100 cm

VÁSÁROZÓK
ol. farost, 70x100 cm

TÉRPLASZTIKA-TERVEK
ol. farost, 64x51 cm

HÁROM FIGURA
ol. farost, 41,5x60 cm

DOROTTYÁÉK BÁLBA MENNEK
ol. farost, 60x80 cm

SUBÁSOK
ol. farost, 34x58 cm

LÁNY PÁSZTOROK KÖZÖTT
ol. farost, 34x51 cm

KONSTRUKCIÓ
ol. farost, 35x61 cm

FAKONSTRUKCIÓK
ol. farost, 50x60 cm

NÉPI FIGURÁK
ol. farost, 28x39 cm

PIROS HUSZÁR
ol. farost, 28x38 cm

PANDÚR BETYÁROK KEZÉN
ol. farost, 35x50 cm

NYOMOK ÉS JELZÉSEK FIGURÁKRÓL
ol. farost, 43x53 cm

PÁSZTOROK
ol. farost, 34x43,5 cm

FIGURÁLIS TANULMÁNY
ol. farost, 41,5x34 cm

STRUKTÚRA-TANULMÁNY
ol. farost, 39,5x29,5 cm

TERVRAJZOK

SZECI, 1978
papír, acryl, 21x28 cm

SZECI, 1978
papír, acryl, 18,5x26 cm

SZECESSIFER, 1978
papír, acryl, 22x26 cm

SZECESSIFONTAN, 1978
papír, acryl, 22,5x29,3 cm

LUMINOFEREK, 1978
papír, acryl, 29,5x21,5 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 20,3x15,5 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 21,6x17 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 20,4x19,2 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 31x21,7 cm

FÉNYEMANÁTOR, 1978
papír, acryl, 29x17 cm

FLORESCATUM, 1978
papír, acryl, 23,5x16 cm

FORGÓ, 1978
papír, acryl, 18,5x19,5 cm

STRUKTÚRA-TERV, 1978
papír, acryl, 25x19 cm

RÁKMOTÍVUM I., 1978
papír, acryl, 20,9x32,2 cm

RÁKMOTÍVUM II., 1978
papír, acryl, 19,7x31 cm

RÁKMOTÍVUM III. 1978
papír, acryl, 20, 31,5 cm

PANELEK, 1978
papír, acryl, 30,4x21,2 cm

FORGÓ, 1979
papír, acryl, 27,9x37,7 cm

SZECESSIPLAN, 1979
papír, acryl, 19,6x37,3 cm

A CSEND FÜLEI, 1979
papír, acryl, 25x39,5 cm

FLORESCATUM, 1979
papír, acryl, 24x21,7 cm

SZÉLRÓZSA, 1979
papír, acryl, 21x26 cm

TULIPÁNTOS FORGÓK, 1979
papír, acryl, 14,7x23 cm

RAKÉTA-FORGÓ, 1979
papír, acryl, 32,5x49,2 cm

GITÁROS, 1979
papír, acryl, 30,6x22 cm

SZÉLSZITAKÖTŐ, 1979
papír, acryl, 28x38,6 cm

KAKAS, 1979
papír, acryl, 7x12,5 cm

SZÉLFORGÓ, 1979
papír, acryl, 27,2x40,5 cm

SKORPIÓ-FORMA—I., 1979
papír, acryl, 33x22 cm

SKORPIÓ-FORMA—II., 1979
papír, acryl, 33x22 cm

SKORPIÓ-FORMA—III., 1979
papír, acryl, 30,3x21,1 cm

RÁK-FORMA—I., 1979
papír, acryl, 32x23,5 cm

RÁK-FORMA—II., 1979
papír, acryl, 30,3x21,1 cm

BIKA (1.) 1979
papír, acryl, 19,3x19,9 cm

ELEFÁNT (3.), 1979
papír, acryl, 20,9x19,5 cm

ELEFÁNT (4.), 1979
papír, acryl, 22.22,5 cm

SZECIFÁNT (5.), 1979
papír, acryl, 20x16,6 cm

VARNYÚ (6.), 1979
papír, acryl, 19,4x19,6 cm

BUBU (6.), 1979
papír, acryl, 24,1x19,4 cm

SZÉLSZAGGATÓ, 1979
papír, acryl, 30x21 cm

TÉRSTRUKTÚRÁK,
JÁTÉKSTRUKTÚRÁK,
FEJSTRUKTÚRÁK
rajz, fotó-sokszorosítás 1—12.

x A művek — kivéve, ahol a katalógusban külön feltüntettük a tulajdonost — a művész tulajdonában vannak.

A KATALÓGUSBAN SZEREPLŐ KÉPEK JEGYZÉKE

1 CSŰSZDA („CSÚSZ-KAKAS")

2 CSABA ÉS CSABI (ÓVODAI CÓK-MÓK-LÁDÁK)

3 MOBIL-TERV

4 PÁSZTOROK ÉS PARASZTOK

5 MUNKA A KIVITELEZŐ MŰHELYBEN

6 MUNKA A KIVITELEZŐ MŰHELYBEN

7 PÁSZTOROK ÉS PARASZTOK

8 GYERMEK-ÉPÍTKEZÉS

9 KIÁLLÍTÁS A MÁTYÁS-TEMPLOM TÖVÉBEN

10 TULIPÁNOS TÉRPLASZTIKÁK

11 JÁTÉK-TERVEK A MŰTEREMBEN

12 PÁSZTOROK ÉS PARASZTOK A HALÁSZBÁSTYÁN

13 BEAT-FIGURÁK

Felelős kiadó: Dér László

Készült a Somogy megyei Nyomdaipari Vállalat
kaposvári üzemében — 79-6262 1000 példányban
Felelős vezető: Farkas Béla igazgató

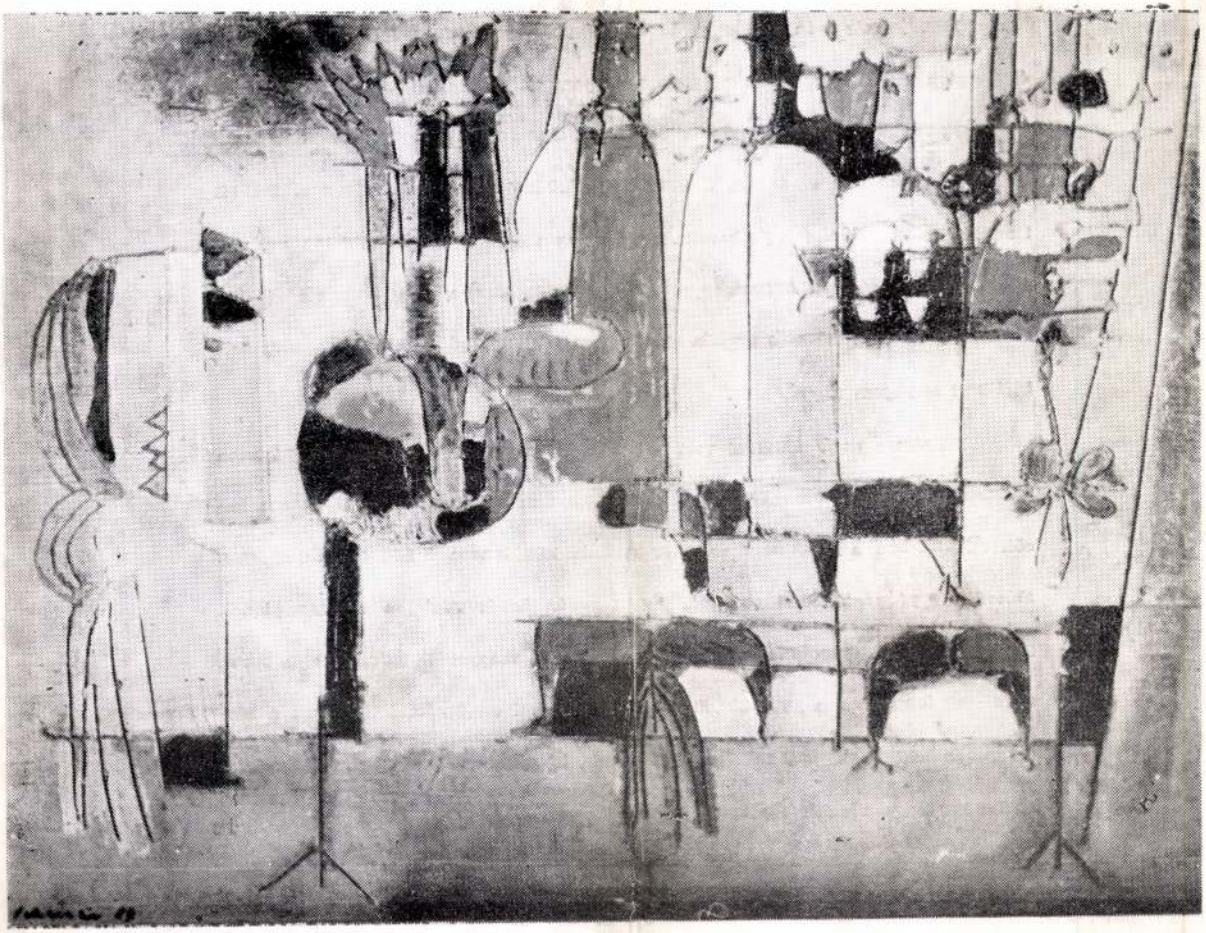

SCHÉNER MIHÁLY

KIÁLLÍTÁSA, BÉKÉSCSABA, 1970

1923. január 9-én születtem Medgyesegyházán (Békés megye). Békéscsabán érettségiztem 1941-ben. Húszéves koromig paraszti környezetben éltem. 1942-ben kerültem fel Pestre. Rudnay Gyula mesternél tanultam a Képzőművészeti Főiskolán. 1947-ben szereztem tanári diplomát. Különböző helyeken tanítottam. 1956-tól kizárólag a festészettel foglalkozom. 1963-ban volt első önálló kiállításom a budapesti Csók Galériában. Akkori expresszionista felfogásom vitákat váltott ki. Ebben az időszakban egy jelentős galéria tulajdonosa, aki műgyűjtő is egyben, megvette kiállított anyagom nagy részét.

Pályámra nagy hatással volt két külföldi utam. Az első 1964-ben Párizsba vezetett, ahol a modern európai művészetet tanulmányoztam. Innen Londonba kerültem. 1965-ben a londoni Grosvenor galéria tulajdonosa kiállította anyagomat. Második egyéves külföldi tanulmányutam során ismét Párizsba utaztam, innen Svédországba mentem. Párizsban kezdtem először magyar folklórral foglalkozni, midőn az idegenben a gyerekkorból feltörő paraszti emlékeim találkoztak a modern művészet iránti igényeimmel. Pásztorok, betyárok, szegénylegények, mézeskalács-huszárok tűnnek fel munkáimban az építés és konstruálás szándékával, melyre ez a kor a különböző anyagok felhasználásával nagy lehetőségeket kínál. Alkotásuk során az a törekvés vezetett, hogy a magyar folklórt az európai stílustörekvésekbe építsem.

Sokat foglalkoztat a kéz világának tanulmányozása és annak különböző módon és anyagokban való megkonstruálása. Legfőbb törekvésem az építés, új konstrukciók keresése.

fzlésformáló szerepük van, majd bebábozódnak és dokumentumokká válnak, miközben átveszik feladatukat újabb törekvések. Így újul meg az emberiség a szakadatlan újrateremtés által. Ez a fejlődés útja. Ezért soha sincs korán bemutatni a művet, de gyakran megesik, hogy már késő. Mert az idő stílus is, benne akaratunk, törekvéseink manifesztálódnak — bármennyire próbáljuk megőrizni, tovatűnik, elillan —, mint ujjaink között a víz elcsorog.

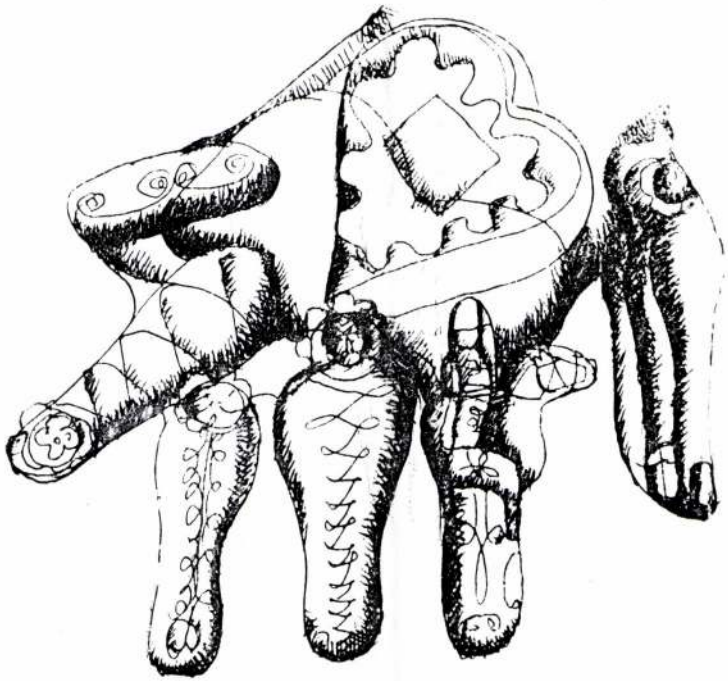

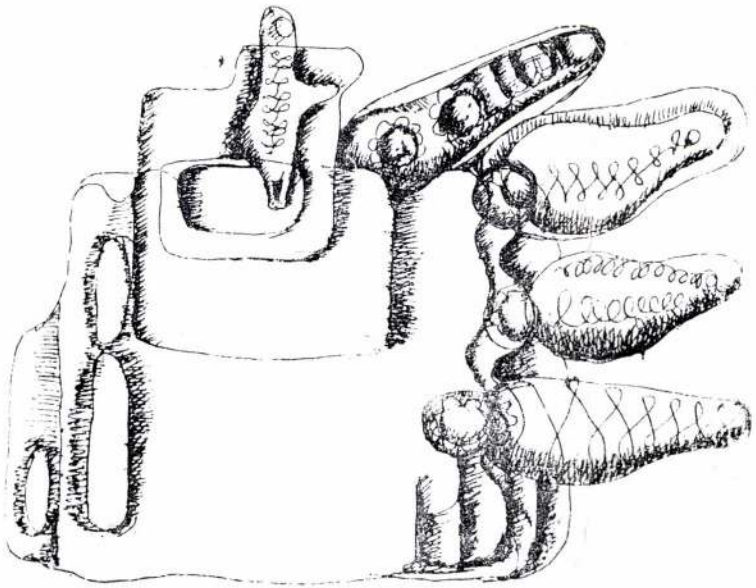

Csabához sok szál fűz engem: itt kaptam neveltetésem alapjait, s az első érzelmi inspirációkat, főiskolás koromban pedig itt mutatkoztam be először a múzeumban. Jóbarátaim vannak itt, e föld ízei-nedvei tápláltak.

Így hát különösen fontos számomra, hogy — ha vannak eredményeim — azokat mindenekelőtt itt, szűkebb körömben mutathassam be, ahonnan keletkezésük élményei valók. — Jólesik ebben Békéscsaba támogatása. Úgy vélem, hogy a képzőművészeti alkotásoknak is van elhasználódási idejük és értékük (természetesen a művészi érték mellett), mint minden másnak. — Ha időben szólalnak meg,

KIÁLLÍTÁSOK

1954. Békéscsabai Múzeum

1957. Műcsarnok

1963. Budapesti Csók István Galéria — önálló

1965. London Grosvenor Galery

1968. Kaposvár, Vaszary János Terem — önálló

1968. Budapesti Pamutfonóipari Tröszt — önálló

1968. Medgyesegyháza, Kultúrotthon — önálló

1968. Budapest, Fiatal Művészek KISZ Klubja

1968. Békéscsaba, XI. Alföldi Tárlat

1968. Miskolc, Országos Tárlat

1969. Gyula, XII. Alföldi Tárlat

1969. NSZK, Oldenburg

1969. Budapesti Csók István Galéria — önálló

Fk.: Dér László — 400, 70—11986 szh

Schéner Mihály festménykiállítása

KÉPZŐMŰVÉSZET Schéner Mihály festő, grafikus és szobrászművész festményeiből nyílt kiállítás Budapesten, a Magyar Sajtó Házában.

A Kossuth-díjas művész, a Magyar Művészeti Akadémia tagja így foglalta össze gondolatait: szükségesnek éreztem, hogy a parttalan és sikertelen expresszionista kísérletezés után megfegyelmezzem magam, s így jutottam el a strukturalitáshoz. (MTI)

METRÓ, 2001. MÁJ. 29. 8. o.

VISSZA		HATÁRIDŐ	VISSZA

Schéner Mihály

Népszabadság
2001. V. 29

Schéner Mihály festménykiállítása

(MTI) Schéner Mihály festő, grafikus és szobrászművész festményeiből nyílt kiállítás a Magyar Sajtó Házában. A Kossuth-díjas művész az expresszionista kísérletezés után jutott el a strukturalitáshoz. A Pünkösdi anziksz címmel megrendezett tárlat június 8-áig tekinthető meg.

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

SCHÉNER MIHÁLY
1923 -

Festő, grafikus, szobrász, Kossuth- és Munkácsy-díjas, Érdemes- és Kiváló Művész, a Magyar Művészeti Akadémia tagja. A Képzőművészeti Főiskolán - 1942-1947 - Rudnay Gyula és Elekffy Jenő növendéke volt. Tanulmányutakon járt Párizsban, Londonban, Svédországban.

Kiállításai voltak Pécsett, Szegeden, Kecskeméten, Zalaegerszegen, Londonban, Budapesten, Párizsban, Bécsben, Varsóban stb. Korai műveit expresszív hangütés jellemezte, későbbi festményein, reliefjein, játékain a népi művészet formakincsét emelte be a "magas művészet" körébe.

PÁSZTOROK, 1968
farost, olaj, 34x53 cm.
j. a hátoldalon: Tompa Kálmánnak
szeretettel Schéner Mihály
"Pásztorok" Schéner Mihály
68. máj.1.
Ltsz.: K. 85.99.1.

KÉT ALAK, 1963
fa, olaj, 21x29 cm.
j.j.l.: Schéner M 63
Ltsz.: K. 85.100.1.

"A folklórt nálam megelőzte egy rövid átmeneti periódus, amikor igyekeztem az expresszíven ábrázolt formákat absztrahálni, amennyire csak lehet, vagyis a minimumra csökkenteni az érzelmi kifejezést és maximálisan megközelíteni a zártságot. A szemlélő arra kényszerült, hogy a képeimnek vagy az expresszív-érzelmi oldalát, vagy az értelmi-absztrakt oldalát nézze. Nem volt szerencsés állapot, az eredmény sem volt valami reménytkeltő.

Ebben az állapotban, de nem Pesten, hanem Párizsban és Stockholmban kezdtem először a magyar folklórral foglalkozni. Egy európai szemlélődés közepette épp a különbségek késztettek arra, hogy valami sajátosat produkáljak: ami magyar népi ihletésű, e népnek a sajátja" -

Schéner Mihály

IRODALOM

Schéner Mihály kiállítása. Tihany - 1979. Katalógus Gopcsa Katalin előszavával.
Schéner Mihály kiállítása. Békéscsaba - 1970. Katalógus a művész előszavával.
Szamosi Ferenc: Schéner Mihály. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1978.
Rozgonyi Iván: Hosszú út a játszótérig. Művészet. 1980. XXI. évf., 5. sz., 10-13.o.
Menyhárt László: Schéner Mihály. Corvina Kiadó. Budapest, 1981.
Schéner Mihály kiállítása. Budapest - 1983. Katalógus Németh Lajos bevezetőjével.
Láncz Sándor: A demiurgosz. Új Művészet. 1992. III. évf., 6. sz., 27-30.o.

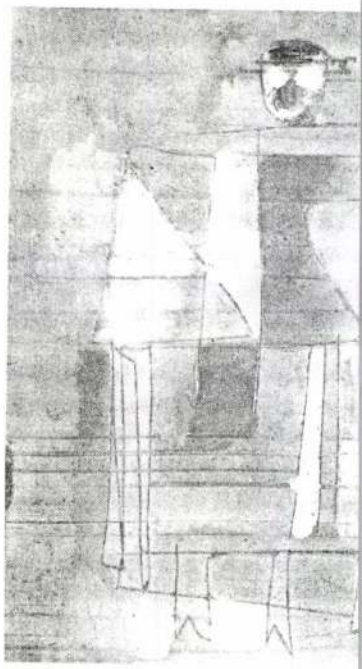

K

MESELAK A VIHARSAROKBAN

nak. A mester mutatja a tulipános, illetve szúládát. Ilyen volt minden házban. *„Nagy szegénységben éltünk, de boldog volt a gyerekkorom. Emlékszem a Mihály napi búcsúra, a mutatványosokra, az állatvásárra. Most is hallom a malacok sivalkodását, a kecskék bégetését."*

Elindulunk hát a mesterrel és *Káli Józseffel*, az iskolatárssal és jó baráttal, a Meseház kuratóriumi tagjával, a gyermekkor színhelyére, a harminc kilométerre fekvő Medgyesegyházára, azaz Medgyesre.

Az ötezer lakosú helyiség széles útjai, rendezett parkja, autóforgalma városi életformát tükröz. A szépen rendben tartott házak azt sugallják, erre elégedett emberek élnek. Pedig a „Viharsarokban" lévő községet csöppet sem kímélték meg a történelem viharai. Egy emberöltő alatt az itt lakók kétszer is példát mutathattak toleranciából, a másság elfogadásából. A 19. század végén Békéscsabáról mintegy száz szlovák család lelt itt otthonra, majd 1947-ben a csallóközi Gutáról magyarokat telepítettek kényszerrel Medgyesre. A magyar-szlovák lakosú községben hagyománya van a vállalkozásnak is. Az országban egyedül itt termelnek földimogyorót, és dinnyéből is a legtöbbet és a legnagyobbakat. *„A község lakói mindig is hihetetlen dolgokra voltak képesek."*

Mindezt *Nagy Béla* polgármestertől tudjuk, aki azt is elmesélte, hogy Schéner Mihály szülőházát megvásárolták, rendbe hozzák és emlékház, múzeum lesz belőle. A polgármester azt mondja, büszkék rá, hogy a művész visszajár a falujába. Persze itt is a gyerekeknek segít a világ megismerésében, például rajzversenyeken „méltatja az alkotásokat".

Bármerre járunk, ismerősöket, barátokat találunk. Megnézzük az evangélikus templomot. Zöldre festették, és ez a mesternek egyáltalán nem tetszik. A Telbisz kastélyt, melyben szociális otthon működik, a háborús hősök emléktábláját, melyen együtt szedték névsorba az elesetteket és az elhurcoltakat.

Gubcsó Endrénél, aki fogorvos és emellett alpolgármester, baglyokra lesünk. Házának kertjében, óriásfenyőkön húzzák meg magukat a téli hónapokban. Több mint százan vannak, most épp alszanak, de kis riogatás után felélénkülnek. A doktor édesapja evangélikus esperes volt, és titokban mindig dugott egy kis pénzt a bejáró diák, Schéner Mihály zsebébe. A fogorvos viszont pesti egyetemi évei idején a már ismert művész vendéglátását élvezte, kiadós vacsorák formájában.

A szülőház kívülről ugyan őrzi régi arányait, de belül átépítették. Van sok csempe, modern fürdőszoba és konyha. Lesz mit „visszarégíteni". A mester mindenütt virágokat keres, pitypangot, fürtös gyöngyikét, no meg édesanyja régi kertjének nyomait. Azt mondja: *„Van bennem egy kis szomorúság. Ez már nem ugyanaz a vidék."* Keresi a kenderföldeket, a faluszéli régi tanyát, ahova már gyerekként is festeni járt. Keresi szülőháza előtt a japán akácfát, a piros suszterbogarat és a meggyszirmokat.

–GALAMBOS–

TÁRSALGÓ

KEDVES OLVASÓINK!
Örülünk, hogy az elmúlt hetekben sem feledkeztek meg rólunk, erről tanúskodnak leveleik. Mostantól kezdve néhány hónapig én fogok válaszolni Önöknek.

„Nagy örömömre szolgált a XI. évf. 11. számában (2001. március 16.) az „Izzó történet" c. részt olvashatni, mivel megemlékeznek benne elhunyt nagyapámról. Azonban néhány kiigazítást tennék, ebből a legfontosabb a név lenne, mert úgy hiszem, ehhez még halála után is joga van mindenkinek. S ha egy tudósról van szó, akkor pláne fontos minden tényszerű adat (ez az újságírás egyik alapszabálya is, ha jól emlékszem).

Teljes felelősséggel közlöm ezért az alábbiakat – visszatekintve családi emlékeim „fényébe":

A wolframszálas izzólámpát Dr. Alexander Just találta fel (Dr. Just Sándor) – a matematika, kémia és filozófia doktora – barátjával, Franz Hanamannal, aki a zágrábi egyetem dékánja volt (és apám keresztapja). (Közös fényképük Uher Ödön császári és királyi udvari fényképész művén látható.)

A német és magyar nyelvű szabadalmat 1905-ben, Budapesten iktatták (a Just család Magyarországra honosodott). A kísérletek Bécsben, Budapesten (II. Füge u. 1. családi ház alagsori laboratóriumában), a zágrábi egyetemen folytak már 1901-től.

A kész és sorozatgyártott wolframizzó hosszú évekig a Dr. Just-féle Izzólámpa és Villamossági Gyár Rt. keretein belül folyt (aukciós házakban ma is gyakran licitálnak a szép kivitelű régi Just-részvényekre – egy 1923-as kiadású nemrég került a kezembe).

Nagyapám fejlesztőmérnökként több más kutatásban is részt vett, például Aschner Lipót gyárában – úgy tudom, ebből lett később az átépített Tungsram Gyár (oldalán 1957-ben még a Just Izzó felirattal).

De visszatérve az első időszakhoz és a magyarországi sorozatgyártáshoz, csak annyit, hogy a licencet végül a General Electric vette meg, s Dr. Just Sándor halála után (1937) özvegyének, nagyanyámnak (Anne Elisabeth Justnak) folyósított tiszteletdíjat az USA-ból.

Bizonyára tudják önök is, hogy a wolframszálas izzó feltalálása nélkül ma tévé sem lenne (hisz a képcső elve is ez)."

Just Krisztina
grafikus, festőművész
(Budapest)

■ Sajnáljuk az elírást, hogy a nagyapja nevét „s" helyett „sz"-szel írtuk, és emiatt elnézést kérünk. Ugyanakkor örülünk, hogy levelével értékes és érdekes információkkal bővíthettük ki az izzókról szóló írásunkat. Köszönjük, hogy tollat ragadott.

„A Magazin 6. számában a 12. oldalon a Hírek, érdekességek a nagyvilágból, azaz a Hallotta már? című rovatban olvastam a Fehér kenguru című kis híradást. Örömmel vettem, és eszembe jutott, hogy 2000. április 15-én volt szerencsém személyesen is megismerkedni egy szép fehér kenguruval, ugyanis Ausztráliában voltam, Adelaid város Nemzeti Vadasparkjában. Hatalmas, gyönyörű, rengeteg állattal. Simogatni lehet az állatokat. Bársonyos, finom, puha, meleget árasztó szőrzete volt annak a fehér kengurunak is, amit simogattam. Ott is ritkaságszámba megy a fehér kenguru, de nagyon jól elviselik egymást a barnákkal együtt. Csodálatos volt a közelükben lenni, és szinte úgy álltak, mintha mondták volna: na itt vagyok, fényképezzetek le."

Csányi Józsefné
(Budapest)

■ Köszönjük a levelét, és a fényképeket, melyeket küldött. Jólesett a figyelmessége, már csak azért is, mert legalább a fotók segítségével osztozhattunk örömében.

„A Magazinban már több ízben olvastam az úgynevezett évszakelméletről. Évekkel ezelőtt egy Színvilág stúdió előadásait hallgattam erről, de az a stúdió tudomásom szerint azóta megszűnt. Kérem, hogy amennyiben lehetséges, szíveskedjenek tájékoztatni arról, hogy jelenleg még ki foglalkozik személyre szóló színtanácsadással. A legutóbbi, erről szóló cikkükben említették Pirityi Éva divattervező és színszakértő nevét."

Mazug Lászlóné
(Zsámbék)

■ Színszakértőnk, Pirityi Éva a Magyar Divat Intézet munkatársa. Levélben szívesen áll Olvasóink rendelkezésére. Az Intézet címe: 1085 József krt. 29. Budapest. A borítékra írják rá a szakértő nevét is.

Kérjük, forduljanak hozzánk továbbra is bizalommal, ha tudunk, segítünk.

GALAMBOS ÁGNES

Levélcím: Népszabadság Magazin, Budapest, 1960, a borítékra írják rá, Társalgó.
E-mail: galambosa@nepszabadsag.hu

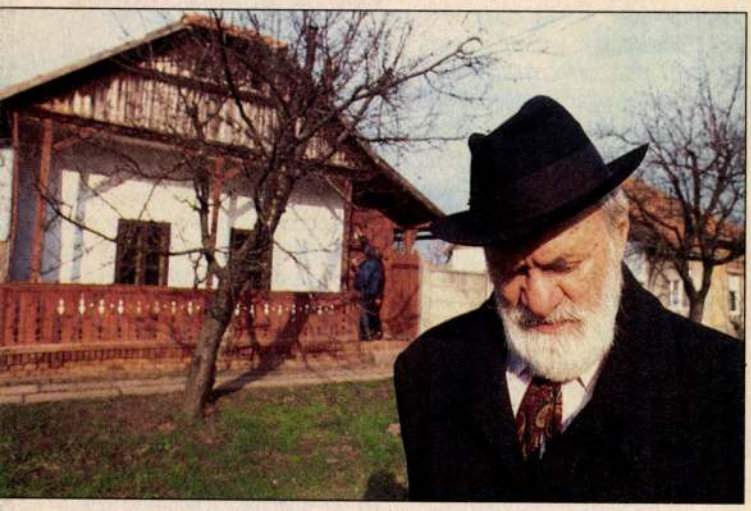

sal sohasem szakadt meg. Csaknem huszonöt éve kétlaki, havonta egy-két hetet itteni műtermében tölt. *„Most már itt sincs békessége az embernek. Minden mutatványosság előttünk, a sétáló-utcában zajlik. Tegnap is egész nap bömbölt egy magnó, valami merkantilista dolgot hirdettek."*

A mester megmaradt „falusi gyereknek", aki most is a gangon vagy a konyhában rajzol. „Polarizálódó", ha több fényt akar, kimegy az udvarra. Amikor először találkoztunk, akkor cipőket festett. Most virágot, színeset, vidámat:

„Virágcsendélet nem lehet szomorú, hisz az maga a szépség öröme. Ez a másodvirágzásom, mert 78 éves vagyok. Már legalább hat rendszert abszolváltam és túléltem. Már érzem, hogy mindenkinek a saját istenével kell békességbe kerülni. A művészet, teremtés vagy valami olyasmi. Örök vágyakozás a tökéletesség elérésére. Ebben a korban egyre magányosabb lesz az ember. Talán ezért is keresem a kapcsolatot a fiatalokkal, a kisgyerekekkel. Az isteni zsenialitás szikráját érzem bennük. A gyerekek is a virágok kelyhében vannak."

Schéner Mihály szívesen mesél unokáiról, a tizenhárom éves Dikáról és a négyéves Misiről. Azt mondja, egyre inkább vágyik a közelségükre. Unokái még meg sem születtek, amikor fejébe vette, hogy Békéscsabán házat emel a kicsiknek, Meseházat. Tíz év kellett a megvalósításhoz, és a város összefogása. Ma már „virágzó" közösségi hely a „viráglányokkal", csepűrágókkal, játékokkal ékesített dupla paraszthász, ami a város kezelésébe tartozik.

A nyolcvanas évek elején állította helyre a város a kőoszlopos előtornácú épületeket, melyek szép kertet fognak közre. Valamikor a tornácon szőttek, fontak a lányok és asszonyok, itt beszélgettek, és itt fogadták az udvarlókat is. „Pletyka-elejű háznak", de inkább szlovákul, „podsztyenás" háznak mondják.

„El kell hinnünk a gyermek igazságát, a gyermek világát, abban tükröződik a mi boldogságunk is, amit annyira nem találunk. Legyünk a szabadságban játékosak és a játékban szabadok" – mondja Schéner Mihály, aki a Meseházba bevonultatta életművének összes motívumát, gyermeklelkének minden hitét. Kalap, huszár, pásztor, ló, fából, fémből, agyagból, textilből; színes-vidám sokadalom várja a kíváncsi kicsiket.

Fiatal tanárnő, *Gucháné Veress Krisztina* vezet bennünket végig a Schéner Mihály művei és tervei alapján megvalósult birodalomban, és meséli, hogy egész nap nyitva vannak, és hétvégeken pedig báboznak, kézműves foglalkozásokat is tarta-

– Mára nyilvánvalóvá vált, hogy számomra a pop jelenti a valódi önmegvalósítást. Ötéves koromtól klasszikus képzést kaptam, és sokáig úgy gondoltam, hogy a komolyzene áll közelebb a szívemhez. De egy idő után másra vágytam, mert nem elégített ki, hogy mások zenei ötleteit kell eljátszanom úgy, hogy minél pontosabban vissza kell adjam a szerző eredeti elképzeléseit. Én szeretném a saját ötleteimet, a saját álmaimat megvalósítani, és újat hozni a hegedű világába.

– És mit gondol, mit szólt volna mondjuk Bach, ha hallja az ön verzióját a D-moll toccátára?

– Ó, Bach kimondottan nyitott, modern és eredeti művésze volt korának, úgyhogy, azt hiszem, tetszett volna neki az én változatom. Amikor először hallottam ezt a művet, már akkor is azt gondoltam, remekül hangzana hegedűn. Ráadásul Bach zenéje nagyon sokszólamú, s ezért jól passzol a mai modern stúdiótechnikához, ahol a különböző szólamok és hangszerek különböző sávokon rögzíthetők.

– Mennyire illik az ön egyénisége a hegedűhöz? Nekem úgy tűnik, hogy inkább a meglepő és vad dolgokat szereti, miközben a hegedű inkább szelíd, lágy hangszer.

– Azon vagyok, hogy megmutassam: a hegedű egyáltalán nem olyan, mint ahogyan ma a köztudatban él. Ami engem illet, úgy érzem, a hegedű segítségével tökéletesen meg tudom mutatni magam, azt, hogy milyen vagyok, mit gondolok és mit érzek. Igen, mi ketten tökéletesen passzolunk egymáshoz. Szerintem a hegedű hangja hasonlít leginkább az emberi hanghoz, és sokkal nagyobb lehetőségek vannak benne, mint amit eddig gondoltak róla. Ez a hangszer bármire képes, a lehető legszélsőségesebb érzelmekre is. Képes arra, hogy megnevettessen, megríkasson vagy táncra perdítsen. Nagyon szerettem. Már a látványa is csodás: úgy néz ki, mintha emberi alakot formázna. És kicsit olyan, mintha ugyanúgy a testem része lenne, mint mondjuk a hangom.

– Mi a különbség játék közben az akusztikus és az elektromos hegedű között?

– Jobbára ugyanaz, mint egy akusztikus és egy elektromos gitár között. Az elektromos fizikai értelemben is nehezebb, és pontosabban is kell játszani rajta, hiszen az erősítők minden apró hibát a többszörösére nagyítanak. Talán úgy tudnám ezt leginkább érzékeltetni, hogy míg az akusztikus hegedűnek mindnek saját egyénisége van, amit játék közben elő kell csalogatni belőle, addig az elektromos hegedűnek nincs semmilyen eredeti személyisége. Itt minden érzés, effekt, nüansz a játékostól származik, neki kell belevinnie a hangszerbe önmagát.

– Mi a legvadabb zenei álma, amit szeretne hegedűvel megvalósítani?

– Nem hiszem, hogy jelenleg van olyan dolog, amiről álmodom és még nem teljesült. Az új lemezen, azt hiszem, végre megtaláltam azt a hangot, amit kerestem. Amit ezen az albumon hallanak, az igazán én vagyok.

– Van különbség a szabad idejében hallgatott és a lemezein játszott stílusok között?

– Hogyne, hiszen függetlenül attól, hogy milyen zenéket szeretek, bizonyos műfajok jobban hangzanak hegedűn, mint mások. Például nagyon szeretem a punkot és a rapet, de mondjuk Eminemet elképzelhetetlen lenne hegedűn előadni. Vannak persze olyan kedvenceim is, például Madonna vagy Michael Jackson, akiknek a zenéje a dallamra és az emberi hangra épül, így ezeket sokkal egyszerűbb hegedűre alkalmazni. A dance kimondottan az a műfaj, melyet könnyen vissza lehet adni hegedűvel, ebben a stílusban van a legtöbb olyan szám, amelyre táncolni ugyanúgy szeretek, mint eljátszani azokat. A legújabb lemezemet már kimondottan dance-albumnak lehet nevezni.

– Mennyire tud a közönsége a zenére figyelni, mikor miniszoknyában hegedül?

– Nagyon remélem, hogy tudnak, hiszen egyáltalán nem lehetetlen egyszerre több dologra is koncentrálni. Ha pedig megveszneknek az emberek egy albumot és otthon meghallgatják, akkor már nincs más. Ott csak a zene van.

– A karrierjében sokat segít a külseje?

– Azon túl, hogy önbizalmat ad, nem hiszem, hogy különösképpen segítene. Mikor stúdióban vagyok és egy új lemezt veszünk fel, teljesen mindegy, hogyan nézek ki, nem igaz? Ha csak a külsővel lemezeket lehetne eladni, akkor valamennyi topmodell ott lenne a slágerlistákon.

– Annak idején, mikor a „Storm" című albuma megjelent, elnevezték önt a hegedű Jimi Hendrixének.

– Igen, sőt engem is idéztek, hogy állítólag azt mondtam: azt szeretném tenni a hegedűvel, amit Jimi Hendrix a gitárral. Nem emlékszem, hogy valaha is mondtam volna ilyet... Ettől függetlenül, persze előfordulhat, hogy megemlítettem valamelyik beszélgetésben, s aztán ezt a kiadóm használta a kampányban. Nem tudom. Mindenesetre természetesen szeretem Hendrixet, a virtuozitása valóban lenyűgöző volt – de ha gitárosokról van szó, akkor hozzám inkább Eric Clapton és Lenny Kravitz áll közel.

ORAVECZ ÉVA CSILLA

FOTÓ: ALCYONE, CC

MESELAK A VIHARSAROKBAN

TÜNEMÉNYES CSODAVILÁGOT FEST **SCHÉNER MIHÁLY**, AKIT MEDGYESEGYHÁZA, ÉS DIÁKKORÁNAK VÁROSA, BÉKÉSCSABA IS DÍSZPOLGÁRÁVÁ AVATOTT. ELŐBB A MŰTERMÉBEN JÁRTUNK ÉS A CSODÁK SZÍNHELYÉN, A MESEHÁZBAN, MAJD EGYÜTT INDULTUNK TOVÁBB SZÜLŐFALUJÁBA

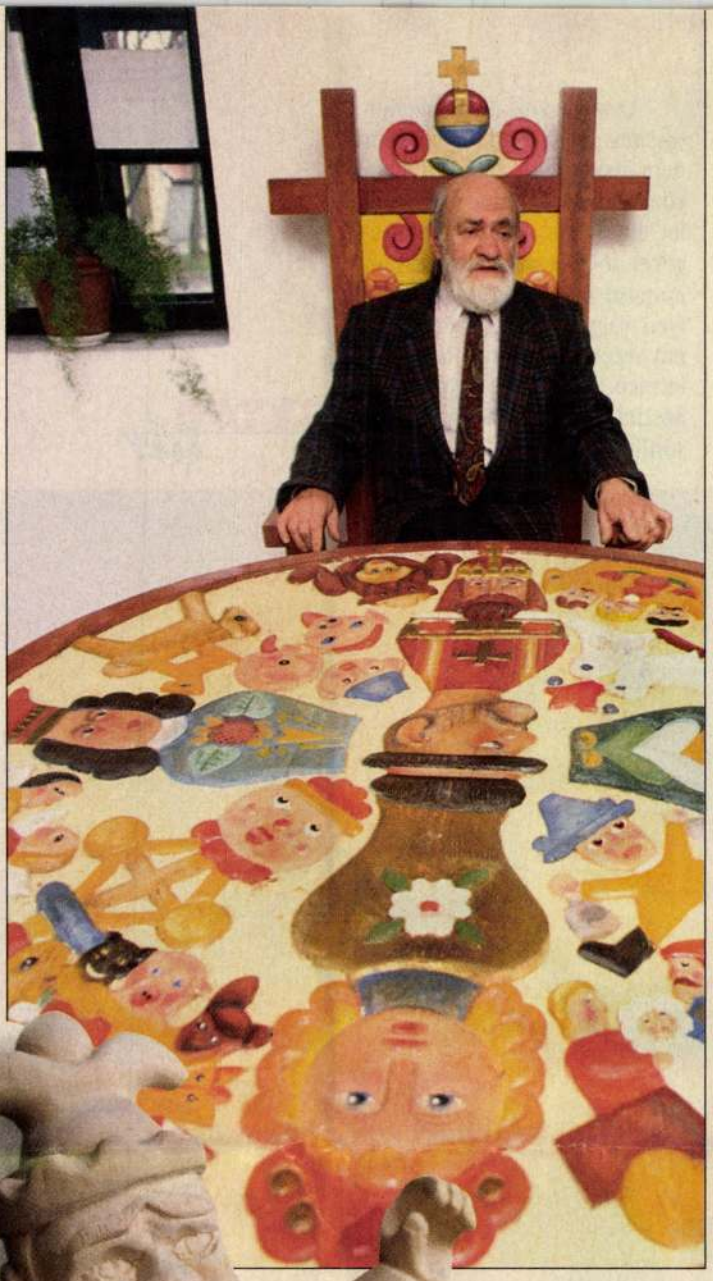

● Békéscsabán csak „színháziránt" kell menni, és rögvest megtaláljuk *Schéner Mihály* műtermét. A főposta épületében, a tetők fölött nagy térre és a színházra látni. Amikor a mester jelmezeket tervezett, csak át kellett ruccannia. Most a műteremlakás díszei a régi ruhák, kalapok, kantár-köntösök, melyeket szép sorjában felpróbálva be is mutat nekünk.

Népes állatsereglet is lakik itt, repülő disznó például. *„Bali szigetén készítik, de én Szegedében vettem."* A béka is repül, neve Brekula. Ördögöcske, Kukula viszont, ha felszállni nem is tud, férfiasságának jeleit triplán viseli. A lámpa is „geológiai", mert mindig rakódik rá újabb tárgy, újabb réteg.

FOTÓ: STALTER GYÖRGY

A későbbi festőművész annak idején Medgyesegyházáról naponta járt be Békéscsabára, az evangélikus gimnáziumba, de kapcsolata a város-

SCHÉNER MIHÁLY

1998. MÁRCIUS 6., PÉNTEK Békés Megyei Hírlap

Schéner Mihály kiállítása Budapesten

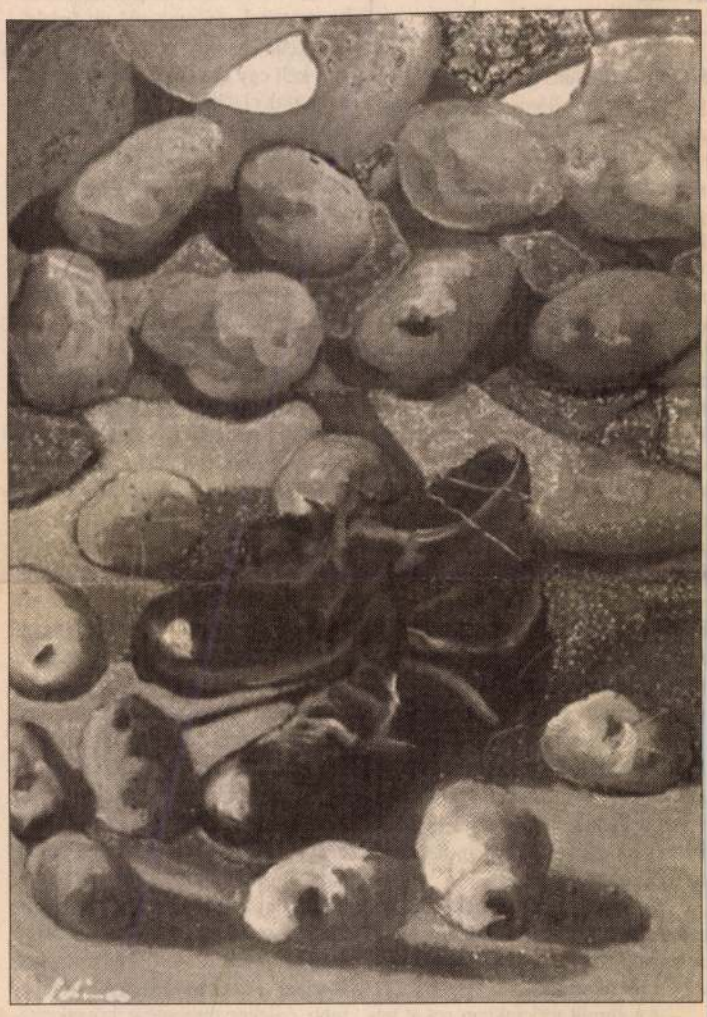

Schéner Mihály: Cipő krumplival, 1998

A Körmendi Galéria a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében rendezett kiállításainak sorában az első *Schéner Mihály* Kossuth-díjas festőművészé, akit március 15-én fogadnak Békéscsaba díszpolgárává. A „Cipők és bakancsok" című kiállítás március 9-én, hétfőn délután 6 órakor nyílik meg ünnepélyes keretek között a Kortárs Magyar Képtár Budapest VII., Damjanich utca 12. szám alatt. A kiállítást megnyitja *Juhász Ferenc* Kossuth-díjas költő, rendezte *Egry Margit* művészettörténész. A Mester a következő szavakkal ajánlja tárlatát az érdeklődők figyelmébe:

– Minden nap valami elmúlik, de nyomot hagy cipőnk arcán. Barázdák, gyűrődések és kérgesedések jelentkeznek bőrén. Tövisek és szegek lyukasztják át testét. Pocsolyák iszapja kóborol aortáiban. Négykézláb téblábolunk, de feltápászkodunk és folytatjuk vonulásunkat. Keressük a napot, hogy megláthassuk a Mi Urunkat, Irgalomra van szükségünk, hogy talpunk szeme meglássa az alatta lévőt.

– kovács –

levéllel

árral

gassam a szociális otthonát. Meglátogattuk az evangélikus szeretetotthont, amelyet az egyház hozott létre. Kíváncsi voltam, hogy az itt élő emberek milyen nyelven beszélnek. A látogatás igazolta, hogy a többség egymás között szlovák anyanyelvét használja, vagy ahogy ők mondják, tótul beszélnek. A gondozók között viszont kevés olyan akad, aki beszéli ezt a nyelvet. Amellett, hogy nagyon tetszett az otthon, én mindenképpen javasolnám, hogy erre jobban figyeljenek oda. Egyrészt, mert az idős emberek megérdemlik ezt a figyelmet, másrészt mert üzenetük van az utánuk jövők számára. Ha ezekben az otthonokban megerősítenék az anyanyelvi tradíciókat, az a fiatalabb szlovák anyanyelvűeknek is jó lenne. Lehetőséget adna hagyományaik megőrzésére, és munkalehetőséget is jelentene számukra. Magyarország eddig hat nyelv, köztük a szlovák tekintetében vállalt nemzetközi egyezményekben kötelezettséget arra, hogy lehetőségeihez mérten biztosítja az anyanyelvi szolgáltatásokat a szociális ellátásban és az egészségügyben, így tehát az idősgondozásban is.

– A munkával egybekötött kirándulás után beszéljünk egy kicsit a hivatalosról is. Mivel foglalkozik az Önök hivatala?

– Az elmúlt időszakban sokat tettünk annak érdekében, hogy a hivatal szolgáltató közigazgatási jellege megerősödjék. Sok műhelyt, munkacsoportot indítottunk el az alapján, hogy valamilyen problémára, kisebbségi igényre felfigyeltünk. Ezek a feladatok gyakran több szaktárca hatáskörébe tartoznak, és megoldásuk érdekében kettő, három, olykor négy partnert kell egy asztalhoz ültetnünk. Így indítottuk el többek között a kisebbségi kutatóműhely-sorozatot, amelynek keretében a kisebbségi önkormányzatok és civil szervezetek rendszeresen találkoznak a kutatókkal, és a gyakorlati munkájukban szinte azonnal hasznosítható ismeretekre tesznek szert. Hiánypótló kutatásokat is el tudtunk indítani, melyek néha Európában is egyedülállóak. Például *Neményi Mária* közelmúltban befejezett munkáját, amely a cigány származású anyák, kismamák és az egészségügyi intézményrendszer rossz kommunikációját állítja a vizsgálat középpontjába. Az egyik műhelybe olyan önkénteseket hívtunk meg, akik a saját kisebbségükhöz tartozó idős emberekért akarnak tenni valamit. A cigány közösségi házak munkatársai és a polgármesterek között párbeszédet kezdeményeztünk, hogy ezek a házak ne váljanak a szegregáció intézményeivé. Igyekszünk összehangolni azon szervezetek, alapítványok tevékenységét, amelyek eltérő időben és különböző korosztályoknak hirdetnek meg ösztöndíj-támogatási lehetőségeket. A különböző szaktárcáknak igyekszünk szakmai segítséget nyújtani ahhoz, hogy a saját területükön megfeleljenek azon új kihívásoknak, amelyek a kisebbségek egyre erőteljesebb érdekérvényesítése következtében megjelentek.

J. M.

Újfalusi József

et a jobb oldali ülésből 6.

fülkéken nincs ajtó vagy elhúzható függöny, de a WC előtt sem. A borotválkozáshoz a mosdókagylók előtti nagy tükrökből éppen a WC-fülkékbe lehet látni borotválkozás közben (Albert az eddig írtakat elolvasva azt mondja, hogy a borot-

országi szakasszal együtt átmegyünk több mint száz alagúton, s ugyanannyi viaduktón. A legrövidebb alagút kb. 150 méter hosszú, a leghosszabb több mint három kilométer. A viaduktok között akad nem egy, amely megközelítőleg

KÖNYV

SZÉPEK ÉS KEVERTEK

„Kancsóval marasztalj, almával vigasztalj." Többek között ez az egyik mottója annak a látványos, elegáns könyvnek, mely a koktélok kedvelőinek kíván tanácsokat, recepteket adni. Az amerikai mondást is olvashatjuk a képeskönyvben, mely szerint: „A rum híd a nemzetek között." Nemcsak rumot, más tömény szeszt, bort, teát, gyümölcslét is keverhetünk jeges alkoholos italunkba, azaz a koktélba, ha kellemesen akarjuk érezni magunkat. A kézikönyv a mintegy kétszáz recepten kívül bevezeti az olvasót a koktélparti rejtelmeibe; megismertet bennünket az italkeverés eszközeivel és a koktélfelszolgálással is. *(Gabo Könyvkiadó)*

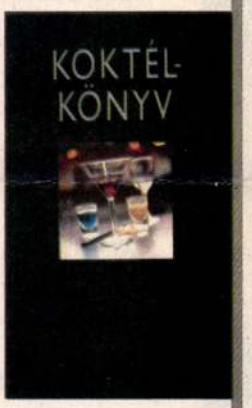

KARINTHY

Az Akkord Kiadó nem kisebb dologra vállalkozott, mint arra, hogy megjelenteti Karinthy Frigyes életműsorozatát. A sokat idézett író, humorista, filozófus elbeszéléseit, szatíráit, humoreszkjeit, paródiáit, komédiáit, esszéit, kritikáit olvashatjuk az eddig elkészült tizenhárom kötetben. Sokaknak fog örömet okozni az Együgyű lexikon, a Görbe tükör, a Tanár úr kérem vagy az Így írtok ti, és csak ezután jönnek majd az író híres regényei, versei, novellái. A kötetek egyenként is kaphatók a könyvesboltokban.

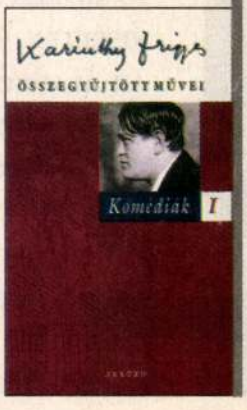

KIÁLLÍTÁS

JUBILEUM

Schéner Mihály 80. születésnapja alkalmából rendeztek kiállítást, melyen a festőművészről szóló monográfiát is bemutatják. A Mű-Terem Galéria – Virág Judit és a Körmendi Galéria közös nagyszabású tárlatán az egyik legizgalmasabb és legsokoldalúbb művész szinte minden arcát felvillantják. Pedig sok arca van. Hol jelmezeket tervezett, különös ruhákat, köntösöket, kalapokat, aztán állatfigurákat festett, főleg lovakat, majd cipőket, kezeket, virágokat: „Virágcsendélet nem lehet szomorú, hisz az maga a szépség öröme. Ez a másodvirágzásom, már legalább hat rendszert abszolváltam és túléltem. Már érzem, hogy mindenkinek a saját istenével kell békességbe kerülni. A művészet, teremtés vagy valami olyasmi. Örök vágyakozás a tökéletesség elérésére. Ebben a korban egyre magányosabb lesz az ember. Talán ezért is keresem a kapcsolatot a fiatalokkal, a kisgyerekekkel. Az isteni zsenialitás szikráját érzem bennük. A gyerekek is a virágok kelyhében vannak." Schéner gyereklelkét mutatja, hogy Békéscsabán Meseházat hozott létre, sok-sok játékkal, mézeskalács figurákkal, huszárral, lóval, viráglányokkal. Mindezeket a motívumokat festményein is fellelhetjük. A kiállítás február 8-ig megtekinthető, hétfőtől péntekig 10–18 óráig, szombaton 10–13 óra között. (Cím: Bp. V., Falk Miska u. 30.)

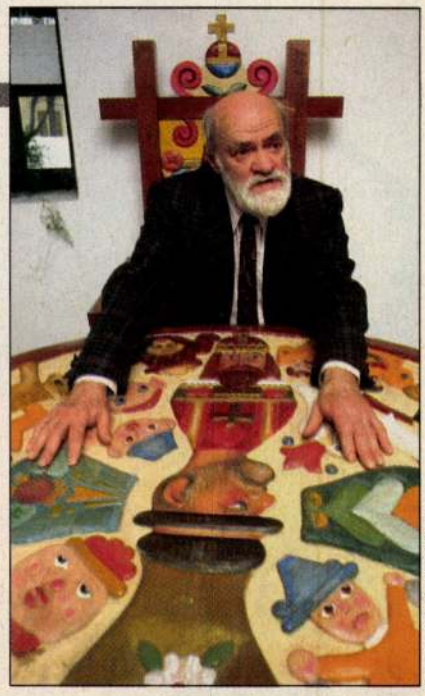

Fotó: Stalter György

SZÍNHÁZ

VÉGZETES SZAVAK

Ősbemutatót tart a Madách Színház, mégpedig Friedrich Dürrenmatt krimijét adják elő, egy részben. Az előadás érdekessége, hogy a Budapest Saxophon Quartet játszik a színpadon. A zeneszerző Tallér Zsófia, a rendező: Balatoni Monika. A történet egy Nobel-díjas íróról, a Látogatóról és a Titkárról szól. Az eredetileg novellának íródott műből maga a szerző írt hangjátékot, melyet ezúttal a rendező alkalmazott színpadra. Ebben a formájában még nem játszották. A bemutatóra 25-én, szombat este fél 8-kor kerül sor.

LEMEZ

VERDI ÖRÖK

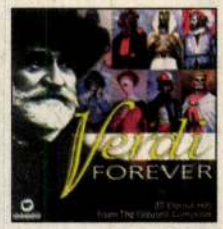

Verdi forever a címe a nemrég megjelent CD-nek, melyen 140 percben felcsendül a nagy zeneszerző számos nevezetes nyitánya, áriája, kórusműve. Többek között részleteket hallhatunk A végzet hatalma, a Nabucco, a Rigoletto, a Don Carlos, Az álarcosbál, a Falstaff, az Otello, a Traviata című operákból. A lemezt hallgatva arra gondolhatunk, Verdi és az opera egyet jelent. *(Warner Fonit)*

ÍRTA ÉS ÖSSZEÁLLÍTOTTA: GALAMBOS ÁGNES

Tart a bálok, a farsangi mulatságok időszaka. A hölgyek ilyenkor különös gonddal sminkelnek, de akadnak olyanok is, akik az egész arcukra mintát festetnek, s ezzel a hajdani álarcosbálok világát idézik. Csaknem minden nép használ vagy használt maszkokat vagy azt helyettesítő arcfestést. Az álarc mögé el lehet rejtőzni, illetve valaki más vonásait felvéve karaktert cserélni. A törzsi társadalmakban feltűnt az álarc a harcokban éppúgy, mint a vallási szertartásokon. Fontos szerepe volt a görög színjátszásban és később az olasz vásári komédiákban vagy a magyar farsangi „alakoskodásban". Amikor a fényes udvari mulatságokon az előkelőségek történelmi jelmezekbe öltöztek, és hozzá álarcot viseltek, megszületett az álarcosbál. Mára ugyan a báltermekből többnyire kiszorultak a bőrből, textíliából, fából, műanyagból készült maszkok, de az arcfestés most is divat.

TÉR-
ALKOTÁS
TÁRGY-
FORMÁLÁS

Kamarakiállítás-sorozat
az Iparművészeti Múzeum
Dísztermében

SCHÉNER
MIHÁLY
KIÁLLÍTÁSA

1977. április 8—május 1-ig

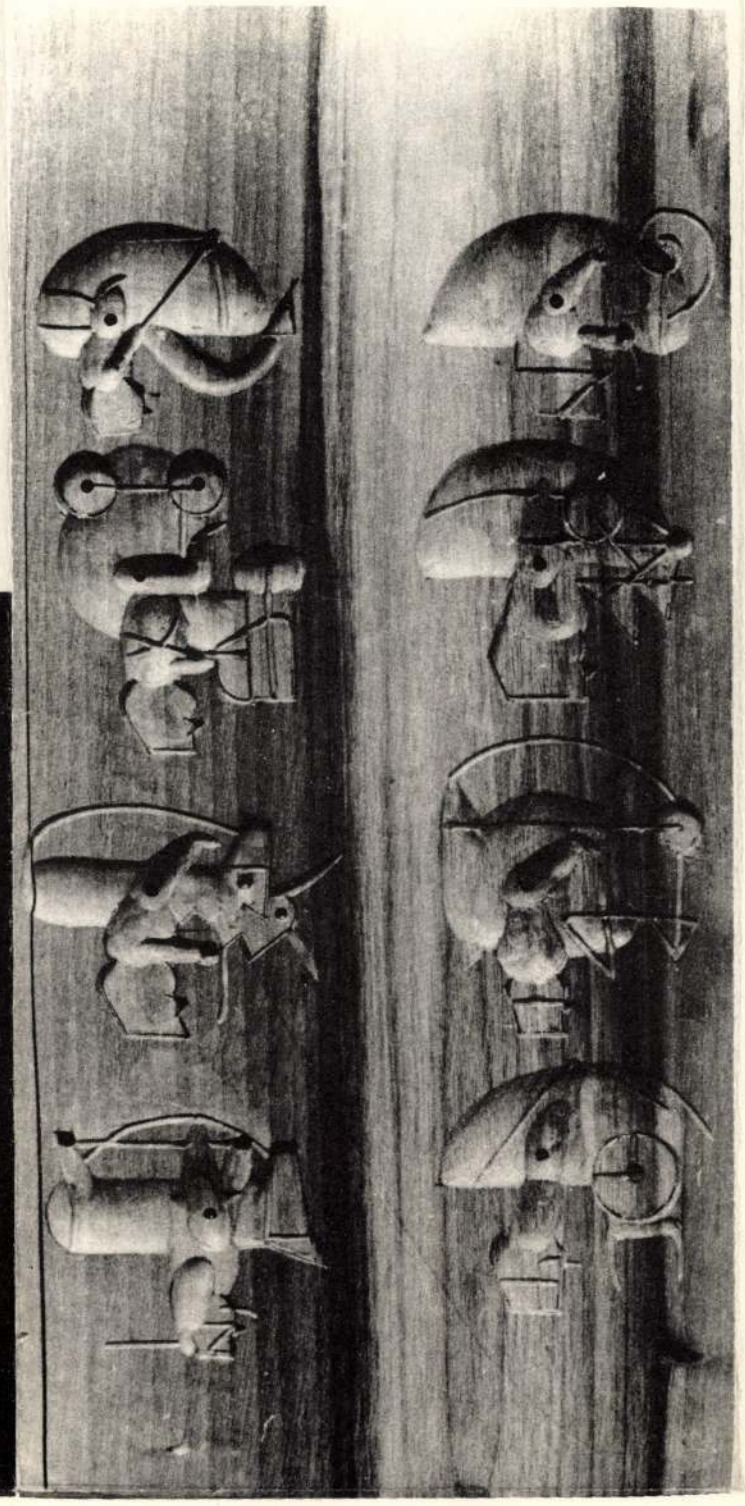

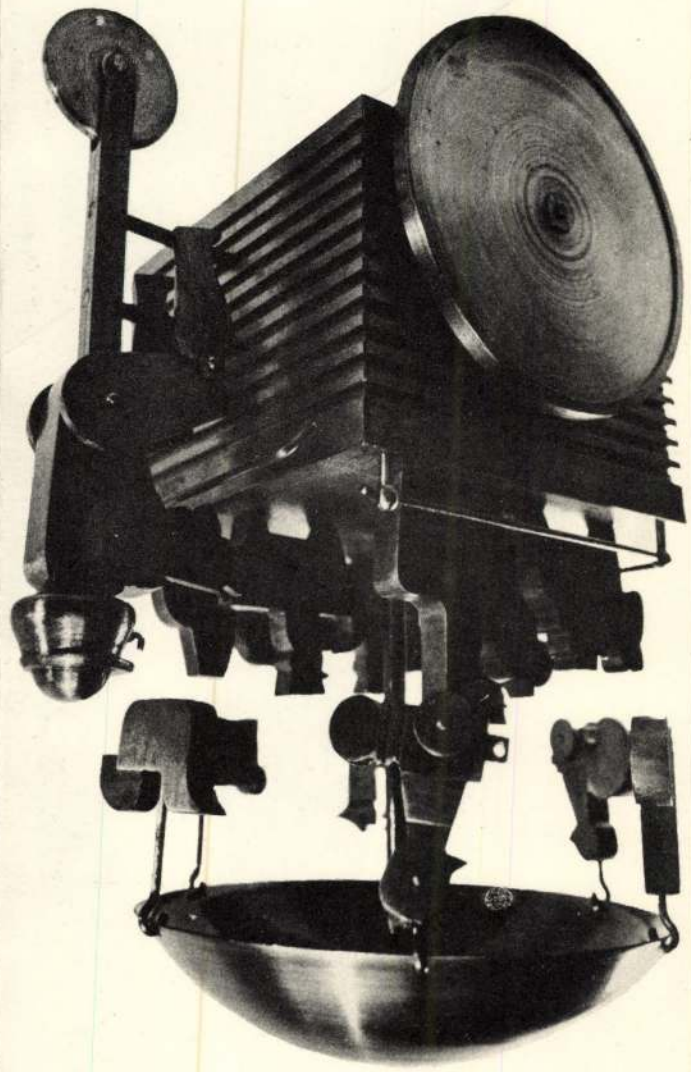

JÁTÉK-SZOBROK

A kiállítás programja:

1977. április 8-án pénteken 18 órakor
Juhász Ferenc Kossuth-díjas költő megnyitója

1977. április 20-án szerdán 9 órakor
A gyermekjáték esztétikuma — beszélgetés tervezők, pszichológusok, ipari szakemberek részvételével

1977. április 22-én pénteken 17 órakor
Krumplinyomó-huszár (Változatok Schéner Mihály műveire)
Ágh István költői estje
Közremükődik: Dégi István, Timár Béla és a Muzsikás együttes

Iparművészeti Múzeum
Budapest IX., Üllői út 33—37.

Schéner Mihályt idestova egy évtizede ismerem. E tíz évben kibomlott barátságunk lehetővé tette, hogy műveit — s ami mögöttük él — ne csak egy-két kiállításán, hanem műhelyében is, még frissen, szinte születés közben lássam, megismerjem és — most mondjak róluk valamit.

Schéner Mihály 1942-ben, alig húsz évesen, vidékről, népi környezetből jött és csíráiban magával, magában hozta mindazt, ami művészetében hamarosan kivirágzott. Igaz, hogy a magyar folklórral — közlése szerint — csak 1969 óta foglalkozik, a népi reminiszcenciák, motívumok mégis már korai képein is megjelennek. Ezek a képek még „szabályos" festmények, de a két dimenzió hamarosan szűknek bizonyul Schéner művészi elképzeléseinek befogadására és megjelenítésére. Egyre inkább arra törekszik tehát, hogy vékonyabb-vastagabb festékrétegekkel és tompább-élesebb bekarcolásokkal, valamiféle reliefszerűséget adjon műveinek. Ezeken a relieffestményeken aztán már markánsan ott állnak, élnek és vonulnak Schéner figurái — pásztorok, betyárok, huszárok és lovacskák, kecskék, kakasok — hogy egymásután kimasírozzanak a relief felületéből is, és megtartva a festői színességüket, valódi plasztikává teljesedjenek. Ha jól emlékszem 1967-ben lát napvilágot első bumfordi lovacskája, huszárokkal a hátán, egy „szobor", melyben a népi-mód konstruktívat és a gyermeki-mód szürreálisat eggyé ötvözve mondhatni új műfaját teremti meg a magyar művészetnek.

E lovacska után aztán hosszú sorban kerülnek ki Schéner varázsló keze alól a legkülönbözőbb anyagokba — fába, papírmaséba, mázas kerámiába, bronzba és acélba — faragott, öntött, formált játékos művei: lovacskák, kakasok, sőt krumplitörők huszárokkal a hátukon, szekerek bábokkal megrakva — köztük a bűbájos „dorottyás" kocsik —, játékos konstrukciók és konstrukciós játékok megannyi telitalálat és variációk páratlan gazdagságával.

Schéner Mihály művészi játékossága, játékteremtő művészete annak bizonysága, hogy meg tudta őrízni magában a gyermeki-népi elfogulatlanságot, fantáziát és ösztönös képességet az alkotásban, és ezt a felnőtt tudatosságával, a művész mesterségbeli felkészültségével tudta és tudja eggyéforrasztani.

Megajándékoz tehát minket a lehetőséggel, hogy soha nem felejtett, mégis mesterségesen elfojtott, szégyenlősen rejtegetett gyerekségünk ledobja kötéseit és vidáman örüljünk művészetének.

Major Máté

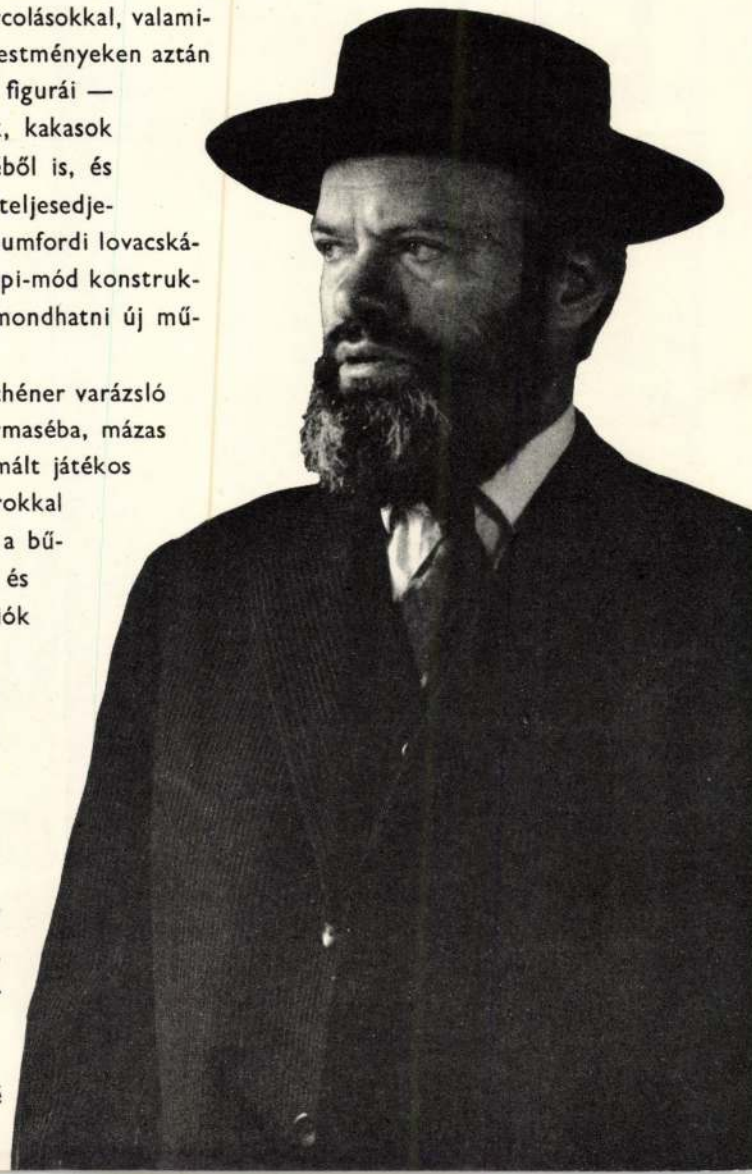

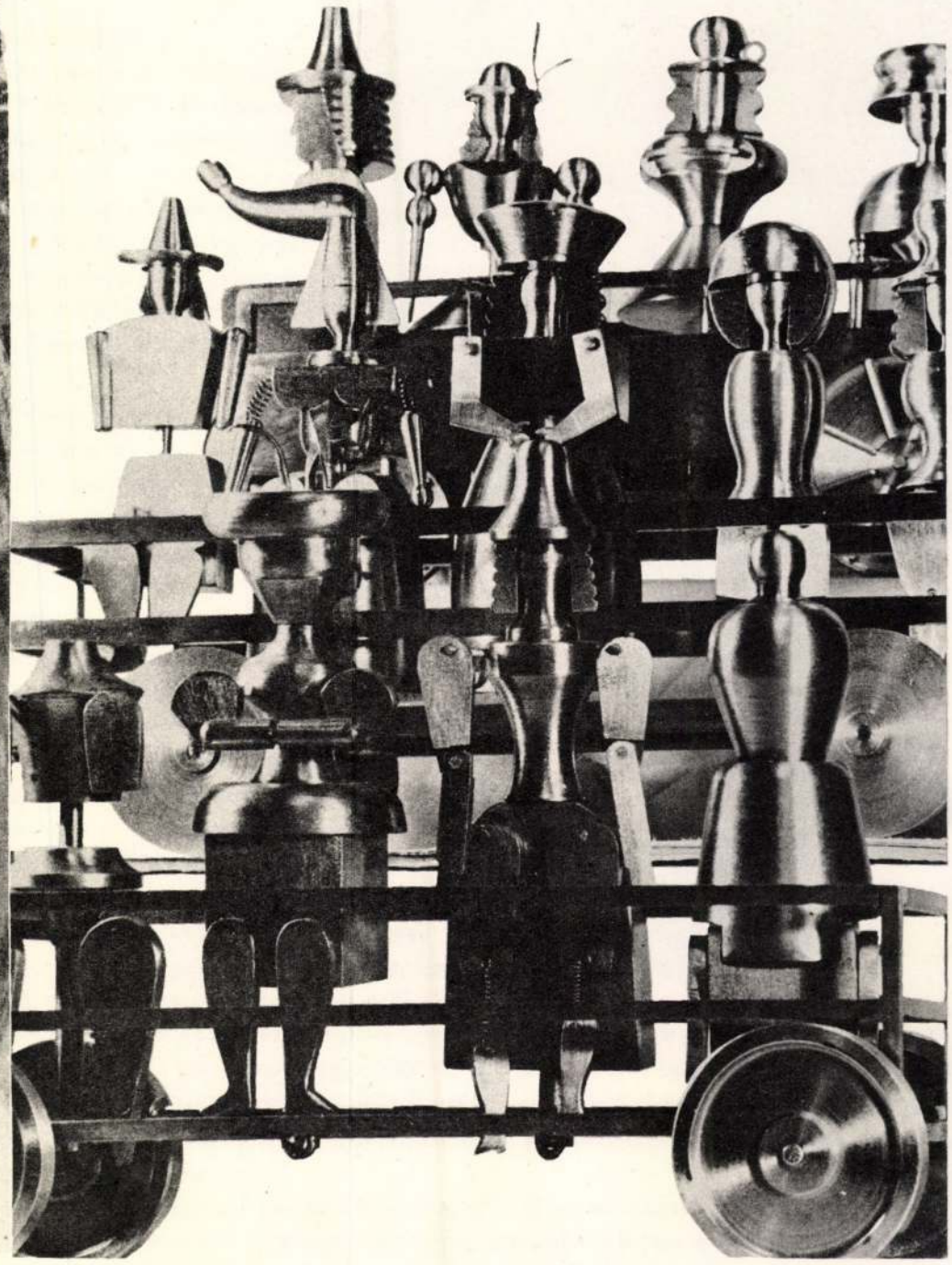

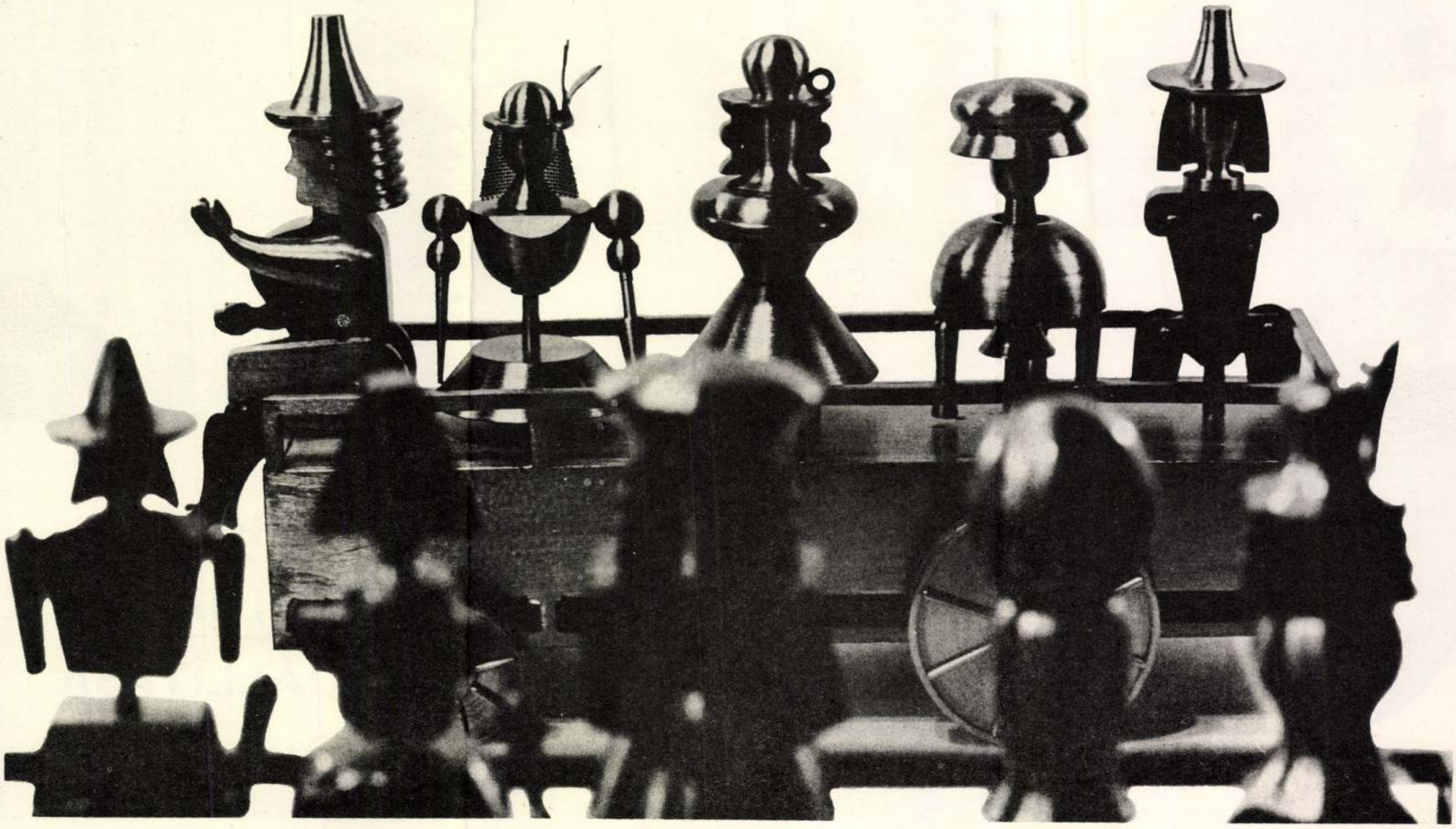

Fotó: Bencseki Mátyás
F.k.: Dr. Miklós Pál

Foto Optika 151 – Budapest – Fv. Halász Lajos

a gyermekei, a családja

énás, őr, műszaki feltaláló, jószemű, kreatív ember

első lépéseit műgyűjtőként is. *Glücks Ferenc* és felesége, Lola asszony tanácsolta neki, hogy kortárs magyar festők munkáit keresse, a legtehetségesebbekét. Ők irányították el Ország Lilihez is. (A Glücks házaspár, a Farkas-hagyaték megőrzője, *Mednyánszky László* képeinek, vázlatfüzeteinek gyűjtője ma már a mondák körében él csupán. Vagy ott sem... A legnagyobb szegénységben, lemondások, áldozatok árán vásárolták, óvták és gondozták mostoha sorsú művészek munkáit olyan időkben, amikor az efféle „polgári passzió" bűnnek számított *Rákosi* és *Kádár* birodalmában, nem érdemnek. A Glücks házaspár mesés hagyatékát nem fogadta kormányzati rokonszenv és támogatás, egyedül a kecskeméti Cifrapalota tűnt készséges „szállásadónak" a Vasilescu-gyűjteménynél semmirepnek is köszönhető, amelyet a műszaki találmányaival magának a korabeli magyar átlagnál jóval tehetősebb modus vivendit teremtő Vasilescu vállalt mellette.

Az őre lettem, mondja, az is maradok örökre. Ország Lili azután további jó tanácsokkal látta el: kiket érdemes gyűjtőként figyelnie a 60-as, 70-es évek képzőművészei közül. *Bálint Endréhez* irányította, *Korniss Dezsőhöz*..., Kassákkal és *Barcsay Jenővel* már maga vette fel a kapcsolatot. Barátságot kötött azután szobrászokkal is, *Vilt Tiborral, Schaár Erzsébettel*, a Franciaországban élő (nemrég elhunyt) *Pierre Székellyel*... Nem csodálkozhatunk hát, ha látjuk, kisplasztikai gyűjteménye legalább olyan rangos, mint festészeti kollekciója. Nem titkolja, sőt büszkén hangoztatja: érzelmei, a művész emberi kvalitásairól vallott nézetei is befolyásolták vásárlásait. Szívesen tett „engedményeket" nála konzervatívabb ízlésű felesége kedvéért, így került gyűjteményébe több Kovács Margit-kerámia, *Gulácsy Lajos* kréta*raiza*, *Mary Cassatt* Női

Vasilescu János: A régi álom

Én nem ebben az országban születtem, időben és térben nem túl távol, de bizonyos értelemben egy másik világban. Anyanyelvem a román, emellett több nyelvet is megtanultam, sajnos, magyar kiejtésem nem mindig hibátlan. Talán az lehetett volna, ha barátaim és a feleségem nem ezt a kiejtést szerették volna meg. Bocsássák meg nekem, ha néha előjön az idegen akcentus, de tudniuk kell, hogy az én himnuszom a magyar himnusz.

„Mélységesen mély az időnek kútja – ne mondjuk inkább feneketlennek?" Ez a Thomas Manntól származó idézet jól kifejezi azt, hogy az ember számára a teljes megismerés, a valóság teljes birtokbavétele lehetetlen. Mégis: az emberi tevékenység két formája az, amely a mérőónt e jelképes kútban a legnagyobb mélységekig képes leereszteni. Ezek: a tudomány és a művészet. Éppen ezért a társadalom és az egyén részéről e két nagy területet illeti meg a legnagyobb hódolat és a legnagyobb alázat.

Az én életem úgy alakult, hogy szakmámat tekintve belekóstolhattam a tudományba és a tudományos fejlesztésbe, igazi szenvedélyemmé azonban a művészet vált. Hogy ezt a véletlen hozta így vagy valamilyen régebben bennem élő hajlam, azt magam sem tudnám eldönteni, de az bizonyos, hogy sokat tanultam a nálam idősebb magyar műgyűjtőktől, legtöbbet azonban attól, aki – ez nem kétséges – a XX. század legnagyobbjai közül való, Ország Lilitől. Tulajdonképpen tőle vezetett az út a többi mesterhez, műveik megszerzéséhez, a velük való barátságokhoz, műtermeik rendszeres látogatásához s a rengeteg csodálatos élményhez, melyek semmi mással nem pótolhatók.

SCHÉNER MIHÁLY

A művészet és a hit igazsága

Új galériák a soproni Templom utcában – Schéner Mihály életmű-kiállítása

P. Szabó Ernő

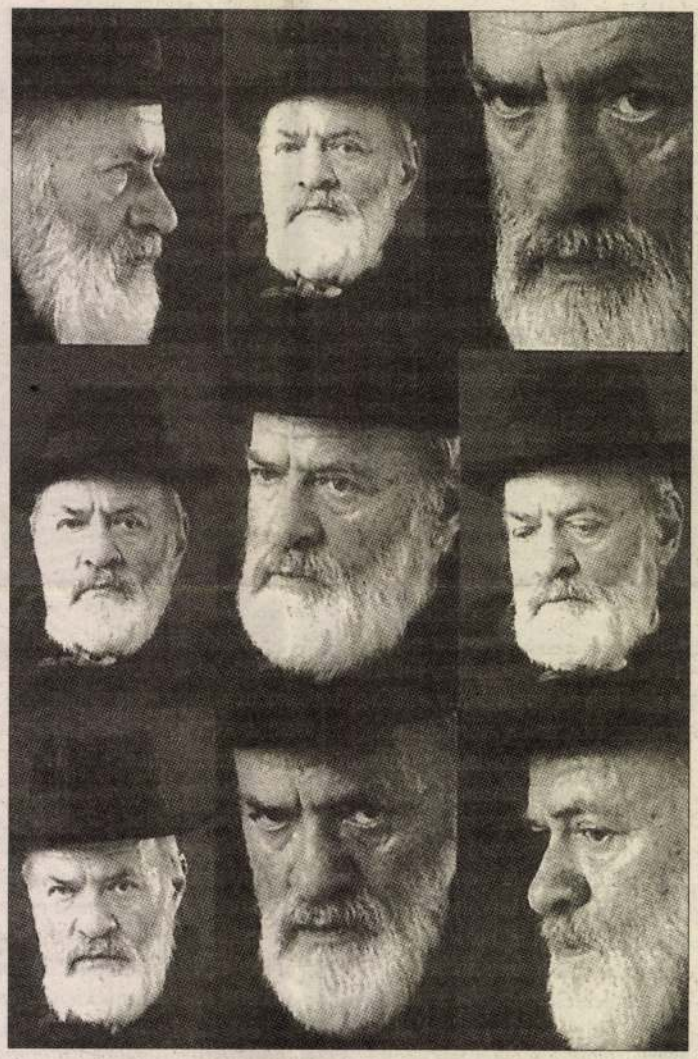

Sopronban csak néhány nappal ezelőtt kezdődtek meg az ünnepi hetek, a kortárs képzőművészet ünnepszámba menő eseményei azonban megelőzték a társművészetek rendezvényeit. A Templom utcában látható kiállítások egyike május, a másik június közepén nyílt és augusztusig, illetve szeptemberig várja az érdeklődőket. A két-három hetes kiállítási periódusokban gondolkodó magyarországi gyakorlattal ellentétes ez a megoldás – azt azonban mindenképpen jelzi, hogy nem kipipálandó programként, hanem igazi „közönségbarát" eseményként kerül sor a tárlatokra.

A két kiállítás egyben két új kiállítóhely megszületését is jelenti. A Templom utca 18. szám alatti műemlék épületben a Budapesten 1990 óta működő Körmendi Galéria soproni terme nyílt meg a kortárs magyar művészet négy jelentős képviselője, *Dienes Gábor* festőművész, *Donáth Péter* (1938–1996) képzőművész, *Lévai Dóra* textilművész és *Katona Zsuzsa* szobrászművész kiállításával, de ebben az épületben kap helyet a Körmendi–Csák Kortárs Magyar Művészeti Gyűjtemény is, amely átfogó képet ad az elmúlt hatvan év magyar művészetéről. A Budapesten élő ügyvéd-építész házaspár, *Körmendi Anna* és *Csák Máté* húszéves gyűjtőmunkájának eredményeként mintegy száz művész kétszáznál több munkája alkotja a gyűjtemény gerincét, a legszebb alkotások az épület emeletén magánmúzeumi jelleggel kerülnek a közönség elé.

A Templom utca 19. szám alatti Hajnóczy-ház építészeti értékei, egykori tulajdonosának személye és a szeptember 15-ig nyitva tartó Schéner-kiállítás miatt egyaránt figyelmet érdemel. A középkori alapokon épült barokk palota több mint negyven éven keresztül a magyar felvilágosodás szellemi vezéralakja, *Hajnóczy József* lakhelye volt, kivégzése előtt három évvel, 1792-ben adta el. A később lerombolt épületet szerkezetileg a nyolcvanas évek közepén *Kerényi József* Kossuth-díjas építész vezetésével újították meg, műemléki rekonstrukciójára az épületben lévő középkori kis üzlet és a reneszánsz részletek helyreállításával a legutóbbi években került sor.

A zárt és a nyitott terek, a kisebb-nagyobb helyiségek, az izgalmas építészeti részletek mondhatni éppen úgy az értékek sokszínűségét és egységét kínálják a látogatónak, mint a Hajnóczy-házban látható tárlat, az életmű-kiállítás, amely Schéner Mihály eddigi legátfogóbb bemutatójának mondható. Az egymásután sorjázó terek-zugok kiváló lehetőséget adnak életműve időbeli tagolására, de arra is, hogy a különböző műfajokat képviselő alkotások – festmények, szobrok, textilplasztikák, grafikák, kerámiák, fémkonstrukciók – önálló egységekké rendeződjenek.

A tárlat annál is többet ad, mint amennyit meghívója ígér, hiszen a művek nagy része az 1960 utáni évtizedekből származik ugyan, de néhány alkotás Schéner pályakezdését is felidézi. Viharsarki parasztemberek, tájak, csendéletek jelennek meg sötét tónusokkal festett, részben még főiskolás évei előtt készült képein, önarcképek idézik az 1942-ben kezdődött főiskolás időszakot. Az alföldi festészet hagyományai, a háborús évek hangulata, a személyes sors, a közvetlen környezet inspirálta élmények expresszív erővel jelennek meg e ritkán látható munkákon. A hatvanas években a meghatározó élményt jelentő párizsi utazások adtak új töltést Schéner expresszivitásának, a francia kortársak fakturális kísérletei gyakoroltak rá felszabadító hatást.

A tasizmus, a Dubuffet képviselte art brut lehetőségeit éppen olyan természetes módon építette be művészetébe, mint a magyar népművészet expresszív-szürreális alkotó módszerét. A festői értékek sokféleségéről akkor sem mondott le, amikor sajátos „strukturális, építkező módszer" alapján hozta létre műveit, legyen az építkezés organikus-biológiai vagy geometrikus. Az alapozott képek, textilből, fémből, fából készült, a népművészet formavilágára reflektáló plasztikák sorakoznak. Játékos-vidám hangulatuk folytatódik a karneváli jelenetek forgatagában, de a nyolcvanas-kilencvenes évek képein egyre inkább az élet és a halál, a személyes sors és a történelem alapkérdései jelennek meg. A nyolcvanas években egész sorozat műben foglalkozott *Szent Istvánnal*, megidézte a Keresztre feszítés jelenetét, az Inferno lángjait, miközben olyan „szentségtörő" témák is megihlették, mint a körtékről, krumplikról, cipőkről festett csendéletek. Apokrif képek? Vagy visszatérés a szegénységében is gazdag gyermekkori környezet motívumaihoz? Akárhogyan is van, jelzik az olyan művek, mint a Menyus és én vagy a Hármas önarckép Máriával cipővel, az élet, a művészet és a hit igazságai a legegyszerűbb, legvalóságosabb formáiból rakják össze a teljességet.

SCHENER MIHÁLY

Magyar Sparmű.
2003/4.

40. old.

Kedves Gerlőtei, nagyon sajnálo
-recenzioval vagyok adós több
logatom: amíg a kezem alatt lev
idén, remélem, megtörténik/, go

Foto Körmendi Galéria

Schéner Mihály: *Gyűrt és csurgatott*, 1965.

magyar festészet napja

Mintha divatba jönne a kollázs. Tavasszal Győrben rendezett történeti és jelenkori kollázs-szemlét a Magyar Festők Társasága a Városi Múzeumban. Kollázs-művészek egyéni tárlat-sorozata kezdődött a Nyitott Műhelyben. A Festészet Napját pedig most két kiállítás is megtiszteli kollázsok és a rokon műfajú síkplasztikák kiállításával: az Új Vigadó Galériában és íme, itt, a Körmendi Galériában. Ez utóbbi vállalkozás talán szokatlan. Egy szakmai egyesület, a Magyar Festők Társasága és egy neves kollekció, a Körmendi-Csák Gyűjtemény fog össze, hogy ritkán látható és alig ismert, de mind alkotójukat, mind műfajukat a legmagasabb szinten reprezentáló műveket: kollázsokat és azonos kompozíciós elven született síkplasztikákat (asszamblázsokat) mutasson be. A győri kiállítás komoly kísérlet volt, hogy napfényre jussanak ezeknek a rejtőzködő, kevéssé méltányolt műveknek a legszebbjei, de már néhány hónap elteltével látszik, hogy van még mit felfedezni. A rejtett tartalék úgyszólván kimeríthetetlen. Beigazolódik a feltevés, hogy szinte minden művész készített „összerakós műveket", kollázsokat, síkplasztikákat, szürrealista tárgyakat élete legalább egy periódusában. Meglepő viszont, hogy kiderül: festőként ismert nem egy művészünk festészeti oeuvrejével egyenrangú kollázs-életmű birtokosa, mint *Balogh Ervin* vagy *Károlyi Ernő*, akik az ötvenes-hatvanas évektől kezdve hatalmas és úgyszólván ismeretlen kollekciót alkottak. De nem nemzedéki jelenség ez: a fiatalabb *Kazinczy Gábor* művészetében ugyancsak festészeti és grafikai tevékenységéhez hasonló súllyal van jelen és egyéni kompozíciós megoldásokat mutat a papírkollázs. *Birkás István* életműve pedig már évtizedek óta a kollázs és a térbe kilépő tárgy-kollázs, a síkplasztika jegyében áll; súlyához mérten is van képviselve a Körmendi-Csák Gyűjteményben. Csak most kezdenek ismertebbé válni *Orosz Gellért* ragyogó szépségű kollázsai, a háború utáni évek művészetének jellegzetes darabjai. *Bálint Endre* viszont kollázsairól-montázsairól is régóta ismert modern klasszikusunk. *Schéner Mihály* ugyancsak korán, a „tiltások" idején fogott forradalmian új megoldásaihoz, idegen anyagok alkalmazásához. *Veress Pál* munkásságának jelentős része is ebbe a körbe vág, munkáit eddig kevésbé vizsgáltuk eredeti eljárásai szempontjából, akár a kísérletező kedvéről is ismert *Papp Oszkár* műveit, például smirgli-kollázsait. A fiatalabb generáció képviseletében a friss szemléletű *Székelyi Kati* állítja ki műveit; ő teljes művészi munkáját szenteli a bámulatos következetességgel épített, rendszerszerű kollázs-ciklusainak.

Fogadják szeretettel ezt a műfaji-technikai szempontú válogatást, amely a fenti jeles példák mellett további kiváló művészek alkalomszerűen készített alkotásai révén is módot ad egyéni leleményes, szellemes anyaghasználati módszerek és ritka eljárások tanulmányozására.

Kováts Albert

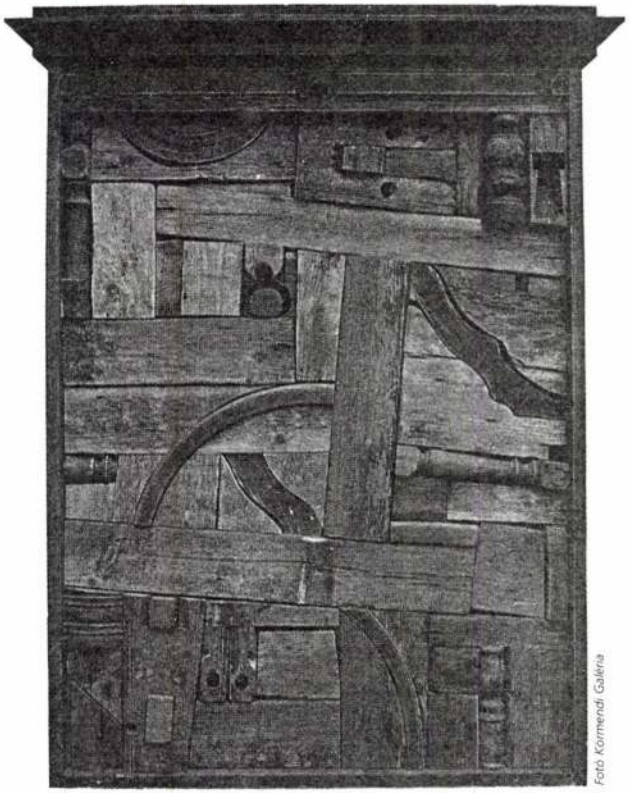

Foto Körmendi Galéria

Birkás István: *Szekrény*, 1994.

KÖRMENDI GALÉRIA

Körmendi Galéria
1055 Budapest, Falk Miksa u. 7.
269-07-63

Körmendi Galéria Rózsadomb
1025 Budapest, Nagybányai út 25.
275-02-15

Körmendi Galéria Sopron
9400 Sopron, Templom u. 18.
(99) 524-012

MAGYAR FESTŐK TÁRSASÁGA

Magyar Festők Társasága
1373 Budapest 5, Pf.: 586
33-17-603
mafest@alarmix.net

Schéner Mihály

KOLLÁZSOK ÉS KISPLASZTIKÁK
2004. ap. 3 — nov. 2.
KÖRMENDI ÉS a MÚZSA galéria

Schéner Mihály tárlata

Maszk és karnevál

A „Társalgó" Értelmiségi Klub Egyesület rendezésében ma délután 17 órakor nyílik meg *Schéner Mihály* Kossuth-díjas festő tárlata. A festő, Békéscsaba díszpolgára, az ottani meseház megálmodója, ezúttal legújabb képeit mutatja be az érdeklődőknek.

„A kortárs magyar képzőművészet tüneményes tehetségű mestere Schéner Mihály" – írja *Bereczky Loránd* művészettörténész. – „A képzőművészet minden ágában maradandót alkotott (...). A pásztorok, a huszárok, a Dorottya-történet, a maszk, a karnevál, a cipő, a háromkirályok – jellegzetesen schéneri témák és ikonográfiailag leírható jelképrendszerek."

A kiállítást megnyitja Bereczky Loránd. Közreműködik *Jancsó Adrienne* Kossuth-díjas előadóművész és *Faragó Laura* énekművész.

Schéner Mihály tárlata, melynek a Közéleti Mozgalom galériája (Keleti Károly utca 22.) ad otthont, december 18-ig tekinthető meg, hétköznapokon 9 és 17 óra között.

KÁKONYI

Schéner Mihály az egyik „hármas képével"

Napi Hír. 1998. nov. 25.

21.25 Kossuth-klub 22.00 Késő esti Krónika 22.30 Tiszta lap 23.05 Hallgassuk együtt

PETŐFI: 4.33 Hajnali dallamok 6.03 Reggeli csúcs 7.38 Sportreggel 8.00 Petőfi-délelőtt 8.05 Zenezóna 9.05 Délelőtti terefere 11.07 Nosztalgiaparádé 12.00 Nóták 13.00 Naprakész 14.00 Kabarécsütörtök 17.05 Apukám világa 18.30 Délutáni csúcs 19.03 Észkerék 19.30 Kölyökrádió 20.00 25 éves a Karinthy Színpad 21.03 A P. Mobil együttes összes felvétele 22.00 Modemidők 22.30 Titanik 23.00 Hírpercek 23.15 Ennyi... 0.00 Éjfél után

BARTÓK: 6.03 Muzsikáló reggel 8.05 Pódium 9.00 Századunk kamarazenéjéből 10.05 Holland hetek 11.05 Barokk muzsika 11.45 A Mákvirág együttes felvételeiből 12.05 Hangverseny déli időben 14.05 Jer és lásd 14.55 Muzsika 16.05 Muzsikáló délután 18.05 Délutáni hangverseny 19.05 A gondolat kalandjai 19.35 Haydn: Az évszakok 22.20 Muzsika 22.45 A zene üzenete 23.00 Magyar művészek operafel-

13.40 Édes hármasban 14.10 Egy titokzatos hölgy 14.50 Kedves nővérkék 15.15 Acapulco-öböl 16.00 Kakuk! 16.25 Szuper csapat 17.15 Gazdagok és szépek 17.40 Sunset Beach 18.30 Szerencsekerék 19.00 Tények 19.25 Tények plusz 19.50 Forró nyomon 20.45 Rex felügyelő 21.35 Mindent vagy semmit! 22.00 Jó estét, Magyarország! 23.00 Jolly Joker 23.55 Magyarország holnap 0.30 Tények 0.55 Vers

TV3: 12.00 VH1 16.00 72 óra 16.30 A felügyelőnő 17.30 A klinika 18.30 Hír3 19.00 A Simpson család 19.30 Egy rém rendes család 20.00 Űrháború: 2063 21.00 Szeress belém! 22.50 Hír3 23.20 A klinika 0.20 72 óra

MSAT: Music Box 6.30 Nickelodeon 14.00 Sztárok civilben 14.30 Játszd újra... 15.00 Music Box Top Ten 15.30 Nickelodeon 19.30 Alak-Art 20.00 Dempsey és Makepeace 21.00 Waczak Szálló 21.30 Kopasz krapek 22.00 Kedves fészek 23.00 Alak-Art 23.30 Music Box

SCHÉNER MIKSA

LÁSZLÓFFY ALADÁR

Schéner Miska virágtára

NYOLCVANÉVES KORÁBAN

Katán 2005/2

Lehet, hogy a hét is páros,
a Teremtő virággyáros.
Gyárthat zöldet, festhet sárgát,
nyáron minden színért áldják.
Levelének nincsen párja.
Lombfűrésszel cizellálja.
Mesterjegye, kezenyoma
nem fog megváltozni soha.
Erdőszélen, vadon mélyén
ott van mindenik recéjén.
Végül megtelnek a kertek.
Esővertek, jelképvertek.
Aztán lenn a sárba hulltan.
Soha semmi elnagyoltan.
Mindig minden tökéletes:
titokzatos páros hetes.

Mivelhogy a hét is páros,
Schéner úr is virágtáros:
tárhat zöldet, kéket, sárgát,
ősszel még több színért áldják.
Mesterjegye, kedve nyoma
nem fog elfakulni soha.
Végül kinn a szélbe holtan,
soha semmi lenagyoltan:
faréten fakertet látok,
favitorlák, fakabátok,
fatenger, fatengerészek –
színek adják az egészet,
szeptemberi szívek érzik,
mikor virágtára vérzik.
Mindig minden őrületes.
Titokzatos páros hetes.

KISS BENEDEK

Csendes figyelmeztető

Nehezek
már
a levelek
a fáknak,
ágnak.
Hulltukon
kányák
kacagnak,
keringve
kárt kiabálnak.

De ami könnyű,
mind
tovaszállt
az augusztusokkal.
Csínján hát,
barátom,
most már
a borral
s a gesztusokkal.

Ne kezdj már
balhét
se sátánokkal,
se krisztusokkal.
Nehezek
már
a levelek
a fáknak,
ágnak,
okkal,
és sokkal.

Magyar Nemzet
2005. december 5.
Schéner Mihály

Díjak a Magyar Művészetért

P. Szabó Ernő

Tizenhatodik alkalommal rendezték meg a Magyar Művészetért Díj gáláját tegnap este a Károlyi-palotában, ahol a magyar művészet különböző területein kimagasló teljesítményt nyújtó alkotóknak adták át az elismeréseket. Az ünnepségen *Balla Demeter* fotóművész, *Bucz Hunor* színházi rendező, *Búza Barna* és *Juhász Ferenc* költő, *Király Ernő* zeneszerző, *Nagy Ervin* építész, *Nagy József* koreográfus, *Aleszja Popova* balett-táncos, *Schéner Mihály* festőművész és *Szakonyi Károly* író vehette át a díjat. Posztumusz elismerésben részesült *Borbás Tibor* szobrászművész és *Cziffra György* zongoraművész. Nem minden alkalommal adják át a Magyar Művészetért tiszteletbeli emlékérmet, ezúttal azonban a magyar művészet támogatásában kimagasló érdemeiért *Demján Sándornak* ítélte oda azt a kuratórium.

Tisztelettel meghívjuk Önt és családját

Schéner Mihály

festőművész

Cipők, Körték, Mézeskalácsok

című kiállításának megnyitására

A SZINYEI SZALONBA

2003. június 5-én 17 órára

A kiállítást megnyitja

SZEIFERT JUDIT

művészettörténész

Schéner Mihály: Indulás a vásárba, 1972, olaj, farost, 71x111 cm.

SZINYEI SZALON

BUDAPEST, VI., SZINYEI U. 2.
(BEJÁRAT A BELSŐ UDVARBÓL JOBBRA)

A KIÁLLÍTÁST RENDEZTE:
SINKOVITS PÉTER ÉS SZEIFERT JUDIT

MEGTEKINTHETŐ:
2003. JÚNIUS 25-IG

HÉTFŐ 14-18 ÓRÁIG
KEDD 15-18 ÓRÁIG
CSÜTÖRTÖK, PÉNTEK 14-18 ÓRÁIG

TELEFON: 312 07 12

